

Questio

I

Via saluator no
ster dominus ie

Quia saluator no-
ster d. dominus ie-
sus christus teste angelo populū suū
saluū faciens a peccatis eoz viam ve-
ritatis in seipso demonstravit. p. quā
ad beatitudinē mortalis vite relur-
gendo peruenire possum. necesse est vt ad p̄sumationē
ron? theologici negotij post p̄siderationē vltimi finis hu-
mane vite & virtutū ac vitioꝝ de ipso oīum saluatore ac
beneficij eius humano generi p̄stitis nostra p̄sideratio
subsequatur. **C**irca quam primo p̄siderandum occur-
rit de ipso saluatore. 2. de sacramentis eius quibus salu-
tem consequimur. 3. de fine immortalis vite. ad quam
per ipsum resurgendo peruenimus. **C**irca primū du-
plex p̄sideratio occurrit. Prima est de ipso incarnationis
mysterio. fm̄ q̄ deus pro nostra salute factus est homo.
Secūda de his que per ipsum saluatoꝝ noscūt. id est. de
um incarnatū sunt acta & passa. **C**irca primū tria p̄side-
randa occurrūt. p. quidem de p̄ueniētia incarnationis ip-
sius. 2. de vnionis modo verbi incarnati. 3. d. his que cō-
sequunt ad hanc vnionē. **C**irca primū querunt sex p̄-
vtrum p̄ueniens fuerit deū incarnari. 2. vtrum fuerit ne-
cessariū ad rep̄ationem humani generis. 3. vtrum si non
fuisse peccatū deus incarnatus fuisset. 4. vtrum princi-
palius fuisset incarnatus ad tollendū originale q̄ actua-
le. 5. vtrum p̄ueniens fuerit deū incarnari a principio mū-
di. 6. vtrum eius incarnatio differre debuerit vsq; in fi-
nem mundi.

Ad primū sic proceditur

Videtur q̄ non fuerit p̄ueniens deū incarnari. Cum enī
deus ab eterno sit ipsa essentia bonitatis. sic optimū est ip-
sum esse sicut ab eterno fuit. sed deus ab eterno fuit absq;
oī carne. ergo p̄ueniētissimū est ipsum non esse carni vnū-
tum. non ergo fuit p̄ueniens deū incarnari. **R**es. que
sunt in infinitū distantia incōuenient iungunt. sicut incō-
ueniens esset iūctura. si quis pingeret imaginē in qua hu-
mano capiti ceruicē iungeret equina. sed deus & caro in in-
finitum distant euz deus sit simplicissimū caro autē com-
posita & precipue humana. ergo incōueniens fuit q̄ deus
carni vniretur humane. **R**es. sicut distat corpus a sum-
mo spiritu. sic malicia a summa bonitate. sed oīno esset
incōueniens q̄ deus qui est summa bonitas maliciā assu-
meret. ergo non est p̄ueniens vt summus spiritus increa-
tus corpus assumeret. **R**es. incōueniens est vt qui ex-
cedit magna p̄neat in mīno. & cui iminet cura magnorū
rum ad parua se transferat. sed deum qui totius mūdi cu-
ram gerit tota vniuersitas capere non sufficit. ergo videt
incōueniens q̄ intra corpusculū vagientis infantie late-
at. cui parū putatur vniuersitas. & tandem a sedibus suis
absit ille regnator atq; ad vnū corpusculū totius mundi
dñs transferatur. vt **C**olusian⁹ scribit ad **A**ug. **S**ed
contra illud videt esse p̄ueniētissimū vt per visibilia mō-
strentur inuisibilia dei. ad hoc enī totus mūdus est fact⁹
vt patet per illud apli ad **R**oma. i. inuisibilia dei per ea
que facta sunt intellecta p̄spiciunt. sed sicut dicit **D**ama-
sce. in principio. iij. libri per incarnationis mysteriū mon-
stratur simul bonitas & sapiētia iusticia & potentia dei vt
virtus. bonitas quidem. qm̄ non desperit. p̄rij plasmati-
infirmiorem. iusticia dō qm̄ boie ficto non aliū facit vin-

tere tyrānū. neq; vi eripuit ex morte boiem. sapientia dō
quia inuenit solutionē difficilimi p̄cepti decentissimi. po-
tentia dō siue virtus infinita quia nihil est maius q̄ deū
fieri hominē. ergo p̄ueniens fuit deum incarnari. **R**es.
dicendū q̄ vniciū rei p̄ueniēs est illud quod compent
sibi fm̄ rationē p̄prie nature. sicut boi p̄ueniens est ratio
cinari. quia hoc p̄uenit sibi inquantū est rationalis fm̄ su-
am naturā. **I**psa autem natura dei est bonitas vt patet p̄
Diony. i. c. de di. no. **V**nde quicquid pertinet ad ratio-
nem boni p̄ueniens est deo. **P**ertinet autē ad rationē boi
ni vt se alijs cōicet. vt patet per **D**iony. iij. c. de diu. no.
Vnde ad rationem summi boni pertinet. q̄ summo bō-
no creature se cōicet. **Q**uod quidē maxime fit per hoc q̄
naturam creatā sic sibi p̄iungit vt vna p̄sona fiat ex trib⁹
scilicet dō anima & carne sicut dicit **A**ug. xij. de trinita.
Vnde manifestū est q̄ p̄ueniēs fuit deū incarnari. **A**d
i. ergo dōm q̄ incarnationis mysteriū non est impletū per
hoc q̄ deus sit aliquo modo a suo statu imutatus in quo
ab eterno non fuit. sed p̄ hoc q̄ nouo mō se creature vnū-
uit vel potius sibi eam. **E**st autē p̄ueniens vt creatura que
fm̄ rationē sui mutabilis est nō semper eodē modo se ha-
beat. **E**t ideo sicut creatura cum prius nō esset in esse p̄-
ducta est. conuenient eū prius nō esset vnita deo posimoz
dum fuit ei vnita. **A**d. ij. dōm q̄ vnū deo in vnitatē
p̄sone non fuit p̄ueniēs carni hūane fm̄ p̄ditionē sue na-
ture quia hoc erat supra ipsius dignitatē. p̄ueniēs namē
fuit deo fm̄ infinitā excellentiā bonitatis eius vt sic eam si-
bi vniret pro salute hūana. **A**d. iij. dōm q̄ quelibz alia
p̄ditio fm̄ quā quecūq; creatura differt a creatore a dei sa-
piētia est instituta & ad dei bonitatem est ordinata. deus
enī p̄pter suam bonitatem cū sit increatus immobilis incorpō-
reus p̄duxit creaturas mobiles & corporeas. **E**t similiter
malum pene a dei iusticia est introductū p̄pter gloriā dei.
Valū dō cōmunit p̄cessum ab arte diuine sapiētie et
ab ordine bonitatis. & ideo p̄ueniens esse potuit assumere
naturā creatā immutabile corporeā & penalitati subiectā
non autē fuit p̄ueniens ei assumere malum culpe. **A**d
iij. dōm q̄ **A**ug. responder ad **C**olusianū in eplā. **N**on
habet hoc christiana doctrina q̄ ita sit deus infusus car-
ni hūane vt curā gubernāde vniuersitatis vel deseruit vt
amittit vel ad illud corpusculū quasi p̄tractā transfulerit.
hōiū enī est ille sensus nihil nisi corpus valētū cogita-
te. deus autē nō mole sed v̄tute magn⁹ est. **V**ñ magnitudi-
do v̄tutis eius nullas in angusto sentit angustias. nō est q̄
credibile vt dōm boi trāsics simul audis a multis & a sin-
gulis totū q̄ dōm dei p̄manēs simul vbiq; sit totū. **V**ñ
nullū incōueniens sequitur deo incarnato.

Ad secundū sic procedit.

Videtur q̄ nō fuerit necessariū ad rep̄ationē hūani gener-
is dōm dei incarnari. **V**erbo enī dei q̄ sit deus p̄fectus
vt in primo habitu est nihil v̄tutis p̄ carnē assumptā ad-
creuit. si ergo dōm dei incarnatū naturā hūanam rep̄auit
enī am absq; carnis assumptione eam potuit rep̄are. **R**es.
te. ad rep̄ationē nature hūane q̄ p̄ peccatū collapsa erat
nihil aliud requirit videbat q̄ q̄ homo satisfaceret p̄ pec-
cato. non enī ab boie plus requirere debuit. q̄ q̄ possit cū
deus sit p̄mior ad miseranduz q̄ ad puniēdū. sicut hō-
mini imputat actum peccati. ita enī videtur q̄ ei imputz
ad delectionē peccati actum p̄trariū. non ergo fuit neces-
sariū ad rep̄ationē nature hūane verbū dei incarnari. **R**es.
ad salutē hois p̄cipue p̄tinet vt deū reuerat. **V**nde

A a 2

Questio

dicat **Malach.** i. si ego dñs vbi timor meus. si pater vbi honor meus. Unde ex hoc ipso hoies deū magis reuerēt q̄ cū p̄siderāt sup̄ oīa eleuātū & ab hoīuz sensibus remotum. vnde ps̄ dicit. excelsus super oēs gentes dñs. & sup̄ celos gloria eius. & postea subdit. quis sicut dñs deus noster. quod ad reuerentiā p̄inet. ergo videt nō puenire hu mane saluti q̄ deus nobis sumit fieret p̄ carnis assumptionem. **Sed** p̄tra illud p̄ quod hūanū genus liberatur a p̄ditione est necessariū ad hūanā salutē. sed mysteriū diuine incarnationis est hūmōi fm̄ illud **Job.** iij. sic deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret vt oīs qui crep̄dit in ipso nō pereat sed habeat vitam eternā. ergo necessē fuit ad hūanā salutē deū incarnari. **Rñ.** v̄dm̄ q̄ ad finem aliq̄ue dicitur aliquid eē necessariū duplicat. vno modo sine quo aliquid esse nō potest sicut abus est necessarius ad p̄seruationē hūane vite. Alio modo p̄ q̄d melius & p̄uenienti⁹ puenitur ad finē. sicut equus necessari⁹ ē ad iter. **Primo** modo deū incarnari non fuit necessariū ad reparationē hūane nature. deus enī p̄ oīpotentē virtutem poterat naturā humanā multis alijs modis reparare. **Secundo** autē modo necessariū fuit deū incarnari ad hūane nature reparationē. **Unde** dicit **Aug.** iij. d̄ trini. ostēdamus non aliū modū possibile deo defuisse cuius potestati oīa equalit̄ subiacent. sed sanāde miserie nostre p̄uenienti⁹ aliū modū non fuisse. **Et** hoc quidem p̄siderari potest quantum ad p̄monē hoīs in bono. **Primo** quidē quantum ad fidē. que magis certificat ex hoc q̄ ipsi deo loquenti credit. **Unde** **Aug.** dicit. xi. de ciui. dei. **Ut** homo p̄fidentius ambularet ad veritatē ipsa veritas dei filius hoīe assumpto p̄stuit atq̄ fundauit fidem. **Secundo** quantum ad spem. que p̄ hoc maxime erigitur. **Unde** **Aug.** dicit. xij. de trini. **Nihil** tam necessariū fuit ad erigendam spem nostrā. q̄ vt demonstraret nobis quantum diligeret nos deus. quid dō huius rei illo iudicio manifestū q̄ vt dei filius nostre nature dignatus est inire p̄fortiū. **Tertio** quantum ad charitatē. que maxime per hoc excitat. **Unde** **Aug.** dicit in li. de cathezizandis rudib⁹. que maior causa est aduentus dñi. nisi vt ostenderet deus dilectionē suam in nobis. **Et** postea subdit. si amare pigeat saltē reamare non pigeat. **Quarto** quantum ad rectam opationē. in qua nobis exemplū p̄buit se. **Unde** **Aug.** dicit in quodam sermone de nauitate dñi. **Homo** sequēdus nō erat qui videri poterat. deus sequēdus erat qui videri nō poterat vt ergo exhiberet hoī & qui ab hoīe videret & quem homo sequeret deus factus est homo. **Quinto** ad plenā participationē diuinitat⁹. que vere est hoīs b̄tudo & finis hūane vite. & hoc collatū est in hoī p̄ christi nauitātē. **Dicit** enī **Aug.** in quodā sermone de nauitate dñi. **Factus** est deus homo. vt homo fieret deus. **Similit̄** etiam hoc vtile fuit ad remotionē mali. **Primo** enī per hoc homo instruit. ne sibi diaboli p̄ferat. & eū veneret qui est actor peccati. **Unde** **Aug.** dicit. xij. de trini. **Quī** sic deo p̄iūgi potuit hūana natura vt fieret vna p̄sona. sup̄bi illi maligni spūs nō ideo se audeat hoī p̄ponere q̄ nō habent carnē. **Secundo** q̄ p̄ hoc instruit quāta sit dignitas hūane nature. ne eam in q̄nem⁹ peccādo. **Un̄** dicit **Aug.** in li. de vera reli. demonstrat nobis deus quā excelsū locum inf creaturas habeat hūana natura. in hoc q̄ hoīb⁹ in vero hoīe a paruit. **Et** **Leo** pa. di. in q̄dā sermōe d̄ nauit. do. agnosce o christiane dignitatē tuā. & diuine p̄forti⁹ nature noli in veterē vilitatē regeneri p̄uersione re vire. **Tertio** ad p̄sumptionē hoīs tollēdā grā dei nullus

merit⁹ p̄cedētib⁹ in nosē christi nob̄ cōmēdat. vt d̄ in. iij. de tri. **Quarto** q̄ sup̄bia hoīs q̄ maximū impedimētū ē ne inbereat deo p̄ rāta dei hūilitatē redargui p̄t atq̄ sanari vt **Aug.** dicit ibidē. **Quinto** ad liberandū hoīem a feruitute. **Ad** quidē **Aug.** dicit. xij. de tri. fieri debuit sic vt diabolus iusticia hoīs Iesu christi suparet. q̄d factū ē christo satisfaciēte p̄ nob̄. hō autē pur⁹ satisfacere n̄ poterat p̄ tot hūano genere. deus autē satisfacere n̄ debebat. vnde oportebat deū & hoīem esse Iesum christū. **Un̄** **Leo** pa. dicit in ser. de nati. d. suscipit a virtute infirmitas aīarū et aliarū rerū. vt q̄ n̄tis remedi⁹ p̄gruebat vn̄ atq̄ idē dei et hoīum mediator & mori ex vno & resurgere posset ex altero. nisi enī esset christ⁹ deus nō asseret remediū nisi esset hō ver⁹ nō preberet exēplū. **Sūt** autē & alie plurime vilitates. que sunt sup̄ cōp̄ensionē sensus hūani. **Ad. i.** ḡ dōz q̄ rō illa p̄cedit fm̄ p̄mū modū necessariū. sine q̄ ad finē puenire nō p̄t. **Ad. ij.** dōz q̄ aliq̄ satisfactio potest dici sufficiens duplicit̄. vno mō p̄fecte. q̄ ē p̄digna p̄ q̄ndā adēq̄nonē ad recōp̄sationē cōmissē culpe. & sic hoīs puri satisfactio sufficiens esse nō potuit. q̄ tota hūana natura erat p̄ p̄ctm̄ corrupta. nec bonū aliquid p̄one vel etiam pluriū poterat p̄equipariā tot⁹ nature detrimētuz recōp̄sare. **Un̄** etiā q̄ p̄ctm̄ p̄tra deū cōmissum q̄ndā infirmitatē h̄z ex infirmitate diuine maiestatis. tāto enī offensa est grauior. quāto maior ē ille in quē delinq̄t. **Un̄** oportuit ad p̄dignā satisfactionē vt actio satisfaciētis haberet efficacitā infinitā. vt puta dei & hoīs exis. **Alio** mō p̄t dici satisfactio sufficiens im̄p̄fecte. s̄ fm̄ acceptiōnē ei⁹ q̄ est cōp̄tem⁹ q̄uis nō sit p̄digna. & hoc mō satisfactio puri hoīs est sufficiens. & q̄ oē im̄p̄fectū p̄supponit aliq̄d p̄fectū a q̄ sustentet. inde ē q̄ oīs puri hoīs satisfactio efficacitā habet a satisfactiōe christi. **Ad. iij.** v̄dm̄ q̄ deus assumēdo carnē suā maiestātē nō minuit & p̄sequēs nō minuit rō reuerentiē ad ipsum q̄ auget p̄ augmētū cognitiōis ipsi⁹. ex hoc autē q̄ nob̄ appropinquē voluit p̄ carnis assumptionē magis nos ad se ad cognoscendū attraxit.

Ad tertium sic procedit

Vidēt q̄ si hō nō peccasset nihilomin⁹ deus incarnat⁹ fuisset. **Manēt** enī cōmanet effect⁹. **Sicut** dicit **Aug.** iij. de tri. alia multa sunt cogitanda in christi incarnatione p̄ter absolutionē a peccō. de quib⁹ dictū est. ḡ etiā si hō non peccasset de⁹ incarnat⁹ fuisset. **De.** **Ad** oīpotentiā diuine virtut⁹ p̄inet vt opa sua p̄ficiat & se manifestet p̄ aliq̄ue in finitū effectū. **Sed** nulla pura creatura p̄t dici in finitū effect⁹ cū sit finita p̄ suā essentiā. in solo autē ope incarnationis videt p̄cipue manifestari infinit⁹ effect⁹ diuine potētiē p̄ hoc q̄ i infinitū distātia p̄iūgiū in quātū factū est q̄ homo esset de⁹ in q̄ ope maxie videt p̄fici vniuersū. p̄ hoc q̄ vltia creatura. s̄ hō p̄mo p̄cipio p̄iūgiū. s̄ deo. ḡ etiā si hō nō peccasset de⁹ incarnat⁹ fuisset. **De.** hūana natura p̄ p̄ctm̄ nō est facta capaxior ḡte. sed post p̄ctm̄ capax ē ḡte vniōis q̄ est maxia ḡte. ḡ si hō nō peccasset. hūana natura hui⁹ ḡte capax fuisset nec de⁹ subtraxisset hūane nature bonū cui⁹ capax erat. ḡ si hō nō peccasset adhuc de⁹ incarnat⁹ fuisset. **De.** p̄destinatio dei ē eterna. sed d̄ **Ro.** i. d̄ christo q̄ p̄destinat⁹ ē fili⁹ dei in virtute. ḡ etiā aī p̄ctm̄ necessariū erat filiū dei incarnari. ad hoc q̄ dei p̄destinatio imp̄ret. **De.** incarnationis mysteriū est p̄mo hoī reuelatū. vt patet p̄ hoc q̄ dixit. hoc nūc os ex ossib⁹ meis & c. q̄d ap̄lo dicit eē magnū factm̄ i christo & eccl̄ia. vt patet ad **Ep̄b.** ij. **S̄** hō nō potuit eē p̄fici⁹ sui casus eadē

tōne q̄ nec angelus. vt pbat Aug. sup Gen. ad Iam. et
 gōsi hō nō peccasset dōs incarnat⁹ fuisset. **Sz** p̄tra qd
 Aug. dicit in li. de ver. do. expo. illud qd habet Lu. xix. ve
 nit fili⁹ hoīs q̄rere ⁊ saluti facere qd̄ pierat. sed si hō non
 peccasset fili⁹ hoīs nō venisset. Et. i. ad Timoth. i. sup il
 lud x̄p̄i ch̄rist⁹ venit in hūc mūdū vt p̄ctōres saluos fa
 ceret. dicit glo. nulla cā veniēdi fuit ch̄risto dñō nisi p̄ctō
 res saluos facere. tolle morbos. tolle vulnera. ⁊ nulla cā ē
 medicine. **Rñ** v̄dm. qd̄ circa hoc aliqui diuersimode
 opinant. Quidā enī dicūt q̄ etiā si hō nō peccasset dei fi
 lius esset incarnat⁹. Alij dō p̄tatiū asserūt. quoz̄ assertio
 ni magis assentiēdū videt. ea enī que ex sola dei volūta
 te p̄ueniūt sup̄ oē debitiū creature in nobis innotescere nō
 p̄nt. nisi q̄ten⁹ in sacra scriptura tradit. p̄ quā diuina vo
 lūtas innotescit. vñ cū in sacra scriptura vbiq̄ incarnatio
 nis tō ex p̄ctō primi hoīs assignet. queniēt⁹ dō: incarna
 tionis opus ordinatū esse a deo in remediū peccati. ita qd̄
 p̄ctō nō exiitē incarnatio nō fuisset. q̄uis potētia dei ad b̄
 nō limitet. potuisset enī etiā p̄ctō nō exiitē deus incarna
 ri. **Ad. i.** ḡ v̄dm qd̄ oēs alie cause q̄ sunt signate p̄tinet
 ad remediū p̄cti. si enī hō nō peccasset p̄fusus fuisset lūie
 diuine sapie. in sticte rectitudie p̄fect⁹ a deo ad oīa neces
 sario cogitēda. sed qd̄ hō deserto deo ad corpalia collapsus
 erat p̄ueniens fuit vt de⁹ carne assumpta etiā p̄ corpalia
 ei salutis remediū exhiberet. **Cū** dicit Aug. sup illud Jo
 hannis. Verbi caro factū ē. caro te obcecauerat. caro te
 sanat qm̄ sic venit ch̄rist⁹ vt de carne vna carnifexingue
 ret. **Ad. ij.** v̄dm qd̄ in ipso mō p̄ductiōis rerū ex nihilo
 v̄na dñs infinita ostendit. Ad p̄fectionē etiā vniuersi
 sufficit. qd̄ naturali mō creatura ordinē in deū sicut in fi
 nem. hoc autē excedit limites p̄fectiōis nature. vt creatura
 deo vniat in p̄sona. **Ad. iij.** v̄dm qd̄ duplex capacitas
 pōt attēdi in hūana natura. Vna fm̄ ordinē potētie na
 turalis. q̄ a deo sp̄ implet qd̄ dat vnicuiq̄ rei fm̄ suā capa
 citatē naturalē. Alia dō fm̄ ordinē diue potētie. cui oīs
 creatura obedit ad nutū. ⁊ ad hoc p̄tinet ista capacitas. n̄
 autē dō oēs talē capacitatē nature replet. alioq̄n dō n̄ pōt
 fer facere in creatura nisi qd̄ facit. qd̄ falsum ē. vt in p̄mo
 habitū est. nihil enī p̄hibet ad aliqd̄ mai⁹ hūanā naturā
 p̄ductā esse post p̄ctm̄. dō enī p̄mittit mala fieri. vt inde
 aliqd̄ meli⁹ eliciat. vñ dō ad Ro. iij. vbi abūdauit iniqui
 tas sup̄abūdauit gr̄a. vñ ⁊ in b̄ndictiōe cerei pascalis dō.
Sz felix culpa. q̄ talē ac t̄m̄ meruit b̄e redemptorē. **Ad**
 iij. v̄dm qd̄ p̄destinato p̄suppōit p̄sciaz futuroz̄. ⁊ id sicut
 dō p̄destinat salutē alicui⁹ hoīs p̄ordinē aliq̄z implēdaz̄
 ita etiā p̄destinavit opus incarnationis ⁊ remediū p̄cti hūa
 ni. **Ad. v.** v̄dm qd̄ nihil p̄hibet alicui reuelare effect⁹ cui
 nō reuelat cā. potuit ḡ primo hoī reuelari incarnationis
 mysteriū. sine hoc qd̄ esset p̄cti sui casus. nō enī quicunq̄
 cognoscit effectū cognoscit ⁊ causam.

Ad quartuz sic procedit.

Videf qd̄ de p̄ncipali⁹ incarnat⁹ fuerit i remediū actuali⁹
 um p̄ctōz̄ q̄m̄ remediū p̄cti original. quāto enī p̄ctm̄ est
 graui⁹ rāro magi⁹ hūane salutis aduersāf. p̄p̄ quā dō ē incar
 nat⁹. **Sz** p̄ctm̄ actuale ē graui⁹ q̄ originale p̄ctm̄. mini
 ma enī pena debet originali p̄ctō. vt Aug. dicit p̄ Julia
 nū. ḡ p̄ncipali⁹ incarnatio ch̄risti ordinat⁹ ad delectionem
 actualiū p̄ctōz̄. **De.** P̄ctō originali n̄ debet pena sen
 sus. s̄z loū pena dāni. vt in ij. babitū ē. **Sz** ch̄rist⁹ v̄it p̄
 satisfactiōe p̄ctōz̄ penā sensus pari i cruce. nō autē penam
 dāni. qz̄ nullū defectū habuit diue v̄siois aut fr̄uioni⁹

ḡ p̄ncipali⁹ venit ch̄rist⁹ ad delectionē p̄cti actuali⁹ q̄
 ginalia. **De.** Sicut Chrysolto. dicit in ij. de cōpucio
 ne cordis. b̄ est affect⁹ serui fidel. vt b̄nficia dñi sui q̄ cōit
 oib⁹ dara sūt q̄si sibi soli p̄stita repuer. q̄si enī d̄ se solo lo
 quēs. **Ap̄s** ita scribit ad Gal. ij. dilexit me ⁊ tradidit se
 metipsum p̄ me. sed p̄p̄ia p̄ctā n̄ta sunt p̄ctā actualia. ori
 ginale enī est cōe p̄ctm̄. ḡ hūc affectū debem⁹ h̄ere vt estime
 mus enī p̄ncipali⁹ p̄p̄ actualia p̄ctā v̄isse. **Sz** p̄ ē qd̄
 Job. i. dō. Ecce agn⁹ dei. ecce qui tollit p̄ctā mūdi ⁊c.
Rñ. v̄dm qd̄ certū ē ch̄ristū v̄isse in hūc mūdū nō soluz̄
 ad delectiū illud p̄ctm̄ qd̄ traductū ē originalit in poste
 ros. s̄z etiā ad delectionē oīum p̄ctōz̄ q̄ postmodū sup̄ad
 dita sunt. nō qd̄ oīa delectant qd̄ ē p̄p̄ defectū hoīuz̄ q̄ ch̄ri
 sto nō inherēt. fm̄ illud Job. iij. v̄it lux i mūdū ⁊ dilexe
 rit hoīs magi⁹ tenebras q̄ lumē. s̄z qz̄ ch̄ristus exhibuit
 qd̄ sufficiens fuit ad oēm delectionē. vñ dō ad Ro. v. nō sic
 delectū sic ⁊ v̄ntū. nā iudiciū ex vno i p̄denatiōe. gr̄a autē
 ex multis delectis i iustificatiōe. **Lāto** autē p̄ncipali⁹ ad ali
 cui⁹ p̄cti delectionē ch̄rist⁹ v̄it quāto illud p̄ctm̄ mai⁹ est.
Dicit autē aliqd̄ mai⁹ duplici. Vno mō intēsiue. sicut ē
 maior albedo q̄ est intēsiō. ⁊ p̄ hūc modū maius ē p̄ctm̄
 actuale q̄ originale. qz̄ plus h̄z de rōne volūtarij vt in ij.
 dicit⁹ ē. Alio mō dō aliqd̄ mai⁹ extēsiue. sic dō maior albe
 do q̄ est i maiori sup̄ficie. ⁊ hoc mō p̄ctm̄ originale p̄ qd̄
 totū gen⁹ hūanū intēsiū ē mai⁹ q̄libet p̄ctō actuali. qd̄ ei
 p̄p̄riū p̄ctm̄ singlar⁹ p̄sone. Et quāto ad hoc ch̄rist⁹ p̄nci
 pali⁹ v̄it ad tollēdū originale p̄ctm̄ in quātū bonū gen⁹
 diuin⁹ ē q̄ bonū vni⁹. vt dō in i. etbi. **Ad. i.** ḡ v̄dm qd̄
 rō illa p̄cedit de intēsiua magnitudie p̄cti. **Ad. ij.** v̄dm.
 qd̄ p̄ctō originali i futura retributiōe nō debet pena sen
 sus. penalitaret t̄m̄ q̄sensibilis in hac vita patim̄ sicut fa
 mem sicut mortē ⁊ alia h̄mōi ex p̄ctō originali p̄cedūt. ⁊
 id ch̄rist⁹ vt plene p̄ p̄ctō originali satisfaceret voluit sen
 sibile doloze pati. vt mortē ⁊ alia h̄mōi in seipso p̄sumar⁹
Ad. iij. v̄dm qd̄ sicut Chryso. ibidē induit. Verba il
 la dicebat ap̄s nō q̄si diminuere volēs amplissima ⁊ pet
 or b̄ diffusa ch̄risti m̄tera. s̄z vt p̄ oib⁹ se solū iudicaz̄ ob
 noxiū. qd̄ enī intēsiū ⁊ alq̄s p̄stitit cū q̄ tibi sunt p̄stita ita
 integra sunt ⁊ ita p̄fecta q̄si nulli aliq̄ ex his aliqd̄ fuerit
 p̄stitū. **Ex** hoc ḡ qd̄ aliq̄s debet sibi reputare b̄nficia ch̄ri
 sti p̄scira eē nō dō existimare qd̄ nō sint p̄stita aliq̄s. ⁊ id nō
 excludit qn̄ p̄ncipali⁹ venent abolere p̄ctm̄ ton⁹ nase q̄
 p̄ctm̄ vni⁹ p̄sone. s̄z illud p̄ctm̄ cōe ita p̄fecte creatum ē in
 vno qz̄. ac si in eo solo eēt creatū. Et p̄p̄ v̄nionē charitatis
 totū qd̄ oib⁹ ē imp̄sum vni⁹ qz̄ debet sibi attribuere.

Ad quintum sic procedit.

Videf qd̄ p̄ueniēs fuisset deuz̄ incarnari a p̄ncipio hūani
 gener⁹. Incarnationis enī opus ex imēsiuate diue charita
 tis p̄cedit. fm̄ illud Ep̄be. ij. De⁹ q̄ diues ē in m̄ia p̄p̄
 suā nimā charitatē q̄ dilexit nos cū essem⁹ mortui p̄ctā
 p̄uificauit i ch̄risto. s̄z charitas nō tradat subuenire ami
 co necessitatē patiēt. fm̄ illud Prover. ij. ne dicas ami
 co vade ⁊ reuertere cras dabo tibi cū statim possis dare. ḡ
 dō incarnationis opus differre nō debuit s̄z statū a p̄ncipio
 p̄ suā incarnationē hūano generi subuenire. **De.** i. ad
 Timoth. i. dō. ch̄rist⁹ v̄it i hūc mūdū p̄ctōres saluos face
 re. s̄z plures saluari fuissent si a p̄ncipio hūani gener⁹ deul
 incarnat⁹ fuisset. plurimi enī i gr̄ates deū in suis p̄ctis pie
 rūt i diuersis secul. queniēt⁹ ḡ fuisset qd̄ a p̄ncipio hūanū
 gener⁹ dō incarnatus fuisset. **De.** Opus gr̄e nō ē mi
 nus ordinatū q̄ opus nase. s̄z nasa inuūi sumit a p̄fectis
 143

dictu est. Ad. iij. vdm q sic Chryso. sup illud Job. no misit de filiu suu in mundu vt iudicet mundu. Duo snt chri sti aduer. primus qde vt remittat pctu. 2o vt iudicet. si eniz b no fuisset vniuersi simul pditi eent. oes eni peccauerunt et egert glia dei. An ps q no debuit aduentu mie differre vsqz in fine mudi.

Questio II

Deinde considerandū

De dno vniois vbi incarnati. Et p quatu ad ipsam vnione. 2o quatu ad psona assumentes 3o quatu ad natura assupra. Circa primu qru duode cim. 1o vtz vnio vbi incarnati sit facta i nafa. 2o vtz sit fa cta i psona. 3o vtz sit facta in supposito. vel hypostasi. 4o vtz psona vel hypostasis chrisi post incarnatione sit co polita. 5o vtz sit facta aliq vnio aie z corpis i chriso. 6o vtz nafa bñana fuit vnita vbo accideralif. 7o vtz ipsa vnio sit aliqd creatu. 8o vtz sit ide qd assuprio. 9o vtz sit maia vnionu. 10o vtz vnio duaru nafaru in chriso fuerit facta p gram. 11o vtz ea aliq merita pcellerit. 12o vtz ali qua gra fuerit boi chriso naturalis.

Ad primū sic proceditur

Vides q vnio vbi incarnati sit facta i vna nafa. Dic eni Cyrillus z induit in gestis. xi. p. c. Calcedoni. no oportet intelligere duas nfas s; vna natura dei vbi incarna tam. qd qde no fieret nisi vnio fieret i nafa. g vnio vbi i carnati facta e in nafa. Pre. Athana. di. sic aia ronal et caro puenit i pstitutione hñane nafe sic de? z ho pue nit i pstitutione vni? alicui? g facta e vnio i nafa. Pre te. Duaru nafaru vna no tenoiat ex altera. nisi aliq mo i inuice trāsmutaret. s; vna nafa z bñana i chriso ab in uice tenoiat. dic eni Synl. dñā natura eē incarnatā. z Greg. nazāzen? di. natura bñana eē deificatā. vt pz per Damas. g ex duab? naturis videt eē facta vna natura. S; p e qd d; in dēfinitōe p. c. Calcedoni. Cōfitemur i nouissimis dieb? filiu dei vnigētu icōfufe icōmutabilif iduise ilepabilif agscēdū. nusq; sublata dñā nafaz ppter vnione. g vnio nē e facta i nafa. Rñ. vobz q ad b? qonia euidentia oportz plderate qd sit nafa. Sciēdū e g q nomē nafe a nascēdo dicit e vel sumptū. vñ primo e impositiu hoc nomē ad significādū generationē viuētiū. q nariuitas vel pullulatio d; vt dicat nafa qñ nascitaf. Deinde trāslatū est nomē nafe ad significādū pncipiū hui? gene? ratiōis i reb? viuētib? e intrinsecū vltē? deriuatū est no mē nafe ad significādū qdlibz pncipiū intrinsecū motus fm q p hūs dicit. ij. p. q nafa e pncipiū mot? in eo i quo est ple z no fm accidēs. Hoc aut pncipiū est forma vl materia. vñ qñqz nafa d; forma. qñqz vbo materia. Et qz finis generatiōis nafalē in eo qz generaf eēntia spēi quā significat dīfinitio. inde e qz hñoi eēntia spēi voca tur etiā nafa. z h mo Boe. natura dīfinit i li. de duabus naturis dicēs. Nafa e vnaquāqz rē informans specifica dñā. q. s. cōplet dīfinitione spēi. Sic g nūc loqm de nafa fm q nafa significat eēntiā. vel qd e. siue qdditatem spēi. Hocaū mō accipiēdo natura impossibile e vnione vbi incarnati eē facta i nafa. Triplicaf eni aliqd vni ex duob? bus vel plurib? pstituit. Vno mō ex duob? pfectz integz remanētib? qd qde fieri nō pōt nisi in bis qru forma e cō positio vel ordo vel figura. sic er multz lapidib? absqz ali quo ordie adunatz p solā cōpositionē sit aceru? Et lapidi bus aut z lignis fm aliqūe ordie dispositis z etiā ad ali quā figurā redactis sit dom? z fm b posuerūt aliq vnio

nē eē p modū pfulsiōis. q. s. e sine ordie. vel p modū com mēsuratiōis q e cū ordie. S; b nō pōt eē. Primo qd e qd cōpositio ordo vel figura nō e forma substācial s; accīcial et sic se qref q vnio incarnatiōis nō eēt p se s; p accidēs qd infra improbabif. Secūdo qz ex hñoi nō sit vñū sim plicif s; fm qd. remanet eni pla actu. Tertio qz forma ta liū nō e nafa. s; mag; ars. sic forma dom? z sic nō pstitue ret vna nafa i chriso vt ipsi volūt. Alio mō sit aliqd ex p fectz s; trāsmutat; sicut ex elemēt; sit mixtū. Et sic aliq v i retit vnione incarnatiōis eē facta p modū complexiōis. S; b nō pōt eē. Primo qz nafa vna e oīno imutabil ve in prima pre dicit e. vñ nec ipsa pōt pueri in aliud cum sit incorruptibil. nec aliud i ipsam. cū ipsa sit ingenerabil Secūdo qz illud qd e mixtū nulli miscibilū e idem spē. differt eni caro a qlibz elemētōz spē. z sic chrisi? nec esset eisdē nafe cū pte nec cū mte. Tertio qz ex bis q plurimū distāt nō pōt fieri cōmixtio soluit eni spēs vni? eoz. pu ra siqz gurtā aq amphoze apponat. z fm hoc cū nafa d; vna i infinitū excedat hñanā nō pōt fieri cōmixtio s; re? manebit sola nafa vna. Tertio mō sit aliqd ex aliqb? si pmutat; s; impfectz. sic ex aia z corpe fit hō z similit ex diuersis mēbz. S; hoc dicit nō pōt de incarnatiōis my sterio. Primo qd e qz vtraz nafa e fm suā rōnē pfectā. vna. s. z bñana. Secūdo qz vna z bñana nafa non pnt pstituerē aliqd vni p modū pñū quantitatiuātū sic mēbra pstituit corpe. qz nafa vna e incorporea neqz etiā p mo dū forme z materie. qz vna nafa nō pōt eē forma alicui? pferim corpore. seqref etiā q spēs resulsāt eēt cōicabil plurib? z ita eēt plures chrisi. Tertio qz chrisi? neqz el ler bñane nafe neqz vne. dñā eni addita variat spēm sicut vnitas i nūeris. sic d; in. viij. metaphy. Ad. i. g vdm. q illa auctoritas Cyrilli expōit in qnta synodo sic. S; qz vna natura vbi dei incarnatā dicēs. non sic accipit sicut ptes docuerūt qz ex vna z bñana vnioe fm substātiā facta si ex talib? vocib? vna natura siue substātiā vnitat is z carnis chrisi introducere conat talis anathema sit. Ad g sensus e qz i incarnatiōe ex duab? naturis sit vna nafa pstituta. s; qz vna nafa dei vbi carne vniuit in pso na. Ad. ij. vdm qz ex aia z corpe pstituit in vnoqz no strū duplex vnitas. i. nafe z psona. Nafe qd e sic q aia vni tur corpe formalit pnciēs ipsū vt ex duab? fiat vna nafa. sicut ex actu z potētia. vel ex materia z forma. z quātum ad hoc nō attēdit silirudo. qz nafa vna nō pōt eē corpe forma. vt i primo pbatū est. Vnitās vbo psona cōstituit ex eis inquātū est vñ? ali? substātes i carne z aia. z quātū ad hoc attēdit silirudo. vñ? eni chrisi? substātit i vna na tura z bñana. Ad. iij. vdm qz sicut Damas. dicit. nafa vna d; incarnata. qz e vnita carni psonalit. nō qz sit i na tura carnis puerfa. Similit etiā caro d; eē deificata vt ip se dicit nō p puerfione s; p vnione ad vbi salua suis p prieratib? vt intelligat caro deificata. qz facta e dei vbi ca ro nomen qz facta sit deus.

Ad secundū sic procedit.

Vides q vnio vbi incarnati nō sit pfecta i psona. Pcti sona eni dei nō e aliud a nafa ipsi. vt i primo habuit est. si g vnio nō e in nafa. seqf q nō sit facta i psona. Pre te. Nafa bñana nō fuit mōial dignitatis i chriso qz i no bis. psonalitas aut ad dignitatē pmet vt i primo habitū est. Cū g nafa bñana i nob ppiā psonalitatē habeat mul tomagio habuit ppiā psonalitatē in chriso. Pre. Si cur Boe. dicit i li. d. dua. na. psona e ronal nafe idiuia

suba. s. h. h. b. u. d. e. i. a. s. s. u. m. p. s. i. t. h. u. m. a. n. a. n. a. t. u. r. a. i. n. d. i. u. i. d. u. a. n. a. t. u. r. a. e. n. i. u. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. n. o. s. i. s. t. i. t. f. m. l. e. s. i. i. n. u. d. a. p. r. e. p. l. a. t. i. o. e. p. s. i. d. e. r. a. f. v. t. d. i. c. i. t. D. a. m. a. s. g. h. u. m. a. n. a. n. a. s. a. b. s. u. a. p. s. o. n. a. l. i. t. a. t. e. n. o. n. g. v. i. d. e. t. q. u. o. d. s. i. t. f. a. c. t. a. v. n. i. o. i. p. s. o. n. a. **S**z. e. q. u. o. d. i. n. C. a. l. c. e. d. o. n. e. s. i. s. y. n. o. d. o. l. e. g. i. t. n. o. i. n. v. u. a. s. p. l. o. n. a. s. p. r. i. c. u. l. a. r. i. s. p. u. r. i. z. a. u. t. d. i. u. i. s. i. z. s. y. n. u. i. z. e. n. d. e. s. i. l. i. u. v. n. g. e. i. t. u. d. o. m. n. e. m. J. e. s. u. c. h. r. i. s. t. u. p. s. i. t. e. m. g. f. a. c. t. a. e. v. n. i. o. h. b. i. i. p. s. o. n. a. **R**n. d. d. z. q. u. o. d. p. s. o. n. a. a. l. i. u. d. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. q. u. o. d. n. a. s. a. N. a. s. a. e. n. i. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. e. e. n. t. i. a. a. m. s. p. e. i. q. u. a. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. E. t. s. i. q. u. o. d. b. i. s. q. u. o. d. a. d. r. o. n. e. s. p. e. i. p. r. i. n. e. t. n. i. b. i. l. a. l. i. u. d. a. d. i. n. t. r. u. i. n. u. e. n. i. p. o. s. s. i. z. n. u. l. l. a. n. e. c. e. s. s. i. t. a. s. e. e. t. d. i. s. t. i. g. u. e. d. i. n. a. t. u. r. a. s. u. p. p. o. s. i. t. o. n. a. s. e. q. u. o. d. i. n. d. i. u. i. d. u. u. s. s. u. b. s. i. s. t. e. t. i. i. l. l. a. n. a. s. a. q. u. o. d. v. n. i. o. q. u. o. d. i. n. d. i. u. i. d. u. u. s. s. u. b. s. i. s. t. e. t. i. n. a. t. u. r. a. a. l. i. q. u. o. d. e. e. t. o. i. n. o. i. d. e. c. u. s. u. a. n. a. s. a. C. o. n. g. r. u. i. t. a. u. t. i. q. u. o. d. u. l. d. a. e. c. b. s. u. b. s. i. s. t. e. n. t. i. n. u. e. n. i. t. a. l. i. q. u. o. d. n. o. p. r. i. n. e. t. a. d. r. o. n. e. s. p. e. i. s. a. c. c. i. d. e. n. t. a. z. p. r. i. n. c. i. p. i. a. i. n. d. i. u. i. d. u. a. n. a. s. i. c. u. t. m. a. r. i. e. a. p. p. a. r. e. t. i. n. b. i. s. q. u. o. d. s. u. n. t. e. x. m. a. t. e. r. i. a. z. f. o. r. m. a. c. o. p. o. s. i. t. a. z. i. o. i. n. t. a. l. i. b. u. s. e. n. i. a. s. z. e. t. d. i. f. f. e. r. e. n. t. n. a. s. a. z. s. u. p. p. o. s. i. t. u. n. o. q. u. o. d. o. i. n. o. a. l. i. q. u. o. d. s. e. p. a. r. a. s. z. q. u. o. d. i. n. s. u. p. p. o. s. i. t. o. i. n. c. l. u. d. i. t. i. p. s. a. n. a. s. a. s. p. e. i. z. s. u. p. a. d. d. i. t. q. u. o. d. a. l. i. a. q. u. o. d. s. u. n. t. p. r. e. t. r. o. n. e. s. p. e. i. U. n. s. u. p. p. o. s. i. t. u. s. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. v. t. r. o. t. u. b. i. o. n. a. t. u. r. a. s. i. c. u. t. p. r. e. f. o. r. m. a. l. e. z. p. r. e. c. i. s. i. o. n. a. s. u. i. z. p. p. t. b. o. c. i. c. o. p. o. s. i. t. i. s. e. x. m. a. t. e. r. i. a. z. f. o. r. m. a. n. a. s. a. n. o. p. d. i. c. a. t. d. e. s. u. p. p. o. s. i. t. o. n. o. e. n. i. d. i. c. i. m. u. s. q. u. o. d. b. o. s. i. t. s. u. a. h. u. m. a. n. i. t. a. s. S. i. q. u. o. d. h. o. r. e. s. e. i. q. u. o. d. o. i. n. o. n. i. b. i. l. e. a. l. i. u. d. p. r. e. t. r. o. n. e. s. p. e. i. v. e. l. n. a. s. e. s. u. e. s. i. c. u. t. e. i. n. d. e. o. i. b. i. n. o. e. a. l. i. u. d. f. m. r. e. s. u. p. p. o. s. i. t. u. z. n. a. s. a. s. s. o. l. u. f. m. r. o. n. e. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. d. i. q. u. o. d. n. a. s. a. d. z. f. m. q. u. o. d. e. i. q. u. o. d. a. e. e. n. t. i. a. E. a. d. e. h. o. n. a. s. a. d. z. s. u. p. p. o. s. i. t. u. f. m. q. u. o. d. e. s. u. b. s. i. s. t. e. t. E. t. q. u. o. d. d. i. c. i. t. u. r. e. d. e. s. u. p. p. o. s. i. t. o. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. d. u. i. e. d. e. p. s. o. n. a. i. c. r. e. a. t. a. r. o. n. a. l. i. v. e. l. i. n. t. e. l. l. e. c. t. u. a. l. i. q. u. o. d. n. i. b. i. l. a. l. i. u. d. e. p. s. o. n. a. q. u. o. d. r. o. n. a. l. i. s. n. a. s. e. i. n. d. i. u. i. d. u. a. s. u. b. a. f. m. D. o. c. e. n. t. **O**e. g. q. u. o. d. i. n. e. s. t. a. l. i. c. u. i. p. s. o. n. e. s. i. u. e. p. r. i. n. e. a. t. a. d. n. a. t. u. r. a. e. i. u. s. i. u. e. n. o. v. n. i. e. e. i. i. p. s. o. n. a. S. i. g. h. u. m. a. n. a. n. a. s. a. h. b. o. d. e. t. u. r. n. o. v. n. i. e. i. p. s. o. n. a. n. u. l. l. o. m. o. e. i. v. n. i. e. z. s. i. c. r. o. t. a. l. i. s. t. o. l. l. i. t. i. n. c. a. r. n. a. t. i. o. n. i. s. f. i. d. e. s. q. u. o. d. e. s. u. b. z. u. e. r. e. t. o. r. a. f. i. d. e. c. h. r. i. s. t. i. a. n. a. Q. u. i. a. g. h. b. u. h. z. h. u. m. a. n. a. n. a. t. u. r. a. s. i. b. i. v. n. i. a. n. o. a. r. a. d. s. u. a. n. a. t. u. r. a. d. i. n. a. p. r. i. n. e. t. e. m. p. l. e. q. u. e. s. e. q. u. o. d. v. n. i. o. s. i. t. f. a. c. t. a. i. p. s. o. n. a. h. b. i. n. o. a. u. t. i. n. n. a. t. u. r. a. **A**d. i. g. d. o. m. q. u. o. d. l. i. c. e. t. i. d. e. o. n. o. s. i. t. a. l. i. u. d. n. a. s. a. z. p. s. o. n. a. v. n. i. t. i. n. f. m. m. o. d. u. s. s. i. g. n. i. f. i. c. a. d. i. s. i. c. u. t. d. i. c. t. u. e. q. u. o. d. p. s. o. n. a. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. p. m. o. d. u. s. s. u. b. s. i. s. t. e. n. t. i. s. z. q. u. o. d. n. a. s. a. h. u. m. a. n. a. s. i. c. v. n. i. e. v. e. r. b. o. v. t. h. b. u. i. n. e. a. s. u. b. s. i. s. t. a. t. n. o. a. u. t. v. t. a. l. i. q. u. o. d. a. d. d. a. t. e. i. a. d. r. o. n. e. s. u. e. n. a. s. e. v. e. l. v. t. e. i. n. a. s. a. i. n. a. l. i. q. u. o. d. t. r. a. s. i. m. u. t. e. t. i. o. v. n. i. o. f. a. c. t. a. e. i. n. p. s. o. n. a. n. o. i. n. n. a. s. a. **A**d. i. g. d. o. m. q. u. o. d. p. s. o. n. a. l. i. t. a. s. n. e. c. e. s. s. a. r. i. o. i. n. t. i. m. p. r. i. n. e. t. a. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. a. l. i. c. u. i. u. s. r. e. i. z. p. r. e. c. i. o. n. e. i. n. q. u. o. t. u. a. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. z. p. r. e. c. i. o. n. e. z. e. i. p. r. i. n. e. t. q. u. o. d. p. l. e. e. x. i. s. t. a. t. q. u. o. d. i. n. n. o. t. e. p. s. o. n. e. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. d. i. g. n. i. t. a. t. e. a. u. t. e. r. i. t. a. l. i. c. u. i. q. u. o. d. e. x. i. s. t. a. t. i. n. a. l. i. q. u. o. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. q. u. a. b. e. x. i. s. t. a. t. p. s. e. z. i. o. e. x. h. o. c. i. p. s. o. n. a. h. u. m. a. n. a. n. a. t. u. r. a. d. i. g. n. i. t. a. t. e. i. n. c. h. r. i. s. t. o. q. u. o. d. i. n. n. o. b. i. s. q. u. o. d. i. n. n. o. b. i. s. q. u. o. d. p. s. e. e. x. i. s. t. i. t. p. r. i. a. p. s. o. n. a. l. i. t. a. t. e. h. z. i. c. h. r. i. s. t. o. a. u. t. e. x. i. s. t. i. t. i. p. s. o. n. a. h. b. i. d. i. n. i. S. i. c. u. t. e. n. i. a. e. e. c. o. p. l. e. t. i. u. s. s. p. e. i. p. r. i. n. e. t. a. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. z. f. o. r. m. e. t. i. s. e. n. s. i. u. i. u. s. n. o. b. i. l. i. t. e. i. n. h. o. i. e. p. p. t. c. o. i. c. a. t. i. o. n. e. a. d. n. o. b. i. l. i. o. r. e. z. f. o. r. m. a. c. o. p. l. e. t. i. u. a. m. q. u. o. d. s. i. t. i. b. z. u. r. o. a. i. a. l. i. i. n. q. u. o. d. e. f. o. r. m. a. c. o. p. l. e. t. i. u. a. s. i. m. p. l. i. c. i. t. **A**d. i. g. d. o. m. q. u. o. d. d. e. i. h. b. u. i. n. o. a. s. s. u. m. p. s. i. t. n. a. t. u. r. a. h. u. m. a. n. a. i. n. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. i. a. t. h. a. m. o. i. i. n. d. i. u. i. d. u. o. s. i. c. u. t. D. a. m. a. s. d. i. c. a. t. a. l. i. o. q. u. o. d. o. p. o. r. t. e. r. e. t. q. u. o. d. c. u. i. l. i. b. e. t. h. o. i. p. u. e. n. i. r. e. t. e. e. d. e. i. h. b. u. i. s. i. c. u. t. p. u. e. n. i. t. c. h. r. i. s. t. o. S. c. i. e. d. u. i. n. q. u. o. d. n. o. q. u. o. d. l. i. b. z. i. n. d. i. u. i. d. u. u. i. n. g. e. n. e. r. e. s. u. b. e. e. n. i. a. i. n. r. o. n. a. l. i. n. a. s. a. h. z. r. o. n. e. p. s. o. n. e. s. e. d. s. o. l. u. i. l. l. u. d. q. u. o. d. p. s. e. e. x. i. s. t. i. t. n. o. a. u. t. i. l. l. u. d. q. u. o. d. e. x. i. s. t. i. t. i. a. l. i. o. p. r. e. c. i. o. n. i. v. n. i. m. a. n. s. f. o. r. t. i. s. q. u. o. d. s. i. t. q. u. o. d. a. i. n. d. i. u. i. d. u. u. n. o. t. i. n. e. p. s. o. n. a. n. o. e. n. i. p. s. e. e. x. i. s. t. i. t. s. i. q. u. o. d. a. p. r. e. c. i. o. n. i. s. i. i. s. u. o. t. o. r. o. z. b. e. t. i. a. p. o. t. s. i. g. n. i. f. i. c. a. r. i. i. b. o. c. q. u. o. d. p. s. o. n. a. d. i. s. u. b. a. i. n. d. i. u. i. d. u. a. n. o. n. e. n. i. m. a. n. s. e. s. u. b. a. c. o. p. l. e. t. a. s. z. p. o. s. u. b. e. L. i. c. z. g. h. u. m. a. n. a. n. a. s. a. s. i. t. i. n. d. i. u. i. d. u. u. q. u. o. d. a. i. n. g. e. n. e. r. e. n. a. s. e. q. u. o. d. t. i. n. n. o. p. s. e. s. e. p. a. r. i. e. x. i. s. t. i. t. s. i. q. u. o. d. a. p. r. e. c. i. o. n. i. s. i. i. p. s. o. n. a. d. e. i. h. b. i. p. l. e. q. u. e. s. e. e. q. u. o. d. n. o. b. a. r. p. s. o. n. a. l. i. t. a. t. e. p. r. i. a. z. i. o. f. a. c. t. a. e. v. n. i. o. i. n. p. e. r. s. o. n. a. .

Ad tertium sic procedit

Uidef q. v. n. i. o. v. e. r. b. i. d. e. i. i. n. c. a. r. n. a. t. i. n. o. s. i. t. f. a. c. t. a. i. n. s. u. p. p. o. s. i. t. i. o. s. i. u. e. i. n. h. y. p. o. s. t. a. s. i. D. i. c. i. t. e. n. i. A. u. g. i. n. e. n. c. h. r. i. d. v. n. i. a. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. z. h. u. m. a. n. a. v. t. r. u. q. v. n. u. s. d. e. i. f. i. l. i. s. s. e. d. a. l. i. u. d. p. p. t. h. b. u. z. e. t. a. l. i. u. d. p. p. t. e. r. h. o. i. e. m. L. e. o. e. n. i. a. p. a. p. a. i. n. e. p. l. a. a. d. F. l. a. m. i. a. n. i. v. n. u. h. o. z. c. h. o. r. u. l. c. a. t. m. i. r. a. c. u. l. i. s. z. a. l. i. u. d. s. u. c. c. u. b. i. t. i. n. u. r. t. i. s. s. z. o. e. q. u. o. d. e. s. t. a. l. i. u. d. z. a. l. i. u. d. d. i. f. f. e. r. e. t. s. u. p. p. o. s. i. t. o. e. r. g. o. v. n. i. o. v. e. r. b. i. i. n. c. a. r. n. a. t. i. n. o. e. s. t. f. a. c. t. a. i. n. s. u. p. p. o. s. i. t. o. **P**re. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. n. o. e. s. t. a. l. i. u. d. q. u. o. d. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. p. r. i. c. u. l. a. r. i. s. v. t. B. o. e. d. i. c. i. t. i. n. l. i. d. e. v. n. a. n. a. m. a. n. i. f. e. s. t. u. e. s. t. a. u. t. q. u. o. d. i. n. c. h. r. i. s. t. o. e. q. u. e. d. a. a. l. i. a. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. p. a. r. t. i. c. u. l. a. r. i. s. p. r. e. t. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. h. b. i. s. c. o. r. p. u. s. z. a. i. a. z. c. o. p. o. s. i. t. u. s. e. x. e. i. s. e. r. g. o. i. n. c. h. r. i. s. t. o. e. a. l. i. a. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. p. r. e. t. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. v. e. r. b. i. **P**re. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. v. e. r. b. i. d. e. i. n. o. p. r. i. n. e. t. i. n. a. l. i. q. u. o. d. g. e. n. e. r. e. n. e. c. q. u. o. d. s. u. b. s. p. e. c. i. e. v. t. p. a. t. e. r. e. x. b. i. s. q. u. o. d. i. n. p. a. m. a. p. r. e. d. i. c. t. a. s. u. n. t. s. e. d. c. h. r. i. s. t. i. f. m. q. u. o. d. e. s. t. f. a. c. t. u. s. h. o. p. r. i. n. e. t. u. r. s. u. b. s. p. e. c. i. e. h. u. m. a. n. a. **D**icit e. n. i. D. i. o. n. y. s. i. c. t. e. d. i. n. o. i. n. t. r. a. n. o. s. t. r. a. f. a. c. t. u. s. e. s. t. n. a. t. u. r. a. q. u. i. o. e. m. o. r. d. i. n. e. s. u. p. o. e. m. n. a. t. u. r. a. s. u. b. a. l. i. t. e. r. e. x. e. d. i. t. n. o. n. a. r. p. r. i. n. e. t. u. r. s. u. b. s. p. e. c. i. e. h. u. m. a. n. a. n. i. s. i. s. i. t. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. q. u. o. d. a. m. h. u. m. a. n. e. s. p. e. c. i. e. e. r. g. o. i. n. c. h. r. i. s. t. o. e. s. t. a. l. i. a. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. p. r. e. t. e. r. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. v. e. r. b. i. z. s. i. c. i. d. e. m. q. u. o. d. p. r. i. u. s. **S**ed p. r. i. a. e. q. u. o. d. D. a. m. a. s. d. i. c. i. t. i. n. a. i. q. l. i. i. n. d. o. n. o. J. e. s. u. c. h. r. i. s. t. o. d. u. a. s. n. a. t. u. r. a. s. c. o. g. n. o. s. c. i. m. u. s. v. n. a. a. u. t. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. **R**n. d. d. z. q. u. o. d. d. a. m. i. g. n. o. r. a. t. e. s. h. a. b. i. t. u. d. i. n. e. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. a. d. p. s. o. n. a. l. i. c. e. r. e. t. e. r. e. n. t. i. n. c. h. r. i. s. t. o. v. n. a. s. o. l. a. m. p. s. o. n. a. p. o. s. u. e. n. t. i. n. a. l. i. a. m. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. d. e. i. z. a. l. i. a. h. o. i. s. a. c. l. i. v. n. i. o. f. a. c. t. a. s. i. t. i. n. p. s. o. n. a. n. o. n. i. n. h. y. p. o. s. t. a. s. i. Q. u. o. d. q. u. i. d. e. a. p. p. a. r. e. t. e. r. r. o. n. e. i. t. t. r. i. p. l. i. c. i. t. P. r. i. m. o. q. u. i. d. e. m. e. x. b. o. c. q. u. o. d. p. s. o. n. a. s. u. p. a. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. n. o. n. a. d. d. i. t. n. i. s. d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. a. n. a. t. u. r. a. s. r. a. t. i. o. n. a. l. e. m. f. m. q. u. o. d. B. o. e. d. i. c. i. t. i. n. l. i. d. e. v. n. a. n. a. q. u. o. d. p. e. r. s. o. n. a. e. s. t. r. o. n. a. l. i. s. n. a. t. u. r. e. i. n. d. i. u. i. d. u. a. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. z. i. d. e. o. i. d. e. m. e. s. t. a. t. t. r. i. b. u. e. r. e. p. r. i. a. m. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. h. u. m. a. n. e. n. a. t. u. r. e. i. n. c. h. r. i. s. t. o. z. p. r. i. a. m. p. e. r. s. o. n. a. q. u. o. d. i. n. t. e. l. i. g. e. t. e. z. s. a. n. c. t. i. p. a. t. r. e. s. v. n. i. q. i. n. z. i. l. i. o. h. o. a. p. u. d. C. o. n. s. t. a. n. t. i. n. o. p. o. l. i. t. a. n. a. z. c. e. l. e. b. r. a. t. o. z. a. n. a. u. e. r. e. t. d. i. c. e. t. e. s. s. i. q. u. o. d. i. n. t. r. o. d. u. c. t. e. c. o. n. e. f. i. n. i. n. m. y. s. t. e. r. i. o. c. h. r. i. s. t. i. d. u. a. s. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. s. s. e. u. d. u. a. s. p. s. o. n. a. s. t. a. l. i. s. a. n. a. t. h. e. m. a. s. i. t. n. e. c. e. n. i. a. b. i. e. c. t. i. o. n. e. p. s. o. n. e. v. e. l. s. u. b. s. i. s. t. e. n. t. e. s. u. s. c. e. p. i. t. s. a. n. c. t. a. t. r. i. n. i. t. a. s. i. n. c. a. r. n. a. t. o. v. n. o. d. e. s. a. n. c. t. a. t. r. i. n. i. t. a. t. e. d. e. o. h. b. o. s. u. s. i. s. t. e. n. t. i. a. a. u. t. i. d. e. e. s. t. q. u. o. d. r. e. s. s. u. b. s. i. s. t. e. t. q. u. o. d. e. s. t. p. r. i. m. u. m. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. q. u. o. d. p. a. t. e. r. p. B. o. e. i. l. i. d. e. v. n. a. n. a. S. e. c. u. n. d. o. q. u. o. d. s. i. d. i. c. a. t. q. u. o. d. p. s. o. n. a. a. l. i. q. u. o. d. a. d. d. a. t. s. u. p. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. i. n. q. u. o. d. p. o. s. s. i. t. s. i. e. r. i. v. n. i. o. h. o. c. n. i. b. i. l. e. a. l. i. u. d. q. u. o. d. p. r. i. a. t. e. s. a. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. p. r. i. n. e. n. s. f. m. q. u. o. d. a. q. u. o. d. a. d. d. a. t. z. q. u. o. d. p. s. o. n. a. e. s. t. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. p. r. i. a. t. e. d. i. s. t. i. c. t. a. a. d. d. i. g. n. i. t. a. t. e. p. r. i. n. e. t. e. s. i. e. r. g. o. f. a. c. t. a. s. i. t. v. n. i. o. i. n. p. s. o. n. a. e. s. t. n. o. h. y. p. o. s. t. a. s. i. p. l. e. q. u. e. s. e. n. t. q. u. o. d. n. o. s. i. t. f. a. c. t. a. v. n. i. o. n. i. l. i. f. m. d. i. g. n. i. t. a. t. e. q. u. o. d. a. z. b. o. c. e. a. p. p. o. b. a. n. t. e. s. y. n. o. d. o. e. p. h. e. s. i. n. o. v. a. n. a. t. u. r. a. C. y. r. i. l. l. o. s. u. b. b. i. s. h. b. i. s. s. i. q. u. o. d. i. n. v. n. o. c. h. r. i. s. t. o. d. i. u. i. d. i. t. s. u. b. s. i. s. t. e. n. t. i. a. s. p. o. s. t. a. d. u. n. a. t. i. o. n. e. s. o. l. a. c. o. p. u. l. a. s. e. a. s. p. r. i. n. c. i. p. i. o. e. q. u. o. d. f. m. d. i. g. n. i. t. a. t. e. v. e. l. a. u. c. t. o. r. i. t. a. t. e. e. s. t. v. e. l. f. m. p. o. t. e. r. i. a. z. n. o. n. m. a. g. i. s. p. o. r. t. u. f. m. a. d. u. n. a. t. i. o. n. e. n. a. t. u. r. a. l. e. a. n. a. t. h. e. m. a. s. i. t. T. e. r. t. i. o. q. u. o. d. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. n. a. t. u. r. e. t. i. m. e. c. u. i. a. t. t. r. i. b. u. i. t. o. p. a. t. i. o. e. s. z. p. r. i. a. t. a. z. r. e. s. n. a. t. u. r. e. z. e. a. e. n. i. a. q. u. e. a. d. n. a. t. u. r. e. r. o. n. e. p. e. r. t. i. n. e. n. t. i. n. c. o. n. c. r. e. t. o. d. i. c. i. m. u. s. e. n. i. q. u. o. d. b. i. c. h. o. m. o. d. i. c. i. t. u. r. e. s. s. u. p. p. o. s. i. t. u. s. q. u. i. a. s. c. i. l. i. c. e. t. s. u. p. p. o. n. i. t. u. r. b. i. s. q. u. e. a. d. h. o. m. i. n. e. p. e. r. t. i. n. e. n. t. e. o. r. u. m. p. r. i. c. i. p. i. o. n. e. r. e. c. i. p. i. e. n. s. s. i. g. s. i. t. a. l. i. a. h. y. p. o. s. t. a. s. i. s. i. n. c. h. r. i. s. t. o. p. r. h. y. p. o. s. t. a. s. i. m. h. b. i. s. e. q. u. o. d. e. t. a. l. i. q. u. o. d. a. l. i. o. q. u. o. d. d. e. v. e. r. b. o. v. e. r. i. f. i. c. e. t. e. a. q. u. e. s. u. n. t. h. o. i. s. p. u. t. a. e. s. s. e. n. a. t. u. r. z. d. e. h. g. i. n. e. p. a. s. s. i. u. m. c. r. u. c. i. f. i. x. u. m. z. s. e. p. u. l. t. u. s. z. h. o. c. e. n. i. a. d. a. i. n. n. a. t. u. e. s. t. a. p. p. o. b. a. n. t. e. p. a. l. i. o. e. p. h. e. s. i. n. o. s. u. p. b. i. s. h. b. i. s. s. i. q. u. o. d. p. s. o. n. i. s. d. u. a. b. v. e. l. s. u. b. s. i. s. t. e. n. t. i. t. i. s. e. a. q. u. o. d. s. u. n. t. i. a. n. g. e. l. i. c. i. z. a. p. l. i. c. i. s. s. c. r. i. p. t. u. r. i. s. i. m. p. r. i. t. v. o. c. e. s. a. u. t. d. c. h. r. i. s. t. o. a. s. c. i. s. d. i. c. t. a. s. a. u. t. a. b. i. p. s. o. d. e. s. e. z. q. u. o. d. a. d. d. e. v. e. l. u. t. h. o. i. p. f. i. d. e. q. u. o. d. e. x. t. e. o. h. b. u. i. s. p. e. c. i. a. l. i. f. i. n. t. e. l. l. e. c. t. o. a. p. p. l. i. c. a. t. q. u. o. d. d. a. m. h. o. v. e. l. u. t. d. o. d. o. a. b. i. l. e. s. s. o. l. i. e. x. d. o. p. r. e. h. b. o. a. n. a. t. h. e. a. s. i. t.

Quidam...
 Ad quartum sic procedit...
 Uidef q. v. n. i. o. v. e. r. b. i. d. e. i. i. n. c. a. r. n. a. t. i. n. o. s. i. t. f. a. c. t. a. i. n. s. u. p. p. o. s. i. t. i. o. s. i. u. e. i. n. h. y. p. o. s. t. a. s. i. D. i. c. i. t. e. n. i. A. u. g. i. n. e. n. c. h. r. i. d. v. n. i. a. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. z. h. u. m. a. n. a. v. t. r. u. q. v. n. u. s. d. e. i. f. i. l. i. s. s. e. d. a. l. i. u. d. p. p. t. h. b. u. z. e. t. a. l. i. u. d. p. p. t. e. r. h. o. i. e. m. L. e. o. e. n. i. a. p. a. p. a. i. n. e. p. l. a. a. d. F. l. a. m. i. a. n. i. v. n. u. h. o. z. c. h. o. r. u. l. c. a. t. m. i. r. a. c. u. l. i. s. z. a. l. i. u. d. s. u. c. c. u. b. i. t. i. n. u. r. t. i. s. s. z. o. e. q. u. o.

Sic g̃ patet esse heresim aboleri damnatā dicere q̃ i xpo sine due hypostases vel duo supposito. sine q̃ vnio non sit facta in hypostasi vel supposito. vñ in eadā synodo legit. si q̃ nō p̃stet carni fm substantiā vniū ex reo p̃re vnūq̃ eē sp̃m cū sua carne eundē. i. x̃m et h̃oiez anathēa sit. ¶ Ad i. g̃ d̃ q̃ sicut accidētāl differētia facit alteratū. ita differētia eēntiāl facit aliud. manifestū est autē q̃ aliteras q̃ puenit ex differētia accidētāl p̃t ad eadē hypostasim vel suppositū in rebo creat̃. p̃nere. eo q̃ idē nūero p̃t diuersif accidētū subeē. et s̃t aliteras q̃ ex differētia eēntiāl ē potē ad idē suppositū increatū p̃nere. ¶ Ad autē p̃ungit in rebo creat̃ q̃ idē nūero p̃t subsistere i diuersis eēntijs vel natis. vñ sicut q̃ d̃ alter p̃ alter in creatis nō significat diuersitatē suppositi s̃ solū diuersitatē formaz. accidētāl. ita etiā q̃ xps d̃ aliud et aliud nō importat diuersitatē suppositi siue hypostasis. s̃ diuersitatē nati. vñ gre go. nazan. dicit in epla ad didi. aliud et aliud s̃t ea ex q̃bus saluator ē. nō autē alī et alī. dico x̃o aliud et aliud eōtrā. o q̃ d̃ in trinitate h̃z. ibi enī alī et alī dicim̃. vt nō substantias p̃fidam̃. nō autē aliud et aliud. ¶ Ad. ij. d̃. q̃ hypostasis significat substantiā p̃cularē. nō q̃cūq̃ mō. s̃ put est i suo cōplētiō. fm x̃o q̃ venit i vnionē alicui⁹ magis p̃t plari nō d̃ hypostasis. sicut man⁹ et pes. et s̃t h̃ūana natura in xpo q̃uis sit substantiā p̃cularis q̃ tñ venit i vnionē alicui⁹ cōplēti. s̃. cor̃ xpi. put ē x̃o h̃ō n̄ p̃t dici hypostasis vel suppositū. s̃ illud cōplēti ad q̃ d̃ occurrit d̃ esse hypostasis vel suppositū. ¶ Ad. iij. d̃. q̃ etiā in rebo creatis res aliq̃ singlatis nō ponit in genere vel sp̃e rōne eius q̃ d̃ p̃inet ad ei⁹ indiuiduā d̃ez. s̃ fm rōnem nature q̃ fm formā determinat. cū indiuiduā magis sit fm materiā in rebo cōpositis. Sic g̃ d̃m est q̃ xps ē in sp̃e humana rōne nature allūpre. nō rōne ip̃ius hypostasis.

Ad quartū sic proceditur

¶ Videt q̃ p̃sona xpi nō sit cōposita. ¶ Persona enī xpi nō ē aliud q̃ p̃sona vel hypostasis vbi. vt ex dictis p̃t. Sed i verbo nō est aliud p̃sona et natura vt p̃z ex his q̃ dicta s̃t in p̃ia p̃e. Cū g̃ natura vbi sit simplex vt i p̃rio oisū ē ip̃ossibile ē q̃ p̃sona xpi sit cōposita. ¶ De. ois cōposita nō videt eē ex p̃no. s̃ diuisa nati nō p̃t h̃e rōez p̃z. q̃z ois p̃z h̃z rōez imp̃fecti. g̃ ip̃ossibile ē q̃ p̃sona xps sit cōposita ex duabz natis. ¶ De. q̃ d̃ cōposit̃ ex aliquibz videt eē h̃ōgenitū eis. sicut ex corp̃ibz nō opponit nisi corp̃. Si g̃ ex duabz natis aliq̃ sit in xpo cōpositū p̃seq̃ns erit q̃ illud nō erit p̃sona s̃ nati et sic in xpo eē facta vnio in nati q̃ d̃ est p̃ d̃ca. ¶ S̃ p̃ra ē q̃ Dam. di. i. ij. li. in d̃no n̄o ibi xpo duas natiā p̃gnōicim⁹ vñ autē hypostasim ex vnūq̃ cōpositā. ¶ Rñ d̃ q̃ p̃sona siue hypostasis xpi dupl̃r p̃siderari p̃t. Cū mō fm id q̃ d̃ est i se. et sic ē oino simplex sicut nati vbi. Alio mō fm rōez p̃sona vel hypostasis. ad quā p̃inet subsistere i aliq̃ nati. et fm h̃ p̃sona xpi subsistit in duabz natis. vñ licz ibi sit vnū subsistēs ē tñ alia et alia vō subsistēdi. et sic d̃z p̃sona cōposita. i. q̃tū vnū duobz subsistit. Et p̃ hoc p̃z r̃sio ad p̃m̃tū ¶ Ad. ij. g̃ d̃ q̃ illa cōpositō p̃sona ex natis nō d̃z eē rōe p̃m̃tū. s̃ p̃m̃tū rōne vni⁹. sicut oē illud in q̃ duo p̃ueniūt potē dici ex eisdē cōpositū. ¶ Ad. iij. d̃ q̃ nō i oī cōpositiōne hoc verificat q̃ illud q̃ d̃ cōposit̃ sit h̃ōgenitū cōponētibz. sed solū in p̃no p̃m̃tū. nā p̃m̃tū nō componit nisi ex p̃m̃tū aīal vō cōposit̃ ex aīa et corpe. q̃z neurz ē aīal.

Ad quintum sic procedit

¶ Videtur q̃ in christo non fuerit vnio anime et corporis. ex vnione enim anime et corporis in nobis causatur persona vel hypostasis. si ergo anima et corpus fuerit vnita in christo sequitur q̃ fuit vnio anime et corporis aliq̃ hypostasis p̃stuita. nō autē hypostasis vbi dei q̃ est eterna. g̃ in christo erat aliq̃ p̃sona vel hypostasis p̃ter hypostasim vbi dei q̃ d̃ est p̃tra p̃ditā. ¶ De. ex vnioe aīe et corpi p̃stuit nati h̃ūane speciei. ¶ Dam. autē dicit in. ij. li. q̃ in d̃no n̄o Iesu xpo nō est cōmunē sp̃m accipe. g̃ in eo nō est facta cōpositiō aīe et corpi. ¶ De. aīa nō p̃iungit corpi nisi vt viuificet ip̃z sed corpus xpi poterat viuificari ab ip̃o verbo di q̃ d̃ est foa et p̃m̃cipiū vite. g̃ in xpo non fuit vnio aīe et corpi. ¶ S̃ p̃ra est q̃ corpus non dicit aīatū nisi ex vnione aīe. sed corpus xpi dicit aīatū. fm illud q̃ ecclia canrat aīatū corpus allūmēs de virgine nati dignat⁹ est. g̃ in xpo fuit vnio aīe et corpi. ¶ Rñ. d̃ q̃ xps dicit h̃ō vnioce cū alijs h̃ōibz. ṽpote euidē sp̃i ex istis. fm illud ad Phil. ij. in similitudinē h̃ōim factus. ¶ Pertinet autē ad rōez speciei humane q̃ aīa corpi vnīat. non enī forma constituit speciem. nisi p̃ hoc q̃ sit actus materie. et hoc est ad q̃d generatio terminat. p̃ quam natura specie intendit. ¶ N̄ necesse est dicere q̃ in xpo fuerit aīa corpi vnita. et contrarium est hereticū. ṽpote derogans veritati humanitatis xpi. ¶ Ad. i. ergo d̃m q̃ ex hac rōne mori fuerunt illi qui negauerunt vnionē aīe et corpi in xpo ne p̃ hoc scz cogent p̃sonam nouam aut hypostasim in xpo inducere. quia videbant q̃ in puris h̃ōibz ex vnioe anime ad corpus constituit p̃sona. Sed hoc ideo in puris h̃ōminibus accidit. q̃ anima et corpus sic in eis coniungit vt p̃ se existant. sed in christo sic vnīunt adinuicem. vt adiuncta alteri p̃ncipaliori quod subsistit in natura ex eis cōposita. et propter hoc ex vnione anime et corpi in christo non conuincit noua hypostasis seu persona. sed aduenit ipsū conuincit vnione seu hypostasi p̃existenti. ¶ Nec propter hoc sequitur q̃ sit minoris efficacie vnio anime et corpi in xpo q̃ in nobis. quia ipsa coniunctio ad nobilitatem non aduenit virtutē seu dignitatē. sed auget. sicut aīa sentitua in aīalibus p̃stuit sp̃m q̃ considerat vltima forma. non autē in h̃ōibz. q̃uis in eis sit nobilior et virtuosior. et hoc p̃ ad iūctiōne vltioris et nobilioris p̃fectionis anime rationalis. vt etiam supra dictum est. ¶ Ad. ij. d̃ q̃ verbum Dam. potest intelligi dupliciter. Cū mox vō referatur ad humanam naturam. que quidem non habet rationem communis speciei fm q̃ est in vno solo i diuiduo. sed fm q̃ est abstracta ab omni indiuiduo. prout in nuda contemplatione consideratur. vel fm quod est in omnibus indiuiduis. Filius autem dei non assumpsit humanam naturam. prout est in sola consideratione intellectus. quia sic non assumpsisset ipsam rem humane nature. ¶ Nisi forte diceretur q̃ natura humana esset quedam idea separata sicut platonici posuerunt hōminē sine materia. sed tunc filius dei non assumpsisset carnem quod est cōtra illud q̃ dicit Luce. vl. sp̃s carnē et ossa n̄ habet. sicut me videtis habere. Similit̃ etiā non p̃t dici q̃ filius dei assumpsit humanam naturam prout est in omnibus indiuiduis eiusdez speciei. q̃ sic oēs h̃ōies assumpsisset. ¶ Relinquit ergo vt Dam. postea dicit idē i eodē li. q̃ assumpsit humanam naturam in arbano. id est in diuiduo. nō autē i alio indiuiduo q̃ sit suppositū vel hypostasis alteri nati. quā i p̃sona filij dei. ¶ Alio mō potē dici. i. q̃ dicit Da. vt nō referat ad natiā h̃ūanā q̃ ex vnioe aīe et corpi nō relulcet vna cōmūis nati q̃ ē natura h̃ūana

mana . sed e referendu ad unione duaz naturaru diuise . s .
z huane . ex quibz no coponit aliqd ternu . qd sit qde na
tura comunis . quia sic illud eet natu pdicatu de pluribus
Et hoc ibi itedit . vñ subdit neqz eni generat e neqz vnqz
generabit ali? xps . ex deitate z huamitate i deitate z hu
nitate de? pfect? id e z ho pfect? Ad . iij . dd q duplex e
pncipiū vite cozpal . vñ qde effectiuū . z hoc mō rbum
dei e pncipiū ois vite . Alio mō e aliqd pncipiū vite for
malr . cū eni viuere viuētibz sit eē . vt dic phis . i . ij . de aīa
sicut vnūquodqz formalr e p suā formā ita cozp? viuūt p
aiam . z hoc mō nō potuit cozp? viuere p rbbū . quod non
potest esse cozpono forma .

Ad sextum sic proceditur

Vides q huana nafa fuerit vnita rbo dei accidētalr . Di
cit eni Apls ad Pbil . ij . de filio dei . Dabitur inuēt? e vt
hō . sed hū? accidētalr aduēt et cui? e hū? siue accipiat ba
bit? put e vnū de decē generibz . siue put e spēs qlitat? . g
huana nafa accidētalr vnita e rbo dei . Pre . oē qd ad
uenit alicui p? eē cōpletū aduēt ei accidētalr . hoc eni dicit
mus accidēs qd pōt alicui adesse z abeē pter subiecti coz
ruptōz . s . z nafa huana aduēt ex tpe filio dei . hūti e pfer
ctū ab eterno . g aduēt ei accidētalr . Pre qd nō pri
net ad naturā seu eēntiā alicui? rei e accidēs ei? . qz oē qd
e vl est substācia vl accidēs . s . huana nafa nō priuet ad
eēntiā vl nafaz dei filij diuinā . qz nō est facta vnio i nafa
vt sup dictū e . g opret q huana nafa accidētalr filio dei
aduenerit . Pre istrumētū accidētalr aduēt . s . huā
na nafa i xpo fuit diuinar istrumētū . dicit eni Dam . iij . li .
q caro xpi istrumētū diuinitatis existit . g videt q huana na
tura fuerit filio dei vnita accidētalr . Sz ptra e qd id
qd accidētalr pdicaf nō pdicaf aliqd s . z quātū vl qle vl a
liq alio mō se hūo . Si g huana nafa accidētalr aduēret
xpo q dicit xps e hō nō pdicaf aliqd s . z qle aut quātū aut
aliq mō se hūo . qd e ptra tēctale alexātri pape dicēns .
cū xps sit pfect? deus z pfect? hō qz temeritate audēt qdā
dicere q xps fm qd e hō nō est aliqd . Rn . dd q ad hu
ius qstōis euidēnā sciēdū e q circa mysteriū duaz nafaz
rū in xpo duplex heresis surrexit . vna qde pndentiū na
turas . sic euticet? z dyoscozi . qz posuēt q ex duabus nafis
plicita e vna nafa . ita qz pntent xpm esse ex duabz na
turis . qst aū vnionē distinctis . nō aū in duabz nafis . qua
si post vnionē nafaz distinctōe cessāte . Alia rō fuit heres
nestorij z theodori sepāriū psonaz . posuerūt eni aliā eē p
sonā filij dei . z filij hoīs . qz dicebāt libiqnūcē eē vnitas .
Prō qde fm ibabitōz . inqstū . s . rbbū dei bitauit i illo
hoīe sic in tēplo . Sedo fm vnitate affect? inqstū . s . volun
tas illi? hoīs e sp pformis volūtan dei . Tertio fm opati
onē . put . s . dicebāt hoiez illū eē dei rbbū istrumētū . Quar
to fm dignitatē hoīs put oīs honoz q exhibet filio dei ex
hibet filio hoīs . ppter pūctōez ad filiū dei . Quito fm e
quocātōz . i . fm cōmūcātōz noīm . put dicim? illū hoīem
eē deū z filiū dei . Vassētū est aū oēs illos modos acci
dentale vnionē importare . Quidā aū posteriores mgti
putātes se has hereses decliare i eas p ignorānā iciderunt
Quidā eni coz pcesserūt vnā xpi psonā . s . posuerūt du
as hypostasēs . siue duo supposita . dicētes hoiez qdā cō
positū ex aīa z cozpe a pncipio sue pceptōis eē assumptū
a dei rbo . z hęc pza opi . quā mgt ponit . i . vi . di . iij . li . sen
ten . Alij rō volētes fuare vnitate plōe posuēt xpi aīaz
nō eē cozpi vnitā . s . hęc duo sepata abinūcē eē . vnita rō
accidētalr . vt sic nō crederet mēt? psonaz . z hęc tertia o

pi . quā mgt ibide pōit . vnaqz aū bay opi . scidit i heresi
nestorij . Prā qde qz idē est pon ere duas hypostasēs vel
duo supposita i xpo qd e ponere duas psoas vt sup dictū
est z si fiat vis in noīe psonē . plicadū est qz etiā nesto
rius vtebat vnitate psonē . ppter vnitate dignitatis z bo
nozis . vñ z sexta synod? diffinit anathema eū q dicit vnaz
psoaz fm dignitatē honozē z adorātōz . sic theodor? z ne
stori? infamētes pscipserūt . Alia rō opi . scidit in erro
rē nestorij qstū ad hoc qz posuit vnionē accidētalē nō enī
differt dicere q rbbū dei vnitū e hōi xpo fm inbitationē
sic in tēplo suo sicut dicebat nestori? . z dicere q vnitū fu
it rbbū hōi fm induitionē sicut vestimēto sic dicit tertia o
pi . qz etiā dicit p? aliqd qz nestorij . qz aīa z cozpus nō sūt
vnita . Fides aū catholica medū tenēs inf pdictas posi
tōes neqz dicit vnionē factā dei z hoīs fm eēntiā vl natu
rā . neqz etiā fm accidēs . s . medio mō . fm substāciā seu hy
postasim . vñ i sexta synodo legit . cū mltis mōis vnitas
itelligat qz iniqratē appolinarij z euticēis sequit iteremp
tionē eoz . qz ptra venerūt tollētes . i . intermentes vtrāqz
naturā vnionē fm pfusionē dicit . Theodori aū z nesto
rij seqces diuiliōe gaudētes affectuale vnitate itroducūt
Sctā rō dei ecclia viriūsqz p fidei impietate reiciēt vnio
nē dei rbbū ad carnē fm cōpositōez pntef . qd e fm substā
ciā . Sic g pza qz scōa rbbū opi . qz mgt ponit qz assent vnā
hypostasim dei z hoīs nō e dicēda opi . s . snā fidei chato
lice . Similiter etiam pza opi . qz ponit duas hypostasēs .
et tertia opimo que ponit vnionem accidētalem nō sunt
dicēda opimōes . s . heresēs i pccitū ab ecclia dānate . Ad
i . gōdm qz sicut dicit Dam . iij . li . nō e necesse ostēdā z i
defectiue assilari exēplar . qd eni in oībz silē cōmūe vniqz
erūt . z marie i diuis . impossibīle e enī silē exēplū iuenire
z i theologia . i . i diuinate psonaz . z in dispētatōe . i . i my
stero incarnatōis . Huana g nafa in xpo assilaf bitui et
vestimēto . nō qde qstū ad actualē vnionē . s . qstū ad hoc
qz rbbū videt p huānā nafaz sicut hō p vestimētū . Et eri
am qstū ad hoc qz vestimētū mutat . qz . s . format fm figu
rā ei? qz induit ipm . qz a sua forma nō mutat p vestimētū .
z silē huana nafa assupta a rbo dei e meliorata . ipm aū
rbbū dei nō e mutatu . vt expōit Flugu . i . li . lxxij . q . Ad
ij . dd . qz illd qd aduēt post eē cōpletū accidētalr aduēt .
nisi trahat in cōmūionē illi? eē cōpletū . sicut i resurrectōe
cozp? aduēt aīe pēxistēti nō tū accidētalr . qz ad idē eē al
sumet . vt . s . cozp? hēat eē vitale pāiaz . Nō est aū sic de al
bedine . qz aliud e eē albi . z aliud e eē hoīs cui aduēt albe
do . rbbū aū dei ab eterno eē cōpletū hūti fm hypostasim
sue psona . ex tpe aū aduēt ei nafa huana nō qst assum
pta ad vnū eē . put est nature . sicut cozp? assumit ad esse
aīe s . z ad vnū eē . put e hypostasis vl psona . z iō huana na
tura nō vnit accidētalr filio dei . Ad . iij . dd qz accidēs
diuidit ptra substāciā . substācia aū vt pz . v . meta . duplī
bz . vno mō eēntia siue nafa . alio mō p supposito siue hypo
stasi . vñ sufficit ad hoc qz nō sit vnio accidētalr qz sit facta
vnio fm nafaz . Ad . iij . dd qz nō oē qd assumit vt instru
mētū priuet ad hypostasim assumēs . sic pz de sclari z gla
dio . nihil phibet tū id qd assumit ad vnitate hypostasis
se hēe vt istrumētū . sicut cozp? hoīs vl mēbra ei? . Nesto
ri? aū pōit qz nafa huana e assupta a rbo p modū instru
mētū solū . non aū ad vnitate hypostasis seu persone . et
ideo nō concedebat qz hō ille vere esset filius dei . sed in
strumentum eius . vñ Cirillus dicit in epla ad monachos
egypti . hunc emanuelem . i . xpm nō tanqz instrumētū of
ficio sumptū dicit scriptura . sed tanquā deū vere huana

Questio
Ad septimum sic
Ad octauum sic p

tu. i. hoiem factu. Dam. aut posuit natura humana i xpo
eē sicut instrumentū ad unitatē ypostatis p̄nens.

Ad septimū sic procedit

Uidef q̄ vno diuie ⁊ humane nature nō sit aliqd crea-
tū. Nihil enī in deo creatū pōt eē. qz quicqd ē in deo de-
f. Sed vno ē in deo. qz ipse de- est hūane nate vnū. ⁊ vi-
det qd vno nō sit aliqd creatū. **¶** De finis ē p̄ntimū
vno qz. sed finis vnionis ē diuīa hypostatis siue. p̄sōa. ad
quā terminata ē vnio. ⁊ videt qd hūmōi vnio maxie debet i-
dicari s̄m p̄ditiōne diuīe hypostatis. q̄ nō est aliqd creatū
⁊ nec ipsa vno est aliqd creatū. **¶** De. p̄pter vnūquod-
qz ⁊ illud magis. sed hō d̄ esse creator p̄ vnionē. ⁊ mul-
to magis ipa vno nō est aliqd creatū sed creator. **¶** Sed
p̄ta ē qz incipit eē ex tpe est creatū. s̄ vnio illa nō fuit ab
eterno. s̄ incepit eē ex tpe. ⁊ vno ē aliqd creatū. **¶** R̄n-
vdm qz vno de q̄ loquimur hic est relatio q̄daz que p̄si-
terat inter deū ⁊ creaturā. p̄ cui⁹ mutatiōne talis relatiō in-
nascit. nō aut realit̄ est in deo. sed s̄m rōem. qz nō innascit
s̄m mutatiōne dei. Sic ⁊ vdm ē qz hūc vno de q̄ loquimur
nō ē in deo realiter. s̄ s̄m rōem tm̄. in hūana aut natura q̄
creatura q̄dā est. est realit̄. Et iō optet dicere qz sit q̄daz
creatū. **¶** Ad. i. q̄ vdm qz hūc vno nō est in deo realit̄. sed
s̄m rōem tm̄. d̄ enī deus vnū creature. et hoc qz creatū
ra vnita ē ei absqz dei mutatiōe. **¶** Ad. ij. d̄. qz rō relati-
onis sicut ⁊ mot⁹ depēdet ex fine vel termino. sed eē eius
depēdet ex subiecto. ⁊ qz vno talis nō h̄z eē reale nisi in
natura creata vt dicit̄ ē. p̄sequa est qz h̄at eē creatū. **¶**
Ad. iij. vdm qz hō d̄ esse deus p̄pter vnionē in q̄m ter-
minat̄ ad hypostatis diuinā. nō tm̄ sequit̄ qz ipa vno sit
creator vel deus. qz qd aliqd dicit̄ creatū hūc magis re-
spicit eē ipm̄ quam rationem.

Ad octauū sic proceditur

Uidef qz idē sit vno qd assumptio. Relatiōes enī sicut ⁊
mot⁹ specificant̄ s̄m terminū. sed idē termin⁹ assumptiois
⁊ vniois. s̄. diuīa hypostatis. ⁊ videt qz nō differat vnio
⁊ assumptio. **¶** De. in ministerio incarnatiōis idē videt̄
eē vnies ⁊ assumēs vnū ⁊ assumptū. sed vno ⁊ assump-
tio videt̄ sequi actionē ⁊ passiōne vnieris ⁊ vniti vl̄ assu-
mētis ⁊ assumpti. ⁊ videt̄ idē eē assumptio qd vno. **¶**
De. Dam. dicit in. iij. li. est aliud vno. aliud ē incarna-
tio. nā vno solā de mōstrat copulationē. ad quā aut facta
est vno nō ad hoc. incarnatiō aut ⁊ hūanatiō d̄terminant
ad quē sit facta copulatio. sed sit assumptio nō d̄terminat̄
nat̄ ad quē facta sit copulatio. ergo videt̄ idē eē vno ⁊ as-
sumptio. **¶** S̄ p̄ta ē qz diuīa natura dicit vnita. nō aut
assumpta. **¶** R̄n. vdm. qz sicut dicit̄ est vno importat
relatiōne diuīe ⁊ hūane nature. s̄m qz p̄ueniunt in vna p̄-
sona. oīs aut relatio q̄ incipit eē ex tpe ex aliqua mutatiōe
causā. mutatio aut p̄sistit in actiōe ⁊ passiōne. Sic ergo
vdm ē qz p̄ta ⁊ p̄ncipal̄ differētia int̄ vnionē ⁊ assump-
tionē ē qz vno importat ipam relatiōne. assumptio aut acti-
ōne s̄m quā d̄ aliqd assumēs. vl̄ passiōne. s̄m quā d̄ ali-
qd assumptū. **¶** Et hac aut differētia accipit̄ sc̄do alia differē-
tia. nā assumptio d̄ sic in fieri. vno aut sicut i factō eē. et
iō vnies d̄ esse vnū. assumēs aut nō d̄ eē assumptū. na-
tura enī hūana significat̄ vt in termino assumptionis ad
hypostatis diuinā. p̄ hoc qz d̄ hō. vñ vere dicit̄ qz fil-
dei q̄ est vnies sibi humanā naturā est hō sed hūana nāsa
in se p̄siderata. i. in abstracto. significat̄ vt assumptū. nō aut
dicit̄ qz fil- dei sit hūana natura. **¶** Et codē aut sequit̄ ter-

na differētia. qz relatio p̄cipue equiparē n̄ magis ē. h̄z ad
vno extremū q̄ ad aliud. actio aut ⁊ passiō diuersimode
se h̄nt ad agēs ⁊ patiēs. ⁊ ad diuersos terminos. ⁊ iō as-
sumptio d̄terminat terminū. ⁊ a q̄ ⁊ ad quē. d̄ enī assum-
ptio q̄si ab alio ad se sumptio. vno aut nihil boz d̄terminat
nat. vñ indifferent̄ d̄ qz humana natura ē vnita diuīe. ⁊
ecōuerso. n̄ at d̄ diuīa nāsa assumpta ab hūana s̄z ecōuerso
hūana nāsa adiūcta ē ad p̄sōalitātē diuinā. vt. i. p̄sōa di-
uīa in hūana nāsa subsistat. **¶** Ad. i. ergo vdm qz vno
⁊ assumptio nō codē mō se h̄nt ad terminū. s̄z diuersimodē
vt dicit̄ est. **¶** Ad. ij. vdm qz vnies ⁊ assumēs non oīs
no sunt idem. nā oīs p̄sona assumēs ē vnies. nō aut ecō-
uerso. nā p̄sona p̄s vnuit naturā humanā filio. nō aut
sibi. ⁊ iō d̄ vnies non assumēs. **¶** Et sicut nō est idē vnū ⁊
assumptū. nā diuīa natura d̄ vnita. nō aut assumpta. **¶**
Ad. iij. vdm qz assumptio d̄terminat cui facta ē copulatiō
ex pte assumētis. in q̄m assumptio ē q̄si ad se sumptio. s̄z i
carnatiō ⁊ hūanatiō ex pte assumpti qd ē caro vl̄ natura
humana. ⁊ ideo assumptio differat ratione ⁊ ab vnione et
ab incarnatione.

Ad nonū sic proceditur

Uidef qz vno duarū naturarū nō sit maxima vnionū. Vn-
tū enī differat in rōne vnitatis ab eo qd est vnū. eo qz vnū
tū dicit̄ p̄ participationē. vnū aut p̄ essentiā. sed i rebz
creatis aliquid d̄ eē simplr vnū. sicut p̄cipue p̄z te ipsa
vnitate q̄ est p̄ncipiū numeri. ergo hūmōi vnio de q̄ loq-
mur nō importat maximā vnionē. **¶** De. q̄nto ea q̄ vn-
untur magis distāt tāto mior est vnio. sed ea q̄ s̄m hanc
vnionē vnunt maxie distāt. s̄. nāsa diuīa ⁊ hūana. d̄-
stāt enī in infinitū. ergo hūmōi ē mīma vnio. **¶** De. per
vnionē aliqd sit vnū. s̄z ex vnione aīe ⁊ corpis i nobis sit
aliquid vnū i p̄sona ⁊ natura. ex vnioe aut diuīe ⁊ hūane
nature sit aliquid solū vnū i p̄sona. ergo maior ē vnio aīe
ad corp⁹ quā diuīe nāse ad hūanā. ⁊ sic vno de q̄ loqui-
mur nō importat maximā vnionē. **¶** S̄z est qz Augu-
dic. i. i. de tri. qz hō pot⁹ ē in filio q̄ fil- i p̄e. fil- aut ē in
p̄te p̄ vnionē eēntie. hō aut i filio p̄ vnionē incarnationis.
ergo maior ē vnio incarnatiōis q̄ vnitas diuīe eēntie. q̄
tm̄ ē maxima vnitātū. **¶** Et sic p̄ p̄sequa vnio incarnatiōis im-
portat maximā vnionē. **¶** R̄n. d̄. qz vno importat cō-
municatiōis aliqd ⁊ aliqd vno. p̄t. ergo vno incarnatiōis du-
pl̄ accipit. vno mō ex pte eoz q̄ coniūgūt. alio mō ex pte ei⁹
i q̄ coniūgūt. ⁊ ex hac pte hūmōi vnio h̄z p̄eminētiā inf ali-
as vnioes. nā vnitas p̄sōe diuīe i q̄ vnū due nāse ē ma-
xia. nō aut h̄z p̄eminētiā ex pte eoz q̄ coniūgūt. **¶** Ad. i.
ergo d̄. qz vnitas p̄sōe diuīe. ē maior q̄ vnitas nāsalis
q̄. i. ē p̄ncipiū numeri. Nā vnitas diuīe p̄sōe ē vnitas p̄ se
subsistēs. n̄ recepta i aliq̄ p̄ participatiōis. ē enī i se cōpleta.
h̄ns i se q̄cqd p̄ter ad rōez vnitatis. ⁊ iō n̄ cōpetit sibi rō-
p̄tis sic vnitas nūerali q̄ p̄ncipal̄ i rebz nūerat̄. **¶** Et iō qz
tm̄ ad hoc vnio incarnatiōis p̄met vnitati nāsalī. rōe s̄z
vnitas p̄sōe nō aut rōne nāse hūane. q̄ nō ē ipa vnitas p̄-
sōe diuīe. s̄z ei vnita. **¶** Ad. ij. d̄. qz vnitas illa p̄cedit
ex pte cōiūctoz. nō aut ex pte p̄sone in q̄ facta ē vnio. **¶**
Ad. iij. d̄. qz vnitas p̄sōe diuīe ē maior q̄ vnitas p̄sōe et
nāse i nobis. ⁊ iō vnio incarnatiōis ē maior q̄ vnio aīe ⁊
corpis i nobis. Quia nō illd̄ qd i cōtrariū obijct̄ falsū p̄-
supponit. sc̄licet qz maior sit vno incarnatiōis qz
vno personarū diuinarū in essentia. dicendum ē ad
auctoritatē Augu. qz hūana natura nō est magis. in filio
dei quā fil- dei in p̄e. sed multomin⁹. sed ipse hō q̄tm̄ ad

aliqd e magis in filio q fil? in pre m qm. s. id e suppo...

Ad decimum sic proceditur

Uides q vnio incarnationis non sit p gram. Gratia eni...

Rn. dd. q sicut in scda pie dictu est. gra dupli dr. Uno...

Ad. i. g. dd. q gra q est accidens est qda similitudo diuinitatis...

Ad. ii. dd. q gra q est accidens est qda similitudo diuinitatis...

Ad undecimum sic proce

Uides q vnio incarnationis fuerit aliq materia suble...

poterat nisi p incarnatione. Dicit eni Grego. in li. moza...

Ad. i. dd. q vnio incarnationis non sit p gram. Gratia eni...

Ad. ii. dd. q vnio incarnationis non sit p gram. Gratia eni...

Ad duodecimum sic pro

Uides q vnio incarnationis non sit p gram. Gratia eni...

Quo... Uides q vnio incarnationis non sit p gram. Gratia eni...

q' fm p' h'm. v. meta. natura vno mō d'z ipa natiuitas. alio mō cēntia rei. **U**n naturale pōt aliquid dici duplt. Uno mō quod est causatū ex p'cipijs eēntialib' rei sicut igni naturale ē fursū fieri. Alio mō videt esse hōi naturale qd ab ipa natiuitate h'z. fm illud ad **Epl'x. ij.** Eramus natura filij ire. **z Sap. xij.** Neq' est natio eoz. **z naturalis ma**lina ipoz. grā g' sine vnionis sine habitualis non pōt dici naturalis. quasi causata ex p'cipijs nature hūane i ipso. quāuis possit dici natural' quasi pueniēs in natura hūmanā xpi causate diuina natura ipius. **D**icit autē natural' vtraq' grā in xpo. inq'rtū eam a natiuitate hūit. q' ab initio p'ceptiois fuit natura hūana diuine p'one vnita. **z aia** eius fuit munere grē repleta. **Ad. i. g' d'z q' licet vnio** nō sit facta in natura. est tñ causata ex vnitate diuine nature q' est vera natura xpi. **z etiā puenit xpo a p'cipio** natiuitatis. **Ad. ij. d'z q' non fm idē d'z grā **z natura****lis. sed grā quidē d'z. inq'rtū non est ex merito. naturalis autē d'z inq'rtū est ex virtute diuine nature in hūanitate xpi ab eius natiuitate. **Ad. iij. d'z q' grā vnionis non ē** naturalis xpo fm hūmanā naturā. quasi ex p'cipijs hūmane nature causata. **z iō non optet q' pueniat oib' hōib' est tñ naturalis ei fm hūmanā naturā ppter p'rietatē natiuitatis ipius. put sic p'ceptio est ex spūserō. vt eēt idē naturalis fili' dei **z hōis. fm vero diuina naturam est ei naturalis. inq'rtū diuina natura est p'cipiū actiū huius grē. **z hoc puenit toti trinitati. s. huius grā esse actiū p'cipiū.******

Deinde consideranduz

est de vnione ex pte p'oe. **E**t circa hoc querit octo. **P**rio vtz allūere pueniat diuine p'one **S**ecō vtz pueniat diuine nature. **T**ertio vtz natura possit allūere abstracta p'sonalitate. **Q**uarto vtz vna p'ona possit allūere sine alia. **Q**uinto vtz q'libet p'ona possit allūere. **S**exto vtz p'les p'one possunt allūere vnā naturā nūeto. **S**eptimo vtz vna p'ona possit allūere duas naturas nūeto. **O**ctauo vtz magis fuerit pueniēs de p'ona filij q' allūpsit hūmanā naturam q' de alia persona diuina.

Ad primum sic proceditur

Uidēt q' p'one diuine nō pueniat allūere naturā creatā. **P**ersona enī diuina signat aliqd maxie p'fectū. p'fectū autē est cui non pōt fieri additio. cum g' allūere sit quasi ad se sumere ita q' allūpsit addat allūmētū videt q' p'oe diuine non pueniat allūere naturā creatā. **P**re. illud ad qd aliquid assumit p'municat quodā mō ei qd in ipm assumit. sicut dignitas comunicat ei q' in dignitate a sūit h'z de rōe p'one ē q' sit incōmunicabilis. vt in p'ia pte dicitur est. ergo p'one diuine non puenit allūere. qd est ad se sūere. **P**re. p'ona p'stituit p' naturā. sed incōuenient est q' p'stitutū assumat p'stitutū. q' effect' nō agit in suaz causā. g' p'one nō puenit allūere naturā. **S**ed p'ra ē qd **Augu. dicit. in li. de fide ad **P**e. formā. i. naturā seruī in suā accepit ille d'z. s. vnigenit' p'ona. h'z d'z vnigenit' est p'oa. g' p'one cōp'it accipere naturā. qd ē allūere.** **R**n. d'z. q' i' hōi allūpsit' duo imp'ortant. vtz p'cipiū act' **z termin'.** d'z enī allūere q' ad se aliqd sūere. **H**uultū autē allūpsit' p'ona ē p'cipiū **z termin' p'cipiū** quidē q' p'one p'rae cōp'it agere. **h**ec autē allūpsit' p' actiō ē diuina facta. ē sicut etiā p'ona est hū' allūpsit' termin'. q' sic sūp dicitur est vnio facta ē in p'oa

na. nō in natura. **E**t sic p'z q' p'p'issime cōp'it p'one a' sumere naturā. **Ad. i. g' d'z q' cū p'ona diuina sit infini**ta nō pōt ei fieri additio. vñ **Arill' dicit i epla synodali** epl'xi ui cōcilij. nō fm cōp'ositionē p'cipiōis itell' g'm' modū. sicut etiā in vnide hōis ad d'z q' est p' grām adop' tōis non addit aliqd d'z. h'z illud qd diuinit' est apponit' ur hōi. vñ non d'z sed hō p'ficiē. **Ad. ij. d'z. q' p'ona d'z in** cōmunicabil' inq'rtū nō pōt d'z p'libo suppositiois p'dicari ni bil tñ p'hibet plā de p'ona p'dicari. vñ nō est p'ra rōem p' sone sic cōmunicari vt subsistat in p'libo naturis q' etiā in p'ona creatā p'nt p'les nāse p'currere actualit'. sicut i vna p'ona vni' hōis inuenit' q'ntitas **z qualitas.** **P**oc autē est p'p'riū diuine p'one p'pter eius infinitatē vt fiat i ea p'curfus natura. nō quidē actualit'. sed fm subsistētā. **Ad. iij. d'z. q' sicut sūp dicit' ē natura hūana nō p'stituit p'ona** diuinā simplr. sed p'stituit eā fm qd denominat' a tali natura. nō autē ex natura hūana bēt fili' dei q' sit simplr. cū fuerit ab eterno. sed solū q' sit hō. sed fm diuinā naturā cō sūit' p'ona diuina simplr. vñ p'ona diuina non dicit' allū sumere diuinā naturam. sed hūmanam.

Ad secunduz sic pceditur

Uidēt q' nature diuine nō pueniat allūere. q' sicut dicit' cū ē allūere d'z q' ad se sūere. h'z nāsa diuina nō allūpsit ad se naturā hūanā. q' nō est facta vnio in natura h'z in p' sone sic dicit' ē g' nature diuine nō cōp'it allūere naturā hūmanā. **P**re natura diuina cōmunit' ē trib' p'one. s. h'z nāse puenit allūere sequit' q' pueniat trib' p'ois. **z ita** p' allūpsit naturā hūanā sicut **z fili'.** qd ē ertoneum. **P**re. allūere ē agere. agere autē puenit p'one nō nature. q' magis significat vt p'cipiū a q' agēs agit. ergo allūere nō puenit nature. **S**z p'ra ē qd **Augu. dicit i li. de fide ad **P**e. illa nāsa q' sp' genita māet ex p'z. i. q' est p' generatōez eternā acceptā a p'z. natura a mēe sine p'zō suscipit.** **R**n. d'z. q' sicut dicit' est in hōi allūpsit' duo signifi cant'. s. p'cipiū actiōis **z termin' ei'.** **E**ssē autē allūpsit' p'cipiū puenit nature diuine fm seipm q' est virtute allūpsit' p'rio facta ē. h'z eē terminū allūpsit' nō puenit nature diuine fm seipm. h'z rōne p'one in q' p'siderat. **E**t iō p'rio quidē **z p'p'issime p'oa d'z allūere. sedario autē pōt dici q' etiā natura** allūpsit naturā ad sui p'ona. **z fm etiā hūc modū dicit' nāsa icarnata nō q' sit i carnē p'uerla. h'z q' naturā carnis allūpsit. vñ dicit' **Dam. dicit' natura dei icarnatā eē. fm** b'ōs **Anathasii **z Arillū.**** **Ad. i. g' d'z. q' lū se ē recipro** cū. **z refert idē suppositū. nāsa autē diuina nō differt suppo**sito a p'oa h'bi. **z iō inq'rtū nāsa h'bi sūit nāsa hūanā ad p'ona h'bi d'z eā ad se sūere. **S**z q'uis p' allūpsit nāsa hū manā ad p'ona h'bi nō tñ p' hoc sūit eā ad se q' nō ē idēz suppositū p'is **z h'bi. **z iō nō pōt dici p'rie q' p' allūpsit natura**** hūanā. **Ad. ij. d'z. q' id qd puenit diuine nāse fm se puenit trib' p'one sicut bonitas **z sapia. **z h'mōi. h'z allūpsit**** re puenit ei rōe p'oe h'bi sicut dicit' ē. **z iō illi soli p' se puenit.** **Ad. iij. d'z. q' sicut i deo idē ē qd ē **z q' ē. ita etiā in**** eo idē ē qd agit **z q' agit. q' vnūq' d'z agit i q'rtū ē eho. vñ nāsa diuina **z id q' d'z agit. **z ē ipse deus agens.************

Ad tertium sic procedit.

Uidēt q' abstracta p'sonalitate p' intellectū nāsa nō possit allūere. **D**icit' ē enī q' nāse puenit allūere rōne p'oe h'z cō puenit alicui rōe alicui' remoto eo nō pōt ei cōuenire. sicut corpus quod est visibile ratione coloris sine colore videt' ti non potest. ergo abstracta p'sonalitate p' intellectū nāsa

non potest assumere. **P**re. assumptio importat terminum unionis sicut dictum est. sed unio non potest fieri in natura sed solum in persona. ergo abstracta personaliitate. natura divina non potest assumere. **P**re. in prima parte dictum est. quod in divinis abstracta personaliitate nihil manet. sed assumens est aliquid. ergo abstracta personaliitate non potest divina natura assumere. **S**ed contra est quod in divinis personaliitate dicitur proprietates personales. que est triplex. scilicet paternitas. processio. et filiation. ut in prima parte dictum est. **S**ed remotis his per intellectum adhuc remanet dei omnipotentia per quam est facta incarnatio. sicut angelus dicitur **Luce. i.** Non erit impossibile apud deum omne verbum. ergo videtur quod etiam remota personaliitate natura divina possit assumere. **R**espondeo. **R**espondeo quod intellectus dupliciter se habet ad divina. Uno modo ut cognoscat deum sicut est. et sic impossibile est quod circumscriptus per intellectum aliquid a deo quod aliud remaneat. quod totum quod est in deo. est unum saltem per distinctionem personarum. quare tamen una sublata tollitur alia. quod distinguunt relationibus. quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectus ad divina. non quod deum quasi cognoscens deum ut est. sed per modum suum. scilicet multipliciter et diversimodum id quod in deo est unum per hunc modum potest intellectus nosse intelligere bonitatem. et sapientiam divinam. et alia huiusmodi que dicuntur essentialia attributa. non intellecta paternitate vel filiatione que dicuntur personales. **E**t sic hoc abstracta personaliitate per intellectum possumus adhuc intelligere naturam assumere. **A**d. i. ergo deum quod in divinis est idem quod est et quod est. et qui quod eorum que attribuitur deo in abstracto sic se consideret aliter circumscriptis erit aliquid subsistentis. et per consequens persona. cum sit in natura intellectuali. sicut ergo nunc politis proprietatibus personaliibus in deo dicitur tres personas. ita exclusis personaliibus proprietatibus personaliibus remanebit in consideratione nostra natura divina ut subsistens et per persona. et per hunc modum potest intelligi quod assumat naturam humanam ratione subsistentie vel personaliitatis. **A**d. ii. deum quod etiam circumscriptis per intellectum personaliitatem tunc personam manebit in intellectu una personaliitas dei. ut iudei intelligunt ad quam poterit referri minari assumptio. sicut iam dicimus eam terminari ad personam verbi. **A**d. iii. deum quod abstracta personaliitate per intellectum dicitur nihil remanere per modum resolutionis quasi aliquid sit quod subiacet relationi. et aliud ipsa relationi. quod quicquid considerat in deo considerat ut suppositum subsistentis. potest tamen aliquid eorum que dicuntur de deo intelligi sine alio. non per modum resolutionis sed per modum iam dictum.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod una persona non possit assumere naturam creatam aliam non assumens. indivisa enim sunt opera trinitatis ut dicitur **Aug.** in encheri sicut enim unum personarum est una essentia. ita una operatio. sed assumere est operatio quedam. ergo non potest convenire uni persone quin conveniat alii. **P**re. sicut dicitur. cumus persona filii incarnata ita et natura. tota enim divina natura in una suarum hypostasi incarnata est. ut dicitur **Dam. i. ii.** h. natura communis est tribus personis. **S**ed assumptio. **P**re. sicut humana natura in christo assumpta est a deo ita etiam et homo per gratiam assumunt ab ipso. sic illud ad **Roma. xiiij.** **D**eus illi assumpsit sed hoc assumptio communis pertinet ad omnes personas. **S**ed contra est quod **Dionys. q. c. d.** vi. no. incarnationis mysterium debet pertinere ad discretam theologia sic quam. scilicet aliquid distinctum dicitur de divinis

personis. **R**espondeo. **R**espondeo quod sicut dictum est assumptio duo importat. scilicet actum assumens. et terminum assumptionis. actus autem assumens procedit ex divina virtute que communis est tribus personis. sed terminus assumptionis est persona sicut dictum est et ideo illud quod est virtus actus in assumptione commune est tribus personis. sed illud quod pertinet ad rationem termini pertinet ita uni persone quod non alii. tres enim persone fecerunt ut humana natura uniret uni persone filii. **A**d. i. **S**ed deum quod illa ratio procedit ex parte operationis. et sequitur conclusio si sola illa operatio non importaret absque termino quod est persona. **A**d. ii. **S**ed deum quod natura dei incarnata est sicut et assumens ratione persone ad quam terminata est unio sicut dictum est. non autem potest esse communis tribus personis. **D**icitur autem tota natura divina incarnata. non quod sit incarnata in omnibus personis. sed quod nihil deest perfectione divine nature persone incarnate. **A**d. iii. **S**ed deum quod assumptio que fit per gratiam adoptionis terminatur ad quandam participationem divine nature sic assimilationem ad bonitatem ipsius. sic illud **Pe. i.** ut divine personae nature et. et ideo huiusmodi assumptio communis est tribus personis. et ex parte principii et ex parte termini. sed assumptio que est per gratiam unionis est communis ex parte principii non autem ex parte termini. ut dictum est.

Ad quintum sic proceditur

Videtur quod nulla alia persona divina potuit naturam humanam assumere pro persona filii. per huiusmodi enim assumptionem factum est quod deus sit filius hominis. sed in conveniens est filium convenire patri vel spiritui sancto. hoc enim convergeret in confusione divinarum personarum. **S**ed per spiritum sanctum carne assumere non potest. **P**re. per incarnationem divinam homines assumunt sunt adoptionem filiorum. sic illud ad **Ro. viij.** **N**o accepistis spiritum servitutis ut in timore. sed spiritum adoptionis filiorum. sed filiatione adoptiva est participata similitudo filiationis naturalis que non convenit nec patri nec spiritui sancto. unde dicitur ad **Ro. viij.** **Q**uos et predestinavit conformes fieri imaginis filii sui. **S**ed videtur quod nulla alia persona potuit incarnari pro persona filii. **P**re. filii dicitur missus et generatus per naturam ipsam sic quod incarnatus est. huiusmodi non convenit mitti. qui est innascibilis ut in propria parte habitus est. **S**ed saltem persona patris non potuit incarnari. **S**ed per quicquid potest filius potest per alioquin non esset eadem potentia tribus personarum. sed filius potuit incarnari. **S**ed sicut per spiritum sanctum. **R**espondeo. **R**espondeo quod sicut dictum est. assumptio duo importat. scilicet actum assumens et terminum assumptionis. principium autem actus est virtus divina. terminus autem est persona. virtus autem divina communis est in omnibus personis. sed ad omnes personas. eadem est etiam communis ratio personaliitatis in tribus personis. licet proprietates personales sint differentes. es. quicquid autem virtus aliquid indifferens se habet ad plura potest ad quilibet eorum suam actionem terminare. sic patet in potentia rationalibus que se habet ad opposita. quare utrumque agere potest. sic ergo divina virtus potuit naturam humanam unire vel persone patri vel spiritui sancto. sicut unuit eam persone filii. **E**t ideo dicitur quod per spiritum sanctum potuit carne assumere sic et filii. **A**d. i. ergo deum quod filiatione naturalis que christus dicitur filius hominis non potuit personam ipsam sicut filiatione eterna. sed est quoddam esse quod naturam uniret ipsam. unde sic huiusmodi modum nomen filiationis ad patrem vel spiritum sanctum transferret nulla sequeretur confusio divinarum personarum. **A**d. ii. **S**ed deum quod filiatione adoptiva est quedam participata similitudo filiationis naturalis. huiusmodi sit in nobis appropriate a patre que principium naturalis filiationis. et per contra spiritui sancto. quod est amor patris et filii. sic illud ad **Gal. iij.** **Q**uisit deus spiritum filii sui in corda nostra. et lamantem abba patris. et ideo sicut filio incarnato adoptiva filiatione accepimus ad similitudinem est naturalis filiationis eius. ita per incarnationem adoptiva filiationem recipimus

Questio
 do te dicitur...
 ad sextum sic proceditur
 videtur quod...
 ad septimum sic proceditur
 videtur quod...
 ad octavum sic proceditur
 videtur quod...
 ad nonum sic proceditur
 videtur quod...
 ad decimum sic proceditur
 videtur quod...

ab eo tanquam a principio naturalis filiationis. et a spiritu sancto, tanquam a nexu patris et filii. Ad. in. dicitur quod pater genuit eum inuisibilem secundum naturam eternam quod non excluderet naturam temporalem. nunc autem dicitur filius secundum incarnationem. eo quod est ab alio. sine quo incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

Ad sextum sic proceditur

Uides quod due persone diuine non possunt assumere unam et eandem naturam. hoc enim supposito aut esset unus homo aut plures. sed non plures. sicut enim una natura diuina in pluribus personis non potest esse plures ita etiam humana in pluribus personis non potest esse plures. Similiter etiam non potest esse unus homo. quia unus homo est iste homo qui tamen struit unam personam. et sic tolleret distinctionem trium personarum quod est inconueniens. non ergo due aut tres persone possunt accipere unam naturam humanam. Pre. assumptio terminat ad unitatem persone. ut dictum est. sed non est una persona pater et filius et spiritus sanctus. ergo non possunt tres persone assumere unam humanam naturam. Pre. Dam. dicit in. iij. li. et Aug. in. i. de tri. quod ex incarnatione filii dei sequitur quod quicquid dicitur de filio dei dicitur de filio hominis. et e converso. si ergo tres persone assumerent unam naturam humanam sequeretur quod quicquid dicitur de qualibet trium personarum diceretur de illo homine et e converso. ea que dicerentur de illo homine possint dici de quolibet trium personarum. sic ergo id quod est proprium patris. scilicet generare filium ab eterno diceretur de illo homine. et per consequens diceretur de filio dei. quod est inconueniens. non ergo est possibile quod tres persone assumant unam naturam humanam.

Sed si persona incarnata subsistit in duobus naturis. diuina scilicet et humana. scilicet tres persone possunt subsistere in una natura diuina et etiam possunt subsistere in una natura humana. ita. scilicet sit una natura humana a tribus personis assumpta. Res. ad. quod sicut supra dictum est. ex unione anime et corporis in christo non fit neque noua persona neque hypostasis. sed fit una natura assumpta in persona vel hypostasi diuina. quod quidem non fit per potentiam nature humane. sed per potentiam diuine nature. est autem talis persona diuina ordinata. quod una eorum non excludit aliam a communi eisdem nature. sed solam a communi eisdem persone. quia ergo in mysterio incarnationis tota ratio facta est potentia faciens. ut Aug. dicit in epistola ad volusianum magister est circa hoc iudicandum secundum additionem persone assumptis quibus per additionem nascitur humane. assumptis. sic ergo non est impossibile diuis personis. ut due vel tres assumant unam naturam. est tamen impossibile ut assumant unam hypostasim vel unam personam humanam. sicut dicit Aug. in li. de conceptu virginali. quod plures persone non possunt assumere unum eundemque hominem. Ad. i. g. dicitur quod hac potestate facta quod tres persone essent unum hominem propter unam humanam naturam. sic tamen esset dicere quod tres persone essent unum hominem. propter unam humanam naturam. nec in unum importat unitatem persone. sed unitatem in natura humanam. non enim posset argui ex hoc quod tres persone sunt unum hominem quod esset unum simpliciter. nihil enim prohibet dicere quod homines qui sunt plures simpliciter sunt unum quodammodo ad aliquid. puta unum propter sic Aug. dicit. vi. de tri. diuersum est enim natura spiritus hominis et spiritus dei. sed inheredo fit unum spiritus secundum illud. i. ad Cor. vi. Qui adheret deo unum spiritus est. Ad. ij. dicitur quod illa positio facta humana natura esset assumpta in unitate non unius persone. sed in unitate singulari personarum. ita. scilicet sic diuina natura habet naturalem unitatem personarum cum singulis personis ita humana natura habet unitatem cum singulis per assumptionem. Ad. iij. dicitur quod circa mysterium incarnationis fuit communicatio proprietatum pertinentium ad naturam. quod quecumque co-

ueniunt nature. possunt predicari de persona subsistente in illa natura. cuiuscumque nature nomine significet. predicta ergo positio facta de persona patris potuerunt predicari et ea que sunt humane nature. et ea que sunt diuine et sicut de persona filii et spiritus sancti. non autem illud quod dicitur de persone patris ratione proprie persone posset attribui persone filii aut spiritus sancti propter distinctionem personarum que remaneret. posset ergo dici quod sicut pater est ingenuus ita homo esset ingenuus secundum quod si homo supponeret per persona patris. si quis autem videret. procederet hoc est in genuus. filius est hoc. ergo filius est ingenuus. est fallacia si gure dictionis. vel accidentis. sicut et nunc dicimus deum esse ingenuum. quia pater est ingenuus. nec tamen possumus concludere quod filius sit ingenuus. quibus filius sit deus.

Ad septimum sic procedit

Uides quod una persona diuina non posset assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio incarnationis non habet aliud suppositum preter suppositum persone diuine. ut ex supra dictis patet. si ergo ponatur una esse persona diuina assumens duas naturas humanas esset unum suppositum duarum naturarum eiusdem speciei. quod videtur implicare contradictionem. non enim natura unius speciei multiplicatur. nisi secundum distinctionem suppositorum. Pre. hac suppositione facta non posset dici quod persona diuina incarnata esset unus homo. quia non haberet unam naturam humanam. similiter etiam non posset dici quod essent plures homines. quia plures homines sunt supposita distincta. et ibi esset tamen unum suppositum. ergo predicta positio esset omnino impossibilis. Pre. incarnationis in mysterio tota diuina natura est unita toti nature assumptis. id est. cuiuslibet parti eius. est enim christus perfectus deus et perfectus homo. totus deus et totus homo. ut Dam. dicit in. iij. li. sed due humane nature non possent naturaliter sibi inuicem uniri quia oporteret quod anima unius esset unita corpori alterius et quod etiam duo corpora essent simul quod etiam confusionem induceret naturarum. non ergo est possibile quod persona diuina duas humanas naturas assumeret. Sed contra est quicquid potest pater potest filius. sed pater preter incarnationem filii potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea quam filius assumpsit. in nullo enim preter incarnationem filii est diminuta potentia patris vel filii. ergo videretur quod filius post incarnationem possit aliam naturam humanam assumere. preter eam quam assumpsit.

Responsio dicendum quod illud quo potest in unum et non in amplius habet potentiam limitatam ad unum. potentia autem diuine persone est infinita nec potest limitari ad aliquod creatum. unde non est dicendum quod persona diuina ita assumpsit unam naturam humanam quod non poterit assumere aliam. videretur enim ex hoc sequi quod personalitas diuine nature esset ita comprehensa per unam humanam naturam quod ad eius personalitatem alia assumi non possit. quod est impossibile. non enim in creatum a creatore comprehendere potest. patet ergo quod siue consideremus personam diuinam secundum virtutem que est principium unionis siue secundum personalitatem suam que est terminus unionis oportet dicere quod persona diuina preter naturam humanam quam assumpsit possit aliam numero assumere. Ad primum ergo dicitur. quod natura creata per se fitur in sua ratione per formam que multiplicatur secundum diuisionem materie. et ideo si compositio materie et forme constituat nouum suppositum. quod est quod natura multiplicet secundum multiplicationem suppositorum. sed in mysterio incarnationis unio forme et materie. id est anime et corporis non constituit nouum suppositum.

circa primū triplex consideratio occurrit. Prima est quātuz ad ipsaz hūanā naturā. Secūda q̄ntū ad ptes ipsi. Tertia quantū ad ordinē assumptōis. Circa primū que runt sex. p̄ vtrū hūana natura fuerit magis assumptibilis a filio dei q̄ aliqua alia natura. 2° vtrū assumpserit psonam. 3° vtrū assumpserit boiem. 4° vtrū fuisset pueniens q̄ assumpserit hūanam naturā a singularib⁹ separā. 5° vtrū fuerit cōueniens q̄ assumpserit hūanam naturam ab omnib⁹ singularib⁹. 6° vtrū fuerit pueniens q̄ assumeret humanā naturā in aliq̄ boie ex stirpe Ade genite.

Ad primū sic proceditur

Uidef q̄ hūana natura nō fuerit magis assumptibilis a filio dei q̄ quelibet alia natura. Dicit enī Aug. in epistola ad Colosianū. In rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potētia facientis. sed potētia dei facientis incarnationē qd̄ est opus maxime mirabile nō limitat ad vnā naturam. cū potētia dei sit infinita. ergo natura humana nō est magis assumptibilis a deo q̄ aliqua alia creatura. Pre. similitudo est ratio faciēs ad p̄gruitatē incarnationis diuine persone vt sup̄ dictū est. sed sicut in natura rationali inuenit similitudo imaginis. ita in natura irrationali inuenit similitudo vestigij. ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit sicut natura hūana. Pre. In natura angelica inuenit expressior dei similitudo q̄ in natura hūana vt dicit Greg. in omel. de centū ouib⁹. introducens illud Ezech. xviii. tu signaculū similitudinis. inuenitur etiā in angelo peccatū sicut in boie. Et illud Job iiij. in angelis suis reperit p̄auitates. ergo natura angelica fuit ita assumptibilis sicut natura boie. Pre. cū deo cōpetat summa p̄fectio tanto deo aliqd̄ est magis simile q̄nto est p̄fectū. sed totū vniuersum est magis p̄fectū q̄ partes eius inter quas est hūana natura. ergo totū vniuersū est magis assumptibile q̄ hūana natura. Sed p̄ra est qd̄ dicit Prouetb. iij. ex ore sapie genite. delinea mee esse cū filijs hoīum. et ita videt esse quedā p̄gruentia vnionis filij dei ad hūanā naturā. Rñ. vdm̄ q̄ aliqd̄ assumptibile dicit quasi assumptū a diuina p̄sona. que quidem ap̄tudo nō potest intelligi p̄m potētiā passiua naturālē que nō se extendit ad id qd̄ transcendit vnio p̄sonalis. creature ad deū. vnde relinquif q̄ assumptibile dicit aliquid p̄m p̄gruentiam ad vnionē p̄dictā. Que quidē p̄gruentia attendit p̄m duo in hūana natura. s. p̄m eius dignitatem et necessitatē. Scdm̄ dignitatē quidē. qz hūana natura inquantū est rōnalis et intellectualis nata ē attingere aliq̄ qualiter ipsuz verbū p̄ sua opationē cognoscēdo. s. et amādo ipsum. Scdm̄ necessitatē autē qz indigebat repatiōe cū subiaceret originali peccato. Nec autē duo soli hūane nature competūt. nam creature irrationali deest p̄gruitas dignitatis. nature autē angelice deest p̄gruitas p̄dicte necessitatis. vnde relinquif q̄ sola natura hūana sit assumptibilis. Ad. i. ergo vdm̄ q̄ creature denotantur aliq̄les ex eo q̄ competit eis p̄m p̄rias causas. nō ex eo qd̄ puenit eis p̄m primas causas et vniuersales. sicut dicitur aliquēz morbū esse incurabilē non qz nō potest curari a deo. s. qz per p̄ria p̄ncipia subiecti curari non potest. Sic ergo dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis. nō ad subtrahendū aliqd̄ diuine potētie. sed ad ostendendū cōditionem creature que ad hoc aptitudinēz nō habet. Ad ij. vdm̄ q̄ similitudo imaginis attendit in natura humana p̄m q̄ est capax dei. s. ipsum attingēdo. p̄ria opatione cognitiōis et amoris. similitudo autē vestigij attendit sop-

lum p̄m representatiōe aliqd̄ ex imp̄ssione diuina i creaturam existentem. non autē ex eo q̄ creatura irrationalis in q̄ est sola talis similitudo possit ad deū attingere per solam suam opationē qd̄ autē deficit a minori non habet p̄gruitatem ad id qd̄ est maius. sicut corpus qd̄ non est aptū p̄fici aīa sensitua multomin⁹ est aptū p̄fici aīa intelleyctiua. multo autē maior et p̄fectior est vnio ad deū p̄m esse p̄sonale q̄ que est p̄m opationem. et ideo creatura irrationalis que deficit ab vnione ad deū per opationem nō habet p̄gruitatem vt vnias ei p̄m esse p̄sonale. Ad. iij. vdm̄ q̄ quidam dicunt angelū non esse assumptibile qz a p̄ncipio sue creatiōis est in sua p̄sonalitate p̄fectus. cum nō subiaceat generationi et corruptioni. vnde non potuisset in vnitate diuine persone assumi. nisi eius p̄sonalitas destrueretur. qd̄ neqz puenit incorruptibilitati eius. neqz bonitati assumēti. ad quā non p̄tinet q̄ aliqd̄ p̄fectiōis in creatura assumpta corrūpat. sed hoc non videt totalit̄ excludere p̄gruitatē assumptōis angelice nature. potest enī deus p̄ducendo nouā angelicam naturā copulare ea sibi in vnitate persone. et sic nihil p̄stiliens ibi corrūpet. Sed sicut dicitur est deest p̄gruitas ex parte necessitatis. qz etsi natura angelica in aliquibus peccato subiaceat. est tamen eius peccatū irremediabile. vt in prima parte habitum est. Ad. iij. vdm̄ q̄ p̄fectio vniuersi non est p̄fectio vnus p̄sone vel suppositi. sed eius qd̄ est vnū suppositione vel ordine. cuius plurime partes nō sunt assumptibiles vt dicitur est. vnde relinquif q̄ sola natura humana sit assumptibilis.

Ad secundū sic procedit.

Uidef q̄ filij dei assumpserit psonā. Dicit enī Damasc. in. iij. li. q̄ filij dei assumpserit hūanā naturā in arbamo. i. indiuiduo. sed indiuiduū rōnalis nature est p̄sona vt patet per Boe. in li. de dua. na. ergo filij dei p̄sonā assumpserit. Pre. Damasc. dicit q̄ filij dei assumpserit qd̄ in nostra natura plātauit. plātauit autē ibi p̄sonalitatē. s. filius dei assumpserit psonā. Pre. nihil p̄sumit nisi qd̄ est. s. In nocenti. iij. dicit in qdam decretali. q̄ p̄sona dei p̄sumit p̄sonā hoīs. s. videt q̄ persona hoīs fuit prius assumpta. Sed p̄ra est qd̄ Aug. dicit in li. de si. ad Pe. q̄ de natura hoīs assumpserit nō psonā. Rñ. vdm̄ q̄ aliqd̄ dicitur assumi ex eo qd̄ ad aliqd̄ assumit. vñ illud qd̄ assumit oportet p̄intelligi assumptiōni. sicut illud qd̄ mouet localit̄ p̄intelligit ipsi motui. p̄sona autē non p̄intelligit in hūana natura assumptiōni. sed magis se habet vt termin⁹ assumptiōnis. vt sup̄ dictū est. si enī p̄intelligeret oportet qz corrūpet. et sic frustra esset assumpta. vel qz remaneret post vnionē et sic essent due p̄sone. vna assumēs et alia assumpta. quod est erroneū. vt supra ostensum est. vnde relinquif q̄ nullo modo filius dei assumpserit hūanam personam. Ad. i. ergo vdm̄ q̄ filius dei assumpserit humanā naturam in arbamo. id est. indiuiduo. qd̄ non est aliud a supposito increato. qd̄ est persona filij dei. vnde non se q̄tur q̄ persona sit assumpta. Ad. ij. vdm̄ q̄ nature assumptiōne non deest p̄ria p̄sonalitas. p̄pter defectum alicui⁹ qd̄ ad perfectionem humane nature pertineat. sed p̄pter aduersionem alicuius quod est supra humanam naturam quod est vnio ad diuinam personam. Ad. iij. dicendū. q̄ assumptiō ibi non importat destructionē alicuius qd̄ prius fuerat. sed impeditionem eius q̄ aliter esse non possit. si enī humana natura non esset assumpta a diuina persona. natura humana p̄riam p̄sonalitatēz haberet. et

videtur quod non fuit conueniens quod humana natura in omnibus suis
 suppositis a filio assumeretur. Primo quod quia sic tollere
 tur multitudine suppositorum nature humane que est in natura
 huius. cum enim in natura assumpta non sit considerate aliud sup
 positum preter personam assumptam ut supra dictum est si non
 esset natura humana nisi assumpta sequeretur quod non esset
 nisi unum suppositum humane nature quod est persona assumens.
 Secundo quod si derogaret dignitati filii dei incarnati. put
 est primogenitus omnis creature. scilicet dei. essent enim omnes homines
 equalis dignitatis. Tertio quia conueniens fuit quod sic unum
 suppositum diuinitatis est incarnatum ita unam solam naturam huma
 nam assumeret. ut ex utraque parte unitas inueniatur. Ad
 i. ergo dicitur quod assumptio conuenit secundum se humane nature. quia scilicet
 non conuenit ei ratione persone. sicut nature diuine conue
 nit assumere ratione persone non autem quod conuenit ei secundum se si
 cut pertinet ad principia essentialia eius. vel sicut naturaliter
 eius proprietates. per quem modum conuenit omnibus eius supposi
 tis. Ad. ij. dicitur quod dilectio dei ad homines non solum mani
 festat in ipsa assumptione humane nature. sed precipue per ea
 que passus est in humana natura pro aliquo homine. secundum illud
 ad Roma. ij. commendat autem deus suam charitatem in nobis
 quod cum inimici essemus christus pro nobis mortuus est quod lo
 cum non haberet si in omnibus hominibus naturam humanam assu
 pisset. Ad. iij. dicitur quod ad breuitatem vite quam sapiens ope
 ratur obseruat pertinet quod non faciat per multa quod potest fieri
 per unum. et ideo conuenientissimum fuit quod per unum hominem aliqui
 homines saluarentur.

Ad sextum sic proceditur

videtur quod non fuerit conueniens ut filius dei humanam na
 turam assumeret ex stirpe Ade. Dicit enim apostolus ad Heb.
 viij. decebat ut esset nobis pontifex segregatus a peccatoribus
 sed magis esset a peccatoribus segregatus si non assumpisset
 humanam naturam ex stirpe Ade peccatoris. ergo videtur quod non
 debuit de stirpe Ade humanam naturam assumere. Pre. in
 quolibet genere nobilitas est principium eo quod ex principio
 si ergo assumere voluit naturam humanam magis debuit ea
 assumere in ipso Adam. Pre. gentes fuerunt magis pec
 catores quam iudei ut dicitur glo. ad Gal. ij. super illud vos
 naturam iudei non ex gentibus peccatores. si ergo ex peccatoribus
 naturam assumere humanam voluit debuit eam magis assu
 mere ex gentibus quam ex stirpe Abrahæ qui fuit iustus. Sed
 contra est quod Lu. iij. dicitur generatio dñi reducitur usque ad Adam
 Rñ. dicitur quod sicut dicit Augustinus. de tri. poterat deus
 hominem aliunde sumere non de genere illius Ade. qui suo pec
 cato obligauit genus humanum sed melius iudicauit. et de ip
 so quod victum fuerat genere assumere hominem per quem gene
 ris humani vinceret deus inimicum. Et hoc propter tria. Pri
 mo quidem quod hoc videtur ad iusticiam pertinere. ut ille satis
 faciat qui peccauit. et ideo de natura per ipsum corrupta
 debuit assumi id per quod satisfactio erat implenda pro tota
 natura. Secundo hoc etiam pertinet ad maiorem hominis digni
 tatem. dum ex illo genere victor diaboli nascatur quod per dia
 bolum fuerat victum. Tertio quod per hoc etiam dei potentia magis
 ostenditur. dum de natura corrupta et infirma assumpsit illud
 quod in tanta firmitate et virtute et dignitate est promeritum.
 Ad. i. ergo dicitur quod christus debuit a peccatoribus esse segre
 gatus quantum ad culpam quam venerat destruere non quantum
 ad naturam quam venerat saluare et reparare secundum quam debuit per
 omnia fratrum assimilari. ut ibidem apostolus dicit ad Heb. ij. et in Be
 etiam mirabilior est eius innocentia quam de massa peccato sub
 iecta natura assumpta tantam habuit puritatem. Ad. ij.

videtur quod oportuit eum qui peccata venerat tollere esse a pec
 catoribus segregatum quantum ad culpam cui Adam subiaccit
 et quam christus a suo delicto eduxit ut dicitur sapientia christi.
 oportebat autem eum qui mundare omnes venerat non esse mun
 dandum. sicut et in quolibet genere motus primum mouens
 est immobile secundum illum motum. sicut principium alterans est in
 alterabile. et ideo non fuit conueniens ut assumeret naturam
 in ipso Adam. Ad. iij. dicitur quod quia christus debebat ef
 se maxime a peccatoribus segregatum quantum ad culpam. quam
 si summam innocentie obtinens conueniens fuit ut a princi
 pio peccatore usque ad christum conueniret medianibus qui
 busdam iustis. in quibus prefulgeret quedam insignia fu
 ture sanctitatis. propter hoc etiam in populo ex quo christus
 erat nasciturus instituit deus quedam sanctitatis signa.
 que inceperunt in Abrahæ qui prius promissionem accepit
 a deo. et circumcissionem in signum fœderis seruandi. ut dicitur
 Gen. xvij.

Deinde considerandum

est de assumptione partium humane nature. Et cir
 ca hoc querunt quattuor. primo utrum filius dei
 debuit assumere verum corpus. 2o utrum debuit assumere
 corpus terrenum. id est. carnem et sanguinem. 3o utrum assump
 sisset animam. 4o utrum assumere debuit intellectum.

Ad primum sic proceditur

videtur quod filius dei non assumpserit verum corpus. Di
 citur enim ad Phil. ij. quod in similitudine hominum est factus
 sed quod secundum veritatem est non dicitur secundum similitudinem. ergo fi
 lius dei non assumpsit verum corpus. Pre. assumptio
 corporis in nullo derogauit diuinitatis dignitati. Dicit enim
 Leo papa in sermone de nati. quod nec inferiori naturam assu
 pserit glorificatio. nec superiori minuit assumptio. hoc ad
 dignitatem pertinet quod sit oino a corpore separatus. ergo videtur
 quod per assumptionem non fuit dei corpori vnitus. Pre. signa
 debent correspondere signatis. sed operationes veteris tes
 tamentum que fuerunt signa et figure apparitionis christi si
 fuerunt secundum corpus veritatis sed secundum imaginariam visionem
 ut patet Esa. vi. vidi dominum sedentem etc. ergo videtur quod appa
 ritione filii dei in mundo non fuerit secundum corpus veritatis sed so
 lum secundum imaginationem. Sed contra est quod Aug. dicit
 in li. lxxij. q. si fantasma fuit corpus christi fecellit chri
 stus. et si fecellit veritas non est. est autem veritas. ergo non
 fuit fantasma corpus eius. Et sic patet quod verum corpus assu
 pserit. Rñ. dicitur quod sicut dicitur in libro de ecclesiasti. dog.
 natus est deus filius dei non putatur quasi imaginariu cor
 pus habens sed corpus verum. Et huiusmodi ratio triplex pos
 test assignari. Quarum prima est ex ratione humane nature
 ad quam pertinet verum corpus habere. supposito ergo ex pre
 missis quod conueniens fuerit filium dei assumere humanam na
 turam consequens est quod verum corpus assumpserit. Secun
 da ratio sumi potest ex his que in mysterio incarnationis
 sunt acta. si enim non fuit verum corpus eius sed fantasticum
 ergo non veram mortem sustinuit. nec aliquid eorum que de eo
 euangelice narratur secundum veritatem gessit. sed secundum idola appa
 rentiam quandam. et sic etiam sequitur quod non fuit vera la
 tus hominis subsecuta oportet enim effectus cause proportionari.
 Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate persone assumenda
 que cum sit veritas non decuit ut in opere eius aliqua fi
 ctio esset. unde et dominus hunc errorem per se excludere dig
 natus est Lu. vlij. cum discipuli perturbati et confusi putabatur
 se spiritum videre et non verum corpus. et ideo seipsi eis

verum corpus humanum habuisse, alioquin si hoc ad me-
 capboram referat cum similia legantur in veteri testame-
 to de deo peribit fides evangelice narrationis. Aliud est eni
 quod prophetice nunciatur in figuris, aliud quod factum verum proprie-
 tatem ab evangelistis historice scribitur. Secundo vero
 gar predictus error vilitati incarnationis que est liberatio
 hominis, ut enim arguuntur Aug. in li. de tra Feliciani. si acce-
 pra carne filius dei animam amisit, aut innoxiam scient me-
 dicine indigentem non credidit, aut a se alienam putans re-
 demptionis beneficium non donavit, aut ex toto insanabilem
 iudicans curare nequirit, aut ut vilem et que nullis visibilibus
 apta videretur abiicit, horum duo blasphemiam importat
 in deum, quo modo enim diceret omnipotens si curare non potuit
 it desperatam, aut quo modo omnium deus si non ipse fecit ani-
 mam nostram. Duobus vero alijs modis in vno alio cau-
 sa nascitur in altero merito non tenetur aut intelligere cau-
 sam esse purandam a se qui eam ad accipiendum legem habi-
 tu in se ipso rationis instructa a peccato voluntarie trans-
 gressionis nititur separe, aut quod eius generositate novit
 qui in nobilitate vno dicit respectam, si originem artent
 dat peccator est ante substantia si transgressionis culpa pro-
 intelligentia peior est causa ego autem christi et perfectas sa-
 pientiam scio, et primum esse non dubito, quorum primo
 meliorem et prudentie capacem non desperit, secundo eam
 qui magis fuerat vulnerata suscepit. Tertio vero hec posi-
 tio est contra ipsam incarnationis veritatem, caro enim et cetera
 re partes hominis per animam speciem sortiuntur, unde receden-
 te anima non esset os aut caro nisi equivoce, ut patet pro phi-
 losopho, ij. de anima, et vij. metaphy. Ad. i. ergo deum
 quod cum dicitur verbum caro factum est, caro ponitur pro toto
 homine, ac si dicitur verbum homo factum est, sicut Esa. xl. di-
 citur, videbit ois caro salutare dei nostri. Ideo aut totus
 homo per carnem significat, quia ut dicitur in auctoritate
 inducia quia per carnem filius dei apparuit visibilis, vnde
 de subditur, et vidimus gloriam eius. Uel ideo quia ut di-
 cit Aug. in li. lxxij. q. in tota illa unitate susceptiois prin-
 cipale verbum est extrema autem atque ultima caro, volens
 itaque evangelista commendare pro nobis dilectionem huma-
 nitatis dei verbum et carnem notavit, obmittens animam
 que est verbo inferior carne presentior. Rationabile etiam
 fuit ut notaret carnem, que propter hoc quod magis distat a
 verbo minus assumptibilis videbatur. Ad. ij. deum quod
 verbum est fons vite sicut prima causa vite effectiva, sed
 anima est principium vite corpori tanquam forma ipsius. For-
 ma autem est effectus agentis, vnde ex presentia verbi ma-
 gis concludi posset quod corpus esset animatum, sicut ex presentia
 ignis produci potest, quod corpus cui ignis adhaeret sit cali-
 dum. Ad. iij. deum quod non est inconueniens imo necessa-
 rium est dicere quod in christo fuit natura que constituit ani-
 mam corpori aduenientem. Damasc. autem negat in domino Iesu
 christo esse communem speciem, quasi aliquid tertium re-
 sulans ex unione diuinitatis et humanitatis.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod filius dei non assumpsit mentem humanam
 siue intellectum. Ubi enim est presentia rei non requiritur eius
 imago, sed homo factum mentem est ad imaginem dei, ut di-
 cit Aug. in li. de trini. Cum ergo in christo fuerit presen-
 tia eius ipsius, scilicet dei verbi non oportuit ibi esse mentem
 humanam. Pre. maior lux obfuscatur minorem, sed ver-
 bum dei quod est lux illuminans omnem hominem venientem
 in hunc mundum, ut dicitur Job. i. comparatur ad mentes

sicut lux maior ad minorem, quia et ipsa mens quedam lux
 est, quasi lucerna illuminata a prima luce. Proverb. x.
 lucerna domini spiraculum hominis, ergo in christo qui est verbum
 dei non fuit necessarium esse mentem humanam. Pre.
 assumptio humane nature a dei verbo dicitur eius incar-
 natio, sed intellectus siue mens humana non est caro neque
 est actus carnis, quia nullius corporis actus est, ut proba-
 tur. ij. de anima, ergo videtur quod filius dei humanam men-
 tem non assumpsit. Sed contra est quod Aug. dicit in
 li. de fide ad Petrum, firmissime tene et nullatenus dubi-
 tantes filium dei habentem nostri generis carnem et animam
 rationalem, qui de carne sua dicit palpate et videte, quia
 spiritus carnes et ossa non habet sicut me videtis habere,
 Lu. vlt. Animam quoque se ostendit habere dicens, ego po-
 no animam meam et iterum sumam eam Job. x. Intelle-
 ctum quoque ostendit se habere dicens, discite a me quia
 mitis sum et humilis corde Mat. xi. et de ipso per pro-
 phetam dominus dicit, ecce intelliget puer meus Esa. li. Rn.
 deum quod sicut dicit Aug. in li. de heresibus apollinariste de
 anima christi a catholica ecclesia dissentent dicens sicut
 arriani christum carnem solam sine anima suscepisse, in qua
 questione testimonium evangelicis dicit mentes de fuisse
 anime christi dixerunt, sed pro hac ipsam verbum in ipsa
 fuisse, Sed hec positio eisdem rationibus vincitur sicut
 et predicta. Primo enim hec positio aduersatur euangeli-
 ce narrationi, euangeliste enim commemorant eum fuisse mi-
 ratum, ut patet Mat. viij. admiratio autem absque ratione
 esse non potest quia importat collationem effectus ad cau-
 sam, dum scilicet aliquis videt effectum cuius causam ignorat
 et querit, ut dicit in i. metaphy. Secundo repugnat vilitati
 incarnationis, que est iustificatio hominis a peccato, ani-
 ma enim humana non est capax peccati neque gratie iustifi-
 cantis, nisi per mentem, vnde precipue oportuit mentem
 humanam assumi. Unde Damasc. dicit in li. i. q. dei ver-
 bum assumpsit carnem et animam intellectualem rationalem,
 et postea subdit, totus totus vnitus est, ut totum mihi salutes
 gratis faciat, id est gratis faciat, quod enim in assumptibile est in-
 curabile est. Tertio hec positio repugnat veritati incarna-
 tionis, cum enim corpus proportionetur anime sicut materia
 proprie forme non est vera caro humana que non est perfe-
 cta anima humana, scilicet rationali, et ideo si christus animam sine
 mente habuisset non habuisset veram carnem humanam
 sed carnem bestialem, quia per solam mentem nostra ani-
 ma differt ab anima bestiali, vnde dicit Aug. in li. lxxij.
 q. si hunc errorem sequeretur quod filius dei belua quam
 dam cum figura corporis humanam suscepisset, quod iterum re-
 pugnat veritati diuine, que nullam fictionis falsitatem
 paritur. Ad. i. ergo deum quod ubi est ipsa res per sui presen-
 tiam non requiritur eius imago ad hoc quod suppleat lo-
 cum rei, sicut ubi erat imperator milites non venerant
 eius imaginem, sed tamen requiritur eius presentia rei ima-
 go ipsius ut perficiatur ex ipsa rei presentia, sicut imago
 cera perficitur per impressionem sigilli, et imago hominis re-
 sulat in speculo per eius presentiam, vnde ad perficien-
 dam humanam mentem necessarium fuit quod eam sibi ver-
 bum dei vnuit. Ad. ij. deum quod lux maior euacuat lucez
 minorem alterius corporis illuminantis, non tamen euacuat
 sed perficit lucem corporis illuminati, ad presentiam
 enim solis stellarum lux obscuratur, sed aeris lumen perhi-
 citur, intellectus autem seu mens hominis est quasi lux il-
 luminata a luce diuini verbi, et ideo per lucez diuini ver-
 bi non euacuatur mens hominis sed perficitur magis.

Ad. iij. ddm q licet potentia intellectiva non sit alicuius corporis actus. ipsa tamen essentia anime humane q est forma corporis requirit qd sit nobilior ad hoc q habeat potentiam intelligendi. ideo necesse est vt corpus melius dispositum ei respondeat. **Questio VI**

Deinde considerandum

est de ordine assumptionis predictae. Et circa hoc queruntur sex. p^o vtrum filius dei assumpserit carnem mediante anima. 2° vtrum assumpserit animam mediante spiritu siue mente. 3° vtrum fuerit prius a verbo assumpta anima christi q caro. 4° vtrum fuerit prius caro a verbo assumpta q anime unita. 5° vtrum humana natura sit assumpta mediantibus partibus. 6° vtrum sit assumpta mediante gratia.

Ad primū sic proceditur

Videtur q filius dei non assumpserit carnem mediante anima. Perfectior enī est modus quo filius unitur humane nature et partibus eius q quo est in omnibus creaturis. sed in creaturis est immediate per essentiam presentiam potentiam. ergo multo magis dei filius unitur carni immediate et non mediante anima. **Prete.** Anima et caro unita sunt dei verbo in unitate hypostasis seu persone. sed corpus immediate pertinet ad personam siue hypostasim hominis sicut et anima. quoniam magis videtur de ipso quo se habere ad hypostasim hominis corpus quod est materia q anima que est forma. quia principium individuationis que importatur in nomine hypostasis videtur esse materia. ergo filius dei non assumpserit carnem mediante anima.

Prete. remoto medio sepantur ea que per medium coniunguntur. sicut remota superficie cessaret color a corpore qui inest corpori per superficiem. sed separata per mortem anima ad huc remanet unio verbi ad carnem. qd infra patet. ergo verbum non coniungitur carni mediante anima.

Sed contra est qd Augustinus. dicit in epistola ad Volufranum. ipsa magnitudo diuine virtutis animam sibi rationalem et per eandem corpus humanum torumque oino hominem in melius mutado coaptauit. **Ad. iij.** ddm q medium dicitur respectu principij et finis. vnde sicut principium et finis important ordinem ita et medium. Est autem duplex ordo. vnus quidem temporis. alius autem nature. **Secundum** autem temporis ordinem non dicitur in mysterio incarnationis aliquid medium. quia totam humanam naturam simul sibi dei verbum uniuert vt infra patebit. **Ordo** autem nature inter aliqua potest attendi dupliciter. **Uno** modo secundum dignitatis gradum. sicut dicimus angelos esse medios inter hominem et deum. **Alio** modo secundum rationem causalitatis. sicut dicimus mediam causam existere inter primam causam et vltimum effectum. et hic secundus ordo aliquo modo sequitur primū. sicut enī dicit Dionysius. xij. c. de di. no. deus per substantias magis propinquas agit in ea que sunt magis remota. **Si** ergo attendamus gradum dignitatis anima media inuenit inter deum et carnem. et secundum hoc potest dici q filius dei uniuert sibi carnem mediante anima. **Sed** secundum ordinem causalitatis ipsa anima est alicqualiter causa carnis uniuert filio dei. non enī esset assumptibilis nisi per ordinem quem habet caro ad animam rationalem secundum quam habet q sit caro humana dicitur est enī supra q natura humana pre ceteris est assumptibilis. **Ad. i.** ergo ddm q duplex ordo considerari potest inter creaturam et deum. **Unus** quidem secundum quem creature causantur

a deo et dependent ab ipso sicut a principio sui esse. et sic propter unitatem sue virtutis deus immediate attingit quamlibet rem causando et seruando. et ad hoc puniet q deus immediate est per essentiam potentiam et presentiam in omnibus. **Alius** autem ordo est secundum quem res reducuntur in deum sicut in finem et quantum ad hoc inuenit medium inter creaturam et deum. quod inferiores creature reducuntur in deum per superiores. vt dicit Dionysius in li. cel. hierar. et ad hunc ordinem pertinet assumptio humane nature a verbo dei. qd est terminus assumptionis. et ideo per animam vnit carni. **Ad. iij.** ddm q si hypostasis verbi dei constitueret simpliciter per humanam naturam sequeretur q corpus esset ei unitum cum sit materia que est principium individuationis. sicut et anima que est forma specifica propinquius se habet ad naturam humanam. **Sed** quia hypostasis est prior et altior q humana natura tanto illud quod est in humana natura propinquius se habet quanto est altius. et ideo propinquior est verbo dei anima q corpus. **Ad. iij.** ddm q nihil prohibet aliquid esse causam alicuius quantum ad aptitudinem et congruitatem quotamē remoto illud non tollit quia est fieri alicuius dependeat ex alio postquam tamen est in facto esse ab eo non dependet. sicut si inter aliquos amicitia causaret aliquo mediante eo recedente ad huc amicitia remanet. et si aliqua in matrimonium ducit propter pulchritudinem que facit congruitatem in muliere ad copulam coniugalem tamē cessante pulchritudine ad huc durat copula coniugalitatis. et similiter separata anima remanet unio verbi dei ad carnem.

Ad secundū sic procedit.

Videtur q filius dei non assumpserit animam mediante spiritu. **Idem** enī non cadit medium inter ipsum et aliquid aliud. sed spiritus siue mens non est aliud in essentia ab ipsa anima. vt in prima parte dictum est. ergo filius dei non assumpserit animam mediante spiritu siue mente. **Pre.** illud quo mediante facta est assumptio videtur magis assumptibile. sed spiritus siue mens non est magis assumptibilis q anima. quod patet ex hoc q spiritus angelici non sunt assumptibiles. vt supra dictum est. ergo videtur q filius dei non assumpserit animam mediante spiritu. **Pre.** posterius assumit a patre mediante prior. sed anima notat ipsam essentiam que est prior naturalitatis q ipsa potentia eius que est mens. ergo videtur q filius dei non assumpserit animam mediante spiritu vel mente.

Sed contra est quod Augustinus. dicit in li. de ago. christi in ueritate sibilis et incomutabilis veritas per spiritum animam et per animam corpus accepit. **Ad. iij.** ddm q sicut dictum est filius dei dicitur assumpserit carnem anima mediante. tū post ordinem dignitatis. tum etiam post congruitatem assumptionis. vtrumque autem horum inuenit si comparem intellectum qui spiritus dicitur ad ceteras anime partes non enim anima est assumptibilis secundum congruitatem nisi per hoc q est capax dei ad imaginem eius existens quod est secundum mentem que spiritus dicitur secundum illud ad Ephe. iij. renouamur spiritu mentis vestre. **Similiter** etiam intellectus inter ceteras partes anime est superior et dignior et deo similior. **Et ideo** vt dicit Damascenus in iij. li. unitum est carni per medium intellectum verbi dei. intellectus enī est quod est anime purissimum. sed et deus est intellectus.

Ad. i. ergo ddm q si intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam distinguitur ab alijs potentijs anime secundum rationem potentie. et secundum hoc competit sibi ratio medij. **Ad. iij.** ddm q spiritus angelico non deest congruitas ad assumptionem. propter defectum dignitatis. sed propter irreparabilitatem casus. quod non potest dici de spiritu humano. vt patet ex his que in prima parte dicta sunt. **Ad. iij.** ddm q anima inter quas et dei

verbum ponit mediū intellectus non accipit pro essentia anime que est oibus potentis cōmunis. sed pro potētis inferioribus que sunt anime cōmunes.

Ad tertium sic procedit

Videtur q anima christi fuerit prius assumpta a vbo q̄ caro. Filius enī dei assumpsit carnem mediāte anima. vt dicitur est. sed prius puenit ad mediū q̄ ad extremū. ergo videtur q̄ filius dei prius assumpsit aiām q̄ corpus. ¶ Pre. anima christi est dignior angelis fm̄ illud ps. adorate eum oēs angeli eius. sed angeli creati sunt a principio vt in primo habitu est. ergo. 2 aia christi que non fuit ante. creatā q̄ assumpta. dicit enī Damas. in. ij. li. q̄ nunq̄ neq̄ aia neq̄ corpus christi. ppriam habuerūt hypostasim p̄ter vbi hypostasim. ergo videtur q̄ anima fuerit aī assumpta q̄ caro que est p̄cepta in vtero v̄ginali. ¶ Pre. Job. i. dicit. vidimus eū plenū gratie 2 veritatis. 2 postea sequitur. 2 te plenitudine eius oēs accepim. id est. oēs fideles quocunq̄ tpe. vt Chyso. exponit. hoc autē nō est nisi christus habuisset plenitudinē gratie 2 veritatis ante oēs sanctos qui fuerunt ab origine mūdi. quia causa non est posterior causato. Cum ergo plenitudo gratie et veritatis fuerit in aīa christi ex vnione ad verbū fm̄ illud quod ibidem dicit. vidimus gloriā eius quasi v̄genitiā a patre plenū gratie 2 veritatis p̄sequens videtur q̄ a principio mūdi anima christi fuisset a vbo dei assumpta. ¶ Sed p̄tra est quod Damas. dicit in. ij. li. non vt quidā mentitur ante eam que est ex virgine incarnationē intellectus ē vnitus deo vbo. 2 extunc vocatus est deus. ¶ Rñ. dōm q̄ Orig. posuit oēs animas a principio fuisse creatas. inter quas etiam posuit animā christi creatam. Sed hoc quidem est incōueniens. s. si ponatur q̄ fuerit tūc creatā non statim verbo vnita. quia sequeretur q̄ anima illa habuisset aliquā ppriā subsistentiā v̄ corrupta fuisse subsistentiā anime p̄existens. similis etiam est incōueniens si ponatur q̄ anima illa fuerit a principio vbo vnita. 2 postmodum in vtero v̄ginis incarnata. quia sic eius aīa non videtur esse eiusdem nature cū nostris que simul creant̄ dum corpib⁹ infundunt̄. Unde Leo papa dicit in epistola ad Julianum. q̄ non alteri nature erat caro q̄ nostra. nec alio illi q̄ ceteris hoīb⁹ est anima inspirata principio. ¶ Ad. i. ergo dōz q̄ sicut supradictū est anima christi dicitur esse mediū in vnione carnis ad verbū fm̄ ordinem nature. nō autem oportet ex hoc q̄ fuerit mediū ex ordine temporis. ¶ Ad. ij. dōm q̄ sicut Leo papa in eadem epla dicit anima christi excellit non diuersitate generis sed sublimitate virtutis. Est enī eiusdem generis cū nostris aīabus. sed excellit etiam angelos fm̄ plenitudinē gratie 2 virtutis. modus autē incarnationis responderet anime fm̄ pprietatem sui generis. ex quo habet vt sit corporis forma. vt creetur simul dum corpori infundit̄ 2 vnitur. qd̄ non competit angelis quia sunt substantie oīno a corporib⁹ absolute. ¶ Ad. iij. dōm q̄ de plenitudine christi omnes hoies accipiunt fm̄ fidem quam habent in ipsum. Unde dicitur ad Romanos. q̄ iusticia dei est per fidem. Iesu christi in oēs 2 super oēs qui credunt in ipsum. sicut autem nos in ipsum credimus vt incarnatū ita antiqui crediderūt in ipsum vt nasciturum. habentes enī eundem spiritū credimus. vt dicitur. ij. Corinthe. iij. habet autem fides que est in christuz veritatem iustificandi ex p̄posito gratie dei. fm̄ illud Ro. iij. qui non operatur. credenti autem in eum qui iustificat impium fides reputatur ad iusticiam fm̄ p̄posituz gr̄e

dei. vnde quia hoc p̄positum est eternū nihil prohibet per fidem Iesu christi aliquos iustificari anteq̄ eius anima esset plena gratia 2 veritate.

Ad quartuz sic procedit

Videtur q̄ caro christi fuerit primo a verbo assumpta q̄ anime vnita. Dicit enī Aug. in li. de si. ad P̄. Firmis id me tene 2 nullatenus dubites. non carnē christi sine veritate conceptam in vtero v̄ginis anteq̄ suscipet̄ a verbo. sed caro christi videtur prius fuisse p̄cepta q̄ anime rationali vnita. quia materialis dispositio prius ē in via generatiōis q̄ forma completiua. ergo prius fuit caro christi assumpta q̄ anime vnita. ¶ Pre. sicut aīa est pars hūane nature ita 2 corpus. sed aīa humana non habuit aliud principū sui esse in christo q̄ in alijs hoīb⁹. vt patet ex auctoritate Leonis pape sup̄ inducta. ergo videtur q̄ nec corpus christi aliter habuit principū essendi q̄ in nobis. ante autem p̄cipit caro q̄ adueniat anima rationalis. ergo etiam ita fuit in christo. 2 sic caro prius fuit a verbo assumpta q̄ aīa vnita. ¶ Pre. sicut dicit in li. de caus. causa prima plus influit in causatū 2 prius vnif̄ ei q̄ causa secunda. sed anima christi comparatur ad verbū sicut causa secunda ad primā. prius ergo verbū est vnitū carni q̄ aīe. ¶ Sed p̄tra est quod Damas. dicit in. ij. li. 2 simul dei verbū caro simul 2 aīa caro rōnalis 2 intellectualis. nō vnio verbi ad carnem p̄cessit vnionē ad aīam. ¶ Rñ. videndū q̄ caro hūana est assumptibilis a vbo fm̄ ordinem que habet ad aīam rāonale sicut ad ppriam formā. hūc autem ordinē non habet anteq̄ aīa rationalis ei adueniat. quia simul dum aliq̄ materia fit ppria alicuius forme recipit illam formā. vnde in eodē instanti terminat̄ alteratio in quo introducitur forma subalis. 2 inde est q̄ caro non debuit ante assumi q̄ esset caro hūana. qd̄ factuz est aīa rationali aduenire. sicut ergo aīa non est prius assumpta q̄ caro quia p̄tra naturā aīe est qd̄ prius sit q̄ corpus et vnatur ita caro non debuit prius assumi q̄ aīa. quia si prius est caro humana q̄ habeat animā rāonale. ¶ Ad. i. ergo dōm q̄ caro hūana sortit̄ esse per animā. 2 ideo ante aduentum anime non est caro humana. sed potest esse dispositio ad carnem hūanam. in p̄ceptione tamen christi sp̄s sanctus qui est agens infinite virtutis simul 2 naturam disposuit 2 ad perfectum p̄duxit. ¶ Ad. ij. dōz q̄ forma actu dat speciem. materia autem q̄ntum est de se est in potentia ad speciem. 2 ideo contra rationē forme esset q̄ p̄sisteret nature speciei. que perficit̄ per vnionē eius ad materiam non autem est contra naturam materie q̄ p̄sisteret nature speciei. 2 ideo dissimilitudo que est in origine nostram 2 originem christi fm̄ hoc est q̄ caro nostra prius concipit̄ q̄ animetur. non autem caro christi. fm̄ illud quod p̄cedit nature complementū sicut q̄ nos concipimur ex semine viri non autem christus. sed differentia que esset q̄ntum ad originem anime redundaret in diuersitatem nature. ¶ Ad. iij. dōm q̄ verbum dei p̄ prius intelligitur vnitū carni q̄ anime. per modum cōmuniem quo est in ceteris creaturis per essentiam presentiaz et potentiam. prius tamen dico non tempore sed natura. prius enī intelligitur caro vt quoddam ens quod habet a verbo q̄ vt animata qd̄ habet ab anima. sed vnione personalis prius fm̄ intellectum oportet q̄ caro vnatur anime q̄ verbo. quia ex vnione ad animam habet q̄ sit vnibilis verbo in persona. p̄sertim quia persona non inuenitur nisi in rāionali creatura.

Ad quintum sic procedit.

Videtur qd filius dei assumpserit totam naturam humanam mediante partibus. Dicit enim Aug. in li. de agone christiano. qd invisibilis et incommunicabilis veritas per spiritum animam. per animam corpus. et sic totum hominem assumpsit. sed spiritus anima et corpus sunt partes totius corporis. ergo totum hominem assumpsit mediante partibus.

Pre. Ideo dei filius carnem assumpsit mediante anima quia anima est deo similior quam corpus. sed partes humane nature cum sint simpliciores videntur esse similiores ei qui est simplicissimus quam totum. ergo assumpsit totum mediante partibus.

Pre. Totum resultat ex unione partium. sed vni ostenditur vt terminus assumptionis. partes autem preintelligunt assumptioni. ergo assumpsit totum per partes.

Sed contra est quod Damasc. dicit in. iij. libro in dno. Iesu christo non partes partium intueam. sed qd prime opponunt. s. humanitate et veritate. humanitas autem est quoddam totum. qd componitur ex anima et corpore sicut ex partibus. ergo filius dei assumpsit partes mediante toto.

Rn ddm qd cu dicit aliquid medium in assumptione incarnationis non designat ordo rationis quia simul facta est assumptio totius et omnium partium. ostensum est enim qd anima et corpus sunt ad invicem unita. ad constituendam humanam naturam et ideo designat qd ibi sit ordo nature. unde per id quod est prius natura assumitur id quod est posterius. Est autem aliqd natura prius dupliciter. vno modo ex parte agentis alio modo ex parte materie. de enim due cause preexistunt rei. Ex parte quidem agentis est simpliciter primum id quod cadit in eius intentione. sed secundum quid est primum id a quo incipit eius operatio. et hoc ideo quod intentio est prior operatione. Ex parte vero materie est prius id quod prius existit in transmutatione materie. In incarnatione autem oportet maxime attendere ordinem qui est ex parte agentis. quod vt Aug. dicit in epistola ad Colosianum. in talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis. manifestum autem est quod secundum intentionem facientis prius est completum quam incompletum et per consequens totum quam partes. et ideo dicendum est quod verbum dei assumpsit partes humane nature mediante toto. sicut enim corpus assumpsit perpter ordinem quem habet ad animam rationalem ita assumpsit corpus et animam propter ordinem quem habet ad humanam naturam.

Ad. i. ergo ddm qd ex verbis illis nihil dicitur intelligi nisi quod verbum assumendo partes humane nature assumpsit totam humanam naturam. et sic assumptio partium prior est in via operationis intellectu non tempore. assumptio autem nature est prior in via intentionis. quod est esse simpliciter. vt dictum est.

Ad. ij. ddm qd deus ita est simplex quod etiam est perfectissimus. et ideo totum est magis simile deo quam partes in quantum est perfectus.

Ad. iij. ddm qd unio personalis est ad quaz terminatur assumptio non autem unio nature que resultat ex communicatione partium.

Ad sextum sic proceditur

Videtur qd filius dei assumpserit naturam humanam mediante gratia. Per gratiam enim unio deo. sed humana natura in christo maxime fuit unita deo. ergo illa unio fuit per gratiam.

Pre. Sicut corpus unitur per animam que est eius perfectio ita anima per gratiam. sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per gratiam. ergo filius dei assumpsit animam mediante gratia.

Pre. Aug. dicit. xv. de trinitate. quod verbum incarnatum est sicut verbum nostrum in voce. sed verbum nostrum unitur voci mediante spiritu.

ergo verbum dei unitur carni mediante spiritu sancto. et ita mediante gratia que sancto spiritu attribuit. secundum illud. i. Corinthios. xij. divisiones gratiarum sunt. idem autem spiritus.

Sed contra est. quod gratia est quoddam accidentis anime vt in secunda parte habitum est. unio autem verbi ad humanam naturam est facta secundum subsistentiam et non secundum accidentem vt ex supradictis patet. ergo natura humana non est assumpta mediante gratia.

Rn ddm qd in christo ponitur gratia unionis et gratia habitualis. Gratia ergo non potest intelligi vt medium in assumptione humane nature. siue loquamur de gratia unionis siue habituali. Gratia enim unionis est ipsum esse personale quod gratia diuinitatis datur humane nature in persona verbi. quod quidem est terminus assumptionis. Gratia autem habitualis pertinet ad specialem sanctitatem illius hominis est effectus quidem consequens unionem secundum illud Job. i. vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre pleni gratie et veritatis. per quod datur intelligi. quod hoc ipso quod ille homo est unigenitus a patre quod habet per unionem habet plenitudinem gratie et veritatis. Si vero intelligatur gratia ipsa voluntas dei gratias aliquid faciens vel conans. sic unio facta est per gratiam non sicut per medium sed sicut per causam efficientem.

Ad. i. ergo ddm qd unio nostra ad deum est per compassionem. in quantum. s. eum cognoscimus et amamus. et ideo talis unio est per gratiam habituale. in quantum operatio perfecta procedit ab habitu. sed unio nature humane ad verbum dei est secundum esse personale. quod non dependet ab aliquo habitu sed immediate ab ipsa natura.

Ad. ij. ddm qd anima est perfectio subalis corporis. gratia vero est perfectio anime accidentalis. et ideo gratia non potest ordinare animam ad unionem personalem que non est accidentalis sicut anima ad corpus.

Ad. iij. ddm qd verbum nostrum unum vocem mediante spiritu. non quidem sicut medio formali. sed sicut per medium mouens. nam ex verbo suscepto interius procedit spiritus ex quo formatur vox et similiter ex verbo eterno procedit spiritus sanctus qui formatur corpus christi vt infra patebit. non autem ex hoc sequitur quod gratia spiritus sancti sit formale medium in unione predicta.

Questio VII

Deinde considerandum

est de coassumptione in humana natura a dei filio. Et primo de his que pertinent ad perfectionem. 2. de his que pertinent ad defectum.

Circa primum consideranda sunt tria. primo de gratia christi. 2. de scientia eius. 3. de potentia ipsius. De gratia autem christi considerandum est dupliciter. primo quid sit gratia eius secundum quod est singularis homo. 2. de gratia eius secundum quod est caput ecclesie. nam de gratia unionis iam dictum est.

Circa primum queruntur tredecim. primo vtrum in anima christi sit aliqua gratia habitualis. 2. vtrum in christo fuerit virtutes. 3. vtrum fuerit in eo fides. 4. vtrum fuerit in eo spes. 5. vtrum in christo fuerit dona. 6. vtrum in christo fuerit donum timoris. 7. vtrum in christo fuerit gratie date. 8. vtrum in christo fuerit prophetia. 9. vtrum in eo fuerit plenitudo gratie. 10. vtrum talis plenitudo sit propria christi. 11. vtrum christi gratia sit infinita. 12. vtrum poterat augeri. 13. qualiter habet gratia se habeat ad unionem.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod in anima assumpta a verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quedam participatio diuinitatis in creatura rationali secundum illud. ij. de i. per quam magna et preciosa nobis promissa donantur. vt diuine simus consortes nature. christus autem deus est non participatue sed secundum

veritatem. ergo in eo non fuit gratia habitualis. **P**re. gratia ad hoc homini est necessaria ut per eam bene operetur. **S**icut illud. **1. Cor. xv.** Abundantius omnibus laboravi. non autem ego sed gratia dei mecum. **2.** etiam ad hoc quod homo consequatur vitam eternam. **S**icut illud ad **Roma. vi.** Gratia dei vita eterna. sed christo ex hoc solo quod erat naturalis filius dei debebat hereditas vite eterne. et ex hoc etiam quod erat verbum per quod facta sunt omnia adierat et facultas omnia bona operandi. non ergo secundum humanam naturam indigebat alia gratia. nisi unione ad verbum. **P**re. illud quod operatur per modum instrumenti non indiget habitu ad proprias operationes. sed habitus fundatur in principali agente. humana autem natura in christo fuit sicut instrumentum divinitatis. ut dicit **2a.** in **ij.** libro. ergo in christo non debuit esse aliqua gratia habitualis. **S**ed contra est quod dicitur **Esa. xi.** Requiescet super eum spiritus domini. qui quidem dicitur esse in homine per gratiam habitalem. ut in prima parte dictum est. ergo in christo fuit gratia habitualis. **R**esponso dicendum quod necesse est ponere in christo gratiam habitalem propter tria. **P**rimo propter unionem anime illius ad verbum dei. quanto enim aliquod receptivum propinquius est cause influenti tanto magis participat de influenza ipsius. influxus autem gratie est a deo. **S**icut illud **ps.** Gratiam et gloriam dabit dominus. et ideo maxime oportuit ut anima illa reciperet influxum divine gratie. **S**ecundo propter nobilitatem illius anime. cuius operationes oportet propinquissime attingere ad deum per cognitionem et amorem. ad quem necesse est elevari humanam naturam per gratiam. **T**ertio propter habitudinem ipsius christi ad genus humanum. **C**hristus enim in quantum homo mediator dei et hominum est. ut dicitur. **1. Tim. ij.** et ideo oportebat quod haberet gratiam. etiam in alios redundantem. **S**icut illud **Johan. i.** De plenitudine eius omnes accepimus gratiam pro gratia. **A**d primum ergo dicendum quod christus est verus deus secundum personam et naturam divinam. sed quia cum unitate persone remanet distinctio trium naturarum ut ex dictis patet. anima autem christi non est per suam essentiam divinam. unde oportet quod fiat divina per participationem que est secundum gratiam. **A**d. **ij.** dicendum quod christo secundum quod est naturalis filius dei debetur hereditas eterna. que est ipsa beatitudo increata. per incrementum actum cognitionis et amoris dei. eundem. **S**icut dicitur **1. Cor. ij.** pater cognoscit et amat seipsum. cuius actus anima capax non erat. propter differentiam nature. unde oportebat quod attingeret ad deum per actum fructuosis creatum. qui quidem esse non potest nisi per gratiam. **S**imiliter etiam in quantum est verbum dei habuit facultatem omnia bene operandi operatione divina. sed quia preter operationem divinam oportet ponere operationem humanam ut infra patebit oportuit in eo esse habituales gratias. per quas homini operatio esset in eo perfecta. **A**d. **ij.** dicendum quod humanitas christi est instrumentum divinitatis. non quidem sicut instrumentum inanimatum. quod nullo modo agit sed solum agit. sed est tanquam instrumentum animatum animam rationalem. quod ita agit quod etiam agit. et ideo ad convenientiam actionis oportuit eum habere gratiam habitalem.

Ad secundum sic proceditur

Uides quod in christo non fuerunt virtutes. christus enim habuit abundantiam gratie. sed gratia sufficit ad omnia recte agendum. **S**icut illud. **1. Cor. xvij.** Sufficit tibi gratia mea. **S**icut in christo

non fuerunt virtutes. **P**re. secundum philosophum. **vij. ethicorum.** Virtutes dividuntur contra quendam heroycum siue divinum habitum. qui attribuitur hominibus divinis. hoc autem maxime convenit christo. **S**icut dicitur **1. Cor. xvij.** non habuit virtutes. **P**re. sicut in. **ij.** pre dictum est virtutes omnes simul habent. sed in christo non fuit conveniens habere si omnes virtutes. sicut patet de liberalitate et magnificentia. que habentur circa suam diuicias. quas christus contempsit secundum illud **Mat. vij.** Filius hominis non habet ubi caput reclinet. **T**er. **ij.** continentia autem et continentia sunt circa concupiscentias pravas. que in christo non fuerunt. **S**icut dicitur **1. Cor. xvij.** non habuit omnes virtutes. **S**ed contra est quod supra illud **ps.** sed in lege domini voluntas eius dicitur glo. hic ostendit christus plenus omni bono. sed bona qualitas mentis est virtus. **S**icut dicitur **1. Cor. xvij.** fuit omni virtute plenus. **R**espondeo quod sicut in se habet habitum est. sicut gratia respicit essentiam anime ita virtus respicit eius potentiam. unde oportet quod sicut potentie anime derivant ab eius essentia. ita virtutes sunt quedam derivaciones gratie. quanto autem aliquod principium est perfectius tanto magis imprimit suos effectus. unde cum gratia christi fuerit perfectissima consequens est quod ex ipsa processerunt virtutes. ad perficiendum singulas anime potentias. quantum ad omnes anime actus. et ita christus habuit omnes virtutes. **A**d. **ij.** dicendum quod gratia sufficit homini quantum ad omnia quibus ordinatur ad beatitudinem bonorum tamen quedam perficit gratia immediate per seipsum. sicut gratum facere deo et alia homini. quedam autem mediantibus virtutibus. que ex gratia procedunt. **A**d. **ij.** dicendum quod habitus ille heroycus vel divinus non differt a virtute communitate dicitur. nisi secundum perfectiorem modum. in quantum scilicet licet aliquis est dispositus ad bonum quoddam altiori modo. quam communiter omnibus competat. **U**nde per hoc non ostenditur quod christus non habuerit virtutes sed quod habuit eas perfectissime. ultra communem modum sic et **Plotinus** posuit quendam sublimem modum virtutum quas esse dicit purgari animi. **A**d. **ij.** dicendum quod liberalitas et magnificentia commendantur circa diuicias. in quantum aliquis non tantum appreciat diuicias quod velit eas retinere permittendo id quod fieri oportet. **I**lle autem minime diuicias appreciat qui penitus eas contempnit et abiicit. propter perfectionis amorem. et ideo in hoc ipso quod christus omnes diuicias contempsit ostendit se summum gradum liberalitatis et magnificentie. quod etiam liberalitatis actus exercuit secundum quod sibi conveniens erat. faciendo pauperibus erogari que sibi dabantur. unde dominus dixit **Jude Johannis. xij.** Quod facis fac citius. discipuli intellexerunt dominum mandasse quod egenis aliquid daret. **C**oncupiscentias autem pravas christus omnino non habuit sicut infra patebit. propter hoc tamen non excluditur quin habuit temperantiam. que tanto perfectior est in homine quanto magis pravis concupiscentiis caret. unde secundum philosophum. **vij. ethicorum.** Temperatus in hoc differt a continente quod temperatus non habet pravas concupiscentias. quas continens patitur. unde sic capiendum continentiam sicut philosophus accipit ex hoc ipso quod christus habuit omnem virtutem non habuit continentiam. que non est virtus sed aliquid minus virtute.

Ad tertium sic procedit

Uides quod in christo fuerit fides. fides enim est nobilior virtus quam virtutes morales. pura temperantia. et liberalitas huiusmodi autem virtutes fuerunt in christo. ut dictum est. **S**icut in **1. Cor. xvij.** fuit in eo fides. **P**re. christus non docuit virtutes que ipse non habuit. **S**icut illud **Act. i.** et per **Jhs** facere et docere. **S**icut de christo dicitur **1. Cor. xvij.** quod est actor et presumator fidei. ergo in

eo maxime fuit fides. **P**re. quicquid est imperfectionis excludit a beatis. sed in beatis est fides. nam sup illud Ro. i. Iusticia dei revelat in eo ex fide in fide dicit glo. de fide verborum et spei. in fidem rerum et speciei. ergo videt quod etiam in christo fuerit fides. cum nihil imperfectionis importat. **S**ed contra est quod dicitur ad Hebre. xi. quod fides est argumentum non apparentium. sed in christo nihil fuit non apparentium sed illud quod dicitur ei Petrus Jo. vi. Tu oia nosti. in christo non fuit fides. **R**espondeo. dicitur quod sicut in secunda parte dicitur est obiectum fidei est res divina non visa. habitus autem virtutis sic et quilibet alius recipit spiritum ab obiecto. Et ideo exclusio quod res divina non sit visa excludit rationem fidei. christus autem in primo instanti sue conceptionis plene vidit deum per essentiam ut infra patebit. unde fides in eo esse non potuit. **A**d. i. quod dicitur quod si deus est nobilior virtutibus moralibus. quod est circa nobiliores materias. sed tamen importat quandam defectum in comparatione ad illam materiam. qui defectus in christo non fuit. et ideo non potuit in eo esse fides. licet in eo fuerint virtutes morales que in sui ratione boni defectum non importat per comparationem ad suas materias. **A**d. ii. dicitur quod dicitur quod mentium fidei persistit in hoc quod homo ex obedientia dei assentit istis que non videt. sicut illud Roma. i. ad obediendum fidei in omnibus gentibus in nomine eius. obedientiam autem ad deum plenissime habuit christus sicut illud ad Hebr. ij. Factus obediens usque ad mortem. et sic nihil ad meritum pertinet de cur. quod ipse excellentius non implet. **A**d. iii. dicitur quod sicut gloria. ibidem dicitur fides proprie est qua credunt que non vident. sed fides que est rerum visarum improprie dicitur sicut quando similitudinem. quodrum ad certitudinem aut firmitatem infestationis.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod in christo fuerit spes. dicitur enim in psalmo ex persona christi sicut in gloria. in te domine speravi. sed virtus etiam spei est qua homo sperat in deo. ergo virtus spei fuit in christo. **P**re. Spes est expectatio future beatitudinis. ut in secunda parte habitum est. sed christus aliquid expectabat ad beatitudinem pertinentem. videlicet gloriam corporis. ergo videtur quod in eo fuit spes. **P**re. quisquis potest sperare id quod ad eius perfectionem pertinet si sit futurum. sed aliquid quod erat futurum quod ad perfectionem christi pertinet. sicut illud ad Eph. iij. Ad consummationem sanctorum in opus mysteriorum. in edificationem corporis christi. ergo videtur quod christus competebat habere spem. **S**ed contra est quod dicitur ad Ro. viij. quod videtur quisquis quid sperat. Et sic patet quod sicut fides est de non visis ita et spes. sed fides non fuit in christo sicut dicitur est. ergo nec spes. **R**espondeo. dicitur quod sicut de ratione fidei est quod aliquis assentiat his que non videt ita de ratione spei est quod aliquis expectet id quod nondum habet. et sicut fides inchoatum est virtus theologica non est de quocumque non viso sed solus de deo ita etiam spes inchoatum est virtus theologica habet per obiecto ipsam dei fruitionem. quam principaliter homo expectat per spei virtutem. **S**ed ex consequenti ille qui habet virtutem spei etiam potest in alijs divinum auxilium expectare. sicut et ille qui habet virtutem fidei non solum credit deo de rebus divinis sed de quibuscumque alijs sibi divinitus revelatis. christus autem a principio sue conceptionis plene habuit fruitionem divinam ut infra dicitur. et ideo virtutem spei non habuit. tamen respectu aliquorum habuit. que nondum erat adeptus. licet non habuerit fides respectu quocumque. quod licet plene cognosceret oia per quod totaliter fides. excluderetur ab eo non tamen adhuc plene habuit omnia que ad eius perfectionem pertinebant. puta immortalitatem et gloriam corporis. quam poterat sperare. **A**d. i. ergo dicitur quod

hoc non dicitur de christo sicut in spei que est virtus theologica sed sicut in quodam alia speravit. nondum habita sicut dicitur est. **A**d. ii. dicitur quod gloria corporis non pertinet ad beatitudinem sicut in quo beatitudo principaliter consistit. sed per quandam redundanciam a gloria anime. ut in secunda parte dicitur est. **U**nde spes sicut in quod est virtus theologica non respicit beatitudinem corporis sed beatitudinem anime que in divina fruitione consistit. **A**d. iii. dicitur quod edificatio ecclesie per conversionem fidelium non pertinet ad perfectionem christi. quam se perfectus est sed sicut in quod alios ad participationem sue perfectionis inducit. et quia spes dicitur proprie respectu alicuius quod expectatur ab ipso sperante habendum non proprie potest dici quod virtus spei ipso conveniat ratione inducta.

Ad quintum sic proceditur

Videtur quod in christo non fuerunt dona. sicut enim dicitur communitate dona dantur in adiutorium virtutis. sed illud quod est in se perfectum non indiget exteriori auxilio. cum ergo in christo sunt perfecte virtutes videtur quod in eo non fuerunt dona. **P**re. non videtur esse eiusdem dare et recipere. quod dare est habentis. recipere autem non habentis. sed christo convenit dare sicut in illud psalmo. dedit dona hominibus. ergo christo non convenit accipere dona spiritus sancti. **P**re. quatuor dona videntur pertinere ad contemplationem vite. scilicet sapientia. scientia. intellectus. et consilium quod pertinet ad prudentiam. unde per prophetam. vi. et ibi numerat ista inter virtutes intellectuales. sed christus habuit contemplationem prudentie. ergo non habuit bonorum dona. **S**ed contra est quod dicitur Esa. iij. Apprehendent septem mulieres virtutum unum dicitur gloria. scilicet septem dona spiritus sancti sicut in psalmo. **R**espondeo. dicitur quod sicut in secunda parte dicitur est dona proprie sunt quedam perfectiones potentiarum anime sicut in quod sunt nate moveri a spiritu sancto. manifestum est autem quod anima christi perfectissime a spiritu sancto movebatur. sicut in illud Luca. iij. Jesus plenus spiritu sancto regressus est a iordane. et agebatur a spiritu in deserto. unde manifestum est quod in christo fuerunt excellentissime dona. **A**d. i. ergo dicitur quod omne perfectum sicut in ordinem sue nature indiget adiuvari ab eo quod est altioris nature. sicut homo quod virtutes perfectas indiget auxilio dei. et hoc modo virtutes anime sicut in quod sunt mota a spiritu sancto. **A**d. ii. dicitur quod christus non sicut in idem est recipiens et datus dona spiritus sancti. sed datus sicut in quod deus. et accipit sicut in quod homo. unde Grego. dicit. quod moralis quod spiritus sanctus humanitatem christi nunquam deseruit. ex cuius deitate procedit. **A**d. iii. dicitur quod in christo non solum fuit cognitio patrie sed etiam cognitio vite ut infra dicitur. et tamen in patria sunt palium quem modum dona spiritus sancti. ut in secunda parte habitum est.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod in christo non fuit donum timoris. spes enim potentior est quam timor. nam spei obiectum est bonum. timoris vero malum. ut in secunda parte habitum est. sed in christo non fuit virtus spei ut supra dicitur est. ergo etiam non fuit in eo donum timoris. **P**reterea. donum timoris timet aliquis vel separationem a deo. quod pertinet ad timorem castum. vel puniri ab ipso. quod pertinet ad timorem servilem. ut Augustinus dicit super cantica Jobannis. sed christus non timuit separari per peccatum. nec puniri ab eo propter culpam.

nam. quia impossibile erat eum peccare ut infra dicitur
 timor aut non est de impossibili. ergo in xpo non fuit donum
 timoris. **Pre. i.** Jo. iij. dicit perfecta charitas foras mit-
 tit timorem. sed in xpo perfectissima fuit charitas. **fm** illud
 ad Eph. iij. Supereminenter scie charitate xpi. ergo in
 xpo non fuit donum timoris. **Sed** contra est qd dicit
 Esa. xi. Replevit eum spūs timoris dñi. **Rñ.** dñm qd
 sicut in scda parte dicitur est timor respicit duo obiecta. qz
 vnum est malum terribile. aliud est ille cui potestate pot-
 testatē occidendi. non aut timere ille qui bz potestate
 nisi haberet quandā eminentiā potestatis. cui de facili res-
 sisti non posset. ea enī que in p̄mpto habemus repellere
 non timemus. **z** sic patet qd aliquis non timet nisi propter
 suā eminentiā. **Sic** ergo dicendū est qd in xpo fuit timor
 dei non quidē fm qd respicit malū separationis a deo p̄ cul-
 pam nec fm qd respicit malū punitionis p̄ culpa. sed fm
 qd respicit ip̄am diuinam eminentiā. pur. f. anima christi
 quodā affectu reuerētie mouebat in deum. a spūs sancto a-
 tra. vñ ad Hebr. v. dicit qd in omnibus exauditus est p̄ sua re-
 uerentia. hunc enī affectum reuerentie ad deum xps fm
 quod est hō p̄ ceteris habuit pleniorē. **z** ideo ei attribu-
 at scriptura plenitudinē doni timoris. **Ad. i.** ergo dñm
 qd habitus virtutū z donoz pprie z p̄ se respiciunt bonum
 malum; aut ex consequenti. p̄tinet enī ad habitum virtu-
 tis vt opus bonū reddat. vt dicit in. ij. Eibi. **z** ideo de ra-
 tione doni timoris non est illud malum qd respicit timor.
 sed eminentia illius boni. f. diuini cuius potestate aliqđ
 malum infligitur. **Spec. a.** i. fm qd est virtus respicit non
 solum actozē boni sed etiam ip̄m bonū inq̄rum est nō ha-
 bitum **z** ideo xpo qz iam habebat perfectum beatitudis bo-
 num non attribuit virtus sp̄i. sed donū timoris. **Ad. ij.**
 dñm qd ratio illa p̄cedit de timore fm qd respicit obiectū
 qd est malum. **Ad. iij.** dñm qd perfecta charitas foras mit-
 tit timorē seruilem. qui respicit p̄ncipalit̄ penam. sic aut
 timor non fuit in christo. **z.**

Ad septimum sic procedi

tur. Videt qd in xpo non fuerunt grē gratis date. ei enī q
 habet aliquid fm plenitudinem non competit illud habe-
 re fm participationem. sed xps habuit grām fm plenitu-
 dinē. fm illud Jo. i. Plenum gratie z veritatis. gratie au-
 tem gratis date esse vidēt quedā p̄cipales diuine. di-
 uisim z p̄ncipalit̄ diuersis attributē fm illud. i. Cor. xij.
 diuisiones grāz sunt. ergo videt qd in xpo non sunt gratie
 gratis date. **Pre.** qd debet alicui non videt eē gratis
 ei datū. sed datū erat hōi xpo qd sermone sapie z scie habū
 daret. z potēs esset in virtutibz faciendis. z alia bñdōi. q
 p̄tinent ad gratias gratis datas. cum ip̄e sit dei virtus z
 dei sapia vt dicit. i. Cor. i. g non fuit conueniens habere
 grās gratis datas. **Pre.** gratie gratis date ordinantur ad
 utilitatē fidelū. fm illud. i. Cor. xij. Unicuiqz dat manū
 festatio spūs ad utilitatē. nō aut videt ad utilitatē p̄tinere
 habitus aut quecunqz dispositio si hō non vraf. fm illud
 Eccli. i. Sapia abscondita z thesaur' nō visus. q utilitas
 in vtrifqz xps aut non legit vltus fuisse oibz donis gratis
 datis. p̄sertim q̄rum ad genera linguarum. g non oēs
 gratie gratis date in xpo fuerunt. **Sed** p̄tra est. quod
 Augu. dicit in eplā ad Dardanum qd sicut in xpo fuerit
 oēs sensus ita in xpo fuerunt oēs gratie. **Rñ.** dñm qd sic
 in scda p̄babitur est gratie gratis date ordinant ad hōi
 dei z sp̄ialis doctrine manifestationem. oportet aut eum

qui docet habere omnia ea p̄ que sua doctrina manifeste
 tur. aliter sua doctrina esset inutilis. **Spiritalis** aut doc-
 trine z fidei primus z p̄ncipalis doctor est xps. fm illud
 ad Hebr. xij. Cum initium accepisset a dño enunciat p̄
 eos qui audierunt in nos confirmata est contestante deo
 signis z prodigijs. vñde manifestum est qd in christo fu-
 erunt excellentissime omnes gratie gratis date. sicut p̄
 mo z p̄ncipali doctore fidei. **Ad. i.** ergo dñm qd sicut
 gratia gratum faciens ordinatur ad actus meritorios taz
 interiores q̄ exteriores ita gratia gratis data ordinatur
 ad quosdam actus exteriores fidei manifestationis. sicut
 est miraculorum opatio z alia huiusmodi. in vtraqz autē
 gratia christus plenitudinem habuit. inq̄rum enī diuini-
 tati erat vnita eius anima plenam efficaciam habebat ad
 omnes actus pficiendos. sed alij sancti qui mouebantur
 a deo sicut instrumenta non vnita sed separata particula-
 riter efficacitā recipiunt ad hōs vel illos actus pficiendos.
 z ideo in alijs sanctis hñdōi gratie diuidunt. non aut i xpo.
Ad. ij. dñm qd xps dicit dei virtus z dei sapia inq̄rum
 est eternus dei filius. sic aut non competit sibi habere gra-
 tiam habere. fm humanam naturā. **Ad. iij.** dñm qd do-
 num linguaz datum est apostolis. qz mittebant ad docen-
 das oēs gentes. xps autē in vna sola iudeoz gente voluit
 p̄sonaliter predicare. fm qd ipse dicit Mat. xv. Non suz
 missus nisi ad oues qui p̄ierant domus israel. z Ap̄ls di-
 cit ad Roma. xv. Dico xpm ministrum fuisse circumcisi-
 onis. z ideo non oportuit qd loqueretur pluribus linguis
 nec tñ defuit ei oim linguarum noticia. cum etiam occul-
 ta cordium non essent ei abscondita. vt infra dicit. quozū
 voces quecunqz sunt signa. nec tamen inutiliter hanc no-
 ticiam habuit. sicut non inutiliter habet habitum qui eo it
 vtrif quando non est oportunitas.

Ad octauum sic proceditur

Videt qd in christo non fuerit p̄pheta. p̄pheta enī impo-
 rat quandam obscuram z imperfectam noticiā. fm illud
 Numeri. xij. Si quis fuerit inter vos propheta domini
 p̄ somnum aut in visione loquar ad eum. sed christus ha-
 buit plenam z perfectam noticiam multo magis q̄ moy-
 ses. de quo ibi subditur qd palam z non per enigmata de-
 um vidit. non ergo debet in christo poni p̄pheta. **Pre.**
 p̄pheta sicut fides est eorum que non videntur. z spes
 eorum que non habentur ita p̄pheta est eorum que
 non sunt presentia sed distant. nam p̄pheta dicitur
 quasi procul fans. sed in christo non ponitur fides. neqz
 spes. vt supra dictum est. ergo etiam p̄pheta non debet
 poni in christo. **Pre.** p̄pheta est inferioris ordi-
 nis q̄ angelus. vñde z de moyse qui fuit p̄phetarum
 sup̄emus. vt dictum est in. ij. parte. z Actū. vij. dicit
 tur qd locutus est cum angelo in solitudine. sed christus
 non est minoratus ab angelis fm noticiam anime sed so-
 lum fm corporis passionem. vt dicitur ad Hebr. ij. Et
 go videtur qd christus non fuerit p̄pheta. **Sed**
 contra est qd dicitur Deutero. xvi. P̄phetam suscita-
 bit vobis deus de fratribz vestris. z ipse d se dicit. Mat
 xij. et Joban. iij. Non est p̄pheta sine honore. nisi in
 patria sua. **Rñ.** dñm qd p̄pheta dicitur quasi procul
 fans vel procul videns. inq̄rum. f. cognoscit z loquitur
 que sunt procul ab hominum sensibz sic etiam Augusti-
 nus dicit. xxi. contra faustum. Et autem considerandum
 qd non potest dici aliquis p̄pheta ex hoc qd cognoscit et

annunciat ea que sunt alijs procul. cum quibus ipse non est. Et hoc est manifestum secundum locum et tempus. si enim aliquis in gallia existens cognosceret et annunciat alijs in gallia existentibus ea que in syria tunc agerentur. propheticum esset. sicut helyseus de giez dicit. inq. Reg. v. Quod vir de secedebat de curru et occurreret ei. si non aliquis in syria existens ea que sunt ibi annunciat non esset hoc propheticum. Et idem apparet secundum tempus. propheticum enim fuit quod Elaias pronuntiavit quod Cyrus rex templum dei esset reedificaturus. ut patet per Esai. xliij. non autem fuit propheticum. quod Esdras hoc scripsit. cuius tempore hoc factum est. Sic ergo cum deus aut angeli vel etiam homines cognoscunt et annunciant ea que sunt procul a nostra noticia non prius ad prophetiam. quod in nullo statum nostrum attingunt. christus autem ante passionem statum nostrum attingebat in quantum non solum erat comprehensor sed etiam viator. et ideo propheticum erat quod ea que erant procul ab alijs viatorum noticia. et cognoscebat et annunciat. et hac ratione dicit in eo fuisse prophetiam. Ad. i. ergo dominum quod per illa verba non ostendit esse de ratione prophetie enigmatica cognitio. que. scilicet per somnum et in visione qua precepit diuina quo ad moysen. quod palam et non per enigmata deum vidit qui in prophetia est dicitur secundum illud Deuter. vi. Non surrexit ultra prophetia in israel sicut moyses. Potest tamen dici quod si christus habuit plenam et aptam noticiam quantum ad preteritum intellectum. habuit tamen in parte imaginaria quaedam similitudines in quibus etiam poterat speculari diuina. in quantum non solum erat comprehensor sed etiam viator. Ad. ij. dominum quod fides est eorum que non videntur ab ipso credente. sicut spes et eorum que non habentur ab ipso sperante. sed prophetia est eorum que sunt procul a comuni hominum sensu cum quibus prophetia conuersat. et comunicat in statu vite. Et ideo fides et spes repugnant perfectioni britudinis christi. non autem prophetia. Ad. iij. dominum quod angelus. cum sit comprehensor est super prophetiam qui est purus viator. non autem super christum. qui simul fuit viator et comprehensor.

Ad nonum sic proceditur

Uidet quod non fuerit in christo gratie plenitudo. a gratia enim christi deriuantur virtutes. ut in secunda predictum est. sed in christo non fuerunt omnes virtutes. non enim fuit in eo fides neque spes. ut ostensum est. ergo in christo non fuit gratie plenitudo. Pre. sicut patet ex his que in secunda parte dicta sunt gratia diuiditur in operantem et cooperantem. operans autem gratia dicitur per quam iustificatur impius quod quidem non habuit locum in christo. qui nunquam subiacuit alicui peccato. ergo in christo non fuit gratie plenitudo. Pre. Jaco. i. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum sed quod descendit habet periculum et non plene. ergo nulla creatura nec etiam anima christi potest habere plenitudinem donorum gratie. Sed gratia est quod dicitur Jo. i. Vidimus enim plenam gratie et veritatis. Respondeo. dominum quod plene dicitur homini quod totaliter et perfecte habet. Totalitas autem et perfectio potest attendi dupliciter. Uno modo quantum ad quantitatem eius intensiuam. puta si dicam aliquem plene habere albedinem si habeat eam quantumcumque nata est haberi. Alio modo secundum virtutem. puta si aliquis dicatur plene habere vitam. quod habet eam secundum omnes effectus vel opera vite. et sic plene habet vitam homo. non autem brutum animal vel planta. Et hoc autem modo christus habuit plenitudinem gratie. Primo quidem. quia habuit eam in summo secundum perfectissimum modum qui potest haberi. Et hoc quidem apparet primo ex propinquitate anime christi ad causam gratie. dicitur enim quod quanto aliquod receptiuum propinquius est cause influenti abundantius recipit. et ideo anima

christi que propius coniungitur deo inter omnes creaturas rationales recipit maximam influentiam gratie eius. Secundo ex compactione eius ad effectum. sic enim recipiebat anima christi gratiam ut ex ea quodammodo transfunderetur in alios. et ideo oportuit quod haberet gratiam maximam sicut ignis qui est causa caloris in omnibus calidis est maxime calidus. Similiter etiam quantum ad virtutem gratie plene habuit gratiam. quod habuit eam ad omnes operationes vel effectus gratie. et hoc ideo. quod conferebatur ei gratia tanquam cuidam vniuersali principio in genere hominum gratias. vnde autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis. sicut sol qui est vniuersalis causa generationis. ut dicit Dion. iij. ca. de di. no. eius virtus extendit se ad omnia que sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratie attenditur in christo in quantum se extendit ad omnes gratie effectus. que sunt virtutes et dona et alia homini. Ad. i. ergo dominum quod fides et spes nominant effectus gratie cum quodam defectu qui est ex parte recipientis gratiam. in quantum. scilicet fides est de non visis. et spes de non habitis. Unde non oportet quod in christo qui est actor gratie fuerint defectus. quos importat fides et spes. sed quicquid est perfectionis in fide et spe est in christo multo perfectius. sicut in igne non sunt omnes modi caloris defectus. sicut ex defectu subiecti. sed quicquid pertinet ad perfectionem caloris. Ad. ij. dominum quod ad gratiam operantem per se pertinet facere iustum. sed quod iustum faciat ex impio hoc accidit ei ex parte subiecti. in quo peccatum inuenit. anima ergo christi iustificata est per gratiam operantem. in quantum per eam facta est iusta et sancta a principio sue conceptionis. non autem quod fuerit peccatrix aut etiam non iusta.

Ad decimum sic proceditur

Uidet quod plenitudo gratie non sit propria christi. quod enim est proprium alicui sibi soli conuenit. sed esse plenum gratia quibusdam alijs attribuitur. dicitur enim Lu. ij. beate virgini. Ave gratia plena dominus tecum. dicitur etiam Actu. vi. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine. ergo plenitudo gratie non est propria christi. Pre. illud quod potest communicari alijs per christum non videtur proprium christo. sed plenitudo gratie potest communicari alijs per christum. dicitur enim Aplos. Implemini in omni plenitudine dei ad Ephes. iij. ergo plenitudo gratie non est propria christo. Pre. status vite videtur proportionari statui patrie. sed in statu patrie erit quedam plenitudo. quia in illa celesti patria ubi est plenitudo omnis boni licet quedam data sint excellenter nihil tamen possideretur singulariter. ut patet per Grego. in omelia. de centum ouibus. ergo in statu vite gratie plenitudo habetur ab omnibus singularibus. Et ita plenitudo gratie non est propria christo. Sed contra est quod plenitudo gratie attribuitur christo in quantum est vniuersalis a parte. secundum illud Iohannis. i. Vidimus enim eum quasi vniuersalem a parte. plenum gratie et veritatis. sed esse vniuersalem a parte est proprium christo. ergo et sibi proprium est plenum gratie et veritatis. Responso dicendum quod plenitudo gratie potest attendi dupliciter. vno modo ex parte ipsius gratie. alio modo ex parte habentis gratiam. Ex parte quidem gratie dicitur esse plenitudo ex eo quod aliquis pertingit ad summum gratie. et quantum ad essentiam et quantum ad virtutem quia scilicet habet gratiam et in maxima excellentia qua haberi potest. et in maxima extensione ad omnes gratie effectus. et talis gratie plenitudo est propria christo. Ex parte autem habentis dicitur esse plenitudo quando aliquis habet plene gratiam secundum suam conditionem.

sive fm intensionem. prout in eo est intensa gratia vsqz ad terminum ei prescriptum a deo. fm illud ad Ephe. iij. **U**niciqz nostrum data est gratia fm mensuram donati- onis xpi. sive etiā fm virtutem. in q̄tum. s. habet facultate- tem gratie ad oia que p̄tinent ad suum statum. sive officij- um sicut Ap̄ls dicebat ad Ephe. iij. **M**ibi aut̄ oim san- ctiorum minimo data est gratia hec. illuminare boies. **E**t talis plenitudo gr̄e non est pp̄ria xpo. sed cōmunicat alijs pp̄m. **A**d. i. ergo v̄dm q̄ beata virgo dicit̄ plena gra- tia non ex p̄te ipsius gratie. q̄ non habuit gr̄am in summa excellētia qua p̄t̄ haberi. nec ad oēs effectus gratie. **S**ed dicit̄ fuisse plena gratia p̄ compassionem ad ipsam. q̄. s. ha- bebat gratiam sufficientem ad statum illum ad quez erat electa a dō. vt. s. esset mater dei. **E**t similiter stephanus d̄z plenus gratia. q̄ habebat gratiam sufficientem ad hoc q̄ esset idoneus minister et testis dei. ad quod erat electus. **E**t eadem rōne v̄dm est d̄ alijs. **D**atum aut̄ plenitudinū vna est plenior alia. fm q̄ aliquis est diuinit̄ p̄ordinatus ad altiorē vel inferiorē statum. **A**d. ij. v̄dm q̄ Ap̄lus loquit̄ de illa plenitudine gr̄e que accipit̄ ex parte subie- cti in cōpatione ad id ad quod h̄o est diuinit̄ p̄ordina- tus. quod quidem est vel aliquid cōmune ad qd̄ p̄ordina- nant̄ oēs sancti. vel aliquid speciale. quod p̄tinet ad excel- lentiam aliquoz. et fm hoc quedam plenitudo gratie est oibus sanctis cōmunis. vt. s. habeant gratiam sufficientē ad merendum vitam eternam. que in plena dei fruitione consistit. et hanc plenitudinem optauit Ap̄ls fidelibus q̄ bus scribit. **A**d. iij. v̄dm q̄ illa dona que sunt cōmunia in patria. s. visio. cōp̄rehensio. et fruitio. et alia h̄mōi sunt quedam dona sibi cōmūdena in statu vie. que enam sūt cōmunia sanctis. sunt tamē quedam p̄rogatiue sanctorū in patria et in via que non habentur ab omnibus.

Ad vndecimum sic proce- ditur. **V**idetur q̄ gratia christi sit infinita. oē enī immensū est infinitū. sed gratia xpi est immensa. dicit̄ enī Jo. iij. nō enī ad mensuram dat̄ ipsi sc̄m deus xpo. q̄ gratia xpi est i- finita. **P**re. effectus infinitus remonstrat virtutē infi- nitā. sed effectus xpi est infinitus. extendit enī se ad salutē totius humani generis. ipse enī pp̄tatio est pro peccatis totius mundi. vt dicit̄. i. Jo. i. ergo gratia christi est infini- ta. **P**re. omne finitū p̄ additionē p̄t̄ puenire ad quā- titatē cuiuscunqz rei finite. si ergo gratia xpi est finita pos- set alterius h̄is gratia m̄i crescere q̄ pueniret ad equa- litatem gr̄e xpi. contra quod dicit̄ Job. xvij. **N**on ade q̄- b̄is ei aurum vel vitū fm q̄ Grego. ibi exponit̄ q̄ gratia xpi est infinita. **S**ed contra est q̄ gr̄a xpi est quoddam creatū in aia. sed oē creatum est finitum. fm illud Sap. xi. **D**ia in numero pondere et mensura disposuisti. q̄ gr̄a xpi non est infinita. **R**ñ. v̄dm q̄ sicut ex supra dictis p̄t̄ in xpo potest duplex gr̄a considerari. **U**na quidē est ratio v̄monis. q̄ sicut supra dictū est. est ip̄m v̄m̄i p̄sonaliter fi- lio dei. qd̄ est gratis cōcessum humane nature. et h̄ac gra- tiam constat esse infinitā fm q̄ ipsa p̄sona x̄rbi est infini- ta. **A**lia v̄o est gratia habitualis. que quidē dupl̄ potest cōsiderari. **U**no modo fm qd̄ est quoddā ens. et sic neces- se ē q̄ sit ens finitū. est enī in aia xpi sicut in subiecto. aia aut̄ christi est creatura quedā. habēs capacitatē finitā. v̄nde esse gratie cum non excedat subiectū suum non p̄t̄ esse infinitū. **A**lio modo p̄t̄ considerari fm pp̄riam rōem gratie. et sic gratia christi p̄t̄ dici infinita deo q̄ non limi- tatur. q̄. s. habet quicquid p̄t̄ p̄tinere ad rōnem gratie. et

nō datur ei fm aliquam creatā mensurā id quod ad rati- onem gratie p̄tinet. eo q̄ fm p̄positum gratie dei cur̄ est gratiam mensurate confert gratia aie christi. sicut vni- uersali cuidam p̄ncipio gratificationis in humana na- tura. fm illud ad Ephe. i. gratificauit nos in dilecto filio suo. sicut si dicamus lucem solis esse infinitam non qui- dem fm suum esse sed fm rōnez lucis. q̄ habet q̄cqd̄ p̄t̄ ad rōnem lucis p̄tinere. **A**d. i. ergo v̄dm q̄ illud qd̄ d̄i- citur pater non dat ad mensuram sp̄m filio. vno modo ex- ponitur de dono quod deus pater ab eterno dedit filio. s. diuinam naturam. que est donū infinitum v̄i quedā glo- sa dicit̄ ibidem vt tantus sit filius quantum et pater. **A**lio modo p̄t̄ referri ad donum quod datum est humane na- ture. vt v̄m̄as diuine p̄sone. quod est donum infinitum. v̄nde glo. ibidem dicit̄ sicut pater plenus et p̄fectum genu- it̄ verbum sic plenum et p̄fectum vnitum est humane na- ture. **T**ertio modo potest referri ad gratiam habitualē. in q̄tum gratia christi se extendit ad oia que sunt gratie. v̄i **A**lugu. hoc exponens dicit̄. mensura quedam diuinit̄ dō- norum est. alij enī dat̄ p̄ sp̄m sermo sapie. alij sermo scie. sed xpo qui dat non ad mensurā accipit. **A**d. ij. v̄dm q̄ gratia xpi h̄z infinitum effectum. tum p̄pter infinitatem p̄dictam gratie. tum p̄pter v̄nitatem diuine p̄sone. cui anima christi est vnita. **A**d. iij. v̄dm q̄ minus p̄ aug- mentum p̄t̄ p̄ueniri ad quantitatem maioris in h̄is que h̄nt quantitatem v̄nius rationis. sed gratia alterius hominis compar̄ ad xpi gr̄as sicut quedā virtus p̄cula- ris ad v̄niuersalē. v̄i sicut virtus ignis quātumcūqz cre- scat nō p̄t̄ adequari virtuti solis. ita gr̄a alteri h̄ois quā- tumcunqz crescat non potest adequari gratie christi.

Ad duodecimum sic pro- cedit. **V**idetur q̄ gratia christi potuerit augeri. oim enī finito p̄t̄ fieri additio. sed gratia christi finita fuit vt dictū est. ergo potuit augeri. **P**re. augmentum gratie fuit p̄ virtutē diuinam. fm illud. ij. **C**oz. ij. **P**otes est deo oēim gr̄am habundare facere in vobis. sed virt̄ diuina cum sit infinita nullo termino coartat̄. q̄ videt̄ q̄ gratia xpi potue- rit esse maior. **P**re. **L**uce. ij. dicit̄ q̄ puer **J**esus p̄fici- bat etate et sapientia et grana. apud deum et hoies. ergo gra- tia christi potuit augeri. **S**ed contra est q̄ dicit̄ Jo. i. **V**idimus cum quasi v̄nigenitum a patre. plenum gra- tie et veritatis. **S**ed nihil potest esse vel intelligi maius q̄ q̄ aliquis sit v̄nigenitus a patre. ergo non potest esse vel intelligi maior gratia q̄ illa qua christus fuit plenus. **R**ñ. dicendum q̄ aliquā formam non posse augeri con- tingit dupliciter. **U**no modo ex parte ipsi subiecti. **A**lio modo ipsius forme. **E**x parte quidem subiecti. quoniam subiectum attingit ad v̄ltimum in participatione ipsius forme fm suum modum. sicut si dicatur q̄ aer non pos- test crescere in caliditate. quando p̄tingit ad v̄ltimum gradum caloris. qui potest saluari in natura aeris. licet possit esse maior calor in rerum natura. qui est calor ignis. **E**x parte autem forme excluditur possibilitas augmen- ti. quando aliquod subiectum attingit ad v̄ltimam p̄f- fectionem qua potest talis forma haberi. sicut si dicam̄ q̄ calor ignis non potest augeri quia non potest esse p̄f- ferior gradus caloris q̄ ille ad quem p̄tingit ignis. **S**i- cut autem aliarum formarum est ex diuina sapientia de- terminata pp̄ria mensura ita et gratie. fm illud Sap. xi. oia in pondere et mēsurā disposuisti. mensura autem v̄ni- cuiqz forme p̄figit̄ p̄ cōpationē ad suum finē. sicut nō ē

maior grauitas terre. quia non potest esse inferior locus loco terre finis aut gratie est vno creature rationalis ad deum quod que est in persona. et ideo gratia perit perit ad summam mensuram gratie. Sic manifestum est quod gratia christi non potuit augeri ex parte ipsius gratie. sed neque etiam ex parte ipsius subiecti. quod christus secundum quod homo a principio in instanti sue conceptionis fuit verus et plenus copulatio vni in eo non potuit esse gratie augmentum. sicut nec in aliis beatis quorum gratia augeri non potest. eo quod sunt in termino. **Do** minus vero qui sunt puri viatores gratia potest augeri ex parte forme. quod non attingit summum gradum gratie. et etiam ex parte subiecti. quod nondum puenerunt ad terminum. **Ad** .i. gradum dicitur quod si loquamur de quantitate matematica cuius finite quantitate potest fieri additio. quod ex parte quantitatis finite non est aliquid quod repugnet additioni. **Si** vero loquamur de quantitate naturali sic potest esse repugnantia ex parte forme cui debet determinata quantitas sicut et alia accidentia determinata. vnde et philosophus dicit. quod de anima. quod omnis natura constanti um est terminus et ratio magnitudinis et augmenti. et inde est quod quantitati totius celi non potest fieri additio. multo magis in ipsis formis considerat aliquis terminus ultra quem non transgrediuntur et propter hoc non oportuit quod gratie christi posset fieri additio. quantum sit finita secundum sui entitatem. **Ad** .ii. dicitur quod licet virtus diuina posset aliquid facere maius et melius quam sit habitualis gratia christi non tamen posset facere quod ordinaret ad aliquid maius quam sit unio personalis ad filium unigenitum a patre cui unio sufficienter correspondet talis mensura gratie. secundum distinctionem diuine sapientie. **Ad** .iii. dicitur quod in sapientia et gratia aliquis potest proficere dupliciter. vno modo secundum ipsos habitus sapientie et gratie augmentatos. et licet per in eis non proficere. **Alio** modo secundum effectus. in quantum. scilicet aliquis sapientiora et virtuosiora opera facit. et licet per proficere sapientia et gratia sic et etate. quod secundum processum etatis perfectiora opera faciebat. ut se verum hominem demonstraret. et in his que sunt ad deum et in his que sunt ad homines.

Ad decimum tertium sic procedit.

Uides quod gratia habitualis in christo non sublequat unione. idem enim non sequitur ad seipsum. sed hoc gratia habitualis videtur esse eadem cum gratia unione. dicit enim Augustinus in libro de predestinatione sancti. ea gratia fit ab initio fidei sue homo quicumque christianus qua gratia homo ille ab initio suo factus est christus. quorum primum pertinet ad gratiam habituales. secundum ad gratiam unione. **Pre**terea dispositio precedit perfectionem ratione vel saltem intellectu. sed gratia habitualis videtur esse sicut quedam dispositio humane nature ad unione personale. **g** videtur quod gratia habitualis non sublequat unione. sed magis precedat. **Pre**terea commune est proprio prius. sed gratia habitualis est communis christo et aliis hominibus. gratia autem unione est propria christo. **g** prior est secundum intellectum gratia habitualis quam ipsa unio. **S**ed contra est quod dicitur **1** Cor. xliij. **E**cce seruus meus. suscipiam eum. et postea sequitur. **de** dicitur spiritum meum super eum. quod quidem pertinet ad donum gratie habitualis. vnde relinquunt quod susceptio humane nature in unione persone precedat gratiam habituales in christo. **R**espondeo. dicitur quod unio humane nature ad diuinam personam quam supra diximus esse ipsam gratiam unione precedit gratiam habituales in christo. non ordine temporis. sed nature. et intellectus. **E**t hoc triplici ratione. **P**rimo quidem secundum ordinem principiorum vtriusque. principium enim unione est

persona filii. assumens humanam naturam. que secundum hoc dicitur missa esse in mundum. quod humanam naturam assumit. **p**incipium autem gratie habitualis que cum charitate datur est spiritus sanctus. qui secundum hoc dicitur mitti quod per charitatem mentem inhabitat. **m**issio autem filii secundum ordinem nature est prior gratia habituali. secundum quam intelligitur missio spiritus sancti. **S**ecundo accipit ratio huius ordinis ex habitudine gratie ad suam causam. gratia enim causat in homine ex presentia veritatis. sicut lumen in aere ex presentia solis. vnde **E**zech. xliij. dicit. **G**loria dei israel egrediebatur per viam orientalem. et terra splendebat a maiestate eius. **P**resentia autem dei christo intelligitur secundum unionem humane nature ad diuinam personam. vnde gratia habitualis christi intelligitur ut consequens hanc unionem. sicut splendor solem. **T**ertia ratio huius ordinis potest sumi ex fine gratie. ordinat enim ad bene agendum. actiones autem sunt oppositum et indiuiduorum. vnde actio et per consequens gratia ad ipsam ordinat presupponit hypostasim operantem. hypostasis autem non presupponit in humana natura ante unionem ut ex supra dictis patet. **E**t ideo gratia unione secundum intellectum precedit gratiam habituales. **Ad** .i. ergo dicitur quod Augustinus. ibi gratiam nominat gratiam dei voluntatem. gratis beneficia largientem. et propter hoc eadem gratia dicit hominem quemcumque fieri christianum qua gratia factus est christus homo. quia utrumque gratia ta dei voluntate absque merito factum est. **Ad** .ii. dicitur quod sicut dispositio in via generationis precedit perfectionem ad quam disponit in his que successiue perficiuntur. ita naturaliter perfectionem sequitur. quam aliquis iam perfectus est sicut calor qui fuit dispositio ad formam ignis est effectus perfluens a forma ignis iam persistentis. humana autem natura in christo vnita est persone verbi a principio. absque successione. vnde gratia habitualis non intelligitur ut precedens unionem. sed ut consequens eam. sicut quedam proprietates naturalis. vnde et Augustinus dicit in **e**nciclica. quod gratia est quodam modo homini christo naturalis. **Ad** .iii. dicitur quod commune est proprio prius. si utrumque sit eiusdem generis. sed in his que sunt diuersorum generum nihil prohibet proprium prius esse commune. gratia autem unione non est in genere gratie habitualis. sed est super eum. sicut et ipsa diuina persona. vnde hoc proprium nihil prohibet esse commune quod non se habet per additorem ad commune. **h**oc est principium et origo eius quod est commune. **Q**uestio VIII.

Deinde considerandum

Questio de gratia christi secundum quod est caput ecclesie. **E**t circa hoc querunt octo. **P**rimo videtur quod christus sit caput ecclesie. **S**ecundo videtur quod sit caput hominum. **q**uestum ad corpus vel solus **q**uestum ad animam. **T**ertio videtur quod sit caput omnium hominum. **Q**uarto videtur quod sit caput angelorum. **Q**uinto videtur quod gratia secundum quam est caput ecclesie sit eadem cum habituali eius secundum quod est qui dicitur homo singularis. **S**exto videtur quod esse caput ecclesie sit proprium christo. **S**eptimo videtur quod diabolus sit caput omnium malorum. **O**ctauo videtur quod antichristus etiam possit dici caput omnium malorum.

Ad primum sic proceditur

Uidetur quod christo secundum quod est homo non competat esse caput ecclesie. caput enim insuit sensum et motum in membra. sed sensus aut motus spiritualis qui est per gratiam non insuit nobis a christo homine. quia sicut dicit Augustinus. xv. de tri. nec etiam christus secundum quod est homo datur spiritum sanctum sed solum in quantum est deus. ergo ei secundum quod est

Questio
 homo non competit esse caput ecclesie...
 caput est...
 spiritus sanctus...
 gratia...
 unio...
 habitus...
 effectus...
 dispositio...
 perfectio...
 commune...
 proprium...
 diuersorum...
 commune...
 principium...
 origo...
 commune...
 christus...
 caput...
 hominum...
 angelorum...
 diabolus...
 antichristus...
 caput...
 malorum...
 secundum...
 homo...
 non...
 competit...
 esse...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...
 solum...
 in...
 quantum...
 est...
 deus...
 ergo...
 ei...
 secundum...
 quod...
 est...
 caput...
 ecclesie...
 enim...
 insuit...
 sensum...
 et...
 motum...
 in...
 membra...
 sed...
 sensus...
 aut...
 motus...
 spiritualis...
 qui...
 est...
 per...
 gratiam...
 non...
 insuit...
 nobis...
 a...
 christo...
 homine...
 quia...
 sicut...
 dicit...
 Augustinus...
 xv...
 de...
 tri...
 nec...
 etiam...
 christus...
 secundum...
 quod...
 est...
 homo...
 datur...
 spiritum...
 sanctum...
 sed...

homo non competitur esse caput ecclesie. **¶** Preterea, capitulum non videtur esse aliud caput, sed christi finis qui est homo caput est deus. **¶** In illud. i. Cor. xi. Caput christi deus, ergo ipse christus non est caput. **¶** Preterea, caput in homine est quoddam particulare membrum influentia recipiens a corde, sed christus est vniuersale principium totius ecclesie, quod non est ecclesie caput. **¶** Sed contra est quod dicitur ad Eph. i. Ipsi dedit caput super omnem ecclesiam. **¶** R. dicitur quod sicut nec ecclesia dicitur vniuersum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, sed quod diuersa membra habent diuersos actus, ut Ap. dicit ad Ro. xij. et i. ca. et xij. ita christus dicitur caput ecclesie per similitudinem hominis capitis, in qua tria possumus considerare. scilicet ordinem, perfectionem, et virtutem. **¶** Ordinem quod caput est principium hominis incipiendo a superioribus. Et inde est quod omne principium plene vocatur caput, sicut in illud Ezech. xvi. ad omne caput vie posuisti lupanar tibi. **¶** Perfectio autem quod in capite vigent omnes sensus, et interiores, et exteriores, cum ceteris membris sit solus tactus, et inde est quod dicitur Esa. ix. senex et honorabilis ipse caput est. **¶** Virtute vero, quod virtus et motus ceterorum membrorum, et gubernatio eorum in suis actibus est a capite propter vim sensitivam et motiuam ibi dicitur autem, vni et rector dicitur caput populi, sicut in illud. i. Ro. xvi. Cum esses puulus in oculis meis caput in tribus istis factus es. **¶** Dec autem tria conueniunt christo spiritualiter. **¶** Primo enim per similitudinem ad deum gratia eius altior et prior est, et si non tunc, quod omnes alij acciperent gratiam per respectum ad gratiam ipsius, sicut in illud ad Ro. viij. quod per seipsum dicitur quod definitur ad formam fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. **¶** Secundo vero perfectione habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum, sicut in illud Jo. i. Vidimus eum plenum gratie et veritatis, ut super ostendit. **¶** Tertio virtute habuit influentiam gratiam ad omnia membra ecclesie, sicut in illud Jo. i. De plenitudine eius omnes accepimus, et sic patet quod conuenienter dicitur christus caput ecclesie. **¶** Ad. i. quod dicitur quod dante gratiam aut spiritum sanctum conuenit christus finis qui est deus auctoritatis, sed instrumentaliter ei conuenit finis qui est homo, in quantum scilicet eius humanitas fuit instrumentum diuinitatis eius, et ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferæ, ut propter gratiam in nobis causantes, et per meritum et per effectum siue efficaciam quandam. **¶** Aug. autem negat christum finis qui est homo dare spiritum sanctum auctoritatis, instrumentaliter autem siue mysticaliter etiam alij sancti dicuntur dare spiritum sanctum, sicut in illud ad Gal. iij. Qui tribuit vobis spiritum sanctum. **¶** Ad. ij. dicitur quod in metaphoris locutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia, sicut enim non est similitudo, sed reuerentia, capitis quod naturalis non est aliud caput, quod corpus humanum non est pars alterius corporis, sed corpus similitudinarie dicitur, si aliqua multitudo ordinata est per alterius multitudinis, sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuiliis, et ideo paterfamilias qui est caput multitudinis domestice habet super se caput rectorum ciuitatis, et per hunc modum nihil prohibet caput christi esse deum, cum tamen ipse sit caput ecclesie. **¶** Ad. iij. dicitur quod caput habet manifestam eminentiam respectu ceterorum membrorum, sed contra habet quandam influentiam oculatam, et ideo cordi comparatur spiritus sanctus, qui inuisibiliter ecclesiam viuificat et vnit, capiti enim comparatur christus, sicut visibilem naturam, qua homo hominibus prefertur, etc.

Ad secundum sic proceditur

¶ Videtur quod christus non sit caput hominum quantum ad corpora, christus enim dicitur caput ecclesie in quantum influit spiritualis sensum et motum gratie in ecclesiam, sed homo spiritualis sensus et motus

caput non est corpus, ergo non est caput hominum finis corpora. **¶** Preterea, sicut corpus communicamus cum brutis, si ergo christus esset caput hominum quantum ad corpora sequeretur quod etiam esset caput brutorum animalium quod est inconueniens. **¶** Preterea, corpus suum christus ab alijs hominibus traxit, ut patet Mat. i. et Luce. ij. sed caput est primum inter cetera in membris, ut dicitur etiam est, ergo christus non est caput ecclesie quantum ad corpora. **¶** Sed contra est quod dicitur ad Phil. ij. reformabit corpus humanitatis nostre, figuratum corpori claritatis sue. **¶** R. dicitur quod corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, que est propria forma eius et motor, et in quantum quidem est forma eius recipit ab anima vitam et ceteras proprietates conuenientes humano corpori, sicut in sua specie, in quantum vero anima est motor corporis, corpus instrumentale seruit anime. Sic ergo dicendum est quod bene vim influendi christi humanitas, in quantum est coniuncta rei obiecti cui corpus vniuersum paniam, ut supra dicitur est, vni tota humanitas, sicut in se anima et corpus influit in homines, et quantum ad animam, et quantum ad corpus, sed principaliter quantum ad animam, secundario vero quantum ad corpus, vno modo in quantum membra corporis exhibent arma iusticie in anima existenti per christum, ut Ap. dicit ad Ro. vi. Alio modo in quantum vita glorie ab anima terrena ad corpus, sicut in illud ad Ro. viij. Qui suscitauit Iesum a mortuis viuificabit mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum. **¶** Ad. i. ergo dicitur quod sensus spiritualis gratie, non conuenit quidem ad corpus primo et principaliter, sed secundario et instrumentaliter ut dicitur est. **¶** Ad. ij. dicitur quod corpus animalis bruti nullam similitudinem habet ad animam rationalem, licet habet corpus humanum, et ideo non est simile. **¶** Ad. iij. dicitur quod licet christus traxit materiam corporis ab alijs hominibus vitam tamen immortalis corporis trahunt omnes homines ab ipso, sicut in illud. i. Cor. xv. sicut in adam omnes moriuntur ita in christo omnes viuificantur.

Ad tertium sic proceditur

¶ Videtur quod christus non sit caput omnium hominum, caput enim non habet relationem nisi ad membra sui corporis, infideles autem nullo modo sunt membra ecclesie, que est corpus christi, ut dicitur ad Eph. i. ergo christus non est caput omnium hominum. **¶** Preterea, Ap. dicit ad Eph. vi. quod christus tradidit semetipsum pro ecclesia, ut ipse sibi exhiberet ecclesiam gloriosam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed multi fideles sunt in quibus inueniuntur macula aut ruga peccati, ergo christus non est omnium fidelium caput. **¶** Preterea sacramenta veteris legis comparantur ad christum sicut umbra ad corpus, ut dicitur ad Colossenses. ij. Sed partes veteris testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebant, sicut in illud ad Hebr. viij. Exemplari et vmbra deserviunt celestium non ergo pertinebant ad corpus christi, et ita christus non est caput omnium hominum.

¶ Sed contra est quod dicitur. i. Timo. iij. saluator omnium est et maxime fidelium, et. i. Joban. ij. Ipse propiciator pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi, saluate autem homines aut propiciatorem esse pro peccatis eorum competit christo, sicut in illud. i. Cor. x. ergo christus est caput omnium hominum. **¶** R. dicitur quod hec est differentia inter corpus hominis naturale et corpus celeste mysticum, quod membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, neque quantum ad

actu et quo agit et sic idem est calor quo ignis est calidus, et quo calefacit non tamen oēs actus quo aliquid est actu sufficit ad hoc quod sit principium agendi in alio. cum enim agens sit prestantius patiente ut Aug. dicit. xij. super Gen. ad litteram. et philosophus. iij. de anima. oportet quod agens in alia habeat actum secundum eminentiam quandam. dictum est enim superius quod in anima christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam. et ideo ex eminentia gratie quam accepit competit sibi quod gratia illa ad alios deriuatur quod pertinet ad rationem capitis. et ideo eadem gratia est secundum essentiam gratia personalis qua anima christi est iustificata. et gratia secundum quam est caput ecclesie viuificans alios. differunt tamen secundum rationem. Ad. i. ergo dicitur quod peccatum originale in Adā quod est peccatum nature deriuatum est a peccato actuali ipsius quod est peccatum personale. quod in eo persona corrupta naturam qua corruptione mediante peccatum primi hominis deriuatur ad posterum secundum quod natura corrupta corrumpit personam sed gratia non deriuatur a christo in nos mediante natura humana. sed per solam personalem actionem ipsius christi. unde non oportet in christo distinguere duplicem gratiam. quarum una respondeat nature alia persone. Ad. ij. dicitur quod diuersi actus quorum unus est ratio et causa alterius non diuersificant habitus. actus autem personalis gratie qui est sanctum facere formaliter habentem est ratio iustificationis aliorum que pertinent ad gratiam capitis. et inde est quod per huiusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus. Ad. iij. dicitur quod gratia personalis et gratia capitis ordinantur ad aliquem actum. gratia autem unionis non ordinatur ad actum sed ad esse personale. et ideo gratia personalis et gratia capitis conueniunt in essentia habitus non autem gratia unionis. prout facit congruitatem quandam ad unionem et secundum hoc una per essentiam est gratia unionis. et gratia capitis est gratia singularis persone. sed differens sola ratione.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod esse caput ecclesie non sit proprium christo. Dicitur enim i. Reg. xvi. cum in esca paruulus in oculis tuis factus es caput in tribubus israel. sed una est ecclesia in nouo et veteris testamenti. ergo videtur quod eadem ratione alius homo preter christum potest esse caput ecclesie. Pref. Ex hoc christus dicitur caput ecclesie quod gratiam influit ecclesie membris. sed etiam ad alios pertinet gratia alij prebere. secundum illud ad Ephe. i. iij. Vis sermo malus ex ore vestro non procedat. sed si quis bonus est ad edificationem fratris dei ut det gratiam audientibus. ergo videtur quod etiam alij quibus christo competit esse caput ecclesie. Pref. Ex eo quod christus preest ecclesie non solum dicitur caput sed etiam pastor et fundamentum ecclesie. sed non solum sibi christus retinuit nomen pastoris sed illud. ij. Pet. v. cū apparuerit princeps pastorum precipiens inaccessibile glorie coronam. nec etiam nomen fundamenti secundum illud Apoc. xxi. murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. ergo videtur quod nec etiam nomen capitis sibi soli retinuit. Sed contra est quod dicitur ad Coloss. ij. caput ecclesie est ex quo corpus principaliter et diuisiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei sed hoc solum christo conuenit. ergo solus christus est caput ecclesie. Rñ. dicitur quod caput in alia membrum influit dupliciter. Uno modo quodam intrinseco influxu. prout virtus motiua et sensitiua a capite deriuatur ad cetera membra. Alio modo secundum exteriorem quandam gubernationem. prout scilicet secundum visum et alios sensus qui

in capite radicantur diriguntur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratie non est ab aliquo nisi a solo christo. cuius humanitas ex hoc quod est deitate participata habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra ecclesie quantum ad exteriorem gubernationem potest alij conuenire. et secundum hoc alij possunt dici capita ecclesie. secundum illud Amos. vi. optimates capita populorum. Differunt tamen a christo. primo quidem quantum ad hoc quod christus est caput omnium eorum qui pertinent ad ecclesiam secundum omnem locum et tempus et statum. Alij autem homines dicuntur capita secundum quedam specialia loca. sicut episcopi suarum ecclesiarum. vel etiam secundum determinatum tempus. sicut papa est caput totius ecclesie. scilicet tempore sui pontificatus. et secundum determinatum statum prout scilicet est in statu viatoris. Alio modo secundum quod christus est caput ecclesie propria virtute et auctoritate. alij vero dicuntur capita in quantum vicem gerunt christi. secundum illud. ij. Corinth. ij. Nam et ego quid vobis nauis si quid donauis propter vos in persona christi. et ij. Corinth. v. pro christo legatione fungimur tanquam deo exhortante per nos. Ad. i. ergo dicitur quod verbum illud intelligitur secundum quod ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione prout rex dicitur caput regni sui. Ad. ij. dicitur quod homo non dat gratiam interiori influendo sed exteriori persuadendo ad ea que sunt gratie. Ad. iij. dicitur quod sic Augustinus dicit super Iohannem. Si prepositi ecclesie pastores sunt quomodo vnus pastor est. nisi quia sunt illi homines vnus membra pastoris. et similiter alij possunt dici fundamenta et capita in quantum sunt vnus capitis et fundamenti membra. Et tamen sicut Augustinus dicit qui pastor est dedit membris suis. hostium vero nemo se nostrum dedit hoc sibi ipse. proprium tenuit. et hoc ideo quia in hostio importatur principalis auctoritas. in quantum hostium per quod homines ingrediuntur in domum et ipse solus christus est. per quem accessum habemus per gratiam istam in quam stamus. per alia vero nomina predicta potest importari auctoritas non solum principalis sed etiam secundaria.

Ad septimum sic proceditur

Videtur quod diabolus non sit caput omnium malorum. Ad rationem enim capitis pertinet quod influat sensum et motum in membra. ut dicit quedam glossa ad Ephe. i. super illud ipsum dedit caput etc. sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccati quod ex voluntate peccantis procedit. ergo diabolus non potest dici caput malorum. Pref. Per quodlibet peccatum sit homo malus. sed non omnia peccata sunt a diabolo. quod quidem manifestum est de peccatis temerarij qui non ex persuasione alterius peccaverunt. similiter etiam nec omne peccatum hominis a diabolo procedit. Dicitur enim in li. de dogma. eccle. Non omnes cogitationes nostre male semper diaboli instinctu excitantur. sed aliquotiens ex motu arbitrii nostri emergunt. ergo diabolus non est caput omnium malorum. Pref. Vnus caput vni corpori prefigitur. sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid in quo vniantur. quia malum malo contingit esse contrarium. contingit enim ex diuersis defectibus. ut dicit Dionysius. iij. c. de diu. no. ergo diabolus non potest dici caput omnium malorum. Sed contra est quod super illud Job. xviij. dicitur. memoria illius percat de terra. dicitur glossa. de vnoquoque iniquo dicitur ut ad caput. id est. ad diabolum reuertatur. Rñ. dicitur quod sicut supra dictum est. caput non solum interiori influat membris sed etiam exteriori gubernat eorum actus dirigendo ad aliquem finem.

sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis vel fm vtracq. s. fm interiore fluxum & exteriorē gubernationem. & sic est christus caput ecclesie. vt dictū est. vel fm solam gubernationē exteriorē. & sic quilibet p̄iceps vel prelatus est caput multitudinis sibi subiecte. et per hunc modum dicitur diabolus caput oīum maloz nam vt dicitur Job. xli. ipse est rex super oēs filios superbie. pertinet autem ad gubernationē vt eos quos gubernat ad suū finem perducat. finis autem diaboli est auerſio rationalis creature a deo. vnde a principio boīem ab obedientia diuini p̄cepti remouere temptauit. ipsa autem quēſio a deo habet rationem finis inq̄ntū appetitur sub specie libertatis. fm illud Hier. ij. a seculo confregi ſti iugum rupiſti vincula diriſti non ſeruiam. in q̄ntū ergo ad hunc finem aliqui adducunt peccando sub diaboli regimine & gubernandē cadunt. & ex hoc diabolus dicitur eozum caput. Ad. i. ergo dōm q̄ licet diabolus non influat interius rationali menti. tamen suggerēdo inducit ad malum. Ad. ij. dōm q̄ gubernator non ſemper ſuggerit ſubiectis vt eius voluntati obediant. ſed p̄ponit omnibus ſignū ſue voluntatis ad cuius ſequelam aliqui ex citantur induci. alij ſponte p̄pria. ſicut pater in duce exercitus cuius vexillum ſequuntur milites etiam nullo p̄ſuadeute. ſic ergo primū peccatum diaboli qui ab initio peccat vt dicitur Job. ij. p̄poſitum eſt oībus nobis aſſequēdum. qd̄ quidam imitant per ſuggeſtionē ipſius. quidā p̄pria ſponte abſq̄ vlla ſuggeſtione. & fm hoc oīum malozum caput eſt diabolus. inq̄ntum illum imitant fm illud Sap. ij. in uia diaboli morſ introiuit in orbē terrarum. imitant autem illum qui ſunt ex parte illius. Ad. ij. dōm q̄ oīa peccata p̄ueniūt in auerſione a deo. licet ab initio differant fm p̄uerſionem ad diuerſa cōmutabilia bona.

Ad octauū sic p̄ceditur

Videtur q̄ antichriſtus non ſit caput maloz. Vniū enī corporis non ſunt diuerſa capita. ſed diabolus eſt caput multitudinis maloz. non ergo antichriſtus eſt caput eozū. Pre. Antichriſtus eſt membrū diaboli. ſed caput diſtinguitur a membris. ergo antichriſtus non eſt caput malozum. Pre. caput habet influentiā in membra. ſed antichriſtus nullam habet influentiā in malos hoīes q̄ euz p̄ceſſerūt. ergo antichriſtus non eſt caput maloz. Contra eſt quod dicitur Job. xxi. ſup illud interrogate quēlibet de viatoribus dicit glo. de oīum malozum corpore loq̄retur ſubito ad oīum iniquozum caput antichriſtum verba conuertit. Rñ. dōm q̄ ſicut ſupradictū eſt in capite materiali tria inueniunt. ſcilicet ordo. perfectio. & virtus inſuendi. Quāntū ad ordinem temporis non dicitur antichriſtus caput maloz. quaſi eius peccatum p̄ceſſerit ſicut p̄ceſſit peccatum diaboli. Similit̄ etiam non dicit antichriſtus caput maloz p̄pter virtutem inſuendi. ſi enim aliquos ſui t̄p̄is ad malum ſit p̄uerſurus exterius inducēdo non tamen illi qui ante eum fuerunt ab ipſo ſunt i maliciam ducti nec eius maliciam ſunt imitati. vnde h̄c non poſſet dici caput oīum malozum ſed aliquoz. Relinquitur ergo q̄ dicitur caput oīum maloz p̄pter malicie p̄fectionem. vnde ſuper illud. ij. ad Theſſal. ij. oſtendens ſe tanq̄ ſit deus dicit glo. ſicut in chriſto oīſ plenitudo diuinitatis inhabitauit. ita in antichriſto oīſ plenitudo malicie. non quidem ita q̄ humanitas ei⁹ ſit aſſumpta a diabolo in vnitate perſone. ſicut humanitas chriſti a filio dei

ſed quia diabolus maliciam ſuam eminet⁹ influit ei ſuggerendo q̄ omnibus alijs. & fm hoc oēs alij mali qui p̄ceſſerūt ſunt quaſi quedam figura antichriſti. fm illud. ij. ad Theſſal. ij. myſteriū iam operatur iniquitas. Ad. i. g. dōm q̄ diabolus & antichriſtus non ſunt duo capita ſed vnū. quia antichriſtus dicit eſſe caput inq̄ntum pleniffime inueniet in eo impreſſa malicia diaboli. Vnde ſuper illud. ij. ad Theſſal. ij. oſtendens ſe tanq̄ ſit deus. dicit glo. In ipſo erit caput oīum maloz ſcilicet diabolus. qui eſt rex ſuper oēs filios superbie. Non autem dicit in eo eſſe per vnionē perſonale nec per intrinſecam habitatiōē. q̄ ſola trinitas menti illabit. vt dicit in li. de dogma. eccleſ. ſed per malicie effectum. Ad. ij. dōm q̄ ſicut caput chriſti eſt deus & tamen ipſe eſt caput eccleſie. vt ſupradictū eſt. ita antichriſtus eſt membrū diaboli. & tamen ipſe eſt caput maloz. Ad. ij. dōm q̄ antichriſtus nō dicit caput oīum maloz p̄pter ſimilitudinē influentię ſed p̄pter ſimilitudinē p̄fectionis. in eo enī diabolus quaſi maliciā ſuā ducet ad caput per modum quo dicit aliquis ad caput p̄poſitum ſuū ducere cū illud p̄fecerit. **Questio IX**

Deinde p̄ſiderandū

eſt de ſcientiā chriſti. Circa quam duo p̄ſideranda ſunt. p̄ quā ſcientiā chriſtus habuit 2. de vnaquaq̄ ſcientiā ipſius. Circa primū quęritur quattuor. p̄ vtrum chriſtus habuit aliquam ſcientiā p̄ter diuinam. 2. vtrū habuit ſcientiā quā habent beati vt cōp̄benſores. 3. vtrū habuit ſcientiā inditam vel inſuſam. 4. vtrū habuit aliquā ſcientiā acquiſitam.

Ad primū sic proceditur

Videtur q̄ in chriſto non fuerit aliq̄ ſcientia p̄ter diuinā. Ad hoc enī neceſſaria eſt ſcientia vt per eam aliq̄ cogiſcantur. ſed chriſtus per ſcientiā diuinā cognoſcebat oīa. ſup̄fluū ergo fuiſſet q̄ in eo eſſet aliq̄ alia ſcientia. Pre. Lux minor per maiorem obſcuſcaſ ſed oīs ſcientia creata operatur ad ſciētiā dei increata. ſicut lux minor ad maiorem. ergo in chriſto non refulſit alia ſcientia q̄ diuina. Pre. vnio humane nature ad diuinā facta eſt in p̄ſona vt ex ſupradictis patet. ponitur autē in chriſto fm quosdam quedam ſcientia vnionis. per quā ſcilicet chriſtus ea que ad myſteriū incarnatiōis pertinent plenius ſciuit q̄ aliquis alius. Cum ergo vnio p̄ſonalis p̄ineat duas naturas videtur q̄ in chriſto non ſint due ſcientie ſed vna t̄m ſcientia pertinens ad vtranc̄ naturam. Sed p̄tra eſt quod Ambroſ. dicit in li. de incarnatiōe. Deus in carne p̄fectionem hūane nature aſſumpſit ſuſcepit ſenſū hoīminis. ſed non ſenſum carnis inſtatū. ſed ad ſenſum hoīſ pertinet ſcientia creata. ergo in eo fuit alia ſcientia p̄ter diuinam. Rñ. dōm q̄ ſicut ex ſupradictis patet fili⁹ dei humanā naturam integram aſſumpſit. id eſt. non corpus ſolum. ſed etiam animā non ſolū ſenſitiuā ſed etiam ratiōnalem. & ideo oportuit q̄ haberet ſcientiā creatā. & hoc p̄pter tria. Primo quidem p̄pter anime p̄fectionē. anima enī fm ſe p̄ſiderata eſt in potentia ad intelligibilia cognoſcenda. eſt enī ſicut tabula raſa in qua nihil eſt ſenſuū. et tamen poſſibile eſt in ea ſcribi p̄pter intellectū poſſibilez in quo eſt oīa fieri. vt dicitur in. ij. de anima. qd̄ aut eſt i potentia eſt imperfectū niſi reducat ad actum. non autēz fuit p̄ueniens q̄ filius dei humanā naturam imperfectāz aſſumeret ſed perfectam vt p̄pore mediante qua totum humanum genus erat ad perfectum reducēdū. & iō oportuit

Questio
 p̄tra eſt quod Ambroſ. dicit in li. de incarnatiōe. Deus in carne p̄fectionem hūane nature aſſumpſit ſuſcepit ſenſū hoīminis. ſed non ſenſum carnis inſtatū. ſed ad ſenſum hoīſ pertinet ſcientia creata. ergo in eo fuit alia ſcientia p̄ter diuinam. Rñ. dōm q̄ ſicut ex ſupradictis patet fili⁹ dei humanā naturam integram aſſumpſit. id eſt. non corpus ſolum. ſed etiam animā non ſolū ſenſitiuā ſed etiam ratiōnalem. & ideo oportuit q̄ haberet ſcientiā creatā. & hoc p̄pter tria. Primo quidem p̄pter anime p̄fectionē. anima enī fm ſe p̄ſiderata eſt in potentia ad intelligibilia cognoſcenda. eſt enī ſicut tabula raſa in qua nihil eſt ſenſuū. et tamen poſſibile eſt in ea ſcribi p̄pter intellectū poſſibilez in quo eſt oīa fieri. vt dicitur in. ij. de anima. qd̄ aut eſt i potentia eſt imperfectū niſi reducat ad actum. non autēz fuit p̄ueniens q̄ filius dei humanā naturam imperfectāz aſſumeret ſed perfectam vt p̄pore mediante qua totum humanum genus erat ad perfectum reducēdū. & iō oportuit

¶ anima christi esset perfecta per aliquam scientiam que esset proprie perfectio eius. et ideo oportuit in christo esse aliquam scientiam preter scientiam divinam. alioquin anima christi esset imperfecta. et omnibus aliis aliis bonum. Secundo quia cum quilibet res sit propter suam operationem. ut dicitur in ij. d. ce. et m. frustra haberet christus animam intellectualem si non intelligeret secundum illam quod pertinet ad scientiam creatam. Tertio quia aliqua scientia creata pertinet ad animam humane nature scilicet illa per quam naturaliter cognoscimus prima principia. scientiam enim hic large accipimus pro qualibet cognitione intellectiva humane nature suscepta in christo defuit. quia tota humana natura suscepta in christo dicitur. et ideo in se per synodo damnata est positio negantium in christo esse duas scientias vel sapientias duas. ¶ Ad. i. ergo dicitur quod christus cognovit omnia per scientiam divinam operatione increata que est ipsa dei essentia. dei enim intelligere est sua substantia. ut probatur. xij. metaphysice. unde hic actus non potuit esse anime humane christi cum sit alterius nature. si ergo non fuisset in anima christi alia scientia preter divinam nihil cognovisset. et ita frustra fuisset assumpta cum res sit propter suam operationem. ¶ Ad. ij. dicitur quod si duo lumina accipiant eundem ordinem minus obfuscat per maius. sicut lumen sol obfuscat lumen candelae quod utriusque accipit in ordine illuminantis. sed si accipiat maius in ordine illuminantis et minus in ordine illuminati minus lumen non obfuscat per maius sed magis augetur sicut lumen aeris per lumen solis. et hoc modo lumen scientie non obfuscat sed clarificat in anima christi per lumen scientie divine que est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. ut dicitur Job. i. ¶ Ad. iij. dicitur quod ex parte unitatis ponitur scientia in christo. et quantum ad naturam divinam et quantum ad naturam humanam. ita quod per unionem secundum quam est eadem hypostasis dei et hominis. id quod est dei attribuitur homini. et id quod est hominis attribuitur deo. ut supra dictum est. sed ex parte ipsius unionis non potest poni in christo aliqua scientia. nam unio illa est ad esse personale. scientia autem non provenit persone nisi ratione alicuius nature.

Ad secundum sic procedit.

¶ Videtur quod in christo non fuerit scientia beatorum vel communis beatorum. Scientia enim beatorum est per participationem divinam luminis secundum illud per. in lumine tuo videbimus lumen. sed christus non habuit lumen divinum tanquam participatum. sed ipsam divinitatem in se habuit substantialiter inmanentem. secundum illud ad Coloss. ij. in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. ergo in christo non fuit scientia beatorum. ¶ Pre. Scientia beatorum eos beatos facit. secundum illud Job. xvij. hec est vita eterna. ut cognoscant te verum deum et quem misisti Jesum christum. sed homo ille fuit beatus ex hoc ipso quod fuit deo unicus in persona. secundum illud per. beatus quem elegisti et assumpsisti. non ergo oportet ponere in christo scientiam beatorum. ¶ Pre. Duplex scientia hominis competit. una secundum suam naturam alia supra suam naturam. scientia autem beatorum que in divina visione consistit non est supra naturam hominis sed supra eius naturam. in christo autem fuit alia supernaturalis scientia multo fortior et altior scientia. scilicet divina non ergo oportuit in christo esse scientiam beatorum. ¶ Sed contra est scientia beatorum in dei visione vel cognitione consistit sed ipse plene cognovit deum etiam secundum quod homo secundum illud Job. viij. scio eum et sermonem eius seruo. ergo in christo fuit scientia beatorum. ¶ Respondeo. dicitur quod illud quod est in potentia reducitur ad actum. per id quod est actu. oportet tamen calidum

esse illud per quod alia fiunt calida. homo autem est in potentia ad scientiam beatorum que in visione dei consistit et ad eam ordinatur sicut ad finem. est enim creatura rationalis capax illius beate cognitionis in quantum est ad imaginem dei. ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per christum humanitatem secundum illud ad Heb. ij. decebat deum propter quem omnia et per quem omnia qui multos filios in gloriam adduxerat actorem salutis eorum per passionem assumptam. et ideo oportuit quod ipsa cognitio in dei visione consistens excellentissime christo homini proveniret. quia semper causam oportet esse potentem causato. ¶ Ad. i. ergo dicitur quod divinitas unita est humanitati christi secundum personam et non secundum naturam vel essentiam sed cum unitate persone remanet distinctio naturarum. et ideo anima christi que est pars humane nature per aliquod lumen participatum a natura divina perfecta est ad scientias beatam qua deus per essentiam videt. ¶ Ad. ij. dicitur quod ex ipsa visione homo ille est beatus beatitudine increata sicut et visione est deus sed preter beatitudinem increatam oportuit in natura humana christi esse quandam beatitudinem creatam. per quam anima eius in ultimo fine humane nature constitueretur. ¶ Ad. iij. dicitur quod visio seu scientia beata est quodammodo super naturam anime rationalis. in quantum. scilicet propria virtute ad eam provenire non potest. alio modo modo est secundum naturam ipsius. in quantum. scilicet per naturam suam est capax eius. prout scilicet ad imaginem dei facta est ut supra dictum est. sed scientia increata est omnibus modis super naturam anime humane.

Ad tertium sic procedit.

¶ Videtur quod in christo non sit alia scientia indita preter scientiam beatam. Dicitur enim alia scientia creata comparatur ad scientiam beatam sicut imperfectum ad perfectum. sed presente perfecta cognitione excludit cognitionem imperfectam. sicut manifesta visio facit excludit enigmatica visionem fidei. ut patet. i. Corinthis. xij. cum ergo in christo fuerit scientia beata ut dictum est videtur quod non potuit in eo esse alia scientia indita. ¶ Pre. Imperfectior modus cognitionis disponit ad perfectionem sicut opinio que est per syllogismum dialecticum disponit ad scientiam que est per syllogismum demonstrativum habita autem perfectione non est ulterius necessaria dispositio. sicut habito termino non est necessarius motus. cum ergo cognitio quecumque alia creata competat ad cognitionem beatam. sicut imperfectum ad perfectum et sicut dispositio ad terminum videtur quod cum christus habuit cognitionem perfectam atque beatam quod non fuerit ei necessarium habere aliam cognitionem. ¶ Pre. sicut materia corporalis est in potentia ad formam sensibilem ita intellectus possibilis est in potentia ad formam intelligibilem. sed materia corporalis non potest simul recipere duas formas sensibiles unam perfectiorem et aliam minus perfectam. ergo nec anima potest recipere simul duas formas sensibiles unam perfectiorem et aliam minus perfectam et sic idem quod prius. ¶ Sed contra est quod dicitur ad Coloss. ij. in christo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. ¶ Respondeo. dicitur quod sicut dicitur est decebat quod natura humana assumpta a verbo dei imperfecta non esset. omne autem quod est in potentia est imperfectum nisi reducatur ad actum. intellectus autem possibilis humanus est in potentia ad omnia intelligibilia. reducitur autem ad actum per species intelligibiles. que sunt forme quedam complete ipsius. ut patet ex his que dicuntur. ij. de anima. et ideo oportet in christo ponere scientiam inditam in quantum per verbum dei anime christi sibi personaliter unite impressie sunt species intelligibiles

Ad primū sic proceditur

Uidetur qd anima christi comprehendit et comprehendat
 verbum siue diuinam essentia. Dicit enī Iud. qd trinitas
 sibi soli nota est et hōi assumpto. ergo homo assumptus
 comunicat cum sancta trinitate in illa noticia sui que est
 sancte trinitatis ppria. huiusmodi autem est noticia comp
 hēnsiōis. ergo anima christi comprehendit diuinā essentia.
 ¶ Pre. Quis est vnus deo fm esse psonale qd hz visio
 nem. sed sicut dicit Damasc. in. iij. li. tota diuinitas i vna
 personarum est vnica humane nature in christo. multo g
 magis natura diuina videt ab anima christi et ita videtur
 qd anima christi comprehendit diuinam essentia. ¶ Pre.
 illud quod puenit filio dei per naturam puenit filio hoīs
 per gratiam vt Aug. dicit in li. de trinitate. sed comprehendit
 re diuinam essentiam competit filio dei per naturam. er
 go filio hoīs competit per gratiam. et ita videtur qd ani
 ma christi per gratiam verbū comprehendat. ¶ Sed con
 tra est quod Aug. dicit in libro. lxxij. q. qd se comprehendit
 finitum est. sed essentia diuina non est finita in compario
 ne ad aiām christi cū in infinitū eam excedat. ergo anima
 christi non comprehendit verbum. ¶ Rñ. vdm qd sicut ex
 supradictis patet facta est sic vno naturarū in psona chri
 sti qd tamen pprietas vtriusqz nature inconfusa pmanet.
 ita scilicet qd creatum mansit increatū. et creatura mansit
 infra limites creature. sicut Damasc. dicit in li. iij. Est autē
 impossibile qd aliqua creatura comprehendat diuinā essen
 tiam sicut in prima parte dictū est. eo qd infinitū nō comp
 henditur a finito. et ideo dicendū est qd anima christi nul
 lo modo comprehendit diuinā essentia. ¶ Ad. i. ergo vdm
 qd homo assumptus connumerat diuine trinitati in sui co
 gnitione non ratione comprehendit sed ratione cuiusdam
 excellentissime cognitionis p ceteris creaturis. ¶ Ad. ij. di
 cendū qd necetiam in vnione que est hz esse personale na
 tura humana comprehendit verbum dei siue natura diui
 nam que qzuis tota vnica fuerit humane nature in vna
 persona filij non tamen fuit tota virtus diuina ab huma
 na natura quasi circūscripta. Unde Aug. dicit in epistola
 ad Golumianū. scire te volo non hoc christianam habere
 doctrinam quia ita deus infusus sit carni vt curam guber
 nande vniuersitatis vel deseruerit vel amiserit vel ad ali
 ud corpusculū quasi contractam collectaqz trāstulerit. Et
 similif anima christi totam essentiam dei videt non tamē
 comprehendit quia eam non totaliter videt. id est. non ita
 perfecte sicut visibilis est. vt in prima parte expositum est
 ¶ Ad. iij. vdm qd verbum illud Aug. est intelligendū de
 gratia vnionis fm quam oia que dicuntur de filio dei fm
 naturam diuinam dicuntur de filio hoīs ppter idemptra
 tem suppositi. et fm hoc vere potest dici qd filius hoīs est
 comprehendit diuine essentie nō quidem fm aiām sed fm
 diuinam naturam per quem etiam modū potest dici qd
 filius hoīs est creator.

Ad secundū sic procedit.

Uidet qd aia christi in vbo non cognouit oia. Dicit enī
 Mar. xij. De die aut illo nemo scit neqz ageli i celo neqz
 filius nisi pater. ergo non oia scit in verbo. ¶ Pre. qnto
 aliquis pfectus cognoscit aliqd principiū tanto plura in
 illo principio cognoscit. sed deus pfectius videt essentiaz
 suam qz aia christi. ergo plura cognoscit in verbo qz ani
 ma christi. non ergo anima christi in verbo cognoscit oia.
 ¶ Pre. qntitas sciencie attendit fm qntitate subiliū. si

ergo aia christi sciret in vbo oia que scit vbum. sequeret
 qd sciencia aie christi equaret sciencie diuine creatū videlicet
 increato qd est impossibile. ¶ Sed ptra est qd sup illud
 Apoc. v. dignus est agn? qui occisus est accipe diuinita
 tem et scienciam glo. dicit. id est. oium cognitionē. ¶ Rñ.
 vdm qd cū querit an christi oia cognoscit in vbo dicitur
 dicitur qd si oia pōt duplicif accipi. Vno mō pprie. vt tri
 stribuat pro oibus. que quocūqz mō sunt vel erūt vel fue
 runt. vel dicta vel cognita vel facta a quocūqz fm quod
 cūqz tps. et sic dicendū est qd aia christi in vbo cogno
 scit oia. vnusquisqz enī intellect? creatus in vbo cogno
 scit oia. non quidē oia simplicif. sed tanto plura qnto p
 fectius videt verbū. nulli tamē intellectui beato test qnt
 cognoscit in verbo oia que ad ipsum spectat ad christum
 autē et ad eius dignitatē spectant quodammodo oia. in qntu
 ei subiecta sunt oia. ipse est etiam oium iudex pstitutus a
 deo. quia filius hoīs est. vt dicit Job. v. Et ideo aia chri
 sti in vbo cognoscit oia existētia fm quodcūqz tps et eti
 am hoium cogitatus quoz est iudex. ita qd de eo dicit Jo
 han. ij. ipse enī sciebat quid esset in hoīe. qd pōt intelligi
 non solū qntū ad scienciam diuinā sed etiā qntū ad aie eius
 scienciam quā habet in vbo. Alio mō si oia pōt accipi mag
 large vt extendat non solū ad oia que sunt actu fm quod
 cūqz tps. sed etiā ad oia quecūqz sunt in potentia tanqz
 reducta ad actū. Hoz aut quedā sunt solū in potentia di
 uina. et hmoi non oia cognoscit in vbo aia christi. hoc enī
 esset comprehendere oia que dō pōt facere. qd esset comp
 hēdere diuinā virtutē et psequē diuinā essentia. vit
 rus enī quehbet cognoscit p cognitionē eoz in que potest
 Quedā vō sunt nō solū in potentia diuina sed etiā in po
 tentia creature. et hmoi oia cognoscit aia christi in verbo.
 comprehendit enī in vbo ois creature essentia. et psequē
 potētiā et virtutē que sunt in potentia creature. ¶ Ad. i. er
 go vdm qd illud vbum intellexerūt arrius et eunomius nō qnt
 tum ad scienciam aie quā in christo non ponebāt vt sup di
 ctum est. sed qntū ad diuinā cognitionē filij. quez pone
 bant esse minorē patre qntū ad scienciam. Sed illud stare
 non pōt. qz p verbū dei facta sunt oia. vt dicit Job. i. et in
 ter alia facta sunt etiā p ipsum oia tempora. nihil autem
 per ipsum factum est. qd ab eo ignorat. dicitur ergo nesci
 re diem et horam iudicij. quia non facit scire. interrogat
 enī ab aplis super hoc Act. i. hoc eis noluit reuelare. sicut
 econtrario legitur Gen. xij. nūc cognoui qd timeas deū
 id est. cognoscere te feci. Dicit autē pater scire eo qd hmoi
 cognitionem tradit filio. vnde in hoc ipso qd dicitur nisi
 pater datur intelligi qd filius cognoscit. non solum qntū
 ad diuinam naturam sed etiam quantum ad humanam
 quia vt Chrysostomus argumentatur. si christo homin i
 barum est vt fiat qualiter oporteat iudicare qd est magis
 multo magis datū est ei scire qd est minus scilicet temp
 iudicij. ¶ Orig. tamen hoc exponit de christo fm corp? e
 que est ecclesia. que hoc ipsum temp? ignorat. Quidā au
 tem dicunt hoc esse intelligendū de filio dei adoptiuo non
 naturali. ¶ Ad. ij. vdm qd deus pfectius cognoscit suā es
 sentiam qz anima christi quia eaz comprehendit. et ideo co
 gnoscit oia non solum que sunt actu fm quodcūqz tem
 pus que dicitur sciencia visionis cognoscere. sed oia que
 cūqz tempore potest facere. que dicitur cognoscere per
 simplicem intelligentiā vt in primo habitum est. Si er
 go anima christi oia que deus in seipso cognoscit p scien
 tiam visionis. non tamen oia que deus in seipso cogno
 scit per scienciam simplicis intelligentie. et ita plura de scit

In seipso q̄ anima christi. Ad. iij. dicitur q̄ q̄ntitas sc̄ie non solum attendit̄ fm̄ numerū sc̄ibiliū. sed etiam fm̄ claritatem cognitionis. q̄uis ergo sciētia anime christi quaz dabet in verbo p̄ficetur scientie visionis quā deus habz in seipso q̄ntum ad numerū sc̄ibiliū. scientia tamen dei excedit in infinitum q̄ntum ad claritatem cognitionis scientiam anime christi. quia lumen increatū diuini intellectus in infinitum excedit lumen creatū quoddāq̄ receptū in anima christi non solū q̄ntum ad modū cognoscēdi s̄z etiam q̄ntum ad numerū sc̄ibiliū. vt dictum est r̄c.

Ad tertium sic procedit

Videtur q̄ aīa christi non possit cognoscere infinita. vt bo. Vni infinitū cognoscit̄ repugnat diffinitioni infiniti prout dicit̄ in. iij. p̄physi. q̄ infinitum est cuius q̄ntitatem accipientib⁹ sem̄p̄ aliquid est extra accipe. impossibile autem est diffinitionē a diffinito separari quia hoc est s̄z diffinitionem esse simul. ergo impossibile est q̄ aīa christi sc̄iat infinita. **P̄re.** infinitorū scientia est infinita. sed scientia anime christi non p̄t esse infinita. est enī capacitas eius finita cum sit creatura. non ergo aīa christi possit cognoscere infinita. **P̄re.** in finitro non p̄t esse aliquid maius sed plura p̄tinent in scientia diuina absolute loquendo q̄ in scientia anime christi. vt dictū est. ergo aīa christi n̄ cognoscit infinita. **Sed p̄ra.** Anima christi cognoscit totam suam potentiā r̄ oīa in que p̄t. potest aut̄ in enīe rationē infinitorū peccatorū. fm̄ illud Job. ij. ipse est p̄piciatio pro peccatis nostris. non aut̄ pro nostris tm̄ sed etiam totius mūdi. ergo aīa christi coḡscit infinita. **R̄n.** dōm q̄ scientia non est nisi entis. eo q̄ ens r̄ verū p̄uertuntur. dupliciter aut̄ dicit̄ aliqd̄ ens. vno modo simpliciter. qd̄ sc̄z est ens actu. alio mō fm̄ quid. qd̄ sc̄ilicet est ens in potentia. r̄ quia vt dicit̄. ij. metaphy. vni quodq̄ cognoscit̄ fm̄ qd̄ est ens actu. non aut̄ fm̄ qd̄ est ens in potentia. scientia aut̄ primo r̄ principalit̄ respicit̄ ens actu. sc̄ctū dario aut̄ respicit̄ ens in potentia. qd̄ quidem nō fm̄ seipsum cognoscibile est. sed fm̄ q̄ cognoscit̄ illud in cui⁹ potentia existit̄ q̄ntū ad fm̄ modū sciētie christi aīa nō sc̄it infinita etiam si accipiant̄ in actu oīa quecūq̄ sunt in actu fm̄ quodcūq̄ tempus. eo q̄ status generatiōis r̄ corruptionis non durat in infinitū. vnde est certus numer⁹ non solum eorū que sunt absq̄ generatiōe r̄ corruptione. sed etiam generabiliū r̄ corruptibiliū. q̄ntum nō ad aliū modū sciēdi anima christi in verbo sc̄it infinita. sc̄it enī vt dictum est oīa que sunt in potentia creature. vnde cum in potentia creature sint infinita p̄ hunc modū sc̄it infinita. q̄si quadam scientia simplicis intelligentie non aut̄ scientia visionis. **Ad. i.** ergo dōm q̄ infinitū sicut in prima parte dictum est dupliciter dicit̄. Vno modo fm̄ rationē forme. et sic dicitur infinitū negatiue. sc̄ilicet id qd̄ est forma vel actus non limitat⁹ per naturam vel subiectum in quo recipiatur. r̄ h̄mōi infinitum q̄ntum est de se est maxime cognoscibile p̄pter p̄fectionem actus. licet non sit comparabile a potentia finita creature. sic enī dicit̄ deus infinit⁹ et tale infinitum anima christi cognoscit licet non comprehendit. Alio modo dicitur infinitum fm̄ potentiā materie. quod quidem dicitur p̄uatiue. ex hoc q̄ non habet formam quam naturam est habere. r̄ per hunc modum dicitur infinitum in q̄ntitate. tale autem infinitum ex sua ratione est ignotum. quia sc̄ilicet est quasi materia cum p̄uatiuatione forme vt dicitur in. iij. p̄physi. omnis autem cognitio est per formam vel actum. Sic ergo si huiusmodi

h̄nitum cognosci debeat fm̄ modum ipsi⁹ cogniti impossibile est q̄ cognoscatur. est enī modus ipsius vt accipiat̄ tur pars eius post partem vt dicitur in. iij. p̄physi. r̄ hoc modo verum est q̄ eius quantitatē accipiunt̄ sc̄ilicet p̄te accepta post partem sem̄p̄t̄ est aliquid extra accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu imaterialiter r̄ multa vnitate infinita possunt accipi ab intellectu non per modum infiniti sed quasi finite. vt sic ea q̄ sunt in seipsis infinita sint intellectui cognoscētis finita. et hoc modo anima christi sc̄it infinita. in q̄ntum sc̄ilicet sc̄it ea non discurrendo per singula sed in aliquo vno. puta in creatura aliqua in cuius potentia p̄sistunt infinita et principalit̄ in ipso verbo. **Ad. iij.** dōm q̄ nihil p̄hibet esse aliquid infinitum vno modo qd̄ est alio modo finitū sicut si imaginarem̄ in q̄ntitatem superficiem que sit fm̄ longitudinē infinita fm̄ latitudinē autem finita. sic ergo si essent infiniti hoīes numero haberent quidem infinita tem fm̄ aliquid. sc̄ilicet fm̄ multitudinē. fm̄ tamen rationem essentie non haberent infinitatē. eo q̄ oīs essentie est limitata sub ratione vnus certe speciei. sed illud qd̄ est simpliciter infinitum fm̄ rationem essentie est deus vt in prima parte dictū est. p̄p̄t̄ autem obiectū intellectus est quod quid est. vt dicitur in. iij. de aīa. ad qd̄ pertinet ratio speciei. Sic ergo aīa christi p̄pter hoc q̄ habet capacitatem finitam id qd̄ est simpliciter infinitum tm̄ fm̄ essentia sc̄ilicet deum attingit quidē sed non comprehendit. vt dictum est. id autem infinitum qd̄ in creaturis est infinitū in potentia potest comprehendī ab anima christi. quia comparatur ad ipsam fm̄ essentie rationē. ex qua parte infinitatem non habet. nam etiam intellectus noster intelligit vniuersale. puta naturam generis vel speciei quia quodā modo habet infinitatē in q̄ntum potest de infinitis predicari. **Ad. iij.** dōm q̄ illud qd̄ est infinitum oibus modis non potest esse nisi vni. vnde r̄ p̄h̄s dicit̄ in. i. de ce. et mun. q̄ quia corpus est ad oēm partē dimensionatum impossibile est plura esse corpora infinita. si tamen aliqd̄ esset infinitum vno modo tm̄ nihil prohiberet plura esse talia infinita. sicut si intelligerem⁹ plures lineas infinitas fm̄ longitudinē protractas in aliqua superficie finita fm̄ latitudinē. quia ergo infinitum non est substantia quedā sed accidit rebus que dicuntur infinite. vt dicitur in. iij. p̄physi. sicut infinitū multiplicat̄ fm̄ diuersas substantias ita necesse est q̄ p̄p̄t̄as infiniti multiplicet̄. ita q̄ conueniat vniciq̄ eorum fm̄ illud subiectum. est autē quedā p̄p̄t̄as infiniti q̄ infinito non sit aliqd̄ mai⁹. sic ergo si accipiamus vnā lineam infinitam in illa non est aliqd̄ maius infinito. r̄ similiter si accipiam⁹ quamcūq̄ aliarū linearum infinitarū. manifestū est tamen q̄ vniciq̄ vniciq̄ partes earum partes sunt in finite. oportet ergo q̄ omnib⁹ bus illis infinitis non sit aliqd̄ maius in illa linea. tamē in alia linea r̄ in tertia erunt plures etiam partes infinite p̄ter istas. Et hoc etiam videtur in numeris accidere. nā species numerorū parium sunt infinite. r̄ similiter species numerorū imparium. r̄ tamen etiam numeri pares r̄ imparies sunt plures q̄ pares. Sic ergo dicendū est q̄ infinito simpliciter quo ad oīa nihil est maius. infinito autē fm̄ aliquod determinatum non est aliquid maius in illo ordine potest tamen aliquid maius accipi extra illum ordinem. Per hunc ergo modum infinita sunt in potentia creature. r̄ tamen plura sunt in potentia dei q̄ infinita scientia simplicis intelligentie. plura tamen sc̄it deus fm̄ bōe intelligentie modum.

Questio
Ad quartum sic procedit
Videtur q̄ anima christi non possit cognoscere infinita. vt bo. Vni infinitū cognoscit̄ repugnat diffinitioni infiniti prout dicit̄ in. iij. p̄physi. q̄ infinitum est cuius q̄ntitatem accipientib⁹ sem̄p̄ aliquid est extra accipe. impossibile autem est diffinitionē a diffinito separari quia hoc est s̄z diffinitionem esse simul. ergo impossibile est q̄ aīa christi sc̄iat infinita. **P̄re.** infinitorū scientia est infinita. sed scientia anime christi non p̄t esse infinita. est enī capacitas eius finita cum sit creatura. non ergo aīa christi possit cognoscere infinita. **P̄re.** in finitro non p̄t esse aliquid maius sed plura p̄tinent in scientia diuina absolute loquendo q̄ in scientia anime christi. vt dictū est. ergo aīa christi n̄ cognoscit infinita. **Sed p̄ra.** Anima christi cognoscit totam suam potentiā r̄ oīa in que p̄t. potest aut̄ in enīe rationē infinitorū peccatorū. fm̄ illud Job. ij. ipse est p̄piciatio pro peccatis nostris. non aut̄ pro nostris tm̄ sed etiam totius mūdi. ergo aīa christi coḡscit infinita. **R̄n.** dōm q̄ scientia non est nisi entis. eo q̄ ens r̄ verū p̄uertuntur. dupliciter aut̄ dicit̄ aliqd̄ ens. vno modo simpliciter. qd̄ sc̄z est ens actu. alio mō fm̄ quid. qd̄ sc̄ilicet est ens in potentia. r̄ quia vt dicit̄. ij. metaphy. vni quodq̄ cognoscit̄ fm̄ qd̄ est ens actu. non aut̄ fm̄ qd̄ est ens in potentia. scientia aut̄ primo r̄ principalit̄ respicit̄ ens actu. sc̄ctū dario aut̄ respicit̄ ens in potentia. qd̄ quidem nō fm̄ seipsum cognoscibile est. sed fm̄ q̄ cognoscit̄ illud in cui⁹ potentia existit̄ q̄ntū ad fm̄ modū sciētie christi aīa nō sc̄it infinita etiam si accipiant̄ in actu oīa quecūq̄ sunt in actu fm̄ quodcūq̄ tempus. eo q̄ status generatiōis r̄ corruptionis non durat in infinitū. vnde est certus numer⁹ non solum eorū que sunt absq̄ generatiōe r̄ corruptione. sed etiam generabiliū r̄ corruptibiliū. q̄ntum nō ad aliū modū sciēdi anima christi in verbo sc̄it infinita. sc̄it enī vt dictum est oīa que sunt in potentia creature. vnde cum in potentia creature sint infinita p̄ hunc modū sc̄it infinita. q̄si quadam scientia simplicis intelligentie non aut̄ scientia visionis. **Ad. i.** ergo dōm q̄ infinitū sicut in prima parte dictum est dupliciter dicit̄. Vno modo fm̄ rationē forme. et sic dicitur infinitū negatiue. sc̄ilicet id qd̄ est forma vel actus non limitat⁹ per naturam vel subiectum in quo recipiatur. r̄ h̄mōi infinitum q̄ntum est de se est maxime cognoscibile p̄pter p̄fectionem actus. licet non sit comparabile a potentia finita creature. sic enī dicit̄ deus infinit⁹ et tale infinitum anima christi cognoscit licet non comprehendit. Alio modo dicitur infinitum fm̄ potentiā materie. quod quidem dicitur p̄uatiue. ex hoc q̄ non habet formam quam naturam est habere. r̄ per hunc modum dicitur infinitum in q̄ntitate. tale autem infinitum ex sua ratione est ignotum. quia sc̄ilicet est quasi materia cum p̄uatiuatione forme vt dicitur in. iij. p̄physi. omnis autem cognitio est per formam vel actum. Sic ergo si huiusmodi

Ad quartum sic procedit

Videtur quod anima christi non perfectius videat verbum quam quilibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est per modum cognoscendi. sicut perfectior est cognitio que habetur per medium syllogismi demonstrativi quam que habetur per medium syllogismi dialectici. sed omnes beati vident immediate verbum per ipsam divinam essentiam. ut in prima parte dictum est. ergo anima christi non perfectius videt verbum quam quilibet alia creatura. **Pre.** Perfectio visionis non excedit potentiam visivam. sed potentia rationalis anime qualis est anima christi est infra potentiam intellectivam angeli ut patet per Dionysium. iij. c. de cele. hierarch. **g.** anima christi non perfectius videt verbum quam angeli. **Pre.** Deus in infinitum videt verbum sui perfectius quam anima. sunt ergo infiniti gradus medij inter modum. **g.** deus videt verbum sui et inter modum quo anima christi videt ipsum. ergo non est asserendum quod anima christi perfectius videat verbum vel essentiam divinam quam quilibet alia creatura. **Sed** contra est quod apostolus dicit ad Ephe. i. quod deus constituit christum in celestibus super omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nomen non solum in hoc seculo sed etiam in futuro. sed in celesti gloria tanto aliquis est superior quanto perfectius cognoscit deum. ergo anima christi perfectius videt deum quam aliquis alia creatura. **Rn.** dicitur quod divine essentie visio pervenit omnibus beatis per participationem luminis derivati ad eos a fonte ubi dei. **fm** illud **Eccl.** i. fons sapientie verbum dei in excelsis. hoc autem verbo dei proprius unguitur anima christi que est unita verbo in persona quam quevis alia creatura. et ideo plenius recipit influentiam luminis in quo deus videt ab ipso verbo quam quevis alia creatura. et ideo pre ceteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem. que est dei essentia. et ideo dicitur **Job.** i. vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre. plenus gratie non solum gratie sed et veritatis. **Ad.** i. **g.** dicitur quod perfectio cognitionis quantum est ex parte cogniti attenditur per medium. sed quantum est ex parte cognoscens attenditur per potentiam vel habitum. et inde est quod etiam imbeciles per unum medium vident perfectius cognoscit aliquam conclusionem quam alius. et per hunc modum anima christi quam abundantiori impletur lumine perfectius cognoscit divinam essentiam quam alij beati. licet omnes essentia dei videant per seipsam. **Ad.** ij. dicitur quod visio divine essentie excedit naturalem potentiam cuiuslibet creature. ut in prima parte dictum est. et ideo gradus in ipsa attenduntur magis per ordinem gratie in quo christus est excellentissimus quam per ordinem nature per quam angelica natura perfectibilis manet. **Ad.** iij. dicitur quod sicut super dictum est quod non potest esse maior gratia quam gratia christi per respectum ad unionem verbi. idem etiam dicendum est de perfectione divine visionis. licet absolute considerando possit esse aliquis gradus sublimior per infinitatem divine potentie. **Questio XI**

Deinde considerandum

est de scientia indita vel infusa anime christi. **Circa** hoc querunt sex. **1.** utrum per hanc scientiam christi sciat omnia. **2.** utrum hac scientia vni poterit non convertendo se ad fantasmata. **3.** utrum hec scientia fuerit collativa. **4.** de comparatione huius scientie ad scientiam angelicam. **5.** utrum fuerit scientia habitualis. **6.** utrum fuerit distincta per duos habitus.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod per hanc scientiam christus non cognovit omnia. **Decem** scientia indita est christo ad perfectionem intellectus eius. sed intellectus possibilis anime humane non videtur esse in potentia ad omnia simpliciter. sed ad illa sola in que potest reduci in actum per intellectum agentem qui est proprius actus ipsius. que quidem sunt cognoscibilia per rationem naturalem. ergo per hanc scientiam non cognovit ea que naturalem rationem excedunt. **Pre.** Fantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad visum. ut dicitur. **ij.** de anima. sed non pertinet ad perfectionem virtutis visive cognoscere ea que sunt omnino absque colore. ergo nec ad perfectionem intellectus humanam pertinet cognoscere ea quorum non possunt esse fantasmata. sicut sunt substantie separate. sic igitur cum huiusmodi scientia fuerit in christo ad perfectionem anime intellective ipsius videtur quod per huiusmodi scientiam non cognoverit substantias separate. **Pre.** Ad perfectionem intellectus non pertinet cognoscere singularia. videtur igitur quod per huiusmodi scientiam anima christi non cognoverit singularia. **Sed** contra est quod dicitur **Eccl.** xi. replevit eum spiritus sapientie et intellectus scientie et consilij. sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia. namque ad sapientiam pertinet cognitio omnium immaterialium. ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum. ad consilium autem cognitio omnium agibilium. ergo videtur quod christus per hanc scientiam sibi inditam per spiritum sanctum habuit omnium cognitionem. **Rn.** dicitur quod sicut prius dictum est quod christus fuit ut christi anima per omnia esset perfecta. per hoc quod omnia eius potentias sit reduta ad actum. **Est** autem considerandum quod in anima humana sicut in qualibet creatura consideratur duplex potentia passiva. una quodammodo per comparationem ad agentem naturale. alia vero per comparationem ad agentem primum. quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem alioquem in quem non reduci potest per agentem naturale. et hec convenit vocari potentia obedientie in creatura. **Utraque** autem potentia anime christi fuit reduta in actum per hanc scientiam divinam inditam. et ideo per eam anima christi primo quidem novit quicquid ab ipso cognoscitur per virtutem luminis intellectus agentis. sic sunt quicquid pertinent ad scientias humanas. **Secundo** vero per hanc scientiam cognovit christus omnia illa que per revelationem divinam hominibus innotescunt. siue pertineant ad donum sapientie. siue ad donum prophetie. siue ad quodcumque donum spiritus sancti. **Omnia** enim ista abundantiori et plenius ceteris cognovit anima christi ipsam tamen dei essentiam per hanc scientiam non cognovit sed solum per primam de qua supra dictum est. **Ad.** i. **et** ergo dicitur quod illa ratio procedit de actione naturali anime intellective. que scilicet est per comparationem ad agentem naturale quod est intellectus agens. **Ad.** ij. dicitur quod humana anima in statu huius vite quam quodammodo est ad corpus obligata ut sine fantasmate intelligere non possit non potest intelligere substantias separate. sed post statum huius vite anima separata poterit aliquantulum separate substantias per seipsam cognoscere ut in illa parte dictum est. **Et** hoc precipue manifestum est circa animas beatorum. **Christus** autem ante passionem non solum fuit viator sed etiam comprecensor. unde anima eius poterit cognoscere substantias separate per modum quo cognoscit anima separata. **Ad.** iij. dicitur quod cognitio singularium non pertinet ad perfectionem anime intellective per cognitionem speculativam pertinet tamen ad perfectionem eius per cognitionem practicam que non perficitur absque cognitione singularium. in

quibus est operatio vt dicitur. vi. et. vi. vnde ad prudentiam requiritur memoria preteritorum cognitio presentie et providentia futurorum. vt Cullius dicit in sua rhetorica. quia igitur christus habuit plenitudinem prudentie et omnium consilij consequens est vt cognouerit omnia singularia preterita presentia et futura.

Ad secundum sic procedit.

Videtur quod anima christi non potuerit intelligere secundum hanc scientiam nisi puerendo se ad fantasmatum. Fantasmatum enim comparantur ad animam intellectuam. sicut colores ad visum. vt dicitur. iij. de anima. sed potentia visiva christi non potuit erire in actum nisi puerendo se ad colores. ergo etiam videtur quod anima eius intellectuam non potuerit aliquid intelligere nisi puerendo se ad fantasmatum. Preterea. Anima christi est eiusdem nature cum animalibus nostris. aliquid quando ipsa non esset eiusdem speciei nobiscum. iuxta illud quod apostolus dicit ad philipp. ij. in similitudine hominum factus est. sed anima nostra non potest intelligere nisi conuertendo se ad fantasmatum. ergo nec etiam anima christi.

Preterea. Sensus vari sunt hominibus vt deseruiant intellectum si ergo anima christi intelligere potuit absque puerendo ad fantasmatum que per sensus accipiunt sequeretur quod sensus frustra fuisset in anima christi. videtur ergo quod anima christi non potuerit intelligere nisi puerendo se ad fantasmatum.

Sed contra est quod anima christi cognouit queque per fantasmatum cognosci non possunt scilicet substantias separatas potuit ergo intelligere non puerendo se ad fantasmatum.

Respondeo. dicitur quod christus in statu ante passionem fuit simul viator et comprehensor vt infra magis patebit. et precipue quidem predicationes viatoris habuit ex parte corporis in quantum fuit passibile. conditiones vero comprehensoris maxime habuit ex parte intellectus anime. est autem hec predictio anime comprehensoris vt nullo modo subdatur suo corpori. vt ab eo dependeat sed totaliter ei dicitur vnde et post resurrectionem ex anima gloria redibit in corpus. ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad fantasmatum pueri qui est corpori obligata et quodammodo ei subiecta et ab eo dependens. et ideo anime beate et ante resurrectionem et post resurrectionem possunt absque puerendo ad fantasmatum. et hoc quod dem oportet dicere de anima christi. que plene habuit facultatem comprehensoris. Ad. i. ergo dicitur quod similitudo illa quam philosophus ponit non attenditur quantum ad omnia. manifestum est enim quod finis potentie visive est cognoscere colores. finis autem potentie intellectus non est cognoscere fantasmatum. sed cognoscere species intelligibiles. quas apprehendit a fantasmatum et in fantasmatum secundum statum presentis vite. est ergo similitudo quantum ad hoc quod aspiciunt utraque potentia. non autem quantum ad hoc in quo vtriusque potentie predictio terminatur. nihil autem prohibet secundum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finem tendere. finis autem proprius alicuius rei semper est vnus. et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore. intellectus tamen et aliquid quem statum potest cognoscere absque fantasmatum sed non absque intelligibili specie. Ad. ij. dicitur quod licet anima christi fuerit eiusdem nature cum animalibus nostris tamen habuit aliquem statum quem anime nostre non habent nunc in re sed solum in spe. scilicet statum comprehensoris. Ad. iij. dicitur quod licet anima christi potuerit intelligere non conuertendo se ad fantasmatum poterat tamen intelligere se ad fantasmatum conuertendo. et ideo sensus non fuerunt frustra in eo preteritum cum sensus non ventur homini solus

ad scientiam intellectuam. sed etiam ad necessitatem vite animalis. Ad tertium sic procedit.

Videtur quod anima christi non habuit scientiam hanc per modum collationis. Dicit enim Damascenus in. iij. li. In christo non videmus consilium neque electionem non autem remouentur hec a christo nisi in quantum important collationem et discursum. ergo videtur quod in christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua. Preterea. Hoc indiget collatione et discursu rationis ad inquitenda ea que ignorat. sed anima christi cognouit omnia. vt supra dictum est. non ergo fuit in eo scientia discursiua vel collatiua. Preterea. Scientia anime christi se habuit per modum comprehensionis qui angelis conformantur. vt dicitur Math. xxij. sed in angelis non est scientia collatiua vel discursiua. vt patet per Dionysium. viij. c. de di. no. non ergo in anima christi fuit scientia discursiua seu collatiua. Sed contra. Christus habuit animam rationalem vt supra habitum est. propria autem operatio anime rationalis est conferre et discurrere ab vno in aliud. ergo in christo fuit scientia discursiua vel collatiua. Respondeo. dicitur quod aliqua scientia potest esse discursiua vel collatiua dupliciter. Vno modo quantum ad scientiam acquisitionem sicut accidit in nobis. qui procedimus ad cognoscendum vnum per aliud. sicut effectus per causas et e conuerso. et hoc modo scientia anime christi non fuit discursiua vel collatiua quia hec scientia de qua nunc loquimur fuit sibi diuinitus indita. non per inuestigationem rationis acquisita. Alio modo potest dici scientia discursiua vel collatiua quantum ad vsum. sicut scientes interdum ex causis pcludunt effectus. non vt de nouo addiscant sed volentes vti scientia quam iam habent et hoc modo scientia anime christi poterat esse collatiua vel discursiua. poterat enim ex vno in aliud concludere. sicut sibi placebat. sicut Math. xxij. cum dominus quesuisset a Petro a quibus reges terre tributum acciperent a filiis suis an ab alienis? Petro respondere quod ab alienis concludit quod liberi sunt filij. Ad. i. ergo dicitur quod christo excluditur consilium quod est cum dubitatione et per consequens electio que in ratione tale consilium includit. non autem a christo excluditur vltus consiliandi. Ad. ij. dicitur quod ratio illa procedit de discursu et collatione prout ordinatur ad scientiam acquirendam. Ad. iij. dicitur quod beati conformantur angelis quantum ad dona gratiarum. manet tamen differentia que est secundum naturam. et ideo vti collatione et discursu est connaturalis animalibus beatorum. non autem angelis.

Ad quartum sic procedit.

Videtur quod in christo huiusmodi scientia fuerit minor quam in angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. et anima humana secundum ordinem nature est infra naturam angelicam. Cum ergo scientia de qua nunc loquimur sit indita anime christi ad perfectionem ipsius videtur quod huiusmodi scientia fuerit infra scientiam qua perficitur natura angelica. Preterea. Scientia anime christi fuit aliquid modo collatiua et discursiua. que non potest dici de scientia angelorum. ergo scientia anime christi fuerit inferior scientia angelorum. Preterea. quanto aliqua scientia est magis imaterialis tanto est perfectior sed scientia angelorum est imaterialior quam scientia anime christi. quia anima christi est actus corporis. et habet puerendo ad fantasmatum quod de angelis dici non potest. ergo scientia angelorum est potior scientia anime christi. Respondeo. dicitur quod dicitur de. ij. est quod in modico quam angelis multo

Questio

videtur in christo huiusmodi scientia fuerit minor quam in angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. et anima humana secundum ordinem nature est infra naturam angelicam. Cum ergo scientia de qua nunc loquimur sit indita anime christi ad perfectionem ipsius videtur quod huiusmodi scientia fuerit infra scientiam qua perficitur natura angelica. Preterea. Scientia anime christi fuit aliquid modo collatiua et discursiua. que non potest dici de scientia angelorum. ergo scientia anime christi fuerit inferior scientia angelorum. Preterea. quanto aliqua scientia est magis imaterialis tanto est perfectior sed scientia angelorum est imaterialior quam scientia anime christi. quia anima christi est actus corporis. et habet puerendo ad fantasmatum quod de angelis dici non potest. ergo scientia angelorum est potior scientia anime christi. Respondeo. dicitur quod dicitur de. ij. est quod in modico quam angelis multo

nozar? e vidim? iesu xpm pff passionē mortis glie z hōio re coronatū. Erq. apparet qd pff solā passionē mortis dica tur xps ab angelis minoratus. non g ppter scientiam.

Rñ. ddm q scientia anime xpi indita pōt considerari du/ pliciter. Uno modo fm illud qd habuit a causa influen/ te alio modo fm illud quod habuit ex subiecto recipiente. Quātum ergo ad primum scientia anime xpi indita fuit excellentior q̄ scientia angeloz. z q̄tum ad multitudinē cognitoz. z q̄tum ad scientie certitudinem. qz lumen spi rituale quod est inditum aie xpi est multo excellentius q̄ lumen qd p̄inet ad naturam angelicā. Quātum aut ad secundum. scientia indita anime xpi infra sciam est angelicā scz q̄tum ad modum cognoscendi. qui est naturalis aie humane qui. s. est per conversionem ad fantasmatia. z per collationē ad discursū. Et p hoc patz responsio ad obiecta

Ad quintum sic procedit

Uidef qm in christo non fuit habitualis scientia. dictum est enī q animā xpi decuit maxima perfectio. sed maior est scientia existentis perfectio in actu quam preexistentis in habitu. ergo conueniens fuisse videtur q omnia sciret in actu. ergo non habuit habitualem scientiam. Pre. cu z habitus ordinet ad actum frustra videt esse habitualis scientia que nunq̄ in actu reducitur. cum aut xps sciuerit oia sicut iam dictum est non potuisset omnia illa actu con siderare. vnū post aliud cognoscendo. qz infinita non est enumerādo p̄transire. frustra ergo fuisse in eo scientia ha bitualis. qd est inconueniens. habuit ergo actualem sciē tiam omnium que sciuit z non habitualem. Pre. scientia habitualis est quedam perfectio mentis. perfectior autem est nobilior perfectibili. si ergo in anima christi fuit aliquis habitus scientie creatus sequeretur q aliquid creatum es set nobilior anima xpi. non g in anima christi fuit scientia habitualis. Sed contra est. scientia xpi de qua non loquimur vnica fuit scientie nostre. sicut z anima eius fu it vnus speciei cum aia nostra sed scientia nostra est in ge nere habitus. g z scia christi fuit habitualis. Rñ. ddm q sicut supra dictum est modus huius scientie indite ani me xpi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti. nam rece prum est in recipiente p modum recipientis. est aut hic modus cōnaturalis aie humane vt qnqz sit intelligens actu qnqz in potentia. medium aut inter purā potentiam z actū completū est habitus z sic patet q modus cōnatu ralis aie humane est vt recipiat scientiam p modum habi tus. z ideo dicendum est q scientia indita anime xpi fuit habitualis. poterat enī ea vti qn volebat. Ad i. ergo di cendū q in aia xpi fuit duplex cognitio. z vtraqz suo mo do pfectissima. Vna quidē excedens modum humane na ture. qua. s. dei essentia videt. z alia i ipsa. z hec fuit pfectis sima simplr. z talis cognitio non fuit habitualis sed actu alis respectu oim que hoc modo cognouit. Alio modo si te alia cognitio fuit in xpo fm modum p̄portionatum hu mane nature. put. s. cognouit res sibi p species diuinitus inuitas. de qua cognitione nunc loquimur. z hec cognitō non fuit simplr pfectissima. sed pfectissima in genere cogni tionis hūane. vn non oportuit q semp esset i actu. Ad ij. ddm q habitus reducitur in actum ad imperium volun tatis. nam habitus est quo quis agit cum voluerit. volun tas aut se bz ad infinita indeterminate. z hoc nō est feu sita licet nō actualit in oia tendat. dūmodo redat in id actu aliter qd conuenit loco z tpi. z ideo habitus etiam non ē frustra licet non omnia reducatur in actum que habitui

subiacent. dūmodo reducatur in actum id quod cōgruū it ad debitum finem voluntatis. fm exigentiam negotio rum tempis. Ad. iij. ddm q bonum z ens dicit duplici ter. Uno modo simpliciter. z sic bonū z ens dicit substa na. que in suo esse z in sua bonitate subsistit. Alio modo dicit ens actu. non quia ipsa habeat bonitatem. sed quia eius subiectum est ens z bonum. sic ergo scientia habitua lis non est simpliciter melior z dignior q̄ anima xpi. sed fm quid. nam tota bonitas habitualis scientie cedit in bo nitatem subiecti.

Ad sextum sic proceditur

Uidef qm in aia xpi non fuit nisi vnus habitus scie. quā to enī scientia est pfectior tanto est magis vnica. vñ z an geli superiores p formas magis vniuersales cognoscunt vt in prima pre dictum est. sed scia christi fuit pfectissima. g fuit maxime vna. non g fuit distincta p plures habitus.

Pre. fides nostra deriuat a scientia xpi. vn dicit Be bze. xij. Aspicientes in actorem fidei z consummatore Jesū zē. sed vnus est habitus fidei de oibus credibilibz. vt in scda pre dictum est. ergo multo magis in xpo non fuit nisi vnus habitus scientie. Pre. scie distinguant fm diuer sas rōnes scibilium. sed aia christi oia sciuit fm vnā rā tionem. s. fm lumen diuinitus infusum. g in christo tantum fuit vnus habitus scientie. Sed dicit est qd zach. iij. dicit. q sup lapidem vnum. i. xpm sunt septem oculi. p oculum aut scientia intelligit. ergo videt q in xpo plu res fuerunt habitus scie. Rñ. ddm q sicut dictum est scia indita aie xpi habuit modū naturalem aie humane. est aut cōnaturalis aie humane vt recipiat spēs in mino ri vniuersalitate quā angeli. ita. s. q diuerfas naturas spe cificas p diuerfas intelligibiles spēs cognoscat. ex hoc au tem p̄tingit q diuerse ipēs habitus sciaz in nobis sunt. qz sunt diuerfa scibilium genera. in q̄tum. scia reducunt ē vnū genus eodem habitu scientie cognoscunt sicut vi dēt in primo poste. q vna scientia est que est vnus gene ris subiecti. z ideo scientia anime christi indita fuit distin cta fm diuerfos habitus. Ad. i. ergo ddm q sicut su pra dictum est. scientia anime christi est pfectissima. et excedens scientiam angelorum. q̄tum ad id quod consi deratur in ea ex parte rei influentis. est tamen infra sciam āgelicā q̄tum ad modū recipientis z q̄tum ad hūmōi modum p̄inet q scia illa p multos habitū distinguat. q̄ p speci es magis particulares existentes. Ad. ij. ddm q fides nostra innuit prime veritati. z ideo xps est actor fidei nre. fm diuinā scientiam. q est simplr vna. Ad. iij. ddm q lumen diuinitus infusum est ratio intelligēdi cōmunit. ea que diuinitus reuelant. sicut z lumen intellectus eoz que naturaliter p̄gnoscent. z ideo oportuit in aia xpi spēs singulariū rerū ponere ad cognoscendum p̄gnitione ppria vnū quodqz. z fm hoc oportuit esse diuerfos habitus scie in aia xpi vt dictum est. Questio XII

Deinde consideranduz

est de scientia aie xpi acquisita vel exp̄imentali Et circa hoc q̄runt quattuor. Primo vtz fm hanc scientiam xps nouit oia. Secdo vtz in hac scia pfe cent. Tertio vtz aliquid ab hoie didicerit. Quarto vtz acceperit aliquid ab angelis.

Ad primum sic proceditur

Uidef qm fm hac sciaz xps non oia cognouit. hūmōi enī

scia per experientiam acquirif. sed xps non omnia expertus est. non ergo omnia fm banc scientiam sciuit. ¶ Pre. sci entia acquirif p sensum. sed non omnia sensibilia sensito corporalibus christi fuerunt subiecta. non ergo scdm banc scientiam oia cognouit. ¶ Pre. quantitas scientie attendit fm scibilia. si ergo fm banc scientia xps omnia sciuit. fer esset in eo scia acquisita equalis scientie infuse et scientie beate. qd est inconueniens. non ergo fm banc scientia xps omnia sciuit. ¶ Sed contra est quod nihil imperfectu fuit in christo qd ad animam. fuisset aut imperfecta hec eius scientia si fm eam non sciuisset omnia. qz imperfectu est cui potest fieri additio. ergo fm banc xps omnia sciuit. ¶ Rñ. dñm q scientia acquisita ponitur in anima christi vt supra dictum est propter conuenientiam intellectus agentis. ne eius actio sit ociosa. que facit intelligibilia actu. sicut et scientia indita vel in infusa ponit in anima christi. ad perfectionem intellectus possibilis. sicut aut intellectus possibilis est quo est omnia fieri ita intellectus agentis est quo est omnia facere. vt dicit in. iij. de aia. et ideo sicut per scientiam inditam sciuit anima christi omnia illa ad que intellectus possibilis est quocumq modo in potentia ita p scientiam acquisitam sciuit omnia illa que pnt fieri p actione intellectus agentis. ¶ Ad. i. ergo dñm q scia te rti acqri potest non solum p experientiam ipsarum. sed etiam p experientiam quarundam aliarum. cum ex virtute luminis intellectus agentis possit homo intelligere vel pcedere ad intelligendum effectus p causas. et causas p effectus. et similia p similia. et contraria per contraria. sic ergo licet christus non fuerit omnia expertus ex his tamen que expertus est in omnium deuenit noticiam. ¶ Ad. ij. dñm q licet corporalibus sensibus christi no fuerint subiecta omnia sensibilia. fuerunt tamen sensibus eius subiecta aliqua sensibilia. ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in noticiam aliorum deuenire p modum predictum. sicut videndo corpora celestia potuit comprehendere eorum virtutes et effectus. quos habent istis inferioribus. qui eius sensibus non subiacebant. et eadem ratione ex quibuscuq alqs in aliorum noticiam deuenire potuit. ¶ Ad. iij. dñm q fm istam scientia anima christi non simpliciter cognouit omnia. sed illa omnia que per lumen intellectus agentis hominis sunt cognoscibilia. vnde p banc scientiam non cognouit essentias separatarum substantiarum. nec enam singularia preterita vel futura. que tamen cognouit per scientiam inditam vt supra dictum est.

Ad secundum sic proceditur

Vides q fm banc scientiam christus non profecerit. sicut eni fm scientiam beatitudinis vel fm scientiam infusam christus cognouit omnia ita fm banc scientiam acquisitam vt ex dictis patet. sed fm illas scientias non profecerit. ergo nec fm istam. ¶ Pre. proficere est imperfecti. quia pfectum additionem non recipit. sed in christo non est ponere scientiam imperfectam. ergo fm banc scientiam xps non profecerit. ¶ Pre. Da. dicit. qui proficere dicunt christum sapientia et gratia. vt additamentum sensus suscipientem non venerant v nione. non venerari aut vnionem est impium. ergo impium est dicere. q scientia eius additamentum accepit. ¶ Sed contra est qd habet Luce. ij q Iesus proficiebat scientia et etate et gratia apud deum et hoies. Et Ambro. dicit q proficiebat fm sapiam humanam. humana aut sapia est que humano modo acquirif

f. p lumen intellectus agentis. q christus fm banc scientiam profecerit. ¶ Rñ. dñm q duplex est profectus sapie. ¶ Unus quidem fm essentiam. prout. si ipse habitus scientie auge tur. Alius aut est fm effectum. puta si aliquis fm eundem et equalem scientie habitum. primo minora alqs demonstret. et postea maiora et subtiliora. Hoc aut scdo mo manifestum est q xps in scia et gratia pfecerit sicut et etate. qz scz fm augmentu etatis opa maiora faciebat. que maior e sapiam et gradum demonstrabat. sed qdum ad ipm habitum scie manifestu est q habitus scie infuse in eo non est augmentatus. cum a principio plenarie sibi fuerunt oes scientie infuse et multominus scia beata in eo augeri poterat. de scientia aut diuina q non possit augeri supra in pma pre dictu est. Si q preter habitum scie infusum non sit in aia xpi habitus aliquis scientie acquisite. vt quibusdam vides. et inde aliquando visum est nulla scia in xpo augmentata fuit fm suam essentia. sed solum fm experientiam. i. p conuersionem specierum intelligibiliu inditam ad fantasmata. et fm hoc dicunt q scientia xpi profecerit fm experientiam. querendo. s. species intelligibiles i diuas ad ea que de nouo p sensum accepit. Sed quia inconueniens vides q aliqua naturalis actio intelligibilis xpo videret cum exirabere species intelligibiles a fantasmatibus sit quedam naturalis actio huius fm intellectu agentem conueniens vides banc etiam actionem in xpo ponere et ex hoc sequit q in aia xpi aliquis habitus scie fuit qui p hmoi abstractione specierum potuerit augmentari ex hoc s. q intellectus agens post primas spes intelligibiles abstractione a fantasmatibus poterat etiam alias abstrahere. ¶ Ad. i. ergo dñm q iam scia infusa aie xpi q scientia beata fuit effectus agentis infinite virtutis qui potest simul totum operari. et ita in neutra scientia christus profecerit. sed a principio habuit eam perfectam. sed scientia acquisita e tantum ab intellectu agente. qui non simul totum operatur sed successive. et ideo fm banc scientiam christus non a principio sciuit omnia sed paulatim et post aliquod tempus. scilicet in perfecta etate. quod patet ex hoc. q euangelista simul dicit eum profecisse scientia et etate. ¶ Ad secundum dicendum q bec scientia in christo fuit etia perfecta fm tempus licet non erit perfecta simpliciter et fm numerum. et ideo potuit habere augmentum. ¶ Ad tertium dicendum q verbum Damasceni intelligitur qdru ad illos qui dicunt simpliciter factam fuisse additionem scientie christi. fm quamcumq eius scientiam. et precipue fm infusam. que causatur in anima christi ex vnione ad verbum. non autem intelligitur de augmento scientie q ex naturali agente causatur.

Ad tertium sic proceditur

Videtur q christus aliquid ab hominibus didicerit. videtur enim Luce. ij. q inuenerunt eum in templo in medio doctorum. interrogantem illos et respondentem. interrogate vero et respondere est addiscens. ergo christus ab hominibus aliquid didicit. ¶ Preterea acquirere scientiam ab homine docente videtur esse nobilius q acquirere a sensibus. quia in aia docentis hominis sunt species intelligibiles in actu. in rebus aut sensibilibus sunt species intelligibiles solum in potentia. sed xps accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus vt dictum est. ergo multo magis poterat accipere scientiam ad discendo ab hominibus. ¶ Preterea. christus fm scientiam experimentalem a principio non omnia sciuit sed

Quo
 In rebus aut sensibilibus sunt species intelligibiles solum in potentia. sed xps accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus vt dictum est. ergo multo magis poterat accipere scientiam ad discendo ab hominibus. ¶ Preterea. christus fm scientiam experimentalem a principio non omnia sciuit sed

In ea proficiet. ut dictum est. sed quilibet audiens sermonem significativum alicuius potest addiscere quod nescit. ergo christus potuit ab hominibus aliqua addiscere que secundum hanc scientiam nesciebat. **Sed** contra est quod dicitur **Esa. lv.** Ecce reficem populum dedit eum ducem et preceptorem gentium. preceptoris autem non est doceri sed docere. **Christus** non accepit aliquam scientiam per doctrinam hominum. **Christus** enim quod in quolibet genere motus id quod est primum movens non movetur secundum illam speciem motus. sicut primum alterans non alteratur. **Christus** autem constitutus est caput ecclesie. quoniam motus omnium hominum. ut supra dictum est. ut non solum homines per ipsum gratiam accipiant sed etiam ut homines ab eo doctrinam veritatis recipiant. unde ipse dicit **Jo. xvi.** In hoc natus sum. et ad hoc veni in mundum. ut testimonium perhibeam veritati. et ideo non fuit convenienter eius dignitas. ut a quocumque hominum doceretur. **Ad. i.** ergo dicitur quod sicut origenes dicit super **Lucam** Dominus interrogabat non ut aliquid disceret. sed ut interrogatus erudiret. ex uno quippe doctrine fonte manat et interrogare et respondere sapienter. unde et ibidem in euangelio sequitur quod superabant omnes qui eum audiebant super prudentiam et sensum eius. **Ad. ii.** dicitur quod ille qui addiscit ab homine non accipit immediate scientiam a speciebus intelligentibus que sunt in mente ipsius. sed mediantibus sensibilibus libris vocibus tanquam signis intellectualium conceptionum. sicut autem voces ab homine formate sunt signa intellectualis ipsius scientie. ita creature a deo condite sunt signa sapientie eius. unde **Eccli. i.** dicitur quod deus effudit sapientiam suam super omnia opera sua. sicut ergo dignus est doceri a deo quod ab homine ita etiam dignus est accipere scientiam per sensibiles creaturas que per hominis doctrinam. **Ad. iii.** dicitur quod Jesus proficiebat in scientia experientiali sicut etiam in etate videtur esse. sicut autem etas optima requirit ad hoc quod homo accipiat scientiam per inventionem ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret eius etati. et ideo audiendis doctrine sermonibus non accommodavit auditum. nisi illo tempore quo poterat etiam per viam experientie talem scientie gradum attingere. unde **Grego.** dicit super **Ezech. omel. xij.** duodecimo anno etatis sue dignatus est homines interrogare in terra. quia iuxta rationis usum doctrine sermo non suppetit. nisi in etate perfecta

Ad tertium sic procedit

Videtur quod christus ab angelis scientiam accepit. dicitur enim **Luc. xij.** quod apparuit christo angelus de celo confortans eum. sed confortatio fit per verba exhortatoria docentis. secundum illud **Job. iij.** ecce docuisti plurimos. et manus lassas rotaborasti. vacillantes confirmaverunt sermones tui. ergo christus ab angelis doctus est. **Pre. Diony.** dicit. **iii. ca. cele. ierar.** video enim quod ipse Jesus supercelestium substantiarum super substantiali substantia ad nostram intransmutabiliter veniens obedienter subiicitur patri et dei per angelos formationibus. videtur ergo quod ipse christus ordinatio legis divine subijci voluit per quam homines mediantibus angelis erudiuntur. **Pre. sicut** corpus humanum naturaliter subiicitur corporibus celestibus ita etiam humana mens angelicis mentibus. sed corpus christi subiectum fuit impressionibus celestium corporum. passus est enim calorem in estate. et frigus in hyeme. sicut et alias humanas passiones. ergo et eius mens humana subiacebat illuminationibus supercelestium spirituum. **Sed** contra est quod **Diony.** dicit. **vij. ca. cele. ierar.** quod supremi angeli ad ipsum Jesum questionem faciunt. et ipsius divine opera

tionis pro nobis scientiam discunt. et eos ipse Jesus sine medio docet. non autem est eiusdem docere et doceri. ergo christus non accepit scientiam ab angelis. **Responsio** dicendum quod anima humana sicut est media inter substantias spirituales et res corporales ita duobus modis nata est. primum. uno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus. alio modo per scientiam inditam siue impressam ex illuminatione spiritualium substantiarum. utroque quidem modo anima christi fuit perfecta. **Ex sensibilibus** quidem secundum scientiam experientialem. ad quam quidem non requiritur lumen angelicum. sed sufficit lumen intellectus agentis. **Ex impressione vero** superiorum secundum scientiam infusam quam est immediate adeptus a deo. sicut enim supra omnem modum creature anima illa unita est verbo in unitate persone. ita supra communi modum hominum immediate ab ipso dei verbo repleta est scientia et gratia. non autem mediantibus angelis. qui etiam ex influentia verbi rerum scientiam in ipso principio acceperunt sicut dicit **Augu. ij. li. super Gen.** ad litteram. **Ad primum** ergo dicendum quod illa confortatio angeli non fuit per modum instructionis. sed ad demonstrandam proprietatem humani nature. unde **Beda** dicit super **Lucam.** in documento virtusque nature et angeli ei ministrasse et eum confortasse dicitur. creator enim sue creature non eguit presidio. sed homo factus sicut propter nos tristis est ita propter nos confortatur. ut. sicut in nobis fides incarnationis sue confirmetur. **Ad. ii.** dicitur quod **Diony.** dicit christum angelicis informationibus fuisse subiectum. non ratione simpliciter sed ratione eorum que circa eius incarnationem agebant. circa ministrationem in infanti etate constituti. unde ibidem subdit. quod per medios angelos nuntiavit **Joseph** a parte dispensata **Jesu** ad egiptum recessio. et rursus ad iudeam de egipto transductio. **Ad. iii.** dicitur quod filius dei assumptus fuit corpus passibile ut infra dicitur. sed anima perfectum scientia et gratia. et ideo corpus fuit convenienter subiectum impressioni celestium corporum. anima vero eius non fuit subiecta impressioni celestium spirituum.

Deinde considerandum

est de potentia anime christi. Et circa hoc queruntur quattuor. Primo utrum habuit omnipotentiam simpliciter. Secundo utrum habuit omnipotentiam respectu corporaliu creaturaru. Tertio utrum habuit omnipotentiam respectu proprii corporis. Quarto utrum habuit omnipotentiam respectu executionis proprie voluntatis.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod anima christi habuit omnipotentiam. dicit enim **Ambro.** super **Lucam** potentiam quam dei filius naturaliter habet homo erat ex parte acceptus. sed hoc precipue videtur esse secundum animam que potior pars hominis. cum ergo filius dei ab eterno omnipotentiam habuit videtur quod anima christi ex tempore omnipotentiam accepit. **Pre.** sicut potentia dei est infinita sic etiam eius scientia. sed anima christi habet omnium scientiam eorum que scit deus quodammodo ut supra dicitur est. ergo etiam habet omnipotentiam et est ita omnipotens. **Pre.** anima christi habet omnem scientiam. sed scientiam quodam est practica quedam secularium. que habet eorum que scit scientiam practica ut sciat facere que scit. et sic videtur quod omnia facere possit.

Sed contra est quod proprium est dei non potest alicui creature convenire. sed proprium est dei esse omnia

verbi sibi vniū sicut habuit instrumentale virtutē ad oēs immutationes miraculosas faciendas ordinabiles ad incarnationis finem. que est restaurare omnia. siue que in celo siue que in terra sunt. Immutationes vero creaturarū que sunt verbiles in nihil correspondent creationi verū. prout. s. producuntur ex nihilo. et ideo sicut solus deus potest creare ita solus potest creatas in nihilum redigere qui etiam solus eas in esse conseruat ne in nihilum decendant. sic ergo dicendum est quod anima christi non habet omnipotentiam. respectu immutationis creaturarum. ¶ Ad. i. ergo vōm quod sicut dicit Hiero. Illi potestas data est qui paulo ante crucifixus et sepultus in tumulo. qui postea resurrexit. idem xps sicut homo dicitur sibi data potestas respectu vniū. per quam factum est vt homo esset omnipotens. vt supra dictum est. et quibus hoc ante resurrectionem innotuerit angelis post resurrectionem aut innotuit oibus hominibus vt remigius dicit. tunc aut dicitur res fieri quā innotescit. et ideo post resurrectionem dicit sibi potestatem esse datam in celo et in terra. ¶ Ad. ii. vōm quod licet ois creatura sit mutabilis ab alia creatura p̄ter sup̄erum angelum qui tñ potest illuminari ab anima christi nō tamē omnis immutatio que potest fieri circa creaturam potest fieri a creatura. sed quedam immutationes p̄nt fieri a solo deo. quecumq; tamen immutationes possunt fieri p̄ creaturas possunt etiam fieri p̄ animam christi sicut est instrumentum verbi. non aut sicut propria naturam et virtutē quod quedam huiusmodi immutationum non p̄tinent ad animam neq; q̄tum ad ordinem nature. neq; q̄tum ad ordinem gratie. ¶ Ad. iii. dicendum quod sicut in sc̄da parte dictum est. gratia virtutum seu miraculorum datur anime alicuius sancti non vt propria virtute eius sed vt p̄ virtutem diuinam huiusmodi miracula fiant. et hec quidem gratia excellentissime est data anime christi. vt. s. non solum ipse miracula faceret. sed etiam vt hanc gratiam in alios trāsfunderet. vnde dicitur Matthe. x. quod conuocans duodecim discipulis dedit illis potestatem spirituum immundorum vt eijcerent eos. et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem.

Ad tertium sic procedit

Vides quod anima christi habuit omnipotentiam respectu proprii corporis. dicit enim da. in. ii. quod omnia naturalia fuerit xpo voluntaria. volēs enī esuriuit. volēs sinuit. volēs timuit. volēs mortuus est. sed ex hoc dicitur omnipotēs quia omnia illa quecumq; voluit fecit. ergo vides quod anima christi habuit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprii corporis. ¶ Pre. in christo fuit perfectus humana natura q̄ in adam. in quo sicut originale in se habuit quā habuit in statu innocentie corpus habebat omnino anime subiectum. vt nihil in corpore posset accidere contra anime voluntatē. ergo multo magis anima christi habuit oipotentiam respectu sui corporis. ¶ Pre. ad imaginationem anime naturaliter corpus immutatur. et tanto magis q̄to aia fuit fortioris imaginatiois. vt i prima pte habuit. sed anima xpi habuit virtutē p̄fectissimā. et q̄tum ad imaginem et q̄tum ad alias virtutes. ergo anima xpi fuit oipotens in respectu ad corpus proprium. ¶ Sed p̄tra est quod dicitur ad Hebre. ii. quod debuit p̄ omnia substantiis assimilari. et ad conditionem nature humane. sed ad conditionem humane nature pertinet quod valitudo corporis et eius nutritio et augmentum impio rationis seu voluntatis nō subdantur. quia naturalia soli deo

qui est actor nature subdantur. ergo non in christo subdebantur. non ergo anima christi fuit omnipotens respectu proprii corporis. ¶ Res. vōm quod sicut supra dictum est. anima christi potest dupliciter considerari. ¶ Uno modo sicut propriam naturam et virtutem. et hoc modo sicut non poterat immutari exteriora corpora cursu et ordine nature ita etiam non poterat immutare proprium corpus a naturali dispositione. quia anima christi sicut propriam naturam habet determinatam proportionem ad corpus suū. Alio modo potest considerari anima christi sicut quod est instrumentum vniū verbo dei i persona. et sic subdebat ei potestatem totaliter omnis dispositio proprii corporis. quod tamen virtus actio nis non proprie attribuitur instrumento sed principali agenti talis omnipotentia attribuitur magis ipsi verbo dei quā anime christi. ¶ Ad. i. ergo vōm quod verbum dāma. est intelligendum q̄tum ad voluntatem diuinā christi. quia sicut ipse dicit in precedenti capitulo beneplacito diuine voluntatis permittēbatur carne pati. et quedā propria operari. ¶ Ad. ii. vōm quod non p̄tinebat hoc ad originale iusticiam quā adam habuit in statu innocentie quod anima hominis haberet virtutem trāsmutandi corpus proprium in quacumq; formam. sed quod posset ipsum obseruare absque nocimento. et hanc etiam naturam christus assumpsit potuisset si voluisset. sed cum sint tres status hominum scilicet. innocentie. culpe. et glorie. sicut de statu glorie assumptis comprehenduntur. et de statu innocentie immunitatem a peccato. ita et de statu culpe assumpsit necessitatem subiaccendi penalitatibus huius vite. vt infra dicitur. ¶ Ad. iii. vōm quod imaginationi si fortis fuerit obedit naturaliter corpus. q̄tum ad aliqua. pura q̄tum ad causam de trabe in alto posita. quod imaginatio nata est esse principium motus localis vt dictum est. in. de anima. similiter enī q̄tum ad alterationem. que est sicut calor et frigus. et alia convenientia. eo quod imaginationi sequenter nate sunt consequi passiones anime sicut quod mouet cor. et sic p̄ comonone spirituum totum corpus alterat. alie vero dispositiones naturales quod non habent ordinem naturalem ad imaginationem non trāsmutantur ab imaginatione q̄tumcumq; sit fortis puta figura manus vel pedis. vel aliquid simile.

Ad quartū sic proceditur

Videtur quod anima christi non habuit omnipotentiam respectu executionis proprie voluntatis. dicitur enim Matthe. vi. quod ingressus domū neminem voluit scire. sed non potuit latere. non ergo potuit exequi in omnibus propositis sue voluntatis. ¶ Pre. preceptum est signum voluntatis vt in prima parte dictum est. sed dominus quedam faciēda precepit. quorum contraria acciderunt. dicit enim Matthe. ix. quod cecis illuminatis cominatus est Iesus dicens videte ne aliquis sciat. illi autē egressi diffamauerunt illū per totam terram illam. non ergo in omnibus potuit exequi propositum sue voluntatis. ¶ Pre. illud quod aliquis potest facere non potest ab alio. sed dominus petiuit a patre orando illud quod fieri volebat. dicitur enim Lu. vi. quod exiit in montem orare. et erat pernoctans in oratione dei. ergo non potuit exequi in omnibus sue voluntatis propositum. ¶ Sed contra est quod Augu. dicit in libro de questionibus noui et veteris testamentorum. impossibile est vt saluatoris voluntas non impleat. neq; potest velle quod scit fieri non debere. ¶ Responso. dicendum quod anima christi dupliciter aliquid voluit. ¶ Uno modo quasi p̄ se implendum. et sic dicendum est quod quicquid voluit

ad corpus. sed caro pateretur que conueniunt nature
passibili. fm id. q. dicit da. q. beneplacito diuine volunta-
tis pmittebat carni pati. et opari quedam ppria. ¶ Ad. iij.
vdm q. pena sp sequit culpam actualem vel originalem.
qñqz quidem eius qui punif. qñqz aut alterius. p quo il-
le qui patitur penas satisfaci. et sic accidit in xpo fm illud
Ela. liij. Ipse vulneratus est ppter iniquitates nostras.
atritus est ppter scelera nostra. ¶ Ad. iij. vdm q. infir-
mitas assumpta in christo non impediabat finem incarna-
tionis. sed maxime promouit vt dictum est. Et quis per
hmoi infirmitates absconderet eius diuinitas manifesta-
batur tamen humanitas. que est via ad diuinitatem pue-
niendi. fm illud ad Ro. v. Accessum habemus ad dei p-
phetiam xpm. desiderabant aut antiqui partes in christo n-
quidem fornicitatem corpalem. sed spirituaalem. per qua
et diabolus vicit. et humanam infirmitatem sanauit.

Ad secundum sic pceditur

Videf q. christus ex necessitate bis defectibus non subia-
cuerit. dicit enim Ela. liij. Oblatus est qz ipse voluit. et loq-
tur de oblatione ad passionem. sed voluntas opponitur ne-
cessitati. ergo christus non ex necessitate subiicitur corpo-
ris defectibus. ¶ Pre. da. dicit in. iij. li. nihil coactum in
xpo consideretur sed oia voluntaria. sed quod est volun-
tarium non est necessarium. ergo hmoi defectus non fuerit
ex necessitate in xpo. ¶ Pre. necessitas inferit ab aliquo po-
tentiori. sed nulla creatura est potentior qz aia christi. ad
qua ptebatur corpus ppriū conseruare. ergo hmoi defectus
seu infirmitates non fuerunt ex necessitate in christo. ¶
Sed contra est qd Apl. dicit ad Ro. viij. Visit deus fili-
um suum in similitudinem carnis peccati. sed condicio
carnis peccati est q. habet necessitatem moriendi et sustine-
di alias passiones. ergo talis necessitas sustinendi hos de-
fectus fuit in carne christi. ¶ Rñ. vdm q. duplex est ne-
cessitas. Una quidem coactionis. que fit ab agente extrin-
seco. et hec quidem necessitas ptraiat et nature et volunta-
ri. quorum vtrūqz est principium intrinsecum. Alia autē
est necessitas naturalis. que consequitur principia natu-
ralia. puta formam. sicut ē necessarium ignem calefacere
vel materiam. sicut necessarium est corpus ex contrarijs cō-
positum dissolui. Scdm ergo hanc necessitatem que con-
sequitur materiam corpus christi subiectum fuit necessi-
tati mortis et aliorum hmoi defectuum. quia sicut dictum
est beneplacito diuine voluntatis christi carni pmitteba-
tur agere et pati quedam ppria. hec autē necessitas cau-
satur ex principijs humane nature vt dictum est. Si autē
loquamur de necessitate coactionis fm q. repugnat natu-
re corpali sic iterum corpus christi fm conditionem pro-
prie nature necessitati subiicitur. et clauis pforantis et flagel-
li percutientis. fm vtro q. necessitas talis repugnat volū-
tati manifestum est q. in christo non fuit necessitas horū
defectuum. nec p respectum ad voluntatem diuinam. nec
p respectum ad charitatem humanam christi absolute. p-
ut sequitur rationem deliberatiuam. sed solum fm natu-
rale motum voluntatis. prout scz naturaliter refugit mor-
tem. et corporis nocumenta. ¶ Ad. i. ergo vdm q. christus
dicit oblat. q. voluit et volūate diuina. et volūate huma-
na deliberata. licet mors contra naturalem motum volun-
tatis humane esset. vt da. dicit. ¶ Ad. iij. vdm q. nullo pa-
tet ex dictis. ¶ Ad. iij. vdm q. nichil fuit potentius qz
anima christi absolute. nihil tamen prohibet aliquid fuis-
se potentius qz in ad hunc effectum. sicut clauis ad per-

forandum. et hoc dico q. fm animam christi consideratur
fm virtutem propriam.

Ad tertium sic procedit

Videf q. christus defectus corporales contraxit. illud
enī contrahere dicimur quod simul ex natura et origine cō-
trahimus. sed christus simul cum natura humana defectus
et infirmitates corporales p suam originem ptrauit a matre.
cuius caro hmoi defectibus subiacebat. q. videf q. hos defe-
ctus ptrauit. ¶ Pre. id qd ex principijs nature causat fil-
ex natura trahit et simul ptrahit. sed hmoi penales cau-
sant ex principijs humane nature. ergo xps eas contra-
xit. ¶ Pre. fm defectus alijs hoibz simulat. vt dicitur ad
Hebr. ij. Sed alij homines hmoi defectus contraxerunt
q. videf q. etiam christus hmoi defectus contraxit. ¶
Sed contra est q. hmoi defectus ex peccato contrahunt.
fm illud ad Roma. v. Per vnum hominem peccatum in-
trauit in mundum. et per peccatum mors. sed in christo nō
habuit peccatum locum. ergo hmoi defectus christus nō
contraxit. ¶ Rñ. vdm q. in verbo contrahendo intelligit
ordo effectus ad causam. vt. s. dicatur contrahi quod si-
mul cum sua causa ex necessitate trahitur. causa autē mor-
tis et horum defectuum in humana natura est peccatum.
quia per peccatum mors intrauit in mundum. vt dicitur
ad Roma. v. et ideo illi proprie dicuntur hos defectus cō-
trahere. qui ex debito peccati hos defectus incurruunt. xps
autē hos defectus non habuit ex debito peccati. quia vt di-
cit Augu. exponēs illud Jo. iij. Qui de sursum venit su-
per omnes est. de sursum venit christus. i. de altitudine hu-
mane nature quaz habuit ante peccatum primihominis
accepit enī naturā humanam absqz peccō in illa puritate
qua erat in statu in nocētie. et simili. nō potuisset assume-
re humanam naturā absqz defectibus. Sic ergo patet q.
xps non contraxit defectus. quasi ex debito peccati eos susci-
piendo. sed ex propria voluntate. ¶ Ad. i. ergo vdm q.
caro virginis fuit concepta in originali peccato. et ideo hos
defectus ptrauit. sed caro xpi ex virgine assumpsit naturam
absqz culpa. et sicut potuisset naturā assumere absqz pena. s.
voluit suscipere penā ppter opus nre redemptionis imple-
di. et ideo habet hmoi defectus. non ptraendo. sed volun-
tarie assumendo. ¶ Ad. ij. ergo vdm q. causa mortis et a-
liorū defectuum in humana natura est duplex
vna quidē remota. que accipit ex pte principiorum mate-
rialium humani corporis. in qz tum est ex contrarijs compo-
situm. sed hec causa impediēbatur per originale iusticiā
et ideo proxima causa mortis et aliorū defectuum est p qd
est subtracta originalis iusticia et propter hoc quia christus
fuit sine peccato dicitur non contraxisse huiusmodi defe-
ctus. sed voluntarie assumpsisse. ¶ Ad. iij. vdm q. christus
in hmoi defectibus assimilatus est alijs hominibus. qz tum ad
qualitatem defectuum. non autē qz tum ad causam. et ideo
non contraxit hmoi defectus. sicut et alij.

Ad quartū sic proceditur

Videf q. christus omnes defectus corporales hominum
assumere debuit. dicit enim Da. quod est in assumptio-
le est incurabile. sed christus venerat omnes defectus no-
stros curare. ergo omnes defectus nostros debuit assume-
re. ¶ Pre. dictum est q. ad hoc q. christus pro nobis sa-
tisfaceret debuit habere habitus pfectissimos in anima
et defectus in corpore. sed ipse ex parte aie assumpsit pleni-
tudine ois gte. q. ex pte corporis debuit assūere oēs defectus

Pre. inter oēs defectus corporales precipuum locum tenet in ore. sed xps assumpsit mortem. q̄ multo maḡ omnes defectus alios assumere debuit. Sed p̄tra est quod p̄traria non p̄t simul fieri in eodem. sed quedā infirmitates sunt sib̄ invicē p̄trarie v̄pote ex p̄ncipijs contrarijs causate. q̄ non potuit esse q̄ xps oēs infirmitates humanas assumeret. **R̄n.** dōm q̄ sicut dictū est xps humanas defectus assumpsit ad satisfaciendū p̄ peccato humane nature. ad qd̄ requirebat q̄ p̄fectionem gr̄e et scientie haberet in aīa. illos q̄ defectus xps assumere debuit qui cōsequunt̄ ex peccato cōmuni totius nature. nec tamen repugnant p̄fectioni scientie et gratie. sicut ergo non fuit conveniens ut oēs defectus seu infirmitates humanas assumeret. Sunt enim quidam defectus qui repugnant p̄fectioni scientie et gratie. sicut ignorantia. p̄nitās ad malum. et difficultas ad bonum. Quidam autē defectus sunt qui nō cōsequunt̄ communiter totam humanam naturam. p̄p̄ peccatum primi hoīs. sed causant̄ in aliquibus hoīb̄. ex quibusdam particularib̄ causis. sicut lepra. et morbo caducō et alia h̄mōi que quidem defectus quib̄ causant̄ ex defectu hoīs. pura ex inordinatione victus. quib̄ autē ex defectu virtutis formativae. quoz̄ neutrum p̄tingit in xpo. qz̄ caro eius est de sp̄s sancto concepta. qui quidem est infinite sapie et virtutis. errare et deficere non valens. et ipse nihil inordinatum in regimine sue vite exercuit. Sunt autē tertij defectus qui in oībus hoīb̄s cōmuniter inveniunt̄ ex p̄cō primi parentis sicut. mors. fames. sitis. et alia h̄mōi. et hos defectus oēs christus suscepit. quos da. vocat naturales et indetractabiles passiones. naturales quidem qz̄ cōsequunt̄ cōmuniter totam humanā naturā. indetractabiles qz̄ defectum sc̄ie et gratie non important. **Ad. i.** ergo dōm q̄ oēs particulares defectus hoīm causant̄ ex corruptibilitate et passibilitate corporis. sup̄additis quibusdā particularibus causis. et ideo dōm xps curavit corruptibilitatē et passibilitatem corporis nostri p̄ hoc q̄ eam assumpsit. ex cōsequenti oēs alios defectus curavit. **Ad. ij.** dōm q̄ plenitudo oīs gratie et sc̄ie anime xpi s̄m se debebat. ex hoc ipso q̄ erat a verbo dei assumpta. et ideo absolute oēm plenitudinem sc̄ie et gratie xps assumpsit. sed defectus nō os dispensat̄ sic assumpsit ut p̄ peccato nostro satisficeret. nō quia ei s̄m se competere. et ideo non oportuit q̄ oēs assumeret. sed solū illos qui sufficiebant ad satisfaciendum p̄ peccato totius humane nature. **Ad. iij.** dōm q̄ mors in oēs hoīes devenit ex peccato primi parentis. nō autē q̄ dā alij defectus. licz̄ sint morte mīores. **Qd̄ XV**

Deinde consideranduz

Questio de defectibus p̄inentibus ad animam. Et circa hoc querunt̄ decem. Primo quidē vtrū in christo fuerit peccatum. Secūdo vtrū in eo fuerit sōna peccati. Tertio vtrū in eo fuerit ignorantia. Quarto vtrū aīa eius fuerit passibilis. Quinto vtrū in eo fuerit dolor sensibilis. Sexto vtrū in eo fuerit iusticia. Septimo vtrū in eo fuerit timor. Octavo vtrū in eo fuerit admiratio. Nono vtrū in eo fuerit ira. Decimo vtrū simul fuerit viator et comprehensor.

Ad primum sic proceditur

Videtur q̄ in christo fuerit p̄c̄m. dicit̄ enī in ps̄. Deus deus meus ut quid dereliquisti me. longe a salute mea verba delictoz̄ meorum. hec autē verba dicunt̄ ex p̄sona christi. ut patet ex hoc q̄ ipse ea in cruce protulit. ergo videtur q̄ in xpo

fuerunt delicta. **P̄re.** ad Roma. v. dicit̄ Ap̄l̄s q̄ adā oēs peccaverunt. scz̄ qz̄ in eo originaliter fuerunt. sed etiā xps originaliter fuit in adam. q̄ in eo peccavit. **P̄re.** Ap̄l̄s dicit̄ ad Hebr̄. ij. q̄ in eo in quo passus et temptatus potens est et his qui temptant̄ auxiliari. sed maxime i digebamus auxilio eius contra p̄c̄m. ergo videtur q̄ in eo fuerit p̄c̄m. **P̄re.** ij. ad Cor. v. dicit̄ q̄ deus eum qui nō noverat p̄c̄m. s. christum pro nobis fecit peccatum. sed illud vere est qd̄ a deo factum est. q̄ in xpo vere fuit p̄c̄m.

P̄re. sicut Augu. dicit̄ in li. de ago. x̄p̄ia. q̄ in hoīe xpo se nobis ad exemplum p̄buit filius dei. sed hō indiget exēplo non solum ad recte vitendum sed etiam ad hoc q̄ p̄nitreat de peccatis. ergo videtur q̄ in xpo debuit esse peccatum ut de peccatis penitendo penitentie nobis daret exemplū

Sed p̄tra est qd̄ ipse dicit̄ Jo. viij. Quis ex vobis arguet me de p̄cō. **R̄n.** dōm q̄ sicut supra dictum ē christus suscepit defectus nō os ut p̄ nobis satisficeret. et veritate humane nature comprobaret. et ut nobis exempluz virtutis fieret. s̄m que nra manifestū est q̄ defectum peccati assumere non debuit. Primo enī p̄c̄m nihil operat̄ ad satisfactionem. quinimo virtutē satisfactionis impedit qz̄ ut dicit̄ Eccli. xxvij. dona iniquoz̄um non probat̄ aliusimus. Similiter etiam ex peccato non demonstrat̄ veritatem humane nature. quia peccatum non p̄inet ad humanam naturā cū sit p̄ seminationē diaboli introductū v̄ de dicit̄. Tertio peccando exempla virtutis prebere non potuit. cum peccatum p̄traret virtutem. et ideo xps nullo modo assumpsit defectum peccati. nec originalis nec actualis. s̄m illud qd̄ dicit̄. i. p̄. ij. Qui p̄c̄m non fecit. nec inventus est dolus in ore eius. **Ad. i.** q̄ dōm q̄ sicut dicit̄ da. in. iij. li. aliquid dicit̄ de xpo. Uno modo s̄m p̄rietatem naturalem et hypostaticam. sicut dicit̄ q̄ factus est homo et pro nobis passus est. Alio modo s̄m p̄rietatem p̄sonalem et habitudinalem. p̄. f. aliqua dicunt̄ de ipso. in p̄sona nostra. que sibi s̄m se nullo modo conveniunt. vnde et inter septem regulas triconij quas ponit Augu. in. iij. de dog. x̄p̄ia. prima ponit̄ de dōno et eius corpe. cum. s. christi et ecclesie vna p̄sona estimatur. et s̄m hoc christus ex p̄sona membrorum suoz̄um loquens dicit̄. verba delictoz̄um meoz̄um. non q̄ in ipso capite delicta fuerunt. **Ad. ij.** dōm q̄ Augu. dicit̄. x. sup̄ Gen̄. ad litteram. non omni modo christus fuit in adam et in alijs patribus quo nos ibi fuimus. nos enī fuimus in adam s̄m rationem seminalem et s̄m corpulentam substantiam. quia. s. ut ipse ibidem dicit̄ cū sit i semine invisibilis corpulētia et invisibilis rō vtrūq̄ currit ex adā. sed christus visibilē carnis substantiam de carne virginis sumpsit. ratio vero conceptionis eius non a semine virili. sed longelaliter a c̄ de super venit. vnde non fuit in adam s̄m seminalem rationem sed solum s̄m corruptulentam substantiam. et ideo christus nō accepit active ab adam naturam humanam. sed solum materialiter. active vero a spiritu sancto. sicut et ipse adam materialiter sumpsit corpus ex limo terre. active vero a deo. et p̄ hoc xpus non peccavit in adam. in quo fuit solum s̄m materiam.

Ad. iij. dōm q̄ christus sua temptatione et passioe nobis auxilium tulit. pro nobis satisfaciendo. sed peccatum non cooperatur ad satisfaciendum. sed magis ipsam satisfactionē impedit. ut dictū est. et ideo nō oportuit ut peccatum in se haberet. sed q̄ omnino purus a peccato esset. alioquin pena quā sustinuit fuisset sibi debita pro peccato proprio. **Ad. iij.** dicendum q̄ deus fecit christum peccatum nō quidem ut in se aliquid haberet. sed qz̄ fecit enī

solam peccatum. sicut
p̄tra est quod p̄traria
non p̄t simul fieri in
eodem. sed quedā infirmitates
sunt sib̄ invicē p̄trarie v̄pote
ex p̄ncipijs contrarijs causate.
q̄ non potuit esse q̄ xps
oēs infirmitates humanas
assumeret. **R̄n.** dōm q̄
sicut dictū est xps humanas
defectus assumpsit ad
satisfaciendū p̄ peccato
humane nature. ad qd̄
requirebat q̄ p̄fectionem
gr̄e et scientie haberet
in aīa. illos q̄ defectus
xps assumere debuit qui
cōsequunt̄ ex peccato
cōmuni totius nature. nec
tamen repugnant p̄fectioni
scientie et gratie. sicut
ergo non fuit conveniens
ut oēs defectus seu
infirmitates humanas
assumeret. Sunt enim
quidam defectus qui
repugnant p̄fectioni
scientie et gratie. sicut
ignorantia. p̄nitās ad
malum. et difficultas ad
bonum. Quidam autē
defectus sunt qui nō
cōsequunt̄ communiter
totam humanam naturam.
p̄p̄ peccatum primi hoīs.
sed causant̄ in aliquibus
hoīb̄. ex quibusdam
particularib̄ causis. sicut
lepra. et morbo caducō
et alia h̄mōi que quidem
defectus quib̄ causant̄
ex defectu hoīs. pura
ex inordinatione victus.
quib̄ autē ex defectu
virtutis formativae.
quoz̄ neutrum p̄tingit
in xpo. qz̄ caro eius est
de sp̄s sancto concepta.
qui quidem est infinite
sapie et virtutis. errare
et deficere non valens.
et ipse nihil inordinatum
in regimine sue vite
exercuit. Sunt autē
tertij defectus qui in
oībus hoīb̄s cōmuniter
inveniunt̄ ex p̄cō
primi parentis sicut.
mors. fames. sitis. et
alia h̄mōi. et hos defectus
oēs christus suscepit.
quos da. vocat naturales
et indetractabiles
passiones. naturales
quidem qz̄ cōsequunt̄
cōmuniter totam
humanā naturā. indetractabiles
qz̄ defectum sc̄ie et
gratie non important.
Ad. i. ergo dōm q̄
oēs particulares
defectus hoīm causant̄
ex corruptibilitate et
passibilitate corporis.
sup̄additis quibusdā
particularibus causis.
et ideo dōm xps curavit
corruptibilitatē et
passibilitatem corporis
nostri p̄ hoc q̄ eam
assumpsit. ex cōsequenti
oēs alios defectus
curavit. **Ad. ij.** dōm
q̄ plenitudo oīs gratie
et sc̄ie anime xpi s̄m
se debebat. ex hoc ipso
q̄ erat a verbo dei
assumpta. et ideo absolute
oēm plenitudinem sc̄ie
et gratie xps assumpsit.
sed defectus nō os
dispensat̄ sic assumpsit
ut p̄ peccato nostro
satisficeret. nō quia ei
s̄m se competere. et ideo
non oportuit q̄ oēs
assumeret. sed solū
illos qui sufficiebant
ad satisfaciendum p̄
peccato totius humane
nature. **Ad. iij.** dōm
q̄ mors in oēs hoīes
devenit ex peccato
primi parentis. nō autē
q̄ dā alij defectus. licz̄
sint morte mīores. **Qd̄ XV**

hostiam pro peccato, sicut dicitur **Dee. iij.** peccata populi mei comedent scilicet sacerdotes qui sicut legem comedebant hostias pro peccato oblatas. et sicut hunc modum dicitur **Esa. liij.** quod dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum quia scilicet eum tradidit ut esset hostia pro peccatis omnium hominum. Vel fecit eum peccatum. id est. habentem similitudinem carnis peccati. ut dicitur ad **Roma. vij.** et hoc propter corpus passibile et mortale quod assumpsit. **Ad. v.** dominum quod penitentibus laudabile exemplum dare potest. non ex eo quod peccauit. sed in hoc quod sustinuit penam voluntarius pro peccato. unde christus dedit maritum exemplum penitentibus. dum non pro peccato proprio sed pro peccatis aliorum voluit penam subire.

Ad secundum sic procedit.

Videtur quod in christo fuerit fomes peccati. ab eodem principio derivatur fomes peccati et passibilitas corporis sive mortalitas. scilicet ex subtractione originalis iusticie per quam simul subdebantur inferiores vires anime rationis corpus anime sed in christo fuit passibilitas corporis et mortalitas. ergo etiam in eo fuit fomes peccati. **Pre.** Sic dicit **Damas. in. iij. li.** beneplacito diuine voluntatis permittebat caro christi pati et operari quedam propria sed proprium est carni ut concupiscat delectabilia sibi. cum ergo fomes nihil aliud est quam concupiscentia ut dicitur in **glo. ad Roma. vij.** videtur quod in christo fuerit fomes peccati.

Pre. ratione fominis caro concupiscit aduersus spiritum ut dicitur ad **Gal. ij.** sed tanto spiritus ostenditur esse fortior et magis dignus corona quanto magis super hostem scilicet concupiscentiam carnis dominatur sicut illud **ij. ad Corinth. ij.** non coronabit nisi qui legitime certauerit. christus autem habuit fortissimum et victoriosissimum spiritum et maxime corona dignum. sicut illud **Apoc. vi.** data est illi corona. et exiit vincens ut vinceret. videtur ergo quod in christo debuit esse maxime fomes peccati. **Sed contra est quod dicitur Matt. i.** quod in ea natum est. de spiritu sancto est. sed spiritus sanctus peccatum excludit et inclinationem peccati que importatur nomine fominis. ergo in christo non fuit fomes peccati. **Rn.** dominum quod sicut supra dictum est. christus perfectissime habuit gratiam et omnes virtutes. virtus autem moralis que est in irrationali parte anime eam fecit rationi esse subiectam. et tanto magis quanto perfectior fuerit virtus. sicut temperantia concupiscentiam et fortitudo irascibilitatem ut in **ij.** parte dictum est. ad rationem autem fominis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id quod est contra rationem. sic ergo patet quod quanto virtus fuerit magis in aliquo perfecta tanto magis debilitat in eo vires fominis. cum ergo in christo fuerit virtus sicut perfectissime in gradu. sequens est quod in eo fomes peccati non fuerit. cum enim iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendum sed potius inclinatur ad contrarium satisfactioni. **Ad. i.** ergo dominum quod inferiores vires pertinentes ad sensibile appetitum naturaliter sunt obedientes rationi. non autem vires corporales vel humanorum corporali. vel etiam ipsius anime vegetabilis. ut patet in **i. ethi.** et ideo perfectio virtutis que est sicut rationem rectam non excludit passibilitatem corporis. excludit autem fominem peccati. cuius ratio consistit in resistencia appetitus ad rationem. **Ad. ij.** dominum quod caro naturaliter concupiscit illud quod est sibi delectabile. concupiscentia appetitus sensitui. sicut caro hominis qui est animal rationale hoc concupiscit sicut modum et ordinem rationis. et hoc modo caro christi concupiscentia appetitus sensitui naturaliter appetebat etiam

et potum et somnum et alia huiusmodi. que sicut rationem etiam appetuntur. ut patet per **Damasce. in. iij. li.** et hoc autem non sequitur quod in christo fuerit fomes peccati qui importat concupiscentiam delectabilium preter ordinem rationis. **Ad. ij.** dominum quod fortitudo spiritus aliquantulum ostenditur ex hoc quod resistit concupiscentie carnis sibi contraria. sed maior fortitudo spiritus ostenditur si per eius virtutem totaliter comprimitur sic contra spiritum concupiscere possit. et ideo hoc competebat christo cuius spiritus summum gradum fortitudinis attingebat. et licet non sustinuit impugnationem interiozem ex parte fominis. sustinuit tamen exteriori impugnationem ex parte mundi et diaboli quos superando victorie coronam promeruit.

Ad tertium sic procedit.

Videtur quod in christo fuerit ignorantia. Illud enim vere fuit in christo quod sibi competit sicut humanam naturam. licet non competat sicut diuinam sicut passio et mors. sed ignorantia conuenit christo sicut humanam naturam. **Pre.** Sic enim **Damas. in. iij. li.** quod ignorantem et seruilem assumpsit naturam. ergo ignorantia vere fuit in christo. **Pre.** Aliquis dicitur ignorans per noticie defectum. sed aliqua noticia defuit christo. **Dicit enim apostolus. ij. ad Corinth. ij.** eum qui non nouit peccatum pro nobis peccatum fecit. ergo in christo fuit ignorantia. **Pre.** **Esa. vij.** dicitur quod ante quod sciat puer vocare patrem suum et matrem suam auferet fortitudo **Damasce.** Puer autem ille est christus. ergo in christo fuit aliquantum retum ignorantia. **Sed contra.** Ignorantia per ignorantiam non tollitur. christus autem ad hoc venit ut ignorantias nostras auferret. venit enim illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent. ergo in christo ignorantia non fuit. **Rn.** dominum quod sicut in christo fuit plenitudo gratie et virtutis. ita in christo fuit plenitudo omnis scientie ut ex premissis patet. sicut autem in christo plenitudo gratie et virtutis excludit fominem peccati ita plenitudo scientie excludit ignorantiam que scientie opponitur. unde sicut in christo non fuit fomes peccati. ita in eo non fuit ignorantia. **Ad. i.** ergo dominum quod natura a christo assumpta potest dupliciter considerari. Uno modo sicut rationem sue speciei. et sicut hoc dicit **Damasce.** eam esse ignorantem et seruilem unde subdit. nam serua est quod temper hominis natura eius qui fecit ipsam dei et non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest considerari sicut illud quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam. ex qua habet plenitudinem scientie et gratie. sicut illud **Job. i.** vidimus eum quasi unigenitum a patre. plenum gratie et veritatis. et hoc modo natura humana in christo ignorantiam non habuit. **Ad. ij.** dominum quod christus non dicitur nouisse peccatum quia nesciuit per experientiam. sciuit autem per simplicem noticiam. **Ad. ij.** dominum quod propheta ibi loquitur de humana christi scientia. dicit ergo antequod sciat puer scilicet sicut humanitatem vocare patrem suum **Joseph** qui pater fuit putatiue et matrem suam scilicet **Mariam** auferetur fortitudo **Damasce.** quod non est sic intelligendum quasi aliquando fuerit homo et hoc nesciuerit. sed antequod sciat. id est. antequod fiat homo scientiam habens humanam auferetur vel ad litteram fortitudo **Damasce.** et spolia samarie per regem assyriorum auferent. vel spolia que nondum natus populum suum sola inuocando saluabit ut **glo. Hieronymi** exponit. **Aug.** autem in sermone de epiphania dicit hoc esse completum in adoratione magorum aut enim antequod per humanam carnem humana verba. **Pre.**

accepit virtutem Damasci. scilicet diuitias in quibus Damascus presumebat. in diuitijs autem principatus auro deservitur. spolia vero samarie idem ipsi erant. samaria namque per idolatram ponitur. illic enim populus ad idola colenda peruersus est. hec ergo prima spolia per idolatriam detrahit. et hoc intelligitur antequam sciat peruersus id est. antequam ostendat se scire.

Ad quartum sic procedit.

Videtur quod anima christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi a fortiori. quia agens est potentius a patiente. ut patet per Aug. xij. super Gen. ad litteram. et per philosophum. iij. de anima. sed nulla creatura fuit potentior quam anima christi. ergo anima christi non potuit ab aliqua creatura pati. et ita non fuit passibilis. frustra enim in eo fuisset potentia patiendi. si a nullo pati potuisset. **Preterea.** Tullius in li. de Tusculanis questionibus dicit. quod passiones anime sunt quedam egritudines. sed in anima christi non fuit aliqua egritudo. nam egritudo anime sequitur peccatum. ut patet per illud psalmi. **Fama anime meam quia peccavi tibi.** ergo in christo non fuerunt anime passiones. **Preterea.** passiones anime videntur idem esse cum fomite peccati. unde apostolus ad Roma. vij. vocat eas passiones peccatorum. sed in christo non fuit fomites peccati ut supra dictum est. ergo videtur quod non fuerunt in eo passiones anime. et ita anima christi non fuit passibilis. **Sed contra est quod in psalmi dicitur ex persona christi. repleta est malis anima mea.** non quidem peccatis sed humanis malis. id est. doloribus. ut glo. ibidem exponit. sic ergo anima christi fuit passibilis.

R. videtur quod anima in corpore constituta dupliciter contingit pati. uno modo passione corporali. alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis lesiones. cuius enim anima sit forma corporis sequens est quod unum est esse anime et corporis. et ideo corpore perturbato per aliquam corpoream passionem necesse est quod anima per accidens perturbetur. quantum ad esse quod habet in corpore. quia ergo corpus christi fuit passibile et mortale. ut supra habitum est. necesse fuit ut etiam ipsa anima eius hoc modo passibilis esset. Passione autem animali patitur anima secundum operationem. que vel est propria anime vel est principalis anime quam corpus. et quibus etiam secundum intelligere et sentire dicitur anima hoc modo aliquid pati. tamen sicut in ij. parte dictum est. propriissime dicuntur passiones anime affectiones appetitus sensitivi. qui in christo fuerat sicut et cetera que ad naturam hominis pertinent. Unde Augustinus dicit. xiiij. de ciui. dei. Ipse dominus in forma serui agere vitam dignatus humanitas adhibuit eas ubi adhibenda esse iudicauit. neque enim in quo verum erat hominis corpus et verus hominis animus falsus erat humanus affectus. Scien dum autem quod hominis passiones aliter fuerunt in christo quam in nobis. quantum ad tria. Primo quidem quantum ad obiectum. quod in nobis plerumque huiusmodi passiones feruntur ad illicita. que in christo non fuerunt. Secundo quantum ad principium. quia huiusmodi passiones frequenter in nobis preueniunt contra iudicium rationis. sed in christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum rationis dispositionem. Unde Augustinus dicit. iij. de ciui. dei. quod hos motus certissime dispensationis gratia. ita cum voluit christus suscipere animo humano. sicut cum voluit factus est homo. Tertio quantum ad effectum. quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sicut in appetitu sensitivo sed trahunt rationem quod in christo non fuit. quia motus naturaliter humane carni conuenientes sic ex eius dispositione in appetitu sensitivo manebant quod ratio ex his nullo modo impedi-

batur facere que conueniebant. Unde Hieronymus dicit super Matth. quod dominus noscitur ut veritatem assumpti probaretur hominibus vere quidem tristatus est. sed ne passio in animo illius dominaretur per passionem dicitur quod cepit trisitari. ut passio perfecta intelligatur quando passio animo. id est rationi dominatur. passio autem que quasi est inchoata in appetitu sensitivo. sed ulterius se non extendit. **Ad. i.** ergo videtur quod anima christi poterat quidem resistere passionibus ut non ei subueniret presertim virtute diuina. sed propria voluntate se passionibus subiiciebat tam corporalibus quam animalibus. **Ad. ij.** videtur quod Tullius ibi loquitur secundum opinionem stoicorum. qui non vocabatur passiones quousque motus appetitus sensitivi sed solum inordinatos. tales autem passiones manifestum est in christo non fuisse. **Ad. iij.** videtur quod passiones peccatorum sunt motus appetitus sensitivi in illicita tendentes quod non fuit in christo sicut nec fomes peccati.

Ad quintum sic procedit.

Videtur quod in christo non fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hieronymus. i. de trinitate. cum pro christo mori vitam sit. quid ipse in mortis sacramento voluisse estimadus est. qui pro se morientibus vitam rependit. et ideo dicitur unigenitus deus hominum naturam non deficiens a se deus suscepit. in quo quibus aut ictus incideret aut vulnus descenderet aut nodi percurrerent aut suspensio eleuaret afferrent quidem hec impetum passionis non tamen dolorem inferrent. si ergo in christo fuit verus dolor. **Preterea.** hoc proprium videtur esse carni in peccato concepte quod necessitati doloris subiaceat. sed caro christi non est cum peccato concepta. sed de spiritu sancto ex utero virginali. non ergo subiicitur necessitati patiendi dolorem. **Preterea.** Delectatio contemplationis diuinorum diminuit sensum doloris. unde et martyres in passionibus suis tolerabiles passionem sustinuerunt ex consideratione diuini amoris. sed anima christi summe delectabatur in contemplatione dei quem per essentiam videbat ut supra dictum est. non ergo poterat sentire aliquem dolorem. **Sed contra est quod Esai. liij. dicitur. vere linguas nostras ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit.**

R. videtur quod sicut patet ex his que in ij. parte dicta sunt. ad veritatem doloris sensibilis requiritur lesio corporis. et sensus lesionis. corpus autem christi ledi poterat. quia erat passibile et mortale. ut supra habitum est. nec defuit ei sensus lesionis cum anima christi perfecte haberet omnes potentias naturales. unde nullum dubium debet esse quin in christo fuerit verus dolor. **Ad. i.** ergo videtur quod in omnibus illis et his et similibus Hieronymus a carne christi non veritatem doloris sed necessitatem excludere intendit. unde post premissa verba subdit. neque enim cum sitiuit aut esuriuit aut fleuit bibibile dominus aut manducasse aut voluisse monstratus est. sed ad demonstrandam corporis veritatem corporis consuetudo suscepta est ita ut nature nostre consuetudine consuetudini sit corporis satisfactum. vel cum potum vel cibum accepit non se necessitati corporis sed consuetudini tribuit. et accepit necessitate per compassionem ad causam primam horum defectuum. que est peccatum ut supra dictum est. ut scilicet ea ratione dicatur caro christi non fuisse accipere se necessitati horum defectuum quia non fuit in eo peccatum unde subdit. Dabit enim corpus christi secundum originis sue propositum. neque ex vitio humane conceptionis existens. sed in forma corporis nostri sue virtutis puritate subsistens. Quantum tamen ad causam proximam horum defectuum

que est compositio strariorz caro christi subiicit necessi-
tati horum defectiu. vt supra dictum est. Ad. ij. vdm.
qz caro in peccato pcepta subiicit dolori. non soluz ex ne-
cessitate naturaliu pncipioz. sed etiam ex reatu peccati
necessitate. que quidem necessitas in christo non fuit s; so-
lum necessitas naturaliu pncipioz. Ad. iij. vdm qz si
cut supra dictum est virtute dinitatis christi dispensatiue
sic beatitudo in anima pntinebat qz non deriuabat ad cor-
pus. vt eius passibilitas z mortalitas tolleretur. z eadez
ratione delectatio ptemplationis sic pntinebat in mente qz
non deriuabat ad vires sensibiles. vt per hoc dolor sensi-
bilis excluderetur.

Ad sextuz sic proceditur

Videtur qz in christo non fuerit tristitia. Dicitur eni de
christo Esa. xliij. non erit tristis neqz turbulens. Pre.
Proverb. xij. dicitur non pntistabit iustum quicqd ei ac-
ciderit. z huius ratione stoyci assignant quia nullus pnti-
statur nisi de amissione bonoz suoz. iustus autem non re-
putat bona sua nisi iusticiam z veritate quas non potest
amittere. alioqn subiaceret iustus fortune. si pro amissio-
ne bonoz fortune tristaretur. sed christus maxime fuit ius-
tus fm illud Dicit. xxij. hoc est nomen qd vocabut eu
dñs iustus nolier. ergo in eo non fuit tristitia. Prete-
phus dicit. vij. etbi. qz oia tristitia est malu z fugiendu. s;
nullum malu vel fugiendu fuit in christo. ergo in christo
non fuit tristitia. Pre. sicut Aug. dicit. xiiij. de ciui. dei.
tristitia est de his que nobis nolentibz accidunt. sed nihil
passus est christus ptra suam voluntate. Dicit eni Esa.
liij. oblatu est quia ipse voluit. ergo in christo no fuit tri-
sticia. Sed ptra est quod dicit dñs Matth. xvi. tristis
est anima mea vsqz ad mortem. Et Ambros. dicit. iij. d tri-
mita. vt homo tristitia habuit suscepit eni tristitia meam
pntidenter tristitiam noio qui cruce pcedo. Rñ. vdm.
qz sicut dictum est delectatio diuine ptemplationis ita per
dispensatione diuine virtutis retinebat in mente christi.
qz non deriuabat ad vires sensitiuas vt per hoc dolor sen-
sibilis excluderet. sicut eni dolor sensibilis est in appetitu
sensitiuo ita z tristitia. sed differetia est s; motiu siue ob-
iectum. nam obiectum z motiu doloris est lesio sensu ra-
tus percepta sicut aliquis vulnerat. obiectum autem z
motiu tristicie est nociu siue malu interius apprehensuz
siue per rationem siue per imaginatione vt in .ij. parte ba-
bitum est. sicut cum aliquis tristatur de amissione grante
vel pecunie potuit autem aia christi interius apprehende-
re aliquid vt nociu z qntuz ad se. sicut passio z mors ei-
us fuit z qntum ad alios. sicut peccati discipuloz vel eti-
am iudeoz occidentiu ipsum. z ideo sicut in christo potu-
it esse verus dolor ita in eo potuit esse vera tristitia. Alio-
tamen modo qua in nobis est fm illa tria que sunt affig-
nata supra. cum comuniter de christi passione loquerem.
Ad. i. ergo vdm qz tristitia remouet a christo fm passio-
nem perfectam. fuit tamen in eo iniuriata fm passionem.
Unde dicitur Matth. xvi. cepit tristari z melius esse. a li-
ud eni est tristari. aliud incipere tristari. vt Hierony-
mus ibidem dicit. Ad. ij. vdm qz sicut Aug. dicit. xiiij.
de ciui. dei. pro tribz pnturbandibz scilicet cupiditate le-
tia z timore. stoyci tres eupacias. id est. bonas passiones
in anima sapiens posuerit. scilicet pro cupiditate volu-
tatem. pro leticia gaudiu. pro metu timorem. sed pro tri-
sticia negauerit aliquid posse esse in animo sapientis. qz
tristitia est de malo qd iam accidit. nullum autem malu

estimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo quia no esse
debant aliquid esse bonu nisi honestum qd boies bonos
facit. nec aliquid esse malu nisi inhonestu per qd homies
mali fiunt. Quamuis autem honestum sit principale bo-
minis bonum z inhonestum principale hominis malu
quia hec pertinent ad ipsam rationem. que est principa-
lis in homine sunt tamen quedam secundaria boies bona
que pertinent ad ipsum corpus. vel etiā ad exteriorez res
corpori deservientes. z fm hoc potest in animo sapientis
esse tristitia qntum ad appetitum sensitiuū fm appren-
sionem huiusmodi maloz. non tamen ita qz ista tristitia p-
turbet rationem. z fm hoc etiam intelligit qz non pntista-
bit iustum quicquid ei acciderit. quia scilicet ex nullo acci-
dentiū eius ratio pnturbatur. z fm hoc tristitia fuit i chri-
sto fm passionem non fm passionem. Ad. iij. vdm qz
boies tristitia malu est pene non tamen semper est ma-
lum culpe sed solum qñ ex inordinato affectu pcedit. vñ
de Aug. dicit. xiiij. de ciui. dei. cum tectam ratione sequat
iste affectiones z qñ z vbi oportet adhibent quis eas tñc
morbidas aut vitiosas audeat dicere. Ad. iij. vdm qz ni-
hil prohibet aliqd esse pntiatu voluntati fm se qd tamen
est volitum ratione si nis. ad quem ordinant sicut medici-
na amara non est fm se volita sed solum fm qz ordinatur
ad sanitatem. z hoc modo mors christi z eius passio fuit s;
se pntiderata inuoluntaria tristitiam causans. licet fuerit vo-
luntaria in ordine ad finem z redemptione hñani generis

Ad septimū sic pceditur

Videtur qz in christo non fuerit timor. Dicitur eni Pro-
verb. xvij. iustus quasi leo pntidens absqz timore erit. sed
christus maxime fuit iustus. ergo in christo non fuit aliqz
timor. Pre. Dylarius dicit in .x. de trini. in frogo eos
qui hoc estimant an ratione subsistant vt mori timuit qui
ab apostolis oem mortis timorem expellens ad gloriam
eos sit martyri exhortat. no ergo in christo rationale est
fuisse timorem. Pre. Timor non videtur nisi de malo
qd non potest homo vitare. sed christi poterat vitare ma-
lum pene qd passus est z malu culpe qd alqs accidit. er-
go in christo non fuit aliquis timor. Sed ptra. est quod
dicitur Lu. xiiij. cepit Jesus tedere z pauere. Rñ. vdm
qz sicut tristitia causatur ex apprehensione mali presentis
ita z timor causat ex apprehensione mali futuri. appren-
sio autem mali futuri si oimodam certitudine habeat no
inducit timorem. Unde phis dicit in .ij. rebeto. qz timor si
est nisi vbi est spes euadendi. nam quando nulla spes est
euadendi apprehendit malu vt presens. z sic magz cau-
sat tristitiam qz timorem. Sic ergo timor potest pntidera-
ri qntum ad duo. Vno modo qntum ad hoc qz appetitus
sensitiuus naturalis refugit corporis lesionem. z per tri-
sticiam si sit presens. z per timorem si sit futura. z hoc mo-
do timor fuit in christo sicut z tristitia. Alio modo potest
pntiderari fm incertitudine futuri euentus. sicut qñ nocte
timemus ex aliquo sonitu quasi ignozantes quid hoc sit.
et qntum ad hoc timor non fuit in christo vt Damaf. di-
cit in .ij. li. Ad. i. ergo dicendu qz iustus dicit esse absqz
timore fm qz timor importat perfectam passionem auer-
tentem hominem a bono quod est rationis. z sic timor
non fuit in christo sed solum fm passionem. z ideo dicitur
qz cepit Jesus pauere z tedere fm passionem. vt Die-
rony. exponit. Ad. ij. dicendu qz Dylarius eo modo ex-
cludit a christo timorem quo excludit tristitiam. scilicet qz
ad necessitatem timendi. sed tamen quo ad comprobant

passibile et in virtute et in gloria et in corruptione. ut dicitur
 i. Corinth. xv. christus autem ante passionem secundum mentes
 plene videbat deum et sic habebat beatitudinem quantum ad
 illud quod est proprium anime. sed quantum ad alia deerat ei
 beatitudo. quia et anima eius erat passibilis et corpus pas-
 sibile et mortale ut ex supra dictis patet. et ideo simul erat
 comprehensor quantum ad beatitudinem anime propriam
 am. et simul viator quantum ad beatitudinem secundum
 illud quod ei de beatitudine deerat. Ad. i. ergo videtur quod im-
 possibile est moveri ad finem et quiescere in fine secundum ideo
 sed secundum diversa nihil prohibet hoc. sicut aliquis homo est
 simul sciens quantum ad ea que iam novit. et addiscens quan-
 tum ad ea que nondum novit. Ad. ii. videtur quod beatitudo
 de principaliter et proprie consistit in anima secundum mentem. secun-
 dario tamen et quasi instrumentaliter requiruntur ad bea-
 titudinem corporis bona. sicut philosophus dicit in. i. ethi. quod ex-
 teriora bona organa sunt et telestunt beatitudinem. Ad. iii.
 videtur quod non est eadem ratio de animabus sanctorum de-
 functorum et de christo propter duo. Primo quidem quod ani-
 me sanctorum non sunt passibiles sicut fuit anima christi
 Secundo quia corpora non agunt aliquid per quod in bea-
 titudinem tendant. sicut christus secundum corporis passiones in
 beatitudinem tendebat quantum ad gloriam corporis.

Questio XVI
 Deinde considerandum

est de his que consequuntur unionem. Et primo
 quantum ad ea que conveniunt christo secundum se. 2°
 de his que conveniunt christo per comparisonem ad patrem
 3° de his que conveniunt christo quantum ad nos. Circa primum
 duplex consideratio occurrit. 1° quidem de his que co-
 veniunt christo secundum esse et fieri. 2° de his que conveniunt in christo
 secundum rationem unitatis. Circa primum queruntur duo
 decim. 1° utrum hec sit vera deus est homo. 2° utrum
 hec sit vera. homo est deus. 3° utrum christus possit dici
 homo divinus. 4° utrum ea que conveniunt filio hominis
 possunt predicari de filio dei et e converso. 5° utrum ea que
 conveniunt filio hominis possunt predicari de divina natura
 et de humana natura et de humana ea que conveniunt filio
 dei. 6° utrum hec sit vera. filius dei factus est homo. 7° utrum
 hec sit vera. homo factus est deus. 8° utrum hec sit vera.
 christus est natura. 9° utrum hec sit vera iste homo dem-
 strato christo incepit esse vel fuerit semper. 10° utrum hec
 sit vera christus secundum quod homo est creatura. 11° utrum hec sit
 vera christus secundum quod homo est deus. 12° utrum hec sit ver-
 ra christus secundum quod homo est hypostasis vel persona.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod hec sit falsa deus est homo. Dis enim propositio
 affirmativa in materia remota est falsa. quia forme signifi-
 ficate per subiectum et predicatum sunt maxime distantes
 Cum ergo predicta propositio sit affirmativa videtur quod sit
 falsa. Pre. Magis conveniunt tres persone ad invicem quaz
 humana natura et divina. sed in mysterio trinitatis una per-
 sona non predicatur de alia. non enim dicimus quod pater est fi-
 lius. vel e converso. ergo videtur quod nec humana natura pos-
 sit de eo predicari. ut dicatur deus est homo. Pre. Atha-
 nasius dicit quod sicut anima et caro unus est homo ita deus
 et homo unus est christus. sed hec est falsa anima est cor-
 pus. ergo et hec deus est homo. Pre. sicut in prima pre-
 babitur est quod predicatur de deo non relative sed absolu-
 te convenit trinitati et singulis personis. sed hoc nomen

homo non est relatum sed absolutum. si ergo vere pre-
 dicatur de deo sequitur quod tota trinitas et quelibet persona
 est homo quod patet esse falsum. Sed contra est quod
 dicitur ad philipp. ii. qui cum in forma dei esset exinani-
 vit semetipsum. formam servi accipiens. in similitudine
 hominum factus et habitu inuentus ut homo. et sic ille qui
 est in forma dei est homo. sed ille qui est in forma dei est de-
 us. ergo deus est homo. Res. videtur quod ista propositio de-
 us est homo ab omnibus christianis conceditur. non tamen
 ab omnibus secundum eandem rationem. Quidam enim hanc pro-
 positionem concedunt non secundum propriam acceptionem ter-
 minorum. nam manichei verbum dei dicunt esse hominem non
 quidem verum sed similitudinatum. in quantum dicunt filium
 dei corpus fantastici assumpsisse. ut sic dicatur deus
 est homo sicut cuprum signatum dicitur aurum. quia ha-
 bet similitudinem auri. Similiter etiam illi qui posuerunt
 quod in christo anima et corpus non fuerunt unita non pos-
 luerunt quod deus sit verus homo. sed quod dicatur homo figu-
 rative ratione partium. sed utraque harum opinionum
 probata est. Alii vero e converso ponunt veritatem ex parte
 hominis. sed negant veritatem ex parte dei. dicunt enim
 christum qui est deus esse deum non naturaliter sed partici-
 pativie scilicet per gratiam. sicut etiam dicimus quod sancti
 viri dicuntur dei. excellenti tamen christus pre alijs propter
 gratiam abundantioris. et secundum hoc cum dicitur deus est ho-
 mo licet deus non supponit verum et naturalem deum. et hec
 est heresis forini. que supra improbata est. Alii vero conce-
 dunt hanc propositionem cum veritate utriusque etiam ponent
 res christum et verum deum esse et verum hominem. sed ta-
 men veritatem predicationis non salvant. dicunt enim quod ho-
 mo predicatur de deo per quandam conjunctionem vel digni-
 tatis vel auctoritatis vel etiam affectionis aut inhabitatio-
 nis. Et sic posuit Nestorius deum esse hominem. ut per hoc ni-
 hil aliud significet quam quod deus est homini coniunctus tali coniunctio-
 ne quod homo inhabitetur a deo et unitatur ei secundum affectum et
 secundum participationem auctoritatis et honoris divini. Et in si-
 milem errorem incidunt qui ponunt duas hypostasies vel
 duo supposita in christo. quia non est possibile intelligi quod
 duorum que sunt secundum suppositum vel hypostasim distan-
 tia unum proprie predicetur de alio. sed solum secundum quandam
 figurativam locutionem in quantum in aliquo coniunguntur. pu-
 ta. si dicamus Petrum esse Johannem quia habent ali-
 quam conjunctionem ad invicem et hec etiam opiniones supra
 reprobate sunt unde supponendum est secundum veritatem catho-
 lice fidei. quia vera natura divina unita est cum vera na-
 tura humana. non solum in persona sed etiam in suppositis
 vel hypostasi. omnes enim dicunt esse veram hanc propositio-
 nem et propriam deus est homo non solum propter veritatem
 terminorum quia scilicet christus est deus et verus ho-
 mo. sed etiam propter veritatem predicationis. nomen enim si-
 gnificans naturam communem in concreto potest suppone-
 re pro quolibet contento in natura communi. sicut hoc nomen
 homo potest supponere pro quolibet homine singulari. ita
 hoc nomen deus ex ipso modo significandi sue potest sup-
 ponere pro persona filij dei. ut in prima parte habitus est
 de quolibet autem supposito alicuius nature potest vere
 et proprie predicari nomen significans illam naturam in co-
 ncreto. sicut de sorte et platone proprie et vere predicatur ho-
 mo. quia ergo persona filij dei pro qua supponit hoc nomen
 deus est suppositum humane nature vere et proprie hoc no-
 men homo potest predicari de hoc nomine deus secundum quod sup-
 ponit pro persona filij dei. Ad. i. ergo videtur quod quando

forme diuerse non possunt puenire in vnum suppositum tunc oportet qd ppositio sit in materia remota. cuius subiectum significat vnam illarum formarum a predicatum aliam. sed quando due forme possunt puenire in vnum suppositum non est materia remota sed naturalis vel contingens. sicut cum dico album est musicum. natura autem diuina et humana quibus sunt maxime distantes tamen sunt per incarnationis mysterium in vno supposito cui neutra harum inest per accidens sed sicut se. et ideo hec ppositio deus est homo non est in materia remota neq; in materia contingenti sed in materia naturali. et predicatur homo de deo non per accidens sed per se sicut de sua hypostasi. non quidem ratione forme signate per hoc nomen deus sed ratione suppositi quod est hypostasis humane nature. Ad. ij. dicitur qd tres persone diuine pueniunt in natura diuina distinguuntur tamen in supposito. et ideo non predicantur de se inuicem. in mysterio autem incarnationis nature quidem quod distincte sunt de se inuicem non predicantur sicut quod significantur in abstracto. non enim natura diuina est humana. sed quia pueniunt in supposito predicantur de se inuicem in concreto. Ad. ij. dicitur qd anima et caro significantur ut in abstracto sicut diuinitas et humanitas. in concreto vero dicuntur animatum et carneum siue corporeum. sicut ex alia parte deus et homo. vnde vtriusque abstractum non predicatur de abstracto sed solum concretum de concreto. Ad. ij. dicitur qd hoc nomen homo predicatur de deo ratione vniuersionis importate. que quidem vniuersionem importat. et ideo non sequitur regulam eorum nominum que absolute predicantur de deo ab eterno.

Ad secundum sic procedit.

Videtur qd hec sit falsa homo est deus. Deus enim est nomen incomunicabile. Sed Sap. xiiij. reprehendunt idola latre de hoc quod illud nomen deus quod est incomunicabile lapidibus et lignis imposuerunt. ergo pari ratione videtur esse inconueniens qd hoc nomen deus predicetur de homine. Preterea. Quicquid predicatur de predicato predicatur de subiecto. sed hec est vera deus est pater vel deus est trinitas. si ergo hec sit vera homo est deus. videtur etiam qd hec sit vera homo est pater vel homo est trinitas. quas quod dem patet esse falsas. ergo et prima. Preterea. in ps. dicitur non erit in te deus recens. sed homo est quoddam recens. non enim christus semper fuit homo. ergo hec est falsa homo est deus. Sed contra est quod dicitur Roma. ix. ex quibus est christus sicut in carne. qui est super omnia deus benedictus in secula. sed christus sicut in carne est homo ergo hec est vera homo est deus. Rn. dicitur qd supposita veritate vtriusque nature diuine scilicet humane et vniuersionis in persona et hypostasi hec est vera et propria homo est deus sicut et ista deus est homo. hoc enim nomen homo potest supponere pro qualibet hypostasi humane nature. et ita potest supponere pro persona filij dei quam dicimus esse hypostasim humane nature. manifestum est autem qd persona filij dei vere et proprie predicatur hoc nomen deus ut in prima parte habitum est. vnde relinquitur qd hec sit vera et propria homo est deus. Ad. i. ergo dicitur qd idolatre attribuebant nomen veritatis lapidibus et lignis sicut quod in sua natura considerantur. quia putabant in illis aliquid numinis esse. nos autem non attribuimus naturam veritatis hominibus sicut humanam naturam. sed sicut suppositum eternum. quod est etiam per vniuersionem suppositum humane nature ut dictum est Ad. ij. dicitur qd hoc nomen pater predicatur de

hoc nomine deus. sicut quod hoc nomen deus supponit pro persona patris. sic autem non predicatur de persona filij. quia persona filij non est persona patris. sic et per consequens non oportet qd hoc nomen pater predicetur de hoc nomine homo de quo predicatur hoc nomen deus in quantum scilicet homo supponit pro persona filij. Ad. ij. dicitur qd licet humana natura in christo sit quoddam recens tamen suppositum humane nature non est recens sed eternum. et quod hoc nomen deus non predicatur de homine ratione humane nature sed ratione suppositi non sequitur quod ponatur deus recens. Sequeretur autem si poneremus qd homo supponit suppositum creatum sicut quod oportet dicere eos qui in christo ponunt duo supposita.

Ad tertium sic procedit

Videtur qd christus potest dici homo diuinus. Dicit enim Aug. in li. lxxiiij. q. monendum est ut illa bona expectentur que fuerunt in illo hodie diuino. loquitur autem de christo. ergo videtur qd christus sit homo diuinus. Preterea. Dicit diuinum conuenit christo ratione diuine nature ita et humanitas pertinet ad humanam naturam. sed deus dicitur humanatus ut patet per Damas. in. ij. li. vbi dicit qd humanatio est causa quod ad hominem copulationem demonstrat. ergo pari ratione potest denotari dici qd homo iste sit diuinus. Preterea. Sicut diuinus denotatiue dicitur a deo ita diuinus dicitur denotatiue a deo. sed diabolus denotatur christum diuinitatem Iesu. ergo pari ratione potest dici qd christus sit homo diuinus. Sed contra est quod Aug. dicit in li. retractationum. Non video vtrum recte dicatur homo diuinus Iesus christus cum sit vtriusque diuinus. Rn. dicitur qd sicut supra dictum est cum dicitur homo christus Iesus suppositum eternum designatur. quod est persona filij dei propter hoc quod vniuersionem est vniuersionis nature. de persona autem filij dei predicatur deus et diuinus essentialiter. et ideo non debet predicari denotatiue. quia hoc derogat veritati vniuersionis. vnde cum diuinus dicitur denotatiue a deo non potest vere et proprie dici qd homo ille sit diuinus sed magis qd sit diuinus. Si autem per hoc quod dicitur homo christus Iesus designaretur suppositum aliquod creatum sicut illos quod ponunt in christo duo supposita posset dici homo ille diuinus in quantum sumitur ad participationem honoris diuini sicut nestoriani posuerunt. et hoc etiam modo humana natura non dicitur essentialiter dea sed deificata. non quidem per questionem ipsius in diuinam naturam sed per participationem ad diuinam naturam in vna hypostasi. ut patet per Damas. in. ij. li. Ad. i. ergo dicitur qd Aug. illa verba et similia recitat in. ij. retractationum. vbi post premissa verba libri retractationum subdit. vbi dicitur hoc dixi scilicet qd christus Iesus sit diuinus dixisse me nollem. postea quippe vidi non esse dicendum. quibus nonnulla ratione posset defendi. quia scilicet posset aliquis dicere qd dicitur homo diuinus ratione humane nature quam significat hoc nomen homo. non autem ratione suppositi. Ad. ij. dicitur qd illud vniuersionem suppositum quod est diuine et humane nature. primo quidem fuit diuine nature scilicet ab eterno. postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humane nature. et hac ratione dicitur humanatum. non quia assumpsit hominem. sed quia assumpsit humanam naturam non autem sic est econuerso. quod suppositum humane nature assumpsit diuinam naturam. vnde non potest dici homo deificatus vel diuinus. Ad. ij. dicitur qd hoc nomen diuinus consuevit predicari etiam de his rebus quibus predicatur

essentialit hoc nomen deus. dicimus eni q diuina essen-
tia est deus ratione idemtrata. q essentia est dei siue di-
uina. ppter diuersum modum significandi. q. verbum di-
uinu cum tamen verbum sit deus. q similiter dicim? per-
sonam diuinam sicut q personam Platonis ppter diuer-
sum modum significandi. Sed dñicus non dicit de his d
quibus dñs predicatur. non eni p̄suevit dici q aliq̄s ho-
mo qui est dñs dicatur dñicus. sed illud qd̄ qu alitercuq̄
est dñi dñi cu dicitur. sicut dñica voluntas vel dñica ma-
nus vel dñica passio. q̄ ideolipse homo christus qui est do-
minus non potest dici dñicus. sed potest dici caro eius do-
minica caro q̄ passio eius dñica passio.

Ad quartuz sic procedit.

videtur q̄ ea que sunt humane nature nō possunt dici d
deo. Impossibile est eni opposita de eodem predicari. sed
ea que sunt humane nature sunt p̄traria his que sunt pro-
pria dei. deus eni est increatus imutabilis q̄ eternus. ad
humanā autem creaturam pertinet vt sit creata temporalis
et mutabilis. non ergo ea que sunt humane nature poss-
sunt dici de deo. **Pre.** Attribue deo ea que ad deif
crum pertinent videtur interrogari diuino honore ad blas-
phemiam pertinere. sed ea que sunt nature humane defes-
ctum quendam p̄tinent. sicut mori pati q̄ alia huiusmodi
ergo videtur q̄ nullo modo ea que sunt humane nature.
de deo dici possunt. **Pre.** Assumi p̄uenit humane na-
ture non autem p̄uenit deo. non ergo ea que sunt huma-
ne nature de deo dici possunt. **Sed** contra est qd̄ **Da-**
mas. dicit in. iij. li. q̄ deus suscepit ea que sunt carnis idio-
mata. id est. p̄prietates dum deus passibilis noīatur q̄ de
glorie crucifixus est. **Rñ.** dñm q̄ de hac questione vi-
ueritas fuit inter nestorianos q̄ catholicos. Nestoriani
eni voces que dicuntur de christo diuidere volebant hoc
modo. vt ea que pertinent ad humanam naturā non di-
cerentur de deo. nec ea que pertinent ad diuinā naturā di-
cerentur de hoīe. Unde Nestoriani dixit. si quis dei verbo
temprat passiones tribuere anathema sit. si que dñi noīa
sunt que pertinent ad vtrancq̄ naturam de talib? predica-
bant ea que sunt vtriusq̄ nature. sicut hoc nomen christi
vel dñs. vnde p̄cedebant christum esse natuz de virgine
non tamen p̄cedebant vel deum natum de virgine. vel ho-
minem ab eterno fuisse. Catholici dño posuerunt huius-
modi que dicuntur de christo siue fm diuinā naturā siue
fm humanam dici posse tam de deo q̄ de hoīe. vnde **Ly-**
allus dixit. Siquis duabus personis seu substantijs. id
est. hypostasis ea que in euangelicis q̄ apostolicis sunt
p̄scriptionib? diuidit voces vel ea que de christo a sanctis
dicuntur vel ab ipso christo de semetipso q̄ aliquas qui-
dem ex his hoī applicandas crediderit aliquas solum ver-
bo deputauent anathema sit. Et huiusmodi est ratio. qz
cum sit eadem hypostasis vtriusq̄ nature eadem hypo-
stasis supponitur noi vtriusq̄ nature. siue ergo dicat ho-
mo siue deus supponitur hypostasis diuine q̄ hūane na-
ture. q̄ ideo de hoīe dici possunt ea que sunt diuine natu-
re. q̄ de deo dici possunt ea que sunt humane nature. Sci-
endum tamen q̄ in p̄positione in qua aliquid de aliquo
predicatur non solum attenditur quid sit illud de quo p̄-
dicatur predicatum. sed etiam fm quid de illo predicetur
q̄ uis ergo non distinguant ea que predicantur de christo.
distinguant tamen q̄ntum ad id fm qd̄ vtrancq̄ p̄-
dicatur. nam ea que sunt diuine nature predicant de christo
fm naturam diuinam. ea autem que sunt humane na-

ture predicantur de eo fm humanam naturā. vnde **Au-**
gusti. dicit in. i. de trini. distinguim? qd̄ in scripturis so-
nat fm formā dei q̄ qd̄ fm formāz serui q̄ infra quid p̄p̄-
quid q̄ fm quid dicatur prudens q̄ diligens q̄ pius lector
intelligit. **Ad. i.** ergo dñm q̄ opposita predicari de eo
dem fm idem est impossibile. sed fm diuersa nihil probi-
bet. q̄ hocimodo predicant opposita de christo. nō fm idē
sed fm diuersas naturas. **Ad. ij.** dñm q̄ si ea que ad de-
fectum pertinent deo attribuant fm diuinā naturā esset
blasphemā quasi pertinens ad diminutionē honoris ip-
sius. non autem pertinet ad dei iniuriam si attribuantur
ei fm naturam assumptam. Unde in quodam sermone
ephesini concilij dicitur nihil putat deus iniuriā qd̄ est oc-
casio salutis hoībus. nihil eni abiectorū que elegit. p̄p̄ nos
iniuriam facit illi nature que non potest esse subiecta in-
iurijs. p̄p̄ia dñi facit inferiora. vt saluet naturam nostram
quando dñi obiecta q̄ vilia sunt diuinā naturam non iniu-
riant. sed salutem hoībus operantur. quō dicit ea q̄ cau-
sa nostre salutis sūt iniurie occasione dei fuisse. **Ad. iij.**
dñm q̄ assumi p̄uenit humane nature non ratione su-
ppo-
siti sed ratione sui p̄p̄ius. q̄ ideo non p̄uenit deo.

Ad quintum sic procedit.

videtur q̄ ea que sunt humane nature possunt dici de
diuina natura. Ea eni que sunt humane nature predicant
tur de filio dei q̄ de deo. sed deus est sua natura. ergo ea
que sunt humane nature possunt predicari de diuina na-
tura. **Pre.** Caro pertinet ad naturam humanā. sed si-
cut dicit **Damas.** in. iij. li. dicimus naturam verbi in car-
natam esse fm beatos **Albanasiū** et **Cyrium.** ergo vide-
tur q̄ pari ratione ea que sunt humane nature possunt di-
ci de diuina natura. **Pre.** Ea que sunt diuine nature
p̄ueniunt humane nature in christo sicut cognoscere futu-
ra. q̄ habere saluferam virtutez. ergo videtur q̄ pari ra-
tione ea que sunt humane nature possunt dici de diuina
natura. **Sed** contra est quod **Damas.** dicit in. iij. li. di-
uinitatem quidem dicentes non noīamus de ea que hūa-
nitate ideomara. id est. p̄prietates. non eni dicimus dei
rarem passibilem vel creabilem. deitas autem est diuina
natura. non ergo ea que sunt humane nature possunt di-
ci de diuina natura. **Rñ.** dñm q̄ ea que sūt p̄p̄ie vni?
non possunt vere de aliquo predicari nisi de eo. qd̄ est idez
illi. sicut visibile non p̄uenit nisi ei qd̄ est homo. in myste-
rio autem incarnationis non est eadem diuina natura et
humana. sed est eadez hypostasis. vtriusq̄ nature. q̄ ideo
ea que sunt vnius nature non possunt de alia predicari. s̄
qd̄ in abstracto signantur. noīa dñi concreta supponit hy-
postasim nature. q̄ ideo indifferēt predicari possunt ea q̄
ad vtrancq̄ naturā pertinent de noībus cōteris. siue il-
lud nomen de quo dicunt? det intelligere vtrancq̄ natu-
ram sicut hoc nomen christus in quo intelligitur q̄ diui-
nitas vngens q̄ humanitas vncta. siue solum diuinā na-
turam sicut hoc nomen deus vel filius dei. siue solum hu-
manam naturam. sicut hoc nomen homo vel **Iesus.** Un-
de **Leo** papa dicit in epistola ad palestinos. Non interest
ex qua christus substantia noīetur cum inseparabilē manē-
te vnitate persone idem sit q̄ totus hoīs filius p̄pter carnē
et totus dei filius p̄pter vnā cuz patre diuinitatē. **Ad**
i. ergo dñm q̄ in diuinis realiter est idem persona cum na-
tura. q̄ ratione huius idemprita? diuina natura predicat
de filio dei. non tamen est idem modus significandi. ideo
quedam dicuntur de filio dei que non dicuntur de diuina
D d 4

natura sicut dicimus qd filius dei est genitus. non tamen dicimus qd diuina natura sit genita. vt in prima parte habitum est. et similiter in mysterio incarnationis dicimus qd filius dei est passus. non tamen dicimus qd diuina natura sit passa. **Ad. ij.** ddm qd incarnatio magis importat vnionem ad carnem qua carnis proprietatem. vtraqz autem natura est vnita alteri in christo in persona. ratione cuius vnionis et natura diuina dicitur incarnata et humana natura deificata vt supra dictum est. **Ad. iij.** ddm qd ea que sunt diuine nature dicuntur de humana natura non sicut qd essentialiter competunt diuine nature. sed sicut participatiue deuantur ad humanam naturam. vnde ea que participatiue non possunt a natura humana sicut esse increatum aut omnipotentem nullo modo de humana natura dicuntur. diuina autem natura nihil participatiue recipit ab humana natura. et ideo ea que sunt humane nature nullo modo possunt dici de diuina natura.

Ad sextum sic proceditur

Videtur qd bec sit falsa deus factus est homo. Cum enim homo significat substantiam fieri hominem est fieri simpliciter. sed bec est falsa deus factus est simpliciter. ergo bec est falsa deus factus est homo. **Pre.** Fieri hominem est mutari sed deus non potest esse subiectum mutationis sicut illud. **Malach. ij.** ego dominus et non mutor. ergo videtur qd bec sit falsa deus factus est homo. **Pre.** Homo sicut dicitur supponit personam filij dei. sed bec est falsa deus factus est persona filij dei. ergo bec est falsa deus factus est homo. **Sed** contra. qd dicitur **Johan. i.** verbum caro factum est. et sic **Arbanaus** dicit in epistola ad **Epitethum.** qd dicere verbum caro factum est. simile est ac si diceret. homo factus est. **Res.** ddm qd vniquodqz dicitur esse factum illud qd de nouo incipit predicari de ipso. esse autem hominem vere predicatur de deo sicut dictum est. ita tamen qd non conuenit deo esse hominem ab eterno. sed ex tempore per assumptionem humane nature. et ideo bec ista vera deus factus est homo. diuersimode tamen intelligitur a diuersis. sicut et bec deus est homo vt supradictum est. **Ad. i.** ergo ddm qd fieri hominem est fieri simpliciter in omnibus his in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. **Sed** deus dicitur factus homo ex eo qd humana natura incipit esse in supposito diuine nature ab eo no preexistente. ideo deum fieri hominem non est deum fieri simpliciter. **Ad. ij.** ddm qd sicut dictum est. fieri importat qd aliquid predicatur de nouo de altero vnde quantum docentur aliquid de nouo predicatur de altero cum mutatione eius de quo dicitur tunc fieri est mutari. et hoc pertinet omnibus que absolute dicuntur non enim potest albedo vel nigredo de nouo aduenire alicui nisi per hoc qd de nouo mutatur ad albedinem vel nigredinem. ea vero que relatiue dicuntur possunt de nouo predicari de aliquo absque eius mutatione. sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione per motum illius qui fit ei sinister. vnde in talibus non oportet omne qd dicitur fieri esse mutatum. quia hoc potest accidere per mutationem alterius. et per hunc modum deo dicimus. dominus refugium factus es nobis. **Esse** autem hominem puenit deo ratione vnionis que est relatio quedam. et ideo esse hominem predicatur de nouo de deo absque eius mutatione per mutationem nature humane que assumit in diuinam personam. et ideo cum dicitur deus factus est homo non intelligitur aliqua mutatio ex parte dei. sed solum ex parte humane nature. **Ad. iij.** ddm qd homo supponit personam filij dei

non nudam sed prout subsistit in humana natura. et quibus bec sit falsa deus factus est persona filij. est tamen bec vera deus factus est homo. ex eo qd vnitus est humane nature.

Ad septimum sic proceditur

Videtur qd bec sit vera homo factus est deus. **Dicitur enim** **Roma. i.** qd ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ei ex semine **David** sicut carnem. sed christus sicut homo est ex semine **David** sicut carnem. ergo homo factus est filius dei. **Pre.** **Aug.** dicit in. i. de trinitate. talis erat illa susceptio que deum hominem faceret et hominem deum. sed ratione illius susceptionis bec est vera deus factus est homo. ergo similiter bec est vera homo factus est deus. **Pre.** **Grego. nazarenus** dicit in epistola ad **Elidomum.** Deus quidem humane nature est homo autem deificatus vel quolibet aliter noiauerit. sed deus ea ratione dicitur humanatus quia est homo factus. ergo homo ea ratione dicitur deificatus quia est deus factus. et ita bec est vera homo factus est deus. **Pre.** cum dicitur deus factus est homo. subiectum factiois vel vnionis non est deus sed humana natura. qua significat hoc nomen homo. sed illud videtur esse subiectum factiois cui factio attribuitur. ergo bec magis est vera homo factus est deus. qd bec. deus factus est homo. **Sed** contra est qd dicit **Damasius. in. iij. li. no. homo** deificatum dicimus sed deum humane nature. idem autem est fieri deum qd deificari. ergo bec est falsa. homo factus est deus. **Res.** ddm qd propositio ista. homo factus est deus. tripliciter potest intelligi. **Uno** modo ita qd hoc participium factus determinet absolute vel subiectum vel predicatum. et in hoc sensu est falsa. quia neqz homo ille de quo predicatur est factus. neqz deus est factus. vt infra dices. et sub eodem sensu bec est falsa. deus factus est homo. sed sub hoc sensu non queritur hic de istis propositionibus. **Alio** modo potest intelligi vt si factus determinet compositionem. vt sit factus. homo factus est deus. id est. factus est. vt homo sit deus. et sub hoc sensu vtraqz est vera. et homo factus est deus. et deus factus est homo. sed hic non est proprius sensus harum locutionum. nisi forte intelligatur qd si homo non habet personam suppositioem sed simplicem. licet enim hic homo non sit factus deus. quia hoc suppositum persona filij dei ab eterno fuit deus. tamen homo contra loquendo non semper sine deus. **Tertio** modo proprie intelligitur sicut qd hoc participium factus possit fieri circa hominem respectu ad deum sicut ad terminum factiois. et in hoc sensu supposito qd in christo sit eadem persona et hypostasis et suppositum dei et hominis vt supra ostensum est. ista propositio falsa est. quia cum dicitur homo factus est deus. si homo habet personalem suppositionem non enim esse deum verificatur de homine ratione humane nature. sed ratione sui suppositi. suppositum autem illud humane nature de quo verificatur esse deum est idem qd hypostasis seu persona filij dei. qui semper fuit deus. vnde non potest dici qd iste homo incipit esse deus. vel qd fiat deus. aut qd factus sit deus. **Si** vero esset aliqua persona vel alia hypostasis dei et hominis ita qd esse deum predicaretur de homine et eodem verso per quandam distinctionem suppositoꝝ vel dignitatis personalis vel affectionis vel inhabitatiois vt nestoriani dixerunt. tunc pari ratione posset dici qd homo factus est deus. id est. coniunctus deo. sicut qd deus factus est homo id est. coniunctus homini. **Ad. i.** ergo ddm qd in verbis illis apostoli hoc relatiuum qui qd refert pro persona filij non debet intelligi ex parte predicari. quasi aliquis existeret ex

semine dauid fm carnem sit factus filius dei. in quo sensu obiectio procedebat. sed debet intelligi ex parte subiecti vt sit sensus. qd filius dei factus. s. ad honorem patris vt glofa exponit existens ex semine dauid fm carnem. ac si diceret filius dei habens carnem ex semine dauid ob honorem dei. ¶ Ad ij. ddm qd verbum Augu. est intelligendū in illo sensu fm qd ex illa susceptione incarnationis factū est vt homo esset deus. et deus esset homo. i. quo sensu. ambobus locutiones sunt vere. vt dictum ē. Et similiter dicendū est ad tertium. nam deificari idem est qd fieri deum. ¶ Ad iij. ddm qd terminus in subiecto positus tenet materialiter. i. pro supposito positus vero p predicato tenet formaliter. i. pro natura signata. et ideo cum dicitur homo factus est deus ipsum fieri non attribuit humane nature. sed supposito humane nature quod est ab eterno deus. et ideo non conuenit ei fieri deum. cum autē deus factus ē homo factio dicitur terminari ad ipsam humanam naturā et ideo pprie loquendo hec est vera. deus factus est homo. sed hec est falsa homo factus est deus. sicut si fortis cū prius fuerit homo postea factus est albus. demonstrato forte hec est vera. hic homo hodie factus est albus. hec tñ est falsa hoc albus hodie factus est homo. Si tamen ex pre subiecti poneret aliquod nomē significans naturā humanā in abstracto posset hoc modo significari vt subiectum factiois. pura si dicitur qd natura humana facta est filius dei.

Ad octauū sic proceditur

¶ Videt qd hec sit vera xps est creatura. dicit enī Leo papa noua et inaudita conuentio. deus qui est et erat sit creatura. sed illud potest predicari de xpo qd filius dei factus ē p incarnationem. ergo hec ē vera christus est creatura. ¶ Pre. pprietates vtriusq nature possunt predicari de hypostasi communi vtriusq nature quocunq nomie significet vt supra dictum est. sed pprietas hypostasis humane nature est esse creaturam. sicut pprietas diuine nature est esse creatorem. ergo vtrunq potest dici de xpo. s. qd sit creator. ¶ Pre. principalio: ps hominis est anima qd corpus. sed xps ratione corporis qd de virgine traxit dicit simplr esse natus de virgine. ergo rōne anime que creata est a deo debet simpliciter dici qd sit creatura. ¶ Sed contra est qd dicit Ambro. in li. de tri. nunquid dicitur factus est xps. nunquid mandato creatus est christus quasi diceret non. vnde subdit quō autē creatura in deo ē potest. et enī deus nature simplicis est non coniuente. ergo hec non est concedenda xps est creatura. ¶ Rñ. ddm qd sicut Hiero. dicit ex verbis inordinate prolatis incurrit heresis. vnde cum hereticis nec nomina debemus habere cōmunia. ne eorum errorū fauere videamur. arriani autē heretici xpm dixerunt creaturam esse et patre minorē. nō solum ratione humane nature. sed etiam ratione psonne diuine. et ideo nō ē absolute dicendum qd christus sit creatura. vel minor patre. sed cum determinat one. s. fm humanam naturam. ea vero de quibus suspicari non potest qd diuine psonne conueniant fm seipsam possunt simpliciter dici de christo ratione humane nature. sicut simpliciter dicimus christum esse passum mortuum et sepultum. sicut etiam in rebus corporalibus et humanis ea que indubitationem venire non possunt an conueniant toti vel parti si insunt alicui parti non attribuius toti simpliciter. i. sine determinatione. non enī dicimus qd ethiops sit albus. sed qd est albus fm dentes. dicimus autem absq

determinatione qd est crispus. quia hoc non potest et conuenire nisi fm capillos. ¶ Ad. i. ergo ddm qd aliquando sancti doctores causa breuitatis determinatione obmissa nomine creature vtuntur circa christum. est tñ in eorum dicitis obintelligenda determinatio incōgnitū homo. ¶ Ad. ij. ddm qd omnes proprietates humane sicut et diuine possunt aequaliter dici de christo. vnde et Damasc. dicit. in. ij. li. qd christus qui deus et homo dicitur creabilis est et increabilis. et partibilis et impartibilis. sed tamen illa que dubitationem habent circa alterutram naturam nō sunt dicenda absq determinatione. vnde et ipse subdit pfecta alibi. ipsa vna hypostasis scz christi et increata est in deitate. et creata humanitate. Sicut et e conuerso non est dicendum sine determinatione qd christus est incorporeus vel impassibilis. ad euitandum errorem manichei. qd posuit christum verū corpus non habuisse. nec vere passum esse. sed dicendum est cum determinatione. qd christus fm deitatem est incorporeus et impassibilis. ¶ Ad. iij. ddm qd de natiuitate ex virgine nulla dubitatio ē potest qd conuenit psonne filij dei. sicut potest esse de creatore. Et ideo non est similis ratio vtrobiq.

Ad nonū sic proceditur

¶ Videt qd ille homo demonstrato xpo incepit esse. dicit et Augu. super Jo. Prius quā mūdus esset nec nos eram⁹ nec ipse mediator dei et hominum homo xps Iesus. sed illud qd non semper fuit incepit esse. ergo ille homo demonstrato xpo incepit esse. ¶ Pre. christus incepit esse homo s. ēe hoīes ē esse simplr. qd ille hō incepit ēē simplr. ¶ Pre. hō iporat suppositū humane nature. s. xps non sp fuit suppositum humane nature. ergo homo ille incepit esse. ¶ Sed contra est quod dicit ad Hebre. vl. qd Iesus xpus veri et hodie ipse et in secula. ¶ Rñ. ddm qd non est dicendum qd ille homo demonstrato xpo incepit esse. si nihil addatur duplici ratione. Primo quidem qd locatio est simpliciter falsa fm sententiam fidei charolice. qua ponim⁹ in xpo vnum suppositum et vnam hypostasim. sicut et vna psonam. fm hoc enī oportet qd in hoc qd dicitur iste homo demonstrato christo designet suppositum eternum. cuius eternitati repugnat incipere esse. vnde hec est falsa hic homo incepit esse. nec obstat qd incipere esse conuenit humane nature. que significat p hoc nomen homo. qz termin⁹ in subiecto positus non tenetur formaliter pro natura. s. magis materialiter pro supposito vt supra dictum est. ¶ Secō quia etiam si esset vera tamen non esset ea vtendū absq determinatione ad euitandam heresim arrij qui sic cut psonne filij dei attribuit qd esset creatura et qd esset minor patre ita attribuit ei qd esse incepit. dicens qd erat qm non erat. ¶ Ad primum ergo dicendum qd auctoritas illa est intelligenda cum determinatione. vt sic dicamus qd homo Iesus christus non fuit anteq mundus esset fm humanitatem. ¶ Ad secundum dicendum qd cum hoc verbo incepit non sequitur augmentum ab inferiori ad superius. non enim sequitur qd hoc incepit ēē albus. ergo incepit esse coloratum. et hoc ideo. quia incipere importat nunc esse et non prius. non autem sequitur hoc non erat prius album. ergo non erat prius coloratum esse autem simpliciter est superius ad esse hominem. vnde non sequitur christus incepit esse homo. ergo incepit esse. ¶ Ad tertium dicendum qd hoc nomen homo fm qd accipitur pro christo licet significet humanam naturā que incepit esse tñ supponit suppositum eternum.

potest accipi vel ratione suppositi vel ratione nature. cuncti ergo dicitur christus secundum quod homo est persona si accipitur ratione suppositi manifestum est quod ipse secundum quod homo est persona. quia suppositum humane nature nihil aliud est quam persona filii dei. Si autem accipiat ratione nature. sic potest intelligi dupliciter. Uno modo quod intelligat quod nature humane conparat esse in aliqua persona. et hoc etiam modo verum est. omne enim quod subsistit in humana natura est persona. Alio modo potest intelligi ut nature humane in christo propria personalitas debeat. causata ex principiis humane nature. et sic ipse secundum quod homo non est persona. quia humana natura non est per se ipsum existens a divina natura. quod requiritur ratione persone.

Ad. i. ergo dicitur quod omni homini convenit esse persona secundum quod omne subsistens in natura humana est persona. sed hoc est proprium homini christo quod persona subsistens in humana natura eius. non sit causata ex principiis humane nature sed sit eterna et ideo uno modo est persona secundum quod homo alio modo non sicut dicitur est. **Ad. ii.** dicitur quod substantia individua que ponit in definitione persone importat substantiam completam. per se subsistentem separatim ab aliis alioquin manus hominis posset dici persona. cum sit substantia quedam individua. quia tamen est substantia individua sicut in alio existens non potest dici persona et eadem ratione nec natura humana in christo. que tamen potest dici individuum vel singulare quoddam. **Ad. iii.** dicitur quod sicut persona significat quod completum et per se subsistens in natura rationali. ita hypostasis et suppositum et res humane nature in genere substantie significant quoddam per se subsistens. unde sicut humana natura non est per se ipsum a persona filii ita etiam non est per se hypostasis vel suppositum vel res humane nature. et ideo in sensu in quo negat ista ipse secundum quod homo est persona oportet et negari omnes alias

Questio XVII

Deinde considerandum

est de his que pertinent ad unitatem in christo in communi. nam de his que pertinent ad unitatem vel pluralitatem in speciali suis locis determinandum est sicut supra determinatum est quod in christo non est tantum una scientia. et infra determinabitur quod in christo una tantum est nativitas. Considerandum est ergo. Primo de unitate christi quantum ad esse. Secundo quantum ad esse. Tertio quantum ad operari. Circa primum querunt duo. Primo utrum ipse sit unum vel duo. Secundo utrum in christo sit tantum unum esse.

Ad primum sic proceditur.

Videtur quod ipse non sit unum sed duo. dicit enim Augustinus in. i. de tri. quod forma dei accepit formam servi. utrumque deus propter accipientem deum. utrumque homo propter accipientem hominem. sed utrumque dici non potest ubi non sunt duo. ergo ipse est duo. **Pre.** ubique est aliud et aliud ibi sunt duo sed christus est aliud et aliud. dicit enim Augustinus in ebedridion. cum in forma dei esset forma servi accepit. utrumque unus. sed aliud propter verbum. et aliud propter hominem. quod ipse est duo. **Pre.** ipse non est nisi homo. quia si purus homo esset non esset deus. ergo est aliquid aliud quam homo. et ita in christo est aliud et aliud. ergo ipse est duo. **Pre.** ipse est aliquid quod est pater. et est aliquid quod non est pater. ergo christus est aliquid et aliquid. ergo christus est duo. **Pre.** sicut in mysterio trinitatis sunt tres persone in una natura. ita in mysterio incarnationis sunt due nature in una persona. scilicet

propter unitatem nature non obstante distinctione persone pater et filius sunt unum. secundum illud Jo. x. Ego et pater unum sumus. ergo non obstante unitate persone propter dualitatem naturarum christus est duo. **Pre.** philo sophus dicit. in. iii. phisicorum. quod unum et duo de nominatiue dicuntur. sed christus habet dualitatem naturarum. ergo christus est duo. **Pre.** sicut forma accidentalis facit alterum. ita forma substantialis aliud. ut porphyrius dicit. sed in christo sunt due nature substantiales. humana scilicet et divina. ergo christus est aliud et aliud. et ergo est duo. **Sed** contra est quod boetius dicit in libro de duabus naturis. omne quod est in quantum est unum est sed christum esse confitemur. ergo christus est unum. **Responso** dicendum quod natura secundum se considerata prout in abstracto significatur non potest vere predicari de supposito seu persona. nisi in deo. in quo non differt quod est et quo est. ut in prima parte habitum est. in christo autem cum sint due nature. divina scilicet et humana altera eorum scilicet divina potest de deo predicari. et in abstracto et in concreto. dicimus enim quod filius dei qui supponitur in hoc nomine christus est divina natura. et est deus. sed humana natura non potest predicari de christo secundum se in abstracto. sed solum in concreto. prout scilicet significatur in supposito. non enim potest vere dici quod christus sit humana natura. quia natura humana non est nata predicari de suo supposito. dicitur autem quod christus est homo. sicut et quod christus est deus. Deus autem significat deitatem habentem et homo significat habentem humanitatem. aliter tamen habens humanitatem significatur per hoc nomen homo. et aliter per hoc nomen Jesus vel petrus. nam hoc nomen homo importat habentem humanitatem indistincte. sicut et hoc nomen deus indistincte importat habentem deitatem hoc tamen nomen Petrus vel Jesus importat distincte habentem humanitatem. scilicet sub determinatis et individualibus proprietatibus. sicut et hoc nomen filius dei importat habentem deitatem sub determinata proprietate personali. Numerus autem dualitatis in christo ponitur circa ipsas naturas. et ideo si ambe nature in abstracto predicarentur de christo sequeretur quod ipse esset duo. sed quia due nature non predicantur de christo nisi prout significantur in supposito. oportet secundum rationem suppositi predicari de christo unum vel duo. Quidam autem posuerunt in christo duo supposita sed unam personam. que quidem videtur se habere secundum eorum opinionem tanquam suppositum completum vel tunc completionem et ideo quia ponebant in christo duo supposita dicebant esse christum duo neutraliter. sed quia ponebant unam personam dicebant christum esse unum in masculino nam neutrum genus significat quoddam in forme et in perfectum. genus autem masculinum significat quoddam formatum et perfectum. nesciant autem ponentes in christo duas personas. dicebant christum non solum esse duo neutraliter. sed etiam duos masculine. Quia de nos ponimus in christo unam personam et unum suppositum ut ex predictis patet. sequitur quod dicamus quod si solum christus est unum masculine scilicet etiam unum neutraliter. **Ad. i.** ergo dicitur quod verbum illud Augustinus non est sic intelligendum quod si utrumque tenet ex parte predicari. quasi diceret quod ipse sit utrumque sed tenet ex parte subiecti. et tunc si utrumque tenet non quasi pro duobus suppositis sed pro duobus nominibus significatibus duas naturas in concreto. possum enim dicere quod utrumque scilicet deus et homo est deus. propter accipientem deum. et utrumque scilicet deus et homo est homo. propter accipientem hominem. **Ad secundum dicendum quod**

cus habitudinis causa est anima. in q̄tum perfectit hu-
manam naturam. in for mando corp. **Q̄s XVIII.**

Deinde considerandum

Quest de unitate q̄tum ad voluntatem. Et circa
hoc querunt sex. Primo utrum in christo sit
alia voluntas diuina et alia humana. Secundo utrum in
humana natura christi sit alia voluntas sensualitatis et alia
rationis. Tertio utrum in christo ex parte rationis fuerit
plures voluntates. Quarto utrum in christo fuerit liberū
arbitrium. Quinto utrum humana voluntas christi fue-
rit omnino conformis diuine voluntati in volito. Sexto
utrum in christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum.

Ad primū sic proceditur.

Videtur q̄ in christo non sint due voluntates vna diuina
et alia humana. voluntas enī est primum mouens et impe-
rans in vnoquoq̄ volente. sed in christo primum mouēs
et imperans fuit diuina voluntas. quia omnia humana i
x̄po mouebantur s̄m voluntatem diuinam. ergo videt̄ q̄
in christo non fuerit nisi vna voluntas diuina. **Pre.** in
strumentum non mouet propria voluntate sed voluntate
mouentis. sed natura humana in christo fuit instrumen-
tum diuinitatis eius. ergo natura humana in christo non
mouebat propria voluntate sed diuina. **Pre.** illud so-
lum multiplicatur in christo quod pertinet ad naturā. vo-
luntas aut̄ non videtur ad naturam pertinere. quia ea que
sunt naturalia sunt ex necessitate. quod autem est volun-
tarium non est necessarium. ergo voluntas est vna tantū
in christo. **Pre.** Da. dicit in. ij. li. q̄ aliquando velle
non est nature sed nostre intelligentie. i. p̄sonalis. sed oīs
voluntas est aliqualis voluntas. q̄ non est in genere qd̄
non est in aliqua eius specie. q̄ omnis voluntas ad p̄sonā
p̄tinet. sed in x̄po fuit tantum et est vna p̄sona. ergo i x̄po
est s̄m vna voluntas. **Sed contra est quod dñs dicit**
Luce. xxiij. Pater si vis trāsser a me calicē istum. Veruntū
non mea voluntas sed tua fiat. Quod inducēs Ambro.
in. ij. li. ad gratianū imperatorem dicit. sicut suscepit vo-
luntatem meam suscepit et sciam meam. Et sup̄ Lucam
dicit voluntatem suam ad hōicm retulit ad patris diuini-
tatem. voluntas hōis est tp̄alis. voluntas diuinitatis eter-
na. **Pr. dñm q̄ quidam posuerūt in x̄po esse vnam so-**
lam voluntatem. sed ad hoc ponendum diuersimode mos-
ti esse vident. Apollinarius enī non posuit naturā intelle-
ctuale in x̄po. sed q̄ verbum esset loco atē vel etiā loco intel-
lectus. vñ cum voluntas sit in tōne vt ph̄s dicit in. ij. de
aiā sequebat̄ q̄ in x̄po non esset voluntas humana. et ita i
eo non esset nisi vna voluntas. Et sicut eurbices et oēs qui
posuerunt vna naturam compositā in x̄po cogēt anī pone-
re vna voluntatē in eo. Nestorius etiā qui posuit vniōnē
dei et hōis esse factam s̄m affectum et voluntatem. vna vo-
luntatē in x̄po posuit. Postmodū dō Macharius anthi-
ocen? patriarcha. et Ciprianus alexandrinus. et Sergi?
constantinopolitanus et quidam eorum sequaces posue-
ront in christo vnam voluntatem. q̄ quis ponerent duas
naturas in christo s̄m hypostasim vntas. q̄ opinabantur
q̄ humana natura in christo nunq̄ mouebat proprio mo-
tu. sed solum s̄m q̄ erat mota a deitate. vt patet in episto-
la synodi agathonis. et ideo in sexta synodo apud constan-
tinopolitanos celebrata determinatum ē oportere dici q̄ i
christo sint due voluntates. vbi sic legitur iuxta q̄ olim p̄-
phete de christo et ipse nos erudit et sanctorum patrum

nobis tradidit symbolum duas voluntates naturales s̄m
eo. et duas naturales operationes predicamus. Et hoc ne-
cessarium fuit dici. manifestum est enim q̄ filius dei as-
sumpsit humanam naturam perfectam. vt supra ostensū ē
est. ad perfectionem autem humane nature pertinet volū-
tas. que est naturalis eius potentia sicut et intellectus. vt
patet ex his que in prima parte dicta sunt. vnde necesse ē
dicere q̄ filius dei humanam voluntatem assumpsit in
natura humana. per assumptionem autem nature huma-
ne nullam diminutionem passus est filius dei in his que
pertinent ad diuinam naturam. cui competit voluntatem
habere. vt in prima parte habitum est. vnde necesse est di-
cere q̄ in christo sint due voluntates. vna scilicet diuina.
et alia humana. **Ad. i.** ergo dicendum q̄ quicquid fuit
in natura humana mouebatur nutu diuine voluntatis.
non tamen sequitur q̄ in christo non fuerit motus volun-
tatis proprius nature humane. quia etiam aliorum san-
ctorum pie voluntates mouentur s̄m voluntatem dei qui
operatur in eis et velle et perficere. vt dicitur ad **Phl. ij.**
licet enī voluntas non possit interitus moueri ab aliqua
creatura. interitus tamen mouetur a deo vt in prima parte
habitum est. et sic etiam christus s̄m voluntatem suam se-
quebatur voluntatem diuinam. s̄m illud ps̄. **Ut facerem**
voluntatem tuam deus meus. et. vnde Augusti. dicit con-
tra maximianum vbi dixit filius patri. Nō qd̄ ego volo
sed quod tu vis. quid te adiuuat q̄ tua verba subiungis
et dicis. ostendit vere suam voluntatem subiectam suo ge-
nitori. quasi nos negemus hominis voluntatem volun-
tati dei debere esse subiectam. **Ad. ij. dicendum q̄ prop-**
rium est instrumenti q̄ moueatur a principali agente. di-
uersimode tamen s̄m proprietatem nature ipsius. nam i
strumentum inanimatum sicut securis aut ferra mouetur
ab artifice per motum solum corporalem. instrumentum
vero animatum anima sensibili mouetur per appetitū sen-
sitiuum sicut equus a fessore. instrumentum dō animatum
anima rationali mouetur p̄ voluntatem eius. sicut per in-
ferium domini mouetur seruus ad aliquid agendum. q̄
quidem seruus est sicut instrumentum animatum. vt ph̄s
dicit in. i. pol. sic ergo natura humana in christo fuit instru-
mentum diuinitatis. vt moueret p̄ propriam voluntatē
Ad. ij. dicendum q̄ ipsa potentia voluntatis est natu-
ralis. et consequitur naturam ex necessitate. sed motus
vel actus potentie qui etiam voluntas dicitur quandoq̄
quidem est naturalis et necessarius. puta in respectu fer-
licitatis. quandoq̄ autem ex libero arbitrio proueniens
et non necessarius neq̄ naturalis. sicut patet ex his que
in secunda parte dicta sunt. et tamen ipsa ratio que ē prin-
cipium huius motus est naturalis. et ideo preter volun-
tatem diuinam oportet in christo ponere voluntatem hu-
manam. non solum prout est potentia naturalis aut pro-
ut est motus naturalis. sed etiam prout est motus ratio-
nalis. **Ad quartum dicendum q̄ per hoc qd̄ dicitur**
aliquando velle designatur determinatus motus vo-
lenti. determinatus autem motus ponitur circa ipsam
rem cuius est motus. Unde cum voluntas pertineat ad
naturam. ipsum etiā qd̄ est aliquando velle pertinet ad
naturam. non s̄m q̄ est absolute considerata. sed s̄m q̄
est in tali hypostasi. vnde etiam voluntas humana christi
s̄m habuit quendam determinatum motum. ex eo q̄ s̄m
in hypostasi diuina. vt scilicet moueretur semper s̄m nu-
sum diuine voluntatis. **Ad.**

Ad secundū sic proceditur

Videtur quod in christo non fuit aliqua voluntas sensualitatis preter rationis voluntatem. dicit enim philosophus in .iiij. de anima quod voluntas in ratione est. in sensitivo autem appetitu irascibilis et concupiscibilis. sed sensualitas significat appetitum sensitivum ergo non fuit in christo voluntas sensualitatis. **Pre.** voluntas sequitur naturam ut dictum est. sed in christo non fuit nisi una natura preter divine. ergo in christo non fuit nisi una voluntas humana. **Pre.** secundum Augustinum .xij. de trinitate sensualitas significatur per serpentem. sed nihil serpentini fuit in christo. habuit enim similitudinem animalis veneni sine veneno. ut dicit Augustinus super illud Iohannis .iiij. Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. ergo in christo non fuit voluntas sensualitatis. **Sed contra est quod** Ambrosius dicit ad Gratianum imperatorem. mea est voluntas quam suam dixit. quod ut homo suscepit tristitiam meam. ex quo datur intelligi quod tristitia pertinet ad sensualitatem. ut in .iiij. parte habitum est. ergo videtur quod in christo sit voluntas sensualitatis preter voluntatem rationis. **Rn.** dicitur quod sicut supra dictum est filius dei humanam naturam assumpsit cum omnibus que pertinent ad perfectionem ipsius nature humane. in humana autem natura includitur etiam natura animalis. sicut in specie includitur genus. unde de oportet quod filius dei cum humanam naturam assumpsit. etiam ea que pertinent ad perfectionem nature animalis. inter que est appetitus sensitivus qui sensualitas dicitur. et ideo oportet dicere quod in christo fuit sensualis appetitus siue sensualitas. Sciendum tamen quod sensualitas siue sensualis appetitus in quantum est nature obedire rationi de ratione per participationem. ut patet per philosophum .i. ethicorum. et quia voluntas est in ratione ut dictum est pari ratione potest dici quod sensualitas sit voluntas per participationem.

Ad .i. ergo dicitur quod ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta. que non est nisi in parte intellectiva. sed voluntas participative dicta potest esse in parte sensitiva in quantum obedit rationi. **Ad .ij.** dicitur quod ubi est unum propter alterum ibi unum tantum esse videtur. sicut superficiens que est visibilis per colorem est unum visibile cum colore. et quia simpliciter sensualitas non dicitur voluntas nisi quia participat voluntatem rationis. sicut ergo est una natura humana in christo ita etiam ponitur una voluntas humana in christo. **Ad .ij.** dicitur quod sensualitas significatur per serpentem. non quantum ad naturam sensualitatis quam christus assumpsit. sed quantum ad corruptionem fornicis. que in christo non fuit.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod in christo fuerunt due voluntates quantum ad rationem. dicit enim Damascenus in .iiij. li. quod duplex est hominis voluntas. naturalis que vocatur thelesis. et rationalis que vocatur bulisis. sed christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humane nature pertinet. ergo utraque predictarum voluntatum fuit in christo. **Pre.** vis appetitiva diversificatur in homine secundum diversitatem virtutis apprehensivae. et ideo secundum differentiam sensus et intellectus diversificatur in homine appetitus sensitivus et intellectivus. sed similiter quantum ad apprehensionem rationis ponitur differentia rationis et intellectus. quorum utrumque fuit in christo ergo fuit in christo duplex voluntas. una intellectualis et alia rationalis. **Pre.** a quibusdam ponitur in christo voluntas pietatis. que non potest poni nisi ex parte rationis ergo in christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

Sed contra est quod in quolibet ordine est unum primum movens. sed voluntas est primum movens in genere humanorum actuum. ergo in uno homine non est nisi una voluntas proprie dicta. que est voluntas rationis christus autem est unus homo. ergo in christo est tantum una voluntas humana. **Rn.** dicitur quod sicut dictum est. voluntas quandoque accipitur pro potentia quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipitur pro actu sic oportet in christo ex parte rationis ponere duas voluntates. id est. duas species actuum voluntatis. voluntas enim ut in secunda parte dictum est et est finis. et est eorum que sunt ad finem. et alio modo fertur in utrumque nam in finem fertur simpliciter et absolute sicut in id quod est secundum se bonum. in id autem quod est ad finem fertur cum quadam cooperatione. secundum quod habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis secundum quod fertur in aliquid secundum se volitum ut voluntas que a Damasceno vocatur thelesis. id est. simplex voluntas. et a magistro vocatur ut natura. et est alterius rationis. et est actus voluntatis secundum quod fertur in aliquid quod est volitum solum ex ordine ad alterum sicut est sumptio medicine. quem quidem voluntatis actum Damascenus vocat bulisim. id est. consiliariam voluntatem. a magistro autem vocatur voluntas ut ratio. **Hec autem diversitas actus non diversificat potentiam** quia utrumque accipitur tenditur ad unam rationem communem obiecti quod est bonum. et ideo dicendum est. quod si loquamur de potentia voluntatis in christo est una sola voluntas humana. essentialiter et non participative dicta. si utro loquamur de voluntate que est actus sic distinguuntur in christo voluntates que est ut natura. que dicitur thelesis. et voluntas ut ratio que dicitur bulisis. **Ad .i.** ergo dicendum quod ille voluntates non diversificantur secundum potentiam sed solum secundum differentiam actus. ut dictum est. **Ad .ij.** dicitur quod intellectus et ratio non sunt diverse potentie. ut in prima parte dictum est. **Ad .ij.** dicitur quod voluntas pietatis non videtur esse aliud quam voluntas que considerat ut naturam. in quantum. scilicet. refugit alienum malum. absolute consideratum.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod in christo non fuit liberum arbitrium. dicit enim Damascenus in .iiij. li. gnomin autem. id est. sententiam vel mentem vel cogitationem et plures res. id est. electionem in deo dicere impossibile est. si proprie loqui velimus. maxime autem que sunt fidei esse proprie loquendum. ergo in christo non fuit electio. et per consequens quens nec liberum arbitrium. cuius actus est electio. **Pre.** philosophus dicit in .iiij. ethicorum quod electio est appetitus preconscientiam. sed consilium non videtur fuisse in christo. quia non consiliamur de quibus certum est. christus autem habuit certitudinem de omnibus. ergo in christo non fuit electio. et sic nec liberum arbitrium. **Pre.** liberum arbitrium habet se ad utrumque. sed voluntas christi determinata fuit ad bonum. quia non potuit peccare. sicut supra dictum est. ergo in christo non fuit liberum arbitrium. **Sed contra est quod dicitur** Esaias .vij. butirum et mel comeder. ut sciat reprobare malum et eligere bonum. quod est actus liberi arbitrii. ergo in christo fuit liberum arbitrium. **Responsio** dicendum quod sicut supra dictum est. in christo fuit duplex actus voluntatis. Unus quidem quo eius voluntas ferebatur in aliquid sicut secundum se volitum. quod pertinet ad rationem finis. Alius autem secundum quod eius voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud. quod pertinet ad rationem eius quod est ad finem. Differt autem

ut phis dicit. iij. etbi. electio a voluntate in hoc qd voluntas per se loquedo est ipsius finis. electio aut eorum que sunt ad finem. et sic voluntas simplr est idē qd voluntas ut natura. electio aut est idem qd voluntas ut ratio. et est pprius actus liberi arbitrij ut in prima pre dictum est. et idē qd i xpo ponat voluntas ut ratio necesse est ibi ponere electionē. et p consequens liberum arbitrium. cuius actus ē electio. ut in prima pre habitū est. ¶ Ad. i. ergo vdm qd **Dama.** excludit a xpo electionem fm qd intelligit in nomine electionis importari dubitationē. sed tñ dubitatio non est de necessitate electionis. qd etiam deo competit eligere. fm illud ad **Cplx. i.** Elegit nos in ipso ante mundi p̄sitionē cum in deo nulla sit dubitatio. accidit autē dubitatio electioni. in q̄tum est in natura ignorante. et idem dicendū est de alijs de quibus fit mentio in auctoritate p̄ dicta. ¶ Ad. ij. vdm qd electio presupponit consilium. nō tñ sequitur ex consilio nisi iam determinato p̄ iudicium. illud enī qd iudicamus agendū potest inquisitionē consilij eligimus. ut dicit. iij. etbi. et ideo si aliquid iudicet ut agendum absq̄ dubitatione et inquisitione p̄cedēte hoc sufficit ad electionē. et sic patet qd dubitatio siue inquisitio nō per se p̄inet ad electionem. sed solum fm qd est in natura ignorante. ¶ Ad. iij. vdm qd voluntas xpi licet sit determinata ad bonum. non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum. et ideo p̄nebat ad xpm eligere p̄ liberum arbitrium confirmatū in bono. sicut ad beatos.

Ad quintum sic procedit

Videtur qd voluntas humana in xpo non voluerit aliud qd qd deus vult. dicit enī in ps. ex p̄sona xpi ut facerem voluntatem tuam deus meus volui. sed ille qui vult voluntatem alicuius facere vult qd ille vult. et videtur qd voluntas humana xpi nihil aliud voluerit qd voluit ipsius diuina. ¶ Pre. aia christi habuit perfectissimam charitatem que etiam cōprehensionē nostre scie excedit. fm illud ad **Cplx. iij.** sup̄minentem scie charitatem christi. sed charitatis est facere qd bō idem velit qd deus. vnde et phis. iij. etbi. dicit qd vñ de amicabilibz est eadem velle et eligere. ¶ Voluntas humana in xpo nihil aliud voluit qd diuina. ¶ Pre. christus fuit verus cōprehensor. sed sancti q̄ sunt cōprehensorē in patria nihil aliud voluit qd qd deus vult alioquī nō eēt beati. quia non haberent quicquid vellet. beatus est enī qui habet quicquid vult. et nihil mali vult. ut dicit **Augu. in. i. de tri. q̄** christi nihil aliud voluit fm voluntatem humanā qd quod voluit voluntas diuina. ¶ Sed p̄tra est qd **Augu.** dicit p̄tra maximianum in hoc qd xps ait. non qd ego volo s̄ qd tu vis aliud ostendit voluisse se qd pater qd nisi humano corde non posset. nisi cum infirmitatē nostram in suum non diuinū sed humanum transfiguraret affectum. ¶ Rñ. vdm qd sicut dicitū est in xpo fm humanam naturam ponitur duplex voluntas. voluntas sensualitatis que p̄cipatiue voluntas dicitur. et voluntas rationalis. siue cōsideret per modū nature. siue consideretur p̄ modum rationis. Dictum ē autē supra qd quodam dispositione filius dei ante suam passionem p̄mittebat carni agere et pati que sunt ei propria. et similiter p̄mittebat omnibus virtibus anime agere que sunt ei propria. manifestum est autē qd voluntas sensualitatis refugit naturaliter dolores sensibiles et corpis lesionē similiter etiam voluntas ut natura repudiat ea que nature sunt contraria. et que sunt fm se mala. puta mortem et alia huiusmodi. et sic voluntas quandoq̄ p̄ modum rationis

eligere potest ex ordine ad finem. sicut etiam in aliquo puero homine sensualitatis eius et voluntas absolute cōsiderata refugit vstionem quā voluntas fm rationem elegit propter finem sanitatis. voluntas autē dei erat ut xps dolores et passiones et mortem pateretur. nō qd ista essent a deo volita fm se. sed ex ordine humane salutis. vñ patet qd christus fm voluntatem sensualitatis et fm voluntatez rationis que consideratur per modum nature aliud poterat velle qd deus. sed fm voluntatem que est per modum rationis semper idem volebat quod deus. quod patet ex hoc ipso quod dicit. Non sicut ego volo sed sicut tu. volebat enī fm rationis voluntatem diuinam voluntatem impleri. quamvis aliud dicat se velle. fm aliam eius voluntatem. ¶ Ad. i. ergo dicendum qd christus volebat ut voluntas patris impleretur. non autem fm voluntatem sensualitatis. cuius motus non se extendit vsq̄ ad voluntatem dei. sed neq̄ per voluntatem que consideratur p̄ modum nature. que ferrur in aliqua obiecta absolute cōsiderata. et non in ordine ad diuinam voluntatem. ¶ Ad. ij. vdm qd conformitas voluntatis humane ad diuinā attenditur fm voluntatem rationis. fm quam etiam voluntates amicorum concordant. in q̄tum scilicet ratio considerat aliquod volitum. in ordine ad voluntatem amici. ¶ Ad. iij. dicendum qd christus simul fuit viator et cōprehensor. in q̄tum scilicet per mentem fruebatur deo. et habebat carnem passibilem. et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere quod repugnaret naturali voluntati ipsius. et etiam appetitui sensitivo.

Ad sextum sic proceditur

Videtur qd in christo fuerit contrarietas voluntatum. cōtrarietas enim voluntatum attenditur fm contrarietates obiectorum sic et contrarietas motuum attenditur fm cōtrarietatem terminorum. ut patet per phm in. v. phisico. sed christus fm diuersas voluntates contraria volebat. nam fm voluntatem diuinam volebat mortem. quā refugiebat fm voluntatem humanā. vnde **athanasius** dicit in li. aduersus appolinarem. qñ christus dixit. Pater si possibile est transeat a me calix iste et tamen non mea. sed tua voluntas fiat. et iterum. Spiritus quidem promptus est. caro autē infirma. duas voluntates hic ostendit. humanam que propter infirmitatē carnis refugiebat passionem. et diuinam promptā ad passionem. ¶ Pre. ad **Gal. v.** dicitur qd caro concupiscit aduersus spiritum. et spiritus aduersus carnem. est ergo contrarietas voluntatum quando spiritus concupiscit vnum. et caro aliud. sed hoc fuit in christo. nam p̄ voluntatem charitatis quā spiritus sanctus in eius mente faciebat volebat passionē fm illud **Esa. liij.** Oblatus est quia ipse voluit. fm autē carnem passionem refugiebat. ergo in eo erat contrarietas voluntatum. ¶ Pre. **Luc. xij.** dicit qd factus in agonia plius orabat. sed agonia videtur importare quandam impugnationem animi in contraria tendentis. ergo videtur qd in christo fuerit contrarietas voluntatum. ¶ Sed contra est qd in determinatione sexte synodi dicitur. predi camus duas naturales voluntates non contrarias. iuxta qd impij asserunt heretici. sed sequentem humanam eius voluntatem et non resistentem vel reluctantem. sed potius subiectam diuine eius atq̄ omnipotenti voluntati. ¶ Rñ. vdm qd cōtrarietas non potest eē nisi oppositio attendat in eodē et fm idem. si autē fm diuersa et in diuersis existat diuersitas nō sufficit hoc ad vōez p̄rietatē. sic nō

ad rationem contradictionis. pura q̄ homo sit pulcer aut
 sanus fm̄ manum. ⁊ non fm̄ pedem. Ad hoc ergo q̄ sit
 p̄trietas voluntatum in aliquo requirit̄ primo quidem
 q̄ fm̄ idem attendat̄ diuersitas voluntatū. Si enī vni⁹
 voluntas sit de aliquo fiendo fm̄ quandā vniuersalem ra
 tionem ⁊ alterius voluntas sit de eodem non fiendo fm̄
 quandā rōnem particularem non est oīno contrarietas volū
 ratū. pura si rex vult suspēdi latronē bonum reipublice. ⁊
 aliq̄s eius consanguineus velit eum nō suspendi p̄ amo
 rem p̄uarum. non erit p̄trietas voluntatum. nisi forte
 se in tantum extēdat voluntas boni p̄uarū vt bonū publi
 cum velit impedire. vt conseruet bonum p̄uarū. tūc enī
 fm̄ idem attendet̄ repugnantia voluntatū. Sc̄do autē
 requirit̄ ad p̄trietatem voluntatis. q̄ sit circa eandē vo
 luntatem. Si enī homo vult vni⁹ fm̄ appetitum intel
 lectiū ⁊ aliud fm̄ appetitū sensitiuum non est hic aliqua cō
 trarietas. nisi forte appetitus sensitiuus instantum p̄uau
 leat q̄ vel immutet vel saltem retardet appetitū rōnis. sic
 enī iam ad ip̄am voluntatē rōnis puenit aliquid de mo
 tu p̄trietas appetitus sensitiui. Sic ergo dicendum est q̄ li
 cet voluntas naturalis ⁊ voluntas sensualitatis aliqd̄ ali
 ud voluerit q̄ diuina voluntas ⁊ voluntas rationis ip̄ius
 non tū fuit ibi aliqua p̄trietas voluntatū. Primo quidē
 q̄ neq̄ voluntas eius naturalis neq̄ voluntas sensualita
 tis repudiabat illam rōnem fm̄ quā diuina voluntas ⁊ volū
 tas rōnis humane in xp̄o passionē volebant. volebat enī
 voluntas absoluta in xp̄o salutē humani generis. sed ei⁹
 nō erat velle hoc in ordine ad aliud. motus autē sensualita
 tis ad hoc se extendere nō volebat. Sc̄do q̄ neq̄ voluntas
 diuina neq̄ voluntas rōnis in xp̄o impediēbat aut retar
 dabat p̄ voluntatē naturalem aut p̄ appetitum sensuali
 tatis. sicut autē nec eōuerso voluntas diuina vel voluntas
 rōnis in xp̄o refugiebat vel retardabat motū voluntatis na
 turalis humane. ⁊ motū sensualitatis in xp̄o. placebat enī
 xp̄o fm̄ voluntatē diuinā ⁊ fm̄ voluntatē rōnis vt volū
 tas naturalis in ip̄o ⁊ voluntas sensualitatis fm̄ ordinem
 sue nature moueret. vñ p̄ q̄ in xp̄o nulla fuit repugnā
 tia vel p̄trietas voluntatū. Ad. i. q̄ d̄ q̄ hoc ip̄m q̄
 aliqua voluntas humana in xp̄o aliud volebat q̄ eius vo
 luntas diuina. p̄cedebat ex ip̄a voluntate diuina. cuius be
 neplacito natura humana p̄ ip̄o moribus in xp̄o mouer
 bat. vt Damascen⁹ dicit. Ad. ij. q̄ d̄ q̄ in nobis p̄ cupi
 scentiā carnis impedit aut retardat̄ cupiscētia sp̄s. q̄d̄ in
 xp̄o non fuit. ⁊ ideo in xp̄o non fuit contrarietas carnis ad
 spiritum. sicut in nobis. Ad. iij. dicendum q̄ agonia n̄
 fuit in christo q̄tum ad partem anime rationalem. fm̄ q̄ im
 portat concertationem voluntatum ex diuersitate ra
 tionum procedentem. pura cum aliquis fm̄ q̄ ratio consi
 derat vnum vult hoc. et fm̄ q̄ considerat aliud vult con
 trarium. hoc enī contingit propter debilitatem rationis. q̄
 non potest d̄iudicare quod sit simpliciter melius quod ī
 christo non fuit. quia per suam rationē iudicabat esse sim
 pliciter melius q̄ per eius passionem impleteretur volun
 tas diuina. circa salutem humani generis. fuit tamen in
 christo agonia q̄tum ad partem sensitiuam. fm̄ q̄ impor
 tat timorem infortunij imminētis vt dicit Damascen⁹
 in secundo libro.

Questio XIX

Quando considerandum
 est de vnitae operationis christi. Et circa hoc
 querunt̄ quattuor. Primo vtrum in christo
 sit vna operatio diuinitatis ⁊ humanitatis vel plures. Et

cundo vtrum in christo sint plures operationes fm̄ huma
 nam naturam. Tertio vtrum christus fm̄ humanam ope
 rationem aliquid sibi meruerit. Quarto vtrum per eam
 aliquid meruerit nobis.

Ad primum sic proceditur

Videtur q̄ in christo sit tantum vna operatio diuinitatis
 dicit enim Dionys. ij. ca. de di. no. discreta est aut benignis
 sima circa nos dei operatio. p̄ hoc q̄ fm̄ nos ex nobis inte
 gre matureq̄ humanatus est verbum. quod est supra sub
 stantiā. ⁊ operari ⁊ pati quecunq̄ humane eius diuineq̄
 operationi congruunt. vbi vnam operationem nominat
 humanam ⁊ diuinam. que in greco dicitur theandrica. i.
 dei virilis. videt̄ ergo esse vna operatio in christo compo
 sita. Pre. principalis agentis ⁊ instrumenti est vna ope
 ratio. sed humana natura in christo fuit instrumentū di
 uine vt supra dictum est. ergo eadem est operatio diuine
 ⁊ humane in christo. Pre. cum in xp̄o due nature ī vna
 hypostasi vel p̄sona sint necesse est vnum ⁊ idem eē quod
 p̄tinet ad hypostasiū vel p̄sonam. sed operatio p̄tinet ad
 hypostasiū vel p̄sonam. nihil enī operat̄ nisi suppositiua
 ter subsistens. vnde ⁊ fm̄ p̄sonam a cuius sunt singulatiū. q̄
 in christo est vna ⁊ eadem operatio diuinitatis ⁊ humani
 tatis. Pre. sicut esse est hypostasis subsistentis ita enī
 ⁊ operari. sed p̄pter vnitatem hypostasis est in christo vni⁹
 esse vt supra dictum est. ergo ⁊ p̄ eandem vnitatem est in
 xp̄o vna operatio. Pre. vbi est vnum operatum ibi est
 vna operatio. sed idem operatum erat diuinitatis ⁊ huma
 nitatis. sicut sanatio leprosi vel suscitatio mortui. ergo vi
 detur q̄ in christo sit tantum vna operatio diuinitatis et
 humanitatis. Sed contra est q̄d̄ Ambros. dicit in. ij. li.
 ad Gratianum impatorem. quemadmodum eadem ope
 ratio diuersa est potestatis nunquid sic pot̄ minor quem
 admodum maior operari. aut vna operatio potest esse. vbi di
 uersa est substantia. Rñ. d̄m q̄ sicut supra dicti h̄re
 tici qui posuerunt in christo vnam voluntatem posuerunt
 etiam in ip̄o vnam operationem. Et vt eorum opinio erro
 nea melius intelligat̄ considerandum est. q̄ vbiq̄cunq̄ sūt
 plura agentia ordinata inferius mouet̄ a sup̄ior. sicut in
 homine corpus mouet̄ ab anima. ⁊ inferiores vires a rati
 one. sic ergo actiones ⁊ motus inferioris principij sunt
 magis operata quedam q̄ operationes. illud autē q̄d̄ p̄tinet ad
 sup̄imum principium est proprie operatio. pura ī boie am
 bulare quod est pedum ⁊ palpare quod est manuum sūt
 quedam hominis operata. quorum vnum operat̄ anima
 p̄ pedes. aliud p̄ manus. ⁊ quia est eadem anima operas
 p̄ vtrūq̄ ex p̄te ipsius operantis quod primum principi
 um mouens est vna ⁊ indifferens operatio est. ex parte autē
 ipsorum operatorum differentia inuenit̄. Sicut autē ī ho
 mine puro mouet̄ corpus ab anima ⁊ appetitus sensitiuus
 a rationali ita in dño Iesu christo natura humana moue
 batur ⁊ regebatur a diuina. ⁊ ideo dicebant q̄ eadem est
 operatio ⁊ indifferens ex parte ipsius diuinitatis operan
 tis. sunt tamen diuersa opera. maḡtum. s. diuinitas christi
 aliud agebat p̄ seipsam. sicut q̄ portabat omnia verbo vir
 tutis sue. aliud autē p̄ naturam humanam. sicut q̄ corpo
 raliter ambulabat. vnde in sexta synodo inducuntur ver
 ba seueri h̄retici sic dicentis. ea que agebant̄ ab vno chri
 sto multum differunt. quedam enim sunt deo doabilia.
 quedam humana. veluti corporaliter vadere super terras
 profecto humanum est. crucibus non verari. ⁊ ambula
 re sup̄ terrā penitus non valentibus sanij gressum donare

deo decibile est. sed vñ scilicet incarnatū verbum hoc et illud operatum est. ⁊ nequaquā hoc idem bimōi hoc vero huius est nature. neq; eo q; diuersa sunt operamēta ideo duas oparices naturas atq; formas iuste deferim⁹. S; in hoc decipiebant. quia actio eius qd mouetur ab altero est duplex. vna quidem quam habet fm ppriam formam alia autem quā habet fm q; mouetur ab alio. sicut secur⁹ operatio fm ppriam formam est incisio. fm autem q; mouetur ab artifice opatio eius est facere scamnū. operatio q; que est alicuius rei fm suam formam est ppria eius. nec pertinet ad mouentē nisi fm q; vtitur huiusmodi re ad suam opationem. sicut calefacere est ppria opatio ignis nō autem fabri. nisi quaten⁹ vtitur igne ad calefacendū ferrū sed illa opatio que est rei solum fm qd mouetur ab alio. non est alia preter opationē mouentis ipsum. sicut facere scamnū non est seorsum opatio securis ab opatione artifi- cis. ⁊ ideo vbiq; mouens ⁊ motum habent diuersas formas seu vtutes operatiuas ibi oportet q; sit alia opatio mouentis ⁊ alia ppria opatio moti. licet motū partici- pet opationem mouentis. ⁊ mouens vtratur opatione mo- ti. ⁊ sic vtrūq; agit cum cōmunionē alteri⁹. Sic ergo in christo humana natura habet ppriam formam ⁊ vtutem et similit̄ diuina. vnde ⁊ humana natura habz ppriā ope- rationem distincta ab opatione diuina ⁊ econuerso. ⁊ ta- men diuina natura vtitur opatione humane nature. sic opatione sui instrumenti. ⁊ similit̄ humana natura partici- pat opationem diuine nature sicut instrumentūz partici- pat opationem principalis agentis. Et hoc est qd dicit Leo papa in epistola. ad Flavianū. agit vtrāq; forma. scilicet natura diuina q; humana in christo cum alteri⁹ cōmunionē. q; pprium est verbo scilicet operante qd ver- bi est. ⁊ carne equeq; qd carnis est. Si vñ esset tm vna operatio diuinitatis ⁊ hūanitat̄ in christo. oporteret di- cere q; vel humana natura non haberet ppriam formam et vtutem. de diuina enī hoc dici est impossibile. ex quo sequeret q; in christo essz tm vna opatio. vel oportet; di- cere q; ex virtute diuina ⁊ humana essz conflata in christo vna virtus. quoz vtrūq; est impossibile. nam per primūz borum ponitur natura humana in christo esse imperfecta per secundū vñ ponit̄ pfusio naturarū. ⁊ ideo rationabilis in sexta synodo hec opinio est p̄demnata. in cuius definiti- one dicitur. duas naturales opationes induisse incon- uerribilē ⁊ inconfuse inseparabilē in eodez dño Jesu chri- sto vero deo nostro gloriificam⁹. hoc est diuinam opatio- nem ⁊ humanam. Ad. i. ergo dōm q; Diony. ponit in christo opationem iheaudricā. id est. diuinam vntem vel diuinam humanā non per aliquam pfusionē opationuz seu virtutum vtrūq; nature. sed per hoc qd diuina na- tura vtitur humana eius opatione. ⁊ humana opatio pri- cipat virtutem diuine opatiōis. vnde sicut ipse dicit in q; dam epistola. super hoīem opabatur ea que sunt homif. qd demum strat virgo supnaturalif concipiens. ⁊ aq; terre noz pedum sustinens grauitatem. manifestūz est enī q; concipi est humane nature similit̄ ⁊ ambulare. sed vtrūq; fuit in christo supnaturalif. ⁊ similit̄ diuina opabat hu- manitus. sicut cum sanauit leprosum tangendo. Unde epistola eadem dicit sed deo homine facto noua quedam dei ⁊ hoīs opatiōe. Quod autem intelligat duas opa- tiones in christo vnam diuine nature aliam humane pa- tet ex his que dicit in. ij. c. de diu. no. vbi dicit q; his q; pertinent ad humanam eius opationem pater ⁊ spūssan- ctus nulla ratione cōmunicant. nisi quis dixerit fm beni-

gnissimam ⁊ misericordem dei voluntatem. inq̄ntum sci- licet pater ⁊ spūssanct⁹ ex sua misericordia voluerint chri- stum agere ⁊ pati humanam addito opationez. sublimis- simam ⁊ ineffabilem quā operatus est fm nos. factus in- cōmunicabilis. eo q; deus ⁊ dei verbum. Sic ergo pater q; alia est eius opatio humana in qua pater ⁊ spūssanct⁹ non cōmunicant nisi fm acceptionē mentis sue. ⁊ alia est eius operatio inq̄ntum est dei verbū. in qua cōmunicant pater ⁊ spūssanctus. Ad. ij. dōm q; instrumentū dicit aliquid ex eo q; mouetur a principali agente. qd tamen p̄- ter hoc potest habere ppriam opationem fm suam formā vt de igne dicitur est. sic ergo actio instrumenti inq̄ntum est instrumentū non est alia ab actione principalis agentis potest tamen habere aliā opationem p̄out est res quedā sic ergo opatio que est humane nature in christo inq̄ntuz est instrumentū diuinitatis non est alia ab opatione diuini- tatis. non enī est alia saluatio qua saluat hūanitas chri- sti ⁊ diuinitas eius. habet tm humana natura in christo. inq̄ntum est natura quandam ppriam opationē preter di- uinam vt dicitur est. Ad. iij. dōm q; operari est hypo- stasis subsistens. sed fm formam ⁊ naturam aliqua ope- ratio speciem recipit. ⁊ ideo a diuersitate formaz seu natu- rarum est diuersitas specierum opationū. sed ab vnitare hypostasis est vnitatis fm numerū q̄ntum ad opationem speciei. sicut ignis habet duas opationes specie differen- tes. scilicet illuminare ⁊ calefacere. fm differentiam lucis et caloris. ⁊ tamen vna numero illuminatio ignis semel illuminantis. ⁊ similit̄ in christo oportz q; sint due ope- rationes specie differentes fm eius duas naturas. queli- bet tamen opationū est vna numero in christo semel facta. sicut vna saluatio ⁊ vna ambulatio. Ad. iij. dōz q; eē et operari est persone a natura aliter tamen ⁊ aliter. nam esse pertinet ad ipsam p̄stitutionem persone. ⁊ sic q̄ntum ad hoc se habet in ratione termini. ⁊ ideo vnitatis persone requirit vnitatem ipsius esse completi ⁊ personalis. sed operatio est quidam effectus persone. fm aliquam formā vel naturam. vnde opationū pluralitas non p̄iudicat vnitati personali. Ad. v. dōm q; aliud est pprium ope- ratum operationis diuine ⁊ opationis humane in christo sicut operatum pprium diuine opationis est sanatio lepro- si. operatum autem pprium humane nature est eius con- tactus concurrūt tamen ambe operationes ad vñ opera- tum fm q; vna natura agit cum cōmunionē alterius vt dicitur est.

Ad secundū sic procedit.

Videtur q; in christo sint plures humane operationes. Christus enī inq̄ntum homo cōmunicat cum plantis in natura nutritiua. cum animalib⁹ autem in natura sensi- tiua. cum angelis vñ in natura intellectiua. sicut ⁊ ceteri homines. sed alia est operatio plante inq̄ntum est planta. et alia animalis inq̄ntum animal est. ergo christus inq̄- tum homo habet plures opatiōes. Preter. Potentie et habitus distinguūt fm actus. sed in anima christi fuerunt diuerse potencie ⁊ habitus. ergo diuerse opera- tiones. Preter. instrumenta debēt esse p̄portionata ope- rationibus corpus autem humanū habet diuersa mem- bra differentia fm formam. ergo diuersis operationib⁹ accomodata sunt. ergo in christo diuerse operationes fm humanam naturam. Sed contra est qd Damasc. dicit i. ij. li. operatio sequitur naturam. sed in christo est tm vna humana natura. ergo in christo fuit tm vna operatio.

ut scilicet sicut homo meretur per actum anime quem ex-
ercet in corpore ita etiam remuneret per gloriam anime
redundantem ad corpus. et propter hoc non solum gloria
anime sed etiam gloria corporis cadit sub merito. sicut illud
ad Roma. viij. vivificabit mortalia corpora vestra propter
inhabitantem spiritum eius in vobis. et ita potuit cadere
sub merito christi. Ad. iij. dicitur quod manifestatio excel-
lentie christi pertinet ad bonum eius sicut esse quod habet in no-
ticia aliorum. quibus principaliter pertinet ad bonum eorum
qui eum cognoscunt sicut esse quod habet in seipsis. sed hoc
ipsum refertur ad christum in quantum sunt membra eius.

Ad quartum sic procedit.

Videtur quod christus alijs mereri non potuit. Dicit enim
Zach. xviij. anima que peccaverit ipsa morietur. ergo pa-
ri ratione anima que meretur ipsa premiabitur. non est ergo
possibile quod christus alijs meruit. Preterea. De plenitudo
gratie christi omnes accipiunt ut dicitur Job. i. sed alij
homines habentes gratiam christi non possunt alijs mereri.
Dicitur enim Ezech. xviij. quod si fuerit in civitate
Hoe Daniel et Job. filium et filiam non liberabunt. sed ipsi
iusticia sua liberabant animas suas. ergo nec christus
potuit aliquid nobis mereri. Preterea. Veritas quod
nisi meretur sicut iusticiam debetur et non sicut gratiam. ut pa-
ter ad Roma. iij. si ergo christus meruerit salutem nostram
sequitur quod salus nostra non sit ex gratia dei sed ex iusticia
et quod iniuste agit cum eis quos non saluat. cum meritum
christi ad omnes se extendat. Sed contra est quod dicitur
ad Roma. v. sicut per unius delictum in omnes homines
in condemnationem. sic per unius iusticiam in omnes
homines in iustificationem vite. sed de merito Ade veritas
natur ad condemnationem aliorum. ergo multo magis meri-
tum christi ad alios derivatur. Rñ. dicitur quod sicut supra
dictum est. in christo non solum fuit gratia sicut in quo-
dam homine singulari. sed sicut in capite totius ecclesie. cui
omnes univertur. sicut capiti membra ex quibus constituitur
mystice una persona. et inde est quod meritum christi se ex-
tendit ad alios in quantum sunt membra eius. sicut etiam in
vno homine actio capitis aequaliter pertinet ad omnia mem-
bra eius. quia non solum sibi sentit sed omnibus membris

Ad. i. ergo dicitur quod peccatum singularis persone non no-
tet nisi sibi ipsi. sed peccatum Ade qui constitutus est a deo
principium totius nature ad alios per carnis propagationem
derivatur. et similiter meritum christi qui est a deo con-
stitutus caput omnium hominum in quantum ad gratiam se exten-
dit ad omnia eius membra. Ad. ij. dicitur quod alij de plenitu-
dine christi accipiunt non quidem fontem gratie. sed quon-
dam particularem gratiam. et ideo non oportet quod alij ho-
mines possint alijs hominibus mereri sicut et christi. Ad
iij. dicitur quod sicut peccatum Ade non derivatur ad alios ni-
si per carnalem generationem. ita etiam meritum christi non
derivatur ad alios nisi per spiritalem regenerationem que fit
in baptismo per quam christo incorporamur sicut illud ad Gal
iij. Omnes quotquot in christo baptizati estis christi in-
dultis. et hoc ipsum est gratie quod homini procedit regene-
rati in christo. et sic salus hominis est ex gratia. Questio XX

Deinde considerandum

est de his que conveniunt christo per comparationem
ad patrem. quorum quedam dicuntur de ipso sicut habitudine
ipsius ad patrem. puta quod est ei subiectus quod ipsum oravit. quod in sacerdotio ei ministravit.

quedam vero dicuntur vel dici possent sicut habitudine pa-
tris ad ipsum. puta si pater eum ad optasset. et quod eum pre-
destinavit. Primum ergo considerandum est de subiectione
christi ad patrem. 2º de eius oratione. 3º de eius sacerdotio
cio. 4º de adoptione an ei conveniat. 5º de eius predestinatione.
Circum primum querunt duo. primo utrum christus sit
subiectus patri. 2º utrum sit subiectus sibi ipsi.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod non sit dicendum christum esse subiectum pa-
tri. Omne enim quod subicitur deo patri est creatura. quod
ut dicitur in li. de eccles. dogma. in trinitate nihil est ser-
vians nec subiectum. sed non est simpliciter dicendum quod
christus sit creatura ut supra dictum est. ergo etiam non est
simpliciter dicendum quod christus sit deo patri subiectus.
Preterea. ex hoc ipso dicitur aliquid deo subiectum quod est ei
us deo servians. sed humane nature in christo non pos-
test attribui servitus. Dicit enim Damas. in. iij. li. sciendum
quod nec sicut naturam humanam ipsam scilicet naturam christi
sibi dicere possumus. servituti enim et deitatis nomine non
nature sunt cognationes. sed eorum que ad aliquid. quem
admodum paternitatis et filiationis. ergo christus sicut huma-
nam naturam non est deo patri subiectus. Preterea. Co-
rinth. xv. dicitur cum autem subiecta fuerint illi omnia. tunc
et ipse filius subiectus erit illi qui subicit sibi omnia. sed si-
cut dicitur ad Heb. ij. nunc nec dum videmus ei subie-
cta omnia ergo nondum ipse christus est subiectus patri qui
ei subicit omnia. Sed contra est quod dicitur Job. xviij.
Pater maior me est. Et Aug. dicit in. i. de trini. non in
merito scriptura utrumque dicit. equalem patri filio. et pa-
trem maiorem filio. illud enim propter formam dei. hoc autem
propter formam servi sive velle profusione intelligit. sed minor
est subiectus maiori. ergo christus sicut formam servi est
patri subiectus. Rñ. dicitur quod cuiuslibet habenti aliqua
naturam conveniunt ea que sunt propria illius nature. natu-
ra autem humana ex sui conditione habet triplicem subiectionem
ad deum. Unam quidem sicut gradum bonitatis. puta
ut scilicet natura divina est ipsa essentia bonitatis. ut patet
per Dionys. i. c. de divi. no. natura autem creata habet quon-
dam participationem divine bonitatis. qua radice illius boni-
tatis subiecta est. Secundo humana natura subicitur deo
in quantum ad dei potestatem. prout scilicet natura humana si-
cut et quilibet creatura subiacet operationi divine disposi-
tionis. Tertio modo specialiter humana natura deo sub-
icitur per proprium suum actum. in quantum scilicet propria vo-
luntate obedit mandatis eius. Et hanc triplicem subiectionem
ad patrem christus de seipso profertur. Primum
quidem Matth. xix. quid me interrogas de bono. Unus
est bonus deus. ubi Hierony. dicit quod quia eum magister
vocaverat bonum et non deum vel dei filium possessus erat.
dixit. quem vis factum hominem in compatione dei non
esse bonum. per hoc dedit intelligere quod sicut humanam natu-
ram non pervingebat ad gradum bonitatis divine. et quia
in his que non mole magna sunt idem esse maius quod
melius. ut dicit Aug. in. vi. de trini. ex hac ratione pater
dicitur maior christo sicut naturam humanam. Secunda au-
tem subiectione christo attribuitur in quantum omnia que circa
humanitatem christi acta sunt divine dispositione gesta cre-
duntur. ut dicit Dionys. viij. c. ccl. hierar. quod christus sub-
icitur dei patri ordinationibus. et hec est subiectione servi-
tutis sicut quod omnis creatura deo servit eius ordinationi sub-
iecta. sicut illud Sap. vi. creatori et factori deferent. et sicut
Eccl

quod scit nullo modo esse futurum. sed christus sciebat circa oia qd esset futurum. ergo non pueniebat ei aliqd orandi petere. **P**ret. Damasc. dicit in. iij. li. qd oratio est assensus intellectus in deum. sed intellectus christi non indigebat ascensione in deum. quia semper eius intellectus erat deo coniunctus non solum secundum unionem hypostasis sed etiam secundum similitudinem. ergo christo non pueniebat orare. **S**ed contra est quod dicitur Lu. vi. Factus est in illis diebus exiit in montem orare. et erat pernoctans in oratione dei. **R**es. ddm qd sicut dicitur est in. ij. parte. Oratio est quedam explicatio proprie voluntatis apud deum ut eam impleat. si ergo in christo esset tunc una voluntas scilicet diuina nullo modo sibi competeret orare. qd voluntas diuina per seipsam est effectiua illorum qd vult. secundum illud ps. **D**ia quecumq; voluit dñs fecit. sed quia in christo est alia voluntas diuina et alia humana non est per seipsam effectiua ad implendum ea que vult. nisi per virtutes diuinam. inde est qd christo secundum qd est homo et humanam voluntatem habens competit orare. **A**d. i. ergo. ddm. qd christus poterat perficere oia que volebat secundum qd deus. non autem secundum qd homo. quia secundum qd homo non habuit omnipotentiam vt supradictum est. nihilominus tamen idem ipse deus existens et homo voluit ad patres orationem pertinere non quasi ipse esset omnipotens sed propter nostram instructionem. **P**rimo quidem vt ostenderet se esse a patre. vnde ipse dicit Joban. xi. propter populū qui circūstiterat dixi scilicet verba orationis vt credant quia tu me misisti. **U**nde **H**ylarius dicit. iij. de trini. Non prece eguit. nobis orauit. et ne filius ignozetur. **S**ecundo vt nobis exemplum daret. vnde **A**mbros. dicit super Lu. **N**oli insidias trices aperire aures. vt putes filium quasi infirmū orare. vt impetret qd implere non possit. potestatis enim est actor obedientie magister. ad precepta virtutis suo nos informare exemplo. **U**nde et **A**ug. dicit super Joban. **P**roterat dñs in forma serui si hoc opus esset orare silentio. sed ita se patri voluit existere precatorem. vt meminisset nostrum se esse doctorem. **A**d. ij. ddm qd inter alia que christus sciuit futura. sciuit quedam esse fienda. propter suam orationem et huiusmodi non inconueniens a deo petijt. **A**d. iij. ddm qd ascensio nihil est aliud qm motus in id quod est sursum. motus autem vt dicitur in. iij. de anima dupliciter dicitur. **U**no modo proprie secundum qd importat exitum de potentia in actum. prout est actus imperfecti. et sic ascendere competit ei qd est potentia sursum et non actu. et hoc modo vt **D**amas. dicit in. iij. li. **I**ntellectus humanus christi non eget ascensione in deum. cum sit semper deo vnitus et secundum esse personale et secundum beatam contemplationem. **A**lio modo dicitur motus actus perfecti. id est. existentis in actu. sicut intelligere et sentire dicuntur quidam motus. et hoc modo intellectus christi semper ascendit in deum. quia semper contemplatur ipsum vt supra se existentem.

Ad secundū sic procedit.

Videtur qd christo pueniat orare secundum suam sensualitatem. **D**icitur enim in ps. ex persona christi. **C**or meū et caro mea exultauerūt in deum viuū. sed sensualitas dicitur appetitus carnis. ergo christi sensualitas potuit ascendere in deum viuū exultando et pari ratione orando. **P**re. **E**ius videtur esse orare cuius est desiderare illud quod petitur. sed christus petiuit aliquid qd desiderauit sensualitatis cui dixit transeat a me calix iste. vt habetur **M**atth. xvi. ergo sensualitas christi orauit. **P**re. **M**agis est vnus

deo in natura qm ascendere in deum per orationem. sed sensualitas fuit assumpta a deo in vnitate persone sic et quilibet pars humane nature. ergo multo magis potuit ascendere in deum orando. **S**ed contra est qd ad **P**hili. ij. dicitur. qd filius dei secundum naturam quam assumpsit est in similitudine hominū factus. sed alij boies non orant secundum sensualitatem. ergo neq; christus orauit secundum sensualitatem. **R**es. ddm qd orare secundum sensualitatem potest dupliciter intelligi. **U**no modo sic qd oratio sit actus sensualitatis. et hoc modo christus secundum sensualitatem non orauit. quia eius sensualitas eiusdem nature et speciei fuit in christo et in nobis. in nobis autem non potest orare duplici ratione. **P**rimo quia deum quia motus sensualitatis non potest sensualitatem transcedere qd requirit ad orationem. **S**ecundo quia oratio importat quandam ordinationem prout aliquis desiderat aliquid quasi a deo implendum. et hoc est solius rationis. vnde oratio est actus rationis vt in. ij. parte habuit est. **A**lio modo potest dici aliquis orare secundum sensualitatem. quia scilicet eius ratio orando deo proposuit qd erat in appetitu sensualitatis ipsius. et secundum hoc christus orauit secundum sensualitatem. in quantum scilicet eius oratio exprimebat sensualitatis affectum tanq; sensualitatis aduocata. et hoc vt nos de tribus instrueret. **P**rimo vt ostenderet se veram naturam humanam assumpsisse cum omnibus naturalibus affectibus. **S**ecundo vt ostenderet qd homini licet secundum naturalem affectum aliquid velle qd deus non vult. **T**ertio vt ostenderet qd proprium affectum debet homo diuine voluntati subiacere. **U**nde **A**ug. dicit in enchirid. sic christus dominus generis ostendit priuam quandam boies voluntatem cum dicit. transeat a me calix iste. hoc enim erat humana voluntas proprium aliquid et tanq; priuatum volens. sed quia rectum vult esse hominē et ad deum dirigi. subdit. verum tamen nō sicut ego volo. sed sicut tu. ac si dicat vide in me quia potens sum aliquid propriū velle etiam si deus aliud velit. **A**d. i. ergo ddm qd caro exultat in deum viuū non per actum carnis ascendentem in deū. sed per redundantiā a corde in carnem. in quantum appetitus sensitivus sequit motum appetitus rationalis. **A**d. ij. ddm qd licet sensualitas hoc voluerit qd ratio petebat. hoc tamen orando petere nō erat sensualitatis sed rationis vt dictum est. **A**d. iij. ddm qd vnio in persona est secundum esse personale qd pertinet ad quālibet partem humane nature. sed ascensio orationis est per actum qui non conuenit nisi rationi vt dictum est. vnde non est similis ratio.

Ad tertium sic procedit.

Videtur qd christo non fuit pueniens pro se orare. **D**icit enim **H**ylarius cum sibi non proficeret deprecationis sermo. ad perfectum tamen fidei nostre loquebatur. sic ergo videtur qd christus non sibi sed nobis orauit. **P**re. **N**ullus orat nisi pro eo qd vult. quia sicut dictum est. oratio est quedam explicatio voluntatis per deū implende. sed christus volebat pati ea que patiebatur. **D**icit enim **A**ug. niij. contra **F**austum. homo puluis et si nolit pmissatur. et si nolit dormit. et si nolit esurit aut sinit. ille autem scilicet christus oia ista habuit quia voluit. ergo ei non competebar pro se orare. **P**re. **C**yprianus dicit in li. de oratione dñica. pater et vnitatis magister noluit sigillatim et priuatim precem fieri. vt quis dum precatur pro se tunc precetur. sed christus illud impleuit quod docuit per illud **A**ct. i. cepit **J**esus facere et docere. ergo christus solus pro se solo nunq; orauit. **S**ed contra est qd ipse dñs orando dicit **J**oban. xvij.

cerdos enim est minor angelo. unde dicitur Zach. iij. ostēdit mihi deus sacerdotem magnū stantem coram angelo dñi. sed christus est maior angelis sicut illud ad Hebr. i. tanto melior angelis effectus quanto differentius p̄ illis nominem hereditavit. ergo christus non convenit esse sacerdotē

¶ Pre. Ea que fuerunt in veteri testamēto fuerunt figure christi. sicut illud ad Coloss. ij. que sunt umbra futurorum. corpus autem christi. sed christus non traxit originem ex sacerdotibus veteris legis. Dicit enim apostolus ad Hebr. vij. Manifestū est quod ex iuda ortus sit deus noster. in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. christo ergo non convenit esse sacerdotem.

¶ Pre. in veteri testamento quod est figura christi non est idem legislator et sacerdos. unde dicit dñs ad Moysen legislatore Exo. xxvij applica Aaron fratrem tuū ut sacerdotio fungat mihi christus autem est lator nove legis. sicut illud Hebr. xxi. dabo leges meas in cordibus eorum. ergo christus non convenit esse sacerdotem.

¶ Sed contra est quod dicitur Hebr. iij. habemus pontificem qui penetravit celum. Jesum filium dei. Rñ. dñm quod proprium officium sacerdotis est esse mediator inter deum et populū in quantum scilicet divina populo tradidit. unde sacerdos dicitur quasi sacra dās sicut illud Malach. ij. legem requirunt ex ore eius salū salutis. et iterum in quantum preces populi deo offert. pro eorum peccatis aliqua litera satisfact. Unde apostolus dicit ad Hebr. v. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum. ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. hoc autem maxime convenit christo. nam per illum dona hominibus sunt collata. sicut illud. ij. Pet. i. per quem scilicet christum maxima et preciosa nobis promissa donavit. ut per hoc efficiamur divine confortes nature. ipse etiam humanū genus deo reconciliavit. sicut illud ad Coloss. i. in ipso scilicet christo complacuit omnē plenitudinē inhabitare. et per eum reconciliari omnia. unde christo maxime convenit esse sacerdotem.

¶ Ad. i. ergo dñm quod potestas hierarchica convenit quidem angelis in quantum et ipsi sunt medij inter deum et homines. ut patet per Dionys. in li. cel. hierar. ita quod ipse sacerdos in quantum est medius inter deum et populū angeli nomen habet. sicut illud Malach. ij. angelus dñi exercituum est. christus autem maior angelis fuit non solum sicut deitatem sed etiam sicut humanitatem. in quantum habuit plenitudinē gratie et glorie. unde etiam pleniori modo hierarchicā seu sacerdotalem potestatem pre alijs habuit. ita etiam quod ipsi angeli fuerunt ministri sacerdotij eius. sicut illud Marti. iij. accesserunt angeli et ministrabant ei. sicut tamen passibilitatē modico ab angelis minoratus est. ut apostolus dicit ad Hebr. ij. et sicut hoc conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutus.

¶ Ad. ij. dicitur quod sicut Damas. dicit i. ij. li. quod in omnibus est simile idem utrunque erit et non exemplum. quia ergo sacerdotium veteris legis erat figura sacerdotij christi. noluit christus nasci de stirpe figuratum sacerdotum. ut ostendat deum non esse omnino idem sacerdotij sed differre sicut verum a figura.

¶ Ad. iij. dñm quod sicut supra dictum est alij homines particulatim habent quasdam gratias. sed christus tanquam omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. et ideo quantum ad alios pertinet alius est legislator et alius sacerdos. et alius rex. sed hec omnia concurrunt in christo tanquam in fonte omnium gratiarum. unde dicitur Esa. xliij. dñs iudex noster dñs legislator noster dñs rex noster ipse veniet et salvabit nos.

Ad secundū sic procedit.

Videtur quod ipse christus non fuit simul sacerdos et hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. sed christus non semetipsum occidit. ergo ipse non fuit simul sacerdos et hostia.

¶ Pre. Sacerdotij christi magis est simile sacerdotio iudeorum quod erat a deo institutum quam sacerdotij gentilium quo demones colebantur. In veteri autem lege nunquam homo in sacrificium offerebatur. quod maxime reprehenditur in sacrificijs gentilium. sicut illud ps. effuderit sanguinem innocentem filiorum suorum et filiarum suarum. ergo in sacerdotio christi non debuit esse ipse homo christus hostia.

¶ Pre. Omnis hostia ex hoc quod deo offert deo sacrificatur. sed ipsa christi humanitas a principio fuit sacrificata et deo coniuncta. ergo non puenienter potest dici quod christus sicut homo fuerit hostia.

¶ Sed contra est quod apostolus dicit ad Ephe. v. christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Rñ. dñm quod sicut dicit Aug. x. de trinita. Omne sacrificiū visibile invisibilis sacrificij est sacramentum. id est. sacrum signum. est autem invisibile sacrificium. ex quo homo spiritum suū offert deo. sicut illud ps. Sacrificium deo spiritus tribulatus. et ideo omne illud quod deo exhibetur ad hoc quod spiritus feratur in deum potest dici sacrificium. indiget ergo homo sacrificio propter tria. Uno quidem modo ad remissionem peccati quod a deo aueritur. et ideo dicit apostolus ad Hebr. v. quod ad sacerdotem pertinet ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Secundo ut homo in statu gratie conferatur semper deo inherens in quo eius pax et salus consistit. unde et in veteri lege imolabatur hostia pacifica pro offerentium salute. ut habetur Levit. ij. Tertio ad hoc quod spiritus hominis perfecte deo uniat. quod maxime erit in gloria unde in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum incensum. ut dicitur Levit. i. Hoc autem per humanitatem christi nobis. Nam primo quidem nobis nostra peccata deleta sunt. sicut illud ad Roma. iij. reditus est propter delicta nostra. Secundo gratiam nos salvantes per ipsum accepimus. sicut illud ad Hebr. v. factus est omnibus obtemperans sibi causa salutis eterne. Tertio per ipsum perfectionē glorie adepti sumus. sicut illud ad Hebr. x. habemus fiduciam per sanguinem eius in introitu sanctorum. scilicet in gloriam celestem. et ideo ipse christus in quantum homo non solum fuit sacerdos. sed etiam hostia perfecta. simul existens hostia pro peccato et hostia pacifica et holocaustum.

¶ Ad. i. ergo dicendum quod christus non se occidit. sed seipsum voluntarie morti exposuit. sicut illud Esa. liij. oblatus est quia ipse voluit. et ideo dicitur seipsum obtulisse. **¶ Ad. ij.** dñm quod christi hominis occisio potest ad duplicem voluntatē comparari. Uno modo ad voluntatem occidentium. et sic non habuit rationem hostie. non enim dicuntur occisores christi hostiam deo obtulisse sed graviter deliquisse. et huiusmodi peccati similitudinem gerebant impia gentilium sacrificia. quibus homines idolis imolabant. Alio modo potest considerari occisio christi per compassionem ad voluntatem patientis. qui voluntarie se obtulit passioni. et ex hac parte habet rationem hostie. in quo non convenit cum sacrificijs gentilium. Et per hoc patet responsio ad. iij.

Ad tertium sic procedit.

Videtur quod effectus sacrificij christi non sit expiatio peccati

torum. Solius enim dei est peccata delere sicut in illis *Esa. xliij.* ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. sed christus non est sacerdos sicut deus sed sicut homo. ergo sacerdotium christi non est expiatiuum peccatorum. **P**ropterea apostolus dicit ad *Hebr. x.* quod hostie veteris testamenti non poterunt perfectos facere. alioquin cessassent offerri. eo quod nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati. sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. et similiter sub sacerdotio christi fit commemoratio peccatorum. cum dicitur dimitte nobis debita nostra *Matth. vi.* offertur etiam continuu sacrificium in ecclesia. unde ibidem dicitur *Pater noster* quotidianu da nobis hodie. ergo per sacerdotiu christi non expiantur peccata. **P**ropterea pro peccato i veteri lege maxime imolabatur hircus pro peccato principis vel capra pro peccato alicuius de populo. vel vitulus pro peccato sacerdotis. ut patet *Leuit. iij.* sed christus nulli horum comparatur sed agno. sicut illud *Hebr. x.* ego quasi agnus mansuetus. qui portatur ad victimam. ergo videtur quod eius sacerdotiu non sit expiatiuum peccatoru. **S**ed contra est quod dicit apostolus ad *Hebr. x.* Sanguis christi qui per spiritum sanctu seipsum obtulit. imolatus deo emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruendum deo viuenti. **R**espondendum quod ad perfectam peccatoru emundationem requiruntur duo. sicut quod duo sunt in peccato. scilicet macula culpe. et reatus pene. Macula quidem culpe deletur per gratiam qua cor peccatoris in deum conuertitur. Reatus autem pene tollitur per hoc quod homo deo satisficit. vtrumque autem horum efficit sacerdotiu christi. nam virtute ipsius gratia nobis datur qua corda nostra conuertuntur ad deum. sicut illud ad *Roma. iij.* iustificati gratis per gratiam ipsius. per redemptionem que est in christo Iesu. quem proposuit deus propitiato rem per fidem et sanguinem ipsius. ipse etiam plenarie pro nobis satisficit. in quantum ipse languo. et nostros tulit et dolores nostros ipse portauit. unde patet quod christi sacerdotiu habet vim plenam expiandi peccata. **A**d. i. ergo dicendum quod licet christus non fuerit sacerdos sicut deus. sed sicut homo. vnus tamen et idem fuit sacerdos et deus. unde in synodo ephesina legitur. Si quis pontifex nostrum et apostolum fieri non ipsum ex deo verbum sed quasi alterum preter ipsum specialiter homine ex muliere anathema sit. et ideo in quantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis illud sacrificiu cunctis efficacissimu ad delenda peccata. propter quod dicit *Aug. iij.* de trini. quoniam am quattuor considerantur in omni sacrificio cui offertur. a quo offeratur. quid offeratur. pro quibus offeratur. id est ipse vnus verusque mediator per sacrificiu pacis reconcilians nos deo vnus cum illo manens cui offerebatur. vnus in se faceret pro quibus offerebatur. vnus ipse esset qui offerebat. et quod offerebat. **A**d. ij. dicendum quod peccata non commemorantur in noua lege propter inefficaciam sacerdotij christi quasi per ipsum non sufficienter expiantur peccata. sed commemorantur quantum ad illos qui vult eius sacrificiu nolunt esse participes. sicut sunt infideles. pro quorum peccatis oramus ut conuertantur. vel quantum ad illos qui post participationem huius sacrificij ab eo deturiant qualitercumque peccando. sacrificiu autem quod dicitur die in ecclesia offertur non est aliud a sacrificio quod christus obtulit. sed eius commemoratio. unde *Augustinus. x.* de ciuitate dei. sacerdos ipse christus offerens ipse et oblatio. cuius rei sacrificiu mentium quotidianu esse voluit ecclesie sac-

crificium. **A**d. iij. dicendum quod sicut *Origenes* dicit super *Iohannem*. licet diuersa animalia in lege offerentur quotidianu tamen sacrificiu quod offerebat mane et vespere erat agnus ut habetur *Numeri. xviij.* unde signabatur quod oblatio agni. id est christi esset sacrificiu omnium aliorum consumptiuu. et ideo *Ioban. i.* dicitur. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi.

Ad quartu sic procedit.

Videtur quod effectus sacerdotij christi non solum pertinet ad alios sed etiam ad ipsum. Ad officiu enim sacerdotij pertinet orare pro populo. sicut illud. *ij. Macha. i.* oratione faciebant sacerdotes dum presumaretur sacrificiu. sicut christus non solum pro alijs orauit sed etiam pro seipso. sicut quod supra dictum est. et sicut expresse dicitur ad *Hebr. v.* quod in diebus carnis sue preces supplicaciones ad deum qui possit illum salu facere a morte cum clamore valido et lacrymis obtulit. ergo sacrificiu christi non solum habuit in alijs sed in seipso effectum. **P**ropterea christus obtulit seipsum in sacrificio in sua passione. sed per passionem suam non solum alijs meruit sed etiam sibi. ut supra habitum est. ergo sacerdotiu christi non solum habuit effectum in alijs sed etiam in seipso. **P**ropterea. Sacerdotiu veteris legis non solum pro alijs sed etiam pro seipso sacrificiu offerebat. Dicitur enim *Leuit. xvi.* quod pontifex ingreditur sanctuarium ut roget pro se et pro domo sua. in vniuerso ceru filiorum israel. ergo etiam sacerdotiu christi non solum in alijs sed etiam in seipso effectum habuit.

Sed contra est quod in synodo ephesina legitur. Si quis dicit christum pro se obtulisse oblationem et non magis pro nobis solum nec enim indignu sacrificiu qui peccatum nescit anathema sit. sed in sacrificio offerendo potissime sacerdotis consistit officiu. ergo sacerdotiu christi non habuit effectum in christo. **R**espondendum quod sicut dictum est Sacerdos constituitur medius inter deum et populum ille autem indiget medio ad deum qui pro seipsum accedere non potest et talis sacerdotio. subiecti sacerdotij participas effectus. hoc autem christo non competit. dicit enim *apostolus ad Hebr. vij.* accedens pro seipso ad deum ipse viuens ad interpellandu pro nobis et ideo christo non competit effectus sacerdotij in se suscipere sed potest ipsum alijs conicere. primum enim agens in quibuslibet genere ita est influens quod non est recipiens in genere illo. sic sol illuminat et non illuminatur. et ignis calefacit sed non calefit. christus autem est factor totius sacerdotij. nam sacerdos legalis erat figura ipsius. sacerdos autem noue legis in persona ipsius operatur. sicut illud. *ij. Corinth. ij.* nam et ego quod donauit si quid donauit propter vos in persona christi. **A**d. i. ergo dominus quod oratio eius pueniat sacerdotibus non tamen est eorum officiu propria. cuiuslibet enim competit et pro se et pro alijs orare. sicut illud *Jaco. vlij.* orate pro inuicem ut saluemini. et sic potest dici quod oratio qua christus pro se orauit non erat actus sacerdotij eius. Sed hec responsio videtur excludi per hoc quod apostolus dicit ad *Hebr. v.* cum dixisset. Tu es sacerdos in eternu sicut ordinem Melchisedech. subdit quod in diebus carnis sue preces ut supra. et ita videtur quod oratio qua christus orauit ad eius sacerdotiu pertinet. et ideo oportet dicere quod alij sacerdotes effectum sacerdotij sui participant. non in quantum sacerdotes sed in quantum peccatores ut infra dicitur. christus autem simpliciter loquendo peccatum non habuit. habuit tamen similitudinem peccati in carne ut dicitur ad *Roma. vij.* et ideo non simpliciter est dicendus quod ipse effectum sacerdotij participauit. sed sicut quid scilicet

et fm possibilitatem carnis. Unde signanter dicit qui
 possit illum saluum facere a morte. ¶ Ad secun-
 dum dicendum qd in oblatione sacrificij cuiuscunq; sa-
 cerdotis possunt duo considerari. scz ipsum sacrificium
 oblatum. et deuotio offerentis. proprius aut effectus sacer-
 dotij est id qd sequitur ex sacrificio. christus autem conse-
 cutus est per suam passionem no quali ex vi sacrificij. qd
 offertur per modum satisfactionis. sed ex ipsa deuotione.
 qua fm charitate passionem humiliter sustinuit. ¶ Ad. iij.
 vdm qd figura non potest adequare veritatem. vnde e sacer-
 dos figuralis veteris legis non poterat ad hanc perfectio-
 nem attingere. vt sacrificio satisfactorio non indigeret. sed
 christus non indiguit. vnde non est similis ratio de vtroq;
 qd. et hoc est quod apostolus dicit. lex homines constituit
 sacerdotes infirmitatem habentes. sermo autem iustitiam
 di qui post leges est filium in eternum perfectum.

¶ Ad quintum sic procedit

¶ Videtur qd sacerdotium christi non permaneat in eternum
 quia vt dictum est illi soli effectu sacerdotij indigent. qui
 habent infirmitatem peccati. que per sacerdotis sacrificij
 expiari potest. sed hoc non erit in eternum. quia in sanctis
 nulla erit infirmitas. fm illud Esa. li. Populus tu? om-
 nes iusti. peccator? aut infirmitas inexpressibilis erit. quia i
 inferno nulla est redemptio. ergo sacerdotium christi non
 est in eternum. ¶ Pre. sacerdotium christi maxime mani-
 festatum est in eius passione et morte. quando per proprium
 sanguinem introiuit in sancta. vt dicitur ad Hebre. ix. sed
 passio christi non erit in eternum. vt dicitur ad Roma. vi.
 Christus resurgens a mortuis iam non moritur. ergo sa-
 cerdotium christi non est in eternum. ¶ Pre. christus est
 sacerdos no fm qd te? h? fm qd ho. sed xps quadoq; no fu-
 it homo scilicet inter duo mortis. ergo sacrificium christi
 non est in eternum. ¶ Sed contra est qd in ps. dicitur tu
 es sacerdos in eternum. ¶ Rñ. vdm qd in officio sacerdo-
 tis duo possunt considerari. primo quidem ipsa oblatio
 sacrificij. secundo ipsa sacrificij consummatio. que quidez
 consistit in hoc qd illi pro quibus sacrificium offertur sine
 sacrificij consequuntur. finis autem sacrificij quod christi?
 obtulit non fuerunt bona temporalia. sed eterna. que per
 eius mortem adipiscuntur. vnde dicitur ad Hebre. ix. qd
 christus est assistens pontifex futurorum bonorum. ratio-
 ne cuius christi sacerdotium dicitur esse eternum. et hoc qd
 tem consummatio sacrificij christi figurabatur in hoc qd po-
 nifex legalis semel in anno cum sanguine hyrci et vituli i-
 trabat in sancta sanctorum. vt dicitur Leui. xvi. cum tñ hyr-
 cum et vitulum non imolaret in sancta sanctorum. sed ex-
 tra. similiter christus in sancta sanctorum. id est in ipsum
 celum intrauit. et nobis viam parauit intrandi per virtutem
 sanguinis sui quem pro nobis in terra effudit. ¶ Ad
 primum ergo dicendum qd sancti qui erunt in patria no
 indigebunt ulterius expiari per sacerdotium christi. sed
 expiari iam indigebunt consumari per ipsum christum a
 quo gloria eius dependet. vt dicitur Apoca. xxi. qd claritas
 dei illuminat. scilicet illam ciuitatem sanctorum. et lucerna eius
 est agnus. ¶ Ad. ij. vdm qd licet passio et mors christi de
 cetero non sit iteranda tñ virtus illius hostie pmanet in e-
 ternum. qd vt dicitur ad Hebre. x. vna oblatione consum-
 uit in eternum sanctificatos. p quod etiaz patet responsio
 ad. iij. vnitas aut huius oblationis figurabatur in lege. p
 hoc qd semel in anno legalis pontifex cum solenni oblati-
 one sanguinis intrabat in sancta. vt dicitur Leui. xvi. h?

deficiebat figura a veritate in hoc qd illa hostia non habebat
 sempiternam veritatem. et ideo annuatim hostie illie
 reiterabantur.

¶ Ad sextum sic proceditur

¶ Videtur qd sacerdotium christi non fuit fm ordinem melchisedech.
 christus enim est fons totius sacerdotij tanquam
 principalis sacerdos. sed illud qd est principale non sequitur
 ordinem aliorum sed alia sequuntur ordinem ipsius.
 ergo christus no debet sacerdos dici fm ordinem melchisedech.
 ¶ Pre. sacerdotium veteris legis propinquius
 fuit sacerdotio christi qua sacerdotium qd fuit ante leges
 sed sacramenta tanto expressius figurabat xpm quato pro-
 pinquiora fuerunt christo. vt patet ex his que in secunda
 parte dicta sunt. ergo sacerdotium christi magis debet de-
 nominari fm sacerdotium legale. qua fm sacerdotium
 melchisedech. quod fuit ante leges. ¶ Pre. ad Hebre. viij.
 dicitur qd est rex pacis sine patre sine matre sine genealo-
 gia. neq; initium dierum neq; finem vite habens. que qui-
 dem conueniunt soli filio dei. ergo non debet dici christus
 sacerdos fm ordinem melchisedech. tanquam cuiusdam
 alterius. sed fm ordinem suipfius. ¶ Sed contra est qd
 dicitur in ps. Tu es sacerdos in eternum fm ordinem melchisedech.
 ¶ Responso dicendum qd sicut supra dictum est.
 legale sacerdotium fuit figura sacerdotij christi. non qui-
 dem quasi adequas veritatem. sed multum ab ea deficie-
 rum quia sacerdotium legale non mundabat peccata. tuz
 etiam quia non erat eternum. sicut sacerdotium christi.
 ipsa autem excellentia sacerdotij christi ad sacerdotium
 leuiticum fuit figurata in sacerdotio melchisedech. qui ab
 abraam decimas sumpsit. in cuius lumbis decimatus est
 quodammodo ipse sacerdos legalis. et ideo sacerdotium
 christi dicitur esse fm ordinem melchisedech. propter ex-
 cellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis
 ¶ Ad. i. ergo dicendum qd xps non dicitur esse fm ordi-
 nem melchisedech quasi principalioris sacerdotis. sed qd
 si prefigurantis excellentiam sacerdotij christi ad sacerdo-
 tium leuiticum. ¶ Ad. ij. vdm qd i sacerdotio christi duo
 possunt considerari. scz ipsa oblatio christi. et participatio
 eius. Quantum autem ad ipsam oblationem expressius
 figurabat sacerdotium christi sacerdotium legale per san-
 guinis effusionem qd sacerdotium melchisedech in quo san-
 guis non effundebatur. Sed qd ad participationem
 huius sacrificij et eius effectum in quo precipue attendit
 tur excellentia sacerdotij christi ad sacerdotium legale ex-
 pressius figurabatur per sacerdotium melchisedech qui of-
 ferebat panem et vinum significantia vt dicit Augustinus
 ecclesiasticam vnitatem qua consistit participatio sacri-
 cij christi. vnde et in noua lege veram christi sacrificium
 communicatur fidelibus sub specie panis et vini. ¶ Ad
 tertium dicendum qd melchisedech dicitur esse sine patre
 et sine matre et sine genealogia. et qd no habet initium die-
 rum neq; finem. non quia ista non habuerit. sed quia in
 scriptura sacra ista de eo non leguntur. et per hoc ipsum
 vt apostolus dicit ibidem. assimilatus est filio dei. qui i
 terris sine patre est. in celis sine matre et sine genealogia
 fm illud Esa. liij. generationem eius quis enarrabit? vt
 fm diuinitatem nec principium neq; finem habet diez.

¶ Deinde considerandum

est an adoptio xpo pueniat. Et circa hoc quatuor. Prmo
 Es

nature conuenit omnibus habentibus illam naturam. si-
 cur risibile conuenit omnibus hominibus. sed adoptari non
 conuenit proprie rationali creature. ergo adoptari non est p-
 prium rationalis nature. **Sed** contra est quod filij ado-
 ptiuu sunt heredes dei. ut patet ad Roma. viij. sed talis he-
 reditas conuenit soli rationali creature. ergo proprium est
 rationali creature adoptari. **Rñ.** dñm qd sicut dicitur
 est filiatio adoptionis e quedam similitudo filiatiois na-
 turalis. filius dei naturaliter pcedit a patre ut uerbu in
 intellectuale. vñ cum ipso patre existens. huic g uerbo tripli-
 citer pot assimilari aliquis. Uno modo fm ratione for-
 me. non aut fm intellectualitate ipsius. sicut forma do-
 mus exterior constituitur assimilata uerbo mentali artificis
 fm speciem forme. non aut fm intelligibilitate. quia for-
 ma domus in materia no est intelligibilis. sicut erat in me-
 te artificis. et hoc modo uerbo eterno assimilata quelibet cre-
 atura. cum sit facta p uerbum. **Secdo** assimilata creatura
 uerbo. non solum qdum ad rationem forme. sed etiam qd-
 tum ad intellectualitatem ipsius. sicut scientia que fit in
 mente discipuli assimilata uerbo qd est in mente magistri
 et hoc modo creatura rationalis etiam fm suam naturam
 assimilatur uerbo dei. **Tercio** modo assimilata creatura u-
 bo eterno fm unitate qua habet ad patrem. qd quidem
 fit per gratiam et charitate. unde dñs orat Jo. xviij. **Sunt**
 unum in nobis. sicut et nos unum sumus. et talis assimi-
 latio perficit rationem adoptionis. qz sic assimilatio de-
 betur hereditas eterna. unde manifestum est qd adoptari
 conuenit rationali creature. non tamen omnium. sed so-
 lum habenti charitatem. que est diffusa in cordibus nostris
 p spiritum sanctum. ut dicit ad Roma. v. et ideo ad Ro-
 ma. viij. Spiritus sanctus dicitur sps adoptionis filio-
 rum. **Ad. i.** ergo dñm qd deus dicitur pater creature ir-
 rationalis. non proprie p adoptionem. sed per creationem
 fm primam participationem similitudinis. **Ad. ij.** dñs
 qd angeli dicunt filij dei filiatione adoptionis. non quia
 ipsis primo conuenit. sed quia ipsi primo adoptionem
 filiorum receperunt. **Ad. iij.** dñm qd adoptio non est
 proprium consequens naturam sed consequens gratiam
 cuius natura rationalis est capax. et ideo non oportet qd
 rationali creature conueniat. sed sufficit qd ois rationalis
 creatura sit capax adoptionis.

Ad quartum sic procedit

Unde qd dicitur fm qd homo sit filius dei adoptiuus. di-
 citur enim hylarius de christo loquens. potestatis dignitas no
 amittit. dum carnis humanitas adoptat. ergo xps fm qd
 homo est filius dei adoptiuus. **Pre.** Augu. dicit in li. d
 pdesti. san. qd eadez gratia ille homo est xps qua gra ab ini-
 tio fidei quicunqz ho est xpianus. sed atq hoies sunt xpi
 an p adoptione. g ille ho est xps p adoptionem. et ita vi-
 det esse filius adoptiuus. **Pre.** xps fm qd homo e ser-
 uus. sed dignius est esse filium adoptiuu qua seruum. er-
 go multo magis xps fm qd homo est filius adoptiuus. **Sed**
 contra est qd Ambro. dicit in li. d incarnatione ado-
 ptiuu filium no dicimus esse filiu natura. sed eum dici-
 mus natura esse filium qui uerus est filius. xps aut uer-
 et naturalis est filius dei. fm illud Jo. ultimo ut simus in
 uero filio eius Jesu xpo. ergo xps fm qd homo non est fili-
 us adoptiuus. **Rñ.** dñm qd filiatio proprie conuenit
 hypostasi uel persone. non aut nature. vñ in prima parte
 dicitur est qd filiatio e proprietatis psonalis. in christo aut
 non est alia psona uel hypostasis qua increata. cui compe-

tit esse filium p naturam. dictum est aut supra qd filiatio
 adoptionis est participata similitudo filiationis natura-
 lis. non aut dicitur aliquid participatiue qd per se dicitur.
 et ideo xps qui est filius dei naturalis nullo modo potest
 dici filius adoptiuus. fm aut illos qui ponunt in xpo du-
 as personas. uel duas hypostases seu duo supposita nihil
 rationabiliter prohibet xpm hominem dici filium adopti-
 uum. **Ad. i.** ergo dñm qd sicut filius non dicitur proprie
 nature. ita nec adoptio. et ideo cum dicitur carnis humani-
 tas adoptatur impropria est locutio. et accipit ibi adoptio
 pro uisione nature humane ad personam filij. **Ad. ij.** dñs
 qd similitudo illa Augusti. est intelligenda qdum ad prin-
 cipium. quia. sicut sine meritis habet quilibet homo ut
 sit sanus ita ille homo sine meritis habuit ut esset christus
 est tamen differentia qdum ad terminum. quia. sicut
 per gratiam unionis est filius naturalis. alius aut per gra-
 tiam habitualem est filius adoptiuus. gratia aut habitu-
 alis in christo non facit de uero filio filium adoptiuum. sed
 est quidam effectus filiationis in anima christi. fm illud
 Jo. i. **U**idimus gloriam eius quasi unigeniti a patre ple-
 num gratie et ueritatis. **Ad. iij.** dñm qd esse creaturam
 et etiam seruitus uel subiectio ad deum non solum respicit
 personam. sed etiam naturam. qd non potest dici de filia-
 tione. et ideo non e filio ratio. **Questio XXIII**

Deinde considerandum

est de predestinatione xpi. Et circa hoc queru-
 tur quatuor. **Primo** utrum xps sit predesti-
 natus. **Secdo** utrum sit pdestinatus fm qd homo. **Tercio**
 utrum eius pdestinatio sit exemplar nre predestinatio-
 nis. **Quarto** utrum sit causa nre pdestinationis.

Ad primu sic proceditur.

Unde qd xpo non conueniat predestinatum esse. **Termi-
 nus** enim cuiuslibet predestinationis uidetur esse adoptio fili-
 orum. fm illud Epx. i. **P**redestinavit nos in adoptione
 filiorum. sed xpo non conuenit esse filium adoptiuum ut
 dicitur est. ergo christo non conuenit predestinatum esse.
Pre. in christo duo est considerare. scz naturam hu-
 manam et personam. sed non potest dici qd christus est p-
 destinatus ratione nature humane. qz hec est falsa huma-
 na natura est filius dei. sicut etiam nec ratione persone. qa
 illa persona non habet ex gratia qd sit filius dei. sed ex na-
 tura. pdestinatio aut est eorum q sunt ex gra. ut in prima
 parte dicitur est. ergo christus non est predestinatus filius
 dei. **Pre.** sicut illud qd est factum non sp. ita illud
 qd fuit predestinatum. eo qd predestinatio antecessionem
 quandam importat. sed qz christus semper fuit deus et fili-
 us dei. non pprie dicitur qd homo ille sit factus filius dei. ergo
 pariter non dicitur qd xps sit pdestinatus filius dei. **By-
 pra** e qd Apo. dicit ad Roma. i. de christo loquens. qui pre-
 destinatus est filius dei in uirtute. **R**esponso dicitur
 dum qd sicut patet ex his que in prima parte dicta sunt.
 predestinatio proprie accepta est quedam diuina preordi-
 natio ab eterno de his que per gratiam dei sunt fienda in
 tempore. est autem hoc in tempore factum per gratiam
 unionis a deo. ut homo esset deus. et deus esset homo. nec
 potest dici qd deus ab eterno non preordinauerit hoc se fa-
 cturum in tempore. quia sequeretur qd diuine menti a-
 liquid accideret de nouo. etiam oportet dicere qd ipse
 uero naturarum in psona christi cadat sub eterna dei pre-
 destinatione. et ratione huius christus dicitur esse predestinatus.

Ad primum ergo dicendum qd Ap[osto]lus ibi loquitur de predestinatione qua nos predestinamur ut simus filij adoptivi. sicut aut[em] singulari modo p[ro] alijs est dei filius naturalis. ita quodam singulari modo est predestinatus. **A**d ij. d[omi]n[u]m qd sicut dicit glosa. ad Roma. i. quida[m] dixerunt predestinationem illa[m] intelligendam esse de natura non de p[er]sona. quia. s. humane nature facta est hec gratia ut vni[us] filio dei in unitate p[er]sonae. sed s[ecundu]m hoc locutio apli est impropria propter duo. primo quide[m] ratione co[m]muni. non eni[m] dicimus naturam alicuius predestinari s[ecundu]m p[er]sonam. quia predestinari est dirigi in salutem. quod quidem est suppositi agentis p[ro]pter beatitudinis finem. Ico[m]o ratione speciali. qd esse filium dei non convenit hu[m]ane nature. est eni[m] hec falsa natura humana est filius dei. nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione. qui p[re]destinatus est filius dei in virtute. i. predestinatus e[st] ut humana natura vni[us] filio dei in p[er]sona. relinquit[ur] ergo qd p[re]destinatio attribuat[ur] p[er]sonae xpi. non quide[m] s[ecundu]m se vel s[ecundu]m qd subsistit in divina natura. sed s[ecundu]m qd subsistit in humana natura. unde cum dixisset Ap[osto]lus. qui factus est ei ex semine dauid s[ecundu]m carnem subiunxit. qui predestinatus est filius dei in virtute. ut daret intelligere qd s[ecundu]m hoc qd est factus ex semine dauid s[ecundu]m carnem est predestinatus filius dei in virtute. q[uo]d quia eni[m] naturale sit illi p[er]sonae s[ecundu]m se considerate qd sit filius dei in virtute non t[ame]n est ei naturale s[ecundu]m naturam humanam. s[ecundu]m qua[m] hoc sibi convenit p[ro] gratiam vni[us]onis. **A**d ij. d[omi]n[u]m qd origenes sup[er] epistolam ad Roma. dicit hanc esse litteram apli. qui predestinatus est filius dei in virtute. ita qd non designet aliqua antecessio. et sic nihil habet difficultatis. alij vero antecessione[m] que designat i[n] hoc participio predestinatus referunt non ad hoc qd est e[ss]e filius dei. sed ad eius manifestationem. s[ecundu]m illum consueti[m] modum loquendi in scripturis. quo res dicunt fieri q[uo]d inno[centius] rescunt. ut sit sensus qd xps predestinatus e[st] manifestari filius dei. sed sic non p[ro]p[ri]e p[re]destinatio accipit nam aliquis dicit p[ro]p[ri]e p[re]destinari s[ecundu]m qd dirigit in finem beatitudinis beatitudo aut[em] xpi no[n] dependet ex cognitione nostra. et ideo melius e[st] dicendum qd illa antecessio qua[m] importat illud participium p[re]destinatus non refert ad p[er]sonam s[ecundu]m se ipsam sed ratione humane nature. qd. s. et p[er]sona illa et si ab eterno fuerit filius dei hoc tamen no[n] fuit s[ecundu]m qd subsistens in humana natura fuerit filius dei. **U**n[de] dicit Augu. in li. de p[re]desti. sanctorum. Predestinatus est Iesus. ut qui futur[us] erat filius s[ecundu]m carnem dicens virtute t[ame]n esset filius dei. Et est considerandum qd licet hoc participium p[re]destinatus importat antecessione[m] sicut et hoc participi[um] factus aliter t[ame]n et aliter nam fieri p[ro]tinet ad ipsam rem s[ecundu]m qd in se est p[re]destinari aut[em] p[ro]tinet ad aliquid s[ecundu]m qd est in app[re]hensione alicuius p[re]ordinans. illud aut[em] qd subest alicui forme vel nature s[ecundu]m rem potest app[re]hendi vel p[ro]ut est sub forma illa vel etiam absolute. et quia absolute non co[n]uenit p[er]sonae christi qd incepit esse filius dei. co[n]uenit t[ame]n ei s[ecundu]m qd intelligitur et app[re]henditur ut in natura humana existens. quia scz hoc aliquando incepit esse. qd in natura humana existens esset filius dei. ideo magis est hec vera christus est predestinatus filius dei. q[uo]d ista christus est factus filius dei etc.

Ad secunduz sic p[re]ceditur

Videtur qd hec sit falsa christus s[ecundu]m qd homo predestinatus est filius dei. hoc enim est unusquisq[ue] s[ecundu]m aliquod re[sp]ectus qd est predestinatus esse. eo qd p[re]destinatio dei non

fallitur. si ergo christus s[ecundu]m qd homo est predestinatus filius dei videtur qd sit filius dei s[ecundu]m qd homo hoc aut[em] est falsum. ergo et primum. **P**re. illud qd co[n]uenit christo s[ecundu]m qd homo convenit cuilibet homini. eo qd ipse est vni[us] speciei cum alijs. Si ergo christus s[ecundu]m qd homo est predestinatus esse filius dei. sequeretur qd cuilibet hoc conveniret. hoc aut[em] est falsum. ergo et primum. **P**re. hoc ab eterno predestinatur qd est aliquando sciendum in tempore sed magis hec est vera filius dei factus est homo qua[m] ista homo est factus filius dei. ergo magis hec est vera christi s[ecundu]m qd filius dei est predestinatus esse homo. qua[m] e[ss]e converso christus s[ecundu]m qd ho[m]o est predestinatus esse filius dei. **S**ed contra est quod dicit Augu. in libro de p[re]desti. sanctorum ipsum dominum glorie in q[ui]bus homo factus est filius dei predestinatum esse dicimus. **R**es[pon]d[et]ur. dicendum qd in predestinatione duo possunt considerari. Unum quidem ex parte ipsius predestinationis eterne. et s[ecundu]m hoc importat antecessione[m] quanda[m] respectu eius qd sub p[re]destinatione cadit. **A**lio modo potest considerari s[ecundu]m effectum temporalem. qui quidem est aliquod gratuitum dei donum. Dicendum est ergo qd s[ecundu]m utru[m]q[ue] istorum attribuitur p[re]destinatio christo ratione solius humane nature. nam humana natura non semper fuit verbo unita. et ei eni[m] per gratiam hoc est collatum. ut filio dei in persona vni[us]etur. et ideo solum ratione humane nature p[re]destinatio competit christo. unde Augu. dicit in libro de p[re]desti. sanctorum. p[re]destinatio est ista humane nature tanta et tam excelsa et summa subuectio. in quo si attolleretur alius non haberet. **H**oc aut[em] dicimus convenire alicui s[ecundu]m qd homo qd convenit ei ratione humane nature. et ideo dicendum est qd christus s[ecundu]m qd homo est p[re]destinatus esse filius dei. **A**d. i. ergo dicendum qd xps s[ecundu]m qd homo est predestinatus esse filius dei. et determinatio s[ecundu]m qd homo potest referri ad actum signatum per participium dupliciter. **U**no modo ex parte eius qd materi aliter cadit sub p[re]destinatione. et hoc modo est falsa. est enim sensus qd p[re]destinatus sit qd christus s[ecundu]m qd homo sit filius dei. et in hoc sensu procedit obiectio. **A**lio modo potest referri ad ipsam p[ro]p[ri]am rationem actus. p[ro]ut i[n] p[re]destinatio importat i[n] sui r[ati]one antecessione[m] et effectum gratuitum. et hoc modo convenit christo p[re]destinatio humane nature. ut dictum est. et s[ecundu]m hoc dicitur p[re]destinatus s[ecundu]m qd homo. **A**d. ij. dicendum qd aliquid potest co[n]venire alicui homini ratione humane nature ex cuius p[ar]ticipio causatur dupliciter. **U**no modo sic qd humana natura sit causa illius. sicut esse risibile convenit forti ratione humane nature. ex cuius p[ar]ticipio causatur. et hoc modo p[re]destinatio no[n] convenit nec christo nec alteri homini ratione humane nature. et i[n] hoc sensu procedit obiectio. **A**lio modo dicitur alicui convenire ratio cuius humane nature est susceptiva. et sic dicimus christum esse predestinatum ratione humane nature. quia p[re]destinatio refertur ad exaltationem humane nature in christo. sicut dictum est. **A**d tertium dicendum qd sicut dicit Augustinus in libro de p[re]destinatione sanctorum ipsa est illa ineffabiliter facta hominis a deo verbo susceptio singularis. ut filius hominis simul et p[ro]pter susceptum hominem et filius dei p[ro]pter suscipientem ingenitum deum veraciter et p[ro]p[ri]e diceretur deus. et ideo quia illa susceptio sub p[re]destinatione cadit tanquam gratuita. utru[m]q[ue] potest dici. qd et filius dei p[re]destinatus sit esse homo. et filius hominis p[re]destinatus

fit esse filius dei. quia tamen gratia non est facta filio dei ut esset homo sed potius humane nature ut filio dei uniretur magis proprie potest dici quod christus secundum quod homo est predestinatus esse filius dei. quod quod christus secundum quod filius dei sit predestinatus esse homo.

Ad tertium sic proceditur

Uidet quod christi predestinatio non sit exemplar nostre predestinationis. exemplar enim preexistit exemplato. nihil autem preexistit eterno. cum ergo predestinatio nostra sit eterna videtur quod predestinatio christi non sit exemplar nostre predestinationis. Pre. exemplar dicitur in cognitionem exemplari. sed non oportuit quod deus duceret in cognitionem nostre predestinationis ex aliquo alio. cum dicat ad Romanos. viij. Quos presciuit deus et predestinavit. ergo predestinatio christi non est exemplar nostre predestinationis. Pre. exemplar est conforme exemplato. sed alterius rationis videtur esse predestinatio christi quam predestinatio nostra. quia nos predestinamur in filios adoptionis. christus autem est predestinatus filius dei in virtute. ut dicitur ad Romanos. i. ergo eius predestinatio non est exemplar nostre predestinationis. Sed contra est quod dicit Augustinus in libro de predestinatione sanctorum. est lumen preclarissimum predestinationis et gratie. ipse saluator ipse mediator dei et hominum. homo ipse Jesus. Dicitur autem lumen predestinationis et gratie in quantum per eius predestinationem et gratiam manifestatur predestinatio nostra. Quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. ergo christi predestinatio est exemplar nostre predestinationis. Rn. vdm quod predestinatio dupliciter potest considerari. Uno modo secundum ipsum actum predestinantis. et sic predestinatio christi non potest dici exemplar nostre predestinationis. vno enim et eodem actu eterno predestinavit nos deus et christum. Alio modo potest predestinatio considerari secundum id ad quod aliquis predestinatur. quod est predestinationis terminus et effectus. et secundum hoc predestinatio christi est exemplar nostre predestinationis. Et hoc dupliciter. Primo quidem quantum ad bonum ad quod predestinamur. ipse enim predestinatus est ad hoc quod esset dei filius naturalis. nos autem predestinamur ad filiationem adoptionis. que est quedam participata similitudo filiationis naturalis unde dicit ad Romanos. i. Quos presciuit deus et predestinavit conformes fieri imaginis filij eius. Alio modo quantum ad modum consequendi illud bonum quod est per gratiam. quod quidem in christo est manifestissimum. quia natura humana in ipso nullis meritis suis precedentibus unita est filio dei. et de plenitudine gratie eius omnes accipimus. ut dicitur Jo. i. Ad. i. ergo vdm quod illa ratio procedit ex parte illius actus predestinantis. et similiter dicendum est ad. ij. Ad. ij. vdm quod non est necessarium exemplatum exemplari quantum ad omnia conformetur. sed sufficit quod exemplatum imitetur aliquo aliter suum exemplar.

Ad quartum sic procedit

Uidet quod predestinatio christi non sit causa nostre predestinationis. eternum enim non habet causam. sed predestinatio nostra est eterna. ergo predestinatio christi non est causa nostre predestinationis. Pre. illud quod dependet ex simplici dei voluntate non habet aliam causam nisi dei voluntatem. sed predestinatio nostra ex simplici dei voluntate dependet. dicit enim ad Ephesios. i. predestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis sue. Pre. predestinatio christi non est causa nostre predestinationis. Pre. remota causa tempo-

retur effectus. sed remota predestinatione christi non retinetur nostra predestinatio. quia etiam si filius dei non incarnatus erat alius modus possibilis nostre salutis. ut Augustinus dicit in libro de trinitate. ergo predestinatio christi non est causa nostre predestinationis. Sed contra est quod dicit ad Ephesios. i. predestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum christum. Rn. vdm quod si consideret predestinatio secundum ipsum predestinationis actum predestinatio christi non est causa nostre predestinationis. cum vno et eodem actu deus predestinavit christum et nos. Si autem consideret predestinatio secundum terminum predestinationis sic predestinatio christi est causa nostre predestinationis. sic enim deus preordinavit nostram salutem ab eterno predestinando. ut per Jesum christum completet. sub predestinatione enim eterna non solum cadit id quod est sciendum in tempore. sed etiam modus et ordo secundum quem est complendum in tempore. Ad. i. g. et ad. ij. vdm quod rationes ille procedunt de predestinatione secundum predestinantis actum. Ad. ij. vdm quod si christus non fuisset incarnandus deus preordinasset homines salvari per aliam causam. sed quia preordinavit incarnationem christi simul cum hoc preordinavit ut esset causa nostre salutis. Questio XXV

Deinde considerandum

est de his que pertinent ad christum in comparatione ad nos. Et primo de adoratione christi. quod nos eum adoramus. Secundo de hoc quod est mediator nostris ad deum. Circa primum queruntur sex. Primo vtrum vna et eadem adoratio sit adoranda divinitas christi et eius humanitas. Secundo vtrum caro eius sit adoranda ad rationem latrice. Tertio vtrum adoratio latrice sit exhibenda imagini christi. Quarto vtrum sit exhibenda cruce christi. Quinto vtrum sit exhibenda matri eius. Sexto de adoratione sanctorum reliquiarum.

Ad primum sic proceditur.

Uidet quod non eadem adoratio adoranda sit humanitas christi et eius divinitas. divinitas enim christi est adoranda. que est communis patri et filio unde dicitur Jo. v. Omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. sed humanitas christi non est communis ei et patri sed non eadem adoratio adoranda est humanitas christi et eius divinitas. Pre. honor est proprie premium virtutis ut dicit philosophus in. iij. eth. meret autem virtus premium suum pactum. cum ergo in christo sit alia operatio divine et humane nature ut supra habitum est. videtur quod alio honore sit adoranda humanitas christi et alia eius divinitas. Pre. alia christi si non esset verbo unita esset veneranda propter excellentiam sapientie et gratie quam habet. sed nihil dignitatis est ei subtrahitur per hoc quod est unita verbo. sed natura humana est quadam propria veneratione adoranda. preter venerationem que exhibenda est divinitati ipsius. Sed contra est quod in capitulis quinte synodi sic legitur. si quis duabus naturis adorari dicit christum. ex quo due adorationes introducunt sed non vna adoratione deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorari sicut ab initio dei ecclesie traditum est talis anathema sit. Responso dicendum quod in eo qui honoratur duo possumus considerare. scilicet eum cui honor exhibetur. et causam honoris. Proprie autem honor exhibetur toti rei subsistenti. non enim dicimus quod manus hominis honoratur. sed quod homo honoratur. et si quandoque contingat quod dicatur honorari vel res alicuius hoc non dicitur esse ratione quod homini partes secundum se honorantur. sed quia in istis partibus honoratur totum. per quem etiam modum aliquis bon-

potest honorari in aliquo exteriori. puta in veste. aut ima-
gine. aut in nuntio. Causa autem honoris est id ex quo ille qui
honoratur habet aliquam excellentiam. nam honor est reue-
rentia alicui exhibita. propter sui excellentiam ut in scda po-
te habitum est. et ideo si in vno hoie sunt plures cause ho-
noris. puta. prelatus. scientia. et virtus. erit quidem illius
hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur plures ta-
men sunt causas honoris. homo enim est qui honoratur et pro-
pter scientiam et propter virtutem. cum ergo in xpo vna sit tantum
persona diuine et humane nature. et etiam vna hypostasis
et vnum suppositum est quidem vna eius adoratio et vnus ho-
nor ex parte eius qui adoratur. sed ex parte cause que adoratur.
plures possunt esse adorationes. vt. scilicet. alio honore hono-
retur propter sapientiam increatam. et propter sapientiam cre-
atam. si autem in xpo ponerentur plures persone seu hyposta-
ses sequeretur quod simpliciter essent plures adorationes. Et
hoc est quod in synodis reprobat. dicitur enim in capitulis
Anilli. si quis audeat dicere assumptum hominem coadorna-
ri oportere deo verbo quasi alterum alteri. et non magis
vna adoratione honorificet emanuelem. scilicet quod verbum fa-
ctum est caro anathema sit. Ad. i. ergo deum quod in trini-
tate sunt tres qui honorantur. sed vna est causa honoris. in
mysterio autem incarnationis est conuerso. et ideo alio modo
est vnus honor trinitatis. et alio modo est vnus honor xpi.
Ad. ij. deum quod operatio non est que honoratur sed est ra-
tio honoris. et ideo per hoc quod in xpo sunt due operationes non
ostendit quod sint due adorationes. sed quod sint due cause ad-
orationis. Ad. iij. deum quod anima xpi si non esset vnita
deo verbo esset id quod est principalissimum in homine il-
lo. et ideo sibi deberet precipue honor. quia hoc est quod est
potissimum in eo. sed quod anima christi vnita est persone di-
gniori illi persone precipue debetur honor cui anima christi
vnita. nec per hoc tamen diminuit dignitas anime christi.
sed augetur. vt supra dictum est.

Ad secundum sic proceditur

videtur quod humanitas christi non sit adoranda adoratione
latrice. quia super illud ps. adorate scabellum pedum eius
quoniam sanctum est. dicit glo. caro a verbo dei assumpta sine
impietate adoratur a nobis. quia nemo spiritualiter carne eius
manducat nisi prius adoret. non adoratione illa dico que
latrice est. que soli creatori debetur. caro autem est pars huma-
nitatis. ergo humanitas xpi non est adoranda adoratione
latrice. Pre. cultus latrice nulli creature debetur. ex hoc
enim reprobat gentiles qui coluerunt et seruierunt creature
vt dicit. ad. Ro. i. sed humanitas xpi est creatura. ergo non
est adoratione latrice adoranda. Pre. adoratione latrice
debet deo in recognitione maxime domini. scilicet in illud Deu-
tero. vi. Dominum deum tuum adorabis. et illi soli seruies. sed
xps scilicet homo minor est patre. ergo humanitas eius non
est adoratione latrice adoranda. Sed contra est quod Da-
ma. dicit in. iij. li. adoratur autem caro christi incarnato dei ve-
bo non propter seipsam. sed propter unitum ei scilicet in hypo-
stasi verbum dei. et super illud ps. Adorate scabellum pe-
dum eius dicit glo. qui adoratur corpus christi non terra
intuetur. sed illum potius cuius scabellum est. in cuius hono-
re scabellum adoratur. sed verbum incarnatum adoratur
adoratione latrice. ergo etiam corpus eius. siue eius huma-
nitas. Res. deum quod sicut supra dictum est honor adora-
tionis debetur hypostasi subsistenti. tamen ratio honoris
potest esse aliquid non subsistens propter quod honoratur per-
sona cui illud inest. adoratio ergo christi humanitatis po-

test dupliciter intelligi. Vno modo vt sit eius. scilicet rei adora-
te. et sic adorare carnem christi nihil est aliud quam adorare
verbum dei incarnatum sicut adorare vestem regis nihil
est aliud quam adorare regem vestitum. et scilicet hoc adoratio hu-
manitatis xpi est adoratio latrice. Alio modo potest intelli-
gi adoratio humanitatis christi que fit ratione humani-
tatis christi perfecte omni munere gratiarum. et sic adoratio
humanitatis christi non est adoratio latrice. sed adoratio
dulie. ita scilicet quod vna et eadem persona christi adoret adora-
tione latrice propter suam deitatem. et adoratione dulie pro-
pter perfectionem humanitatis. nec hoc est inconueniens
quia ipsi deo patri debetur honor latrice propter deitatem.
honor dulie propter dominium quo creaturas gubernat
vnde super illud ps. Domine deus meus in te speraui. di-
xit glo. domine omnium propter potentiam. cui debetur
dulia. deus omnium propter creationem. cui debetur la-
tricia. Ad. i. ergo deum quod glofa illa non est sic intelligen-
da. quasi seorsum adoretur caro christi ab eius diuinitate
hoc enim posset contingere solum hoc modo si esset alia hy-
postasis dei et hominis. sed quia vt dicit Damascenus. si intelli-
gas subtilibus intelligentibus quod videtur ab eo quod in-
telligitur si inadorabilis est vt creatura. scilicet adoratione latrice
et tunc sic intellectu vt sperate a dei verbo debetur sibi du-
lie adoratio non cuiuscumque puta que communiter exhibe-
tur alijs creaturis. sed quadam excellentiori quam ipse du-
liam vocant. Et per hoc etiam patet responsio ad. ij. et. iij.
quia adoratio latrice non debetur humanitati christi ratio-
ne sui ipsius. sed ratione diuinitatis cui vnitur. scilicet quod xps
non est minor patre.

Ad tertium sic proceditur.

Videatur quod imago xpi non sit adoranda adoratione latrice.
dicit enim Exo. xx. Non facias tibi sculptile neque omnes
similitudinem. sed nulla adoratio est facienda contra dei
preceptum. ergo imago christi non est adoranda adoratione
latrice. Pre. operibus gentilium non debemus com-
municare vt Aplos dicit ad Ephe. v. sed gentiles de hoc pre-
cipue inculpantur quod commutauerunt gloriam incorru-
pibilis in similitudinem imaginis corruptibilis homi-
nis. vt dicitur ad Roma. i. ergo imago christi non est a-
doranda adoratione latrice. Pre. christo debetur adora-
tione latrice ratione diuinitatis. non autem ratione huma-
nitatis. sed imagini diuinitatis eius que anime rationali
est impressa non debetur adoratio latrice. ergo multo mi-
nus imagini corporali que representat humanitatem ipsi-
us christi. Pre. nihil videtur in cultu diuino faciendum
nisi quod est a deo institutum. vnde et Apostolus. i. ad
Cor. xi. Tradidit doctrinam de sacrificio ecclesie dixit
Ego accepi a domino quod et tradidi vobis. sed nulla tra-
ditio in scripturis inuenitur de adorandis imaginibus
ergo imago christi non est adoratione latrice adoranda.
Sed contra est quod Damascenus inducit Basilium dicentem
imaginis honor ad prototypum peruenit. id est. exem-
plar. Sed ipsum exemplar id est. christus est adorandus
adoratione latrice. ergo et eius imago. Responso deum
quod sicut dicit philosophus in libro de memoria et reminis-
cencia duplex est motus anime in imaginem. vnus quidem in
imaginem ipsam scilicet quod est res quedam. alio modo in ima-
ginem inquam est imago alterius. et inter hos motus est
hæc differentia. nam primus motus quo quis mouetur in ima-
ginem prout est res quedam est aliud a motu qui est in
rem. Secundus autem motus qui est in imaginem

In quibus est imago est vnus et idem cum illo qui est in re
 Et sic dicendum est quod imagini christi in quantum est res quedam
 pura lignum vel pictura vel sculpsum nulla reuerentia ex
 hibet. quia reuerentia non debet nisi rationali creature. re
 linquit ergo quod exhibeat ei reuerentia in quantum est imago.
 et sic sequitur quod eadem reuerentia exhibeat imagini christi et ipso
 christo. cum ergo christus adoratur adoratione latrie consequens
 est quod eius imago sit adoratione latrie adoranda. **Ad. i.**
 ergo dicitur quod non prohibet illo precepto facere quamcumque
 sculpsuram vel similitudinem sed facere ad adorandum
 unde subdit non adorabis ea neque coles. et sic dicitur
 est. idem est motus in imaginem et in rem eo modo pro
 hibet adorationem quo modo prohibet adorationem rei cuius est
 imago. unde ibi intelligitur prohiberi adorationem imaginis quod
 gentiles faciebant in veneratione deorum suorum. id est demonum
 ideoque premissis. non habebis deos alienos coram me. ipse
 autem deo vero cum sit incorporeus nulla imago corporalis po
 terat poni. quod videtur Damascenus dicit. insipientie summe est et im
 pietatis figurare quod est diuinum. sed quod in nouo testame
 to deus factus est homo potest in sua imagine corporali adori
 rari. **Ad. ii.** dicitur quod scriptura prohibet communicare operi
 bus infidelium gentium. communicare autem eorum vtili
 bus operibus non prohibet. adorationem autem imaginis est in
 ter infidelium opera comparanda. quantum ad duo. Primum
 quidem quantum ad hoc quod quidam eorum adorabant ipsas
 imagines ut res quasdam credentes in eis aliquid ventu
 ris aut numinis esse. propter responsa que de mones in eis
 dabant. et alios mirabiles effectus. Secundo propter res que
 erant magice. statuebant enim imagines aliquo creaturis que
 in eis venerat de latrie venerabant. nos autem adoramus ad
 rationem latrie imaginem christi qui est verus deus. non propter
 ipsam imaginem. sed propter rem cuius imago est. ut di
 ctum est. **Ad. iii.** dicitur quod creature rationali debet reue
 rentia propter seipsam. Et ideo si creature rationali in qua
 est imago dei exhibetur adoratione latrie posset esse erroris
 occasio. ut si motus adorantis in homine sisteret. in quantum
 est res quedam. et non ferretur in deum cuius est imago quod non
 potest contingere de imagine sculpsa. puta in materia sen
 sibili. **Ad. iiii.** dicitur quod apostoli familiari in sinu spiritu
 sancti quedam ecclesie tradiderunt seruanda que non relique
 runt in scriptis. sed in obseruatione ecclesie per successionem
 fidelium sunt ordinata. vnde ipse dicit. **ij. ad Thimotheum. ij. sta**
te et tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem ab
ore prolatum. siue per epistolam scilicet scripto transmissam. et in
ter huiusmodi traditiones est imaginis christi adorationem. unde et be
atus Lucas dicitur de pinxisse imaginem christi que totum
me habetur. / quartum

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod crux christi non sit adoranda adoratione latrie.
 nullus enim pius filius venerat contumeliam patris sui pu
 ta flagellum in quo est flagellatus vel lignum in quo est li
 spensus. sed magis illud abhorret. christus autem in ligno cru
 cis est obpropinquissimam mortem passus secundum illud **Sap. ij.**
Mortem turpissimam condemnemus eum. ergo non debemus
 crucem venerari sed magis abhorere. **Pre. humani**
tas christi adoratione latrie adoratur in quantum est vnica filio dei
in persona. quod de cruce christi dici non potest. ergo christi crux
non est adoranda adoratione latrie. Pre. sicut crux
christi fuit instrumentum passionis eius et mortis ita etiam
multa alia puta clauis corona et lancea. quibus tamen non
exhibemus latrie cultum. ergo videtur quod crux christi non

sit adoratione latrie adoranda. **Sed contra est illi exhi**
temus adorationem latrie in quo ponimus spem salutis.
Et in cruce christi ponimus spem. cantat enim ecclesia o crux
que spes vnica. hoc passionis tempore auge preiudicia. re
laxa dona veniam. ergo crux christi est adoratione latrie a
adoranda. Rn. dicitur quod sicut supra dictum est. hono
seu reuerentia non debet nisi rationali creature. creature
autem insensibili non debetur hono seu reuerentia nisi ratio
ne nature rationalis. et hoc dupliciter. vno modo in quantum
representat naturam rationalem. alio modo in quantum est
quocumque modo coniungit. primo modo consueuerunt ho
mines venerari imaginem regis. secundo modo eius vestime
ntum. vtrumque autem venerant homines eadem veneratione
qua venerant et regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce
in qua christus crucifixus est vtrumque modo est a nobis venera
da. vno modo in quantum nobis representat figuram christi
in ea. alio modo ex contractu ad membra christi
in ea. et hoc quod eius sanguine est perfusa. vnde vtrumque modo
adoratur eadem adoratione cum ipso. scilicet adoratione latrie. et
propter hoc etiam crucem alloquimur et deprecamur quasi
ipsam crucem. Si vero loquamur de effigie crucis christi in
quacumque alia materia pura lapidis vel ligni argenti vel
auri sic veneramus crucem tamen ut imaginem christi. quod ve
neramus adoratione latrie. ut dictum est supra. Ad
ii. ergo dicitur quod in cruce christi quantum ad opinionem vel inten
tionem infidelium consideratur obprobrium christi. sed quantum
ad effectum nostre salutis consideratur virtus diuina ipsius
qua de solibus triumphauit. secundum illud ad Col. ij. apium
tulit de medio affigens illud cruci. et spolians principatus
et potestates tradidit confidenter. palam triumphans il
los in semetipso. et ideo dicit apostolus. i. Cor. i. Verbum crucis
preuincit quidem stulticia est. his autem qui salui sunt
id est nobis virtus dei. Ad. ij. dicendum quod licet crux
christi non fuerit vnica verbo dei in persona. fuit tamen ei
vnica aliquo alio modo. scilicet per representationem et con
tactum. et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia. Ad
iiij. dicitur quod quantum ad rationem contactus membrorum
christi non solum adoramus crucem sed etiam omnia que
sunt christi. vnde Damascenus dicit in. iij. li. preterea lignum
ut sanctificatum contractu sibi corporis et sanguinis. de cen
ter adorandum clauos indumenta lancea et sacra eius
tabernacula. ista tamen non representant imaginem christi
in cruce. que dicitur signum filii hominis quod appare
bit in celo. ut dicitur Mat. xxij. ideo mulieribus dixit
angelus. Jesum queritis nazarenum crucifixum. non di
xit lanceatum. sed crucifixum. et inde est quod imaginem crucis christi
veneramus in quantum est materia. non autem imaginem cla
uorum vel quorumcumque huiusmodi.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod mater dei sit adoranda adoratione latrie. vi
 detur enim idem honore exhibendus esse matri regis et re
 gi. vnde dicitur. **ij. Regum. ij. quod positus est thronus ma**
tris regis que sedet ad dexteram eius. et Augustinus di
cit in sermone de assumptione. thronum dei thalamum
domini celi atque tabernaculum christi dignum est ibi esse
vbi ipse est. sed christus adoratur adoratione latrie. ergo
et mater eius. Preterea Damascenus dicit in quart
to libro. quod honore matris refertur ad filium. sed si
lius adoratur adoratione latrie. ergo et mater eius.
Preterea coniunctio est christo mater eius
quam crux. Sed crux adoratur adoratione latrie.

ipsum crucem

xpi

ergo mater eadem adoratione est adoranda. **Sed** contra est quod mater dei est pura creatura. non ergo ei debet adoratio latrie. **Rñ.** dñm quod quia latria soli deo debetur. non debet creature prout creaturam sibi se veneramus. licet autem creature insensibiles non sint capaces venerationis sibi seipsas. creatura tñ rationalis est capax venerationis sibi seipsam. et ideo nulli pure creature rationali debet cultus latrie. Cum ergo beata virgo sit pura creatura rationalis non debetur ei adoratio latrie sed solum venerationis dulie. Eminentius tamen quod ceteris. in quantum ipsa est mater dei. et ideo dicitur quod debetur ei non qualiscunq; dulia. sed i perdulia. **Ad. i.** ergo dicendum quod matri regis non debetur equalis honor honoris qui debetur regi. debet tamen ei quidam honor consimilis. ratione cuiusdam excellentie et hoc significant auctoritates inducte. **Ad. ij.** dñm quod honor matris refertur ad filium. quia ipsa mater est propter filium honoranda. non tamen eo modo quo honoris imaginis refertur ad exemplar. quod ipsa imago prout in se consistit ut res quedam nullo modo est veneranda. **Ad. ij.** dñm quod cur prout ipsa in se considerat ut dicitur est non est capax adorationis seu honoris. sed beata virgo sibi seipsam est capax venerationis. et ideo non est similis ratio

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod sanctorum reliquie nullo modo sint adorande. non enim est aliquid faciendum quod possit esse erroris occasio. sed adorare mortuorum reliquias videtur ad errorem gentilium pertinere. qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. ergo non sunt sanctorum reliquie adorande. **Pre.** stultum videtur insensibilem venerari. sed sanctorum reliquie sunt insensibiles. ergo stultum est eas venerari. **Pre.** corpus mortuum non est eiusdem speciei cum corpore vivo et per consequens videtur non esse nullo modo idem. ergo videtur quod post mortem alicuius sancti corpus eius non sit adorandum. **Sed** contra est quod dicitur in li. de ecclesiasticis dogma. sanctorum corpora et precipue beatorum martyrum reliquias ac si christi membra sincerissime adoranda. s. credimus et postea subdit. si quis contra hanc sententiam velit esse non christianus sed eunomianus et vitiosus galantus credit. **Rñ.** dñm quod sicut dicit Augu. in li. de civi. dei. si patria vestis et annulus ac si quid homini est tanto carius est postquam quod erga parentes est maior affectus. nullo modo ipsa spernenda sunt corpora. que vix multo familiarior atque coniunctior quod quilibet indumenta gestant. hec enim ad ipsam naturam hominis pertinent. ex quo patet quod qui habet affectum ad aliquem etiam ipsa que de ipso post mortem relinquuntur veneratur. non solum corpus. aut partes corporis sed etiam aliqua exteriora. puta vestes et similia. manifestum est autem quod sanctos dei in veneratione debemus habere tanquam membra christi. dei filios. amicos et intercessores nostros. et ideo eorum reliquias qualescunq; honore congruo in eorum memoriam venerari debemus. et precipue eorum corpora que fuerunt templum spiritus sancti. et organa spiritus sancti in eis habitantis et operantis et sunt corpora christi configuranda per gloriam resurrectionis. unde et ipse deus homini reliquias convenienter honorat in eorum presentia miracula faciendo. **Ad. i.** ergo dñm quod hec sunt ratio vigilantij. cuius verba introducit Hiero. in li. quem contra eum scribit dicens. proprie ritum gentilium videmus sub preterito religionis introducere pulvisculum nec scio quem in modico vasculo preterito oleo linteamine circumdato osculantes adorant. contra quem Hiero. dicit in

Epistola ad Ciprianum nos non dico martyrum reliquias sed nec solē nec lunam nec angelos nec agnos adoramus sed veneratione latrie. honoramus autem reliquias martyrum. ut eum cuius sunt martyres adoremus. honoramus servos. ut honor servorum suorum redundet ad dominum. sic ergo honorando reliquias sanctorum non incidamus in errorem gentilium. qui cultum latrie mortuis hominibus exhibebant. **Ad. ij.** dñm quod corpus insensibile non adoramus propter seipsum. sed propter animam que ei fuit unita que nunc fruif deo et propter deum cuius fuerunt ministri. **Ad. ij.** dñm quod corpus mortuum alicuius sancti non est idem numero quod primo fuit dum viveret propter diversitatem forme que est anima. Est tamen idem idēptitate materie. que est iteque sue forme unita. **Qd. XXVI**

Deinde considerandum

est de hoc quod dicitur mediator dei et hominum. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum esse mediatorem dei et hominum sit proprium christo. Secundo utrum conveniat ei sibi humanam naturam.

Ad primū sic proceditur.

Videtur quod esse mediatorem dei et hominum non convenit ei sibi humanam naturam. sacerdos enim et propheta videtur esse mediator inter deum et hominem. sibi illud Deutero. v. Ego illo tempore sequeris et medius fui inter vos et deum. sed esse prophetam et sacerdotem non est proprium christo. ergo nec esse mediatorem. **Pre.** illud quod convenit angelis bonis et malis non potest dici esse proprium christo. sed esse mediatum inter deum et homines convenit angelis bonis. ut dicit Dionysius. iij. ca. de divi. no. convenit etiam angelis malis. habent enim quedam communia cum deo. s. immortalitatem. quedam autem habent communia cum hominibus. s. quod sunt animo passivi. et per consequens miseri. ut patet per Augusti. ix. de civi. dei. ergo esse mediatorem dei et hominum non est proprium christo. **Pre.** ad officium mediatoris pertinet interpellare ad unum eorum inter quos est mediator per altero. sed spiritus sanctus sicut dicit ad Ro. viij. Interpellat pro nobis ad dei gemitibus inenarrabilibus. s. spiritus sanctus est mediator inter deum et homines. s. non est proprium christo. **Sed** contra est quod dicitur ad Ebimo. ij. Unus est mediator dei et hominum homo christus Jesus. **Rñ.** dñm quod mediatoris officium proprium est coniungere eos inter quos est mediator. nam extrema ununtur in medio. uniti autem homines deo perfecte quidem convenit christo per quem homines reconciliantur deo sibi illud. i. Cor. v. Deus erat in christo. mundum reconcilians sibi. et ideo solus christus est perfectus dei et hominum mediator. in quantum per suam mortem deo hominum genus reconciliavit. vñ cum Aplos dixerit mediator dei et hominum christus Jesus subiungit qui dedit semetipsum in redemptionem per omnibus. nihil tñ prohibet aliquos sibi quid dicit mediatorem inter deum et hominem. prout cooperantur ad unionem hominum cum deo. dispositivie vel ministerialiter. **Ad. i.** ergo dñm quod prophete et sacerdotes veteris legis dicitur sunt mediatorem inter deum et homines dispositivie seu ministerialiter. in quantum. s. prenucciabant et figurabant verum et perfectum dei et hominum mediatorem. sacerdotes vero nove legis possunt dici mediatorem dei et hominum. in quantum sunt ministri veri mediatoris. vice ipsius sacramenta salutaria hominibus exhibentibus. **Ad. ij.** dñm quod angeli boni. ut Augu. dicit. ix. de civi. dei non perfecte possunt dici mediatorem inter deum et homines. cum enim utrumque

habeant cum deo & beatitudine & immortalitate. nihil autem horum cum hominibus miseris & mortalibus quomodo non potius remoti sunt ab hominibus deoque coniuncti quam inter vitasque media consistunt. **D**idny. tamen dicit eos esse medios. quia secundum gradum nature sunt infra deum & super homines constituti & mediatores officium exercent. non quidem principaliter & perfecte. sed ministerialiter & dispositivè unde **Matth. iij.** dicitur. quod accesserunt angeli & ministrabant ei scilicet christo. **D**emonies autem habent quidem cum deo immortalitatem. cum hominibus vero miseriam. ad hoc enim se interponit medius demon immortalis & miser ut ad immortalitatem beatam transire non sinat sed perducit ad miseriam mortalem unde est sicut malus mediator qui se parat amicos. christus autem cum deo habet communem beatitudinem. cum hominibus autem mortalitatem. & ideo ad hoc se interposuit medium ut mortalitate transacta ex mortuis faceret immortales. quod in resurgendo monstravit & ex miseris beatos efficeret unde nunc ipse recessit. & ideo ipse est bonus mediator qui reconciliavit inimicos. **A**d ij. dicitur quod spiritus sanctus cum sit per omnia deo equalis non potest dici medius aut mediator inter deum & homines sed solus christus. qui licet secundum divinitatem equalis sit patri. tamen secundum humanitatem minor est patri ut dicitur est. unde supra per illud ad **Gal. ij.** christus est mediator dicitur glo. non pater vel spiritus. dicitur autem spiritus sanctus interpellare pro nobis quia ipse interpellare nos facit.

Ad secundum sic proceditur.

Videtur quod christus non sit mediator dei & hominum secundum quod homo. **D**icit enim **Aug.** in li. contra **Felicianum**. una est christi persona. ne sit non unus christus. non una substantia. ne mediatores dispensatione submota aut dei tamen aut hominis dicatur filius. sed non est dei & hominis filius secundum quod homo. sed simul secundum quod deus & homo. ergo necque dicitur est quod sit mediator dei & hominum solum secundum quod homo. **P**roterea sicut christus in quantum est deus convenit cum patre et spiritu sancto ita in quantum est homo convenit cum hominibus. sed propter hoc quod in quantum est deus convenit cum patre & spiritu sancto non potest dici mediator in quantum est deus. quia supra illud. **1. Timoth. ij.** mediator dei & hominum. dicitur glo. in quantum est verbum non est medius. quia equalis est deo et deus apud deum & simul unus deus. ergo nec enim in quantum homo potest dici mediator propter convenientiam quam cum hominibus habet. **P**roterea. **Ch**ristus dicitur mediator in quantum reconciliavit nos deo. **Q**uidem fecit auferendo peccatum quod nos separabat a deo. sed auferre peccatum convenit christo non in quantum est homo sed in quantum est deus. ergo christus in quantum homo non est mediator sed in quantum deus. **S**ed contra est quod dicit **Aug. ix.** de civi. dei. non ob hoc est mediator christus quia est verbum maxime quippe immortale & maxime beatum verbum longe a mortalibus miseris sed mediator est secundum quod homo. **R**espondeo quod in mediatore duo possumus considerare. primo quod ratione mediæ. secundo officium coniungendi. est autem de ratione mediæ quod distat ab utroque extremorum. coniungit autem mediator per hoc quod ea que unius sunt refert ad alterum. **N**ec tamen autem horum potest convenire christo secundum quod deus sed solum secundum quod homo. nam secundum quod deus non distat a patre & spiritu sancto in natura & potestate dominij. nec etiam pater & spiritus sanctus aliquid habent quod non sit filij. ut sic possit id quod est patris vel spiritus sancti quasi quod est aliorum ad alios deferre. **S**ed utriusque convenit ei in quantum

tum est homo. quia secundum quod est homo distat a deo in naturalitate & ab hominibus in dignitate gratie & glorie. in quantum enim est homo competit ei coniungere homines deo precepta & dona hominibus exhibendo. & pro hominibus ad deum satisfaciendo & interpellando & ideo verissime dicitur mediator secundum quod homo. **A**d. i. ergo dicitur quod si subtrahatur divina natura a christo subtrahitur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum. que convenit ei in quantum est unigenitus a patre. ut dicitur **Johan. i.** ex qua quidem plenitudine habet ut sit super omnes homines constitutus & propinquius accedens ad deum. **A**d. ij. dicitur quod christus secundum quod deus est per omnia equalis patri. sed etiam in humana natura excedit alios homines. & ideo secundum quod homo potest esse mediator non autem secundum quod deus. **A**d. iij. dicitur quod licet auctoritative peccatorum auferre conveniat christo secundum quod deus. tamen satisfacere pro peccato humani generis convenit ei secundum quod homo. & secundum hoc dicitur dei & hominum mediator. **Questio XXVII**

De predicta in qua

Dicitur de unione dei & hominum & de his que unione sequuntur tractatum est. **R**estat considerandum de his que filius dei incarnatus in natura humana sibi unita fecit vel passus est. **Q**ue quidem consideratio quatuor dicitur erit. **P**rimo considerabimus de his que pertinent ad ingressum eius in mundum. **2**o que pertinent ad processum vite ipsius in hoc mundo. **3**o de exitu ipsius ab hoc mundo. **4**o de his que pertinent ad exaltationem ipsius post vitam huius mundi. **C**irca primum quatuor consideranda occurrunt. **1**o de conceptione christi. **2**o de eius natiuitate. **3**o de eius circumcissione. **4**o de eius baptismo. **C**irca conceptionem autem eius oportet aliqua considerare. **1**o quantum ad matrem concipientem. **2**o quantum ad modum conceptionis. **3**o quantum ad perfectionem proles concepte. **E**x parte autem matris occurrunt quatuor consideranda. **1**o quidem de sanctificatione eius. **2**o de virginitate eius. **3**o de sponsatione eius. **4**o de annuntiatione ipsius. **5**o de preparatione ipsius ad recipiendum. **C**irca primum querunt sex preterea que beata virgo mater dei fuerit sanctificata ante natiuitatem ex utero. **2**o utrum fuerit sanctificata ante annuntiationem. **3**o utrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi sublatus totaliter fomes peccati. **4**o utrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecrata ut nunquam peccaret. **5**o utrum per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum. **6**o utrum sic fuisse sanctificata fuerit proprium sibi.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod beata virgo non fuerit sanctificata ante natiuitatem ex utero. **D**icit enim apostolus. **1. Corinth. xv.** non prius quod spirituale est sed quod animale est. deinde quod est spirituale. sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filium dei. secundum illud **Johan. i.** ex deo nati sunt. natiuitas autem ex utero est natiuitas animalis. non ergo beata virgo fuerit prius sanctificata quam ex utero nasceretur. **P**roterea. **Aug.** dicit in epistola ad **Pardanium**. Sanctificatio qua efficiamur templum dei non nisi renatorum est. nemo enim renascitur nisi prius nascatur. ergo beata virgo non fuit prius sanctificata quam ex utero nasceretur. **P**roterea. qui cumque est sanctificatus per gratiam est mundatus a peccato originali & actuali. si ergo beata virgo fuerit sanctificata ante natiuitatem ex utero consequens est quod fuerit sanctificatus

quidem originale peccatum, sed ab eo fuit mundata ante q̄ ex utero nasceretur. et hoc signatur Job. iij. vbi de nocte originalis peccati dicitur expectet lucem. id est christū et non videat. quia nihil inquinatum intrauit in illam ut dicitur Sap. vij. nec ortum surgentis etc. id est. beate virginis. que se in suo ortu a peccatu originali fuit immunis.

Ad. iij. dicendū q̄ licet romana ecclesia conceptionem beate virginis non celebret tolerat tamen consuetudine aliquarum ecclesiarum illud festum celebrantū. unde talis celebratio non est. totaliter reprobanda. nec tamen per hoc festum conceptionis celebratum datur. intelligi q̄ in sua conceptione fuerit sancta. sed quia quo tempore fuerit sanctificata ignoratur celebratur festum sanctificationis eius potius q̄ conceptionis in die conceptionis ipsius.

Ad. iij. dicendum q̄ duplex est sanctificatio. Una quidem totius nature. in quantum scilicet tota humana natura ab omni corruptione et pena liberatur. et hoc erit in resurrectione. Alia vero sanctificatio personalis. que non trahit in prolem carnaliter genitam. quia talis sanctificatio respicit carnem sed mentem. et ideo si parentes beate virginis fuerint mundati a peccato originali nihilominus beata virgo peccatum contraxit originale cum fuerit concepta secundum carnem concupiscentiam et ex commixtione in matris et femine. Dicit enim Augustinus in libro de nuptiis concupiscentie. omnem qui de concubitu nascitur carnem esse peccati.

Ad tertium sic procedit

Consideretur q̄ beata virgo non fuerit mundata ab infectione fomitis. Sic enim pena originalis peccati est fomes qui consistit in inferiorum vitium rebellionem ad rationem ita etiam pena originalis peccati est mors et cetera penalitates corporales. sed beata virgo fuit subiecta huiusmodi penalitatibus. ergo etiam fomes ab ea totaliter remouit non fuit.

Præterea. Corinth. xij. dicitur. virtus in infirmitate perficitur et loquitur de infirmitate fomitis s̄ quā pariebatur stimulum carnis. sed nihil quod pertinet ad perfectionem virtutis fuit beate virginis subtrahendum. ergo non fuit beate virginis totaliter subtrahendus fomes.

Præterea. Damascenus dicit q̄ in beata virgine supereminet spiritus sanctus purgans eam ante conceptionem filij dei. quod non potest intelligi nisi de purgatione a fomite nam peccatum non fecit ut dicit Augustinus in libro de natura et gratia. ergo per sanctificationem in utero non fuerit libere mundata a fomite.

Sed contra. est quod dicitur Cant. iij. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. fomes autem ad maculam pertinet saltem carnis ergo in beata virgine fomes non fuit.

R̄. dicendum. q̄ circa hoc sunt diuerse opiniones. Quidam enim dixerunt q̄ in ipsa sanctificatione beate virginis qua fuit in utero sanctificata totaliter fuit ei fomes subtrahendus. Qui vero dicunt q̄ remansit fomes quantum ad hoc qd̄ facit difficultatem ad rationem sublatam tamen fuit quantum ad hoc quod facit pronitatem ad malum. Alij vero dicunt q̄ sublatum fuit ei fomes in quantum pertinet ad corruptionem persone. prout impellit ad malum et difficultatem facit ad bonum. remansit tamen in quantum pertinet ad corruptionem nature. prout scilicet est causa traducendi originale peccatum in prolem. Alij vero dicunt q̄ in prima sanctificatione remansit fomes secundum essentiam. sed ligatus fuit. in ipsa autem conceptione filij dei fuit totaliter sublatum. Ad horum autem intellectum oportet considerari

terare q̄ fomes nihil est aliud q̄ inordinata concupiscentia sensibilis appetitus habitualis tamen quia actualis concupiscentia est motus peccati. dicitur autem concupiscentia sensualitatis esse inordinata in quantum repugnat rationi. quod quidem fit in quantum inclinatur ad malum vel difficultatem facit ad bonum. ideo ad ipsam rationem fomitis pertinet q̄ ad malum inclinatur vel difficultatem faciat in bono. unde ponere q̄ remanserit fomes in beata virgine non inclinans ad malum est ponere duo opposita simul. etiam videtur oppositionem implicare q̄ remanserit fomes in quantum pertinet ad corruptionem nature. non autem in quantum pertinet ad corruptionem persone. nam secundum Augustinum in libro de nuptiis et concupiscentia. libido est que peccatum originale transmittit in prolem. libido autem importat inordinatam concupiscentiam que non totaliter subditur rationi. et ideo si totaliter fomes subtraheretur in quantum pertinet ad corruptionem persone. non posset remanere in quantum pertinet ad corruptionem nature. Restat ergo ut dicamus q̄ vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primam sanctificationem vel q̄ fuerit ligatus. Posset tamen intelligi q̄ totaliter fuit sublatus fomes hoc modo. q̄ prestitutum fuerit beate virgini ex abundantia gratie descendens in ipsam ut talis esset dispositio virtutum anime in ipsa q̄ inferiores virtutes nunq̄ mouerentur contra arbitrium rationis. sicut dicitur est fuisse in christo. quem constat peccati fomitem non habuisse. et sicut fuit in Adam ante peccatum per originale in iusticiam. ita q̄ quantum ad hoc gratia sanctificationis in virgine habuit vim originalis iusticie. et quibus deest positio ad dignitatem virginis matris videatur pertinere derogat tamen in aliquo dignitatem christi absq̄ cultus virtute nullus a prima damnatione liberatus est. quibus per fidem christi aliqui ante incarnationem sunt secundum spiritum ab illa damnatione liberati. tamen q̄ secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberetur non videtur debuisse fieri nisi post incarnationem eius in qua primo debuit immunitas damnationis apparere. et ideo sicut ante immortalitatem carnis christi resurgens nullus adeptus fuit carnis immortalitatem ita etiam inconueniens videtur dicere q̄ ante incarnationem christi in qua nullum fuit peccatum caro virginis matris eius vel cuiuscunq̄ alterius fuerit absq̄ fomite. que dicitur lex carnis siue membrorum. et ideo melius videtur dicendum. q̄ per sanctificationem in utero non fuerit sublatus virginis fomes secundum essentiam. sed remansit ligatus non quidem per actum rationis sue. sicut in multis sanctis. quia non statim habuit vsq̄ liberi arbitrij ad huc in ventre matris existens. hoc enim speciale privilegium christi fuit. sed per gratiam abundantem quā in sanctificatione receperat. et etiam perfectius per diuinam prouidentiam sensualitatem eius ab inordinato motu probibentem. postmodum vero in ipsa conceptione carnis christi in qua primo debuit resurgere peccati immunitas creditum est q̄ ex prole redundauerit in matrem totaliter a fomite subtractio. et hoc signatur Ezech. xliij. vbi dicit. Ecce gloria domini israel ingrediebatur per viam orientalem. id est per beatam virginem. et terra. id est. caro ipsius splendebat a maiestate eius scilicet christi.

Ad. i. ergo dicendum q̄ mors et huiusmodi penalitates de se non inclinant ad peccatum. unde etiam christus licet assumpsit penalitates fomitem tamen non assumpsit. unde etiam in beata virgine ut filio conformatetur. de cuius plenitudine gratiam accipiebat. primo quidem ligatus fuit fomes. postea

sublatus. non autem fuit liberata a morte et alia huiusmodi penalitatibus. ¶ Ad. ij. dicendum quod infirmitas carnis ad fomitem pertinens est quidem in sanctis viris perfecte virtutis occasio. non tamen causa sine qua perfectio haberi non possit. sufficiat autem in beata virgine ponere perfectam virtutem et abundantiam gratie. nec in ea ponere oportet omnem occasionem imperfectionis. ¶ Ad. iij. dicendum quod spiritus sanctus in beata virgine duplicem perfectionem fecit vel purgationem. Unam qua quidem quasi preparatoriam ad conceptionem christi. que non fuit ab aliqua impuritate culpe vel fomine. sed mentem eius magis in unum colligens. et multitudine subtolleens. nam et angeli purgati dicuntur in quibus nulla impuritas invenitur. ut dicit Dionysius. vi. c. celest. hierar. Aliam vero purgationem operatus est in ea spiritus sanctus mediante conceptione christi. que fuit opus spiritus sancti. et per hoc potest dici quod purgavit eam totaliter a fomite.

Ad quartum sic procedit.

Videtur quod per sanctificationem in utero non fuerit beata virgo preservata ab omni peccato actuali. quia ut dicitur est post primam sanctificationem fomes peccati remansit in virgine. motus autem fomitis etiam si rationem preveniat est peccatum veniale licet levissimum ut Augustinus dicit in libro de trinitate. ergo in beata virgine fuit aliquod peccatum veniale. ¶ Preterea. Super illud Lu. ij. tuam ipsius animam pertransibit gladius. Dicit Augustinus in li. de questionibus novi et veteris testamentorum. quod beata virgo in morte domini stupore quodam dubitavit. sed dubitare de fide est peccatum. ergo beata virgo si fuit preservata immunis ab omni peccato. ¶ Preterea. Chrysostomus super Mattheum exponens illud. Ecce mater tua et fratres tui foras stant querentes te dicit. manifestum est quoniam solum ex vana gloria hoc faciebant. Et Joban. ij. super illud. vinum non habent dicit idem Chrysostomus quod volebat illis imponere gratiam et seipsam daretorem facere per filium. et fortasse quid humanum patiebatur quemadmodum et fratres eius dicentes. manifesta te ipsum mundo. et post pauca subdit non scilicet deo mundum quem oportebat de eo opinionem habebat. quod totum constat est peccatum. ergo beata virgo non fuit preservata immunis ab omni peccato. ¶ Sed contra est quod Augustinus dicit in libro de natura et gratia de sancta virgine Maria propter honorem christi nullam propter eam de peccato agitur habere volo questionem. inde enim scimus quod ei plus gratie collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum quod concipere et parere meruit eam quam constat nullum habuisse peccatum. ¶ Rñ. dicendum quod illos quos deus ad aliquid eligit ita preparat et disponit. ut ad id ad quod eliguntur inveniatur idonei. ¶ In illud. ij. Corinth. ij. idoneos nos fecit ministros novi testamenti. beata ergo virgo fuit electa divinitus ut esset mater dei. et ideo non est dubitandum quod deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit per quod angelus ad eam dicit. inveniisti gratiam apud deum. ecce concipies etc. non autem fuisset idonea mater dei si peccasset aliquantulum. tum quia bonorum parentum redundat in prolem per illud Prover. xv. gloria filiorum patres eorum. unde et per oppositum ignominia matris ad filium redundasset. tum etiam quod singularem affinitatem habuit ad christum qui ab ea carnem accepit. dicitur autem. i. ad Corinth. vi. que convenit christi ad belial. Tum etiam quia singulari modo dei

filii qui est dei sapientia in ipsa habitavit. non solum in anima sed etiam in utero. Dicitur autem Sap. i. In maiorem animam non introibit sapientia. nec habitabit in corpore subdito peccatis. et ideo simpliciter sciendum est quod beata virgo nullum peccatum actuale commisit. nec mortale nec veniale. ut sic impleatur quod dicitur Cant. iij. tota pulchra es amica mea et macula non est in te. ¶ Ad. ii. ergo dicendum quod in beata virgine post sanctificationem in utero remansit quidem fomes sed ligatus. ne scilicet praeveniret in aliquem motum inordinatum qui rationem praeveniret. et licet ad hoc operaretur gratia sanctificationis non tamen ad hoc sufficiebat. alioquin virtute illius gratie hoc ei fuisset prestitutum ut nullus motus posset esse in sensualitate eius nisi ratione preveniret. et sic fomitem non habuisset. quod est contra predicta. unde oportet dicere quod complementum illius ligationis fuit ex divina providentia. que non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite provenire. ¶ Ad. ij. dicendum quod illud verbum Symeonis Origenes et quidam alii doctores exponunt de dolore quam passa est in christi passione. Ambrosius autem rem per gladium dicit significari prudentiam Marie non ignaram mysterii celestis. divi enim est verbum dei et validum et acutius omni gladio accipitur. quidam vero gladium dubitationem intelligunt que tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis. sed admirandis et discussi onis. Dicit enim Basilus in epistola ad Eprimum quod beata virgo assistens cruci et aspiciens singula post testimonium Gabrielis post ineffabilem divine conceptionis notitiam. post ingentem miraculorum ostensionem animo fluctuabat ex una scilicet parte videns eum pati abiecta. et ex alia parte considerans eius miracula. ¶ Ad. iij. dicendum quod Chrysostomus in verbis illis excessit. Possunt tamen exponi ut intelligatur in ea dominum cohibuisse non inordinatum inanis glorie motum quantum ad ipsam sed id quod ab alijs possit terminari.

Ad quintum sic procedit.

Videtur quod beata virgo per sanctificationem in utero non obtinuit gratie plenitudinem sine perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad privilegium christi. per illud Joban. i. vidimus eum quasi unigenitum a patre. plenum gratie et veritatis. sed ea que sunt propria christi non sunt alijs attribuenda. ergo beata virgo plenitudinem gratiarum non accepit in sanctificatione. ¶ Preterea. ei quod est perfectum et plenum non restat aliquid addendum quia perfectum est cui nihil deest. ut dicitur in. ij. phys. sed beata virgo postmodum additionem gratie suscepit quando christum suscepit. Dicitur enim ei Lu. i. Spiritus sanctus superveniet in te. et iterum quando in gloria est assumpta. ergo videtur quod non habuit in sua prima sanctificatione plenitudinem gratiarum. ¶ Preterea. Deus non facit aliquid frustra. ut dicitur. i. de ce. et mun. frustra autem habuisset quasdam gratias cum eorum usum non exercuit. non enim legitur eam docuisse quod est actus sapientie. aut miracula fecisse quod est actus gratie gratis date. non ergo habuit plenitudinem gratiarum. ¶ Sed contra est quod angelus ad eam dixit. Ave gratia plena. quod exponens Hieronymus in sermone de assumptione dicit bene gratia plena. que ceteris per partes prestat. Marie vero se totam simul infudit gratie plenitudo. ¶ Rñ. videndum quod quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere tanto magis participat effectum illius

principij. unde dicit Dionysius. iij. c. cele. hierar. qd an
 geli qui sunt deo ppinquiores magis participant de boni
 tatibus vsuini qd homines. christus autem est principij
 um gracie. fm diuinitate quidem auctoritative. fm bna
 nitatem autem ministerialit. vnder Joban. i. dicitur gra
 tia et veritas per Iesum christum facta est. beata autem vir
 go Maria ppinquissima fuit christo fm humanitate. qz
 ex ea accepit humanam naturam. et ideo pre ceteris maio
 rem debuit a christo plenitudinem gratie obtinere. Ad
 i. ergo dicendum qd vnicuiqz a deo datur gratia fm hoc
 ad quod eligitur. et quia christus in quantum homo ad B
 fuit predestinatus et electus vt esset predestinatus fili dei
 in virtute et veritate sanctificationis hoc fuit ppius sibi vt
 haberet talem plenitudinem gratie qd redundaret in om
 nes fm qd dicitur Joban. i. de plenitudine eius nos om
 nes accepimus. sed beata virgo Maria tanqz gratie obri
 nuit plenitudinem vt esset ppinquissima auctori gratie. ita
 qd eum qui est plenus omni gratia in se reciperet. et parit
 do quodammodo gratiam ad omnes deiuaret. Ad. ij.
 dicendum qd in rebus naturalibus primo quidem est p
 fectio dispositionis puta cum materia est perfecte ad for
 mam disposita. secundo est perfectio forme que est por
 rior. nam et ipse calor perfectior est qui prouenit ex forma
 ignis. qua ille qui ad formam ignis disponebat. tertio est
 perfectio finis. sicut cum ignis habet perfectissime suas
 qualitates cum ad locum suu pertuenit. Et similiter i bea
 ta virgine fuit triplex perfectio gratie. Prima quidem qd
 si dispositiua. per quam reddebatur idonea ad hoc qd esset
 mater christi. et hec fuit perfectio sanctificationis. Secun
 da autem perfectio gratie fuit in beata virgine ex presen
 tia filij dei in eius utero incarnati. Tertia autem perfectio
 est finis quam habet in gloria. qd autem secunda perfe
 ctio sit prior qz prima et tertia qz secunda. Patet quide
 vno modo per liberationem a malo. nam primo i sua san
 ctificatione fuit liberata a culpa originali. secundo in co
 ceptione filij dei fuit totaliter mudata a fomite. tertio ve
 ro in sui glorificatione fuit liberata etiam ab omni miseria
 Alio modo per ordinationem ad bonum nam primo in sua
 sanctificatione adeptae est gratiam inclinantem eam ad
 bonum. in conceptione autem filij dei confirmata est ei
 gratia confirmans eam in bono. in sui vero glorificatione
 consummata est eius gratia perficiens eam in fruitione di
 uini nominis. Ad. iij. dicendum qd non est dubitandū
 quin beata virgo acceperit excelleret et donū gratie et gra
 tiam virtutis et gratiam pphene sicut habuit christus. qd
 tamen accepit vt haberet omnes vsus barum et similituz
 gratiarum sicut habuit christus. sed fm qd conueniebat co
 ditioni ipsius. habuit enim sapientie vsu in contempla
 do. fm illud Lu. ij. Maria autem conseruabat omnia ver
 ba hec conferens in corde suo. non autem habuit vsu
 sapientie quantum ad docendū. eo qd hoc non conuenie
 bat serui muliebri. fm illud. ij. ad Timoth. ij. docere au
 rem mulierem non permitto. Miraculoz autem vsus si
 bi non competebar dum viueret. quia tunc temporis co
 firmata erat doctrina christi miraculis. et ideo soli chri
 sto et eius discipulis qui erant baiuli doctrine christi con
 ueniebat miracula facere. fm qd de Iohanne baptista di
 citur Joban. x. qd signum nullum fecit. vt scilicet omes
 in christo intenderent. vsu autem pphene habuit vt pa
 ter in Canis quod fecit. Magnificat anima mea dnm.

Ad sextuz sic proceditur

Videtur qd sanctificari in utero post christum ppium fu
 ir beate virginis. Dicitur enim qd propter hoc beata
 virgo in utero fuerit sanctificata vt redderetur idonea ad
 hoc qd esset mater christi. sed hoc est propriū sibi. ergo ip
 sa sola fuit sanctificata in utero. Prete. Aliqui vident
 tur ppinquius accessisse ad christum qd Hieremias et Jo
 hannes baptista qui dicuntur sanctificari in utero. nam
 christus specialiter dicitur filius David et Abrahā p
 promissionem eis specialiter factam de christo. Etias eti
 am expressissime de christo pphetauit. apostoli etiam cum
 ipso christo conuersati sunt. nec tamen leguntur sanctifi
 cati in utero. ergo etiam neqz Hieremie neqz Iohāni bap
 tiste conuenit in utero sanctificari. Prete. Job de se
 ipso dicit Job. xxi. ab infantia creuit mecum miseratio.
 et de utero egressa est mecum. et tamen propter hoc nō di
 citur eum sanctificatū in utero. ergo neqz Iohāne bap
 tistam neqz Hieremiam cogimur dicere sanctificatos i
 utero. Sed contra est quod de Hieremia dicitur. An
 teqz exires de utero sanctificauit te. et de Iohanne bap
 tista dicitur Lu. i. spiritu sancto replebitur. adhuc ex utero
 matris sue. Et dicendum qd Augustinus dicit in episto
 la ad Dardanū dubie videtur loqui de horum sanctifi
 catione in utero. potuit tamen exaltatio Iohannis esse i
 utero signum rei tante scilicet qd mater esset mater dei a ma
 ioribus cognoscende non a paruulo cognite. vnde in euā
 gelio non dicitur credidit infans in utero eius. sed exulta
 uit. vidimus autem exultationē non solum paruulorum
 sed etiam pecorum esse. sed hec iniustate existit quia i ut
 ero. et ideo sicut solent miracula fieri facta est diuinitus in
 infante non humanitus ab infante. qz etiam vsqz a do
 est in illo puero acceleratus vsus rationis et voluntatis vt
 inter viscera materna iam posset cognoscere credere et cō
 sentire ad quod in alijs paruulis erat expectatur vt possz
 et hoc in miraculis habendum puta diuine potentie. sed
 quia expresse in euangelio dicitur qd spūs sancto replebit
 adhuc in utero matris sue. et de Hieremia expresse dicit
 anteqz exires de vulo sanctificauit te. asserendum videt
 eos sanctificatos in utero. qz vsu liberi arbitrij non
 habuerunt in utero. de quo Augustinus mouet questio
 nem sicut etiam pueri qui sanctificantur per baptismum
 non stant habent vsu liberi arbitrij. Nec est credēdū
 alios sanctificatos esse in utero. de quibus scrip
 tura mentionem nō facit. quia buiusmodi priuilegia gra
 tie que dantur aliquibus preter legem cōmunem cōmu
 niter ordinantur ad vtilitatem aliorum. fm illud. i. Cor.
 xij. vnicuiqz datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. q
 nulla prouenit ex sanctificatione aliquorum in utero ni
 si ecclesie innotesceret. et qz iudiciorum dei non posset
 assignari ratio quare scilicet huic et non aliqz hoc min⁹ gra
 tie conferat conueniens tamen videtur fuisse vtrūqz vno
 rum sanctificari in utero ad prefigurandā sanctificationez
 per christum fiendam. Primo quidem per eius passio
 nem fm illud ad Hebre. vi. vt sanctificaret per suū san
 guinem populum extra portam passus est. quā quidem
 passionem Hieremias verbis et mysterijs aperissime p
 nūciauit et suis passionib⁹ expressissime pfigurauit. Sec
 cundo per baptismū. i. Corinth. vi. sed abluti estis. s; san
 ctificati estis. ad quem quidem baptismū Iohannes suo
 baptismo homines parauit. Ad. i. ergo dicendum qd bea
 ta virgo que fuit a deo electa in matrem amphorem gra
 tiam obtinuit qz Iohannes baptista et Hieremias qui
 sunt electi vt speciales pfiguratores sanctificationis christi

Quis signum est qd beate virgini prestitum est vt de cetero non peccaret mortaliter nec venialit. alijs autem sanctificatis creditur prestitum esse vt de cetero non peccaret mortaliter diuina eos gratia protegente. Ad .ij. dicendum qd quantum ad alia potuerunt sancti esse christo coniunctiores qd Hieremias et Johannes baptista. qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius vt dictum est. Ad .iij. dicendum qd miseratio de qua Job loquitur non signat virtutem infusam. sed quandam inclinationem naturalem ad actum virtutis.

Questio XXVIII

Deinde considerandum

est de virginitate matris christi. Et circa hoc queruntur quattuor. 1. utrum fuerit virgo in concipiendo. 2. utrum fuerit virgo in partu. 3. utrum post partum virgo possit dei partum. 4. utrum votum virginis emulit.

Ad primum sic proceditur

Videtur qd mater dei non fuerit virgo in concipiendo. Nulla enim proles que habet patrem et matrem ex virgine concipitur. sed christus non solum dicitur habere matrem sed etiam patrem. Dicitur enim Lu. ij. erat pater et mater eius mirantes super his que dicebant de illo. Et .j. eo. dicit. Ecce ego et pater tuus dolentes querebamus te. ergo christus non est conceptus ex virgine matre. Preterea. Mat. i. proceditur qd christus fuit filius Abrae et David per hoc qd Joseph et David descendit. que quidem probatio nulla videtur esse si Joseph pater christi non fuisset. ergo videtur qd mater christi eum ex semine David et Joseph conceperit. et ita non videtur fuisse virgo in concipiendo. Preterea. dicitur ad Gal. iij. misit deus filium ex muliere. Mulier autem consueto modo loquendi dicitur qd est viri cognita. ergo christus non fuit conceptus ex virgine matre. Preterea. eorum que sunt eiusdem speciei. est idem modus generationis. quia generatio recipit speciem a termino sicut et ceteri mortui. sed christus fuit eiusdem speciei cum alijs hominibus. sicut illud ad Phil. ij. in similitudine hominum factus. et habitum inuentus vt homo. Cum ergo alij homines generentur ex coniunctione maris et femine. videtur qd etiam christus simili modo fuerit generatus. et ita non videtur conceptus ex virgine matre. Preterea. Quilibet forma naturalis habet materiam sibi determinatam extra quam esse non potest. materia autem forme humane videtur esse semen maris et femine. si ergo corpus christi non fuerit conceptum ex semine maris et femine non vere fuisset corpus humanum quod est inconueniens. videtur ergo non fuisse conceptus ex virgine matre.

Sed contra est quod dicit Esa. vij. ecce virgo concipiet et pariet filium. R. dicendum qd simpliciter confitendum est matrem christi virginem precepisse. contrarium enim dicere pertinet ad heresim ebionitarum et corinthiorum. qui christum purum hominem arbitrantur. et de vtroque sexu eum natum putauerunt. qd enim christus sit conceptus ex virgine. conueniens est propter quattuor. Primo propter imitantis partem dignitatem seruandam. cum enim christus sit verus et naturalis dei filius non fuerit conueniens vt alium patrem quem deum haberet. ne dei dignitas transferretur ad alium. Secundo hoc fuit conueniens. propter ipsius filij qui miratur qui quidem est verbum dei. verbum autem absque omni corruptione cordis concipit. quoniam cordis corruptio per se

eti verbi preceptione non patitur. quia ergo caro sic fuit a verbo dei assumpta. vt esset caro verbi dei conueniens fuit et qd etiam ipsa sine corruptione matris precepitur. Tertio hoc fuit conueniens dignitati humanitatis christi in quo lo cum peccatum habere non debuit. per quam peccatum mundi tolleretur. sicut illud Joban. i. Ecce agnus dei scilicet innocens. qui tollit peccata mundi. non poterat esse qd in natura iam corrupta ex peccato caro nasceretur sine infectione originalis peccati. vnde Aug. dicit in li. de nuptijs et concupiscentia. solus nuptialis concubitus ibi non fuit. scilicet in matrimonio marie et Joseph. quia in carne peccati fieri non poterat sine vlla carnis concupiscentia que accidit ex peccato sine qua concipi noluit qui futurus erat sine peccato. Quarto propter ipsum finem incarnationis christi. qui ad hoc fuit vt homines renascerentur in filios dei. non ex voluntate carnis neque ex voluntate viri. sed ex deo. i. ex dei virtute. Cuius rei exemplum apparere debuit in ipsa preceptione christi. vnde Aug. in li. de sancta virginitate. oportebat caput nostrum in signum miraculo sicut corpus nasci ex virgine. vt signaret sua membra de virgine ecclesia sicut spiritum nascitura. Ad .iij. ergo dicendum qd sicut Beda dicit super Lucam. pater saluatoris appellatur Joseph. non quod vere iuxta phoricianos pater fuerit ei. sed quod ad famam Marię seruandam pater sit ab hominibus estimatus. vnde et Lu. ij. dicitur vt putabatur filius Joseph. Vel sicut Aug. dicit in li. de bono coniugali. eo modo pater christi dicitur Joseph quo et vir Marię intelligitur sine coniunctione carnis ipsa concupiscentia. multo videlicet iustius qd si esset aliunde adoptatus. neque enim propterea erat appellandus Joseph pater christi. quod non eum concubendo genuerat quoniam quidem pater esset ei etiam quem non ex sua coniugatione aliunde adoptasset. Ad .ij. dicendum qd sicut Hieronymus dicit super Mattheum. cum Joseph non sit pater domini saluatoris ordo generationis eius vsq ad Joseph reduitur. primo quia non est consuetudinis scripturarum vt mulierum in generationibus ordo texatur. deinde ex vna tribu fuit Maria et Joseph. vnde ex lege accipere eam cogebatur. Et vt Aug. dicit in li. de nuptijs et concupiscentia. fuit generatio nisi seruetur vsq ad Joseph. perducenda. ne in illo coniugio virili sexu vniuersa potiori fieret iniuria cum veritati nihil deperiret. quia ex semine David. et Joseph erat et Maria. Ad .iij. dicendum qd sicut glo. ibidem dicit mulieres pro femina posuit more locutionis hebreorum. vsus enim hebreorum dicit mulieres non virginitate corruptas sed feminas. Ad .iij. dicendum qd ratio illa habet locum illis que procedunt in esse per viam nature. eo quod natura sicut est determinata ad vnum effectum ita etiam est determinata ad modum illum producendi. sed cum virtus supernaturalis diuina possit in infinita sicut non est determinata ad vnum effectum ita non est determinata ad modum producendi quemcumque effectum. et ideo sicut virtute diuina fieri potuit vt primus homo de limo terre formaretur. ita etiam fieri potuit vt diuina virtute corpus christi formaretur de virgine absque virili semine. Ad .v. dicendum qd sicut philosophus in li. de generatione animalium. semen maris non est sic materia in compositione animalium. sed solum sicut a generis. sola autem femina materiam subministrat in conceptu. vnde per hoc qd semen maris defuit in conceptione corporis christi non sequitur qd defuit ei debita materia. si tamen semen maris esset materia fetus concepti in alijs. manifestum tamen est qd non est materia permanens in eadem forma. sed materia transmutata. et quoniam virtus naturalis non possit

Questio... Ad secundum sic... Videtur qd mater dei non fuit virgo in concipiendo... Et circa hoc queruntur quattuor... Ad primum sic proceditur... Videtur qd mater dei non fuit virgo in concipiendo... Sed contra est quod dicit Esa. vij. ecce virgo concipiet et pariet filium... Ad .iij. dicendum qd sicut glo. ibidem dicit mulieres pro femina posuit more locutionis hebreorum... Ad .v. dicendum qd sicut philosophus in li. de generatione animalium...

transmutari ad certam formam nisi determinatam ma-
teriam virtus tamen diuina que est infinita potest trans-
mutare omnem materiam in quamcumque formam. vnde si-
cut transmutauit limu[m] terre in corpus Ade. ita in corpus
christi transmutare potuit materiam a matre ministratam
etiam si non esset sufficiens materia ad naturales preceptu[m]

Ad secundum sic procedit.

Videtur quod mater christi non fuit virgo in partu. Vi-
ditur enim Ambrosius super Lu. Qui vultu[m] sanctificauit alie-
nam vt nasceretur p[ro]beta. hic est qui aperuit matris sue
vuluum vt immaculatus exiret. sed apertio vulue virginis
tatem excludit. ergo mater christi non fuit virgo in partu
¶ Preterea. Nihil in mysterio christi esse debuit per quod
corpus eius fantasticum appareret. sed hoc non videtur ve-
ro corpori sed fantastico conuenire vt possit per clausum
transire. eo quod duo corpora simul esse non possunt. non er-
go debuit ex matris vtero clauso corpus christi prodire. et
ita non decuit quod esset virgo in partu ¶ Preterea. sicut dicit
Grego in omel. octauae pasche. p[er] hoc quod ianuis clausis ad
discipulos post resurrectione[m] intrauit d[omi]nus ostendit corp[us]
suum esse eiusdem nature et alterius glorie. et sic per clau-
sa transire videtur ad gloriam corporis pertinere. sed cor-
pus christi in sua conceptione non fuit gloriosus sed pas-
sibile habens similitudine[m] carnis peccati. vt apostolus vi-
dit ad Roma. viij. non ergo exiit per vteru[m] virginis clau-
sum ¶ Sed contra est quod in quodam sermone ephe-
si. concilij dicitur. natura post partum nescit vterius vir-
ginem. gratia vero et parientem dei matrem fecit. et virgi-
nitati non nocuit fuit. fuit ergo mater christi virgo etiam
in partu et post partum ¶ R[ati]o. dicendum quod absque omni du-
bio asserendum est matrem christi etiam in partu virginem
fuisse. nam propheta non solum dicit. Ecce virgo conce-
pserit sed ad idem addidit et pariet filium. Et hoc quidem
conueniens fuit propter tria. Primo quidem quia hoc co-
petebat proprietati eius qui nasceretur quod est verbum dei.
nam verbum non solum in corde absque corruptione con-
cipitur. sed etiam absque corruptione ex corde procedit. vnde
vt ostenderetur quod illud corpus esset ipsius verbi dei.
conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceretur.
¶ Unde in sermone quodam ephesemi zeilij legitur. Que
parit carnem putam a virginitate cessat. sed quia natura est
carne verbum deus custodit virginitate[m]. seipsum ostendit
deus per hoc verbum. neque enim nostrum verbum cum pa-
tetur corrumpit mentem. neque deus verbum substantia[m]
le partum eligens peremit virginitate[m]. Secundo hoc est
conueniens quantum ad effectum incarnationis christi. nam
ad hoc venit vt nostram corruptione[m] tolleretur. vnde non fu-
it conueniens vt virginitate[m] matris nascendo corrumpere-
tur. vnde Aug. dicit in quodam sermone de natiuitate d[omi]ni
phas non erat vt per eius aduentum violaret integritas
qui venerat sanare corrupta. Tertio fuit conueniens vt ne
matris honorem nascendo dirimeret. qui parentes prece-
perat honorandos. ¶ Ad. i. ergo dicendum quod Ambrosius hoc
dicit exponens illud quod euangelista de lege induxit. o[mn]e
masculinum adaperiens vuluam sanctum d[omi]no vocabitur.
quod quidem vt Beda dicit consuevit natiuitate[m] more lo-
quitur. vt quod d[omi]nus sancti ventris hospitium ingressus
sanctificauerat egressus de v[er]gine nasci credendus non sit
vnde illa apertio non significat reuerentia[m] clausi p[ro]p-
teris virginis. sed solum exitum prole[m] de vtero matris.
¶ Ad. ij. dicendum quod ita christus voluit veritate[m] sui cor-

poris demonstrare quod etiam simul eius diuinitas claresceret
et ideo permiscuit mita humilibus. vnde vt corpus eius
verum ostenderetur nascitur ex femina sed vt ostenderetur
eius diuinitas nascitur ex virgine. talis enim partus decet
deum. vt dicit Ambrosius in hymno natiuitatis. ¶ Ad. iij.
dicendum quod quidam dixerunt christum in sua natiuitate
veterem subtilitatis assumpsisse quando exiit de clauso vte-
ro virginis. et quando ambulauit siccis pedibus super ma-
re. Dicunt eum assumpsisse veterem agilitatis. sed hoc non
competit his que supra determinata sunt. huiusmodi enim
vires corporis gloriosi proueniunt ex redundantia ani-
me ad corpus vt infra dicitur cum tractabitur de corpori-
bus gloriosis. dicitur est autem supra quod christus an pas-
sionem permittebat carni sue agere et pati quedam p[ro]p-
ria nec fiebat talis redundantia glorie ab anima ad corpus. et
ideo dicendum est quod omnia ista facta sunt miraculose p[ro]
virtutem diuinam. vnde Aug. super Joban. moli corpo-
ris vbi diuinitas erat hostia clausa non non obstitit. ut
ille quippe non eis apertis intrare potuit quo nascere vir-
ginitas matris inuolata permansit. Et Dionysius dicit in
quodam epistola. quod christus super homines operabatur
ea que sunt hominis. et hoc monstrat virgo supernaturali-
ter concipiens. et aqua instabilis terrenorum pedum susti-
nens grauitatem.

Ad tertium sic procedit

Videtur quod mater christi non permanserit virgo post partum
¶ Dicitur enim Matthei. i. Antequam p[ro]ueniret Ioseph et Ma-
ria inuenta est habens in vtero de spiritu sancto. non autem
hoc diceretur antequam p[ro]ueniret nisi certus esset de p[ro]uen-
turi. quia nemo dicit de non p[ro]ansuro antequam p[ro]anderet.
ergo videtur quod beata virgo quandoque conuenit carnali
copula cum Ioseph. et ita non permansit virgo post par-
tum ¶ Preterea. ibidem subditur ex verbis angeli loquen-
tis ad Ioseph. Ne timeas accipere Mariam coniugem
tuam. coniugium autem presumatur per carnalem copu-
lam. ergo videtur quod quandoque carnalis copula interue-
nit inter Mariam et Ioseph. et ita videtur quod non p[er]ma-
nerit virgo post partum ¶ Preterea. ibidem post pauca sub-
ditur. et accepit coniugem suam. et non cognoscebat eam
donec peperit filium suum primogenitum. hoc autem aduer-
bium donec consuevit determinatum tempus signare. quo
completo fiat id quod vsque ad illud tempus non fiebat. vnde
vbi autem cognoscendi ibi ad coitum refertur. sicut et
Gen. iij. dicitur quod Adam cognouit uxorem suam. ergo
videtur quod post partum beata virgo fuit a Ioseph cog-
nita. et ita videtur quod non permanserit virgo post partum. ¶
Preterea. primogenitus non potest dici nisi qui habet fra-
tres subsequentes. vnde ad Roma. viij. dicitur. quos p[ro]
sciuit et predestinavit conformes fieri imaginis filij sui. vt
sit ipse primogenitus in multis fratribus. sed euangeli-
sta nominat christum primogenitum matris eius. ergo alij
os filios habuit post christum. et ita videtur quod mater chris-
ti non fuerit virgo post partum ¶ Preterea. Joban. ij. vi-
ditur post hoc descendit capharnaum ipse scilicet christus et
mater et fratres eius. sed fratres dicuntur qui ex eodem
patre progeniti sunt. ergo videtur quod beata virgo habu-
it filios alios post christum. ¶ Preterea. Matthei. xxij. dicitur.
erant ibi scilicet iuxta crucem christi mulieres multe
a longe. que secute erant Iesum a galilea ministrantes ei
inter quas erant Maria magdalene et Maria iacobi. et
Ioseph mater. et mater filiorum zebedei. videtur autem

hec Maria que dicitur iacob et ioseph mater esse etiam mater christi. Dicitur enim Joban. xix. quod stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. ergo videtur quod mater christi si permanserit virgo post partum. Sed contra est quod dicitur Ezech. xij. porta hec clausa erit et non aperietur et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israel ingressus est per eam quod August. exponens in quodam sermone quid est porta in domo domini clausa nisi quod Maria semper erat intacta et quid est quod homo non transibit per eam nisi quod Ioseph non cognosceret eam. et quid est quod dominus solus intrabit et egredietur per eam nisi quod spiritus sanctus in ea pregnavit eam et angelorum dominus nasceretur per eam et quid est clausa erit in eternum nisi quod Maria virgo est ante partum virgo in partu et virgo post partum. **R**espondendum quod absque omni dubio detestandus est error beati viri dicitur qui dicere presumpsit matrem christi a Ioseph post partum esse carnaliter cognitam et alios filios genuisse. Hoc enim primo derogat christi perfectioni. qui sicut per unam naturam unigenitus est patris tanquam perfectus per omnia filius eius. ita etiam debeat ut esset unigenitus matris tanquam perfectissimum germen eius. Secundo hic error iniuriam facit spiritui sancto. cuius sacrarium fuit uterus virginis in quo carnem christi formavit. unde non decebat ut decetero violaretur per commixtionem virile. Tertio hoc derogat dignitati et sanctitati matris dei. que ingratissima videretur si tanto filio contenta non esset. et si virginitatem que in ea miraculose conservata fuerat sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quarto etiam ipsi Ioseph esse ad ad maximam presumptionem imputandum. si ea qua revelate angelo de spiritu sancto deum concepisse cognoverat pollute attemptasset. et ideo simpliciter est asserendum quod mater dei sicut virgo concepit et virgo peperit et etiam virgo post partum in sempiternum permansit. **A**d. i. ergo dicendum quod sicut Hieronymus dicit in li. contra Iulianum intelligendum est quod hec prepositio ante licet sequentia sepe iudicet tamen nonnunquam ea tantum que prius cogitabant ostendit. nec est necesse ut cogitata fiant. cum ideo aliud intervenit ne ea que cogitata sunt fierent sicut si aliquis diceret antequam in portu pranderem nauigavi. non intelligitur quod in portu pranderet postquam nauigavit. sed quia cogitabat in portu pranderet. et similiter euangelista dicit antequam conveniret inuenta est Maria habens in utero de spiritu sancto. non quia postea puererunt. sed quia dum viderentur convenirent prevenit conceptio per spiritum sanctum. et quo factum est ut viderentur non puererunt. **A**d. ij. dicendum quod sicut Augustinus dicit in li. de nuptiis et concubitu. Coniugium vocat mater dei ex prima responsione fide qua concubitu non cognoverat. nec fuerat cogniturus. Ut enim Ambrosius dicit super Lucam. non virginitatis exceptio. sed coniugii testificatio nuptiarum declaratio celebratur. **A**d. iij. dicendum quod quidam dixerunt hoc non esse intelligendum de cognitione carnis sed de cognitione noticie. Dicit enim Chrysostomus. quod non cognovit eam Ioseph antequam pareret cuius fuerit dignitatis. sed postquam peperit cognovit eam. quia per ipsius prolem specialior et dignior facta fuerat quam totus mundus. quia quem totus mundus capere non poterat in angustis uteri sui sola suscepit. Quidam vero hoc referunt ad noticiam visus. sicut enim Moyses cum dominus colloqueretur glorificata est facies ut non possent intedere in eum filii israel sic Maria claritate virtutis altissimi obumbrata cognosci non poterat a Ioseph. donec pareret post partum vero a Ioseph cognita invenitur specie

facies non tactu libidinis. Hieronymus autem concedit hoc esse intelligendum de cognitione carnis. sed dicit quod licet vel donec in scripturis dupliciter potest intelligi. quoniam dicitur enim designat certum tempus. secundum illud ad Gal. iij. propter transgressionem lex posita est donec veniret semen cui promiserat. quandoque vero signat infinitum tempus. secundum illud per. Oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. ex quo non est intelligendum quod post impetratam misericordiam oculi auerantur a deo. et secundum hunc modum loquendi significatur ea de quibus potest dubitari si scripta non fuissent. cetera vero nostre intelligentie derelinquuntur. et secundum hoc dicit euangelista matrem dei non esse cognitam a viro usque ad partum. ut multo magis intelligamus cognitam non fuisse post partum. **A**d. iij. dicendum quod mos divinarum scripturarum est ut primo genitum vocent non solum eum quem fratres sequuntur. sed etiam eum qui primus natus sit. alioquin si non esset primogenitus nisi quem sequuntur fratres tam diu esset legem primogenita non deberentur quodammodo et alia non fuerint procreata. quod patet esse falsum. cum infra annum et mensem primogenita redimi mandentur secundum legem. **A**d. v. dicendum quod quidam sicut dicit Hieronymus super Mattheum. fratres domini de alia uxore Ioseph suscipiantur. nos autem fratres non filios Ioseph sed consobrinos salvatoris sororum Marie filios intelligimus. quattuor enim modis in scriptura dicuntur fratres. scilicet per naturam. gentem. cognationem. et affectum. Unde fratres domini dicitur sunt non secundum naturam quasi ab eadem matre nati. sed secundum cognationem. quasi consanguinei eius existentes Ioseph autem sicut Hieronymus dicit contra Iulianum. magis credendus est virgo permansisse quam aliam uxorem habuisse. nam scribitur et fornicatio in sanctum virum non cadit. **A**d. vi. dicendum quod Maria que dicitur iacobi et Ioseph mater non intelligitur esse mater domini que in euangelio non consuevit nominari nisi cum cognominatio huius dignitatis quod sit mater Iesu. hec autem Maria intelligitur esse uxor alphi. cuius filius est Iacobus minor qui dicitur esse frater domini.

Ad quartum sic procedit.

Videtur quod mater dei virginitatem non vouerit. Dicit enim Deuter. vij. non erit apud te sterilis utriusque sexus sterilitas autem sequitur virginitatem. ergo servatio virginitatis erat contra preceptum veteris legis. sed adhuc vetus lex habebat statum antequam christus nasceretur. ergo non potuit licite beata virgo virginitatem vouere per tempore illo. **P**roterea apostolus dicit i. Corinth. vij. de virginibus autem preceptum non habeo. consilium autem do. sed perfectio consiliorum a christo debuit inchoari. quod est finis legis. ut apostolus dicit ad Romanos. iij. non ergo pueniens fuit quod virgo votum virginitatis emitteret. **P**roterea. glo. Hieronymus dicit. i. ad Timotheum. v. quod pueniens virginitatem non solum nubere sed etiam velle nubere damnabile sed mater christi nullum peccatum damnabile commisit. ut supra habitum est. cum ergo responsa facta fuerit ut haberetur Lu. ij. videtur quod ipsa virginitatis votum non emisit. **S**ed contra est quod Augustinus dicit in li. de sancta virginitate. annunciente angelo Maria respondit. quod fiet istud. quoniam virum non cognosco. quod profecto non diceret nisi se virginem deo ante vouisset. **C**ontra. videtur quod licet in. ij. pre habitus est opera perfectionis magis sunt laudabilia si ex voto celebrantur. viginti sunt in mente dei papue debuit polle

et si p̄ dicit rōnib⁹ patz. ⁊ ideo pueniēs fuit ut dignitas ei⁹
 ex voto esset deo consecrata. Verum qz tempe legis opoz
 tebat generationi insistere taz mulieres quā viros qz fm
 carnis originem tunc cultus dei ppagabat antequā ex il
 lo populo xps nasceret mater dei nō creditur antequā de
 sponsaret ioseph absolute virginitatem vouisse, licet eam
 in desiderio habuit, sup hoc tamen voluntatem suam di
 uino commisit arbitrio. postmodum vero accepto spon
 so fm qz mores illius tempore exigebant simul cum eo vo
 tum virginitatis emisit. Ad. i. ergo dōm qz videba
 tur esse in lege prohiberetur non dare opam ad relinquen
 dum semen sup terram. ideo non simpliciter ad virgini
 tatem vouit dei genitrix. sed sub conditione si deo place
 ret. postqz innotuit hoc esse deo acceptum absolute vouit
 antequā ab angelo denunciaretur. Ad. ij. dōz qz sicut
 gratie plenitudo perfecte quidem fuit in christo ⁊ tamen
 aliqua eius inchoatio pcessit in matre ita etiam obserua
 tio consiliorum que p gratiam dei fit pfecte quidem ince
 pit in christo. sed aliquo modo fuit inchoata i virgine ma
 ria matre eius. Ad. iij. dōm qz verbum illud Hiero. ē
 intelligendum de illis qui absolute castitatem vouent.
 quod quidem mater dei non fecit anteqz ioseph despon
 saretur. sed post desponsationem ex cōmuni voluntate sil
 eum sponso suo votum virginitatis emisit.

Questio. XXIX

Deinde considerandū

est de desponsatione matris dei. Et circa hoc q
 runt duo. Primo vtrū xps debuit de despon
 sata nasci. Secdo vtrum fuerit verum matrimonium in
 ter matrem domini ⁊ ioseph.

Ad primum sic pceditur

Videat qz xps non debuerit de virgine desponsata nasci.
 desponsatio enī ad carnalem copulam ordinat. sed mater
 xpi nunquā voluit vti carnali copula viri. qz hoc teroga
 ret virginitati mentis ipsius. ergo nō debuit esse despon
 sata. De. qz xps ex virgine nasceret miraculum fuit. vñ
 Augu. dicit in epla ad Colusianum ipsa dei virtus p in
 violata matris virginea viscera membra infantis eduxit.
 que p clausa hostia membra iuuenis introduxit. huius si
 ratio querit non est mirabile. si exemplum polci non erit
 singulare. sed miracula que sunt ad confirmationem fi
 dei debent esse manifesta. cum ergo p desponsatione hoc
 miraculum fuit obumbratū videt non fuisse pueniens qz
 xps d desponsata nasceret. De. ignati⁹ martir vñ dicit
 Hiero. sup Martb. hanc causam assignat desponsationis
 matris xpi vñ partus eius celaret diabolo dum eum pu
 rat nō de virgine sed de vxore generatū. que quidē cau
 sa nulla esse videtur. tum qz diabolus ea qz corporaliter fuit
 sensus pspicacitate cognoscit. tum qz per multa euiden
 tia signa postmodum demones aliquantulū xpm cognoue
 runt. vnde dicit Marc. i. qz homo in spū imū undo exda
 manu dicens. quid tibi ⁊ nobis Jesu nazarene venisti p
 tere nos. scio quia sis sanctus dei. non ergo videt conue
 niens fuisse qz mater dei fuisset desponsata. De. aliaz
 rōnem assignat Hiero. ne lapidaret mater dei a iudeis si
 cut adultera. si enī non fuisset desponsata nō potuisset de
 adulterio cōdemnari. ⁊ ita nō videt rōnabile fuisse qz xps
 de desponsata nasceret. Sed ptra est qd dicit Martb.
 i. Lum esset desponsata mater Jesu maria ioseph. ⁊ Luc

i. Hic est angelus gabriel ad virginem desponsatam
 viro cui nomen erat ioseph. Rñ. dōm qz conueniens
 fuit xpm de desponsata virgine nasci. tū propter ipm. tum
 ppter matrem. tum etiam ppter nos. Propter ipm quidē
 xpm quadruplici ratione. Prima quidem ne ab infideli
 bus tanquaz illegitime natus abijceret. vnde Ambro.
 dicit sup Lucam. quid iudeis quid herodi posset ascribi.
 si narum viderentur ex adulterio psecuti. Secdo vt con
 sueto modo eius genealogia per virum describeret. vnde
 Ambro. dicit sup Lucam. qui in seculum venit seculi de
 buit more describi. vñ autē persona queritur. que in ses
 natu ⁊ reliquis curijs ciuitatum generis asserit dignitatē
 consuetudo etiam nos instruit scripturarum que semper
 vñ originem querit. Tertio ad tutelam pueri nati. ne vi
 abolus contra eum vellemus nocumenta procurasset
 sed ⁊ ideo ignat. us dicit ipsam fuisse desponsatam vñ par
 tus eius diabolo celaret. Quarto vt a ioseph nutretur
 vnde ⁊ pater eius dicitur est quasi nutricius. Fuit etiam
 conueniens ex parte virginis. Primo quidem quia p hoc
 redditur immunis a pena. ne scz lapidaretur a iudeis tan
 quā adultera vñ Hiero. dicit. Secdo vt per hoc ab infar
 mia liberaretur. vnde dicit Ambro. super Lucam qz despo
 sata est. ne in temerata virginitas adureretur infamia. cui
 grauis alius corruptele videtur insignie pferre. Ter
 tio vt ei a ioseph ministeriū exhiberetur vñ Hiero. dicit
 Ex parte etiam nostra fuit conueniens. Primo quidem
 eo qz testimonio ioseph comprobatur est xpm esse ex
 virgine natum. vnde Ambro. dicit super Lucam locu
 plenoz testis pudoris maritus adhibetur. qui possit ⁊ dele
 te iniuriam ⁊ vindicare obprobrium. si non agnosceret sa
 cramentum. Secundo quia ipsa verba virginis magis
 credibilia redduntur suam virginitatem asserentis. vnde
 Ambro. dicit super Lucam. fides marie verbis magis as
 feritur. ⁊ mendacij causa remouetur. videtur enim culpā
 obumbrare voluisse. mendacio innupta pregnant. causam
 autem mentiendi desponsata non habuit cum coniugij p
 mium ⁊ gratia nuptiarum partus sit feminarum. que qz
 tem duo pertinent ad firmitatem fidei nostre. Tertio vt
 tolleretur excusatio virginibus. que propter incautelam
 suam non vitant infamiam. vnde Ambrosius non decuit
 dignibus sinistra op. nō de viuētib. vel amē exculatōis reli
 qz qz infamata nē quozqz vñ i videretur. Quarto quia per
 hoc designatur vniuersa ecclesia. que cum virgo sit despo
 sata tamen est vni viro christo. vñ Augu. dicit in libro de
 virginitate. Potest etiam quinta ratio esse. qz qz mater
 domini fuit desponsata ⁊ virgo in psona ipsius ⁊ virginis
 ras et matrimonium honozat. contra hereticos alteri eo
 rum detrahentes. Ad. i. ergo dōm qz beata virgo mater
 dei ex familiari instinctu spū sancti credenda est despo
 sata voluisse. confidens de diuino auxilio. qz nunquā ad
 copulam carnalem perueniret. hoc tamen diuino commi
 sit arbitrio. vt nullum passa est virginitatis detrimentū.
 Ad. ij. dicendum qz sicut Ambrosius dicit super Lu
 cam maluit dominus de suo ortu quam de matris pudor
 te dubitari. sciebat enim teneram esse virginis verecun
 diam. ⁊ lubricam famam pudoris. nec putauit ortus sui
 fidem matris iniurijs astruendam. Sciendum tamen qz
 miraculorum dei quedam sunt de quibus est fides sicut
 miraculum virginis partus. ⁊ resurrectionis domini. ⁊ i
 sacramento altaris. ⁊ ideo dñs voluit occultiora esse. vt fi
 des eorum magis meritoria esset. quedam vero miracula
 sunt ad fidei comprobationem. ⁊ ista debent esse manife

fi s

sta. Ad. iij. dicitur quod sicut dicit Augustinus. iij. de tri. diabolus multa potest virtute sue nature a quibus tamen prohibetur virtute divina. et hoc modo potest dici quod virtute sue nature diabolus cognoscere poterat matrem dei non fuisse corruptam sed virginem. prohibebatur tamen a deo cognoscere. modum partus domini. quod autem postmodum eum aliquantulum cognovit diabolus esse filium dei non obstat. quia tamen tempus erat ut christus suam virtutem contra diabolum ostenderet. et persecutionem ab eo consuetam pateretur. sed in infantia oportebat impediri maliciam diaboli. ne eum acius persequeretur quando christus nec pati disposuerat. nec virtutem suam ostenderet. sed in omnibus alijs infantibus se similem exhibebat. unde leo papa in sermone episcopi. dicit. quod magi inveniunt puerum Jesum. quantitate parvum. alieni operis indigentem. facti impotentem. et nullam ab humane infantie generalitate discrevum. Ambrosius. tamen super Lucam videtur magis referre ad membra diaboli. premissa enim hac ratione scilicet de fallendo principem mundi subdit. sed tamen magis refellit principes seculi. demonum enim malicia facile etiam occulta deprehendit. at vero qui secularibus vanitatibus occupantur scire divina non possunt. Ad. iij. dicitur quod iudicio adulterorum lapidabatur secundum legem non solum illa que iam erat desponsata vel nupta sed etiam illa que in domo patris custodiebatur ut virgo. quandoque nuptura. unde dicitur Deuter. xxij. si non est in puella inventa virginitas lapidibus obruent eam viri civitatis illius et morietur. quoniam fecit neptas in israel ut fornicaretur in domo patris sui. Et potest dici secundum quosdam quod bethago erat de stirpe sine pariete aaron. unde erat cognata elizabet. ut dicitur Luca. i. virgo autem de genere sacerdotali propter stuprum occidebatur. legitur enim Levi. xxi. Sacerdotis filia si deprehensa in stupro fuerit et violaverit nomen patris sui flammis exuretur. Quidam vero referunt verbum Hieronymi ad lapidationem infamie.

Ad secundum sic proceditur

Videtur quod inter Mariam et ioseph non fuerit verum matrimonium. dicit enim Hieronymus in libro contra Iulianum. quod ioseph Marie custos potius fuit quam maritus. sed si fuisset verum matrimonium vere ioseph maritus eius fuisset ergo videtur quod non fuerit matrimonium inter Mariam et ioseph. Pre. super illud Mat. i. Jacob genuit ioseph virum marie Hieronymus. autem dicit. cum virum audis suscipio tibi non subeat nuptiarum. sed recordare consuetudinis scripturam. quod sponsi viri et sponse vocantur uxores sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus sed ex nuptiis. ergo non fuit verum matrimonium inter beatam virginem et ioseph. Pre. Mat. i. dicitur ioseph vir eius cum iustus esset et nollet eam traducere. id est. in domum suam ad cohabitationem assiduam voluit eam occulte dimittere. id est. tempus nuptiarum mutare ut remigius exponit. ergo videtur quod nondum celebratum esset verum matrimonium postquam cum ioseph fuisset. non licet alicui sponsas dimittere. Sed est quod Augustinus dicit in libro de consensu evangelistarum. non est probas ut ioseph ab hoc coniugio Marie sepeandum evangelista putaret cum dixit ioseph virum Marie. quod non ex eius concubitu sed virgo peperit christum. hoc enim exemplo manifeste innuatur fidelibus coniugans etiam servata pari consensu continentia posse permanere coniugium vocari. non permixto corporis sexu. Responso dicendum quod mari-

monium siue coniugium dicitur verum ex hoc quod suam perfectionem attingit. duplex est autem rei perfectio. prima scilicet et secunda. prima quidem perfectio rei in ipsa forma consistit ex qua speciem sortitur. Secunda autem perfectio consistit in operatione rei. per quam res aliquantulum suum finem attingit. forma autem matrimonii consistit in quadam indivisibili coniunctione animorum. per quam unus coniugum indivisibiliter alteri fidem servare tenetur. finis autem matrimonii est proles generanda et educenda. ad quod primum pervenitur per concubitu coniugalem. ad secundum per alia opera viri et uxoris quibus sibinvicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic ergo dicendum est quod quantum ad primam perfectionem verum omnino fuit matrimonium virginis marie et ioseph. quia vterque consensus in copulam coniugalem. non autem expresse in copulam carnalem. nisi sub conditione si deo placeret. unde et angelus vocat Mariam coniugem ioseph dicens ad Ioseph noli timere accipe Mariam coniugem tuam quod exponit Augustinus in libro de nupt. et concu. dicens. coniunxit prima desponsationis fide quam concubitu nec cognoverat nec fuerat cognitur. Quantum vero ad secundam perfectionem que est per actum matrimonii si hoc referatur ad carnalem concubitu per quem proles generatur. non fuit matrimonium consummatum. unde Ambrosius super Lucam. non te moneat quod Mariam scriptura coniugem vocat. non enim virginis ereptio sed coniugii testificatio nuptiarum celebratio declaratur. habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad proles educationem. unde Augustinus dicit in libro de nupt. et concu. omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus christi proles. fides. sacramentum. prolem cognoscimus ipsum dominum Jesum. fidem quia nullum adulterium. sacramentum quia nullum divorcium. solum ibi nuptiarum concubitus non fuit. Ad. i. ergo dicitur quod Hieronymus ibi caput mariti ab actu matrimonii consummati. Ad. ij. dicitur quod nuptias Hieronymus vocat impossibile concubitu. Ad. iij. dicitur quod sicut Hieronymus dicit super Mat. Beata virgo sic fuit desponsata ioseph quod etiam esset domi habitata. nam sicut in ea que in domo viri accipit intelligitur conceptio maritalis. sic in ea que extra domum accipit est suspecta protervio. Et ideo non esset sufficienter purum fame beate virginis per hoc quod fuit desponsata. nisi etiam fuisset domi habitata. unde dicitur et nollet eam traducere melius intelligitur quod nollet eam diffamare in publicum. quod intelligitur de translatione in domum. unde et evangelista subdit quod voluit occulte dimittere eam quibus etiam esset domi habitata propter primam desponsationis fide nondum tamen intervenerat solennis celebratio nuptiarum. propter quod etiam non dum corporaliter convenerat. unde sicut Hieronymus dicit non dicitur eam evangelista ante quod duceret in domum sponsi etiam in us erat in domo. consuetudo enim erat veteribus multoties desponsatas in domo haberi. et ideo etiam angelus dixit ioseph ne timeas accipe Mariam coniugem tuam. id est. ne timeas nuptias eius solennis celebrare. licet alij dicant quod nondum erat in domum introducta sed solum desponsata. primum tamen magis consonat euangelio.

Et inde considerandum

Quod est de annuntiatione beate virginis. Et circa hoc considerandum sunt quatuor. Primum utrum pervenisset fuerit ei annuntiatione quod in ea generandum erat. Secundo per quem erat ei annuntiatione. Tertio per quem modum ei annuntiatione fuerit. Quarto de ordine annuntiationis.

Questio
Ad primam
Ad secundam
Ad tertiam
Ad quartam
Ad quintam
Ad sextam
Ad septimam
Ad octavam
Ad nonam
Ad decimam
Ad undecimam
Ad duodecimam
Ad tredecimam
Ad quattuordecimam
Ad quindecimam
Ad sedecimam
Ad decemseptimam
Ad octodecimam
Ad novemdecimam
Ad viginti
Ad viginti unum
Ad viginti duo
Ad viginti tres
Ad viginti quatuor
Ad viginti quinque
Ad viginti sex
Ad viginti septem
Ad viginti octo
Ad viginti novem
Ad triginta

Ad primū sic proceditur.

Uidetur qd non fuerit necessarium annunciari quod in ea sciendum erat. annunciaro enim ad hoc solum necessarium videbatur vt virginis consensus haberetur. sed consensu eius non videtur necessarius fuisse. quia conceptio virginis prenuiciatus fuit p[ro]ph[et]ia p[re]destinationis. que sine nostro completur arbitrio vt dicit quedā glosa Matthei. i. non ergo fuit necessarium vt talis annunciaro fieret. Pre. beata virgo incarnationis fidem habebat sine qua nullus esse poterat in statu saluati. quia vt dicitur ad Roma. iij. Iusticia dei est per fide[m] Iesu christi. sed de eo qd aliquis per certitudinem credit non indiget instru[ti]o[n]e. ergo beate virginis non fuit necessarium vt ei incarnatio filij annunciaretur. Pre. sicut beata virgo corporaliter christum concepit. ita quelibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. vnde Ap[osto]l[us] dicit ad Gall. iij. Filio[m] mei quos iterum parturio. donec formetur christus in vobis. sed illis qui spiritualiter debent ipsum concipere talis conceptio eis non annunciaro. ergo nec beate virginis fuit annunciaro qd esset in vtero conceptura filium dei. Sed contra est qd habetur Luce. i. qd angelus dixit ei. ecce concipies in vtero. et paries filium. R[ati]o[n]e dicitur qd congruum fuit beate virginis annunciari qd esset christum conceptura. Primo quidem vt cōseruaretur congruus ordo cōiunctionis filij dei ad virginem. vt scilicet prius mens eius de ip[s]o instrueretur quā carne cum conciperet. vnde dicit Augu. in libro de virginitate. beator[um] e[st] Maria p[re]cipiendo fidem christi quam concipiendo carnē christi. et postea subdit. materna propinquitatē n[ost]rā. Vnde profuisset nisi felicitas christum corde quam carne gessisset. Secundo vt possit esse certior testis huius sacramenti quando super hoc diuinitus erat instructa. Tertio vt voluntaria sui obsequij munera deo offerret ad quod se promptam obtulit dicens. ecce ancilla domini. Quarto vt ostenderet esse quoddam spirituale matrimonium inter filium dei et humanam naturam. et ideo per annunciaro[n]em expectabat consensus virginis. loco totius humane nature. Ad. i. ergo d[omi]n[u]m qd p[ro]ph[et]ia p[re]destinationis completur sine nostro arbitrio causante. non tamen sine nostro arbitrio consentiente. Ad. ij. d[omi]n[u]m qd beata virgo expressa fidem habebat incarnationis future. sed cum esset humilis non tam alta de se sapiebat. et ideo super hoc erat instruenda. Ad. iij. dicendum qd spirituale cōceptionem christi p[re]cedit annunciaro. que est per filij dei p[re]dicationem. sicut qd fides est ex auditu. vt dicitur ad Roma. x. non tamen propter hoc aliquis p[ro] certo scit se gratiam habere. sed scit veram fidem esse quam accipit.

Ad secundū sic p[ro]ceditur

Uidetur qd beate virginis non debuerit annunciaro fieri per angelum. supremis enim angelis fit reuelatio immediate a deo. vt dicit Dionys. viij. ca. cele. ierar. sed mater dei est sup[er] omnes angelos exaltata. ergo videtur qd immediate a deo debuerit sibi annunciari incarnationis mysterium. et non per angelum. Pre. si in hoc oportebat seruari communem ordinem sicut quem diuina hominibus per angelos reuelantur similiter diuina ad mulierem per virtū deferuntur. vnde et Ap[osto]l[us] dicit. i. ad Cor. xij. Mulieres in ecclesijs taceant. et si quid velint discere domini viros suos interrogent. ergo videtur qd beate virginis debuerit annunciari mysterium incarnationis per aliquem

virum. p[re]sertim quia ioseph vir eius super hoc fuit ab angelo instructus. vt legitur Matthei. i. Pre. nullus pot[est] congrue annunciare quod ignorat. sed supremi angeli non plene cognouerunt mysterium incarnationis. vnde Dionys. viij. ca. cele. ierar. ex eorum persona dicit esse intelligendam questionem que ponitur Esa. lxxij. Quis est iste qui venit de edom. ergo videtur qd per nullum angelum potuit conuenienter annunciaro incarnationis fieri. Pre. maiora sunt per maiores nuncios annuncianda. sed mysterium incarnationis est maximum inter omnia alia que per angelos sunt hominibus annunciata. et ergo videtur qd si aliquid per angelum annunciari debuit qd annunciaro fuit p[er] aliquem de supremo ordine. sed Gabriel non est de supremo ordine. sed de ordine archangelorum. qui est penultimus ordo. vnde cantat ecclesia. Gabrielem archangelum credimus diuinitus te esse affaturum non ergo huiusmodi annunciaro per Gabrielem archangelum conuenienter facta est. Sed contra est quod dicitur Luce. i. Missus est gabriel archangelus ad eam. Responso dicendum qd conueniens fuit matri dei annunciari per angelum diuine incarnationis mysterium p[ro]p[ter] tria. Primo quidem vt in hoc etiam seruaretur diuina ordinatio. sicut quā mediantribus angelis diuina ad homines veniunt. vnde dicit Dionys. iij. ca. cele. ierar. qd p[ro]dromum Iesu benedicti mysterium angeli primū edocui sunt. postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. sic ergo diuinitus Gabriel zachariam quod tem docebat p[ro]p[ter] beata[m] esse futuram ex ip[s]o. Vnde autem quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis dei formationis mysterium. Secundo hoc fuit conueniens reparationi humane que futura erat p[er] christum. vnde beda dicit in omel. ap[osto]l[us] humane restorationis principium. v[er]angelus a deo mitteretur ad virginem. partu cōsecrandū diuino. q[ui]a prima p[er]ditionis humane causa fuit cum serpens a dyabolo mitteretur ad mulierem. spiritu sub perbie recipienda. Tertio quia hoc congruebat virginitati matris dei. vnde Hiero. dicit in sermone assumptionis. bene angelus ad virginem mittitur. quia semper e[st] angelus cognata virginitas. p[ro]fecto in carne p[re]ter carnem viuere non est terrena vita sed celestis. Ad. i. ergo d[omi]n[u]m qd mater dei superior erat angelis q[ui]ntum ad dignitatem. ad quā diuinitus eligebatur. sed q[ui]ntum ad firmitatem presentis vite inferior erat angelis. quia etiam ipse christus ratione possibilis vite modico ab angelis minoratus est. vt dicit ad Hebre. ij. sed quia tamen christus fuit viator et comprehensor q[ui]ntum ad cognitionem diuinorum non indigebat ab angelis instru[ti]o[n]e. sed mater dei nō dum erat in statu comprehensorum. et ideo de diuino cōceptu per angelos instruenda erat. Ad. ij. dicendum qd sicut dicit Augu. in sermone de assumptione. beata virgo matra vera existimatione aliquibus accipitur generaliter quia nec conceptus multiplicauit. nec sub v[er]bo id est matris potestate fuit. que visceribus de spiritu sancto christus suscepit. et ideo non debuit mediante viro instru[ti]o[n]e mysterio incarnationis sed mediante angelo. p[ro]p[ter] quod etiam prius est instructa quam ioseph. nam ipsa est instructa ante conceptum. Ioseph autem post eius conceptum. Ad. iij. d[omi]n[u]m qd sicut patet ex auctoritate Dionys. inducta angeli incarnationis mysterium cognouerunt. sed in interrogat[ur] perfectius scire cupientes a xpo huius mysterij rationes que sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. vnde maximus dicit qd virum angeli cognouerunt

ginis et conceptu senis. **S**ed contra est quod dicitur ad Roma. xij. que a deo sunt ordinata sunt angelus aut missus est a deo ad hoc qd virgini annunciarer. vt dicitur Luce. i. ergo ordinatissime fuit annunciatio per angelum completa. **R**ñ. dicendum qd annunciatio congruo ordine per angelum est perfecta. tria enim angelus intendebat circa virginem. Primo quidem reddere mentem eius attentam ad tante rei considerationem. quod quidem fecit eam salutando quadam noua et insolita salutatione vnde Origenes dicit super Lucam qd si scisset ad alium quem piam similem factum esse sermonem. vt ipse que habebat legis scientiam nunquam ea quasi peregrina tali salutatione corruisset. in qua quidem salutatione premisit idonei ratiorem ad conceptum. in eo qd dominus dixit tecum. et prenunciavit honorem consequentem. cum dixit benedicta tu in mulieribus. Secundo autem intendebat eam instruere de mysterio incarnationis. quod in eo erat implendum quod quidem fecit prenunciando conceptum et partum. dicens. ecce concipies in utero etc. et ostendendo dignitatem proles concepte. cum dixit hic erit magnus. et in demonstlando modum conceptionis. cum dixit spiritus sanctus superueniet in te. Tertio intendebat animam eius inducere ad consensum. quod quidem fecit exemplo elizabeth. et ratione sumpta ex diuina potentia. **A**d. i. ergo dicendum qd animo humili nihil est mirabilius quam auditus sue excellentie. ammiratio autem maxime attentionem anime facit. et ideo angelus volens mentem virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterii ab laude eius incepit. **A**d. ij. vñ qd Ambrosius expresse dicit super Lucam. qd beata virgo de verbis angeli non dubitauit. dicit enim temperantior est Marie responsio quam verba sacerdotis zacharie. hic ait. quomodo fiet istud. ille respondit. vñ hoc sciam: negat ille se credere qui negat se scire. ista non dubitat esse faciendum quomodo fieri possit inquirat. Augustinus tamen videtur dicere qd dubitauit. dicit enim li. questionum no. et ve. testa. ambigenti marie de conceptu possibilitate angelus predicat. sed talis dubitatio magis est admirationis quam incredulitatis. et ideo angelus probationem inducit. non ad auferendam infidelitatem sed ad remouendum eius admirationem. **A**d. iij. vñ qd sicut Ambrosius dicit in exameron ob hoc multe steriles preuenerunt. vt partus virginis credatur. et ideo conceptus elizabeth sterilis inducitur. non quasi sufficiens argumentum. sed quasi quoddam figurale exemplum. et ideo ad confirmationem huius exempli subditur argumentum efficax. ex omnipotentia diuina. **Questio XXXI**

Deinde considerandum

est de ipsa conceptione saluatoris. Et primo quod ad materiam de qua corpus eius conceptum est. Secundo quod ad conceptionis auctoritatem. Tertio quod ad modum et ordinem conceptionis. Circa primum queruntur octo. Primo vtrum caro christi fuerit sumpta ab adam. Secundo vtrum fuerit sumpta de dauid. Tertio de genealogia christi que in euangelio ponit. Quarto vtrum decuerit christum nasci de femina. Quinto vtrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis corpus eius formatum. Sexto vtrum caro christi fuerit in antiquis partibus semel aliquid signatum. Septimo vtrum caro christi fuerit peccato obnoxia. Octauo vtrum fuerit in lumbis abrahe

Ad primum sic proceditur

Videtur qd caro christi non fuerit sumpta ex adam. dicit enim Aplos. i. Luce. xv. Primus homo de terra terrenus. secundus homo de celo celestis. primus autem homo est adam. secundus autem homo est christus. ergo christus non est ex adam. sed habet distinctam ab eo originem. **P**re. conceptio christi debuit esse maxime miraculosa. sed maius est miraculum formare corpus hominis ex limo terre quam ex materia humana que de adam trahitur. ergo videtur qd non fuit conueniens christum ab adam carni assumptis. ergo videtur qd corpus christi non debuit formari de massa humani generis deriuata ab adam sed de aliqua alia materia. **P**re. peccatum in hunc mundum intrauit per hominem unum scilicet adam. quia omnes in eo gentes peccauerunt originaliter. vt patet ad Roma. v. sed si corpus christi fuisset ab adam sumptum ipse etiam in adam originaliter fuisset quando peccauit. ergo peccatum originale contraxisset quod non decebat christi puritatem. non ergo corpus christi est formatum de materia sumpta ab adam. **S**ed contra est quod Aplos dicit ad Hebre. ij. nusquam angelos apprehendit. si filius dei. sed semen abrahe apprehendit. semen autem abrahe est sumptum ab adam. ergo corpus christi est formatum de materia ex adam sumpta. **R**ñ. vñ qd christus humanam naturam assumpsit vt eam corruptione purgaret non autem purgatione indigebat humana natura nisi si infecta erat per originem viciatam qua ex adam descendebat. et ideo conueniens fuit vt carne sumeret ex materia ab adam deriuata. vt ipsa natura per assumptionem curaretur. **A**d. i. ergo vñ qd secundus homo id est christus dicitur esse de celo non quidem quantum ad materiam corporis. sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis. vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. **P**rius autem in aeternam corpus christi fuit terrenum sicut et corpus ade. **A**d. ij. vñ qd sicut supra dictum est mysterium incarnationis christi est quoddam miraculosum. non sicut ordinatum ad confirmationem fidei. sed sicut articulus fidei. et ideo in mysterio incarnationis non requiritur qd sit maius miraculum sicut in miraculis que fiunt ad confirmationem fidei sed quod sit diuine sapientie conuenientius. et magis expediens humane saluti quod requiritur in omnibus que fidei sunt. **N**el potest dici qd in mysterio incarnationis non solum attenditur miraculum ex materia conceptus. sed ex modo conceptionis et partus. quia si virgo concepit et peperit deum. **A**d. iij. vñ qd sicut supra dictum est corpus christi fuit in adam semel corpus penitentiam substantiam. quia scilicet ipsa materia corporalis corporis christi deriuata est ab adam. non autem fuit ibi semel seminalem rationem. quia non est peccata ex materiali semine. et ideo non contraxit originale peccatum. sicut ceteri qui ab adam per viam virilis seminis deriuantur.

Ad secundum sic proceditur

Videtur qd christus non sumpsit carnem de semine dauid. Mattheus enim genealogiam christi tenens eam ad ioseph perduxit. ioseph autem non fuit pater christi vt supra ostensum est. non ergo videtur qd christus de genere dauid descenderit. **P**reterea aaron fuit de tribu leui vt patet exodi. vi. Maria autem mater christi cognata dicitur elizabeth. que est filia aaron. vt patet Luce. i. Cum ergo dauid de tribu iuda fuerit vt patet Matb. i. videtur qd christus de semine dauid non descenderit. **P**reterea Hier. xij. dicit de ieconia scribe virum iustum sterilem nec enim erit de semine eius vt quod sedeat super solium dauid. et de christo

dicitur **Esaie. ix.** super solium dauid sedebit. ergo christus non fuit de semine ieconie. et per consequens nec de genere dauid. quia **Martheus** pieconiam a dauid serie generationis perducit. **Sed** contra est quod dicitur ad **Ro. i.** qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem. **Responso** dicendum quod christus specialiter duorum antiquorum patrum filius esse dicitur. abrae. scilicet et dauid. ut patet **Martb. i.** **Prima** est multiplex ratio. **Prima** quidem. quod ad hoc specialiter de christo re promissio facta est. dicit enim abrae **Gen. xxij.** **Benedicentur** in te omnes gentes. quod **Apostolus** de christo exponit dicens ad **Gal. iij.** abrae dicte sunt promissiones et semini eius et non dicit semini. bus quasi in multis sed quasi in vno et semini tuo. qui est christus. ad dauid autem dicitur est. de fructu ventris imponam super sedem tuam. unde et populi iudeorum ut regem honorifice suscipientes dicebant **Mat. xxi.** **Psanna** filio dauid. **Secunda** ratio est quia christus futurus erat rex propheta et sacerdos. abraam autem sacerdos fuit. ut patet ex hoc quod dominus dixit ad eum **Gen. xv.** **Sume** tibi vacam triennem. fuit etiam propheta secundum illud quod dicitur **Gen. xx.** propheta est et orabit pro te. **Dauid** autem rex fuit et propheta. **Tertia** ratio est quod in abraam primo incepit circuncisio. in dauid autem manifestata est dei electio. secundum illud quod dicitur. **i. Regum. xij.** **Quasi** tibi dominus virum iura cor suum. et ideo virumque filius specialiter dicitur. ut ostendatur esse in salutem circumcissioni et electioni gentium. **Ad. i.** ergo dominum quod obiectio fuit fausti manichaei volentis probare christum non fuisse filium dauid. quod non est conceptus ex ioseph. usque ad quem seriem generationis **Martheus** perducit. contra quod **Augu.** respondet. **xxij. li.** contra faustum. quod cum idem euangelista dicat virum marie esse ioseph. et christi matrem virginem esse ex semine dauid. quid restat nisi credere **Mariam** non fuisse extraneam a cognatione dauid. et eam ioseph coniugem non frustra appellatam. propter animorum confederationem. quamvis ei non fuerit carne commixtus. quod potius propter dignitatem materialem ordo generationum ad ioseph perducitur. sic ergo nos credimus etiam **Mariam** fuisse in cognatione dauid. quia scripturis credimus que utrunque dicunt. et christum ex semine dauid secundum carnem. et eius matrem **Mariam** non cum viro concubendo sed virginem. ut enim **Hiero.** dicit super **Martb.** ex vna tribu fuit ioseph et maria. unde secundum legem eam accipere cogebat. ut propinquam propter quod et simul censentur in bertheleem quasi de vna stirpe generati. **Ad. ij.** dominum quod huic obiectioni **Gregorius** nasansenus respondit dicens. quod hoc nunc supermo contigit ut regium genus sacerdotali stirpi iungeretur. ut christus qui est rex et sacerdos ab utrisque nasceretur secundum carnem. vnde et aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem duxit ex tribu iuda coniugem elizabet. filiam aminadab. sic primo potuit fieri. ut pater elizabet aliquam uxorem habuisset stirpe dauid ratione cuius beata virgo **Maria** que fuit stirpe dauid esset elizabet cognata. vel potius econuerso quod pater beate **Marie** de stirpe dauid esset habuit uxorem de stirpe aaron. **Vel** sicut **Augu.** dicit. **xxvi.** contra faustum. si ioachim pater **Marie** de stirpe aaron fuit ut faustus hereticus per quasdam scripturas apocryphas assererat credendum quod mater ioachim fuerit de stirpe dauid vel etiam uxor eius. ita quod per aliquem modum dicamus **Mariam** fuisse de progenie dauid. **Ad tertium** dicendum quod per illam auctoritatem propheticam sicut **Ambrosius** dicit super **Lucam** non negatur ex semine ieconie posteror

nascituros. et ideo de semine eius christus est. et quod regnauit christus non contra prophetiam est. non enim seculari honore regnauit. ipse enim dixit regnum meum non est de hoc mundo.

Ad tertium sic proceditur.

Videtur quod genealogia christi inconuenienter ab euangelistis taxatur. dicitur enim **Esa. liij.** de christo. generatio nem eius quis enarrabit. ergo non fuit christi generatio enarranda. **Pre.** impossibile est vnum hominem duos patres habere. **Sed** **Martheus** dicit quod **Jacob** genuit ioseph virum **Marie.** **Lucas** autem dicit ioseph fuisse filium bely. ergo contraria sibi inuicem scribunt. **Pre.** videtur in quibusdam a se inuicem diuersificari. **Martheus** enim in principio libri incipiens ab abraam descendendo usque ad ioseph. xij. generationes enumerat. **Lucas** autem post baptismum christi generationem christi ponit incipiens a christo et producens numerum generationum usque ad deum ponens generationes septuaginta septem virosque extremum computato. videtur ergo quod inconuenienter christi generationem describant. **Pre.** quarto **Regum. viij.** legitur quod **iozabam** genuit **oziam.** cui successit **iobas** filius fratris eius. huic autem successit filius eius **amasia.** post ista regnavit filius eius **azaias.** qui appellatur **osias.** cui successit **ioathan** filius eius. **Martheus** autem dicit quod **iozabam** genuit **osiam.** ergo videtur quod inconuenienter christi generationem describat. tres reges in medio pretermittentes. **Pre.** omnes qui in christi generatione describuntur patres et matres habuerunt et plurimi etiam eorum fratres habuerunt. **Martheus** autem in christi generatione tres matres tantum nominat. scilicet **thamar** **ruth** et **uxorem** **arie.** fratres autem nominat inde et **iecome.** **Et** iterum **pbare** et **saram.** quorum nihil posuit **Lucas.** ergo videtur euangeliste inconuenienter genealogiam christi descripsisse. **Sed** contra est auctoritas scripture. **Responso** dicendum quod sicut dicitur secunda ad **Timo. iij.** omnis scriptura facta est diuinitus inspirata. que autem diuinitus sunt ordinata sunt. secundum illud ad **Roma. xij.** que a deo sunt ordinata sunt. unde conuenienti ordine genealogia christi est ab euangelistis descripta. **Ad. i.** ergo dominum quod sicut **Hiero.** dicit super **Martheum.** **Elia** loquitur de diuinitate christi generatione. **Martheus** autem enarrat gloriam christi secundum humanitatem. non quidem explicans modum generationis. quia hoc esset infabulare. sed enumerat patres ex quibus secundum carnem christus processit. **Ad secundum** dicendum quod ad hanc obiectionem quam mouit **Julianus** apostata diuersimode de ab aliquibus responderetur. **Quidam** ut **Gregorius** nasansenus dicit. dicunt eosdem esse quos uterque euangelista enumerat. sed sub diuersis nominibus quasi binominis. sed hoc stare non potest quia **Martheus** ponit vnum filiorum dauid scilicet **salomonem.** **Lucas** autem ponit alium scilicet **nathan** quos secundum historiam libri regum constat fratres fuisse. unde alij dixerunt **Martheum** veram genealogiam christi tradere. **Lucam** autem putatiuam. unde de incipit ut putabatur filius ioseph. Erant aliqui ex iudeis qui propter peccata regum iuda credebant christum ex dauid non per reges sed per aliam eius stirpem hominum priuatorum esse nasciturum. **Alij** vero dixerunt quod **Martheus** posuit patres carnales. **Lucas** autem posuit patres spirituales. scilicet iustos viros. qui dicuntur patres propter similitudinem honestatis. **In li. v. de ho. no. et pe. self.**

respondetur qd non est intelligendum qd ioseph a luca dicitur filius esse hely. sed qd hely et ioseph fuerunt tempore christi diuersimode a dauid descendentes. Unde de christo dicitur putabatur filius ioseph. et qd etiam christus fuerit hely filius quasi diceret qd christus ea ratione qua dicitur filius ioseph potest dici filius hely. et omnium eorum qui ex stirpe dauid descendunt. sicut Aplos dicit ad Ro. ix. de quibus. s. iudeis christus est. s. in carnem Augu. v. et in li. de questionibus euangelij tripliciter soluit dicens. Tres cause occurrunt quarum aliqua euangelista secutus est. Aut eni vnus euangelista patre ioseph a quo genitus est nominauit. alter vero vel auum maternum vel aliquem de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat ioseph naturalis pater. et alter adoptauerat eum. Aut morte iudeorum cum sine filijs vnus decessisset eius uxorem propinquus accipiens filium quem genuit propinquo mortuo et putauit. qd est quoddam genus adoptionis legalis. vt ipse Augu. in. ij. de consensu euangelistarum dicit. Et hec vltima causa est verior. qua ena Hiero. sup. Mat. ponit et Eusebius cesariensis in ecclesiastica historia ab affricano hystoriographo traditam auerit. dicunt eni qd mathan et mathar diuersis temporibus de vna eademqz uxore elcha nomine singulos filios procreauerunt. quia mathan qui p salomonem descendit prius eam uxorem cepit. et relicto filio vno iacob nomine defunctus est. post cuius obitum qsi lex viduam alij viro non vetat nubere mathar. qd per mathan genus ducit cum esset ex eadem tribu sed non ex eodem genere relictam mathan accepit uxorem ex qua ipse suscepit filium nomine hely. et sic ex diuerso partu genere efficiuntur iacob et hely vterini fratres. quorum alter. id est iacob fratris sui hely. sine liberis defuncti ex ma dato legis accipiens uxorem genuit ioseph. natura quidem generis suum filium s. in vero legis preceptum hely efficitur filius. et ideo Matheus dicit iacob genuit ioseph. sed Lucas quia generationem legalem describit nullum nominat aliquem genuisse. Et quamuis Bama. dicat qd beata virgo Maria iosephatubebat s. in illam originem qua pater eius dicitur hely quia dicit eaz ex melchi descēdisse tamen credendum est qd etiam ex salomone origine duxerit s. in aliquem modum per illos patres quos enumerat Mat. qui carnalem christi generationem dicitur enarrare presertim cum Ambro. dicat s. in de semine ieremie descendisse. Ad. ij. dicendum qd sicut dicit Augu. in libro de consensu euangelistarum Matheus regiam in christo instituerat psonam. Lucas autem sacerdotalem. vnde in generationibus Mathei signatur sacerdotum successio peccatorum a domino iesu christo in qdru m scilicet per carnis originem similitudinem carnis peccati assumpsit. in generationibus autem luce signatur nostrorum ablutio peccatorum. que est per sacrificium christi. et ideo generationes Matheus descendens enumerat. Lucas autem ascendens. inde est qd Matheus per salomonem ascendit in cuius matre ille peccauit. Lucas vero ab ipso dauid p mathan ascendit. per cuius nominis prophetiam deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiam qd quia Matheus ad mortalitatem nostram christum descendem voluit significare ipsas generationes ab abraam vsqz ad ioseph. et vsqz ad ipsius christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelij sui. Lucas vero non ab initio. sed a baptismo christi generatio nem narrat nec descendendo sed ascendendo. tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans te

stimonium qd Iohannes perhibuit dicens. ecce qui tollit peccata mundi. ascendendo autem transit ab abraam et peruenit ad deum. cui mundati et expiati reconciliamur. Merito etiam adoptionis originem ipse suscepit. quia per adoptionem efficiuntur filij dei. per carnalem vero generationem filius dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse ioseph filium dauid qd de illo sit genitus. sed qd ab illo fuerat adoptatus. cum et ipsum adam filium dei dixit cum sit factus a deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus presentis vite pertinet. propter quatuor partes mundi in quo mortalem vitam duimus sub christo regnante. quadraginta autem quater habent decem et ipsa decem ab vno vsqz ad quatuor progrediente numero consumatur. Posset etiam ad decalogum referri. et quaternarius ad presentem vitam. vel etiam ad quatuor euangelia s. in qd christus regnat in nobis. et ideo Matheus regiam personam christi commendans quadraginta personas posuit. excepto ipso. s. hoc intelligendum est si sit idem ieconias qui ponitur in fine quaternarij et in principio tertij vt Augu. vult qui dicit factum esse ad signandum qd ieconia est facta quedam deflexio ad extraneas gentes. quando in babiloniam transmigratum est. qd etiam prefigurabat christi a circumcissione ad prepuccium migraturum Hiero. autem dicit duos fuisse iochim. id est ieconias. patrem. s. et filium. quorum vterqz in christi generatione assumitur. vt con fiet distinctio generationum. quas euangelista per tres quaternarios distinguit qd ascendit ad quadraginta duas personas. qui etiam numerus conuenit sancte ecclesie hic enim numerus confurgit ex senario. qui signat laborem presentis vite. et septenario qui signat quietem future vite. septies enim septem sunt quadraginta nouem. ipse etiam quater denarius qui ex denario et quaternario confurgit per aggregationem ad eandem significationem pertinere potest que attributa est quadragenario qui confurgit ex eisdem numeris s. in multiplicationem. Numerus autem quo lucas vitur in generationibus signat vniuersitatem peccatorum. denarius enim tanquam iusticie numerus in decem preceptis legis ostenditur. peccatum autem est legis transgressio. denarij vero numeri transgressio est vndenarius. septenarius autem signat vniuersitatem quia vniuersum tempus septenario dierum numero voluitur. septies autem vndecim. xxvij. et ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum. que per christum tolluntur. Ad quartum dicendum qd sicut Hieronimus dicit super Mattheum quia ioram rex generi se miscuerat impiissime ielabel. idcirco vsqz ad tertiam generationem eius memoria tollitur. ne in sancto nauitatis ordine poneretur. et ita vt Abysostimus dicit. Quanta benedictio facta est super ieu qui vindictam fecerat super domum achab et ielabel tanta est maledictio super domum ioram propter filiam iniqui achab et ielabel. vt vsqz ad quartam generationem precidantur filij eius de numero reguz. sicut scriptum est Exodi. ij. Reddam peccatum patrum in filios vsqz ad tertiam et quartam generationem Et etiam attendendum qd et alij reges fuerunt peccatores qui in genealogia christi ponuntur. sed non sunt eorum continua impietas. nam vt dicitur in libro noui et veteris testamenti Salomon merito patri sui remissus in regno est. Roboaz merito abe filij abie filij sui. Porum autem trium continua fuit impietas. Ad quintum dicendum qd sicut dicit Hieronimus super Mattheum

In genealogia saluatoris nulla sanctarum mulierum assu-
mitur. sed eas quas scriptura reprehendit. ut qui propter
peccatores venerat de peccatoribus nascens omnium pec-
cata deleter. unde ponit ibamat que reprehenditur de so-
cetero concubitu et raab que fuit meretrix et rutil que fuit
alienigena. et bersabee vxor yrie. que fuit adultera. que ta-
men nomine viri designat. tum propter peccatum ipsius
quia fuit adulterij et homicidij conscia. tum etiam ut nomi-
nato viro peccatum dauid ad memoriam reuocaretur. et
quia lucas xpm designare intendit ut peccatorum expiato-
rem saluum mulierum mentionem non fecit fratres autē
iude commemorat. ut ostendat eos ad dei populum perti-
nere. cum tamen israhel frater isaac et elau frater iacob a
populo dei fuerunt separati. propter quod in generatione
christi non commemorantur et etiam ut superbiam de no-
bilitate excludat. multi enim fratrum iude ex ancillis nati
fuerunt. sed simul omnes erant patriarche et tribuum pri-
ncipes. Phares autem et saram simul nominantur ut Am-
bro. dicit super Lucam. q. p. eos gemina describit vita po-
pulozum. vna fm legem que signat per saram. altera per fi-
dem. que signatur per phares. Fratres autem iecome po-
nit quia omnes regnauerunt diuersis temporibus. qd in
aljs regibus no acciderat vel quia eorum simul fuit et
iustas et miseria.

Ad quartum sic procedit

Videtur q materia corporis christi no debuit esse assum-
pta de femina. Sexus eni masculinus est nobilior qua fe-
mininus sed magis decuit q xps assumeret id quod est
perfectum in humana natura. ergo videt q non debuerit
de femina carnem assumere. sed magis de viro sicut eua d
costa ade formata est. **¶** Dicitur. quicunq ex femina concip-
itur vtero femine includit. sed deo qui celum et terram
implet ut dicitur Jere. iij. non competit ut paruo femie
vtero indudat. ergo videt q non debuit concipi de femi-
na. **¶** Dicitur. illi qui concipiunt ex femina quandā immū-
diciam patiuntur. ut dicit Job. xxi. Nunquid in iusticia
ri potest homo comparatus deo. aut apparere mundus na-
tus de muliere. sed in christo nulla immundicia esse debu-
it. ipse eni est dei sapientia de qua dicit Sap. vii. q. nihil
inquinatum in illaz incurrit. ergo non videt q debuerit
carnem assumptisse de femina. **¶** Sed contra est qd di-
citur ad Gal. iij. Misit deus filium suum factum ex mu-
liere. **¶** Rn. ddm q licet filius dei carnem humanam as-
sumere potuit de quacunq materia voluisset conuenien-
tissimum tamen fuit ut de femina carnem assumeret. Pri-
mo quidez q per hoc tota natura humana nobilitata est
vnde Augu. dicit in li. lxxiij. q. hominis liberatio i vtro-
q sexu debuit apparere. ergo quia virum oportebat susci-
pere quia sexus honorabilior est conueniens erat ut femi-
nei sexus liberatio hinc appareret quia ille vir de femina
natus est. **¶** Secdo quia p hoc veritas incarnationis asiru-
itur vnde Ambro. dicit in li. de incarnatione multa fm na-
turam inuenies et vltra naturam fm conditionem eterni-
tatis nature in vtero feminei. s. corpus fuit. sed supra conditio-
nem virgo concepit. virgo genera uir. ut crederetur quia
deus erat. qui in nouabat naturaz et homo erat qui fm na-
turam nascebatur ex homine. et Augu. dicit in epla ad ro-
lulianum si omnipotens deus hominem vbiqunq forma-
tum non ex materno vtero crearet sed repentinu in infer-
ret aspectibus nonne opinionem confirmaret erroris. nec
hominem verum suscepisse villo modo crederetur. et dum

omnia mirabiliter facit auferret qd misericorditer fecit.
nunc vero ita. s. inter deum et hominem mediator apparu-
it ut in vnitare persone copulans vtranq naturam et so-
lita sublimaret insolitis. et insolita solitis temperaret. Ter-
tio quia p hunc modum completur omnis diuersitas ge-
nerationis humane. quia primus homo productus est ex
limo terre sine viro et femina. eua vero producta est ex vi-
ro sine femina ceteri homines vero producuntur ex viro et
femina. vnde hoc quartum quasi proprium christo relin-
quebatur. ut produceretur ex femina sine viro. **¶** Ad. i. er-
go ddm q sexus masculinus est nobilior q femininus.
ideo humanam naturam in masculino sexu assumpsit ne
tamen femineus sexus contemneretur. congruus fuit ut
carnem assumeret de femina. vnde dicit Augu. in libro d
agone christiano. nolite vos ipsos contemnere viri. filius
dei virum suscepit. nolite vos ipsos contemnere femine. fi-
lius dei natus est ex femina. **¶** Ad. ij. ddm q sicut Au-
gu. dicit. xxiij. li. contra faustū qui hac obiectione vtebat
non plane inquit catholica fides que xpm dei filium na-
tum fm carnem credit ex virgine nullo modo eundē dei
filium sicut vtero mulieris includit quasi extra non sit. q
si celi et terre administrationem deseruerit. quasi a patre
recesserit. sed vos manichei corde illo quo nihil potestis ni-
si corporalia sanra sumata cogitare ista omnino non capitie.
ut eni dicit in epla ad volusianum. hominum iste sensus
est nihil nisi corporalia valentium cogitare. quorum nullū
potest esse vbiqz totum quoniam p innumerabiles pres-
alud alibi habent necesse est. longe aliud est natura ani-
me q corporis. quanto magis dei qui creator est anime et
corporis nouit vbiqz totus esse. et nullo modo contineri
loco. nouit venire non recedendo vbi erat nouit abire nō
deserendo quo venerat. **¶** Ad. iij. ddm q in conceptione
viri ex femina non est aliquid immundum in qstū ē op-
dei. vnde dicit Apoc. x. qd deus creauit tu ne commise di-
xeris. i. immundum. est tamen ibi aliqua immundicia ex
peccato proueniens. prout ut cum libidine aliquis concip-
it ex commixtione maris et femine. qd tamen in christo
non fuit ut supra ostensum est. Si tamē aliqua ibi esset
immundicia ex ea non inquinaret dei verbum. quod nul-
lo modo est mutabile. vnde Augu. dicit in li. contra qui-
qz hereses deus creator hominis quid est qd te promouet
in mea natiuitate. non sum libidinis conceptus cupidita-
te ego matrem de qua nasceret feci. si solis radius cloacaz
sordes siccate nouerit eis inquinari non nouit. multo
magis splendor lucis eterne quodcuqz radiauerit mūda-
re potest. ipse pollui non potest.

Ad quintum sic procedit

Videtur q caro christi no fuerit concepta ex purissimis san-
guinibus virginis. Dicitur enim in collecta q deus car-
nem sumere verbum suum de virgine voluit. sed caro dif-
fert a sanguine. ergo corpus christi non est sumptum de
sanguine virginis. **¶** Dicitur. sicut mulier formata est mi-
raculose de viro. ita corpus christi miraculose factum est
de virgine. sed mulier non dicit formata esse de sanguine
viri. sed magis de carne et ossibus eius. fm illud qd Gen.
ij. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. ergo
videtur q nec corpus christi formari debuit de sanguine
virginis. sed de carnibus et ossibus eius. **¶** Dicitur. corp-
christi fuit eiusdem speciei cum corporibus aliorum homi-
num. sed corpora aliorum hominum no formantur ex pu-
rissimo sanguine. sed ex femine et sanguine matris. ergo

Quid...
videtur...
fuerit...
nunc...
inter...
mediator...
apparuit...
ut...
in...
vnitare...
personae...
copulans...
vtranque...
naturam...
et...
solita...
sublimaret...
insolitis...
et...
insolita...
solitis...
temperaret...
tertio...
quia...
per...
hunc...
modum...
completur...
omnis...
diuersitas...
generationis...
humane...
quia...
primus...
homo...
productus...
est...
ex...
limo...
terre...
sine...
viro...
et...
femina...
eua...
vero...
producta...
est...
ex...
viro...
sine...
femina...
ceteri...
homines...
vero...
producuntur...
ex...
viro...
et...
femina...
vnde...
hoc...
quartum...
quasi...
proprium...
christo...
relinquebatur...
ut...
produceretur...
ex...
femina...
sine...
viro...
ad...
i...
ergo...
ddm...
q...
sexus...
masculinus...
est...
nobilior...
q...
femininus...
ideo...
humanam...
naturam...
in...
masculino...
sexu...
assumpsit...
ne...
tamen...
femineus...
sexus...
contemneretur...
congruus...
fuit...
ut...
carnem...
assumeret...
de...
femina...
vnde...
dicit...
Augu...
in...
libro...
d...
agone...
christiano...
nolite...
vos...
ipsos...
contemnere...
viri...
filius...
dei...
virum...
suscepit...
nolite...
vos...
ipsos...
contemnere...
femine...
filius...
dei...
natus...
est...
ex...
femina...
ad...
ij...
ddm...
q...
sicut...
Augu...
dicit...
xxij...
li...
contra...
faustū...
qui...
hac...
obiectione...
vtebatur...
non...
plane...
inquit...
catholica...
fides...
que...
xpm...
dei...
filium...
natum...
fm...
carnem...
credit...
ex...
virgine...
nullo...
modo...
eundē...
dei...
filium...
sicut...
vtero...
mulieris...
includit...
quasi...
extra...
non...
sit...
q...
si...
celi...
et...
terre...
administrationem...
deseruerit...
quasi...
a...
patre...
recesserit...
sed...
vos...
manichei...
corde...
illo...
quo...
nihil...
potestis...
nisi...
corporalia...
sanra...
sumata...
cogitare...
ista...
omnino...
non...
capitie...
ut...
eni...
dicit...
in...
epla...
ad...
volusianum...
hominum...
iste...
sensus...
est...
nihil...
nisi...
corporalia...
valentium...
cogitare...
quorum...
nullū...
potest...
esse...
vbiqz...
totum...
quoniam...
p...
innumerabiles...
pres-
alud...
alibi...
habent...
necesse...
est...
longe...
aliud...
est...
natura...
anime...
q...
corporis...
quanto...
magis...
dei...
qui...
creator...
est...
anime...
et...
corporis...
nouit...
vbiqz...
totus...
esse...
et...
nullo...
modo...
contineri...
loco...
nouit...
venire...
non...
recedendo...
vbi...
erat...
nouit...
abire...
nō...
deserendo...
quo...
venerat...
ad...
ij...
ddm...
q...
in...
conceptione...
viri...
ex...
femina...
non...
est...
aliquid...
immundum...
in...
qstū...
ē...
op-
dei...
vnde...
dicit...
Apoc...
x...
qd...
deus...
creauit...
tu...
ne...
commise...
dixeris...
i...
immundum...
est...
tamen...
ibi...
aliqua...
immundicia...
ex...
peccato...
proueniens...
prout...
ut...
cum...
libidine...
aliquis...
concepit...
ex...
commixtione...
maris...
et...
femine...
qd...
tamen...
in...
christo...
non...
fuit...
ut...
supra...
ostensum...
est...
si...
tamē...
aliqua...
ibi...
esset...
immundicia...
ex...
ea...
non...
inquinaret...
dei...
verbum...
quod...
nullo...
modo...
est...
mutabile...
vnde...
Augu...
dicit...
in...
li...
contra...
qui-
qz...
hereses...
deus...
creator...
hominis...
quid...
est...
qd...
te...
promouet...
in...
mea...
natiuitate...
non...
sum...
libidinis...
conceptus...
cupidita-
te...
ego...
matrem...
de...
qua...
nasceret...
fecit...
si...
solis...
radius...
cloacaz...
sordes...
siccate...
nouerit...
eis...
inquinari...
non...
nouit...
multo...
magis...
splendor...
lucis...
eterne...
quodcuqz...
radiauerit...
mūda-
re...
potest...
ipse...
pollui...
non...
potest...
Ad...
quintum...
sic...
procedit...
videtur...
q...
caro...
christi...
no...
fuerit...
concepta...
ex...
purissimis...
san-
guinibus...
virginis...
dicitur...
enim...
in...
collecta...
q...
deus...
car-
nem...
sumere...
verbum...
suum...
de...
virgine...
voluit...
sed...
caro...
dif-
fert...
a...
sanguine...
ergo...
corpus...
christi...
non...
est...
sumptum...
de...
sanguine...
virginis...
Dicitur...
sicut...
mulier...
formata...
est...
mi-
raculose...
de...
viro...
ita...
corpus...
christi...
miraculose...
factum...
est...
de...
virgine...
sed...
mulier...
non...
dicit...
formata...
esse...
de...
sanguine...
viri...
sed...
magis...
de...
carne...
et...
ossibus...
eius...
fm...
illud...
qd...
Gen...
ij...
Hoc...
nunc...
os...
ex...
ossibus...
meis...
et...
caro...
de...
carne...
mea...
ergo...
videtur...
q...
nec...
corpus...
christi...
formari...
debuit...
de...
sanguine...
virginis...
sed...
de...
carnibus...
et...
ossibus...
eius...
Dicitur...
corp-
christi...
fuit...
eiusdem...
speciei...
cum...
corporibus...
aliorum...
homi-
num...
sed...
corpora...
aliorum...
hominum...
no...
formantur...
ex...
pu-
rissimo...
sanguine...
sed...
ex...
femine...
et...
sanguine...
matris...
ergo

videtur qd nec etiam corpus christi fuit conceptum ex puris
 simis sanguinibus virginis. **S**ed contra est qd **Dama.**
 dicit in .ij. li. qd filius dei constituit sibi ipsi ex castis et pu-
 rissimis sanguinibus virginis carnem aeternam aeternam
 li. **R**ñ. dñm qd sicut supra dictum est .in conceptione
 christi fuit sicut conditio nature qd est natus de virgine
 habet autem hoc naturalis conditio qd in generatione aut
 malis femina materiam ministrat ex parte autem matris
 sit principium actuum in generatione .sicut probat phi-
 losophus in libro de generatione animalium .femina autem
 que ex mare concipit non est virgo .et ideo ad supernatura-
 lem modum pertinet qd principium actuum in generatio-
 ne illa fuerit virtus supernaturalis divina .sed ad naturale
 modum eius generatio pertinet qd materia de qua cor-
 pus eius conceptum est sit conformis materie qua alie fe-
 mine subministrat ad conceptionem proli .hec autem ma-
 teria sicut philosophus in libro de generatione animalium .est sanguis
 mulieris non quicunq; sed productus ad quandam am-
 pliozem digestionem per virtutem generatiuam matris .
 ut sit materia apta ad conceptum .et ideo ex tali materia fu-
 it corpus christi conceptum . **A**d .i. ergo dñm qd cu bea-
 ta virgo **Maria** fuerit eiusdem nature cum alijs feminis
 consequens est qd habuit carnem et ossa eiusdem nature .
 carnes autem et ossa in alijs feminis sunt accidentales
 corporis partes .ex quibus constituitur integritas cor-
 poris et ideo subtrahi non possunt sine corporis corrupti-
 one vel diminutione .christus autem qui venerat corrupti-
 ra reparare nullam corruptionem aut diminutionem integri-
 tati matris eius inferre voluit nec debuit . et ideo non de-
 buit corpus christi formari de carne vel ossibus virginis
 sed de sanguine que dum non est actu pars . sed potentia
 totum . ut dicitur in libro de generatione animalium . et ideo
 dicitur carnem assumpsisse de virgine non qd materia cor-
 poris fuerit actu caro . sed sanguis qd est potentia caro . **A**d .ij.
 dicendum qd sicut in prima parte dictum est **Ad**
 quia institutus erat ut principium quoddam humane na-
 ture habebat in suo corpore aliquid carnis et ossis quod
 non pertinebat ad integritatem personalem ipsius sed so-
 lum in quantum erat humane nature principium . et de tali
 formata est mulier absq; viti decremento . s; nihil tale fu-
 it in corpore virginis ex quo corpus christi posset forma-
 ri sine corruptione materni corporis . **A**d .ij. dicendum
 qd semen femine non est generationi aptum . sed est quod-
 dam imperfectum in genere feminis qd non potuit per-
 duci ad perfectum feminis complementum ppter imperfe-
 ctionem virtutis femine . et ideo tale semen non est ma-
 teria que requiritur de necessitate ad conceptum . sicut di-
 cit philosophus in libro de generatione animalium . et ideo in conce-
 ptione christi non fuit . presertim quia licet sit imperfectum
 in genere feminis tamen cum quadam concupiscentia resol-
 uitur sicut et semen matris in illo autem conceptu virginali
 concupiscentia locum habere non potuit . **E**t ideo **Dama**
 scenus dicit qd corpus christi non seminaliter conceptum
 est . sanguis autem menstruus quem femine per singulos
 menses emittunt impuritatem quandam naturalem ha-
 bet corruptionis sicut et cetera superfluitates quibus na-
 tura non indiget sed eas expellit . ex tali autem menstruo
 corruptionem habente quod natura repudiat non forma-
 tur conceptus sed hoc est purgamentum quoddam illi
 puri sanguinis qui digestionem quandam est preparat ad
 conceptum quasi purior et perfectior alio sanguine . habet
 tamen impuritatem libidinis in conceptione aliorum bo-

minum in quantum ex ipsa coniunctione maris et femelle
 talis sanguis ad locum generationi congruum trahit . s; hoc
 in conceptione christi non fuit . quia operatione spiri-
 tus sancti talis sanguis in utero virginali adimatus est . et
 formatus in prolem . et ideo dicitur corpus christi ex castis
 simis et purissimis sanguinibus virginis formatum .

Ad sextum sic proceditur

videtur qd corpus christi fuerit signatum in Adam et in
 alijs patribus . **D**icit enim **Augustinus** . x. super **Gen.** ad
 litteram . qd caro christi fuit in Adam et Abrahā sicut cor-
 pulentam substantiam . sed corpulenta substantia est qd
 dam signatum . ergo christi caro fuit in Adam et in Abrahā
 et in alijs patribus sicut aliquid signatum . **P**roter . ad
Roma . i. dicitur qd christus factus est ex semine David
 sicut carnem . sed semen David fuit aliquid signatum in ip-
 so . ergo christus fuit in David sicut aliquid signatum . et
 eadem ratione in alijs patribus . **P**roter . **C**hristus ad hu-
 manū genus habet affinitatem in quantum ex humano ge-
 nere carnem assumpsit . sed si caro illa non fuit sicut aliquid
 signatum in Adam nullam videtur habere affinitatem ad
 humanum genus quod ex Adam derivatur sed magis ad
 alias res unde materia carnis eius assumpta est . videtur
 ergo qd caro christi fuit in Adam et in alijs patribus sicut aliquid
 quod signatum . **S**ed contra est quod **Augustinus** . x. su-
 per **Gen.** ad litteram . quocunq; modo christus fuit in **Adā**
 et **Abrahā** et alijs homines ibi fuerunt sed non conuertit
 Alij autem homines non fuerunt in Adam et Abrahā sicut
 aliquam materiam signatam . sed solum sicut originem . ut
 in prima parte habitus est . ergo neq; christus fuit in **Adā**
 et **Abrahā** sicut aliquid signatum . et eadem ratione nec in
 alijs patribus . **R**ñ . dicendum qd sicut supra dictum est
 materia corporis christi non fuit caro et os beate virginis
 nec aliquid quod fuerit actu pars corporis eius . sed san-
 guis qui est potentia caro . quicquid autem fuit in beata vir-
 gine a parentibus acceptum fuit actu pars corporis bea-
 te virginis . unde illud quod in beata virgine fuit a pare-
 ntibus acceptum non fuit materia corporis christi . et ideo
 dicendum est qd corpus christi non fuit in Adam et in alijs
 patribus sicut aliquid signatum . ita scilicet quod aliqua
 pars corporis **Adē** vel alicuius alterius . posset designa-
 ri determinate ut diceretur qd ex hac materia formabitur
 corpus christi . sed fuit ibi sicut originem . sicut et caro alio-
 rum hominum . corpus enim christi habet relationem ad
 Adam et ad alios patres mediante corpore matris eius .
 unde nullo alio modo fuit in patribus corpus christi quā
 corpus matris eius quod non fuit in patribus sicut mate-
 riam signatam sicut nec corpora aliorum hominum . ut in
 prima parte dictum est . **A**d .i. ergo dicendum qd cum di-
 citur christum fuisse in Adam sicut corpulentam substan-
 tiam non est intelligendum hoc modo qd corpus christi in
 Adam fuerit quedam corpulenta substantia . sed quia cor-
 pulenta substantia christi . id est . materia quam sumpsit
 ex virgine fuit in Adam sicut in principio actiuo . non au-
 tem sicut in principio materiali . quia scilicet per virtutes
 generatiuas **Adē** et aliorum ab **Adam** descendentiū vsq;
 ad beatam virginem factum est ut illa materia taliter pre-
 pararetur ad conceptum corporis christi . non autem fuit ma-
 teria illa formata in corpus christi per virtutem feminis
 ab Adam derivatam . et ideo christus dicit fuisse in **Adā**
 originaliter sicut corpulentam substantiam . non autem sicut
 materiam feminalem . **A**d .ij. dicendum qd corpus christi
 G s

vir qui ante me factus est. quia prior me erat. et ego nesciebam eum. Sed ut manifestetur in israel. propterea veni ego in aqua baptizans. et testimonium perhibuit Iohannes dicens. Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo et sic dicitur Iohan. i. figuram autem eius gerebat Melchisedech. ut probat apostolus ad Hebreos. vij. Per hoc ergo quod Abrahā Melchisedech decimas dedit prefiguravit se velut in peccato conceptum. et omnes qui ab eo descendunt erant ea ratione ut peccatum originale contraherent indigere curatione que est per christum. Isaac autem et Jacob Levi. et omnes alij sic fuerunt in Adam ut ex eo derivarentur non solum sed corpulentam substantiam sed etiam secundum rationem seminalem. per quam peccatum originale contrahitur. et ideo omnes in Abrahā sunt decimati. id est. prefigurati indigere curatione que est per christum. Sola autem christus sic fuit in Abrahā. ut ab eo derivaretur non secundum rationem seminalem sed secundum corpulentam substantiam. et ideo non fuit in Abrahā sicut curatione indigens. sed magis sicut vulneris medicina. et ideo non fuit in lumbis Abrahā decimatus. Et per hoc patet responsio ad primū. Ad. ij. dicendum quod beata virgo prout fuit in originali concepta fuit in Abrahā sicut curatione indigens. et ideo fuit ibi decimata. velut inde descendens secundum seminalem rationem. de corpore autem christi non est sic. ut dictum est. Ad. iij. dicendum quod caro christi dicitur fuisse in antiquis patribus peccato obnoxia secundum qualitatem quam habuit in ipsis parentibus qui fuerunt decimati. non autem secundum qualitatem quam habet prout est actu in christo qui non est decimatus. Ad. iij. dicendum quod sacerdotium leviticum secundum carnis originem derivabatur. unde non minus fuit in Abrahā quā in Levi. unde per hoc quod Abrahā decimas dedit Melchisedech tanquā maiori ostenditur sacerdotium Melchisedech in quantum gerit figuram christi esse maius sacerdotio levitico. Sacerdotium autem christi non sequitur carnis originem. sed gratiam spirituales et ideo potest esse quod pater dedit decimas alicui sacerdoti tanquā maiori. et tamen filius eius si sit pontifex est maior illo sacerdote. non propter carnis originem sed propter gratiam spirituales quam habet a christo. **Questio XXXII**

Deinde considerandum

est de principio actiuo in conceptione christi. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo utrum spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis christi. Secundo utrum possit dici quod christus sit conceptus de spiritu sancto. Tertio utrum possit dici quod spiritus sanctus sit pater christi secundum carnem. Quarto utrum beata virgo aliquid actiue egerit ad conceptionem christi

Ad primū sic proceditur

Videtur quod efficere conceptionem christi non debeat attribui spiritui sancto. Quia ut Augustinus dicit in. i. de trinitate. Indivisa sunt opera trinitatis. sicut et indivisa est essentia trinitatis. sed efficere conceptionem christi est quoddam opus diuini. ergo videtur quod non magis sit attribuendum spiritui sancto quā patri vel filio. Preterea. apostolus dicit ad Gal. iij. Cum venit plenitudo temporis misit deus filium suū factum de muliere. factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut adoptionem filiorum reciperemus. Quod exponens Augustinus. iij. de trinitate dicit. eo videtur missum quo factum ex muliere sed

missio attribuitur precipue patri. ut in prima parte habetur. ergo et conceptio secundum quam factus est ex muliere debet precipue patri attribui. Preterea. Proverb. ix. edificavit sibi domū. est autem sapientia dei ipse christus secundum illud. i. Corinth. i. christus dei virtutem et sapientiam. domus autem huius sapientie est corpus christi quod etiam dicitur templū dei secundum illud Iohan. ij. hoc autem dicebat de templo corporis sui. ergo videtur quod efficere conceptionem christi debet precipue attribui filio. non autem spiritui sancto. Sed contra est quod dicitur Iu. i. Spiritus sanctus superueniet in te. et. Rñ. dicendum quod conceptioni christi tota trinitas est operata. Attribuitur tamen hoc spiritui sancto triplici ratione. Primo quia hoc congruit cause incarnationis. que consideratur ex parte dei. Spiritus enim sanctus est amor patris et filij. ut in prima parte dictum est. Vocatur etiam in principio dei amore prout filius dei carnem sibi assumet in vtero virginali. unde dicitur Iohan. ij. Sic deus dilexit mundum ut filium suū unigenitum daret. ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suū in mundum ut iudicaret mundum sed ut saluaret mundum per ipsum. Secundo quia hoc congruit cause incarnationis ex parte nature assumptae. quia per hoc datur intelligi quod humana natura assumpta est a filio dei in unitate persone. non ex aliquibus meritis sed ex sola gratia que spiritui sancto attribuitur secundum illud. i. Corinth. ij. Diuisiones gratiarū sunt. vñ autem idem spiritus. Et diuisiones ministracionū sunt idem autem dominus. Et diuisiones operationū sunt idem deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientie. alij autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu alij gratia sanitarum in vno spiritu. Alij operatio virtutum. alij probetia. alij discretio spirituum. alij genera linguarum. alij interpretatio sermonū. Nec autem omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis prout vult. Unde Augustinus. dicit in enchirid. Iste modus quo natus est christus de spiritu sancto insinuat nobis gratiam dei. qua homo nullis precedentibus meritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularet in tantam unitatem persone ut idem ipse filius dei esset. Tertio quia hoc congruit termino incarnationis. ad hoc enim terminata est incarnatio ut homo ille qui excipiebatur esset sanctus et filius dei. vtrunque autem horum attribuitur spiritui sancto nam per ipsum efficiuntur homines filij dei. secundum illud ad Gal. iij. Quoniam estis filij dei misit deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem abba pater. Itaque iam non est seruus sed filius quod si filius et heres patris. sed tunc quidem ignorantes deum. his qui natura non sunt dei seruiebant. Nunc autem cum cognouerint deum imo cogniti sitis a deo. quod peruenimus iterum ad firmam et regna elementa quibus deuo seruire vultis. ipse etiam est spiritus sanctificationis. ut dicitur ad Roma. i. sicut ergo alij per spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter ut sint filij dei adoptiui. ita christus per spiritum est in sanctitate conceptus ut esset filius naturalis. unde ad Roma. i. secundum vnam gloriam. quod permittit qui predestinatus est filius dei in virtute manifestatur per id quod immediate sequitur secundum spiritum sanctificationis. id est. per hoc quod conceptus est de spiritu sancto et ipse angelus annūciās per hoc quod promiserat spiritus sanctus superueniet in te. **concludit**

Ideoq; et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Ad. i. ergo dicendum qd opus conceptionis comu- ne quidem est toti trinitati. fm tamen modum aliquem attribuitur singulis personis. nam patri attribuitur au- toritas respectu persone filij. qui per huiusmodi conce- ptionem sibi assumpsit. filio autem attribuitur ipsa car- nis assumptio. sed spū sancto attribuitur formatio corpo- ris quod assumitur a filio. nam spū sanctus est spiritus filij. fm illud ad Gal. iij. misit deus spiritū filij sui i cor- da vestra clamantem abba pater. Itaq; iam non est ser- uus sed filius qd si filius et beres per deum. sed tunc qui- tem ignorantēs deum. bis qui natura non sunt vq; seruite- bans. Nunc autem cum cognoueritis deum imo cogni- ti hinc a deo. quō querimini etc. sicut autem virtus anti- me que est in semine per spiritum qui in semine includit format corpus in generatione aliorum hominū ita virtus dei que est ipse filius fm illud. i. ad Corinth. i. christum dei virtutem per sanctū spiritū corpus formauit quod as- sumpsit. et hoc etiam verba angeli demonstrent dicentis Spū sanctus superueniet in te. quasi ad preparandā et formandam materiam corporis christi. et virtus altissimi id est. christus obumbrabit tibi. id est. corpus humanita- tis in te accipiet incorporeū lumen diuinitatis. et tūc enī a lumine formatur et corpore. vt dicit Grego. viij. mora. altissimus autem intelligitur pater cuius virtus est filius

Ad. ij. dicendū qd missio refertur ad personam assumē- rem que a patre mittitur. sed conceptio refertur ad corpus quod opatione spū sancti formatur. et ideo licet missio et conceptio sint idem subiecto. quia tamen differunt ratio- ne missio attribuit patri. efficere autem conceptionem spū sancto. sed carnem assumere filio attribuit. Ad. iij. dōz qd sicut Aug. dicit in li. de. q. no. et ve. testa. Questio ista gemina ratione debet intelligi. primo enī domus christi ecclesia est. quam edificauit sibi sanguie suo. deinde po- test et corpus eius dici domus eius. licet dicit templū eius factū autē spū sancti filij dei est ppter nature et voluntatis vnitatem.

Ad secundū sic procedit.

Videt qd christus non debeat dici pceptus de spiritu sancto Quia sup illud ad Roma. xi. ex ipso et per ipsum et ip- so sunt oia. dicit glo. Aug. attendendū qd non ait de ipso sed ex ipso. ex ipso enī celū sunt et terra. quia fecit ea. nō au- tem de ipso qd nō de substantia sua. sed spū sancto. nō forma- uit christū de sua substantia. ergo christus non debet dici cō- ceptus de spū sancto. Preterea. principū actiuū de qd ali- quid percipitur se habet sicut semē in generatione. sed spū sanctus nō se habuit sicut semē in pceptione christi. Dicit. n. Hierony. in expositiōe catholice fidei. nō sicut quidā sce- leratissimi opinant spū sanctū dicimus fuisse pro semine sed potentia et virtute creatiōis dicimus esse opatū. id est formatū corpus christi. nō ergo debet dici qd christus de spū sancto sit pceptus. Pre. nihil de duobus format nisi aliquo modo comixtis. sed corpus christi formatū est de virgine Maria. si ergo christus dicatur pceptus de spū sancto videtur qd facta sit comixtio quedam spū sancti et materie quam virgo ministravit. qd pater esse falsum. non ergo christus debet dici de spū sancto pceptus. Sz ptra ē quod dicit Matth. i. anteq; puenirent inuenta est in vtero habens de spū sancto. Rn. vdim qd conceptio non attribuitur soli corpori christi. sed etiam ipsi christo ratione ipsius corporis. in spū autem sancto duplex habi-

tudo consideratur respectu christi. nam ad ipsum filium dei qui dicitur conceptus habet similitudine subitanea litatis ad corpus autem christi habet similitudine cause et efficiens. hec autem prepositio de vtraq; habitudine de- signat. sicut cum dicimus hominem aliquem de suo pa- tre. et ideo puenienter dicimus siue dicere possumus chris- tum esse conceptum de spū sancto. hoc modo qd efficacia spū sancti refertur ad corpus assumptum. substantia- litas ad personam assumentem. Ad. i. ergo dicendum qd corpus christi quia non est substantiale spiritui sancto nō ppter potē dici de spū sancto pceptus sz mag. ex spū sco sic dicit Ambros. in li. de spū sco. qd ex aliq est aut ex sub- stantia aut ex potestate eius est. ex substantia sicut filius qui a patre est. ex potestate sicut ex deo omnia que et i vtero habuit Maria ex spiritu sancto. Ad. ij. dicendū qd su- per hoc videtur esse quedam diuersitas Hieronymi ad alios doctores qui asserunt spiritū sanctū in conceptione fuisse pro semine. Dicit enī Chrysost. super Mattheū. vnguento dei in virgine ingressuro precessit spū sanctus vt precedente spiritu sancto in sanctificatione nascat chris- tus fm corpus diuinitate ingrediente p semē. Et Pa- mascenus dicit in. ij. libro obumbrabit super ipsas dei sa- pienna et virtus veluti diuinū semen sed hoc defacili solu- uitur. quia fm qd in semine includitur virtus actiua sicut Chrysost. et Damasc. comparant semen spū sancto. vt etiam filio qui est virtus altissimi. fm autem quod in se- mine intelligitur substantia corporalis que est. in concep- tione transmutata negat Hierony. spiritū sanctum fuisse pro semine. Ad. iij. dicendū qd sicut dicit August. in enchirid. non eodem modo dicitur christus conceptus aut natus de spiritu sancto et de Maria virgine. nam de Ma- ria virgine materialiter de spiritu sancto effectiue. et ideo non habuit hic locum comixtio.

Ad tertium sic procedit

Videtur qd spū sanctus debeat dici pater christi fm hūa- nitatez. Quia fm philosophū in libro de generatiōe ani- malium. pater dat principium actiuum in generatione. mater vero ministrat materiam. sed beata virgo dicitur mater christi propter materiam quam in conceptione eius ministravit. ergo videtur qd spiritū sanctus possit dici pater eius propter hoc quod fuit principū actiuum in conceptione ipsius. Preterea. Sicut mentes aliorū sanctorum formatū per spiritū sanctum ita etiam cor- pus christi est per spiritū sanctum formatū. sed alij san- cti propter dictam formationem dicuntur filij totius tri- nitatis. et per consequens spiritū sancti. videtur ergo qd christus debeat dici filius spiritū sancti in quantum cor- pus eius est spiritu sancto formatum. Preterea. De- us dicitur pater noster fm hoc quod nos fecit. fm illud Deut. xxxij. Nonne ipse est pater tuus qui possedit te et fecit et creauit te. sed spiritū sanctus fecit corpus christi vt dictum est. ergo spiritū sanctus debet dici pater christi. fm corpus ab ipso formatum. Sed contra est quod Augustinus dicit in libro enchiridion. Natus est christus de spiritu sancto non sicut filius et de Maria sicut filius. Responsio dicendum qd omnia paternitatis et mater- nitatis et filiationis generationem consequuntur non ta- men quatuorlibet sed ppter generationem viuentium et animalium. Non enim dicitur qd ignis generatus sit filius ignis generantis. nisi forte fm metaphozas. sed hoc solum dicitur in animalibus quoz generatio est magis

Quo-
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur
 nona nec capillus dicitur
 nona nascitur de matre
 nona generans. et sicut dicitur
 ppter te dicitur quod in
 filio dicitur conceptus. sed sicut dicitur
 similitudine generantis. et sicut dicitur
 compositus qui nascitur de
 no. et dicitur quod dicitur

perfecta. nec tamen omne quod in animalibus generatur filiationis nomen accipit. sed solum id quod generat in similitudinem generantis. unde sicut dicit Aug. non dicimus quod capillus qui nascitur ex homine sit filius hominis. nec etiam dicimus quod homo qui nascitur sit filius seminis. quia nec capillus habet similitudinem hominis. nec homo qui nascitur habet similitudinem seminis. sed hominis generantis. et si quidem sit perfecta similitudo erit perfecta filiationis tam in divinis quam in humanis. Si autem sit similitudo imperfecta est etiam filiationis imperfecta. Est autem similitudo imperfecta in quantum homo est creatus ad imaginem similitudinis dei. et in quantum creatus est secundum similitudinem gratie. et ideo utroque modo potest homo dici filius dei. et quia scilicet est creatus ad imaginem dei et quia est assimilatus per gratiam. Est autem considerandum quod illud quod de aliquo dicitur secundum perfectam rationem. non est dicendum de eo secundum rationem imperfectam. sicut quia fortes dicitur naturaliter homo secundum propriam rationem hominis nunquam dicitur homo secundum rationem alterius hominis licet ipse forte assimilatur alteri homini. Christus autem est filius dei secundum perfectam rationem filiationis. unde dicitur secundum humanam naturam sit creatus et iustificatus. non tamen debet dici filius dei neque ratione creationis neque ratione iustificationis. sed solum ratione generationis et tamen secundum quam est filius solius patris. et ideo nullo modo debet dici Christus filius spiritus sancti. nec etiam totius trinitatis. Ad. i. ergo dicitur quod Christus conceptus est de matre virgine materiam ministrante in similitudinem speciei et ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quod homo conceptus est de spiritu sancto sicut de principio activo. non tamen secundum similitudinem speciei sicut homo nascitur de patre suo. et ideo Christus non dicitur filius spiritus sancti. Ad secundum dicendum. quod homines qui spiritu aliter formantur a spiritu sancto non possunt dici filii dei secundum perfectam rationem filiationis. et ideo dicuntur filii dei secundum rationem imperfectam. que est secundum similitudinem gratie. que est a tota trinitate. sed de christo est alia ratio. ut dicuntur et. Et similiter dicitur ad. iij.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod beata virgo active egerit in conceptione corporis christi. Dicit enim Damasc. in libro. iij. quod spiritus sanctus supervenit virgini purgans ipsam. et virtutem susceptivam verbi dei tribuens simul autem et generativam. sed virtutem generativam passivam habebat a natura. sicut et quilibet femina. ergo dedit ei virtutem activam generativam et sic aliquid active egerit in conceptione. Preterea. Dantes virtutes anime et mirabiles sunt virtutes active. sicut commentator dicit in. ij. de anima. Sed potentia generativa tam in matre quam in femina pertinet ad animam vegetabilem. ergo tam in matre quam in femina active operatur ad conceptionem proliis. Preterea. femina ad conceptum proliis materiam ministrat ex qua naturaliter corpus formatur. sed natura est principium motus intrinsecum. ergo videtur quod in ipsa materia quam beata virgo ministravit ad conceptum christi fuit aliquod principium activum. Sed contra est. quod principium activum in generatione dicitur ratio seminalis. Sed sicut dicit Augustinus super Genes. ad litteram. Corpus christi in sola materia corporali. per divinam conceptionis formationisque rationem de virgine assumptum est. non autem secundum aliam quam rationem seminalem. ergo beata virgo nihil active

fecit in conceptione corporis christi. Rñ. dicendum quod quidam dicunt beatam virginem alio modo active esse operatam in conceptione christi et naturalis virtute et supernaturali. Naturali quidem virtute. quia ponunt quod in qualibet materia naturali est aliquod principium activum. aliqui credunt quod non esset transmutatio naturalis in quo decipiuntur quia transmutatio dicitur naturalis propter principium intrinsecum. non solum activum sed etiam passivum. expresse enim philosophus dicit in. vij. phisic. quod in gravibus et levis est principium passivum motus naturalis et non activum. nec est possibile quod materia agat ad sui formationem. quia non est actu. nec est possibile quod aliquid moveat seipsum nisi dividatur in duas partes. quarum una sit movens et alia mota. quod in solis animalibus contingit. ut probatur in. vij. phisicorum. Supernaturali autem virtute. quia dicuntur ad matrem requiri. quod non solum materiam ministrat. que est sanguis menstrualis. sed etiam semen quod commixtum virili semine habet virtutem activam in generatione. et quia in beata virgine nulla fuit facta resolutio seminis propter integritatem eius virginitatem. dicunt quod spiritus sanctus supernaturaliter ei tribuit virtutem activam in conceptione corporis christi quam alie matres habent per semen resolutum. Sed hoc non potest stare. quia cum quilibet res sit propter suam operationem. ut dicitur in. ij. de celo. Natura non distingueret ad opus generationis sexum maris et femine nisi esset distincta operatio maris ab operatione femine. In generatione autem distinguitur operatio agentis et patientis. unde relinquitur quod tota virtus activa sit ex parte maris. passiva autem ex parte femine. propter quod in plantis in quibus utraque vis commiscetur. non est distinctio maris et femine. quia ergo beata virgo non hic accepit ut esset pater christi sed mater. consequens est quod non accepit potentiam activam in conceptione christi. siue aliquid egerit ex quo sequitur ipsam fuisse patrem christi. siue nihil egerit ut quidam dicunt. ex quo sequitur potentiam activam frustra ei fuisse collatam. Et ideo dicendum est quod in ipsa conceptione christi beata virgo nihil active operata est. sed solum materiam ministravit. operata est tamen ante conceptionem aliquid active preparando materiam ut esset apta conceptui. Ad primum ergo dicendum quod illa conceptio tria privilegia habuit scilicet quod esset sine peccato originali. quod esset non puri hominis sed dei et hominis. Item quod esset conceptio virginis. et hoc tria habuit a spiritu sancto. et ideo dicit Damascenus. Quantum ad primum quod spiritus sanctus supervenit virgini purgans ipsam. id est. preservans. ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundum dicit. et virtutem susceptivam verbi dei tribuens. id est. ut conciperet verbum dei. Quantum ad tertium dicit. simul autem et generativam ut scilicet manens virgo posset generare. non quidem active sed passive. sicut alie mulieres hoc consequuntur ex semine viri. Ad secundum dicendum quod potentia generativa in femina est imperfecta respectu potentie generativae que est in matre. et ideo sicut in artibus. ars inferior materiam disponit. ars autem superior inducit formam. ut dicitur in. ij. phisicorum. ita etiam virtus generativa femine preparat materiam. virtus autem activa maris format materiam preparatam. Ad tertium dicendum. quod ad hoc quod transmutatio sit naturalis non requiritur quod in materia sit principium activum. sed solum passivum. ut dictum est.

fuit animatum in primo instanti sue conceptionis. **P**reterea. Ubicumque est prius et posterius. oportet esse plura instantia. sed secundum philosophum in libro de generatione animalium. in generatione hominis requiritur prius et posterius. prius enim vivum. postea animal. et postea homo. non ergo potuit animatum corpus christi perfici in primo instanti sue conceptionis. **S**ed contra est quod Damascenus dicit in. iiij. libro. simul caro simul dei verbi caro simul caro animata anima rationali et intellectuali. **R**espondetur. Dicendum quod ad hoc quod conceptio ipsi filio dei attribuitur. ut in symbolo confitemur dicentes. Qui conceptus est de spiritu sancto. necesse est dicere quod ipsum corpus dum conciperetur esset a verbo dei assumptum. ostensum est autem supra quod verbum dei a sumpsit corpus mediante anima et animam mediante spiritu. id est intellectu. unde oportet quod in primo instanti conceptionis. corpus christi esset animatum anima rationali. **A**d primum ergo dicendum quod principium inspirationis anime potest considerari dupliciter. Uno modo secundum dispositionem corporis. et sic non ab alio principio inspirata est anima corpori christi et corporibus aliorum hominum. Sicut enim statim formato corpore alterius hominis infunditur anima. ita fuit in christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus. et sic quia prius tempore formatum fuit perfecte corpus christi. prius tempore etiam fuit animatum. **A**d secundum dicendum. quod anima requirit debitam quantitatem in materia cui infunditur. sed ista quantitas quandam latitudinem habet. quia in maiori et minori quantitate saluatur. quantitas autem corporis quam habet cum sibi primo infunditur anima. proportionatur quantitati perfecte. ad quam per augmentum perveniet ita scilicet quod maiorum hominum maiorem quantitatem habent corpora in prima animatione. christus autem in perfecta etate habuit decentem et mediocrem quantitatem cui proportionabatur quantitas quam corpus eius habuit in tempore quo aliorum hominum corpora animantur. minorem tamen habuit in principio sue conceptionis. Ita tamen illa parva quantitas non erat tam parva. ut in ea non posset ratio animati corporis conservari. cum in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animantur. **A**d tertium dicendum quod in generatione aliorum hominum locum habet. quod dicit philosophus. propter hoc quod successively corpus formatum et disponitur ad animam. unde primo tanquam imperfecte dispositum recipit animam imperfectam. sed corpus christi propter infinitam virtutem agentis fuit perfecte dispositum in instanti. unde statim in primo instanti recepit formatam perfectam. id est rationalem animam.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod caro christi prius fuit concepta. et postmodum assumpta. quod enim non est non potest assumi. sed christi caro per conceptionem esse incepit. ergo videtur quod fuit assumpta a verbo dei postquam fuit concepta. **P**reterea. Caro christi fuit assumpta a verbo dei mediante anima rationali. sed in termino conceptionis accepit animam rationalem. ergo in termino conceptionis fuit assumpta. sed in termino conceptionis dicitur iam concepta. ergo prius fuit concepta et postmodum assumpta. **P**reterea. In omni generatione prius est id quod est imperfectum eo quod est perfectum. ut patet per philosophum. in metaphisicis. **S**ed corpus christi est quoddam generatum.

ergo ad vitam perfectionem que consistit in unione ad verbum dei. non statim in primo instanti conceptionis pervenit. sed prius fuit caro concepta et postmodum assumpta. **S**ed contra est quod Augustinus dicit in libro de fili ad Petrum. firmissime tene et nullatenus dubites. carnem christi non fuisse conceptam in utero virginis priusquam susciperetur a verbo. **R**espondetur. dicendum. quod sicut supra dictum est. proprie dicimus deum factum hominem. non autem proprie dicimus quod homo factus sit deus. quia scilicet deus assumpsit sibi id quod est hominis. non autem preexistit id quod est hominis quasi per se subsistens antequam susciperetur a verbo. **S**i autem caro christi fuisse concepta antequam susciperetur a verbo habuisset aliam ypothesim verbi dei quod est contra rationem incarnationis secundum quam ponimus verbum dei esse unitum humane nature et omnibus partibus eius in unitate ypothesis. nec fuit conveniens quod ypothesim preexistentis humane nature vel alicuius partis eius verbum dei sua assumptione destrueret. et ideo contra fidem est dicere quod caro christi prius sit concepta et postmodum assumpta a verbo dei. **A**d primum ergo dicendum. quod si caro christi non fuisset in instanti formata seu concepta. sed per temporis successionem oporteret alterum duorum sequi. vel quod assumptum nondum esset caro. vel quod prius esset conceptio carnis quam eius assumptio. sed quia ponimus conceptionem in instanti esse perfectam. consequens est in illa carne simul fuisse conceptam et conceptum esse. et sic dicit Augustinus in libro de fide ad Petrum. dicimus ipsum verbum dei sui carnis acceptione conceptum. ipsamque carnem verbi in carnatione conceptam. **E**t per hoc patet responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur concepta est et animata. **A**d tertium dicendum quod mysterio incarnationis non consideratur ascensus. quasi alicuius preexistentis proficientis usque ad unionis dignitatem. sed potius ibi consideratur descensus secundum quod perfectum dei verbum imperfectionem nature nostre sibi assumpsit. secundum illud Job. vi. Descendi de celo.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod conceptio christi fuit naturalis. secundum enim conceptionem carnis christus dicitur filius. est autem verus et naturalis filius hominis sicut verus et naturalis dei filius. ergo conceptio eius fuit naturalis. **P**reterea. nulla creatura producit operationem miraculosam. sed conceptio christi attribuitur beate virgini que est pura creatura. dicitur enim quod virgo christum concepit. ergo videtur quod non sit miraculosa sed naturalis conceptio. **P**reterea. ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis sufficit quod principium passivum sit naturale. ut supra habitum est. sed principium passivum ex parte matris in conceptione christi fuit naturale. ut ex dictis patet. ergo conceptio christi fuit naturalis. **S**ed contra est quod Dionysius dicit in epistola ad Gayum monachum super hominem operatur scilicet christus ea que sunt hominis. et hoc monstrat virgo supernaturaliter concipiens. **R**espondetur. dicendum. quod sicut Ambrosius dicit in libro de incarnatione. multa in hoc mysterio. et secundum naturam invenies et ultra naturam. si enim consideremus id quod est ex parte materie conceptus quam mater ministravit totum est naturale. **S**i vero consideremus id quod est ex parte virtutis acrive totum est miraculosum. **E**t quia unumquodque magis iudicatur secundum formam quam secundum materiam. et similiter fuit

eti qd successive perficitur. sed est actus iam perfecti vt dicitur in ij. de anima. Et ideo dicendum est qd christus in primo instanti sue conceptionis habuit vsu liberi arbitrii. Ad primum ergo dicendum qd esse est prius natura qd agere. non tamen est prius tempore. sed simul cum agens habet esse perfectum incipit agere. nisi sit aliquid impediens. sicut ignis cum generatur incipit simul calefacere et illuminare. sed calefactio non terminatur in instanti. sed per temporis successione. illuminatio autem perficitur in instanti. et talis operatio est vsus liberi arbitrii. Ad secundum dicendum qd simul cum terminatur consilium vel deliberatio potest esse electio. illi autem qui deliberatione consilij indigent in ipsa terminatione consilij primo habent certitudinem de eligendis. et ideo statim eligunt. ex quo patet qd deliberatio consilij non impeditur ad electionem nisi propter inquisitionem incerti. christus autem in primo instanti sue conceptionis sicut habuit plenitudinem gratie iustificantis. na habuit plenitudinem veritatis cognite. sicut illud. plenum gratie et veritatis. unde quasi habens omnem certitudinem. potuit statim in instanti eligere. Ad tertium dicendum. qd intellectus christi sicut scientiam infusam poterat intelligere etiam non convertendo se ad fantasmata. vt supra habitus est. unde poterat in eo esse operatio voluntatis et intellectus absqz operatione sensus. sed tamen potuit inesse operatio sensus in primo instanti sue conceptionis. maxime quantum ad sensum tactus. quo sensu proles concepta sentit in matre. etiam antequam animam rationalem obtineat. vt dicitur in libro. de gene. animalium. unde cum christus in primo instanti sue conceptionis habuit animam rationalem formato iam et organiato corpore eius. multo magis in eodem instanti poterat habere operationem sensus tactus.

Ad tertium sic proceditur

Videtur qd christus in primo instanti sue conceptionis mereri non potuit. sicut enim se habet liberum arbitrium ad merendum. ita ad demerendum. sed dyabolus in primo instanti sue creationis no potuit peccare. vt in prima prehabitu est. ergo neqz anima christi in pmo instanti sue creationis quod fuit primum instans conceptionis christi potuit mereri. Preterea. Illud quod homo habet in pmo instanti sue conceptionis videtur ei esse naturale. quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis. Sed naturalibus non meremur. vt patet ex his que dicta sunt in secunda parte. ergo videtur qd vsus liberi arbitrii quez christus habuit sicut hominem in primo instanti sue conceptionis non fuit meritorius. Preterea. Illud qd semel aliquis meruit iam facit quodammodo suum. et ita non videtur qd iterum possit illud idem mereri. quia nullus meretur quod suum est. Si ergo christus in primo instanti sue conceptionis meruit sequitur qd postea nihil meruit. quod patet esse falsum. non ergo christus in primo instanti sue conceptionis meruit. Sed contra est quod Augustinus dicit super Exodi. Non habuit omnino christus iuxta anime meritum quo potuisset proficere. potuisset autem proficere in merito si in primo instanti sue conceptionis non meruisset. ergo in primo instanti sue conceptionis christus meruit. Ad. dicendum. qd sicut supra dictum est. christus in primo instanti sue conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio. Una quidem aduitorum qui sicut propriu actu sicut

etificans. Alia autem puerorum qui non sanctificant sicut propriu actu fidei. sed sicut fide parentum vel eccle. prima autem sanctificatio est perfectior qd scda. sicut actus est perfectior qd habitus. et quod est per se eo quod est per aliud. cum ergo sanctificatio christi fuerit perfectissima. quia sic sanctificatus est vt esset aliorum sanctificator. consequens est qd ipse sicut propriu motum liberi arbitrii in deum fuerit sanctificatus qui quidem motus liberi arbitrii est meritorius. unde consequens est qd in primo instanti sue conceptionis christus meruit. Ad primum ergo dicendum. qd liberum arbitrium non eodem modo se habet ad bonum et ad malum nam ad bonum se habet per se et naturaliter ad malum autem se habet per modum defectus et preter naturam. Sicut autem philosophus dicit in ij. de celo et mundo. Posterior est quod est preter naturam. eo qd est sicut naturam quia illud quod est preter naturam est quedam excessio ab eo quod est sicut naturam. et ideo liberum arbitrium creature in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merendo. non autem ad malum peccando si tamen natura sit integra. Ad secundum dicendum qd illud quod homo habet in instanti sue creationis sicut communem nature cursum est homini naturale. nihil tamen prohibet quin aliqua creatura in principio sue creationis aliquod gratie beneficium a deo consequatur. Et hoc modo anima christi in principio sue creationis consecuta est gratiam qua potest mereri. Et ea ratione gratia illa sicut quandam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis. vt patet per Augustinum in encheridion. Ad tertium dicendum. qd nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis. et sicut hoc christus gloriam immortalitatis quam meruit in primo instanti sue conceptionis. potuit etiam posterioribus actibus et passionibus mereri. non quidem vt esset magis debita sed vt sibi pluribus causis deberet.

Ad quartum sic proceditur

Videtur qd christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti sue conceptionis. meritum enim precedit premium sicut et culpa penam. sed christus in primo instanti sue conceptionis meruit. sicut dictum est. cum ergo status comprehensoris sit principale premium. videtur qd christus in primo instanti sue conceptionis non fuerit comprehensor. Preterea. dominus dicit. Luce. vltio. Hec oportuit christum pati. et ita intrare in gloriam sua. sed gloria pertinet ad statum comprehensoris. ergo christus non fuit in statu comprehensoris in primo instanti sue conceptionis. quando adhuc nullam sustinuit passionem. Preterea. id quod non conuenit nec homini nec angelo videtur esse proprium deo. et ita non conuenit christo sicut qd homo. sed semper esse beatum non conuenit nec homini nec angelo. si enim fuissent conditi beati postmodum non peccassent. ergo christus sicut qd homo non fuit beatus in primo instanti sue conceptionis. Sed contra est quod dicitur in Psal. Beatus quem elegisti et assumpsisti. quod sicut glosam refertur ad humanam naturam christi. que assumpta est a verbo dei in unitatem persone. sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura a verbo dei. sicut in primo instanti sue conceptionis christus sicut qd homo fuit beatus. qd est esse comprehensorem. Ad. qd sicut ex dictis patet non fuit conueniens vt christus in sua conceptione habitum gratiam acciperet tamen absqz actu. accepit autem gratiam non ad mensuram vt supra habitus est. gratia autem viatoris cum sit deficiens a gratia comprehensoris habet mensuram maiorem

respectu comprehensoris. unde consequenter est qd christus in primo instanti sue conceptionis accepit non solum tantam gratiam quantum comprehensores habent. sed etiam omnibus comprehensoribus maiorem. et quia gratia illa non fuit sine actu consequens est qd actu fuit comprehensor videndo deum per essentiam clarius ceteris creaturis.

Ad primum ergo dicendum qd sicut supra dictum est. christus non meruit gloriam anime sicut quia dicitur comprehensor. sed gloriam corporis ad quam per suam passionem pervenit. Unde patet responsio ad secundum.

Ad tertium dicendum qd christus ex hoc qd fuit deus et homo etiam in sua humanitate habuit aliquid pre ceteris creaturis. ut scilicet statim a principio esset beatus

Questio. XXXV.

Consequenter post conceptionem agendum est de eius natiuitate. Et primo quantum ad ipsam natiuitatem. Secundo quantum ad nati manifestacionem. Circa primum queruntur octo. Primo utrum natiuitas christi sit nature vel persone. Secundo utrum christo sit attribuenda alia natiuitas preter eternam. Tertio utrum sicut natiuitatem temporalem beata virgo sit mater eius. Quarto utrum debeat dici mater dei. Quinto. utrum christus sicut duas filiationes sit filius dei patris. et virginis matris. Sexto de modo natiuitatis. Septimo de loco. Octavo de tpe natiuitatis.

Ad primum sic procedit

Videtur qd natiuitas nature conueniat magis quam persone. Dicit enim Augustinus in libro de fide ad Petrum. Natura eterna atq; diuina non potest concipi et nasci ex humana natura nisi sicut veritatem nature humane. Sic ergo diuine nature conuenit concipi et nasci ratione humane nature. Multo magis ergo conuenit humane nature.

Preterea. sicut philosophum. v. metaphis. nomen nature a nascendo sumptum est. sed denominationes sunt sicut similitudinis conuenientiam. ergo videtur qd natiuitas magis pertineat ad naturam quam ad personam.

Preterea. Illud proprie nascitur quod per natiuitatem incipit esse. sed per natiuitatem christi non incipit esse persona nascitur. sed eius natura humana. ergo videtur qd natiuitas proprie pertineat ad naturam non ad personam.

Sed contra est quod dicit Damascenus in. ij. libro. Natiuitas ypostasis est non nature. **Rn.** dicendum qd natiuitas potest attribui alicui dupliciter. Uno modo sicut subiecto. Alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur. hoc autem est proprie ypostasis non nature. cum enim nasci sit quoddam generari sicut generatur aliquid ad hoc quod sit. ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. esse autem proprie rei subsistentis est. nam forma que non subsistit dicitur esse solum. quia ea aliquid est. persona autem vel ypostasis significatur per modum subsistentis. natura autem significatur per modum forme in qua aliquid subsistit. et ideo natiuitas tanquam subiecto proprio nascendi attribuitur persone vel ypostasi non nature. Sed sicut termino attribuitur natiuitas nature. terminus enim generationis et cuiuslibet natiuitatis est forma. natura autem per modum forme significatur unde natiuitas dicitur y in naturam. ut patet per philosophum. ij. phi. terminat ut enim nature intentio ad for-

nam seu naturam speciei. **Ad primum ergo dicendum** qd propter ydempritate que in diuinitate est inter naturam et ypostasim quandoque natura ponitur pro persona vel ypostasi. Et sicut hoc dicit Augustinus naturam diuinam esse conceptam et naturam. quia scilicet persona filij est concepta et nata sicut humanam naturam.

Ad secundum dicendum qd nullus motus seu mutatio denominatur a subiecto quod mouetur sed a termino motus a quo speciem habet. et propter hoc natiuitas non denominatur a persona que nascitur. sed a natura ad quam natiuitas terminatur.

Ad tertium dicendum qd natura proprie loquendo non incipit esse. sed magis persona incipit esse in alia qua natura. quod sicut dictum est natura significatur ut quo aliquid est. persona vero significatur ut que habet esse subsistens.

Ad secundum sic proceditur

Videtur qd christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est sicut quidam motus rei non existens ad quam agens beneficio natiuitatis agit ut sit. sed christus ab eterno fuit. ergo non potuit temporaliter nasci.

Preterea. Illud quod est in se perfectum natiuitate non indiget. Sed persona filij dei ab eterno fuit perfecta. ergo non indiget temporalis natiuitati. Et ita videtur qd non sit temporaliter natus.

Preterea. natiuitas proprie persone conuenit. sed in christo una est persona. ergo in christo una est natiuitas.

Preterea. quod duabus natiuitatibus nascitur. bis nascitur. sed hoc videtur esse falsum quod bis natus. quia natiuitas eius qua de patre natus est interruptio non patitur cum sit eterna quod in requirit ad hoc aduerbiu bis. ille. n. d. bis currere quod cum interruptio currit. sicut videtur qd in christo non sit conuersa duplex natiuitas.

Rn. sicut dicitur in. ij. li. qd dicitur quod christus duas natiuitates. una que est ex patre eterna. et una que est in ultimo tempore propter nos.

Rn. d. qd sic dicitur est. natura comparata ad natiuitatem sic terminus ad motum vel mutationem. motus autem diuersificatur sicut diuersitate terminorum ut patet per philosophum in. v. phi. In christo autem est duplex natura. quare una accepit ab eterno patre. altera autem accepit temporaliter a matre. et ideo necesse est attribui christo duas natiuitates. una que eternaliter natus est a patre. altera qua temporaliter natus est a matre.

Ad. i. g. d. d. qd hoc fuit obiectio cuiusdam Feliciani heretici. quia Augustinus in li. Feliciani sic soluit. fugiamus inquit sicut plerique volunt esse in mundo aiaz generalem. que sic ineffabili motu seia cuncta viuificet. ut non sit creata cum genitio sicut vita preter ipsa gignedis. Nepe cum hoc in vterum passibile materia ad vltus suos formatura puenerit vnaz facit secum esse personam eius rei quam non eandem consistat habere subiectum et sic oportet animam et patiente materia ex duabus substantijs vnus homo. Sicq; animam nasci fatemur ex vtero. non quia antequam nasceret quantum ad se attinet ipsa personus non fuisset. Sic ergo immo sublimius natus est filius dei sicut hominem. eo pacto qd cum corpore nasci doctus et animus. non est vtriusque sit vna substantia. sicut quod vnaz sit vna persona. non tamen ob hoc incepisse in ino dicitur dei filium. ne temporalem credat aliquis diuinitatem. non ab eterno filij dei nouimus carnem. ne non veritatem humanam. Sed quandam eum suscepisse putemus imaginem.

Ad secundum dicendum. qd hoc fuit ratio Nestorij. quam soluit Cyrillus in quadam epistola. dicens. Non dicimus qd dei filius indiguerit necessario propter se secunda natiuitate post eam que ex patre est. et in infatum et indoctum ex finem ante omnia secula et consempiternum patri indigere dicere in ino ut sit secundo. quia autem

Questio
Ad tertium sic procedit
Ad quartum sic procedit

propter nos et propter nostram salutem unicus sibi secundum substantiam quod est humanum processit ex muliere ob hoc dicitur nasci carnaliter. Ad tertium dicendum quod necessitas est persone ut subiecti. nature autem ut termini. Possibile est autem unum subiecto plures transmutationes inesse quas tamen necesse est secundum terminos variari. Ad tamen non dicimus quasi eterna natiuitas sit transmutatio aut motus. sed quia significatur per modum mutationis aut motus. Ad quartum dicendum quod christus potest dici bis natus secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere qui currit duobus temporibus. ita potest bis nasci. qui semel nascitur in eternitate et semel in tempore. quia eternitas et tempus multo magis differunt quam duo tempora. cum tamen utrunque designet mensuram durationis.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod secundum temporalem natiuitatem christi beata virgo non possit dici mater eius. Et enim supra dictum est. beata virgo Maria nihil actiue in generatione christi operata est. sed solam materiam ministravit. sed hoc non videtur sufficere ad rationem matris. alioquin lignum diceretur mater lecti aut scamni. ergo videtur quod beata virgo non possit dici mater christi. Preterea. christus ex beata virgine miraculose natus est. sed miraculosa generatio non sufficit ad rationem maternitatis vel filiationis. non enim dicimus eam fuisse filiam Ade. ergo videtur quod nec christus debeat dici filius beate virginis. Preterea. ad matrem videtur pertinere desidio seminis. Sed sicut Damascenus dicit in .iij. libro. Corpus christi non seminaliter sed conditiue a spiritu sancto formatum est. ergo videtur quod beata virgo non debeat dici mater christi. Sed contra est quod dicitur Mathei. i. Christi generatio sic erat cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph. Rñ. dicendum quod beata virgo Maria est vera et naturalis mater christi. Sicut enim supra dictum est. corpus christi non est de celo allatum. sicut Valentinus hereticus posuit. Sed de virgine matre sumptum. et ex purissimis eius sanguinibus formatum. et hoc solus requiritur ad rationem matris. ut ex supradictis patet. Unde beata virgo vere est mater christi. Ad primum ergo dicendum. quod sicut supra dictum est. paternitas seu maternitas et filiationis non competunt in quacumque generatione. sed in sola generatione viuentium. Et ideo si aliqua inanimata ex aliqua materia fiat non propter hoc consequitur in eis relatio maternitatis et filiationis. sed solum in generatione viuentium que proprie natiuitas dicitur. Ad secundum dicendum quod sicut dicit Damascenus in .iij. libro. Natiuitas temporalis qua christus natus est propter nostram salutem est quodammodo secundum nos quoniam natus est homo ex matre et tempore conceptionis debito super nos autem quoniam non ex semine. sed ex spiritu sancto et sancta virgine super legem conceptionis. Sic ergo ex parte matris natiuitas illa fuit naturalis. sed ex parte operationis spiritus sancti fuit miraculosa. unde beata virgo est vera et naturalis mater christi. Ad tertium dicendum. quod sicut supra dictum est. resolutio seminis femine. non pertinet ad necessitatem conceptus. et ideo resolutio seminis non est necessitate requiritur ad matrem.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod beata virgo non debeat dici mater dei. Non enim est dicendum circa diuina mysteria nisi quod ex sacra scriptura habetur. sed nunquam in sacra scriptura legitur quod sit mater aut genitrix dei. sed quod sit mater christi aut mater pueri. ut patet Mathei. i. ergo non est dicendum quod beata virgo sit mater dei. Preterea. Christus dicitur deus secundum diuinam naturam. sed diuina natura non accepit initium essendi ex virgine. ergo beata virgo non est dicenda mater dei. Preterea. Hoc nomen deus communiter predicatur de patre et filio et spiritu sancto. si ergo beata virgo est mater dei videtur sequi quod beata virgo sit mater patris et filii et spiritus sancti quod est inconueniens. Non ergo beata virgo debeat dici mater dei. Sed contra est quod in capitulis Cyrilli approbatis in ephesina synodo legitur. Si quis non confiteretur deum esse secundum veritatem emanuel. et propter hoc dei genitricem sanctam virginem genuit enim carnaliter carnem factam ex deo verbum anathema sit. Rñ. dicendum quod sicut supra dictum est. omne nomen significans in concreto naturam aliquam. potest supponere pro qualibet ypostasi illius nature. Cum autem unio incarnationis sit facta in ypostasi. sicut supra dictum est. manifestum est quod hoc nomen deus potest supponere pro ypostasi habente humanam naturam et diuinam et ideo quicquid conuenit diuine nature et humane potest attribui illi persone siue secundum quod per ea supponit nomen significans diuinam naturam. siue secundum quod per ea supponit nomen significans humanam naturam. Concipi autem et nasci persone attribuitur et ypostasi secundum naturam illam in qua concipitur et nascitur. Cum ergo in ipso principio conceptionis fuerit natura humana assumpta a diuina persona. sicut predictum est. consequens est quod vere possit dici deum esse conceptum et natum de virgine. Ex hoc autem aliqua mulier dicitur alicuius mater quod eum concepit et genuit. Unde consequens est quod beata virgo vere dicatur mater dei. Solum enim sic negari posset beatam virginem esse matrem dei. si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni et natiuitati quam homo ille fuisset filius dei sicut formus posuit. vel quod humanitas non fuisset assumpta in unitate persone vel ypostasis verbi dei sicut posuit Nestorius. utrunque autem horum est erroneum. Unde hereticum est negare beatam virginem esse matrem dei. Ad primum ergo dicendum. quod hec fuit obiectio Nestorii. que quidem soluitur ex hoc. quod licet non inueniatur expresse in scriptura dicitur quod beata virgo sit mater dei. inuenitur tamen expresse in scriptura quod iesus christus est verus deus. ut patet Iohannis .vi. et quod beata virgo est mater iesu christi. ut patet Mathei. i. Unde sequitur ex natiuitate et ex verbis scripture quod sit mater dei. Dicitur etiam ad Roma. .ix. quod ex iudeis est secundum carnem christus qui est super omnia deus benedictus in secula. non autem est ex iudeis nisi mediante beata virgine. unde ille qui est super omnia deus benedictus in secula est vere natus ex beata virgine sicut ex sua matre. Ad secundum dicendum quod illa est obiectio Nestorii. sed Cyrillus in quadam epistola contra Nestorium eam soluit sic dicens. Sicut omnis anima cum proprio corpore nascitur. et tanquam unum reputatur. et si voluerit dicere quispiam. quia est genitrix carnis non tamen anime genitrix. minus superflue loquitur. tale aliquid gestum percepimus in ipsi generatione. natus est. et ex dei patris substantia dei verbum. quod vero carne assumpsit necesse est confiteri. quod natus est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo quod beata virgo dicitur mater dei. non quod sit mater diuinitatis. sed quod persone beate diuinitate et beata

dicto berodis regis. ergo videt q non fuerit congruo tem-
 pore natus. **P**re. tempus presentie christi in mundo
 diei comparatur propter illud quod ipse est lux mundi.
 Unde ipse dicit Jo. ix. me oportet operari opera eius qui
 misit me donec dies est. sed in estate sunt dies longiores
 q in byeme. ergo cum natus fuerit in profundo byemis
 vij. kalas Januarij. videtur q no fuerit convenienti tempo-
 re natus. **S**ed contra est quod dicit ad Gal. iij. Cum
 venit plenitudo temporis misit deus filium suum factum
 ex muliere factum sub lege. **R**ñ. dicendum q hoc est
 differentia inter christum et alios homines. q alij homines
 nascuntur subiecti natiuitati temporis. xps autem tanq
 dominus et conditor omnium temporum elegit sibi tempus
 in quo nasceretur sicut et matrem et locum. et quia que a deo
 sunt ordinata sunt et convenienter disposita. consequens
 est q convenientissimo tempore christus nasceretur.
Ad. i. ergo ddm q christus venerat nos in statum liberta-
 tis reducere de statu seruitutis. Et ideo sicut mortalitatez
 nostram suscepit vt nos ad vitam reduceret. ita vt Beda
 dicit. eo tempore dignatus est incarnari quo mox nar-
 ce su cesaris ascriberetur atq ab omni liberaret et ipse ser-
 uino subderetur. tempore etiã illo quo totus orbis sub vno
 principe vivebat maxima pax fuit in mundo. Et ideo de-
 cebat vt illo tempore christus nasceretur qui est pax nostra fa-
 ciens vtracq vnum. vt dicitur ad Ephe. ij. **U**nde Hiero.
 dicit super Esa. **V**eteres reuoluamus bystorias et inueni-
 emus vsq ad. xxvij. an nrm cesaris Augusti in toto orbe
 terrarum fuisse discordiam ortaz. orzo aut domino omnia
 bella cessauerunt. fm illud Esa. ij. Non leuabit gens con-
 tra gentem gladium. congruebat etiã vt illo tempore quo vn-
 princeps dn abaf in mundo xps nasceretur qui venerat
 suos congregare in vnum vt esset vnum ouile et vnus pa-
 stor. vt dicit Jo. x. **A**d. ij. dicendum q christus regis ali-
 enigene tempore nasci voluit vt impleteret propheta iacob
 dicentis Gen. xl. Non auferetur ceptum de iuda et dux
 de femore eius. donec veniat qui mittendus est. q vt di-
 cit Chryso. super Matb. quamdiu iudaica gens sub iu-
 daicis regibz quamuis peccatoribus tenebatur prophete
 mittebantur ad remedium eius. nunc autem quando lex
 dei sub potestate regis iniqui tenebat nascitur xps. qz ma-
 gna et desperabilis infirmitas medicum artificiosum req-
 rebat. **A**d. iij. ddm q sicut dicitur in li. de questionibz
 no. et ve. test. tunc christus nasci voluit qñ lux diei cremen-
 tum inciperet accipere. vt ostenderetur q ipse venerat. vt
 homines cresceret in lucem diuinam. fm illud Luce. i.
Illuminare his qui in tenebris et in vmbra mortis sedet.
Similiter etiam asperitatem byemis accepit sine elegit
 ad natiuitatem. vt ex tunc carnis afflictionem pateretur
 pro nobis.

Questio XXXVI

Deinde considerandū
 est de manifestatione xpi nati. Et circa hoc q
 runtur octo. Primo vtrum natiuitas christi
 fuit debuerit esse omnibus manifesta. Secundo vtrum de-
 buerit aliquibus manifestari. Tertio quibz manifestari
 debuerit. Quarto vtz ipse se debuerit manifestare vt po-
 tuisset manifestari p alios. Quinto p que alia manifestari de-
 buerit. Sexto de ordine manifestationum. Septimo de
 stella p quam manifestata fuit eius natiuitas. Octa quo d

eneratione magorum qui per stellam natiuitatem christi
 si cognouerunt.

Ad primum sic pceditur

Videtur q xpi natiuitas debuerit oibus esse manifesta.
 impletio eni debet pmissione rñdere. sed de pmissione ad-
 uentus xpi dicitur in ps. deus manifeste veniet. venit aut
 p carnis natiuitatem. ergo videt q eius natiuitas debu-
 it esse toti mundo manifesta. **P**re. i. ad Tim. i. di-
 citur q xps in hunc mundum venit peccatores saluos fa-
 cere. sed hoc non fit nisi inqrum gratia xpi eis manifesta-
 tur. fm illud ad Titum. ij. Apparuit gratia saluatoris di-
 nostri oibus hominibus. erudiens nos vt abnegantes i-
 pietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie viuamus
 in hoc seculo. ergo videtur q christi natiuitas debuerit o-
 bus esse manifesta. **P**re. deus super omnia promoz
 est ad miserendum. fm illud ps. Miserationes eius sup oia
 opa eius. sed in seculo aduentu quo iustitia iudicabit veni-
 et omnibz manifestus. fm illud Matb. xxij. sicut ful-
 gur exit ab oriente et paret vsq in occidentem. ita erit ad-
 uentus filij hois. q multo magis primus aduentus quo natus
 est in mundo fm carnem debuit oibus esse manifestus.

Sed contra est qd dicitur Esa. xlv. Tu es deus absco-
 ditus scilicet isrl saluator. Et Esa. liij. quasi absconditus est
 vultus eius et despectus. **R**ñ. ddm q natiuitas xpi no
 debuit oibus communiter esse manifesta. Primo quide
 qz per hoc impedita fuisset humana redemptio. que p cru-
 cem eius facta est. qz vt dicit. i. ad Cor. ij. si cognouis-
 sent nunq dñm glorie crucifixissent. Secdo qz hoc dimi-
 nuisset meritum fidei p qua venerat homines iustificare.
 fm illud ad Roma. ij. Iustitia dei p fidem Iesu christi
 si eni manifestis indicijs xpo nascente eius natiuitas o-
 bus appareret iam tolletur ratio fidei que est argum-
 tum non apparentium vt dicitur ad Hebre. xi. Tertio
 quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ip-
 sius. unde dicit Augu. in epla ad volusianum. si nullas
 ex paruulo in iuuentutem mutaret etates. nullos cibos
 nullos caperet somnos. nonne opinionem cõfirmaret er-
 roris nec hominẽ verum nullo modo suscepisse credere
 et dum oia mirabiliter facit auferret qd fecit misericorditer.
Ad. i. ergo ddm q auctoritas illa intelligitur ad
 uentum xpi ad iudicium. fm q glosa ibidez exponit. **A**d
 secundum dicendum q de gratia dei saluatoris erudien-
 di erant oes homines ad salutem. non in principio nati-
 uitatis eius sed postea tempore procedente postiqz opera-
 tus est salutem in medio terre. vnde post passionem et res-
 surrectione suam dixit discipulis. Mat. vi. Euntes docete
 te oes gentes. **A**d. iij. ddm q ad iudicium requirit q
 auctoritas iudicis cognoscat. et ppter hoc oportet q adue-
 tus xpi ad iudicium sit manifestus. sed primus aduentus
 fuit ad oim salutem que est p fidem. que quide est de no ap-
 parentibz. Et id aduentus xpi primus debuit esse occultus

Ad secundum sic pceditur

Videtur q natiuitas christi nulli debuerit manifestari.
 Quia vt dictum est. hoc erat congruum humane saluti.
 vt primus aduentus christi esset occultus. sed christus
 venerat vt omnes saluaret. fm illud prima Tim. iij.
Qui est saluator omnium hominum. maxime fidelium.
 q natiuitas xpi nulli debuit manifestari. **P**re an nati-
 uitatem christi manifestata erat beate virginis et Joseph

Questio
 dicitur in ps. deus manifeste veniet. venit aut
 p carnis natiuitatem. ergo videt q eius natiuitas debu-
 it esse toti mundo manifesta. **P**re. i. ad Tim. i. di-
 citur q xps in hunc mundum venit peccatores saluos fa-
 cere. sed hoc non fit nisi inqrum gratia xpi eis manifesta-
 tur. fm illud ad Titum. ij. Apparuit gratia saluatoris di-
 nostri oibus hominibus. erudiens nos vt abnegantes i-
 pietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie viuamus
 in hoc seculo. ergo videtur q christi natiuitas debuerit o-
 bus esse manifesta. **P**re. deus super omnia promoz
 est ad miserendum. fm illud ps. Miserationes eius sup oia
 opa eius. sed in seculo aduentu quo iustitia iudicabit veni-
 et omnibz manifestus. fm illud Matb. xxij. sicut ful-
 gur exit ab oriente et paret vsq in occidentem. ita erit ad-
 uentus filij hois. q multo magis primus aduentus quo natus
 est in mundo fm carnem debuit oibus esse manifestus.
Sed contra est qd dicitur Esa. xlv. Tu es deus absco-
 ditus scilicet isrl saluator. Et Esa. liij. quasi absconditus est
 vultus eius et despectus. **R**ñ. ddm q natiuitas xpi no
 debuit oibus communiter esse manifesta. Primo quide
 qz per hoc impedita fuisset humana redemptio. que p cru-
 cem eius facta est. qz vt dicit. i. ad Cor. ij. si cognouis-
 sent nunq dñm glorie crucifixissent. Secdo qz hoc dimi-
 nuisset meritum fidei p qua venerat homines iustificare.
 fm illud ad Roma. ij. Iustitia dei p fidem Iesu christi
 si eni manifestis indicijs xpo nascente eius natiuitas o-
 bus appareret iam tolletur ratio fidei que est argum-
 tum non apparentium vt dicitur ad Hebre. xi. Tertio
 quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ip-
 sius. unde dicit Augu. in epla ad volusianum. si nullas
 ex paruulo in iuuentutem mutaret etates. nullos cibos
 nullos caperet somnos. nonne opinionem cõfirmaret er-
 roris nec hominẽ verum nullo modo suscepisse credere
 et dum oia mirabiliter facit auferret qd fecit misericorditer.
Ad. i. ergo ddm q auctoritas illa intelligitur ad
 uentum xpi ad iudicium. fm q glosa ibidez exponit. **A**d
 secundum dicendum q de gratia dei saluatoris erudien-
 di erant oes homines ad salutem. non in principio nati-
 uitatis eius sed postea tempore procedente postiqz opera-
 tus est salutem in medio terre. vnde post passionem et res-
 surrectione suam dixit discipulis. Mat. vi. Euntes docete
 te oes gentes. **A**d. iij. ddm q ad iudicium requirit q
 auctoritas iudicis cognoscat. et ppter hoc oportet q adue-
 tus xpi ad iudicium sit manifestus. sed primus aduentus
 fuit ad oim salutem que est p fidem. que quide est de no ap-
 parentibz. Et id aduentus xpi primus debuit esse occultus

futura christi natiuitas. non ergo erat necessarium christo nato eandem alijs manifestari. **P**reterea nullus sapiens manifestat id ex quo turbatio nascitur et terrum tum aliorum. sed manifestata christi natiuitate subsequuta est turbatio. dicitur enim **M**atth. ij. Audiens rex herodes christi natiuitate turbatus est. et omnis hierosolima cum illo. cessit etiam hoc in terrum tum aliorum. quia ex hac occasione herodes occidit pueros in bethleem. et in finibus eius. a bimarum et infra. ergo videtur quod non fuit conueniens natiuitatem christi aliquibus manifestari. **S**ed contra est quod christi natiuitas nulli fuisse proficua si omnibus esset occulta. sed oportebat christi natiuitatem esse proficua aliquibus. si frustra natus fuisset. ergo videtur quod aliquibus manifestari debuerit christi natiuitas. **R**espondeo dicendum quod sicut dicit **A**plos ad **R**oma. xij. que a deo sunt ordinata sunt. pertinet autem ad diuine sapientie ordinem ut dei dona et secreta sapientie eius non equaliter ad omnes. sed immoderate ad quosdam pueniant. et per eos ad alios diuidentur unde et quantum ad hoc resurrectionis mysterium. dicit **A**ct. iij. quod deus dedit christum resurgentem manifestum fieri non omni populo. sed testibus preordinatis a deo. **U**nde hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari ut non omnibus manifestaret sed quibusdam per quos posset ad alios deuenire. **A**d. i. ergo videtur quod sicut fuisset in iudicium humane salutis si omnibus hominibus dei natiuitas innotuisset. ita etiam si nulli nota fuisset. utroque enim modo tollit fides. nam. s. per hoc quod aliquid est totaliter manifestum. quia etiam per hoc quod a nullo cognoscitur a quo possit testimonium audiri. si deus enim est ex auditu. ut patet ad **R**oma. x. **A**d. ij. videtur quod **M**aria et **I**oseph insituerunt christum natiuitate antequam nasceret. quod ad eos pertinebat reuerentiam habere pro his concepte in utero. et obsequi nasciture. eorum autem testimonium propter hoc quod erat domesticum fuisset habitum respectum circa magnificentiam christi. et ideo oportuit ut alijs manifestaret extraneis. quorum testimonium suspectum esse non posset. **A**d. iij. videtur quod ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate christi manifestata. cognebat christi natiuitati. **P**rimo quidem quod per hoc manifestat celestis christi dignitas. unde **E**xeg. dicit in omel. Rege celi nato rex terre turbatur. quod nimirum terrena alitudo confunditur. cum celestis aperitur. **S**ecundo quia per hoc figurabatur iudicatura christi potestas. unde dicit **A**ugu. in quodam sermone epiphane. quid erit tribunal iudicantis quando super eos reges curia terrebat infantis. **T**ertio quia per hoc figurabatur electio regni diaboli quia ut **L**eo papa dicit in sermone epiphane. non tantum herodes in semetipso turbatur quantum diabolus in herode. herodes enim hominem effugabat. sed diabolus deum et vterique regni sui successores timebat diabolus celestem sed herodes terrenum. super hoc tamen quia christus non venerat regnum terrenum in terra habere ut **L**eo papa dicit herodi loquens. Non capis christum regna tua potestas nec mundi diis tui sceptri est contentus angustis. **Q**uod autem iudei turbantur qui tamen magis gaudere debuerant. aut hoc est. quia ut **C**hrystostomus dicit de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui. aut volentes fauere herodi quem timebant. populus enim plus iusto fauet eis quos crudeles sustinet. **Q**uod autem pueros qui ab herode sunt interfecti non cessit in eorum terrum tum sed in eorum profectum. dicit enim **A**ugustinus. in quodam sermone de epiphania. absit ut ad liberandos homines christus veniens de illozum premio qui pro eo interficerentur nihil egerit. qui pendens in ligno pro

eis a quibus interficiebantur orauit.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod non sint conuenienter electi illi quibus est christi natiuitas manifestata. **D**ominus enim **M**atth. x. mandauit discipulis in viam gentium ne abieritis ut scilicet prius manifestaretur iudeis quam gentilibus. ergo videtur quod multo minus a principio fuerit reuelanda christi natiuitas gentilibus. qui ab oriente venerunt. ut habetur **M**atth. ij. **P**re. manifestatio diuine veritatis precipue debet fieri ad dei amicos. sicut illud **J**ob. xxvi. Annunciat de ea amico suo. sed magi videtur esse dei inimici. dicitur enim **L**eu. xix. Non declinetis ad magos. nec ab ariolis sci sciremini. non ergo debuit christi natiuitas magis manifestari. **P**re. christus venerat totum mundum a potestate diaboli liberare. unde dicitur **M**alach. p. ab ortu solis usque ad occasum in agnum est nomen meum in gentibus. non ergo solum in oriente positis debuit manifestari sed etiam vbiq; terrarum debuit aliquibus manifestari. **P**re. omnia sacramenta veteris legis erant christi figura. sed sacramenta veteris legis dispensabatur per ministerium sacerdotum legalium. ergo videtur quod magis debuerit christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo quam pastoribus in agro. **P**re. christus ex virgine matre natus est. etate paruulus erat. conuenientius ergo fuisse videtur quod christus manifestaretur iuuenibus quam coniugatis senibus vel viduis sicut **S**imeoni et anne. **S**ed contra est quod **J**o. xij. dicitur. Ego scio quos elegerim que autem sunt sicut dei sapientiam conuenienter sunt. ergo conuenienter sunt electi illi quibus est manifestata christi natiuitas. **R**espondeo dicendum quod salus que erat futura per christum ad omnium diuersitatem hominum pertinebat. quia sicut dicitur ad **C**ollo. ij. in christo non est masculus et femina. gentilis et iudeus. seruus et liber. et sic de alijs huiusmodi. et ut in ipsa christi natiuitate prefiguraretur omnibus conditionibus hominum est manifestata quia ut **A**ugu. dicit in sermone de epiphania. Pastores erant israelite. magi gentiles. isti prope. isti longe. vtriq; tanquam ad angularem lapidem cucurrerunt. fuit etiam inter eos alia diuersitas. nam magi fuerunt sapientes et potentes. pastores autem simplices et viles. manifestatus est etiam iustus **S**imeoni et **A**nne. et peccatoribus scilicet magis. manifestatus est etiam viris et mulieribus scilicet **A**nne. ut per hoc ostenderetur nullam conditionem hominum excludi a christi salute. **A**d primum ergo dicendum quod illa manifestatio natiuitatis christi fuit quedam prelibatio plene manifestationis que erat futura. **E**t sicut in secunda manifestatione. primo annunciata est gratia christi per christum et eius apostolos iudeis et postea gentilibus. ita ad christum primo perueniunt pastores qui erant primitie iudeorum tanquam prope existentes. et postea venerunt magi a remons. qui fuerunt primitie gentium. ut **A**ugustinus dicit. **A**d secundum dicendum quod sicut dicit **A**ugustinus in sermone de epiphania. Sicut preualet imperitia in rusticitate pastorum. ita preualet impietas in sacrilegij magorum vtrisque tamen sibi ille lapis angularis attribuit. quippe qui venit stultia eligere ut confunderet sapientes. et non vocare iustos sed peccatores. ut nullus magnus upbiret. nullus infirmus desperet. **Q**uidam tamen dicunt quod isti magi non fuerunt malefici sed sapientes astrologi. qui apud peras et caldeos magi vocantur. **A**d tertium

dicendum quod sicut dicit Chrysostomus, ab oriente venerunt magi, quia unde dicitur nascitur inde initium fidei processit, quia fides lumen est animarum, vel quia omnes qui ad Christum veniunt ab ipso et per ipsum veniunt, unde dicitur Zacharia, Ecce vir oriens nomen eius. Dicuntur autem magi oriente ad litteram venisse, vel quia de ultimis orientis partibus venerunt secundum quosdam, vel quod de aliquibus vicinis partibus iudee venerunt, que tamen sunt regiones iudeorum ad orientem. Credibile tamen est etiam in alijs partibus mundi aliqua indicia natiuitatis christi apparuisse, sicut Rome fluxit oleum, et in Hispania apparuerunt tres soles paulatim in unum coeuntes. Ad. iij. dicitur quod sicut Chrysostomus dicit, angelus manifestans Christi natiuitatem non iuit hierosolimam, non requisit scribas et pharisaeos, erant enim corrupti ut per inuidiam cruciarentur, sed pastores erant sancti, antiqua conversationem patriarcharum et moysen colentes. Per hos etiam pastores significabantur doctores ecclesie, quibus Christi mysteria reuelabantur, que latebant iudeos. Ad. v. dicitur quod sicut dicit Ambrosius, generatio domini non solum a pastore sed etiam a senioribus et iustis accipere debuit testimonium, quorum etiam testimonio propter iustitiam magis credebatur.

Ad quartum sic procedit

Uideatur quod Christus per seipsum suam natiuitatem debuerit manifestare, causa enim que est per se semper prior est causa que est per aliud, ut dicitur in viij. phis. sed christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta pastores per angelos, et magi per stellam, ergo multo magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare. Preterea Eccl. x. dicitur, Sapientia abscondita et thesaurus inuisus que vilitas in vultu eius, Christus a principio sine conceptionis plene habuit sapientiam et gratiam thesaurum, nisi ergo hanc plenitudinem manifestasset per verba et opera fuisset frustra ei data sapientia et gratia, quod est inconueniens, quia deus et natura nihil faciunt frustra, ut dicitur in i. de ce. et mun. Preterea in li. de infantia saluatoris legitur, quod christus in sua pueritia multa mirabilia fecit et ita videtur quod suam natiuitatem per seipsum manifestauerit. Sed contra est quod Leo papa dicit quod magi inueniunt puerum Iesum, nulla ab infantie bene mane generalitate discretum, sed alij infantes non manifestant seipsum, ergo neque deuit quod Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret. Respondeo, dicitur quod natiuitas Christi ad humanam salutem ordinabitur quod quidem est per fidem, fides autem salutatis diuinitatem et humanitatem Christi confiteretur, oportebat ergo ita manifestari natiuitatem Christi ut demonstratio diuinitatis eius fidei humanitatis ipsius non preiudicaret, hoc autem factum est dum Christus in seipso similitudinem infirmitatis humane exhibuit, et tamen per dei creaturas diuinitatis virtutem in se monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas. Ad. i. ergo dicitur quod in via generationis et mortis oportet per imperfecta ad perfectum venire, et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas, et postea manifestauit se per seipsum, manifestatione perfecta. Ad. ij. dicitur quod licet sapientia abscondita in uultu sit, non tamen ad sapientem pertinet ut quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo dicitur enim Eccl. x. est tacens non habens sensum loquere et est tacens sciens tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christo data non fuit in uultu, quia seipsam tempore congruo manifestauit, et hoc ipsum quia tempore absconditur est sapientie inditum. Ad. iij. dicendum quod licet

bet ille dicitur infantia saluatoris est apocryfus, et Chrysostomus super Iohannem dicit quod Christus non fecit miracula antequam conuerteret ad quam in uinum, secundum illud quod dicitur Iohann. ij. hoc fecit initium signorum Iesus, si enim secundum primam etatem miracula fecisset non indignissent israhelites alio manifestante ipsum cum tamen Iohannes baptista dicitur Iohann. i. ut manifestet israhel, propterea ueni in aqua baptisans, Deceter autem non incepit facere signa in prima etate, estimassent enim fantasma esse incarnationem, et ante oportunitatem tempus eius cruci tradidissent.

Ad quintum sic procedit

Uideatur quod non debuerit manifestari per angelos Christi natiuitas, Angeli enim sunt spirituales substantie, secundum illud per. q. facit angelos suos spiritus, sed Christi natiuitas erat secundum carnem non autem secundum spiritalem eius substantiam, ergo non debuit manifestari per angelos. Preterea maior est affinitas iustorum ad angelos quam ad quoscunque alios, secundum illud per. iij. mittit angelos domini in circuitu timendum eum et eripiet eos, sed iustus, scilicet Simeoni et Anne non est manifestata Christi natiuitas per angelos, ergo nec pastores per angelos manifestari debuit. Preterea, uidetur quod nec magis debuit manifestari per stellam, hoc enim uidetur esse erroris occasio quod ad illos qui estimant sidera natiuitatibus hominum dominari, sed occasione peccandi sunt hominibus auferende, non ergo fuit conueniens quod per stellam Christi natiuitas manifestaretur.

Preterea, signum oportet esse certum ad hoc quod per ipsum aliquid manifestetur, sed stella non uidetur esse certum signum natiuitatis Christi, ergo inconuenienter fuit Christi natiuitas per stellam manifestata. Sed contra est quod dicitur Deuter. xxxij. Dei perfecta sunt opera, sed talis manifestatio fuit opus diuini, ergo per conuenientia signa fuit effecta.

Respondeo, dicendum quod sicut manifestatio sigilifica fit per ea que sunt magis nota ei cui est aliquid manifestandum, ita manifestatio que fit per signum debet fieri per ea que sunt familiaria illis quibus manifestatur, manifestum est autem quod uiris iustus est familiare et consuetum interiori spiritui sancti edoceri instinctu absque signorum sensibilibus demonstratione, scilicet per spiritum prophetie, alij uero corporalibus rebus uediti per sensibilia ad intelligibilia deducuntur, in dei tamen consueti erant diuina responsa per angelos accipere per quos etiam legem acceperant, secundum illud Act. vij. Accepistis legem in dispositione angelorum, Gentiles uero et maxime astrologi consueti sunt stellarum cursus aspiceret, Et ideo iustus, scilicet Simeoni et Anne manifestata est Christi natiuitas per interiorum instinctum spiritui sancti, secundum illud Luce. ij. Respondit accepit a spiritu sancto Simeon, non uisurum se mortem nisi prius uideret christum, domini pastores autem et magis tanquam rebus corporalibus ueditis manifestata est christi natiuitas per apparitiones uisibiles, Et quia natiuitas non erat pure terrena sed quodam modo celestis, ideo per signa celestia uirisque natiuitas christi reuelatur, ut enim Augustinus dicit in sermone de epiphania celos angeli habitant et sidera ornant, ubique ergo teli enarrant gloriam dei. Rationabiliter autem pastores tanquam iudeis, apud quos frequenter facte sunt apparitiones angelorum reuelata est natiuitas christi per angelos, magis autem affluens in consideratione celestium corporum manifestata est per signum stelle, quia ut Chrysostomus dicit, per consuetudinem eos dominus uocare uoluit eis condescendens, Est autem et alia ratio, quia ut dicit beatus Gregorius, Iudeis tanquam ratione preteritis rationale animal, id est, angelus predicare

debut. gentes vero qui vti rone nesciebant ad cognoscē
 dum deum non p vocem. sed per signa pducuntur & sicut
 dñm iam loquentē annunciauerūt genibz predicatorēs
 loquentes. ita eum nondñ loquentem elementa muta p
 dicauerunt. Est aut̄ & alia rō. qz vt dicit Aug. in s̄mone
 ephie abrae innumerabilis erat promissa generanda. & ideo stella
 tum multitudini est cōparata vt celestis pgenies spera
 retur. & ideo gentiles in sideribus designati. ortu noui s̄
 deris excitantur. vt pueniant ad xpm per quem efficiunt̄
 semen abrae. Ad. i. ergo ddm. q̄ illud manifestatione
 indiget quod de se est occultum. non aut̄ illud quod de se
 est manifestum. caro aut̄ eius qui nascebatur erat mani
 festa sed diuinitas erat occulta. & ideo conuenienter ma
 nifestata est illa natiuitas p angelos qui sunt dei ministri
 vnde & cum claritate angelus apparuit. vt ostenderetur q̄
 ille qui nascebatur. erat splendor paterne glorie. Ad.
 ij. ddm q̄ iusti non indigebant visibili apparitione ange
 loz. sed eis sufficiebat interior instinctus spūs sancti ppter
 eorum pfectionem. Ad. iij. ddm q̄ stella que natiuita
 tem xpi manifestauit. omnem occasione erroris subtraxit
 vt enī Aug. dicit contra fau s̄tum. nulli astrologi consti
 tuunt ita nascentium hoīz fata sub stellis. vt aliqua stel
 larum hoīe aliquo nato. circuitus sui ordinem reliquise
 & ad eū qui natus est prexisse assererent. sicut accidit. cir
 ca stellam que demonstrauit natiuitatem xpi. & ideo per
 hoc non confirmat̄ error eoz qui sortem nascentium hoīz
 astroz ordini colligari arbitrant̄. non aut̄ credunt ordinē
 astroz ad hominis natiuitatem posse mutari. Similiter
 etiā vt Ariso. dicit. non est hoc astronomie opus. a stellis
 scire eos qui nascuntur. sed ab hora natiuitatis futura p
 dicere. Magi aut̄ rpus natiuitatis non cognouerunt vt
 hinc sumentes initium aut stellaz motu futura cogno
 scant. sed potius econuerso. Ad. iij. ddm. q̄ sicut Cri.
 refert in quibusdam scriptis apocritis legitur. quedā gens
 in extremo orientis iuxta oceanum. quandam scripturā
 habebat ex nomine sepp. de hac stella & muneribus eius
 hmoi offerendis que gens diligenter obseruabat huius
 stelle exortum. positis exploratoribus duodeci. qui certis
 temporibus de nocte ascendebant in montem in quo post
 modum viderunt stellam habentem in se quasi paruuli
 formam. & super se similitudinem crucis. Vel dicendū q̄
 sicut dicitur in li. questionum no. & ve. testa. magi illi. tra
 ditionem balaam sequebantur qui dixit. orietur stella ex
 Jacob. & c. vnde videntes stellam extra ordinem mundi
 hanc esse intellexerunt. quam balaam futuram indicez re
 gis iudeozum p̄p̄terauerat. Vel dicendum q̄ sicut di
 cit Aug. in sermone de ephā q̄ ab angelis aliqua moni
 tione reuelationis audierunt magi q̄ stella christum na
 tum significaret. Et probabile videtur q̄ a bonis quan
 do in christo ad orando salus eozum iam querebatur. Vel
 sicut Leo papa dicit in sermone de Epi. p̄ter illam spe
 ciem que corpoz incitauit obrutuz fulgentior veritatis ra
 dius eozum corda perducit. q̄ ad illuminationem fides
 pertinebat.

Ad sextum sic proceditur

Vides q̄ inconuenienti ordine xpi natiuitas fuit mani
 festata. illis enī deum primo manifestari xpi natiuitas
 qui xpo p̄p̄inquoies fuerūt. & qui magis xpm desidera
 bant. s̄m illud Sap. vi. preoccupat eos qui se occupant
 vt se priorem illis ostēdat. sed iusti p̄p̄inquoissimi erāt xpo

per fidem. & maxime eius aduentum desiderabant. vnde
 dicit Lu. ij. de symeone q̄ erat homo iustus & iunioratus
 expectans redemptionē israel. ergo prius debuit ma
 nifestari xpi natiuitas symeoni q̄ pastoribus & magis.
 Pre. magi fuerunt primitie gentium. xpo credi uerū
 sed primo plenitudo gentium intrat ad fidem. & post mo
 dum omnis israel saluus fiet. vt dicit ad Ro. xi. g. primo
 debuit manifestari xpi natiuitas magis q̄ pastoribus.
 Pre. Mat. ij. dicitur q̄ herodes occidit omnes p̄uetos
 qui erant in bethleem & in omnibz finibus eius. a bima
 tu & infra. scdm rps quod exquirit a magis. & sic videtur
 q̄ per duos annos. i. xpi natiuitatem magi ad xpm per
 uenerunt. inconuenienter ergo post tm̄ tempus. fuit xpi
 natiuitas gentilibus manifestata. Sed contra est qd
 dicitur Daniel. ij. rpe mutat. rpa & etates. & ita rps manife
 stationis natiuitatis xpi videtur congruo ordine esse di
 spositum. Rñ. ddm q̄ xpi natiuitas primo quide ma
 nifestata est pastoribus ipa die natiuitatis xpi. vt enī d̄
 Luce. ij. erant pastores in eadem regione vigilantes & cu
 studientes vigilas noctis super gregem suuz. & vt dicit
 ferunt ab eis angeli in celum. loquebantur adin uicem.
 transeamus vsqz in bethleem. & uenerunt festinātes. Se
 cundo aut̄ magi peruenerunt ad xpm. xij. die natiuitatis
 eius. quo die festum epi. celebratur. si enim reuoluto an
 no. aut etiam duobus annis puenissent. non inuenissent
 eum in bethleem. cum scriptum sit Luce. ij. q̄ postq̄ per
 fecerunt omnia s̄m legem domini. offerentes scilicet p̄ue
 rum iesum in templum. reuersi sunt in galileam. in ciuit
 tatem suam. i. in nazaret. Tertio autem manifestata est iu
 stis in templo. xl. die a natiuitate. vt habetur Luce. ij. Et
 huius ordinis ratio est. quia per pastores significatur a
 postoli & alij credentes ex iudeis. quibus primo manife
 stata est fides xpi. inter quos non fuerunt multi potentes
 nec multi nobiles. vt dicitur. i. Coz. i. Secundo autem
 fides xpi peruenit ad plenitudinem gentium. que est pre
 figurata per magos. Tertio autem peruenit ad plenitudi
 nem iudeozum. que prefigurata est per iustos. vnde & in
 templo iudeozum est eis rpus manifestatus. Ad. i. g.
 ddm q̄ sicut dicit apostolus ad Ro. ix. israel sectando le
 gem iusticie. in legem iusticie non peruenit. sed gentiles
 qui non querebant iusticiam. iudeos cōmuniter in iusti
 cia fidei preuenerunt & in hmoi figuram. symeon qui ex
 p̄ctabat consolationem israel. ultimo xpm natum cogno
 uit. & precesserunt eum magi & pastores. qui xpi natiuita
 tem non ita sollicitē expectabant. Ad. ij. ddm. q̄ licet ple
 nitude gentium prius intravit ad fidem q̄ plenitudo iu
 deozum. tamen primitie iudeozum preuenerunt in fide p
 micias gentium. & ideo pastoribus primo manifestata ē
 xpi natiuitas q̄ magis. Ad. ij. ddm. q̄ de apparitione
 stelle que apparuit magis duplex est opinio Criso. enim
 dicit sup Mat. & Aug. in sermone Epi. stella magis ap
 paruit per biennium ante christi natiuitatem. & tunc prio
 mediat̄es & se ad iter p̄parantes. a remotissimis partibz
 orientis peruenerunt ad christum. xij. die a sua natiuita
 te. vnde & herodes statim post recessum magozum. vi
 dens se ab illis ilusum. mandauit occidi pueros a bima
 tu & infra. dubitans ne tunc rps natus esset. quando stel
 la apparuit. scdm q̄ a magis audierat. Alij vero dicūt stel
 lam apparuisse primo cum christus est natus. & statim ma
 gi visa stella iter accipientes. longissimum iter. in. xij. di
 ebus peregerunt partim quidem adducti diuina uirtute
 partim autem dromedariozū uelocitate. Et hoc dico si

venierunt ex extremis partibus orientis. Quidam tamen dicunt eos venisse a propinqua regione. unde fuerat ba-
laam. cuius doctrine successores fuerunt. Dicuntur autem ab oriente venisse. quia terra illa est ad orientalem partem iudeorum. et secundum hoc herodes non statim recedentibus magis sed post biennium interfecit pueros. Vel quia dicitur interim accusatus romam iussit. Vel aliquorum periculorum terroribus agitur ut scilicet interficiendi pueros interim desinisset. Vel quia potuit credere magos fallaci si ille visione deceptos. postquam non inveniunt quem putaverunt erubuisse ad se venire. ut Aug. dicit in li. de consensu evangelistarum. Ideo autem non solum binos interfecit sed etiam infra. quia ut Aug. dicit in quodam sermone innocenti in timebat ne puer cui sidera famulantur. speciem suam paulo super etatem vel infra tranzom. sciret.

Ad septimum sic proceditur

Videtur quod stella que magis apparuit. fuerit una de celestibus stellis. dicit enim Aug. in quodam sermone epi. dependet ad vetera et vilium panitur deus involumeta panorum. repente novum sidus de celo refluxit. fuit ergo stella celestis. que magis apparuit. Pre. Aug. dicit in sermone quodam epi. pastoribus angeli. magis stella christum demonstrat. vrisque loquitur lingua celorum. quia lingua cessauerat prophetarum. sed angeli pastoribus apparet fuerit vere de celestibus angelis. ergo etiam stella magis apparens. fuit vere de celestibus stellis. Pre. stelle que non sunt in celo sed in aere. dicuntur stelle comate. que non apparet in natiuitate regum. sed magis sunt indina morte eorum. sed illa stella designabat regis natiuitatem. unde magi dicunt Nat. ij. vbi est qui natus est rex iudeorum. vbi dicitur enim stellam eius in oriente. ergo videtur quod fuit de celestibus stellis. Sed contra est quod Aug. dicit in li. contra faustuz. non ex illis erat stellis. que ab initio creature itineque suorum ordinem. sub creationis lege custodiunt. sed nouo virginis partu. nouum sidus apparuit.

Respondeo ad id quod dicitur Chyso. dicit super Nat. quod illa stella que magis apparuit. non fuerit una celestium stellarum multipliciter manifestum est. Primo quidem quia nulla aliarum stellarum hac via incedit. hec enim stella ferebatur a septentrione in meridiem. ita enim iacet iudea ad partem fidem. unde magi venerunt. Secundo apparet hoc ex tempore. non enim solum apparebat in nocte sed etiam in meridie die. quod non est virtutis stelle sed nec etiam lune. Tertio quia quandoque apparebat et quandoque occultabatur. cum enim intrauerunt hierosolimam. occultauit se ipsam. deinde vbi herodem reliquerunt. monstrauit se ipsam. Quarto quia non habebat continuum motum. sed cum oportebat ire magos. ibat. quando autem oportebat stare. stabat. sicut etiam de columna nubis legitur. que erat in deserto. Quinto quia non sursum manens. partem virginis demonstrabat. sed deorsum descendens hoc faciebat. dicitur enim Nat. ij. quod stella quam viderat in oriente. antecedebat eos. usque deueniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quod verbum magorum dicentium vidimus stellam eius in oriente. non est sic intelligendum. quod si ipsi in oriente positi apparuit stella existens in terra iuda. sed quia viderunt eam in oriente existentem. et processit eos usque ad iudeam. Quis hoc a quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distincte domum demonstrare. nisi esset terra vicina. Et sicut ipse dicit hoc non videtur esse proprium stelle. sed virtutis cuiusdam rationalis

unde videtur quod hec stella. virtus rationalis visibilis fuisset in talem apparentiam transformata. Unde quidam dicunt quod sicut spiritus sanctus descendit super baptizatum dominum in specie columbe. ita apparuit magis in specie stelle. Alij vero dicunt quod angelus qui apparuit pastoribus in specie humana. apparuit magis in specie stelle. Probabilius tamen videtur quod fuerit stella de nouo creata. non in celo. sed in aere vicino terre. que secundum dei voluntatem mouebatur. unde Leo papa dicit in sermone epi. tubus magis in regione orientis stella noue claritatis apparuit que illustratio ceteris pulchrioribus sideribus in se inuenit oculos animosque converteret. ut confestim aduertetur. non esse otiosum quod tam insolitum videbatur. Ad. i. ergo dominum quod celum in sacra scriptura quandoque dicitur ac secundum illud ps. volucres celi et pisces maris. Ad. ij. dominum quod ipsi celestes angeli. ex suo officio habent. ut ad nos descendant in ministerium missi. sed stelle celestes sunt fixum non mutant. unde non est similis ratio. Ad. iij. dominum quod sicut stella non est secuta modum stellarum celestium. ita nec stellarum comate. que nec de die apparent. nec cursum suum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat significatio comate. quod celestis regnum christi committit et conspiciat vniuersa regna terrena. et ipsum stabit in eternum ut dicitur Daniel. ij.

Ad octauum sic procedit

Videtur quod magi non conuenienter venerunt ad christum adorandum et venerandum. Unicusque enim regi reuerentia debetur a suis subditis. magi autem non erant de regno iudeorum ergo cum ex visione stelle cognouerunt nati esse regem iudeorum videtur quod inconuenienter venerunt ad eum adorandum. Pre. stultum est inueniente rege aliquo extraneum regem annunciare. sed in regno iudee regnabat herodes. ergo stulte fecerunt magi regis natiuitatem annunciantes. Pre. certius est celeste indicium quam humanum. sed magi ducatu celestis indicij ab oriente venerunt in iudeam. stulte ergo egerunt preter ducatum stelle humanum indicium requirendum. dicentes vbi est qui natus est rex iudeorum. Pre. munus oblatio et adoratio reuerentia. non debetur nisi regibus iam regnantibus. sed magi non inueniunt christum regis dignitate fulgentem. ergo ei inconuenienter munera et reuerentias regiaz exhibuerunt. Sed contra est quod dicitur Esa. lx. ambulabunt gentes in lumine tuo. et reges in splendore ortus tui. sed qui diuino lumine ducuntur non errant. ergo magi absque errore christo reuerentiam exhibuerunt. Respondeo ad id quod dicitur dicitur quod sicut dicitur est magi sunt punitie gentium in christo credentium. in quibus apparuit. sicut in quodam presagio. fides et deuotio gentium. uenientium a remotis ad christum. Et sicut deuotio et fides gentium. est absque errore per inspirationem spiritus sancti. ita et credendum est magos per spiritum sanctum inspiratos. sapienter christo reuerentiam exhibuisse. Ad. i. ergo dominum quod sicut dicit Aug. in sermone epi. cum multi reges iudeorum nati fuissent atque defuncti nullum eorum magi ad adorandum quesierunt. non itaque regi iudeorum quales illic esse solebant. Hunc tam magnam honorem longinqui alienigenae et ab eodem regno extranei. a se debere arbitrabantur. sed talem natum esse dicerent. in quo adorando se salutem que secundum deum est consecuturos. minime dubitarent. Ad. ij. dominum quod per illam annuntiationem magorum presignabatur constantia gentium. christum usque ad mortem consentientium. unde Chyso. dicit

fu per Bar. q̄ dum considerabant regem futurum. non timebant regem p̄ntem. ad huc non viderunt x̄pm. et iam parati erant p̄ eo mori. Ad. iij. d̄d̄. q̄ sicut dicit Aug. in sermone epi. stella que magos perduxit ad locum ubi erat cum matre virgine deus infans. poterat eos ad ipsas perdere civitatem berthelem. in qua natus est christus. sed tñ subtraxit se donec de civitate in qua x̄ps nasceretur etiam iudei testimonii p̄biberent. vt sic geminato testi- monio confirmari. sicut Leo papa dicit ardeniori fide ex- peterent. quem et stelle darras. et p̄phetie manifestabat auctoritas. Ita ipi annunciant x̄pi natiuitatem. et interro- gant locum credunt et querunt. tanq̄ significantes eos q̄ ambulat p̄ fidem. et desiderant speciem. vt Aug. dicit in sermone epi. Iudei aut̄ indicantes eis locum natiuita- tis x̄pi. similes facti sunt fabris arde noe. qui alij vt euā- derent p̄stiterunt et ipi diluuiū perierunt. Audierunt et abierunt inquisitores. dixerunt et remanserunt doctores similes lapidibus miliarijs. qui viam ostendūt nec ambu- lant. diuino etiam nutu factū est. vt aspectu stelle subtra- cto. magi humano sensu inuenerunt in hierusalem. querentes in civitate regia regem natum. vt in hierusalem p̄rio na- riuitas x̄pi publice nunciaret. fm̄ illud Esa. ij. de syon exi- bit lex. et verbum dñi in hierusalem. Et vt etiā studio ma- goꝝ de longe venientium. damnaretur pigritia iudeoꝝz p̄pe existentū. Ad. iij. d̄d̄. si magi regem terrenum querentes venissent. fuissent confusi. qui tan̄ in itinere la- borē sine cā suscepissent. vnde nec adorassent nec in u- nera obrulissent. nunc aut̄ quia celestem regem querebāt et si nihil regalis excellentie in eviderunt. tñ solius stēte testimonio contenti adorauerunt. viderunt tñ homines et agnoscunt deū. et offerunt munera dignitati x̄pi congru- entia. aurum quidē quasi regi magno. thubus quod in dei sacrificio ponitur ymolant vt deo. mirram qua mortuoꝝz corpora condiuntur p̄bent. tanq̄ pro salute omniū mo- riuoꝝ. Et vt dicit Gre. instrumur. vt nato regi aurum. p̄ quod significatur sapientia offeramus. in conspectu eiꝝ sapientie lumine splendetes. thubus autem p̄ quod expri- mitur orationis deuotio offerimus deo. si per orationum studia. deo redolere valeamus. mirram que signat mori- ficationem carnis offerimus. si carnis vitia per abstenen- tiam mortificamus. **Co. XXXVII.**

Deinde considerandum

est de circumcisione x̄pi. et quia circumcisio est quedam professio legis obseruande. fm̄ illud ad Gal. ij. testifico omni homini circumcidenti se quoniam debitoꝝ est vniuersę legis faciende. simul cum hoc querendum est de alijs legalibus. circa puerum x̄pm obseruatis. vnde queruntur quatuor. Primo de circum- cisione. Secundo de nominis impositione. Tertio de eiꝝ oblatione. Quarto de matris purgatione.

Ad primū sic proceditur

Videtur q̄ x̄ps non debuit circumcidi. veniente veritate cessat figura. sed circumcisio fuit abraę precepta in signū federis quod erat de semine nascituro. vt p̄ Gen. xvij. hoc autem fedus fuit in christi natiuitate completū. q̄ circumcisio statim cessare debuit. Pre. ois x̄pi actio. no- sita est instructio. vnde dicitur Johan. xij. exemplum de- di vobis. vt quemadmodum ego feci vobis. ita et vos fa- ciatis. sed nos non debemus circumcidi. fm̄ illud ad Gal. v. si circumcidimini. christus nihil proderit vobis. ergo

videtur q̄ nec christus debuit circumcidi. Pre. circū- cisio est ordinata in remediū originalis peccati. sed x̄ps non contraxit originale peccatum. vt et supra dicitur p̄z ergo christus debuit circumcidi. Sed contra est quod dicitur Lu. ij. postq̄ consumati sunt dies octo. vt circum- cidere p̄uer. Rñ. dñm. q̄ pluribus de causis christus debuit circumcidi. Primo quidem vt ostendat veritatez carnis humane contra manicheum. qui dixit eum habu- isse corpus fantasticum. et contra appollinarem qui dixit corpus christi. diuinitati esse cōsubstantialē et contra va- lentinum. qui dixit christum corpus de celo attulisse. Se- cundo vt approbaret circumcisionez. quam olim deus in- stituerat. Tertio vt approbaret se esse de genere abraę. q̄ circumcisionis mandatum acceperat in lignum fidei quā de christo habuerat. Quarto vt iudeis excusationem tol- leret ne eum reciperent si esset incircumcillus. Quinto vt obedientie virtutem. nobis suo cōmendarer exemplo vnde et octauo die circumcillus sicut erat in lege p̄ceptum Sexto vt qui similitudinem carnis peccati accipere adue- nerat. remediū quo caro peccati consueuerat mundari non respiceret. Septimo vt legis onus in se sustinens. alios a legis onere liberaret. fm̄ illud ad Gal. iij. misit deus filiu suum. factū sub lege. vt eos qui sub lege erant redi- meret. Ad. i. ergo dñm. q̄ circumcisio per remotionē carnalis pellicule. in membro generationis facta significa- bat spoliationem vctuste generationis. a qua quidem ve- rustate liberati sumus per passionem christi. et ideo veritas huius figure non fuit plene impleta in christi natiuitate sed in eius passione. ante quā circumcisio suam virtutem et statum habebat. et ideo deuit christum ante suam passi- onem. tanq̄ filium abraę circumcidi. Ad. ij. dñm. q̄ christus circumcisionem suscepit eo tempore quo erat sub precepto. et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda. vt ob- seruemus ea que sunt nostro tempore in precepto. q̄ vni- cuiq̄ negotio est tempus et oportunitas. vt dicitur ecclē. vij. Et preterea vt origenes dicit sicut mortui fuimus cum illo moriente ita conseruati sumus christo resurgente. ita circumcisi sumus sp̄iali circumcissione per christum. et ideo carnali circumcissione non indigemus. Et hoc est q̄ apostolus dicit ad Collo. ij. in quo scilicet christo circū- cisi estis circumcissione non manufacta in expoliatione cor- poris carnis. sed in circumcissione domini nostri iesu x̄pi Ad. iij. dñm q̄ sicut christus propria voluntate mori- tem nostram suscepit. que ē effectus peccati. nullū in se ha- bens peccatū. vt nos a morte liberaret et spiritualiter nos faceret mori peccato. ita etiam circumcisionem que est re- mediū originalis peccati suscepit ad hoc q̄ aboleret ori- ginale peccatum. vt nos a legis iugo liberaret. et vt in no- bis spiritualem circumcisionem efficeret. vt scilicet susci- piendo figuram impleter veritatem.

Ad secundū sic procedit

Videtur q̄ inconuenienter fuerit x̄po nomen impositū Veritas enim prophetica vel euangelica. debet pronuncia- tioni prophetice respondere. sed prophete aliud nomē de x̄po pronunciauerunt. Dicitur enim Esa. vij. ecce virgo concipiet et pariet filium. et vocabitur nomen eius emanu- el et vij. vocabitur nomen eius accelera. spolia dētraxit. festina predari. et nono. vocabitur nomen eius ammira- bilis consiliarius. deus fortis. pater futuri seculi p̄iceps pacis. et jach. vi. ecce vir oriens nomen eius. ergo incon- uenienter vocatum est nomen eius iesus. Pre. Esa. **Ab 2**

Itē dicitur vocabitur nomen nūm nonum. quod os totum nominavit. sed hoc nomen iesus non est nomen novum. sed pluribus fuit in veteri testamento impositum. ut patet etiā ex ipsa genealogia Lu. iij. ergo videtur quod in convenienter vocatum est nomen eius iesus. **P**roterea. hoc nomen iesus salutem significat. ut patet per illud quod dicitur Mat. i. partet filium et vocabit nomen eius iesus ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum sed salus per xpm non est facta solum in circumcissione. sed etiam in preputio. ut patet per apostolum ad Roma. iij. Inconvenienter hoc nomen christo fuit impositum in sua circumcissione. **S**ed contra est auctoritas scripture. in qua dicitur Lu. ij. postquam consumati sunt dies octo. ut circumcideretur puer. vocatum est nomen eius iesus. **R**ñ. vdm. quod nomina debent rebus proprietatibus respondere. et hoc patet in nominibus generum et specierum. per ut dicitur in. iij. metha. ratio enim qua significat nomen est definitio. que designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum. semper imponuntur ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur. **U**el a re pte. sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his qui in eorum festis nascuntur. **U**el a cognatione. sicut cum filio imponitur nomen patris. **U**el alicuius de cognatione eius. sicut propinqui iohannis baptiste voluerunt eum nominare nomine patris sui zacharia. non autem iohanne quia nullus erat in cognatione eius qui vocaretur hoc nomine ut dicitur Lu. i. **U**el etiam ab eventu. sicut ioseph vocavit primogenitum suum manassen. dicens oblitisceris me dominus deus omnium laborum meorum Gen. xli. **U**el etiam ex aliqua qualitate eius cui nomen imponitur. sicut Gen. xij. dicitur. qui pto egressus est de vtero marie. rufus erat. et totus in morem pelis hysspidus vocatum est nomen esau. quod interpretatur rubeus. Nomina autem que imponuntur divinitus aliquibus. semper significant aliquod gratum donum eis divinitus datum sicut Gene. xvij. dicitur est abrae. appellaberis abraam. quia patrem multarum gentium constituit te. **M**at. xvi. dicitur est petro. tu es petrus. et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Quia ergo homini xpo hoc munus gratie collatum erat. ut per ipsum omnes salvarentur. ideo convenienter vocatum est nomen eius iesus. i. salvator. angelo hoc nomen prenuunciantem. non solum matri sed etiam ioseph. quia erat futurus eius nutricius **A**d. i. ergo vdm. quod in omnibus illis nominibus quodammodo signatur hoc nomen iesus. quod est signatur salutis. Nam in hoc quod dicitur emanuel quod interpretatur nobiscum deus. designatur causa salutis. que est unio divine et humane nature in persona filij dei. per quam factum est ut nobiscum esset deus. **P**er hoc autem quod dicitur vocabitur nomen eius acceleta. spolia detrahe etc. designatur a quo nos salvaverit. quia a diabolo cuius spolia abstulit. **P**er illud ad collo. ij. ex polians principatus et potestates raduxit confidenter. in hoc quod dicitur vocabitur nomen eius ammirabilis etc. designatur via et terminus nostre salutis. in quantum scilicet ammirabili divinitatis consilio. et virtute ad hereditatem futuri seculi perducimur. in quo erit pax perfecta filiorum dei. sub ipso principe deo. **Q**uod vero dicitur Ecce vir oriens nomen eius. ad idem refertur ad quod primum scilicet ad incarnationis misterium. secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde. **A**d. ij. vdm. quod his qui fuerunt ante christum potuit convenire hoc nomen iesus secundum aliquam aliam

rationem. puta quia aliquam particularem et spalem salutem attulerit. sed per rationem spalem et universalem salutis hoc nomen est proprium xpo. et per hoc dicitur esse novum. **A**d. iij. vdm. quod sicut Gen. xvij. legitur quod simul abraam suscepit impositionem nominis a deo et circumcissionis mandatum. et ideo apud iudeos consuetum erat ut ipso die circumcissionis. nomina pueris imponerentur quasi ante circumcissionem presertim esse non haberent. sicut etiam nunc pueris in baptismo nomina imponuntur. **U**nde super illud Prover. iij. ego filius sui patris mei. tenelius et unigenitus coram matre mea. dicit giola. quare salomon se unigenitum coram matre vocat quem fratrem veterini scriptura fecisse testatur. nisi quia ille mox natus. sine noie antequam esset de vita recessit. et ideo xps simul cum fuit circumcissus. noie impositionem accepit.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod inconvenienter fuerit xps in templo oblatus. **D**icitur enim exodi. xij. sanctifica tibi oem primogenitum. quod appertit vulvam in filijs israel. sed xps de clauso virginis vtero exiit. et ita matris vulvam non aperuit. ergo xpus ex hac lege non debuit in templo offerri. **P**roterea. illud quod est semper presens alicui non potest ei presentari sed xpi humanitas semper fuit deo maxime presens. et sic coniuncta in unitate persone. ergo non oportuit quod coram deo offerretur. **P**roterea. xps est hostia principalis ad quam omnes hostie veteris legis referuntur sicut figura ad veritatem sed hostie non vult esse aliqua hostia. ergo non fuit conveniens ut pro xpo hostia offerretur. **P**roterea. inter legales hostias precipue fuit agnus qui erat iuge sacrificium ut habetur numeri. xvij. unde et xps dicitur agnus iohannis. i. ecce agnus dei. Magis ergo fuit conveniens quod pro xpo offerretur agnus quam par turtura. vel duo pulli columbarum. **S**ed in contrarium est auctoritas scripture. que hoc factum esse testatur Lu. ij. **R**ñ. vdm. quod sicut dicitur est xps voluit sub lege fieri. ut eos qui sub lege erant redimeret. et ut iustificatio legis in suis membris spualiter impletur. **D**e ple autem nata duplex preceptum in lege traditur. **U**num quidem generale quod ad omnes scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio sive pro filia. ut habetur Levit. xij. et hoc quod dicitur sacrificium erat ad expiationem peccati in quo proles erat concepta et nata. et etiam ad consecrationem quandam ipsius. quod tunc primo presentabatur in templo. et ideo aliquid offerebatur in holocaustum et aliquid pro peccato. **A**liud autem preceptum erat speciale in lege de primogenitis tam in hominibus quam in iumentis. sibi enim dominus deputaverat omne primogenitum in israel. pro eo quod ad liberationem populi israel percussit primogenita egipti. ab homine usque ad pecus. primogenitis israel referuntur. et hoc mandatum ponitur exodi. xij. in quo etiam figurabatur xps qui est primogenitus in multis fratribus ut dicitur ad Ro. vij. Quia ergo xps ex muliere natus erat primogenitus et voluit fieri sub lege. hoc duo evangelista lucas. circa eum fuisse observata ostendit. **P**rimo quidem id quod pertinet ad primogenitos. cum dicitur tulerunt illum in iherusalem ut offerrent eum deo. sicut scriptum est in lege deo quia omne masculinum ad partum vulvam. sanctum domino vocabitur. **S**ecundo id quod pertinet ad omnes cum dicitur ut darent hostiam. secundum quod dicitur erat in lege domini par turturum. aut duos pulli columbarum. **A**d. i. ergo vdm. quod sicut Gene. nascentem

dicit illud legis preceptum. in solo incarnato deo singula-
riter et ab alijs differenter impleri videtur. ipse namq; so-
lus ineffabiliter conceptus. ac incomprehensibiliter editus
virginalem vterum aperuit. non antea conubio referatū
conseruans et post partum inuolabiliter signaculum casti-
tatis. vnde et qd dicit aperiens vuluā. designat qd nihil
antea intrauerat vel exiuerat. et ppter hoc etiam spēaliter
dicitur masculinus. qz nihil de femineitate culpe portauit.
singulariter etiam sanctus qui terrene contagia corru-
ptibile. immaculati partus nouitate non sensit. Ad. ij.
dōm qd sicut filius dei non ppter se factus est homo. et cir-
cumcilius in carne. sed vt nos p gratiam faceret deos et vt
spēaliter circumcidam. sic propter nos sifitur dōs. vt di-
scamus nos deo presentare nos ipsos. et hoc post circumci-
sionem eius factum est. vt ostendat neminē nisi circumci-
sum vitij dignum esse diuinis conspectib. Ad. iij. dō
qd ppter hoc ipm voluit hostias legales p se offerri qui
erat vera hostia. vt figura veritati coniungeretur. et per ve-
ritatem figura approbaretur. contra illos qui deum legis
negant a xpo fuisse in euangelio predicatum non enim pu-
tandum est. vt origenes dicit qd filium suum bonus deus
sub lege inimici fecerit. quam ipse non dederat. Ad. iij.
dōm qd Leuit. xij. precipitur vt qui agnuz possent. p filio
aut filia simul et turturē siue columbā offerrent. qui vero
non sufficerent ad offerendum agnuz. duos turtures aut
duos columbe pullos offerrent. dōs ergo qui cum diues
esset ppter nos egenus factus est. vt illius inopia diuites
essent. vt dicitur. iij. Coz. viij. p se pauperum hostiam
voluit offerri. sicut et in ipsa natiuitate pannis inuoluitur
et reclinatur in presepio. nihilominus in hōi a ues figu-
te congruunt. turtur enī quia est auis loquax. predicatio-
nem et confessionē fidei signat. quia vero est aial castum.
castitatem signat quia vero est aial solitarium contempla-
tionem signat. Columba vero est aial mansuetum et sim-
plex. mansuetudinem et simplicitatem signans. est autē
al gregale. vnde signat vitam actiuam. Et ideo hōi bo-
stia signabat pfectionem xpi et membror eius. Utrunq;
aut animal ppter consuetudinem gemendi. pntes sancto-
rum lucus designat. sed turtur que est solitaria designat
orationum lacrimas. colūba vero que est gregalis. signat
publicas orationes ecclesie. Utrunq; aut animal dupli-
catum offert vt sanctitas sit nō solū in aia s; etiā in corpe

Ad quartuz sic procedit

Videtur qd inconuenienter mater dei ad templum pur-
ganda accesserit. Purgatio enī non videtur esse nisi ab i-
munditia. Sed in beata virgine non fuit immunditia vt
ex supra dictis patet. ergo non debuit vt purganda ad tē-
plum accedere. Pre. leuit. xij. dicitur. mulier si susce-
pit semine peperit masculum. amunda erit septem diebo
et ideo ei precipitur qd non ingrediarur sanctuariuz. donec
impleantur dies purgationis eius. sed beata virgo pepe-
rit masculū sine virili semine. non g debuit ad templum
venire purganda Pre. purgatio ab imundicia non fit
nisi p gratiā. sed sacramenta veteris legis gratiam non cō-
ferebant. sed ipa poti us secū gratie auctorem habebat. nō
ergo conueniens fuit vt beata virgo ad templum purgā-
da veniret Sed cōtra est auctoritas scripture. qua dō
Lu. ij. qd impleti sunt dies purgatois marie fm legē moy-
si. Rñ. dōm qd sicut plenitudo gratie a xpo dirinat in
matre. ita decuit vt mater humilitati filij conforaretur
humilibus enī deus dat gratiā vt dicit Ja. iij. et iō sicut

xps licet legi non esset obnoxius. voluit tñ circumcisiōne
et alia legis onera subire. ad demonstrandum humilitatē
et obedientie exemplū. et vt approbaret legem et vt oc-
casionem iudeis tolleret. ppter easdem rationes voluit vt
matrē suam implere legis obseruantias. quibus tñ non
erat obnoxia. Ad. i. ergo dōm qd licet beata virgo nul-
lam haberet imundiciam. voluit tñ purgationis obser-
uantiam implere. non ppter indigentiam sed ppter legis
preceptum. et ideo signanter euangelista dicit qd impleti
sunt dies purgationis eius fm legem. ipa enī fm se pur-
gatione non indigebat. Ad. ij. dōm qd signanter moy-
ses videtur fuisse locutus ad eripiendam matrē dei ab
imundicia. que non peperit suscepto semine. et ideo patet
qd non obligatur ad impletionem illius precepti sed vt
lutarie purgationis obseruantiam impleuit vt dictum
est. Ad. iij. dōm qd legalia sacramenta non purgabam
ab imundicia culpe que fit per granam sed banc purgatio-
nem pfigurabant. purgabam enī purgatione quadam
carali ab imundicia irregularitatis cuiusdam sicut in se-
cunda parte dictum est. neutrā tñ imundiciā beata virgo
cōtraxerat. et iō nō indigebat purgari. **Ad. XXXVIII.**

Deinde considerandum

est de baptismo iohānis. quo xps baptizatus
est. et quia xps baptizatus est baptismo iohā-
nis. Primo considerandū est de baptismo iohānis in cō-
muni. Secundo de baptisatione xpi. Circa primuz que-
runtur sex. Primo vt um conueniens fuerit qd iohānes
baptizaret. Secundo vt ille baptismus fuerit a deo. Ter-
tio vt contulerit gratiam. Quarto vt alij preter xpm
illo baptismo debuerit baptizari. Quinto vt baptisim⁹
ille cessare debuerit xpo baptizato. Sexto vt baptizati
baptismo iohānis. postea essent baptizadi baptismo xpi.

Ad primuz sic proceditur

Videtur qd non fuerit conueniens iohannem baptizare.
omnis enī ritus sacramentalis ad aliquā pnter legem. s; iohānes
non introduxit nouam legem. ergo inconueni-
ens fuit qd nouum ritū baptizandi introduceret. Pre.
iohannes fuit missus a deo in testimonium tanq; prophete-
ta. fm illud Luc. i. tu puer propheta altissimi vocaberis.
sed prophete qui fuerunt ante christum. non introduxerūt
nouum ritum. sed ad obseruantiam legalium introduce-
bant vt patet malach. vlti. memento re moysi serui mei.
ergo nec iohannes nouum ritum baptizandi introducere
debit. Pre. vbi est alicuius rei superfluitas. non est
ad illud aliquid addendum. sed iudei excedebant in sup-
fluitate baptismatum. dicitur enim Marci. viij. qd phari-
sei et omnes iudei. nisi crebro lauent manus non mandu-
cant. et a foro nisi baptizentur. non comedunt. et alia mul-
ta que tradita sunt illis. seruare baptismata calicum et vt
ceozum. et ornamentozum et lectorum. ergo inconueniens
fuit qd iohannes baptizaret. Sed contra est auctoritas
scripture. mat. iij. vbi premissa sanctitate iohannis subdit
tur. qd eribant ad eum multi et baptizabantur in iordane.
Rñ. dicendum qd conueniens fuit iohannem baptiza-
re ppter quartuor. Primo quia oportebat xps a iohanne
baptizari. vt baptismum consecraret. vt dicit Aug. super
iohannem. Secundo vt xps manifestaretur. vnde ipse io-
hannes baptista dicit Job. i. vt manifestetur scz xpus in
hierusalem. ppretea vni ego in aqua baptizans. concur-
rentibus enī turbis annuntiabat xpm. qd quidem facili⁹

factum est. q̄ si per singulis discurrisset. vt **Abis.** dicit super **Job.** Tertio vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum xpi. vnde **Gre.** dicit in quadam omel. q̄ ideo baptizauit iohannes. vt precursoris sue ordinem seruans. qui nasciturum dñm p̄uenerat nascendo. baptizando quoq̄ baptizaturū p̄ueneret. Quarto vt ad p̄niam hominis inducens. homines prepararet ad digne suscipiendum baptismum xpi. vnde **Beda** dicit q̄ quantum caritatis nondum baptizatis prodest doctrina fidei tantum profuit baptismus iohannis ante baptismum xpi. quia sicut ille predicabat penitentiam. et baptismum xpi p̄nunciabat. in cognitionem veritatis que mundo apparuit. attraxerat. sicut ministri ecclesie qui primo eruditae postea peccata eorum redargunt deinde in baptismo xpi remissionem promittunt. **Ad. i.** ergo dñm q̄ baptismus iohannis non erat per se sacramentum sed quoddam sacramentale. disponens ad baptismum xpi. et ideo aliquando pertinebat ad legem xpi. non autem ad legem moysi. **Ad. ij.** dñm q̄ iohannes non fuit solum p̄betera sed p̄pheta. **Ad. iij.** dñm q̄ iohannes non fuit solum p̄betera sed p̄pheta vt dicitur **Mat. xi.** fuit enim terminus legis et initium euangelij. et ideo magis pertinebat ad enim verbo et opere inducere homines ad legem xpi. q̄ ad obseruanciam veteris legis. **Ad. iij.** dñm q̄ baptismata illa p̄beterorum erant inania. vt pote ad solam mundiciam carnis ordinata. sed baptismus iohannis ordinabatur ad solam mundiciam sp̄salem. inducebat enim homines ad penitentiam vt dictum est.

Ad secundū sic procedit

Videtur q̄ baptismus iohannis nō fuit a deo. Nihil enim sacramentale quod est a deo. denominatur ab homine patro. sicut baptismus noue legis non dicitur petri vel pauli sed xpi. sed ille baptismus denominatur a iohanne sicut illud **Mat. xxi.** baptismus iohannis ex celo erat an ex hominibus. ergo baptismus iohannis non fuit a deo. **Pre.** omnis doctrina de nouo a deo procedens aliquibus signis confirmatur. vnde et dominus exo. ij. dedit moysi prestitem signa faciendi. et ad **Deb. ij.** dicitur q̄ cum fides nra principij accepisset enunciat a dño per eos qui audierunt in nos confirmata est. contestante deo signis et prodigijs. sed de iohanne baptista dicitur **Job. x.** iohannes signum fecit nullum. ergo videtur q̄ baptismus quo baptizauit iohannes non esset a deo. **Pre.** sacramenta q̄ sunt diuinitus instituta aliquibus sacre scripture preceptis continentur. sed baptismus iohannis non precipitur aliquo precepto sacre scripture. ergo videtur q̄ sit a deo. **Sed** contra est quod dicitur **Job. i.** qui me misit baptizare in aqua. ille mihi dixit super quem videris spiritū et c. **Rñ.** dñm q̄ in baptismo iohannis duo possunt considerari. scilicet ip̄eritus baptizandi. et effectus baptismi. **Rñ.** tunc quidem baptizandi non fuit ab hominibus. sed a deo qui familiari revelatione sp̄s sancti iohannem ad baptizandum misit. Effectus aut̄ illius baptismi fuit ad hoc solius hominis. quia nihil in illo baptismoj efficiebatur. qd homo facere non posset. vnde nō fuit a solo deo nisi in quantum deus in homine operatur. **Ad. i.** ergo dñm q̄ p̄beterum noue legis. homines interiorius per sp̄s sanctum baptizant. quod fecit solus deus. per baptismum aut̄ iohannis. solum corpus mundabatur aqua vnde dicit **Mat. iij.** baptizo vos in aqua. ille vos baptizabit in sp̄s sancto. et ideo baptismus iohannis denominabatur ab ipso. quia scilicet nihil in eo agebatur quod ipse non ageret. baptismus

aut̄ noue legis nō denominatur a ministro. qui principalem effectum baptismi non agit. sed interiorum mundationem. **Ad. ij.** dñm q̄ tota doctrina et opatio iohannis ordinabatur ad xpm. qui in multitudine signorum. et suam doctrinam et iohannis confirmauit. Si aut̄ iohannes signa fecisset. homines ex equo iohanni et xpo accessisset. et ideo vt hoies principaliter xpo intenderent. non est datum iohanni vt faceret signum iudeis nisi querentibus quare baptizaret. consumauit suum officium. auctoritate scripture. ego vox clamantis in deserto et c. vt dicitur **Job. ia** ipsa etiam austeritas vite eius officium eius commendabat quia vt **Enso.** dicit super **Mat.** mirabile erat in humano corpore. tantam penitentiam videre. **Ad. iij.** dñm q̄ baptismus iohannis non fuit ordinatus a deo. nisi vt modico tempore duraret. propter eas predictas. Et ideo nō fuit commendatus aliquo precepto communiter tradito in sacra scriptura. sed familiari quadam reuelatione spiritus sancti vt dictum est.

Ad tertium sic proceditur

Videtur q̄ in baptismo iohannis gratia daretur. Dicit enim **Mat. i.** fuit iohannes in deserto. baptizans et predicans baptismum penitentie in remissione peccatorum. Penitentia aut̄ et remissio peccatorum est per gratiam. ergo baptismus iohannis gratiam conferebat. **Pre.** baptizati a iohanne confitebantur peccata sua. vt habet **Mat. iij.** et **Mat. i.** sed confessio peccatorum ordinatur ad remissionem peccatorum que fit per gratiam. ergo baptismus iohannis gratiam conferebat. **Pre.** baptismus iohannis iniquior erat baptismi xpi q̄ circumcisio. Per circumcisionem aut̄ remittebatur peccati originale. quia vt **Beda** dicit id est saluifere curacionis auxilium. circumcisio in lege contra originale vulnus peccati agebatur. quod nunc baptismus agere reuelate gratie tempore conuenit. q̄ multo magis baptismus iohannis remissionem peccatorum operabatur. qd sine gratia fieri non potest. **Sed** contra est qd **Mat. iij.** dicit ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam. qd expropheta **Gre.** in quadam omel. dicit iohannes non in sp̄s sed in aqua baptizat. quia peccata soluere non valebat. si gratia est a sp̄s sancto et per eam peccata tolluntur. ergo baptismus iohannis gratiam non conferebat. **Rñ.** dñm q̄ si dicitur dicitur est tota doctrina et opatio iohannis preparatoria erant ad xpm. sicut ministri et inferioris artificio est preparare materiam ad formam quam inducit principalis artifex. gratia aut̄ conferenda erat hominibus per xpm. sicut illud **Job. i.** gratia et veritas per iesum xpm facta est. Et ideo baptismus iohannis gratiam non conferebat. sed solum ad gratiam preparabat. tripliciter. **Uno** modo per doctrinam iohannis inducentem homines ad fidei christi. **Alio** modo assuefaciendo homines ad ritum baptismi. **Tertio** modo p̄niam preparando hoies ad suscipiendum effectum baptismi xpi. **Ad. i.** ergo dñm q̄ in illis verbis. vt **Beda** dicit potest intelligi duplex p̄niam baptismi. **Unus** quidem quem iohannes baptizando p̄ferebat. cui. s. baptismus dicitur p̄niam. q̄ scilicet ille baptismus erat quoddam inducendum ad p̄niam et quasi quedam professio qua profitebantur hoies se p̄niam acturos. **Alius** aut̄ est baptismus xpi. p̄ quem peccata remittuntur. quem iohannes dare non poterat. sed solum predicabat dicens ille vos baptizabit in sp̄s sancto et c. **Vel** potest dici q̄ predicabat baptismum p̄niam. i. inducentem ad p̄niam. que quidem p̄niam inducit hoies in remissionem peccatorum. **Vel** potest dici q̄ baptismus

Christus. ut Hiero. dicit gratia datur. qua peccata gratis dimittuntur. quod autem consu matur per ipsum. inicitur per pa...

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod baptismo iohannis. solus christus debuerat baptizari. quia sicut dicitur est ad hoc iohannes baptizavit. ut...

Preterea si alij illo baptismo baptizabantur. hoc non erat nisi ut prepararentur ad baptismum christi. et sic conveniens...

Videtur quod solus christus a iohanne debuit baptizari. Sed contra est quod dicitur Luc. ij. factum est cum baptizaret...

Ad idem quod duplici de causa oportuit alios a christo baptizari baptismum iohannis. Primo quidem ut dicit Aug. super...

Ad quintum sic procedit

Videtur quod baptismus iohannis cessare debuerit postquam...

christus est baptizatus. dicitur enim Job. i. ut manifestet israeli. propterea vult in aqua baptizari. sed christo baptizato...

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod baptizati baptismum iohannis non fuerunt baptizandi baptismum christi. iohannes enim non fuit minor...

eum sed neq; si spiritus sanctus est audiuit. Ille vero ait in quo baptizati estis. qui dixerunt in iohannis baptis-
mate. unde baptizati sunt iterum in nomine domini nri
iesu christi. Sic ergo videtur q; quis spiritum sanctum
nesciebant q; oportuit eos baptizari iterum sicut Hiero-
nymus dicit super iohannem. et in epla de viro vniuerso
no. et Ambro. in li. de spiritu sancto. Sed quidam fuerunt
baptizati baptismo iohannis. qui habebant plenam noti-
ciam trinitatis. ergo non erant baptizandi iterum bap-
tismo christi. ¶ **De ad Ro. x.** super illud hoc est verbum
fidei quod predicamus dicit glosa Aug. unde est ista vir-
tus aque vt corpus tangat et cor abluat. nisi faciente verbo
non quia dicitur sed quia creditur. et quo patet q; virtus
baptismi dependet ex fide. Sed forma baptismi iohannis
significat fidem. in qua nos baptizamur. dicit eni; paulus
Ictu. xix. iohannes baptisabat baptismo penitentie popu-
lum. dicens in eum qui venturus est post ipsum vt crede-
rent. hoc est in iesum. ergo videtur q; non oportebat bap-
tizatos baptismo iohannis iterum baptizari baptismo
christi. ¶ **Sed contra est qd Aug.** dicit super iohannem
qui baptizati sunt baptismo iohannis. oportet vt bap-
tizarentur baptismo domini. ¶ **Rñ.** dicitur q; s; m opi-
nionem ingit in scda dis. quarti sententiarum. illi qui ba-
ptizati sunt a iohanne. nescientes spiritum sanctum esse.
nec spem ponentes in illius baptismo. postea baptizati sunt
baptismo christi. illi vero qui spem non posuerunt in ba-
ptismo iohannis. et patrem et filium et spiritum sanctum cre-
debant. non fuerunt postea baptizati. sed impositione ma-
nuum ab apostolis super eos facta. spiritum sanctum rece-
perunt. Et hoc quidem verum est quantum ad primam p-
tem quam multis auctoritatibus confirmat. Sed quan-
tum ad secundam partem se penitus irrationabile quod di-
citur. Primum quidem quia baptismus iohannis neq; gra-
tiam conferrebat. neq; caracterem imprimerebat. sed erat so-
lum in aqua vt ipse dicit Mat. iii. unde baptizati fidei et
spem quam habebat in xpm. non poterat hunc defectu sup-
plere. Secundo quia quando in sacramento omittitur qd
est de necessitate sacramenti. non solum oportet suppleri qd
fuerat omisum. sed oportet totaliter innouari. Est autem
de necessitate baptismi christi. q; fiat non solum in aqua
sed etiam in spiritu sancto. s; illud Job. iii. nisi quis re-
natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in re-
gnum dei. unde illis qui tantum in aqua baptizati erant
baptismo iohannis. non solum erat supplendum quod
erat. vt scilicet daretur eis spiritus sanctus impositione
manuum. sed erant iterum baptizandi in aqua et sps san-
cto. ¶ **Ad. i.** ergo dicendum q; sicut dicit Aug. super io-
hannem. q; iohannes quia non dabat baptismum christi
sed suum. quod autem dabatur a petro et sic quod datur
est a iuda erat christi. et ideo si quos baptizauit iudas no-
sunt iterum baptizandi. baptisma enim tale est. qualis e-
st ille in cuius potestate datur. non qualis ille in cuius mi-
nisterio datur. et inde est q; baptizati a iohanne dyacono
qui baptismum christi dabat. non sunt iterum baptizati
sed acceperunt manus impositionem per apostolos. sicut
baptizati per sacerdotes. confirmantur per episcopos. ¶
Ad. ii. dicendum q; sicut dicit Aug. ad seleucianum. illi
teligimus discipulos christi fuisse baptizatos. siue ba-
ptismo iohannis. sicut nonnulli arbitrantur. siue quod
magis credibile est baptismo christi. neq; enim mini-
sterio baptizandi defuit. vt haberet baptizatos seruos. per
quos ceteros baptizaret. qui non defuit humilitatis mi-

nisterio. quando eis pedes lauit. ¶ **Ad. iii.** dicendum q;
sicut dicit Crisost. super Mat. per hoc q; christus io-
hanni dicens ego a te debeo baptizari respondit. sine mo-
do ostenditur q; postea christus baptizauit iohannem. et
hoc dicit in quibusdam libris apocryphis manifeste scriptu
esse. Tertium tamen est. vt Hieronymus dicit super mar.
q; sicut christus baptizatus fuit in aqua a iohanne. ita io-
hannes a christo erat in spiritu baptizandus. ¶ **Ad. iiij.**
dicendum q; non est tota causa quare illi fuerunt bap-
tizati baptismi iohannis. quia spiritum sanctum non co-
gnouerunt. sed quia non erant baptismo christi bap-
tizati. ¶ **Ad. v.** dicendum q; sicut dicit Augustinus contra
faustum sacramenta nostra sunt signa preteritis grate. ta-
cramenta vero veteris legis. fuerunt signa gratie future.
unde ex hoc ipso q; iohannes baptizauit in nomine ven-
turi datur intelligi q; non dabat baptismum christi qui
est sacramentum noue legis.

Questio.

XXXIX.

Deinde considerandum

est de baptisatione christi. et circa hoc que
tuntur octo. Primo vtum christus debuit
baptizari. Secundo vtum debuit baptizari baptismo
iohannis. Tertio de tempore baptisationis. Quarto de
loco. Quinto de hoc q; sunt ei celi aperti. Sexto de spiri-
tus sancto apparente in specie columbe. Septimo vtum
illud animal fuerit vera columba. Octauo de voce pater-
ni testimonij.

Ad primū sic proceditur

videtur q; non fuerit conueniens christus baptizari. Ba-
ptizari enim est abluere. sed christo non conuenit abluere. in
quo nulla fuit impuritas. ergo videtur q; christum non
deberet baptizari. ¶ **De.** christus autem uocationem suscep-
it vt impleeret legem. sed baptismus non pertinebat ad
legem. ergo non debebat baptizari. ¶ **De.** primum mo-
uens in quolibet genere. est in mobile s; illum motum.
sicut celum quod est partum alterans. non est alterabile
sed christus est primum baptizans. s; illud super quem
videris spiritum descendente et manente. hic est qui
baptizat. ergo christum non debuit baptizari. ¶ **Sed cō-**
tra est quod dicitur Mat. iii. q; venit iesus a galilea
in iordane ad iohannem vt baptizaretur ab eo. ¶ **De**
spolio dicendum q; conueniens fuit christum baptizari
Primo quidem quia vt dicit Ambro. super lucam bap-
tizatus est dominus. non mundativolens. sed mūdare aq; vt
ablute per carnem christi. que peccatum non cognouit
baptizatis vim haberent. et vt sanctificatas relinqueret
postmodum baptizandum sicut dicit Crisost. Secundo si-
cut dicit Crisost. super Mat. q; uia christus non esset
peccator. tamen naturam suscepit peccatricem. et similitu-
dinem carnis peccati. propterea et si pro se baptizate non
indigebat. in alijs tamen carnalis natura opus habebat.
et sicut Gregorius nasansenus dicit. baptizatus est chri-
stus. vt totum veteranum adam immergat aque. Tertio
baptizari voluit sicut dicit Augustinus in sermone epi-
phanie. quia voluit facere qd oibus faciendū impauit. et
hoc est qd ipse dicit. sic de cet nos adimplete oēm iusticiā. vt
eni; Amb. dicit sup lu. hoc est iusticia. vt q; aliter facere ve-
lis. prius ipse incipias. et tuo alios horretis exemplo. ¶ **Ad. i. g.**
dd. q; no fuit baptizatus xps. vt ablueret. sed vt ablueret
sicut dicitur est. ¶ **Ad. ii.** ddm. q; xps no solum ablueret

plere ea q̄ sunt veteris legis. h̄ etiā inchoare ea que sunt noue legis. et ideo non solum voluit circumcidi sed etiam baptisari. Ad tertium dicenduz q̄ christus ē p̄mum baptisatus spiritualiter. et sic non est baptisatus. sed solum in aqua.

Ad secundū sic procedit.

Videtur q̄ christum non deceat baptizari baptisimo iohannis. baptisim⁹ enim iohannis fuit baptisim⁹ p̄nie. sed p̄nia christo non puenit. q̄ nullum habuit peccatum. q̄ videt q̄ non debuit baptizari baptisimo iohannis. Preterea. baptisimus iohannis sicut Chryso. dicit. medium fuit inter baptisimum iudeoz et baptisimum xpi. sed medium sap̄ p̄ naturam extremoz. Cum q̄ xps non fuerit baptisatus baptisimate legali. nec etiam baptisimate suo. videtur p̄ ratione q̄ baptisimate iohannis baptisari non debeuit.

Pre. Omne qd̄ in rebo humanis est optimuz debet xpo attribui. sed baptisim⁹ iohannis non tenet supremum locum inter baptisimata. q̄ non puenit christo baptisari baptisimo iohannis. Sed s̄ est qd̄ d̄ Matthei. iij. q̄ venit iesus in iordanem vt baptizaret a iohanne. Rñ. v̄d̄ q̄ sicut dicit Aug. super iohannem. baptisatus dñs baptisabat non baptisimate q̄ baptisatus est. vnde cum ipse baptizaret baptisimo p̄prio p̄lequeus est q̄ non fuerat baptisatus suo baptisimo. s̄ baptisime te iohannis. Et hoc fuit pueniens. Primo quidem ppter pditionem baptisimi iohannis. qui non baptisauit in spiritu sed solum in aqua. christus autē spirituali baptisimate non indigebat. qui a principio sue pceptionis gratia spiritu sancti replet⁹ fuit. vt patet ex dictis. et hoc est rō Chryso. Secundo vt Beda dicit. baptisatus est baptisimo iohannis. vt baptisimo suo baptisimum iohannis p̄probaret. Tertio sicut Greg. nā sanienus dicit. accedit iesus ad baptisimuz iohannis sanctificaturus baptisimum. Ad. i. q̄ d̄. q̄ sicut supra dictum est. xps baptizari voluit vt nos suo exemplo induceret ad baptisimum. et id ad hoc q̄ esset efficacior eius inductio voluit baptizari baptisimo quo manifeste nō indigebat vt homines ad baptisimum accederent qui indigebat. Vñ Ambro. dicit super Lucam. nemo refugiat lauacru gratie. qm̄ christus lauacrum p̄nie non refugit. Ad. ij. v̄d̄. q̄ baptisim⁹ iudeoz in lege p̄ceptus erat soluz figuralis. baptisimus autē iohannis aliquater erat realis. in q̄m inducebat homines ad abstinenduz a peccatis. baptisimus autem xpi habet efficaciam mundandi a peccato. et gratiam p̄ferendi. xps autem neq̄ indigebat p̄cepte remissionem peccatoz que in eo erant. neq̄ recipere gratiam qua plenus erat. similiter etiā cum ipse sit veritas non p̄tebat ei id qd̄ in sola figura gerebat. et ideo magis p̄grum fuit qd̄ baptizaretur baptisimo medio q̄ aliquo extremoz. Ad. iij. v̄d̄. q̄ baptisimus est quoddā spirituale remedium. q̄to autem aliquid est magis perfectū tanto minori remedio indiget. vñ ex hoc ipso q̄ christus maxime p̄fectus est pueniens fuit q̄ non baptizaretur perfectissimo baptisimo. sicut ille qui est sanus non indiget efficaci medicina.

Ad tertium sic procedit

Vide q̄ inconuenienti tpe christus fuerit baptisatus. Ad hoc enim xps baptisatus est vt suo exemplo alios ad baptisimum p̄uocaret. Sed fideles christi laudabiliter baptizant. non solus ante. xxx. annum. sed etiā infanili etate. q̄ videt q̄ christus nō debuit baptisari in etate. xxx. ann.

noz. Pre. Christus nō legisset docuisse vel miracula fecisse ante baptisimum. sed valius fuisset mundo si pluri tpe docisset incipiens a vicefimo anno vel etiam p̄ri. q̄ videt q̄ christus qui p̄ vtilitate hoim venerat an̄ tricesimum annum debuerat baptizari. Pre. Iudicium sap̄ pietie diuinitus infuse maxime debuit manifestari in xpo. Est autē manifestatū in Daniele tpe sue puericie. p̄m illō. Daniel. xij. Suscitauit dñs spiritum sanctum pueri iuuenioris. cui nomen Daniel. q̄ multo magis christus i sua puericia debuit baptizari vel docere. Pre. Baptisim⁹ iohannis ordinat⁹ ad baptisimum xpi sicut ad finem. s̄ finis est p̄oz intentione. et postremum executione. q̄ debuit primus baptizari a iohanne vel vltim⁹. Sed s̄ est qd̄ d̄ Luce. ij. Factum est cū baptizaret omnis p̄pla et ielu baptizato et orante. et infra et ipse iesus erat incipiens quasi annoz. xxx. Rñ. v̄d̄. q̄ christus pueniens fuit in tricesimo anno baptizatus. Primo quidem q̄ chali⁹ baptisabat quali ex tunc incipiens docere et predicare. ad qd̄ requirit perfecta etas qualis est triginta annozum. vnde et Gen. xli. Legit q̄ xxx. annoz erat Joseph qñ suscepit regnum egypti. similiter etiā. ij. regum xpo legit de Dauid q̄ xxx. annoz erat cum regnare cepisset. Ezechiel etiā in anno tricesimo cepit p̄phetizare. vt habet Ezechiel. i. Secundo q̄ sicut Chryso. dicit super Mattheum. futurū erat vt post baptisimuz christi lex cessare inciperet. et ideo hac etate christus ad baptisimum venit. qui potest omnia peccata suscipere. vt lege seruata nullus dicat q̄ ideo eā soluit q̄ implete non potuit. Tertio q̄ per hoc q̄ christus in etate perfecta baptisatus datur intelligi q̄ baptisim⁹ parat viros perfectos. p̄m illud ad Ep̄t. iij. Donec occurreramus in vnitare fidei et agnitionis filij dei in vitam p̄fectam. in mensura etatis plenitudinis christi. Vnde et ipsa p̄prietas numeri ad hoc pertinere videtur. consurgit enim ternarius numerus ex conductu ternarij in denariū. per ternarium autem intelligit fides trinitatis. per denarium autem impletio mandatorum. et in his duobus perfectio vite christiane consistit. Ad primum ergo dicendum q̄ sicut dicit Grego. nasansenus christus non ē baptisatus quasi indigeret p̄gatione. nec aliquid illi immineret periculum differendo baptisimū. sed cui vis alij non in paruum redundat periculum si exeat ex hac vita non indurus veste incorruptionis scilicet gratia. et licet bonum sit post baptisimum mundiciam custodire potius tamen est vt ipse dicit. interdum paulisper maculari quam gratia omnino carere. Ad secundum dicendum q̄ vtilitas que a christo p̄uenit hominibus p̄cipue est p̄ firmitatem et humilitatem. ad quozum vtrunq̄ pertinet quod christus non in puericia vel adolescentia cepit docere. sed in perfecta etate. Ad fidem quidem quia per hoc ostenditur in eo vera humanitas. q̄ per temporum incrementa corporaliter profecit. et ne huiusmodi profectus putaretur esse fantasticus. noluit sapieniam suam et virtutem manifestare ante perfectam corporis etatem. Ad humilitatem vero ne ante perfectam etatē aliquis presumptuose p̄lationis gradum et docendi officiu assumat. Ad tertium dicenduz q̄ christus p̄ponebatur hominibus in exemplum omnium. et ideo oportuit in eo ostendi id quod comperit omnibus p̄m legem communem. vt scilicet in etate perfecta doceret. Sed sicut Grego. nasansenus dicit. Non est lex ecclesie q̄ raro p̄tingit. sicut nec vna vruntio ver facit. aliquibus enī ex quadā sp̄ali dispensatione p̄m diuine sapie rōnem concessu. est p̄ter legem p̄munem. Ab s.

ut an pfectam etatem officium vel presidendi vel docē
di haberent. sicut salomon daniel. et Hieremias. Ad
iij. dd. q. christus nec primus nec ultimus debuit a Jo
hanne baptizari q. ut dicit Chryso. sup. Mattheū. Chri
stus ad hoc baptizari ut pfirmaret predicationem et bap
tismum iohannis. et ut testimonium acciperet a iohanne.
non autem creditū fuisse testimonio iohannis nisi post q.
fuerunt multi baptizati ab ipso. et ideo non debuit primus
a iohanne baptizari. Similiter nec ultimus. q. sicut ipse
videt subdit sic lux solis non expectat occasum luciferi s.
eo procedente egredis. et suo lumine obscurat illius cādo
rem. sic et christus non expectauit ut cursum suum iohann
nes impleteret sed ad huc eo docente et baptizante appuit.

Ad quartum sic procedit

Vide q. christus nō debuerit baptizari in iordane. Ue
ritas enim debet respondere figure. sed baptismum figur
ta pcessit in transitu maris rubri. ubi egyptij sunt submer
si. sicut peccata delens in baptismo. ergo videtur q. chri
stus magis debuerit baptizari in mari q. in flumine ior
danis. Pre. Jordanis interpretat descensus. sed per
baptismum aliquis plus ascendit q. descendat. Ude et
Matth. iij. dicit q. baptizatus iesus confestim ascendit de
aqua ergo videt inconueniens fuisse q. christus in iorda
ne baptizaretur. Pre. Transuentibus filiis israel aque
iordanis conuerse sunt retrosum. ut legitur Josue. iij.
et sicut in psal. dicitur. sed illi qui baptizant non retrosum
sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens ut
christus in iordane baptizaret. Sed contra est quod dicit
Marci. i. q. baptizatus est iesus a iohanne in iordane

Ad. i. dd. q. fluvius iordanis fuit per quem filij israel
in terram promissionis intrauerunt. hoc autem bz bap
tismus christi speciale pre omnibus baptismis quod intro
dit in regnum dei. quod p terram promissionis significat.
Unde dicit Iohannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex
aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. ad
qd etiam pertinet q. helyas diuisit aquas iordanis. qui
erat in curro igneo rapiendus in celū ut dicit. iij. Regū
ij. Quia scz transeuntibus per aquam baptismi per ignem
spiritu sancti patet aditus in celum. et ideo conueniens fuit
ut christus in iordane baptizaret. Ad. i. ergo dd. q. tra
situs maris rubri pfigurauit baptismum q. tum ad hoc
q. baptismus delet peccata. sed transitus iordanis q. tum
ad hoc q. baptismus apit ianuam regni celestis. qui est
principalior effectus baptismi. et per solum christum im
pletus. et ideo conueniens fuit q. christus in iordane q.
in mari baptizaret. Ad. ij. dd. q. in baptismo est ascen
sus per profectum gratie qui requirit humilitatis descen
sum. fm illud Jacobi. iij. Humilibus autem dat gratiaz
et ad talem descensum referendum est illud nomen iordā
nis. Ad. iij. dd. q. sicut dicit Aug. in sermone epi. sicut
antea aque iordanis retrosum conuerse sunt ita modo
christo baptizato peccata retrosum conuerse sunt. Uel
etiam per hoc signatur q. contra descensum aquarum be
nedictio fluminis sursum ferebatur.

Ad quintum sic procedit

Vide q. xpo baptizato non debuerunt celi aperiri. Illi
enim apperendi sunt celi qui indiget intrate in celum. ex
tra celi existens. sed xps sperat in celo. fm illud Jo. iij.
Filius hoīs qui est in celo. g. videt q. non debuerunt ei ce
li apperiri. Pre. Apertio celoz aut intelligit corpora

liter aut spiritualiter sed non potest intelligi corporaliter
q. corpora celestia sunt impassibilia et infrangibilia. fm
illud. Job. xxxv. Tu forlitan fabricatus es celos qui
solidissimi quasi ere fundati sunt. Similiter etiaz nec pos
test intelligi spiritualiter. q. ante oculos filij dei celi an
tea clausi non fuerunt. g. inconuenienter videt dici q. ba
ptizato christo apertū fuerunt celi. Pre. Fidelibus celum
aperitū est p xpi passionem. fm illud ad Hebre. x. Pa
bentes fiduciam in introitu sanctorū. in sanguine christi.
vñ etiam nec baptizati baptismō xpi si qui an eius passio
nem decesserunt celos intrare potuerunt. g. magis debue
runt apertū celi xpo patiente q. eo baptizato. Sed ptra
qd dicit Luce. ij. Iesu baptizato et orante apertum est ce
lum. Ad. i. dd. q. sicut dictum est christus baptizari vol
uit ut suo baptismō pferret baptismum q. nos baptiza
mur. et ideo in baptismō xpi ea demonstari debuerunt que
pertinent ad efficaciam nostri baptismi. Circa quaz tria sūt
pconsideranda. Primo quidem principalis virtus celestis.
et ideo baptizato christo apertū est celum ut ostenderet q. d.
cetero celestis virtus baptismū sanctificaret. Secundo
operatur ad efficaciam baptismi fides ecclesie et eius qui
baptizat. vnde et baptizati fides profitent. et baptisma vi
ditur fidei sacramentum. p fidem autem inspicunt cele
stia. q. sensum et rationem humanam excedunt. et ad hoc
significandum christo baptizato apertū sunt celi. Tertio
q. per baptismum xpi specialiter apertū nobis introitus
regni celestis. qui primo homini preclusus erat per pecca
rum. vnde baptizato christo apertū sunt celi ut ostendere
tur q. baptismus patet via in celum. Post baptismū au
tem necessaria est iugis oratio homini ad hoc q. celum in
troeat. licet enim per baptismū remittantur peccata reman
ent tamen fomes peccati nos impugnās interioris. et mū
dus et demones. qui impugnant exterioris. et ideo signan
ter dicit Luce. ij. q. iesu baptizato et orante apertū est ce
lum. q. scz fidelibus necessaria est oratio post baptismum.
Uel ut det intelligi q. hoc ipsum qd per baptismum ce
lum apertū credentibus est ex virtute orationis christi. vñ
de signanter dicitur Matthei. ij. q. apertū est ei celus.
et omnibus propter eum. sicut si imperator diceret alicui p
alio petente ecce hoc beneficium non illi do sed tibi. p. pro
pter te illi. ut Chryso. dicit super Mattheum. Ad. i. g.
dd. q. sicut dicit Chryso. super Mattheum. sic christus fm
dispositione humanam baptismus est. Quis propter se
baptismo non indigeret sic fm dispositionem humanā
apertū sunt ei celi. fm autem diuinam naturam sperat in
celis. Ad. ij. dd. q. sicut Hierony. dicit super Mattheum.
Celi apertū sunt christo baptizato non reueratione elemē
torum. sed spiritualibus oculis. sicut etiam Ezech. In pñ
cipio voluminis sui celos apertos esse p memorat. Et hoc
probat Chryso. super Mattheum dicens. q. si ipsa crea
tura scilicet celoz rupta fuisset non dixisset apertū sunt
ei. q. quod corporaliter apertū omnibus est apertum. vñ
et Marci. i. aperte dicitur. q. Iesus statim ascendens de
aqua vidit celos apertos. quali ipsa apertio celoz ad vi
sionem xpi referat. qd quidez aliqui referūt ad visionem
corpalez dicentes q. circa xpm baptizati tantus splendor
fuit in baptismo ut viderent celi apertū. Potest etiam
referri ad ymaginariam visionem. p quem modum eze
chiel vidit celos apertos. formabat enim ex virtute diui
na et voluntate rationis talis visio in ymaginatione chris
ti. ad signandū q. p baptismū celi aditus hoīb. aperitur.
Potest etiam ad visionem intellectualem referri. prout

christus vidit baptismum iam sanctificatio apertum esse ce-
 lum hominibus quod tamen ante viderat sciendum. **Ad**
 in. d. d. quod per passionem christi aperit celum hominibus sicut
 per causam 2 in unum apertio celorum oportet et sic causa
 factam singulis applicari ad hoc quod celum introeant quod qui
 dem fit per baptismum secundum illud ad Romanos. vi. Quicumque
 baptisati sumus in christo iesu per mortem eius baptiza-
 ti sumus. et ideo potius fit mentio de apertura celorum in
 baptismo quam in passione. **Uel** sicut dicit Chrysostomus super
 Mattheum. baptismus pro celi tui sunt aperti. postquam et ty-
 rannum vicit per crucem quod non erant porte necessarie ce-
 lo unquam claudendo non dicuntur angeli aperire portas. sed tol-
 lite portas. per quod dicit Chrysostomus intelligere quod obstacula qui-
 bus prius obstitentibus anime defunctorum introire non po-
 terant celos sunt totaliter per passionem christi ablata. quod
 si manifestata iam via per quam homines in celos erant
 intraturi.

Ad sextum sic procedit.

Videtur quod inconuenienter spiritus sanctus super christum
 baptismum dicat in specie columbe descendisse. spiritus
 enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in ho-
 mine christo fuit plenitudo gratie a principio sue concep-
 tionis quod fuit unigenitus a patre ut ex dictis patet. quod non de-
 buit spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo. **Pre-**
terea dicitur in mundum descendisse per misterium
 incarnationis quando emanauit semetipsum formam sui
 accipiens. sed spiritus sanctus non est incarnatus. quod incon-
 uenienter dicitur quod spiritus sanctus descendit super eum.
Pre-
terea in baptismo christi ostendi debuit sicut in quodam
 dam exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in no-
 stro baptismo non fit aliqua missio visibilis spiritus san-
 cti. quod nec in christi baptismo debuit fieri visibilis missio
 spiritus sancti. **Pre-**
terea spiritus sanctus a christo in om-
 nes alios derivatur secundum illud. Iohannis. i. De plenitu-
 dine eius nos omnes accepimus. Sed super apostolos
 spiritus sanctus descendit non in specie columbe. sed in spe-
 cie ignis. ergo nec super christum in specie columbe desce-
 dere debuit. sed in specie ignis. Sed contra est quod dicitur

Ceterum dicitur in specie ignis. Sed contra est quod dicitur
 Luce. ij. Descendit spiritus sanctus corporali specie
 sicut columba in ipsum. **R**esponso dicendum quod hoc
 quod dicitur circa christum factum est in eius baptismo sicut Chrysostomus
 dicit super Mattheum. pertinet ad misterium omnium
 qui postmodum fuerant baptizandi. omnes autem qui
 baptismum christi baptizantur spiritum sanctum recipiunt
 nisi fide accedant. secundum illud Matthei. ij. Ipse vos bap-
 tizabit in spiritu sancto. et ideo continens fuit ut super bap-
 tismum dominum spiritus sanctus descenderet. **Ad** i.
 ergo dicendum quod sicut dicit Augustinus. xv. de trinitate. absurdissi-
 mum est dicere quod christus cum iam esset. xxx. annorum ac-
 cepisset spiritum sanctum. sed venit ad baptismum sicut
 sine peccato ita non sine spiritu sancto. si enim de Iohanne
 scriptum est quod replebitur spiritu sancto ab utero matris
 sue quid quidem in homine christo dicendum est. cuius
 carnis ipsa conceptio non carnalis sed spiritalis. **N**unc
 ergo. id est in baptismo corpus suum id est ecclesiam pu-
 rificare dignatus est. in qua baptizati precipue accipiunt
 spiritum sanctum. **Ad** ij. d. d. quod sicut Augustinus dicit in. ij. de
 trinitate. spiritus sanctus descendisse dicitur super christum spe-
 cie corporali sicut columba. non quia ipsa substantia spiri-
 tus sancti videtur. que est invisibilis. **N**ecq; ita quod illa visibi-
 lis creatura in unitate persone diuine assumere neq;

enim dicitur quod spiritus sanctus sit columba. sicut dicitur
 quod filius dei est homo. ratione unionis. **N**ecq; etiam hoc
 modo spiritus sanctus visus est in specie columbe sicut io-
 bannes vidit agnum occisum in apocalypsi. **U**t habetur
 Apoc. i. Illa enim visio facta fuit in spiritu per spiritum
 les ymagines corporum de illa vero columba nullus non
 dubitavit quin oculis visa sit. **N**ecq; etiam hoc modo in
 specie columbe spiritus sanctus apparuit sicut dicitur. i. Cor. ij.
Petra autem erat christus illa enim iam erat in creatu-
 ra. et per actionis modum nuncupata est nomine christi.
 quem signabat. illa autem columba ad hoc tantum signa-
 tum repente extitit et postea cessauit. sicut flamma que in
 rubo apparuit moysi. **D**icitur ergo spiritus sanctus desce-
 disse super christum non ratione unionis ad columbam
 sed vel ratione columbe signantis. spiritus sanctus qui de-
 scendendo super christum venit. vel etiam ratione gratie
 spiritalis. que a deo per modum cuiusdam descendit in
 creaturam derivatur. secundum illud Iacobi. i. Omne datum
 optimum et omne donum perfectum desursum est descen-
 dens a patre luminum. **Ad** tertium dicendum quod sicut
 dicit Chrysostomus super Mattheum. in principijs spiritalium
 rerum pensibiles apparent visiones. propter eos qui nul-
 lam intelligentiam incorporealis nature suscipere possunt.
 ut si postea non fiant ex his que semel facta sunt fidem re-
 cipiant. et ideo circa christum baptismum corporali specie
 spiritus sanctus visibiliter descendit. ut super omnes bap-
 tizatos postea invisibiliter credatur descendere. **Ad**
 quartum dicendum quod spiritus sanctus in specie columbe
 apparuit super christum in baptismo propter tria. **P**rimo
 quidem propter dispositionem que requiritur in bap-
 tismo. ut scilicet non fictus accedat. quia sicut dicitur. Sapien-
 tia. i. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum. colum-
 ba enim est animal simplex. astutia et dolo carens. **U**nde
 dicitur Matthei. x. Estote simplices sicut columbe. **S**ecundo
 ad designandum septem dona spiritus sancti. que
 columba suis proprietatibus signat. Columba enim se-
 cus fluuia habitat. ut viso accipit mergat se et euadat.
 quod pertinet ad donum sapientie per quam sancti secus
 scripture domine fluuia resident. ut incursum diaboli
 euadant. **I**tem columba meliora grana eligit. quod perti-
 net ad donum scientie. qua sancti sententias sanas quibus
 pascantur eligunt. **I**tem columba alienos pullos nutrit
 quod pertinet ad donum consilij. quo sancti omnes qui
 fuerunt pulli id est imitatores diaboli doctrina nutriti
 et exemplo. **I**tem columba non lacerat rostris. quod pertinet
 ad donum intellectus quo sancti bonas sententias lacerant
 et non perunt hereticorum more. **I**tem columba felle ca-
 ret. quod pertinet ad donum pietatis. per quam sancti ira et
 rationabili carent. **I**tem columba in cavernis petre nidifi-
 cat. quod pertinet ad donum fortitudinis. quod sancti in plagis
 mortis christi que est petra firma nidum ponunt. id est suum refu-
 gium et spem. **I**tem columba gemitu per cantu habet. quod perti-
 net ad donum timoris. quod sancti delectantur in gemitu pro-
 pter. **T**ertio apparuit spiritus sanctus in specie columbe. propter effe-
 ctum proprium baptismi. qui est remissio peccatorum reconciliatio ad
 deum. Columba enim est animal mansuetum. et id sicut dicit Chrysostomus
 in diluuium apparuit hoc animal tamquam ferens oliuam. et ceteris orbis
 terrarum tranquillitate annuncians. et nunc etiam columba apparuit
 in baptismo liberatorem nobis demonstrans. **Q**uarto appa-
 ruit spiritus in specie columbe super dominum baptismum. ad designa-
 dum ceteris effectum baptismi. qui est constructio ecclesie unita-
 tis. **U**nde dicitur Ephe. v. quod christus tradidit semetipsum ut ex-

biberet sibi gloriosam ecclesiam non habentē maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, lauans eam lauacro aque in verbo vite, et ideo conuenienter spiritus sanctus in baptismo demonstratus est in specie columbe, que est animal amicabile et gregale. Unde et Cantic. v. dicit. Una est columba mea. Super apostolos autem in spē ignis spiritus sanctus descendit propter duo. Primo quidem ad ostendendum feruorem quo corda eorum erant tenenda ad hoc quod christum ubique inter pressuras predicaret, et ideo etiam in igneis linguis apparuit, unde et Aug. dicit super Iohannem duobus modis ostendit visibiliter dominus spiritum sanctum, scilicet per columbam, super dominum baptisatum, per ignem super discipulos congregatos, ibi simplicitas, hic feruor ostenditur, ergo ne per spiritum sanctum sanctificati columbe habeant in columba demonstratus est, et ne simplicitas frigida remaneat in igne demonstratus nec moueat quia lingue diuise sunt unitatem in columba cognoscere. Secundo quia sicut dicit Chrysostomus oportebat delictis cognoscere quod fit in baptismo, inasuetudo necessaria erat, que demonstrat in columba, sed ubi adepti sumus gratiam restat iudicij tempus, quod signatur per ignem.

Ad septimum sic procedit

Videtur quod illa columba in qua spiritus sanctus apparuit non verum animal fuerit. Illud enim videtur spiritus apparere quod per similitudinem apparer, sed Luc. iij. dicitur quod descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum non ergo fuit vera columba, sed quedam similitudo columbe. Preterea, sicut natura nihil facit frustra ita nec deus, ut dicitur in i. de celo et mundo sic cum columba illa non aduenerit nisi ut aliquid signaret ut dicit Aug. in ij. de trinitate, frustra fuisset vera columba, quod hoc ipsum fieri poterat per columbe similitudinem, non ergo illa columba fuit verum animal. Preterea, proprietates cuiuslibet rei inducunt in cognitionem nature illius rei, si ergo fuisset illa columba verum animal proprietates columbe signassent naturam veri animalis, non autem effectus spiritus sancti, non ergo videtur quod illa columba fuerit verum animal. Sed contra est quod dicit Aug. in li. de agone christiano neque hoc ita dicimus, ut dominus iesum christum dicamus solum verum corpus habuisse, spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum sed ambo illa corpora vera esse credimus. Responsum dicendum quod sicut supra dictum est, non decebat ut filius dei qui est veritas patris aliqua fictione uteretur, et ideo non fantasticum sed verum corpus accepit. Et quod spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis ut patet Job. xvi. Ideo et ipse veram columbam formauit in qua appareret, licet non assumeret eam in unitatem persone. Unde post predicta verba Aug. subdit sicut non oportebat ut homines falleret filius dei sic non oportebat ut falleret spiritus sanctus sed omnipotenti deo qui uniuersam creaturam ex nihilo fabricauit non erat difficile verum corpus columbe siue alia columba ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile verum corpus in utero marie sine virili semine fabricare, cum creatura corporea et in visceribus femine ad formandum hominem et in ipso mundo ad formandum columbam imperio diuino voluntariis seruiret. Ad primum ergo dicendum, quod spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbe, non ad excludendum unitatem columbe, sed ad ostendendum quod non apparuit in specie

sue substantie. Ad ij. dicitur quod non fuit superfluum formare veram columbam, ut in ea spiritus sanctus appareret, quod ipsam veritatem columbe signatur veritas spiritus sancti, et effectus eius. Ad. ij. dicitur quod proprietates columbe eodem modo ducunt ad signandam naturam columbe et ad designandum effectus spiritus sancti, per hoc enim quod columba habet tales proprietates pertinet quod columba designat spiritum sanctum.

Ad octauum sic proceditur

Videtur quod inconuenienter christo baptisato fuit vox patris audita filium protestantis, filius enim et spiritus sanctus per hoc quod sensibilibus apparuerunt dicunt visibiliter esse missi sed patri non puenit mitti, ut patet per Aug. in ij. de trinitate, nec apparere. Preterea, vox est signum uerbi in corde percepti, sed per non est verbum, ergo inconuenienter manifestata in voce. Preterea, homo christus non incepit esse filius dei in baptismo, sicut quidam heretici putauerunt, sed a principio sue conceptionis fuit filius dei, magis ergo in natiuitate debuit vox patris protestari christi diuinitate quam in eius baptismo. Contra est quod dicit Matthei. ij. Ecce vox de celis dicens, hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit. Respondeo, quod sicut supra dictum est in baptismo christi qui fuit exemplar nostri baptisati debuit demonstrari quod in nostro baptismo perficitur, baptisatus autem qui baptizant fideles consecrat in inuocatione et trinitatis per illud Matthei. vi. Euntes docete omnes gentes baptisantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti, et ideo in baptismo christi ut Hieronymus dicit, misterium trinitatis demonstrat, dominus ipse in natura humana baptisatur, spiritus sanctus descendit in habitu columbe vox patris testimonium filio perhibentis audiri et ideo fuit conueniens ut in illo baptismo declararetur in voce. Ad. i. dicitur quod missio visibilis addidit aliquid super apparitionem, scilicet auctoritatem mittentis, et ideo filius et spiritus sanctus qui sunt ab alio dicuntur non solum apparere, sed etiam visibiliter mitti, pater autem qui non est ab alio apparere quidem potest, visibiliter autem mitti non potest. Ad. ij. dicitur quod pater non demonstrat in voce nisi sicut actor vocis vel loquens per vocem, et quod proprium est patri producere verbum quod dicitur vel loqui ideo conuenienter pater per voces manifestatus est, que signat verbum, unde et ipsa vox a patre emissa filiationem verbi protestat, et sicut species columbe in qua demonstratus est spiritus sanctus non est natura spiritus sancti nec species hominis in qua demonstratus est ipse filius non est ipsa natura filii dei, ita et ipsa vox non pertinet ad naturam verbi vel patris loquentis. Unde Iohannis. v. Dominus dicit, neque voces eius patris unquam audistis, neque species eius vidistis, per quod sicut Chrysostomus dicit super Iohannem, paulatim eos in publicum dogma inducens ostendit quoniam vox neque circa deum est neque circa speciem, sed superior et figuris est et loquelis talibus. Et sicut columba et etiam humana natura a christo assumptam tota trinitas operata est, ita etiam formatione vocis, sed tamen in voce declarat solus deus pater ut loquens sicut naturam humanam solus filius assumpsit et sicut columba spiritus sanctus demonstratus est, ut patet per Aug. in li. de fide. Ad. ij. dicitur quod diuinitas christi non debuit omnibus in eius natiuitate manifestari, sed magis occultari in defectibus infantilis etatis, sed quoniam iam puenit ad perfectam etatem in qua oportebat eum docere et miracula facere et homines ad se pertere tunc testimonio patris erat et diuinitas iudicanda, ut sic est.

doctrina credibilior fieret. Unde et ipse dicit Johannis. v. Qui misit me pater ipse testimonium perhibet de me. et hoc precipue in baptismo per quem homines renascuntur in filios dei adoptiuos. filij autem dei adoptiuo instituntur ad similitudinem filij naturalis. sicut illud ad Roma. viij. Quos presciuit deus et predestinavit conformes fieri imaginibus filij sui. Unde Hieronymus dicit super Mattheum. quod super iesum baptisatum descendit spiritus sanctus et vox patris audita est dicentis filius meus dilectus. ut ex his que consumabantur in christo cognosceremus post aque lauacrum et de celestibus partibus sanctum in nos spiritum auolare. et paterne vocis adoptio dei filios fieri. **Quo. XL.**

Consequenter post

ea que pertinent ad ingressum christi in mundum vel ad eius principium considerandum restat de his que pertinent ad progressum ipsius. Et primo considerandum est de modo conuersationis ipsius. Secundo de reprobatione eius. Tertio de doctrina. Quarto de miraculis. **¶** Circa primum queruntur quattuor. Primo utrum christus debuit solitariam vitam ducere. aut inter homines conuersari. Secundo utrum debuerit austeram vitam ducere in cibo vestitu et potu an alijs communem. Tertio utrum debuerit abiectam in hoc mundo vivere. an cum diuitijs et honore. Quarto utrum debuerit sicut legem vivere.

Ad primum sic procedit

Uidetur quod christus non debuerit inter homines conuersari. sed solitariam vitam ducere. oportebat enim quod christus sua conuersatione non solum se hominem esse ostenderet sed etiam deum. sed deum non conuenit cum hominibus conuersari. dicit enim Danielis. ij. Exceptis dijs quorum non est cum hominibus conuersatio. et philoso. dicit in. i. polliti. quod ille qui solitarius uiuit aut est bestia si. s. propter se uicium faciat. aut est deus. si hoc faciat propter contemplandam veritatem. ergo uidetur quod non fuit conueniens christus inter homines conuersari. **¶** Preterea. christus dum in carne mortali uixit debuit perfectissimam vitam ducere. Perfectissima autem vita est contemplatiua. ut in secunda parte habitum est. ad vitam autem contemplatiuam maxime competit solitudo. sicut illud Osee ij. Ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius. ergo uidetur quod christus debuit solitariam vitam ducere. **¶** Preterea. conuersatio christi debuit esse uniformis quod semper in eo debuit apparere quod optimum est. sed quandoque christus solitaria loca querebat turbas declinans. unde migius dicit super Mattheum. tria refugia legitur dominus habuisse. nauim. montem. et desertum. ad quorum alterum quotienscumque a turbis comprimebatur descedebat. ergo et semper debuit solitariam vitam ducere. Sed contra est quod dicitur Matthei. iij. Post hoc in terris uisus est. et cum hominibus conuersatus est. **¶** Responsio uero. quod conuersatio christi talis debuit esse ut conueniret fini incarnationis sicut quam uenit in mundum. Venit autem in mundum. Primo quidem ad manifestandum ueritatem sicut ipse dicit Johannis. xij. In hoc natus sum. et ad hoc ueni in mundum ut testimonium perhibeam ueritati. Et ideo non debebat se occultare. vitam solitariam agens. sed in publicum procedere. publice predicando. Unde Lucij. iij. Dicit illis qui uolebant eum detinere. quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei. quia ideo

missus sum. Secundo uenit ad hoc ut homines liberaret sicut illud. i. Timotheo. i. Christus iesus uenit in hunc mundum peccatores saluos facere. et ideo ut Chrysostomus dicit in eodem loco manendo posset christus omnes ad se attrahere ut eius predicationem audirent. non tamen hoc fecit prebens nobis exemplum ut perambulamus et requiramus pereuntes sicut pastor ouem perditam. et medicus accedit ad infirmum. Tertio uenit ut per ipsum habeamus accessum ad deum. ut dicitur ad Roma. v. Et ita familiariter cum hominibus conuersando conueniens fuit ut omnibus fiduciam daret ad se accedendi. Unde de Mattheo. ix. Factum est discumbente eo in domo ecce multi publicani et peccatores uenientes discumbebant cum iesu. et cum discipulis eius. quod exponens Hieronymus. dicit uiderant publicani et peccatores a peccatis ad meliora conuersi locum inuenisse penitentie et ob id etiam ipsi non desperant salutem. **¶** Ad primum ergo dicendum quod christus per humanitatem suam uoluit manifestare diuinitatem. et ideo conuersando cum hominibus quod est proprium hominibus manifestauit omnibus suam diuinitatem. predicando et miracula faciendo. et innocenter et iuste inter homines conuersando. **¶** Ad secundum dicendum quod sicut in secunda parte dictum est vita contemplatiua simpliciter est melior quam actiua. que occupat circa corporales actus. Sed uita actiua sicut quam aliquis predicando et docendo contemplantur. quia talis uita presupponit habundantiam contemplationis. et ideo christus talem vitam elegit. **¶** Ad. iij. dicendum quod actio christi fuit nostra instructio et ideo ut daret exemplum predicantibus quod non semper se darent in publicum. ideo quandoque se dominus a turbis retraxit quod quidem legitur fecisse propter iram. Quandoque uero quidam propter corporalem quietem. Unde Matthei. vi. dicitur quod dominus dixit discipulis. uenite seorsum in desertum locum. et requiescite pusillum. erant enim qui ueniebant redibant in uia. ne spatium manducandi habebant. Quis uero orationis. Unde dicitur Iudic. vi. Factum est in illis diebus. exiit in montem orare. et erat pernoctans in oratione dei. ubi dicit Ambrosius. quod precepta uirtutis suos informat exemplo. Quandoque uero ut doceat sanctorum humanum uicium. unde super illud Matthei. v. Uidit iesus turbas ascendit in montem Chrysostomus. dicit per hoc quod non in ciuitate et foro sed in monte in solitudine sedit eruditus nos nihil ad ostentationem facere. et a tumultibus abscedere. et maxime cum de necessarijs disputare oportebat.

Ad secundum sic procedit

Uidetur quod christus debuerit austeram vitam ducere in hoc mundo. christus enim multo magis predicauit perfectionem uite quam iohannes. sed iohannes austeram vitam duxit. ut suo exemplo homines ad perfectionem uite reuocaret. dicitur enim Matthei. iij. quod ipse iohannes habebat ueritatem de pilis camelorum. et zonam pelliceam circa lumbos suos. et cetera. et cetera. et mel siluestre. quod exponens Chrysostomus. dicit. Erat mirabile in humano corpore tantam puritatem uidere. quod et iudeos magis attraheret. ergo uidetur quod multo magis christus debuit austeram vitam ducere. **¶** Preterea. Abstinencia ad continentiam ordinatur. dicitur enim Osee. iij. Comedentes non saturabuntur. fornicati sunt et non cessauerunt sed christus continentiam et in se seruauit et alijs seruandam pro

ueniens xpm temptari. Secundo de loco temptationis. Tertio de tpe. Quarto de modo et ordine temptationum.

Ad primum sic procedit

Videf qd xpo temptari non pueniebat. temptare enim e experimentum sumere. qd quidem no fit nisi de re ignota. sed xpus xpi erat nota etiam demonibz. Dicitur enim Luce. iij. qd non sinebat demonia loqui. qz sciebant eum esse xpm. g videf qd non decuerit xpm temptari. **Pre.** ad hoc xps venerat vt opera diaboli dissolueret. fm illud i. Job. ij. In hoc apparuit filius dei vt dissoluat opa diaboli. sed non est eiusdem dissolueret opa alicuius et ea pati. Et ita videf inconueniens fuisse qd xps pateret se temptari a diabolo. **Pre.** Triplex est temptatio. s. a carne a mundo. a diabolo. sed xps non fuit temptatus a carne. nec a mundo. g nec etiam debuit temptari a diabolo. **Sz** extra est qd vt **Matth. iij.** Ductus est iesus in desertum vt temptaret a diabolo. **Rn. v. d.** qd xps temptari voluit. Primo quidem vt nobis ptra temptationes auxiliu ferret. Unde **Grego.** dicit in omel. no erat indignu redemptori nostro qd temptari voluit. qui venerat et occidi. vt sic temptationes nostras sua morte supauit. Secundo ad nostram cautelam. vt nullus quantum mēqz sanctus se existimet securu et immunitem a temptatione. Unde etiaz post baptismum temptari voluit. qz sicut **Bylarius** dicit sup **matth.** in sanctificatione maxime diaboli temptamenta crassant. qz victoria magis est ei exoptanda de sanctis. **Uñ** **Ecc. ij.** dicit fili accedens ad seruitutem dei sta in iusticia et timore. et prepara animam tuam ad temptationē. **Ter** tio ppter exemplum vt. s. nos instrueret qualiter diaboli temptationes vincamus. Unde **Aug.** dicit in. iij. de tri. qd xps diabolo temptandum se prebuit. vt ad supandas temptationes eius mediator esset. non solum p adiutorium veru etia p exemplum. Quarto vt nobis fiduciam de sua misericordia largiret. Unde dicit ad **Hebre. iij.** Non habemus pontificem qui non possit pati infirmitatibz nostris. temptatum asit per omnia p similitudinez absqz peccato. **Ad. i. g. d.** qd sicut dicit **Aug. x. de ciui. dei.** christus im innotuit demonibz qm voluit. non p id qd est vita eterna. sed p quedam temporalia sue virtutis effecta. ex quibz quandam pieturam habebant xpm esse filium dei. Sed qz rursus in eo quedam signa humane infirmitatis videbant non pro certo cognoscebant eū esse filium dei. et id eum temptare voluit. Et hoc figurat **Matth. iij.** vbi dicit qd post qd esurijt accessit ad eum temptator. qz vt **Bylarius** dicit. temptare xpm diabolus no fuisse ausus nisi in eo pseruentionis infirmitatem q sūt hominibz recognosceret. Et hoc etiam patet ex ipso modo temptandi cum dixit. si filius dei es qd exponens **Grego.** dicit quid sibi vult talis sermonis exorsus. non qz cognouerat dei filium venturu esse. sed venisse p corporis infirmitate non purabat. **Ad. ij. d.** qd xps venerat soluere opera diaboli. non potestatiue agendo. sed magis ab eo et eius membris patiēdo. vt sic diabolum vinceret iusticia. no potestate. Et sicut dicit **Aug. xij. de tri.** qz diabolus no potenna dei s. iusticia superandus fuit et ideo circa temptationem christi considerandum est qd propria voluntate fecit. et quod a diabolo passus fuit. qd enim temptationi se offerret fuit proprie voluntatis. Unde dicitur **Matth. iij.** Ductus est iesus in desertum a spiritu. vt temptaret a diabolo. qd **Grego.** dicit intelligendum de spiritu scd.

vt scz illuc eum spiritus duceret. vbi eum ad temptandū spiritus malignus inueniret sed a diabolo passus est qd assumeret vel supra pinaculum templi vel etiam in montem excelsum valde. Nec etiam mirum vt **Grego.** dicit si se ab illo permisit in montes duci qui se permisit ab ministris ipsius crucifigi. Intelligitur autem a diabolo assumptus non quasi ex necessitate sed quia vt **Origenes** dicit super **Lucam** sequebatur enim ad temptationes. qsi athleta sponte procedens. **Ad. iij. dicenduz.** qd sicut dicit **Apосто.** christus in omnibz temptationibz voluit absqz peccato. temptatio autem que est ab hoste potest esse sine peccato. quia fit per solam exteriorē suggestionem. temptatio autem que est a carne no potest esse sine peccato. quia hec temptatio fit per delectationem et concupiscentiam. et sicut dicit **Aug.** non nullum peccatum est cum caro concupiscit aduersus spiritum. et ideo christus temptari voluit ab hoste. non a carne.

Ad secundū sic procedit

Videf qd christus no debuit temptari in deserto. christus enī temptari voluit p exemplum nostrum vt dictum est. sed exemplum debet manifeste proponi illis qui sunt p exemplum informandi no g debuit in deserto temptari. **Pre.** **Chryso.** dicit super **matth.** qd tūc maxime diabolus instat ad temptandum cum viderit solitarios vnde et in principio mulierem temptauit. sine viro eaz inueniens. et sic videtur p hoc qd in desertum iuit vt temptaret qd temptatio ni se exposuit. cum g eius temptatio sit nostruz exemplū videf qd etiam alij debeant se ingerere ad temptationes suscipiendas. qd videf esse periculosum. cum magis temptationum occasio ē vitare debeamus. **Pre.** **Matth. iij.** Bonif secunda christi temptatio qua diabolus christum assumpsit in ciuitatem sanctam. et statuit eum supra pinaculum templi. Quod quidem non erat in deserto no ergo temptatus est solum in deserto. **Sed contra est qd** dicitur **Matth. i. qd** erat iesus in deserto. xl. dieb. et xl. noctibus. et temptabatur assathana. **Rn. d.** qd sicut dicitur est. christus propria voluntate se exhibuit diabolo ad temptandum sicut etiaz propria voluntate membris eius se exhibuit ad occidendum. alioquin diabolus ad eum venire non auderet. Diabolus autem magis attemperat aliquem cum est solitarius. quia sicut dicitur **Ecclesiastici. iij.** Si quispiam preualuerit contra vnum duo resistunt ei. et inde est qd christus in desertum exiit. quasi ad campum certaminis. vt ibi a diabolo temptaretur. Unde **Ambro.** dicit super **Lucam** qd christus agebat in desertum consilio. vt diabolum prouocaret. nam nisi ille certasset scz diabolus non iste vicisset scz christus. Addit autem et alias rationes dicens hoc christum fecisse misertio. vt adam de exilio liberaret qui scz de paradiso in desertum eiectus est. Exemplo vt ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere. **Ad primuz** ergo videndum qd christus proponitur omnibus in exemplum p fidem fm illud ad **Hebre. xij.** Aspiciētes in actorem fidei et consummatorem iesum. fides autem vt dicitur ad **Ro. x.** Est ex auditu no ex visu. quin ymo dicitur. **Jo. xx.** Beati qui non viderunt et crediderunt. Et ideo ad hoc vt temptatio christi esset nobis in exemplum non oportet qd ab omnibz videretur. sed sufficiens fuit qd omnibus narraretur. **Ad secundum** dicendum qd duplex est temptationis occasio. Una quidem ex parte hominis puta cū aliquis se peccato propinquum facit. occasiōes peccandi

non evitans. et talis occasio temptationis est vitanda. sic dictum est loth. Gen. xix. ne steteris in omni regione circa sodomam. Alia vero temptationis occasio est ex parte diaboli qui semper invidet ad meliora tendentibus. ut Ambrosius dicit. et talis temptationis occasio non est vitanda. Unde Crisostomus dicit super Mattheum. quod non solum Christus ductus est in desertum a spiritu. sed omnes filii dei. habentes spiritum sanctum. non enim contenti sunt sede re ociosi. sed spiritu sanctus urget eos aliquod magnum apprehendere quod est esse in deserto. quantum ad diabolum. quia non est ibi iniusticia in qua dyabolus delectatur. omne enim opus bonum est desertum quantum ad carnem et mundum. quia non est secundum voluntatem carnis et mundi. Talem autem occasionem temptationis dare dyabolo non est periculosum. quia maius est auxilium spiritus sancti qui est perfecti operis actor. quam impugnatione dyaboli invidentis.

¶ Ad. iij. dicendum quod quidam dicunt omnes temptationes factas fuisse in deserto. Quorum quidam dicunt quod Christus ductus est in sanctam civitatem non realiter. sed secundum imaginariam visionem. Quidam autem quod etiam ipsa civitas sancta scilicet hierusalem. desertum dicatur quia erat derelicta a deo. Sed hoc non erat necessarium. quia marcus dicit quod in deserto temptatus a dyabolo non autem dicit quod solum in deserto.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod temptatio christi non debuit esse post ieiunium dictum est enim supra. quod christum non decebat conversatio nonis austeritatis. sed maxime austeritatis videtur fuisse quod xl. diebus et xl. noctibus nihil commederet sic enim intelligitur quadraginta diebus et quadraginta noctibus ieiunasse quia scilicet in illis diebus nullum cibum sumpsit ut Gregorius dicit ergo videtur quod non debuit huiusmodi ieiunium temptationi premittere.

¶ Pre. Mar. i. dicitur quod erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus. et temptatus a sathana. sed quadraginta diebus et quadraginta noctibus ieiunavit. ergo videtur quod non post ieiunium sed sicut cum ieiunaret. fuisset temptatus a dyabolo.

¶ Pre. Chrysostomus non legitur nisi semel ieiunasse. sed non semel solum fuit temptatus a dyabolo. dicitur enim Luc. iij. quod consumata omni temptatione. dyabolus recessit a deo usque ad tempus. sicut ergo secunde temptationis non premitur ieiunium. ita nec prime premittere debuit.

¶ Sed contra est quod dicitur Mattheus. iij. cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esurijt. et tunc accessit ad eum temptator.

¶ Rñ. dicendum quod convenienter post ieiunium christus temptari voluit. Primo quidem propter exemplum. quia cum omnibus sicut dictum est imminet se contra temptationes tueri. per hoc quod ipse ante temptationem futuram ieiunavit docuit. quod per ieiunium nos oportet contra repationes armari. unde inter arina iusticie apostolus. ieiunia connumerat. ij. Cor. vi. Secundo ut ostenderet quod etiam ieiunantes dyabolus aggreditur ad temptandum sicut alios. qui bonis operibus vacant. et ideo sicut post baptismum. ita post ieiunium. christus temptatur. Unde Crisostomus super Mattheum. ut discas quam magnum bonum sit ieiunium. et qualiter securum est aduersus dyabolum. et quoniam post baptismum non lasciuie. sed ieiunio intendere oportet. christus ieiunavit. non ieiunio indigena. sed nos instruens. Tertio quia post ieiunium securus est esurientes. que dedit dyabolo audaciam aggrediendi. sicut dictum est. Cum autem esurijt dominus

ut bylarus dicit super Mattheum. non fuit ex surreptione in die. sed nature sue hominem dereliquit. non enim erat a deo dyabolus. sed a carne vincendus. Unde etiam Crisostomus dicit non ultra processit in ieiunando quam moyses et helyas. ne incredibilis videretur carnis assumptio.

¶ Ad. i. ergo dicendum quod christum non decebat conversatio austerioris vite ut se comunem exhiberet illis quibus predicauit. nullus autem debet assumere predicationis officium nisi prius fuerit purgatus et virtute perfectus. sicut de christo dicitur Actu. i. quod cepit bibere facere et docere. et ideo christus statim post baptismum austeritatem vite assumpsit. ut doceret post carnem edomitam. oportere alios ad predicationis officium transire. secundum illud apostoli castigo corpus meum. et in seruitutem redigo ne forte alijs predicans. ipse reprobus efficiat.

¶ Ad. ij. dicendum quod verbum illud marci potest sic intelligi. quod erat in deserto xl. diebus et xl. noctibus. quibus scilicet ieiunavit. Quod autem dicitur et temptatus a sathana. intelligendum est non illis diebus. xl. et xl. noctibus. sed post illos. eo quod Mattheus dicit quod cum ieiunasset xl. diebus et xl. noctibus. postea esurijt. ex quo sumpsit temptator occasionem accedendi ad ipsum. Unde et quod subditur. et angeli ministrabant ei. consecutiue intelligendum esse ostenditur. ex hoc quod marcus. iij. dicitur tunc reliquit eum dyabolus scilicet post temptationem. et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. quod vero interponit marcus eratque cum bestijs inducitur secundum Crisostomum ad ostendendum quale erat desertum. quia salz erat inuisum hominibus et bestijs plenum. Tamen secundum expositionem beate dominus temptatus. xl. diebus et xl. noctibus. sed hoc intelligendum est. non de illis temptationibus visibilibus quas narrat marcus et lucas. que facte sunt post ieiunium. sed de quibusdam alijs impugnationibus quas forte illo ieiunij tempore chistus est a dyabolo passus.

¶ Ad. iij. dicendum quod sic dicit Ambrosius super lucam recessit dyabolus a christo usque ad tempus. quod postea non temptatus. sed aperte pugnatuus aduenit tempore scilicet passionis. et tamen per illam impugnationem videbatur christum temptare de tristitia et odio proximo. sicut in deserto de delectatione gula. et correptione dei per ydolatriam.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod non fuit conueniens temptationis modus et ordo. temptatio enim dyaboli ad peccandum inducit. sed si christus subuenisset corporali fami. conuertendo lapides in panes. non peccasset. sicut non peccauit cum panes multiplicauit quod non fuit minus miraculum ut turbe esurienti subueniret quam videtur quod nulla fuerit illa temptatio.

¶ Pre. nullus persuasor conuenienter persuadet contrarium eius quod intendit. sed dyabolus statuens christum super pinaculum templi. intendebat eum de superbia aut vana gloria temptare. ergo inconuenienter persuaderet se mittat deorsus quod est contrarium superbie vel vane glorie. que semper ascendere querit.

¶ Pre. vna temptatio conueniens est ut sit de vno peccato. sed in temptatione que fuit in monte. duo peccata persuasit. scilicet cupiditatem et ydolatriam. non ergo videtur fuisse conueniens temptationis modus.

¶ Pre. temptationes ad peccata ordinantur. sed septem sunt vitia capitalia. ut in secunda parte habitum est non autem temptauit nisi de tribus scilicet gula et vana gloria. et cupiditate. non ergo videtur sufficiens temptatio.

¶ Pre. post victoriam omnium vitiorum. remanet lux

temptatio superbie, vel vane glorie, quia superbia bonis operibus insidiatur vt preant, sicut dicit Augu. inconuenienter ergo. **M**att. ponit vltimam temptationem cupiuitatis in monte, mediam autem inanis glorie in templo presertim cum lucas ordinet econuerso. **P**re. Hiero. super Matt. dicit, qd propositum christi fuit dyabolum humilitate vincere, non potestate, ergo non imperiose oburgando eum repellere debuit, vade retro sathana.

Pre. narratio euangelij videtur falsum continere, non enim videtur possibile, qd christus supra pinaculum templi statui poterit, qui ab alijs videretur, neq; aliq; mors tam altus inuenitur, vt inde totus mundus inspicere possit vt sic ex eo potuerit christo omnia regna mundi ostendi inconuenienter ergo videtur descripta christi temptatio.

Sed contra est scripture auctoritas. **R**ñ. dicendum qd temptatio que est ab hoste fit per modum suggestionis, vt dicit Greg. non aut eodem mo potest aliquid oibo suggeri, sed vnicuiq; suggeritur aliquid ex his circa que affectus est, et ideo dyabolus hominem spiritualem non statim temptat de grauib; peccatis, sed paulatim a leuioribus incipit, vt postmodum ad grauiora perducatur, vnde Greg. dicit, xxx. mo. exponens illud iob. xxxix. procul odoratur bellum exhortationem ducum et vltimum exercitus dicit bene duces exhortari, dicit sunt exercitus vlulare, qz prima vicia, recepte inueni, quasi sub quadam ratione se ingerunt, sed innumera que sequuntur, dum barc ad omnem insaniam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt, et hoc quidem dyabolus obseruauit in temptatione primi hominis, nam primo sollicitauit metem primi hominis de ligno vici est, dicens Gesi. iij. cur precepit vobis deus vt non comederitis de omni ligno paradisi, **S**econdo de inani gloria cum dixit, aperientur oculi vestri.

Tertio produxit temptationem ad extremam superbiam cum dixit eritis sicut dii, scientes bonu et malum. **E**t hunc etiam ordinem temptandi seruauit in christo. **P**rimo temptauit ipsum de eo quod appetunt quantumcunq; spirituales vici, videlicet de sustentatione corporalis nature cibum. **S**econdo processit ad id in quo spirituales vici quandoq; deficiunt, vt scilicet aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inaniem gloriam. **T**ertio produxit temptationem ad id quod iam non est spiritualium virtutum, scilicet vt diuitias et mundi gloriam concupiscant, vsq; ad contemptum dei. **E**t ideo in primis duabus temptationibus dixit si filius dei es, non autem in tertia que non potest spiritualibus vici conuenire, qui sunt per adoptionem filij dei, sicut et due prime. **H**is autem temptationibus christus resistit testimonij legis, non potestare virtutis, vt hoc ipso et hominem plus honoraret et aduersarium plus puniret, cum hostis generis humani non quasi a deo, sed quasi ab homine viceretur, sicut dicit leo papa.

Ad primum ergo dicendum qd vni necessarius ad sustentationem non est peccatum gula, sed qd ex desiderio huiusmodi sustentationis, homo aliquid inordinatum faciat ad vitium gula pertinere potest. **E**st autem inordinatum, qd aliquis vbi potest haberi recursus ad humana subsidia, pro solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum querere velit, vnde et dominus filijs israel miraculose manna prebuit in deserto, vbi aliunde cibum habere non potuit. **E**t similiter christus in deserto turbas parauit miraculose, vbi aliter cibum haberi non poterat, sed christus ad subueniendum fami, poterat aliter sibi prouidere qz miracula faciendo, sicut et iohannes baptista fecit, vt

legitur Matt. iij. vel etiam ad loca proxima properando. **E**t ideo putabat dyabolus qd christus peccaret, si ad subueniendum fami miracula facere temptaret, si esset purus homo. **A**d secundum dicendum qd per humilitationes exteriores, frequenter querit aliquis gloriam qua exaltetur circa spiritualia bona, vnde Augustinus dicit in lib. de sermone domini in monte, aduertendum est non in solo corporearum rerum nitore atq; pompa, sed etiam in ipsis foribus lutosus esse posse iactantiam. **E**t ad hoc significanduz, dyabolus christo suauit vt ad querendum gloriam spirituales corporaliter mitteret se deorsum. **A**d tertium dicendum qd diuitias et honores mundi appetere peccatum est, quando huiusmodi inordinate appetuntur, hoc autem precipue manifestatur ex hoc qd per huiusmodi adipsicendos, homo aliquid inonestum facit, et ideo non fuit contentus dyabolus persuadere cupiditatem diuitiarum et honorum, sed induxit ad hoc qd propter huiusmodi adipsicenda, christus eum adoraret quod est maximum scelus et contra teum. **N**ec solum dixit si adoraueris me, sed addidit cadens, quia vt dicit Ambrosius habet ambino domesticum periculum, vt enim domineur, per alios seruit, et in curuatur obsequio, vt honore donetur, et dum vult esse sublimior, fit remissior. **E**t similiter etiam in precedentibus temptationibus, ex appetitu vnius peccati, in aliud peccatum inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi conatus est ducere in vanitatem, sine causa miracula facienda, et ex cupiditate glorie, conatus est ducere ad temptandum teum, per precipitum. **A**d quartum dicendum qd sicut dicit Ambrosius, super lucam, non dixisset scriptura qd consummata omni temptatione dyabolus recessit ab illo, nisi in tribus premisis esset omnis materia delictorum, quia cause temptationum cause sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes glorie, et audacitas potentie. **A**d quintum dicendum qd sicut dicit Aug. in li. de consensu euangelistarum incertum est quid par factum sit, virtum regna terre prius demonstrata sunt et perfecta in pinacula templi locatus sit aut hoc prius et illud perfecta, nihil tamen ad rem dum omnia facta esse manifestum sit, videntur autem euangeliste diuersum ordinem tenuisse, quia quandoq; ex inani gloria, veniunt ad cupiditatem, quandoq; econuerso. **A**d sextum dicendum qd christus cum passus fuisset temptationis iniuriam, dicente sibi dyabolo si filius dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec inceptauit dyabolum, quando vero dyabolus dei usurpauit honorem, dicens, hec omnia dabo tibi si cadens adoraueris me, exasperatus est christus, et reputauit eum, dicens, vade sathana vt nos ipsius discamus exemplo, nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere dei autem iniurias nec vsq; ad audirum sustinere. **A**d septimum dicendum qd sicut dicit Criso, dyabolus christum sic assumebat in pinaculum templi vt ab omni homine videretur, ipse autem nesciente dyabolo sic agebat vt a nemine videretur, qd autem dicit ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, non est intelligendum qd videret ipsa regna vel ciuitates vel populos, vel argentum vel aurum, sed partes in quibus vnum quodq; regnum vel ciuitas posita est dyabolus christo digito demonstrabat et vniuersumq; regni honores et statum verbis exponebat. **V**el fm Origenem, ostendit ei quomodo ipse per diuersa vicia regnabat in mundo.

Questio. XLII.

Deinde considerandum

est de doctrina christi. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo utrum christus debuit predicare solum iudeis vel gentibus. Secundo utrum in sua predicatione debuerit turbationes iudeorum vitare. Tertio utrum debuerit predicare publice vel occulte. Quarto utrum solum debuerit docere verbo, vel etiam scripto. De tempore autem quo docere incepit supra dictum est, cum de baptismo eius ageretur.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod christus non solum iudeis sed etiam gentibus debuerit predicare. dicitur enim in Esa. xlix. parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus iacob, et feces israel conuertendas. tedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extrema terre. sed lumen et salutem christus prebuit per suam doctrinam. ergo videtur parum fuisse si solis iudeis. et non gentibus predicavit. **P**re. sicut dicitur Mat. vij. erat docens eos sicut potestatem habens. sed maior potestas doctrine ostenditur in instructio ne illorum qui penitus nihil audierunt. quales erant gentes. unde apostolus dicit ad Ro. xv. sic predicavi euangelium non ubi nominatus est christus. ne super alienius fundamentum edificarem. ergo multo magis christus predicare debuit gentibus quam iudeis. **P**re. vltior est instructio multorum quam vnius. sed christus aliquos gentium instruxit sicut mulierem samaritanam Johan. iij. et chanaanem Mat. xv. ergo videtur quod multo fortius christus debuerit multitudini gentium predicare. **S**ed contra est quod dominus dicit Mat. xv. non sum missus nisi ad oves que perierunt domus israel sed ad Romanos. dicitur quomodo predicabunt nisi mittantur. ergo christus non debuit predicare gentibus. **R**es. dicendum quod conueniens fuit predicationi christi. nam per ipsam quam per apostolos a principio fieri solum iudeis. Prima quidem ut ostenderet per suum aduentum impleri promissiones antiquitus factas iudeis non autem gentibus. unde apostolus dicit ad Roma. xv. dico christum ministrum fuisse circumcisionis. id est apostolum et predicatorem iudeorum propter veritatem dei ad confirmandas promissiones partium. Secundo ut eius aduentus ostenderetur esse a deo. que enim a deo sunt ordinata sunt. ut dicitur ad Ro. xij. hoc autem debitus ordo erigebat ut iudeis que deo erant propinquiores per fides et cultum vnius dei. prius quidem doctrina christi proponeretur. et per eos transmitteretur ad gentes. sicut etiam in celesti hierrachia per superiores angelos ad inferiores diuine illuminationes veniunt. Unde super illud Mat. xv. non sum missus nisi ad oves que perierunt domus israel. dicit Hierony. Non hoc dicit quin ad gentes missus sit. sed quod primum ad israel missus est. Unde et Esa. vltimo dicitur. mittam ex eis qui saluari fuerint. scilicet ex iudeis ad gentes. et annuntiabunt gloriam meam gentibus. Tertio ut auferret iudeis calumpniandi materiam. Unde super illud Mat. x. in viam gentium ne abieritis. Hierony dicit. oportebat primum aduentum christi nunciari iudeis. ne iustitiam haberent excusationem. dicentes se ideo dominum reiecit. quia ad gentes et samaritanos apostolos miserat. Quarto quia per crucis victoriam. christus meruit potestatem et victoriam et dominium super gentes. Unde dicitur Apoc. ij. qui vicerit dabo ei potestatem super gentes.

sicut et ego accepi a patre meo. Et ad philipp. ij. quod quia factus est obediens usque ad mortem. mortem autem cruciatum et omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit gentibus predicari suam doctrinam. sed post passionem suam dixit discipulis Mat. vlti. euntes docete omnes gentes. propter quod legitur Job. xij. cum imminente passione quidam gentes vellent videre biesum. respondit nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit multum fructum affert. et sicut Aug. ibidem dicit se dicebat granum mortificandum in infidelitate iudeorum. multiplicandum in fide populorum. **A**d. i. ergo dicendum quod christus fuit in lumen et salutem gentium per discipulos suos quos ad predicandum gentibus misit.

Ad. ij. dicendum quod non est minoris potestatis sed maioris facere aliquid per alios quam per seipsum. et ideo in hoc maxime diuina potestas in christo monstrata est. quod discipulis suis tantam virtutem contulit in docendo. ut gentes que nihil de christo audierant. conuerterent ad ipsum. Potestas autem christi in docendo. attenditur quantum ad miracula. per que doctrinam suam confirmabat. et quantum ad efficaciam persuadendi. et quantum ad auctoritatem loquentis. quia loquebatur quasi dominium habens super legem. cum diceret ego autem dico vobis etc. et etiam quantum ad veritatem rectitudinis quam in sua conuersatione monstrabat. sine peccato viuendo. **A**d. iij. dicitur quod sicut christus non debuit a principio indifferenter gentibus suam doctrinam communicare. ut iudeis tanquam prior genito populo deditus obseruaretur. ita etiam non debuit gentes omnino repellere. ne spes salutis eis precluderetur et propter hoc aliqui gentium particulariter sunt admissi. propter excellentiam fidei et deuotionis eorum.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod christus debuerit iudeis sine eorum offensione predicare. quia ut dicit Aug. in libro de agone christi. in nomine iesu christi se nobis ad exemplum vite prebuit filius dei. sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium sed etiam infidelium. **S**ed illud. i. Cor. x. sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei. ergo videtur quod etiam christus in sua doctrina offensionem vitare debuerit. **P**re. nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediatur. sed per hoc quod sua doctrina christus iudeos turbauit impediatur effectus doctrine eius. dicit enim Lu. xi. quod cum dominus phariseos et scribas reprehenderet. ceperunt grauiter resistere. et os eius opprimere de multis insidiantes ei. et querentes aliquid capere de ore eius ut accusarent eum. non ergo videtur conueniens fuisse quod eos in sua doctrina offenderet. **P**re. apostolus dicit. i. ad thimo. v. seniores ne increpaueris. sed obsecra ut parrem. sed sacerdotes et principes iudeorum erant illius populi seniores. ergo videtur quod non fuerint duntaxat in crepationibus arguendi. **S**ed contra est quod in Esa. vij. fuit propheticatum. quod christus esset in lapidem offensionis. et petra scandali. duabus domibus israel. **R**es. dicendum quod salus multitudinis. est preferenda paci quorundam singularium hominum. et ideo quando aliqui sua peruersitate salutem multitudinis impediunt. non est rimenda eorum offensa a predicatore vel doctore. ad hoc quod multitudinis salui prouideat. **S**cribe autem et pharisei et principes iudeorum. sui malicia plurimum impedi-

tant populi salutem. cum quia repugnabant christi doctrine. per quam sola poterat esse salus. tum quia etiam prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et id dominus non obstante offensione eorum. publice veritatem docebat. quam illi odiebant. et eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur **Matth. xv.** quod discipulis domino dicentibus scis quia iudei audito hoc verbo scandalizati sunt. respondit. simile illos. ceci sunt et ducunt cecorum. si cecus cecum prelerit ducatum ambo in foveam cadunt. **Ad. i.** ergo dicendum quod homo sic debet esse sine offensione omnibus. ut nulli rei suo facio vel dicto minus recto occasio nem ruine. si tamen de veritate scandalum oritur magis est sustinendum scandalum quam ut veritas relinquatur. **Greg. dicit. Ad. ij.** dicendum quod per hoc quod christus publice scribas et phariseos arguebat non impediuit. sed magis promouit effectum sue doctrine. quia cum eorum vitia populo innotescerent. minus auerterebatur a christo propter verba scribarum et phariseorum qui semper doctrine christi obstitabant. **Ad. iij.** dicendum quod illud verbum apostoli est intelligendum de illis senioribus qui non solum etate vel auctoritate. sed etiam honestate sunt senes. **fm illud nume. xi.** congrega mihi. **xvi.** viros de senioribus israel. quos tu nosti quod senes populi sunt. Si autem auctoritatem senectutis in instrumentum malicie veritatis publice peccando. sunt manifeste et acriter arguendi. sicut et daniel dixit daniel. **ij.** in ueterate dierum malorum.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod non omnia publice docere debuerit. legitur enim multa seorsum discipulis dixisse. sicut patet in sermone cene. **unde et Matth. x.** dixit quod in aure audistis in cubilibus. predicabitur in tectis. Non ergo omnia publice docuit. **Pre.** profunda sapientie non sunt nisi profectis exponenda. **fm illud. i. ad. Cor. ij.** sapientiam loquimur inter perfectos sed doctrina christi continebat profundissimam sapientiam. ergo non erat imperfecte multitudini comunicanda. **Pre.** idem est veritatem aliquam occultare silencio et obscuritate verborum. sed christus veritatem quam predicabat occultabat turbis obscuritate verborum. quia sine parabolis non loquebatur ad eos. **ut dicitur Matth. xij.** ergo pari ratione poterat occultare silentio. **Sed contra est quod ipse dicit Joban. xvij.** in occulto locutus sum nihil. **Rn.** dicendum quod doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Uno modo quando ad intentionem docentis. qui intendit suam doctrinam non manifestare multis sed magis occultare. quod quidem contingit dupliciter. Uno modo quando ex inuidia docentis. qui vult per suam scientiam excellere. et ideo scientiam suam non vult alijs communicare. quod in christo non habuit locum. ex cuius persona dicit **Sap. vij.** quoniam sine fictione didici. et sine inuidia comunico. et honestatem illius non abscondo. Quoniam vero hoc contingit propter inhonestatem eorum que docentur ut dicit **Aug. super Johannez** quod quedam sunt mala. que portare non potest qualiscumque pudor humanus. unde de doctrina hereticorum dicit **Prover. ix.** aque furtive dulcior res sunt. Doctrina autem christi non est neque de errore neque de inmundicia. et ideo dominus dicit **Marci. iij.** nunquid veni lucerna id est vera et honesta doctrina ut sub modio ponatur. **Alio modo aliqua doctrina est in occulto. quia paucis proponitur. et sic etiam ipse nihil docuit in occulto. quia omnem doctrinam suam vel turbe tote proposuit. vel omnibus**

suis discipulis in comuni. **Unde Aug. dicit super iohannem** qui in occulto loquitur. cum coram tot hominibus loquitur. presertim si hoc loquitur paucis quod per eos vel innotescere multis. Tertio modo aliqua doctrina est in occulto quantum ad modum docendi. et sic christus quendam turbis loquebatur in occulto parabolis utens ad nuncianda spiritualia misteria. ad que capienda non erant idonei vel digni. et tamen inelius erat eis vel sic sub tegumēto parabolarum spiritualium doctrinam audire. quam omnino ea prauari. harum tamen parabolarum aptam et nudam veritatem. dominus discipulis exponere per quos veniret ad alios qui essent idonei **fm illud. ij.** ad thimo. quod audisti a me per multos testes hec comēda fidelibus hoibus qui idonei erunt et alios docere. Et hoc signatum est **nume. iij.** ubi mandatur quod filij aaron inuoluerent vasa sanctuarij. que leuite inuoluta portarent. **Ad. i.** ergo videtur quod sicut **bylarius dicit super Matth.** exponens illud verbum inductum. non legitur dominus solitum fuisse nobiscum sermonem habere. et doctrinam in tenebris tradidisse sed hoc dicitur quia omnis sermo eius carnalibus tenebris fuit et verbum eius in fidelibus notum est. itaque quod ab eo dictum est inter infideles cum libertate fidei et confessionis est loquendum. **Vel fm Hieronim.** comparative loquitur quia salicet et uidebat eos in partibus iudee loco respectu totius mundi. in quo erat per apostolorum predicationem doctrina christi publicanda. **Ad. ij.** dicendum quod dominus non omnia profunda sue sapientie. sua doctrina manifestauit. non solum turbis. sed etiam nec discipulis. quibus dixit **Job. xvi.** ad huc habeo multa dicere vobis que non potestis portare modo. Sed tamen quecumque dignum duxerit alijs tradere sua sapientia non in occulto sed palam proposuit. licet non ab omnibus intelligeret. **Unde Aug. dicit super iohannez.** intelligendum est ita dixisse dominum palam locutus sum mundo. ac si dixisset. in uel si me audierunt. et rursus non erat palam. quia non intelligebant. **Ad. iij.** dicendum. quod dominus turbis in parabolis loquebatur sicut dictum est. quia non erant digni nec idonei. nudam veritatem accipere. quam discipulis exponere. quod autem dicitur quod sine parabolis non loquebatur eis **fm Criso.** intelligendum est. quantum ad illum sermonem. Quis alias et sine parabolis multa turbis locutus fuerit. **Vel fm Aug.** in libro de questionibus euangelij. hoc dicitur non quia nihil proprie locutus est. sed quia nullum fere explicauit sermonem ubi non per parabolam aliquid significauerit. Quis in eo aliqua proprie dixerit.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod ipse debuerit suam doctrinam scripto tradere. scriptura enim inuenta est ad hoc quod doctrina committeretur memorie in futurum. sed doctrina christi duratura erat in eternum. **fm illud Lu. xxi.** celum et terra transibunt. verba autem mea non transibunt. ergo videtur quod christus doctrinam suam scripto debuerit mandare. **Pre.** lex uel in figura christi precessit **fm illud ad Hebr. x.** umbra habet lex futurorum bonorum. sed lex uetus a deo fuit descripta. **fm illud exodi. xxxij.** dabo tibi duas tabulas lapideas. et legem ac mandata que scripsi. ergo videtur quod christus doctrinam suam debuerit scribere. **Pre.** ad christum qui uenerat illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent. ut dicitur **Lu. ij.** pertinebat erroris occasionem excludere. et uiam fidei aperire. sed hoc fecisset doctrinam suam scribendo. dicit enim **Aug. in lib. de consensu euā**

gelistatus, q̄ solet non nullos mouere. cur ip̄e dominus
 mihi scripsit vt alijs de illo scribentibus necesse sit crede
 re. hoc enim illi querunt vel maxime qui christum culpa
 re aut blasphemate non audent ei cui tribuunt excellen
 tissimam sapientiam. sed tamen tanq̄ homini discipulos
 vero eius dicunt magistro suo amplius tribuisse quā erat
 vt eum filium dei dicerent. ⁊ verbum dei per quod facta
 sunt omnia. Et postea subdit. videntur parati fuisse hoc d̄
 illo credere q̄ de se ille scripsisset. non q̄ alij de illo p̄ suo
 arbitrio predicassent. ergo videtur q̄ christus ip̄e doctri
 nam suam scripto tradere debuerit. **S**ed contra est q̄
 nulli libri ab eo scripti habentur in canone scripture. **R**es.
 dicendum q̄ conueniens fuit christum doctrinā su
 am non scripsisse. Primo quidem propter dignitatem
 ipsius. excellentiori enim doctore. excellentior doctrine moy
 dus debetur. ⁊ ideo christo tanq̄ excellentissimo doctore
 hic modus competebar. q̄ doctrinam suam auditorum
 cordibus imprimeret. propter q̄ dicit **Matth. vii.** q̄ erat
 docens eos. sic potestatem habens. Unde etiam apud gē
 tiles pitagoras ⁊ socrates. qui fuerunt excellentissimi do
 ctore. nihil scribere voluerunt. scripta enim ordinantur
 ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut
 ad finem. Secundo propter excellentiam doctrine christi
 que litteris cōprehendi non potest. s̄m illud **Johan. vlti.**
 sunt ⁊ alia multa que fecit biesus. que si scribantur p̄ sin
 gula. nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribē
 di sunt libros. quos sicut **Augu.** dicit non spacio locorum
 credendum est mundum capere non posse. sed capacitate
 legentium comprehendendi non posse. Si autē christus scri
 ptis suam doctrinā mandasset. nihil aliud de eius doctri
 na homines existimarent quam quod scriptura contine
 ret. Tertio vt ordine quodam ab ip̄o doctrina ad omnes
 perueniret. Unde ipse scilicet discipulos suos immediate
 docuit. qui postmodum alios verbo ⁊ scripto docuerunt.
 si autem ipsemet scripsisset eius doctrinam immediate ad
 omnes peruenisse. vnde ⁊ de sapientia dicitur **Prover. ij.**
 q̄ misit ancillas suas vocare ad artem. Sciendum tamē
 est sicut dicit **Augu. in. i.** de consensu euangelistarum. ali
 quos gentiles estimasse christum quosdam libros scripsis
 se. continentes quedam magica quibus miracula faciebat
 que disciplina christiana condemnat. Et tamen illi qui
 christi libros tales se legisse affirmant. nulla talia faciunt
 qualia illum de libris talibus fecisse mōstrat. diuino enī
 iudicio sic errant vt eosdem libros ad petrum ⁊ paulum
 dicant tanq̄ epistolari titulo prenotatos. eo q̄ in plurib
 locis simul eos cum christo pictos viderant. Nec mirum
 si a pingentibus fingentes decepti sunt. toto enim tempo
 re quo christus in carne mortali cum suis discipulis vixit
 non dum erat paulus discipulus eius. **Ad. i.** ergo di
 cendum q̄ sicut **Augu.** in eodem libro omnibus discipu
 lis suis tanq̄ membris sui corporis christus caput est. ita
 q̄ cum illi scripserunt que ille ostendit ⁊ dixit. nequaquā
 dicendum est q̄ ip̄e non scripserit. quando quidem mem
 bra eius id operata sunt. que dicente capite cognouerūt
 quicquid enim ille de suis factis ⁊ dictis nos legere volu
 it. hoc scribendum illis tanq̄ suis manibus imperauit.
Ad. ij. dicendum q̄ quia lex vetus in sensibilibus figu
 ris dabatur. ideo etiam conuenienter sensibilibus signis
 scripta fuit. sed doctrina christi que est lex sp̄s vite scribi
 debuit non atramento sed spiritu dei viui. non in tabu
 lis lapideis. sed in tabulis cordis carnalibus. vt aposto
 lus dicit. **ij. Cor. ij.** **Ad. ij.** dicendum q̄ illi qui scriptu

re apostolorum de christo credere nolunt. nec ipsi christo
 scribenti credidissent. de quo ipsi opinabantur q̄ magicis
 artibus fecisset miracula.

Questio. XLIII.

Quinde consideranduz

est de miraculis a christo factis. Et primo in
 generali. Secundo in speciali d̄ singulis mi
 raculorum generibus. Tertio in particulari de transfigu
 ratione ipsius. Circa primum queruntur quattuor. Pri
 mo vtrum christus debuisset miracula facere. Secundo
 vtrum fecerit ea virtute diuina. Tertio quo tempore in
 cepit miracula facere. Quarto vtrum per miracula fue
 rit sufficienter ostensa eius diuinitas.

Ad primuz sic procedit

Videtur q̄ christus miracula facere non debuerit. factū
 enim christi verbo ipsius debuit concordare. sed ip̄e dixit
Matth. xvi. generatio mala ⁊ adultera signum querit. et
 signum non dabitur ei nisi signum iōne prophete. ergo
 non debuit miracula facere. **P**re. sicut christus in se
 cundo aduentu. venturus est in virtute magna ⁊ maiesta
 te. vt dicitur **Matth. xxiij.** ita ⁊ in primo aduentu venit
 in infirmitate. s̄m illud **Gal. liq.** virum dolorem ⁊ scien
 tem infirmitatem. sed operatio miraculorum magis per
 tinet ad virtutem q̄ ad infirmitatem. ergo non fuit con
 temens vt in primo aduentu miracula faceret. **P**re.
 Christus venit ad hoc vt per fidem homines saluaret. s̄m
 illud ad **hebr. xij.** aspicientes in auctorem fide ⁊ consumma
 torem biesum. sed miracula diminuunt mentum fidei.
 vnde **Johan. iij.** nisi signa ⁊ prodigia videritis non cre
 ditis. ergo videtur q̄ christus non debuit miracula face
 re. **S**ed contra est q̄ ex persona aduersariorum dicit
Johan. xi. quid facimus. quia hic homo multa signa fa
 cit. **R**es. dicendum q̄ diuinitas conceditur homini mi
 racula facere propter duo. Primo quidem ⁊ principali
 ter ad confirmandam veritatem quam aliquis docet. qz
 enim ea que sunt fidei. humanam rationem excedunt. nō
 possunt per rationes humanas probari. sed oportet q̄ pro
 bentur per argumentum diuine virtutis. vt dum aliquis
 facit opera que solus deus facere potest. creditur ea que
 dicuntur esse a deo. sicut cum aliquis defert literas annu
 lo regis signatas. creditur ex voluntate regis processisse
 quod in illis continetur. Secundo ad ostendendum pre
 sentiam dei in homine per gratiam spiritus sancti vt dum
 scilicet homo facit opera dei. creditur deus habitare in eo
 per gratiam. Unde dicitur ad **galla. iij.** qui tribuit vobis
 spiritum. ⁊ operatur virtutes in vobis. vtrumq̄ autem cir
 ca christum erat hominibus manifestandum. scilicet qd̄
 deus esset in eo per gratiam. non adoptionis sed vnionis
 ⁊ q̄ eius supernaturalis doctrina esset a deo. ⁊ ideo conue
 nientissimum fuit vt miracula faceret. Unde ip̄e dicit **Jo
 han. x.** si mihi non vultis credere operibus credite. ⁊ **Jo
 han. v.** opera que dedit mihi pater vt faciam. ip̄a sunt que
 testimonium perhibent de me. **Ad. i.** ergo dicendum
 q̄ hoc q̄ dicit. signum non dabitur ei nisi signum iōne sic
 intelligendum est vt **Criso st.** dicit. q̄ non acciperent ta
 le signum quale periebant de celo. non q̄ nullum signum
 eis dederit. Vel quia signa faciebat. non propter eos q̄
 sciebat lapideos esse. sed vt alios emendaret. ⁊ ideo non
 eis sed alijs illa signa dabantur. **Ad. ij.** dicendum q̄

licet christus venerit in infirmitate carnis. quod manifestatur per passiones. venit tamen in virtute dei. quod erat manifestandum per miracula. **¶** Ad. ij. dicendum quod miracula tantum diminuunt meritum fidei. in quantum per hoc ostenditur duricia eorum qui nolunt credere ea que scriptis divinis probantur. nisi per miracula. Et tunc melius est eis ut per miracula convertantur ad fidem. **¶** Quod omnino in infidelitate permaneant. dicitur enim **1. Cor. xij.** quod signa data sunt infidelibus. ut convertantur ad fidem.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod christus non fecerit miracula virtute divina. virtus enim divina est omnipotens. sed videtur quod christus non fuerit omnipotens miracula faciendo. dicitur enim **Matth. vi.** quod non poterat ibi scilicet in patria sua ullam virtutem facere. ergo videtur quod non fecit miracula virtute divina. **¶** Pre. dei non est orare. sed christus aliquando in miraculis faciendo orabat. ut patet in suscitacione lazari. **Johan. xi.** et in multiplicacione panum ut patet **Matth. xij.** ergo videtur quod non fecit miracula virtute divina.

¶ Pre. ea que virtute divina fiunt. non possunt virtute alicuius creature fieri. sed ea que christus faciebat. poterant etiam fieri virtute alicuius creature. unde et pharisaei dicebant quod in belzeub principe demoniorum. eiciebat demonia. ergo videtur quod christus non fecit miracula virtute divina. **¶** Sed contra est quod dicitur **Johan. x.** patet in me manens ipse fecit opera. **¶** Rñ. dicendum quod sicut in prima parte habitum est vera miracula sola virtute divina fieri possunt. quia solus deus potest mutare naturam ordinem. quod pertinet ad rationem miraculi. unde **Leo papa.** dicit in epistola ad flavianum. quod cum in christo sunt due nature. una earum est scilicet divina que fulget miraculis. alia humana que succumbit iniurijs. et tamen una earum agit cum communicatione alterius. in quantum scilicet humana natura est instrumentum divine actionis. et actio humana virtutem accepit a natura divina sicut supra habitum est. **¶** Ad. i. ergo dicendum quod hoc quod dicitur non poterat ibi ullam virtutem facere. non est referendum ad potentiam absolutam. sed ad id quod potest fieri congruenter. non enim congruum erat ut inter credulos operaretur miracula. unde subditur et mirabatur propter incredulitatem eorum secundum quem modum dicitur **Gen. xxiij.** non celare poterit abraam que gesturus sum. **¶** Et. xij. non poterit facere quicquam donec ingrediatis illuc. **¶** Ad. ij. dicendum quod dicit **Criso.** super illud **Matth. xij.** acceptis qui non panibus et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit ac fregit. oportebat inquit crediti christo. quoniam a parte. et quoniam ei equalis est. et ideo ut utrumque ostendat. nunc quidem cum potestate. nunc autem orans miracula fecit. et in minoribus quidem respicit in celum. pura in multiplicacione panum. in maioribus autem que sunt solus dei. cum potestate agit. puta quando peccatum dimisit. mortuos suscitavit. Quod autem dicitur **Johan. xi.** quod in suscitacione lazari oculos sursum levavit. non propter necessitatem suffragij. sed propter exemplum hoc fecit. unde dicit propter populum qui circumstant duri ut credant quia tu me misisti. **¶** Ad. ij. dicendum quod christus alio modo expellebat demones quam virtute demonum expellebantur. Nam virtute superiorum demonum ita demones a corporibus expelluntur. quod tamen remanet dominium eorum quantum ad animam. non enim

contra regnum suum agit diabolus. Sed christus demones expellebat. non solum a corpore sed multo magis ab anima. Et ideo dominus blasphemiam dicentium eum virtute demoniorum demonia eicere reprobat. **¶** Primo quidem per hoc quod sathanas contra seipsum non dicitur. **¶** Secundo exemplo aliorum qui demonia eiciebant per spiritum dei. **¶** Tertio quia demonium expellere non posset. nisi ipsum vicisset virtute divina. **¶** Quarto quod nulla convenientia in operibus nec in effectu erat sibi et sathane. cum sathanas dispergere cuperet. quos christus colligebat.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod christus non incepit miracula facere in nuptijs mutando aquam in vinum. legitur enim in libro de infantia salvatoris quod christus in sua puericia multa miracula fecit. **¶** Sed miraculum de conversione aque in vinum fecit in nuptijs. tricelimo vel tricelimo primo anno sue etatis. ergo videtur quod non incepit tunc miracula. facere. **¶** Pre. christus faciebat miracula secundum virtutem divinam. sed virtus divina in eo fuit a principio sue conceptionis. et tunc enim fuit deus et homo. ergo videtur quod a principio miracula fecerit. **¶** Preterea christus post baptismum et temptationem cepit discipulos congregare. ut legitur **Matth. xij.** et **Johan. i.** Sed discipuli congregati sunt ad ipsum propter miracula. sicut **Lu. v.** dicitur quod petrum vocavit obstupescens propter miraculum quod fecerat in captura. ergo videtur quod ante miraculum quod fecit in nuptijs fecerit alia miracula. **¶** Sed contra est quod dicitur **Johan. ij.** hoc fecit initium signorum hiesus in chana galilee. **¶** Responso dicendum quod miracula facta sunt a christo propter confirmationem doctrine eius. et ad ostendendum virtutem divinam in ipso. Et ideo quantum ad primum non debuit incipere docere ante perfectam etatem. ut supra habitum est. cum de baptismo eius ageretur. Quantum autem ad secundum sic debuit per miracula divinitatem ostendere. ut crederetur veritas divinitatis ipsius. et ideo sicut dicit **Criso.** super iohannem decenter non incepit signa facere ex prima etate. existimant enim fantasiam esse incarnationem. et ante oportu tempus cruci eum tradidissent. **¶** Ad primum ergo dicendum quod sicut dicit **Criso.** super iohannem ex verbo iohannis baptiste dicens ut manifestaret in israel. propterea veni ego in aqua baptizans manifestum est quod illa signa que quidam dicunt in puericia a christo facta. mendacia et fictiones sunt. si enim a prima etate miracula fecisset christus. nequaquam eum iohannes ignorasset. neque reliqua multitudo indignisset magistro ad manifestandum eum. **¶** Ad secundum dicendum quod divina virtus operabatur in christo secundum quod erat necessarium ad salutem humanam. propter quam carnem assumpserat. et ideo sic miracula fecit virtute divina. ut fidei de veritate carnis eius. preiudicium non fieret. **¶** Ad. ij. dicendum quod hoc ipsum ad laudem discipulorum pertinet. quod christum secuti sunt cum nulla enim miracula facere vidissent sicut **Grego.** in omelia. Et sicut **Criso.** dicit maxime tunc signa necessaria erant facere. quando discipuli iam congregati erant. et de more attendentes his que fiebant. unde subditur et crederunt in eum discipuli eius. non quia tunc primum crediderunt. sed quia tunc diligentius et perfectius crederunt. **¶** Vel discipulos vocat eos qui futuri erant discipuli sicut exponit **Aug.** in lib. de consensu evangelistarum.

Ad quartū sic proceditur

Videtur quod miracula que christus fecit non fuerunt sufficientia ad eius diuinitatem ostendendam. esse enim deus et hominem proprium est christo. sed miracula que christus fecit etiam ab alijs sunt facta. ergo videtur quod non fuerint sufficientia ad ostendendum diuinitatem ipsius.

Pre. virtuti diuinitatis nihil est maius sed aliqui fecerunt maiora miracula quam christus. dicitur enim Jobā. nūq. qui credit in me opera que ego facio. et ipse faciet. et maiora horum faciet. ergo videtur quod miracula que christus fecit. non fuerint sufficientia ad ostendendum diuinitatem ipsius. **Preterea** ex particulari non sufficienter ostenditur vniuersale. sed quodlibet miraculorum christi fuit quoddam particulare opus. ergo ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas christi ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

Sed contra est quod dominus dicit Jobā. v. opera que deo vobis pater ut faciam testimonium perhibent de me.

Responsio dicendum quod miracula que christus fecit sufficientia erant ad manifestandum diuinitatem ipsius. **Primo** quidem secundum ipsam speciem operum. que transcendebant omnem potestatem create virtutis. et ideo non poterant fieri nisi virtute diuina. **Et propter hoc** cecus illuminatus dicebat Job. ix. a seculo non est auditus quia apperuit quis oculos ceci nati. nisi esset hic a deo non posset facere quicquam. **Secundo** propter modum miracula faciendi. quia scilicet quasi propria potestate miracula faciebat. non autem orando sicut alij. unde dicitur Luce. vi. quod virtus de illo exibat et sanabat omnes. per quod ostenditur sicut cecillus dicit quod non accipiebat alienam virtutem. sed cum esset naturaliter deus. propriam virtutem super infirmos ostendebat. **Unde super illud Bar. viij.** et ciebat spiritus verbo. et omnes male habentes curauit. dicit **Luce. iij.** intende quamnam multitudinem curaram transcurrant euangeliste non vnumquemque curarum enarrantes. h. vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducens. et ex hoc ostendebatur quod haberet virtutem coequalē patri. **Item illud Job. v.** quecumque pater facit hec et filius similiter facit. et ibidem. sicut pater suscitatur mortuos et viuificat. sic et filius quos vult viuificat. **Tertio** ex ipsa doctrina. qua se deum dicebat que nisi vera esset non confirmaretur miraculis virtute diuina factis. **Et ideo dicitur Marci. i.** que nam est doctrina hec noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat. et obediunt ei. **Ad. i.** ergo dicendum quod hec erat obiectio gentilium. vnde Augustinus dicit in epistola ad volusianum. nulla inquit competentibus signis tante maiestatis indicia claruerunt. quia latalis illa purgatio. qua scilicet demones effugabat. debilius cura. reddita vita defunctis. si et alia considerantur doctorum parua sunt. **Et ad hoc** responderet Augustinus. fatemur et nos talia quia quidem fecisse prophetas. sed etiam ipse moyses et ceteri prophete dominum hiesum prophetauerunt. et ei gloriam magnam dederunt. qui propterea talia et ipse facere voluit. ne esset absurdum quod per illos fecerat. si ipse non faceret. sed tamen et aliquid proprium debuit facere. nasci de virgine. resurgere a mortuis. in celum ascendere hoc deo qui parum putat quid plus expectet ignoro. **Unde** de homine assumpto alium mundum facere debuit. ut etiam esse crederemus per quem factus est mundus. sed nec maior mundus nec isti equalis in hoc fieri posset. si autem

minorem faceret infra ipsum. similiter hoc quoque parum putaretur. que tamen alij fecerunt christus excellentius fecit. unde super iohannes xv. si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit etc. dicit Augustinus. nulla in operibus christi videntur maiora quam suscitatio mortuorum. quorum scimus etiam antiquos fecisse prophetas. fecit tamen alij qua christus que nemo alius fecit. **Si** responderetur non et alios fecisse. que nec ipse nec alius fecit. sed quod tamen multa vitia. et malas valitudines conuersationesque mortalium tanta potestate sanaret. nullus omnino antiquorum legitur fecisse. **Ut enim** taceatur quia iubendo sicut occurrerant saluos singulos fecit. **Bar.** dicit quocumque introibat in vicus aut in villas aut ciuitates. in plateis ponebant infirmos et deprecabantur eum ut vel simbram vestimenti eius tangerent. et quotquot tangebant eum salui fiebant. hoc nemo alius fecit in eis. sic enim intelligendum est in eis non inter eos et coram eis. sed proxtus in eis. quia sanauit eos nec tamen alius quicumque in eis talia opera fecit quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit. ipso faciente fecit. **Ad secundum** dicendum quod Augustinus exponens illud verbum iohannis. inquit que sunt ista opera maiora que credentes in eum erant facturi an forte quod egros ipse transeuntibus etiam eorum vmbra sanabat. magis est enim quod sanet vmbra quam simbram. verum tamen quando christus ista dicebat verborum suorum facta et opera commendabat. cum enim dixit pater in me manens ipse facit opera que opera tunc dicebat nisi illa que loquebatur. et eorundem verborum fructus erat fides illorum. verum tamen euangelizantibus discipulis. non tam pauci quam illi erant. sed gentes etiam crediderunt. **Nonne** ab ore ipsius diues ille tristis abscessit. et tamen postea quod ab illo auditum non fecit vnus. fecerunt multi. cum per discipulos loqueretur. **Ecce** maiora fecit. predicatus a credentibus. quod locutus audientibus. quia hoc ad hoc monet. quod hic maiora per apostolos fecit. **Non autem** ipse tantum signans ait qui credit in me. **Audi ergo** qui credit in me. opera que ego facio ipse faciet. prius ego facio. deinde faciet. quia facio ut faciat que opera et ut ex impio iustus fiat. quod vniuersum in illo. sed non sine illo christus operatur. proxtus hoc maius esse dixerim. quod create celum et terram. celum enim et terra transibunt. predestinatorum autem salus et iustificatio permanet. **Sed** in celis angeli opera sunt christi nunquid his operibus maiora facit. qui cooperatur christo ad suam iustificationem. iudicet qui potest. vtrum maius sit create iustos quam impios iustificare. certe si equalis est vtrumque potentie. hoc maioris est misericordie. **Sed** omnia opera christi intelligere. vbi ait maiora horum faciet. nulla nos necessitas cogit. **Horum enim** forsitan dixit. que illa hora faciebat tunc autem verba fidei faciebat. et vniuersum minus est verba predicare iusticie. quod fecit preter nos. quam impium iustificare. quod ita fecit in nobis ut faciamus et nos. **Ad tertium** dicendum quod quando aliquod particulare opus proprium est alicuius agentis. tunc per illud particulare opus. probatur tota virtus agentis sicut cum ratiocinari sit proprium hominis. ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quod ratiocinatur. circa quocumque particulare opus. **Et** similiter cum propria virtute miracula facere sit solius dei. sufficienter ostenditur christus esse deum. et quocumque miraculo. quod propria virtute fecit.

Questio XLIII.

Deinde consideranduz

est de singulis miraculorum speciebus. Et primo de miraculis que fecit circa spirituales substantias. Secundo de miraculis que fecit circa corpora. Tertio de miraculis que fecit circa homines. Quarto de miraculis que fecit circa creaturas irrationales.

Ad primuz sic procedit

Videtur qd miracula que fecit christus circa spirituales substantias non fuerunt convenientia. Inter spirituales enim substantias facti angeli prepotent demonibus. quia vt Augu. dicit. iij. de trini. spiritus vite rationalis. veler tot atq; peccator regitur per spiritum vite rationalem pibz et infum. sed christus non legitur miracula fecisse circa angelos bonos. ergo etia; neq; circa demones aliqua miracula facere debuit. ¶ Preterea miracula christi ordinabantur ad manifestandum diuinitatem ipsius. sed diuinitas christi non erat demonibus manifestanda quia per hoc impeditum fuisset misterium passionis eius. fm illud prima Cor. ij. si cognouissent nunq; dominuz glorie crucifixissent. ergo non debuit circa demones aliqua miracula fecisse. ¶ Preterea miracula christi ad gloriam dei ordinabantur. vnde dicitur Mathe. ix. qd videntes turbe paralyticum a christo sanatum. timuerunt et glorificauerunt deum. qui talem potestatem dedit hominibus. s; ad demones non pertinet glorificare deum. quia non est speciosa laus ore peccatoris. vt dicitur Ecclesiastici. x. v. vñ et sicut dicitur Mathe. i. et Luce. iij. non linebat demonia loqui. ea que ad gloriam ipsius pertinebant. ergo videtur non fuisse conueniens qd circa demones aliqua miracula faceret. ¶ Preterea miracula a christo facta. ad salutem hominum ordinantur. sed quedaz demonia. ab hominibus eiecta fuerunt cum hominum detrimento. quarum quidam corporali. vt dicitur Mathe. ix. qd demon ad preceptum christi exdamans. et multum discerpens hominem. exijt ab homine. et factus est sicut mortuus. ita vt multi dicerent quia mortuus est. Quandoq; etiam cum dampno rerum. sicut quando demones ad eorum peces misit vt porcos. quos precipitauerunt in mare. vnde ciues illius regionis rogauerunt eum vt transiret a finibus eorum. sicut legitur Mathe. viij. ergo legitur inconuenienter fecisse huiusmodi miracula. ¶ Sed contra est qd Zach. xij. hoc preiudicatum fuerat. vbi dicitur spiritum immundum auferam de terra. ¶ Responsum dicendum qd miracula que christus fecit. argumenta quedam fuerunt fidei. quam ipse docebat. futurum autem erat qd per virtutem diuinitatis eius. excluderet demonum potestatem ab hominibus credituris in eum. fm illud Job. xij. nunc princeps mundi huius etijcietur foras. et ideo conueniens fuit vt inter alia miracula etiam obsessos a demonibus liberaret. ¶ Ad primum ergo dicendum qd homines sicut per christum erant a potestate demonum liberandi. ita per eum erant angelis consociandi. fm illud col. lo. i. pacificans per sanguinem crucis eius. que in celis et in terris sunt et ideo circa angelos aliqua miracula hominibus demonstrare non conueniebat. nisi vt angeli hominibus apparerent. quod quidem factum est in natiuitate ipsius. et in resurrectione et in ascensione. ¶ Ad secunduz dicendum qd sicut Augu. dicit. ix. de ciuitate dei christus

tantum innotuit demonibus quantum oportuit. sed innotuit eis non sicut angelis sanctis per id quod est vita eterna. sed per quedam temporalia sue virtutis effecta et primo quidem videntes christum esurire post ieiunium. estimauerunt eum non esse filium dei vnde super illud Lu. iij. si filius dei es dicit Ambro. quid sibi vult talis sermone exorsus. nisi quia cognouerit dei filium esse venturum. s; per infirmitatem corporis non putauit. sed postmodum visis miraculis ex quadam suspitione coniecturauit eum esse filium dei. vnde super illud Marei. i. scio quia sis sanctus dei. dicit Criso. qd non certam aut firmam aduentus dei habebat noticiam. sciebat tamen ipm esse christum in lege promissum. vnde dicitur Luce. iij. quia sciebant ipsum esse christum. qd autem conhibebatur ipsum esse dei filium magis erat ex suspitione qd ex certitudine vnde Beda dicit super lucam demonia filium dei conhibentur. Et sicut dicitur postea. sciebant eum esse christum quia cum ieiunio fatigatum eum esse diabolus videre verum hominem intellexit. sed quia temptando non preualuit. vtrum filius dei esset dubitabat. nunc autem per signorum potentiam vel intellexit dei potius suspicatus est eum esse filium dei. non ideo igitur iudeis eum crucifigere persuasit. quia christum siue dei filium non esse putauit. sed quia se morte illius non preuidit esse dampnatum. de hoc enim misterio a seculis abscondito dicit Apol. qd nemo principum huius seculi cognouit. si enim cognouissent nunq; dominum glorie crucifixissent. ¶ Ad tertium dicendum qd miracula in expulsiōe demonum non fecit christus propter vilitatem demonum. sed propter vilitatem hominum. vt ipsi eum glorificarent. et ideo prohibuit eos loqui ea que ad laudem ipsius pertinebant. Primo quidem propter exemplum. vt dicit abanasius compescebat eius sermonem. quibus vera sciretetur. vt nos asuefaciat ne curemus de talibus etiam si vera loqui videntur. nephas est enim vt cum alit nobis scriptura diuina instruat a diabolo. Secundo propter periculum. quod veritati frequenter demones immiscunt mendacia. Vel sicut Criso. dicit non oportebat eos surripere officij apostolici gloriam. nec debebat christi misterij lingua veritate publicari. quia non est speciosa laus in ore peccatoris. Tertio quia vt Beda dicit volebat ex hoc inuidiam accendere iudeorum. vnde etiam ipsi apostoli iubentur reticere de ipso ne diuina maiestate predicata passionis dispensatio differatur. ¶ Ad quartum dicendum qd christus specialiter venerat docere et miracula facere. propter vilitatem hominum principaliter quantum ad anime salutem et ideo permisit demones quos eijciebat hominibus aliquid quod nocuum inferre vel in corpore vel in rebus propter anime humane salutem. ad hominum scilicet instructionem vnde Criso. dicit super Mathe. qd christus permisit demonibus in porcos ire. non quasi a demonibus persuasus. sed primo quidem vt instruat magnitudinem nocuum demonum qui hominibus insidiantur. Secundo vt homines discerent. quoniam neq; aduersus porcos auderent aliquid facere nisi ipse concesserit. Tertio vt ostenderet qd grauiora in illos homines operari essent qd in illos porcos. nisi essent diuina. puidencia adiuni. Et propter easdem etiam causas permisit eum qui a demonibus liberabatur grauius ad horam affligi. a qua tamen afflictione enim continuo liberauit. Per hoc etiam ostenditur vt Beda dicit qd sepe dñi quetti ad deuz post peccata conu

inter maiori... nouis antiqui hostis... qd facit velut odiu virtutis incuciat... Factus est etiam homo sanatus velut mortuus... Hierony. dicit. quia sanatus dicitur mortui estis. et vita vestra abscondita est cum christo in deo.

Ad secundu sic procedit

Uidenturq inconuenienter fuerunt a christo miracula facta circa corpora celestia... Hierony. dicit. iij. ca. de diu. no. diuine prouidentie non est naturam corrumpere sed saluare. corpora autem celestia fm suam naturam sunt incorruptibilia et inalterabilia... Ad primu ergo dicendum q sicut corporibus inferioribus naturale est moueri a corporibus celestibus que sunt superiora fm nature ordinem ita etiam naturale est cuilibet creature vt transmutet fm eius voluntatem... Unde Aug. dicit. xxi. contra faustum. et habetur in glo. ad Ro. xi. super illud contra naturam infertus es... Deus creator et conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit quia id est cuius rei natura qd facit. et ita non corrumpitur natura celestium corporum. cu eorum cursus immutatur. corrumpetur autem si ab aliqua alia causa immutaretur... Ad secundum dicendum q per miraculum a christo factum non est peruersus ordo temporum. nam fm quosdam ille tenebre vel solis obscuratio que in passione christi accidit fuit propter hoc q sol suos radios retraxit nulla imutatione facta circa motum celestium corporum. fm quem tempora mensuran-

tur. In Hierony. dicit super Mattheum luminare matius videtur retraxisse radios suos. ne aut pendente viderent dominum. aut impj blasphemantes. sua luce fruerentur. talis autem retractio radiorum non sic est intelligenda. quasi sol in sua potestate habeat omittere vel retrahere radios. non enim ex electione sed ex natura radios emittit. vt dicit Dionysius. vii. ca. de diu. no. sed sol dicitur retrahere radios in qm diuina virtute factus est vt solis radij ad terram non peruenirent. Origenes autem dicit hoc accidisse per interpositionem nubium. In super Mattheo. dicit. conueniens est intelligere quosdam tenebrosas nubes multas et magnas occurrisse super hierusalem et terram iudee. et ideo facte sunt tenebre profundae a sexta hora vsq ad nonam arbitror enim sicut et cetera signa que facta sunt in passione scilicet q velum est factum q terra tremuit. et in hierusalem tantum facta sunt ita et hoc. aut si latius voluerit quis extendere ad terram iudee. propter hoc q dicitur q tenebre facte sunt in vniuersa terra. qd intelligitur de terra iudea. sicut in libro regum dixit Abias ad heliam. viuit deus tuus. si est gens aut regnum vbi non misit dominus meus querere te. ostendens q eum quererent in gentibus que sunt circa iudeam Sed circa hoc magis est credendum dionysio. qui oculata fide insperit hoc accidisse non per interpositionem lune inter nos et solem. dicit enim in epistola ad polycarpum. inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus in egypto. scilicet existentes vt ibidem dicitur Et designat ibi q tuorum miracula. Primum miraculum est. q naturalis eclipsis solis per interpositionem lune nunq accidit nisi tempore conuentionis solis et lune. tunc autem erat luna in oppositu ad solem. xv. existens. quia erat pascha iudeorum Unde dicit. non enim erat conueniens tempus. Secundum miraculum est. quia cum circa horam sextam luna visa fuisset simul cum sole in medio celi. in vespertis apparuit in suo loco. id est in oriente opposita soli. vnde dicit et rursus ipsam vidimus scilicet lunam a nona hora scz in qua recessit a sole cessantibus tenebris vsq ad vespertinam supernaturaliter restitutam ad diametrum solis. id est vt diametraliter esset soli opposita. Et sic patet q non est turbatus consuetus temporum cursus. quia diuina virtute factum est q ad solem supernaturaliter accederet preter debitum tempus. et q a sole recedens in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est q naturaliter eclipsis solis semper incipit ab occidentali parte. et peruenit vsq ad orientalem. et hoc ideo quia luna fm proprium motum quo mouetur ab occidente in orientem est velocior sole in suo proprio motu. Et ideo luna ab occidente veniens attingit ad solem. et pertransit ipsum ad orientem tendens. Sed tunc luna iam pertransierat solem. et distabat ab eo per medietatem circuli in oppositu ne existens. vnde oportuit q reuertetur ad orientem versus solem. et attingeret ipsum primo ex parte orientali. q cedens versus occidentem. et hoc est quod dicit eclipsis etiam ipsam vidimus inchoatam. et vsq ad solarem terminum venientem. quia totum solem eclipsa uir postea hinc regredientem. Quartum miraculum fuit q in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol reapparere ex qua parte incepit obscurari. quia luna se soli subiciens naturali suo motu solem pertransit versus orientem. et ita partem occidentalem solis qua primo occupauerat primo etiam derelinquit. tunc aut luna miraculose ab oriente versus

occidentem rediens non pertransiit solem ut esset eo orientior. sed postquam peruenit ad terminum solis reuersa est versus orientem. et ita partem solis quaz ultimo occupauit primo etiam dereliquit. et sic ex parte orientali inchoata fuit eclipsis. sed in parte occidentali prius incepit claritas apparere. et hoc est quod dicit Rursus vidimus non ex eadem parte solis et defectum et repurgationem. sed e contra secundum diametrum factam. Quintum miraculum addit Chryso. super Mattheum. dicens quod tribus horis tunc tenebre permanserunt. cum eclipsis solis in momento pertranserat. non enim habet moram ut sciunt illi qui conspexerunt. Unde datur intelligi. quod luna quiescit sub sole. nisi forte velimus dicere quod tempus tenebrarum computatur ab instanti quo incepit sol obscurari usque ad instanti in quo sol fuit totaliter repurgatus. Sed sicut origenes dicit super Mattheum. aduersus hoc filij seculi butius dicunt quoniam hoc factum tam miraculosum nemo grecorum aut barbarorum scripsit. et dicit quod quidam nomine siegon in cronica suis scripsit hoc in principatu iherosolimitani cesaris factum sed non signauit quod fuerit in luna plena. potuit ergo hoc contingere. quia astrologi vbiq; terrarum tunc temporis existentes non sollicitabantur de obseruanda eclipsi. quia tunc non erat. sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris putauerunt accidere. sed in egypto vbi raro nubes apparent propter aeris serenitatem permorsus est Dionysius et socij eius ut predicta circa illam obscuritatem obseruarent. Ad tertium dicendum quod tunc precipue oportet at in christo per miracula diuinitatem christi ostendere quando in eo maxime apparebat infirmitas secundum humanam naturam. et ideo in christi natiuitate stella noua apparuit in celo. vnde maximus dicit in sermone natiuitatis si presere despicis erige paulisper oculos et nouam in celo stellam protestantem mundo natiuitatem dominicam intruere. in passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem christi apparuit. et ideo oportuit ut maiora miracula ostenderent circa principalia mundi luminaria. et sicut dicit Chryso. super Mattheum. hoc est signum quod petentibus promittebat dare dicens. generatio praua et adultera signum querit. et signum non dabitur ei nisi si signum Ione prophete. et ideo multo mirabilius est in eo quod crucifixus erat hoc fieri quam ambulante eo super terram.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod inconuenienter christus circa homines miracula fecit. in homine enim potior est anima quam corpus. Sed circa corpora multa miracula fecit christus. circa animas vero nulla fecisse miracula legitur. nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuose conuertit. sed admonendo et exteriora miracula ostendendo. neque aliquos fatuos legitur sapientes fecisse. ergo videtur quod non conuenienter fuisset circa homines miracula operari. Preterea. Sicut supra dictum est christus faciebat miracula virtute diuina. cuius proprium est subito operari et perfecte. et absque adminiculo alicuius. Sed christus non semper subito curauit homines. quoniam ad corpus. dicitur enim Marci viij. quod apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicum. et expuens in oculos eius imposuit manus suas interrogauit eum si aliquid videret. et aspiciens ait video homines vel arbores ambulantes. deinde iterum imposuit manus super oculos eius. et cepit videre. et restitutus est. ita

ut videret clare omnia et sic patet quod non subito eum curauit. Sed primo quidem imperfecte et per spiritum. ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse. Preterea. Que se inuicem non consequuntur non oportet quod simul tollantur. sed egritudo corporis non semper ex peccato causatur. ut patet per id quod dominus dicit. Job annis. ix. Neque hic peccauit. neque parentes eius. ut cecus nasceretur. non ergo oportuit ut hominibus corporum curationem querentibus peccata dimitteret. sicut legitur fecisse circa paralyticum Matthei. ix. Presertim quod sanatio corporalis cum sit minus quam remissio peccatorum non videtur esse sufficiens argumentum. quod peccata possit dimittere. Preterea. Miracula christi facta sunt ad confirmationem doctrine ipsius. et testimonium diuinitatis eius ut supra dictum est. sed nullus debet impedire finem sui operis. ergo inconuenienter christus quibusdam miraculose curatis precepisse videtur ut nemini dicerent. ut patet Matthei. ix. et Marci. viij. Presertim quia quibusdam alijs mandauit ut miracula circa se facta publicarent. sicut Marci. v. legitur quod dixit ei quem a demone liberauerat vade in domum tuam ad tuos. et nuncia eis. quanta dominus tibi fecerit. Sed contra est quod dicitur Marci. viij. Bene omnia fecit. et furdos fecit audire. et mutos loqui. Responso dicendum quod ea que sunt ad finem debent esse fini proportionata. christus autem semel ad hoc in mundum venerat et docebat ut homines saluos faceret. secundum illud Iohannis. ij. Non enim misit teus filium suum in mundum ut iudicet mundum. sed ut saluetur mundus per ipsum. Et ideo conueniens fuit ut christus particulariter homines miraculose curando ostenderet se esse vniuersalem et spiritualement omnium saluatorem. Ad primum ergo dicendum quod ea que sunt ad finem distinguuntur ab ipso fine. miracula autem a christo facta ordinabantur sicut ad finem ad rationalis partis salutem. que consistit in sapientie illustratione. et hominum iustificatione. quorum primum presupponit secundum quod dicitur. Sapientie. i. In malivolam animam non intrabit sapientia. nec habitabit in corpore subdito peccatis. iustificare autem homines non conueniebat nisi eis volentibus. hoc enim esset contra rationem iusticie. que rectitudinem voluntatis importat. et etiam contra rationem humane nature. que libero arbitrio ad bonum ducenda est. non autem per coactionem. Christus ergo virtute diuina interiori hominem iustificauit. non tamen eis iniustis. nec hoc ad miracula pertinet. sed ad miraculorum finem. similiter etiam virtute diuina simplicibus discipulis sapientiam infudit. vnde dicit eis Luce. xxi. Ego dabo vobis os et sapientiam. cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri. quod quidem quantum ad interiori illuminationem inter visibilia miracula non numeratur. sed solum quantum ad exteriori actum inquam scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati et simplices tam sapienter et constanter loqui. Unde dicit Actuum. iij. Videntes iudei petri constantiam et Iohannis. comperto quod homines essent sine litteris et ydeote admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus et si a miraculis visibilibus distinguantur sunt tamen quedam testimononia doctrine et virtutis christi secundum illud. Ad Hebre. ij. Constante deo signis et portentis et varijs virtutibus et spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum maxime quantum ad imitandas

immundas inferiores vires christus aliqua miracula fecit. unde super illud **Marci. ix.** Surgens secutus est eum **Hierony.** dicit. fulgor ipse et maiestas diuinitatis occulte que etiam in facie relucebat humana videntes ad se retrahere poterat ex primo aspectu. Et super illud **Matth. xxi.** Efficiebat omnes vendentes et ementes. **Hierony.** dicit mihi iter omnia signa que fecit dominus hoc videtur esse mirabilis. quod vnus homo et illo tempore contemptibilis poterat ad vnus flagelli vbera tantam efficere multitudine. igneum enim quoddam et sidereum radiabat ex oculis. et diuinitatis maiestas relucebat in facie eius. **Et origenes** dicit super **Johannem** hoc esse maius miraculum eo quo aqua conuersa est in vinum. eo quod illic subsistit inanimata materia. hic vero tot milia hominum demantur ingenia. Et super illud **Johannis xviii.** Absertit retrorsum et ceciderunt in terra. **Aug.** dicit. vna voce ruitur adijt ferocem. armisq; terribilem sine telo villo percussit repulit stravit. **Deus** enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur **Luce. iij.** quod iesus transiens per medium illorum ibat. **ubi Chryso.** dicit quod stare in medio insidiantium et non comprehendere diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur **Johannis. viij.** Iesus abscondit se et exiit de templo. **ubi Aug.** dicit. non abscondit se in angulo templi. quasi timens. vel post murum vel columnam diuerrens sed celica potestate inuisibilem insidiantibus constituens per medium illorum exiit. Et qui bus omnibus patet. quod christus quando voluit virtute diuina animas hominum immutauit. non solum iustificatione et sapientiam infundendo quod pertinet ad miraculorum finem sed etiam exterius alluciendo vel terrendo vel suspirando quod pertinet ad ipsa miracula. **Ad secundum** dicendum quod christus venerat saluare mundum non solum virtute diuina sed per misterium incarnationis ipsius. et ideo frequenter in sanatione infirmorum non solum potestate diuina utebatur. curando per modum imperij. sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinentem apponendo. Unde super illud **Luce. iij.** Singulis manus imponens curabat omnes cecus dicit. quis vt de? potuisset verbo omnes pellere morbos tangit tamen eos. ostendens propriam carnem efficacem ad presentanda remedia. Et super illud **Marci. viij.** Expuens in oculos eius impositis manibus **Chryso.** dicit sicut quidem et manus imponit ceco volens ostendere quod verbum diuinum operationi adiunctum mirabilia perficit. manus enim operationis est ostensiuum. sicut sermonis ex ore prolatus. Et super illud **Johannis. ix.** Fecit lutum ex sputo. et liniuit lutum super oculos ceci dicit **Aug.** de salua sputum fecit quia verbum caro factum. vel etiam ad signandum quod ipse erat qui ex limo terre homines formauerat vt **Chryso.** dicit. Est etiam circa miracula christi considerandum. quod communitate perfectissima opera faciebat. unde super **Johannem. ij.** Dies homo primum bonum vinum ponit. **Chryso.** dicit. talia sunt christi miracula vt multo his que per naturam sunt speciosiora et vtiliora fiant. et similiter in infirmis sanitatem conferere. unde super illud **Matth. viij.** Surrexit et ministrabat illi **Hieronymus** dicit. sanitas que confertur a domino tota se redit. Specialiter autem in illo cetero contrarium fuit. propter infidelitatem ipsius vt **Chryso.** dicit. et sicut dicit **Beda** quod vno verbo totum simul curare poterat paulatim curat vt magnitudinem humane cecitatis ostendat. que vix et quasi per gradus redeat et gratiam suam nobis indicet. p

quam singula perfectionis incrementa adiuuat. **Ad tertium** dicendum quod sicut supra dictum est. christus miracula faciebat virtute diuina. dei autem perfecta sunt opera. vt dicitur **Deutro. xxxij.** Non est autem aliquid perfectum si finem non consequatur. finis autem exterioris curationis per christum facte est curatio anime. et ideo non conueniebat christo vt alicuius corporis curaret nisi curaret eius animam. unde super illud **Johannis. viij.** Totum hominem sanum feci in sabbato. dicit **Aug.** quia curatus est. vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralitico dixit dimitte tibi peccata tua. quia vt **Hierony.** dicit super **Matth. ix.** datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates. Et ideo fortissimum paucis dimitte tibi peccata. vt eius debilitas ablata sanitas restitueretur. unde et **Johannis. v. dicit.** Jam noli peccare. ne deterius aliquid tibi contingat. **ubi Chryso.** dicit diximus quod ex peccato nata erat ei egritudo. Quamuis autem vt **Chryso.** dicit super **Matth. ix.** quod anima est potior corpore tanto peccatum dimittere maius est quam corpus sanare. quia tamen illud non est manifestum facit minus quod est manifestum vt demonstraret maius et non manifestum. **Ad quartum** dicit quod super illud **Matth. xi.** Videte ne quis sciat **Chryso.** dicit non est hoc contrarium quod dicit ei quod alteri dicit vade et annuncia gloriam dei. et dicit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare si autem ad deum gloria refertur non debemus prohibere sed magis iniungere vt hoc fiat manifestum.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod inconuenienter fecerit christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt non biliosa plantis. sed christus fecit aliquod miraculum circa plantas. puta cum ad verbum eius esset siccata ficulnea. vt dicitur **Matth. xxi.** Ergo videtur quod etiam christus circa animalia bruta miracula facere debuisset. **Preterea.** Pena non iuste infertur nisi pro culpa sed non fuit culpa ficulnee quod in ea christus fructum non inuenit quod non erat tempus fructuum. ergo videtur quod inconuenienter eam siccauerit. **Preterea.** Aer et aqua sunt in medio celi et terre. sed christus aliqua miracula fecit in celo vt supra dictum est. similiter etiam in terra. quando in eius passione terra mota est. ergo videtur quod etiam in aere et aqua aliqua miracula facere debuerit. vt mare diuidere. sicut fecit moyses. vel etiam pluuiam. sicut fecit **Yosue** et **helyas.** et vt fierent in aere tonitrua. sicut factus est in morte **lynai** quando lex dabatur. et sicut **helyas** fecit. **Reg. xviij.** **Preterea.** Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi. propter diuinam prouidentiam. Hoc autem opus secundum presupponit creationem. inconuenienter ergo videtur quod christus in suis miraculis usus est creaturae. quando scilicet multiplicauit panes. non ergo conuenienter videntur fuisse eius miracula. circa creaturas irrationales. **Sed** contra est quod christus est dei sapientia. de qua dicitur. **Sapientie. viij.** quod disponit omnia suaviter. **Responsio** dicendum sicut supra dictum est miracula christi ad hoc ordinabantur. quod virtus diuinitatis agnosceretur in ipso ad hominum salutem. pertinet autem ad virtutem diuinitatis vt omnis creatura sit ei subiecta et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eius facere oportuit. et non solum in hominibus. sed etiam in creaturis irrationabilibus. **Ad primum** ergo dicendum quod animalia

bruta propinquum se habent fm genus ad hominem. vñ
 de in eodem die cum homine facta sunt. et quia circa cor-
 pus humanum multa miracula fecerat. non oportebat
 q̄ circa corpora brutorum animalium alia miracula face-
 ret. presertim quia quantum ad naturam sensibilem et
 corporalem eadem ratio est de hominibus et animalibus
 precipue terrestribus. Pisces autem cum viuāt in aqua
 magis a natura hominum differūt. vñ et alio die facti
 sunt in quibus miraculum deus fecit. in copiosa piscium
 captura. vt legitur Luce. v. et Johannis vlti. et etiam in
 pisce quem petrus cepit. et in eo inuenit staterem. q̄ aure
 pozci in mare precipitati sunt non fuit operatio diuina mi-
 raculi. sed operatio demonum. ex permissione dei. Ad
 secundum dicendum q̄ sicut Chryso. dicit super Matib.
 q̄ in blantis vel brutis aliquid tale dominus operat. nō
 querat qualiter iuste siccata est ficus. si tempus nō erat
 hoc enī querere est vltime demencie. quia. scilicet in tali-
 bus non inuenitur culpa et pena. sed miraculum inspicere
 et ammirare miraculi factorem. nec facit creator iniuriā pos-
 sidenti si creatura suo arbitrio vtratur ad aliorum salutem.
 sed magis vt Hylarius dicit super Matheum in boni-
 tatis diuine argumentum reperimus. nam nō afferre vo-
 luit procurare per se salutis exemplum sue virtutis pote-
 state q̄ in humanis corporibus exercuit. vbi vero incōtu-
 maciā formā seueritatis p̄stitebat futuri species damno
 arboris indicauit. Et precipue vt Chryso. dicit in ficul-
 nea. que est humidissima vt miraculum magis appareat.
 Ad tertium dicendum q̄ christus etiam in aqua et
 in aere fecit miracula que sibi conueniebant. quando
 scilicet vt legitur Mathe. viij. Imperauit ventis et ma-
 ri. et facta est tranquillitas magna. non autem conuenie-
 bat ei qui omnia in statum pacis et tranquillitatis reuoca-
 re venerat vt vel turbationem aeris vel aquarum diuisio-
 nem faceret. vñ Apostolus dicit ad Hebre. xij. Non
 accessit ad tractabilem et accessibilem ignem. et turbine
 et caliginem et procellam. Circa passionem tamen diuisi-
 est velum ad ostendendum reuerentiam misteriorum leg-
 is. Aperta sunt monumenta. ad ostendendum q̄ p̄ eius
 mortem mortuis vita daretur. et terra mora ē. et petre scis-
 se ad ostendendum q̄ lapidea corda hominum p̄ eius pasi-
 sionez emolliuntur. et q̄ totus mundus virtute passio-
 nis eius erat in melius commutandus. Ad quartum
 dicendum q̄ multiplicatio panum non est facta per motum
 creationis. sed per additionem extranee materie. in
 panes conuerse. Vñ Aug. dicit super Johannez. vñ
 de multiplicat de paucis granis segetes inde in manibus
 suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem
 q̄ per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

Questio. XLV.

Deinde cōsiderandū

est de transfiguratione christi. Et circa hoc q̄
 runtur quattuor. Primo vtrum conueniens fuit christi
 transfigurari. Secundo vtrum claritas transfigurationis
 fuerit claritas glorioza. Tertio de testibus transfiguratio-
 nis. Quarto de testimonio paterne vocis.

Ad primum sic procedit.

Videtur q̄ non fuit conueniens christum transfigurari
 Non enim conuenit vero corpori vt in diuersas figuras
 mutetur sed corpori fantastico. corpus autem christi nō
 fuit fantasticum sed verum vt supra habitum est. ergo vi-

deretur q̄ transfigurari non debuit. Preterea. Figura est
 in quarta specie qualitatis. claritas autem in tertia specie
 cum sit sensibilis qualitas. assumpra ergo claritas a chri-
 sto transfiguratio dici non debet. Preterea. Corporis
 gloriozi sunt quattuor dotes vt infra dicitur. scilicet im-
 passibilitas. agilitas. subtilitas. et claritas. non ergo ma-
 gis debuit transfigurari fm assumptionem claritatis. q̄
 fm assumptionem aliorum dotorum. Sed contra est qd̄
 dicitur Mathe. xvij. q̄ Jesus transfiguratus est ante tres
 discipulorum eius. Responso dicendum q̄ comun-
 discipulos suos prenunciata passione sua induxerat eos
 ad sue passionis sequelam. oportet autē ad hoc q̄ aliquis
 directe procedat in via q̄ sinez aliquo aliter precognoscat
 sicut sagittator non recte iacet sagittam nisi prius signuz
 prospexerit. in qd̄ iaciēda est. vñ et Thomas dicit Jo-
 hannis. xij. Domine nescimus quo vadis. et quomodo
 possumus viam scire. et hoc precipue est necessarium. qm̄
 via est difficilis et aspera. et iter laboriosum. finis vero io-
 cundus. christus autem per suam passionem ad hoc per-
 uenit vt gloriam obtineret. non solum anime. quam ha-
 buit a principio conceptionis sed etiam corporis. fm illud
 Luce vlti. Hec oportuit christum pati. et intrare glori-
 am suam. ad quā etiam perducit eos qui vestigia sue pas-
 sionis secuntur. fm illud Act. xv. Per multas tribulatio-
 nes oportet nos intrare in regnum celorum. et ideo con-
 ueniens fuit vt discipulis gloriam sue claritatis ostende-
 ret. qd̄ est ipsum transfigurati cui suos configurabit. fm
 illud ad Philippi. ij. Reformabit corpus humilitatis
 nostre. configuraturū corpori claritatis sue. vñ Beda di-
 cit super Matheum pia permissione factum est. vt con-
 templatione supermanantis gaudij breue tempus detrua-
 ra. fortius aduersa tollerent. Ad primum ergo dicen-
 dum q̄ Hierony. dicit super Matheum. nemo putet chri-
 stuz per hoc q̄ transfiguratus dicitur pristinam formā et
 faciem perdidisse. vel amisisse corporis veritatem. et al-
 sumplisse corpus spirituale vel aereum. sed quomodo tras-
 figuratus sit euangelista demonstrat dicēs. resplenduit
 facies eius sicut sol. vestimenta autem eius facta sunt al-
 ba sicut nix. vbi splendor faciei ostenditur. et candor ve-
 scribitur vestium. non substantia tollitur. sed gloria com-
 muratur. Ad secundum dicendum q̄ figura circa ex-
 tremum corporis consideratur. est enim figura que ter-
 mino vel terminis clauditur. et ideo omnia illa que circa
 extremitatem corporis considerantur ad figuram quod-
 ammodo pertinere videntur. sicut autem color ita et clari-
 tas corporis non transparentis in eius superficie accendi-
 tur. et ideo assumptio claritatis transfiguratio dē. Ad
 tertium dicendum q̄ inter predictas quattuor dotes so-
 la claritas est claritas ipsius persone in seipsa. Alie vero
 tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu vel motu
 seu in passione. Ostendit ergo christus in seipso aliqua il-
 larum trium dotorum indicia. pura agilitatis cum supra vn-
 das maris ambulauit. Subtilitatis quando de clauso vte-
 ro virginis exiuit. Impassibilitatis quando de manibus
 iudeorum vel precipitate vel lapidate eum volentium il-
 lesus euadit. Nec tamen propter illas transfiguratus di-
 citur. sed propter solam claritatem que pertinet ad aspe-
 ctū persone ipsius.

Ad secundum sic procedi-

tur. Videtur q̄ illa claritas non fuit claritas glorioza.
 Dicit enim quedam glosa Bede. super illud Mathe

Matth. xvij. Transfiguratus est coram eis in corpore inquit mortali ostendit non immortalitatem sed claritatem similem future immortalitati. sed claritas glorie est claritas immortalitatis non ergo illa claritas quam christus discipulis ostendit fuit claritas glorie. **P**roterea. **S**up illud Luc. ix. Non gustabunt mortem nisi videant regnum dei. dicit glo. Hec .i. glorificationem corporis in ymaginaria representatione future beatitudinis. sed ymago ipsius rei non est ipsa res. ergo claritas illa non fuit claritas glorie beatitudinis. **P**roterea. Claritas glorie non est nisi in corpore humano. sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore christi. sed etiam in vestimentis eius et nube lucida. qua discipulos obumbravit. ergo videtur quod claritas illa non fuit glorie claritas.

Sed contra est quod super illud Matth. xvij. Transfiguratus est ante eos Hierony. dicit. qualis futurus est tempore iudicii talis apparuit. Et super illud Matth. xvij. donec videant filium hominis venturum in regno suo. Chyso. dicit. volens monstrare quid est illa gloria qua postea venturus est eis in presenti vita reuelavit. sic possibile erat eos discere ut neque in domini morte iam dolerent. **R**espondeo. quod claritas illa quam christus in transfiguratione assumpsit fuit claritas glorie quantum ad essentiam non tamen quantum ad modum essendi. claritas enim corporis gloriosi derivat ab anime claritate. sicut dicit Aug. in epistola ad Thymotheum. et similiter claritas corporis in transfiguratione derivata est a divinitate ipsius. ut Dam. dicit. et gloria anime eius. quod enim a principio conceptionis gloria anime non redundaret in corpus ex quadam dispensatione divina factum est. ut in corpore passibili expletet miseria nostre redemptionis. sicut supra dictum est non tamen per hoc adempta est potestas christi derivandi gloriam anime ad corpus. Et hoc idem factum est quantum ad claritatem in transfiguratione. aliter tamen quam in corpore glorificato. nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima. sicut quedam qualitas permanens. corpus afficiens. Unde fulgere corporaliter non est miraculose in corpore glorificato. sed ad corpus christi in transfiguratione derivata est claritas a divinitate et anima eius. non per modum qualitatis immanantis et afficiens ipsi corpus. sed magis per modum passionis transeuntis. sicut cum aer illuminatur a sole. Unde ille fulgur tunc in corpore christi apparet miraculosus fuit. sicut et hoc ipsum quod ambulavit super undas maris. unde Dionys. dicit in epistola ad gayum super Johannem. operatur christus ea que sunt hominis. et hoc monstrat virgo supernaturaliter concipiens. et aqua in stabili materialium et terrenorum pedum sustinens gravitatem. Unde non est dicendum sicut Hugo de sancto victore dicit. quod christus assumpsit vires claritatis in transfiguratione agilitatis. ambulando super mare et subtilitatis egrediendo de clauso vtero virginis. quia dicitur nominat quandam qualitatem immanantem corpori glorioso. sed miraculose habuit ea que pertinent ad vires etiam est simile quantum ad animam de visione qua paulus vidit deum in raptu. ut in secunda parte dicitur est.

Ad. i. ergo dicitur quod ex illo verbo non ostenditur quod claritas christi non fuit claritas glorie. sed quod non fuit claritas corporis gloriosi. quia corpus christi nondum erat immortale. sicut enim dispensatione factum est ut in christo gloria anime non redundaret in corpus. ita potuit fieri dispensatione ut redundaret quantum ad vires claritatis et non quantum ad vires impassibilitatis. **A**d. ii. dicitur quod

illa claritas dicitur ymaginaria non quia esset vera claritas glorie. sed quia erat quedam ymago representans illam claritatem perfectionem secundum quam corpus erat gloriosum.

Ad. iii. dicitur quod sicut claritas que erat in corpore christi. representavit futuram claritatem corporis eius ita claritas vestimentorum eius designat futuram claritatem sanctorum. que superabitur a claritate christi sicut candor nivis superabitur a candore solis. unde Greg. dicit. xxij. moral. quod vestimenta christi facta sunt splendentia. quia in superna claritate culmine sancti omnes et luce iusticie fulgentes adhererunt. vestium enim nomine iustos quos sibi adiungit significat. secundum illud bis omnibus velut ornamento vestieris. nubes autem lucida signat spiritus sancti gloriam vel virtutem paternam ut Origenes dicit. per quam sancti in futura gloria protegentur. quamvis etiam convenienter significare possent claritatem christi mundi innotuiti. que erat sanctorum tabernaculum. unde petro disponere tabernacula facere nubes lucida discipulos obumbravit.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod non convenienter induci fuerunt testes transfigurationis. unusquisque enim maxime perhibere potest testimonium de notis sed qualis esset futura gloria tempore transfigurationis christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum. sed solis angelis. ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse angeli quam homines.

Proterea. Testes veritatis non decet aliqua fictio sed veritas. moyses autem et helyas non ibi vere affuerunt sed ymaginarie. dicit enim quedam glo. super illud Luc. ix. Erant autem ibi moyses et helyas. sciendum est inquit non ibi corpus vel animas moysi et helye apparuisse. sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. potest etiam credi ut angelico ministerio hoc factum esset. ut angeli eorum personam assumerent. non ergo videtur quod fuerunt convenienter testes.

Proterea. Actum. x. dicitur. quod omnes prophete christo testimonium perhibent. ergo non solum moyses et helyas debuerunt adesse tanquam testes sed omnes prophete.

Proterea. Gloria christi fidelibus omnibus reproponitur. quos per suam transfigurationem ad illius glorie desiderium accendere voluit. non ergo solum petrum iacobum et iohannem in testimonium sue transfigurationis assumere debuit. sed omnes discipulos.

In contrarium est auctoritas evangelice scripture. **R**esponsio dicendum quod christus transfigurari voluit. ut gloriam suam hominibus ostenderet. et ad eam desideranda homines provocaret sicut supra dictum est. **A**d gloriam autem eterne beatitudinis adducuntur homines per christum non solum qui post eum fuerunt. sed etiam qui eum precesserunt. unde eo ad passionem properante turba que sequebatur eum que precedebat ei clamabat osanna. ut dicit Matth. xi. Quali salute ab eo petentes. et ideo conveniens fuit ut de precedentibus ipsum testes adessent. scilicet moyses et helyas. et de sequentibus scilicet petrus iacobus et iohannes. ut in ore duorum vel trium testium stare hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum quod christus per suam transfigurationem manifestavit discipulis corporis gloriam. que ad solos homines pertinet. et ideo convenienter non angeli sed homines pro testibus adducuntur.

Ad secundum dicendum quod illa gloria dicitur esse sumpta ex libro qui intulatur de mirabilibus sacre scripture. qui non est liber aureus. sed false ascribitur Aug. et ideo illi glorie non est standum. dicit enim Hieron. super Matth. considerandum est

sic procedi
non fuit claritas glorie
sed claritas glorie

q̄ scribis et phariseis de celo signa poscentibus dare nō
luit. hic vero vt apostolorum, augeat fidem dar signum
de celo. helia inde descendente quo conscenderat. et moy
se ab inferis resurgente. quod non est sic intelligendū q̄
si anima moysi suum corp̄ resumpserit. sed qd̄ anima ei
apparuit p̄ aliqd̄ corp̄ assumptum. sicut angeli apparent.
helias autem apparuit in proprio corpore. Non quidem
de celo empyreo allatus. sed de aliquo eminenti loco in
quo fuerat in curru igneo rapus. ¶ Ad tertiuū dicendū
q̄ sicut Chryso. dicit super Mattheum. moyses et helias
in medium adducunt̄ propter multas rationes. Primo
quia enim turbe dicebant eum eē heliam vel hieremias
aut vnum ex prophetis capita prophetarum secum ducit.
vt saltem hinc appareat differentia seruoꝝ et domini. Se
cundatio. quia moyses legem dedit. helias pro gla
d̄ mini emulatoꝝ fuit. vnde per hoc q̄ simul cum chris̄to ap
parent excludit calumpnia iudeoꝝ accusantium chris̄tum
tanq̄ transgressoꝝ legis et blasphemum. de gloriā sibi
vsurpantem. Tertia ratio est vt ostendat se habere pos
testatem mortis et vite. et eē iudicem mortuoꝝ et viuoꝝ
per hoc q̄ moysen iam mortuum et heliam adhuc viuē
tem secum ducit. Quarta ratio est. quia sicut Lucas dicit
loquebant̄ cum eo de excessu quem completurus erat in
hierusalem id est de passione et morte sua. et ideo vt super
hoc discipuloꝝ animos confortaret inducit eos in mediū
qui se morti exposuerunt pro deo. nam moyses cum peri
culo mortis se obrulit pharaoni. helias vero regi achab.
Quinta ratio est. quia voluit vt discipuli eius emularē
tur moysi mansuetudinem et zelum helie. Sexta ratio
nem addidit Hieronymus. vt ostenderet se p̄ legem quā de
dit moyses et p̄ prophetas inter q̄s helias fuit precipuus eē
predicatus. ¶ Ad. iij. v. q̄ alta misteria non sunt cibo
exponenda immediate. sed p̄ maiores suo tpe ad alios de
bent deuenire. et id̄ vt Chryso. dicit. assumpsit tres tanq̄
portos. Nam petrus excellens fuit in dilectione quam
habuit ad christum et itē in potestate sibi missa. Iohā
nes vō i privilegio amoris q̄ a christo diligebat. p̄ter su
am v̄ginitatem. et itē p̄ter prerogatiuam euangelice do
ctrine. Iacob vero propter prerogatiuam martiriū. et ta
mē hos ipsos noluit hoc qd̄ viderant alijs annunciare. an
resurrectionem. ne vt Hierony. dicit. incredibile esset p̄
rei magnitudine. et post tantam gloriā sequens crux scā
dolum faceret. vel etiam totaliter impediret. et vt essent
spiritu sancto repleti tunc gestozum sp̄ualiuꝝ testes essent

Ad quartum sic procedit

Uideť q̄ inconuenienter additum fuit testimonium pa
terne vocis dicentis hic est filius meus dilectus. quia vt
d̄. Job. xxxij. Semel loquit̄ deus. et secūdo idipsum nō
reperit. sed in baptismo hoc ipsum paterna vox fuit p̄testa
ta. non q̄ fuit pueniens q̄ hoc itē p̄testaret̄ in transfigu
ratione. ¶ Pre. In baptismo sic v̄ voce p̄na affuit spiri
tus in spē columbe. qd̄ in transfiguratione factuz nō fuit.
non q̄ pueniens fuit patris p̄testatio. ¶ Pre. Chriť? do
cere incepit post baptismuz. et tñ vox patris in baptismo
ad eū audiendū hoies non induxerat. q̄ nec in transfigu
ratione inducere debuit. ¶ Pre. Non debent aliquibus
dici ea que ferre non p̄nt. s̄m illud Iohannis. xvi. adhuc
habeo vobis multa dicere. q̄ non potestis portare modo
sed discipuli vocem patris ferre non potuerunt. dicitur
enim Matthei. xxij. q̄ discipuli audientes ceciderunt in
faciem suam et timuerunt. q̄ non debuit vox paterna ad

eos fieri. In p̄teritum est auctoritas euangelice scriptu
re. ¶ Rñ. v. q̄ adoptio filioꝝ dei est p̄ quandaꝝ p̄formi
tatem ymaginis ad dei filium naturalem. Quod quidē
fit dupliciter. Primo p̄ gratiam vie. q̄ est p̄formitas im
p̄fecta. Secūdo p̄ gloriā q̄ est p̄formitas p̄fecta. s̄m ill
lud. i. Iohannis. ij. Nunc filij dei sumus. et nondum ap
paruit quid erimus. scimus quoniam cum apparuerit si
miles ei erimus. quoniam videbimus eū sicut est quia
ergo gratiam per baptismum consequimur. In transfigu
ratione autem p̄monstrata est claritas future glorie.
ideo tam in baptismo q̄ in transfiguratione conueniens
fuit manifestare naturalem chris̄ti filiationē et testimonio
patris. quia solus est perfecte conscius illius perfecte ge
nerationis simul cum filio et spiritu sancto. ¶ Ad. i. ergo
dicendum q̄ illud verbum referendum est ad eternā dei
locutionē qua deus pater verbum vnicum protulit. si
bi coeternum. Et tamen potest dici q̄ idem corpali voce
deus bis protulerit. non propter idem sed ad ostendē
dum diuersum modum. quo homines participare p̄nt si
militudinem filiationis eterne. ¶ Ad. ij. v. q̄ sicut in
baptismo vbi declaratum est misterium regenerationis
ostensa est operatio totius trinitatis per hoc q̄ fuit ibi fi
lius incarnatus apparuit spiritus in spece columbe et pa
ter fuit ibi declaratus in voce ita etiam in transfiguratio
ne. quia est sacramentum secunde regenerationis tota tri
nitas apparuit. pater in voce. filius in homine. spiritus
sanctus in nube clara. quia sicut in baptismo dat innocen
tiam que per simplicitatem columbe designatur ita in re
surrectione dabit electis suis claritatem glorie. et t̄rige
rium ab omni malo. que designat̄ in nube lucida. ¶ Ad
tertium dicendum q̄ chris̄tus venerat gratiam actuali
ter dare gloriā vto verbo promittere. et ideo conueni
enter in transfiguratione inducuntur homines vt ipsum
audiant. non autem in baptismo. ¶ Ad. iij. v. q̄ con
ueniens fuit discipulos voce paterna terreni et protentii.
vt ostenderetur q̄ excellentia illius glorie que tunc temō
strabatur excedit omnem sensum et facultatem mortalium.
s̄m illud Exodi. xxxij. Non videbit me homo et viuet.
Et hoc est qd̄ dicit Hierony. super Mattheum. q̄ huma
na fragilitas. conspectum maioris glorie ferre non susti
ner. ab hac autem fragilitate sanantur homines per chris̄
tum eos in gloriā adducendo. qd̄ significatur p̄ hoc qd̄
dicit eis surgite. nolite timere.

Questio XLVI

Consequenter consi

terandum est de his que pertinent ad exitū
chris̄ti de mundo. Et primo de passione eius. Secundo
de morte. Tertio de sepultura. Quarto de descensu ad
inferos. Circa passionem occurrit triplex p̄sideratō. Pri
ma est de ipsius passione. Secunda de causa efficiente
passionis. Tertia de fructu passionis. Circa primā que
runtur duodecim. Primo vtrum necesse fuit chris̄tuꝝ pa
ti pro liberatione hominum. Secundo vtrum fuerit ali
modus possibilis liberationis humane. Tertio vtrum il
le modus fuerit conuenientior. Quarto vtrum fuit con
ueniens q̄ in cruce pateret. Quinto de generalitate pas
sionis eius. Sexto vtrum dolor quem in passione susti
nuit fuerit maximus. Septimo vtrum tota anima eius
pateret. Octauo vtrum passio ei⁹ impediuerit gaudiū
fruitionis. Nono d̄ tpe passionis. Decimo de loco. Cin
decimo vtr̄ pueniens fuerit ip̄m cū latronibus crucifigū

Quoddecimo utrum passio ipsius christi sit deitati atque tribuenda.

Ad primum sic procedit.

Uidef q non fuerit necessarium christum pati pro humani generis liberatione. humanum enim genus liberari non potuit nisi a deo. sicut illud Esa. xlv. Nunquid non ego dominus. et non est ultra deus absque me. deus iustus et saluator non est preter me. in deum autem non cadit aliquid qua necessitas. quia hoc repugnat omnipotentie ipsius. quod non fuit necessarium christum pati.

Preterea. Angelica natura est excellentior quam humana ut patet per Dionysium. ubi dicitur. quod pro reparatione angelice nature que peccauerat christus non est passus. sed videtur quod nec enim fuerit necessarium ipsum pati pro salutem humani generis. sed contra est quod dicitur Iohannis. iij. Sicut moyses exaltavit serpentem in deserto sic oportet exaltari filium hominis. ut omnis qui credit in eum non pereat. sed habeat vitam eternam.

Secundo ex parte ipsius christi. qui per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. et ad hoc pertinet quod dicitur Luc. vlt. quod oportuit christum pati. et sic intrare gloriam suam. Tertio ex parte dei. cuius diffinitio est circa passionem christi. pre-nunciata in scripturis. et prefigurata in obseruantia veteris testamenti. et hoc est quod dicitur Luc. xij. Filius hominis est qui dicitur ad vos. cum adhuc essem vobiscum. quoniam necessarium est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me. et quod scriptum est. quoniam oportebat christum pati. et resurgere a mortuis.

passionem christi inueniens fuit et misericordie et iusticie eius. Iusticie quidem. quia per passionem suam christus satisfecit pro peccato humani generis. et ita homo per iusticiam liberatus est. Misericordie quia cum homo se satisfecit non posset pro peccato totius humane nature ut supra habitum est. deus omnium satisfactorem dedit filium suum. sicut illud ad Rom. iij. Iustificati gratis per gratiam ipsius. per redemptionem que est in christo iesu. quem proposuit deus pro peccatore per fidem in sanguine ipsius. et hoc fuit habitus maioris misericordie quam si peccata absque satisfactione dimississet. unde dicitur ad Epistolam. ij. Deus qui diues est in misericordia propter numeram charitatem qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis. et in christo. Ad iij. ubi dicitur quod peccatum angeli non fuit remissibile sicut peccatum hominis. ut ex supra dictis patet in prima parte.

Ad secundum sic procedit

Uidef q non fuerit possibilis alius modus liberationis humane nature quam per passionem christi. dixit enim dominus Iohannis. xij. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit multum fructum affert. ubi dicit Augustinus. quod se ipsum granum dicebat. nisi granum mortem passus esset aliter fructum nostre liberationis non fecisset.

Preterea. Iusticia dei exigebat ut homo a peccato liberaretur christo per passionem suam satisfaciente. sed christus sua iusticiam non potest preterire. dicit enim iij. Abymo. ij. Si non credimus ille fidelis permanet. negare seipsum non potest. seipsum autem negaret si iusticiam suam negaret. cum ipse sit iusticia. et videtur quod non fuit possibile alio modo hominem liberari quam per passionem christi. Fidei non potest subesse falsum. sed antiqui patres crediderunt christum passurum. ergo videtur quod non potuit esse quin christus pateret. Sed contra est quod Augustinus dicit. xij. de trinitate. istum modum qui nos per mediatorum dei et hominum hominem iesum christum deus liberare dignatus est. bonum et diuine dignitati congruum. verum etiam ostendat alium modum possibilem deo fuisse. cuius potestati contra equaliter subiaceret. Alio modo ex suppositione. Simpliciter ergo et absolute loquendo possibile fuit deo alio modo hominem liberare quam per passionem christi. quia non est impossibile apud deum omne verbum. ut dicitur Luc. ij. Sed ex aliqua presuppositione facta sic est impossibile. quia enim impossibile est prescientiam dei falli et eius voluntatem siue dispositionem cassari supposita prescientia et preordinatione dei de passione christi. non erat simul possibile christum non pati. et hominem alio modo quam per eius passionem liberari. Et est eadem ratio de omnibus his que sunt prescientia et preordinata a deo. ut in prima parte habitum est. Ad primum ergo dicendum quod dominus ibi loquitur supposita prescientia et preordinatione dei. sicut quoniam erat preordinatum ut fructus humane salutis non sequeretur nisi christo patiente. Et similiter intelligendum est quod secundo obicitur. si non potest hic calix transire nisi biba illum. sed propter hoc quod tu disposuisti. unde subdit fiat voluntas

tua. ¶ Ad tertium dicendum qd hec etiam iusticia de-
pennder ex voluntate. ab humano genere satisfactione p
peccato exigente. alioquin si voluisset absqz omni satisfac-
tione hominem a peccato liberare contra iusticiam nō fe-
cisset. ille enim iudex non potest salua iusticia peccatum
sine pena dimittere qui habet punire culpam in alium cō-
missam. puta in aliquem hominem. vel in totam tempu-
blicam. siue in superiorem pncipez. sed deus non habz
aliquem superiorem. sed ipse est supremum. & cōe bonum
totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatum qd habz ra-
tionem culpe ex eo qd contra ipsum cōmittitur nulli facit
iniuriam. sicut quicumqz homo remittit offensam in se cō-
missam absqz satisfactione misericorditer et non iniuste
agit. & ideo dauid misericordiaz petens dicebat. Tibi so-
li peccavi. quali diceret potes sine iusticia mihi dimitte-
re. ¶ Ad .iiij. dō. qd fides humana & etiam scripture di-
uine quibz fides instruitur innitur pscientie & ordina-
tionis diuine. & ideo eadem ratio est de necessitate que p-
uenit ex suppositione eoruz & de necessitate que p-
uenit ex pscientia & voluntate diuina.

Ad tertium sic proceditur

¶ Uidef qd alius modus conuenientior fuisset liberationis
humane qd per passionem christi. natura enī in sua op-
atione imitatur opus diuinum. vtpote a deo mota & regu-
lata. sed natura non facit per duo qd potest facere p vnu
cum qd deus potuerit hominez liberare sola propria volū-
tate non videt conueniens fuisse qd ad liberationem hu-
mani generis christi passio adderet. ¶ Preterea. Ea q
sunt per naturam conuenientius sunt qd ea que p vio-
lentiam sunt. quia violentia est quedam excisio seu casus
ab eo qd est fm naturam. vt dicit primo de celo. sed pas-
sio christi mortem violentiam induxit. ergo conuenientius
fuisset qd christus naturali morte moriendo hominez libe-
raret qd qd pateret. ¶ Pre. Conuenientissimū videtur
qd ille qui violenter & iniuste tenet per superioris potē-
tiam spoliat. vnde & Esa. li. dicit. Erans venūdari estis.
& sine argento redimemini. sed dyabolus nullum ius in
homine habebat. quem per fraudem deceperat. & pquan-
dam violentiam seruituti subiectum tenebat. qd videt
conuenientissimum fuisse qd christus dyabolum per solā
potentiam spoliaret. absqz sua passione. Sed ptra est qd
Aug. dicit. xij. de tri. sanande no sitre miserie conuenien-
tior modus alius non fuit. qd per christi passionem. ¶ Re-
sponso dicendū qd tanto aliquis modus est puenientior
ad assequendum finem qd per ipsum plura concurrunt
que sunt expedientia fini. p hoc autem qd homo p christi
passionem est liberatus multa occurrunt ad salutem ho-
minis pertinentia pter liberationem a peccato. Primo
enim p hoc homo recognoscat qd deus hominem diligit
et per hoc prouocat ad eum diligendum in quo perfectio
humane salutis consistit. vnde Apo sto. ad Ro. v. Com-
mendat suam charitatem deus in nobis quoniam cū ini-
mici essemus christus pro nobis mortuus est. Secundo
quia p hoc dedit nobis exemplum obedientie. humilitatis
constantie. iusticie. & ceteraz virtutum in passione christi
ostensaz. que sunt necessarie ad humanam salutem. Vñ
dicitur. i. Pe. ij. Christus passus ē pro nobis. vobis re-
linquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Tertio
qd christus p passionem suam non solum hominez a pec-
cato liberauit sed etiam gratiam iustificantiem & gloriā
beatitudinis ei pmeruit. vt infra dicit. Quarto qd p hoc

est homini indicta maior necessitas se immuñe a peccato
pseruandi. fm illud. i. Cor. vi. Empn elias pōio magno.
glorificate & porta te deuz in corpore vestro. Quinto quia
hoc ad maiorem dignitatez cessit. vt sicut homo victus fue-
rat & deceptus a dyabolo ita etiam homo esset qui dyabo-
lum vinceret. & sicut homo mortem meruit ita homo mor-
tendo mortez superaret. vt dicitur. i. Cor. xv. Deo gra-
tias qui dedit nobis victoriā per iesum christum. et ideo
puenientius fuit qd p passionem christi liberaremur qd p
solam dei voluntatem. ¶ Ad .i. g. dō. qd q natura etiam
vt aliquid puenientius faciat plura ad vnum assumit sic
duos oculos ad videndum. & idem pater in alijs. ¶ Ad
ij. dō. qd sicut dicit Chrysostomus. Chastus non sui morte quā
non habebat cum sit vita sed hoim morte venerat assum-
pturus. vñ non ptra morte corpus deponit. sed ab ho-
ibus illarum sustinuit. Sed et si egrotasset corpus eius et
in pfectu oim solueret inconueniens eum erat qui lan-
get alioz languores habere p xuz corp' affectum languo-
ribz. Sed & si absqz aliq morbo alicubi seorsum corp' de-
posuisset ac deinde se offerret nō crederet ei de resurrectō-
ne differenti. quō enim pateret christi in morte victoria
nisi coram omnibz eam patiens p interruptionem corpo-
ris probasset extuncam. ¶ Ad .iiij. dō. qd licet dyabolus
iniuste inuaserit hominem tñ homo ppter peccatum iuste
erat in seruitute dyaboli derelictus a deo. & id fuit pueni-
ens vt p iusticiam hō a seruitute dyaboli liberaret. xpo sa-
tisfaciente pro ipso p passionem suam. Fuit etiam pueni-
ens hoc ad vincendam superbiam dyaboli. qui est dezer-
tor iusticie & amator peccati. vt xps dyabolum vinceret &
hominem liberaret. non solum p suam potentiam diuin-
tatis. sed etiam per iusticiam & humilitatem passionis. vt
Aug. dicit. xij. de trinitate.

Ad quartum sic procedit

¶ Uidef qd christus non debuit pati in cruce. veritas enī
debet respondere figure. sed in figuraz christi precesserūt
omnia sacramenta veteris testamenti. in quibz animalia
gladio necabant. & postmodum igne cremabant. qd vide-
tur qd christus nō debuit pati in cruce. sed magis gladio
vel igne. ¶ Preterea. Bassi. dicit qd christi nō debuit
assumere detestabiles passiones. sed mors crucis videtur
esse maxime detestabilis & ignominiosa. Vñ dī Sap. ij.
Morte turpissima pdemnem' eum. qd videt qd christus
nō debuit pati mortem crucis. ¶ Pre. de christo dicitur
Benedictus qui venit in noie domini. vt patet Mathei
xxi. Sed mors crucis erat mors maledictionis. fm illud
Deuto. xxi. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. qd
videt qd non fuit pueniens christum crucifigi. ¶ Sed qd
est qd dicitur ad philippen. ij. Factus est obediens vsqz
ad mortem. mortem autem crucis. ¶ Rñ. dō. qd pueni-
tissimū fuit christum pati mortem crucis. Primo ppter
exemplum vtius. dicit enim Aug. in l. lxxij. q. sapien-
tia dei homini est ad exemplum qd recte viueremus susce-
pit. pterinet aut ad vitam rectam ea qd non sunt meruent
da non metuere. sunt autem homines qui quibz mortez
ipsam non timeant genus tamen mortis horrescunt. vt qd
nullum gen' mortis recte viuenti homini metuenduz ef-
set illius hominis cruce ostendendū fuit. nihil enim erat
inter omnia mortis illo genere execrabilius & formidabi-
lius. Secundo qd hoc genus mortis maxime pueniens
erat satisfactōni p peccato primi parentis. quod fuit ex eo
qd contra mandatum dei pomum ligni vetici sumplit.

Et ideo conueniens fuit qd xps ad satisfacienduz pro pec-
 cato illo seipsum pateretur ligno affigi. quasi restituens
 quod adaz subtrulerat. fm illud psal. quod non rapui tuc
 extoluebam. vnde Aug⁹. dicit in quodaz sermone de pas-
 sione. contempserit adam preceptum accipiens ex arboze.
 sed quicquid Adam perdit xps in cruce iuenit. Tertia ra-
 tio est. quia vt Chrs⁹. dicit in sermone de passione in ex-
 celsis ligno et non subrecto passus est vt etiam ipsius ae-
 ris natura munderetur. sed et ipsa terra simile beneficium
 sentiebat. recurrentis de latere sanguinis stillatione mu-
 data. Et sup illud Jo. iij. oportet exaltari filium hois. ex
 altari audiens suspensionem intelligas in altum. vt san-
 ctificaret aerem. qui sanctificauerat terram ambulando
 in ea. Quarta ratio est. quia per hoc qd ea moztur ascen-
 sum nobis parat in celum. vt Chrs⁹. dicit et inde est qd
 ipse dicit Jo. xij. ego si exaltatus fuero a terra omnia tra-
 bam ad me. Quinta ratio est. quia hoc competit vniuer-
 sali saluarioci totius mundi. vnde Greg. naz⁹. dicit qd si
 gura crucis in medio contactu in quattuor extrema pira
 signat virtutem et prouidentiam eius qui in eo pepedit
 vbiqz diffusam. Chrs⁹. etiam dicit. qd in cruce expan-
 sis manibus moztur. vt altera manu veterem populum al-
 tera eos qui ex gentibus sunt trahat. Sexta ratio est qz
 per hoc genus moztis diuerse virtutes designantur. vñ
 Aug⁹. in li. de gratia. re. et no. ref. non frustra tale genus
 moztis elegit vt latitudinis et altitudinis longitudinis et
 profunditatis de quibus Apo. loquitur magister exste-
 ret. Nam latitudo est in eo ligno quod trasuersus desup
 figurat. hoc ad bona opa pertinet. quia ibi extenduntur
 manus. longitudo in eo quod ab ipso ligno vsqz ad ter-
 ram conspicuu est. ibi enim quodam moztur. id est psi-
 luit et perseueratur quod longanimitati tribuitur. Alti-
 tudo est in ea ligni pre que ab illa que trasuersa figurat
 sursum vers⁹ reliquitur. hoc est ad caput crucifixi. quia be-
 ne sperantium supna expectatio est. Jam vero illud ex
 ligno quod fixus occultatur. vñ totu illud exurgit signat
 pfunditatez gratuite gratie. Et sic Aug⁹. dicit sup Jo.
 lignum in quo erant fixa membra patientis etiam ad ca-
 thedram fuit magistri docentis. Septima ratio est quia
 hoc genus moztis plurimis figuris respondet. vt em dicit
 Aug⁹. in sermone de passione. de diluio aquarum hu-
 manum genus archa lignea liberauit. De egypto dei po-
 pulo recedente moyses mare virga diuisit. et pharaonez
 prostravit. et dei populuz redemit. Item moyses lignum
 in aquam misit. et amarum aquam in dulcedinem comu-
 tavit. Et lignea virga de spiali petra salutaris vnda pro-
 fertur Et vt amalech vinceretur contra virgam moyses
 expanfis mambus extenditur Et lex dei arch^e. testam^{ti}
 creditur lignee vt hys omnibus ad lignum crucis quasi
 per quosdaz gradus veniatur. Ad. j. qd dicit qd altare
 holocaustorum in quo sacrificia animalium offerebant
 erat factum de lignis vt haberetur Exo. xxvi. et quantuz ad
 hoc veritas responder figure. non aut oportet qd quantuz
 ad omnia. quia iam non esset similitudo. sed veritas. vt
 Dassi. dicit in. iij. libro. specialiter tñ. vt Chrs⁹. dicit no
 caput ei amputatur vt Jobi. neqz sectus est vt ysayas vt
 corpus integrum et indiuisibile moztu seruet et non fiat oc-
 casio volentibus ecclesiam diuidere. loco autem materia
 lis ignis fuit in holocausto casti ignis charitatis. Ad
 ij. dicit qd xps detestabiles passiones assumere tenuit qd
 pertinebant ad defectum gratie vel scientie aut etiaz vir-
 tutis. non autem illas que pertinent ad iniuriam ad ex-

teriori illatam quinytmo. vt dicitur ad Heb. xij. sustinuit
 crucem. confusione contemptra. Ad. iij. dicit qd sicut
 Aug⁹. dicit. xij. contra faustum peccatum maledictum e
 et per conseques moztis et mortalitas. ex peccato puenies
 caro autem xpi fuit mortalis similitudinem habens car-
 nis peccati. et propter hoc moyses eaz nominat maledictu
 sicut et Ap⁹. nominat eam peccatum dicens. ij. Loz. v.
 cum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fe-
 cit. sed per penaz peccati. nec ideo maior invidia est quia
 dixit maledictus est a deo. nisi enim deus peccatuz odif-
 set. non ad eam suscipiendam atqz tollendam filium su-
 um mitteret. confitere ergo maledictuz suscepisse pro no-
 bis quem confiteris moztuz esse pro nobis. vñ ad Gal
 iij. dicitur xps nos redemit de maledicto legis. factus p
 nobis maledictus.

Ad quintum sic procedit

Clidit qd xps omnes passiones sustinuit. dicit enim
 Hyla. x. de tri. vnigenitus dei ad peragenduz moztis sue
 sacramentum consumasse in se omne humanorum gen⁹
 passionem testatur. cum inclinato capite emisit spirituz
 videtur ergo qd omnes passiones humanas sustinuerit.
 Pre. Esa. liij. de. ecce intelligit seruus me⁹. et exaltabitur
 et eleuabitur. et sublimis erit valde. sicut obitu puerunt su-
 per eum multi sic inglorius erit inter viros aspectus ei⁹
 et forma eius inter filios hominum. sed xps est exaltatus
 scdm hoc qd habuit omnem gratiam. et omnem scientiaz
 pro quo sunt eo multi ammirantes obstupuerunt. ergo
 videtur qd inglorius fuerit sustinendo omnes passiones
 humanam. Pre. xpi passio ordinata est ad liberatio-
 nem hominis a peccato vt supra dictum est. sed xpus ve-
 nit liberare hoies ab omni peccatorum genere. qd debuit

pati omne genus passionum. Sed contra est quod dicitur
 Jo. xix. milites primi quidem fregerunt crura. et alte-
 rius qui crucifixus est cum eo. ad ihesuz aut cum venis-
 sent no fregerunt eius crura. non ergo passus est omnes
 humanam passionem. Rñ. dicit qd humane passioes
 possunt considerari tripliciter. Vno modo qdum ad spe-
 ciem. et sic no oportuit xpm pati omnem humanaz passio-
 nem. quia multe passionum species sibi inuicem contra-
 riantur. sicut combustio in igne. et submersio in aqua. loz
 quimur emin nunc de passionibus ab extrinseco illatis.
 quia passiones ab intrinseco causatas sicut sunt egritudi-
 nes corporales non decuit eum pati. vt supra dictum est.
 Sed fm genus passus est omne passionem humanam.
 Quod quidem potest tripliciter considerari. vno modo
 ex parte hominum. passus est enim aliquid et a gentibus
 et a iudeis. et a masculis et a feminis. vt patet de ancillis ac
 culantibus petrum. et etiam a principibus et a ministris
 eorum. et popularibus. fm illud ps. quare fremuerunt ge-
 tes. et po. me. sunt inania. assiterunt reges terre. et princi-
 pes conuenerunt. et passus est etia a familiaribus et no-
 tis. sicut patet de iuda eum prodente. et petro ipsum ne-
 gante. Alio modo patet idem ex parte eorum in quibz ho-
 mo pot pati. passus est enim xps in suis amicis cu defere-
 ribus in fama per blasphemias contra eum dictas. in ho-
 noze et gloria. p irrisiones et contumelias ei illatas. in rebus
 phoc qd vestibus est spoliatus. in anima per tristiciam te-
 dium et timorem. in corpore p vulnera et flagella. Tertio
 potest considerari qdum ad corpus mebra. passus e em
 xps in capite pungenti um spinarum coronaz. in manibz et
 pedibz. fixatione clauoru in facie alapas et spura. et in toto
 .R. k.

corpore flagella. Fuit enā passus fm omnē sensum corporeū fm tactū quidem flagellatus & clavis pfixus. fm gustū felle & aceto potatus. fm olfactū in loco fetido cadaverū mortuorū qui dicit caluarie appensus paubulo. fm audītū lacessitus vocibus blasphemācium. & irridentiū. fm visum videns matrē & discipulū quem diligebat flentes

Ad i. q̄ dōm q̄ verbum illud Hylarij est intelligēdū quātū ad omnia genera passionū. non quātū ad omnes species. **Ad ii.** dōm q̄ similitudo ibi attendit nō quātū ad numerū passionū & gratiarū. sed quātū ad magnitudinē virtutū quia sicut sublimat̄ est in donis grārum sup̄ alios ita deiectus est infra alios p̄ ignominiosā passionē. **Ad iii.** dōm q̄ fm̄ sufficiēciam vna minima passio xpī sufficiebat ad redimēdū genus humanum ab omnibus peccatis. sed fm̄ pueniēciā conueniens fuit q̄ pateretur oīa genera passionū sicut iam dictū est.

Ad sextum sic proceditur

Uidetur q̄ dolor passionis xpī non fuerit maior omnibz alijs doloribus. dolor enim patientis augetur fm̄ gravitate & diuturnitate passionis. sed quidā martires grauiorē passionē & diuturniorē sustinuerunt quam xps̄ vt patet de laurencio qui affatus est in craticula. & de vincencio cuius carnes sunt vngulis lacerate ferreis. q̄ videt̄ q̄ dolor xpī patientis non fuerit maximus. **Pre.** virtus mens est mitigatiua doloris in tantum q̄ stoici posuerūt tristitiam in animo sapientis non cadere. Et aristotele. posuit q̄ virtus moralis mediū tenet in passionibz sed in xpo fuit p̄fectissima virtus mentis q̄ videtur q̄ in xpo fuerit minimus dolor. **Pre.** quātū quid pacis ē magis sensibile tanto maior sequitur dolor patientis sed anima est sensibilior q̄ corpus cum corpus feciat ex aīa. adam etiā in statu innocentie videtur corpus sensibilis habuisse q̄ xps̄ qui assūpsit corpus humanū cū naturalibus defectibus. q̄ videtur q̄ dolor aīe patientis impurgatoris vel in inferno vel etiā dolor ade si passus fuisset maior fuisset q̄ dolor passionis xpī. **Pre.** maioris boni amissio causa maiorē dolorem. sed peccator peccando a mittit maius bonum q̄ xps̄ paciēdo. quia vita gratie est melior q̄ vita nature. xpus̄ q̄ qui amisit vitam nature post tridū resurrexerit minus videt̄ aliquid amisisse quā illi qui amiserunt vitam in morte p̄mansuri. q̄ videt̄ q̄ dolor christi nō fuerit maximus dolor. **Pre.** innocēcia paciētia diminuit dolorem passionis. sed xps̄ innocenter est passus fm̄ illud **Mat.** xj. ego aut̄ quasi angus p̄mansurus qui portatur ad victimā. q̄ videtur q̄ dolor passionis xpī non fuerit maximus. **Pre.** in hijs que xpī sūt nihil fuit sup̄flū. sed minimus dolor xpī sufficere ad salutē humanā. habuisset enim infinitā virtutē ex p̄sona diuina q̄ sup̄fluum fuisset assumere maximū dolorem. **Sed** contra est quod habetur **1. Cor.** ij. ex p̄sona xpī attendite

Et videte si est dolor sicut dolor meus. **R̄.** dōm q̄ sicut supra dictū est cū de defectibus a xpo assumptis ageret in xpo patiente fuit verus dolor & sensibilis. qui causatur ex corporali nociuo. & dolor interior q̄ causatur per apprehensioē alicuius nociui qui tristitia d̄ vterq̄ autem dolor in xpo fuit maximus inter dolores p̄ntis vite. **Ad** quidē conuigat p̄pter quatuor. Primo quidem p̄pter causas doloris. nam doloris sensibilis causa fuit lesio corporalis. que acerbitatem habuit. tum p̄pter generalitatē passionis de qua dictū est. tum etiā ex genere passionis. quia mors cōstitutū in cruce est acerbissima. quia cōfiguratur in locis ner-

uosis & maxime sensibilibz. scilicet in manibus & pedibus et ipsū pondus corporis pendētis continue auget dolorem. hic est etiā doloris diuturnitas. quia non statim moriunt sicut hij qui sunt gladio interfecti. Doloris autem interioris causa fuit. Primo quidem omnia peccata humani generis. p̄ quibus satisfaciebat paciēdo. vnde ea quasi sibi ascribit dicens in ps̄. verba delictorū meorū. Secundo specialiter casus iudeorum. & aliorum in eius mortem delinquentiū. & p̄cipue discipulorū qui scandalū passi fuerant in xpī passione. Tertio etiā amissio vite corporalis que naturaliter est horribilis humane nature. Secundo pot̄ magnitudo considerari ex p̄ceptibilitate paciētia. nā et fm̄ corpus erat optime complexionatus cum corpus eius fuerit formatum miraculose opatione spiritus sancti. sicut & alia que per miracula facta sunt. sunt alijs pauciora vt **Chrylo.** dicit de vino in quod aquā conuertit in nuptijs. et ideo in eo maxime viguit sensus tactus ex cuius p̄ceptōne sequitur dolor. Anima etiā fm̄ vires interiores efficacissime apprehendit oēs causas tristicę. Tertio magnitudo doloris xpī paciētia potest considerari ex doloris puritate. Nam in alijs paciētibz mitigat̄ tristitia interior & etiā dolor exterior ex aliqua cōsideratione rationis p̄ quādam deriuationem seu redūdanciam a superioribus virtutibus ad inferiores. qd̄ in xpo patiente non fuit. vnicuiq̄ est virtutis p̄missio agere quod sibi est p̄prium. vt **Dam.** dicit. Quarto potest cōsiderari magnitudo passionis & doloris xpī paciētia ex hoc q̄ passio illa et dolor a xpo fuerunt assumpti p̄pter finem liberationis hominū a peccato. et ideo tantam quantitatem doloris assumpsit q̄ esset p̄portio nata magnitudini fructus qui inde seq̄batur. Ex hijs q̄ omnibus causis simul consideratis manifeste apparet q̄ dolor xpī fuit maximus. **Ad** p̄mū ergo dō. q̄ ratio illa p̄cedit ex vno tantum predicto scz ex lesione corporali. que est causa sensibilis doloris. sed ex alijs causis multo magis dolor xpī paciētia auget vt dictū ē. **Ad** ij. dicēdum q̄ virtus moralis aliter mitigat̄ tristitiā interiorē. & aliter exteriorē dolorem sensibile. Tristitiam enim interiorē diminuit directe in ea mediū cōstituen do sicut in p̄pria materia. mediū autem in passionibus virtus moralis cōstituit vt in secūda pte habitum est non fm̄ quantitatem rei. sed fm̄ quantitatem p̄portionis. vt scilicet passio non excedat regulam rationis. & quia stoici putabant q̄ nulla tristitia esset ad aliqd̄ vtilis ideo credebat̄ q̄ totalit̄ a rōne discordaret. & p̄p̄ns q̄ totalit̄ ē et sapiēt̄ vitada. sed fm̄ rei veritatē tristitia aliqua laudabilis est vt **Aug.** p̄bat. xij. de ci. dei q̄n scz p̄cedit ex sancto amore. v̄pura cum a liquis tristatur de peccatis p̄p̄ns vel alienis. assumitur etiā vt vtilis ad finē satisfactionis p̄ peccato fm̄ illud. **1. Cor.** vij. que fm̄ deum est tristitia penitentiam in salutem stabilem opatur. & ideo vt satisficeret xps̄ p̄ peccatis omnium hominū assumpti. tristitiam maximam quantitate absoluta non t̄n̄ excedentē regulā rationis. Dolorem aut̄ exteriorē sensus virtus moralis directe non minuit. quia talis dolor non obedit rationi. sed sequitur corporis naturam diminuit t̄n̄ ipsam indirecte per redūdanciam a superioribus virtutibus i inferiores quod in christo non fuit vt. d. est. **Ad** iij. dōm q̄ dolor anime separte paciētia p̄inet ad statū futurę dampnationis qui excedit omne malum huius vite. sicut sanctorū gloria excedit omne bonum presentis vite. vnde cum diximus christi dolorem esse maximum non comparat̄ ipsum dolori anime separte. Corpus autem ade non pote-

rat pati nisi peccaret. et sic fieret mortale et passibile et minus toleret propter rationes predictas. ex quibus etiam apparet quod etiam si per impossibile ponatur quod adam in statu innocentie passus fuisset minor fuisset eius dolor quam christi. **Ad. iij. ddm** quod christus non solum voluit pro amissione vite corporalis pro peccatis omnium aliorum. qui dolor in christo excessit omnem dolorem cuiuslibet contriti. tunc quia ex maiore sapientia et caritate processit ex quibus dolor contritionis augetur. tunc etiam quia pro omnium peccatis solum voluit. **fm illud Esa. liij. vere dolores nostros ipse tulit.** Vita autem corporalis christi fuit tante dignitatis et precipue propter dignitatem unitam quod de amissione eius etiam ad horam magis esset dolendum quam de amissione alterius hominis per quodcumque tempus. unde etiam per beatum dicit. iij. et bi. quod vir tuosius plus diligit vitam suam. quanto scit eam esse meliorem et tamen eam exponit propter bonum virtutis. et similiter christus vitam suam maximam dilectam exposuit propter bonum caritatis. **fm illud Hiero. xij. dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.** **Ad. v. ddm** quod innocencia patientis minuit dolorem passionis quantum ad numerum. quod dum nocens patitur dolet non solum de pena sed etiam de culpa. innocens autem solum de pena. qui tamen dolor eo augetur ex innocencia. in quantum apprehendit nocentem illatum ut magis indebitum. unde et alij magis sunt etiam res probibiles si eis non operantur. **fm illud Esa. lvij. iustus autem perit et non est qui recogitet in corde suo.** **Ad. vj. ddm** quod christus voluit genus humanum a peccato liberare non solum potestate sed etiam iusticia et ideo non solum accendit quantum ad tunc dolor eius haberet ex diuinitate unita. sed etiam quantum ad tunc dolor eius sufficeret secundum naturam humanam ad tantam satisfactionem.

Ad septimum sic proceditur

videtur quod christus non fuerit passus secundum totam animam. anima enim patitur paciēte corpore accidens in quantum tunc corpus actus sed anima non est corporis actus secundum quamlibet partem eius. nam intellectus nullius corporis actus est. ut dicitur i. iij. de anima. **g** videtur quod christus non fuerit passus secundum totam animam. **Pre.** quilibet potentia anime patitur a suo obiecto. sed superioris partis rationis obiectum sunt rationes eterne quibus inspicendis et consolendis intendit ut **Aug.** dicit. xij. de tri. Ex rationibus autem eternis nullum potuit christus pati nocentem cum in nullo ei contrarietur. **g** videtur quod non fuerit passus secundum totam animam. **Pre.** quando passio sensibilis versus ad rationem pringit tunc dicitur plena passio. que in christo non fuit ut **Hiero.** dicit sed solum passio. unde **Dyo.** dicit in epistola ad iohannem euangelistam. quod passiones sub illatas paciētibat secundum iudicare solum. non **g** videtur quod christus secundum totam animam pateretur. **Pre.** passio dolores causat sed intellectui speculatiuo non inest dolor. quod dilectioni que est in eo quod est considerare nulla tristitia opponitur ut per beatum dicit in. j. topicoz. **g** videtur quod christus non pateretur secundum totam animam. **Sed** contra est quod in ps. dicitur ex persona christi. repleta est malis anima mea. glosa non videtur sed doloribus. quibus anima carni operatur vel malis scilicet pereuntis populi operando. Non autem fuisset anima eius huius malis repleta si non secundum totam animam passus esset. ergo christus secundum totam animam est passus. **Rn.** ddm quod totum dicitur respectu partium. partes autem anime dicuntur respectu potentie eius. sic **g** dicitur anima tota pati in quantum patitur secundum suam essentiam vel in quantum secundum omnes suas potentias patitur. **Sed** considerandum est. quod aliqua potentia anime po-

test pati dupliciter. Uno modo passione propria que quidem est secundum quod patitur a suo obiecto. sicut si visus paciatur ex superabundancia visibilis. Alio modo patitur aliqua potentia passione subiecti super quod fundatur sicut patitur visus paciēte sensu tactus in oculo super que fundatur. puta cum oculus pungitur aut etiam distēpatur per calorem. **Sic** **g** videtur. quod si intelligamus totam animam ratione sue essencie sic manifestum est totam animam christi passam esse. nam tota essentia anime coniungitur corpori. ita quod tota est in toto. et tota in qualibet parte eius. et ideo corpore paciēte et disposito ad separationem ab anima tota anima paciētibat. **Si** vero intelligamus totam animam secundum omnes suas potentias. sic loquendo de passionibus propriis potentiarum paciētibatur quidem secundum omnes vires quia in singulis viribus inferioribus anime que circa corporalia operantur inueniebatur aliquid quod erat causa doloris christi. sicut ex supra dictis patet. **Sed** secundum hoc superior ratio non paciētibatur in christo ex parte sui obiecti scilicet dei qui non erat anime christi causa doloris sed delectationis et gaudij. **Secundum** autem illud modum passionis quo potest dici aliqua dicitur pati ex parte sui obiecti. sic omnes potentie anime christi paciētibantur. omnes enim potentie anime christi radicantur in essentia eius. ad quam pertinebat passio. passio corpore cuius est actus. **Ad. j. g** ddm quod licet intellectus secundum quod est potentia quedam non sit actus corporis essentia tamen anime christi est corporis actus in qua radicatur potentia intellectiva. ut in prima parte dictum est. **Ad. ij. ddm** quod illa ratio que dicitur de passione que est ex parte proprii obiecti secundum quod superior ratio in christo passa non fuit. **Ad. iij. ddm** quod dolor tunc dicitur passio perfecta per quam anima perturbatur quam passio sensitiva que pertingit versus ad imutandam rationem a rectitudine sui actus ut sequatur passionem et non habeat liberum arbitrium super eam. **Sic** autem passio sensitiva prius non pertinet in christo versus ad rationem. sed ex parte subiecti ut dicitur est. **Ad. xij. ddm** quod intellectus speculatiuus non potest habere dolorem vel tristitiam ex parte sui obiecti. quod est verum absolute consideratum quod eius perfectio. potest tamen ad ipsum pertinere dolor vel causa doloris per modum iam dictum.

Ad octauum sic procedit

videtur quod anima christi in articulo illius passionis non tota frueretur fructu beata. impossibile est enim simul dolere et gaudere cum dolor et gaudium sint contraria sed anima christi tota quod paciētibat dolorem in tempore passionis. ut super habitu est. non **g** poterat esse ut tota frueretur. **Pre.** per beatum dicit in. vij. et bi. quod tristitia si sit vehementer non solum impedit contrarias delectationem sed quacumque et e conuerso. dolor autem passio sensus christi fuit maximus ut ostensum est. et sicut delectatio fructus nis est maxima ut in prima parte prius habitum est non ergo potuit esse quod anima tota christi simul pateret et frueretur. **Pre.** fructus beata est secundum cognitionem et amorem diuinorum ut patet per **Aug.** in. j. de doct. chri. sed non omnes vires anime attingunt ad cognoscendum et amandum deum. non **g** tota anima christi fruebat. **Sed** contra est quod **Dama.** dicit in. iij. li. quod diuinitas christi permissit carni agere et pati quedam propria **g** pari ratione cum propriis esset anime christi in quantum erat beata quod fruebat passio eius fructu non impediebat. **Rn.** ddm quod sicut dictum est prius tota anima potest intelligi et secundum omnes eius potentias. si autem intelligatur secundum essentiam sic tota anima fruebat. in quantum est subiectum superioris partis anime cuius est fructus diuinitate. ut sicut passio ratione essentie attribuitur superiori parti anime ita e conuerso fructus ratione superioris partis anime attribuitur essentie. **R. k. z.**

Si vero accipiamus totam animam ratione omnium potentiarum eius sic non tota anima fruebatur nec directe quidem. quia fructus non potest esse actus cuiuslibet partis anime nec per redundantiam quia dum spiritus viator erat non fiebat redundancia glorie a superiori parte in inferiorem nec ab anima in corpus sed quia nec econversus superior pars anime impediebatur circa id quod est sibi proprium per inferiorem consequens est quod superior pars anime perfecte fruebatur spiritu pacifice. **Ad. j.** quod dominus quod gaudium fructus non contrariatur directe dolori passionis quod non sunt de eodem. nihil enim prohibet contraria eidem inesse non sicut in idem et sic gaudium fructus potest prius ad superiorem partem rationis proprium actum. dolor autem passionis ex parte corporis cuius est forma. gaudium vero fructus ex parte anime cui subiacet. **Ad. ij.** dominus quod verbum illud ubi habet veritatem ratione redundantem que naturaliter fit ab una potentia anime in aliam sed hoc in christo non fuit ut supra dictum est. **Ad. iij.** dominus quod ratio illa procedit de totalitate anime quantum ad eius potentias.

Ad nonum sic proceditur

Quidetur quod christus non fuit convenienti tempore passus. passio enim christi figurabatur per immolationem agni paschalis. unde apostolus dicit prima corinthios v. pascha nostrum immolat est christus. sed agnus paschalis immolabatur. xiiij. die ad vesperas ut dicitur Exo. xii. videtur quod christus tunc debuerit pati. quod patet esse falsum. nam tunc pascha cum suis discipulis celebravit. sicut in illud Matt. xv. primo die azimorum quod pascha immolabatur sequenti autem die passus fuit. **Pre.** passio christi dicitur eius exaltatio sicut illud Jo. iij. oportet exaltari filium hominis ipse autem christus dicitur solus iusticie ut patet Malach. v. videtur quod debuit pati hora sexta quando sol est in maxima sua exaltatione. Cuius contrarium videtur per id quod dicitur Matt. xv. erat autem hora tertia et crucifixus est. **Pre.** sicut sol in hora sexta maxime exaltatur quolibet die. ita et in solis stitio estivali maxime exaltatur quolibet anno. Debuit ergo christus magis pati circa tempus solstitii estivalis quam circa tempus equinoxii vernalis. **Pre.** per penitentiam christi in mundo mundus illuminabatur sicut illud Jo. ix. quando solus in mundo lux mundi fuit. Conueniens ergo fuisse humane salutis ut dicitur in hoc mundo visisset ita quod non pariter in iuvenili etate sed magis in senili. **Sed contra est quod dicitur Jo. xiiij.** sciens Iesus quod venit hora eius ut transeat de hoc mundo ad patrem. Et ibi dicit non dum venit hora mea. ubi dicit Augustinus tantum fecit quantum sufficere iudicavit venit hora eius non necessitatis sed voluntatis non contradictionis sed voluntatis. igitur convenienti tempore passus est. **Rn.** dominus quod sicut supra dictum est. passio christi subiecta erat eius voluntati voluntas autem eius regebatur divina sapientia que omnia convenienter et suaviter disponit ut dicitur Sap. viij. et ideo dominus est quod convenienti tempore passio christi celebrata est. unde et in libro questionum. xv. et no. ref. de omnibus propriis locis et temporibus genuit salvator. **Ad. j.** dominus quod quidam dicunt christum passum fuisse. xiiij. luna quando iudei pascha immolabant. unde et Jo. xvij. dicitur quod iudei non introierunt in preteritum pilati ipso die passionis ut non contaminarent. sed ut manducaret pascha. ubi Crisostomus dicit quod tunc iudei faciebant pascha ipse vero ante unam diem celebravit pascha referens suam occasionem sexte ferie. quod verum pascha fiebat cui videtur personare quod dicitur Jo. xiiij. ante diem festum pasche christus facta cena pedes discipulorum lavit. Sed contra hoc videtur esse quod dicitur Matt. xxvj. quod prima die azimorum accesserunt discipuli ad iherosolimam dicentes ubi vis paremus tibi

bi comedere pascha. ex quo patet. cum primus dies azimorum dicitur. xiiij. dies mensis primi quando agnus immolabatur et luna plenissima est ut dicitur Hiero. dicitur. xiiij. luna christum cenam fecisse. et xv. cum passum fuisse. Et hoc expressius manifestat per illud quod dicitur Mar. xiiij. prima die azimorum quando pascha immolabant. Et Lu. xxiij. venit dies azimorum in quo necesse erat occidere pascha. Et ideo quidam dicunt quod christus die convenienti. id est. xiiij. luna cum discipulis suis manducavit pascha demonstrans quod usque ad ultimum diem non erat contrarius legi. ut Chrysostomus dicit Sed iudei occupati circa procuratorem mortis christi contra legem celebrationem pasche in crastinum distulerunt et propter hoc de his dicitur quod in die pasche noluerunt intrare preteritum ut non contaminarent. sed manducaret pascha. Sed nec illud videtur esse personam verbum Mar. dicitur primo die azimorum quando pascha immolabant. simul et christus et iudei veteris pasche celebraverunt et sicut Beatus dicit super marcum licet christus qui est pascha nostrorum sit crucifixus sequenti die. hoc est. xv. luna hac tamen nocte quod agnus immolabatur corporis sanguinis sui discipulis tradens celebranda mysteria et a iudeis tentus et alligatus ipse immolationis hoc est passionis sue sacravit exordium. **Lu.** autem dicit Jo. xiiij. ante diem festum pasche intelligitur hoc fuisse xiiij. luna quod tunc evenit feria quinta. Nam luna ex tunc quadragesima erat dies sollemnissimus pasche apud iudeos et sic eundem diem quod Jo. notat ante festum pasche propter distictionem naturalem dicitur Matt. notat primum diem azimorum quia sicut in iudaice festivitatis solemnitas incipiebat a vespera diei precedentis quod autem dicitur eos promitturos esse pascha in. xv. luna intelligendum est quod ibi pascha non dicitur agnus paschalis qui immolatus fuerat xiiij. luna. sed dicitur cibum paschalis id est azimi panes quos oportebat comedere a iudeis. unde Crisostomus ibi aliam expositionem ponit quod pascha potest accipi per toto festo iudeorum. quod septem diebus agebatur. **Ad. ij.** dominus quod sicut dicit Augustinus in li. de concord. euange. hora erat quasi sexta cum traditus esset dominus crucifigendus a pilato ut Jo. dicit non enim erat plena sexta sed quasi sexta. i. sexta quinta. et aliquid de sexta esse inceperat donec completa sexta christo pedere in cruce terre fieret. Intelligitur autem fuisse hora tertia cum clamaverunt iudei ut dominus crucifigeretur. Et veracissime demonstratur tunc eos crucifixisse quod clamaverunt. sicut nec quicquam cogitari onem tante criminis a iudeis aversus in milites converteret erat sicut hora tertia et crucifixus est. ut illi potius crucifixus inveniatur qui hora tertia ut crucifigeretur clamaverunt quam non desinit qui pasche qua Jo. commemorat dicens erat autem pasche hora. quasi sexta. ut hora diei tertia velis intelligi. pasche quippe interpretatur preparatio. verum autem pascha quod in passione domini celebratur incepit preparari ab hora noctis nona quando scilicet omnes principes sacerdotum dixerunt. reus est mortis. Ab illa ergo hora noctis usque ad christi crucifixionem occurrit hora pasche sexta sicut Jobanuem et hora tertia diei sicut Marcum. Quidam tamen dicunt quod hoc diversitas ex peccatorum scriptoris contingit apud grecos. nam figure quibus tria et sex representantur satis sunt propinque apud eos. **Ad. iij.** dicendum quod sicut dicitur in libro de questione no. et ve. ref. voluit dominus mundum passione sua redimere et reformare quando eum creaverat. id est in equinoxio et tunc dies super noctem increvit. quia per passionem salvatoris a tenebris ad lucem producimur. Et quia perfecta illuminatio erit in secundo adventu christi ideo tempus secundi adventus estiam operatur. **Mar.** xiiij. ubi dicitur. cum tamen us eius iam tener fuerit et folia nata scitis. quia pro-

pe est estias. ita et vos cum videritis omnia hec scitote qd
 ppe est in ianuis. tunc etiā erit maxima christi exaltatō
 Ad. iij. v. d. qd xps in iuuenili etate pati voluit ppter
 tria. Primo vt ex hoc magis suam dilectionem commensu-
 daret qd vitam suam p nobis dedit qm erat in perfectissimū
 mo statu. Secūdo quia nō cōueniebat vt in eo apparetet
 nature diminutio. sicut nec morbus vt supra dictum est
 Tertio vt in iuuenili etate moriens et resurgens futurā
 resurgentiū qualitatem in seipso xps pmonstraret vnde
 dicitur ad Ephe. iij. donec occurramus omnes in vnitas
 te fidei et agnitionis filij dei i virum perfectum in mensu-
 ram etatis plenitudinis christi.

Ad decimum sic procedit.

Videtur qd non conuenienti loco xps passus fuerit. xps
 enim passus est fm carnem humanā. que quidē cōcepta
 fuit ex virgine in nazaret. et nara in bethleem. qd videtur
 qd non in iherusalē sed in nazaret. vel bethleem pati de-
 buerit. Pre. veritas debet respondere figure. s. passio
 xpi figurabat per figuras veteris legis et sacrificia. sed
 hmoi sacrificia offerrebatur in templo. qd etiā xps in tēplo
 pati debuit et nō extra portā ciuitatis. Pre. medicina
 debet morbo respondere. sed passio xpi fuit medicina cō-
 tra peccatum ade. adam autē non fuit sepultus in iheru-
 salem sed in ebron. dicit em Josue. xij. nomē ebron an-
 tea vocabat chariathire. adaz maxim? ibi in terra enachi
 situs erat. Sed contra est quod dicit. Lu. xij. nō capit
 pphētā perire extra iherusalē. Conuenienter qd extra iheru-
 rusalem passus est. Rñ. dōm qd sicut dicit in li. lxxij.
 qstio. omnia ppijs locis et tibus gessit saluator. qd sicut
 omnia tpa sunt in manu eius ita etiā omnia loca. Et ideo
 sic conuenienti tpe xpus passus ita et conuenienti loco. Ad
 j. dōm qd xps conuenientissime in iherusalē passus ē. Pri-
 mo quidem qd iherusalē erat locus a deo electus ad sacri-
 ficia sibi offerenda que quidē sacrificia figuralia figura-
 bant xpi passionē quod est verū sacrificium. fm illud ad
 Ephe. v. Tradidit semetipsum hostiam et oblationē in odo-
 rem suauitatis. vnde Beda dicit in quadā omelia. qd ap-
 propinquante hora passionis dñs appropinquare voluit
 loco passionis scz in iherusalē. quo puenit ante quin-
 qd dies pasce. sicut agnus paschalis ante quinqz dies pas-
 sce idest. x. luna fm preceptū legis ad locuz ymolationis
 ducebat. Secūdo quia virtus passionis eius ad totum
 mundū diffundendum erat et ideo in medio te rre habi-
 talis pati voluit. idest in iherusalē. vnde dicit in ps. de
 us autē rex noster an secula opat? est salutē i medio terre
 idest in iherusalē. que dicitur esse terre vmbilicus. Tertio
 hoc maxime cōueniebat humilitati ei. vt sicut turpissi-
 mū genus mortis elegit ita etiā ad eius humilitatē pri-
 nuir qd in loco tam celebrē pfusione pati nō recusauit. vñ
 Leo. papa dicit in sermone quodam epb. qui serui susce-
 pit formā preelegit bethleem nariuitate. iherusalē pas-
 sioni. Quarto vt ostēderet principibus populi eronā esse
 iniquitatē occidentū ipsū. et ideo in iherusalēz vbi pn-
 cipes amozabant voluit pati vnde dr Act. iij. cōuenent
 i ista ciuitate aduers? puerū sanctū tuū ibm que vnixit i
 herodes et pōn? pilat? cū gētibz et populis israel. Ad
 ij. dōm qd xps non in templo aut in ciuitate sed extra por-
 tam passus est ppter tria. Primo vt veritas responderet
 figure. nam vitulus et hircus qui solēnissimo sacrificio
 ad expiatiōnez ton? multitudinis offerrebant extra castra
 oburebantur. vt p̄cipit Leui. xvj. vnde dicit ad Heb. xij

quorū animalū offerret sanguis p peccato in sancta ppon-
 tificē horum etiā corpora cremabatur extra castra. ppter
 qd et Jesus vt scificaret populū suū extra portā passus
 est. Secūdo vt per hoc daret exemplū nobis exiendi a mū-
 dana puerfatione vnde ibidem subdit. exeam? qd ad eum
 extra castra. improperitū eius portātes. Tertio vt Criso.
 dicit in sermone de passione. Voluit dominus pati sub
 tecto aut in templo ne iudei subtraherēt sacrificiū salura-
 re. nec putarēt p illa tantū plebe oblatū. et ideo foras ci-
 uitate foras muros vt scias sacrificiū esse p̄mune quod to-
 tius terre est oblatō qd cōmunis ē purificatio. Ad. iij.
 dōm qd sicut Hiero. dicit sup Matt. quidam exponunt
 caluarie locū in quo sepultus est adā et ideo sic appellatū
 quia ibi antiqui boīs sit cōdituz caput. fauorabilis inret
 p̄ario et mulcēs aures populi. nec tamē vera. extra vrbē
 em. et foras portā loca sunt in quibz truncant caputa dam-
 natoz et caluarie idest decollatoz sūp̄ere nomen. p̄pterea
 aut ibi crucifixus est Jesus vt vbi prius erat area dāpna-
 tozū ibi erigerent verilla martirij Adā vero iuxta ebrō
 in libro Jesu filij naue sepultum legimus. Magis autē
 xps in loco communi dampnatozū qd iuxta sepulchz cru-
 cifigendus erat vt ostenderit qd xpi crux non solum erat
 remediū contra peccatum psonale ade sed etiaz cōtra pec-
 ratum totius mundi.

Ad vndecimū sic procedit

Videtur qd non fuit cōueniens xpm cum latronibus cru-
 cifigi. dicit enim. qd Cor. vj. que p̄cipatio iusticie cū ini-
 quitate. Sed christus factus est nobis iusticia a deo. ini-
 quitas autē p̄inet ad latrones non ergo fuit cōueniens
 vt chafus simul cū latronibz crucifigeret. Pre. sup
 illud Matt. xvj. si oportuerit me mori tecū nō te negabo
 Drg. dicit mori cū Jesu. p̄mittit moriēte mori nō
 erat. Et Ambro. dicit sup Luc. xij. patus sum tecuz et in
 carcerem et in mortem ire. passio inquit domini emulos
 habet. pares non habet. multo ergo min? videt qd christi
 simul cum latronibus pateret. Pre. Matt. xvj. dicit
 tur qd latrones qui crucifigi erant improperabāt ei s. Lu.
 xij. dicitur qd vnus eozum qui crucifigi erant cum chri-
 sto ei dicebat. memento mei domine cum veneris in re-
 gnum tuum. ergo videtur qd preter latrones blasphemā-
 tes fuerit cum eo crucifixus alius non blasphemans Et
 sic videtur incōuenienter ab euangelistis enarratum qd
 christus fuerit cum latronibus crucifixus. Sed cōtra
 est quod. Esa. liij. fuerat p̄phetiarum cum sceleratis re-
 putatus est. Rñ. dicendum qd christus inter latrones
 crucifixus est. alia quidem ratione quantum ad intentio-
 nem iudeozum. alia vero quantum ad dei ordinationem
 Quantum enim ad intentionem iudeozū duos latrones
 vtrumqz crucifixerit sicut dicit. Criso. vt eozū suspitionis
 fieret p̄iceps. sed ita nōueniet. nam de illis nil dicitur
 hui? autem crux vbiqz honozatur. reges dyademata de-
 ponentes assumūt crucē in purpulis. in dyadematis. in
 armis. in mensa. sacrata vbiqz terrarū crux emicat. Quā-
 tum vero ad dei ordinationem christus cum latronibus
 crucifixus est. quia vt Hiero. dicit sup Matt. sic p nobis
 maledictum crucis factus est christus. sic pro omni salu-
 te inter noxios quasi noxius crucifigitur. Secūdo vt Leo
 papa. dicit in sermone de pas. duo latrones vnus ad dex-
 tram alius ad sinistrā crucifigunt. vt in ipsa panbuli spē
 demonstraretur illa que in iudicio ipsius omniū homi-
 num faciēda est dicit. tō et ideo Aug. dicit sup Job. ipa
 R. k. 3.

cur si attendam? tribunal fuit. in medio em iudice cōstip-
 ruro vnus qui credidit liberari alter q̄ i pperant dāpna
 rus est. iam significabat quid facturus est de vitiis ⁊ mo-
 ruis alios positurus ad dextram. alios ad sinistra. Tertio
 fm. Hy. duo latrones leue ac dextre affiguntur omnes
 humani generis diuersitatem vocari ad sacramētū passi-
 onis domini ostendentes. sed quia p̄ diuersitatē fidelitū
 atq̄ infidelium fit omnium fm dextram ⁊ sinistra diui-
 sio vnus ex duobus ad dextram situs fidei in stificatōne
 saluat. Quarto quia vt Beda dicit sup Watt. latrones
 qui cum domino crucifixi sunt signant eos qui sub fide ⁊
 confessione christi vel agone martiri v̄ qualibet artōris
 discipline instituta subeūt. sed qui bec p̄ eterna gloria ge-
 rūt dextera latōis fide designāt. Qui vero b̄ ane laudif
 inruu sinistra latronis mentem ymitant ⁊ act? Ad.
 j. ḡ dōm q̄ sicut x̄ps debitu mortis nō habuit sed mor-
 tem voluntarie subit vt sua virtute vinceret mortem. ita
 etiā non habuit meritu vt cū latronibus poneret sed vo-
 luit cum iniquis deputari vt sua virtute iniquitatem des-
 trueret. vnde Criso. sup Job. dicit q̄ latronem in cruce
 cōuertete ⁊ in paradisu in ducere non minus fuit q̄ cō-
 tundere petras. Ad. ij. dōm q̄ non cōueniebat q̄ cuz
 christo aliquis alius pareret ex eadem causa. vnde Aug.
 ibi subdit omnes fuerant in peccatis et omnes op̄ habe-
 bant vt p̄ eis alius moreret nō ipsi. p̄ alijs. Ad. ij. dō.
 q̄ sicut Aug? dicit in li. de consensu euangelistar. possū
 intelligere mattheum posuisse plem numerū p̄ lingula?
 et cum dixit latrones impropetabant ei. vel potest dici
 fm Dic. q̄ primo vterq̄ blasphemauerit. deinde visis
 signis vnus eorum credidit.

Ad duodecimū sic pedit

Vides q̄ passio christi n̄ sit eius diuinitati attribuenda
 siue ascribenda. dicitur enim prima Cor. j. si cognouisset
 nunq̄ dominum glorie crucifixissent sed domin? glorie
 est x̄ps fm diuinitatem. ergo passio x̄pi non p̄petit ei fm di-
 uinitatem. Pre. principiū salutaris humane ē ipa vi-
 uinitas. fm illud psalmi. salus autem iustoz a domino
 Si ergo passio christi ad eius diuinitatē nō p̄tineret vi-
 detur q̄ nō posset esse nobis salutaris. Pre. iudei pu-
 niti sunt pro peccato occisionis christi tāq̄ homicide ip-
 sius dei. quod magnitudo demonstrat pene. hoc aut nō
 esset si passio ad diuinitatē non p̄tineret. ḡ passio x̄pi ad
 diuinitatē p̄tinuit. Sed cōtra est quod Arba. dicit in
 epla ad epistictū. natura deus manens verbū est ipassibi-
 le. sed impassibile non potest pati. passio ergo x̄pi non per-
 tinebat ad eius diuinitatē. Rñ. dōm q̄ sicut sup di-
 ctū est. vnio humane nature ⁊ diuine facta est in psona
 ⁊ hypostasi ⁊ supposito manente tñ distīctōne naturarū
 vt scilicet sit eadē persona ⁊ hypostasis diuine ⁊ humane
 nature. salua tñ vtriusq̄ nature p̄rietate. et ideo sicut su-
 pra dictū est supposito diuine nature attribuenda est pas-
 sio nō rōne diuine nature que est impassibilis. s̄ rōne
 nature humane. Unde in epla synodali citilli dicit si quis
 non confitet dei verbum passum carne ⁊ crucifixum carne
 anathema sit. p̄tinet ḡ passio christi ad suppositum diui-
 ne nature. rōne nature passibilis assumpte. non aut rōe
 diuine nature impassibilis. Ad. j. ḡ dōm q̄ domin? glo-
 rie dicit crucifixus. nō fm q̄ dominus est glorie. sed fm
 q̄ erat homo passibilis. Ad. ij. dōm q̄ sicut dicit in
 quodā sermone ephesini concilij. q̄ mors x̄pi tanq̄ facta
 mors dei scilicet p̄ vnionez in psona destruxit mortē. q̄

deus ⁊ homo erat qui paciebatur. non enim natura des-
 lesa erat. nec mutatione sua succedunt passionēs. Ad
 ij. dōm q̄ sicut ibidem subdit non purum hominē cru-
 cifixerunt iudei. sed deo intulerunt p̄sumptionē. pone
 enim principem loqui per verbū. ⁊ hoc formati p̄ literas
 in carta aliqua. ⁊ dirigi ciuitatib? ⁊ aliquis inobediens
 cartam dirumpat ad mortis sententiā deducef. non tāq̄
 discerpēs sed tanq̄ verbum ipiale dirūpens. Non ergo
 securus sit iudeus tanq̄ purū hominem crucifigēs quod
 enim videbat quali carta erat. quod autem in ea celabat
 ipiale verbum erat natū ex natura non. platum p̄ linguā

Questio. XLVII.

Deinde cōsiderādū ē

de cā efficiēte passionē x̄pi. Et circa hoc q̄run-
 tur sex. Pre. virum x̄ps fuerit ab alijs occisus vel a
 seipso. Secūdo ex quo inotiuo seipso passio tradidit
 Tertio vtrū pater tradiderit eū ad paciēdū. Quarto
 vtrū fuit cōueniens vt per manus gentium pateretur
 vel potius a iudeis. Quinto vtrū occisores eius eum
 cognouerunt. Sexto de peccato eoz qui x̄pm occiderūt

Ad primū sic proceditur

Videtur q̄ christus nō fuerit ab alio occisus s̄ a seipso
 dicit enim ipse Jo. x. nemo a me tollit animā meā sed ego
 ponā eā. ille autē dicitur aliquē occidere qui animā eius
 tollit nō ē ergo x̄ps ab alijs occisus sed a seipso. Pre.
 illi qui ab alijs occidunt paulatim debilitata natura de-
 ficiunt. ⁊ maxime hoc apparet in crucifixis. vt em Aug.
 dicit in. iij. de tri. longa morte cruciabant ligno suspensi
 in x̄po autem hoc non accidit. naz clamans voce magna
 emisit spūz. vt dicit Watt. xxvij. nō ergo x̄ps ab alijs oc-
 cisus est sed a seipso. Pre. illi qui ab alijs occiduntur
 per violentiā moriuntur. ⁊ ita non voluntarie. q̄ violentū
 opponitur voluntario. sed Aug? dicit. iij. de tri. q̄ spiritus
 x̄pi non deseruit carnes inuit? sed quia voluit. q̄ voluit
 ⁊ quō voluit. non ergo x̄ps est ab alijs occisus sed a seipso

Sed contra est quod dicitur Luc. xvij. postq̄ flagella-
 nerunt occiderūt eum. Rñ. dōm q̄ aliquid potest esse
 causa alicuius effectus dupliciter. Vno modo directe ad
 illud agendū. ⁊ hoc modo p̄secutores x̄pi eum occiderūt
 quia sufficientem causā mortis ei intulerūt cum inten-
 tio ne occidendi ipsū. ⁊ in effectu subsequente quia scilicet
 ex illa causa est mors subsequuta. Alio mō d̄r aliquis cau-
 sa alicuius indirecte. scz quia non ipse ipedit cum ip̄e ire
 posset sicut si dicatur aliquis alium pfundere. quia non
 claudit fenestram per quā nullus ingreditur. ⁊ hoc modo
 ipse christus fuit causa passionis ⁊ mortis. poterat enim
 suam passionem ⁊ mortem impedire. Primo quidez ad
 uersarios reprimendo. vt eū aut non vellent. aut nō pos-
 sent interficere. Secūdo q̄ spiritus eius habebat potestātē
 cōseruandi naturam carnis sue ne a quocunq̄ lesiuo in-
 flicto opprimeret. quod quidez habuit anima x̄pi qz erat
 verbo dei cōiuncta in vniate p̄sone vt Aug? dicit in. iij.
 de tri. quia ergo anima x̄pi non repulit a p̄prio corpore
 nocumentum illatū sed voluit q̄ natura corpalis illi no-
 cumento succumberet dicitur suam animam posuisse. vt
 volūtari? mori? eē. Ad. j. ḡ dō. q̄ cū dicit nemo tollit
 aīaz meā a me itelligit me inuito qd. n. aliq̄s inuito aufferit
 cui resistere nō potest illud. p̄prie dicitur tolli. Ad. ij. dō
 q̄ vt christus offenderet q̄ passio illata p̄ violentiā eius
 animā non eripiebat naturam corpalem in eius foritudi

ne conseruauit ut etiā in extremis posu? voce magna cla-
maret. qđ inter alia miracula eius mortis computat. vñ
dicitur **Matt. xvij.** videns autē centurio qui ex aduer-
so stabat quia sic clamans expizasset ait vere homo hic fi-
li? dei erat. Fuit etiā mirabile i xpi morte qđ veloci? mor-
tuus fuit alijs qui simili pena afficiebant. vnde dr. **Job.**
xix. qui cum xpo erant frigerūt cura vt cito morerentur
ad **Iesum** autē cum venisset inuenerūt eum mortuum
vñ non frigerūt eius cura. Et **Matt. xv. d.** qđ pilat? mi-
rabatur si iā obisset. sicut enim eius voluntate natura cor-
pali conseruata est in suo vigore vsq; ad extremū sic etiā
quando voluit subito cessit nocumento illato. **Ad. iij.**
dōm qđ christus simul violentiā passus ē vt moreretur
et tamen voluntarie mortuus fuit. quia violentia corpi
eius illata fuit. que tamē tantū corpori eius pualuit quā
tum ipse voluit.

Ad secundum sic pcedit

Videtur qđ non fuerit xps ex obedientia mortuus. obe-
diencia enim recipit pceptum. sed non legitur xpo fuisse
pceptum qđ ipe pateretur. nō ergo ex obedientia passus
fuit. **Pre.** illud dicit ex obedientia aliquid facere quod
facit ex necessitate pcepti. xps aut nō ex necessitate s vo-
luntarie passus fuit. non ergo passus est ex obedientia
Pre. caritas est excellencior virtus qđ obedientia. sed
christus legitur ex caritate passus sicut illud ad **Ephe. v.**
ambulate in dilectione sicut xps dilexit vos et tradidit
semetipsum p vobis ergo passio xpi magis debet attri-
bui caritati qđ obedientie. **Sed** contra ē qđ dicitur ad
Pbi. ij. christus factus ē obediēs vsq; ad mortē. **Rñ.**
dōm qđ puenientissimum fuit qđ xps ex obedientia pateret
Primo quidem. qđ hoc pueniebat iustificacioni huma-
ne. vt sicut p vnus inobedienciā peccatoris pstituti sūt
multi. ita p vnus hominis obedienciā iusti constituantur
multi. vt dicit ad **ro. v.** Secūdo hoc fuit cōueniens recō-
ciliacioni dei ad homines. s; illud ad **Ro. v.** reconciliati
sumus nos p mortē filij eius. inquāti scilicet ipsa mors
christi fuit qđdam sacrificiū acceptissimum deo. sicut illud
ad **Ephe. v.** tradidit semetipsum p nobis oblationem et ho-
stiam in odorem suauitatis. obediēcia vero omnibus sa-
crificijs antefertur sicut illud sicut **Reg. xv.** obediētia pl?
valit qđ victima. et ideo cōueniens fuit vt sacrificiū pas-
sionis et mortis xpi ex obediēcia pcederet. **Tercio** hoc cō-
ueniens fuit eius victorie qua de morte et actione mor-
tis triūphauit non enim miles vincere potest nisi duci obe-
diat. et ita homo xps victorias obrinuit p hoc qđ deo fuit
obediēs. sicut illud **Prover. xxj.** vir obediēs loquit victo-
rias. **Ad. j.** ergo dōm qđ xps mandatum accepit a pa-
tre vt pateretur. dicitur enim **Jo. x.** potestatem habeo ponē-
di animam meam et potestatem habeo iterū sumendi eā.
et hoc mandatū accepi a patre meo s; ponendi animam
meam et sumendi eam. **Ex** quo vt **Criso.** dicit non est intel-
ligendū qđ pater expectauerit audire et optus fuerat ei di-
cere sed voluntarium monstrauit pcessus et cōtrarietas
ad patrem suspicōdem destruxit. Quia tñ in morte christi
lex vetus consummata est sicut qđ ipse moriens dixit **Jo. xix.**
consummatum est. Patet qđ paciēdo omnia veteris legis
pcepta impleuit. **Volūta** quidē que in pceptis cari-
tatis fundantur impleuit inquāti passus ē ex dilectiōe pa-
tris sicut illud **Jo. xij.** vt cognoscat mund? quia diligo
patrem et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio. sur-
gite eamus hinc scilicet ad locum passionis. **Et** etiam ex

dilectione pateri sicut illud ad **Gall. ij.** dilexit me et tradidit
semetipsum pro me. **Terminalia** vero pcepta le-
gis que ad sacrificia et oblationes pcepte ordinant im-
pleuit christus sua passione in quantum omnia antiqua
sacrificia figure fuerūt illius veri sacrificij quod christus
obtulit p nobis moriendo. vnde dicit ad **Colo. ij.** nemo
vos iudicet in cibo aut potu. aut in pte diei festi aut neo-
menie que sūt vmbra futuror. corp? autē xpi eo scilicet
qđ christ? compat ad illa sicut corp? ad vmbra. **Pre.**
cepta vero iudicialia legis que pcepte ordinant ad satis-
faciendū iniuriā passis impleuit xps sua passione. qm i-
psa dicit que non rapuit tunc exoluit pmittēs se ligno affi-
gi p homo quod de ligno homo rapuerat cōtra manda-
tum dei. **Ad. ij.** dōm qđ obediēcia et si oportet necessari-
tatem respectu eius. quod pceptur. tamē importat volū-
tatem respectu impletōnis pcepti. et talis fuit obediē-
cia christi. nā ipsa passio et mors sicut se considerata naturali
voluntati repugnabat. volebat tñ xps dei voluntatē cir-
ca hoc implere. sicut illud ps. vt facerem voluntatem tuam
deus meus volui. vnde dicebat **Matt. xxvj.** si non potest
transire a me calix iste nisi bibam illum fiat voluntas tua
Ad. ij. dōm qđ eadem ratione christus passus est ex ca-
ritate et obediēcia. quia etiā pcepta caritatis non nisi ex
obediēcia impleuit. et obediēs fuit ex dilectione ad patrem
pceptentem.

Ad tertium sic pceditur

Videtur qđ deus pater non tradidit eum passioni. in-
quāti enim et crudele esse videt qđ innocēs passioni et mor-
ti tradatur. sed sicut dicitur **Deutro. xxi.** deus fidelis et
absq; vlla iniquitate. s; xpm innocentē non tradidit passio-
ni et morti. **Pre.** non videtur qđ aliquis a seipso et ab
alio morti tradatur. sed xps tradidit semetipsum pro nobis
sicut qđ dicitur **Esa. liij.** tradidit in mortem animam suam
non s; videtur qđ deus pater eum tradidit. **Pre.** iudas
vitupatur ex eo qđ tradidit xpm iudeis. sicut illud **Jo. vj.**
vnus ex vobis dyabolus est. quod dicebat pter iudam qđ
erat eum traditurus similiter etiā vitupantur iudei qui
eum tradiderūt pylato. s; qđ ipse dicit **Jo. xvij.** gens tua
et pontifices tui tradiderunt te mihi. pylatus autem tra-
didit ipsum vt crucifigeret. vt habetur **Jo. xix.** non ē autē
conuenicio iusticie cum iniquitate. vt dicit **ij. Cor. vj.**
ergo videtur qđ deus pater non tradidit eum passioni
Sed contra est quod dicitur ad **Ro. viij.** pprio filio
suo non pepit deus sed p nobis omnibus tradidit illum
Rñ. dōm qđ sicut dictum est christus passus est volū-
tate ex obediēcia patris. vnde sicut tria deus pater tradi-
dit christū passioni. **Quo** quidem modo sicut qđ sua eterna
voluntate pordinauit passionē christi ad humani gene-
ris liberationem. sicut illud quod dicitur **Esa. liij.** domin?
posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. et iterum domi-
nus voluit pterere eum in infirmitate. **Secūdo.** in quan-
tum inspirauit ei voluntatem paciēdi p nobis. infunden-
do ei caritatem. vnde ibidem sequitur oblatus est qđ ipse
voluit. **Tercio** non pteendo eum a passione sed exponē-
do persequentibus. vnde vt legitur **Matt. xxvj.** pen-
dens in cruce xps dicebat. deus me? vt quid dereliquisti
me. quia scilicet potestati psequētium eum exposuit. vt
Aug. dicit. **Ad. j.** ergo dōm qđ innocentes hominē pas-
sioni et morti tradere contra eius voluntatem est impium
et crudele. sic autem deus pater christum non tradidit sed
inspirando ei voluntatem paciēdi p nobis. in quo offen-

vis & dei severitas qui peccatum sine pena dimittere non
 luit. quod signat Ap[osto]l[us] dicens p[ro]p[ter]o filio suo non peccit
 deus. Et bonitas eius in eo q[uo]d cu[m] homo sufficiēter satisfi-
 cere non posset aliquam penam quam pateret ei satis-
 factorem dedit. quod signavit Ap[osto]l[us] dicens p[ro] nobis om-
 nibus tradidit illum. Et ad Ro. ij. dicit quem sc[ilicet] x[ristu]m
 p[ro]p[ri]atorem per fidem proposuit deus in sanguine ipsius
 Ad. ij. d[omi]n[u]m q[uo]d christus s[ecundu]m q[uo]d deus tradidit semetip[su]m
 in mortem eadem voluntate & actione qua et pater tra-
 didit eum Sed in quantum homo tradidit semetip[su]m
 voluntate a patre inspirata. unde non est contrarietas in
 hoc q[uo]d pater tradidit christu[m] & ipse tradidit semetip[su]m.
 Ad. ij. d[omi]n[u]m q[uo]d eadem actio diversimode iudicatur in
 bono v[el] malo s[ecundu]m q[uo]d ex diversa radice procedit pater eni[m]
 tradidit christu[m] et ipse semetip[su]m ex caritate. & ideo lau-
 datur. Judas aut[em] tradidit christu[m] ex cupiditate. iudei ex
 invidia. pylatus ex timore mundano. quo timuit cesarem
 et ideo ip[s]i vitupantur.

Ad quartum sic procedit

Videtur q[uo]d non fuit cōueniens christu[m] pati a gentilib[us]
 quia enim p[ro] mortem ih[esu] christi homines erant a pecca-
 to liberandi cōueniens videtur vt paucissimi i morte ei[us]
 peccarent. Peccauerunt aut[em] in morte eius iudei ex quor[um]
 persona dicitur Matt. xij. hic est heres. venite occidam[us]
 eum. g[er] videtur cōueniens fuisse q[uo]d in peccato occisionis
 christi gentiles non implicarentur. Pre. veritas debet
 respondere figure. sed figuralia sacrificia veteris legis nō
 gentiles sed iudei offerebant. g[er] nec christi passio que fuit
 verum sacrificium impleri debuit p[er] manus gentilium
 Pre. sicut dicit Jo. v. iudei querebant christu[m] inter-
 ficere non solum quia soluebat sabbatum sed etiam quia
 patrem suum dicebat deum. equalem se deo faciens. sed
 hoc videtur solum contra legem iudeorum. vñ i ip[s]i di-
 cunt Jo. xix. s[ecundu]m legem debet mori quia filium dei se fecit
 ergo videtur p[ro]ueniens fuisse q[uo]d christus non a gentilib[us]
 sed a iudeis pateret. & falsum esse q[uo]d dicunt nobis nō li-
 cet interficere quenq[ue]. cum multa peccata s[ecundu]m legē mori
 puniant vt pater Leui. xx. Sed contra est quod domi-
 nus dicit Matt. xx. tradent eum gentibus ad illudendū
 Rñ. d[omi]n[u]m q[uo]d in ip[s]o mō[do] passionis christi p[re]figuratus
 est effectus ipsius. Primo enim passio christi effectum
 salutis habuit in iudeis. quorum plurimi in morte x[risti]
 baptisati sunt. vt pater Act. ij. & ij. scdo v[er]o iudeis predi-
 cantibus effectum passionis x[risti] trāsiuit ad gētes. & ideo
 cōueniens fuit vt christus a iudeis pati inciperet & postea
 iudeis tradentibus ei[us] passio p[er] manus gentilium finire-
 tur. Ad. j. g[er] d[omi]n[u]m q[uo]d quia christus ad ostendendum ba-
 bundanciam caritatis sue ex qua patiebatur in cruce pos-
 itus veniam p[ro]secutoribus postulauit et vt huius peni-
 tionis fructus ad iudeos & gentiles p[ro]ueniret voluit ip[s]us
 ab v[er]isq[ue] pati. Ad. ij. d[omi]n[u]m q[uo]d passio christi fuit sacrifi-
 cii oblatō in quantum christus p[ro]p[ri]a voluntate mortem
 in sinuit ex caritate. in quantum autem a p[ro]secutoribus ē
 passus non fuit sacrificiū. sed peccatū grauissimū. Ad.
 ij. d[omi]n[u]m q[uo]d sicut Aug[ustinus] dicit iudei dicentes. nobis nō licet
 interficere quenq[ue] intellexerunt non sibi interficere. quem
 q[uo]d p[ro]pter diei sanctitatem quam celebrare iam ceperant
 Vel hoc dicebant vt Crisostomus dicit quia volebant eum oc-
 cidere non tanq[ua]m transgressorem legis. sed tanq[ua]m publicū
 hostem. quia regem se fecerat. de quo non erat eor[um] iudis-
 care. Vel quia non licebat eis crucifigere quod cupiebāt

sed lapidare quod in stephano fecerunt. Vel melius est
 dicendum q[uo]d per romanos quibus erant subiecti erat eis
 potestas occidendi interdicta.

Ad quintū sic proceditur

Videtur q[uo]d p[ro]secutores christi eum cognouerunt. dicitur
 enim Matt. xxi. q[uo]d agricole vidētes filiu[m] dixerunt inter
 se. hic est heres venite occidamus eum vbi dicit Crisostomus.
 & Hiero. manifestissime dominus p[ro]bat h[uius] verbis iu-
 deorum principes non p[ro] ignorantiam sed p[ro] inuidiam
 dei filium crucifixisse. intellexerunt enim esse illum cui
 pater p[ro]p[ri]etatem dicit. postula a me & dabo tibi gentes
 hereditatem tuā. ergo videtur q[uo]d cognouerūt eū esse x[ristu]m
 vel filium dei. Pre. Jo. xv. dominus dixit. nunc autē
 viderunt & oderunt me & patrem meū. quod autē videt
 p[ro]fecte cognoscitur. ergo iudei cognoscētes x[ristu]m ex causa
 odij ei passionem intulerunt. Pre. in quodā sermone
 Ephe. concilij dicitur sicut qui caraz ip[s]alem dirumpit
 tanq[ua]m impatoris dirumpens verbum ad mortem addici-
 tur. sic crucifigens iudeus quem viderat penas dabat tā-
 q[ua]m in ip[su]m verbum p[ro]sumptionis iniciens. hoc autē nō
 esset si eum dei filium esse non cognouerunt qui a igno-
 rantia eos excusasset. g[er] videtur q[uo]d iudei x[ristu]m crucifigentes
 cognouerunt eum esse filium dei. Sed contra ē quod
 dicitur prima Cor. ij. si cognouissent nūq[ua]m dominum glo-
 rie crucifixissent. & Act. ij. petrus dicit iudeis loquens
 scio q[uo]d per ignorantiam fecistis sicut & principes vestri et
 dominus in cruce pendens dixit. pater dimitte illis non
 enim sciunt quid faciunt. Rñ. dicens apud iudeos
 quidam erant maiores. & quidam minores. Maiores q[ui]
 dem qui eorum principes dicebantur cognouerūt. vt vi-
 detur in libro no. & x. tel. sicut et demones cognouerunt
 eum esse christu[m] promissum in lege omnia enim signa
 videbant in eo que dixerant futura p[ro]p[ri]ete. misteriu[m] autē
 diuinitatis eius ignorabant. & ideo Ap[osto]l[us] dicit. si cogno-
 uissent nūq[ua]m dominū glorie crucifixissent. Sciendum tñ
 q[uo]d eorum ignorantia non eos excusabat a crimine. q[uo]d erat
 quoddāmodo ignorantia affectata. videbant enim euidentē
 sua signa eius diuinitatis. sed ex odio & inuidia christi ea
 p[ro]uertebant. & verbis eius quibus filium dei se fatebatur
 credere noluerunt. unde ipse de eis dicit Jo. xv. si nō ve-
 nissent & locutus non fuisset peccatum non haberēt nūc
 autem excusationem non habent de peccato suo et postea
 subdit. si opa nō fecissem i eis que nemo alius fecit pec-
 catum non haberent et sic ex p[ro]fona eorum accipi potest
 quod dicit Job. xij. dixerunt dec recede a nobis. sciam
 viarum tuarum nolumus. Minores v[er]o id est popla-
 res qui misteria scripture nō nouerant non plene cogno-
 uerunt ipsum esse nec x[ristu]m nec filium dei. licet aliqui eor[um]
 etiam in eum crediderunt multitudo tamen nō cre-
 didit. et si aliquando dubitarent an ipse eēt christus x[risti]
 signorum multitudinē et efficaciam doctrine vt habetur
 Jo. vij. tamē postea decepti fuerunt a suis principib[us] vt
 eū si crederēt necq[ue] x[ristu]m. vñ ap[osto]l[us] dixit scio q[uo]d p[ro] igno-
 rantia hoc fecistis q[uo]d sc[ilicet] p[ro]ncipes seducti erāt. Ad pri-
 mū g[er] d[omi]n[u]m q[uo]d illa v[er]ba dicit ex p[ro]fona colonoz vinee p[ro] q[uo]d si
 gnāt rectores illi p[ro]pli. q[ui] eū cognouerūt eē herede iquāru[m]
 cognouerūt eū eē x[ristu]m i lege p[ro]missū. Sed cōtra hanc
 r[ati]onem v[er]b[is] esse illa v[er]ba p[ro]p[ri]e. postula a me & dabo tibi gē-
 tes hereditatē tuā eidē dicit cui d[omi]n[u]s filius me[us] es tu ego ho-
 die genui te si g[er] cognouerūt illū eē cui dicitur est postula a
 me & dabo tibi gētes hereditatē tuā. sed q[uo]d g[er] cognouerūt

est filiū dī Chri. etiā ibidē dīc q̄ agnouerūt eū eē filiū dei. Beda etiā dīc sup illud *Mat. xvi. qz nesciūt qd faciunt. notandū inquit q̄ nō pro eis orat qui quē filiū dei intellexerunt crucifigere q̄z confiteri maluerūt. s; ad hoc pōt responderi q̄ cognouerūt eū eē filiū dei nō per naturā sed p̄ excellētiā grātie singularis. Possū? tamē dicere q̄ etiā verū dei filiū cognouisse dicunt quia p̄ eū uidentia signa h̄mōi rei ueritatē habebant. quibus tñ asserere p̄pter odium et inuidiam noluerunt. ut eūz recognoscerent eē filiū dei. Ad. ij. dōm q̄ ante illa uerba p̄mititur si opa non fecissem in eis que nemo alius fecit n̄ haberent peccatū. et postea subditur nūc autē uident et ode runt et me et patrem meūz per qd ostenditur q̄ uidentes opa xpīi m̄ifica ex odio p̄cessit q̄ eum filiū dei n̄ cognouerunt. Ad. iij. dīcedum q̄ ignorantia affectata nō excusat a culpa. sed magis uidentur culpā aggravare. ostēdit enim hōiem sic uehementer esse affectū ad peccandū q̄ uult ignorantiam incurrere. ne uideat peccatum. et ideo iudei peccauerunt non solum hōimnis xpīi sed tanq̄ dei crucifigētes.*

Ad sextum sic proceditur

Uidet q̄ peccatum crucifigētiū xpm̄ nō fuit grauissimū. nō enim est grauissimū peccatū qd̄ excusatioēz habet. s; ip̄e dñs excusauit peccatū crucifigētiū dīcēs pater ignosce illis qz nesciūt quid faciūt nō q̄ peccatū eoz fuit grauissimū. De. dñs dīxit pilato *Jo. xi. qui tradidit me tibi manus peccatū habet. Ipse autē Pylat⁹ fecit xpm̄ crucifigi p̄ suos ministros. ergo uidet fuisse maius peccatū inde p̄ditoris peccato crucifigētiū xpm̄. De. fm̄ pbūz p̄. et b̄ico. nullus panē iniustū uolens. et sic ip̄e ibidē dīc nullo paciēte iniustū null⁹ facit iniustū. q̄ uolenti null⁹ facit iniustū. s; xps̄ uolūtariē ē passus ut sup̄ habitū ē non q̄ iniustū fecerūt crucifigētes xpīi. et ita eoz peccatū nō ē grauissimū. Sed ē qd̄ sup̄ illud *Mat. xxiij. dīcīt et uos implete mensurā patz̄ uestroz. Chri. dīc quātū ad ueritatēz excesserūt mensurā patz̄ suoz. illi. n. hōies occiderūt isti dēū crucifixerūt. Rñ. dō. q̄ sic dīctū ē p̄ncipēs iudeoz cognouerūt xpm̄. et si aliqua ignorātia fuit in eis fuit ignorātia affectata. que eos n̄ poterat excusare. et iō peccatū eoz fuit grauissimū. tñ ex genere peccatū. tñ ex malitia uolūtatis. Mores autē iudei grauissime peccauerūt quātū ad genus peccatū. In aliquo tñ diminuebatur eoz peccatū p̄pter eoz ignorātiā. vñ sup̄ illud *Luc. xxiij. nesciūt quid faciūt dīc Beda. p̄ illis rogat qui nesciūt qd̄ fecerūt zelū dei habentes. s; nō fm̄ scīaz. multo autē magis fuit excusabile peccatū gentiliū. p̄ quoz man⁹ crucifixus ē xps̄ qui legis scīaz n̄ habebāt. Ad. i. ḡ dō. q̄ excusatio illa dñi n̄ refert ad p̄ncipēs iudeoz. s; ad minores de p̄plo sic dētm̄ ē. Ad. ij. dō. q̄ iudas tradidit xpm̄ nō p̄lato s; p̄ncipib⁹ sacerdotū. q̄ tradiderūt eū p̄lato. fm̄ illud *Jo. xviij. gēs tua et pon tifices tui tradiderūt te mibi hōz tñ oīm peccatū fuit mai⁹ q̄z p̄lato. qui timore cesaris occidit xpm̄. et etiā q̄z peccatū miliū. q̄ mādato p̄sidis xps̄ crucifigētes eunt nō ex cupiditate sic iudas. nec etiā ex inuidia et odio sicut p̄ncipēs sacerdotū. Ad. iij. dō. q̄ xps̄ uoluit qui dīc suam passionem sic et deus eā uoluit nūq̄ tñ actiōem iudeoz uoluit. et ideo occisores xpīi ab iniusticia non excusant. et tñ ille q̄ occidit hōiem iniuriā facit nō solum hōimni s; etiā deo et reipublice. sicut etiā et ille qui occidit semetip̄m. sic h̄p̄s dīc. v. et b̄i. vñ David damnauit illū ad mortē q̄ non timuerat mittere manū ut occideret****

christum de mini quis eo petente. ut legitur. ij. Regum primo.

Questio. XLVIII.

Deinde considerādū ē

de effectu passionis xpīi. Et primo de modū efficiendi. Secūdo de ip̄o effectu. Circa primū queruntur sex. Primo utz̄ passio xpīi causauit nostraz salutem p̄ modū meriti. Secūdo utz̄ per modū satisfactiōis. Tertio utrum p̄ modū sacrificij. Quarto utz̄ per modū redēptionis. Quinto utrum esse redēptorem sit propriū xpīi. Sexto utz̄ causauerit effectum nostre salutis p̄ modū efficiētie.

Ad primū sic proceditur

Uidet q̄ passio xpīi non causauit n̄sam salutē p̄ modū meriti. passionū enim p̄ncipia nō sunt in nobis. nullus autē meret̄ aut laudat̄ nisi p̄ id cuius p̄ncipiū ē in ip̄o s; passio xpīi nihil est op̄ata p̄ modū meriti. De. xps̄ ab initio sue passiois meruit et sibi et nobis. ut sup̄ dīctū ē. sed sup̄fluum est iterum mereri id quod aliud meruerat. s; xps̄ p̄ suam passionē nō meruit nostrā salutē. De. radit merendi ē charitas. sed charitas xpīi nō fuit augmentata magis in passioē q̄ ante. ḡ nō magis meruit salutē nostram patiēdo q̄ ante fecerat. Sed ē qd̄ sup̄ illud ad *Phi. ij. p̄pter quod et de⁹ exaltauit illum. dīc Aug⁹. humilitas passionis claritas ē meritum claritas humilitatis est p̄mū. sed ip̄e clarificatus ē nō solum in seip̄o. sed etiāz i suis fidelibus. ut ip̄e dīcīt *Job. xviij. ḡ uidetur. q̄ ip̄e meruit salutem suozū fidelium. Rñ. dōm q̄ sicut sup̄ dīctū ē xps̄ data est gratia non solum sic singulari p̄sone sed inquantū ē caput ecclesie. ut scz̄ ab ip̄o redundaret ad mēbra. et ideo opa xpīi hoc modo se habent tam ad se q̄ ad sua membra sicut se habent op̄a alterius hōimnis in gratia cōstituti ad ip̄sum. manifestum est autē q̄ quicūq̄ in gratia cōstituit̄ propter iustitiam patitur ex hoc ip̄e meretur sibi salutem. sed illud *Matth. v. beati qui persecutionem patiunt̄ propter iustitiam vñ xps̄ non solum per suam passionem sibi s; etiā mōmibus membris meruit salutem. Ad. i. ergo dōm q̄ passio inquantū h̄mōi habet p̄ncipiū ab exteriori. sed fm̄ q̄ eaz̄ aliois uolūtariē sustinet habet p̄ncipiū ab interiori. Ad. ij. dōm q̄ xps̄ a p̄ncipio sue conceptionis meruit nobis salutem eternā. sed ex parte nostra erant impedimenta quedā. quibus impediebamur consequi effectum p̄cedentium meritorū. unde ad remouendū illa impedimenta oportuit xpm̄ pati. ut supra dīctum est. Ad. iij. dōm q̄ passio xpīi habuit aliquem effectum quem non habuerūt p̄cedentia merita. nō propter maiorem charitatem. sed propter genus opis. quod erat conueniens tali effectui ut patet ex rationibus supra inductis de conuenientia passionis xpīi.***

Ad secundum sic procedit

Uidet q̄ passio xpīi causauerit nostraz salutem per modū satisfactiōis. eius enim uidetur. satisfacere cuius est peccare. sicut patet in alijs penitentiē partib⁹. sed xps̄ non peccauit. fm̄ illud. i. *De. ij. qui peccatum non fecit ḡ ip̄e nō satisfecit propria passioē. De. nulli satisficit p̄ maiore offēnsā s; maria offēnsa fuit p̄parata i xpīi passioē. q̄ grauissime peccauerūt. q̄ eū occiderūt. ut sup̄ dīctū ē*

ergo videt qd p passionē xpi nō potuit deo satisfieri. **De** satisfactio importat quandam equalitatem ad culpam cum sit actus iusticie. sed passio xpi nō videt equalē eē omnibus peccatis humani generis. quia xps non est passus fm diuinitatem sed fm carnem. fm illud. i. **Pe.** iij. xpo ergo passio in carne. anima autē in qua nō est peccatum prior est q̄ caro. non ergo xps sua passione satisfecit p peccatis nostris. **Sed** cōtra est quod ex psona eius dicitur in ps. quod non rapui tunc exsoluebam. nō autem exoluit qui perfecte non satisfecit. ergo videtur qd xps paciēdo satisfecit p peccatis nostris. **Rñ.** dō. qd ille p proprie satisfecit pro offensa qui exhibet offēlo id quod eque vel magis diligit q̄ oderit offēsam xps autē ex charitate et obedientia paciēdo maius aliquid deo exhibuit q̄ exigeret reco mpenratio totius offēse. s. humani generis. **Primo** quidem ppter magnitudinē charitatis ex qua patiebatur. **Secundo** ppter dignitatē vite sue quā prolatis factioe ponebat. que erat vita dei et hominis. **Tertio** ppter generalitatem passionis. et magnitudinem doloris assumpsi. vt sup̄ dictum est. et ideo passio xpi nō solum sufficiens sed etiā sup̄abundans satisfactio fuit pro peccato generis humani. fm illud. i. **Jo.** ij. ipe est propiciatio p peccatis nostris. **Ad. i.** ergo dōm qd caput et mēbra sunt quasi vna persona mistica. et id satisfactio xpi ad oēs fideles p̄tinet. sicut ad sua mēbra. inquantū etiam duo hoies sunt vnum in charitate vnus pro alio satisfacere potest. vt infra patebit. **Non** est autē similis rō de confessione et contritione quia satisfactio consistit in actu exteriori. ad quē assumi oportet instrumenta inter que cōputantur etiam amici. **Ad. ij.** dōm qd maior fuit charitas xpi patientis q̄ malicia crucifigētiū. **Et** ideo plus potuit xps satisfacere sua passiōe q̄ crucifigētes offendere crucifigendo et occidendo. in q̄ passio xpi sufficiens fuit et sup̄abundans ad satisfaciendum p peccatis crucifigētiū ipm. **Ad. iij.** dōm qd dignitas carnis xpi nō est estimāda solum fm carnis naturā. sed fm psonā assumētē. i. q̄ruz. s. erat caro dei. ex q̄ habebat dignitatē ifinitaz

Ad tertium sic procedit

videtur qd passio xpi non fuerit operata p modum sacrificij. veritas enim debet respondere figure. sed in sacrificij veteris legis que erant figure xpi nūq̄ offerebatur caro humana quinimo hec sacrificia nebanda habebantur fm illud ps. effunderunt sanguinem innocentē. sanguinem filioꝝ suozū et filiaz. quas sacrificauerūt sculplib. et. ergo videt qd passio xpi sacrificiū dici nō possit. **De.** **Aug.** dicit. x. de ci. dei. qd sacrificiū visibile inuisibile sacrificij ē sacramētū. i. sacram signū. s. passio xpi nō ē signū s. magis signatū p alia signa. s. videt qd passio xpi nō sit sacrificiū. **De.** quicūq̄ offert sacrificiū aliquid sacrificij facit. vt ipsum nomē sacrificij demōstrat. illi autē qui xpm occiderūt nō fecerūt aliquid sacrificij. s. magnā maliciā ppetrauerunt. s. passio xpi magis fuit maleficiū q̄ sacrificiū. **Sed** est qd **Apl̄s** dicit ad **Ep̄b.** v. tradidit semetipm p nobis oblationē et hostiā deo in odorez suauitatis. **Rñ.** dōm qd sacrificiū p̄tinet dicit aliquid factū in honore p̄tē deo debitū ad eū placandū. et inde est vt **Aug.** dicit. x. de ciui. dei. verum sacrificiū est omne opus quod agitur vt sancta societate deo inberem⁹ relatum scz ad illū finē boni quo veraciter beati esse possumus. **Ab.** aut vt ibidē subditur seipm obtulit in passione p nobis. et hoc ipm opus qd voluntarie passione sua

stinuit fuit deo maxie acceptū. v. pote et charitate. p̄ueniens. vñ manifestū ē qd passio xpi fuit verū sacrificiū sic ipe postea subdit in eodē libro. hui⁹ veri sacrificij multiplicitia varia q̄ signa erant sacrificia prima sanctorū. cuz hoc vñ p̄ multa figurat. tan q̄ verbis multis res vna diceret. vt sine fastidio multū emē daret. **Et** cū quatuor p̄siderentur in omni sacrificio vt **Aug.** dicit in. iij. de tri. scz cui offerat quod offeratur. a quo offeratur et pro q̄ bus offeratur idē ipse qui vnus verusq̄ mediator p sacrificiū pacis reconciliat nos deo vñ cum illo maneret cui offerebat. vñ i se faceret. p quibus offerebat. vnus ipse esset qui offerebat et qd offerebatur. **Ad. i.** s. dōm qd licet veritas respōdeat figure quātū ad aliqd nō tamen quātū ad omnia. qz oportebat qd veritas figuram excedat. et ideo conuenienter figura huius sacrificij quo caro offertur pro nobis fuit caro. non hominum sed alioꝝ aialium. significantium carnem xpi que est perfectissimum sacrificiū. **Primo** quidem ex eo qd ē humane nature caro congrue p hominib⁹ offertur. et a eis sumit sub sacramēto. **Secundo** qz ex hoc qd erat passibilis et mortalis apta erat ymolationi. **Tertio** qz ex hoc qd erat sine peccato efficax erat ad emundanda peccata. **Quarto** qz ex hoc qd erat caro ipsius offerentis erat deo accepta. ppter charitatem suā. deo carne offerentis. vñ dicit **Aug.** in. de trini. quid tā p̄gruenter ab hoib⁹ sumeret quod p eis offereret q̄ humana caro. et qd tā aptū hinc ymolatioi q̄ caro mortalis. et qd tam mūdūz p mundandis vicijs mortaliū q̄ sine cogitatione carnalis concupiscentie caro nata in vtero. et ex vtero virginali. **Ad. ij.** dōm qd **Aug.** ibi loquitur de sacrificijs visibilibus figurabilib⁹. **Et** nō ipsa passio xpi licet sit aliquid signatū p aliqua sacrificia figura. et tñ signum alicuius rei obseruande a nobis. fm illud. i. **Pe.** iij. xpo s. passio in carne et vos eadē cogitatione armamini. qz qui passio est i carne desit a peccatis. vt iam nō hoim desiderijs sed voluntati dei qd reliquū est in carne viuat temporie. **Ad. iij.** dōm qd passio xpi ex pre occidētū ipsam fuit maleficiū. sed ex pre ipsius ex charitate patientis fuit sacrificiū. vnde hoc sacrificiū ipse p̄s obtulisse dicit. nō autē illi qui eū occiderūt.

Ad quartū sic proceditur

videt qd passio xpi non fuerit operata nostram salutem p modum redemptionis. nullus enim emit vel redimit quod suuz eē non desit. sed homines nunq̄ desierunt esse filij dei fm illud ps. domini est terra et plenitudo eius. s. videtur qd xps non redemit nos sua passione. **De.** sicut dicit **Aug.** xij. de tri. dyabolus a xpo iusticia iupan⁹ dus fuit. sed hoc exigit iusticia vt ille qui inuasit dolose re alienam debeat p̄uari. quia fraus et dolus nemini patrocinarī debet. vt etiaz iura hūana dicunt. **Cum** s. dyabol⁹ creaturā dei. s. hoiez dolose decepit et sibi subiugauerit videtur qd non debuit homo p modū redemptionis ab ei⁹ eripi potestate. **De.** quicūq̄ emit et redimit aliquid p̄cū soluit ei qd possidebat. s. xps nō soluit sāguie suo qd dē eē p̄cū redēptiōis nēe dyabolo. qd nos captiuos tenebat. nō s. xps sua passiōe nos redemit. **Sz** est qd dē. i. **Pe.** i. nō corruptibili. auro vt argēro redē p̄tē deo vna p̄tē p̄tē paterne traditiois. s. p̄cū sāguie. q̄ si agni itim maculan et icōramiat xpi. et ad **Gal.** iij. et xps nos redemit de maledicto. fact⁹ p nobis maledictum. dicitur autem pro nobis factus maledictum inquantū pro nobis passus ē in ligno vt sup̄ dictū ē. s. p passione suā nos redēit

Rñ. dñm qd p peccatum homo dupliciter obligat
 erat. Prio quide seruituti peccati quia qui facit peccat
 tum seruus est peccati. vt dicitur Job. viij. r. ij. Pe. ij. a
 quo quis supatus est huic r seruus adiectus est. quia g
 dyabolus hominē supauerat inducendo euz ad peccatū
 homo seruituti dyaboli adiectus ē. Secūdo quātū ad rea
 tum pene. quobomo erat obligatus fm dei iusticiā. r hoc
 est seruitus quedam. ad seruitutem enīz pñet qd aliquis
 paciatur quod non vult cum liberi hominis sit vti seipso
 vt vult igitur quia passio xpi fuit sufficiens r suphabun
 dans sacrificium pro peccato r pro reatu humani generis
 eius passio fuit quasi quoddā precium. per quod libera
 ti sumus ab vtrāq obligatione. nam ipsa satisfactio qua
 quis satisfacti siue pro se siue pro alio. precium quoddāz
 dicitur. quo se redimit a peccato r pena fm illud Dan.
 iij. peccata tua elemosinis redime xps aut satisfecit nō qd
 dem pecuniam dando aut aliquid bñdī. sed dando id
 quod fuit maximū seipsum p nobis. r ideo passio xpi di
 citur esse nostra redemptio. Ad. i. g dñm qd homo di
 citur eē dei dupliciter. vno modo inquātū subicitur po
 restati eius r hoc modo homo nōqz definit esse dei. fm il
 lud. Dan. iij. damnatur excelsus i regno hoim r cuiqz
 voluerit dabit illis Alio modo per vnionem charitatis ad
 deum. qd dicitur ad Ro. viij. si quis spiritum dei non
 habet hic non est eius Pmo g modo homo nunqz de
 fit esse dei Secūdo modo desit eē dei per peccatum. r
 ideo inquātū fuit a peccato liberatus xpo passio satisfaci
 ente dicitur p passionem xpi esse redemptus. Ad. ij.
 dñm qd homo peccando obligatus erat r deo r dyabolo
 quātū enim ad culpam deum offenderat. r dyabolo se
 subdiderat ei consentiēs vnde ratione culpe nō erat fact
 seruus dei. sed potius a dei seruitute recedēs. dyaboli ser
 uitutem incurrerat deo iuste hoc permittente propter of
 fensam in se commissam. sed quātū ad penam principa
 liter homo deo erat obligat sicut summo iudici. dyabo
 lo aut tanqz tortori. fm illud Matt. v. ne forte tradet te
 aduersarius tuus iudici. r iudex tradat ministro id. ē an
 gelo penarum r crudeli. vt Cbr. dicit quāuis ergo dyab
 olus iniuste qñtū in ipso erat hominē sua fraude decep
 tum sub seruitute teneret r qñtū ad culpam r qñtū ad
 penam iustum in erat hoc hominē pari deo pmittere quā
 tum ad culpam r ordinante quantum ad penā. r ideo p
 respectum ad deum iustitia erige bat qd homo redimeret
 non autem p respectum ad dyabolum. Ad. iij. dñm
 qd quia redemptio requirebatur ad hominis liberationē
 p respectum ad deum nō autē p respectum ad dyabolum
 non erat precium soluenduz dyabolo sed deo. r ideo xps
 sanguinem suum qui est precium nostre redemptionis
 non dicitur obtulisse dyabolo sed deo

Ad quintū sic proceditur

videtur qd eē redemptorem non sit proprium xpi. dicit
 enim in ps. redemisti me domine deus veritatis. sed eē
 dominum deum veritatis conuenit tōi trinitati. non g
 est propriuz xpo. Pre. ille dicitur redimere qui dat
 precium redemptionis. sed deus pater dedit filium suuz
 redemptorem pro peccatis nostris. fm illud ps. redemp
 tionem misit dominus populo suo. glo. id est. xpm qui
 dat redemptionem captiuis. ergo non solum xps sed etiā
 deus pater nos redemit. Pre. non solū passio xpi sz
 etiam alioy sanctorum pñcia fuit ad nostram salutem.
 fm illud ad Col. i. gaudeo in passiōibus pro vobis. r ad

impleo ea que defunt passionum xpi in carne mea. s cor
 pore eius quod ē ecclesia. ergo non solum xps debet dici
 redemptor sed alij facti. Sed ē est quod dicit ad Gal.
 iij. nos redemit de maledicto legis factus pro nobis ma
 ledictum. sed solus xps factus ē p nobis maledictum. g
 solus xps debet dici redemptor. Rñ. dñm qd ad hoc qd
 aliquis redimat duo requiruntur. scz actus solutionis. r
 precium solutum. si enī aliquis soluat p redemptione ali
 cuius rei precium si non ē suū sed alterius non ipse dicit
 redimere principaliter sed magis ille cuius est precium
 precium aut redemptiois nō ē sanguis xpi vel vita eius
 corporalis que ē in sanguine. quā ipse xps exiuit. vnde
 vtrūqz istoz ad xpm pñet imediate inquātū est bñ. sz ad
 totam trinitatem inquātū est causa prima r remota cui
 erat et ipsa vita xpi sicut primi auctoris. vt a qua inspira
 tum fuit ipsi boi xpo vt pateretur pro nobis. r ideo esse
 imediate redemptorem est proprium xpi. inquātū est bo
 mo. quāuis ipsa redemptio possit attribui tōi trinitati
 sicut prime cause. Ad. i. g dñm qd glosa sic exponit. tu
 domine deus veritatis redemisti me in xpo clamante in
 manus tuas domine comendo spm meuz r sic redemp
 tio imediate pertinet ad hominē xpm. principaliter au
 tem ad deum. Ad. ij. dñm qd precuz nostre redemptio
 nis homo xps soluit imediate. sed de mandato patris.
 sicut primordialis actoris. Ad. iij. dñm qd passiones
 sanctorum proficiunt ecclesie. non quidem per modum
 redemptionis. sed per modum exhortationis r exempli.
 fm illud. i. Cor. i. nonne tribulamur pro vestra exhorta
 tione r salute.

Ad sextum sic proceditur

videtur qd passio xpi non fuerit opata nostram salutem
 per modum efficientie. causa enim efficiens nostre salu
 tis est magnitudo diuine virtutis. fm illud Esa. lix. ee
 ce non est abscissata manus eius vt saluare non possit.
 xps aut crucifixus est ex infirmitate vt dicit. ij. Cor. xliij.
 non g passio xpi efficienter opata est salutem nostram.
 Pre. nullum agens corpale efficienter agit nisi per cō
 tactum vnde etiam r xps tangendo mundauit leprosz
 vt ostenderet carnem suam saluiferam virtutem habere
 sicut Cbr. dicit. sed passio xpi nō potuit cōtingere. om
 nes homines ergo non potuit efficienter opari omniuz
 hominum salutem. Pre. non videt eiusdem esse opa
 ri per modum virtutis r per modum efficientie. quia ille
 qui meretur ex peccat effectum ab alio. sed passio xpi opa
 ta est nostram salutem per modum meriti nō ergo p mo
 dū efficientie. Sed contra est qd dicitur. i. Cor. i. qd
 verbus crucis in his qui salui fiunt est virtus. sed virtus
 dei efficienter opatur nostraz salutem. ergo passio xpi in
 cruce efficiēter operata est nostram salutem. Rñ. dñ.
 qd duplex est efficiens principale r instrumentale. effi
 ens quidem principale humane salutis deus est. quia ve
 ro humanitas xpi est diuinitatis instrumentum. vt sup
 dictū est. ex cōsequenti omnes actiones r passiones xpi
 instrumenta liter operantur in virtute diuinitatis ad hu
 manam salutem. r fm hoc passio xpi efficienter causat sa
 lutem nostraz. Ad. i. g. dñm qd passio xpi relata ad car
 nem xpi congruit infirmitati assumpte. relata vero ad di
 uinitatem consequit ex ea infinitam virtutē. fm illud. i.
 Corinti. i. quod infirmum est dei fortius est dominibus
 quia scilicet ipsa infirmitas cōstiti in quantum. f. est dei
 habet virtutem excedentem omnez virtutem humanam

Ad. ij. dō. q passio xpi licet sit corporalis habz tñ vit
tutē spūale ex diuinitate vnitā. nō p spūale contractū ef
ficaciam forit. s. p fidez a fidei sacramēta. fm illud Apli.
quē proposuit ppiciatorē p fidem in sanguine ei. **Ad**
ij. dōm q passio xpi fm q opatur ad diuinitatem eius
agit p modū efficiētie. iquātū vero opatur ad voluntatē
anime xpi agit p modū meriti. fm vero q consideratur i
ipsa carne xpi agit p modū satisfactiois. iquātū p eaz
liberamur a reatu pene. p modū vero redēptionis. in qua
rum per ea liberamur a reatu culpe. p modū autē sacrificij
in quātum p eam recōdāmur deo vt infra dices.

Questio XLIX.

Deinde considerādū

De effectib' passiois xpi. et circa b q̄ritur sex
Prō vtz p passionē xpi sim' liberari a pecca
to. **Secūdo** vtz p eā simus liberari a potestate dyaboli.
Tertio vtz p eā sim' liberari a reatu pene. **Quarto** vtz
p eā sim' deo recōdāri. **Quinto** vtz p eam sit nobis ap
ta ianua celi. **Sexto** vtz p eam adeptus fuerit exalta
tionem.

Ad primū sic proceditur

Videtur q p passionem xpi nō sumus liberari a peccato.
liberare em a peccato est ppriū dei. fm illud Esa. xliij. ego
sum qui deleo iniquitates tuas ppter me. xps aut nō est
passus fm qd deus sed fm q homo. q passio xpi non li
berauit nos a pctō. **Pre.** corpale nō agit in spūale. sed
passio xpi corpalis est. peccatum aut nō nisi in aia que est
spūalis creatura ergo passio xpi non potuit nos libera
re a peccato. **Pre.** nullus pōt liberari a pctō quod nō
dum pmissit sed quod in postē est pmissurus. cū g mul
ta peccata post xpi passionē sunt cōmissa a tota die pmit
tantur. videt q per passionē xpi non sumus a pctō libe
rati. **Pre.** posita causa sufficienti nihil aliud requirit
ad effectū inducendū. requirunt autē alia ad remissionē
peccatorū scz bapismus a penitētia. g videtur q passio
xpi nō sit sufficiens causa remissionis peccatorū. **Pre.**
Prover. x. dicit vniuersa delicta opit charitas. a. xv. dicit
tur p misericordiam a fidem purgant pctā. s. multa sūt
alia de quibus habemus fidem a q sunt puocatiua cha
ritatis. ergo passio xpi nō ē ppria causa remissionis pec
catorū. **Sed** ē qd dicit Apo. i. dilexit nos a lauit nos
a peccatis nōstris in sanguine suo. **Rñ.** dōm q passio
xpi ē ppria causa remissionis peccatorū triplē. primo qdē
p modū puocantis ad charitatē. quia vt Apo. dicit ad
Rō. v. cōmendat deus suam charitatē in nobis qz cū in
imici essemus xps p nobis mortuus ē. consequimur autē
venā peccatorū p charitatē fm illud Luc. vi. dimissa sūt
ei pec. mul. quo. di. mul. secūdo passio xpi causat remissio
nem peccatorū p modū redēptionis. qz enim ipse est
caput nostz p passionē suā quā ex charitate a obediē
tia sustinuit liberari nos tanqz mēbra a peccatis. p pre
cium sue passionis. sicut si homo p aliquod opus merito
riuz qd manu exerceat redimeret se a peccato qd pedibz
cōmississet. sicut enim naturale corpus ē vnū ex membroz
diuersitate consistens. ita tota ecclesia que ē misticū cor
pus xpi ppurat quasi vna psona cū suo capite qd ē xps
Tertio p modū efficiētie iquātū caro s. quā xps passio
nem sustinuit est istrumētū diuinitatis. ex quo ei' passio
nes a actiones opantur in virtute diuina ad expellendū

peccatū. **Ad. i.** ergo dōm q licet xps nō sit passus fm
qd deus tamē caro ei' est diuinitatis istrumētū. a ex hoc
passio eius habet quādā diuinā virtutē ad expellendū pctm
vt dictum ē. **Ad. ij.** dōm q passio xpi licet sit corpora
lis foritur tñ quādā spūalem virtutē ex diuinitate. cur'
caro ei vnita ē in istrumētū fm quā quidē virtutē passio
xpi ē causa remissionis peccatorū. **Ad. iij.** dōm q xps
sua passione nos a peccatis liberari causa. id est instrumē
tus causam nosre liberationis. ex qua possent quecunqz
peccata q̄cunqz remitti vel pterita vel p̄sentia vel futu
ra. sicut si medicus faciat medicinā ex qua possint etiā
quicūqz morbi sanari. etiā in futurū. **Ad. iij.** dōm q
passio xpi p̄cessit vt cā quedā vniuersal' remissionis pec
catorū sicut dictū ē. necesse ē tñ q singulis adhibeat ad ve
lenonem p̄ri op̄ peccatorū. hoc aut sit p bapismus a pe
nitentiam a p alia sacramēta. que habet virtutē ex passio
ne xpi. vt infra dicitur. **Ad. v.** dōm q etiā p fidez appli
catur nobis passio xpi. ad recipiēdum fructū ipsius fm il
lud ad **Rō. iij.** quē p̄posuit deus ppiciatorē p fidē in sang
uine eius. fides aut p quā a pctō mūdāmur nō ē fides i
formis. q pōt etiā cū pctō eē. s. ē fides formata p charita
tem. vt sic passio xpi nobis applicet nō solū quātū ad intel
lectum s. quātū ad affectū. a p hūc etiā modū dimittunt
peccata ex virtute passionis xpi.

Ad secundū sic proceditur

Videtur q p passionē xpi nō sumus liberari a potestate
dyaboli. ille. nō habet potestatem in sup aliquos in quibus
nihil sine pmissione alterius facere potest. sed dyabolus
nūq̄ potuit aliquid noc umētū boi facere nisi ex pmissio
ne diuina. sicut patet **Job. i.** a. ij. q potestate diuina acce
pra euz primo i rebus posita i corpore lesit a sile **Mat.**
v. dicit q demones nisi xpo cōcedente nō potuerūt por
cos intrare. ergo dyabol' nūq̄ habuit i boiō potestatem.
a ita per passionē xpi non sumus a potestate dyaboli libe
rati. **Pre.** dyabolus potestatem suā i hominibus ex
erctet temptādo a corporalit ex verando. sed hoc ad huc in
hominibus opatur post xpi passionem. ergo non sumus
per passionem xpi ab eius potestate liberati. **Pre.** vir
tus passionis xpi in p̄petuum durat. fm illud ad **Heb.**
x. vna oblatione consumauit sanctificatos in sempiter
num. sed liberatio a potestate dyaboli nec est vbiz. qz in
multis partibus mundi ad huc sunt ydolatrie nec enām
erit ex p̄pet. quia tēpore antixpi. maxime suam potesta
tem exercebat in hominum nocumēto. de quo dicit. ij. ad
Test. i. q eius aduentus erit fm operationez sathane. in
omne virtute a signis a prodigijs mendacibus. a in om
ni seductione iniquitatis. ergo videtur q passio xpi non
sit causa liberationis humani generis a potestate dyabo
li. **Sed** cōtra est quod dominus dicit **Job. xij.** passio
ne imminente. nunc p̄nceps huius mundi eicitur iō
ras. a ego cum exaltatus fuero a terra omnia trābam ad
me ipsum. Est autem exaltatus a terra per crucis passioez
ergo p eius passionem dyabolus est a potestate hominū
eictus. **Rñ** dōm q circa potestātē quā dyabolus in
homines exercebat ante christi passionem tria sunt consi
deranda. **Primū** quidem est ex parte hominis qui
suo pctō meruit vt i potestātē dyaboli traderet. p cui' tēp
tationē fuerat supat'. aliud ē ex pte dei. quē bō peccādo
offēderat. q p suā iusticiam reliquat boiēm p̄ān dyaboli

Tertius est ex parte dyaboli qui sua nequissima voluntate hominem a consecutione salutis impediabat. Quatuor ad primum homo est a potestate dyaboli liberatus per passionem xpi. in quantum passio xpi est causa remissionis peccatorum ut dictum est. Quatuor autem ad secundum passio xpi nos a potestate dyaboli liberauit. in quantum nos deo reconciliauit ut infra dicitur. Quatuor ad tertium passio xpi nos a dyabolo liberauit. in quantum in passione xpi excedit modum potestatis sibi tradite a deo. machinando in morte xpi. quod non habebat meritum mortis. cum esset absque peccato. unde Aug. dicit. xpi de tri. iusticia xpi dyabolus victus est. quod cum in eo nihil morte dignum inueniret occidit eum. cum etiam vniuersos iustos et rectos quos tenebat liberi dimittant in eum credentes que sine villo debito occidit. Ad. i. g. dicitur quod non dicit sic dyabolus potestatem in homine habuisse. quasi possit eis nocere deo non permittente. sed quod iuste permittit nocere hominibus. quos temptando ad suum consensum perduxerat. Ad. ii. dicitur quod dyabolus etiam nunc quidem potest deo permittente homines temptare. quantum ad animam. et veritate. quantum ad corpus. sed tamen preparatus est homini remedium et passione xpi quo se potest tueri contra hostis impugnationem ne deducatur in interitum mortis eterne. Et quicumque ante passionem xpi dyabolo resistebant per fidem passionis xpi hoc facere poterant. licet passione xpi nondum per acta quantum ad aliquid nullus potuit dyaboli manus euadere. ut scilicet non descenderet ad infernum a quo post passionem xpi se possunt homines eius virtute tueri. Ad. iii. dicitur quod deus permittit dyabolo posse decipere homines certis personis temporibus et locis. sed occultam rationem iudiciorum suorum. sed tamen per passionem xpi semper est paratum hominibus remedium se tueri propter nequicias demonum. etiam tempore antixpi. si aliqui hominum remedio vti negligant nihil deperit efficacie passionis xpi.

Ad tertium sic procedit

Videtur quod per passionem xpi non fuerint homines liberati a pena peccati. precipue enim pena peccati est eterna damnatio. sed illi qui damnati erant in inferno per suis peccatis non sunt per passionem xpi liberati. quod in inferno nulla est remedium. g. videtur quod passio xpi non liberauit homines a pena. De. illis qui sunt liberati a reatu pene non est alia qua pena iniungenda. sed penitentibus iniungitur pena satisfactoria. non ergo per passionem xpi sunt homines liberati a reatu pene. De. mors est pena peccati. sed illud ad Rom. vi. stipendia peccati mors. sed adhuc post passionem xpi homines moriuntur. g. videtur quod per passionem xpi non sumus a reatu pene liberati. Sed contra est quod dicitur Eccl. liij. xre languores nostros ipse tulit. Rn. dicitur quod per passionem xpi liberati sumus a reatu pene duplite. Uno modo directe. in quantum scilicet passio xpi fuit sufficiens et superabundans satisfactio per peccatis totius humani generis. exhibita autem satisfactio sufficienti tollitur reatus pene. Alio modo indirecte. in quantum scilicet passio xpi est causa remissionis peccati. in quo fundatur reatus pene. Ad. i. g. dicitur quod passio xpi sortitur effectum suum in illis quibus applicatur per fidem et charitatem et pfidei sacramenta. et ideo dampnati in inferno qui predicto modo passioni xpi non coniungunt effectum eius percipere non possunt. Ad. ii. dicitur quod sicut dicitur est ad hoc quod sequamur effectum passionis xpi oportet nos ei configurari. configuramur autem et baptismo sacramentaliter. sed illud ad Rom. vi. consepulsi sumus ei per baptismum in morte. unde bap-

tisatis nulla pena satisfactoria imponitur. quod sunt totaliter liberati per satisfactionem xpi. quia vero xps semel in peccatis nostris mortuus est. ut dicit. i. De. iiij. ideo non potest homo secundo figurari morti xpi. per sacramentum baptismi. unde oportet quod illi qui post baptismum peccant configurantur xpo per aliquod penitentiam vel satisfactionem quam in seipsis sustineant. que tamen multo minor sufficit quam esse condigna peccato. cooperanti satisfactione xpi. Ad. iiij. dicitur quod satisfactio xpi habet effectum in nobis in quantum in corpore et in membris capiti. sicut supra. membra autem oportet capiti esse conformia. et ideo sicut xps primo quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis et per passionem ad gloriam immortalitatis ipse ita et nos qui sumus membra eius per passionem ipsius liberamur quidem a reatu cuiuslibet pene. ita tamen quod primo recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum. quo ascribimur in hereditatem glorie immortalitatis. adhuc corpus passibile et mortale habentes postmodum vero configurati passioni et morti xpi in gloriam immortalem perducimur. sed illud ad Rom. viij. si filij dei et heredes. heredes quidem dei coheredes autem xpi. Si tamen comparimur in simul glorificemur.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod per passionem xpi non sumus deo reconciliati. reconciliatio enim non habet locum inter amicos. sed deus semper dilexit nos. sed illud Sap. ix. diligis omnia que sunt et nihil odisti eorum que fecisti. g. passio xpi non reconciliauit nos deo. De. non potest idem esse principium et effectus. unde gratia que est principium mercedi non cadit sub merito. sed dilectio dei est principium passionis xpi. sed illud Job. iij. sic deus dilexit mundum ut filij sui vniuersum daret. g. non videtur quod per passionem xpi sumus deo reconciliati. ita quod deus nos amare incipit. De. passio xpi impleta est per homines xpm occidentes. quod ex hoc grauius deum offenderet. g. passio xpi magis est causa indignationis quam reconciliationis dei. Sed est quod Aplos dicit ad Rom. v. reconciliati sumus deo per mortem filij eius. Rn. dicitur quod passio xpi est causa reconciliationis nostre ad deum duplite. vno modo quantum ad remotionem peccati per quod homines constituntur inimici dei sed illud Sap. xiiij. simul odio sunt deo impietas et impietas eius. et in peccato odisti omnes qui operantur iniquitatem. alio modo in quantum est deo sacrificium acceptissimum. est enim hoc propter sacrificium effectus ut per ipsum placeat deus. sic cum homo offensa in se commisit remittit propter aliquod obsequium acceptum quod ei exhibetur. unde dicit. i. Reg. xvi. si dominus irascatur te aduersus me oderetur sacrificium. et simile tamen bonum fuit quod xps voluntarie passus est quod propter hoc bonum in natura humana inuenitur deus placatur est super omni offensa generis humani. quantum ad eam quod xpo passio coniungitur sed in modum permixtum. Ad. i. g. dicitur quod deus diligit omnes homines quantum ad naturam quam ipse fecit ostendit tamen eos quantum ad culpam. quam contra eum homines committunt. sed illud Eccl. xij. alius in odio habet peccatores. Ad. ii. dicitur quod xps non dicit quantum ad hoc nos deo reconciliasse quod deus nos amare incipit cum scriptum sit Die. xxi. i. charitate perpetua dilexi te. sed quod per passionem xpi est sublata odij causa tamen propter oblationem peccati. tamen propter reconciliandorum acceptabilioris boni. Ad. iiij. dicitur quod sicut occisores xpi homines fuerunt. ita et xps occisus. maior tamen fuit charitas xpi pacientis quam iniquitas occisorum. et ideo passio xpi magis valuit ad reconciliandum deo totum genus humanum quam ad provocandum iram toti generi humano.

Ad quintū sic proceditur

Videtur quod xps sua passione nō aperuit nobis ianuam ce-
li. dicit. n. puer. xi. seminanti iusticiam merces fidelis sed
merces iusticie est introitus regni celestis etiam absq; pas-
sione xpi. nō q̄ passio xpi est cōspiciōnis ianuē celestis reg-
ni. ¶ Pre. ante passionem xpi helyas raptus est in celū
vt dicitur. iij. Reg. ij. sed effectus non precedit causam. q̄
videtur quod apertio ianuē celestis non sit effectus passio-
nis xpi. ¶ Pre. sicut legitur Matt. ij. xpo baptisato apertū sūt
celi. sed baptisimus precessit passionem. q̄ apertio celi non
est effectus passionis xpi. ¶ Pre. dicit. ij. dicitur. ascen-
dit pandens iter ante eos. sed nihil aliud videtur pande-
re iter celi q̄ eius ianuam apere. ergo videtur quod ianuā
celi sit nobis aperta non per passionem. sed per ascensionem
xpi. ¶ Sed contra est quod Aplos. dicit ad Heb. x. habem-
us fiduciam in introitu sanctorum scilicet celestium. in
sanguine xpi. ¶ Rñ. dōm quod clausio ianuē est obstacu-
lum quoddam p̄hibens homines ab ingressu. p̄hibet
benē autem homines ab ingressu regni celestis propter
peccatum. quia sicut dicitur Esa. xxxv. via illa sancta voca-
tur et non transibit per eam pollutus. Est autem duplex
peccatum impediens ab ingressu regni celestis. Unum
quidem commune totius humane nature. quod est pec-
carum primi p̄ntis. et per hoc peccatum p̄cluditur homi-
ni aditus regni celestis. unde dicitur Gn. ij. q̄ post pec-
carum primi hominis collocavit deus cherubin et flāme-
um gladium atq; versatilem ad custodiendam viam lig-
ni vite. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusq;
persone. quod per p̄ntis actus committitur vniuscuiusq;
hominis. per passionem autem xpi liberati sumus nō so-
lus a peccato cōmūi totius humane nature et quantum
ad culpam et quantum ad reatum pene ipso solvente p̄
nobis. sed etiam a peccatis p̄p̄rijs singulorum. qui cō-
municat eius passioni per fidem et charitatem et fidei sa-
crāmēta. et iō per passionē xpi aperta est nobis ianuā reg-
ni celestis. et hoc est quod Aplos. dicit ad Heb. ix. quod xps as-
sistens pontifex futurorum bonorum per p̄p̄rium sang-
uinem introiuit semel in sancta redemptione eterna inue-
ta et hoc signatur Au. xxxv. vbi dicitur quod homicida ma-
nebit ibi scilicet in civitate refugij. donec sacerdos mag-
nus qui oleo sancto unctus est moriatur. quo mortuo po-
terit in domum suam redire. ¶ Ad. i. q̄ dōm quod sancti pa-
tres operando opa iusticie meruerunt introitum regni ce-
lestis per fidem passionis xpi. fm̄ illud ad Heb. xi. sancti
per fidem vicerunt regna et opati sunt iusticiā. per quā
etiam vnusquisq; a peccato purgabatur. quātū pertinet
ad emendationem p̄p̄rie persone. non tamen alicuius
fides vel iusticia sufficiebat ad remouendum impedimē-
tum quod erat per reatum totius humane creature. quod q̄
dem remouit est p̄prio sanguinis xpi et ideo ante passio-
nem xpi nullus introire poterat regnum celeste ad p̄scē-
do. s. beatitudinē eternam. que consistit in plena dei frui-
tione. ¶ Ad. ij. dōm quod helyas subleuatus est in celū
aereum non autem in celum empirreuz qui est locus be-
atorum. similiter nec enoch. sed raptus est ad paradysum ter-
restrem. vbi cū helya simul viuere creditur. vsq; ad aduē-
tum antixpi. ¶ Ad. iij. dōm quod sicut supra dictum ē xpo
baptisato apertū sunt celi n̄ propter xpm cui semper celus
patuit. sed ad significandum quod celum apertū baptisatis
baptisatorum xpi. qui habet efficaciaz ex passione xpi. ¶ Ad
iij. dōm quod xps sua passione meruit nobis introitū regni

celestis. et impedimentum remouit. sed p̄ suam ascensio-
nem nos quasi in possessionem regni celestis introduxit
Et ideo dicitur quod ascendens pandit iter ante eos.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod xps p̄ suam passionē non meruit exaltari. sic
enī cognitio veritatis ē p̄p̄riū deo. ita et sublimitas. fm̄
illud ps. excelsi sup̄ oēs gētes dñs. et sup̄ celos gloria ei?
sed xps fm̄ quod homo habuit cognitionem omnis verita-
tis. non ex aliquo merito p̄cedēte. sed ex ipsa vnione dei
et hominis. fm̄ illud Jo. i. vidimus gloriā eius quasi vni-
geniti a patre plenum gratie et veritatis. q̄ neq; exaltatio-
nem habuit ex merito passionis. sed ex sola vnione. ¶
Pre. xps meruit sibi a primo instanti sue conceptionis
vt sup̄ habitū est. non autem maior charitas fuit in eo tē-
pore passionis q̄ ante. cum q̄ charitas sit merendi prin-
cipium videtur quod non magis meruit per passionem suā
exultationem q̄ ante. ¶ Pre. gloria corporis resul-
tat ex gloria anime. vt Aug. dicit i Ep̄la. ad dyoscor. sed
xps per passionem suam non meruit exultationem quātū
ad gloriā anime. quia anima eius fuit beata in p̄cipio
in instanti sue conceptionis. q̄ etiam neq; per passionē me-
ritū exaltari. quantum ad gloriā corporis. ¶ Sed con-
tra est quod dicitur ad Phil. ij. factus est obediens vsq; ad
mortē. mortē autem crucis. p̄pter quod deus exaltauit il-
lum et Rñ. dōm quod meritū imponat quandā equali-
tatem iusticie. vñ Aplos dicit ei qui opatur merces impu-
tatur fm̄ debitum. cum aut aliquis ex sua iniusta volun-
tate sibi attribuit plusq; debeat iustū est quod diminuat
enā quātū ad id quod sibi debebatur. sicut cū quis furat
vnam ouem reddat quattuor. vt dicitur Exo. xxij. et hoc
dicitur mereri in quātū p̄ hoc punitur cuius ē iniusta vo-
luntas. ita enā cū aliquis sibi ex iniusta voluntate subtrahit
quod debebat habere meret vt sibi amplius aliqui i sup̄ ad-
datur quasi merces iuste voluntatis et inde est quod sicut dē
Luc. xij. qui se humiliat exaltabit xps autē in sua passio-
ne seipsum humiliat infra suam dignitatē quantum ad
quattuor. Primo quidē quātū ad passionē et mortē eius
debito. non erat. Secūdo quātū ad locū. quod corpus eius
positū est in sepulchro. anima autē in inferno. Tertio quātū
ad confusionem et obprobria que sustinuit. Quarto
quātū ad hoc quod est traditus humane potestati. fm̄ quod ipse
pylato dixit Job. xij. non haberes in me potestatem nisi
datum tibi fuisset desup̄. Et ideo p̄ suā passionē meruit
exaltari quantum ad quattuor. primo quidē quātū ad glo-
riosam resurrectionē. vñ dicitur in ps. tu cognouisti ses-
sionem meā. id est humilitatē passiois mee. et resurrectio-
nem meam. secūdo quātū ad ascensionem in celū. unde
dicit ad Ep̄la. iij. descendit p̄rio in inferiores partes ter-
re qui autē descendit ipse est et qui ascendit sup̄ omnes ce-
los. tertio quantum ad confessionē paterne dētre. et ma-
nifestationem diuinitatis ipsius. fm̄ illud Esa. liij. Exal-
tabitur et eleuabitur et sublimis. erit valde. sicut obstru-
uerunt super eum multi sic in gloriā erit inter viros as-
pectus eius. et ad Phil. v. dicitur factus est obediens vsq;
ad mortem. mortem autem crucis. propter quod deus
exaltauit illum. et dedit illi nomē quod est super omne no-
mē vt. s. q̄ ab oībo nominetur deus et oēs sibi reuerentiā
exhibeant sicut deo. et hoc est quod subditur. in nomine
ihū omne genu flectatur. celestium terrestriuz et in inferno-
rum. Quarto quantum ad iudiciariam potestatem. dē
enim Job. xxxvi. causa tua quasi impij iudicata est iudi-
cium causamq; recipies. ¶ Ad. i. q̄ dōm quod p̄cipiū me

rendi est ex parte anime. corpus autem est instrumentū meritorij actus. Et ideo pfectio anime xpi que fuit merendi principij non debuit in eo acquiri p meritum sicut pfectio corporis. que fuit passionis subiectum. et per hoc fuit ipsius meriti instrumentum. **Ad. ij.** dōm q' per priora merita xps meruit exaltari de ex parte ipsius anime. cuius voluntas charitate et alijs virtutibus informabatur. sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recōpensationis etiam ex parte corporis iustum enim est vt corpus quod fuerat ex charitate passioni subiectum acciperet recōpensationem in gloria. **Ad. iij.** dōm q' dispensatione quadam factum est in xpo vt gloria anime non redundaret ad corpus. ad hoc q' gloriam corporis honorabilius obrineret quando eam p passionem meruisset. gloriam autem anime differri non cōueniebat. quia anima immediate vniebatur verbo. vñ decens erat vt gloria repletur ab iplo verbo. sed corpus vniebatur verbo mediante anima.

Questio. L.

Deinde considerādū

Dest de morte xpi. Et circa hoc queruntur sex. Primo vtrum conueniens fuerit xpm mori. Secundo vtrum per mortem fuerit separata vniō diuinitatis et carnis. Tertio vtrum fuerit sepata vniō diuinitatis et anime. Quarto vtrum xps in triduo mortis fuerit homo. Quinto vtrum corpus eius fuerit idem numero viuū et mortuū. Sexto vtrum mors eius aliquid sit opata ad nostram salutem.

Ad primū sic proceditur

Videtur q' non fuerit conueniens xpm mori. illud enim qd est primū principium in aliquo genere. non disponitur per id quod est cōtrariū illi generi. sicut ignis qui est principium caloris non potest esse frigidus. sed filius dei est principium et fons omnis vite. fm illud ps. apud te est fons vite. g' videtur q' non fuerit conueniens xpm mori. **Pre. maior** est defectus mortis q' morbi. quia p morbum puenitur ad mortem. sed non fuit conueniens xpm in aliq' morbo languescere. vt **Chri.** dicit. g' non fuit conueniens xpm mori. **Pre. dñs** dicit **Job. x.** ego ve ni vt vitam habeat et habūdā? habeant. s' oppositū ad oppositū si pducit. g' videt q' si fuerit pueniens xpm mori **Sed cōtra** est q' dicit **Job. xi.** expedit vt moriat' vnus homo pro p'lo. et nō tota gens pereat. **Quod** quidē **Cayphas** pphetice dixerat vt euangelista testat. **Rñ.** dōm q' conueniens fuit xpm mori. **Primo** quidem ad satisfactiōnem pro humano genere. quod erat mori ad iudicium propter peccatum. fm illud **Gen. ij.** quacunq' die pmederitis morte moriemini est autem conueniens modus satisfaciendi pro alio. cū aliquis se subicit pene quā alius meruit. et ideo xps mori voluit. vt moriendo pro nobis satisfaceret. fm illud. **Je. ij.** xps semel p peccatis nostris mortuus ē. **Secundo** ad ostendendū veritatē nature assumptę. sicut. **n.** **Eusebius** dicit. si aliter post conuersionem cum hominibus euanescebat subito euolaret fugiens mortem ab omnibus cōparetur fantasmati. **Tertio** vt moriendo nos a timore mortis liberaret. vt dicit **Heb. ij.** q' cōmunicauit carni et sanguini vt p mortem destrueret eum qui habebat mortis impium. et liberaret eos qui timore mortis per totaz vitam obnoxij erāt seruituti. **Quarto** vt corporaliter moriendo similitudine

ni peccati id est penalitati daret nobis exemplum moriendi spūaliter peccato. vnde dicitur ad **Ro. vi.** q' mortuus est peccato. mortuus ē semel. quod aut viuit viuit deo. ita et vos exiit imate mortuos esse peccato. viuentes aut deo. **Quinto** vt a mortuis resurgendo virtutem suam ostenderet qua morte supauit. et nobis spem resurgendi a mortuis daret. vnde **Ap'la.** di. cit. ij. ad **Cor. xv.** si xps predicatur q' surrexit a mortuis quō quidam in vobis dicunt q' resurrectio mortuorum non erit. **Ad. ij.** dōm q' xps ē fons vite fm q' deus. nō n' autē fm q' homo. mortuus aut est nō fm q' deus sed fm q' homo. vñ **Aug.** dicit cōtra felicitianum. absit vt xps sic senserit mortem vt q' tūm in se vita vitam pdiderit. si enim hoc ita' esset vite fons aruisset. sensit g' mortem pncipatiue humani affectus quem sponte suscepit. nō nature sue pdidit potentiam p quam cuncta viuificat. **Ad. ij.** dōm q' xps nō sustinuit mortem ex morbo puenientem. ne videretur ex necessitati morbi ppter infirmitatem nature. **Sed** sustinuit mortem ab exteriori illatam. cui se spontaneū obrulit vt mors eius voluntaria ostenderetur. **Ad. iij.** dōm q' vnū oppositorum p se non ducit ad aliud. licet qñ q' p accūs. sicut frigidus qñq' per accūs calefacit. et hoc mō xps per suam mortem nos perducit ad vitam. quia sua morte mortem nostram destruxit. sicut ille qui penam p alio sustinet remouet penam eius.

Ad secundū sic proceditur

Videtur q' i morte xpi fuerit separata diuinitas a carne vt. **n.** dicitur **Mat. xvij.** dñs in cruce pendens clamauit di ceus. deus de' meus vt quid me dereliquisti. quod expo nens **Ambro.** dicit. clamat homo separatione diuinitatis moriturus. nam cū diuinitas morte libera sit vnq' mori ibi esse non poterat nisi vita discederet. quia vita diuinitas est. et sic videtur q' in morte xpi sit diuinitas a carne separata. **Pre. remoto** medio sepantur extrema. sed diuinitas vnita est carni mediante anima vt sup' habitū est g' videt q' cū in morte xpi aīa sit separata a carne q' psequens diuinitas sit a carne separata. **Pre. maior** est virtus viuificatiua dei q' anime. s' corpus mori nō poterat nisi aīa separaretur. g' videtur q' multominus mori poterat nisi separata diuinitate. **Sed** est ea que sūt hūane nature nō dicitur de filio dei nisi rōne vnionis vt sup' habitū est. sed de filio dei dicitur qd cōuenit corpi xpi p mortē s' eē sepultū. vt patz i simbolo si dei. vbi dicit q' filius dei cōceptus et nat' ex virgine pass' mortu' et sepult' ē. g' corpi xpi nō fuit separātū in morte a diuinitate. **Rñ.** dō. q' id qd p grām dei cōcedit nūq' absq' culpa reuocā. vñ dē ad **Ro. xi.** q' sine penitētia sunt dona dei et vocatio. multo aut maior ē grā et nō dōis p quā diuinitas ē vnita carni xpi in psonal q' grā adoptionis qua alij sacrificātur. Et etiam magis pmanens ex sui rōne. q' hęc grā ordiat ad vnionē psonalem grā aut adoptionis ad quādā vnionē affectualem. et tñ videmus q' grā adoptionis nūq' pditur sine culpa. cū g' in xpo nullū peccātū fuit. impossibile fuit q' solueretur vnio diuinitatis a carne ipsius. et ideo sicut ante mortē caro xpi vnita fuit fm personaz et ypostasim verbo dei. ita remansit coniuncta post mortem. vt. scz nō esset alia hypostasis verbi dei et carnis christi post mortē. vt **Dam.** dicit in. tertio. libro. **Ad. i.** ergo dicendum q' derelictio illa non est referenda ad solutionē vnionis psonalis. sed ad hoc q' deus pater eum exposuit passioni vnde derelinquere nō est aliud q' non ptegere a psequē

ribus. **Uel** dicit se derelictum quod ad illam orationem qua dixerat pater si fieri poterit. trahat a me calix iste. **ut** **Aug⁹** exponit in li. de gratia novi testamenti. **Ad. ij.** **vd** qd verbum dei dicit esse unitum carni mediante anima in quantum caro per animam pinet ad humanam naturam quam filius dei assumere intendebat. non autem ita quod anima sit quasi medium ligans unita. habet autem caro ab anima quod pertinet ad humanam naturam etiam postquam anima separatur ab ea. in quantum scilicet in carne mortua remanet ex divina ordinatione quidam ordo ad resurrectionem. et ideo non tollitur unitio diuinitatis ad carnes. **Ad. iij.** **vd** qd anima habet vim viuificandi formaliter. et ideo ea presente et unita formaliter necesse est corpus esse viuum. diuinitas autem non habet vim viuificandi formaliter sed effectiue. non enim potest esse corporis forma. et ideo non est necesse. quod manente unitioe diuinitatis ad carnem caro sit viua. quia deus non ex necessitate agit sed ex voluntate.

Ad tertium sic procedit

Videtur quod in morte christi fuerit separatio diuinitatis ab anima. dicit enim dominus **Job. x.** Nemo tollit aiam meam a me. sed ego pono eam et iterum sumo eam. non autem videtur quod corpus animam ponere possit eam a se sepando. quia anima non subicitur potestati corporis. sed potest esse uersa. et sic videtur quod christus secundum quod est verbum dei. conueniat animam suam ponere. hoc autem est eam a se separare. ergo per mortem anima eius fuit a diuinitate separata. **Pre.** **Arbana.** dicit maledictum qui totus hominem quem assumpsit dei filius denuo assumpsit vel liberatum tertia die a mortuis resurrexisset non confiteretur. sed non potuit totus homo denuo assumi nisi aliquando fuerit totus homo a dei verbo separatus. totus autem homo componitur ex anima et corpore. ergo aliquando fuit facta separatio diuinitatis a corpore et anima. **Pre.** propter unionem ad totum hominem filius dei dicit verus homo si ergo soluta unionem anime et corporis per mortem verbum dei permansit unitum anime sequeretur quod vere dici potuisset filium dei esse animam. hoc autem est falsum. quia cum anima sit forma corporis sequeretur quod verbum dei fuerit corpus forma quod est impossibile. ergo in morte christi anima fuit a verbo dei separata. **Pre.** anima et corpus ab inuicem separata non sunt una hypostasis sed due. si ergo verbum dei mansit unitum anime quod est corpus christi. videtur sequi quod verbum dei durante morte christi fuerit due hypostases quod est inconueniens. non ergo post mortem christi remansit anima verbo unita. **Sed** contra est quod dicit **Damian. in. iij. li.** et si christus mortuus est ut homo et sancta eius anima ab omni contaminato diuisa est corpore. sed diuinitas inseparabilis ab utroque permansit. ab anima dico et corpore. **Rn.** **vd** qd anima unita est verbo dei immediatus et per prius quod corpus cuius corpus unitum sit verbo dei mediante anima. ut supra dictum est. cum ergo verbum dei non sit separatum a corpore in morte. multo minus separatum est ab anima. unde sicut de filio dei predicatur id quod conuenit corpori ab anima separato scilicet esse sepulchrum. ita deo in simbolo dicitur quod descendit ad inferos. quod anima eius a corpore separata descendit ad inferos. **Ad. j.** ergo **vd** qd **Aug⁹** exponens illud verbum **Johannis** inquit. cum in christo sit verbum et anima et caro. utrum ex eo quod est verbum anima. an iterum ex eo quod est ponat animam. an ex eo quod est caro. **Et** dicit si dixerimus quod verbum dei animam posuit sequere quod aliquando anima illa separata est a verbo quod est falsum. mors enim corpus ab anima separauit. a verbo autem animam separatam non dico. si vero dixerimus quod

anima ipsa se ponat sequitur quod ipsa se separatur. quod est absurdissimum. Relinquit ergo quod ipsa caro animam suam ponit. et iterum eam sumit. non potestate sua sed potestate verbi inhabitantis carnem. quod sicut supra dictum est. per mortem non est separata diuinitas verbi a carne. **Ad. ij. vd.** quod in illis verbis arbana. non intellexit quod totus homo denuo sit assumptus. id est omnes partes eius quasi verbis dei partes humane nature deponeret per mortem. sed quia iterato totalitas nature assumptae fit in resurrectione remanens per iteratam unionem anime et corporis. **Ad. iij. vd** qd verbum dei propter unionem humane nature non dicit humanam naturam. sed dicit homo qui est habens humanam naturam anima autem et corpus sunt partes essentielles humane nature. unde propter unionem verbi ad utrumque eorum non sequitur quod verbum dei sit anima vel corpus. sed quod est habens animam vel corpus. **Ad. iij. vd** qd sicut dicit **Damian. in. iij. li.** quod in morte christi est separata anima a carne non est vnica hypostasis in duas hypostases diuisa. corpus enim et anima. sunt idem ex principio in verbi hypostasi habuerunt existentiam et in morte inuicem diuisa singula eorum manserunt vnica hypostasis verbi habens quae vna verbi et anime et corporis extitit hypostasis. nunquam enim neque anima neque corpus propriam habuerunt hypostasim propter verbi hypostasim vna enim semper verbi hypostasis et nunquam due.

Ad quartum sic proceditur

Videtur quod christus in triduo mortis fuerit homo. dicit enim **Aug⁹** in. j. de tri. talis erat illa susceptio que deum hominem faceret et hominem deum. Sed illa susceptio non cessauit per mortem. **g** videtur quod per mortem non desit esse homo. **Pre.** philosophus dicit. et ubi. quod vnusquisque homo est maxime suus intellectus. vnde post mortem animam **Petri** alloquens dicitur. sancte **Petre** ora pro nobis. sed post mortem filius dei non fuit separatus ab anima intellectuali. ergo in illo triduo filius dei fuit homo. **Pre.** omnis sacerdos est homo. sed in illo triduo mortis christus fuit sacerdos aliter enim non verum esset quod dicitur in psalmo tu es sacerdos in eternum. **g** christus in illo triduo fuit homo. **Sed** contra remoto superiori remouetur inferius. sed viuum siue animatum est superius ad animal et ad hominem. nam animal est substantia animata sensibilis. Sed in illo triduo mortis christi corpus non fuit viuum. neque animatum. **g** non fuit homo. **Rn.** **vd** qd christus vere fuisse mortuum est articulus fidei. unde asserere esse illud per quod tollit veritatem mortis christi est contra fidem. propter quod in epistola sinodali ciuili dicitur. si quis non confiteretur verbum dei passum carne et crucifixum carne et quod mortem gustauit carne anathema sit. pinnet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis quod per mortem desinat esse homo vel animal. mors enim hominis vel animalis puenit ex separatione anime. que complet rationem animalis vel hominis. **Et** ideo dicere christum in triduo mortis hominem fuisse simpliciter et absolute loquendo erroneum est. potest tamen dici quod christus in triduo fuit homo mortuus. **Quidam** tamen confessi sunt christum in triduo hominem fuisse dicentes quidem verba erronea. sed sensus erroris non habentes in fide. sicut **Aug⁹**. de sancto vict. qui ea ratione dixit christum in triduo mortis fuisse hominem quod dicebat animam esse hominem. quod tamen falsum est. ut in prima parte ostensum est. **Magister** etiam sententiarum in. xij. di. iij. libri. posuit quod christus in triduo mortis fuit homo alia ratione. quia credidit quod unitio anime et carnis non esset de ratione hominis. sed sufficit ad hoc quod aliquid sit homo quod habeat animam humanam et corpus siue iuncta siue non coniuuncta quod etiam patet esse falsum. et hinc que dicta

Questio

sunt in p̄ma pte. et h̄s que dicta s̄nt circa modū vnio-
nis. **Ad. j. ḡ** d̄m q̄ verbum dei suscepit animā et car-
nem vnitā. et iō illa susceptō fecit deū hoīem. et hoīem deū
non aut̄ cessauit illa susceptō p̄ separationē verbi ab aīma
vel a carne. cessauit tamē vnio carnis et anime. **Ad. ij. ḡ**
d̄m q̄ homo dicit̄ esse suus intellectus non q̄ intellectus
sit totus homo. sed quia intellectus est p̄ncipalior pars
hominis. in quo virtualiter existit tota dispositio homi-
nis. sicut si rector ciuitatis dicatur tota ciuitas. quia in eo
consistit tota ciuitatis dispositio. **Ad. iij. ḡ** d̄m q̄ esse sa-
cerdotē cōuenit homini ratione anime in qua est ordinis
caracter. vnde per mortem homo non perdit ordinem sa-
cerdotale. et multo minus x̄p̄s q̄ est totius sacerdotij origo.

Ad quintum sic proceditur

Quidē q̄ non fuit idē numero corpus x̄pi viuētis et mor-
tui. x̄p̄ enim vere mortuus fuit sicut et aliq̄ hoīes mortuū
sed corpus cuiuscūq̄ alterius hominis nō est simpliciter
idē mortuū et viuū. q̄ differunt essentiali differētia. ḡ ne-
q̄ corpus x̄pi est idē numero mortuū et viuū simpliciter

Pre. fm̄ p̄būm. v. metabaphi. quecūq̄ sunt diuersa
sp̄c̄ etiā sunt diuersa numero. sed corpus x̄pi viuū et mor-
tuū fuit diuersum sp̄c̄. quia nō dicit̄ oculus aut caro mor-
tui nisi equiuoce. vt patet per p̄būm sc̄do de aīa. et in. vij.
metabaphi. ḡ corp̄ x̄pi non fuit simpliciter eidem numero
viuū et mortuū. **Pre. mors** est corruptio quedā. s̄ illud
quod corruptū corruptione substantiali. postq̄ corruptū
est iam nō ē. q̄ corruptio ē mutatio de eē in non esse. ḡ
corpus x̄pi postq̄ mortuū fuit nō mansit idē numero. cū
mors sit substantialis corruptio. **Sed contra** est quod
Arbana. dicit in epla ad ypotecum circūciso corpe et po-
tante et māducante et laborāte et in ligno affixo erat ipassū-
bile et incorporeū dei verbum. hoc erat in sepulcro posi-
tū. **Sed corpus x̄pi viuū** fuit circūcisum et in ligno affixū
corpus aut̄ x̄pi mortuū fuit in sepulcro positū. ḡ hoc idē
corpus quod fuit viuū fuit et mortuum. **R̄s. d̄m** q̄
hoc euod dico simpliciter potest accipi dupl̄. Uno modo
q̄ simpliciter idē est q̄ absolute. sicut simpl̄ d̄r. quod cū
nullo dicit̄. vt dicit̄ p̄būm. ij. rop. et hoc modo corpus x̄pi
mortuū et viuū simpliciter fuit idē numero. d̄r. etiā aliqd
esse idē numero simpl̄ q̄ est supposito idē. corpus aut̄
x̄pi viuū et mortuū fuit supposito idē. quia non habuit
aliā hypostasim viuū et mortuū p̄t̄ hypostasim verbi dei
vt sup̄ dicit̄ est. et hoc modo loquit̄ Arbana. in autorita-
te inducta. **Alio modo** simpl̄ idē est q̄ oīno vel totaliter
et sic corpus x̄pi viuū et mortuum nō fuit simpl̄ idēz nu-
mero. quia nō fuit totaliter idēz. cum vita sit aliquid de
essentia corp̄is. viuētis. est enim p̄dicatū essentialē et non
accidentale. vnde consequens est q̄ corpus quod definit
esse viuū non totaliter idē remaneat. **Si aut̄** diceretur q̄
corpus x̄pi mortuū totaliter idē remaneret sequeret̄ q̄ nō
esset corruptū corruptione mortis. quod est heresis gala-
nitarū. vt **Isdo.** dicit et habet in decret. xxiij. q. iij. et **Da.**
dicit in. ij. li. q̄ corruptionis nomē duo signat. **Uno mō**
separationem aīe a corpe et alia huiusmodi. **Alio modo** p̄-
fectā dissolutionem in elementa. ḡ incorruptibile dicere
corp̄ domini fm̄ iulianū et galanū fm̄ p̄mū corruptōnis
modū ante resurrectionem est impium. q̄ corpus christi
non esset cōsubstantialē nobis. nec in veritate mortuum
esset. nec fm̄ veritate saluati essemus. **Sc̄do aut̄** modo
corp̄is christi fuit incorruptum. **Ad. i. ḡ** d̄m. q̄ cor-
pus mortuū cuiuscūq̄ alterius hominis non remanet

L

vitū alicui hypostasi p̄manenti sicut corpus mortuum
christi. et ideo corpus mortuū cuiuscūq̄ alteri hominis
non est idē simpliciter sed fm̄ quid. quia est idē fm̄ ma-
teriam. non autē fm̄ formam. corpus autē x̄pi remanet
simpliciter idēz. p̄pter ydempnitatē suppositi vt dicit̄ est
Ad. ij. ḡ d̄m q̄ quia idē numero dicitur aliquid fm̄
suppositum idē autem sp̄c̄ est idēz fm̄ formā vbi cūq̄
suppositum subsistit in vna sola natura oportet q̄ sublata
vnitate sp̄c̄i auferatur vnitas numeralis. sed hypostasis
verbi dei subsistit in duabus naturis. ideo quāuis i aīis
non remaneat corpus idē fm̄ sp̄c̄z humane nature rema-
net tamē in christo idēz numero fm̄ suppositū verbi dei
Ad. iij. ḡ d̄m q̄ corruptio et mors non p̄perit x̄po ratōe
suppositi fm̄ quod suppositū attendit vnitas numeralis
sed ratione humane nature fm̄ quaz inuenitur in corpe
christi differentia vite et mortis.

Ad sextum sic proceditur

Quidē q̄ mors christi nihil operata fuerit ad nostram sa-
lutem. mors enim est p̄uarō quedā. est enim p̄uarō vite
sed p̄uarō cum non sit aliqua res non habet aliquā vir-
tutem agendi. ḡ non potuit aliquid operari ad nostrā salu-
tem. **Pre. passio x̄pi** operata ē ad nostrā salutē p̄ modū
meriti. sic autē non potuit operari mors christi naz i morte
x̄pi separatur aīa a corpe que est merēdi p̄ncipiū ḡ mors
x̄pi non est operata aliquid ad nostram salutē. **Pre. cor-**
pale non est causa sp̄ialis. sed mors x̄pi fuit corp̄alis. non
ḡ potuit esse causa sp̄ialis nostre salutis. **Sed contra**
est quod **Aug.** dicit. iij. de tri. vna mors nostri saluato-
ris fuit corp̄alis duabus mortibz nostris sc̄z aīe et corp̄is
saluti fuit. **R̄s. d̄m** q̄ de morte x̄pi dupliciter loqui
possumus. **Uno mō** fm̄ q̄ est in fieri. **Alio mō** fm̄ q̄ est
in facto esse. **Dicitur autē** mors esse in fieri quando quis
p̄ aliquā passionē naturalez vel violentaz tendit i mortē
Et hoc modo idē ē loqui de morte christi et de passione
ipsius. et ita fm̄ hunc modum mors christi est nostre sa-
lutis causa fm̄ illud quod de passione supra dictum est.
Sed in facto esse mors cōsideratur fm̄ q̄ iam facta est
separatio corp̄is et anime. et sic modo loquimur de morte
christi. hoc autem modo mors christi nō potest esse cau-
sa nostre salutis per modum meriti. sed solum p̄ modum
efficiencie in quantum sc̄z nec p̄ mortēz diuinitas separa-
est a carne x̄pi. et ideo quicquid contingit circa carnem x̄pi
etiam anima separata fuit nobis saluiferum virtute diui-
nitatis vnite. **Consideratur autē** proprie altius cause
effectus fm̄ similitudinem cause. vnde q̄ mors ē quedā
p̄uarō vite. effectus mortis christi attenditur circa remo-
tionem eorum que contrariantur nostre salutis. que quidē
sunt mors anime et mors corp̄is. et ideo per mortēz x̄pi
dicitur esse destructa in nobis et mors anime. que est per
peccatum. fm̄ illud ad **Ro. ij.** traditus est sc̄licet i mortē
p̄pter delicta nostra et mors corp̄is que cōsistit in sepa-
ratione anime fm̄ illud **j. Cor. xv.** absorpta ē mors in victo-
ria. **Ad. i. ḡ** d̄m q̄ mors christi est operata nostram
salutem ex virtute diuinitatis vnite. et nō ex sola mortis
ratione. **Ad. ij. ḡ** d̄m q̄ mors christi fm̄ q̄ considerat̄
in facto esse et si non fuit ad nostram salutem operata per
modum meriti fuit tamen operata per modū efficiencie
vt dictum est. **Ad. iij. ḡ** d̄m q̄ mors christi fuit quidez
corp̄alis. sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis
sibi vnite operans in virtute eius etiam mortuum.

Deinde considerandum est

de sepultura christi. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo utrum conueniens fuerit christum sepeliri. Secundo de modo sepulture eius. Tertio utrum corpus eius fuerit in sepulcro resolutum. Quarto de re quare quo iacuit in sepulcro.

Ad primum sic procedit

Videtur quod non fuerit conueniens christum sepeliri. de christo enim dicitur in ps. factus est sicut homo sine adiutorio in mortuos liber. sed in sepulcro includuntur corpora mortuorum quod videtur contrarium libertati esse. et non videtur fuisse conueniens quod corpus christi sepeliretur. Preterea. nihil circa christum fieri debuit quod non esset salutarium nobis. sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere quod christus fuit sepultus. et non fuit conueniens christum sepeliri. Preterea. inconueniens videtur esse quod deus qui est super celos excelsus in terra sepeliretur. sed illud quod conuenit corpori christi mortui attribuitur deo ratione unionis. et inconueniens videtur christum fuisse sepultum. Sed contra est quod dominus dicit Matt. xxv. de muliere que eum munxit opus inquit bonum operata est in me. et postea subdit. mittes unguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.

Respondeo dominus quod conueniens fuit christum sepeliri. Primo quidem ad comprobandum veritatem mortis non enim aliquis in sepulcro ponitur nisi quando iam de veritate mortis constat. unde et Mar. xv. legitur quod pylatus antequam concederet christum sepeliri diligentem inquisitionem cognouit eum mortuum esse. Secundo quod per hoc quod christus de sepulcro resurrexit datur spes resurgendi proprium. hinc qui sunt in sepulcro secundum illud Jo. v. omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei. et qui audierint uiuent. Tertio ad exemplum eorum qui per mortem christi spiritualiter moriuntur peccatis. qui absconduntur a conturbatione hominum. unde dicitur ad Colo. iij. mortui estis et uita uestra abscondita est cum christo in deo unde et baptisati qui per mortem christi moriuntur peccatis quasi consepeliuntur christo per immersionem secundum illud ad Ro. vi. consepulti sumus cum christo per baptismum in mortem. Ad. ij. et dominus quod christus etiam sepultus ostendit se inter mortuos liberum fuisse in hoc quod per inclusionem sepulcri non potuit impediri. quin ab eo resurgendo exiit. Ad. ij. dominus quod sicut christi mors efficienter operata est nostram salutem ita etiam eius sepultura. unde Hiero. dicit super Matt. sepultura christi resurgimus. Et Esa. liij. super illud. dabit impios per sepultura. dicit gloriose gentes que sine pietate erant deo patri dabit quia mortuus et sepultus eos adquisiuit. Ad. iij. dominus quod sic dicitur in quodam sermone concilij Ephesini. nihil horum que saluant homines iniuriam deo facit que ostendunt deum non passibilem sed clementem. Et in alio sermone eiusdem concilij legitur. nihil putat iniuriam deus quod est occasio salutis hominibus. tu quidem non ita vilem naturam dei arbitreris tanquam que aliquando subiecta possit esse iniurijs.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod non conuenienti modo christus fuit sepultus. sepultura enim eius respondet morti ipsius. sed christus fuit passus abiectissimam mortem. secundum illud Sap. ij. morte turpissima contempnimus eum. et inconueniens videtur fuisse quod christus exhibita fuit honorabilis sepultura. in quantum a magnis fuit tumularus. scilicet a ioseph ab aromathia. qui

erat nobilis de curia. ut habetur Mar. xv. et nicodemus qui erat princeps iudeorum. ut habetur Jo. iij. Preterea. circa christum non debuit aliquid fieri quod esset superfluum. nis exemplum. videtur autem superfluitatis fuisse quod ad sepeliendum christum nicodemus venit ferens myrram mirram et aloes quasi libras centum. ut dicitur Jo. xix. presertim cum mulier preueniret corpus eius ungeri in sepulcrum ut dicitur Mar. xij. non ergo fuit hoc conuenienter circa christum factum. Preterea non est conueniens quod aliquod factum sibi ipsi dissonum sit. sed sepultura christi fuit simplex ex una parte. quia scilicet ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda. ut dicitur Matt. xxvij. non autem auro gemmis aut serico. ut Hieronimus in. ibidem dicit. Et alia vero parte videtur fuisse ambiciosa. in quantum eum cum aromathibus sepelierunt. ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulture christi. Preterea. quecumque scripta sunt et precipue de christo ad nostram doctrinam scripta sunt. ut dicitur ad Roma. xv. sed quedam scribuntur in euangelio circa sepulcrum que in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere. sicut quod fuit sepultus in orto et quod in monumento alieno. et nouo. et exciso in petra. inconueniens ergo fuit modus sepulture christi. Sed contra est quod dicitur Esa. lx. et erit sepulcrum eius gloriosum. Respondeo dominus quod modus sepulture christi ostenditur esse conueniens quantum ad tria. Primo quantum ad confirmandam fidem mortis et resurrectionis ipsius. Secundo ad commendandam pietatem eorum qui eum sepelierunt unde dicit Augustinus in. j. de ci. dei laudabiliter commemorantur in euangelio quod corpus eius de cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum sepeliendumque curant. Tertio quantum ad miserium. per hoc informantur illi qui christum conspiciunt in mortem. Ad. ij. et dominus quod circa mortem christi commendantur patientia et constantia ipsius qui mortem est passus. et tantomagis quanto mors fuit abiectior. sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis. qui contra intentionem occidentium etiam honorifice sepelitur. et presignatur deuotio fidelium qui erant christo mortuo seruituri. Ad. ij. dominus quod in hoc quod euangelista dicit quod sepelierunt eum sicut mos est iudeis sepelire. sicut dicit Augustinus. super Jo. ammonuit hominum officio que mortuis exhibetur mortem cuiusque gentis esse seruandum. erat autem illius gentis consuetudo ut mortuorum corpora varijs aromatibus condirentur. ut diutius seruariet illesa. unde et in. ij. de doc. christiana dicitur quod in omnibus talibus non vltus rerum sed libido vrentis in culpa est. et postea subdit quod in alijs personis plerumque flagitium est in diuina vel propheticam persona magni cuiusdam rei signum est. mirra enim et aloes propter sui amaritudinem significant penitentiam. per quam aliquis in seipso christum conseruat. absque corruptione peccati. odor autem aromatum signat bonam famam. Ad. iij. et dominus quod mirra et aloes exhibebantur corpori christi ut imune seruaret a corruptione. quod videbat ad quandam necessitatem pertinere. unde datur nobis exemplum quod licite possumus aliquibus preciosis vni medicinaliter per necessitate nostri corporis conseruari. Sed inuolutio corporis pertinet ad ad quandam decentiam honestatis et in talibus simplicibus debemus esse contenti. Per hoc tamen signabatur ut Hiero. dicit quod ille in sindone munda inuoluit ierum qui mente pura eum suscipit. Et binc ut Beda dicit super Mar. ecclesie mos obtinuit ut sacrificium altaris non in serico non in panno tincto sed in lino terreno. celebraretur sicut corpus domini est in sindone munda sepultum Ad

iii. ddm qd christus sepelitur in orto. ad designandum qd p mortem et sepulturam ipsius liberamur a morte quam incurrimus p peccatum ade in orto paradisi commissu. Ideo aures saluator in aliena ponitur sepultura vt Aug' dicit in quodam sermone quia p aliorum moriebatur salute. sepulcrum autē mortis est habitaculum. Per hoc etiam in consensu patet paup'antis habitaculum p nobis susceptam qui domū in vita non habuit post mortem quoq; in alieno sepulcro recondit. et nudus existens a ioseph operit In nouo autem pōitur monumento. vt Hiero. dicit ne post resurrectione ceteris corpibus remanentibus surrexisse alius fingerentur. Potest autē et nouū sepulcrū Marie virginale vitium demonstrare. Per hoc etiā datur intelligi qd per xpi sepulturam omnes innouamur morte et corruptione destructa. In monumento autē deciso in petra conditus est. vt Hiero. dicit ne si ex multis lapidibus edificatum fuisset tumuli fundamentis suffossis sublat' fuerit diceretur. vnde et saxū magnū qd appositū fuit ostēdit qd n absq; auxilio plurimorū sepulchrū potuisset reterari Si enā sepulcrum fuisset in terra dicere poterant suffocari ruit terram et furati sunt eum sicut Aug' dicit. Signat autem mystice per hoc vt Hyla. dicit quia p apostolorū doctrinam impetus duricie gentilis quodam doctrine opere excisus christus infertur rude scilicet ac nouū nullo antea ingressum timore dei p vim. Et quia nihil oportet at pter eum in pectora nostra penetrare lapis hostio ad uoluitur. Et sicut Orige. dicit non fortuitu scriptum est qd ioseph inuoluit corpus christi sindone mūda. et posuit in monumento. et aduoluit lapidem magnū. quia omnia que sūt circa corp' iesu mūda sūt et noua. et valde magna.

Ad terciū sic proceditur

Videtur qd corpus christi i sepulcro fuit incineratū. sicut enim mors est pena peccati pami parētis ita et incineratio. dicitur enim est primo homini post peccatū. puluis es et in puluere reuertēris. vt dicit Gen. iiij. sed christus mortem sustinuit vt nos a morte liberaret. et etiam incinerari debuit corp' eius vt nos ab incineratione liberaret. Pre. corpus christi fuit eiusdem nature cum corpibus nostris. sed corpora nostra statim post mortē. resolui in cinerem. et ad putrefactionem disponuntur qz exalante calido naturali. superuenit calor extraneus. qd putrefactionē causat. qd videtur qd similiter in corpore christi acciderit. Pre. sicut dicitur est christus sepeliri voluit vt daret hominibus spem resurgendi etiā de sepulcris. et etiā incinerationē pati debuit vt spem resurgendi incineratis post incinerationem daret. Sed contra est quod in ps. dicit non dabis sanctum tuum videre corruptionē. quod Da. exponit in. iij. libro de corruptione que est p resolutionē in elementa. Rñ. ddm qd non fuit conueniens corpus christi putrefieri vel quocunq; modo incinerari. quia putrefactio cuiuscunq; corporis puenit ex infirmitate. nature illius corporis que nō potest amplius corpus continere in vnum. mors autē christi sicut supra dictū est nō debuit esse cum infirmitate nature. ne crederet non esse volūtaria. et ideo non ex morbo sed ex passione illata voluit mori cui se obtulit sponte. et ideo christus ne mors ei' nature infirmitati ascriberetur noluit corpus suum qualitercunq; putrefieri. aut qualitercunq; resolui. sed ad ostensionē virtutis diuine voluit corpus illud incorruptum pmanere vnde Criso. dicit qd viuētib; alijs hominibus hīs scz qui egerunt strenue aridēt p'ria gesta. hīs autē p'ū

tribus p'ereunt. Sed in christo totū ē contrariū. Nam ante crucem omnia sunt mēsa et infirma. vt autē crucifixus est omnia clarioza sunt facta. vt noscas non purum bonum minem crucifixum. Ad. j. ddm qd christus cum non esset subiectus peccato neq; morti erat obnoxius neq; inenerationi. voluntarie tamen mortem sustinuit ppter nostram salutem. ppter rationes supra dictas. Si autē corpus eius fuisset putrefactum vel resolutū magis hoc fuisset in detrimentum humane salutis. dum non crederetur in eo esse virtus diuina. vnde ex p'sona eius in ps. dicit qd virtus in sanguine meo dū descendero in corruptionem quasi diceret si corpus meū putrefactū pderet effusi sanguis virtutis. Ad. ij. ddm qd corpus christi. quantū ad conditionē nature passibilis putrefactibile fuit. licet nō quantū ad meritum putrefactionis quod est peccatum. sed virtus diuina corpus christi preseruauit a putrefactione sicut et resuscitauit a morte. Ad. iij. dicendum qd xps de sepulchro resurrexit virtute diuina a que nullus ter' mius coerceret. Et ideo hoc qd a sepulchro resurrexit si ficiens argumentū fuit qd homines erant resuscitandi virtute diuina. nō solū de sepulchris. sed etiā de quibus cunq; ceteribus.

Ad quartum sic procedit

Videtur qd xps non fuit in sepulcro solum vna die et duabus noctibus. dicit em ipse Matt. xij. sicut fuit ionas i ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus ita filius hominis erit in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. sed in corde terre fuit in sepulcro existens. nō qd fuit in sepulcro solum vna die et duabus noctibus. Pre. Gre. dicit in om. pascale. qd sicut sapsōn abstulit media nocte portas gase ita xpus media nocte auferens portas inferni resurrexit. sed postq; resurrexit non fuit in sepulcro ergo nō fuit in sepulcro duabus noctibus integris. Pre. p. mortē xpi lux pualuit tenebris. sed nox ad tenebras p'inet. dies autē ad lucem. qd conueniētius fuit qd corpus xpi fuerit in sepulcro duobus diebus et vna nocte qd eodē modo. Sed contra est quod dicit dicit Aug' in. iij. de tri. a vespe sepulture vsq; ad diluculum resurrectionis xxxij. hore sūt id est nox tota cum die tota. et nocte tota. Rñ. ddm qd ipsū tēpu a quo xps in sepulchro māsit effectum mortis ei' rep'ntat. dicitū est autē sup qd p mortē xpi liberati sum' a duplici morte scz a morte anime et a morte corpis. Et hoc signatur per duas noctes. quibus xps in sepulcro permansit mors autem eius qz non fuit ex peccato. pueniens sed ex caritate suscepta non habuit rōnē noctis sed diei et ideo signat p diem integram. quo christus fuit in sepulchro. Et sic conueniēs fuit qd xps vna die et duabus noctibus esset in sepulchro. Ad. j. ddm qd sicut dicit Aug' in libro de consensu euangelistarū quidā modū scripture nesciētes noctē voluerunt animaduerrere tres illas horas a sexta vsq; ad nonam quibus sol obscuratus est. et diem tres horas alias quibus terris est redditus. et nona vsq; ad eius occasum sequitur nox futura sabbati quā cū suo die computata erunt iam due noctes et duo dies. Post sabbatum autem sequit' nox pmi sabbati. scz illucescētis diei dominici in qua tunc dominus resurrexit. Et ita ad hoc non constabit ratio trium dierum et trium noctium Restat ergo vt hoc inueniatur illo scripturarum vsitato modo loquendi quo a pte totū intelligitur ita scz qd vna noctem et vnu diem accipiamus pro vno die naturali. et sic primus dies computatur ab extrema pte sui. quā xps

in sexta feria est mortuus et sepultus. secunda autem dies est integra. cum .xiiij. horis nocturnis et diurnis. non autem sequens prius ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsu a luce in nobis ita isti propter hominis reparationem a tenebris in lucem computantur.

Ad .ij. dñm q̄ in tantu lux in morte xpi preualuit q̄ si gnatur p̄ vna diem q̄ tenebras duaru noctu idest dupli cis mortis nostre remouit. vt dictum est. **Ad .iij. dñm** q̄ sicut Aug⁹ dicit. .iij. dñi. christus i diluculo resurrexit in quo aliquid lucis apparet. et adhuc tñ aliquid remanet noctis tenebraru vnde de mulieribus dicit Jo. .xx. q̄ cum tenebre adhuc essent venerunt ad monumentu. Rōe ḡ barum tenebraru. **Exe.** dicit xpm media nocte resurrexisse. non quidem diuisa nocte in duas ptes equales. s̄ infra illaz noctē. Illud em̄ diluculum et ps noctis et ps diei dici potest propter cōcāniam quā habet cū vtroq̄.

Questio. LII.

Deinde considerādū

est de descēsu xpi ad inferos. Et circa hoc quer r̄tur octo. **Primo** vtrum pueniēs fuerit xpm ad inferos descendere. **Secundo** in quē infernū descendit. **Tercio** vtr̄ totus fuerit in inferno. **Quarto** vtr̄ aliquam moram ibi contraxerit. **Quinto** vtrum sacros partes ab inferno liberauerit. **Sexto** vtr̄ ab inferno liberauerit dāpnatos. **Septimo** vtr̄ liberauerit pueros in peccato originali defictos. **Octavo** vtr̄ liberauerit omnes de purgatorio.

Ad primum sic pceditur

Videtur q̄ non fuerit cōueniens xpm ad infernum descendere. dicit em̄ Aug⁹ in eplā ad euodiu. nec ipsos quidez inferos vsq̄ iam scripturaz in bono appellatos potui respire. sed anima xpi non descendit ad aliquod malū quia nec anime iustoz ad aliquod malum descendunt. **¶** Videtur q̄ non fuit cōueniens xpm ad inferos descēdere. **¶** De descēdere ad inferos nō potest xpo cōuenire s̄m diuinā naturā que est oīno imobilis. sed solum cōuenire potest ei s̄m naturam assumptā. ea vero que xps fecit vel passus est in natura assumpta ordinant ad humanam salutem. ad quam non videtur necessariū fuisse q̄ christus descendit ad inferos. quia p̄ passionem suam quaz in hoc mūdo sustinuit nos liberauit a culpa et pena. vt sup̄ dictū est. non ḡ fuit cōueniens q̄ xps ad infernum descendit. **¶** De p̄ mortē xpi sepata est anima a corpe eius. quod quidem positum fuit in sepulcro vt sup̄ habitum est non videretur aut q̄ s̄m animā solam descendit. quia anima cum sit incorporea non videt q̄ localiter possit moueri. hoc em̄ est corpe. vt pbatur. .vi. p̄bisi. descensus autē motū corpalem importat. non ḡ fuit cōueniens q̄ xps ad infernum descendit. **¶** Sed contra est quod dicit in sim̄bolo. descendit ad inferos. Et apof. dicit ad Ephe. .iij. q̄ autem ascendit quid est nisi q̄ descendit primū i inferiores ptes terre. glosa idest ad inferos. **Rñ.** dñm q̄ cōueniens fuit xpm ad infernū descendere. **Primo** quidem q̄ ipse venerat portare penā nostram vt nos a pena eriperet. s̄m illud Esa. .liij. vere languores nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit. ex peccato autē homo. non solū incurrebat mortem corpi. sed etiā descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit cōueniens eū mori vt nos a morte liberaret ita cōueniens fuit eum descendere ad inferos. vt nos a descensu ad inferos liberaret. vnde dicitur **1. Pe.** .xij. Cro mors tua o mors mortuus tuus ero inferne. **Secundo** q̄

cōueniens erat vt victo dyabolo per passionem victos eius eriperet qui detinebant in inferno. s̄m illud **Zach.** .ix. tu quoq̄ in sanguine testamenti victos tuos. emisisti de lacu. Et ad **Colo.** .v. dicitur expoliatis principatus et potestatem tradidit cōfidenter. **Tercio** vt sicut potestatem suam ostendere debuit in inferno ipsum visitando et illum minando. vnde dicitur in ps. attollite portas principes vestras. glo. idest principes inferni auferre potestatem vestraz qua vsq̄ nūc homines in inferno detinebatis et sic in nomine iesu omne genu flectatur. non solum celestium sed etiā infernoz. vt dicitur ad **Philip.** .ij. **Ad .ij. dñm** q̄ nomē infernoz sonat in malum pene. nō aut in malū culpe. vnde decuit in infernū xpm descendere. non tanq̄ ipse esset debitor pene. sed vt eos qui erāt pene obnoxij liberaret. **Ad .ij. dñm** q̄ passio xpi fuit quedā causa vniuersalis humane salutis tam victozū q̄ mortuozū. Causa aut vniuersalis applicatur ad singulares effectus p̄ aliq̄ spēale. vnde sicut virtus passionis xpi applicatur vniuerso p̄ sacramenta cōfigurantia nos passioni xpi ita etiā applicata est mortuus p̄ descensum xpi ad inferos. propter q̄ dicitur signanter **Zach.** .ix. q̄ eduxit victos de lacu in sanguine testamenti sui. i. p̄ virtutem passionis sue. **Ad .iij. dñm** q̄ anima xpi non descendit ad inferos eo genere quo corpus mouetur. sed eo genere mori quo angeli mouentur. sicut in prima pte habitum est.

Ad secundum sic pcedit

Videtur q̄ christus etiam descendit ad infernū dāpnatorum. dicit enim ex ore diuine sapientie **Ecl.** .xiiij. p̄netrabo omnes inferiores partes terre sed inter inferiores partes terre computat etiā infernus dāpnatorum. s̄m illud ps. intrabunt in inferiora terre ḡ christus qui est dei sapia etiaz vsq̄ ad infernū dāpnatoz descendit. **¶** De. **Act.** .ij. dicit petrus. q̄ deus xpm suscitauit solutus doloribus inferni. iuxta quod impossibile erat teneri illū ab eo. sed dolores non sunt in inferno patrū. neq̄ etiā in inferno pueroz. qui non puniuntur pena sensus propter peccatum actuale. sed solum pena dampni. propter peccatū originale. ḡ christus descendit in infernum dāpnatorum vel etiā in purgatoriu. vbi homines puniuntur pena sensus p̄ peccatis actualibus. **¶** De. prima **Pe.** .iij. dicit q̄ xps h̄s qui in carcere inclusi erant spū veniens predicauit. qui creduli fuerant aliquando. quod sicut **Abba.** dicit in eplā ad epitectum intelligitur de descensu xpi ad inferos. dicit em̄ corpus xpi fuit in sepulcro positū quando ipse prexit pdicare h̄s qui in custodia erant et spiritibus sicut dixit petrus. **¶** Constat autē q̄ increduli erant i inferno dāpnatorum. ḡ xps ad infernum dāpnatorum descendit. **¶** De. **Aug⁹** dicit in eplā ad euodiu si nō i illū abrahe synū xpm mortuum venisse sacra scriptura dixisset non nominato inferno eiusq̄ doloribus miror si quisq̄ euz ad inferos descendisse asserere auderet. **¶** Sed q̄ euidēcia testimonia et infernum cōmemorant et dolores nulla causa occurrit cui illuc credatur venisse saluator nisi ab eiusdem doloribus saluos faceret. sed locus dolorum est infernus dāpnatorum. ergo christus i infernū dāpnatorum descendit. **¶** De. sicut dicit **Aug⁹** in quodā sermone de passione chulsi. xps ad infernū descendens omnes iustos qui peccato originali tenebantur absoluit. sed inter illos erat etiā iob qui de seipso dicit **Job.** .xviij. in profundissima inferni descendit omnia mea. ergo etiam ad

profundissimū inferni descendit. **S**ed contra est qd de inferno dampnatorum dicitur Job. x. anteq̄ vadam. et non revertar ad terram tenebrosam opam mortis caligine. Nulla autē est conventio lucis ad tenebras. ut dicitur. ij. Cor. vij. qd christus qui est lux ad illum infernum dampnatorū n̄ descendit. **R**ñ. ddm̄ qd dupliciter aliquid dicitur alicubi esse. Uno modo p̄ suum effectū et hoc modo xps̄ in quemlibet infernū dampnatorū descendit. aliter tñ et aliter. nam in infernum dampnatorū habuit bñc effectū qd descendens ad inferos eos de sua incredulitate et malicia confutavit. Illis vero qui detinebantur in purgatorio spem glorie consequēde dedit. saucius autē paribus qui p̄ solo peccato originali detinebantur in inferno lumē eterne glorie infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentia et hoc modo anima xpi descendit solum ad locum inferni quo iusti detinebantur ut quos ipse p̄ gratiaz interius visitavit fm̄ divinitatem eos etiā fm̄ animam visitaret et loco. Sic autē i vna p̄s̄ inferni existēs effectū suum aliquatiter ad omnes inferni partes diviavit sicut in vno loco terre passus totū mundū sua passione liberauit. **A**d. j. ergo ddm̄ qd christus qui est dei sapientia p̄tinetrauit omnes inferiores partes terre non localiter fm̄ animam omnes circūiendo. sed effectum sue potentie aliquatiter ad omnes ostendendo. ita tamē qd solos iustos illuminavit. sequitur enim et illuminabit omnes sp̄antes i domino. **A**d. ij. ddm̄ qd duplex est dolor. vn̄ de passione pene. quam patiuntur homines pro peccato actuali. fm̄ illud ps̄. dolores inferni circūdederunt me. alius autem dolor ē de dilatioe s̄ pate glorie. fm̄ illud puer. vij. spes que differtur affligit animam quem quidez dolorem etiā paciebantur patres in inferno ad quod significandum. **A**uḡ in sermone de passione dicit qd lacrimabili obsecratione xpm̄ orabant. vtroq̄q̄ aures dolores christi? soluit ad infernum descendens. aliter tamen et aliter. nam dolores penarū soluit preseruando ab eis. sicut medicus dicitur soluere morbum a quo preseruat p̄ medicinam. dolores autē tantos ex dilatioe glorie actualiter soluit gloriam prebendo. **A**d. iij. ddm̄ qd illud quod ibi petrus dicit ab aliquibus refertur ad descensum xpi ad inferos. sicut exponentes verbum illud h̄is qui carcere conclusi erant in inferno sp̄s̄ idest fm̄ animam xps̄ veniens predicauit qui in creduli fuerāt aliquādo. vnde et **B**assi. dicit in. iij. li. qd sicut h̄is qui in terra sunt euangelizauit ita et h̄is q̄ sunt i inferno. non quidem vt i credulos ad fidem conuerteret. sed vt eorum infidelitatē confutaret. quia et ipsa predicatio nihil aliud intelligi potest q̄ manifestatio diuinitatis eius que manifestata ē infernalibus p̄ stuosū descensum xpi ad inferos. **A**uḡ tamen melius exponit in epla ad euodum. vt referatur non ad descensum christi ad inferos. sed ad operationem diuinitatis eius quā exercuit a principio mundi. vt sit sensus. et h̄is qui i carcere conclusi erant veniens sc̄z in corpe mortali. quod est qui vdam carcer anime. sp̄s̄ sue diuinitatis veniens predicauit p̄ iternas inspirationes. et etiā exteriōres amonitōes p̄ ora sanctorum. h̄is inquam predicauit qui increduli fuerant aliquando noe sc̄z predicante. quādo expectabāt dei patientiam. p̄ quam differēbāt pena diluuij. vñ subdit. in diebus noe cum fabricaretur arca. **A**d. iij. ddm̄ qd sinus abrahe potest fm̄ duo considerari. Uno modo fm̄ quietem que ibi erat a pena sensibili. et quantum ad hoc non cōpetit ei. nec nomen inferni nec i sunt aliqui dolores. **A**lio modo potest considerari quantum ad p̄-

nationem glorie sp̄ate. et fm̄ hoc habet rationem inferni et doloris. et ideo nunc dicitur sinus abrahe illa requies beatorum. non tamen dicitur infernus. nec dicitur nunc in sinu abrahe esse dolores. **A**d. v. ddm̄ qd sicut dicit **G**reg. ibidem ipsa superiora loca inferni profundissimum inferni vocat. Si enim quantum ad celsitudinem celi aer ille caliginosus infernus est. quantum ad eiusdē aeris altitudinem terra que inferius iacet et inferius intelligi et pfundum potest. quantum vero ad eiusdem terre altitudinem illa loca inferni que superiora sūt alijs receptaculis inferni hoc modo inferni. profundissimi appellatione signatur.

Ad tertium sic proceditur

Videtur qd christus non fuit totus in inferno. corp̄ enim christi est aliqua pars eius. sed corpus christi non fuit in inferno. qd totus xpus non fuit in inferno. **P**re. nihil cuius partes abinuicē separe sunt potest dici totum. sed corpus et anima que sunt p̄tes humane nature fuerunt abinuicem separe post mortem. vt supra dictū ē descendit autē ad infernum mortuus existens. non ergo potuit totus esse in inferno. **P**re. illud totum dicitur esse in loco cuius nihil est extra locum illum. sed aliquid erat extra infernū quia et corpus erat in sepulcro. et diuinitas vbiq̄. ergo xps̄ non fuit totus in inferno. **S**ed contra est quod **A**uḡ dicit in libro de simbolo. totus filius apud patrem totus in celo. totus in terra. totus in vtero virginis. totus in cruce. totus in inferno. totus in paradiso quo latrone induxit. **R**ñ. ddm̄ qd sicut patet ex h̄is que in prima p̄te dicta sunt masculinum genus refertur ad hypostasim v̄l p̄sonā neutrum autē genus p̄tinet ad naturam. in morte autem christi licet anima fuerit separe a corpore neutrum tamē fuit separe a p̄sona filij dei vt supra dictum est. Et ideo in illo triduo mortis christi dicendū est qd totus christus fuit in sepulcro. quia tota p̄sona fuit ibi p̄ corpus sibi vnitum et similiter totus fuit in inferno. quia tota p̄sona fuit ibi ratione anime sibi vnite. totus etiā christus tunc erat vbiq̄ ratione diuine nature. **A**d. j. ergo ddm̄ qd corp̄ xpi quod tunc erat in sepulcro non ē pars p̄sonę increate sed nature assumptę. Et ideo p̄ hoc qd corpus christi non erat in inferno non excluditur quin totus xpus fuit ibi sed ostenditur qd ibi non fuit totum quod p̄tinet ad humanam naturam. **A**d. ij. ddm̄ qd ex anima et corpore vnitis constituitur totalitas humane nature non autē totalitas diuine p̄sonę. et ideo soluta vnione anime et corporis p̄ mortem remansit totus christus. sed non remansit humana natura in sua totalitate. **A**d. iij. ddm̄ qd p̄sona christi est tota in quolibet loco. sed non totaliter. qd nullo loco circūscribitur. sed nec omnia loca simul accepta eius immensitatem comprehendere possunt. quinimo ipse sua immensitate omnia cōp̄bendit. Hoc autē locū habet in h̄is que corporaliter et circūscriptiue sunt in loco. q̄si totum sit alicubi nil eius sit extra. sed hoc in deo locum non habet. vnde **A**uḡ dicit in sermone de simbolo. non p̄ diuersa tpa vel loca dicimus vbiq̄ xpm̄ esse totum vt modo ibi sit totus. et alio tempe alibi totus. sed vt semper vbiq̄ sit totus.

Ad quartū sic proceditur

Videtur qd xps̄ nullam morā contraxerit in inferno. xps̄ enim ad hoc i infernū descendit vt ex eo homines liberaret sed hoc statim ab eo factum est in ipso descensu. facile est enim in conspectu dei subito boneltare paup̄em vt dicitur **A**l. 3.

Eccl. xij. ergo videtur q nulla morā i inferno straxerit
Pre. Aug⁹ dicit in sermone de passione q sine aliqua
 mora ad imperium domini ac saluatoris omnes ferrei cō
 fracti sunt vctes. vnde ex psona angelorū cōcomitātū
 xpm dicitur. tollite portas principes vestras. Ad hoc autē
 xps illuc descendit vt vctes inferni cōfringeret. q̄ chris⁹
 in inferno nullam morā contraxit. **P**re. Luc. xxiij. dr.
 q̄ dominus in cruce pendens dixit latroni. hodie mecum
 eris in paradiso. Ex quo patet q̄ eadem die chris⁹ fuit
 in paradiso non autēz fm corpus quod positum fuit in
 sepulcro q̄ fm animam que ad infernum descenderat. et
 ita videt q̄ non contraxit morā in inferno. **S**ed cōtra
 est quod petrus dicit Act. ij. quem deus suscitauit solutis
 doloribus inferni iuxta quod impossibile erat teneri illū
 ab eo q̄ videtur q̄ vsq̄ ad horam resurrectionis mansit
 in inferno. **R**n. dōm q̄ sicut chris⁹ nostras penas i
 se suscipet voluit corpus suum in sepulcro poni. ita etiāz
 voluit animā suam ad infernū descendere. corp⁹ autē eius
 mansit in sepulcro per diē integrum et duas noctes ad cō
 probandum veritatē mortis sue. vnde etiā tantūdem cre
 dendum est animā eius fuisse in inferno. vt simul anima
 eius educeret de inferno et corp⁹ ei⁹ de sepulcro. **A**d. j.
 ergo dōm q̄ xps ad infernū descendens sanctos ibi ex
 istentes liberauit. nō quidē statim educendo eos de loco
 inferni. sed in inferno ipso eos luce glorie illustrādo. et tñ
 cōueniens fuit vt anima eius tādū remaneret i inferno
 quamdiu corpus eius manebat in sepulcro. **A**d. ij. dō.
 q̄ vctes inferni dicunt impedimēta quibz sancti patres
 exire phibebant reatu primi parētis. quos xps statim dē
 scēdes ad inferos virtute sue passionis et mortis cōfregit
 et tñ voluit in inferos aliquādiu remanere ppter rationē
 predictā. **A**d. iij. dōm q̄ illud verbū domini. nō est in
 telligendum de paradiso terrestri. corporeo. sed de paradiso
 spūali. in quo esse dicunt quicunq̄ diuina gloria pfruiūt
 vnde larro loco quidē cum xpo ad infernū descēdit vt cū
 xpo esset quia dicitū est ei mecum eris in paradiso sed pmo
 in paradiso fuit. quia ibi de diuinitate chris⁹ fruebat. sicut
 et alij sancti.

Ad quintum sic proceditur

Videtur q̄ xps descendens ad inferos sanctos patres fide
 nō liberauerit. dicit enim Aug⁹ i eplā ad euodisū. illis iustis
 qui in sinu erāt abrahæ cum xps in inferna descenderet
 nōdū qd cōtulisset iueni. a quibz eū fm beneficam pntiā
 sue diuinitatis nunq̄ video recessisse. multum autēz eis
 cōtulisset si eos ab inferis liberasset. nō q̄ videtur q̄ xpus
 sanctos patres ab inferis liberauerit. **P**re. nullus in
 inferno tenetur nisi ppter peccatū. sed sancti patres dum
 adhuc viuerēt p fidem xpi iustificati fuerant a peccato. q̄
 non indigebāt liberari ab inferno xpo ad inferos descen
 dente. **P**re. remora causa remouetur effectus. h̄ causa
 descendēdi ad inferos est peccatum quod fuit remortū p
 passionem xpi vt sup̄ dicitū est nō ergo per descensum xpi
 ad inferos sancti patres sunt de inferno educi. **S**ed
 contra ē quod Aug⁹ in sermone de passione dicit. q̄ xps
 quādo ad inferna descēdit portā inferni et vctes ferreos
 confregit. et omnes iustos qui peccato originali astricti
 tenebant absoluit. **R**n. dōm q̄ sicut supra dicitū est xps
 descendens ad inferos opatus ē in virtute sue passionis
 per passionem autē xpi liberatū est humanum genus. non
 solū a peccato sed etiā a reatu pene vt supra dicitū est
 Dupliciter autēz homines reatu pene erāt astricti. **Q**uo

modo p peccato actuali quod quilibet sua psona cōmises
 rat. **A**lio modo p peccato tōm⁹ bumāe nature. quod a pri
 mo parēti in omnes originaliter deuenit. vt dicit ad Ro. v.
 cuius quidem peccati pena est mors corpalis. et exclusio
 a vita glorie. vt patet ex h̄is que dicunt Gē. ij. et iij. nam
 deus hominem de paradiso post peccatū eiecit cui ante pec
 catū mortem fuerat cōminatus si peccaret. et ideo chris⁹
 ad inferos descendens virtute sue passionis ab hoc reatu
 factos absoluit quo erant a vita glie exclusi vt nō possēt
 deum per essentiā videre in quo consistit pfecta hominis
 beatitudo. vt in scōa pte dicitū ē. per hoc autē sancti patres
 tenebant in inferno q̄ eis ad vitam glorie ppter peccatū
 primi parētis aditus non patebat sic chris⁹ descen
 dens ad inferos sanctos patres ab inferis liberauit. **E**t
 hoc est quod dicitur Zach. ix. tu vero in sāguine testamē
 ti tui eduxisti victos de lacu in quo non erat aqua. **E**t ad
 Colo. ij. dicit q̄ expoliās principatus et potestates sc̄z in
 fernales. auferendo Isaac. et Jacob. et ceteros iustos. ita
 duxit eos idest longe duxit ab hoc regno tenebrarū ad ce
 los. vt glo. ibidē dicit. **A**d. j. g. dō. q̄ Aug⁹ ibi loquitur
 contra quosdam qui estimabant antiquos iustos ante
 aduentū chris⁹ in inferno doloribus penarum fuisse sub
 iectos vnde parū ante verba inducta pmitit dicens. addit
 quidam hoc beneficiū antiquis et sanctis patribus fuisse
 concessū vt domin⁹ i infernū venisset vt ab illis doloribz
 soluerent sed quo nam modo intelligat abrahā in cui⁹
 sinu p̄us etiā pauper ille susceptus ē in illis fuisse do
 loribus ego quidē non video. et ideo cum postea subdit se
 nōdū inuenisse quid descēdit xps ad inferos annquis pa
 tribus cōtulerit intelligendū est quantum ad liberationem
 penarum. contulit tamē eis quantum ad adeptōem glorie.
 et p consequēs soluit eorū dolorem quē paciebant ex dila
 tōne glorie. ex cuius tamē spe magnū gaudiū habebant
 fm illud Jo. vij. abrahā pater vester exultauit vt vi
 deret diem meum. **E**t ideo subdit a quibus eū fm benefi
 ficam pntiam sue diuinitatis nunq̄ video recessisse. in
 quātū sc̄z etiā ante aduentum xpi erant beati in spe. licet
 nōdū essēt pfecte beati in re. **A**d. ij. dō. q̄ sancti patres
 dū adhuc viuerēt liberati erant p fidem chris⁹ ab omni
 peccato tam originali. q̄ actuali et reatu pene actuali
 peccatorū. nō tñ a reatu pene originalis peccati. per quē ex
 cludebant a gloria nōdū soluto pretio redemptōnis bu
 mane. sicut etiā nunc fideles xpi liberant p baptismum
 a reatu actuali peccatorū. et a reatu originalis quantum
 ad exclusionē a gloria. remanent tñ adhuc obligati a rea
 tu originalis peccati quātum ad necessitatē moriendū corp
 paliter. quia renouant fm spūm s̄z fm carnez. fm illud
 ad Ro. vij. corpus quidē mortuū est ppter peccatū. spū
 vero viuūt ppter iustificatōnē. **A**d. iij. dōm q̄ statim
 xpo mortem patiente anima eius ad infernū descendit. et
 sue passionis fructum exhibuit sanctis i inferno detētis
 quāuis ex loco illo nō exierūt xpo apud inferos p̄morāte
 quia ipsa xpi pntia p̄nebat ad cumulum glorie.

Ad sextum sic proceditur

Videtur q̄ chris⁹ aliquos dāpnatos ab inferno libera
 uit. dr em Esa. xxiij. p̄gregabuntur congregatōne vniua
 fascis in lacū. et claudent in carceres. et post multos dies
 visitabuntur loquitur autē ibi de dāpnatis qui militiam
 celi adorauerūt. q̄ videtur q̄ etiā dāpnati xpo descēdente
 ad inferos sunt visitati. quod ad eorū liberatōem videtur
 pertinere. **P**re. sup̄ illud Zach. ix. tu autē in sāguine

restamēti tui eduxisti victos de lacu in quo non erat aqua
 dicit glo. in eos liberaſti qui tenebant victi carceribus ubi
 nulla miſericordia eos cōfrigerabat quā dices ille pete-
 bar. Sed ſoli dāpnati includunt carceribus abſq; miſeri-
 cordia. q̄ xp̄s liberauit aliquos de inferno dampnatorū
 ¶ Pre. potentia xp̄i non fuit minor in inferno q̄ in hoc
 mundo. v̄trobiz enim opatus eſt p̄ potentia ſue diuini-
 tatis. ſed in hoc mundo de quolibet ſtatu aliquos libera-
 uit. q̄ etiā in inferno liberauit aliquos de ſtatu dampna-
 torum ¶ Sed contra e quod dicit Oſee. xij. ero mors
 tua o mors. morſus tuus ero inferne. glo. electos educē-
 do. reproboſq; ibidem relinquēdo. ſed ſoli reprobi ſunt
 in inferno dampnator. q̄ p̄ deſcenſū xp̄i ad inferos nō ſūt
 aliqui de inferno dāpnatorū liberaſti. ¶ Rñ. dōm q̄ ſicut
 ſupra dictū eſt xp̄s deſcendēs ad inferos opat⁹ eſt in vir-
 tute ſue paſſionis. ⁊ ideo ei⁹ deſcenſus ad inferos illis ſo-
 lum liberaſti obtulit fructum qui fuerūt paſſioni xp̄i
 cōiuncti p̄ fidē caritate formatā p̄ quam peccata tolluntur
 illi aut qui erant in inferno dampnatorū aut penitus fidē
 paſſionis xp̄i nō habēt ſicut in fideles. aut ſi fidē habue-
 runt nullā cōformitatē habebant ad caritatē xp̄i paciēns
 v̄nd e nec a peccatis ſuis erant mundati. ⁊ p̄ter hoc deſcē-
 ſus xp̄i ad inferos nō cōtulit eis liberaſti a reatu pene in-
 fernalis ¶ Ad. j. dōm q̄ xp̄o deſcendente ad inferos
 omnes qui erāt in quacūq; pte inferni ſunt alicqualiter
 viſitati. ſed quidā ad ſuam conſolatōem ⁊ liberaſti qdā
 aut ad ſuā conſolatōem ⁊ p̄fuſionē ſicut dampnati. v̄nd
 ibi dē ſubdit. ⁊ erubelſet luna. ⁊ cōfundet ſol ⁊ c. ¶ Potēſt
 etiā hoc referri ad viſitatōem qua viſitabunt in die iu-
 dicij. nō vt liberaſti ſed vt condēnent amplius. ſm illud
 Sopbonie. j. viſitabo ſup viros deſiros in ſeibus ſuis.
 ¶ Ad. ij. dōm q̄ cum dicit in glo. ubi nulla miſericordia
 eos refrigerabit intelligendū ē quātū ad refri geritūſpecte
 liberaſti. qua ſancti patres ab illis inferni carceribus
 ante xp̄i aduentū nō potuerūt liberaſti. ¶ Ad. iij. dō.
 q̄ nō fuit p̄ter xp̄i impotentia q̄ nō ſūt aliqui libera-
 ti de qlibet ſtatu infernali ſic de qlibz ſtatu mūdoz. ſz p̄
 diuerſam v̄trotūq; conditōem. nam homines q̄ uādiu
 hic viuūt poſſunt ad fidē ⁊ caritatez conuerti q̄ in hac
 vita non ſunt homines cōfirmati in bono vel in malo
 ſicut poſt exitum ab hac vita.

Ad ſeptimum ſic pcedit

¶ Videtur q̄ pueri qui cum originali peccato deſceſerunt
 fuerint p̄ deſcēſū xp̄i liberaſti. nō enim tenebant i inferno
 niſi p̄ peccato originali ſicut et ſancti patres. ſz ſancti pa-
 tres ſunt ab inferno liberaſti p̄ xp̄m vt ſup dictū eſt. ergo
 ⁊ pueri ſimiliter ſunt ab inferno liberaſti. ¶ Pre. Ap̄ls
 dicit ad Ro. v. ſi vnus delicto multi mortui ſunt multoz
 magis gratia dei et donū in gratia vnus hominis iēſu
 xp̄i in plures habūdauit. ſed p̄ter peccatum primū p̄ntis
 pueri cū ſolo peccato originali deſcētes in inferno deti-
 nent. ergo multo magis p̄ gratiā xp̄i ſunt ab inferno li-
 berati. ¶ Pre. ſicut baptiſmus opatur in virtute paſſio-
 nis xp̄i ita ⁊ deſcēſus xp̄i ad inferos. vt ex dictis patet
 ſed pueri per baptiſmū liberaſti a peccato originali ⁊ ab
 inferno. ergo ſi ſunt liberaſti p̄ deſcēſum xp̄i ad inferos
 ¶ Sed contra eſt qd̄ Ap̄ls dicit ad Ro. iij. quē deus
 p̄poſuit p̄piciatorē p̄ fidē i ſanguine eius. ſed pueri qui cū
 ſolo peccato originali deſceſerunt nullo modo ſunt p̄tici-
 pes fidei. ergo non p̄ceperūt fructū p̄piciatoris xp̄i vt p̄
 ipſum ab inferno liberaſti. ¶ Rñ. dōm q̄ ſicut ſupra

dictū eſt deſcēſus xp̄i ad inferos in illis ſolum. effectum
 habuit qui p̄ fidē ⁊ caritatem paſſioni xp̄i cōiūgebāt
 in cuius virtute deſcēſus xp̄i ad inferos liberaſti erant
 pueri aut qui cum peccato originali deſceſerunt nullo mō
 fuerunt cōiuncti paſſioni xp̄i p̄ fidē ⁊ dilectōem neq;
 eſt p̄ fidē p̄piciam potuerūt qui nō habuerūt vſū liberi
 arbitrij. neq; p̄ fidē parentum aut p̄ aliquod fidei ſacra-
 mentum fuerant a peccato originali mundati et ideo de-
 ſcēſus xp̄i ad inferos b̄mōi pueros non liberauit ab
 inferno. ¶ Et p̄terea p̄ hoc ſancti patres ab inferno ſūt libera-
 ti quia ſunt ad gloriā diuine viſionis admiſſi. ad quā
 nullus poteſt puenire niſi p̄ gratiā ſm illud ad Ro.
 vj. gratia dei vita eterna. cum ergo pueri cum originali
 deſcētes non habuerūt gratiā non fuerunt ab inferno
 liberaſti. ¶ Ad. j. ergo dōm q̄ ſancti patres ⁊ ſi adhuc
 tenerent aſtricti reatu originaliſ peccati in quantū reſpi-
 cit humanā naturam tantū liberaſti erant p̄ fidē xp̄i
 ab omni macula peccati. et ideo capaces erant illius li-
 beratiōis quā xp̄s artulit deſcendēs ad inferos ſed hoc
 de pueris dici non poteſt vt ex dictis patet. ¶ Ad. ij. dō.
 q̄ cum Ap̄ls dicit gratia dei in plures habūdauit. ly.
 plures non eſt accipiendum comparatiue. quali plures nu-
 mero ſunt ſaluati per gratiā xp̄i q̄ dampnati per
 peccatum ade. ſed abſolute. ac ſi diceret q̄ grā vnus xp̄i
 habūdauit in multos ſicut ⁊ peccatum vnus ade p̄-
 uenit ad multos ſed peccatū ade ad eos iſm puenit qui p̄
 ſeminalem rationem carnaliter ab eo deſcenderūt ita grā
 xp̄i ad eos tantū puenit qui ſp̄iali regeneratione eius
 membra facta ſunt. quod non cōpēnit pueris deſcēntibus
 eum peccato originali. ¶ Ad. iij. dōm q̄ baptiſm⁹ adhibe-
 retur omnibus in hac vita. in qua homo poteſt tranſmu-
 rari de culpa in gratiā. ſed deſcēſus xp̄i ad inferos
 exhibitus fuit animabus poſt hanc vitam ubi nō ſunt
 capaces tranſmutationis predictē. ⁊ ideo per baptiſmum
 pueri liberaſti a peccato originali et ab inferno. ¶ Non autē
 per deſcēſum xp̄i ad inferos.

Ad octauū ſic proceditur

¶ Videtur q̄ xp̄i ſuo deſcēſu ad inferos liberauerit
 animas a purgatorio. dicit eſt Aug⁹ in epla ad euodiū
 quia euidentiſ testimonia ⁊ infernū commemorant ⁊ do-
 lores nulla caula occurrūt cur illuc credat⁹ veniſſe ſaluator
 niſi vt ab eiſdem doloribus ſaluos faceret. ſed v̄trum oēs
 quos in eis inuenit an quosdā quos illo beneficio dignos
 iudicauit ad hoc requirit. tamen veniſſe xp̄i apud
 inferos ⁊ in eorum doloribus conſtitutus hoc beneficiū
 p̄ſtituſſe non dubito non autē p̄ſtitit beneficiū liberaſti
 dampnatis ſicut ſupra dictum eſt. p̄ter eos autēz nulli
 ſunt in doloribus penalitō conſtituti niſi illi qui ſunt in
 purgatorio. ergo xp̄iſt⁹ animas de purgatorio liberauit
 ¶ Pre. ipſa anime xp̄i p̄ntia non minorē effectū habuit
 q̄ ſacramenta ipſius. ſed per ſacramēta xp̄i liberaſti aīe
 in purgatorio. ⁊ precipue eucharistiē ſacramētū. vt. j.
 dicitur. q̄ multo magis p̄ p̄ntiam xp̄i ad inferos de-
 ſcendētis ſūt anime a purgatorio liberaſte. ¶ Pre. xp̄s
 quocūq; liberauit in hac vita totaliter curauit. vt Aug⁹.
 dicit in libro de penitentiā. Et Jo. vj. dominus dicit. to-
 tum hominē ſaluū feci in ſabbato. ſed xp̄iſt⁹ eos qui i
 purgatorio erant liberauit a reatu pene dampni quo ex-
 cludebāt a gloria. ergo etiā liberauit eos a reatu pene pur-
 gatorij. ¶ Sed contra eſt quod Gre. dicit in mo. dum
 conditor ac redemptor noſ ſic clauſtra inferni penetrans
 .l. 4.

elector exinde animas eduxit nos illic ire nō patit. unde tam aliquos liberavit descendēdo. Patit aut nos ire ad purgatoriu. ergo descendēs ad inferos animas a purgatorio nō liberavit. **Rñ. dō.** q sic sepe dictū est descensus christi ad inferos liberatorū fuit i virtute passionis ipsi? passio aut eius nō habuit virtutē tēpalem et tēporā. s; sempiternā s; illud ad **Heb. x.** vna oblatōne consummavit iustificatos in sempiternū. Et sic patet q nō habuit tunc maiores efficaciam passio christi q; nunc habet. Et ideo illi qui fuerūt tales quales nūc sunt qui in purgatorio timent non fuerūt a purgatorio liberati p descensum xpi ad inferos. Si qui aut ibi inuenti sunt tales quales etiā nunc virtute passionis christi a purgatorio liberant tales nibi prohibet per descensum christi ad inferos a purgatorio liberatos. **Ad. j. g. dō.** q ex illa auctoritate **Aug?** non potest concludi q omnes illi qui in purgatorio erant fuerit a purgatorio liberati. sed aliquib; eorū fuerit hoc beneficiū collatum. illis s; qui iam sufficienter purgati erant. vel etiā qui dum adhuc viuerēt meruerēt per fidē dilectōem et deuotōem ad mortē christi vt eo descendente liberarent a tēpali purgatorij pena. **Ad. ij. dōm** q virt? xpi opatur i sacramētis p modū sanationis et expiationis cuiusdā. unde sacramētū eucharistie liberat homines a purgatorio inquantū est quoddā sacrificiū satisfactoriū p peccato. descensus aut xpi ad inferos nō fuit satisfactoriū opabat tū i virtute passionis xpi que fuit satisfactoria vt supra habitū est. sed erat satisfactoria in generali. cui? virtute oportebat applicari ad vnūq; p aliquid specialiter ad ipsū ptinēs. et ideo nō oportet q p descensum xpi ad inferos omnes fuerit a purgatorio liberati. **Ad. iij. dō.** q illi defectus a quibus xps simul in hoc mūdo homines liberabat erant psonales ppe ad vnūq; pntēs. s; exclusio a gloria dei erat quidam defect? generalis pntēs ad totā humanam naturam. et ideo nihil pbiher eos qui erant in purgatorio p christū esse liberatos ab exclusione a gloria nō aut a reatu pene purgatorij q pntet ad ppiū defectum. Sicut ecōuerso facti patres ante christi aduentum liberati sunt a ppiis defectibus nō autem a defectu cōmuni sicut supra dictū est.

Questio. LIII.

Consequenter consi-
derādū est de hijs que ptinēt ad exaltationez xpi. Et pmo de ei? resurrectione. Secdo de eius ascensione. Tertio de sessione ad dextrā patris. Quarto d iudiciaria potestate. Circa pmiū occurrit quadruplex cōsideratō. Quaz pma est de ipsa xpi resurrectione. Secūda de qualitate resurgētis. Tertia de manifestatōne resurrectionis. Quarta de eius causalitate. Circa pmiū qruē quattuor. Primo de necessitate resurrectionis xpi. Secūdo de tēpe. Tertio de ordine. Quarto de causa.

Ad primum sic procedit

Videtur q nō fuerit necessariū christū resurgere dicit em **Dam. in. iij. li.** resurrectō scda ē eius quod. dissolutū est et cecidit ab elemētis resurrectō. sed xps nō cecidit p peccatū. nec corpus eius est dissolutū. vt patet ex supradictis. non g; ppe sibi conuenit resurgere. **Pre. quicūq; resurgit ad aliquod altius. pmouet. q; resurgere est sursum moueri. sed corp? christi mansit post mortem diuinitati vnitum et ita non potuit in aliquid altius pmoueri. ergo nō competebar sibi resurgere.** **Pre. ea que circa huma-**

nitatem christi sunt acta ad nostram salutem ordinantur sed sufficebat ad salutem nostram passio christi. per quā sumus a pena et culpa liberati. vt ex dictis patet. nō ergo fuit necessariū q christus a mortuis resurgeret. **Sed** contra est quod dicit **Luc. xlv.** oportebat christum pati et resurgere a mortuis. **Rñ. dōm** q necessariū fuit xpm resurgere propter quinq;. Primo quidem ad commēdatōnem diuine iusticie. ad quam pntet exaltare illos qui se ppter deū humiliant. s; illud **Luc. j.** deposuit potentia de sede et exaltauit humiles. q; ergo christus ppter caritatem et obedientiā dei se humiliavit vsq; ad mortē crucis oportebat q exaltaretur a deo vsq; ad gloriam resurrectionis. **Unde** ex eius persona dicitur in psalmo. tu cognouisti id est approbasti sessionem meā id est humilitatē meā et passionem. et resurrectionem meam id est glorificationem in resurrectione. sicut glo. exponit. Secundo ad fidei nostre instructionem quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatez christi. quia vt dicitur. **i. Cor. xlv.** et si crucifixus est ex infirmitate nostra. sed viuit ex virtute dei. Et ideo. **i. ad Cor. xv. xv.** dicitur si christus non resurrexit inanis est p̄dicatio nostra inanis ē et fides nostra. Et in psalmo dicitur que utilitas erit in sanguine meo. id est in effusione sanguinis mei descendo quasi per quosdam gradus malozū in corruptōez quali diceret nulla. si enim statim nō resurgo corruptōez fuerit corpus meum nemini annuntiabor. nulluz lucra habo. vt glosa exponit. Tertio ad subleuationē nostre spei quia dum videmus christū resurgere qui est caput nostrum speramus et nos resurrecturos. unde dicitur. **i. Cor. xv.** si christus predicat q resurrexit a mortuis quomodo quidaz dicunt in vobis quomā resurrectō mortuorum non est. Et **Job. xij.** dicit scio scilicet p certitudinez fidei q redemptor meus id est christus viuit a mortuis resurgens. et ideo in nouissimo die de terra surrecturus sū reposita est bec spes mea in sinu meo. Quarto ad infirmationem vite fidelium. s; illud ad **Ro. vi.** qm christus resurrexit a mortuis p gloriam patris ita et nos in nouitate vite ambulemus. Et infra christus resurgens ex mortuis iam nō moritur ultra. ita et vos existimate mortuos esse peccato viuentes aut deo. Quinto ad complementū nostre salutis. quia sicut per hoc q mala sustinuit mortē et vt nos liberaret a malis. ita glorificatus ē resurgēdo vt nos promoueret ad bona. s; illud ad **Ro. iij. radit** est ppter delicta nostra. et resurrexit ppter iustificationem nostram. **Ad. j.** ergo dōm q licet christus non ceciderit p peccatum nostrum. cecidit tamen ppter mortem. quia sicut peccatū est casus a iusticia ita mors est casus a vita unde ex psona christi potest intelligi quod dicit **Eccl. vij.** ne letaris inimica mea super me quia cecidi consergāz. Similiter etiā licet corpus christi non fuerit dissolutum p incinerationem. ipsa tamen seperatio anime a corpore dissolutio quedam fuit. **Ad. ij.** dōm q diuinitas erat carni christi post mortem vnita vnione psonali non autē vnione nature. sicut anima vniū corpori vt forma. ad cōstituentam humanam naturam. et ideo per hoc q corp? eius vnitum est anime. pmotum est in altiozem statum nature non autem in altiozem statum psonē. **Ad. iij.** dōm q passio christi operata est nostram salutem ppe reuocando. quantum ad remotionem malozū. resurrectio aut quantū ad inchoationez et exēplar bonoz.

Ad secundū sic procedit

Videtur qd non fuerit conueniens christu tertia die re
 surgere. membra eniz debent capiri conformari. sed nos
 qui sumus membra xpi non resurgimus a morte tertia
 die. sed nostra resurrectio differtur vsqz ad finem mudi.
 ergo videtur qd xps qui est caput nostruz non debuit ter
 tia die resurgere. sed debuit eius resurrectio differti vsqz
 ad finem mundi. **¶** **De. Act. ij.** dicit petrus. qd impossi
 bile erat xpm deseri ab inferno et morte. sed quamdiu
 aliquis est mortuus detinetur a morte. ergo videtur qd
 xpi resurrectio no debuerit differti vsqz ad tertiam diem
 sed statim eodez die resurgere. precipue cum glosa indu
 cta dicat nullam utilitatem esse in effusione sanguinis xpi
 si no statim resurgeret. **¶** **De. dies** incipere videtur ab
 ortu solis. qui sua presentia diem causat. sed ante ortuz so
 lis xps resurrexit. dicitur eniz Job. xx. qd vna sabbati ma
 ria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad
 monumentum. et tunc xps iam resurrexerat. quia sequit
 et vidit reuolutum lapidem a monumento. qd non relur
 rexit tertia die. **¶** **Sed** contra est quod dicitur **Mat. xx.**
 tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum
 et crucifigendum. et tertia die resurget. **¶** **Rn. dōz** qd sicut
 dictum est resurrectio xpi necessaria fuit ad instructionez
 nostre fidei. est autez fides nostra et de humilitate et de di
 uinitate xpi non enim sufficit alterum sine altero credere
 vt patet ex dictis. et ideo ad hoc qd confirmaretur fides di
 uinitatis ipsi oportuit qd cito resurgeret. et eius resurre
 ctio non differretur vsqz ad finem mundi. **Ad** hoc autem
 qd confirmaretur fides de veritate humanitatis et mor
 tis eius oportuit moram esse inter mortem et resurrectio
 nem. si enim statim post mortem resurrexisset videri pos
 set qd eius mors vera non fuisset. et p consequens nec re
 surrectio vera. **Ad** veritatem aut mortis xpi manifestan
 dam sufficiebat qd vsqz ad tertiam diem eius resurrectio
 differretur. quia non contingit quin infra hoc tempus i
 homine qui mortuus videtur cum viuat appareant ali
 qua indicia vite. **¶** **Per** hoc etiam qd tertia die resurrexit cō
 mendatur perfectio ternarij. qui est numerus omnino rei
 vrpote habens principium medium et finem. vt dicitur
 iij. de ce. et mun. **¶** **O**stendit etiaz scōz misterium qd xps
 vna sua morte que fuit lux propter iusticiam duas no
 stras mortes destruxit scilicet corporis et anime. que sunt
 tenebre propter peccatū. et ideo vna die integra et dua
 bus noctibus permansit in morte. vt **Aug. dicit. iij. de tri.**
¶ **Per** hoc etiam signatur qd p resurrectionem xpi tertius
 tempus incipiebat. nam primus fuit ante legez. scōz sub
 lege. tertius sub gratia. **¶** **I**ncepit etiam in xpi resurrectio
 ne tertius status sanctorum nam primus fuit sub figu
 ris legis. secundus sub veritate fidei. tertius erit in eter
 nitate glorie. que xps resurgendo inchoauit. **¶** **Ad. i. qd**
odm qd caput et membra conformantur in natura. sed nō
 in virtute. **¶** **E**xcellentior enim est virtus capitis qz mens
 brorum. et ideo ad demonstrandam excellentiam virtutis
 xpi conueniens fuit ipsum tertia die resurgere. aliorum
 resurrectione dilata vsqz ad finem mundi. **¶** **Ad. ij. dōz**
qd detentio coactionem quādam importat. xpus autē nul
 la necessitate mortis detinebatur astrictus. sed erat inter
 mortuos liber. et ideo aliquādiu in morte mansit. non qsi
 detentus. sed propria voluntate quādiu iudicauit hoc es
 se necessarium. ad instructionem fidei nostre. dicitur au
 tem statim fieri quod fit breui interposito tempore. **¶**
Ad. iij. dōm qd sicut supradictum est xps resurrexit circa
 diluculum. illucescente iam die. ad designandū qd per su

am resurrectionem nos ad lucem gratie inducebat. sicut
 mortuus est ad uespascente iam die. et tendente in tenebras
 ad ostendendum qd per suam mortem destrueret tenebras
 culpe et pene. et tamen dicitur tertia die resurrexisse. acci
 piendo dies pro die naturali. que continet spaciū. xxiij.
 horarum. **¶** **E**t sicut dicit **Augustinus. iij. de trinita. nox**
vsqz ad diluculum quo domini resurrectio declarata est
 ad tertium diem pertinet. quia deus qui dixit de tene
 bris lumen clarescere. vt per gratiam noui testamenti et
 participationem resurrectionis xpi audiremus. fulsis
 aliquando tenebre. nunc aut lux in domino insinuat. no
 bis quodāmodo quomodo a nocte dies sumat initium
 sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsuz
 a luce in noctem ita isti propter hominis reparationem
 a tenebris ad lucem computantur. **¶** **E**t ita patet qd etiam
 si media nocte surrexisset posset dici tertia die eum sur
 rexisse. intelligendo de die naturali. nunc autez cum i di
 luculo surrexit potest dici qd die tertia surrexit. et etiam
 accipiendo diem artificialem. qui causatur ex presentia
 solis. quia iam sol incipiebat aerē illustrare. vnde **Mar.**
vti. dicitur qd mulieres venerunt ad monumentum or
 to iam sole. **¶** **Q**uod non est contrarium ei quod **Johan.**
dicit. cum adhuc tenebre essent. vt **Augustinus dicit** in
 libro de consen. euangelistarum. quia die surgente reli
 quie tenebrarum tantomagis exterminantur quanto
 magis lux oritur. qd autem dicit **Marcus** orto iam sole.
 non sic accipiendum est tanqz iam sol ipse videretur sup
 terram. sed tanqz eo proximo veniente in has partes.

Ad tertius sic proceditur

Videtur qd xps non primo surrexit. nam in veteri testa
 mento p helyaz et helyseum aliqui resuscitati leguntur.
 fm illud ad hebre. xi. acceperunt mulieres de resurrectio
 ne mortuos suos. **¶** **S**imiliter etiam christus ante passio
 nem suam tres mortuos suscitauit. non ergo xps fuit pri
 mus resurgentium. **¶** **De. Mat. xxvij.** inter alia mi
 racula que in passione xpi acciderunt narratur qd monu
 mentalaperta sunt. et multa corpora sanctorum qui dor
 mierant surrexerunt nō ergo xps fuit primus resurgen
 tium. **¶** **De. sicut** xps p sua resurrectionem est causa no
 stre resurrectionis ita per suam gratiam est causa nostre
 gratie. fm illud **Job. i.** de plenitudine eius nos omnes
 accepimus. sed alij prius tempe gratiam habuerunt. qz
 xps. sicut oēs partes veteris testamenti. qz etiā alij pri
 us ad resurrectionem corporalem puenērūt qz xps. **¶** **Sed**
qz ē qd dicit. **1. Cor. xv.** xps resurrexit a mortuis. primi
 ne dormientū. glo. qz p rpe et dignitate surrexit. **¶** **Rn**
odm qd resurrectio ē reparatio a morte i vitā. duplx autez
 aliqz eripitur a morte. **¶** **Q**uo mō solū a morte actu. vt si
 aliquis viuere incipiat quādiu postqz mortuus fuerat
¶ **A**lio mō vt aliqz liberet nō solū a morte. s; etiā a necessi
 tate. et qd plus ē a possibilitate moriendi. et hec est vera
 et perfecta resurrectio. quia quādiu aliqz viuūt subiecti ne
 cessitati moriendi quodāmodo eis mors dominatur. fm
 illud ad **Romano. vij.** corpus quod mortuum est prop
 ter peccatum. illud etiam quod possibile est esse. fm qd di
 citur eē. id est potentialiter et sic patet qd illa resurrectio q
 quis eripitur solū ab actuali morte est resurrectio im
 perfecta. **¶** **L**oquendo ergo de resurrectione perfecta christi
 stus est primus esurgentium. quia ipse resurgendo pri
 mo pertuenit ad vitam penitus immortalem. fm illud

ad Ro. vi. xps resurgens ex mortuis. iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta quidem alij resurrexerunt ante xpm. premonstrando quasi in quodam signo resurrectionem ipsius. Et sic pater responsio ad primu. quia et illi qui suscitari sunt in veteri testamento et illi qui suscitari sunt a xpo sic redierunt ad vitam ut iterum morerentur. Ad. ij. ddm q de illis qui cu xpo resurrexerunt duplex est opinio. Quidam enim asserunt q redierunt ad vitam nunq iterum morituri. quoniam ille maius esset tormē tuz si iterum morerentur q si non resurgerent. et fm hoc intelligendum erit sicut Hiero. dicit super Matt. q nō ante resurrexerunt q resurgeret dominus. unde et euāgelista dicit q excentes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatez et apparuerunt multis. Sed Aug. in epla. ad euodiuū hanc opinionē memorās dīc scio quibusdāz videri morte domini xpi iam talem resurrectionem p̄citam iustis qualis nobis in fine p̄mittitur. q non si iterum repositis corporibz dormierunt videndū est quomodo intelligatur xps primo genitus a mortuis si eum in illam resurrectionem tor p̄cesserunt q si responderet hoc dictum esse p̄ anticipatiōnem. ut monumenta illo terremoto apta intelligantur cuz xps in cruce penderet. resurrexisse aut iustorum corpora non tunc. sed cum ille p̄ior resurrexisset. Sed adhuc restat quod moueat. quomodo petrus nō de dauid sed de xpo asseruit fuisse p̄cedm carnem eius non vidisse corruptionem. Sed per hoc q apud eos erat monumentum dauid et sic illos non conuincebat si corpus dauid ibi iaz non erat. quia et si ante in recenti sua morte resurrexisset nec caro eius vidisset corruptionem posset monumentū illud manere. curum aut videtur ut dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum. si eis iam eterna donata sunt ex semine cuius xps commendatur. Periclitabitur etiaz illud ad Heb. vbi de iustis antiquis dicit. ne sine nobis p̄stiterentur si iam in illa resurrectionis corruptione conliti sunt que nobis p̄ficiendis i fine p̄mittitur. Sic g Aug. sentire videtur q resurrexerunt iterum morituri. Ad quod etiam videtur p̄tinere qd Hiero. dicit sup Matt. q sicut lazarus resurrexit. sicut et multa corpora sanctorum resurrexerunt. ut dominum ostenderent resurgentem. q̄uis hoc in sermone de assumptione sub dubio relinquit. Rōnes in Aug. multo efficaciores videntur. Ad. ij. ddm q sicut ea que p̄cesserunt xpi aduentum fuerunt p̄paratoria ad xpm ita gratia est dispositio ad gloriā. et ideo ea que sunt glorie siue quantum ad animam sicut p̄fecta dei fruitio siue quantum ad corpus sicut resurrectio glorioza prius tpe debuit esse in xpo sic in actore glorie gratiam vero p̄ueniebat prius eē i his q ordinabantur ad xpm.

Ad quartum sic procedit

Videtur q christus non fuerit causa sue resurrectionis quicunq enim suscitatur ab alio nō ē sue resurrectionis causa. sed xps est suscitatus ab alio. fm illud Act. ij. quez de suscitauit. solutis doloribus inferni. et ad Ro. viij. q suscitauit ihm xpm a mortuis viuificabit et mortalia corpora nra. g xps nō est sue resurrectionis causa. Pre. null? dicit mereri vel ab alio peti aliquid cuius ipse est causa. sed xps sua passione meruit resurrectionem sicut Aug. dicit sup Job. q humilitas passionis meritum ē glorie resurrectionis ipse etiam peti a patre se resuscitauit. fm illud ps. tu aut domine miserere mei et resuscita me

ergo xps non fuit causa sue resurrectionis. Pre. sicut Dam. pbat in iij. li. resurrectio nō est anime. sed corporis quod post mortem cadit. corpus autem nō potuit sibi animam vnire que est eo nobilior. g illud quod resurrexit in xpo nō potuit esse causa sue resurrectionis. Sed cōtra est quod dñs dicit Job. x. nemo tollit animā meam a me. sed ego ponam eam et iterum sumo eam. sed nihil aliud est surgere q iterato animā sumere. ergo videtur q xps propria virtute resurrexit. Rñ. ddm q sicut supradictum est per mortem nō fuit sepeata diuinitas nec ab anima xpi nec ab eius carne. potest ergo iam anima mortui q̄ eius caro considerari dupliciter. Cno mō ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipsius nature create. Secundum g diuinitatis virtutem et corpus resumpsit animam quam deposuit et anima resumpsit corpus quod dimiserat. et hoc ē quod dicitur de xpo. ij. Cor. vlti. q et si crucifixus est ex infirmitate nostra. sed viuit ex virtute. Si aut consideremus corpus et animā xpi mortui fm virtutem nature create sic non potuerit sibi inuicem reuiri sed oportuit xpm resuscitari a deo. Ad. i. g ddm q eadem ē diuina virtus et operatio patris et filij vñ hec duo sese p̄sequuntur. q xps sit suscitatus diuina virtute p̄is et sui ipsi? Ad. ij. ddm q xps orādo peccit et meruit suam resurrectionem. in qua nū homo. nō aut in qua tum deus. Ad. ij. ddm q corpus fm naturā creatam non est potentius anima xpi. ē tñ potentius fm virtutez diuinam. que etiam rursus fm diuinitatem vnitam ē potentius corpore fm naturam creatam. Et ideo fm naturā diuinā corpus et anima se mutuo resumpserunt. nō autem fm virtutem nature create.

Questio. LIII.

Deinde considerādū

est de qualitate xpi resurgētis. Circa hoc queruntur quattuor. Primo vtrum xps post resurrectionem habuit verum corpus. Secundo vtr resurrexit cum corpore integritate. Tertio vtr corpus eius fuit gloriosum. Quarto de eius cicatricibus in corpore apparentibus.

Ad primum sic proceditur

Videtur q xps post resurrectionem non habuit verum corpus. verum enim corpus non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco. sed corpus xpi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco. intrauit enim ad discipulos ianuis clausis. ut dicit Job. xx. ergo videtur q xps post resurrectionem nō habuit verum corpus. Pre. ver? corp? nō euanescebat ab aspectu iuentū nisi forte corrūpatur. sed corpus xpi euāuit ab oculis discipulorum eum inuentum. ut dicitur Luc. vlti. ergo videtur q xps post resurrectionem non habuit verum corpus. Pre. cuiuslibet veri corporis est determinata figura. sed corpus xpi apparuit discipulis in alia effigie. ut patet Mar. vlti. ergo videtur q xps post resurrectionem non habuit verum corpus humanum. Sed cōtra est quod dicitur Luc. vlti. q xpo discipulis apparente conturbati et exterriti existimabant se spiritum videre. s. ac si non haberet verum corpus sed fantasmicū. ad quod remouendum ipse postea subdit. palpare et videre quia spiritus carnem et ossa non habet. sicut me videtis habere. ergo non habuit corpus fantasmicū sed verum. Rñ. ddm. q sic dicit Dam. in. iij. li. illud resurgere dē

quod cecidit. inquantuz scilicet fuit ab eo seperata anima que erat ei? formalis perfectio. unde oportuit ad hoc qd esset vera xpi resurrectio ut idem corpus xpi iterato eidem anime uniretur. et quia veritas nature corporis est ex forma. consequens est qd corpus xpi post resurrectionem et verum corpus fuerit et eiusdem nature cuius fuerat prius. si autem corpus illius fuisset fantasticum non fuisset vera resurrectio. sed apprensio. ¶ Ad. i. ergo vdm qd corpus xpi post resurrectionem non ex miraculo sed ex condictione glorie sicut quidam dicunt clausis ianuis ad discipulos introiit. simul cum alio corpore et in eodem loco existens sed vtrum hoc facere posset corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita ut simul cum alio corpore in eodem loco existat inferius discutitur. vbi agitur de resurrectione comuni. nunc aut quantum ad propositum sufficit. dicendum est qd non ex natura corporis sed potius ex virtute diuinitatis vnire illud corpus ad discipulos licet verum esset ianuis clausis introiit. vnde Aug. dicit in quodam sermone pascale. qd quidam sic disputant. si corpus erat si hoc resurrexit de sepulchro quod pependit in ligno quomodo per hostia clausa intrare potuit. et respondet si comprehendis modum non est miraculum vbi dicit ratio ibi est fidei edificatio. Et super Job. dicit moli corporis vbi diuinitas erat hostia clausa non obsisterit ille quippe non eis aptis intrare potuit quo nascente virginas matris inuolata permansit. et ideo dicit Greg. in quadam oratione. de oct. pas. illud enim corpus domini intravit ad discipulos ianuis clausis quod videlicet ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso erit vtero virginis. ¶ Ad. ii. vdm qd sicut dictum est. xps resurrexit ad imortalem glorie vitam. hoc aut est dispositio corporis gloriosi. ut sit spirituale. id est subiectum spiritui. vnde Apo. dicit. i. Cor. xv. ad hoc autem qd sit omnino corpus subiectum spiritui requiritur qd omnia actio corporis subdatur voluntati spiritus. qd autem aliquid videbatur sit per actionem visibilis in visum. ut patet per pbm in ij. de anima Et ideo quinqz habet corpus gloriosum in potestate sua. habet videri qm vult et quando vult non videri. hoc tam e christus habuit non soluz ex condictione corporis gloriosi sed ex virtute diuinitatis. p quam fieri potest ut etiam corpora non gloriosa miraculose non videantur. sicut pscitum fuit beato bartholomeo miraculose. ut si vellet videretur. non autem videretur si non vellet. dicitur ergo qd xps ab oculis discipulorum euauit non quia corrumperetur aut resolveretur in aliqua inuisibilia. sed quia sua voluntate desijt ab eis videri. vel eo presente. vel etiam eo abscondente per dotem agilitatis ¶ Ad. iii. vdm qd seuerianus dicit in sermone pascale. nemo putet xpm sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorum. quia nihil inordinatum et deforme fuerat in corpore xpi p spiritum sanctum concepto quod in resurrectione corrigendum esset. accepit tñ in resurrectione gloriam claritatis. vnde idem subdit. sed mutat effigies dum efficitur ex mortale imortalis. ut hoc sic acquisisse vultus gloriam non vultus substantiam pdidit se nec tamen illis discipulis in specie gloriosa apparuit. sed sicut in potestate ex ei? erat ut eius aspectu formaretur in oculis intuentium vel forma gloriosa vel non gloriosa aut etiam comixta vel qualitercunqz se habens. modica tamen differentia sufficit ad hoc qd aliquis videatur ut alia effigie apparere.

Ad secundum sic procedit

¶ Videtur qd corpus xpi non resurrexit gloriosum. corpora enim gloriosa sunt fulgentia. sicut illud Mar. xij. fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. sicut corpora lucida videntur sicut rationem lucis. non autem sicut rationes corporis. cum ergo corpus xpi visum fuerit sub colore spem sicut et prius videbatur videtur qd non fuit gloriosum. ¶ Pre. corpus gloriosum est incorruptibile. sed corpus xpi non videtur fuisse incorruptibile. fuit enim palpabile sicut ipse dicit Lu. vlt. palpare et videte etc. dicit aut Greg. i. quadam oratione. quod potest corrumpi necesse est qd palpetur. et palpari non potest quod non corrumptur. non ergo corpus xpi fuit gloriosum. ¶ Pre. corpus gloriosum non est animale sed spirituale. ut patet. i. Cor. xv. sed corpus xpi videtur fuisse animale post resurrectionem. quia cum discipulis manducauit et bibit. ut legitur Luc. vlti. ergo videtur qd corpus xpi non fuit gloriosum. ¶ Sed contra est quod Apo. dicit ad Phil. ij. reformauit corpus humilitatis nostre. configuratum corpori claritatis sue. ¶ Rñ. dicendum qd corpus xpi in resurrectione fuit gloriosum. et hoc apparet triplici ratione. Primo qd resurrectio xpi fuit exemplar et causa nostre resurrectionis. ut habetur. i. ad Cor. xv. sancti autem in resurrectione habebunt gloriosa corpora. sicut et ibidem. seminata in ignobilitate surget in gloria. vñ cñ causa sit potior causato et exemplar expleto multo magis corpus xpi resurgens fuit gloriosum. Secundo qd p humilitate passionis meruit gloriam resurrectionis vñ et ipse dicebat. nunc aut anima mea turbata est qd prius ad passionem. et postea subdit patet clarifica nome tuum. in quo petit gloriam Tertio quia sicut super habitum est. anima xpi a principio sue conceptionis fuit gloriosa per fructus diuinitatis pfectam. et aut dispensatiue factum sic supradictum est. ut ab anima gloria non redundaret in corpus et ideo peracto hoc misterio passionis et mortis xpi anima statim in corpore in resurrectione resumptam suam gloriam tenuit. et ita factum est illud corpus gloriosum. ¶ Ad. i. ergo vdm qd omne quod recipitur in aliquo recipitur in eo sicut modum recipientis. quia qd gloria corporis deriuatur ab anima ut Aug. dicit in epla ad Dyascozi. fulgor seu claritas corporis gloriosi est sicut color huius corpori naturalis sicut vitrum diuersimode coloratum recipit splendorem ex illustratione solis sicut modum coloris sui. sic autem in potestate hominis glorificati est ut corpus eius videatur vel non videatur ut dictum est. ita in potestate eius est qd claritas eius videatur vel non videatur. vnde potest in suo colore sine aliquo claritate videri. et hoc modo xps discipulis post resurrectionem apparuit. ¶ Ad. ii. dicit qd corpus aliqd dicitur palpabile esse non solum ratione resistencie. sed etiam ratione spissitudinis sue. ad rax autem et spissum sequitur graue et leue. calidum et frigidum. et alia huiusmodi tria. que sunt principia corruptionis corporum elementarium. vñ corpus qd est palpabile huiusmodi non tactu est naturaliter corruptibile. si autem sit aliqd corpus resistens tactui qd non sit. dispositum sicut p dicitur qualitates que sunt propria obiecta tactus humani sic est corpus celeste tale corpus non potest dici palpabile. Corpus autem xpi vere post resurrectionem fuit compositum ex elementis. habens in se tangibiles qualitates. sicut qd requirit natura corporis humani. Et ideo naturaliter erat palpabile. et si nihil habuisset. supra corpus humani naturam fuisse etiam corruptibile. habuit autem aliquid aliud qd ipsum

De ci. dei. q. fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices que pro xpi nomine per tulerunt. non enim difformitas in eis sed dignitas erit et quedam quamuis in corpore non corporis sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundo ad confirmandum corda discipulorum circa fides sine resurrectionis. Tertio ut patri. p. nobis supplicans quale gen? mortis p. homine ptulerit semper ostendat. Quarto ut sua morte redemptis q. misericorditer sint aduti. p. positis eiusdem mortis iudicis insinuet. Postremo ut in iudicio q. iuste dampnentur ibidem annunciet. unde sicut dicit Aug? in libro de simbolo. sciebat xps quare cicatrices in suo corpore seruaret. sicut. n. de monstrat thome no creden ut rageret et videret ita etiam inimicas vulnera demonstratur? e sua. ut conuincens eos veritas dicat. ecce hominem que crucifixus videtis vulnera q. in istis agnoscitis latus q. pupugit quonia p. vos et ppter vos apru est. nec tamen intrare voluitis. Ad. i. g. ddm q. cicatrices ille que in corpore xpi pmanerunt no prinent ad corruptionem vel defectum. sed ad maiorem glorie cumulū. in quatu sunt quedā virtutis insignia. et in illis locis vulnerū quidā specialis decore apparebit. Ad. ij. ddm q. illa aptura vulnerum q. suis sit cū quadā solutione continuitatis totū in hoc recompensatur p. maiore decorem glorie ut corpus no sit minus intergrum. sed magis p. ecrū. thomas autē no solum vidit sed etiam terigit vulnera. q. ut dicit Leo papa. sufficit sibi ad fidem p. xiam vidisse qd viderat sed nobis opatus est ut tangeret que videbat. Ad. iij. ddm q. xps in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere non solum ad certificandum discipulorum fides sed etiam ppter alias rationes. ex quib? apparet q. semp in eius corpore cicatrices ille remanebūt. q. ut dicit Aug? ad concennū de resurrectione carnis domini corpus i celo credo ut erat quādo ascēdit in celū et Greg? xiiij. Mor. dicit q. sicut in corpore xpi post resurrectionem potuit ē mutari contra veridicam pauli sententiam post resurrectionem dñs rediit in mortem. quod quis dicere vult stultus psumat. nisi qui veram carnis resurrectionem denegat. unde patet q. cicatrices quas xps post resurrectionē in suo corpore ostendit. nūq. postmodū ab illo corpore sunt remore.

Questio. LV.

Deinde considerādū ē

de manifestatione resurrectionis. Et circa hoc queruntur sex. Primo utrum resurrectio xpi omnibus hoibus manifestari debuit an solū quibusdā specialibus hominibus. Secundo utrum fuisset conueniens q. eis videntibus resurgeret. Tertio utrum post resurrectionem debuerit cū discipulis puerfari. Quarto utrum fuit cōueniens q. suis discipulis aliena effigie appareret. Quinto utrum resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit. Sexto de sufficientia illoꝝ argumentoz.

Ad primum sic procedit

videt q. resurrectio xpi debuerit omnibus manifestari sicut. n. publico peccato debetur pena publica. sicut illud i. ad Ite. v. peccantē coram oibus argue. ita merito publico debet p. mium publicuz. sed claritas resurrectionis est p. mium humilitatis passionis. ut Aug? dicit super Job. cū g. passio xpi fuerit oibus manifestata eo publice patiente videt q. gloria resurrectionis ipi? oibus ma

nifestari debuerit. Pre. sicut passio xpi ordinat ad nostram salutē ita et ei? resurrectio sicut illud ad Ro. iij. resurrexit ppter iustificationem nostram. sicut illud qd ad vtilitatem oim p. net debet oibus manifestari. g. resurrectio xpi debuit oibus manifestari. et no quibusdā sepecialiter. Pre. illi quibus manifesta est resurrectio fuerit resurrectio testis. unde dicit Act. iij. que deus suscitauit a mortuis cuius nos testes sumus. hoc autē testimonium ferebant publice pdicando. qd quidem no conuenit mulierib?. sicut illud i. Cor. xiiij. mulieres in ecclesijs taceant. et i. ad Ite. ij. docere mulieri non pmitto. g. videt q. inconuenienter resurrectio xpi manifestata fuerit. p. mulieribus q. omnibus cōter. Sed ē qd dicit Act. x. que deus suscitauit tertia die. et dedit eū manifestū fieri no omni populo. sed testib? p. ordinatis a deo. sicut. v. ddm q. eoz que cognoscuntur quedam cognoscuntur cōmuni lege nature. quedā autē cognoscunt ex sp. ali mune regie. sicut ea que diuinitus reuelant. quozū quidē ut Dio? dicit in li. ce. bier. h. c. lex diuinitus insituta. ut a deo immediate superioribus reuelent. quibus mediantib? deferat ad inferiores. sicut patet in ordinatione celestium spirituum. ea vero que p. nent ad futuram gloriam cōmuni hominum cognitionem excedunt. sicut illud. Esa. li. iij. oculus non vidit deus absq. te que p. paratu diligenib? te. et ideo hōi ab homine non cognoscuntur. nisi diuinitus reuelata. sicut Apsto. dicit. i. Cor. ij. nobis reuelauit deus per spiritum suum. quia ergo obit? resurrexit gloriosa resurrectione ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est. sed quibusdā quoz testimonio deferretur in alioꝝ noticiam. Ad. i. g. ddm q. passio xpi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem. que cōmuni lege nota est oibus. et ideo passio xpi omni populo immediate manifestari debuit. resurrectio autem xpi facta est p. gloriā patris. ut Apo. dicit ad Ro. vi. et ideo immediate manifestata est non omnibus sed quibusdā. q. aut publice peccantibus pena publica imponit. intelligendū est de pena p. sentis vite. et sicut publica merita publice p. miam oportet ut alij prouocent sed pene et premia future vite non publice omnibus manifestant. sed specialiter illis qui ad hoc p. ordinati sunt a deo. Ad. ij. ddm q. resurrectio xpi sicut est ad cōmuni omnium salutem ita in noticiam omnium peruenit. non quidem sic q. immediate omnibus manifesta reret. sed quibusdā. per quoz testimonium deferretur ad omnes. Ad. iij. ddm q. mulieri no permittitur publice docere in ecclesia. p. miff aut ei priuati domesti cos aliq. amōiōne istruere. et ideo sic dicit Amb. sup. lu. ad eos femia mittit q. domestica sūt. si aut mittit ad hoc q. resurrectionis testimonium ferat ad populum. Ideo autem primo mulieribus apparuit ut mulier que primo initium mortis ad hominē detulit. prima etiam vitam resurgentis xpi in gloria nunciat. Unde Cirillus dicit femina que quodāmodo fuit mortis ministra. veteran? de resurrectionis misterium primo percepit et nūciat. ad eprum est ergo femineum genus et ignominie absolutio nem. et maledictionis repudiuz. Similiter etiam per hoc ostenditur q. quantum ad statum glorie nullum detrimētum patietur femineus sexus. sed si maiori charitate feruebunt maiori etiam gloria ex visione diuina potentur eo q. mulieres que dominum arrius amauerunt intm ut ad eius sepulchro etiam recedentibus discipulis non recederent primo viderit dominū in gloria resurgētē.

Ad secundum sic procedit

Uideretur quod conueniens fuisset quod discipuli viderent christum resurgere. ad discipulos. n. primebat resurrectione christi resurgere. sicut illud Act. iij. Virtute magna reddebatur apostoli testimonium resurrectionis ihesu christi domini nostri. sed certum simum testimonium est de visu. si conueniens fuisset ut ipsa resurrectionem viderent. **Pre.** ad certitudinem fidei habendam discipuli ascensionem christi viderent sicut illud Act. i. vi. diebus illis eleuatus est. sicut similiter oportebat de resurrectione christi certam fidem habere. sicut videretur quod discipulis videntibus deberet christus resurgere. **Pre.** resurrectio lazari quoddam indicium fuit resurrectionis future christi. sicut discipulis videntibus dominus lazarus suscitauit. sicut videretur quod etiam christus resurgere debuit discipulis videntibus. **U.** sicut est quod de Mat. vlt. resurgens dominus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene. sed maria magdalena non vidit eum resurgere. sed cum eum quereret in sepulchro audiuit ab angelo surrexit dominus non est hic. sicut nullus vidit eum resurgere. **Rn.** videtur sicut dicit apostolus ad Ro. xij. quod a deo sunt ordinata sunt. est autem hic ordo diuinitus institutus. ut ea que super homines sunt hominibus per angelos reuocantur. ut patet per Dio. iij. cele. hier. christus autem resurgens non rediit ad vitam ceteris omnibus notam. sed ad vitam quandam immortalem et deo conformem. sicut illud ad Ro. vi. quod enim uiuit uiuit deo et ideo ipsa resurrectio non debuit immediate ab hominibus sed ab angelis manifestari. unde hilari? dicit super Mat. quod idem angelus primus est resurrectionis index. ut quodam famulatu per ne voluntatis resurrectio nuncietur. **Ad.** i. sicut dominus quod apostoli potuerunt resurgere christi resurrectionem et de visu. quod christum post resurrectionem viuere. occulta fide viderunt quem mortuum sciuerant. sed sicut ad visionem beatam uenerunt homines per ea que per angelos audierunt. **Ad.** ij. dominus quod ascensio christi quantum ad terminum a quo non transcebat hominum communem notitiam. sed solum quantum ad terminum ad quem. et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem domini quantum ad terminum a quo. sicut quod eleuabatur a terra. non autem viderunt ipsam quantum ad terminum ad quem. quod non viderunt quomodo reciperetur in celo. sed resurrectio christi transcebat communem notitiam et quantum ad terminum a quo. sicut quod anima rediit ab inferis et corpore de sepulchro clauso exiit. et quantum ad terminum ad quem. sicut quod est adeptus vitam gloriosam. et ideo non debuit resurrectio fieri sic quod ab homine videretur. **Ad.** iij. dominus quod lazarus resuscitatus est ut rediret ad vitam qualem prius habuerat. sicut eodem notitiam hominum non transcebat et ideo non est similis ratio.

Ad tertium sic procedit

Uideatur quod christus post resurrectionem debuit continue cum discipulis conuersari. ad hoc. n. christus discipulis post resurrectionem apparuit ut eos de fide resurrectionis certificaret et consolationem tribuatis afferret. sicut illud quod dicitur Job. x. gaudium sunt discipuli viso domino. sed magis fuissent certificati et consolati. si eis prius sua presentia exhibuisset. sicut videretur quod continue cum eis debuerit conuersari. **Pre.** christus resurgens a mortuis non statim ascendit in celum. sicut post dies xl. ut habetur Act. i. illo autem tempore intermedio in nullo alio loco potuit conuenire? est quod ubi ei? discipuli erant piter congregati. sicut videretur quod conuenienter cum eis conuersari debuerit. **Pre.** de illo die resurrectionis dominice quod christus apparuisse legitur. ut Aug. dicit in li. de consen. euange. primo

quidem mulieribus ad monumentum. secundo eisdem regrediens diebus a monumento itinere. tertio petro. quarto duobus cunctis in castelli. quinto pluribus in hierusalem. ubi non erat Thomas. sicut videretur quod alijs diebus ante suam ascensionem ad minus debuit plures apparere. **Pre.** dominus ante passionem eius dixerat Mat. xvi. postquam resurrexero predicam vos in galilea. quod etiam angelus et ipse dominus post resurrectionem mulieribus dixit Et tunc ante hierusalem ab eis visus est et ipsa die resurrectionis ut dictum est et etiam die. viij. ut legitur Jo. xx. non sicut videretur quod conuenienter modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus. **Sed.** contra est quod dicitur Job. xx. quod post dies. viij. christus discipulis apparuit. non sicut continue conuersabatur cum eis. **Rn.** quod circa resurrectionem duo erant declaranda. scilicet ipsa veritas resurrectionis et gloria resurrectionis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestanda sufficit quod plures eis apparuit. et cum eis familiariter locutus et comedit et bibit. et se eis palpandum prebuit. Ad gloriam autem resurrectionis manifestandam noluit continue cum eis conuersari sicut prius fecerat ne videretur ad tale vitam resurrexisse qualem prius habuerat. vnde Luc. vi. dixit eis hec sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum. tunc quidem cum eis erat presentia corporali. sicut ante cum eis fuerat non solum presentia corporali sicut etiam presentia similitudinis mortalitatis. vnde Beda exponens supradicta verba dicit. cum adhuc essem vobiscum. i. cum adhuc essem in carne mortali in qua adhuc estis et vos tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat. sicut cum illis in eadem mortalitate non erat. **Ad.** i. ergo dominus quod frequens christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. **Con.** uersatio autem continua eos potuisset ducere in errorem. si ad simile vitam eum resurrexisse crederetur quam prius habuerat. **Ad.** solationem autem de sua presentia eis in alta vita reposita. sicut illud Job. xvi. iteque videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. **Ad.** ij. videtur quod christus non ideo continue non conuersabatur cum discipulis quod reputaret se alibi conuenire? est. sed quod hoc discipulis instituendis conuenienter indicabat si non continue conuersaretur cum eis. tunc preter dicta Inconuenienter autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset. cum hoc scriptura non tradat. et in omni loco sit dominatio eius. **Ad.** ij. dominus quod ideo prima die frequenter apparuit. quod plura inditia erant admonendi ut a principio fidem resurrectionis acciperent. postquam autem iam eam receperunt non oportebat eos iam certificatos tam frequenter apparitionibus instrui. vnde in euang. non legitur quod post primum diem eis apparuit nisi quinquies. unde sicut dicit Aug. in li. de consen. euang. post primas quinq. apparitiones sexto eis apparuit ubi eum vidit thomas. septimo ad mare tiberiadis in captione piscium. octauo in monte galilee sicut Mat. nono quod dicit marcus nouissime recubentibus quia iam non erant in terra cum eo conuiuaturi. decimo in ipso die ascensionis. non iam in terra sed eleuatum in nube. cum in celum ascenderet. sed non omnia scripta sunt. sicut io. factus crebra. n. erat cum illis conuersatio prius quam ascendisset in celum. et hoc ad consolationem ipsorum. vnde et i. cor. xv. de visu est plures quod quingentis fratribus simul. deinde visus est iacobo. de quibus apparitionibus in euangelio non habetur mentio. **Ad.** ij. videtur quod sicut dicit Chrysostomus. exponens quod dicit Mat. xvi. postquam resurrexero predicam vos in galileam inquit non in logica quamdam regione ut eis appareat vadit. sicut in ipsa gente et in ipsis fere regionibus. in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati. ut bene crederent quoniam qui crucifixus est ipse est qui seilicet resurrexit. **Pre.** oportet

hoc eniaz in galileam se ire dicit vt a timore iudeoz libe-
 rareretur Sic ergo vt Ambro. dicit sup lucas dñs manda-
 uerat discipulis vt in galilea viderent eum . sed illis ob-
 metum intra conclave residentibus primū ipse se obtu-
 lit. nec hoc promissi transgressio. sed potius festinata ex be-
 nignitate impletō. postea vero confirmatis animis illos
 galileam perisse. vel nihil obstat si dicamus pauciores in
 tra p̄clauē q̄ plures in monte fuisse. vt enim Euse. dicit
 duo euangeliste scz Luc. et Job. solum vndeciz hunc scri-
 bunt apparuisse in iherusalem. ceteri vero duo in galileaz
 p̄perare non solum vndecim s̄ vniuersis discipulis et fra-
 tribus dixerunt angelum et saluatōre vidisse De quibus
 paulus meminit dicens. deinde apparuit plusq̄ quingē-
 tis fratribus simul. Est autem verior solutio. q̄ prius in
 hierusalem latianibus semel aut bis visus ē. in eozuz
 cōsolationez. in galilea vero non clamauit semel aut bis
 sed euz multa potestate ostensionē sui fecit p̄bens se eis
 viuente post passionem in multis signis vt Luc. testatur
 in actibz. vel sic Aug. dicit de cōsen. euan. q̄ d̄ ab angelo
 et dño dictum ē q̄ p̄cederet eos ī galilea. p̄bente accipi-
 edū in galilea. n. s̄z trāsmigratiōis significatiōez itelligē-
 dū occurrit. q̄ de populo israhel trāsmigratum erāt ad
 gētes q̄bns apostoli p̄dicantes nō crederēt nisi ipse viā
 in cordibus hominum p̄pararet. et tūc intelligit p̄ce-
 det eos in galileam. s̄m aut illud q̄ galilea inter p̄raf re-
 uelatio iam nō in forma serui intelligendū est. s̄ in qua ē
 equalis patri. quā promisit deus dilectoribus suis. quo
 nos p̄cedens nō deseruit.

Ad quartū sic proceditur

Videtur q̄ x̄ps nō debuere discipulis in alia effigie ap-
 parere. nō enim potest apparere s̄m v̄ritatem nisi quod
 est sed in x̄po nisi fuit vna effigies. si q̄ x̄ps in alia apparu-
 erit non fuit vera apparitio sed ficta. hoc aut est incōue-
 niens quia vt Aug. dicit in li. lxxxiij. questio. si fallit veri-
 tas non est. Est autem veritas x̄ps. ergo videtur q̄ x̄ps nō
 debuit in alia effigie apparere. **Pre.** nihil pot in alia
 effigie apparere q̄ habeat. nisi oculi intuentiū aliquibz
 p̄stigijs de tineantur. h̄mōi aut p̄stigia cum fiant magi-
 cis artibus nō conueniunt x̄po. s̄m illud. ij. Cor. xvi. que
 cōuentio x̄pi ad belial. ergo videtur q̄ non debuit in alia
 effigie apparere. **Pre.** sicut p̄ sacram scripturam nostra
 fides certificatur ita discipuli certificati sunt de fide resur-
 rectionis p̄ x̄pi apparitiones. sed sicut dicit Aug. in epla
 ad Hiero. si vnum mendatiū in sacra scriptura recipiēt
 infirmabit tota scripture auctoritas. q̄ si vel ī vna appar-
 itione x̄ps apparuit discipulis aliter q̄ esset infirmabit
 quicq̄ post resurrectionem viderūt in x̄po. q̄d est incōue-
 niens. nō q̄ debuit in aliena effigie apparere. **Sed** ē
 q̄d dicitur Mar. vlti. post hoc duobus ex eis ambulanti-
 bus ostensus est in alia effigie. euntibus in villam i. **R̄.**
 R̄n. v̄dm q̄ sicut dictum ē resurrectio x̄pi manifestada
 fuit hominibus per modum quo eis diuina reuelantur.
 innotescunt aut diuina hominibus s̄m q̄ diuersimode
 sunt affecti. nam illi qui habēt mentē bene dispositā s̄m
 veritatem diuina recipiunt. illi aut qui habent mentem
 non bene dispositā diuina p̄cipiunt cum quādam cōfu-
 sione dubitatis vel erroris. homo enim animalis nō p̄ci-
 pit ea que sunt sp̄s dei. vt dicit. i. Cor. ij. et iō x̄ps qui
 busdam ad credendum dispositis post resurrectionē ap-
 paruit in sua effigie. illis autē in alia effigie apparuit. qui
 iam cōra fidem videbantur tepescere. vnde dicebant nos

sp̄erabam. quia ipse esset redemptor israhel. vñ Greg.
 dicit in omelia. q̄ talē se exhibuit in corpore qualis apud
 illos erat in mente. q̄ ad buc in eoz cordibz p̄grin⁹ erat
 a fide iō ire se long⁹ finxit. facti esset p̄grin⁹. **Ad. i. q̄**
 v̄dm. q̄ sicut dicit Aug. in li. de questionibz euāgelista-
 rū nō omne q̄d fingim⁹ mēdatiū ē. s̄ q̄n id fingim⁹ q̄d ni-
 hil significat tūc mēdatiū ē. cū aut fictio n̄ra referat ad ali-
 quā significatiōē nō ē mēdatiū s̄z aliqua figura veritatis.
 alioquin oia que a sapientibus et sanctis viris vel etiā ab ip-
 so domino figuratiue dicta sunt mēdatia reputabuntur
 q̄ s̄m v̄litarū intellectū nō cōsistit veritas in talibz dicitis
 sicut autē dicta ita etiam finguntur sacra sine mēdatio.
 ad aliquā rem significandam. et ita factū est hic vt dicitū
 est. **Ad. ij. q̄d** sicut dicit Aug. in li. de cōsen. euā-
 gelistarū dñs poterat trāsserre carnē suā vt in alia re ve-
 ra esset effigies ab alia quā solebant inueni. q̄nquidē et in
 te passionem suā transformatus ē in mōte. vt facies ei⁹
 daretur sic sol. sed nō ita nūc factū est. nō enīz incōgruē
 ter accipimus hoc impedimētū in oculis eoz a sabana
 fuisse ne agnosceretur ihs vnde Luc. vlti. dicit q̄ oculi
 eoz tenebant neq̄ agnoscerēt. **Ad. iij. q̄d** q̄ rōe illa
 sequeretur si ab aliene effigie aspectu nō fuissent reducti
 ad vere videndū x̄pi effigie. sic enīz Aug. ibidē dicit. tūc
 a x̄po facta ē p̄missio vt. s̄. p̄dicto mō oculi eoz tenerent
 vltz ad sacramētū panis. vt v̄ritate corporis ei⁹ p̄cipa-
 re remoueri intelligatur impedimentum iūmici vt x̄ps pos-
 sit agnosci. vñ ibidē subdit. q̄ apti sunt oculi eoz. et cog-
 nouerūt eū nō q̄ aī clausis oculis ambularet. s̄z ierat ali⁹
 q̄d quo nō sineret agnoscerē q̄d videbāt q̄d. s̄. caligo et ali-
 q̄s humor solet efficere.

Ad quintuz sic procedit

Videtur q̄ x̄ps nō debuere veritate resurrectionis argumē-
 tis declarare. dicit enim Ambro. tolle argumenta vbi si-
 des q̄ntur. s̄z circa resurrectionem x̄pi q̄ritur fides. nō q̄
 habēt locū argumenta. **Pre.** Greg. dicit fides nō ba-
 bet meritum. vbi humana rō p̄ebet exp̄imētū. sed ad x̄p̄z
 nō p̄inebat meritū fidei euacuare q̄ ad eū nō p̄inebat
 resurrectionē p̄ argumenta p̄bare. **Pre.** x̄ps ī mūdūz
 venit vt p̄ eū hoies beatitudines adipiscantur. s̄m illud
 Job. x. ego veni vt vitam habeant. et habūdant⁹ habeāt.
 sed p̄ h̄mōi ostensioes argumētōz videt humane beatitu-
 dinis impedimētū p̄stant. dē. n. Job. xx. ex ore ipsius. dñi. be-
 ati qui nō viderūt et crediderunt. s̄ videt q̄ x̄ps non de-
 buerit p̄ aliqua argumēta suā resurrectionē manifestare
Sed ē est q̄d dicit Act. i. q̄ apparuit discipulis p̄ di-
 es. xl. in multis argumētis loquēs de regno dei. **R̄n.**
 v̄dm q̄ argumētū dupl̄r dicit. q̄nq̄. n. dē argumētū q̄
 cūq̄ ratio rei dubie faciens fidē. q̄nq̄ aut dē argumē-
 tūz aliq̄d sensuale signūz. q̄d inducitur ad alicuius ver-
 itatis manifestatiōez. sic etiā Ari. in libris suis aliq̄n v̄i-
 tur noie argumēti. **Primo** q̄ mō accipiēdo argumētuz
 x̄ps non p̄bauit discipulis suā resurrectionē p̄ argumēta
 q̄ tal p̄batio argumētatiua p̄cedit ex aliq̄bus p̄cipijs.
 q̄ si nō essent nota discipulis nihil p̄ ea manifestaret eis
 q̄ ex ignotis nō pot aliq̄d fieri notū. si aut esset eis nota
 nō trāscēderet rōnez humanā. q̄ nō ēē efficacia ad fidē
 resurrectionis astruēdaz. q̄ rōem humanā trāscēdūt. opoz-
 tet. n. p̄cipia ex eodē genere assumi. vt dē in. i. poste. p̄-
 bauit autē eis resurrectionē p̄ auctoritatem sacre scrip-
 ture q̄ fidei fūdamētū. cū dicit. oportet impleri oia q̄ d̄i-
 cta sūt ī lege et psalmis et p̄p̄bis de me. vt habet Lu. vlti.

Si autem accipiatur secundo modo argumentum sic dicitur? dicitur suam resurrectionem argumentis declarasse. in quantum per quedam evidentissima signa se vere resurrexisset ostendit. unde in greco ubi nos habemus in multis argumentis loco argumenti ponitur certum quod est signum evidens ad probandum. que quidem signa resurrectionis ipse ostendit discipulis propter duo. Primo quidem quia non erant corda eorum disposita ad hoc quod defacili fide resurrectionis acciperent. unde de ipse dicit eis Luc. vlti. o stulti et tardi corde ad credendum et Mar. vlti. exprobrauit incredulitate eorum et duriciam cordis. Secundo ut per huiusmodi signa eis ostensa efficaciter eorum testimonium redderet. sicut illud i. Job. i. quod vidimus et audivimus et manus nostre conrectauerunt testamur. Ad. i. ergo dicitur quod Ambrosio? ubi loquitur de argumentis secundum rationes humanam procedentibus. que inualida sunt ad ea que sunt fidei ostendenda. sicut ostensum est. Ad. ii. dicitur quod meritum fidei est ex hoc quod homo ex mandato dei credit quod non videt. unde illa sola ratio meritum excludit que facit videri per scientiam id quod credendum proponitur. et talis est demonstrativa. Huiusmodi autem rationes ipse non induxit ad suam resurrectionem declarandam. Ad. iii. dicitur quod licet dicitur est meritum beatitudinis quod causat fides non totaliter excluditur. nisi homo nollet credere nisi ea que videret. sed quod aliquis ea que non videt credit per aliqua signa visa non totaliter fidem evacuat. nec meritum eius sicut et Thomas cui dictum est. quia vidisti me credidisti aliud vidit et aliud credidit. vidit vulnera et credidit deum est autem perfectioris fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. unde ad argumentum defectum fidei in quibusdam dicitur Job. ii. nisi signa et prodigia videritis non credetis. et secundum hoc potest intelligi quod illi qui sunt prompti animi ut credant deo etiam signis non visis sunt beati. per comparationem ad illos qui non crederent nisi talia viderent.

Ad sextum sic proceditur

Uidetur quod argumenta que ipse induxit non sufficienter manifestaerunt veritatem resurrectionis eius. nihil enim ostendit ipse discipulis post resurrectionem quod etiam angeli hominibus apparentes vel non ostenderunt vel non ostendere potuerunt. nam angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt. et cum eis loquebantur et conuersabantur. et comedebant ac si essent homines veri. sicut patet Gen. i. xvi. quos abraham suscepit hospitio. et in libro Tobie de angelo qui cum duxit et reduxit. Et tamen angeli non habuerunt vera corpora naturalia sibi unita. quod requiritur ad resurrectionem. si ergo signa que ipse discipulis exhibuit fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestanda. Preterea ipse resurrexit gloria resurrectione. habens simul humanam naturam cum gloria. sed quedam ipse ostendit discipulis que videtur esse contraria nature humane. sicut quod ab oculis eorum evanuit. et quod ad eos ianuis clausis intrauit. quedam autem videntur fuisse contraria glorie. puta quod manducauit et bibit. quoniam habuit vulnere cicatrices. et videtur quod illa argumenta non fuerunt sufficientia neque convenientia ad fidem resurrectionis manifestandam. Preterea corpus ipse non erat tale post resurrectionem ut tangi deberet ab homine mortali. unde ipse dixit marie magdalene. noli me tangere Job. xx. nondum enim ascendi ad patrem meum. non ergo fuit ueniens quod ad manifestanda veritate sue resurrectionis seipsum discipulis palpabilem exhibuerit. Preterea. inter doctores gloriificati corporis precipue videtur esse claritas quam tamen in re

resurrectione nullo argumento ostendit. et videtur quod insufficientia fuerunt illa argumenta ad manifestanda qualitates resurrectionis christi. Sed est quod ipse qui dei sapientia suauiter et sapienter disponit omnia. ut dicitur Sap. vii. Rationem dicitur quod ipse resurrectionem suam dupliciter manifestauit scilicet testimonio et argumento seu signo. et utraque manifestatio in suo genere fuit sufficientis. est enim vltus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis quorum neutrum potest repelli. Quorum primum est testimonium angelorum qui mulieribus resurrectionem annunciauerunt. ut patet per omnes euangelistas. Aliud autem est testimonium scripturarum quas ipse proposuit ad ostensionem sue resurrectionis ut dicitur Luc. vlti. argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem et etiam gloriosam. quod autem fuerit vera resurrectio ostendit. Uno modo ex parte corporis circa quod tria ostendit. Primo quidem quod est corpus verum et solidum. non corpus fantasticum vel rarum. sic est aer. et hoc ostendit per hoc quod corpus suum palpabile prebuit. unde ipse dicit Luc. vlti. palpare et videre. quod spiritus carne non habet et ossa. sicut me videtis habere. Secundo ostendit quod esset corpus humanum ostendendo ei veram effigiem quam oculis sue rentur. Tertio ostendit eis quod esset idem numero corpus quod prius habuerat. ostendendo eis vulnere cicatrices. unde legitur Luc. vlti. quod dixit eis. videte manus meas et pedes meos. quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem sue resurrectionis ex parte anime iterato corpori unite. et hoc ostendit per opera triplicis vite. Primo quidem per opus vite nutritiue. in hoc quod cum discipulis manducauit et bibit. ut legitur Luc. vi. Secundo per opus vite sensitiue in hoc quod discipulis ad interrogata respondit. et precibus salutabat. in quo ostendebat se et videre et audire. Tertio per opus vite intellectiue. in hoc quod cum eo loquebantur. et de scripturis diserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis ostendit etiam se habere diuinam naturam per miraculum quod fecit in piscibus capiendis. et vltimus per hoc quod eis videntibus ascendit in celum. quod ut dicitur Job. ij. nemo ascendit in celum nisi qui descedit de celo filius hominis qui est in celo. Etiam etiam sue resurrectionis ostendit per hoc quod ad eos ianuis clausis intrauit secundum quod Gregorius dicit in ome. palpanda carne dicitur prebuit. quam clausis ianuis introduxit ut post resurrectionem ostenderet corpus suum esse eiusdem nature et alterius glorie. Si militer etiam ad proprietatem glorie pertinebat quod subito ab oculis discipulorum evanuit. ut dicitur Luc. vlti. quia per hoc ostendebat quod in potestate eius erat videri et non videri quod prius ad conditionem gloriosi corporis. ut super dictum est. Ad. i. ergo dicitur quod singula genera argumentorum non sufficienter ad manifestanda ipse resurrectionem. omnia tamen simul accepta perfecte ipse resurrectionem manifestant. maxime propter scripture testimonium angelorum dicta. et ipsi ipse assertionem. miraculis confirmata. angeli autem asserentes non assererant se homines esse. sicut asseruit ipse vere se hominem esse. et tamen aliter manducauit et bibit et aliter angeli quia corpora ab angelis assumpta non erant viua corpora vel animata non erat vera commensio. licet esset vere cibi continuo vel tractatio in interioem partem corporis assumpti. unde et angelus dicit Tobie. x. cum esset vobiscum videbar quidam manducare et bibere vobiscum. sed ego cito inuisibili vobis sed quia corpus ipse vere fuit animatum vera fuit eius commensio. ut enim dicit Augustinus. ii. de ciuitate. non potestas sed egestas edendi corporibus resurgendum auferitur. unde sicut Beda. dicit. ipse manducauit potestatem non egestatem. Ad. ii. dicitur quod licet dictum est

argumenta quedā inducebant a xpo ad pbandā veritatē nature humane. quedā vero ad pbandum gloriā resur- gentis conditio aut humane nature fm q̄ i se p̄siderat quantū scz ad statum p̄ntem contrariā p̄dictioni glorie fm illud. j. ad Cor. xv. seminat in infirmitate. ⁊ resurget in virtute ⁊ ideo ea que inducunt ad ostendēdā cōdictionem glie vident habere contrarietatez ad naturam. non simpliciter s; fm statum p̄ntem ⁊ econuerso. vnde. Gre. dicit in Omel. q̄ duo mira ⁊ iuxta humanam rationem valde contraria sibi domini? ostēdit dñi post resurrectionē corp⁹ suū icorruptibile ⁊ tñ palpabile demonstrauit. Ad iij. dñm q̄ sicut dicit Aug⁹ super Iobanem hoc domini? dixit noli me tangere. nōdū enim ascendi ad patrem meū vt in illa femina figuratē ecclia de genibus. que in xpm non credidit nisi cū ascendisset ad patrem aut sic in se voluit credi lesua. hoc est sic se sp̄ialiter tangi. q̄ ipse ⁊ pater vnū sunt. eius quippe inrimis sc̄sibus quodāmodo ascen- dit ad patrem qui sic i eo p̄fecerit vt patri cognoscat equalē h̄c autē carnaliter adhuc in enim credebat quē sicut hōi minem flebat. q̄ aut maria alibi legit xpm tetigisse quā- do simul cū alijs mulieribus accessit ⁊ tenuit pedes que- stione n̄ facit vt seuerian⁹ dicit. si quidez illud de figura est hoc de esse. illud diuina grana hoc de humana natura. Vel sicut Luso. dicit volebat hęc mulier adhuc cum xpo conuersari sicut ⁊ ante passionē p̄ gaudio nihil in hoc ingrati cogitabat. q̄uis caro xpi multo melior fuit facta resurgendo. ⁊ ideo dixit nōdū ascendi ad patrem meū. q̄si diceret. non estimes me iā terrenā vitā agere. q̄ est in ter- ris me vides hoc est q̄ non ascendi ad patrem meum sed i p̄mptu ē q̄ ascēdā. vnde subdit ascendo ad patrem meū ⁊ patrem vestrum. Ad. iij. dñm q̄ sicut dicit Aug⁹ ad ozolium clarificata carne dñs resurrexit. sed noluit in ea clarificatōe discipulis apparere. quia non possēt oclis ras- lem claritatē p̄spicere. si em̄ anteq̄ morerē. p̄ nobis ⁊ re- surgeret quādo trāfiguratus est in monte discipuli sui eū videre nō potuerunt quāto magis clarificata carne domi- ni eum videre nō potuerūt. Est enā cōsiderandum q̄ post resurrectionē dñs hoc p̄cipue volebat ostēdere q̄ idē ipse esset qui mortuus fuerat qd̄ multū poterat impedire si eis sui corp⁹ claritatē ostenderet. nam imutatio q̄ fit fm aspectū maxime ostendit diuersitatem illius qd̄ videt. nā sensibilia p̄mnia inter que est vnum ⁊ multū vel idem ⁊ diuersum maxime diiudicat visus. sed ante passionē ne in infirmitatē passionis discipuli despicerēt maxime intēde- bat christus eis gliaz maiestatis sue ostēdere quā maxie demonstrat claritas corporis. ⁊ ideo ante passionē suam gliaz p̄mōstrauit discipulis p̄ claritatē. post resurrectionē aut palia inditia. Ad. v. dñ. q̄ sic dicit Aug⁹ in li. de cō- sensu euāgelistarū possum⁹ intelligere vnū angelū visū a mulieribus. ⁊ fm Matt. ⁊ fm Mar. vt eas ingressas i monumētū accipiam⁹ scz in aliq̄ spaciū qd̄ erat in aliq̄ mā p̄mūter atq; vidisse ibi angelū sedētea dextis. qd̄ dicit. Mar. deinde dñi introspicerēt locū in quo iacebat corp⁹ domini visos ab eis duos angelos p̄tio qd̄ sedētes vt dicit Jo. ⁊ postea assurrexisset vt stātes viderēt vt dicit luc

Questio. LVI.

Deinde consideranduz
 ē de causalitate resurrectionis xpi. Et circa hoc queritur duo. Primo vtrum xps sit causa nostre resurrectionis resurrectione sua. Secundo vtrum sit causa nostre iustificationis.

Ad primum sic proceditur

Videtur qd̄ resurrectio xpi nō sit causa resurrectionis cor- pum. posita em̄ cā sufficienti necesse est effectum poni. si ḡ xpi resurrectō ē cā sufficientis resurrectionis corpm statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt. Pre. causa resurrectionis mortuoz ē diuina iustitia. vt scz cor- pora simul p̄miantur vel puniant cū animabus sicut con- municauerūt in merito vel peccato. vt dicit Dio. c. vlt. celestis hierarchie. ⁊ etiā Dam. in. ij. li. sed iustitiā dei ne- cesse ē impleri etiā si xps nō surrexisset. ḡ etiā xps nō resur- gēte mortui resurgent. non ḡ resurrectio christi est causa resurrectionis corpm. Pre. si resurrectō xpi est cā resur- rectionis corpm aut esset causa exemplaris. a ut effectiua ruit meritoria. sed nō ē causa exemplaris. qz resurrectio nem corpm deus opabit. fm illud Jo. v. pater suscitāt mortuos. deus aut nō indiget respicere ad aliq̄d exēplar extra se. similiter etiā nō est causa effectiua. qz cā efficiens non agit nisi p̄ cōtractum ad mortuos qz resurgent p̄pter distantā tempis ⁊ loci similiter etiā nec p̄ cōtractū sp̄iale q̄ est p̄ fidē ⁊ caritatē. qz etiā infideles ⁊ peccatores re- surgent neq; etiā ē causa meritoria. qz christus resurgēs iam nō erat viator ⁊ ita non erat in statu merendi. et ita nullo modo resurrectō christi videtur esse causa nostre res- surrectionis. Pre. cū mors sit priuatio vite nihil vi- detur esse aliud destruere mortem quā reducere vitam. qd̄ p̄tinet ad resurrectionē. sed christus moriēdo mortē nostram destruxit. ḡ mors christi est cā nostre resurrectio- nis. non ḡ eius resurrectio. Sed cōtra est qd̄ sup illd̄ prima ad Cor. xv. si christus predicat qd̄ resurrexit a mor- tuis ⁊c. dicit glo. qui est efficiens causa nostre resurrectio- nis. Rñ. dñm q̄ illud qd̄ est primū in quolibet genere est causa eorum q̄ sunt post vt dicitur. ij. metaphi. primū autem in genere vte resurrectionis fuit resurrectō christi sicut ex dictis patet. vnde oportet qd̄ resurrectio christi sit causa nostre resurrectionis. ⁊ hoc est quod apof. dicit. j. Cor. xv. christus resurrexit a mortuis primitie dormien- tium. qm̄ quidem p̄ hominem mors. ⁊ per hominem re- surrectio mortuoz. Et hoc rationabiliter. nam principiū humane viuificationis est verbū dei. de quo dicitur in ps. apud te est fons vite. vnde ⁊ ipse dicit Jo. v. sicut pater suscitāt mortuos ⁊ viuificat sic et filius quos vult viuifi- cat. habet aut hoc naturalis ordo reurū diuinit us institut⁹ vt quilibet causa primo opet in id quod est sibi p̄pinquo ⁊ p̄ id quidē opetur in alia magis remota. sicut ignis pri- mo calefacit aerem p̄pinquū. p̄ quem calefacit corpa di- stincta. ⁊ ipse deus primo illuminat substātiās sibi p̄pinqs p̄ quas illuminat magis remotas. vt dicit Dio xij. c. ce- lestis hierarchie ⁊ ideo verbum dei primo attribuit vitāz immortalē corpi. naturaliter sibi vnito. ⁊ p̄ ipsū opatur resurrectionē in omnibus alijs. Ad. j. ergo dñm q̄ sic dictum est resurrectō christi est causa nostre resurrectōis p̄ virtutem vtrbi vniti. qd̄ quidē opatur fm voluntatem ⁊ ideo non oportet qd̄ statim sequat effectus. sed fm dispo- sitionem vtrbi dei. vt scz primo conformemur xpo paciēti et morienti in hac vita passibili ⁊ mortali. deinde pueni- am⁹ ad p̄cipā dā similitudinem resurrectionis. Ad. ij. dñm q̄ iustitiā dei est causa prima nostre resurrectōis re- surrectō aut xpi est cā sc̄daria ⁊ quasi instrumentalis. licet autem virtus principalis agentis determinet ad hoc in- strumentum determinate tamē ex quo p̄ hoc instrumētū opatur instrumētū illud est causa effectus. sic ḡ diuina

Q. m.

instituta quantum est de se non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionem christi. potuit enim alio modo nos deus liberare quam per resurrectionem christi. ut supra dictum est. ex quo tamen decessit nos liberare sic manifestum est quod resurrectio christi est causa nostre resurrectionis. **Ad. iiij.** dicitur quod resurrectio christi non est proprie loquendo causa meritoria nostre resurrectionis. sed est causa efficiens exemplaris. efficiens quidem in quantum humanitas christi secundum quam resurrexit est quodammodo instrumentum divinitatis ipsius. et operatur in virtute eius. ut supra dictum est et ideo sicut aliud quod per se in sua humanitate fecit vel passus est ex virtute divinitatis ipsius sunt nobis salutari ut supra dictum est ita et resurrectio christi est causa efficiens nostre resurrectionis in virtute divina cuius proprium est mortuos vivificare. que quidem virtus personaliter attingit omnia loca et tempora. et talis contactus virtualis sufficit ad resurrectionem efficientem. et quod ut dictum est per modum humane resurrectionis est divina iustitia ex qua christus habet potestatem iudicium facere in quantum filius hominis est virtus effectiva resurrectionis eius se extendit non solum ad bonos sed etiam ad malos qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autem resurrectio corporis christi ex eo quod corpus illud est personaliter verbum unitum est prima in se ipsa etiam prima dignitate et precepto ut glo dicit. **1. Cor. xv.** semper autem id quod est perfectissimum est exemplar quod imitant minus perfecta secundum suum modum. Et ideo resurrectio christi est exemplar nostre resurrectionis. Quod quidem necessarium non est ex parte resuscitantis qui non indiget sed ex parte resuscitatorum quos oportet illi resurrectioni conformari secundum illud ad **Phil. iij.** reformabitur corpus humilitatis nostre conformatum corpori claritatis sue. licet autem effectiva causa resurrectionis christi se extendat ad resurrectiones tam bonorum quam malorum exemplaritas tamen eius se extendit proprie solum ad bonos qui sunt facti conformes filiationis ipsius. ut dicit **Ro. viij.** **Ad. iij.** dicitur quod secundum rationem efficientem que dependet ex virtute divina convenienter tamen mors christi que etiam resurrectio est causa destructionis mortis nostre. resurrectio vero eius per quam inchoavit vitam immortalem est causa reparacionis vite nostre. Passio tamen christi est in super causa meritoria. ut supra dictum est.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod resurrectio christi non sit causa resurrectionis animarum. dicit enim **Aug.** super **Jo.** quod corpora resurgent per dispensationem humanam. sed anime resurgent per substantiam dei. Sed resurrectio christi non pertinet ad dei substantiam sed ad dispensationem humanam ergo resurrectio christi et si sit causa resurrectionis corporum. non tamen videtur esse causa resurrectionis animarum. **Pre. corp.** non agit in spiritum sed resurrectio christi pertinet ad corpus eius quod cecidit per mortem. ergo resurrectio christi non est causa resurrectionis animarum. **Pre.** resurrectio christi est causa resurrectionis corporum omnia enim corpora resurgent. secundum illud **1. Cor. xv.** omnes quidem resurgemus. sed non omni modo anime resurgent quod quedam ibunt in supplicium eternum. ut dicitur **Mat. xv.** ergo resurrectio christi non est causa resurrectionis animarum. **Pre.** resurrectio animarum fit per remissionem peccatorum sed hoc est factum per christi passionem. secundum illud **Apoc. j.** laudem nos a peccatis nostris in sanguine suo. ergo resurrectio animarum causa magis est christi passio quam eius resurrectio. **Contra** est quod **Apo.** dicit ad **Ro. iij.** resurrexit propter iustificationem nostram. que nihil aliud est quam resurrectio animarum

Et supra illud per ad vesperam demorabitur stetus dicit gloria quod resurrectio christi est causa resurrectionis anime in presenti et corporis in futuro. **Rn. dd.** quod sic dicitur est resurrectio christi agit in virtute divinitatis. que quidem se extendit non solum ad resurrectionem corporum sed etiam ad resurrectionem animarum. a deo enim est et quod anima vivit per gratiam et quod corpus vivit per animam. Et ideo resurrectio christi habet in se mentaliter virtutem effectivam non solum respectu resurrectionis corporum sed etiam respectu resurrectionis animarum similiter autem habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis animarum. quia christus resurgens debemus etiam secundum animam conformari. ut sicut secundum **Apo. ad Ro. vi.** christus resurrexit a mortuis per gloriam patris ita et nos in novitate vite ambulemus. et sicut ipse resurgens ex mortuis iam non moritur ita et nos existimemus mortuos esse peccato ut iterum nos vivamus cum illo. **Ad. j.** ergo dicit **Aug.** dicit resurrectionem animarum fieri per dei substantiam quantum ad participationem. quia scilicet participando divinitatis bonitatis anime et fiunt iuste bone non autem participando quamcumque creaturam. unde cum dixisset anime resurgent per substantiam dei. subdit participatione enim dei fit anima beata. non participatione anime sancte sed participando gloriam corporis christi efficiuntur corpora nostra gloriosa. **Ad. ij.** dicitur quod efficacia resurrectionis christi pertinet ad animas non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis. sed per virtutem divinitatis cui personaliter unitur. **Ad. iij.** dicitur quod resurrectio animarum pertinet ad meritum. quod est effectus iustificationis. sed corporum resurrectio ordinatur ad penam vel premium que sunt effectus iudicantis. ad christum autem non pertinet iustificare omnes sed iudicare. et ideo omnes resuscitatur secundum corpus sed non secundum animam. **Ad. iij.** dicitur quod in iustificatione animarum duo concurrunt. scilicet remissio culpe. et novitas vite per gratiam. quantum ergo ad efficaciam que est per virtutem divinam tam passio christi quam resurrectio est causa iustificationis quo ad virtutem. sed quantum ad exemplaritatem proprie passio et mors christi est causa remissionis culpe per quam morimur peccato. resurrectio autem est causa novitatis vite que est per gratiam siue iustitiam. et ideo **Apo.** dicit ad **Ro. iij.** quod traditus est in mortem propter delicta nostra scilicet tollenda. et resurrexit propter iustificationem nostram. sed passio christi est causa meritoria. ut dictum est.

Questio. LVII.

Deinde considerandum

est de ascensione christi. Et circa hoc queruntur sex. Primo utrum fuerit conveniens christum ascendere. Secundo secundum quam naturam conveniat sibi ascensio. Tertio utrum secundum propriam virtutem ascenderit. Quarto utrum ascenderit super omnes celos corporeos. Quinto utrum ascenderit super omnes spirituales creaturas. Sexto de effectu ascensionis.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod non fuit conveniens christum ascendere videtur enim **Phil. ij.** de celo et mundum. quod illa que optimo modo se habent possident summum bonum sine motu. sed christus optime se habuit. qui etiam est secundum naturam divinam summum bonum. et secundum humanam naturam est summe glorificatus. ergo summum bonum habet sine motu. sed ascensio christi est quidam motus. ergo non fuit conveniens quod christus

a'cederet. **P**re. omne quod mouetur. mouetur ppter aliquid melius sed christo non fuit melius esse in celo qm in terra. nihil enim accreuit sibi p hoc qd fuit in celo. neqz quantum ad animam. neqz quantum ad corpus. ergo videtur qd christus non debuit in celum ascendere. **P**re. filius dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem. sed magis fuisset salutare hominibus qd semper conuersaretur nobiscum in terris. vt ipse dicit discipulis suis **L**u. xviij. venit dies quando desideratis videre vnum diem filij hominis et non videbitis. videtur ergo qd non fuit conueniens christo ascendere in celum. **P**re. sicut **Gr**e. dicit xliij. **M**oral. corpus christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. sed non immediate post resurrectionem ascendit in celum. quia ipse dixit post resurrectionem **J**o. xxi. nondum ascendi ad patrem meum. ergo neqz post. xl. dies ascendere debuit. **S**ed qd est dominus dicit **J**o. xx. ascendo ad patrem meum et pater vestrum **R**u. dicit qd locus debet esse proportionatus loco. christus autem p resurrectionem vitam imortalem et incorruptibilem inchoauit. locus autem in quo nos habitamus est locus generationis et corruptionis. sed locus celestis est locus incorruptionis. et ideo non fuit conueniens qd christus post resurrectionem remaneret in terris. sed conueniens fuit qd ascenderet in celum. **A**d. iij. ergo dicit qd illud optime se habet quod possidet sine motu summum bonum quod est deus. qui est omnino imutabilis. **S**ed illud **Malach**. iij. ego dominus et non mutor. quilibet autem creatura est aliquo modo mutabilis. vt patet per **Aug**. viij. sup **Gen**. ad litteram. et qd natura assumpta a filio dei remansit creata vt patet ex his que supra dicta sunt non est conueniens si ei aliquis motus attribueretur. **A**d. iij. dicit qd p hoc qd christus ascendit in celum nihil ei accreuit quantum ad ea que sunt de essentia glorie. siue fm corpus siue fm animam accreuit tamen ei aliquid quantum ad loci decentiam quod est ad bene esse glorie. non qd corpori eius aliquid aut perfectionis aut confirmacionis acquireretur ex corpore celestii sed solummodo ppter quandam decentiam. hoc autem aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. et de hac decentia gaudium quoddam habuit. non quidem qd tunc de nouo de hoc gaudere inciperet quando in celum ascendit. sed quia nouo modo de hoc gaudium est sicut de re impleta. vnde super illud psalmi. delectationes in dextera tua vsqz in finem dicit glossa. delectationes et letitia erit tibi in consessu tuo humanis obtinuitibus subtracto. **A**d. iij. dicit qd licet presentia corporalis christi fuisset subtracta fidelibus p ascensionem presentia tamen diuinitatis ipsius semp adest fidelibus. **S**ed qd ipse dicit **M**att. vlt. ecce ego vobiscum sum omnibus diebus. vsqz ad consumationem seculi. qui enim ascendit in celos non deserit ad oratos. vt dicit **leo** papa. **S**ed ipsa ascensio christi in celum qua corpalem presentiam nobis subtraxit magis fuit utilis nobis qm presentia corporalis fuisset. **P**rimo quidem ppter fidei augmentum que est de non visis. vnde ipse dominus dicit **J**o. xvi. qd spiritus sanctus aduentus arguet mundum de iustitia scilicet eorum qui eredunt vt **Aug**. dicit sup **J**o. ipsa quippe fidelium operatio infidelium est vituperatio. vnde subdit quia ad patrem vado et iam non videbitis me. beati enim qui non vident et credunt. erit itaqz vestra iustitia de qua mundus arguit quoniam in me quem non videbitis credetis. **S**ecundo ad spei subleuationem. vnde ipse dicit **J**o. xliij. si abiero et preparero vobis locum iterum veniam et accipiam vos ad me ipsum. vt vbi ego sum et vos sitis. per hoc enim qd

christus humanam naturam reassumptam in celo collocavit dedit nobis spem illuc pueniendi. quia vbi fuerit corpus illuc et congregabitur aquile. vt dicit **M**att. iij. et **M**ich. iij. dicitur. ascendit pandes iter ante eos. **T**ertio ad erigendum caritatis affectum in celestia. vnde dicit **A**pos. ad col. iij. que sursum sunt sapite non que super terram. vt et in dicitur **M**att. vj. vbi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum et quia spiritus sanctus amor est nos in celestia rapiens ideo dominus dicit discipulis **J**o. xvi. expedit vobis vt ego vadam. si enim non abiero pacatus non veniet ad vos si autem abiero mittam vobis eum ad vos. quod exponens **Aug**. super **J**o. dicit. non potestis capere spiritum quamdiu sum carnem noscere phisius christum. christo autem ascendente corporaliter non solum spiritus sanctus sed pater et spiritus sanctus illis affuit spiritualiter. **A**d. iij. dicit qd licet christo resurgenti in vitam imortalem congrueret locus celestis tamen ascensionem distulit vt veritas resurrectionis comprobaret. vnde dicitur **Act**. i. qd post passionem suam prebuit seipsum viuum discipulis in multis argumentis. per dies. xl. quia vt dicit glossa. quedam qd quia xl. horas mortuus fuerat. xl. diebus se viuere confirmat vt per xl. dies tempus presentis seculi quo christus in ecclesia conuersatur potest intelligi. scilicet qd homo constat ex quatuor elementis et eruditur contra transgressionem decalogi.

Ad secundum sic proceditur

Videtur qd ascendere in celum conueniat christo fm naturam diuinam. dicitur enim in ps. ascendit deus in uibilatione. et **De**utro. xliij. ascensor celi auxiliator tuus. sed ista dicuntur de deo. etiam ante christi incarnationem ergo christo conuenit ascendere in celum. **S**ed qd deus. **P**re. eiusdem est ascendere in celum cuius est descendere de celo fm illud **J**o. iij. nemo ascendit in celum nisi qui de celo descendit. et ad **Ephe**. iij. qui descendit ipse est qui et ascendit sed christus descendit de celo non fm qd homo sed fm qd deus. non enim humana natura ante in celo fuerat sed diuina. ergo videtur qd christus ascendit in celum fm qd deus. **P**re. christus sua ascensione ascendit ad patrem sed ad patris equalitatem non puenit fm qd homo. sic enim dicit maior me est vt habetur **J**o. xliij. ergo videtur qd christus ascendit fm qd deus. **S**ed contra est quod **Ephe**. iij. super illud qd autem ascendit quid est nisi quia descendit dicit glossa. constat qd fm humanitatem christus descendit et ascendit. **R**u. dicit qd ly secundum potest duo notare. scz conditionem ascensionis. et causam ascensionis. **E**t si quidem designat conditionem ascensionis tunc ascendere non potest conuenire christo fm conditionem diuine nature. tum quia nihil est diuinitati aliud quod possit ascendere. tum etiam quia scz ascensio est motus localis. qui diuine nature non competit. que est immobilis et inlocabilis. sed per hunc modum ascensio competit christo fm humanam naturam que continetur loco et motui subici potest. vnde sub hoc sensu poterimus dicere qd christus ascendit in celum fm qd homo. non fm qd deus. **S**i vero ly secundum designat causam ascensionis cum etiam christus ex virtute diuinitatis in celum ascenderit non autem ex virtute humane nature. dicendum erit qd christus ascendit in celum non fm qd homo sed fm qd deus vnde **Aug**. in sermone de ascensione dicit de nostro fuit qd filius dei pependit in cruce. de suo qd ascendit. **A**d. i. dicit qd auctoritates ille prophetice dicuntur de deo. fm qd car. **M**at. 2.

namus erat. Potest tamen dici quod ascendere est non proprie conveniat diuine nature potest tamen ei metaphorice convenire. prout scilicet dicitur in corde hominis ascendere quando cor hominis se subicit et humiliat deo. et eodem modo metaphorice dicitur ascendere respectu cuiuslibet creature ex eo quod eam subicit sibi. **¶ Ad. ij.** dicendum quod ipse idem est qui ascendit et descendit. dicit enim Aug⁹ in libro de symbolo. quis est qui descendit? deus. quis est qui ascendit? ipse idem deus homo. Descensus tamen duplex attribuitur christo. Unus quidem quo dicitur descendisse se de celo. quod quidem attribuitur deo homini. scilicet quod deus. non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem. sed secundum emanationem qua cum in forma dei esset ferui formam suscepit. sicut enim dicitur emanatio non ex eo quod suam plenitudinem amitteret sed ex eo quod nostram paruitatem suscepit. ita dicitur descendisse de celo non quia celum deseruit sed quia naturam terrenam assumpsit in unitate persone. alius autem est descensus quo descendit in inferiores partes terre. ut dicitur ad Ephe. iij. qui quidem est descensus localis unde competit christo secundum conditionem humane nature. **¶ Ad. iij.** dicendum quod christus dicitur ad patrem ascendere in quantum ascendit ad confessum patris dextere. quod quidem conuenit christo aliquantulum autem secundum diuinam naturam. aliquantulum autem secundum humanam. ut infra dicitur.

Ad tertium sic proceditur

¶ Videtur quod christus non ascenderit propria virtute. dicitur enim Mat. vii. quod dominus iesus postquam locutus est discipulis assumptus est in celum. Et Act. i. dicitur quod videntibus illis eleuatus est et nubes suscepit eum ab oculis eorum sed id quod assumitur et eleuatur ab alio videtur moueri. sed christus non propria virtute sed aliena ferebatur in celum. **¶** Pre. corpus christi fuit terrenum sicut et corpora nostra. corpus autem terreno contra naturam est ferri sursum nullus autem motus est propria virtute eius quod contra naturam mouetur. ergo christus non ascendit in celum propria virtute. **¶** Pre. virtus propria christi est virtus diuina. sed motus ille non videtur fuisse ex virtute diuina. quia cuius virtus diuina sit infinita motus ille fuisset in instanti. et sic non potuisset videntibus discipulis eleuari. ut dicit Act. i. ergo videtur quod christus non ascendit in celum propria virtute. **¶** Sed contra est quod dicitur Esa. lxiij. iste formosus in sola sua gradiens in multitudine fortitudinis sue. Et Gre. dicit in ome. ascensionis. notandum est helyas in curru legitur ascendisse. ut videlicet aperte demonstraretur quia homo purus adiutorio indigebat alieno redemptor autem noster non curru non angelis subleuatus legitur. quia qui fecerat omnia super omnia sua virtute ferebatur. **¶** Rn. dicendum quod in christo est duplex natura. diuina scilicet et humana. et secundum utramque naturam potest accipi propria virtus eius. sed secundum humanam naturam potest accipi duplex virtus christi una quidem naturalis que procedit ex principiis nature. et tali natura manifestum est quod christus non ascendit. alia autem virtus in humana natura est virtus glorie. secundum quam christus in celum ascendit. cuius quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quinte essentie. que est lux ut dicunt. quam ponunt esse de compositione humane nature. et per eam elementa contraria conciliari in vno. ita quod in statu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur. et ideo secundum naturam elementarem predominantis corporis

humanum naturali virtute deorsum fertur. in statu autem glorie predominabitur natura celestis. secundum cuius inclinationem et virtutem. corpus christi et alia sanctorum corpora feruntur in celum. Sed de hac opinione in prima parte habitum est. et infra magis agetur in tractatu de resurrectione communi. **¶** Hac autem opinione pretermissa alij asserunt signant rationem predicte virtutis ex parte anime glorioficate. ex cuius redundantia glorificabit corpus. ut Aug⁹. dicit ad Thymotheum. erit enim tanta obedientia corporis gloriofi ad animam beatam ut sicut dicit Aug⁹. xxiij. de cui. dei ubi volent spiritus ibi protinus erit corpus. nec volent aliquid quod nec spiritum possit decere nec corpus decet autem corpus gloriofum et immortale esse in loco celesti sicut dictum est. et ideo ex virtute anime volentis corpus christi ascendit in celum sicut autem corpus efficitur gloriofum ita ut Aug⁹ dicit super Jo. participatione dei fit anima beata. unde primo origo ascensionis in celum est virtus diuina. Sic ergo christus ascendit in celum propria virtute. primo quidem virtute diuina. secundo virtute anime glorioficate mouentis corpus prout vult. **¶** Ad. j. ergo dicendum quod sicut christus dicitur propria virtute surrexisse et tamen est suscitatus a patre eo quod est eadem virtus patris et filij. ita etiam christus propria virtute ascendit in celum et tamen est eleuatus et assumptus. **¶** Ad. ij. dicendum quod ratio illa probat quod christus non ascendit in celum propria virtute que est humane nature naturalis. ascendit enim in celum propria virtute que est virtus diuina. et propria virtute que est anime beate. et licet ascendere sursum sit contra naturam humani corporis secundum statum presentem in quo corpus non est omnino subiectum spiritui non tamen erit contra naturam neque violentum corpori gloriofo. cuius tota natura est omnino spiritui subiecta. **¶** Ad. iij. dicitur dum quod et si virtus diuina sit infinita et infinite operetur quantum est ex parte operantis. tamen effectus virtutis eius accipitur in rebus secundum eorum capacitatem. et secundum dei dispositionem corpus autem non est capax ut in instanti localiter moueatur. quia oportet quod commouatur se spacio. secundum cuius diuisionem diuiditur tempus. ut probatur. vj. philij. et ideo non oportet quod corpus motum a deo moueatur in instanti. sed mouetur ea velocitate qua deus disponit.

Ad quartum sic proceditur

¶ Videtur quod christus non ascenderit super omnes celos. dicitur enim in psal. dominus in templo sancto suo. dominus in celo sedes eius. quod autem est in celo non est supra celum. ergo christus non ascendit super omnes celos. **¶** Pre. duo corpora non possunt esse in eodem loco. cum ergo non sit transitus de extremo in extremum nisi per medium. videtur quod christus non potuisset ascendere super celos nisi celum diuideretur quod est impossibile. **¶** Pre. Act. i. dicitur quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. sed nubes non possunt eleuari supra celum. ergo christus non ascendit super omnes celos. **¶** Pre. ibi credimus christum in eternum permanurum quo ascendit. sed quod contra naturam est non potest esse sempiternum. quia id quod est secundum naturam. lest ut in pluribus et frequentius. cum ergo contra naturam sit corpori terreno esse supra celum videtur quod corpus christi non ascendit supra celum. **¶** Sed contra est quod ad Ephe. iij. christus ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia. **¶** Rn. dicitur dum quod quanto aliqua corpora perfectius participat bonitatem

diuinam tanto superiora corporali ordine. qui est ordo localis. unde videmus qd corpora que sunt magis formalia sunt naturaliter superiora vt patet per pbm in. iij. pbi. et in. ij. de celo et mundo. per formas enim vnumquodq corpus participat diuinum esse. vt patet in. j. pbi. plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam quam quodcunq corpus naturale per formas sue nature et inter cetera corpora gloriosa manifestum est qd corpus christi maiori resulget gloria. unde conuenientissimum e sibi qd sit super omnia corpora constitutum in alto. et ideo super illud ad Ephe. iij. ascendens in altum. et dicitur glo. loco et dignitate. Ad. j. ergo dicendum qd sedes dei dicitur esse in celo non sicut in continente sed magis sicut in contento. vnde non oportet aliquam partem celi eo superiorem esse. sed ipsum esse super omnes celos. sicut etiam dicitur in psal. eleuata est magnificentia tua super omnes celos. Ad. ij. dicendum qd quamuis de natura corporis non sit qd possit esse in eodem loco cum alio corpore tamen potest hoc deus facere per miraculum. qd in eodem loco possint esse. sicut et fecit corpus christi vt de clauso vtero beate virginis exiret. et qd intravit ianuis clausis. sicut dicit beatus Grego. corpus ergo christi conuenienter potest esse cum alio corpore in eodem loco. non ex proprietate corporis sed per virtutem diuinam assistentem et hoc oportet. Ad. iij. dicendum qd nubes illa non prebuit ad miniculum xpo ascendenti per modum vehiculi. Sed apparuit in signum diuinitatis. sicut qd gloria israel apparuit super tabernaculum in nube. Ad. iij. dicitur qd corpus gloriosum non habet ex principijs sue nature qd possit in celo aut supra celum esse. sed habet hoc ex anima beata ex qua recipit gloriam. et sicut motus gloriosi corporis sursum non est violentus ita nec quies est violenta. vnde de nihil prohibet eam esse sempiternam.]

Ad quintum sic proceditur

Videtur qd corpus christi non ascendit super omnes creaturas spirituales eorum enim que non dicuntur sicut ratione vna non potest conuenienter fieri comparatio. sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus et spiritualibus creaturis. vt patet ex his que dicta sunt in prima parte. ergo videtur qd non possit dici corpus christi ascendisse super omnem creaturam spirituales. Pre. Aug. dicit in libro de vera religione. qd omni corpori spiritus prefertur. sed nobiliori rei sublimior debetur locus. ergo videtur qd christus non ascenderit super omnes spirituales creaturas. Pre. in omni loco est aliquod corpus cum nihil sit vacuum in natura si ergo nullum corpus obstat altiori locum qd spiritus in ordine naturalium corporum. nullus locus erit super omnem spirituales creaturam. non ergo corpus christi potuit ascendere super omnem spirituales creaturam. Sed contra est quod dicitur ad Ephe. j. constituit illum super omnem principatum et potestatem et super omne nomen quod nominatur siue in hoc seculo siue in futuro. Res. dicendum qd ratio debet alicui loci altior quanto e nobilior siue debetur ei locus per modum contactus corporalis sicut corporibus. siue per modum contractus spiritualis sicut spiritualibus substantijs. ex inde enim spiritualibus substantijs debet sicut quandam congruentiam locus celestis qd est supremus locorum quia ille substantie supreme sunt

in ordine substantiarum. corpus autem christi licet considerando conditionem nature corporee sit infra spirituales substantias. considerando tamen dignitatem vniuersalem qua est personaliter deo coniunctum excellit dignitatem omnium substantiarum spiritualium et ideo sicut predicta congruentie rationem debetur sibi locus altior ultra omnem creaturam etiam spirituales. vnde et Grego. dicit in omelia ascensionis. qd qui fecerat omnia super omnia sua virtute ferebatur. Ad. j. ergo dicendum. qd licet alia ratione attribuitur locus corporali et spirituali substantie tamen hoc est in vtraque ratione commune qd digniori rei attribuitur superior locus. Ad. ij. dicendum qd ratio illa procedit de corpore christi sicut rationem et conditionem nature corporee. non autem sicut rationem vniuersalem. Ad. iij. dicendum qd compatibilis potest accedi vel sicut rationem locorum. et sic nullus locus est tam altus qd excedit dignitatem spiritualis substantie sicut procedit obiectio. Ceterum dignitatem eorum quibus attribuitur locus et sic corpori christi attribuitur vt sit super spirituales creaturas

Ad sextum sic proceditur

Videtur qd ascensio christi non sit causa nostre salutis. christus enim fuit causa nostre salutis in quantum nostram salutem meruit. sed per ascensionem nihil nobis meruit quia ascensio pertinet ad premium exaltationis eius. non est autem idem premium et meritum. sicut nec via et terminus ergo videtur qd ascensio christi non fuit causa nostre salutis. Pre. si ascensio christi est causa nostre salutis maxime hoc videtur quantum ad hoc qd ascensio eius sit causa nostre ascensionis. sed hoc collatum e nobis per eius passionem. quia vt dicitur ad Hebre. x. habemus fiduciam introitu sanctorum. per sanguinem ipsius ergo videtur qd ascensio christi non fuit causa nostre salutis. Pre. salus per christum nobis collata est sempiterna. sicut illud Esa. l. salus autem mea in sempiternum erit. sicut christus non ascendit in celum vt ibi in sempiternum esset dicitur enim in Actu. j. quemadmodum vidimus eum ascendentem in celum ita veniet. legitur etiam multis sanctis se demonstrasse in terris post eius ascensionem. sicut de paulo legitur. Actu. j. ergo videtur qd eius ascensio non sit causa nostre salutis. Sed contra est quod ipse dicit Jo. vj. expedit vobis vt ego vadam. id est recedam a vobis per ascensionem. Res. dicendum qd ascensio christi est causa nostre salutis dupliciter. vno modo ex parte nostra alio modo ex parte ipsius. Ex parte quidem nostra in quantum per christi ascensionem mens nostra mouet in ipsum quia per eius ascensionem sicut supra dictum est. primo quidem datur locus fidei. secundo spei. tertio. scilicet caritati. quarto etiam per hoc reuerentia nostra augetur ad ipsum dum iam non estimamus eum sicut hominem terrenum sed sicut deum celestem. sicut etiam apostolus dicit ad Cor. v. et si cognouimus sicut carnem christum. id est mortalem per quod putamus eum tantum hominem vt glo. exponit. sed nunc iam non nouimus. Ex parte autem sui quantum ad ea que ipse fecit ascendens propter nostram salutem. Et primo quidem viam nobis prepaui ascendendi in celum. sicut ipse dicit Iohannis. xij. vado parare vobis locum. Et Michae. ij. ascendit pandens iter ante eos quia enim ipse est caput nostrum oportet illuc sequi membra quo precessit caput. vnde dicitur Iohan. xij. vt vbi ego

Om. 3.

sum et vos sitis. et in huiusmodi signum animas sancto-
rum quas de inferno eduxerat in celum transfudit. sicut
illud psalmi. ascendens ebrius in altum captiuus duxit
captiuitatem. quia scilicet eos qui fuerant a dyabolo cap-
tiui secum duxit in celum. quasi in locum; peregrinum
humane nature. bona captione captiuos. utpote per victo-
riam acquisitos. Secundo quia sicut pontifex in veteri testa-
mento intrabat sanctuarium ut assisteret deo pro populo
ita christus intravit in celum ad interpellendum pro no-
bis. ut dicitur ad Hebr. viij. ipsa enim representatio sui ex na-
tura humana quam celo in tulit est quedam interpellatio
pro nobis. ut ex quo deus humanam naturam sic exalta-
uit. in christo etiam eorum misereatur pro quibus filius
dei humanam naturam assumpsit. Tertio ut in celum
sede quasi deus et dominus consisteret ut inde diuina
dona hominibus mitteret. sicut illud ad Ephe. iij. ascen-
dit super omnes celos. ut adimpleret omnia. scilicet do-
nis suis sicut glo. Ad. j. ergo dicendum quod ascensio christi
est causa nostre salutis non per modum meriti. sed per mo-
dum efficientie. sicut supra de resurrectione dictum est.

Ad. ij. dicendum quod passio christi est causa nostre ascen-
sionis in celum proprie loquendo per remotionem peccati
prohibentis. et per modum meriti. ascensio autem christi
est directe causa nostre ascensionis. quasi inchoando
ipsam in capite nostro. cui oportet membra coniungi.

Ad. iij. dicendum quod christus semel ascendens in celum
adeptus est sibi et nobis in perpetuum ius et dignitatem
mansionis celestis. cui tamen dignitati non derogat si
ex aliqua dispensatione christus quandoque corporaliter
ad terram descendat. vel ut ostendat se omnibus sicut in
iudicio. vel ut ostendat se alicui specialiter sicut paulo sic
habetur Actuum. ix. Et ne aliquis credat hoc factum fuisse
illud non christo ibi corporaliter presente sed aliquo aliter
apparente contrarium apparet per hoc quod ipse apostolus di-
cit prima Cor. xv. ad confirmandam resurrectionis fidem
nouissime dominus tanquam abortiuus visus est et mihi. que
quidem visio veritatem resurrectionis non probaret nisi
ipsum verum corpus visum fuisset ab eo.

Questio. LVIII.

Deinde considerandum est de sessione ad dextram patris. Et circa hoc
queruntur quatuor. Primo utrum christus
sedeat ad dextram patris. Secundo utrum hoc conueniat
sibi sicut naturam diuinam. Tertio utrum conueniat
sibi sicut naturam humanam. Quarto utrum hoc sit pro-
prium christi.

Ad primum sic procedit

Videtur quod christo non conueniebat sedere ad dextram
dei patris. dextra enim et sinistra sunt differentie positio-
num corporalium. sed nihil corporale conuenit deo quia
deus spiritus est ut habetur Joban. iij. ergo videtur quod
christus non sedeat ad dextram patris. Preterea si
aliquis sedet ad dextram alicuius ille sedet ad sinistram
eius. si ergo christus sedet ad dextram patris sequitur quod
pater sedeat ad sinistram filii. quod est inconueniens.

Preterea sedere et stare videntur oppositionem habere

re. sed stefanus dicit Actuum. vij. ecce video celos apertos
et filium hominis stantem a dextris dei stantis. si videtur quod
christus non sedeat ad dextram patris. Sed contra est
quod dicitur. Marci ultimo dominus quidem iesus postquam
locutus est eis ascendit in celum et sedet ad dextris eius.

Responsio dicendum quod in nomine sessionis duo pos-
sumus intelligere. videlicet quietem. sicut illud Luc. vlti.
sedete hic in ciuitate. et etiam regiam vel iudicariam po-
testatem sicut illud. Prouer. xx. rex qui sedet in solio iudi-
cij dissipat omne malum intuitu suo. utroque ergo modo
christo conuenit sedere ad dextram patris. Uno quidem
modo in quantum eternaliter manet incorruptibilis in
beatitudine patris. que eius dextra dicitur sicut illud psal.
in dextra tua usque in finem. unde Augustinus dicit in sermone
de simbolo. sedet ad dextram patris sedere habitare intel-
ligitur. quomodo dicimus de quocumque homine in illa pa-
tra sedet per tres annos. sic ergo ipsum credere habitare
in dextra dei patris. beatus enim est. et ipsius beatitudinis
nomen est dextra patris. Alio modo dicitur christus sedere
in dextra patris in quantum patri contregnat. et habet
ab eo iudicariam potestatem sicut ille qui confidet regi
ad dextram assidet ei in regendo et iudicando. unde Augustinus
dicit in alio sermone de simbolo. ipsam dextram intelli-
ge potestatem quam accepit ille homo susceptus a deo. ut
veniat iudicaturus qui prius venerat iudicandus. Ad
j. ergo dicendum quod sicut dicit. Dama. in. iij. libro non lo-
calem dextram patris dicimus. qualiter enim qui in arcu
scriptibilis est localem adipiscetur dextram. dextra enim
et sinistra eorum que circumscribuntur sunt. dextram
autem patris dicimus gloriam et honorem diuinitatis.

Ad. ij. dicendum quod ratio illa procedit sicut quod sedere
ad dextram intelligitur corporaliter. unde Augustinus dicit in
quodam sermone de simbolo si carnaliter accepimus quod
christus sedet ad dextram patris ille erit ad sinistram. ibi
autem id est in eterna beatitudine omnis dextra est. quia
nulla est ibi miseria. Ad. iij. dicendum quod sicut dicit
Gregorius in offi. ascensionis sedere iudicantis est. stare
vero pugnantis vel adiuuantis. Stefanus vero in labo-
re certaminis positus stantem vidit quem adiutorem ha-
buit. sed post ascensionem marcus sedere describit. quia
post assumptionis sue gloriam iudex in fine videbitur.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod sedere ad dextram patris non conueniat christo
sicut quod deus. christus enim sicut quod deus est dextra dei pa-
tris sed non videtur idem esse dextra alicuius. et ille qui
sedet ad dextram eius. ergo christus sicut quod deus non sedet
ad dextram patris. Preterea. Marci ultimo dicitur
quod dominus iesus assumptus est in celum et sedet a dextris
dei. christus autem non est assumptus in celum sicut quod deus
ergo etiam neque sicut quod deus sedet ad dextram dei. Pre-
terea christus sicut quod deus est equalis patri et spiritui sancto. si
ergo christus sicut quod deus sedet ad dextram patris pro ratione
et spiritui sancto sedebit ad dextram patris et filii. et ipse
pater ad dextram filii. quod nunquam inuenitur. Sed
contra est quod Dama. dicit quod dextram patris dicimus
gloriam et honorem diuinitatis. in qua dei filius existit an-
te secula ut deus et patri subsistentialis. Responsio di-
cendum quod sicut ex predictis patet nomine terre tria in-
telligi possunt. vno modo sicut Dama. gloria diuinitatis

alio modo fm Aug^o. beatitudo patris . tertio modo fm eundem iudiciaria potestas. Sessio autem vt dictum est vel habitationem vel regiam vel iudiciariam potestatem siue dignitatem designat. vnde sedere ad dextram patris nihil aliud est quam simul cum patre habere gloriam diuinitatis. et beatitudinem. et iudiciariam potestatem. et hoc incommutabiliter et regaliter. hoc autem conuenit filio fm q^o deus. vnde manifestum est q^o christus fm q^o deus sedet ad dextram patris ita tamē q^o bec prepositio ad que transitua est solam distinctionem personalem importat. et originis ordinem. non autem gradum nature vel dignitatis. qui null^o ē in diuinis personis. vt in prima prebabitum est. ¶ Ad .j. ergo dicendum q^o filius dei dicitur dextra patris. ppriate per modum quo etiam dicitur virtus patris. sed dextra patris fm tres significaciones p^o dictas est aliquid cōmune tribus personis. ¶ Ad .ij. dicendum q^o christus fm q^o homo est assumptus ad diuinum honorem qui in predicta sessione designatur. sed in ille honor diuinus conuenit christo. in quantum est deus non per aliquam assumptionem sed per eternam originē ¶ Ad .ij. dicendum q^o nullo modo potest dici q^o pater sedeat ad dextram filij vel spiritus sancti. quia filius vel spiritus sanctus trahunt originem a patre et non e conuerso. sed spiritus sanctus pprie potest dici sedere ad dextram patris vel filij fm sensum predictum. licet fm quandam appropriatōnem attribuat^o filio cui appropriatur equalitas. sicut dicit Aug^o. q^o in patre est. vnitas. in filio equalitas in sancto spiritu vnitas equalitatisq^o connexio.

Ad tertium sic proceditur

¶ Videtur q^o sedere ad dextram patris nō conuenit christo fm q^o homo vt em dicit Damasc. dextram patris dicimus gloriam et honorem diuinitatis. sed honor et gloria diuinitatis non conuenit christo fm q^o homo. ergo videtur q^o christus fm q^o homo non sedeat ad dextram patris.

¶ Preterea sedere ad dextram regnantis subiectōnem excludere videtur quia qui sedet ad dextram regnantis quodammodo illi conregnat. christus autem fm q^o homo est subiectus patri. vt dicitur prima Cor. xv. ergo videtur q^o christus fm q^o homo nō sedeat ad dextram patris.

¶ Preterea ad Roma. viij. super illud qui est ad dextram patris exponit glo. id est equalis patri in honore quo deus pater est vel ad dextram patris id est portioibus bonis dei. et super illud ad Hebr. j. sedet ad dextram in excelsis glo. id est ad equalitatem patris super omnia et loco et dignitate. Sed esse equalem deo nō conuenit xpo fm q^o homo. nam fm hoc ipse dicit Jo. iij. pater maior me est. ergo videtur q^o sedere ad dextram patris non conueniat christo fm q^o homo. ¶ Sed contra est q^o Aug^o dicit in sermone de simbolo. ipsam dextram intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus a deo vt veniat iudicaturus qui prius venerat iudicandus. ¶ Responso dicendum q^o sicut dictum est nomine dextre patris intelligitur vel ipsa gloria diuinitatis ipsius. vel beatitudo eterna ei^o. vel potestas iudiciaria et regalis. bec autem prepositio ad quandam ad dextram accessum designat in quo designatur conuenientia cum quadam distinctōe vt supra dictum est. Quod quidem potest esse tripliciter. ¶ Vno modo vt sit conuenientia in natura et distinctio in persona. et sic christus fm q^o filius dei sedet ad dextram

patris. quia habet eandem naturam cum patre. vnde p^o dicta conueniunt essentia liter filio sicut et patri. et hoc est esse in equalitate patris. Alio modo fm gratiam vnionis que importat e conuerso distinctionem nature et vnitatem persone. et fm hoc christus fm q^o homo est filius dei. et per consequens sedens ad dextram. s. patris. ita tamen q^o li fm q^o nō designat conditionē nature sed vnitatem suppositi. vt supra expositum est. Tertio modo potest p^o dictus affectus intelligi fm gratiam habitualement. que abundantior est in christo p^o omnibus alijs creaturis. in tantū q^o ipsa natura humana in christo est beator ceteris creaturis. et super omnes alias creaturas habens regiam et iudiciariam potestatem. Sic ergo si ly fm q^o designat conditionem nature christus fm q^o deus sedet ad dextram patris id est in equalitate patris fm autem q^o homo sedet ad dextram patris in bonis paternis portioibus p^o ceteris creaturis id est in maiori beatitudine. et habet iudiciaria potestatem. Si dō ly fm q^o designat vnitatem suppositi sic etiam fm q^o homo sedet ad dextram patris fm equalitatem honoris. in quantum scilicet eodem honore veneratur ipsum filium dei cum eadem natura assumpta vt supra dictum est. ¶ Ad .j. ergo dicendum q^o humanitas christi fm conditiones sue nature non habet gloriam vel honorem diuinitatis quam tamen habet ratione persone cui vnitur. vnde ibidem subdit. Damasc. in qua scilicet gloria diuinitatis filius dei existens ante secula vt deus et patri consubstantialis sedet conglorificata ei carne eius adoratur enim vna hypostasis vna adoratio ne cuz carne eius ab omni creatura. ¶ Ad .ij. dicendum q^o christus fm q^o homo subiectus est patri prout ly fm q^o designat conditionem nature. et fm hoc non competit ei sedere ad dextram patris fm rationem equalitatis fm q^o est homo. sic autem competit ei sedere ad dextram patris fm q^o per hoc designatur excellentia beatitudinis. et iudiciaria potestas super omnem creaturā. ¶ Ad .ij. dicendum q^o esse in equalitate patris non pertinet ad ipsam naturam humanam christi sed solum ad personā assumptam. Sed esse in portioibus bonis dei fm q^o importat excellentiam aliarū creaturā conuenit etiā ipsi nature assumpte.

Ad quartum sic procedit

¶ Videtur q^o sedere ad dextram patris non sit pprium xpi. dicit enim apostolus ad Ephe. ij. q^o resuscitauit nos et cōsedere nos fecit in celestibus in christo iesu. sed resuscitari non est pprium christi. ergo pari ratione nec sedere ad dextram dei in excelsis. ¶ Preterea sicut dicit Augusti. in libro de simbolo. sedere ad dextram patris christum hoc est habitare in eius beatitudine. sed hoc multis alijs conuenit. Ergo videtur q^o sedere ad dextram patris non sit pprium christi. ¶ Preterea ipse dicit Apoc. iij. qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo sicut et ego vici sedi cuz parte meo in throno ei^o. s. per hoc sedet christus ad dextram patris q^o sedet in throno eius. ergo etiaz alij q^o vicerit sedent ad dextram patris. ¶ Preterea Matt. xx. dominus dicit. sedere ad dextram meam et sinistram non est meum dare vobis. sed quibus parum est a patre meo hoc autem frustra diceretur nisi esset aliquibus parum. ergo sedere ad dextram non solo christo conuenit. ¶ Sed contra est quod dicit ad Hebr. j. ad quem alij quando dixit angelorū sede ad dextris meis id est in po

¶ m. 4

tionibus meis vel mihi secundum diuinitatem equalis quasi diceret ad nullum. Sed angeli sunt superiores alijs creaturis. ergo multo minus nulli alij conuenit sedere ad dextram patris quam christo. **R**esponso dicendum quod sicut dicitur. christus dicitur sedere ad dextram patris in quantum secundum diuinam naturam est in equalitate patris secundum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum pre ceteris alijs creaturis. vtrumque autem soli christo conuenit. vnde nulli alio nec angeli homini conuenit sedere ad dextram patris nisi soli christo.

Ad .j. ergo dicendum. quod quia christus est caput nostrum illud quod collatum est christo. est etiam nobis collatum in ipso. Et propter hoc quia ipse resuscitatus est dicit apostolus quod deus nos quodammodo ei conresuscitauit. quia tam est nobis ipsis nondum sumus resuscitati sed resuscitandi. secundum illud ad romanos .viij. qui suscitauit iesum christum a mortuis uiuificabit et mortalia corpora nostra. et secundum eundem modum loquendi subdit apostolus quod confedere nos fecit in celestibus. scilicet in hoc ipso quod caput nostrum quod est christus ibi sedet. **A**d .ij. dicendum quod quia dextra dei est diuina beatitudo sedere in dextra non significat simpliciter esse in beatitudine sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate. et quasi propriam et naturalem quod soli christo conuenit. nulli autem alie creature. Potest tamen dici quod omnis sanctus qui est in beatitudine est ad dextram dei patris constitutus. vnde et dicitur. **M**at. xxv. quod statuet oues a dextris. **A**d .ij. dicendum quod per thronum significatur iudiciaria potestas quam christus habet a patre. et secundum hoc dicitur sedere in throno patris. Alij autem sancti habent eam a christo. et secundum hoc dicitur in throno christi sedere. secundum illud **M**at. xix. sedebitis et vos super sedes. .xij. iudicantes. .xij. tribus israel.

Ad .ij. dicendum quod sicut dicit crisostomus super **M**atthe. locus ille id est confessus dextre est communis omnibus et non solum hominibus sed etiam angelis. sicut enim precipuum vnguenti ponit paulus dicens. ad quem antequam angelorum dicit vnquam sede ad dextris meis et dominus ergo non quasi essentibus quibusdam qui assessori sunt sed condescendens interrogationi respondit. hoc enim vnum solum querebatur pre alijs stare apud ipsum. **P**ostest tamen dici quod petebant filij zebedei excellentiam habere pre alijs in participando iudiciariam potestatem eius. vnde non petebant quod sederent ad dextram vel sinistram patris. sed ad dextram vel sinistram christi.

Questio. LIX.

Einde confide

randum est de iudiciaria potestate christi. Et circa hoc querunt sex. **P**rimo vtrum iudiciaria potestas sit attribuenta christo. **S**ecundo vtrum

conueniat sibi secundum quod est homo. **T**ertio vtrum fuerit eam ex merito adeptus. **Q**uarto vtrum eius iudiciaria potestas sit vniuersalis respectu omnium hominum. **Q**uinto vtrum preter iudicium quod agit in hoc tempore sit expectandus ad vniuersale iudicium futurum. **S**exto vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat. **D**e executione autem finalis iudicij conuenientius agitur cum considerabimus de hijs que pertinent ad finem mundi. nunc autem sufficit ea sola tangere que pertinent ad christi dignitatem.

Ad primum sic procedit

Videtur quod iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenta christo. iudicium enim aliquorum videtur pertinere ad dominum. vnde dicitur ad romanos .xij. tu quis es qui iudicas alienum seruum. sed esse dominum creaturarum est commune toti trinitati. non ergo debet christo specialiter attribui iudiciaria potestas. **P**roterea **D**anie. viij. dicitur. antiquus dierum sedit. et postea subditur. iudicium sedit. et libri aperti sunt sed antiquus dierum intelligitur pater. quia ut dicit **B**ylari. in patre est eternitas ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda patri quam christo.

Proterea eiusdem videtur iudicare cuius est arguere sed arguere pertinet ad spiritum sanctum. dicit enim dominus **Jo.** xv. cum autem venerit ille scilicet spiritus sanctus arguet mundum de peccato de iustitia et de iudicio. ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda spiritui sancto quam christo. **S**ed contra est quod dicitur **Actuum** .x. de christo biceff. qui constituitur est a deo iudex viuorum et mortuorum. **R**esponso dicendum quod ad iudicium faciendum tria requiruntur. **P**rimo quidem potestas subditos cohercedi. vnde dicitur **Ecclesiasti.** .vij. noli querere fieri iudex nisi valeas virtute rumpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis. et ponas scandalum in agilitate tua. **S**ecundo recitudo zeli. ut scilicet aliquis non ex odio vel liuore sed ex amore iustitie iudicium profecerat. secundum illud **Prouerborum.** .ij. quem enim diligit dominus corripit. et quasi pater in filio complacet sibi. **T**ertio requiritur sapientia secundum quam formatur iudicium secundum illud **Ecclesiasti.** .x. iudex sapiens iudicabit populum suum et principatus sensum stabilis erit. **P**rima autem duo pre exiguntur ad iudicium. **S**ed proprie tertium est secundum quod accipitur forma iudicij quia ipsa ratio iudicij est lex sapientie vel veritatis secundum quam iudicatur. et quia filius est sapientia genita. et veritas a patre procedens et ipsum perfecte representans ideo proprie iudiciaria potestas attribuitur filio dei. **A**ugustinus dicit in libro de **xx.** religi. hec est incommutabilis veritas illa que lex omnium in artium recte dicitur. et ars omnipotentis artificis. vnde antequam nos et omnes anime rationales secundum veritatem de inferioribus recte iudicamus sic de nobis quando eidez coheremus sola ipsa veritas iudicat. **D**e ipsa vero nec pa

ter. non enim minus est q̄ ipse. Et ideo que pater iudicat per ipsum iudicat. Et post ea concludit pater ergo nō iudicat quemquam. sed omne iudicium dedit filio.

¶ Ad primū ergo dicendum q̄ ex illa ratione probatur q̄ iudiciaria potestas sit communis toti trinitati. quod et verum est sed tamen per quandam appropriationem iudiciaria potestas attribuitur filio. vt dictum est.

¶ Ad ij. dicendum q̄ sicut dicit Augustinus. vi. de trinitate. patri attribuitur eternitas. propter commendationem principij. quod etiam importatur in ratione eternitatis. Ibidem etiam Augustinus dicit q̄ filius est ars patris. sic ergo auctoritas iudicandi attribuitur patri. in quantum est principium filij. sed ipsa ratio iudicij attribuitur filio qui est ars et sapientia patris vt scilicet sicut pater fecit omnia per filium suum. in quantum est eius ars ita etiam iudicat omnia per filium suum in quantum est sapientia et veritas eius. Et hoc significatur in danieli vbi primo dicitur. q̄ a n̄tiquis diebus sedit. et postea subditur q̄ filius hominis peruenit vsq̄ ad antiquum dierū. et dedit ei prātē et honore et regnū. p̄ qd̄ dā intelligi q̄ auctoritas iudicandi ē apud p̄tē. a q̄ fili⁹ accepit prātē iudicandi. ¶ Ad iij. dicendum. q̄ sicut dicit Augu. super Iohannē ita dixit x̄ps q̄ spiritus sanctus arguet mundum de peccato. tanquam diceret. ille diffundet in cordibus vestris charitatem. sic enim timore depulso arguendi habebitis libertatē. sic ergo spiritus sancto attribuitur iudicium non quantum ad rationem iudicij. sed quantum ad effectum iudicandi quem homines habent.

Ad secundū sic procedit

¶ Videtur q̄ iudiciaria potestas non conueniat christo s̄m q̄ homo. dicit enī Augustinus i libro de vera religioe q̄ iudicium attribuitur filio in quantum est ipsa lex prime veritatis. sed hoc pertinet ad christum s̄m q̄ est deus. ergo iudiciaria potestas non conuenit christo s̄m q̄ est homo. sed s̄m q̄ est deus. ¶ Preterea ad iudiciaria potestatem pertinet premiare bene agentes sicut et punire malos. sed premium bonorum est beatitudo eterna. que nō datur nisi a deo. dicit enim Augustinus. super Iohannē q̄ participatione dei sit anima beata. non autē participatione anime sancte. ergo videtur q̄ iudiciaria potestas non conuenit christo s̄m q̄ homo. sed s̄m q̄ deus.

¶ Pre. ad iudiciariam christi potestatem pertinet iudicare occulta cordium. s̄m illud. i. ad Corin. ii. iij. Nolite ante tempus iudicare. quousq̄ veniat dominus. qui illuminabit abscondita tenebrarum. et manifestabit conscientia cordium. et tunc laus erit vnicuiq̄ a deo. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam. s̄m illud. Hier. xvij. paruum est cor hominis et inscrutabile. quis cognoscerit illud? Ergo dominus scrutans corda et renes. qui do vnicuiq̄ iuxta viam suam. ergo iudiciaria potestas non conuenit christo s̄m q̄ est homo. sed s̄m q̄ est deus.

¶ Sed cōtra est quod dicitur Iohannis. v. potestatem dedit ei facere iudicium. quia filius hominis est. ¶ Responso dicendum q̄ Chrysostomus. super Iohannē sentire videtur quod iudiciaria potestas non conueniat christo s̄m q̄ homo. sed s̄m q̄ deus. vnde auctoritatem Iohannis sic exponit. potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est. nolite mirari hoc. non enim

propterea suscepit iudicium quoniam homo est. sed quia ineffabilis dei filius est. propterea iudex est. quia vero ea que dicebantur erant maiora q̄ s̄m homines. ideo hanc opinionem soluens dixit ne miremini. quia filius hominis est. etenim ipse est etiam filius dei. quod quidem probat per resurrectionis effectum. vnde subdit. quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei. Sciendum tamen q̄ quamuis apud deum remaneat primatia auctoritas iudicandi. hominibus tamen committitur a deo iudiciaria potestas respectu eorum que eius iurisdictioni subijciuntur. Unde dicitur Deutero. i. quod iustum est iudicare. siue cuius sit ille siue peregrinus. nulla erit distantia personarum. Ita paruum audietis vt magnum nec accipietis cuiusq̄ personam. et postea subditur. quia dei est iudicium. cuius scilicet licet auctoritate vos iudicatis. dictum est autem supra q̄ christus etiam in natura humana est caput totius ecclesie. et q̄ sub pedibus eius deus omnia subiecit. vnde et ad eum pertinet etiam s̄m humanam naturam habere iudiciariam potestatem. et propter q̄ Augustinus auctoritatem predictam et euangelij sic dicit esse intelligendam. potestatem dedit ei facere iudicium quia filius hominis est. non quidem propter conditionem nature. q̄ sic omnes homines huiusmodi potestatem haberent. vt Chrysostomus obiicit. sed hoc pertinet ad gratiam capituli quam christus in humana natura suscepit. Competit autem christo hoc modo s̄m humanam naturam iudiciaria potestas propter tria. Primo propter convenientiam et affinitatem ipsius ad homines. Sicut enim deus per causas medias tanquam propinquiores effectibus operatur. ita iudicat per homines christum homines. vt sit suus iudicij hominibus. vnde Apostolus dicit ad Hebreos. iij. non habemus pontificem qui non possit comparari infirmitatibus nostris. temptatum per omnia pro similitudine absq̄ peccato. ad eam ergo cum fiducia ad thronum gratie eius. vt misericordiam consequamur et gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Secundo etiam quia in finali iudicio vt Augustinus dicit super Iohannē erit resurrectio corporum mortuorum que suscitabit deus per filium hominis sicut per eundem christum suscitauit animas in quantum est filius dei. Tertio quia vt Augustinus dicit in libro de verbis domini. nec erant boni et mali. restabat ergo vt scz in iudicio forma seruare. et malis ostēderetur et forma dei solis bonis seruari. ¶ Ad primū ergo dicendum q̄ iudicium pertinet ad veritatem sicut ad regulam iudicij. sed ad hominē qui est veritate imbutus pertinet s̄m q̄ est vnum quoddammodo cum ipsa veritate. quasi quedam lex et quedam iusticia animata vnde et ibi. Augustinus introduxit quod dicitur. i. Corin. ii. ij. spiritualis iudicat omnia et ipse a nemine iudicatur. Anima autē christi pre ceteris creaturis magis fuit vnita veritati. et magis ea repleta s̄m illud. i. Corin. i. vidimus eum plenum gratie et veritatis. et s̄m hoc ad animam christi maxime pertinet omnia iudicare. ¶ Ad ij. dicendum q̄ solus dei ē suā principatione aīas brā facere. s̄ adducere homines ad brā iudicij. q̄ caput et auctor salutis eoz x̄pi ē s̄m illud ad Hebr. q̄ multos filios i gloriā adduxerat. auctorem salutis eoz. ¶ m. s.

rum per passionem consumari. **¶** Ad. iij. dicendum qd cognoscere occulta cordium et diiudicare per se pertinet ad solum deum. sed ex refluencia diuinitatis ad animas christici conuenit etiam cognoscere et diiudicare occulta cordium. ut supra dictum est cum de scientia christi ageretur. et ideo dicitur ad Roma. v. in die cuius iudicabit deus occulta hominum. per iesum christum.

Ad tertium sic proceditur

¶ Videtur qd christus non ex meritis fuerit adeptus iudicariam potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem. sicut illud. **¶** Prover. xx. rex qui sedet in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo. sed regiam dignitatem christus obtinuit absq; meritis. Competit enim ei ex hoc ipso qd est unigenitus dei. dicitur enim Luc. i. dabit ei dominus sedem dauid patris eius. et regnabit in domo iacob in eternum. ergo christus iudicariam potestatem non obtinuit ex meritis. **¶** Preterea sicut dictum est iudiciaria potestas competit christo in quantum est caput nostrum. sed gratia capitis non competit christo ex meritis sed consequitur personalem unionem diuine et humane nature. sicut illud vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre plenam gratie et veritatis. et de plenitudine eius nos omnes accepimus. quod pertinet ad rationem capitis. ergo videtur qd christus non habuit ex meritis iudicariam potestatem. **¶** Preterea apostolus dicit. i. Corinth. ij. spiritualis iudicat omnia sed homo efficitur spiritualis per gratiam. que non est ex meritis. alioquin iam non esset gratia. ut dicitur ad Roma. n. ergo videtur qd iudiciaria potestas non conueniat nec christo. nec alijs ex meritis. sed ex sola gratia. **¶** Sed contra est quod dicitur Job. xvi. causa tua quasi impij iudicata est. iudicium causamq; recipies. et Augustinus dicit in libro de verbis domini. sedebit iudex. qui sedit sub iudice. dampnabit reos. qui false factus est reus. **¶** Responsio dicendum qd nihil prohibet vnum et idem debere alicui ex causis diuersis. sicut gloria corporis reusurgentis debita fuit christo non solum propter conuenientiam diuinitatis et congruentiam. et propter gloriam anime. sed etiam ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum qd iudiciaria potestas homini christo competit et propter diuinam personam. et propter capitis dignitatem. et propter plenitudinem gratie habitualis. Et tamen etiam ex merito eam obtinuit. ut scilicet sicut dei iusticia iudex esset. qui pro dei iusticia pugnavit et vicit et in iuste iudicatus est. unde ipse dicit Apoc. iij. ego vici et sedi in throno patris mei. in throno autem intelligitur iudiciaria potestas. sicut illud. sedebit super thronum et iudicabit iustitiam. **¶** Ad. i. ergo dicendum qd ratio illa procedit de iudiciaria potestate sicut quod debetur christo ex ipsa unione ad verbum dei. **¶** Ad. ij. dicendum qd ratio illa procedit ex parte gratie capitis. **¶** Ad. iij. dicendum qd ratio illa procedit ex parte gratie habitualis. que est perfectiva anime christi per hoc tamen qd hinc modis debetur christo iudicari a potestas non excluditur quin debeat ei ex merito.

Ad quartum sic proceditur

¶ Videtur qd ad christum non pertineat iudiciaria potestas quia

rum ad omnes res humanas. ut enim legitur. Luc. xij. cum quidam de turba diceret. dicitur fratri meo ut diuidat me. cum hereditatem. ille respondit. homo. quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos. non ergo habet iudicium super omnes res humanas. **¶** Pre. nullus habet iudicium nisi super ea que sunt sibi subiecta. ut dicitur ad Heb. ij. sed christo non videmus omnia esse subiecta. ut dicitur ad Heb. ij. ergo videtur qd non habeat super omnes res humanas iudicium. **¶** Preterea Augustinus dicit. xx. de ciuitate dei. qd ad iudicium diuinum pertinet hoc qd interdum boni affliguntur in hoc mundo. et interdum prosperantur. et similiter mali. sed hoc etiam fuit ante christi incarnationem. ergo non omnia iudicia dei circa res humanas pertinent ad potestatem iudicariam christi. **¶** Sed contra est quod dicitur Jobannis. v. pater omne iudicium dedit filio. **¶** Responsio dicendum qd si de christo loquamur sicut diuinam naturam. manifestum est qd omne iudicium patris pertinet ad filium. sicut enim pater facit omnia verbo suo. ita et omnia iudicat verbo suo. si vero loquamur de christo sicut humane naturam sic manifestum est qd omnes res humane subduntur eius iudicio et hoc manifestum est. **¶** Primo quidem si consideremus habitudinem anime christi ad filium dei. Si enim spiritualis iudicat omnia ut dicitur. i. ad Corinth. ij. in quantum mens eius verbo dei inheret. multo magis anima sicut est plena veritate verbi dei super omnia iudicium habet. **¶** Secundo apparet idem ex merito mortis eius. quia ut dicitur ad Roman. xij. in hoc christus mortuus est et resurrexit. ut viuorum et mortuorum dominetur. et ideo super omnes habet iudicium. propter quod apostolus ibi subdit qd omnes stabimus ante tribunal christi. et Daniel. viij. qd dedit ei potestatem et honorem. et regnum. et omnes populi tabus et lingue seruient ei. **¶** Tertio apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humane salutis. cuius enim committitur principale committitur et accessorium omnes autem res humane ordinantur in finem beatitudinis que est salus eterna. ad quam omnes homines ad mutantur. vel etiam repelluntur iudicio christi. ut patet Matth. xxv. Et ideo manifestum est qd ad iudicariam potestatem christi pertinent omnes res humane. **¶** Ad. i. ergo dicendum qd sicut dictum est iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. christus autem quamuis esset constitutus rex a deo non tamen in terris viues terrenum regnum temporaliter administrare voluit. vnde ipse dicit Jobannis. xvij. regnum meum non est de hoc mundo. Et similiter iudicariam potestatem exerce re noluit super res temporales. qui venerat homines ad diuina transferre. ut Ambrosius ibidem dicit. bene terra declinat. qd propter diuina descenderat. nec iudex dignus est litium et arbiter facultatum viuorum habes mortuorumq; iudicium arbitriumq; meritorum. **¶** Ad. ij. dicendum qd christo omnia sunt subiecta quantum ad potestatem quam a patre super omnia accepit. sicut illud Matth. ultimo. data est tibi omnis potestas in celo et in terra. nondum tamen sunt ei omnia subiecta quantum ad executionem sue potestatis. quod quidem erit in futuro. quando de omnibus voluntatem suam adimplebit quosdam quidem saluando. quosdam quidem puniendo. **¶** Ad. iij. dicendum qd ante incarnationem iudicia hominum exercebantur per christum. in quantum est verbum cuius potestas facta est

particeps per incarnationem anima ei personaliter unita
Ad quintum sic proceditur

Uidetur quod post iudicium quod in presenti tempore agitur non restat aliud iudicium generale. post vltimam enim retributionem premiorum et penarum frustra adhibetur iudicium. sed in hoc presenti tempore fit retributio premiorum et penarum. dicit enim dominus latroni in cruce. **Luc. xxiij.** hodie mecum eris in paradiso. et **Luc. xvi.** dicitur quod mortuus est diues et sepultus. s. in inferno. frustra expectatur finale iudicium. **¶ Preterea.** **Matth. x.** dicitur. Non iudicabit deus bis in idipsum. sed in hoc tempore dei iudicium exercetur et quantum ad temporalia et quantum ad spiritualia. ergo videtur quod non sit expectandum aliud finale iudicium. **¶ Pre.** premium et pena respondent merito et demerito. sed meritum et demeritum non pertinent ad corpus. nisi in quantum est anime instrumentum. ergo nec premium seu pena debetur corpori nisi propter animam. ergo non requiritur aliud iudicium in fine ad hoc quod homo premietur aut puniatur in corpore preter id quo nunc puniuntur aut premiantur anime. **¶ Sed** contra est quod dicitur **Iohannis xij.** sermo quem ego locutus sum vobis ille vos iudicabit in nouissimo die. ergo erit quoddam iudicium in nouissimo die. preter iudicium quod nunc agitur. **¶ Respon-** sio dicendum quod iudicium de aliqua re mutabili perfecte dari non potest ante eius consummationem. sicut iudicium de aliqua actione qualis sit perfecte dari non potest ante quam sit consummata. et in se et in suis effectibus. quod multe actiones videntur esse viles que ex effectibus demonstrantur esse nocive. Et similiter de homine aliquo iudicium perfecto dari non potest. quamdiu eius vita terminetur. eo quod multipliciter potest mutari de bono in malum. aut econuerso vel se de bono in melius aut de malo in peius. vnde **Apostolus** dicit quod hominibus statutum est semel mori. post hoc autem iudicium. Sciendum tamen quod licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se remanet tamen ex futuris. secundum quod dependens. Uno quidem modo secundum quod ad huc viuit in membris hominum in quibus quandoque contra veritates remanet bone fame vel male. Alio modo in filiis qui sunt quasi aliquid patris. secundum illud **Ecclesiastici. xxx.** Mortuus est pater illius. et quasi non est mortuus. similem enim reliquit sibi post se. et tamen multorum bonorum sunt mali et filii et econuerso. Tertio modo quantum ad effectus suorum operum. sicut deceptio artium et aliorum seductorum pullulat in fidelitas usque ad finem mundi. et usque tunc proficit fides ex predicatione apostolorum. Quarto modo quantum ad corpus. quod quandoque honorifice traditur sepulture quandoque vero relinquitur in sepulchro. et tandem incineratum resoluitur omnino. Quinto modo quantum ad ea quibus homo suum affectum defixit. puta in quibusdam rebus temporalibus. quorum quedam citius finiuntur quedam diutius durant. Omnia autem hec subduntur existimationi diuini iudicii. Et ideo de hijs omnibus perfectum et manifestum iudicium haberi non potest quamdiu homini temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die in quo perfecte id quod ad vnumquemque hominem pertinet quocumque modo perfecte et manifeste iudicetur. **¶ Ad. i.** ergo dicendum quod opinio quorundam

fuit quod anime sanctorum non premiantur in celo nec anime dampnatorum puniuntur in inferno usque ad diem iudicii quod apparet falsum ex hoc quod **Apostolus** dicit. **ij. Corinth. v.** audemus et bona voluntatem habemus. per egritari a corpore et presentes esse ad dominum. quod etiam non ambulare per fidem sed per speciem. ut patet ex hijs que subsequuntur. hoc autem est videre deum per essentiam. in quo consistit vita eterna. ut patet **Ioh. xvij.** vultu mani festum est a se a corpore separatas esse in vita eterna. Et ideo videtur quod post mortem Christi ad ea que sunt anime homo sortitur quendam immutabilem statum. et ideo quantum ad premium anime non oportet ulterius differri iudicium. sed quia quedam alia sunt ad hominem pertinentia que toto temporis cursu aguntur. que non sunt aliena a diuino iudicio. oportet ideo in fine temporis omnia hec in iudicium adduci. licet enim homo secundum hoc non mereatur nec demereatur. tamen pertinet ad aliquod eius premium vel penam. vnde oportet hec omnia existimari in finali iudicio. **¶ Ad. ij.** dicendum quod deus non iudicat bis in idipsum id est secundum idem. sed secundum diuersa non est inconueniens deum bis iudicare. **¶ Ad. iij.** dicendum. quod licet premium vel pena corporis dependeat ex premio vel pena anime tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens propter corpus separata statim a corpore habet statum immutabilem. et accipit suum iudicium. sed corpus remanet mutabilitati subiectum usque ad finem temporis. et ideo oportet quod tunc accipiat suum premium vel penam in finali iudicio.

Ad sextum sic proceditur

Uidetur quod potestas christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quam mali iudicati sunt a principio mundi. quando quibusdam cadentibus peccatarum. alij sunt in beatitudine confirmati. sed illi qui iudicati sunt non iterum indigent iudicare. ergo potestas iudiciaria christi non se extendit ad angelos. **¶ Preterea** non est eiusdem iudicare et iudicari. sed angeli veniunt cum christo iudicare. secundum illud **Matth. xxv.** cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo. ergo videtur quod angeli non sint iudicandi a christo. **¶ Preterea** angeli sunt superiores alijs creaturis. si ergo christus est iudex non solum hominum sed etiam angelorum pari ratione est iudex omnium creaturarum. quod videtur esse falsum. cum hoc sit proprium prouidentie dei. vnde dicitur **Iob. xxxij.** quem constituit alium super terram. aut quem posuit super orbem quem fabricatus est non ergo christus est iudex angelorum. **¶ Sed** contra est quod **Apostolus** dicit. **i. Corinth. vi.** an nescitis quoniam angelos iudicabimus. sed sancti non iudicabunt nisi auctoritate christi. ergo multo magis christus habet iudiciariam potestatem super angelos. **¶ Respon-** sio dicendum quod angeli subsunt iudiciarie potestati christi. non solum quantum ad diuinam naturam prout est verbum dei. sed etiam ratione humane nature. quod patet ex tribus. **¶ Primo** ex propinquitate nature assumeptae ad deum quia. ut dicitur ad **Hebreos. ij.** nusquam angelos apprehendit. sed semen abrahe apprehendit. et ideo anima christi magis est repleta veritate verbi dei quam aliquis angelorum. vnde et angelos illuminat. sicut dicit **Dionys. vij.** capitulo celestis hierarchie. vnde de eis habet iudicare. **¶ Secundo** quia per humilitatem passionis humane

natura in christo meruit exaltari super angelos. ita quod si
 cur dicitur ad **Phil. ij.** in nomine ihesu omne genu flex
 ratum. celestium. terrestrium. et inferorum. Et ideo chri
 stus habet iudicariam potestatem etiam super omnes an
 gelos et bonos et malos. in cuius signum dicitur **Apo.**
vij. quod omnes angeli stabant in circuitu throni. **Tertio**
 ratione eorum que circa homines operantur. quorum
 christus speciale est quodammodo caput. unde dicit ad
Hebr. ol. i. omnes sunt administratores spiritus. in mi
 sericordiam missi. propter eos qui hereditatem capiunt sa
 lute. Subsunt autem iudicio christi uno quidem modo
 quantum ad dispensationem eorum que per ipsos agi
 tur. que quidem dispensatio fit etiam per hominem chri
 stum. cui angeli ministri sunt. ut dicitur **Matth. iij.** et a
 quo demones petebant ut in porcos mitterentur. ut di
 citur **Matth. ix.** Secundo quantum ad alia accidentalia
 premia bonorum angelorum. que sunt gaudia que habi
 tent de salute hominum. sicut illud **Luc. xv.** gaudium est
 angelis dei super uno peccatore penitentem agente. Et
 etiam quantum ad penas accidentales demonum quibus
 torquentur ut hic. vel recluduntur in inferno. et hoc etiam
 pertinet ad hominem christum. unde **Matth. i.** dicitur
 quod demon clamavit quid nobis et tibi ihesu nazarene
 venisti perdere nos. Tertio quantum ad premium es
 sentiale bonorum angelorum. quod est beatitudo eterna
 et quantum ad penam essentialem malorum que est da
 mnatio eterna. sed hoc factum est per christum inquan
 tum est verbum dei a principio mundi. **Ad. i.** ergo di
 cendum quod ratio illa procedit de iudicio quantum ad pre
 mium essentiale et penam principalem. **Ad. ij.** dicitur quod
 sicut dicit **Aug.** in libro de vera religione. licet spiritua
 lis iudicet omnia tamen iudicatur ab ipsa veritate. et ideo
 licet angeli ex eo quod sunt spirituales iudicent. iudicantur
 tamen a christo in quantum est veritas. **Ad. iij.** dicitur quod
 christus habet iudicium non solum super angelos. sed
 etiam super administratione totius creature. Si enim ut
Aug. dicit in **ij.** libro de trin. Inferiora quodam ordi
 ne reguntur a deo per superiora oportet dicere quod omnia
 regantur per animam christi. que est super omnem crea
 turam. unde et **Apl.** dicit ad **heb. ij.** non enim angelis
 subiecit deus orbem terre futurum. scilicet subiectum ei
 de quo loquimur. id est christus. Nec tamen propter hoc alius
 constituit deus super terram. quia vnus et idem est deus
 et homo dominus ihesus christus. de cuius incarnationis
 misterio ad presens dicta sufficiant.

Questio. LX.

Questio de consideratione
 eorum que pertinent ad misteria incarnati
 considerandum est de ecclesie sacramentis
 que ab ipso verbo incarnato efficaciam habent. Et prima
 consideratio erit de sacramentis in communi. Secunda
 de vnoquoque sacramentorum in speciali. Circa primum
 quinque consideranda sunt. Primo quid sit sacramentum
 Secundo de necessitate sacramentorum. Tertio de effec
 tu sacramentorum. Quarto de causa eorum. Quinto
 de numero. Circa primum queruntur octo. Primo
 vtrum sacramentum sit in genere signi. Secundo vtrum
 omne signum rei sacre sit sacramentum. Tertio vtrum sa
 cramentum sit signum vnius rei tantum vel plurium.

Quarto vtrum sacramentum sit signum quod est res se
 sibilis. Quinto vtrum ad sacramentum requiratur de
 terminata res sensibilis. Sexto vtrum ad sacramentum
 requiratur signatio que est per verba. Septimo vtrum
 requirantur determinata verba. Octavo vtrum de illis
 verbis possit aliquid addi vel subtrahi.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod sacramentum non sit in genere signi. Videtur
 enim sacramentum dici a sacramento sicut medicamentum
 a medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad ratio
 nem cause quam ad rationem signi. ergo sacramentum ma
 gis est in genere cause quam in genere signi. **De. sacm.** videtur oc
 cultum aliquod significare sicut illud **Jobi. xij.** sacramen
 tum regis abscondere bonum est. et ad **Epbl. iij.** que sit dis
 pensatio sacramenti absconditi a secularibus in deo. Sed id
 quod est absconditum videtur esse contra rationem signi.
 nam signum est. quod preter speciem quam ingerit sen
 sibus facit aliud aliud in cognitione venire ut patet per **Aug.**
ij. de doctrina christiana. ergo videtur quod sacramentum non
 sit in genere signi. **De. iuramentum** quandoque sacramen
 tum nominatur. dicitur enim in decretis. **xxij.** causa. q. v.
 paruuli qui sine etate rationabili sunt non cogantur iu
 rare. et qui semel peruratus fuerit nec testis sit post hoc.
 nec ad sacramentum id est ad iuramentum accedat. Sed
 iuramentum non pertinet ad rationem signi. ergo videtur
 quod sacramentum non sit in genere signi. **Sed contra** est
 quod **Aug.** dicit. **x.** de ciui. sacrificium visibile inuisibi
 lis sacrificij sacramentum id est sacrum signum est. **C.**
Rn. dicitur quod omnia que habent ordinem ad vnum ali
 quid licet diuersimode ab illo nominari possunt. sicut a
 sanitate que est in animali denominatur sanus non so
 lum animal quod est sanitatis subiectum. sed etiam dicitur
 medicina sana. in quantum est sanitatis effectiva. dic
 ta vero in quantum est conseruatiua eiusdem. et vna in qua
 rum est signatiua ipsius. Sic ergo sacramentum potest
 aliquid dici. quia habet in se aliquam sanctitatem occul
 tam. et sicut hoc sacramentum id est quod sacrum secretum. vel
 quia habet aliquem ordinem ad hanc sanctitatem vel
 cause vel signi vel sicut quacuque aliam habitudine. spe
 cialiter autem nunc loquimur de sacramentis sicut quod ipse habuit
 dicitur signi. Et sicut in sacramento ponitur in genere signi. **Ad. i.** dicitur
 quod quod medicina se habet ut causa effectiva sanitatis ideo est quod
 omnia denominata a medicina dicuntur in ordine ad
 vnum primum scilicet agens. et per hoc medicamentum im
 portat causalitatem quandam. **Sed** sanctitas a qua
 denominatur sacrum non significatur per modum cause ef
 ficentis. sed magis per modum cause formalis vel finalis. et
 ideo non oportet quod sacramentum semper importet causalitatem. **Ad. ij.**
 dicendum quod ratio illa procedit sicut quod sacramentum ideo
 est quod sacrum secretum. dicitur autem non solum dei se
 cretum. sed etiam regis esse sacrum. Et quia sicut aliquos
 sancti vel sacrosca dicebantur quecumque violari non licebat
 sicut etiam muri ciuitatis et persone in dignitatibus con
 sistentis et ideo illa secreta siue diuina siue humana que si
 licet violare qualitercumque publicando dicuntur sacra vel
 sacramenta. **Ad. iij.** dicitur quod etiam sacramentum ha
 bet quandam habitudinem ad res sacras. in quantum. sicut
 est quedam contestatio facta per aliquod sacrum. et sicut
 hoc dicitur esse iuramentum. non ea ratione qua nunc lo
 quimur de sacramentis. non tamen equiuoce sumpto no

mine sacramenti. sed analogice. scilicet sicut in diversam habitudinem ad aliquod unum quod est res sacra.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod non omne signum rei sacre sit sacramentum. Omnes enim creature sensibiles sunt signa rerum sacramentum sicut illud inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Nec tamen omnes res sensibiles possunt dici sacramenta. Non ergo omne signum rei sacre est sacramentum. Pre. omnia que in veteri lege fiebant christum signabant. qui est sanctus sanctorum. sicut illud. i. Cor. x. omnia in figura contingebant illis. et ad Col. v. que sunt umbra futurorum. corpus autem christi. nec tamen omnia gesta patrum veteris testamenti vel etiam omnes ceremonie legis sunt sacramenta. sed que dam specialiter. sicut in. ij. parte habitum est. ergo videtur quod non omne signum sacre rei sit sacramentum. Pre. etiam in nouo testamento multa geruntur in signum aliquid rei sacre. que tamen non dicuntur sacramenta. sicut asperio aque benedice. consecratio altaris. et consimilia non ergo omne signum rei sacre est sacramentum. Contra est quod diffinitio conuertitur cum diffinito. sed quidam diffiniunt sacramentum per hoc quod est sacre rei signum. et hoc etiam videtur ex auctoritate Aug. supra inducta. ergo videtur quod omne signum rei sacre sit sacramentum. Rn. dicitur quod signa dantur hominibus. quorum est per nota ad ignota peruenire. et ideo proprie dicitur sacramentum quod est signum alicuius rei sacre ad homines pertinentis. ut scilicet proprie dicatur sacramentum sicut quod nunc de sacramentis loquimur quod est signum rei sacre. inquantum est sanctificans hominem. Ad. i. ergo dicitur quod creature sensibiles significant aliquod sacrum scilicet sapientiam et bonitatem diuinam inquantum sunt in seipsis sacre. non autem inquantum nos per ea sanctificamur. et ideo non possunt dici sacramenta sicut quod nunc loquimur de sacramentis. Ad. ij. dicitur quod quedam ad veteris testamenti pertinentia signabant sanctitatem christi. sicut quod in se sanctus est. quedam vero significabant sanctitatem eius inquantum per ea nos sanctificamur. sicut ymolatio agni pascalis signabat ymolationem christi. qua sanctificati sumus. et talia dicuntur proprie veteris legis sacramenta. Ad. ij. dicitur quod res denominantur a fine et complemento. disposino autem non est finis sed perfectio. et ideo ea que signant disposicionem ad sanctitatem non dicuntur sacramenta. de quibus procedit obiectio sed solum ea que signant perfectionem sanctitatis humanam.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod sacramentum non sit signum nisi unius rei. Id enim quo multa signantur est signum ambiguum et per consequens fallendi occasio. sicut patet de nominibus equiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri a christiana religioe. sicut illud ad Col. ij. videre ne quis vos seducat per phisiam et inanem fallaciam. igitur videtur quod sacramentum non sit signum plurium. Pre. sicut dictum est sacramentum signat rem sacram. inquantum est humane sanctificationis causa. sed vna est sola causa humane sanctificationis scilicet sanguis christi. sicut illud ad Heb. vlt. ubi dicitur ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est. ergo videtur quod sacramentum non significet plura. Pre. dictum est quod sacramentum proprie signat ipsum finem sanctificationis. sed finis sanctificationis est vita eterna. sicut illud ad Roma. vi. habetis fructum vestrum in sanctificatione. finem vero vitam eternam. ergo videtur quod sacramenta non significant nisi unam rem scilicet vitam eternam. Sed contra est quod in sacramento altaris est duplex res signata scilicet corpus christi verum et mysticum sicut Aug. dicit in libro sententiarum prosperi. Rn. dicitur quod sicut dicitur est sacramentum proprie dicitur quod ordinat ad significandum nostram sanctificationem. In qua tria possunt considerari videlicet ipsa causa sanctificationis. nostre que est passio christi. et forma nostre sanctificationis. que consistit in gratia et virtutibus. et vltimus finis nostre sanctificationis. quod est vita eterna. Et hec omnia per sacramenta significantur. unde sacramentum est et signum et rememoratio eius quod precessit. scilicet passionis christi et demeritum eius quod in nobis efficitur per passionem christi scilicet gratie. et profectum id est preuenientium future glorie. Ad. i. ergo dicitur quod tunc est signum ambiguum prebens occasionem fallendi quod signat multa quorum vnum non ordinatur ad aliud. sed quando signat multa sicut quod ex eis quodam ordine efficitur vnum. tunc non est signum ambiguum sed certum. sicut hoc nomen homo significat animam et corpus prout ex eis constituitur humana natura. et hoc modo sacramentum signat tria predicta sicut quodam ordine sunt vnum. Ad. ij. dicitur quod sacramentum in hoc quod significat rem significat rem oportet quod significet effectum qui intelligitur in ipsa causa sanctificatione. prout est causa sanctificationis. Ad. ij. dicitur quod sufficit ad rationem sacramenti quod significet perfectionem que est forma. nec oportet quod solum significet perfectionem que est finis.

Ad quartum sic procedit

Videtur quod sacramentum non semper sit aliqua res sensibilis. quod sicut philosophum in li. prior. ois effectus sue cause signum est. Sed sic sunt quedam effectus sensibiles ita etiam sunt quedam effectus intelligibiles. sic scientia est effectus demonstratio. igitur non omne signum est sensibile. Sufficeret autem ad rationem sacramenti quod sit signum alicuius rei sacre inquantum per eam homo sanctificatur. ut dictum est. non ergo requiritur ad sacramentum quod sit aliqua res sensibilis. Pre. sacramenta pertinent ad regnum dei et cultum dei. sed res sensibiles non videntur pertinere ad cultum dei. dicitur enim Job. iij. deus spiritus est et eos qui adorant eum in spiritu et veritate adorare oportet. et ad Roma. xij. non est regnum dei elca et potus. ergo res sensibiles non requiruntur ad sacramenta. Pre. Aug. dicit in libro de libero arbitrio. quod res sensibiles sunt minima bona. sine quibus homo recte viuere potest. Sed sacramenta sunt de necessitate salutis humane. ut infra patebit. et ita sine eis homo recte viuere non potest. Non ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta. Sed contra est quod Aug. dicit super Job. accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. et loquitur ibi de elemento sensibili quod est aqua. ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta. Rn. dicitur quod diuina sapientia vnicuique rei prouidet sicut suum modum. et propter hoc dicitur. Sap. viij. quod suauiter disponit omnia. unde et Mart. xij. dicitur quod diuidit vnicuique sicut propriam virtutem. Est autem homini conaturalis ut per sensum perueniat in cognitionem intelligibilium. signum autem est per quod aliqd venit in cognitionem

alterius. unde cum res sacre que per sacramenta signantur sint quedam spiritualia et intelligibilia bona quibus homo sanctificatur consequens est ut per aliquas res sensibiles significatio sacramenti impleatur. sic etiam per similitudinem sensibilibus rebus in divina scriptura res spirituales nobis describuntur. et inde est quod ad sacramenta requiruntur res sensibiles ut etiam Dionysius per bar. i. c. ce. hier. **Ad. i.** ergo videtur quod videtur quod precipue denominat et distinguit finem id quod convenit ei primo et per se. non autem illud quod convenit ei per aliud. effectus autem sensibilis per se habet quod ducit in cognitionem alterius quasi primo et per se hoc innotescit. quia omnis nostra cognitio a sensu initium habet. effectus autem intelligibiles non habent quod possint ducere in cognitionem alterius nisi in quantum sunt per aliud manifesti id est per aliqua sensibilia. et inde est quod primo et principaliter dicitur signa que sensibus offeruntur. sicut dicit Augustinus in. ij. de doctrina christiana. quod signum est quod per speciem quam in genere sensibus facit aliquid aliud in cognitionem venire. effectus autem intelligibiles non habent rationem signi nisi finem quod sunt manifestari per aliqua signa. et per hoc etiam modum quedam que non sunt sensibilia dicuntur quodammodo sacramenta in quantum sunt significata per aliqua sensibilia de quibus infra agetur. **Ad. ij.** videtur quod res sensibiles putantur in sui natura considerantur non pertinent ad cultum vel regnum dei. sed solum finem quod sunt signa spiritualium rerum in quibus regnum dei consistit. **Ad. iij.** videtur quod Augustinus ibi loquitur de rebus sensibilibus sed quod in sua natura consideratur. non autem finem quod assumuntur ad significandum spiritualia que sunt maxima bona.

Ad quintum sic proceditur

Videtur quod non requirantur determinate res ad sacramenta. res enim sensibiles requiruntur in sacramentis ad significandum ut dicitur est. sed nihil prohibet diversis rebus sensibilibus idem significari. sicut in sacra scriptura deus aliquando metaphorice significatur per lapides. quoniam per leonem. quoniam per solem aut aliquid bonum. ergo videtur quod diverse res possunt congruere eidem sacramento. non ergo determinate res in sacramentis requiruntur. **Pre.** magis necessaria est salus anime quam salus corporis. sed in medicinis corporibus que ad salutem corporis ordinantur potest una res per aliam poni in eius defectu. ergo multo magis in sacramentis que sunt medicina spirituales ad salutem anime ordinate poterit una res per aliam sumi quam illa defuerit. **Pre.** non est convenienter ut hominum salus arcetur per legem divinam. et precipue per legem christi. que venit omnia saluare. Sed in statu legis nature non requirebantur in sacramentis aliqua res determinate. sed ex voto assumebantur. ut patet Genesim xviij. ubi se iacob vouit decimas et hostias pacificas oblaturum. ergo videtur quod non debuit arrari homo et precipue in noua lege ad alicuius rei determinate usum in sacramentis.

Respondeo. ad quod dicitur Job. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non poterit introire in regnum dei. **R.** videtur quod in usu sacramentorum duo possunt considerari. scilicet cultus diuinus et sanctificatio hominis quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad deum. secundum autem e converso pertinet ad deum per comparationem ad hominem. non autem pertinet ad aliquem determinate quod est in potestate alterius. sed solum illud quod est in sua potestate. quia ergo sanctificatio hominis est in potestate dei sanctificantis non pertinet ad hominem suo iudicio assumere res quibus sanctificet. sed hoc debet esse ex divina institutione determinatum. et in sacramentis noue legis quibus homines sanctificantur. sicut in illud. i. Cor. vi. abluti estis. sanctificationi christi. ergo oportet uti rebus ex divina institutione

determinatis. **Ad. i.** ergo videtur quod si idem possit per diversa signa significari determinare tamen quo signo sit utendum ad significandum pertinet ad signantes. deus autem est qui nobis signat spiritualia per res sensibiles in sacramentis. et per verba similitudinaria in scripturis et ideo sicut iudicio spiritus sancti determinatum est quibus similitudinibus incertis scripte locis res spirituales significetur ita etiam debent esse diuina institutione determinatum que res ad significandum assumantur in hoc vel in illo sacramento. **Ad. ij.** videtur quod res sensibiles habent naturaliter sibi inditas virtutes convenientes ad corporalem salutem. et ideo non refert si duo earum ad eandem virtutem habeant quam quis utatur. sed ad sanctificationem non ordinantur ex aliqua virtute naturaliter indita. sed solum ex institutione diuina. et ideo oportet diuinitus determinari quibus rebus sensibilibus sit in sacramentis utendum. **Ad. iij.** videtur quod sicut Augustinus dicit. xix. contra faustum diuersa sacramenta diuersis modis congruunt sicut etiam diuersis verbis significantur diuersa tempora. scilicet presentia preterita et futura. et ideo sicut in statu legis nature homines nulla lege exterius data solo interiori instinctu mouebantur ad deum splendendum. ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis quibus rebus sensibilibus ad dei cultum uterentur. postmodum vero necesse fuit etiam exterius legem dari. tamen propter obliuionem legis nature ex peccatis hominum. tamen etiam ad expressiorem significationem gratie christi. per quam genus humanum sanctificatur. et ideo etiam necesse fuit res determinari quibus homines uterentur in sacramentis. Nec propter hoc arrari via salutis. quod res quare usus est necessarius in sacramentis vel coniter habentur. vel paruo studio adhibito. haberi possunt.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod in sanctificatione sacramentorum non requirantur verba. dicit enim Augustinus xix. contra faustum quid sunt aliquid queque corporalia sacramenta nisi quasi quedam verba visibilia et ita videtur quod addere verba rebus sensibilibus in sacramentis sit addere verba verba. sed hoc est superfluum. ergo non requiruntur verba cum rebus sensibilibus in sacramentis. **Pre.** sacramentum est aliquid quod videtur. ex his autem que sunt diuersorum generum non videtur posse aliquid unum fieri. tamen ergo res sensibiles et verba sunt diuersorum generum quod res sensibiles sunt a natura. verba autem a ratione videtur quod in sacramentis non requirantur verba cum rebus sensibilibus. **Pre.** sacramenta noue legis succedunt sacramentis veteris legis. quia ablati ista sunt instituta. ut Augustinus dicit. xix. contra faustum. sed in sacramentis veteris legis non requirebatur aliqua forma verborum. ergo nec in sacramentis noue legis. **Sed contra est quod** apostolus dicit ad epistolam v. christus dilexit ecclesiam et tradidit se metipsum pro ea. ut illam sanctificaret. mundans eam in lauacro aque in verbo vite. **Et Augustinus dicit super Johannem.** accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. **R.** videtur quod sacramenta sicut dictum est adhibentur ad hominum sanctificationem. sicut quedam signa. tripliciter ergo considerari possunt. et quolibet modo congruit eis quod verba rebus sensibilibus adiungantur. **Primo enim** possunt considerari ex parte cause sanctificantis. que est verbum incarnatum. cui sacramentum conformatur quodammodo in hoc quod rei sensibilis verbum abhibetur. sicut in misterio incarnationis carni sensibilis est verbum dei unitum. **Secundo** possunt considerari sacramenta ex parte hominis qui sanctificatur. qui componitur ex anima et corpore. cui proponitur sacramentalis medicina que per rem visibile tangit corpus. et per verbum ab anima creditur. unde

Aug⁹. dicit sup Job. xiiij. iam vos mundi estis ppter sermone. vñ ista e rata vni? aque vt cu corp? tagat r cor ab? luaf. nisi faciente verbo. no q? d? sed q? credif Tertio pot considerari ex pte ipsius significatiõis sacramentalis. dicit n. Aug⁹. in. ij. de doc. xpia. q? vba iter hoies obtinuerunt pncipali significadi. q? vba diuersimode formati pnt ad significadi diuersos cõceptus mētis. r ppter hoc p verba magis distice possum? exprimere qd mēte cõcipim? r iõ ad pfectione significatiõis sacramentalis necesse fuit vt significatio res sensibilu p aliqua verba determinaretur aqua. n. significare pot r ablutionez ppter suã hūiditatez r refrigeriũ ppter suã frigiditate. h? cū dicit ego te baptizo manifestat q? aqua vrimur in baptismo ad significadum emōdatiõne spiritualē. ¶ Ad. i. g. ddm q? res visibiles sacramentoz dicitur verba. p quandã similitudine. in q̄tũ. f. pncipant quãdã vim significadi que pncipaliẽ est in ipsis vbis vt dicitũ e. r iõ non est supflua ingeminaratio verbor. cū in sacramentis reb? sensibilib? vba ad dunt. q? vñ eoz determinaf p aliud vt dicitũ est. ¶ Ad. ij. ddm q? q̄uis vba r alie res sensibiles sint in genere diuerso q̄tũ pntet ad naturã rei pueniunt tñ ratiõne signifi candi. que pfectus e in verbis q̄ in alijs rebus. r iõ ex verbis r rebus fit qdã mō vñ in sacramentis. sicut ex forma r materia. inquãtũ. f. p verba pfcitur significatiõ reũ vt dicitũ est. sub reb? autã comprehendunt r ipi actus sensibiles. puta ablutio r vinctio. r alia hñõi. q? in istis e eadẽ ratio signandi r in rebus. ¶ Ad. iij. ddm q? Aug⁹. dicit contra faustum. alia debet esse sacramenta rei presẽtis. r alia rei future. sacramenta autã veteris legis pñucia erant xpi futuri. r iõ no ita expñsignabãt xpm sicut sacramenta noue legis. que ab ipso xpo effluũt. r quãdã similitudinẽ ipsius in se habet vt dicitũ e. ¶ Et batur tñ in veteri lege aliquib? verbis. i. hñs que ad cultũ rei pñer tam sacerdotes q? erant illoz sacramentoz ministri. f. m. il lud Nume. vi. sic benedicis filijs israel r dicens eis. benedicat tibi dñs. q̄ etiam illi qui solis factis inducãt f? illud deutro. xvi. profiteor. hodie corã domio deo tuo

Ad septimum sic procedit

Videf q? non requirant determinata verba in sacramẽs vt. n. phis dicit voces no sunt eadẽ apud oēs sed salus que per sacramentũ q̄ritur est eadẽ apud oēs. g. no req̄runtur aliqua determinata verba in sacramẽtis. ¶ Pre. verba requirunt in sacramentis in q̄tũ sũt pncipaliter significatiã sic sup dcm e. S. cõtingit p diuersa vba idẽ significari. g. non requirunt determinata verba in sacramẽtis. ¶ Pre. corruptio cuiuslibet rei variat eius speciem. h? qdam corrupte vba pferunt. nec ppter hoc credi tur impediri sacramentoz effect? alioquin illiterati r bali bi qui sacramenta pferunt frequent ex defectũ in sacramẽtis inducerent. g. videf q? non requirant in sacramẽtis determinata verba ¶ Sed contra est q? dominus determinata verba protulit in cõsecratione sacramenti eucharistie dicens Matt. xvi. hoc e corpus meũ Simi liter etiam mādauit discipulis vt sub determinata for ma verbor baptizarent. dicens Matt. vlt. eũtes docete oēs gentes. baptizantes eos in nomine p̄ris r filij r sp̄ri tussancti. ¶ Rñ. ddm. q? sicut dicitũ e in sacramentis vba se habent p modũ forme. res autã sensibiles p modũ ma terie. in oib? autẽ ppositis ex materia r forma pncipiũ determinatiõis e ex pte forme q̄ e quodã mō finis r ter minus materie r iõ pncipalius requirit ad eẽ rei deter

minata forma q̄ determinata materia. materia enĩ detere minata requirit vt sit pportio nra. determinate forme cū q̄ in sacramẽtis requiratur determinate res sensibiles. q? se habent i sacramentis sicut materia multomagis req̄rit i eis determinata forma ¶ Ad. i. g. ddm q? sicut dicit aug⁹. sup Job. verbũ opaf in sacramẽtis no q? d? id est no f? exteriorẽ sonũ vocis. h? q? credif fin sonũ verbor q? fide tenef. r hic quidẽ sũt e idẽ apud oēs. licz no eedẽ voces q̄tũ ad sonũ. r iõ cui? cūq? ligue vbis pferat talis scñs? pfcit sacramentũ. ¶ Ad. ij. ddm q? licz in q̄libz lingua cõ rigat diuersis vocibus significari idẽ. semp tñ aliq̄ illaz vocũ est q? pncipaliter r cõmuni? hoies illi? ligue vñt ad significadũ. r talis vox assumi debet in significatiõne sa cramẽti. sicut etiã iter res sensibiles illa assumif ad signi ficatõm sacramẽti cui? vñ e p̄muniõ ad actũ p quẽ sacra mẽti effect? signatur sicut aqua p̄muni? vtũtur hoies ad ablutionẽ corpalem. p quã sp̄ialis ablutio signaf. r ideo aqua assumif vt materia in baptismo. ¶ Ad. iij. ddm. q? il le qui pferat vba sacramẽtalia corrupte si hoc ex industria facit no videt intendere facere quod facit ecclesia. r ita ñ videt pfcit sacramentũ ¶ Si autã hoc faciat ex errore vñ lap su lingue si sit tanta corruptio q? omio auferat sensũ lo cutionis videt no pfcit sacramentũ. r hoc pncipue p̄ingit qñ sit corruptio ex pte pncipiũ dictionis. puta si loco eius q? e in nomine patris dicat in nomine mētis. si vero no ro taliter auferat sensus locutionis p hñõi corruptelã ni bilomin? pfcit sacramentũ. r hoc pncipue p̄ingit qñ sit cor ruptio ex pte finis puta si aliquis dicat patris vel filias. ¶ Quis. n. hñõi vba corrupte. plata nihil significant ex vir tute impositionis. accipiunt tñ vt significatiã ex accomo datione vsus. r iõ licz muref sonus sensibilis. remãet tñ idem sensus ¶ Qd autã dcm est de differẽtia corruptiõis circa pncipiũ vel finẽ dictionis rõnez habet q? apud nos variatio dictionis ex pte pncipiũ mutat significatiõez. varia tio etiã ex fine dictionis vt plurimũ no mutat significatio nem. q? tñ apud grecos variat. etiã f. m. pncipiũ dictionis in declinatiõne verbor magis tñ videt attendenda quãti tas corrupta ex pte dictionis. q? ex vtraq? pte p̄or eẽ tam pua q? ñ auferat sensũ vbor r iã magna q? auferat. h? vñ eoz facili? accidit ex pte pncipiũ. aliud autem ex pte finis

Ad octauũ sic proceditur

Videf q? nihil licz addere vbis i qbus cõsistit forma sa cramẽtoz. ¶ Rñ. n. minoris sũt necessitatis hñõi vba sa cramẽtalia q̄ verba sacre scripture. h? verbis sacre scrip ture nihil licz addere vel minuere. dñ. deutro. iij. no ad denis ad verbuz qd vobis loquor. neq? auferetis ab eo. r Apoc. vlt. dñ contestor omni audienti vba pphete libri huius. si q̄ apposuerit ad hoc apponet sup eũ de? plagas scriptas i libro isto. r si quis diminuerit auferet de? ptez eius de libro vite. g. videtur q? neq? in formis sacramẽtoz rñ liceat aliquid addere vñ diminuerẽ. ¶ Pre. vba se habent i sacramẽtis per modũ forme vt dictum est. sed in formis q̄libet additio vñ subtractio variat species sicut et in numeris. vt dicitur viij. meth. ergo videtur q? si ali quod addatur. vel subtrahatur a forma sacramenti non erit idem sacramentũ. ¶ Pre. sicut ad formã sacramenti determinat? nũer? dictionũ req̄rit ita etiã req̄rit de termi nat? ordo verbor et etiã orationis continuitas. ¶ Si ergo additio vel subtractio non auferat sacramenti virtutez vi det q? pari rõne. nec transpositio verborum aut etiam in terpolatio pñficiãtis. ¶ S. s. e. q? i formis sacroz qdã

apponuntur quibusdam que ab alijs non ponuntur sic
 latinum baptisat sub hac forma. ego baptiso te in nomine
 patris et filij et spiritus sancti. greci autem sub illa forma
 baptisatur servus xpi. n. in nomine patris et filij et spiritus
 sancti. Et tñ uterq; verum confert sacramentum. qñ in for-
 mis sacramentorū licet aliqd addere vel minuire. **Rñ.**
 dñm q̄ circa omnes illas mutationes que possunt i for-
 mis sacramentorū ptingere duo vident esse p̄sideranda.
Unum quidē ex pte eius qui p̄fert verba. cuius intentio
 requiritur ad sacramentū vt infra dicit. et ideo si intendat
 per binōi additionem vel diminutionem alium ritum in-
 ducere. qui nō sit ab ecclesia receptus. nō videtur p̄fici sa-
 cramentum. qz non videtur q̄ intendat facere id qd̄ eccle-
 sia facit. Aliud est p̄siderandū ex parte significationis ver-
 borū. cū enim verba operantur in sacramentis quātū ad
 sensum quē faciunt. vt supradictum ē oportet cōsiderare
 vtz per talem mutationē tollatur debitus sensus verbo-
 rum. qz sic manifestū ē q̄ tollitur virtus sacramenti. ma-
 nifestum ē autē q̄ si diminuat aliqd̄ eorū q̄ sunt de substā-
 tia forme sacramēti tollitur debitus sensus verbo-
 rum. et ideo non p̄ficiuntur sacramenta. vñ vidim⁹ dicit in li. de spiri-
 tusancto. si quis ita baptisaretur vt vnus de predictis no-
 minibus p̄mitterat scz patris et filij et spiritus sancti sine
 p̄fectione baptisauit. Si autē subtrahatur aliqd̄ qd̄ nō sit
 de substantia verbo-
 rum talis diminutio nō tollit debitum
 sensum verbo-
 rum et per consequens nec sacramenti p̄fectio-
 nem. Sicut in forma eucharistie que est. hoc enim ē cor-
 pus meum. si enī sublatū non tollit debitū sensum verbo-
 rum. et ideo non impedit p̄fectionem sacramenti. quāuis
 possit contingere q̄ ille qui p̄mitterit peccet ex negligē-
 tia vel contemptu. Circa additionē etiam cōtingit aliqd̄
 apponi quod ē corruptiuū debiti sensus. puta si aliquis
 dicat ego baptiso in nomine patris maioris. et filij mino-
 ris. sicut ariani baptisabant. et ideo talis additio tollit ve-
 ritatem sacramenti. Si vero sit talis additio que non au-
 ferat debitum sensum sacramenti non tollit sacramen-
 ti virtus. nec refert vtrum talis additio fiat in principio
 vel in fine vel in medio. puta si aliquis dicat. ego te bap-
 tizo in nomine dei patris omnipotentis et filij eius vnige-
 niti et spiritus sancti paradisi erit verum baptisina. et simi-
 liter si quis dicat. ego te baptiso in nomine patris et filij
 et spiritus sancti. et beata virgo te adiuet. erit verum bap-
 tisina. Forte autem si diceret ego te baptiso in nomine pa-
 tris et filij et spiritus sancti et beate virginis marie non erit
 baptisimus. quia vt dicitur. i. Cor. i. nunquid paulus p̄
 vobis crucifixus est aut in nomine pauli baptisati estis.
 Sed hoc verum ē si sic intelligatur nomine beate virgi-
 nis baptisati sicut in nomine trinitatis. quo baptisim⁹ cō-
 secratur. talis enim sensus esset contrarius vere fidei et
 per consequens tolleret veritatem sacramenti. si vero sic
 intelligatur q̄ additur i nomine beate virginis nō quasi
 in recessu. p̄sit baptisato. ad cōseruandā gratiā baptisimale
 nō tollit p̄fectio sacramēti. **Ad. i. g. dñm.** q̄ verbis sacre
 scripture nō licet aliqd̄ apponere quātū ad sensū s; quā-
 tū ad expositionem sacre scripture multa verba eidē a do-
 ctoribus apponuntur. nō tamē licet etiā verba sacre scrip-
 ture apponere ita quod dicantur esse de integritate sacre
 scripture. quia hoc esset vitium falsitatis. et similiter si qd̄
 diceret aliqd̄ esse de necessitate forme quod non est. **Ad. ii.**
 dñm q̄ verba pertinent ad formam sacramenti ra-
 tione sensus signati. et ideo quecūq; fiat additio vel sub-

tractio vocū q̄ nō addat aliqd̄ aut subtrahat a debito sen-
 su nō tollit spēs sacramenti. **Ad. iiij.** dñm q̄ si sit tanta
 interruptio verbo-
 rum q̄ intercipiatur intentio p̄nūciantis
 tollit sensū sacramēti et p̄sequens veritas ei⁹. nō autē tol-
 litur qñ ē parua interruptio. p̄ferentia. q̄ intentionē et in-
 tellectū nō auferit. Et idem ē etiā dñm de transpositione.
 quia si tollit sensum locutionis nō p̄ficiuntur sacramēti. sic
 patet de negatione p̄posita vel postposita signo. si autē sit
 talis transpositio q̄ sensus locutionis non variat non tol-
 litur veritas sacramēti s̄m q̄ p̄b̄s dicit q̄ noia et verba
 transposita idem significant. **Questio. LXI.**

Deinde considerādū

est de necessitate sacramentorū. Et circa hoc q̄
 runtur quatuor. Primo vtz sacramēta sint
 necessaria ad salutē hūanā. Secūdo vtz fuerint neces-
 saria in statu ante peccatū. Tertio vtz fuerint necessaria
 i statu post peccatū ante xpm. Quarto vtz fuerint necessaria
 post xpi aduentū.

Ad primum sic p̄cedit

videt q̄ sacramēta nō fuerint necessaria ad salutē hūanā
 naz. dicit. n. **Ap̄ls. i. ad Lbi. iij.** corporalis exercitatio ad
 modicū vtilis ē. sed vlt̄ sacramentorū p̄ter ad corporale ex-
 ercitantōne. eo q̄ sacramenta p̄ficiuntur in significatiōe se-
 sibiliū rez et verbo-
 rum vt dictū ē. g. sacramēta nō sūt necessa-
 ria ad hūanā salutē. **Pre. ij. Cor. xij.** **Ap̄ls. diē** sufficit
 nobis gratia mea. nō autē sufficeret si sacramēta essent neces-
 saria ad salutē hūanā. Nō sunt g. sacramēta hūane salu-
 ti necessaria. **Pre. posita causa** sufficienti nihil aliud
 videt ēē necessariū ad effectū. sed passio xpi ē sufficiens cau-
 sa n̄re salutis. dicit. n. **Ap̄ls. ad Ro. v. si** cū inimici essem⁹
 reconciliati sumus deo p̄ morte filij eius multo magis res-
 conciliati salui erim⁹ i vita ipsius. n̄ g. requiruntur sacra-
 menta ad salutē hūanā. **Sed ē qd̄ Aug.** dicit sic. cōtra
 faustū. in nullū nomē religiōis siue verū seu falsū eorū
 vnari p̄nt hoies nisi i aliq̄ signaculo-
 rum vlt̄ sacramentorū
 visibiliū cōsortio colligētur. s; necessariū ē ad hūanā
 salutē hoies ad vnari i vnū vere religiōis nomē. g. sacra-
 menta sunt necessaria ad hūanā salutē. **Rñ. dñm.** q̄ sa-
 cramentā sūt necessaria ad hūanā salutē in triplici ratione
 quaz prima sumēda ē ex conditione hūane nature cuius p̄-
 prium ē vt p̄ corporalia et sensibilia in sp̄alia et intelligibilia
 deducat. p̄inet autē ad diuinā p̄uidētiā vt vnū utq; rei
 p̄uideat s̄m modū sue p̄uidētiōis. et iō p̄ueniēt diuina sa-
 pientia hoī auxilia salutis p̄fert sub quibusdā corporali-
 bus et sensibilibus signi-
 ficatiōe sacramēta dicunt. Secūda rō sumēda
 ē ex statu hoīs q̄ peccādo se subdidit p̄ affectū corporaliū
 reb⁹. ibi autē debet medicinale remediū adhiberi vbi patit
 morbū. et iō p̄ueniēs fuit vt deus p̄ qd̄az corporalia signa
 hoībo sp̄iale medicinā adhiberet. nā si sp̄alia ei nuda p̄-
 ponerētur ei⁹ anim⁹ applicari nō posset corporali-
 bus deditur. **Tertia rō sumēda ē ex studio actiōis hūane** que p̄cipue
 circa corporalia versatur. ne ergo esset homini durum
 si totaliter a corporali-
 bus actibus subtraheret. p̄posita sūt
 ei corporalia exercitia i sacramentis. q̄bus salubriter exer-
 cet ad euitanda sup̄stitiosa exercitia. que p̄sistūt i cultu
 demonum. vel qualitercūq; noxia. q̄ p̄sistūt in actib⁹ pec-
 catorū. Sic ergo p̄ sacramentorū institutionē homo con-
 uenienter sue nature erudit p̄ sensibilia humiliatur se cor-
 porali-
 bus subiectū recognoscēs. dñm sibi p̄ corporalia subueniēs
 p̄seruat etiā a noxijs corporali-
 bus p̄ salubria exercitia sacro-

Ad i. ergo dicitur quod corporalis exercitatio in quantum est corporalis non multum utilis est. Sed exercitatio per usus sacramentorum non est pure corporalis sed quodammodo spiritualis. scilicet per significationem et causalitatem. **Ad ii.** dicitur quod passio christi est sufficiens causa humane salutis nec propter hoc sequitur quod sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem. quia operantur in virtute passionis christi. et passio christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta. sicut illud ad Romanos. vi. quicumque baptizati sumus in christo iesu in morte ipsius baptizati sumus. **Ad iii.** dicitur quod gratia dei est sufficiens causa humane salutis sed deus dat hominibus gratiam sicut modum eis convenientem. et ideo necessaria sunt hominibus sacramenta. ad gratiam consequendam.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod ante peccatum fuerunt hominibus necessaria sacramenta quia sicut dicitur est. sacramenta sunt necessaria hominibus ad gratiam consequendam sed in statu innocentie etiam homo indigebat gratia sicut in prima parte habitus est. ergo etiam in statu illo erant necessaria sacramenta.

Pre. sacramenta sunt convenientia hominibus sicut conditionem humane nature sicut dicitur est. sed eadem est natura hominis ante peccatum et post peccatum. ergo videtur quod ante peccatum homo indigebat sacramentis.

Pre. matrimonium est quoddam sacramentum. sicut illud ad Ephesios. v. sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in christo et ecclesia. sed matrimonium fuit institutum ante peccatum. ut dicitur Genesim. ii. ergo sacramenta erant necessaria hominibus ante peccatum.

Sed contra est quod medicina non est necessaria nisi egroti. sicut illud Matthei. ix. non est opus sanis medicus. sed sacramenta sunt quedam spiritualis medicine que adhibentur contra vulnera peccati. ergo non fuerunt necessaria ante peccatum.

Rn. dicitur quod in statu innocentie sacramenta necessaria non fuerunt. Cuius ratio accipi potest ex rectitudine status illius. in quo superiora inferioribus dominabatur. et nullo modo dependebat ab eis. sicut enim mens suberat deo. ita menti suberant inferiores vires anime. et ipsi anime corpus. contra hunc autem ordinem esset si anima peccaretur vel quantum ad sciencias vel quantum ad gratiam per aliquid corporale. quod fit in sacramentis. et ideo in statu innocentie. homo sacramentis non indigebat. non solum in quantum sacramenta ordinantur in remedium peccati sed etiam in quantum ordinantur ad anime perfectionem.

Ad i. ergo dicitur quod homo in statu innocentie gratia indigebat. non tamen ut consequeretur gratiam per aliqua sensibilia signa. sed spiritualiter et invisibiliter.

Ad ii. dicitur quod eadem est natura hominis ante peccatum et post. non tamen est idem nature status. nam post peccatum anima etiam quantum ad superiorem partem indiget aliquid accipere a corporalibus rebus ad sui perfectionem. quod in illo statu hominis non erat necessarium.

Ad iii. dicitur quod matrimonium fuit institutum in statu innocentie non sicut quod est sacramentum. sed sicut quod est nature officium. Ex consequenti tamen aliquid significabat futurum circa christum et ecclesiam. sicut et omnia alia in figura christi precesserunt.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod post peccatum ante christum sacramenta non debuerunt esse. Dicitur enim quod per sacramenta passio christi hominibus applicatur. et sic passio christi comparatur ad sacramenta sicut causa ad effectum. sed effectus non precedit causam. ergo sacra-

menta non debuerunt esse ante christi adventum. **Pre.** sacramenta debent esse convenientia statui humani generis. ut patet per Augustinum. contra faustum. sed status humanus non fuit mutatus post peccatum. usque ad reparationem factam per christum. ergo nec sacramenta debuerunt immutari preter sacramenta legis nature alia statuerentur in lege moysi. **Pre.** quanto aliquid est magis propinquum profecto. tanto magis debet ei assimilari. sed profectio legis salutis humane per christum facta est cui propinquiora fuerunt sacramenta veteris legis que ea que fuerunt ante legem. ergo debuerunt esse si licet sacramentis christi. cuius tamen contrarium apparet ex eo quod sacerdotium christi predicatur esse futurum sicut ordinem melchisedech. et non sicut ordinem aaron. ut habetur ad Hebræos. xij. Non ergo convenienter fuerunt disposita ante christum sacramenta.

Sed contra est quod Augustinus dicit. contra faustum quod prima sacramenta que celebrabantur et observabantur ex lege pronuntiata erant christi futuri. Sed necessarium erat ad humanam salutem prae adventus christi pronuntiare. ergo necessarium erat ante christum sacramenta quedam disponi.

Rn. dicitur quod sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem. in quantum sunt quedam sensibilia signa invisibilium rerum. quibus homo san-

cificatur. nullus autem sacrificari potest post peccatum. nisi per christum. quem constituit deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iusticie sue ut sit ipse christus et iusticiam eius qui ex fide est iesu christi et ideo oportebat ante christi adventum esse quedam signa visibilia quibus homo fidem suam presteret de futuro salvatoris adventu. et huiusmodi signa sacramenta dicuntur.

Et sic patet quod ante christi adventum necesse fuit quedam sacramenta institui. **Ad i.** ergo dicitur quod passio christi est causa finalis veteris sacramentorum que scilicet ad ipsam significandam sunt instituta. causa autem finalis non precedit tempore. sed solum intentione agentis. et ideo non est inconueniens aliqua sacramenta ante christi adventum instituta fuisse.

Ad ii. dicitur quod status humani generis post peccatum et ante christum potest dupliciter considerari. Uno modo sicut fidei rationem. et sic semper vnus et idem permansit quia scilicet iustificabantur omnes per fidem futuri christi adventus. Alio modo potest considerari sicut intentionem et remissionem peccati et expresse cognitionis de christo. modo per incrementa temporum peccatum cepit magis in homine dominari in quantum quod ratione hominis per peccatum obtenebrata non sufficerent hominibus ad recte viuendum precepta legis nature. sed necesse fuit ut determinati precepta in lege scripta. et cum his quedam fidei sacramenta. oportebat etiam ut per incrementa temporum. magis explicaretur cognitio fidei quia ut Gregorius dicit per incrementa temporum. creuit diuine cognitionis augmentum. et ideo etiam necesse fuit quod in veteri lege etiam quedam sacramenta fidei quam habebant de christo ven-

turo determinarentur. que quidem comparantur ad sacramenta que fuerunt ante legem. sicut determinatum ad indeterminate. quia scilicet ante legem non fuit determinate prefixum hominibus quibus sacramentis uteretur. sic fuit per legem. quod erat necessarium propter obtenebrationem legis naturalis et ut esset determinatio fidei signo

Ad iii. dicitur quod sacramentum melchisedech quod fuit ante legem. magis assimilatur sacramento noue legis in materia. in quantum scilicet obtulit panem et vinum ut habetur Genesim. xij. sicut etiam sacrificium noui testamenti oblatione panis et vini prescriptum est. Sacramenta tamen legis moysayce magis assimilantur rei signate per sacramentum scilicet passioni christi ut patet de agno pascale et alijs huiusmodi. et hoc ideo. ne propter continuitatem ipsius.

si permaneret eadem sacramentorum species. videtur esse sacramenti eadem continuatio.

Ad quartū sic proceditur

Videtur quod post xpm non debuerunt esse aliqua sacramenta. veniente enim veritate debet cessare figura. sicut gratia et veritas per iesum xpm facta est ut dicitur Job. i. cum ergo sacramenta sint veritatis signa sine figura. videtur quod post xpi passionem sacramenta esse non debuerunt. **Pre.** sacramenta in quibusdam elementis constituuntur ut ex supra dictis patet. sed aplos dicit ad Gal. iij. cum essemus paruuli sub elementis mundi eramus seruientes. nunc autem temporis plenitudine veniente. iam non sumus paruuli. ergo videtur quod non debemus deo seruire sub elementis mundi. corporalibus sacramentis vtiendo. **Pre.** apud deum non est transmutatio nec vicissitudo in obumbratio ut dicitur Jaco. i. sed hoc videtur ad quandam imitationem diuine bonitatis pertinere. quod alia sacramenta nunc exhibeantur hominibus ad sanctificandum ipse gratie et alia ante xpm. ergo videtur quod post xpm non debuerunt institui alia sacramenta. **Contra.** contra est quod Aug. dicit. xix. contra faulstū. quod sacramenta veteris legis sunt ablata. quia impleta sunt. et alia sunt instituta. virtute maiora utilitate meliora actu facilia numero pauciora. **Rn.** vñ. quod sicut antiqui patres saluari sunt per fidem xpi venturi. ita et nos saluamur per fidem xpi iam nati et passi. sunt autem sacramenta quedam signa presentia fidem. qua homo iustificatur. oportet autem alijs signis significari futura preterita et presentia ut eni Aug. dicit. xix. contra faulstū. eadem res aliter annunciat facienda. aliter facta. sicut ipsa verba passurus et passus non similiter sonant. et ideo oportet quedam alia sacramenta in noua lege esse quibus significetur ea que precesserunt in xpo. preter sacramenta veteris legis. quibus preueniebatur futura. **Ad. i.** vñ. quod sicut dicit Dionys. v. c. celestis hierarchie. status noue legis medius est inter statum veteris legis. cuius figure implentur in noua lege. et inter statum glorie. in qua omnis nude et perfecte manifestabitur veritas. et ideo tunc nulla erant sacramenta. nunc autem quodammodo per speculum et in enigmate cognoscimus. ut dicitur. i. Cor. xij. oportet nos per aliqua sensibilia signa etiam in spiritu alia deuenire. quod pertinet ad rationem sacramentorum. **Ad. ij.** vñ. quod sacramenta veteris legis aplos vocat egena et infirma elementa que gratiam nec continebant nec causabant. et ideo videntes illis sacramentis dicit apostolus sub elementis mundi deo seruisse. quia nihil erant aliud quam elementa huius mundi. non sicut autem sacramenta gratiam continent et continent. et ideo non est de eis filis romae. **Ad. iij.** vñ. quod sicut paterfamilias non ex hoc habere monstrat mutabile voluntatem. quod diuersa precepta familie sue proponit. propter mutabilitatem. non eadem precipiens hyeme et estate. ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa deum. ex eo quod alia sacramenta instituit post xpi aduentum. et alia ipse legis. quia illa erant congrua gratie prefigurande. hec autem sunt congrua gratie principaliter demonstrande. **Questio. LXII.**

Deinde considerandum

est de effectu sacramentorum. Et primo de effectu principali qui est gratia. Secundo de effectu secundario. qui est character. Circa primum queruntur sex. Primo vtrum sacramenta noue legis sint causa gratie. Secundo vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super

gratiam virtutum et donorum. Tertio vtrum sacramenta continent gratiam. Quarto vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandam gratiam. Quinto vtrum talis virtus in sacramentis deriuetur a passione xpi. Sexto vtrum sacramenta veteris legis cauauerint gratiam.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod sacramenta non sint causa gratie. non enim ideo videtur esse signum et causa. eo quod ratio signi videtur magis effectui competere. sed sacramentum est signum gratie. ergo non est causa eius. **Pre.** nullum corporale agere potest in rem spiritualem. eo quod agens honorabilius est patiente. ut Aug. dicit. viij. super Gen. ad liaz. ergo subiectum gratie est mens hominis que est res spiritualis. non ergo sacramenta possunt gratiam causare. **Pre.** id quod est proprium dei non debet alicui creature attribui. sed causare gratiam est proprium dei. sicut illud psalmiste. gratiam et gloriam dabit dominus. Cum ergo sacramenta consistant in quibusdam rebus et creatis rebus non videtur quod possint gratiam causare. **Contra.** contra quod Aug. dicit super iohannem quod aqua baptismalis corpus tangit et cor abluit. sed cor non abluitur nisi per gratiam. ergo gratiam causat et per consequens alia ecclesie sacramenta. **Rn.** vñ. quod necesse est dicere sacramenta noue legis paliquem modum gratiam causare. manifestum est enim quod per sacramenta noue legis. homo xpo incorporatur. sicut de baptismo dicit aplos ad Gal. iij. quotquot in xpo baptizati estis xpm induistis. non autem effici hominem membrum xpi nisi per gratiam. quidam tamen dicunt quod non sunt cause gratie aliquid operando. sed quod deus sacramentis adhibitis in anima gratiam operatur. ponunt exemplum de illo qui auferens tenarium plumbeum accipit centum libras ex regis ordinatione. non quod tenarius ille aliquid operatus habendus predicte peccunie quantitatem. sed hoc operatus sola voluntas regis. vnde et Bern. dicit in quodam sermone in cena domini. sicut inuestitur canonicus per librum. abbas per baculum. episcopus per annulum. sic diuisiones gratiarum diuerse sunt tradite sacramentis. sed si quis recte consideret motus iste non transcendit rationem signi. nam tenarium plumbeum non est nisi quoddam signum regie ordinationis de hoc quod pecunia recipiatur ab isto sicut liber est quoddam signum quo designatur traditio canonici cartis. sicut hoc ergo sacramenta noue legis nihil plus essent quam signa gratie. cum tamen ex multis sanctorum auctoritatibus habeatur quod sacramenta noue legis non solum significant sed causant gratiam. Et ideo aliter dicendum quod duplex est causa agens principalis et instrumentalis. Principalis quidem agit per virtutem sue forme. cui assilatur effectus. sicut ignis suo calore calefacit. et hoc modo nihil potest causare gratiam nisi deus. quia gratia nihil aliud est quam quedam participata similitudo diuine nature. sicut illud. i. pet. i. quod magna nobis et preciosa donauit. ut diuine simus consortes nature. Causa vero instrumentalis. non agit per virtutem sue forme. sed solum per motum. quo mouetur a principali agente. vnde effectus non assilatur instrumento sed principali agenti. sicut lectus non assilatur securi sed arti que est in mente artificis. et hoc modo sacramenta noue legis gratiam causant adhibentur enim ex diuina ordinatione ad gratiam in eis causandam. vnde Aug. dicit. xix. contra faulstū. hec omnia sunt sacramentalia. sicut vnt et transeunt. virtus tamen scilicet dei. que per ista operatur in giger manet. Hoc autem proprie dicitur instrumentum per quod aliquis operatur vnde. i. ad th. iij. dicit saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. **Ad. i.** ergo debet quod causa priu

cipalis non p̄rie p̄t dici signū effectus. licet occulti. etiā si ipsa sit sensibilia et manifesta sed cā instrumentalis si sit manifesta p̄t dici signum effectus occulti. eo q̄ nō solum est cā sed quodāmodo effectus. in quantum mouetur a principali agente. et s̄m hoc sacramenta noue legis s̄m s̄m cause et signa. Et inde est q̄ sicut cōiter dicitur efficiunt q̄ figurant. Ex quo etiam p̄t q̄ habent p̄secrationē. sacramenti in quantum ordinat ad aliquid factū. non solum per modū signi sed etiā p̄ modū cause. ¶ Ad. ij. dōm q̄ in instrumentū habet duas actiones vna instrumentalem. s̄m quam opatur non virtute p̄ria. sed in virtute principalis agentis. aliam actionē h̄z p̄riam que competit sibi s̄m p̄riam formam sicut securi competit scindere. ratione sue acuitatis. facere autē lectum in quantum est artis instrumentum. non autē perficit actionem instrumentalem nisi exercendo actionem p̄riam scindendo enī facit lectum. Et s̄m sacramenta corporalia p̄ p̄riam operationem quam exercent circa corpus quod tangunt. efficiunt operationem instrumentalem ex virtute circa aiām. sicut aqua baptismi abluendo corpus s̄m p̄riam virtutem. abluir aiām in quantum est instrumentum virtutis diuine. nā ex aiā et corpore vniū sit. et hoc est quod Aug. dicit q̄ corpus tangit et cor abluir. ¶ Ad. iij. dō. q̄ ratio illa p̄cedit de eo quod ē cā grane p̄ modum principalis agentis hoc enim est proprium dei v̄ dictum est.

Ad secundū sic procedit

Videf q̄ gratia sacramentalis non addat aliqd sup grāz virtutū et donoz. Per gratiā enī virtutū et donoz p̄ficiat aiā sufficienter quantum ad essentiā aiē. et quantum ad eius potentias. vt p̄t ex his que in scda p̄e dicta sunt. s̄z grā ordinat ad aiē p̄fectionē. ergo gratia sacramentalis non p̄t aliquid addere sup grām virtutū et donoz. ¶ Pre. de defectu aiē ex peccatis causant. sed oīa p̄cā sufficienter excludunt p̄ gratiā virtutū et donoz. q̄ nullū est peccatū quod non p̄tariet alicui virtuti. gratia ergo sacramentalis cū ordinat ad defectus aiē tollendos. non p̄t aliquid addere sup gratiā virtutū et donoz. ¶ Pre. oīs additio vel subtractio in formis variat spēm. vt dicit. viij. meta. si ergo gratia sacramentalis addat aliquid sup gratiā virtutū et donoz. sequitur q̄ equiuoce dicat gratiā. et sic nihil certū ostenditur ex hoc q̄ sacramenta dicitur grām causare.

Sed p̄ta est q̄ si gratia sacramentalis non addit aliqd sup gratiā donoz et virtutū frustra sacramenta habentibz et dona et virtutes cōferent. i opibz autē dei nihil ē frustra ergo videtur q̄ sacramentalis gratia aliquid addat super gratiā virtutū et donoz. ¶ Rñ. dōm q̄ sicut in scda p̄e dicitur est. gratia s̄m se considerata p̄ficiat essentiā aiē in quantum p̄cipat quandam similitudinē diuini eē. et sicut ab essentiā aiē fluunt eius potentie. ita a gratia fluūt quedaz perfectiones ad potentias anime. que dicuntur virtutes et dona quibus potētie p̄ficiuntur in ordine ad suos actus ordinant aut sacramenta ad quosdā sp̄ales effectus necessarios in vita xp̄ana. sicut baptismus ordinat ad quandam sp̄ialem regeneratōz qua hō moris vicijs et sit mēbrum xp̄i. qui quidē effectus est aliquid sp̄iale p̄ter actus potentiaz aiē. et eadē rō est in alijs sacramentis. Sicutq̄ virtutes et dona. addunt sup gratiā cōiter dictā. quandaz p̄fectionē determinate ordinatā ad p̄rios actus potentiaz ita gratia sacramentalis addit sup gratiā cōiter dictā et sup virtutes et dona quoddā diuinū auxiliū. ad consequendū sacramenti finē. et p̄ hunc modū gratia sacramentalis ad

dit sup gratiā virtutū et donoz. ¶ Ad. i. ergo dō. q̄ gratia virtutū et donoz sufficienter p̄ficiat essentiā et potentiaz aiē quantum ad ordinationē generalē actū. sed quantum ad quosdā effectus sp̄ales. qui requirunt in xp̄iana vita. requirit sacramentalis gratia. ¶ Ad. ij. dōm q̄ p̄ virtutes et dona. sufficienter excludunt vitia et p̄cā quantum ad p̄iā et futurū. in quantum s̄z impedit hōm p̄ virtutes et dona a peccando. sed quantum ad p̄terita peccata. q̄ transtierunt actu. et remanent reatu. adhibet hōi remediū sp̄aliter per sacramenta. ¶ Ad. iij. dōm q̄ ratio sacramentalis grane se h̄z ad gratiā cōiter dictā. sicut ratio sp̄iet ad genus v̄n sic nō equiuoce d̄ aiā cōiter dictā et p̄ hōie sumptuz ita nō equiuoce d̄ gratia cōiter dicta. et gratia sacramentalis

Ad tertium sic proceditur

Videf q̄ sacramenta noue legis nō cōtineant gratiā. Cōtentū enī videf esse in continēte. sed gratia non est in sacramento neq̄ sicut in subiecto. q̄ subiectū gratie nō est corpus sed spiritus. neq̄ sicut in vase q̄ vas est locus mobilis vt d̄ in. iij. phi. esse in loco non conuenit accidenti ergo videf q̄ sacramenta noue legis non contineant gratiā

¶ Pre. sacramenta ordinant ad hoc q̄ hōies p̄ ea grām consequant. sed gratia cū sit accidens non p̄t transire de subiecto in subiectū. ergo p̄ nullo esset gratia in sacramentis. ¶ Pre. sp̄iale non continet a corporali etiam si in eo sit. non enī aiā continet a corpore. sed potius cōtinet corpus. ergo videf q̄ gratia cū sit quoddā sp̄iale nō p̄tineatur in sacramento corporali. ¶ S̄z cōtra enī qd̄ dicit hugo de sancto victore q̄ sacramentū ex sanctificatōe gratiā continet inuisibile. ¶ Rñ. dōm q̄ multipliciter dicit aliquid esse in alio. inter quos duplici mō gratia est in sacramentis. Vno mō sicut in signis. nā sacramentū est signū grē. Alio mō sicut in cā. nā sicut dicitur est sacramentū noue legis est instrumental gratie cā. v̄n gratia est in sacramento noue legis non quidē s̄m similitudinē sp̄iet sicut effectus est in cā vnioca. neq̄ etiā s̄m aliquā formā p̄riam et p̄manentē. p̄portionatā ad talē effectū. sic s̄m in causis nō vniuocis pura res generate in sole. Sed s̄m quandā instrumentalem virtutē. que est fluens incōpletū in esse natūre. vt infra dicit. ¶ Ad. i. ergo dōm q̄ gratia nō dicitur esse in sacramento sicut in subiecto. neq̄ sicut in vase. pro ut vas est locus quidam. sed pur vas d̄ instrumentū alicuius opis faciendi. s̄m q̄ d̄ Ezech. ix. vnusquisq̄ vas interfectionis h̄z in manu sua. ¶ Ad. ij. dōm q̄ quibz accidens non trāseat a subiecto in subiectū. transit in a cā p̄ instrumentū aliquo aliter in subiectū nō vt eodē mō sit in eis. sed in vnoquoq̄ s̄m p̄riam rōnem. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sp̄iale existens p̄fecte in aliquo continet ip̄m. et nō continet ab eo. sed gratia est in sacramento s̄m esse fluens et incōpletū. et iō nō incōuenienter sacramentū d̄ grāz p̄tinere

Ad quartū sic proceditur

Videf q̄ in sacramentis nō sit aliqua virtus gratie causatiua. virtus enim gratie causatiua est virtus sp̄ialis. et ad in corpore non p̄t esse virtus sp̄ialis neq̄ ita q̄ sit p̄ria ei quia virtus fluit ab essentiā rei. et ita nō p̄t eā trāscendere. neq̄ ita q̄ recipiat eā ab alio. q̄ quod recipit in aliq̄ est in eo p̄ modū recipientis. ergo in sacramentis nō p̄t esse aliqua virtus gratie causatiua. ¶ Pre. oē qd̄ est reductū ad aliqd̄ genus entis et ad aliqd̄ gradū boni. s̄z nō est dare in quo genere entis sit talis virtus. vt p̄t d̄scurren p̄ singula. Nec etiam p̄t reduci ad aliqd̄ gradū

omni q[uo]d iustificatio attribuitur resurrectioni ratione termini ad quem. qui est novitas vite p[er] gratiam. attribuit in passione ratione termini a quo scilicet quantum ad dimissionem culpe.

Ad sextum sic proceditur

Videtur q[uo]d sacramenta veteris legis gratiam causarent q[uo]d sicut dictum est sacramenta nove legis habent efficaciam ex passionis xpi fide. sed fides passionis xpi fuit in veteri lege sicut et in noua. habemus enim eundem spiritum fidei sicut habetur. ij. Cor. iij. Sicut ergo sacramenta nove legis conferunt gratiam. ita etiam et sacramenta veteris legis gratiam conferebat. Pre. sanctificatio non fit nisi p[er] gratiam sed per sacramenta veteris legis homines sanctificabantur. dicitur enim leuit. xix. cuncti sanctificasset eos moyses scilicet aaro et filios eius in vestitu suo etc. ergo videtur q[uo]d sacramenta veteris legis gratiam conferebat. Pre. Sed dicit in omelia circuncisionis idemq[ue] salutifere curationis auxilium circuncisio in lege contra originale vulnus peccati agebat. quod baptisimus agere reuelate t[em]p[or]e grante consuevit Sed baptisimus nunc confert gratiam. ergo etiam circuncisio gratiam conferbat. et pari ratione alia sacramenta legalia. quia sicut baptisimus est ianua sacramentorum nove legis. ita circuncisio erat ianua sacramentorum veteris legis. p[ro]pter quod ap[osto]lus dicit ad Gal. v. testificor o[mn]i circuncidato se. q[ui]m debitor est vniuersae legis faciende. Sed p[ro]p[ter] est quod dicitur Gal. iij. conuertimur iterum ad infirma et regna elementa. glo. i. ad legem que dicitur infirma q[uo]d p[er]fecte non iustificat sed g[ra]tia p[er]fecta iustificat. ergo sacramenta veteris legis gratiam si conferbat. R[ati]o. ob. q[uo]d non potest dici q[uo]d sacramenta veteris legis gratiam conferent iustificante p[er] se ipsa id est p[ro]p[ri]a virtute. q[uo]d sic non fuisset necessaria passio xpi. sicut illud ad Gal. ij. si ex lege est iusticia. xps gratia mortuus est. Sed nec potest dici q[uo]d ex passione xpi. virtutem haberent conferendi gratiam iustificandi. sicut enim ex predictis patet. virtus passionis christi copulatur nobis p[er] fidem et sacramenta differenter t[ame]n. nam continuatio que est p[er] fidem sit p[er] actum aie. continuatio autem que est p[er] sacramenta. sit p[er] vltimum exteriorum rerum. nihil autem prohibet id quod est posterius tempore anteq[uam] sit mouere. sicut q[uo]d p[re]cedit in actu anime sicut finis qui est posterius tempore mouet agentem sicut q[uo]d est apprehensus et desideratus ab ipso. ergo illud q[uo]d nondum est in rerum natura non mouet sicut vltimum exteriorum rerum. unde causa efficiens non potest posterius esse ordine durationis sicut causa finalis. Sic ergo manifestum est q[uo]d a passione xpi que est causa humane iustificationis. conuenienter derivatur virtus iustificatiua ad sacramenta nove legis. non autem ad sacramenta veteris legis. et t[ame]n p[er] fidem passionis xpi iustificabantur antiqui patres. sicut et nos. sacramenta autem veteris legis erant quedam illius fidei p[re]stationes. in quantum signabant passionem xpi et effectus eius. Sic ergo patet q[uo]d sacramenta veteris legis non habebant in se aliquam virtutem quo operentur ad conferendam gratiam iustificantem. sed solum significabant fidem per quam iustificabantur. Ad. ij. ob. dicitur q[uo]d antiqui patres habebant fides de passione christi futura. que sicut erat in apprehensione anime poterat iustificare. Sed nos habemus fidem de passione xpi p[re]cedenti. que potest iustificare etiam sicut realem vltimum etiam sacramentalium rerum ut dictum est. Ad. ij. ob. dicitur q[uo]d illa sanctificatio erat figuralis. per hoc enim sanctificari dicebantur. q[uo]d applicabantur cultui diuini sicut ritum veteris legis. qui totus ordinabatur ad figurandum passio

nem xpi. Ad. iij. ob. dicitur q[uo]d de circuncisione multiplex fuit opinio. Quidam autem dixerunt q[uo]d per circuncisionem non conferebatur gratia. sed solum auferebatur peccatum. Sed hoc non potest esse. quia homo non iustificatur a peccato nisi per gratiam. sicut illud ad Ro. iij. iustificati gratis per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerunt q[uo]d per circuncisionem conferebatur gratia. quantum ad effectus remotionis cuiuslibet sed si q[ui]nto ad positivos effectus. Sed hoc etiam videtur esse falsum. quia per circuncisionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam. qui est vltimus effectus positivus gratie. Pre. sicut ordinem cause formalis. priores sunt naturaliter effectus positivi quam priuatiui. sicut sicut ordinem cause materialis sit e conuerso. forma enim non excludit priuationem nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt q[uo]d circuncisio conferbat gratiam. etiam quantum ad aliquem effectum positivum. qui est facere dignum vitam eterna. non autem quantum ad hoc q[uo]d est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. quod aliquando mihi visum est. sicut diligenter considerati. apparet hoc etiam non esse verum. quia minima gratia potest resistere concupiscentie et meretur vitam eternam. Et ideo melius dicendum videtur. q[uo]d circuncisio erat signum fidei iustificantis. unde dicit ap[osto]lus ad Ro. vii. q[uo]d abraham accepit signum circuncisionis. signaculum iusticie et fidei dei. et ideo in circuncisione conferebatur gratia in quantum erat signum passionis christi future ut infra parabit.

Questio. LXIII.

Deinde considerandum

est de alio effectu sacramentorum qui est caracter. Et circa hoc queritur sex. Primo videtur ex sacramentis causetur caracter aliquis in anima. Secundo quid sit ille caracter. Tertio cui sit caracter. Quarto in quo sit sicut in subiecto. Quinto vtrum insit indelibiliter. Sexto vtrum omnia sacramenta imprimant caracterem.

Ad primū sic proceditur

Videtur q[uo]d sacramentum non imprimat aliquem caracterem in anima. Caracter enim videtur significare quodam distinctiuum. sed distinctio membrorum christi ab alijs sit per eternam predestinationem. que non ponit aliquid in predestinato. sed solum in deo predestinante ut in prima parte habitum est. dicitur enim. ij. Cor. iij. firmum fundamentum dei stat habens signaculum. hoc non ut dominus qui sunt eius. ergo sacramenta non imprimunt caracterem in anima. Pre. caracter signum est distinctiuum. Signum autem ut Augustinus dicit. ij. de doctrina christiana est quod p[re]ter speciem quam ingerit sensibus facit aliquid aliud in cognitionem venire. nihil autem est in anima q[uo]d aliquam speciem sensibus ingerat ergo videtur q[uo]d in anima non imprimatur caracter aliquis per sacramentum. Pre. sicut per sacramenta nove legis. distinguitur fidelis ab infideli ita et per sacramenta veteris legis. sed sacramenta veteris legis non imprimant aliquem caracterem unde et dicuntur iusticie carnis sicut ap[osto]l[us] ad Hebr. ix. ergo videtur q[uo]d nec sacramenta nove legis. Sed contra est quod ap[osto]lus dicit. ij. Cor. i. qui unxit nos deus est. et qui signauit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Sed nihil aliud importat caracterem quam quandam significationem ergo videtur q[uo]d deus per sacramenta nobis suum caracte

tem imprimat. **Rñ.** dñm q̄ sicut ex predictis p̄z sacra-
menta noue legis ad duo ordinantur. videlicet ad reme-
dium contra peccata. & ad perficiendum aīam in his que
pertinent ad cultum dei. s̄m ritum vite christiane. quicūq̄
q̄ autem ad aliquid certum deputatur consuevit ad il-
lud consignari sicut milites qui ascribebantur ad militiaz
antiquitus solebant aliquibus caracteribus corporalibus
insigniri. eo q̄ deputabantur ad aliquid corporale. & idē
cum homines per sacramenta deputentur ad aliquid spi-
rituale pertinens ad cultum dei. consequens est q̄ per ea
fideles aliquo spiritali caractere insigniantur vnde **Au-**
gustinus dicit in. ij. p̄ pernicianū. si milicie caracterem
in corpore suo non militans pauidus exerceat & ad de-
mentiam imperatoris confugerit. ac prece fusa & vicia im-
petrata. militare iā cepit nunquid homine liberato atq̄
correcto. caracter ille reperitur. ac non potius agnitus ap̄
probarur. an forte minus habent sacramenta christiana.
an corporalis hec nota? **Ad. i.** ergo dñm. q̄ fideles xpi
ad premium quidem future glorie deputantur signaculo
predestinatōis diuine. sed ad actus cōuenientes presentē
ecclesie deputantur quodam spiritali signaculo eis insi-
gnito quod caracter nuncupatur. **Ad. ij.** dñm q̄ cara-
cter anime impressus habet rationem signi. in quantum
per sensibile sacramentum imprimitur. per hoc enim scī
aliquis baptismali caractere insignitur q̄ est aqua sensi-
bili ablutus. nihilominus tamen caracter vel signaculus
dici potest per quandam similitudinem omne quod figu-
rat alicui vel distinguit ab alio. etiam si non sit sensibile.
sicut christus dicitur figura vel caracter paterne substan-
tie. s̄m apostoli ad **Hebr. i.** **Ad. iij.** dñm q̄ sicut su-
pra dictum est sacramenta veteris legis non habebant in
se spirituales virtutes ad aliquid spirituales effectus
operantem. & ideo in illis sacramentis non requirebatur
aliquis spiritalis caracter. sed sufficiebat ibi corporalis
circumfio. quam ap̄ls signaculum nominat ad **Ro. iij.**

Ad secundū sic procedit

Videtur q̄ caracter non sit spiritalis potestas. Caracter
enim idem videtur esse q̄ figura. vnde ad **Hebr. i.** vbi
dicitur figura substantie huius. in greco habetur loco fi-
gure caracter. sed figura est in quarta specie qualitatis. et
ita differt a potestate. que est in secunda specie qualitatis
ergo caracter non est spiritalis potestas. **Pre. Dio.**
dicit. ij. c. cele. Hierach. q̄ diuina beatitudo accedentem
ad beatitudinem in sui participatione recipit. & proprio
lumine quasi quodam signo christi. tradit suam partici-
pationem. & sic videtur q̄ caracter sit quoddam lumen. sed
lumen pertinet magis ad tertiam speciem qualitatis. non
ergo caracter est potestas. que videtur ad secundam spe-
ciem qualitatis pertinere. **Pre. a** quibusdam caracter
sic diffinitur. caracter est signum sanctum cōmunionis fi-
dei. & sancte ordinationis datum a hierarchia. signum
autem est in genere relationis non autem in genere qua-
litatis. non ergo caracter est spūalis potestas. **Pre. po-**
testas habet rōnem cause & principij vt patet in. v. meta.
sed signū quod ponitur in diffinitione caracteris magis
pertinet ad rōnem effectus caracter q̄ nō est spiritalis po-
testas. **Sed cōtra** est qd̄ philosophus dicit in. ij. d. aīa
tria sunt in anima. potentia. habitus. & passio. sed caracter
non est passio. quia passio cito transit. caracter autem in-
delibilis est vt infra dicitur. similiter etiam nō est habitus
quia nullus habitus est qui se possit vel bene & male habe

re. caracter autem ad vtrunq̄ se habet. vtrunq̄ enim qui
dam eo bene. alij vero male quod in habitibus non con-
tingit. nam habitu virtutis nullus vitiorum male. habitu
malicie nullus vitiorum bene. ergo relinquitur q̄ caracter
sit potentia. **Rñ.** dñm q̄ sicut dictum est sacramenta
noue legis caracterem imprimunt. in quantum per ea de-
putamur ad cultum dei. s̄m ritum christiane religionis.
vnde dicit **Dionys. ij. c. eccl. hierarch.** cum dixisset q̄ vtrūq̄
quedam signo tradit sui participationem accidenti sub-
iungit pertinentem eum dominum & cōmunicatorem diui-
norum. diuinus autem cultus consistit vel in recipiendo
aliqua diuina. vel in traditione alijs. ad vtrunq̄ autem
horum requiritur quedam potentia. nam ad tradendum
aliquid alijs requiritur potentia actiua. ad recipiendum
autem requiritur potentia passiua. & ideo caracter impo-
nat quandam potentiam spirituales. ordinatam ad ea q̄
sunt diuini cultus. Sciendum tamen q̄ hec spiritalis
potentia est instrumentalis sicut supra dictum est de vir-
tute que est in sacramentis. habere enim sacramenti cara-
cterem competit ministris dei. minister autem se habet p̄
modum instrumenti. vt philosophus dicit in. i. politico.
& ideo sicut virtus que est in sacramentis non est in gene-
re per se sed per reductionem. eo q̄ est quoddam finis &
incompletum. ita etiam caracter non est proprie in gene-
re vel specie. sed reducitur ad secundā speciem qualitatis
Ad. i. ergo dicendum q̄ figuratio est quedam termi-
natio quantitatis. vnde proprie loquendo non est nisi in
rebus corporeis. in spiritalibus autem dicitur metapho-
rice. non autem ponitur aliquid in genere vel specie
nisi per id quod de eo proprie predicatur. & ideo caracter
non potest esse in quarta specie qualitatis licet hoc quidam
posuerunt. **Ad. ij.** dicendum q̄ in tertia specie qualita-
tis non sunt nisi sensibiles qualitates vel sensibiles passi-
ones. caracter autem non est lumen sensibile. & ita nō est in ter-
tia specie qualitatis. vt quidam dixerunt. **Ad. iij.** dicē-
dum q̄ relatio que importatur in nomine signi oportet q̄
super aliquid fundetur. non autem relatio huius signi qd̄
est caracter. potest fundari immediate super essentiam aīe
quia sic cōuenienter omni anime naturaliter. & idē oportet
aliquid poni in anima super quod fundetur talis rela-
tio. & hoc est essentia caracteris. vnde non oportebit q̄ sit
in genere relationis. sicut quidam posuerunt. **Ad. iij.**
dicendum q̄ caracter habet rationem signi per compa-
rationem ad sacramentum sensibile a quo imprimitur.
sed s̄m se consideratus. habet rationem principij. p̄ mo-
dum iam dictum.

Ad tertium sic proceditur

Videtur q̄ caracter sacramentalis non sit caracter christi
dicitur enim ad **cp̄. iij.** nolite contristare spiritū sanctū
dei in quo signati estis. Sed consignatio importatur in
ratione caracteris. ergo caracter sacramentalis magis de-
bet spiritū sancto attribui quam xpo. **Pre.** caracter habet
rōnem signi. est autem signum gratie q̄ per sacramentum cō-
fertur. Gratia autem infunditur aīe a tota trinitate vnde dicitur
in **p̄. ḡ. am.** & gloriā dabit dñs. ergo videtur q̄ caracter sa-
cramentalis non debeat sp̄e aliter xpo attribui. **Pre.**
ad hoc aliquis caracterē accipit vt eo a ceteris distinguat
sed distinctio sanc̄ op̄ ab alijs sit p̄ caritatem. q̄ sola disti-
nguit inter filios regni & filios perditōis. vt **Aug.** dicit. xv
de trim. vñ & ip̄i p̄ditio nis filij. caracterem bestie dicitur
habere vt **p̄. apoc. xij.** Latras autem non attribuitur xpo

Sed magis spū sancto fm̄ illud ad Roma. v. Caritas de
 diffusa est in cordibus nostris per spū sanctū qui datus ē
 nobis. vel etiā patri fm̄ illud. ij. Cor. vlti. gratia dñi nēi
 iesu xp̄i. et caritas dei. ergo videtur q̄ caracter sacramen-
 talis non sit attribuendus xp̄o. **Sed** contra est quod
 quidam sic diffiniunt caracterē caracter est distinctio a ca-
 ractere eterno impressa aīe rōnali fm̄ imaginationem cō-
 figurans trinitatē creatam trinitati creati. et distinguēs
 a non configuratis fm̄ statum fidei. **Sed** caracter eternus
 est ipse xp̄s fm̄ illud ad Heb. i. qui cum sit splendor glie
 et figura vel caracter substantie eius. ergo videtur q̄ cara-
 cter sit pprie xp̄o attribuendus. **Rñ.** vñ q̄ sicut ex su-
 pra dictis patet caracter est pprie signaculū quoddam a quo
 aliquid insignitur vt ordinandū in aliquē finem. sicut ca-
 ractere insignitur tenarius. ad vsum cōmurationis. et mi-
 lites caractere insignuntur quasi ad miliciam deputati.
Domino autē fidelis ad duo deputatur. et primo quidem et
 principaliter ad fruitionē glorie. et ad hoc insignuntur si-
 gnaculo gratie. fm̄ illud ezech. ij. signa t̄bau. super fron-
 tes vitōrum gementium et toleum. et apoc. vij. nolite no-
 cere terre et mari neq̄ arboribus. quoadulq̄ signemus ser-
 uos dei nostri in frontibus eorum. **Secundo** autē deputat
 quisq̄ fidelis ad recipiendum vel ad tradendum alijs ea
 que pertinent ad cultum dei. et ideo ad hoc pprie deputat
 caracter sacramentalis. **Totus** autē ritus xp̄iane religionis
 derivatur a sacerdotio xp̄i. et ideo manifestum est q̄ caracte-
 rē sacramentalis specialiter est caracter xp̄i. cuius sacer-
 dotio configurantur fideles fm̄ sacramentales caracteres
 qui nihil aliud sunt quam quedam participatōnes sacer-
 dotij xp̄i ab ip̄o christo derivare. **Ad. i.** ergo vñ q̄ apo-
 stolus ibi loquitur de configuratione fm̄ quam aliquis de-
 putatur ad futuram gloriam. que fit per gratiam que spū
 sancto attribuitur inquantus ex amore pcedit q̄ deus no-
 bis aliquid gratie largiatur. quod ad rōnem gratie perti-
 net. spūs autē sanctus amor est vnde dicitur. i. Cor. vij
 diuisiones gratiarum sunt idem autē spūitus. **Ad. ij.**
 vñ q̄ caracter sacramentalis est res respectu sacramen-
 ti exterioris. et est sacramentum respectu vltimi effectus.
 et ideo dupliciter potest aliquid characteri attribui. vno
 modo fm̄ rationem sacramenti. et hoc modo est signum
 inuisibilis gratie. que in sacramento confertur. alio mo-
 do fm̄ caracteris rationem et hoc modo signum est confi-
 guratum vni alicui principaliter. apud quem relidet auctori-
 tas eius. ad quod aliquis deputatur. sicut milites qui de-
 putantur ad pugnam. insignuntur signo ducis. quodā
 modo ei configurantur. et hoc modo illi qui deputantur
 ad cultum christianum. cuius auctor est christus. caracte-
 rem accipiunt. quo configurantur christo. vnde pprie
 est caracter christi. **Ad. iij.** dicendum q̄ caractere disti-
 guitur aliquid ab alio. per comparationem ad aliquem fi-
 nem. in quem ordinantur qui caracterem accipiunt. sicut
 dictum est de caractere militari. quo in ordine ad pugna
 distinguitur miles regis a milite hostis. et similiter cara-
 cter fidelium est quo distinguitur miles christi a teruis di-
 aboli. vel in ordine ad vitam eternam. vel in ordine ad cul-
 tum presentis ecclesie. quorum primum fit per caritatem
 et gratiam. vt obiectio procedit. secundum autē fit per sacra-
 mentale caractere. vnde et caracter bestie intelligi pot-
 est p̄ oppositum. vel obstinata malicia. qua aliqui deputantur
 ad penam eternam. vel professio illiciti cultus.

Ad quartu sic proceditur

Videtur q̄ caracter non sit in potentia anime sicut i sub-
 iecto. Caracter enim dicitur esse dispositio ad grām. sed grā
 est in essentia aīe sicut in subiecto vt in prima parte huius
 est. ergo videtur q̄ caracter sit in essentia aīe. non autē in po-
 tentia. **Pre.** potentia aīe non videtur esse subiectum
 alicuius nisi habitus vel dispositionis. sed caracter vt su-
 pra dictum est non est habitus vel dispositio. sed magis
 potentia. cuius subiectum non est nisi essentia anime.
 ergo videtur q̄ caracter non sit sicut in subiecto in poten-
 tia anime. sed magis in essentia ipsius. **Pre.** poten-
 tia anime rationalis distinguuntur per cognitivas et ap-
 petitivas. sed non potest dici q̄ caracter sit tantum in po-
 tentia cognitiua. nec etiam tantum in potentia appetiti-
 ua. quia non ordinatur neq̄ ad cognoscendum tantum
 neq̄ ad appetendum. similiter etiam non potest dici q̄ sit
 in vtraq̄. quia idem accidens non potest esse in diuersis
 subiectis. ergo videtur q̄ caracter non sit in potentia ani-
 me sicut in subiecto sed magis in essentia. **Sed** contra
 est q̄ sicut in premissa diffinitione caracteris continetur
 caracter sic imprimatur anime rationali fm̄ imaginem.
 sed imago trinitatis in anima actenditur fm̄ potentiam.
 ergo caracter in potentia anime consistit. **Rñ.** dicendū
 q̄ sicut dictum est caracter est quoddam signaculum. q̄
 anima insignitur ad suscipiendum vel alijs tradendum
 ea que sunt diuini cultus. diuinus autē cultus in qui-
 busdam actibus consistit. ad actus autē proprie ordinā-
 tur potentie anime. sicut essentia ordinatur ad esse. et ideo
 caracter non est sicut in subiecto in essentia anime. sed in
 eius potentia. **Ad. i.** ergo dicendum q̄ subiectum ali-
 cui accidenti attribuitur fm̄ rationem eius ad quod pro-
 pinque disponitur. non autē fm̄ rationem eius ad quod
 disponit remote vel indirecte. caracter directe quidem et
 propinque disponit animam ad ea que sunt diuini cul-
 tus exequenda. et quia hec idonea non sunt sine auxilio
 gratie. quia vt dicitur Joban. iij. eos qui adorant deum
 in spiritu et veritate adorare oportet ex consequenti diuini-
 na largitas recipientibus caracterem gratiam largitur. p̄
 quam digne impleant ad que deputantur. et ideo caracte-
 rē magis est attribuendum subiectum fm̄ rōnem actu-
 um ad diuinum cultum pertinentium quā fm̄ rationem
 gratie. **Ad. ij.** vñ q̄ esse anime est subiectum potētie
 naturalis que ex principijs essentie procedit. talis autē
 potentia non est caracter. sed est quedam spiritualis potē-
 tia ab extrinseco adueniente. vnde sicut essentia anime p̄
 quam naturalis est vita hominis perficitur per gratiam
 qua anima spiritualiter viuit. ita potentia naturalis aīe
 perficitur per spiritualem potentiam que est caracter. ha-
 bitus enim et dispositio pertinent ad potentiam anime.
 eo q̄ ordinantur ad actus. quorum potentie sunt princi-
 pia. et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur est
 potētie attribuendum. **Ad. iij.** vñ q̄ sicut dictū est
 caracter ordinatur ad ea que sunt diuini cultus. qui qui-
 dem est quedam fidei protestatio. per exteriora signa et ideo
 oportet q̄ caracter sit in cognitiua potētia anime. in qua
 est fides.

Ad quintum sic procedit

Videtur q̄ caracter non insit aīe indelibiliter q̄ro enim
 aliquod accidens est pfectius tanto firmius inheret. sed
 grā est pfectior quā caracter. q̄ caracter ordinat ad grām
 sicut ad vltiorē finē. gratia autē amittitur p peccatū ergo
 multo magis caracter. **Pre.** p caractere aliquis depu-
 An 4

Deinde cōsiderandū

est de causis sacramentoz. siue p auctoritatē siue p ministerium. Et circa hoc queruntur .x.
Primo vtz solus deus interius operat in sacramentis.
Secundo vtz institutio sacramētoꝝ sit solum a deo. Ter-
tio de potestate quaz xps habuit in sacramentis. Quarto
vtz illam potestatem potuerit alijs cōdicare. Quinto
vtz potestas ministerij in sacramentis conueniat malis
Sexto vtz mali peccent dispensando sacramēta. Septimo
vtz angeli possunt esse ministri sacramentozum.
Octavo vtz intentio ministri requiratur in sacramentis
Nono vtz requiratur ibi recta fides. ita scz q infidelis nō
possit tradere sacramentum. Decimo vtz requiratur ibi
recta intentio.

Ad primum sic procedit.

Videf q non solum deus sed etiam minister interi^o ope-
tur ad effectum sacramenti. Interior enim effectus sacra-
mentū est vt homo purget a peccatis. et illuminet p gratiā
sed ad ministros ecclesie pertinet purgare illuminare et p-
ficere vt patet per Diony. v. ca. cel. hierar. g videf q nō
solus deus sed etiam ministri ecclesie operant ad sacramenti
effectum. **Pre.** In collatione sacramentoz quedam
orationum suffragia preponunt sed orationes iustoz sūt
magis apud deum exaudibiles q̄ quozumcunqz. s̄m illud
Iobannis. ix. Si quis dei cultor ē et voluntatem dei
facit hunc deus exaudit. g videf q maiorem effectum sa-
cramenti psequitur ille qui recipit illum a bono ministro
Sic g minister operatur ad interiorē effectum. et non so-
lus deus. **Pre.** Dignior ē homo q̄ res inanimata s̄ res
inanimata aliquid operat ad effectum interiorē. nam
aqua corpus tangit et cor abluit vt Aug. dicit super Jo-
hannem. g homo aliquid operat ad interiorē effectum sa-
cramenti. et non solus deus. **Sed** p̄ est qd dicitur ad
Ro. viij. Deus est qui iustificat. cum g interior effectus
oim sacramentoz sit iustificatio videf q solus deus ope-
retur interiorē effectum sacramenti. **Ad. ii. v. d.** q ope-
rari aliquid effectum ptingit dupliciter. Vno modo p
modum principalis agentis. Alio modo p modum mini-
stri. Primo g modo solus deus interiorē effectum sacra-
menti operatur. tum qz solus deus illabit anime. in qua
sacramenti effectus p̄sistit. non autem potest aliquid im-
mediate operari vbi non est. tum qz gratia que interior sa-
cramenti effectus est. ē a solo deo vt in secunda pre habitū
est. character etiam qui est interior quozundam sacramen-
toꝝ effectus est virtus instrumentalis que manat a p̄ci-
cipali agente qd est deus. Secundo autem modo homo
potest operari ad interiorē effectum sacramenti. in q̄tū
operat per modum ministri. nam eadem est ratio ministri
et instrumenti. vtriusqz enim actio exterior exhibet. s̄ soz
tatur effectum interiorē ex virtute principalis agentis qd
est deus. **Ad. i. g. v. d.** q purgatio s̄m q attribuit minist-
tris ecclesie non est a peccato. sed dicitur dyaconi purgare
re. in q̄tum vel immundos. et ieiunant a cetis fidelium. vel
eos sacris ammonitionibz disponunt. ad sacramentozum
receptionem. Similiter etiam sacerdotes illuminare di-
cunt factum populum. non quidem gratiam infundēdo.
sed sacramenta ecclesie tradendo vt patet p Diony. ibi
dem **Ad. ii. v. d.** q orationes que dicunt in sacramēto
rum collatione pponunt deo. nō ex pre singularis plone
sed ex pre tonus ecclesie. cuius p̄ces sunt apud deum exau-

diviles. s̄m illud Matth. xix. Si duo ex vobis p̄senserit
sup terram de oī re quācunqz p̄tulerint fiat eis a p̄e meo.
Iacob tñ prohibet quin deuotio ministri ad hoc aliquid
operetur. illud tñ qd est sacramenti effectus non impetrat
oratione ecclesie vel ministri sed ex merito passionis xpi. cu-
ius virtus in sacramentis operat vt dicitur ē. vñ effectus sa-
cramenti non dat melior p̄ meliorem minist̄ aliquid tñ
annexum impetrari p̄t recipiēti sacramentum p̄ deuotio-
nem ministri. nec tñ minister operat illud. sed impetrat
ad opanduz a deo. **Ad. ii. v. d.** q res inaiate nō operant
ad interiorē effectum nisi instrumenta vter vt dicitur ē
et limitet hoies non operant ad sacramentoz effectuz. nisi
p modum ministri vt dicitur ē.

Ad secundū sic procedit

Videf q sacramenta non sint solum ex institutione diui-
na. Ea enim que sunt diuinitus instituta traduntur no-
bis in sacra scriptura. sed quedam agunt in sacramentis
de quibz nulla fit mentio in sacra scriptura puta de crisma
te. q̄ homines p̄sumant. et de oleo. q̄ sacerdotes inungunt
et de multis alijs tam v̄bis q̄ sacris. quibz v̄timur in sa-
cramentis. non g sacramenta sunt solum ex institutione
diuina. **Pre.** Sacramenta sunt quedaz signa. res au-
tem sensibiles naturaliter quedaz significant. nec p̄t di-
ci q deus quibzdam significationibz delectet et nō alijs.
qz oīnia q̄ fecit approbat. hoc autem proprium videf esse
demonum vt quibzdam signis ad aliquid alliciant. dicit
enim Aug. xxi. de ciui. dei. alliciant demones p̄ creaturas
quas non ipsi sed deus p̄didit delectabilibz. p̄ sua diuersi-
tate diuersis. vt non animalia cibis. sed vt ip̄s signis
non g videf q sacramenta indigeant esse ex institutione
diuina. **Pre.** Apostoli dei vicem dei gesserunt in ter-
ris. vñ Apollolus dicit. ij. Cor. ij. Nam et ego qd donauit
si quid donauit. p̄ter vos in p̄sona xpi. i. ac si ipse xps do-
nauit. sic g videf q apolloli et eoz successores possint no-
ua sacramēta instituerē. **Sed** p̄ est q ille qui instituit
aliquid est ille qui dat ei robur et virtutez. sicut patz de in-
stitutoribz legum. Sed virtus sacramenti ē a solo deo vt
ex dictis patet. g solus deus potest instituerē sacramen-
tum. **Ad. ii. v. d.** q sicut ex supradictis patet sacramenta
instrumentaliter operant ad sp̄uales effectus. instrumentū
autē h̄z virtutez a principali agente. agens autē respectu sa-
cramenti ē duplex. s̄ instituens sacramentū. et v̄tes sacra-
mento institutio. applicando videlicet ip̄m ad inducendū
effectum. Virtus autē sacramenti non p̄t esse ab eo qui v̄ti-
tur sacramento. qz non operat nisi p̄ modū ministri. vñ relin-
quit q virtus sacramenti sit ab eo qui instituit sacramentū.
cum g virtus sacramenti sit a solo deo pueniens est q solus
deus sit sacramentoz institutor. **Ad. i. g. v. d.** q illa que
agunt in sacramentis p̄ homines instituta non sunt de ne-
cessitate sacramenti. sed ad quandam solennitatem. q̄ ad-
hibet sacramentis ad excitandam deuotionem. et reueren-
tiam. in his q̄ sacramenta recipiunt. ea nō que sunt de ne-
cessitate sacramenti sunt ab ipso xpo instituta. qui ē de-
us et homo. et licz non omnia sint tradita in scripturis. ha-
bet tamen ea ecclesia ex familiari apostolorū traditione. si-
cut Apollolus dicit. i. Cor. xi. Cetera cum venero dispo-
nam. **Ad secundum dicendum** q res sensibiles apti-
tudinem habent ad significandū sp̄uales effectus ex
sui natura. Sed ista aptitudo determinatur ad specia-
lem significationem ex institutione scilicet diuina. et hoc
est qd dicit Dugo de sancto victore. q sacramentum
An. 5

ex institutione significat. preelegit tamen deus aliquas res alijs ad significationes sacramentales. non quia ad eas contrabatur eius effectus. sed ut sit convenientior significatio. Ad. in. dicendum qd apostoli & eorum successores sunt vicarij dei. qdum ad regimen ecclesie a deo institute per fidem & fidei sacramenta. unde sicut non licet eis constituere aliam ecclesiam. ita non licet eis tradere aliam fidem. neq; instituere alia sacramenta. sed per sacramenta que de latere christi pendentes in cruce fluxerunt dicunt esse fabricata xpi ecclesia.

Ad tertium sic procedit.

Videtur qd christus sicut homo habuit potestatem operandi interiorum effectum sacramentorum. Dicit enim Johannes baptista ut habetur Jobannis. i. Qui me misit baptizare in aqua ille mihi dixit. super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum hic est qui baptizat in spiritu sancto. Sed baptizare in spiritu sancto est interiorum gratiam spiritus sancti conferre. spiritus autem sanctus descendit super christum in qdum homo non in qdum deus. quia sic ipse dat spiritum sanctum. qd videtur qd christus sicut homo habuit potestatem interiorum effectum sacramentorum conferendi. Pre. Martini. xi. Dominus dixit sciant qd filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata. sed remissio peccatorum est interiorum effectus sacramenti. ergo videtur qd christus sicut homo interiorum effectum sacramentorum operatur. Pre. terea. Institutio sacramentorum pertinet ad eum qui ratione principale agens operatur ad interiorum sacramenti effectum. Manifestum est autem qd christus sacramenta instituit. ergo ipse est qui interiorum operatur sacramentorum effectum. Pre. terea. Nullus potest sine sacramento conferre effectum sacramenti nisi propria virtute operatur. sed christus sine sacramento conferre sacramenti effectum. ut patet in Maria magdalena cui dixit. dimittantur tibi peccata multa. ergo videtur qd christus sicut homo operatur interiorum sacramenti effectum. Pre. Illud in cuius virtute sacramentum operatur est principale agens ad interiorum effectum. sed sacramenta habent virtutem ex passione christi. & invocatione nominis eius. sicut illud. i. Cor. i. Nunquid paulus pro vobis crucifixus est. aut in nomine pauli baptizati estis. qd christus in qdum homo operatur interiorum effectum sacramenti. Sed contra est qd Aug. dicit in sacramentis divina virtus secretus operatur salutem. divina autem virtus est christi sicut homo. non autem sicut homo. qd christus non operatur interiorum sacramenti effectum sicut homo. sed sicut deus. Responso dicendum qd ad interiorum sacramentorum effectum operatur christus. et sicut deus. & sicut homo. aliter tamen & aliter. nam sicut deus operatur in sacramentum per auctoritatem. sicut autem homo operatur ad interiorum effectum sacramentorum merito. & efficienter. & instrumentaliter. dicitur enim qd passio christi qd operatur ei sicut humanam naturam causa est nostre iustificationis & merito. & effectus. non quidem per modum principalis agentis sive per auctoritatem sed per modum ministri in qdum humanitas est instrumentum divinitatis eius ut supra dictum est. sed tamen qd est instrumentum coniunctum divinitati in persona habet quandam principalem & causalitatem respectu instrumentorum exteriorum. qui sunt ministri ecclesie. & ipsa sacramenta. ut ex supra dictis patet. & ideo sicut christus in qdum deus habet potestatem auctoritatis

in sacramentis ita in qdum homo habet potestatem ministrandi principali sive potestatem excellentie. qd dicitur in qdum tuor. Primo quidem in hoc qd meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis ut supra dictum est. Et quod virtus passionis copulat nobis per fidem. sicut illud ad Rom. iiij. Quem proposuit deus propitiatorum per fidem. in sanguine eius. quia fidem per invocationem nominis christi potestatem ut ideo secundo ad potestatem excellentie quam christus habet in sacramentis pertinet qd in eius nomine sacramenta sancificantur. Et quod ex institutione sacramentorum sacramenta virtutem obtinent inde est qd tertio ad excellentiam potestatis christi pertinet qd ipse qui dedit virtutem sacramentis potuit instituire sacramenta. Et quod causa non dependet ab effectu habet potestatis e converso quarto ad excellentiam potestatis christi pertinet qd ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori laudamento conferre. Et per hoc patet responso ad obiecta. utraque enim pars obiectionum vera est ut dictum est sicut aliquid.

Ad quartum sic procedit.

Videtur qd christus potestatem suam quam habuit in sacramentis non potuit ministris conferre ut enim argumentatur Augustinus & maximianus si potuit & non voluit invidus fuit. Sed invidia longe fuit a christo. in qdum fuit summa plenitudo charitatis. qd cum christus non conferret suam potestatem ministris videtur qd non potuit conferre. Pre. Super illud Jobannis. iij. Majora horum faciet. dicit Aug. Propterea maius hoc esse dixerim ut ex impio iustus fiat qd create celum & terram. sed christus non potuit suis discipulis conferre celum & terram. qd neq; qd iustificarent impium. cum qd iustificatio impiorum fiat per potestatem christi quam habet in sacramentis videtur qd potestatem suam quam habet in sacramentis non potuit ministris conferre. Pre. Christo in qdum est caput ecclesie operatur ut ab ipso gratia derivetur ad alios sicut illud Jobannis. i. De plenitudine eius omnes accepimus. sed hoc non fuit alijs conferre. qd sic ecclesia esset monitiosa. multa capita haberet. qd videtur qd christus suam potestatem non potuit alijs conferre. Sed est qd super illud Jobannis. i. Ego nesciebam eum dicit Aug. qd non noverat potestatem baptismi ipsi dominum habitur & sibi retentur. hoc autem non ignorasset Johannes si talis potestas communicabilis non esset. potuit qd christus suam potestatem ministris communicare. Pre. dicitur qd sicut dicitur est christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. unam auctoritatis. que operatur sicut ei sicut deus. & talis potestas nulli creature potuit communicari. sicut nec divina essentia. aliam potestatem habuit excellentie. que operatur sicut ei sicut homo. & tales potestatem potuit christus ministris conferre. dando se eis tanquam gratie plenitudinem ut eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectum. ut ad invocationem nominum ipsorum sanctificationis sacramenta. & ut ipsi possent sacramentum instituire. & sine ritu sacramentorum effectum conferre solo imperio. potest enim instrumentum coniunctum qdum fuerit formam tanto magis virtutem suam instrumento separato tribuere. sicut manus baculo. Ad. i. ergo dicitur qd christus non ex invidia pretermisit potestatem excellentie ministris conferre sed propter fidelium utilitatem ne in bono spem ponerent et essent diversa facta. ex quibus divisio in ecclesia oriretur. si esset apud illos qd dicebat ego sicut paulus ego asit apollo. ego vero cephe. ut patet. i. Cor. i. Ad secundum dicendum qd obiecto illa procedit de potestate auctoritatis. que convenit christo secundum qd est deus licet etiam potestas

excellencie possit auctoritas nominari, per comparationē ad illos ministros, unde super illud, i. Cor. i. Divisus ē charitus dicit glo. q. poruit eis dare auctoritatem baptis- mi quibz contulit ministerium. ¶ Ad. ij. dd. q. ad hoc inconueniens euanduz ne sez multa capita in ecclesia es- sent christus noluit potestatem sue excellētie ministris cō- municare, si tamen communicasset ipse esset caput prin- cipaliter, alij vero secundario.

Ad quintum sic procedit

Videtur q. per malos ministros sacramenta pferri nō possint. Sacramenta enim legis ordinantur ad emundatō- nem culpe et collationem gratie, sed mali cum sint immū- di non possunt alios a peccatis mundare sicut illud Eccl. xxij. Ab immundo quis mundabit. et etiam cum gratia non habeant videtur q. gratiam conferre non possint quia nullus dat qd non habet, non ergo videtur q. per ma- los sacramenta conferri possint. ¶ Preterea. Nota vir- tus sacramentoz deriuat a christo vt dictum est, sed ma- li sunt pccati a christo, qz non habent charitatem, p quaz membra capiti vniunt sicut illud, Iohannis. iij. Qui ma- net in charitate in deo manet et deus in eo. q. videtur q. per malos sacramenta conferri non possint. ¶ Pre. Si deficit aliquid horum que debitum est esse in sacramentis non perficit sacramentum, sicut si deficit debita forma vel materia, sed debitus minister sacramenti ē ille qui caret macula peccati, sicut illud Leuiti. xxi. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculaz non offeret panes deo suo, nec accedit ad ministerium eius, q. videtur q. si mini- ster sit malus nihil efficiatur in sacramento. ¶ Sed con- trariē qd Aug. dicit super illud Iohannis. i. Sup quem videtur spiritum sanctum etc. q. non nouerat Iohannes potestatem baptisimi ipsum dominum habituz et sibi re- tenturum, sed ministruz plane transiturum in bonos et malos quid tibi facit malus minister vbi bonus est domi- nus. ¶ Rñ. dd. q. sicut dictum ē ministri ecclesie instru- mentaliter operant in sacramentis, eo q. quodammodo ē eadem ratio ministri et instrumenti, sicut autem supra di- ctum ē, instrumentum aut non agit sicut propriam formā sed sicut virtutem eius a quo mouet, et ideo accidit instru- mento inq̄tum est instrumentum qualemcunqz formaz vel virtutem habeat, preter id qd exigitur ad rationem in- strumenti, sicut qd corpus medici qd est instrumentuz anti- me habentis artem sit sanum vel infirmum et sicut q. fista- la p quam transit aqua sit argentea vel plumbea, vñ mi- nistri ecclesie possunt sacramenta conferre, etiaz si sint ma- li. ¶ Ad. i. g. dd. q. ministri ecclesie neqz a peccatis mun- dant homines ad sacramenta accedentes neqz gratiaz cō- ferunt sua virtute, sed hoc facit christus sua potestate per eos, sicut per quedam instrumenta, et ideo effectus conse- quitur in suscipiētibz sacramenta, non sicut similitudinē ministrorum, sed sicut figuratiōnem ad christū. ¶ Ad. ij. dd. q. per charitatem, membra christi vniunt capiti suo vt ab eo vitam recipiant, quia vt dicitur, i. Iohannis. iij. Qui non diligit manet in morte, potest aut aliquis opari per instrumentuz carens vita, et a se separatuz q̄tuz ad corporis vniōnem, dummodo sit vniūctuz per quandā motiōnem aliter enim operat artifex per manus, et aliter p securim, sic q. christus operat in sacramentis, et per ma- los, tanqz per instrumenta vna carentia et per bonos, tanqz per membra viuētia. ¶ Ad tertium dicendū q. aliquid est debitum esse in sacramento dupliciter. Vno modo si

est existens de necessitate sacramenti qd. quidem si desit si perficitur sacramentum, sicut si desit debita forma vel de- bita materia. Alio modo est aliquid debitum esse in sacra- mento sicut quandam decentiam, et hoc modo debitum est vt ministri sacramenti sint boni.

Ad sextum sic proceditur

Videtur q. mali ministrantes sacramenta non peccent. Sicut enim ministratur deo in sacramentis ita per opera charitatis. Unde dicitur ad Hebr. vlti. Beneficentie et cōmunionis nolite obliuisci, talibus enim hostijs prome- teur deus. Sed mali non peccant si ministrant deo in operibus charitatis, quinimo hoc est consulenduz, sicut illud Psal. iij. Consilium meum regi placeat, peccata tua elemosinis redime, ergo videtur q. mali non peccent in sacramentis ministrando. ¶ Preterea. Quicumqz com- municat alicui in peccato et ipse est reus peccati, sicut illud ad Ro. i. Dignus est morte non solum qui peccatuz agit sed et qui consentit faciētibz sed si mali ministri peccent sacramenta ministrando illi qui ab eis sacramenta recipi- unt eis in peccatis cōmunicant, ergo et ipsi peccant, qd videtur esse inconueniens. ¶ Preterea. Nullus videtur esse perplexus, quia sic homo cogeretuz desperare, quasi non posset peccatum euadere, sed si mali peccarent sacra- menta tradendo essent perplexi, quia etiaz quandoqz pec- carent si sacramenta non traderent, puta cum eis ex officio incumbit necessitas, dicitur enim, i. Cor. ix. Ne mihi et si non euangelizauero, necessitas enim mihi incumbit, quandoqz etiam propter periculum sicut si puer in peri- culo mortis existens offeratur alicui peccatori baptisanduz ergo videtur q. mali non peccent sacramenta ministrando. ¶ Sed contra est qd Diony. dicit, i. ca. eccle. hierar. q. malis non est fas neqz tangere symbola, i. sacramentalia signa, et in epistola ad theophilum dicit, talis scz pecca- tor audax videtur, sacerdotibus manum imponens, et non timet neqz verecundatur diuina preter dignitatem exequens, et deū putans ignorare qd ipse in seipso cogno- uit, et decipere existimat falso nomine patrem ab ipso ap- pellatum, et audet immundas infamias non dicam ora- tiones super diuina signa xpi formiter enunciare. ¶ Re- sponsio dicendum q. aliquis in agendo peccat de hoc q. operatur non sicut q. oportet, vt patet per philosophuz in libro ethi. dicitur est autem conueniens esse vt sacramē- torum ministri sint iusti, quia ministri debent domino cō- formari, sicut illud Leuiti. xxi. Sancti eritis, quonia ego sanctus sum, et Eccl. x. sicut iudicem populi sic et minister eius, et ideo non est dubium quin mali exhibentes se mi- nistros dei et ecclesie in dispensatione sacramentoz peccant quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiaz dei et cō- taminationem sanctorum, q̄tum est ex parte ipsius pec- caroz licet sancta sicut seipsa incontaminabilia sint, con- sequens ē q. tale peccatū ex genere suo est mortale. ¶ Ad primum ergo dicendum q. opera charitatis non sunt ali- qua consecratione sanctificata, sed ipsa pertinent ad iusti- cie sanctitates, sicut quedam iusticie partes, et ideo homo qui se exhibet deo ministrum in operibus charitatis si sit iustus amplius iustificabitur, si vero sit peccator per hoc ad sanctitatem disponitur, sed sacramenta in seipsis sancti- ficationem quandam habent per mysticam consecratio- nem, et ideo preexigitur in ministro sanctitas iusticie, vt congruat suo ministro, et id incongrue agit et peccat si in pctō existēs ad tale ministeriū accedat. ¶ Ad. ij. dd. q. ille qui

ad sacramentum accedit suscipit quidem sacramentum a ministro ecclesie non in quantum est talis persona, sed in quantum est minister ecclesie. et ideo quamdiu ab ecclesia tollitur in ministerio ille qui ab eo suscipit sacramentum non communicat peccato eius sed communicat ecclesie, que eum tanquam ministrum exhibet. si vero ab ecclesia non tolleretur pura eum degradatur vel excommunicatur vel suspenditur peccato eius. **Ad. ij.** dicendum quod ille qui est in peccato mortali non est perplexus simpliciter, si ex officio ei incumbit sacramenta dispensare, quia potest penitere de peccato, et licite ministrare, non est autem inconveniens quod sit perplexus supposito quidem quod velit remanere in peccato. In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando in casu quo etiam laycus posset dispensare, sicut enim patet quod non exhibet se ministrum ecclesie, sed subvenit necessitatem patienti. Secus autem est in aliis sacramentis, que non sunt tante necessitatis sicut baptismus ut infra dicitur.

toleratur

Ad septimum sic procedit

Vides quod angeli possent sacramenta ministrare, quicquid enim potest minor potest superior, sic quicquid potest diaconus potest sacerdos, sed non conversis, sed angeli sunt superiores ministri in ordine hierarchico quam etiam quicumque homines, ut patet per Dionysium in libro de celo, hierarchiam cum homines possint ministrare in sacramentis videtur quod multo magis angeli. **Preterea.** Homines sancti assimilantur angelis in celo, ut dicitur **1. Cor. xij.** Sed aliqui sancti in celo existentes possunt ministrare in sacramentis, quia character sacramentalis indelibilis est ut dictum est, ergo videtur quod etiam angeli in sacramentis possint ministrare. **Preterea.** Sicut supra dictum est de diabolo est caput malorum, et mali sunt membra eius, sed per malos possunt ministrari sacramenta, ergo videtur quod etiam per demones. **Sed contra est quod dicitur ad Hebr. v.** Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum, sed angeli boni vel mali non sunt ex hominibus, ergo ipsi non constituitur in his que sunt ad deum et in sacramentis. **Respondeo** dicendum quod sicut supra dictum est, tota virtus sacramentorum a passione christi derivat, que est christi secundum quod homo cui in natura conformantur homines, non autem angeli, sed potius secundum passionem dicitur modice ab angelis ministrari ut patet ad **Hebr. ij.** Et ideo ad homines pertinet dispensare sacramenta, et in eis ministrare, non autem ad angelos. Sciendum tamen quod sicut deus virtutem suam non alligavit sacramentis quin possit sine sacramentis effectum sacramenti conferre ita etiam virtutem suam non alligavit ministris ecclesie, quin etiam angelis possit tribuere virtutem ministrandi in sacramentis, et quia boni angeli sunt nuntii veritatis si aliquod sacramentale ministerium a bonis angelis perficeretur esset tamen tantum habendum quia deberet prestat hoc fieri voluntate divina sicut quedam templa dicuntur ministerio angelorum consecrata, si vero demones qui sunt spiritus mendacii aliquod sacramentale ministerium exhiberent non esset ratum habendum. **Ad primum ergo dicendum** quod illud quod faciunt homines inferiori modo, scilicet per sacramenta sensibilia que sunt proportionata nature ipsorum faciunt angeli tanquam superiores ministri superiori modo, scilicet invisibiliter purgando illuminando et perficiendo. **Ad. ij.** dicendum quod sancti qui sunt in celo sunt

similes angelis quantum ad participationem glorie, non autem quantum ad participationem nature, et per consequens neque quantum ad sacramenta. **Ad. ij.** dicendum quod mali homines non habent quod possint ministrare in sacramentis ex hoc quod per malitiam sunt membra dyaboli, et ideo non sequitur quod dyabolo qui est eorum caput magis hoc possit.

Ad octavum sic procedit

Vides quod intentio ministri non requiritur ad perfectionem sacramenti. Minister enim in sacramento instrumentaliter operatur, sed actio non perficitur secundum intentionem instrumenti, sed secundum intentionem principalis agentis, ergo intentio ministri non requiritur ad perfectionem sacramenti. **Preterea.** Non potest homini nota esse intentio alterius, si ergo intentio ministri requiritur ad perfectionem sacramenti non posset homini ad sacramentum accedenti esse notum quod sacramentum suscepisset, et ita non posset habere certitudinem salutis, precipue cum quedam sacramenta sint de necessitate salutis, ut infra dicitur. **Preterea.** Dominus intentio non potest esse ad id circa quod non est intentus, sed aliqui illi qui in sacramentis ministrant non intendunt ad ea que dicuntur vel faciunt, alia cogitantes, ergo secundum hoc non perficitur sacramentum propter intentionis defectum. **Sed est ea que sunt propter intentionem sunt casualia, quod non est deus, de operatione sacramentorum, ergo sacramenta requirunt intentionem ministri.** **Respondeo.** dicendum quod quod aliquid se habet ad multa oportet quod per aliquid determinet ad unum si illud effici debet, ea deo que in sacramentis aguntur sunt diversimode agi, sicut ablutio aqua que fit in baptismo potest ordinari et ad mundiciam corporalem, et ad sanctitatem spiritualem, et ad ludum et multa alia huiusmodi, et ideo oportet quod determinet ad unum, id est sacramentalem effectum per intentionem ablutionis, et hoc intentio exprimitur per verba que in sacramentis dicuntur, puta cum dicitur ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti. **Ad. i.** dicendum quod instrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus, sed loco intentionis est motus qui movetur a principali agente, sed instrumentum animatum sicut est minister non solum movetur sed etiam quod animo movetur seipsum, in quantum sua voluntate movet membra ad operandum, et ideo requiritur eius intentio qua se subijciat principali agenti, ut scilicet intendat facere quod facit pro ecclesia. **Ad. ij.** dicendum quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod requiritur mentalis intentio in ministro qui si desit non perficitur sacramentum, sed hunc defectum in pueris qui non habent intentionem accedenti ad sacramentum supplet christus, qui interius baptizat, in adultis autem qui intendunt sacramenta suscipere supplet illius defectum fides et devotio, sed hoc satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est iustificatio a peccatis, sed quantum ad effectum qui est res et sacramentum, scilicet quantum ad characterem non videtur quod per devotionem accedentis possit suppleri quod character non est imprimi nisi per sacramentum. Et ideo alii melius dicunt quod minister sacramenti agit in persona totius ecclesie cuius est minister, in verbis autem que profertur exprimitur intentio ecclesie, que sufficit ad perfectionem sacramenti nisi primum exterius exprimat, ex parte ministri, et recipientis sacramentum. **Ad. ij.** dicendum quod ille qui aliud cogitat licet non habeat actualem intentionem habet tamen habituale que sufficit ad perfectionem sacramenti, puta si cum sacerdos accedit ad baptizandum intendit facere circa baptizandum quod facit ecclesia, vel si postea in ipso exercitio actus cogitatio eius ad alia rapiatur ex parte huiusmodi perficitur

sacramentum quamuis studiose curare debeat sacramenti
ministrum ut etiam actualem intentionem adhibeat. sed hoc
non totaliter est positum in hominis potestate. quia pre-
ter intentionem cum homo vult multum intendere inci-
pit alia cogitare sicut illud psal. Cor meum dereliquit me.

Ad nonum sic procedit.

Videtur quod fides ministri sit de necessitate sacramenti. si-
cut enim dictum est. intentio ministri est necessaria ad sa-
cramenti perfectionem. sed fides intentionem dirigit. ut
Aug. dicit contra Julianum. si si desit vera fides in mini-
stro non perficitur sacramentum. **P**roterea. Si mini-
ster ecclesie veram fidem non habeat videtur esse hereticus. sicut
hereticus videtur non posse perficere sacramenta. dicit enim
Cyprianus in epistola contra hereticos. omnia quecumque
faciunt heretici carnalia sunt et inania et falsa. ita ut nihil
eorum que illi gesserint a nobis debeant probari. Et Leo
papa dicit in epistola ad leonem augustinum manifestum
est crudelissimam et insanissimam vestram animam in
alexandrina sede omnium celestium sacramentorum lumem
extinctum. intercepta est sacrificij oblatio. deficit crismatis
sanctificatio. et paricidalibus manibus impiorum omnia se se
subtrahere ministeria. si vera fides ministri est de necessi-
tate sacramenti. **P**roterea. Illi qui non habent veram fidem
videntur esse per excommunicationem ab ecclesia separari. dicitur
enim in secunda canonica Job. Si quis venit ad vos
et hanc doctrinam non afferit nolite recipere eum in domo
neque dixeritis ei. et ad Tyrum. iij. Hereticum hominem
post primam et secundam correctionem deuita. sed excom-
municatus non videtur posse conferre ecclesie sacramen-
ta. cum sit ab ecclesia separatus. ad cuius ministerium per-
tinet sacramentorum dispensatio. si videtur quod vera fides mi-
nistri sit de necessitate sacramenti. **S**ed contra est quod
Aug. dicit contra petilianum tonantissimum. memento sa-
cramentis dei nihil obesse mores malorum hominum. quia
illa vel non sint vel minus sancta sunt. **R**espondeo. quod si
cur supra dictum est quia ministri in sacramentis instru-
mentaliter operantur non agunt in virtute propria sed in
virtute christi. sicut autem pertinet ad propriam virtutem
hominis caritas ita et fides. unde sicut non requiritur ad
perfectionem sacramenti quod minister sit in caritate sed per
etiam peccatores sacramenta conferre. ita non requiritur
fides eius. sed infidelis potest verum sacramentum perferre
aut prebere. dummodo cetera assint. que sunt de necessi-
tate sacramenti. **A**d .i. ergo dicendum. quod potest per-
gere quod paratur aliquis defectum fidei circa aliquid ali-
ud et non circa veritatem sacramenti quod exhibet. puta si al-
quis credit iuramentum in omni casu esse illicitum. et ta-
men credat baptismum efficaciam habere ad salutem. et
sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi
sacramentum. si vero paratur defectum circa ipsum sa-
cramentum quod exhibet. licet credat per id quod agitur exte-
rius nullum sequi interiorum effectum non tamen ignorat
quod ecclesia catholica intendit per huiusmodi que exteri-
us agunt sacramentum prebere unde non obstante infideli-
tate potest intendere facere id quod facit ecclesia. licet existi-
met illud nihil esse. et talis intentio sufficit ad sacramen-
tum. quia sicut supra dictum est minister sacramenti agit
in persona totius ecclesie. ex cuius fide supplet id quod desit
fidei ministro. **A**d .ij. dicitur. quod hereticorum quidam in colla-
tione sacramentorum formam ecclesie non seruant. et tales
neque sacramentum conferunt neque rem sacramenti. quia

non seruant ecclesie formam. alij vero seruant in collatio-
ne sacramentorum formam ecclesie. et tales quidem con-
ferunt sacramentum. sed non rem sacramenti conferunt.
et hoc dico si sunt manifeste ab ecclesia preclusi. quia ex hoc
ipse quod aliquis accipit sacramenta ab eis peccat. et per hoc
impeditur ne consequatur effectum sacramenti. unde Aug.
dicit in libro de fide ad petrum. firmissime tene et nullate-
nus dubites. extra ecclesiam baptismus si ad ecclesiam non
redierint baptismum tumulari perniciem et per hunc modum dicit
leo papa in sede alexandrina sacramentorum lumem esse extinctum
si quis ad rem sacramenti. non autem quantum ad ipsius sacra-
mentum. Cyprianus autem nec sacramentum offerre cre-
debat hereticos sed in hoc eius sententia non tenetur. unde
de Aug. dicit martyrem Cyprianum qui apud hereticos
vel schismaticos verum baptismum nolebat cognoscere
tanta merita usque ad martirij triumphum secuta sunt ut
charitas qua excelebar lucis obumbratio illa fugaretur.
et si quid purgandum erat passionis falce tolleretur. **A**d
tertium dicendum quod potestas ministrandi sacramenta per-
tinet ad spirituales characteres. qui indelibilis est ut ex
supra dictis patet et ideo per hoc quod aliquis ab ecclesia su-
spenditur vel excommunicatur vel etiam degradatur non
amittit potestatem conferendi sacramentum. sed licentiam
vendi hac potestate. et ideo sacramentum confert. sed ta-
men peccat conferendo et similiter ille qui ab eo recipit sa-
cramentum. et sic non percipit rem sacramenti nisi forte
per ignorantiam excusetur.

Ad decimum sic procedit.

Videtur quod intentio recta ministri requiritur ad perfectio-
nem sacramenti. Intentio enim ministri debet conformari
intentioni ecclesie ut ex dictis patet. sed intentio eccle-
sie semper est recta. ergo de necessitate ad sacramenti per-
fectionem requiritur intentio recta ministri. **P**roterea
peruersa intentio deterior esse videtur quam intentio ioco-
sa. sed intentio iocosa tollit sacramentum. puta si aliquis
non serio sed ludo aliquem baptizaret. si multo magis per-
uersa intentio aufert sacramentum. puta si aliquis aliquem
baptizaret ut eum postmodum occideret. **P**roterea. Per-
uersa intentio facit totum opus viciosum sicut illud Luce
xi. Si oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum te-
nebrosum erit. Sed sacramenta christi non possunt inquiri-
nari per malos homines sicut Aug. dicit contra perueniam
num. ergo videtur quod si sit peruersa intentio ministri non
sit ibi verum sacramentum. **S**ed contra est peruersa
intentio pertinet ad maliciam ministri. sed malicia mini-
stri non tollit sacramentum. si nec peruersa intentio. **R**e-
sponso dicendum quod intentio ministri potest perverti du-
pliciter. Uno modo respectu ipsius sacramenti puta cum
aliquis non intendit sacramentum conferre. sed deluso-
rie aliquid agere. et talis peruersitas tollit veritatem sacra-
menti. precipue quando suam intentionem exteri-
us manifestat. Alio modo potest perverti intentio ministri
ad id quod sequitur sacramentum. puta si sacerdos intendat
aliquam feminam baptizare. ut abuteretur ea. vel si inten-
dit conficere corpus christi. ut eo ad beneficia vratur. et
quia prius non dependet a posteriori inde est quod talis in-
tentionis peruersitas veritatem sacramenti non tollit. sed
ipse minister ex tali intentione grauiter peccat. **A**d pri-
mum ergo dicitur. quod ecclesie intentio recta est et quantum ad sacra-
menti perfectionem et quantum ad sacramenti usum. si prima rectitudo
perficit sacramentum. secunda mentum operatur. et ideo mi-

nister qui cōformat intentionem suam ecclesie q̄tum ad primam rectitudinem non aut̄ q̄tum ad secundaz pficit quidem sacramentum. sed non est sibi ad meritum. Ad q̄. dō. q̄ intentio ludicra vel iocosa excludit primaz rectitudinem intentionis. p̄ quaz perficitur sacramentum. et ideo non est similis ratio. Ad. ij. dōm. q̄ peruersa intentio peruertit opus intendentis. non autem opus alterius. et ideo ex peruersa intentione ministri peruertit id qd̄ agit in sacramentis in q̄tum est opus eius. non in q̄tum est opus christi cuius est minister. et est simile si minister alicuius hominis p̄uua intentione differret dare elemosinam pauperibus. quam dominus recta intentione mandaret.

Questio. LXV.

Deinde cōsiderandū

est de numero sacramentorum. Et circa hoc q̄runtur quattuor. Primo utrum sint septez sacramenta. Secundo de ordine eorum adinuicem. Tertio de comparatione eorum. Quarto utrum omnia sint de necessitate salutis.

Ad primum sic procedit.

Vides q̄ non debent esse septez sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina et ex virtute passionis christi. Sed vna est virtus diuina. et vna est xpi passio. Vna enī oblatione consumauit sanctificatos in sempiternum ut dicitur ad Hebr. v. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum. Pre. Sacramentum ordinat̄ p̄tra defectum peccati. Hoc autem est duplex scz pena et culpa. q̄ sufficeret duo sacramenta esse. Pre. Sacramenta pertinent ad actiones eccle. hierar. ut patet p̄ Dionysiu. Sed sicut ipse dicit tres sunt actiones hierarchie. purgatio. illuminatio. et perfectio. q̄ non debent esse nisi tria sacramenta. Pre. Sicut dicit Aug. xij. p̄tra falsū sacramenta noue legis sunt numero pauiora q̄ sacramenta veteris legis sed in veteri lege non erat aliqd̄ sacramentū qd̄ responderet p̄firmationi et extreme vnctioni. ergo neq̄ debent numerari inter sacramenta noue legis. Pre. terea. Luxuria non est grauius inter cetera peccata. ut patet ex his que in secunda pte dicta sunt. sed p̄tra alia peccata non in s̄stituit aliqd̄ sacramentum. q̄ neq̄ p̄tra luxuriam debuit institui in sacramentum matrimonij. Scz contra videt̄ q̄ sint plura sacramenta. Sacramenta enī dicunt̄ quedaz signa sacra. sed multe alie significationes sunt in ecclesia s̄m̄ sensibilia signa. sicut aqua benedicta. consecratio altaris et alia huiusmodi. q̄ sunt plura sacramenta q̄ septem. Pre. Hugo de sancto victore dicit q̄ sacramenta veteris legis fuerunt oblationes decime et sacrificia. sed sacrificium ecclesie est vnum sacramentū qd̄ dicitur eucharistia. q̄ etiaz oblationes et decime debent dici sacramenta. Pre. Tria sunt genera peccatorū origina. veniale. mortale. Sed p̄tra originale peccatum ordinat̄ baptismus. p̄tra mortale penitentia. q̄ etiaz debet esse aliud p̄ter septem. quod ordinetur p̄tra veniale. Rñ. dō. q̄ sicut supra dictum est. sacramenta ecclesie ordinantur ad duo. scilicet ad perficiendum hominem. in his que pertinent ad cultum dei. s̄m̄ religionem xpiane vite. et etiam in remedium p̄tra defectum peccati. Utroq̄ autem modo puenienter ponunt̄ septem sacramenta. vna enim spiritualis p̄formitatem aliquaz bz ad vitam corporalem. sicut etiam cetera corporalia similitudinē quandam spirituum bñt. In vita autem corporali dupliciter ali-

quis perficitur. Uno modo q̄tum ad personam p̄p̄iam. Alio modo per respectum ad totaz communiatem societatis in qua viuit. quia homo est naturaliter animal sociale. respectu autem sui ipsius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Uno modo per se acquirendo. scz aliam quam vite perfectionem. Alio modo per accidens. scz remouendo impedimenta vite. puta egritudines vel aliqd̄ huiusmodi. Per se autem perficitur vita corporalis tripliciter. Primo quidem per generationem per quaz homo incipit esse et viuere. et loco eius in spiritali vita est baptismus qui est spiritalis regeneratio. s̄m̄ illud ad Tit. ij. Per lauacrum regenerationis etc. Secundo per augmentum quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem et virtutes. et loco eius in spiritali vita est confirmatio. in qua datur spiritus sanctus ad robur. Unde dicitur discipulis iam baptisatis Luce vln. Sedete in ciuitate q̄ ad vsq̄ induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem quo conseruatur in homine vita et virtus et loco huius in spiritali vita est eucharistia. vnde dicitur Jobāms. vi. Nisi manducaueritis carnes filij hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem sufficeret homini si haberet et corporaliter et spiritaliter impassibilem vitam. sed quia homo incurrit interdum et corporalem infirmitatem et spiritalem scz peccatū. ideo necessaria est homini curatio ad infirmitatem. que quilibet est duplex. vna quidem est sanatio que sanitate restituit. et loco huius in sp̄iali vita est penitentia. s̄m̄ illud psal. Sana animam meam quia peccati tibi. alia autem est restitutio valitudinis pristine per convenientem dietam et exercitiū. et loco huius in spiritali vita est extrema vnctio que remouet peccatorum reliquias et homines paratū reddit ad finalem gloriam habendam. Unde dicit Iacob. v. Et si in peccatis sit dimittent̄ ei. Perficitur aut̄ homo in ordine ad totam cōmunitatē dupliciter. Uno modo per hoc q̄ accipit potestatem regendi multitudinem et exercendi actus publicos. et loco huius in spiritali vita est sacramentum ordinis. s̄m̄ illud ad Hebr. vij. q̄ sacerdos hostias offerunt. non solum pro se sed etiaz pro populo. Secundo q̄tum ad naturalem propagationem. qd̄ fit p̄ matrimonium. tam in spiritali q̄ in corporali vita. eo q̄ est non solum sacramentum sed nature officium. Et hinc etiam patet sacramentoz numerus. s̄m̄ qd̄ ordinant̄ contra defectum peccati. nam baptismus ordinatur p̄tra carnitiam vite spiritalis. p̄firmatio contra infirmitatem anime. que in nuper natis inuenitur. eucharistia p̄tra labilitatem animi ad peccandum. penitentia contra actuale peccatum. post peccatum commissum. extrema vnctio contra reliquias peccatorū. que scz non sunt sufficēter per penitentia sublate. aut ex negligentia aut ex ignorantia. ordo p̄tra vniolationem multitudinis. matrimonium p̄tra concupiscentiam personalem et p̄tra defectum multitudinis qui per mortem accidit. Quidaz vero accipiūt numerum sacramentoz per quandam adp̄tationem ad virtutes et ad defectus culpatorum et penalarum. dicentes q̄ si dei responderet baptismus. et ordinatur contra culpam originalem. Spei extrema vnctio. et ordinatur contra veniale. Charitati eucharistia et ordinatur contra penalarum malicie. Prudentie ordo. et ordinatur p̄tra ignorantiam. Iusticie penitentia. et ordinatur contra peccatum mortale. Temperantie matrimonij. et ordinatur contra concupiscentiam. Fortitudini cōfirmatio. et ordinatur p̄ infirmitatem. Ad. i. g. dō. q̄ idē agens p̄cipale vitē

diuersis instrumentis ad diuersos effectus sicut in quibusdam operibus et similiter etus diuina et passio christi operatur in nobis per diuersa sacramenta. quia per diuersa instrumenta

Ad. ij. d. d. q. culpe et pene diuersitatem habent. et sicut in quibusdam sunt diuersae species culparum et penarum. et sicut diuersos hominum status et habitudines. et sicut in hoc oportet multiplicari sacramenta. ut ex dictis patet.

Ad. iij. d. d. q. in actionibus hierarchicis considerantur agentes et recipientes et actiones. Agentes autem sunt ministri ecclesie. ad quos pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autem sunt illi qui ad sacramenta accedunt. qui producunt per matrimonium. Actiones autem sunt illuminatio purgatio et perfectio. sed sola purgatio non potest esse sacramentum noue legis quod gratiam confert. sed pertinet ad quedam sacramenta antiqua. que sunt catharsis et exorcismus. purgatio autem et illuminatio sicut in Dionysio. pertinent ad baptismum. et propter reciduum secundarium pertinet ad penam et extremam victionem. perfectio autem quibus ad virtutes quidem que est quasi perfectio formalis pertinet ad confirmationem. quorum autem ad executionem finis pertinet ad eucharistiam.

Ad. iij. d. d. q. in sacramento confirmationis datur plenitudo spiritualis ad robur. in extrema autem victione preparatur homo ut recipiat immediate gloriam. quorum neutrum proprie veteri testamento. et ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respondere. nihilominus sacramenta veteris legis fuerunt plura numero. propter diuersitatem sacrificiorum et ceremoniarum.

Ad. v. d. d. q. propter concupiscentiam venereorum oportuit specialiter remedium adhibere per aliquod sacramentum. Primum quidem quod per huiusmodi concupiscentiam non solum vitia homo sed et natura. Secundo propter vehementiam eius qua ratione absolet.

Ad. vi. d. d. q. aqua benedicta et alie consecrationes non dicuntur sacramenta. quod non perducunt ad sacramenti effectum. qui est gratie percipio. sed sunt dispositiones quedam ad sacramenta. vel remouendo prohibens. sicut aqua benedicta ordinat contra insidias demonum. et contra peccata venialia. vel idoneitatem quandam faciendo ad sacramenti perfectionem. sicut consecrant altare et vasa. propter reuerentiam eucharistie.

Ad. vii. d. d. q. oblationes et decime erant tam in lege nature quam in lege moysi ordinate non solum in subsidium ministrorum et pauperum sed etiam in figura et ideo erant sacramenta. nunc autem non remanserunt in quibus sunt figuralia. et ideo non sunt sacramenta.

Ad. viij. d. d. q. ad deletionem venialis peccati non requiritur infusio gratie. unde cum in quolibet sacramento noue legis gratia infundatur nullum sacramentum noue legis directe instituitur contra veniale. quod tollitur per quedam sacramentalia. puta per aquam benedictam et alia huiusmodi.

Quidam tamen dicunt extremam victionem contra peccatum veniale ordinari. sed de hoc suo loco dicat.

Ad secundum sic procedit

Videtur quod inconuenienter sacramenta ordinantur sicut modo predictum. Ut enim Apосто dicit. i. Cor. xv. Primum est quod est animale. deinde quod est spirituale. sed per matrimonium generatur homo prima generatione que est animalis. Per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione que est spiritualis. igitur matrimonium debet precedere baptismum.

Preterea. Per sacramenta ordinantur aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. sed agens est prius sua actione. igitur ordo debet precedere baptismum et alia sacramenta.

Preterea. Eucharistia

est spirituale nutrimentum. confirmatio autem operatur augmento. nutrimentum autem est causa augmenti et per consequens prius. igitur eucharistia est prior confirmatione.

Preterea. Penitentia preparat hominem ad eucharistiam. sed dispositio precedit perfectionem. igitur penitentia debet precedere eucharistiam.

Preterea. quod est propinquius finis ultimo est posterius sed extrema vinctio inter omnia sacramenta propinquior est ultimo fini beatitudini. igitur debet habere vltimum locum inter sacramenta. In contrarium est quod communiter ordinantur sacramenta ab oibo sicut dictum est.

Ad. iij. d. d. q. ratio ordinis sacramentorum apparet ex his que supra dicta sunt. nam sicut vnum est prius quam multitudo ita sacramenta que ordinantur ad perfectionem multitudinis. et ideo vltimo inter sacramenta ponuntur ordo et matrimonium que ordinantur ad multitudinis perfectionem. matrimonium tamen post ordinem eo quod minus precipat de ratione spiritualis vite. ad quam sacramenta ordinantur. Inter ea vero que ordinantur ad perfectionem vnius persone naturaliter sunt priora illa que per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vite. quam illa que ordinantur per accidens. scilicet ad remouendum nocuum accidens superueniens. et cuiusmodi sunt penitentia et extrema vinctio. posterior est tamen naturaliter extrema vinctio. que presertim sanationem quam penitentia inclinat.

Inter alia vero nota notandum est quod baptismus qui est spiritualis regeneratio est primus. et deinde confirmatio que ordinat ad perfectionem formalem virtutis. et postmodum eucharistia que ordinat ad perfectionem finis.

Ad. i. d. d. q. matrimonium sicut quod ordinat ad animalem vitam est officium nature. sed sicut quod habet aliquid spiritualitatis est sacramentum. et quod minimum habet de spiritualitate ideo vltimo ponitur inter sacramenta.

Ad. iij. d. d. q. ad hoc quod aliquid sit agens presupponit quod sit in se perfectum. et ideo priora sunt sacramenta quibus aliquis seipso perficit. quam sacramentum ordinis in quo aliquis constituitur perfectior aliorum.

Ad. iij. d. d. q. nutrimentum etiam precedit augmentum sicut causa eius. et subsequitur augmentum. sicut conseruans hominem in perfecta quantitate et virtute. et ideo potest eucharistia preueniri confirmationi. ut Dionysius. facit in libro eccle. hierar. et potest postponi sic magister facit in. iij. sententiarum.

Ad. quartum dicendum quod ratio illa recte procederet si penitentia ex necessitate requireretur ut preparatoria ad eucharistiam. sed hoc non est verum. nam si aliquis esset sine peccato mortali non indigeret penitentia ad sumptionem eucharistie. et sic patet quod per accidens penitentia preparat ad eucharistiam sed supposito peccato. Unde dicit Paralip. vlti. Tu deus iustorum non posuisti penitentiam iustis.

Ad quintum dicendum quod extrema vinctio est vltimum propter rationem inducram inter sacramenta que ordinantur ad perfectionem vnius persone.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod sacramentum eucharistie non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est quam bonum vnius. ut dicitur. i. Etb. Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humane per viam generationis. sacramentum autem eucharistie ordinatur ad bonum proprium sumentis. ergo non est potissimum sacramentorum.

Preterea. Digniora sacramenta esse videntur que per maiorem ministrum conferuntur. sed sacramentum confirmationis et ordinis non conferuntur nisi per episcopum qui est maior minister quam simplex

minister qui est sacerdos. p quem offert eucharistie sacra-
mentum. Illa sacramenta sunt potiora. ¶ Pre. Sacra-
menta tanto sunt potiora q̄to maiorem virtutem bñt. h̄
quedam sacramenta imprimunt caracterem. s. baptismus.
confirmatio. et ordo. qd̄ non facit eucharistia. q̄ illa sacramē-
ta sunt potiora. ¶ Pre. Illud videt esse potius ex q̄ alia
dependent et non econuerso. sed ex baptismo dependz eu-
charistia. non enim aliquis pot̄ eucharistiam accipere nisi
fuerit baptisatus. q̄ baptismus est potior q̄ eucharistia.
¶ Sed p̄ta est qd̄ Dionys. dicit. iij. ca. ecclē. dicitur. qd̄
non p̄tingit aliqd̄ perfici p̄fectione hierarchica nisi per di-
uinissimam eucharistiam. q̄ hoc sacramentum est potissi-
mum et p̄fectissimum oīu alioꝝ. ¶ Rñ. dō. qd̄ simplici-
ter loquendo sacramentum eucharistie est potissimum in-
ter alia sacramenta. qd̄ quidez tripliciter apparet. Primo
quidem ex eo qd̄ in eo p̄tinet ipse x̄ps substantialiter. in
alio autem sacramentis p̄tinetur quedam virtus instrumē-
talis. p̄cipua a christo vt ex supradictis patet. sem-
per aut̄ qd̄ est per essentiam prius est eo qd̄ est p̄ partici-
pationem. Secundo hoc apparet ex ordine sacramentoz̄
ad inuicem. nam oīa alia sacramenta ordinari vident̄ ad
hoc sacramentū. sicut ad finem. manifestus est enim qd̄ sa-
cramentū ordinis ordinat̄ ad eucharistie p̄fectionem. sa-
cramentū vero baptismi ordinat̄ ad eucharistie p̄ceptio-
nem. in q̄ etiam p̄fici aliquis p̄ confirmationem vt non ve-
reaf se subtrahere a tali sacramento p̄ penitentiam etiam
et extremam unctionem preparat̄ bō ad digne sumenduz
corpus christi. matrimonii autem saltem sui significatō
ne actingit hoc sacramentū. in q̄truz significat̄ x̄pi et ecclē-
sie p̄iunctionem. cuius vniat̄ p̄ sacramentuz eucharistie
figura est. vnde et Apostolus dicit ad Ep̄t. v. Sacramen-
tum hoc magnum est. ego autē dico in christo et ecclesia
Tertio apparet hoc ex ritu sacramentoz̄. nam fere omnia sa-
cramenta in eucharistia p̄sumant̄. vt Dionys. dicit. iij. ca.
ecclē. dicitur. sicut patet qd̄ ordinat̄ p̄municant et etiaz ba-
ptisati si sunt adulti. Alioz̄ autē sacramentoz̄ p̄p̄atio ad
inuicem potest esse multipliciter. nam in via necessitatis
baptismus est potissi. mū sacramentoz̄. in via aut̄ p̄fectio-
nis sacramentum ordinis. medio aut̄ modo se h̄z sacramē-
tum p̄firmationis. sacramentū et̄o penitentie et extreme
unctionis sunt inferioris gradus a predictis sacramētis.
qz̄ sicut dictum ē ordinat̄ ad vitam christianaꝝ non p̄ se
sed quasi p̄ accidens. s. in remedium superueniens de-
fectus. que tñ extrema vinctio p̄parat̄ ad penitentiaꝝ sicut
p̄firmatio ad baptismū. ita. s. qd̄ penitentia est maioris ne-
cessitatis sed extrema vinctio ē maioris p̄fectionis. ¶ Ad
primū q̄ dicendū qd̄ matrimonii ordinat̄ ad bonum cōe
corporaliter. sed bonum cōe spiritaliter totius ecclēsie cō-
tinet̄ substantialiter in ipso sacramento eucharistie. ¶ Ad
ij. dō. qd̄ p̄ ordinem et p̄firmationem de putant̄ fideles ad
aliqua specialia officia. qd̄ pertinet ad officia p̄ncipia.
et id̄ tradere huiusmodi sacramenta p̄tinet ad solum ep̄m
qui ē quasi princeps in ecclēsia. p̄ sacramentum vero eu-
charistie non deputat̄ homo ad aliqd̄ officium. sed magis
hoc sacramentū est finis oīm officioꝝ vt dictum ē. ¶ Ad
ij. dō. qd̄ character sacramentalis vt dictum est quedam p̄-
cipatio est sacerdotij christi. vnde sacramentum qd̄ ipm
x̄pm p̄iungit homini est dignius sacramento qd̄ ipm
christi caracterem. ¶ Ad. iij. dō. qd̄ illa procedit ex p̄-
te necessitatis. sicut enim baptismus cum sit maxime neces-
sitatis ē potissimum sacramentoz̄. sicut ordo et p̄firmatio
habent quandam excellentiam ratione ministerij. et matri-

monij ratione significationis. nihil enim prohibet. eē ali-
quid fm̄ quid dignius. qd̄ tamen non ē dignius simplr.
Ad quartum sic procedit
¶ Quidē qd̄ omnia sacramenta sint de necessitate salutis. Il-
lud enim qd̄ non est necessariū videtur esse superfluz. h̄
qz̄ deus nihil facit frustra. q̄ omnia sacramenta sunt de sa-
lutaris necessitate. ¶ Pre. Sicut de baptismo dicitur nisi
quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest in-
troire in regnum dei ita de eucharistia dicitur Iohannis
vi. Nisi manducaueritis carnem filij hominis et biberitis
eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. ergo sicut
baptismus ē sacramentum necessitatis ita et eucharistia.
¶ Pre. Sine sacramento baptismi potest aliquis saluus
fieri dummodo non sit contēptus religionis. sed neces-
sitas sacramentū excludit vt infra dicit. sed in quolibet sa-
cramento contēptus religionis impedit hominis salu-
tem. q̄ pari ratione omnia sacramenta sunt de salutis ne-
cessitate. ¶ Sed contra est qd̄ pueri saluant̄ p̄ solum ba-
ptismū sine alijs sacramentis. ¶ Rñ. dō. qd̄ necessarius
respectu finis. de q̄ nunc loquimur de aliquid duplici-
ter. Cū modo sine quo non potest esse finis. sicut ab-
est necessarius vite humane. et hoc ē simpliciter necessari-
um ad finem. Alio modo dicitur esse necessarius illud si-
ne q̄ non haberet finis ita p̄uenienter sicut equus necessa-
rius ē ad iter. hoc autem non est simpliciter necessariū ad
finem. ¶ Primo ergo modo necessitatis sunt tria sacramē-
ta necessaria. duo quidez persone singulari. baptismus qui
tem simpliciter et absolute. penitentia aut̄ supposito mor-
tali peccato post baptismū. sacramentum autem ordinis
ē necessariū ecclēsie. qz̄ vbi non est gubernator populū cor-
ruet vt dicit Prover. xi. Sed secundo modo sunt neces-
saria sacramenta alia. nam p̄firmatio perficit baptismum
quodammodo extrema vinctio penitentiam matrimoni-
um vero ecclēsie multitudinem per propagationem con-
seruat. ¶ Ad. i. g. dō. qd̄ ad hoc qd̄ aliquid non sit superfluum
sufficit necessarium primo vel secundo mō. et sic sunt
necessaria sacramenta. vt dictum est. ¶ Ad. ij. dō. qd̄ il-
lud verbum domini ē intelligendum de spiritali mādu-
catione. et non de sola sacramentali vt Aug. exponit sup̄
Iohannem. ¶ Ad. iij. dō. qd̄ licet omnium sacramentoz̄
contemptus sit saluti p̄tariū. non tamen est contē-
ptus sacramenti ex hoc qd̄ aliquis non curat accipere sa-
cramentū qd̄ non est de salutis necessitate. alioquin qui
non accipiunt ordines et qui non contrahunt matrimoni-
um contemnerent huiusmodi sacramenta.

Questio. LXVI.

Deinde considerandū
est de singulis sacramentis in speciali. Et pri-
mo de baptismo. Secundo de p̄firmatione.
Tertio de eucharistia. Quarto de penitentia. Quinto de
extrema unctione. Sexto de ordine. Septimo de matri-
monio. Circa primum occurrit duplex p̄sideratio. Pri-
mo de ipso baptismo. Secundo de preparatorijs ad ba-
ptismum. Circa primum quattuor p̄sideranda occurrunt
Primo de his que pertinent ad sacramentum baptismi.
Secundo de ministro huius sacramenti. Tertio de recipi-
entibus hoc sacramentuz. Quarto de effectu huius sacra-
menti. Circa primum queruntur. xij. Primo quid sit ba-
ptismus. vtz sit ablutio. Secundo de institutione huius
sacramenti. Tertio vtruz aqua sit propria materia huius

sacramenti. Quatro vtrū requiratur aqua simplex. Quis
to vtrum hec sit conueniens forma huius sacramenti ego
te baptiso in nomine patris et filij et spiritus sancti. Sexto
vtruz sub hac forma possit aliquis baptisari. ego te bap
tiso in nomine christi. Septimo vtrum imersio sit de ne
cessitate baptismi. Octavo vtrum requiratur trina imer
sio. Nonno vtrum baptismus possit reiterari. Decimo de
ritu baptismi. Undecimo de distinctione baptismatum.
Duodecimo de compatione baptismatum.

Ad primū sic proceditur

Uidetur qd baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim
corporis transit. baptismus autem permanet. ergo bap
tismus non est ipsa ablutio. sed potius regeneratio. et sigillū
et custodia. et illuminatio. vt Dam. dicit. iij. libro.

Pre. hugo de sancto victo. dicit qd baptismus est aqua
diluentis criminibus sanctificata per verbum dei. Aqua
autem non est ipsa ablutio. sed ablutio est quidam vsus
aque.

Pre. Aug. super iobannem dicit accedit verbū
ad elementum et sit sacramentum. Elementum autem
est ipsa aqua. ergo baptismus est ipsa aqua non autem ab
lutio. Sed contra est quod dicitur eccl. xix. qui bap
tisar a mortuis et iterum tangit mortuos quid proficit lo
tio eius. videtur ergo qd baptismus sit ipsa ablutio siue lo
tio.

Rñ. dicendum qd in sacramento baptismi tria con
siderari oportet aliquid scilicet qd est sacramentum tantū
aliquid autem qd est res et sacramentum. aliquid autem qd
est res tantum. Sacramentum autem tantum est aliqd
visibile exterius existens. quod scilicet est signum interio
ris effectus. hoc autem pertinet ad rationem sacramenti. ex
terius autem suppositum seu sui est ipsa aqua et vsus eius
qui est ablutio. Quidam autem estimauerunt qd ipsa aq
sit sacramentum. quod quidem sonare videtur verba hu
gonis de sancto victo. nan ipse in cōmuni definitione sa
cramenti dicit. qd est materiale elementum. et in definitio
ne baptismi dicit qd est aqua. Sed hoc non est verum. cuz
enim sacramenta noue legis sanctificationem quandam
operentur ibi perficitur sacramentū ubi perficitur sanctifi
cario. in aqua autem non perficitur sanctificatio. sed est ibi
quedam sanctificationis virtus instrumentalis non per
manens. sed fluens in hominem. qui est vere sanctificatio
nis subiectum. et ideo sacramentum non perficitur in ipsa
aqua. sed in applicatione aque ad hominem. que est ablu
tio. et ideo magister in. iij. distinc. iij. snay dicit qd bap
tismus est ablutio corporis exterioris. facta sub forma pre
scripta verborum. Res autem et sacramentum est caracter
baptismalis. que est res signata per exteriorē ablutionē
et est signum sacramentale interioris iustificationis. que
est res tantum huius sacramenti. scilicet signata et non si
gnans.

Ad. i. ergo dōm qd illud quod est sacramentū
et res sacramenti. et id quod est res tantū scilicet interior
iustificatio permanent. sed caracter permanet indelibiliter
vt supra dictum est. iustificatio autem permanet. s; am
sibiliter Dam. ergo baptismum diffiniuit. non tantū ad
id quod exterius agitur quod est sacramentum tantum.
sed quantum ad id quod est interius. vnde posuit duo per
tinentia ad caracterem. scilicet sigillum et custodiam. in
quantum ipse caracter qui sigillum dicitur quantum est
de se custodit animam in bono. duo etiam ponit pertinen
tia ad vltimam rem sacramenti. scilicet regenerationem.
que ad hoc pertinet qd per baptismū inchoat homo nouā
vitam iusticie. et illuminationem. que pertinet specialiter

ad fidem. per quam homo spiritualem vitam accipit. fm
illud abacuc. ij. iustus autem ex fide viuit. baptismus autē
est quedam fidei protestatio. vnde dicitur fidei sacramē
tum. Et similiter dionys. baptismum diffiniuit per ordinē
ad illa sacramenta dicens. ij. c. eccle. bierarb. qd est quod
dam principium sanctissimorum mandatorum sacre ac
tionis ad eorum suscepūam oportunitatez formans no
stros animales habitus. Et iterum in ordine ad celestem
gloriam. que est finis vniuersalis sacramentorum. cum
subdit. ad supercelestis quietis anagogē nostrum iter fa
ciens. Et iterum quantum ad principium spiritualis vi
te per hoc quod subdit sacre et diuinitissime nostre regē
generationis traditio. Ad. ij. dōm qd sicut dictum est
opinionē hugonis d sancto victore in hac pre seq nō opor
tet. potest tamen verificari vt baptismus dicatur aqua eē
qd aqua est materiale baptismi principij. et sic est predica
tio per causam. Ad. iij. dicendum qd accedente verbo
ad elementum sit sacramentum. non quidem in ipso ele
mento. sed in homine cui adhibetur elementum per vsū
ablutionis. et hoc etiam signat ipsum verbum quod acce
dit ad elementum cum dicitur. ego te baptiso.

Ad secundū sic procedit

Uidetur qd baptismus fuerit institutus post christi passi
onem. Causa enim precedit effectum. sed in sacramentis
noue legis passio christi operatur. ergo passio christi pre
cedit institutionem sacramentorum noue legis. et preci
pue institutionem baptismi. cum apostolus dicat ad ro.
vi. quicumq; baptisati sumus in christo hiesu. in morte ip
sius baptisati sumus.

Pre. sacramenta noue legis et
ficaciam habent ex mandato christi. sed christus manda
tum baptisandi discipulis dedit post passionem et resurre
ctionem dicens. euntes docete omnes gentes. baptisan
tes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti vt babe
t Matb. vlti. ergo videtur qd post passionē christi. bap
tismus fuerit institutus.

Pre. baptismus est sacramen
tum necessitans vt supra dictum est. et ita videtur qd ex q
baptismus institutus fuit. homines obligarentur ad ba
ptismum. sed ante passionem christi homines non obli
gabantur ad baptismum. quia ad huc circumcisio suam
virtutem habebat in cuius loco successit baptismus. ergo
videtur qd baptismus non fuerit institutus ante passionē
christi.

Sed contra est quod Aug. dicit in quodam ser
mone epiph. ex quo christus in aqua mergit ex eom
nium peccata abluuit aqua. sed hoc fuit ante christi passio
nem. ergo baptismus ante christi passionem fuit institu
tus.

Rñ. dicendum qd sicut supra dictum est sacramē
ta ex sui institutione habent qd conferunt gratiam. vnde
tunc videtur aliquod sacramentum institui quando acci
pit virtutem producendi suum effectum. hanc autem vir
tutem baptismus accepit quando christus est baptisatus
vnde tunc vere baptismus institutus fuit quantum ad
ipsum sacramentum. Sed necessitas vrendi hoc sacramē
to indicta fuit hominibus post passionem et resurrectionē
tum quia in passioe christi terminata sunt figuralia sacra
menta veteris legis. tum quia etiam per baptismum con
figuratur homo passioni et resurrectioni christi. inquan
tum moritur peccato et anima incipit nouam iusticie vi
tam. et ideo oportuit christum pati prius et resurgere. quā
indiceretur necessitas se configurandi morti et resurrecti
oni eius.

Ad. i. ergo dōm qd etiam ante passionē xpi
baptismus habebat efficaciam a christi passione. in q
tuz

eam prefigurabat. aliter tamen q̄ sacramenta veteris legis nam illa erunt figure tantum. bap̄tismus autē ab ip̄o christo virtutem habebat iustificandi per cuius virtutem etiam ip̄a passio saluifera fuit. ¶ Ad. ij. dōm q̄ homines non debebant multiplicibus figuris arrari p̄ x̄p̄m qui venerat sua virtute figuras impletas auferre. et ideo ante passionem suam bap̄tismus institutum non posuit sub precepto. sed voluit ad eius exercitū homines assue fieri. et precipue in populo iudeorum. apud quem omnia facta figurata erant. vt Augustinus dicit contra faulū post passionem vero et resurrectionem non solum iudeis sed etiam gentilibus suo precepto bap̄tismi necessitatem imposuit dicens. euntes docete omnes gentes. ¶ Ad. iij. dōz q̄ sacramenta non sunt obligatoria nisi quando sub precepto ponuntur. quod quidem non fuit ante passionem vt dictum est. quod enim dominus ante passionem nicodemus dixit iob. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. non potest introire in regnum dei. magis videtur ad futurum respicere quam ad presens tempus

Ad tertium sic proceditur

Videtur q̄ aqua non sit propria materia bap̄tismi. Bap̄tismus enim s̄m̄ Dio. et Bap̄t. habet vim illuminandi sed illuminatio maxime competit igni. ergo bap̄tismus magis debet fieri in igne quam in aqua. presertim cum iohannes bap̄tista pronuntians christi bap̄tismus dicat ille vos bap̄tizat in spiritu sancto et igne. ¶ Res. in bap̄tismo designatur ablutio peccatorū. sed multa alia sunt ablutiva quaz equa sicut vinum et oleum et alia huiusmodi. ergo etiam in his potest fieri bap̄tismus. non ergo aqua est propria materia bap̄tismi. ¶ Res. sacramenta ecclesie fluxerunt de latere christi pendens in cruce vt supra dictum est. s̄m̄ inde fluxit non solum aqua sed etiam sanguis. ergo videtur q̄ in sanguine potest fieri bap̄tismus. quod etiam magis videtur cōuenire cum effectu bap̄tismi. quia dicitur apoc. i. lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Res. sicut Aug. et Beda dicunt. christus tactu sue mirabilissime carnis vim purgatiuam contulit aquis. sed non omnis aqua continuatur cum aqua iordanis. quam x̄p̄s tetigit sua carne. ergo videtur q̄ non in omni aqua potest fieri bap̄tismus. et ita aqua in quantum huiusmodi non est propria materia bap̄tismi. ¶ Res. si aqua s̄m̄ se esse propria materia bap̄tismi. non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam ad hoc q̄ in ea bap̄tismus fieret. sed in solenni bap̄tismo aqua in qua debet bap̄tismus celebrari exordisatur et benedicatur. ergo videtur q̄ aqua s̄m̄ se non sit propria materia bap̄tismi. ¶ Sed contra est quod dominus dicit iob. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. ¶ Res. dōm q̄ ex institutione diuina aqua est propria materia bap̄tismi

Primo quidem quantum ad ipsam rationem bap̄tismi que est regeneratio in spiritualem vitam. quod maxime congruit aque. vnde et semina ex quibus generantur omnia viuentia. et plāte et animalia humida sunt et ad aquam pertinent. propter quod quidam philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium. Secundo quantum ad effectus bap̄tismi quibus competunt aque proprietates. que sui humiditate lauat. ex quo conueniens est ad significandū et causandū ablutionem peccatorū. sua frigiditate etiam temperat superfluitatem caloris. et ex hoc competit ad mitigandū concupiscentiam fomitis. sua etia

dyaphaneitate est luminis susceptiua vnde hoc competit bap̄tismo in quantum est fidei sacramentum. Tertio q̄ conuenit ad representandū misteria christi quibus iustificamur. vt enim Criso. dicit super illud iob. nisi quis renatus fuerit. sicut in quodam sepulcro in aqua submersus deorsum occultatur. et deinde nouus rursus ascendit. Quæro quia rōe sue cōmunitatis et habundantia efficitur. ueniens materia necessitate huius sacramenti. potest enī de facili vbiq̄ haberi. ¶ Ad. i. ergo dōm q̄ illuminatio pertinet ad ignem actiue. ille autē qui bap̄tizat non efficitur illuminans sed illuminatus per fidem. que est ex auditu. vt dicit ad Roma. x. et ideo magis competit aqua bap̄tismo quam ignis. Quod autem dicit bap̄tizat in spiritu sancto et igne potest intelligi per ignem. vt dicit hiero. spiritus sanctus. qui super discipulos in igneis linguis apparuit vt dicitur Actū. ij. Vel per ignem potest intelligi tribulatio. vt Criso. dicit super Bartheum quia tribulatio peccata purgat et concupiscentiam diminuit. Vel quia vt Hylarius dicit super Bartheum. bap̄tismus in spiritu sancto reliquum est consumi igne iudicij. ¶ Ad. ij. dōm. q̄ vinum et oleum cōmuniter non sumunt ad usum ablutionis sicut aqua. Nec etiam ita perfecte abluunt quia ex illorum ablutione remanet aliqua imperfectio. saltem ad odorem. quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita cōmuniter et habundanter habentur sicut aqua. ¶ Ad. iij. dōm q̄ ex latere christi fluxit aqua ad abluendum. sanguis autem ad redimendū. et ideo sanguis competit sacramento eucharistie. aqua autem sacramento bap̄tismi. q̄ est ablutio vitæ et virtute sanguinis christi. ¶ Ad. iij. dōm q̄ virtus christi derivata est ad omē aquam non propter continuitatem loci. sed propter similitudinē speciei. vt dicit Aug. in quodam sermone epiph. que de saluatoris bap̄tismo benedictio fluxit. tanq̄ fluuus spiritualis omnium gurgitum tractus vniuersorum fontium venas impleuit. ¶ Ad. v. dōm q̄ illa benedictio que adhibetur aque nō est de bap̄tismi necessitate. sed pertinet ad quandam solennitatem. p̄ quam excitatur deuotio fidelium. et impeditur astucia demonis ne impediatur bap̄tismi effectum.

Ad quartū sic proceditur

Videtur q̄ ad bap̄tismus non requiratur aqua simplex. Aqua enim que apud nos est non est aqua pura. quod precipue apparet de aqua maris in qua plurimum admisceatur de terrefactis vt patet per ph̄m̄ in libro metho. et tamen in tali aqua potest fieri bap̄tismus. ergo non requiritur aqua simplex et pura in bap̄tismo. ¶ Res. in solenni celebratio ne bap̄tismi aque infunditur calida. sed hoc videtur impeditur puritatem et simplicitatem bap̄tismi. ergo aqua pura et simplex non requiritur ad bap̄tismus. ¶ Res. aqua fluens de latere christi pendens in cruce. fuit significatiua bap̄tismi vt dictum est. sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura. eo q̄ in corpore mixto cuiusmodi fuit corpus christi. non sunt elementa in actu. ergo videtur q̄ non requiratur aqua pura vel simplex ad bap̄tismus. ¶ Res. hircium non videtur esse aqua pura. habet enim contrarias proprietates aque scilicet calefaciendi et desiccandi. Et tamen in hircium videtur posse fieri bap̄tismus. sicut et in aquis balnearum que transeunt per venas sulphureas. sicut et hircium colatur per cineres. ergo videtur q̄ aqua simplex non requiratur ad bap̄tismus. ¶ Res. et

mentalis scilicet minister. qui tradit exterius sacramenti
 ideo oportet in forma baptismi te utrag fieri mentionē
 minister autem tangitur cum dicitur ego te baptizo. cau-
 sa autem principalis in nomine patris et filij et spiritus sancti
 unde hec est cōueniens forma baptismi. ego te baptizo in
 nomine patris et filij et spiritus sancti. **Ad. i.** ergo dō. q
 actio attribuitur instrumento. sicut immediate agenti. at
 tribuitur autem principali agenti sicut in cuius virtute
 instrumentum agit. et ideo in forma baptismi conueniē
 te signatur minister ut exercens actum baptismi. per hoc
 q dicitur ego te baptizo. et ipse dñs actum baptisandi at-
 tribuit ministris dicens baptisantes eos etc. causa autē pri-
 cipalis signatur. ut in cuius virtute sacramentum agitur
 per hoc q dicitur in nomine patris et filij et spiritus sancti
 non enim baptizat xps sine patre et spiritu sancto. **Greca**
 autem non attribuunt actum baptismi ministris. ad eui-
 tandum antiquum errorem. qui virtutem baptismi ba-
 ptizanti attribuebant. dicentes. ego sum paulus. et ego sus-
 cephe etc. et ideo dicunt baptisetur seruus xpi talis etc. tal
 in nomine patris et filij et spiritus sancti quia exprimitur
 actus exercitus per ministrum. cum inuocatione trinitatis
 verum perficitur sacramentū. q aut additur ego in for-
 ma nostra. non est substantia forme. sed ponitur ad ma-
 torem intentionis expressionem. **Ad. ii.** dōm q quia
 ablutio hominis in aqua ppter multa fieri potest. oportet
 q determinetur in verbis forme ad quid fiat. quod qui
 dem non fit per hoc q dicitur in nomine patris et filij et spi-
 ritus sancti. q omnia in tali nomine fecere debemus ut bap-
 tizetur ad Collo. iiij. et ideo si non exprimat actus baptis-
 mi vel per modum nostrum vel per modum grecorum. nō
 perficitur sacramentum sicut illam de ce. alexā. etc. si q
 puerum ter in aquā merlerit in nomine patris et filij et spi-
 ritus sancti amen. et nō diceret ego te baptizo in nomine patris
 et filij et spiritus sancti amen. non est puer baptizatus. **Ad. iii.**
 dōm q verba que proferuntur in formis sacramē
 torum non pronuntiantur solum causa significandi. sicut enā
 causa efficiendi in quantum habent efficaciam ab illo ver-
 bo per quod facta sunt omnia. et ideo conuenienter dicitur
 guntur non solum ad homines. sed etiam ad creaturas in-
 sensibiles. cum dicitur exorcismo te creaturam salis. **Ad. iij.**
 dōm q plures simul non possunt vnum baptizare. q
 actus multiplicatur sicut multiplicatione agentium. si ab
 vnoquoq agatur perfecte. et sic si conuenienter duo quoq
 vnus esset manus qui non posset proferre verba. et aliter
 carens manibus qui non posset exercere actum. non pos-
 sent ambo simul baptizare. vno dicente verba. alio autem
 exercente actum. possunt autem si necessitas exigit plures
 simul baptizari. quia nullus eorum recipiet nisi vnum ba-
 ptismum. sed tunc oportebit dicere ego baptizo vos. nec
 erit mutatio forme. quia vos nihil aliud est nisi te et te. q
 autem dicitur nos. non est idem quod ego et ego. sed ego
 et tu. et sic iam mutatur forma. sicut si diceretur ego me
 baptizo. et ideo nullus baptizare potest seipm ppter quod
 etiam christus voluit a iohanne baptizari ut dicitur extra
 de bap. et eius effectu. c. de bitum. **Ad. v.** dōm q passio
 xpi et sit principalis causa respectu minister. est tñ causa in-
 strumentalis respectu sancte trinitatis. et ideo potius com-
 memoratur trinitas q passio xpi. **Ad. vi.** dōm. q et si
 sint tria noia personarum trinitatis. est tñ vnum nomē
 essenziale. videlicet autem diuina que operatur in baptismo
 ad efficientiam pertinet. et ideo dicitur in nomine patris et
 non in noibus. **Ad. viij.** dicendum q sicut aqua tu

mitur ad baptismum. quia eius solus est cōmunior ad ab-
 luendum. ita ad significandum tres personas. in forma
 baptismi assumuntur illa nomina quibus conuenienter
 conlueuerunt nominari persone in illa lingua. nec in aliq
 nominibus perficitur sacramentum.

Ad sextum sic proceditur

Uideretur q in nomine christi possit dari baptismus. **Si**
 cut enim vna est fides ita et vnum est baptismus. ut dicit
 ad Ephe. iij. sed **Actus.** viij. dicitur q in nomine iesu
 christi baptisabantur viri et mulieres. ergo etiam nunc po-
 test dari baptismus in nomine christi. **Pre. Ambro.**
 dicit si christum dicas et patrem a quo vnctus est et ipm
 qui vnctus est filium et spiritum sanctum quo vnctus est
 designat. sed in nomine trium potest fieri baptismus. q
 et in nomine christi. **Pre. nicolaus** papa ad cōsulta sul-
 ganorum respondens dicit qui in nomine sancte trinitatis
 vel tantum in nomine christi. sicut in actibus aposto-
 lorum legitur baptizari sumus. vnum quippe idemq ē
 ut sanctus ait ambrosius rebaptizari non debent. **Reba-**
 ptizarentur autem in hac forma baptizari non recipe-
 rent sacramentum baptismi. ergo potest consecrari bap-
 tismus in nomine christi sub hac forma ego te baptizo in nomine
 christi. **Sed** cōtra est quod pelagius papa scribit gau-
 denio episcopo. si hij qui in locis dilectionis tue vicinis
 cōmorari dicuntur se solummodo in nomine domini bap-
 tizatos fuisse confitentur. sine cuiusq dubitatione am-
 biguo eos ad fidem catholicam venientes in sancte trini-
 tatis nomine baptizabis. **Didimus** etiam dicit in libro
 de spiritu sancto. licet quis possit existere mentis aliene q
 ita baptizaret. ut vnum de predictis nominibus scilicet
 trium personarum pretermittat sine perfectione baptiza-
 tur. **Ad. iij.** dōm q licet supra dictum est sacramenta ha-
 bent efficaciam ab institutione christi. et ideo si pretermittit
 tur aliquid eorum que christus instituit circa aliquod
 sacramentum efficaciam caret. nisi ex speciali dispensatione
 eius qui virtutem suam sacramentis non alligauit. **Christus**
 autem instituit sacramentum baptismi dari cum in-
 uocatione trinitatis. et ideo quicquid vellet ad inuocatio-
 nem plenam trinitatis tollit integritatem baptismi. **Nec**
 obstat q in nomine vnus persone intelligitur alia. sicut
 in nomine patris intelligitur filius. aut q ille qui nomi-
 nat vnā solam personam potest habere rectam fidem de
 tribus. quia ad sacramentum sicut requiritur materia sen-
 sibilis. ita et forma sensibilis. unde non sufficit intellectus
 vel fides trinitatis ad perfectionem sacramenti. nisi sensu-
 bilibus verbis trinitas exprimat. unde et in baptismo
 christi ubi fuit origo sanctificationis nostri baptismi. af-
 fuit trinitas sensibilibus signis. scilicet pater in voce. filius
 in humana natura. spiritus sanctus in columba. **Ad. iij.**
 dicendum q ex speciali christi reuelatione apostoli in pri-
 mitiua ecclesia in nomine christi baptizabat. ut nomen
 christi quod erat odiosum iudeis et gentibus honorabi-
 le redderetur. per hoc quod ad eius inuocationem spūs
 sanctus dabatur in baptismo. **Ad. iij.** dicendum q am-
 bro. assignat rationem quare conuenienter talis dispen-
 satio fieri potuit in primitiua ecclesia. quia scilicet in no-
 mine christi tota trinitas intelligitur. et ideo seruabatur
 ad minus cū integritate intelligibili forma. quā christus
 tradidit in euangelio. **Ad. iij.** dōm q nicolaus papa
 dicit suum confiteri ex duobus pmissis. et id eius re-
 sponso ppx pmissis duabus iurationibus.

Ad septimū sic proceditur

Uidetur q̄ inersio in aquam sit de necessitate bapnismi. Sicut enim dicitur ad Heb. iij. vna fides vnum bapnisma. sed apud multos comunis modus bapnismi est p̄ immersionem. ergo videtur q̄ non possit esse bapnismus sine immersione. ¶ Pre. Ap̄t̄olus dicit ad Roma. vi. quicumq̄ bapnisi sumus in christo iesu in morte ipsius bapnisi sumus. et sepulti eni sumus cū illo per bapnismū in mortem. sed hoc fit per immersionem. dicit eni C̄n̄s. super illud Job. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et sp̄ritu sancto. sicut in quodam sepulcro in aqua submergens nobis capita vetus homo sepelitur. et submersus deorsum occultatur. deinde nouus rursus ascendit. ergo videtur q̄ inersio sit de necessitate bapnismi. ¶ Pre. si sine immersione totius corporis potest fieri bapnismus sequitur q̄ pari ratione sufficeret quamlibet partem aq̄ perfundi. sed hoc videtur incōueniens. quia originale peccatum contra quod precipue datur bapnismus non est in vna t̄m̄ corporis parte. ergo videtur q̄ requiratur immersio ad bapnismū et non sufficit sola aspersio. ¶ Sed cōtra est quod ad Heb. x. dicitur accedamus ad eū v̄ro corde in plenitudine fidei. aspersi per corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda. ¶ R̄n̄. d̄m̄ q̄ aqua assumitur in sacramento bapnismi ad v̄lum abluionis corporalis per quam significatur interior ablutio peccatorum. ablutio aut̄ fieri potest per aquam. non solum per modum immersionis. sed etiam per modum aspersionis vel effusionis. et iō quibus r̄tius sit bapnizare per modum immersionis q̄ hoc habet cōmunior v̄lus. potest t̄m̄ fieri bapnismus per modum aspersionis vel etiam per modum effusionis. s̄m̄ illud ezech. xxxvi. effundam super vos aquam mundam. sicut et beatus laurentius legitur bapnasse. et hoc precipue p̄pter necessitatem. vel quia est magna multitudo bapnizandorum. sicut patet actu. ij. et. iij. vbi dicitur q̄ crediderunt vna die trinitas milia. et alia die quinq̄ milia. Quandoq̄ aut̄ potest iminerere necessitas propter paucitatem aque vel propter debilitatem ministri qui non potest sustentare bapnizandū vel propter debilitatem bapnizandi. cui posset iminerere periculum mortis ex immersione. et ideo d̄m̄ est q̄ immersio non est de bapnismi necessitate. ¶ Ad. i. ergo d̄m̄ q̄ ea que sunt per accidens non variant rei substantiam. per se autem requiritur ad bapnismū corporalis ablutio per aquam. vnde et bapnismus lauacrum nominatur. s̄m̄ illud ad Ep̄t̄. v. mundans eam lauacro aque. in verbo vite. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo accidit bapnismo. et ita talis diuersitas non tollit vnitatem bapnismi.

¶ Ad. ij. dicendum q̄ in immersione expressius representatur figura sepulture christi. et ideo hic modus bapnizandi est cōmunior et laudabilior. sed in alijs modis bapnizandi representat aliquo modo. licet non ita expresse. nā quous modo fiat ablutio corpus hominis vel aliqua pars eius que supponitur. sicut corpus x̄pi fuit positū sub terra. ¶ Ad. iij. d̄m̄ q̄ principalis pars corporis precipue quārum ad exteriora membra est caput. in quo viget omnes sensus interiores et exteriores. et ideo si totū corpus aqua non possit perfundi propter aque paucitatem vel propter aliquam aliam causam oportet caput perfundere in quo manifestatur principium vite animalis. et licet per membra que generationi deseruiunt peccatum originale traducitur non t̄m̄ sunt membra illa potius asp̄genda q̄ caput quia per bapnismū non tollitur transmissio originalis in

prolem per actum generationis. sed liberatur anima a macula et reatu peccati quod incurrit. et ideo debet precipue leuari illa pars corporis in qua manifestatur anime op̄a. In veteri t̄m̄ lege remedium contra originale peccatū institutum erat in membro generationis. quia adhuc ille per quod originale erat amouendum nasciturus erat ex semine abrae cuius fidem circumcisio significabatur dicitur ad Roma. iij.

Ad octauū sic proceditur

Uidetur q̄ trina immersio sit de necessitate bapnismi. Dicit enim Aug. in quodam sermone de simbolo ad bapnizatos. recte tertio mersi estis. quia accepistis bapnismum in nomine trinitatis. recte tertio mersi estis quia accepistis bapnismum in nomine iesu x̄pi qui tertia die resurrexit a mortuis. illa enim tertio rep̄ta immersio v̄p̄m̄ officie exprimit sepulture. per quam x̄po consepulti estis in bapnismo. Sed v̄tr̄q̄ videtur ad bapnismi necessitatem pertinere. scilicet q̄ significetur in bapnismo trinitas personarum. et q̄ fiat configuratio ad sepulturam x̄pi. ergo videtur q̄ trina immersio sit de necessitate bapnismi. ¶ Pre. sacramenta ex mandato christi efficaciaz habent. h̄ trina immersio ē ex m̄dato christi scripsit eni pelagius papa gaudentino ep̄o euangelicum preceptum ip̄o d̄no deo et saluatore nostro tradente nos ammonet. in nomine trinitatis trina immersione sanctus bapnismus v̄nicuiq̄ tribuere. ergo sicut bapnizare in nomine trinitatis est de necessitate bapnismi. ita bapnizare trina immersione videtur esse de bapnismi uecessitate. ¶ Pre. si trina immersio nō sit de bapnismi uecessitate. videtur ergo q̄ ad primam immersionem consequitur sacramentum. si v̄ro addat secundam vel tertiam videt q̄ secundo vel tertio bapnizetur q̄d est incōueniens. non ergo vna immersio sufficit ad sacramentum bapnismi. sed trina videtur esse de ip̄ius uecessitate. ¶ Sed contra est quod Greg. scribit leandro ep̄o. reprobabile nullatenus esse potest. infantem in bapnizate vel tertio vel semel immergere. q̄m̄ et in tribus immersionibus personarum trinitas et in vna potest diuinitas singularitas designari. ¶ R̄n̄. d̄m̄ q̄ sicut prius dictum est ad bapnismū per se requiritur ablutio aque. que est de sacramenti uecessitate. modus aut̄ abluionis per accidens se habet ad sacramentū. et ideo sicut ex predicta auctoritate greg. patet quantum est de se v̄tr̄q̄ licite fieri potest. et semel et ter immergere q̄ vna immersione significatur v̄nitas mortis x̄pi. et v̄nitas diuinitatis. per trina aut̄ immersionem significat triduum sepulture x̄pi. et trinitas personarum. Sed diuersis ex causis s̄m̄ ordinationē ecclesie quib̄ institutus est vnus modus. quib̄ alijs. quis eni in principio nascentis ecclesie. quidam de trinitate male sentiebant. x̄pm̄ purum hominem estimantes. nec dici filium dei nec deum. nisi per meritum eius quod precipue fuit in morte eius. ideo non bapnizabant in nomine trinitatis. sed in cōmemoratione passionis x̄pi. et vna immersione. quod reprobatur in primitiua ecclesia. vnde in canonicis ap̄t̄oloz legitur si quis presbyter aut ep̄s non trinam immersionem vnus miserit. sed semel immergat in bapnizate quod datur a quibusdam in morte d̄ni dicitur reponatur. non eni nobis dixit d̄ns in morte mea bapnizate. sed in nomine patris et filij et sp̄s sancti. Post modum v̄ro inoleuit quorundam scismaticoz error homines bapnizantium. sicut donatius. Aug. narrat super iob bannem. et ideo in reuocationem errorum eorum fuit sta

ritum in consilio tolerano qd fieret vna sola immersio vbi sic legitur. ppter vitandum scismatic scandaluz vel heretici dogmatis vsu. simplam teneamus immersionem Sed cetera tali causa comuiter obseruata in baptismo trina immersio. et ideo grauius peccaret aliter baptisana quasi ritum ecclesie non obseruans. nihilominus in esse baptismus. Ad. i. ergo dicendum qd trinitas est sicut agens principale in baptismo. similitudo aut agentis. puenit ad effectum fm formam. et non fm materiam. et ideo significatio trinitatis fit in baptismo per verba forme. nec est de necessitate qd significetur trinitas per vsu materie sed hoc fit ad maiorem expressionem. Similiter etiam mors xpi figuratur sufficienter in vnicuius immersione. Triduum aut sepulture non est de necessitate nostre salutis. qz etia si vna die fuisset sepultus vel mortuus suffecisset ad pfiaciendam nostram redemptionem. sed triduum illud ordiatur ad manifestandam veritatem mortis vt supra dictum est. et ideo p qd trina immersio nec ex parte trinitatis nec ex parte passionis christi est de necessitate sacramenti. Ad. ii. vdm qd pelagius papa intelligit trinitatem immersionem esse ex mandato xpi in suo simili. in hoc scz qd christus precepit baptizare in nomine patris et filij et spiritus sancti non in est similis ratio de forma et vsu materie vt dictum est. Ad. iii. vdm qd sicut supra dictum est intentio requirit ad baptismum et ideo ex intentione ministri ecclesie qui intendit vnum baptismum dare trina immersione efficit vnum baptismum. vnde biero. dicit in epistola ad phil. licet ter baptizetur id est immergatur per misterium trinitatis in vnum baptismum reputatur. si vero intendet p vnam quaqz immersionem vnum baptismum dare ad singulas immersiones repetens verba forme peccaret. quantum de se est pluries baptisans.

Ad nonuz sic proceditur

videtur qd baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionem peccatorum sed peccata iterantur. ergo multo magis baptismus debet iterari. quia misericordia christi transgreditur hominis culpam. Pre. iohannes baptista precipue fuit a christo committens datus cum de eo dictum sit Matt. xi. inter natos mulierum non surrexit etc. Sed baptisati a iohanne iterum baptizabantur vt habetur Actuum. xix. vbi dicitur qd paulus baptizauit eos qui erant baptisati baptismo iohannis. ergo multo magis illi qui sunt baptisati ab hereticis vel peccatoribus sunt rebaptizandi. Pre. in niceno concilio statutum est. si quis confugerat ad ecclesiam catholicam de paulianistis et de catharisticis baptizare eos debere. videtur aut eadez esse ratio de alijs hereticis. ergo baptisati ab hereticis debent rebaptizari. Pre. baptismus est necessarius ad salutem. sed de quibusdam baptizatis aliquando dubitatur an sint baptisati. ergo videtur qd debeant iterum baptizari. Pre. sacramentum eucharistie est perfectius sacramentum quam baptismus vt supra dictum est. scz sacramentum eucharistie iteratur. ergo multo magis baptismus iterari potest. Sed contra est quod dicitur ad Ephe. iij. vna fides vnum baptismum. Rñ. vdm qd baptismus iterari non potest. Primo quidem qd baptismus est quedam spiritualis regeneratio. put scz aliquis moritur veteri vite. et incipit nouam vitam agere vnd dicit Job. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. non potest videre regnum dei. vnius aut non est nisi vna generatio. et ideo non potest baptismus iterari sicut nec car-

nalis generatio. vnde Aug. dicit super illud Job. iij. nisi quid potest in ventrem matris iterari introire et renasci. sic tu inquit intellige naturam spiritus quomodo in reuoluit nicodemus naturam carnis. quod enim veteris non potest repeti sic nec baptismus. Secundo quia in morte xpi baptisamur per quam peccato morimur et reuigimur in nouitatem vite. xps autem semel tantum mortuus est. et ideo nec baptismus iterari debet ppter quod ad Heb. vi. contra quosdam rebaptizari volentes dicitur rursum crucifigentes sibi in ipis filium dei. vbi glosa dicit vna xpi mors vnum baptismum consecrauit. Tertio quia baptismus imprimit caracterem qui est indelebilis. et cum quadam consecratione datur. vnde sicut alie consecrationes non iterantur in ecclesia ita nec baptismus. et hoc est quod August. dicit in. ij. contra epistolam perueniant. qd caracter militans non repetitur. et qd non minus habet sacramentum xpi. quam corporalis hęc nota. cum videamus nec apostatas carere baptismate. qui vtriusqz p penitentiam redeuntibus non restituitur. Quarto quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum. et ideo sicut originale peccatum non iteratur. ita nec etiam baptismus iteratur. qz vt dicitur ad Ro. v. sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem licet per vnus iustitiam in oēs homines in iustificationem vite. Ad. i. ergo vdm qd baptismus operatur in virtute passionis xpi licet supra dictum est. et ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis christi non auferunt. ita etiam non auferunt baptismum vt necesse sit ipm iterari. sed penitentia inuenire tollit peccatum. quod impediēbat baptismi effectum. Ad. ii. vdm qd sicut dicit Aug. super illud Job. i. sed ego nesciebam eum ecce post iohannem baptisatus est. post homicidam non est baptisatus. quia iohannes dedit baptismum suum. homicida dedit baptismum xpi. quia sacramentum tam sanctum est vt nec homicida ministrante polluitur. Ad. iii. vdm qd pauliani et catharisticis non baptizabant in nomine trinitatis. vnde Grego. dicit scilicet bens guidino episcopo. bi heretici qui in nomine trinitatis minime baptizantur sicut sunt bonosiani et catharisticis quasi scilicet idem sentiebant eum paulianis. quia et isti xpm non credunt. estimantes scz xpm purum esse hominem et isti scilicet catharisticis spiritum sanctum peruerso sensu esse purum hominem monitum scilicet credunt. qui cum ad ecclesiam sanctam venerint baptizantur. quia baptismum non fuit. quia in errore positi sancte trinitatis nomine minime perceperunt. Sed sicut in regulis ecclesiasticis dicitur. si qui apud illos hereticos baptisati sunt qui in sancte trinitatis confessione baptizant. et veniunt ad catholicam fidem. recipiuntur vt baptisati. Ad. iij. vdm qd sicut alexander tertius dicit de quibus dubium est an baptisati sunt baptisati his verbis premissis. si baptisatus es. ego te non baptizo. si nondum baptisatus es ego te baptizo. non enim videtur iterari. quia nescitur esse factum. Ad. v. vdm qd vtriusqz sacramentum scilicet baptismum et eucharistie est representatiuum mortis et passionis dominice aliter tamen et aliter. nam in baptismo commemoratur mors xpi in quantum homo christo commoritur. vt in nouam vitam regeneretur. sed in sacramento eucharistie commemoratur mors christi. in quantum ipse christus passus exhibetur nobis quasi pascale conuiuium. fm illud. i. Cor. v. pascha nostrum immolatus est christus itaqz epulemur. et quia semel nascitur multotiens autem cibatur semel tantum baptismum datur multotiens autem eucharistia.

Ad decimum sic procedit

Uidetur q non sit conueniens ritus quo ecclesia vtitur in baptizando. vt enim **Erif.** dicit nunq aque baptismales credenti peccata purgare possent. nisi tactu dominici corporis sanctificare fuissent. Hoc autem factum fuit in baptismo christi qui celebrat in festo eptie. ergo magis deberet celebrari solennis baptismus in festo eptie. quā in vigilia pasce & in vigilia pentecostes. **¶ Pre.** ad idz sacramentum non videtur pertinere diuersatum materia in vsus. sed ad baptismum pertinet ablutio aque. in cōueniēter ergo ille qui baptizatur bis inungit oleo sancto primū in pectore. & inde inter scapulas. tertio crismare in vertice. **¶ Pre.** in christo iesu non est masculus neq; femina. barbarus & scita. & eadem ratione nec alique alie hmoi differentie. multo ergo minus diuersitas vestium operatur aliquid in fide christi. inconuenienter ergo baptizans traditur candida vestis. **¶ Pre.** sine huiusmodi obseruantijs potest baptismus celebrari. Nec ergo que dicta sunt videntur esse superflua. & ita inconuenienter ab ecclesia instituta esse in ritu baptismi. **¶ Sed** contra est q ecclesia regitur spiritu sancto qui nihil inordinari operatur. **¶ Rñ.** dicendū q in sacramento baptismi aliqd agitur quod est de sacramenti necessitate. & aliquid est qd ad quandam sollemnitate sacramenti pertinet. Bene & cessitate quidem sacramenti est & forma que designat pncipalem causam sacramenti. & minister qui est causa instrumentalis. & vsus materie scilicet ablutio in aqua. que designat pncipalem sacramenti effectum. Cetera vero oia que in ritu baptizandi ecclesia obseruat. magis pertinent ad quandam sollemnitate sacramenti. que quidez adhibentur sacramento propter tria. **¶ Primo** ad excitandam deuotionem fidelium & reuerentiam ad sacramentum. si enim simpliciter fieret ablutio in aqua absq; sollemnitate de facili ab aliquibus estimaretur quasi quedaz cōmuni ablutio. **¶ Secundo** ad fidelium instructionem. simplices enim qui literis non erudiuntur oportet erudiri per alia quā sensibilia signa pura per picturas & aliquid huiusmodi. & per hunc modum per ea que in sacramentis aguntur vel intriuntur vel sollicitantur ad querenduz de his que per hmoi sensibilia significantur. & ideo quia preter pncipalem sacramenti effectum. oportet quedam alia scire circa baptismum conueniens fuit vt etiam quibusdam exterioribus signis representaretur. **¶ Tertio** quia per operationes & benedictiones & alia huiusmodi cohibetur vis demonis. ab impedimento sacramentalis effectus. **¶ Ad** i. ergo ddm q xps in epiphania baptizatus est baptismo iohannis. vt supra dictum est. quo quidem baptismo nō baptizantur fideles. sed potius baptismo christi qui quidem habet efficaciam ex passione christi sicut illud ad **Ro.** v. quicunq; baptizati sumus in christo iesu in morte ipi baptizati sumus. & ex spiritu sancto sicut illud **iob.** iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto. & ideo solennis baptismus agitur in ecclesia etiam in vigilia pasce. quando fit commemoratio dominice sepulture & resurrectionis eius. propter quod & dominus post resurrectionē preceptum de baptismo discipulis dedit vt haberet mar. vlti. et in vigilia pentecostes quando incipit celebrari sollemnitas spiritus sancti. vnde & apostoli leguntur ipso die pentecostes q spiritum sanctū receperunt ita in uia baptizasse. **¶ Ad** ij. ddm q vsus aque adhibetur in baptismo quasi pertinens ad substantiam sacramenti. sed vsus

olei vel crismatis adhibetur ad quandam sollemnitate. nam primo baptizandus inungitur oleo sancto & in pectore & in scapulis. quasi athleta dei sicut **Ambros.** dicit de sacramentis sicut pugiles inungi consueuerunt. **¶ Vel** sic **Inno.** dicit in quadam decre. de sancta vnctione baptizandus in pectore inungitur. vt spiritus sancti donum recipiat. errorem abijciat. & ignorantiam. & fidem rectam suscipiat. quia iustus ex fide uiuit. **¶ Inter** scapulas autem inungitur. vt spiritus sancti gratiam induat negligentia exuat & torporem & bonam operationem exerceat vt per fidei sacramentum sit mundicia cogitationum in pectore. & fortitudo laborum in scapulis. **¶ Post** baptismum vero vt **banus** dicit sicut signatur in cerebro a presbytero cum sacro crismate. sequente simul & oratione. vt christi regno particeps fiat & a christo christianus possit nominari. **¶ Vel** sicut **Ambros.** dicit vngentur in su per caput effunditur. qz sapientis sensus super caput eius. vt scz sit paratus omni petenti de fide reddere rationem. **¶ Ad** iij. ddm q vestis illa candida traditur baptizato. non quidem ea ratione q non liceat ei alijs vestibus vti. sed in signum gloriose resurrectionis. ad quam homines per baptismum regenerantur. & ad designandum puritatem vite quam post baptismum debent obseruare. sicut illud ad **Ro.** vi. in nouitate vite ambulemus. **¶ Ad** iij. dicendum q ea que pertinent ad sollemnitate sacramenti & si non sint de sacramenti necessitate. non tñ superflua sunt quia sunt ad bene esse sacramenti vt supra dictum est.

Ad undecimū sic procedit

Uidetur q inconuenienter describantur tria baptismata scilicet aque sanguinis & flammis scilicet spiritus sancti. qm apostolus dicit ad **Ephe.** iij. vna fides vnum baptismata. sed non est nisi vna fides. ergo non debent esse tria baptismata. **¶ Pre.** baptismus est quoddam sacramentuz vt ex supra dictis patet. sed soluz baptismus aque est sacramentum vt ex supra dictis patet. ergo non debent poni alij duo baptismi. **¶ Pre.** dñi. dicit in iij. libro de terminat plura alia genera baptismatum. non ergo solū debent poni tria baptismata. **¶ Sed** contra est q super illud **Deb.** vi. baptismatum doctrine glo. plaliet dicit. quia est baptismus aque penitentie & sanguis. **¶ Rñ.** ddm q sicut dictum est baptismus aque efficaciam habet a passione christi. cui aliquis configuratur per baptismū & vltimus sicut a prima causa s spiritus sancto. licet autem effectus dependeat a prima causa. causa tamen supercedit effectum. nec dependet ab effectu. & ideo preter baptismū aque potest aliquis consequi sacramenti effectum ex passione christi in quantum quis ei confirmatur pro christo pariendo. vnde dicitur **apoc.** viij. hi sunt qui venerunt d magna tribulatione. & lauerunt stolas suas. & veibaauerunt eas in sanguine agni. Eadem ratione aliquis per vritutem spiritus sancti consequitur effectum baptismi. non solum sine baptismū aque sed etiam sine baptismū sanguinis in quantum scilicet aliquis cor per spiritus sanctum mouetur ad credendum & diligendum deuz & penitendū de peccatis. vnde etia dicitur baptismus penitentie. & de hoc dicit **Esa.** iij. si abluerit dñs sordes hiey syon. & sanguinem iherusalem lauerit de medio eius & spiritu iudicij & spiritus ardoris. Sic ergo vtrūq; alioz baptismatum nominatur baptismus. in quantum supplet vicem baptismi. vnde dicit **Aug.** in iij. lib. de vnico baptismo paruulorū baptismi vicem aliquando implere passionem de latrone

Allo cui non baptisato dicitur est hodie mecum eris in pado. beatus cyprianus non leue documentum assumit, quod etiam considerans inuenio non quoniam passionem pro note christi idem quod baptisato de erat posse supplere. sed etiam hodie conuersionem cordis si forte ad celebrandum misteria baptismi in angustijs spiritum succurri non potest. Ad. i. g. d. d. quod alia duo baptismata. includuntur in baptismate aque qui efficaciam habet ex passione christi et ex spiritu sancto. et ideo per hoc non tollitur unitas baptismatis. Ad. ij. d. d. m. quod sicut supra dicitur est sacramentum habet rationes signi. alia pro duo conueniunt cum baptismate aque. non quidem quantum ad rationem signi. sed quantum ad effectum baptismatis. et ideo non sunt sacramenta. Ad. iij. d. d. m. quod dicitur quedam baptismata figurata. sicut diluuium. quod fuit signum nostri baptismi. quantum ad saluationem filii dei in ecclesia sicut tunc paucis ante saluati facti sunt in archa. ut dicitur. i. pet. iij. Nonne etiam transitum maris rubri. qui signat nostrum baptismum quantum ad liberationem a seruitute peccati. unde aplos. i. cor. x. omnes baptizati sunt in nube vel in mari. Nonne etiam ablutiones diuersas que fiebant in veteri lege. prefigurantes nostrum baptismum. quantum ad purgationem peccatorum. Nonne etiam baptismum iohannis qui fuit preparatorius ad nostrum baptismum.

Ad duodecimum sic procedit

Videtur quod baptismus sanguinis non sit potissimus inter tria predicta baptismata. Baptismus enim aque impartit characterem quod quidem baptismus sanguinis non facit. Baptismus sanguinis non est potior quam baptismus aque. Pre baptismus sanguinis non valet sine baptismate flammis qui est per caritatem. de enim. i. cor. xij. si tradidero corpus meum ut ardeam. caritatem autem non habuerit nihil mihi prodest. sed baptismus flammis valet sine baptismate sanguinis. non enim solum martires saluantur. sed baptismus sanguinis non est potissimus. Pre. sicut baptismus aque habet efficaciam a passione christi. cui secundum predicta respondet baptismus sanguinis. ita passio christi efficaciam habet a spiritu sancto. secundum illud ad hebr. ix. sanguis christi qui per spiritum sanctum obruit semetipsum pro nobis. et mundauit conscientias nostras ab operibus mortuis etc. ergo baptismus flammis potior est quam baptismus sanguinis. non ergo baptismus sanguinis est potissimus. Sed contra est quod Augustinus ad fortunatum loquens de comparatione baptismati dicit. baptisatus confiteatur fidem suam coram sacerdote. martir coram persecutore. ille per confessionem suam aspergitur aqua. ille sanguine. ille per impositionem manus pontificis recipit spiritum sanctum. hic templum efficitur spiritus sancti. Ad. d. d. m. quod sicut dicitur est effusio sanguinis pro christo. et operatio interior spiritus sancti dicitur baptismata. in quantum efficiunt effectum baptismi aque baptismus autem aque efficaciam habet a passione christi. et a spiritu sancto ut dicitur est. que quidem due cause operantur in quolibet hominum baptismatu. excellentissime autem in baptismate sanguinis nam passio christi operatur quidem in baptismate aque per quandam figuralem representationem. in baptismate autem flammis vel penitentie per quandam affectionem. sed in baptismate sanguinis per imitationem operis. Sicut etiam virtus spiritus sancti operatur in baptismate aque. per quandam virtutem latentem. in baptismate autem penitentie per cordis commotionem. sed in baptismate sanguinis per potissimum dilectionis et affectionis feruorem. secundum illud Job. xv. maiorem hanc dilectionem nemo habet ut aiaz sua ponat quis pro amicis suis. Ad. i. ergo d. d. m. quod character

est res et sacramentum. non autem dicimus quod baptismus sanguinis preeminentiā habeat secundum rationem sacramenti. sed quantum ad sacramenti effectum. Ad. ij. d. d. m. quod effusio sanguinis non habet rationem baptismi si sit sine caritate. et quod per quod baptismus sanguinis includit baptismum flammis et non e conuerso. unde ex hoc probatur perfectior. Ad. iij. d. d. m. quod baptismus sanguinis preeminentiā habet non solum ex parte passionis christi. sed etiam ex parte spiritus sancti ut dicitur est

Questio LXVII

Deinde considerandum

est de ministris per quos sacramentum baptismi traditur. et circa hoc queruntur octo. Primo utrum ad diaconum pertineat baptizare. Secundo utrum pertineat ad presbyterum vel solum episcopum. Tertio utrum laicus possit sacramentum baptismi conferre. Quarto utrum hoc facere possit mulier. Quinto utrum non baptizatus possit baptizare. Sexto utrum simul plures possint baptizare unum et eundem. Septimo utrum necesse sit aliquem esse qui baptizatum de sacra fonte recipiat. Octavo utrum suscipiens aliquem de sacro fonte obligetur ad eius instructionem.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod ad officium diaconi pertineat baptizare. Sicut enim iniungitur a domino officium baptizandi et predicandi. secundum illud Mat. x. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos etc. sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. ergo videtur quod ad officium diaconi pertineat baptizare. Pre. secundum Dionysium. v. c. c. hierarch. purgare pertinet ad officium diaconi. sed purgare a peccatis maxime fit per baptismum. secundum illud ad eph. v. mundans eam lauacro aque in verbo vite. ergo videtur quod baptizare pertineat ad diaconum. Pre. de beato laurentio legitur quod cum ipse esset diaconus plures baptizabat. ergo videtur quod ad diaconum pertineat baptizare. Sed contra est quod geladius papa dicit et habetur in decre. lxxix. dist. diacones propriam constituimus obseruare menturam. et infra abscis episcopo vel presbytero baptizare non audeant. nisi predictis ordinibus longe constitutis necessitas extrema compellat. Respondeo. dicendum quod sicut celestium ordinum proprietates et eorum officia. ex eorum nominibus accipiuntur. ut Dionysius. v. c. c. hierarch. ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest quid ad unumquemque pertineat ordinem. dicuntur autem diacones quasi ministri. quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod sacramentum principaliter et quasi ex proprio officio prebere. sed ministerium adhibere alijs maioribus in sacramentorum exhibitione. et sic ad diaconum non pertinet quasi ex proprio officio tradere baptismum sacramentum. si in collatione huiusmodi sacramenti. et alijs assistere et ministrare maioribus. unde Isidorus dicit ad diaconum pertinet assistere et ministrare maioribus sacerdotibus in omnibus que aguntur in sacramentis. in baptismate scilicet. crismate. in patena. et calice. Ad. i. ergo dicendum quod ad diaconum pertinet recitare euangelium in ecclesia. et predicare ipsum postmodum cathedris. unde Dionysius dicit quod diaconi sunt officium super imundos inter quos ponit carcerum. Sed docere id est exponere euangelium. pertinet proprie ad episcopum cuius actus est predicare secundum Dionysium. v. c. c. hier. predicare autem id est est quod docere. unde non sequitur quod ad diaconos pertineat

officium baptisandi. **¶** Ad. ij. dō. q̄ sicut Diony. dicit v. ca. eccle. bterat. baptismus non solum habet vim purgatiuam. sed etiam illuminatiuam virtutez. ⁊ ideo excedit officium diaconi ad quem pertinet solum purgare. s. vel repellendo immundos. vel disponend o eos ad sacramēti perceptionem. **¶** Ad. iij. dō. q̄ quia baptismus est sacramentum necessitatis permittitur diaconibus necessitate urgente in absentia maiorum baptisare. licet pater ex auctoritate gelasij supra inducta. ⁊ hoc modo beatus laurentius diaconus existens baptisauit.

¶ Ad secundū sic procedit

¶ Videt q̄ baptisare non pertineat ad officium presbyterorum sed solum episcopoz. quia sicut dictum est sub eodem precepto Martini vlti. In iungit officium baptisandi ⁊ docendi. sed docere qd̄ est perficere pertinet ad officium episcopi vt patet per Diony. v. ⁊ vi. ca. eccle. bterat. ergo ⁊ baptisare pertinet tantum ad officium epi. **¶** Pre. Per baptismum annuerat aliquis populo christiano qd̄ quidem videt ad officium solius principis pertinere. sed principatum in ecclesia tenēt episcopi vt dicit in glo. Luce. x. Qui etiam tenent locum apostolorū de quibz dicitur in psal. Constitues eos principes super omnem terram. ḡ videt q̄ baptisare pertineat solum ad episcopum. **¶** Pre. Ido. dicit ad episcopum pertinet basilicatum consecratio. vinctio altaris. ⁊ consecratio crismatis. ipse ordines ecclesie distribuit. ⁊ sacras virgines benedicit. sed his omnibz maius est sacramentum baptismi. ḡ videtur q̄ multo magis ad officium solius episcopi pertinet baptisare. **¶** Sed contra est qd̄ ysid. dicit q̄ in libro de offi. constitat baptismus solis sacerdotibz esse pmissum. **¶** Responso dicendum q̄ sacerdotes ad hoc consecrantur vt sacramentum corporis christi conficiant sicut supra dictum ē. illud autem est sacramentum ecclesiastice vnitatis. s̄m illud apostoli. i. Loz. x. Cuius panis ⁊ vnum corpus multiplicamus per baptismum autē aliquis sit particeps ecclesiastice vnitatis. vnde accipit ius accedendi ad mensam domini. ⁊ ideo sicut ad sacerdotem pertinet cōsecrare eius charitatem ad qd̄ principaliter sacerdotium ordinatur ita ad proprium officium sacerdotis pertinet baptisare. eiusdem enim videt operari totum. ⁊ partes in toto disponere. **¶** Ad. i. ergo dō. q̄ vtrunq̄ officium scz docendi ⁊ baptisandi dominus apostolis quozum vicem gerunt episcopi iniunxit aliter tamen ⁊ aliter. Nam officium docendi p̄misit eis christus vt ipsi per se illud exercerent tanq̄ principalissimum. vnde ⁊ ipsi apostoli dixerunt Actuz vi. Non est equum nos derelinquere verbum dei ⁊ ministrare mensis. Officium autē baptisandi p̄misit apostolis vt per alios exercendum. vñ ⁊ Apostolus dicit. i. Loz. i. Non misit me christus baptisare sed euangelizare. Et hoc ideo quia in baptisando nihil operatur minister et presentia ministri. sicut in docendo. vt patet ex supradictis. In cuius etiam signum nec ipse dominus baptisauit s̄ discipuli eius. vt dicitur Iohannis. iij. Nec tamen p̄ hoc excludit quin epi possint baptisare. qz qd̄ potest potestas inferior potest ⁊ superior. vñ et Apo. ibidez dicit se quosdam baptisasse. **¶** Ad. ij. dō. q̄ in qualibet re publica ea que sunt minora pertinet ad minora officia. maiora vero maioribz referunt. vt s̄m illud Exodi. xvij. Quicqd̄ maius fuerit referat ad te. ⁊ ipsi minō minora iudicent. ⁊ id ad minores principes ciuitatis pertinet disponere ea q̄

pertinent ad maiores ciuitatis. p̄ baptismus autē non ad ipse aliquis nisi infimum gradum in ipso christiano. et id baptizare pertinet ad minores principes ecclesie. i. presbyteros. qui tenent locum septuaginta duozum discipuloz christi. vt glo. dicit Luce. x. **¶** Ad. iij. dō. q̄ sicut supra dictum est. sacramentum baptismi est potissimum necessitate. sed q̄ritum ad perfectionem sunt quedam alia potiora. q̄ episcopis referuntur.

¶ Ad tertium sic proceditur

¶ Videt q̄ laicus baptisare non possit. Baptizare enim sicut dictum est p̄tinet ad ordinem sacerdotalem. s̄ ea q̄ sunt ordinis non p̄tinet p̄mitti nisi habenti ordinem. ḡ videt q̄ laicus qui non h̄ ordinem baptizare non possit. **¶** Pre. Magis est baptizare q̄ alia sacramenta baptismi p̄fert. sicut carthizare ⁊ exorcizare. ⁊ aqua baptismalem benedicere. sed hoc nō p̄tinet fieri a laicis sed solū a sacerdotibz. ḡ videtur q̄ multo magis laici possint baptizare. **¶** Pre. Sicut baptismus est sacramentum necessitatis ita ⁊ p̄ntia sed laicus non p̄t̄ absoluerē in foro penitentiali. ḡ neqz p̄t̄ baptizare. **¶** Sed est qd̄ Gelasius papa ⁊ ysid. dicunt q̄ baptizare necessitate imminere laicis christiano plerunqz p̄cedit. **¶** Res. dō. q̄ ad misericordiam eius q̄ vult oēs homines saluos fieri p̄tinet. vt in his qui sunt de necessitate salutis hō de facili remedium inueniat inter oīa autē alia sacramenta maxime necessitatis est baptismus. quō est regeneratio hominis in vitam sp̄ialem. qz pueris autē subueniri non p̄t̄. ⁊ adulti non p̄t̄ aliter q̄ p̄ baptismum plenam remissionē p̄sequi. ⁊ q̄riti ad culpam ⁊ q̄riti ad penam. ⁊ id vt homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit institutum est vt materia baptismi sit cōis. s. aqua. que a quolibet haberi possit. ⁊ minime baptismi sit etiam quicunqz. etiam non ordinatus. ne p̄ defectum baptismi homo salutis sue dispendium patiat. **¶** Ad. i. ḡ. dō. q̄ baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem s̄m quandam puenientiam ⁊ solennitatem. nō autem hoc est de necessitate sacramenti. vnde etiam si extra articulum necessitatis laicus baptizet peccat quidez tamen sacramentum baptismi p̄fert nec est rebaptisandus ille qui sic est baptisatus. **¶** Ad. ij. dō. q̄ illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem. non autem ad necessitatem baptismi. ⁊ id fieri non debent nec possunt a laico. sed solum a sacerdote. cuius est solenniter baptizare. **¶** Ad tertium dicendum q̄ sicut supra dictum est penitentia non est tante necessitatis sicut baptismus. potest enim per contritionem suppleri defectus sacerdotalis absolutionis. q̄ non liberat a tota pena. nec etiam pueris adhibet. ⁊ id non est simile de baptismus. cuius effectus principalis aliud supplet non potest.

¶ Ad quartum sic procedit.

¶ Videtur q̄ mulier non possit baptizare. Legitur enim in carthaginensi concilio mulier q̄uis doctra ⁊ sanctia viros in conuentu docere vel alios baptizare non p̄sumat. s̄ nullo modo licet mulieri docere in conuentu. s̄m illud. i. Loz. xij. Turpe est mulieri in ecclesia loqui. ergo videtur q̄ nec etiā aliq̄ mō liceat mulieri baptizare. **¶** Pre. terea. Baptizare pertinet ad officium prelacionis. vnde a sacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptismus. Sed hoc non p̄t̄ p̄petere femine s̄m illud. i. ad Timoth. ij. Mulieri non permittito nec dominari in viros sed subditam esse. ergo mulier baptizare non potest.

Preterea in spiritali regeneratione videtur. **Q**uia locum materni vteri. ut Aug. dicit super illud Jo-
hannis. ij. Nunquid homo potest in ventre matris sue
iterato introire et renasci? Ille autem qui baptisat videtur
magis habere patris officium. sed hoc non competit mu-
lieri. ergo mulier baptisare non potest. **S**ed contra est
quod Urbanus papa dicit. et habetur in decretis. xxx. q. ij.
super quibus consuluit nos tua dilectio hic videtur non
his hac sententia respondendum. ut baptisatus sit si ne-
cessitate instante femina puerus in nomine trinitatis ba-
ptisauerit. **R**esponso dicendum quod christus est qui pri-
cipaliter baptisat secundum illud Iohannis. i. Super quem vi-
dens spiritum descendentem et manentem hic. est qui ba-
ptisat. dicitur autem ad Colo. ij. quod in christo non est ma-
sculus neque femina. et ideo sicut masculus et laicus po-
test baptisare quasi minister christi ita et femina. Quia ra-
men caput mulieris est vir et caput viri christus ut dicit
i. Cor. xv. Non debet mulier baptisare si affuit copia viri.
sicut nec laicus presente clerico. nec clericus presente sa-
cerdote. qui in potest baptizare prius episcopo. eo quod prius ad of-
ficium sacerdotis. **A**d primum ergo dicendum quod si
cur mulieri non permittitur publice docere. potest tamen
private doctrina vel monitione aliquem instruere. ita non
permittitur publice et sollemniter baptisare. sed tamen po-
test baptisare in articulo necessitatis. **A**d secundum di-
cendum quod quando baptisatus sollemniter et ordinate ce-
lebratur debet aliquis sacramentum baptisati suscipere cu-
ram animarum habente. vel ab aliquo vice eius. hoc tamen
non requiritur in articulo necessitatis. in quo potest
mulier baptisare. **A**d tertium dicendum quod in genera-
tione carnali masculus et femina operantur secundum virtutem pro-
priae nature. et ideo femina non potest esse principis actu-
um generationis sed passivum tantum. Sed in genera-
tione spiritali neuter operatur virtute propria. sed instru-
mentaliter tantum per virtutem christi. et ideo eodem modo
potest et vir et mulier in casu necessitatis baptisare. Si ta-
men mulier extra casum necessitatis baptisaret non esset
re-baptisandus. sicut et de layco dicitur est. Peccaret tamen
ipsa baptisans. et alij qui ad hoc cooperarentur. vel baptis-
miz ad ea suscipiendo. vel ei baptisandum aliquem offerendo

Ad quintum sic procedit.
Videtur quod ille qui non est baptisatus non possit sacra-
mentum baptisati conferre. Nullus enim dat quod non ha-
bet. sed non baptisatus non habet sacramentum baptisati
ergo non potest ipsum conferre. **P**reterea. Sacramen-
tum baptisati confert aliquis in quantum est minister ec-
clesiae. sed ille qui non est baptisatus nullo modo pertinet
ad ecclesiam. nec re nec sacramento. ergo non potest sacra-
mentum baptisati conferre. **P**reterea. Magis est sa-
cramentum conferre quam suscipere. sed non baptisatus non po-
test alia sacramenta suscipere. ergo multo minus potest
aliquid sacramentum conferre. **S**ed contra est quod dicit
Romanus pontifex. non hominem iudicat qui baptisat
sed spiritum dei subministrare gratiam baptisati licet pa-
ganus sit qui baptisat. Sed ille qui est baptisatus non est
paganus. sed non baptisatus potest conferre baptisati sacra-
mentum. **R**espondeo. quod hanc questionem Aug. determi-
naram reliquit dicit enim in secundo contra epistolam per-
meniani. haec quidem alia questio est virum quidem ab
his qui nunquam fuerunt christiani possit baptisatus dari. nec
aliquid hic temere affirmandum est. sine auctoritate tan-

nalis quantum tantum rei sufficit. postmodum ve-
ro ecclesiam determinatum est. quod non baptisati siue sint
iudei siue pagani possunt baptismi sacramentum confer-
re. dummodo in forma ecclesiae baptisarent. unde Nico-
laus papa respondet ad consulta bulgarorum. a quodam ne-
scitis utrum christiano vel pagano multos in patria vestra
baptisatos asseritis. si in nomine trinitatis baptisati sunt
re-baptisari non debent. si autem forma ecclesiae non fuerit
observata sacramentum baptismi non confertur. Et sic in-
telligendum est quod Gregorius scribit bonifacio episcopo. quod
a paganis baptisatos asseruisti ecclesiae forma non servata
ta ut de novo baptisares in nomine trinitatis mandam. Et
huius ratio est quia sicut ex parte matris quantum ad ne-
cessitatem sacramenti sufficit quaecumque aqua ita etiam suffi-
cit ex parte ministri quicumque homo. et ideo etiam non ba-
ptisatus in articulo necessitatis baptisare potest. ut si duo
non baptisati se invicem baptisarent. dum prius unus ba-
ptisaret alium et postea baptisaretur ab eodem. et postquam
retur uterque non solum sacramentum sed etiam rem sacra-
menti. Si vero extra articulum necessitatis hoc fieret uterque
gravier peccaret. sed baptisans et baptisatus. et per hoc im-
pediretur baptismi effectus. licet non tolleretur ipsum sacra-
mentum. **A**d primum ergo dicendum quod homo bap-
tisans adhibet tantum ministerium externum. sed ipse est qui
interius baptisat. qui potest per omnibus hominibus ad quod-
cumque voluerit. et ideo non baptisati possunt baptisare. quia
ut Nicolaus papa dicit. baptismus non est illorum sed ba-
ptisantium sed eius secundum christum. **A**d secundum dicendum
quod ille qui non est baptisatus quantum non pertinet ad eccle-
siam re vel sacramento potest tamen ad eam pertinere si-
militudine actus. et intentione in quantum se intendit face-
re quod ecclesia facit et formam ecclesiae suat in baptisando.
et sic operatur ut minister christi. qui virtutem suam non
alligavit baptismis. sicut nec etiam sacramentis. **A**d
tertium dicendum quod illa sacramenta non sunt tante ne-
cessitatis sicut baptismus. et ideo magis conceditur quod non
baptisatus possit baptisare. quam quod possit alia sacramenta
suscipere.

Ad sextum sic proceditur
Videtur quod plures possint simul unum baptisare. In mul-
titudine enim continetur unum sed non convertitur. unum
de videtur quod quicquid possit facere unum possint facere mul-
ti. et non econverso sicut multi trahunt navem quam unus
trahere non potest. sed unus potest baptisare. ergo et plu-
res possunt simul unum baptisare. **P**reterea. Difficilius
est quod unum agens agat in plura quam quod plures agentes agant
simul in unum. sed unus homo potest simul baptisare plu-
res. ergo multo magis plures possunt simul unum bapti-
sare. **P**reterea. Baptismus est sacramentum maxime
necessitatis. sed in aliquo casu videtur esse necessarius quod
plures unum baptisarent. puta si aliquis parvulus esset
in articulo mortis et adessent duo quorum unus esset mu-
tus et alter esset brachius et manibus carens. tunc oportet
ret quod mutilatus verba proferret. et mutus baptismum ex-
erceret. sed videtur quod plures possint simul unum baptisare.
Sed contra est quod unus agentis esset una actio. si ergo
plures unum baptisarent videtur sequi quod essent plures
baptismi. quod est contra illud quod dicitur ad Epl. iij. Una sit
res unum baptismus. **R**espondeo. quod factum baptismi proprie
habet virtutem ex forma quam Apoc. nomenat verbum vite
ad Epl. iij. Et ideo considerari oportet si plures unum

baptisarent qua forma vterentur. si enim dicerent nos te baptisam in nomine patris et filij et spiritus sancti dicitur quidam q non pferetur sacramentuz baptisami. eo q no teruaret forma ecclesie que sic habet. ego te baptiso in nomine patris et filij et spiritus sancti. Sed hoc excluditur p formam baptisandi quo vtitur ecclesia grecoruz. possent enim dicere baptiset seruus christi enim in nomine patris et filij et spiritus sancti. sub qua forma greci baptismu suscipiunt. que tamen forma multo magis dissimilis e forme qua nos vtimur qz si diceret nos te baptisamus. Et considerandum est q ex tali forma nos te baptisamus ex primitur talis intentio. q plures conueniant ad vnuz baptismum conferendum. qd quidem videtur esse pta rationem ministerij. homo enim non baptisatur nisi vt minister christi. et vicem eius gerens. vnde licet vnus e christus ita oportet vnum esse ministrum qui christuz representet. propter qd signanter Apostolus dicit ad Ephe. iij. vnus dominus. vna fides. vnum baptismu. et ideo contra traria intentio videtur excludere baptismi rationem. Si vero vterqz diceret ego te baptiso in nomine patris et filij et spiritus sancti. vterqz exprimeret suam intentionez. qua si ipse singulariter baptismum conferet. qd posset ptinge te in eo casu in quo contentiose aliquem baptisare conatur. et tunc manifestum est q qui prius verba proferret daret baptismi sacramentum. alius vero quantum cunqz ius baptisandi haberet et si verba prenunciare presumeret esset puniendus tanqz rebaptisator. Si aut om nino simul verba proferrent aut hominem immergeret aut aspergerent essent puniendi de inordinato modo baptisandi. et non de iteratione baptismi. qz vterqz intendet non baptisatum baptisare. et vterqz qdum est in se baptisaret. nec traderent aliud et aliud sacramentum. s; christus qui est vnus interius baptisans vnum sacramentum per vtrunqz conferret. Ad. i. g. dd. q ratio illa locu habet in his que agunt p virtutem ptopriam. sed homines non baptisant vtute ptopria. sed vtute christi. qui cum sit vnus per vnum ministrum perficit op suum. Ad. ij. dd. q in casu necessitatis vnus posset simul plures baptisare sub hac forma. ego vos baptiso. puta si immineret gladius. aut ruina aut aliquid huiusmodi. qd moraz omnino non pateret si sigillatim omnes baptisarentur. nec per hoc diuersificaret forma ecclesie. qz plurale non e nisi singulare geminarum. presertim cum pluraliter dicitur Mathei vii. Baptisantes eos etc. nec e simile de baptisante et baptisato. qz christus qui principaliter baptisat est vnus. sed multi per baptismum efficiuntur vnum in christo. Ad. iij. dd. q sicut supra dictum est integritas baptismi consistit in forma verborum. et in vsu materie. et id necqz ille qui tantum verba proferret baptisat. necqz ille qui immergit. et id si vnus verba proferat et alius immergit nulla forma verboruz poterit esse pueniens. necqz enim poterit dicere ego te baptiso cum ipse no immergat et p sequeus non baptiset. necqz etiam poterit dicere nos te baptisamus. cum neuter baptiset. si enim duo sint quorum vnus vnam partem libri scribit et alius aliam non e propria locutio. nos scripsimus istum librum. sed sinodo eba in qdum totum ponitur pro patre.

Ad septimum sic procedit.

Videtur q in baptismis non requiratur aliquis qui baptisatum de sacro fonte leuat. Baptismus enim noster p baptismum christi consecrat. et ei conformatur. sed christi? va

ptisatus non est p sacro fonte leuatus siue susceptus ab aliquo. sed sicut dicitur Mathei. viij. Baptisatus christi? pferitum ascendit de aqua. g videtur q nec in aliquorum baptismis requiratur aliquis qui baptisatum de sacro fonte suscipiat. Preterea. Baptismus est spiritualis regeneratio vt supra dictum est. sed in carnali generatione si requirit nisi principium actuum. qd est pater. et principium passiuum qd est mater Cum g in baptismis locum patris obtineat ille qui baptisat locum autem matris ipsa aqua baptismi. vt Aug. dicit in quodam sermone epbi. videt q non requiratur aliquis alius qui baptisatum de sacro fonte leuet. Pre. In sacramentis ecclesie nihil deorsum fieri debet. sed hoc deorsum videt q adules et q seipos suscitare possunt et de sacro fonte exire ab alio suscipiant. g videtur q non requiratur aliquis. precipue i baptismis adulescorum. qui baptisati de sacro fonte leuet. Sed contra est q Dionys. dicit. ij. ca. eccle. hierar. q sacerdotes assumentes baptismum tradunt adductionis susceptori et duci. Rn. dd. q spiritualis regeneratio q fit p baptismum assimilatur quodammodo generationi carnali. vnde dicitur i. Petri. ij. Sicut modo geniti infantes rationales sine dolo lac cupiscite. in generatione autem carnali paruulus nuper natus indiget nutrice et pedagogo. vnde et in spirituali generatione baptismi requiritur aliquis qui fungatur vice nutricis et pedagogi in formado. et instruendo eum qui est nouicius in fide. de his que pertinent ad fidem. et ad vitam christianam. ad qd prelari ecclesie vacare non possunt. circa pmonem curam populi occupari. paruuli enim et nouicij indigent speciali cura preter pmonem. et id requirit q aliquis suscipiat baptismum de fonte quasi in suam instructionem et tutelam. et hoc est q Dionys. dicit vlti. ca. cel. hierar. diuinis nostris du cib. i. apostolis ad mentem venit et visum est suscipere infantes fm istum modum. quasi parentes puerum traderent cuidam docto in diuinis pedagogo. et reliquum sub ipso puer ager. sicut sub domino patre et saluationis sancte susceptore. Ad primum ergo dicendum q christus non est baptisatus vt ipse regeneraret. sed vt alios regeneraret. et id ipse post baptismum non indiguit pedagogo tanqz paruulus. Ad. ij. dd. q in generatione carnali non requiritur ex necessitate nisi pater et mater. sed ad facilem educationem pueri ouentienter requiritur obstetrix nutritrix et pedagogus. quorum vicem implet in baptismis ille qui puer de sacro fonte leuet. vnde non est de sacramenti necessitate. sed vnus solus potest in aquam baptisare imminente necessitate. Ad. iij. dd. q baptisatus no suscipit a patre de sacro fonte ppter imbecillitatem corporalem. sed ppter imbecillitatem spiritualem vt dictu est.

Ad octauum sic procedit.

Videtur q ille qui suscipit aliquem de sacro fonte no obligetur ad eius instructionem. Quia nullus potest instruere nisi instructus. Sed etiam quidam non instructi simplices admittuntur ad aliquem de sacro fonte suscipiendum. ergo ille qui suscipit baptismum non obligatur ad eius instructionem. Preterea. Filius magis a patre instruitur qua ab aliquo extraneo. nam filius habet a patre esse et nutrimentum et disciplinam vt dicit philosophus. vij. ethicor. Si ergo ille qui suscipit baptismum tenetur eum instruere magis esset pueniens q p carnal filiu suu de baptismis suscipiat qz alius. qd in videt prohibitum. vt habetur in decr. xx. q. peruenit vt dictum est

Preterea. Plures magis possunt instruire q̄ vnus solus. Si ergo ille qui suscipit aliquos de baptismo tenetur eum instruire magis deberent plures suscipere quā vnus solus. cuius primum habetur in decreto leonis papa. non plures inquit ad suscipiendum de baptismo infātem quā vnus accedat. siue vir siue mulier. **S**ed contra est qd̄ Aug. dicit in quodam sermone paschali. vos autem omnes t̄z viros q̄ mulieres qui filios in baptisma te suscepistis moned vos. vt vos cognoscatis fidei iustos apud deum existisse pro illis quos venistis de sacro fonte suscipere. **R**esponso dicendum q̄ vnusquisq̄ obligatur ad exequendum officium qd̄ accepit. dictum ē autem q̄ ille qui suscipit aliquem de sacro fonte assumit sibi officium pedagogi. & ideo obligatur ad habendam curam de ipso si necessitas immineret sicut eo tempore et loco in quo baptisati inter infideles nutriuntur. sed vbi nutriuntur inter catholicos christianos satis possunt ab hac p̄tra excusari. presumēdo q̄ a suis parentibus diligenter instruantur. **S**i tamen quocunq̄ modo sentiretur contrarium s̄m suum modum tenentur saluti spiritualium filiorum curam impendere. **A**d primum ergo dicendū q̄ vbi immineret periculum oportet et aliquos esse doctum in diuinitis sicut Dionys. dicit qui baptisandū de sacro fonte susciperet. sed vbi hoc periculum nō imminet propter hoc q̄ pueri nutriuntur inter catholicos admittuntur quicunq̄ ad hoc officium. quia que pertinent ad christianam vitam & fidem publice omnibus nota sunt. & tamen ille qui nō est baptisatus non potest suscipere baptisatum. vt determinatum est in concilio moguntinensi. licet nō baptisatus possit baptisare. q̄ p̄sona baptisantis est de necessitate sacramenti. non autem persona suscipientis. sicut dictum ē **A**d. ij. d̄d. q̄ sicut est alia generatio spiritualis a carnali ita etiam debet esse alia disciplina s̄m illud ad Hebr. xij. Patres quidem carnis nostre habuimus et dicitores & reuerentur eos num multo magis obtemperabimus patri spirituum & viuemus. & ideo alius debet esse pater spiritualis a patre carnali. nisi necessitas contrarium exigat. **A**d. iij. d̄d. q̄ confusio discipline esset nisi esset vnus principalis instructor. & ideo in baptismo debet esse vnus principalis susceptor. alij tamen possunt admitti q̄si adiutores. **Questio.**

Deinde considerandū

Quest de suscipientibus baptisati. Et circa hoc queruntur duodecim. **P**rimo vtrum omnes teneantur ad suscipiendum baptismum. **S**ecundo vtrum aliquis possit saluari sine baptismo. **T**ertio vtrum baptismus sit differendus. **Q**uarto vtrum peccatores sint baptisandi. **Q**uinto vtrum peccatoribus baptisatis sint imponenda opera satisfactoria. **S**exto vtrum requiratur confessio peccatorum. **S**eptimo vtrum requiratur intentio ex parte baptisati. **O**ctauo vtrum requiratur fides. **N**ono vtrum pueri sint baptisandi. **D**ecimo vtrum pueri iudeorum sint baptisandi inuitis parentibus. **U**ndecimo vtrum aliqui sint baptisandi in vteris matris existentes. **D**uodecimo vtrum furiosi & amentes sint baptisandi.

Ad primum sic procedit.

Videtur q̄ non teneantur omnes ad susceptionem baptismi. **P**er christum enim non est hominibus artata via salutis. **S**ed ante christi aduentum poterant homines saluari sine baptismo. ergo etiam post christi aduentum.

Preterea. Baptismus magis videtur institutus in remedium peccati originalis. **S**ed ille qui ē baptisatus cū non habeat originale peccatum non videtur q̄ possit trāsi fundere in prolem. ergo filij baptisatorum non videntur esse baptisandi. **P**reterea. Baptismus datur ad hoc q̄ aliquis per gratiam munderetur sed hoc consequuntur illi qui sunt sanctificati in vtero. sine baptismo. ergo non tenentur ad suscipiendum baptismum. **S**ed contra est qd̄ dicitur Iohannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aq̄ & spiritu sancto non potest introire in regnum dei. **E**t in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. q̄ baptisatus tantum iter salutis credimus esse. **R**esponso dicendum q̄ ad illud homines tenentur sine quo salutem consequi non possunt. manifestum est autem q̄ nullus salutes potest consequi nisi per christum. vnde & **A**postolus dicit ad Ro. v. Sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem sic & per vnus hominis iusticiam in omnes homines in iustificationem vite. **A**d hoc autem datur baptismus vt aliquis per ipsum regeneratus in corpore christi. factum membrum ipsius. vnde d̄ ad Gal. iij. Quicumq̄ in christo baptisati estis christi induistis. vñ manifestum est q̄ homines ad baptismum tenentur & si sine eo non potest esse hominibus salus. **A**d primum ergo dicendum q̄ nunq̄ potuerant homines saluari etiam ante christi aduentum nisi fierent membra christi. quia vt dicitur Actuum. iij. Non est aliud nomen hominibus datum in quo oporteat vos saluos fieri. **S**ed ante aduentum christi homines christo incorporabantur per fidem futuri aduentus. cuius fidei signaculum erat circumcisio. s̄m **A**postolus dicit ad Roma. iij. Anteq̄ vero circumcisio institueretur sola fides sufficiebat vt **G**reg. dicit cum sacrificiorum oblatione. quibus suam fidem antequam pater profitebantur. & sic homines christo incorporabant. **P**ost aduentum etiam christi homines per fidem christo incorporabantur s̄m illud ad Ep̄. iij. Habitate christum per fidem in cordibus vestris. **S**ed alio signo manifestatur fides rei iam presentis. quā. vt monstrabat quando erat futura sicut alijs verbis signatur presentis presentis & futurum. & ideo licet ipsum sacramentum baptismi non fuerit semper necessarium ad salutem fides tamen cuius baptismus est sacramentum semper fuit necessaria. **A**d. ij. d̄d. q̄ sicut in secunda parte dictum est illi qui baptisantur renouantur per baptismum s̄m spiritum. corpus autem remanet subiectum veteri peccati s̄m illud ad Ro. viij. Corpus quidem mortuum est propter peccatum. spiritus vero viuunt propter iustificationem. **U**nde **A**ug. probat in libro contra Iulianum q̄ non baptisatus homine quicq̄ in eo est. manifestum est q̄ homo non generat generatione carnali s̄m sp̄m sed s̄m carnē. & id filij baptisatorum cū peccato originali nascunt. vñ indigent baptisari. **A**d. iij. d̄d. q̄ illi qui sunt sanctificati in vtero consequuntur quidē grām emundantē a peccato originali. nō tñ ex hoc ipso consequuntur characterem. q̄ ipso p̄figurant. & id propter hoc si aliqui nunc sanctificarent in vtero necesse esset eos baptisari. vt p̄ susceptionem characteris alij membris christi configurentur.

Ad secundū sic procedit

Videtur q̄ sine baptismo nullus possit saluari. dicit enī dñs Ioh. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aq̄ & sp̄sco non potest introire in regnum dei. **S**i illi soli saluantur q̄ regnum dei intrant. & nullus potest saluari sine baptismo q̄ aliquis regeneratur ex

aqua et spiritu sancto. **P**reterea. In libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur nullum cathecuminum quous in tomis opibus defunctum eternam vitam habere credimus. excepto martino ubi tota sacramenta baptismi splentur. Sed si quis sine baptismo possit saluari maxime hoc haberet locum in cathecuminis bona opera habentibus. qui vident habere fidem per dilectionem operantem. videtur quod sine baptismo nullus possit saluari. **P**re. Sicut supra dictum est. sacramentum baptismi est de salutis necessitate. Necessarium autem est sine quo non potest aliquid esse. ut dicit in v. metha. g. videtur quod sine baptismo nullus possit plequi salutem. **S**ed sicut dicit Aug. dicit super Leviticum. inuisibilem sanctificationem in quibusdam affuisse et profuisse sine visibili sacramentis. visibilem vero sanctificationem que fit sacramentis visibili sine inuisibili posse adesse sed non prodesse. Cum ergo sacramentum baptismi ad visibilem sanctificationem pertineat. videtur quod sine sacramentis baptismi aliquis possit salutem consequi per inuisibilem sanctificationem. **R**es. ad. quod sacramentum baptismi potest alicui deesse. Uno modo et re et voto. quod contingit in illis qui nec baptizantur nec baptizari volunt. quod manifeste ad contemptum sacramenti pertinet. quod ad illos qui sunt in liberi arbitrio. et in hiis quibus hoc modo deest baptismus salutem consequi non potest. quod nec sacramentis saltem nec mentaliter christo incorporant. per quem solum est salus. Alio modo potest sacramentum baptismi deesse re et voto. sicut cum aliquis baptizari desiderat. sed aliquo casu prevenit morte. antequam baptismum suscipiat. talis autem sine baptismo actuali. salutem consequi potest. propter desiderium baptismi. quod procedit ex fide per dilectionem operante. per quam deus interiori hominem sanctificat. cuius potentia sacramentis visibilibus non alligatur. unde Ambrosius dicit de valentiniano. qui cathecuminus mortuus fuit. quem erant regeneraturus amisi. verum tamen illam gratiam quam poposcit non amisi. **A**d. i. g. d. quod sicut dicitur. Regum xvi. Dominus vidit eam quod parent deus autem intuetur cor ille autem qui desiderat per baptismum regenerari ex aqua et spiritu sancto corde quidem est regeneratus. licet non corpore. sicut et Apostolus dicit ad Romanos. quod circumcisio cordis est in spiritu. cuius laus non ex hominibus sed ex deo est. **A**d. ii. d. quod nullus pervenit ad vitam eternam nisi absolutus ab omni culpa et reatu pene. que quidem universalis ab solutio fit in acceptance baptismi et in martyrio. propter quod dicitur quod in martyrio omnia sacramenta baptismi complentur. sed quous ad plenam liberationem a culpa et pena. Si quis ergo cathecuminus sit habens desiderium baptismi. quod aliter in bonis operibus non moreret. quod non possunt esse sine fide per dilectionem operante. talis decedens non statim pervenit ad vitam eternam. sed patitur penam pro peccatis preteritis. ipse tamen saluus erit quasi per ignem. ut dicitur. I Cor. iii. **A**d. iii. d. quod pro tanto dicitur sacramentum baptismi esse de salutis necessitate. quia non potest esse homini salus. nisi saltem in voluntate habeat. que apud deum reputatur pro facto.

Ad tertium sic proceditur

Videtur quod baptismus sit differendus. Dicit leo papa propter duo tempora. i. pasche et penthecostes ad baptizandum a romano pontifice legitime prefixa sunt. ubi dilectionem vestram monemus. ut nullos alios dies hunc observato immitteatis. Videtur ergo oportere non statim aliquos baptizari sed usque ad predicta tempora baptismus differat.

et. **P**re. In concilio agathinensi legitur. Iudei quous perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint octo menses inter cathecuminos in men ecclesie introeant. et si pura fide venire noscant tunc deinde baptismi gratiam mereantur. non ergo statim homines sunt baptizandi. sed usque ad certum tempus est differendum baptismus. **P**re. Sicut dicitur. Cl. xxvii. Iste est omnis fructus ut auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatum vel etiam diminui si baptismus differatur. Primo quidem quia peccantes post baptismum gravius peccant. sicut illud ad Hebr. x. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui sanguinem testamenti pollutum dixerit. in quo sanctificatus est se per baptismum. Secundo quia baptismus tollit peccata preterita non autem futura. unde quanto baptismus magis differatur tanto magis plura peccata tollit. videtur ergo quod baptismus debeat diu differri. **S**ed contra est quod dicitur. Eccl. v. Ne tardes converti ad dominum et ne differes de die in diem. sed perfecta conversio ad deum est eorum que regenerant in christo per baptismum. non ergo baptismus debet differri de die in diem. **R**es. sicut dicitur quod circa hoc est distinguendum. utrum sint baptizandi pueri vel adulti. si enim pueri sunt baptizandi non est differendum baptismum. Primo quidem quia non expectatur in eis maior instructio aut etiam plenior conversio. Secundo propter mortis periculum quia non potest alio remedio subveniri pueris nisi per sacramentis baptismi adultis vero subveniri potest per solum baptismum desiderium ut supra dictum est. Et ideo adultis non statim cum convertuntur est sacramentis baptismi conferendum. sed oportet differri usque ad aliquod certum tempus. Primo quidem propter cautelam ecclesie ne recipiantur fidei accedentibus conferens illud. sicut illud. i. Job. nis. iij. Nolite omni spiritui credere. sed probate spiritum si ex deo sint. que quidem probatio sumitur de accedentibus ad baptismum quando per aliquod spacium eorum fides et mores examinantur. Secundo hoc est necessarium ad utilitatem eorum qui baptizantur. quia aliquo tempore spacio indigent ad hoc quod plene instruantur de fide et exercitentur in his que pertinent ad vitam christianam. Tertio hoc est necessarium ad quandam reverentiam sacramentis. dum in solemnitatibus precipuis. scilicet pasche et penthecostes ad baptismum admittuntur homines. et ita de prioribus sacramentis suscipiunt. **D**e tamen dilatio est pretermittenda duplici ratione. Primo quidem quando illi qui sunt baptizandi apparent perfecte instructi in fide et ad baptismum idonei. sicut philippus statim baptizavit eunuchum ut habetur Actuum. viij. et petrus cornelium et eos qui cum ipso erant. ut habetur Actuum. x. Secundo propter infirmitatem. aut aliquod periculum mortis. Unde leo papa dicit hiis qui necessitate mortis egrotant. obsidionis et persecutionis et naufragij videntur omni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis preveniatur morte. articulo necessitatis sacramentum excludendum expectat tempus ab ecclesia institutum saluatur licet per ignem ut supra dictum est. Peccat autem si ultra tempus ab ecclesia statutum differret accipere baptismum. nisi si ex causa necessaria et licentia prelatorum ecclesie. sed tamen hoc peccatum cum alijs deleri potest per succedentem contritionem que supplet vicem baptismi ut supra dictum est. **A**d. i. g. d. quod illud mandatum leonis pape de observandis duobus temporibus intelligendum est excepto mortis

articulo. q̄ sp̄ in pueris est timendum vt dictum ē supra
Ad. ij. dd. q̄ illud de iudeis est statutum ad ecclesie cau-
 telam. ne simplicium fidem corrumpant. si nō fuerint ple-
 ne conuersi. et tamen vt ibidem subditur si infra tempus s̄
 scriptum aliqd̄ periculum infirmitatis incurrerent debet
 baptisari. **Ad. iij. dd.** q̄ baptismus per gratiam quā
 confert non solum remouet peccata p̄terita. sed etiaz im-
 pedir peccata futura ne fiant. hoc autem considerandum
 est vt homines non peccent. secundarium est vt leui⁹ pec-
 cent vel etiam vt eorum peccata mudentur. s̄m illud. i.
 Iohannis. ij. Filii mei hec scribo vobis vt non peccetis
 sed. etiam si quis peccauerit aduocatur habem⁹ apud
 patrem iesum christum et ipse est propitiatio pro peccatis
 nostris.

Ad quartum sic procedit

Uidef q̄ peccatores sint baptisandi. dicit enim Zach.
 xij. In die illa erit fons patens domui dauid et habitanti-
 bus hierusalem in oblationem peccatoris et mensura
 te. q̄d quidem intelligitur de fonte baptisimali. q̄ videtur
 q̄ sacramentum baptismi sit etiam peccatoribus conferen-
 dum. **Preterea.** Dominus dicit Matthei. xij. Non
 est opus valentibus medicus sed male habentibus. Vale
 autem habentes sunt peccatores. cum autem spiritualis
 medici sc̄z christi medicina sit baptismus videtur q̄ pecca-
 toribus sacramentum baptismi sit exhibendum. **Pre-
 terea.** Nullum subsidium peccatoribus debet subtrahi. sed
 peccatores baptisari ex ipso caractere baptismali spirituali-
 ter adiuuantur cum sit quedam dispositio ad gratiam. q̄
 videtur q̄ sacramentum baptismi sit peccatoribus exhiben-
 dum. **Sed contra est** q̄d Aug. dicit qui te creauit sine
 te non iustificabit te sine te. sed peccator cum habeat vol-
 untatem non dispositam non cooperatur deo. q̄ frustra
 adhibetur sibi baptismus ad iustificationem. **Respon-
 sio** videndum q̄ aliquis potest dici peccator dupliciter.
Uno modo per maculam et reatum p̄teritum. et sic pec-
 catoribus est sacramentum baptismi conferendum. quia
 est ad hoc specialiter institutum vt per ipsum peccatorum
 sordes mudentur. s̄m illud ad Ep̄l. v. Mundans eam
 sc̄z ecclesiam lauacro aque in verbo vite. Alio modo. po-
 test dici aliquis peccator ex voluntate peccandi. et propo-
 sito existendi in peccato. et sic peccatoribus non est sacra-
 mentum baptismi conferendum. **Primo** quidem quia p̄
 baptismum homines christo incorporantur. s̄m illud ad
 Gal. iij. Quicumq̄ in christo baptisati estis christi in
 diuitis. quamdiu autem aliquis habet voluntatem pec-
 candi non potest esse christo cōiunctus s̄m illud. ij. Cor.
 vi. Que participatio iusticie cum iniquitate. vnd̄ et Au-
 gustin⁹ dicit in libro de penitentia q̄ nullus sine volunta-
 tis arbitrio constitutus potest nouam vitam inchoare. nisi
 si eum veteris vite peniteat. **Secundo** quia in operibus
 christi et ecclesie nihil debet fieri frustra. frustra autem est
 q̄d non pertingit ad finem ad quem est ordinatum. nul-
 lus autem habens voluntatem peccandi simul potest a
 peccato mundari. ad q̄d ordinatur baptismus. quia hoc
 est ponere p̄terita esse simul. **Tertio** quia in sacramenta-
 lib⁹ signis non debet esse aliqua falsitas. est autem falsum
 signum cui res signata non responderet. ex hoc autē q̄ ali-
 quis lauandum se prebet p̄ baptismum significatur q̄ se
 disponat ad interiorē ablutionē. q̄d non contingit de
 eo qui habet propositum persistendi in peccato. vnde ma-
 nifestum est q̄ talib⁹ sacramentum baptismi non est con-

ferendum. **Ad. i. g. dd.** q̄ illud verbum est intelligen-
 dum de peccatoribus qui habent voluntates recedendi de
 peccato. **Ad. ij. dd.** q̄ spiritualis medicus sc̄z christus
 dupliciter operat. **Uno modo** interior per seipsum et sic
 preparat voluntatem hominis vt velit bonū et odiat ma-
 lum. **Alio modo** operat per ministrōs exterior adhiben-
 do sacramenta. et sic operatur p̄ficiendo id q̄d est exterioris
 inchoatum. et ideo sacramentū baptismi non est exhiben-
 dum nisi ei in quo interioris conuersionis aliqd̄ signum
 apparet. sicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo
 nisi in eo aliquis morus vitalis appareat. **Ad. iij. dd.**
 q̄ baptismus est fidei sacramentū. fides autē informis
 non sufficit ad salutem. nec ipsa est fundamentū. sed sola
 fides formata que per dilectionem operatur vt Aug. dicit
 in libro de fide et operibus. vnde nec sacramentum ba-
 ptismi salutem conferre potest cum voluntate peccandi.
 que fidei formam excludit. non autem est per impetio-
 nem caracteris baptismalis aliquis disponendus ad gra-
 tiam q̄d diu apparet in eo voluntas peccandi. quia de⁹ ne-
 minem ad virtutem compellit sicut dicit Damascen⁹.

Ad quintum sic procedit

Uidef q̄ peccatoribus baptisatis sint opera satisfactoria
 imponenda. **Primo** enim ad iusticiam pertinere vi-
 dentur vt pro quolibet peccato aliquis puniatur. s̄m il-
 lud Ec̄. vlti. Cuncta que sunt adducet deus in iudiciū.
Sed opera satisfactoria imponuntur peccatoribus in pe-
 nam p̄teritorū peccatorū. q̄ videtur q̄ peccatoribus bap-
 tisatis sint opera satisfactoria imponenda. **Preterea.** Per
 opera satisfactoria exercitantur peccatores de nouo p̄ter-
 si ad iusticiam. et subtrahuntur occasiones peccandi. nam
 satisfacere est peccatorum causas excidere. et peccatis adi-
 tum non indulgere. sed hoc maxime necessarium est nup̄
 baptisatis. ergo videtur q̄ opera satisfactoria sint bap-
 tisan in iungenda. **Preterea.** Non minus debetur est vt ho-
 mo satisfaciat deo q̄ proximo. sed nup̄ baptisatis im-
 gendum est vt satisfaciant proximo si eos leserunt. ergo
 etiaz est eis iniungendum vt deo satisfaciant opera peni-
 tentie. **Sed contra est** Ambr⁹. super illud Ro. ii. Si-
 ne penitētia sunt dona dei et vocatio dicit glo. gratia dei
 in baptismo non requirit gemitum neq̄ planctum. vel est
 am aliqd̄ opus. sed solam fidem et omnia gratis p̄donat.
Ad. iij. dd. q̄ sicut dicit Apo. ad Ro. vi. Quicumq̄ bap-
 tisati sum⁹ in xpo iesu in morte ipsius sumus. baptisati su-
 m⁹ sepulti enī sumus in baptismo p̄ mortē xpi ita sc̄z q̄
 homo p̄ baptismum incorporat ipsi in ortu christi. manife-
 stum est autem ex supradictis q̄ morte christi satisfactoria
 fuit sufficienter. non solum pro peccatis nostris sed etiaz
 totius mundi. vt dicitur. i. Iohannis. ij. Et idē qui bap-
 tisatur pro quibuscunq̄ peccatis non est aliqua satisfac-
 toria iniungenda. hoc autē esset iniuriam facere passioni et
 morti xpi quasi ipsa non esset sufficienter ad plenariam sa-
 tisfactionem pro peccatis baptisandorū. **Ad parū** et-
 go dicendum q̄ sicut dicit Aug. in libro de baptismo p̄-
 unio ad hoc baptismus valet vt baptisati christo incor-
 porentur vt membra eius. vnde ipsa pena christi fuit satis-
 factoria pro peccatis baptisatorum sicut et pena vni⁹ mē-
 bri potest esse satisfactoria pro peccato alterius membra.
Unde Esa. liij. dicitur vere languores nostros ipse sus-
 lit. **Ad secundum** dicendū. q̄ nup̄ baptisati exerci-
 tati sunt ad iusticiā. non p̄ opa penalia. s̄ p̄ opa facilia
 vt q̄si q̄daz lacte facit exercitiū et moueant ad perfectiora.

vt glo. die super illud psal. Sicut ablactatus sup matre sua. unde r dñs discipulos suos de nouo quetos a ieiunio excusauit vt pater Marti. xi. Et hoc est qd dicit. i. Pe. ij. Sicut modo geniti infantes lac cupiscite. vt i eo crescant in salutem. Ad. ij. vñ. qd restituere male ab; lata proximis est satisfactio de iniurijs illatis. et cessare a peccando. qd hoc ipsum qd est detinere aliena r proximū non placare est peccatum. r iō peccatorib; baptisatis in; lunge nduz est qd satisfacciant proximis. sicut r qd delicta; a peccato. non est autem eis iniungendum qd pro peccatis preteritis aliq; penam pariant.

¶ Ad sextum sic proceditur

Vides qd peccatores ad baptismum accedentes tenent sua peccata pñteri. Dicit enim Marti. ij. qd baptisabantur multi a iohanne in iordane. pñtentes peccata sua. sed baptismus christi est perfectior qd baptismus iohannis. qd videt qd multo magis illi qui sunt baptisandi baptismus christi debeant sua peccata pñteri. ¶ De tercia. Proterea. xvij. dicitur qui abscondit scelera sua non dirigetur. qui autem pñtens fuerit r reliquerit ea misericordiam consequetur. Sed ad hoc aliqui baptisant vt de peccatis misericordiam psequant. qd baptisati debent sua peccata pñteri. ¶ De. Penitentia requiritur ante baptismum sicut in illud Actuum. ij. Agite penitentiam r baptisati vnusquisq; vestrum. sed confessio est pars penitentie. qd videtur qd confessio peccatorum requiritur ante baptismum. ¶ Sed contra est qd confessio peccatorum debet esse cum fletu vt dicit Aug. in libro de penitentia omnis ista varietas pñtendi da est r desinenda. s; sicut dicit Ambro. gratia dei in baptismo non requirit gemitum neq; planctum. qd a baptisandis non est requirenda pñtensio peccatorum. ¶ In. vñ. qd duplex est confessio peccatorum. vna quidem interior que fit deo. r talis confessio peccatorum requiritur ante baptismum. vt. f. homo peccata sua recogitans de eis doleat. nemo enim potest inchoare nouam vitam nisi peniteat eum veteris vite. vt Aug. dicit in libro de penitentia. Alia vero est confessio peccatorum exterior que fit sacerdoti. et talis confessio non requiritur ante baptismum. Primo quidem quia talis confessio cum respiciat personam ministri pertinet ad penitentiam sacramentum. qd non requiritur ante baptismum qui est ianua omnium sacramentorum. Secundo quia confessio exterior que fit sacerdoti ordinatur ad hoc qd sacerdos pñtentiā absoluet a peccatis. r liget ad opa satisfactoria. que baptisatis non sunt imponenda. vt supra dictum est. nec etiam baptisati indigent remissione peccatorum p claves ecclesie. quib; omnia peccata remittuntur p baptismum. Tertio quia ipsa particularis pñtensio homini facta est penosa propter verecundiam confitentis. baptisato autem nulla exterior pena imponit. r iō a baptisatio non requirit pñtensio peccatorum specialis. sed sufficit generalis qd faciunt sicut utum ecclesie abrenuntiantes sabbane r oib; opib; eius. r hoc mō dicit quedam glo. Marti. ij. qd in baptismo iohannis exemplū daf baptisandis. cōfittendi peccata. r promittendi meliora. si qui tamen baptisandi ex deuotione sua peccata pñteri vellent esset eorū confessio audienda. non ad hoc qd satisfactio eis imponeret. sed ad hoc qd contra peccata plura eis specialis vite informatō tradat. ¶ Ad. i. qd dñs. qd in baptismo iohannis non remittebantur peccata. sed erat baptismus penitentie r iō accedentes ad illud baptismum penitenter pñtebantur peccata. vt sicut qualitatem peccatorum eis penitencia determinaret. sed

baptismus xpi est sine exteriori penitentia. vt dicit Ambro. vñ non est similis ratio. ¶ Ad. ij. vñ. qd baptisatio sufficit pñtensio interior deo facta. r etiam exterior general ad hoc qd dirigantur r misericordiam psequant. nec requiritur confessio specialis exterior. vt dictum est. ¶ Ad. ij. dicendum qd pñtensio est pars penitentie sacramentalis. qd non requiritur ante baptismum. vt dictum est. sed requiritur interioris penitentie virtus.

¶ Ad septimum sic procedit

Vides qd ex parte baptisati non requiritur intentio suscipiendi baptismum. Baptismus enim se habet sicut panes in sacramento. intentio autem non requiritur ex parte patientis sed ex parte agentis. qd videt qd ex parte baptisati non requiritur intentio suscipiendi baptismum. ¶ De. Si pretermittit id qd requiritur ad baptismum homo denuo baptisandus. sicut cum pretermittitur intentio siue inuocatio trinitatis. vt supra dictum est. Sed ex hoc non videtur aliquis denuo baptisandus qd intentionem non habebat suscipiendi baptismum. alioquin cum de intentione baptisati non constet quilibet posset petere se denuo baptisari propter intentionis defectum. non videt. qd intentio requiritur ex parte baptisati vt suscipiat sacramentum. ¶ De. Baptismus contra peccatum originale datur. sed originale peccatum contrahit sine intentione nascens. qd baptismus vt videt intentionem non requiritur ex parte baptisati. ¶ Sed contra est qd sicut ruz ecclesie sic baptisandi profitentur se petere ab ecclesia baptismum. per qd profitentur suam intentionem de susceptione sacramenti. ¶ In. vñ. qd per baptismum aliquis mori veteri vite peccati. r incipit quandam vite nouitatem. sicut in illud ad Ro. vi. Consepulti sumus christo per baptismum in mortem. vt quomodo christus resurrexit a mortuis ita r nos in nouitate vite ambulemus. r iō sicut ad hoc qd homo mori veteri vite requirit sicut Aug. in habente vsu liberi arbitrii voluntas. qua eius veteris vite peniteat. ita requirit voluntas qua intendat vite nouitatem. cuius principium est ipsa susceptio sacramenti. r iō ex parte baptisati requiritur voluntas siue intentio suscipiendi sacramentum. ¶ Ad. i. qd dñs. qd in iustificatione que fit per baptismum non est passio coacta sed voluntaria. r iō requiritur intentio recipiendi id qd ei datur. ¶ Ad. ij. vñ. qd si in adulto defuerit intentio suscipiendi sacramentum esset rebaptisandus. si tamen hoc non constaret esset dicendum. si non es baptisatus ego te baptiso. ¶ Ad. ij. vñ. qd baptismus ordinat non solum p originale peccatum. sed etiam p actualia. qd per voluntatem r intentionem causant.

¶ Ad octauum sic procedit

Vides qd fides requiritur ex parte baptisati. Sacramentum enim baptismi a xpo est institutum. sed xps formam baptismi tradens fides baptismum premitit dicens Marti. vl. Qui crediderit r baptisatus fuerit saluus erit. qd videt qd nisi sit fides non possit esse factum baptismi. ¶ De. Nihil frustra in sacramentis ecclesie agit. sed sicut ritum ecclesie qui accedit ad baptismum de fide interrogat cum dicitur credis in deum patrem omnipotentem. qd videtur qd fides ad baptismum requiritur. ¶ De. Ad baptismum requiritur intentio suscipiendi sacramentum. sed hoc non potest esse sine recta fide cum baptismus sit recte fidei factum et peum incorporantur homines christo. vt Aug. dicit in libro de baptismo puulorū hoc autem esse non potest sine

recta fide sicut illud ad Ephe. iij. Inhabitare spiritum per fidem in cordibus vestris. ergo videtur quod ille qui non habet rectam fidem non potest suscipere sacramentum baptismi.

Pre. Infidelitas est gravissimum peccatum ut in secunda parte habitum est. Sed permanentes in peccato non sunt baptisandi. Sed etiam nec permanentes in infidelitate. Sed contra est quod Gregorius scribens quiritio episcopo dicit ab antiquo patrum institutione didicimus ut qui apud bethaniam in trinitatis nomine baptisati sunt unctione crismatis aut impositione manus aut sola professione fidei ad sinum matris ecclesie revocentur. Hoc autem non esset si fides ex necessitate requireretur ad susceptionem baptismi.

Res. dicitur quod sic ex dictis patrum duo efficiuntur in anima per baptismum. scilicet character et gratia. dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. Uno modo sine quo gratia haberi non potest. quod est volumus effectus sacramenti. et hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad baptismum. quod sic dicitur ad Romanos. v. Justitia dei est per fidem iesu christi. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad baptismum. sine quo character baptismi imprimi non potest. et sic recta fides baptismi non requiritur ex necessitate ad baptismum. sicut nec recta fides baptismi. dummodo assint cetera que sunt de necessitate sacramenti. non enim sacramentum perficitur per iustitiam bonis dantis vel suscipientis baptismum. sed per virtutem dei.

Ad. i. dicitur quod dominus loquitur ibi de baptismo sicut quod dicitur ad salutem per gratiam iustificantem. quod quidem sine recta fide esse non potest et ideo signanter dicit. qui crediderit et baptisatus fuerit salvus erit.

Ad. ij. dicitur quod ecclesia intendit bonos baptisare ut emundentur a peccato. sicut illud Ezechiel. xxvij. Dic etiam ois fructus ut auferat peccatum. et ideo quod est de se non intendit dare baptismum nisi habentibus rectam fidem sine qua non est remissio peccatorum. et propter hoc interrogat ad baptismum accedentes an credant. si tamen sine recta fide aliquis baptismum suscipiat extra ecclesiam non percipit id ad suam salutem. unde Augustinus dicit ecclesia paradiso preparata indicat nobis quidem baptismum eius posse bonos in eis etiam foris accipere. sed salutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

Ad. iij. dicitur quod etiam non habens rectam fidem circa alios articulos potest habere rectam fidem circa sacramentum baptismi. et ita non impeditur quin possit habere rectam intentionem suscipiendi sacramentum baptismi. si tamen etiam circa hoc sacramentum nec recte sentiat sufficit ad percipiendum sacramentum generalis intentio. qua intendit suscipere baptismum sicut christus instituit. et sicut ecclesia tradidit.

Ad. iij. dicitur quod sicut sacramentum baptismi non est conferendum ei qui non vult ab alijs peccatis recedere ita nec ei qui non vult infidelitatem deserre. uterque tamen suscipit sacramentum si ei offerat licet non ad salutem.

Ad nonum sic procedit.

videtur quod pueri non sint baptisandi. In eo enim qui baptisatus requiritur intentio suscipiendi sacramentum. ut supra dictum est. Dummodo autem intentionem non possit puer habere. cum non habeant usum liberi arbitrii. Sed videtur quod non possint suscipere sacramentum baptismi.

Pre. Baptismus est fidei sacramentum. ut supra dictum est. sed pueri non habent fidem. que consistit in credentium voluntate. ut Augustinus dicit super Iobannem. Nec etiam potest dici quod salventur in fide parentum. quod quandoque parentes sunt infideles. et sic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Sed videtur quod pueri non possint baptisari.

Pre. i. Petrus. iij. dicit quod homines salvos facit baptismus. non carnis depositio

sordius. sed conscientie bone interrogatio in deum. Sed pueri neque conscientiam habent bonam vel malam. cum non habeant usum rationis. neque etiam convenienter ipsi interrogantur cum non intelligant. Sed non debent pueri baptisari.

Sed contra est quod Dionysius dicit vltima. ecclesie. bierat. divini nostri duces scilicet apostoli probaverunt infantantes recipi ad baptismum.

Res. dicitur quod sicut Apostolus dicit ad Romanos. vi. Si unius delicto mors regnavit per unum scilicet adam multo magis habundantiam gratie et nationis et iusticie accipientes in vita regnabunt per unum iesum christum. pueri autem ex peccato ad peccatum originale contrahunt. quod patet ex hoc quod sunt mortali transgressi. que per peccatum primi hominis in omnes peccata sunt. ut ibidem dicit Apostolus. unde multo magis pueri possunt per christum gratiam suscipere ut regnent in vita eterna. ipse autem dominus dicit Iobannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. unde necessarium fuit pueros baptisari. ut sicut per adam unam nationem incurrerunt natiendo ita per christum salutem consequantur renascendo. Sicut etiam proveniens pueros baptisari. ut a puericia nutriti in his que sunt christiane vite firmiter in ea perseverent. iuxta illud Proverbia. xij. Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea. et hanc rationem assignat Dionysius vltima. ecclesie. bierat.

Ad. i. dicitur quod regeneratio spiritualis que fit per baptismum quodammodo similis est natiuitati carnali quod ad hoc quod sic pueri in veteris matris uteris nutriti non per se ipsos nutrimentum accipiunt sed ex nutrimento matris sustentantur. ita etiam pueri non habent usum rationis quasi in utero matris ecclesie constituti non per se ipsos sed per actum ecclesie salutem suscipiunt unde Augustinus dicit in libro de peccatis et meritis et remissione mater ecclesia os maternum parulis prebet. ut sacris miltibus imbuantur. quod nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam. nec ore proprio confiteri ad salutem. si autem propterea recte fideles vocantur quia per fidem verba gestantur quodammodo profitentur cur etiam non penitentes habeant. cum per eorumdem verba gestantur dyabolo et huic seculo monstrant abrenunciare et eadem ratione possunt dici intendentes. non per actum proprie intentionis cum ipsi quandoque contra nitantur et plorent sed per actum eorum a quibus offeruntur.

Ad. ij. dicitur quod sicut Augustinus scribens bonifacio dicit in ecclesia saluatoris parvuli per alios creditur sicut ex alijs que in baptismo remittuntur peccata traxerit nec impeditur eorum salus si parentes sint infideles quod sicut dicit Augustinus eidem bonifacio scribens offerunt parvuli ad percipiendam gratiam spiritualem. non tamen ab eis quorum gestantur manibus quibus et ab ipsis si ipsi boni fideles sunt quam ab universa locietate sanctorum atque fidelium ab oibus namque offerri recte intelligunt quibus placet quod offeruntur et quorum charitate ad communionem sancti spiritus adiunguntur. infidelitas autem propriorum parentum etiam si eos post baptismum demoniorum sacrificijs imbuerent conentur pueris non nocet. quod ut Augustinus ibidem dicit puer semel generatus per aliorum voluntatem deinceps non potest vinculo aliene iniquitatis astringi. ubi nulla sua voluntate sentit. sicut illud Ezechiel. xvij. Sicut anima patris mea est et anima filij. anima que peccaverit ipsa morietur. sed ideo ex adhaerentia separata vivens. fides autem unius immo totius ecclesie parvulo prodest per operationem spiritus sancti. qui vivit ecclesiam. et bona unius alteri coicatur.

Ad. iij. dicitur quod sic pueri et

baptisat non p seipm sed p alios credit. ita no p seipsum sed p alios interrogat. et interrogati consentent fidem eccle in psona pueri qui huic fidei aggregat p fidei sacramentum conscientiam aut bonam consequit puer etiā in seipso non quidē actu sed habitu p grāz iustificantem

Ad decimū sic proceditur

Uidef q̄ pueri iudeoz vel etiam alioz infidelium sint baptisandi etiam in uicinis parentibus. **Magis.** n. debet homini subuenire contra periculū mortis eterne quam cōtra periculum mortis tpalis. sed puero in periculo mortis temporalis existenti ē subueniendum etiam si parentes p maliciam cōtra nitentur. ergo multo magis est subueniendū pueris infidelibz filijs cōtra periculum mortis eterne etiā in uicinis parentibus. **Pre.** Filij seruoꝝ sunt serui et in potestate dominoꝝ. sed iudei sunt serui regum et p̄ncipiū et quicūq; etiam alij infideles. ergo absq; omni iniuria possunt p̄ncipes xpianoz iudeoz filios baptisare vel alioꝝ seruoꝝ infidelibz facere baptisari. **Pre.** quilibet homo est magis dei a quo habet animam quam patris carnalis a quo habet corpus. non est ergo iniustū si pueri infidelibz filij parentibus carnalibus auferentur et p̄ baptismum cōsecrentur. **Sed cōtra est q̄ in decretis dist. xlv. ex concilio roletano sic dicitur de iudeis. p̄cipit sancta synodus nemini deinceps ad credendū vim inferre. non. n. tales inuiti saluandi sunt sed volentes ut integra sit forma iusticie.** **R̄.** d. q̄ pueri infidelium filij aut hnt vsum rōnis aut non hnt. Si aut habent iam quantū ad ea que sunt iuris diuini vel naturalis incipiunt sue potestatis esse. et ideo p̄pria voluntate possunt inuitis parentibus suscipere baptismum. sicut etiam matrimonij contrahere. et ideo tales licite p̄nt moueri et induci ad baptismum suscipiendū. Si vero nōdum hnt vsum liberi arbitrij fm ius naturale sūe sub cura parentum q̄ diu ipi sibi puidere non possunt. vñ etiam et de pueris antiquoz dicitur q̄ saluabant in fide parentum. et ideo contra iusticiam naturalē esset si tales pueri inuitis parentibus baptisarentur. sicut etiam si aliquis habens vsum rōnis baptisaretur inuitis. esset etiam periculum saluter filios infidelium baptisare. q̄ de facili ad infidelitatem redirent p̄pter naturalem affectum ad parētes. et ideo nō habet hoc ecclesie p̄suetudo q̄ filij infidelium in uicinis parentibus baptisarentur. **Ad. i.** ergo d. q̄ a morte corporali nō est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilitatis. pura si aliquis a suo iudice condemnēt ad mortem nullus debet eū violenter a morte eripere. vñ nec aliquis debet irrumperere ordinem iuris nature quo filius est sub cura patris ut eū liberet a periculo mortis eterne. **Ad. ij.** d. q̄ iudei sunt serui p̄ncipum seruitute ciuili. que nō excludit ordinem iuris naturalis vel diuini. **Ad. iij.** d. q̄ homo ordinat ad deum p̄ rōnem p̄ quam deum cognoscere p̄t. vñ puer ante q̄ vsum rōnis habeat naturalē ordine ordinat in deū p̄ rōnem parentū quoz cure naturaliter subiacet. et fm dispositionē eozū sunt circa ipm diuina agenda.

Ad undecimū sic pcedit.

Uidef q̄ in maternis vteris existentes possunt baptisari. **Efficacius est.** n. donum xpi ad salutem q̄ peccatum Ade ad damnationem. ut ap̄s dicit ad Roma. v. sed pueri in maternis vteris existentes damnant p̄pter peccatum ade. ergo multo magis saluari p̄nt et p̄ donum xpi quod quidez sit p̄ baptismum. ergo pueri in maternis vteris existentes

p̄nt baptisari. **Pre.** puer in vtero matris eius aliquid matris esse videt. sed baptisata matre baptisat quicquid est eius inra ipam et̄is. ergo videt q̄ baptisata matre baptisat puer in ipius vtero existens. **Pre.** mors eterna prior est q̄ mors corporalis. sed de duobus malis min⁹ malum eligendū est. Si ergo puer in vtero matris eius baptisari nō pot melius esset q̄ mater aperiret et puer inde eductus baptisaretur quam q̄ puer eternaliter damnaretur absq; baptisimo decedens. **Pre.** contigit q̄siq; q̄ aliq; p̄ pueri prius egredif. sicut legitur Gen. xxiij. q̄ pariente et dicitur in ipsa effusione infantis vnus protulit manum in qua obsteritrix ligauit cocanum dicens. iste egredietur prior illo vero manū trahente egredifus est alter. Quicq; autē in tali casu imminet periculum mortis. ergo videt q̄ illa p̄ debet baptisari puero adhuc in maternis vtero existente

Sed cōtra est quod Aug⁹. dicit in epla ad Bardanū. nemo renascif nisi prius nascat. sed baptismus est quedā spiritualis regeneratio. nō ergo debet aliquis baptisari p̄ usq; ex vtero nascat. **R̄.** d. q̄ ex necessitate baptismi est q̄ corpus baptisandi aliquo modo aqua abluat cum baptismus sit quedam ablutio vt supra dictum est. corpus autē infantis ante q̄ nascat ex vtero nō pot aliquo modo abluī aqua nisi forte dicat q̄ ablutio baptismalis qua corpus matris lauaf ad filium in ventre existentem pueniat. sed hoc nō pot esse. tum q̄ anima pueri ad cuius sanctificationem ordinat baptismus distincta ē ab anima matris tum quia corpus pueri animati iam ē formatum. et p̄ consequens a corpore matris distinctum. et ideo baptismus q̄ mater baptisat nō redundat in plem in vtero existentem vñ Aug⁹. dicit contra Julianū. Si ad matris corpus id quod in ea concipif p̄tinet ita vt eius pars imputet. nō baptisat infans cuius mater baptisata est aliquo mortis urgente periculo cum gestaret in vtero. nunc vero cum et ipse. infans baptisat nō vñq; ad maternū corpus cum esset in vtero pertinebat. et ita relinquit q̄ nullo modo et̄is res in vteris maternis baptisari p̄nt. **Ad. i.** ergo d. q̄ pueri in vteris maternis et̄is nondum p̄dierunt in lucem vt cum alijs hominibus vitam ducant. vñ nō p̄nt subijci actioni humane vt per eoz ministerium sacramenta recipiant ad salutem. p̄nt tamen subijci operationi dei apud quem viuunt vt quodam p̄uilegio gratie sanctificationem consequant. sicut patet de sanctificatione in vtero. **Ad. ij.** d. q̄ membrum interius matris est aliqd eius p̄ continuationem et vnionem materialis p̄tis ad totum. puer aut in vtero matris et̄is est aliquid eius p̄ colligatōnem quādam corp̄oz distinctoz vñ nō est similis rano. **Ad. iij.** d. q̄ nō sunt facienda mala vt eueniant bona vt dicitur ad Roma. iij. et ideo nō debet homo occidere matrem vt baptisat puerum. si t̄i mater mortua fuerit viuente puero in vtero a periti debet vt puer baptisat. **Ad. iij.** d. q̄ expectada est totalis egressio pueri ex vtero ad baptismū nisi mors imminet. Si t̄i primo caput egredif in quo fundant sensus debet baptisari periculo imminente et nō est postea rebaptisandus si eum p̄fecte nasci p̄tingat. **Et videt idem faciendū quocūq; alia pars egredif periculo imminente.** quia t̄i in nulla partū exteriorū integritas ita consistit sicut in capite videt quibusdā q̄ p̄pter dubiū quacūq; alia parte corp̄is abluta. puer post p̄ctā necessitatem sit baptisandus sub hac forma. si nō es baptisatus ego te baptiso.

Ad duodecimū sic pcedit

pp

Et dicitur quod furiosi et amentes non debeant baptisari. Et ad susceptionem. n. baptisimi requiritur intentio in eo qui baptisatur ut supra dictum est. sed furiosi et amentes cum careant usum rationis non possunt habere ordinatam intentionem ergo non debent baptisari. ¶ Pre. homo bruta animalia excedit in eo quod habet rationem. Sed furiosi et amentes non habent usum rationis et quibus etiam in eis non expectatur si cur in pueris. ergo videtur quod sicut bruta animalia non baptisantur. ita etiam nec tales furiosi et amentes debent baptisari. ¶ Pre. magis ligatus est usus rationis in furiosis vel amentibus quam in dormientibus. sed baptismus non confertur dari dormientibus. ergo nec debet dari amentibus et furiosis. ¶ Sed contra est quod Augustinus dicit. in q. con. sessio. de amico suo qui cum desperaret baptisatus est. et tamen baptismus in ipso efficaciam habuit unde et carentibus usu rationis aliqui baptismus dari debet. ¶ Res. dicitur quod circa amentes et furiosos est distinguendum. Quidam enim sunt ante natiuitatem tales. nulla habentes lucida intervalla in quibus etiam nullus usus rationis apparet. et dicitur talibus quantum ad baptismi susceptionem. idem iudicium videtur esse et de pueris qui baptisantur in fide ecclesie. ut supra dictum est. Alij vero sunt amentes qui ex sana mente quam habuerunt prius in amentiam ceciderunt. et tales sunt iudicandi secundum voluntatem quam habuerunt dum sane mentis existerent. et ideo si tunc apparuit in eis voluntas suscipiendi baptismum debet exhiberi eis in furia vel amentia constitutis etiam si tunc contradicunt. alioquin si nulla voluntas suscipiendi baptismum in eis apparuit dum sane mentis essent non sunt baptisandi. Quidam vero sunt et si a natiuitate fuerunt furiosi et amentes habent tamen lucida intervalla in quibus recta intentione atque ratione uti possunt. unde si tunc baptisari voluerunt etiam baptisari possunt in amentia constituti. et debet eis tunc sacramentum conferri si periculum timeatur. alioquin melius est ut tempus expectet in quo sunt sane mentis ad hoc quod deo ius suscipiant sacramentum. si autem tempore lucidi intervalli non appareat in eis voluntas suscipiendi baptismum baptisari non debent in amentia constituti. Quidam vero sunt qui et si non omnino sane mentis existant in tantum tamen ratione utuntur quod possunt de sua salute cogitare et intelligere sacramenti virtutem. et de talibus idem est iudicium sicut de his qui sane mentis existunt qui baptisantur volentes non inuiti. ¶ Ad. i. ergo dicitur quod amentes qui nunquam habuerunt nec habent usum rationis baptisantur ex intentione ecclesie sicut ex ritu ecclesie credunt et penitent. sicut supra de pueris dictum est. illi vero qui aliquo tempore habuerunt vel habent usum rationis secundum propriam intentionem baptisantur quam habent vel habuerunt tempore sane mentis. ¶ Ad. ij. dicitur quod furiosi vel amentes careant usu rationis per accidens. id est per aliquod impedimentum organi corporalis. non autem propter defectum anime rationalis sicut bruta animalia. unde non est de eis similis ratio. ¶ Ad. iij. dicitur quod dormientes non sunt baptisandi nisi periculum mortis imminet in quo casu baptisari debent si prius voluntas apparuit in eis suscipiendi baptismum. sic etiam de amentibus dictum est. sicut Augustinus narrat in. in q. confessio. de amico suo qui baptisatus est nesciens propter periculum mortis

Questio. LXIX.

Deinde considerandum est de effectibus baptismi. Et circa hoc queritur decem. Primo utrum per baptismum au-

ferantur omnia peccata. Secundo utrum per baptismum liberetur homo ab omni pena. Tertio utrum baptismus auferat penalitatem huius vite. Quarto utrum per baptismum conferatur homini gratia et virtutes. Quinto de effectibus virtutum qui per baptismum conferuntur. Sexto utrum paruuli in baptismo gratiam et virtutem accipiant. Septimo utrum per baptismum aperiatur baptisatis ianua regni celorum. Octavo utrum baptismus equalem effectum habeat in omnibus baptisatis. Nono utrum fictio impediat effectum baptismi. Decimo utrum recedente fictioe baptismus obtineat suum effectum.

Ad primum sic proceditur.

Videtur quod per baptismum non tollantur omnia peccata. Baptismus enim est quedam spiritalis regeneratio que contraponitur generationi carnali. sed per generationem carnalem homo contrahit solum originale peccatum. ergo per baptismum soluit solum originale peccatum. ¶ Pre. penitentia est sufficiens causa remissionis actualium peccatorum. Sed in adultis ante baptismum requiritur penitentia secundum illud Act. ij. penitentiam agite et baptisati unusquisque vestrum. ergo baptismus nihil circa remissionem peccatorum actualium operatur. ¶ Pre. diuersorum morborum diuersae sunt medicine. quia sicut Hieronymus dicit. non sanat oculum quod sanat calcaneum. Sed peccatum originale quod per baptismum tollitur est aliud peccati genus a peccato actuali. ergo non omnia peccata per baptismum tolluntur. ¶ Sed contra est quod dicitur Ezechiel. xxxvi. Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris. ¶ Res. dicitur quod sicut apostolus dicit ad Rom. vi. quicumque baptisati sumus in christo iesu in morte ipsius baptisati sumus. et postea concludit. ita et vos existimate mortuos quidem peccato. viventes autem deo in christo iesu domino nostro. ex quo patet quod homo mortuus venustati peccati et incipit vivere novitati gratie. omne autem peccatum pertinet ad pristinam vetustatem unde conueniens est quod omne peccatum per baptismum tollatur. ¶ Ad. i. ergo dicitur quod sicut dicit apostolus ad Rom. v. Peccatum autem non tamen potest quantum ad donum christi quod in baptismo percipitur. nam iudicium ex uno in condemnationem. gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Unde et Augustinus dicit in libro de baptismo paruulorum quod a regnante carne tantummodo contrahitur originale. regnante autem spiritu non originale sed etiam voluntarium fit remissio peccatorum. ¶ Ad. ij. dicitur quod nullius peccati remissio fieri potest. nisi per virtutem passionis christi. Unde et apostolus ad Hebr. ix. quod sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. unde motus voluntatis humane non sufficeret ad remissionem culpe nisi adesset fides passionis christi et pro situm participandi ipsam vel suscipiendi baptismum. vel subiuciendo se clavis ecclesie. et ideo quando aliquis adultus penitens ad baptismum accedit consequitur quidem remissionem omnium peccatorum ex proposito baptismi. perfectius autem ex reali susceptione baptismi. ¶ Ad. iij. dicitur quod ratio illa procedit de particularibus medicinis. baptisma autem operatur in virtute passionis christi que est vis medicina omnium peccatorum. et ideo per baptismum omnia peccata solvuntur.

Ad secundum sic proceditur.

Videtur quod per baptismum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicitur enim apostolus ad Rom. viij. que a deo sunt ordinata sunt. sed culpa non ordinatur nisi per penam ut Augustinus dicit

p baptismum nō tollit reatus pene pcedentium peccatorum
 ¶ Pre. Effectus sacramenti aliquam similitudinem habet
 cum ipso sacramento. qd sacramenta noue legis efficiunt qd
 figurant ut supra dictum ē. Sed ablutio baptismalis ha-
 bet quidem aliquam similitudinem cum ablutione macule
 nullam autē similitudinem habere videt cum subtractōe rea-
 tus pene. nō g̃ p baptismum tollit reatus pene. ¶ Pre.
 sublato reatu pene aliquis nō remanet dignus pena. et ita
 iniustus esset eum puniri. si ergo p baptismum tollitur rea-
 tus pene iniustum esset post baptismū suspendere latronē
 qui antea homicidium comisit. et ita p baptismum tollere
 tur rigor humane discipline quod est inconueniens. non
 ergo p baptismū tollit reatus pene. ¶ Sed contra ē. d̃q
 Ambro. dicit sup illud ad Roma. xi. sine penitentia sunt
 dona dei et vocatio. gratia inquit dei in baptismo omnia
 gratis donat. ¶ Rñ. ṽd. qd sicut supra dictum est p bap-
 tismum aliquis incorporat passioni et morti xpi. s̃m illud
 ad Roma. vi. si mortui sumus cum xpo credimus qd eni-
 am simul viuemus cum xpo. ex quo patet qd homini bap-
 tismo comunicat passio xpi ad remedium ac si ipse passus
 et mortuus esset. passio autem xpi sicut supra dictum est.
 est sufficiens satisfactio p omnibus peccatis omnium ho-
 minum. et ideo ille qui baptisat liberatur a reatu omnis pe-
 ne sibi debite p peccatis ac si ipse sufficienter satisfecisset p
 omnibus peccatis suis. ¶ Ad. i. ergo ṽd. qd quia pena pas-
 sionis xpi comunicat baptisato in quantum sit mem-
 brum xpi ac si ipse penam illam sustinuisset eius peccata re-
 manent ordinata per penam passionis xpi. ¶ Ad. ij. ṽd.
 qd aqua non solum abluet sed etiam refrigerat. et ita suo re-
 frigerio signat subtractionem in reatu pene. sicut sua emū-
 datione significat emundationem a culpa. ¶ Ad. iij. ṽd.
 qd in penis que iudicio humano inferunt non solum at-
 tendit qua pena sit homo dignus. sed etiam in quo sit ob-
 ligatus quo ad homines qui sunt lesi et scandalisati p pec-
 catum alicuius. et ideo licet homicida p baptismum libe-
 retur a reatu pene quo ad deum. remanet tamen adhuc ob-
 ligatus quo ad homines quos iustum est edificari de pe-
 na sicut sunt scandalisati de culpa. Pre tamen talis pos-
 set priniceps penam indulgere.

Ad tertium sic proceditur.

¶ Videt qd per baptismum debeant auferri penalitates p̃-
 nis vite. ¶ Et. n. dicit apostolus ad Roma. v. Donum xpi
 potentius est q̃ peccatum ade. Sed per peccatum ade ut
 ibidem dicit apostolus. mors in hunc mundum intrauit
 et p consequens omnes alie penalitates p̃nis vite. ergo
 multo magis p donum xpi quod in baptismo homo perci-
 pit a penalitatibus p̃nis vite debet liberari. ¶ Pre. Bap-
 tismus auferit et culpam originale et actualem. sicut sup̃
 dictum est. Sic autem auferit actualem culpam quod li-
 berat ab omni reatu pene consequentis actualem culpam
 ergo et liberat a penalitatibus p̃nis vite que sunt pena pec-
 cati originalis. ¶ Pre. remota causa remouet effectus.
 sed causa h̃ar penalitatum est peccatum originale qd tollit
 p baptismum. ergo non debent h̃m̃i penalitates rema-
 nere. ¶ Sed contra est qd sup̃ illud ad Roma. vi. destrua-
 tur corpus peccati dicit glo. p baptismum id agit ut ver-
 homo crucifigat et corpus peccati destruat non ita ut in
 ipso viuente carnis concupiscentia reserua innata repente
 assumat et non sit. sed ne oblit mortuo que inerat nato. et
 go pari rōe nec alie penalitates p baptismum tolluntur.
 ¶ Rñ. ṽd. qd baptismus habet virtutes auferendi penali-

tates p̃nis vite. non tñ eas auferit in p̃ni vita. sed eius
 tute auferent a iustis in resurrectione quādo mortale hoc
 induet immortalitatem. vt d̃. l. l. x. Et hoc rōnabili-
 ter. ¶ Primo quidem quia p baptismum homo incorporat
 xpo et efficit membrum eius vt sup̃ dictum est. et ideo con-
 ueniens est vt id agat in membro incorporato quod est
 actu in capite. xps autem a principio sue conceptionis fu-
 it plenus gratia et veritate. habuit tamen corpus passibile
 quod p passionem et mortem lesi ad vitam gloriosam resu-
 scitatum. vnde xpianus in baptismo gratiam consequi-
 tur q̃tum ad animam. habet tamen corpus passibile in q̃
 p xpo possit pati. sed tandem resuscitabit ad impassibilem
 vitam. vnde apostolus dicit ad Roma. viij. Qui suscita-
 uit iesum xpm a mortuis viuificabit et mortalia co rpa no-
 stra ppter inhabitantem spiritum eius in nobis. et. eodē
 heredes quidem dei. coheredes autem xpi. si tamen com-
 panimur vt et simul glorificemur. Secundo hoc est conue-
 niens ppter spirituale exercitium vt. s. contra concupiscenti-
 am et alias passibilitates pugnant homo victorie me-
 reat coronam accipe. vnde sup̃ illud ad Roma. vi. vt de-
 struas corpus peccati. dicit glo. si post baptismum vixerit
 homo in carne. habet in carne concupiscentiam cum qua
 pugnet et eam adiuuante deo super. in cuius figura d̃. iu-
 dicium. iij. he sunt gentes quas dominus dereliquit vt ex-
 tuderet in eis israel et postea discerent filij eoz certare
 cum hostibus et haberent consuetudinem p̃landi. Tertio
 hoc fuit conueniens ne homines ad baptismum accederēt
 ppter impassibilitatem p̃nis vite et non ppter gloriam vi-
 te eterne. vnde et apostolus dicit. i. Cor. xv. si in hac vita
 tñ in xpo sperantes sumus miserabiliores sumus omni-
 bus hominibus. ¶ Ad. i. ergo ṽd. qd sicut dicit glo. ad
 Roma. vi. sup̃ illud vt ultra non seruiamus peccato. sicut
 si aliquis accipiens hostem atrocissimum non statim in-
 terficiat eum sed patit eum cum dedecore et dolore aliquan-
 tulum viuere. ita et xps prius penam alligauit. in futuro
 autem pimet. ¶ Ad. ij. ṽd. qd sicut ibidem dicit glo. du-
 plex est pena peccati. iehennalis et temporalis. iehennal ē
 delectat xps vt eam non sentiant baptisati et vere peniten-
 tes. temporalem vero dum non penitus tulit. manet. n. fa-
 mes et sitis et mors sed regnum et dominium eius deiecit vt
 rez homo non timeat. et tandem in nouissimo eaz penitus
 exterminabit. ¶ Ad. iij. ṽd. qd sicut in secunda pie dictu
 est peccatum originale hoc modo pcessit qd p̃mo psona in-
 fecit naturam. postmodum vero natura infecit psonam.
 xpus vero conuerso ordine p̃us reparat id quod p̃sone est
 postmodum simul in omnibus reparat id quod nature
 est. et ideo culpam originale peccati et etiam penam cas-
 rentie visionis diuine que respiciunt psonam statim post
 baptismum tollit ab homine. sed penalitates p̃nis vite si-
 cut mors fames et sitis et alia huiusmodi respiciunt natu-
 ram ex cuius principis causant. pur est delectura origina-
 li iusticia. et ideo isti defectus nō tollent nisi in vltia repa-
 ratione nature p resurrectione et gloriā.

Ad quartum sic proceditur.

¶ Videt qd p baptismum non conferant homini gratia et
 virtutes. quia sicut supra dictum est. sacramenta noue legis
 efficiunt quod figurant. Sed p ablutionem baptismi sig-
 nificat emundatio anime a culpa. non autem informatio
 anime p gratiam et virtutes. videt ergo qd p baptismum
 non conferant homini gratia et virtutes. ¶ Pre. Illud
 quod iam aliquis adeptus est non indiget iterum suscipere
 ¶ Pp?

sed aliqui accedunt ad baptismum iam habentes gratiam
 & virtutes. sicut Act. x. legif. vir quidam erat in cesarea no
 mine cornelius centurio cohortis que dicitur yralica religio
 sua & timens deum qui tamen postea a Petro baptisatus
 est. non ergo p baptismum conferuntur gratie & virtutes
 Pre. virtus est habitus ad cuius rationem pertinet quod sit qua
 litas difficile mobilis p quam aliquis facilliter & delecta
 biliter opaf. sed post baptismum remanet in hominibus
 penitentia ad malum p quod tollit virtus & consequit diffi
 cultatem quis ad bonum quod est actus virtutis. ergo p
 baptismum non consequit homo gratiam & virtutes.
 Sed contra est quod apostolus dicit ad Eptum. iij. Sal
 vos nos fecit p lauacrum regenerationis. i. p baptismum.
 & renouationis spiritus sancti quem effudit in nos habu
 de. i. ad remissionem peccatorum & copiam virtutum. vt glo.
 ibidem exponit. Sic ergo in baptismo dat gratia spiritus
 sancti & copia virtutum. Rñ. dñ. qd sicut dicit Aug. in
 libro de baptismo paruulorum. ad hoc baptismus valet vt
 baptisati xpo incorporantur vt membra eius fiant. a capite au
 tem xpo in omnia membra eius gratie & virtutis plenu
 do veniunt. fm illud Joban. iij. de plenitudine eius om
 nes accepimus. vnde manifestum est qd per baptismum
 aliquis consequit gratiam & virtutes. Ad i. ergo dñ. qd
 sicut aqua baptismi p suam abluionem significat emun
 dationem culpe & p suum refrigerium significat liberationem
 nem a pena ita p naturalem claritatem significat splendo
 rem gratie & virtutum. Ad. ij. dñ. qd sicut dicitur est re
 missionem peccatorum aliquis consequit ante baptismum
 fm qd habet baptismum in in voto vel explicite vel impli
 cite. & tamen cum realiter suscipit baptismum fit plenus
 remissio quantum ad liberationem a tota pena. ita etiam
 ante baptismum cornelius & alij similes consequunt gra
 tiam & virtutes p fidem xpi & desiderium baptismi. im
 plicite vel explicite postmodum tamen in baptismo ma
 iorem copiam gratie & virtutum consequunt. Unde sup
 p illud ps. Sup aquam refectionis educavit me. dicit
 glo. per augmentum virtutis & bone operationis educauit
 in baptismo. Ad. iij. dñ. qd difficultas ad bonum & p
 nitas ad malum inveniunt in baptisatis non ppter dese
 ctum habitus virtutum. sed ppter concupiscentiam. que
 non tollit in baptismo sicut tamen per baptismum dimi
 nuit concupiscentia vt non dominet ita etiam diminuit vici
 os illoz ne homo ab his sup. f.

Ad quintum sic proceditur

Uidef qd inconuenienter attribuunt baptismum p effecti
 bus quidam actus virtutum. s. incorporatio ad xpm. illu
 minatio secundario. non. n. baptismus dat adulto nisi si
 deli. fm illud Marci vlt. Qui crediderit & baptisatus fu
 erit saluus erit. Sed p fidem aliquis incorporat xpo. fm
 illud ad Ephes. iij. habitare xpm p fidem in cordibus no
 stris ergo nullus baptisat nisi iam xpo incorporat. non er
 go est effectus baptismi incorporatio xpo. Pre. Illumi
 natio fit per doctrinam. fm illud ad Ephes. iij. Sibi om
 nium minimo data est gratia hęc illuminare omnes &c.
 sed doctrina pcedit baptismum in carnalino. non est er
 go effectus baptismi. Pre. Secunditas pertinet ad ge
 nerationem actiuam. sed per baptismum aliquis regen
 ratur spiritualiter. ergo secunditas non est effectus bap
 tismi. Sed contra est quod Augusti. dicit in libro de
 baptis. paru. ad hoc valet baptismus vt baptisati chri
 sto incorporentur. Diony. etiam. p. ca. ecclesia. bierat. ij.

luminaciones attribuit baptismum Et supet illud Psal.
 Super aquas refectionis educavit me dicit glo. qd anima
 peccatorum ariditate sterilis secundatur per baptismum
 Rñ. dñ. qd p baptismum aliquis generat in spiritali
 lem vitam que est propria fidelium xpi sicut apostolus dicit
 ad Gall. ij. qd autem nunc vivo in carne in fide vivo filij
 dei. vita autem non est nisi membrorum capiti vnitoz a quo
 sensum & motum suscipiunt. & ideo necesse est qd aliquis
 p baptismum xpo incorporat quasi membra ipsius. Sicut
 autem a capite naturali deriuant ad membra sensus. amo
 tus. ita & a capite spiritali quod est xps deriuat ad mem
 bra eius sensus spiritalis qui consistit in cognitione ve
 ritatis & motus spiritalis qui est p gratie influxum. Un
 de Joban. i. vidimus eum plenum gratie & veritatis. & d
 plenitudine eius nos omnes accepimus. & ideo consequens
 est qd baptisati illuminent a xpo circa cognitionem verita
 tis & fecundent ab eo fecunditate bonoz operum p gratie
 infusionem. Ad. i. ergo dñ. qd adulti prius credentes in
 xpm sunt ei incorporati mentaliter. sed si postmodum bap
 tissent incorporant ei quod ammodo corporaliter. s. p visi
 bile sacramentum sine cuius pposito nec mentaliter incor
 porari potuissent. Ad. ij. dñ. qd doctor illuminat exteri
 us p ministerium cathedrae. sed de us illuminat inter
 rius baptisatos pparans corda eoz ad recipiendam do
 ctrinam veritatis. fm illud Joban. vi. scriptum est in p
 phetis erunt omnes dociles dei. Ad. iij. dñ. qd effectus
 baptismi ponit fecunditas qua aliquis generat alios in chri
 sto. Sicut apostolus dicit. i. Cor. iij. In chriso iesu per
 euangelium vos genui.

Ad sextum sic proceditur

Uidef qd pueri in baptismo non consequunt gratiam &
 virtutes. Gratia. n. & virtutes non habent sine fide & cha
 ritate. sed fides vt Aug. dicit consistit in credentium vo
 luntate. & similiter etiam charitas consistit in diligentibus
 voluntate cuius vsum pueri non habent. & sic non habent
 fidem & charitatem. ergo pueri in baptismo gratiam &
 virtutes non recipiunt. Pre. Sup illud Joban. xij. ma
 iora horum faciet dicit Aug. qd vt ex impio iustus fiat in
 illo. sed no sine illo chrisus opaf. sed puer cu non habeat
 vsum liberi arbitrij non coopaf chriso ad suam iustifica
 tionem imo quandoq. posse remitt. ergo non iustificat
 p gratiam & virtutes. Pre. ad Roma. iij. dñ. ei qui no
 opaf credenti autem in eum qui iustificat impium repu
 tabit fides eius ad iusticiam fm ppositum gratie dei. S
 puer non est credens in eum qui iustificat impium. er
 go non consequit gratiam iustificantem neqz virtutes.
 Pre. Quod ex carnali intentione agit non videf habe
 re spiritalium effectum. Sed quandoqz pueri ad bap
 tismum deferuntur carnali intentione vt scz corporaliter sa
 nent. non ergo consequunt spiritalium effectum gratie &
 virtutum. Sed contra est quod Aug. dicit in encheri
 rion paruuli renascendo morunt illi peccato quod nascē
 do contraxerunt. & hoc etiam ad illos pertinet quod dicitur con
 sepulti sumus cum illo p baptismum in mortem. Sub
 ditur autem vt quomodo resurrexerit chrisus a mortuis
 p gratiam patris. ita & nos in nouitate vite ambulemus.
 sed nouitas vite est p gratiam & virtutes. ergo pueri con
 sequunt in baptismo gratiam & virtutes. Rñ. dñ. qd quida
 antiq. posuerunt qd pueri in baptismo no dantur gte & vtu
 tes. s. imprimis eis caracter chrisi. & virtute est ad pfectam

etatem puenerint sequuntur gratia et virtutes. Sed hoc patet esse falsum dupliciter. Primo quidem quod pueri sicut et adulti in baptismo efficiunt membra christi. vnde necesse est quod a capite recipientes influxum gratie et virtutis. Secundo quod pueri secundum hoc decedentes post baptismum non puenirent ad vitam eternam. et ita nihil profuisset eis ad salutem baptisatos fuisse. Causa autem erroris fuit quod nescierunt distinguere inter habitum et actum. et sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum crederent eos post baptismum nullatenus virtutem habere. sed ista impossibilitas operandi non accidit pueris ex defectu habitum sed ex impedimento corporali sicut et dormientes quibus habeatur habitus virtutum impediuntur ab actibus propter somnum. Ad. i. ergo dicitur quod fides et charitas persistunt in voluntate hominum. ita tamen quod habitus boni et aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis que in pueris. scilicet actus virtutum requirunt actum voluntatis qui non est in pueris. et hoc modo Augustinus dicit in libro de baptismo. puerum. quod puulum. et si nondum illa fides que in credentium voluntate persistit iam tamen ipsius fidei sacramentum quod. scilicet causat habitum in fidei fidelem facit. Ad. ii. dicitur quod sicut Augustinus in libro de charitate. Nemo ex aqua et spiritu sancto renascitur nisi volens quod non de puulis sed de adultis intelligendum est. Et sicut de adultis intelligendum est quod homo a seipso sine ipso non iustificatur. quod autem puuli baptisandi potest possunt virtutibus reluctantibus non eis imputatur quod nesciunt quid faciunt. ut nec facere vel deant. ut Augustinus dicit in libro de penitentia dei ad Dardanum. Ad. iii. dicitur quod sicut Augustinus dicit. puulimater ecclesia aliorum pedes accomodat ut veniant aliorum corda. ut credant aliorum lingua ut fateantur et ita pueri credunt. non pactum proprium sed per fidem ecclesie que eis comunicatur. et hac fidei virtute conferunt eis gratia et virtutes. Ad. iii. dicitur quod carnalis intentio deferentium pueros ad baptismum nihil eis nocet sicut nec culpa vnus nocet alteri nisi consentiat. Unde Augustinus dicit in epistola ad Bonifacium. Non illud te moueat quod quidam non ea fide ad baptismum percipiendum puulos ferunt ut gratia spiritali ad vitam eternam nascantur. sed hoc eos putat remedio corpoream reuertere vel recipere sanita tem. nihil. n. propterea illi non regenerantur quod non ab istis hac intentione offerunt.

Ad septimum sic proceditur

Quid est effectus baptismi non sit apertio regni celestis. Illud. n. quod aptum est non indiget apertione. scilicet ianua regni celestis est aperta per passionem christi. Unde Apoc. iij. dicitur post hoc vidi hostium magnum apertum in celo. non ergo effectus baptismi est apertio ianue regni celestis. Pre. baptismus in omni tempore quo institutum fuit habet suum effectum. Sed quidam baptisati sunt baptismum christi ante eius passionem. ut habet Joban. iij. quibus si nescirent essent introitus regni celestis non patebat. in quo nullus ante christum introiit. secundum illud Michae. ij. Ascendit pandes itur ante eos. non est ergo effectus baptismi apertio ianue regni celestis. Pre. Baptisati adhuc sunt obnoxii morti et alijs penalijs ianibus vite presentis ut supra dictum est. Sed nulli est apertus aditus regni celestis quod diu est obnoxiius pene. sicut patet de illis qui sunt in purgatorio. non ergo est effectus baptismi apertio ianue regni celestis. Sed contra est quod scriptum per illud Luce. iij. apertum est celum dicitur glo. beate. virtus hic baptismatis ostenditur de quo quisque cum egreditur regnum celestis ianua ei aperit. Contra. dicitur quod aperte ianua regni celestis est amouere impedimentum quo aliquis impeditur regnum celestis intrare. hoc autem impedimentum

est culpa et reatus pene. ostensum est autem supra quod per baptismum tollitur omnis culpa. et etiam omnis reatus pene tollitur. vnde sequens est effectus baptismi sit apertio regni celestis. Ad. i. ergo dicitur quod baptismus in tantum aperit baptisato ianua celestis regni in quantum incorporat eum passio in christi virtutem eius homini applicando. Ad. ii. dicitur quod quoniam passio christi nondum erat realiter perfecta sed solum in fide de credentium baptismus proportionabiliter causabat ianue apertionem. non quidem in re sed in spe. baptisati. n. tunc decedentes ex certa spe introitus regni celestis expectabant. Ad. iii. dicitur quod baptisatus non est obnoxiius morti et per naturalibus pntis vite propter reatum psonae sed propter statum nature. et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni celestis quando anima sepestat a corpore per mortem quasi iam p soluto eo quod nature debebat.

Ad octauum sic proceditur

Quid est effectus baptismi non habeat in omnibus equaliter effectum. Effectus. n. baptismi est remotio culpe. sed in quibusdam plura peccata tollit quam in alijs. nam in pueris solum tollit peccatum originale. in adultis etiam actus in quibusdam plura. in quibusdam vero pauciora. non ergo equaliter effectum habet baptismus in omnibus. Pre. Per baptismum conferuntur homini gratia et virtutes. sed quidam post baptismum videntur habere maiorem gratiam et perfectiorem virtutem quam alij baptisati. non ergo baptismus habet equaliter effectum in omnibus. Pre. Natura pntis per gratiam sicut materia per formam sed forma recipit in materia secundum eius capacitatem. cum ergo in quibusdam baptisatis etiam pueris sit maior capacitas naturalium quam in alijs. videtur quod quidam maiorem gratiam consequantur quam alij. Pre. quidam in baptismo consequuntur non solum spiritualem salutem sed etiam corporalem sicut patet de Constantino qui in baptismo mundatus est a lepra. non autem omnes infirmi corporalem salutem consequuntur in baptismo. ergo non habet equaliter effectum in omnibus. Sed contra est quod dicitur ad Ephes. iij. vna fides vnum baptismum. vniformis autem cause est vniformis effectus. ergo baptismus habet equaliter effectum in omnibus. Contra. dicitur quod duplex est baptismi effectus. vnus per se et alius per accidens. Per se qui dicitur effectus baptismi est id ad quod baptismus est institutus. scilicet ad generandum homines in spiritualem vitam. vnde de quia omnes pueri equaliter se habent ad baptismum. quia non in fide propria sed in fide ecclesie baptisant omnes equaliter effectum percipiunt in baptismo. adulti vero qui per propriam fidem ad baptismum accedunt non equaliter se habent ad baptismum. quidam. n. cum maiori. quidam cum minori deuotione ad baptismum accedunt. et ideo quidam plus quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris qui plus ei appropinquat licet ignis eorum de se equaliter ad omnes suum calorem effundat. Effectus autem baptismi per accidens est ad quem baptismus non ordinatur. sed diuina virtus hoc in baptismo miraculose operatur. sicut supra illud ad Romanos. vi. ut ultra non seruiamus peccato dicitur glo. non hoc proficit in baptismo nisi forte miraculo ineffabili creatoris ut lex peccati que est in membris presus extinguat. et talis effectus non equaliter suscipit ab omnibus baptisatis. etiam si eorum equaliter deuotione accedant sed dispensat homini effectus per ordinem puidencie diuine. Ad. i. ergo dicitur quod minima gratia baptismalis sufficiens est ad defendendum contra peccata. vnde

hoc nō ē ppter maiorem efficaciam baptismi q̄ in quibus-
 dam plura in quibusdam pauciora peccata soluit. sed p-
 pter conditionem subiecti quod in quolibet soluit quod-
 cumq; inuenit. ¶ Ad. ij. dō. q̄ hoc q̄ in baptisano ma-
 ior vel minor gratia apparet potest dupliciter contingere.
 Uno mō qz vnus in baptisano p̄cipit maiorem gratiam
 quā alius ppter maiorem deuotionem vt dictum ē. Alio
 mō quia etiam si equalem gratiam p̄cipiant non equali-
 ter ea vtunt. h̄ vnus studiosus in ea p̄ncipit alij ppter ne-
 gligentiam gratia dei deest. ¶ Ad. iij. dō. q̄ diuersa capa-
 citas in hominibus non ē ex diuersitate mentis que per
 baptismum renouat. cum omnes homines eiusdem sp̄ci
 exites in forma cōmunicant. sed ex diuersa dispositione
 corporis. secus autem ē in angelis qui differunt specie. et iō
 angelis danf dona gratuita s̄m diuersam capacitatem na-
 turalium. non autem hominibus. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sani-
 tas corporalis non ē p se effectus baptismi. sed ē quoddaz
 opus miraculosum diuine puidentie.

Ad nonum sic pceditur.

Videf q̄ fictio non impediatur effectum baptismi. Dic. nō
 apostolus ad gal. iij. quicunq; in x̄po baptisati estis x̄pm
 induistis. sed omnes qui baptismum x̄pi suscipiunt bap-
 tisant in x̄po. ergo omnes x̄pm induunt quod ē p̄cipere
 baptismi effectum et ita fictio non impedit baptismi effec-
 tum. ¶ De. in baptisano operat diuina virtus que p̄t
 voluntatem hominis mutare in bonum. sed effectus cau-
 se agentis nō p̄t impediri p id quod ab illa causa potest
 auferri. ergo fictio non p̄t impedire effectum baptismi.
 ¶ De. baptismi effectus ē grana cui peccatum opponit.
 sed multa sunt alia peccata grauiora quā fictio d̄ quibus
 non d̄ q̄ effectum baptismi impediunt. ergo neq; fictio
 baptismi effectum impedit. ¶ Sed contra est quod d̄.
 q̄ lapientia. i. spiritus sanctus discipline effugiet fictum.
 sed effectus baptismi ē a spiritu sancto. ergo fictio impedit
 effectum baptismi. ¶ Rñ. dō. q̄ sicut dicit Damas. deus
 non cogit hominem ad iusticiam et ideo ad hoc q̄ aliquis
 iustificet p baptismum requirit q̄ voluntas hominis am-
 plectat et baptismum et baptismi effectum. d̄ autem ali-
 quis fictus p hoc q̄ voluntas eius contradicit vel bap-
 tismo vel eius effectui. nam s̄m Aug. quattuor modis d̄
 aliquis fictus. Uno mō ille qui non credit cum tamē bap-
 tismus sit fidei sacramentum. Alio mō p hoc q̄ contem-
 nit ip̄m sacramentum. Tertio mō q̄ aliter celebrat ip̄m
 sacramentum non seruans ritum ecclesie. Quarto mō p
 hoc q̄ aliquis accedit in deuore. vnde manifestum est q̄
 fictio impedit effectum baptismi. ¶ Ad. i. ergo dō. q̄ ba-
 ptisati in x̄po potest intelligi dupliciter. Uno mō in x̄po
 id est in x̄pi conformitate. et sic quicunq; baptisati in x̄po
 conuertiuntur ei p fidem et charitatem x̄pm induunt p gra-
 tiam. Alio mō dicitur aliqui baptisati in x̄po in q̄ritu
 accipiunt x̄pi sacramentum. et sic omnes induunt x̄pm p
 configurationem characteris. non autem p conformitatem
 gratie. ¶ Ad. ij. dō. q̄ qñ deus voluntate hominis de ma-
 lo in bonum mutat tunc homo non accedit fictus. sed non
 lemp deus hoc facit nec ad hoc sacramentum ordinat vt
 de facto fiat aliquis non fictus. sed vt non fictus aliquis
 accedens iustificet. ¶ Ad. iij. dō. q̄ fictus d̄ aliquis ex eo
 q̄ demonstrat se aliquid velle quod non vult. quicunq;
 autem accedit ad baptismum ex hoc ip̄o ostendit se rectam fi-
 dem x̄pi habere et hoc sacramentum venerari et velle se ec-
 clesie conuerti et velle a peccato recedere. vñ quicunq;

peccato vult homo inherere si ad baptismum accedit fici-
 tus accedit quod ē in deuore accedere. sed hoc intelligendū
 ē de peccato mortali quod gratie contrariat. non autem d̄
 peccato veniali vnde fictio hic quodammodo includit omne
 peccatum mortale.

Ad decimū sic proceditur

Videf q̄ fictione recedente baptismus suum effectū non
 consequat. Opus. n. mortuum quod ē sine charitate non
 potest vnq; viuificari. sed ille qui fictus accedit ad bap-
 tismum recipit sacramentum sine charitate. ergo nunq; po-
 test viuificari hoc modo vt gratiam conferat. ¶ De. Fi-
 ctio videt esse fortior q̄ baptismus cum impediatur eius ef-
 fectum. sed fortius non tollit a debilitate. ergo fictio nō pec-
 catum non p̄t tolli p baptismum. et sic baptismus non
 consequit suum effectum. ¶ De. contingit q̄ aliquis fi-
 cre ad baptismum accedit et post baptismum multa pecca-
 ta committit que tamen post baptismum non tollent. qz
 baptismus tollit peccata p̄terita non futura. ergo bap-
 tismus nunq; consequit suum effectum qui ē remissio
 omnium peccatorum. ¶ Sed contra est quod Aug. dicit in
 libro de baptisano tūc valere incipit ad salutem baptismus
 cum illa fictio veraci confessione recesserit que corde i ma-
 licia vel sacrilegio p̄seuerante peccatorum absolutionem non
 sinebat fieri. ¶ Rñ. dō. q̄ sicut sup̄ dictum ē. baptismus
 est quedam spiritualis regeneratio. cum autem aliquid ge-
 nerat simul cum forma recipit effectum forme nisi sit ali-
 quid impediens quo remoto forma rei generate p̄ficit suū
 effectum. sicut simul cum corpore gratie generat mouet
 teozum nisi sit aliquid p̄hibens. quo remoto statim in-
 cipit moueri teozum. Et sicut quando aliquis baptisat ac-
 cipit characterem quasi formam et consequit p̄prium effe-
 ctum qui est gratia remittens omnia peccata. impedit au-
 tem quāq; p̄fectionem. vñ oportet q̄ ea remota p peniten-
 tiam baptismus statim consequat suum effectum. ¶ Ad
 i. ergo dō. q̄ sacramentum baptismi est opus rei et nō bo-
 minis. et ideo non est mortuum in ficto qui sine charita-
 te baptisat. ¶ Ad. ij. dō. q̄ fictio non remouet per bap-
 tismum sed p penitentiam qua remota baptismus auferit om-
 nem culpam et reatum omnium peccatorum p̄cedentium ba-
 ptismum et etiam simul existentium cum baptismum. ¶ Un-
 de Aug. dicit in lib. de baptisano. soluit bestem us d̄ies et
 quicquid sup̄est. soluit etiam ip̄a hora momentumq; ante
 baptismum in baptisano. teinceps autem continuo reus
 esse incipit. sic ad effectum baptismi consequendum cō-
 currit baptismus et penitentia sed baptismus sicut causa
 p se agens penitentia sicut causa p acciden. i. remouens
 p̄hibens. ¶ Ad. iij. dō. q̄ effectus baptismi non est tolle-
 re peccata futura sed p̄ntia vel p̄terita. et ideo recedente fi-
 ctione peccata sequentia remittuntur quidem sed p peniten-
 tiam non p baptismum. vñ non remittunt q̄ritum ad reat-
 um sicut peccata p̄cedentia baptismum.

Questio LXX.

Deinde p̄siderandum

est de p̄paratorijs ad baptismum. Et primo de
 p̄paratorio quod p̄cessit baptismum. i. de circū-
 cisione. Secundo de p̄paratorijs que currunt simul cū
 baptismum. i. de cathecismo et exorcismo. Circa primū que-
 runt quattuor. Primo vtr̄ circūcisio fuerit p̄paratoria ac fi-
 guratiua baptismi. Secundo d̄ institutione ipsius. Tertio
 de ritu eius. Quarto de effectu ipsius.

Ad primuz sic procedit

Uidef q̄ circuncisio nō fuit p̄parozia ⁊ figuratiua bap-
 tismi. Omnis n. figura habet aliquā similitudinē cum suo
 figurato. sed circuncisio nullā habet similitudinē cū bap-
 tismo. ergo videt q̄ nō fuerit p̄parozia ⁊ figuratiua bap-
 tismi. **Pre.** ap̄t̄olus dicit. i. **Cor. x.** de antiquis patribus
 loquens. q̄ omnes in nube ⁊ in mari baptisati sunt. non
 autem dicit q̄ in circuncisione baptisati sunt. ergo p̄tecto
 columne nubis ⁊ transitus maris rubri magis fuerunt p̄-
 parozia ad baptismum ⁊ figuratiua ipsius quā circuncisio
Pre. Sicut sup̄ dictum ē baptismus iohannis fuit p̄-
 parozia ad baptismum x̄pi. si ergo circuncisio fuit p̄pa-
 rozia ⁊ figuratiua bap̄tismo x̄pi videt q̄ baptismus iohā-
 nis fuit sup̄fluous quod ē inconueniens. non ergo circun-
 cisio fuit p̄parozia ⁊ figuratiua baptismi. **Sed** contra
 est quod ap̄t̄olus dicit ad **Coll. ij.** Circuncisi estis circun-
 cisione non manufacta in exspoliatione corp̄is carnis. sed
 circuncisione iesu x̄pi consepulti ei in bap̄tismo. **Rñ.**
 dō. q̄ baptismus d̄ sacramentum fidei in q̄tum. s. in ba-
 ptismo fit quedam fidei p̄fessio. ⁊ p̄ bap̄tismum aggrega-
 tur homo aggregationi fidelium. eadem autem est fides
 nostra ⁊ antiquoz patrum. s̄m illud ap̄t̄oli. **ij. Cor. iij.**
 habentes eundem spiritum fidei credimus. circuncisio au-
 tem erat quedam p̄fessio fidei. unde ⁊ p̄ circuncisione
 antiqui aggregabant collegio fidelium. vñ manifestum
 est q̄ circuncisio fuerit p̄parozia ad baptismum. ⁊ p̄figu-
 ratina ipsius s̄m q̄ antiquis patribus omnia in figura lu-
 turi contingebant. ut d̄. i. **Cor. x.** Sicut ⁊ fides eoz erat
 de futuro. **Ad. i.** ergo dō. q̄ circuncisio habebat similitu-
 dinem cum bap̄tismo q̄tum ad sp̄ualem bap̄tismi effec-
 tum. nam sicut p̄ circuncisione auferebat quedam car-
 nalis pellicula ita p̄ bap̄tismum homo spoliat a carnali cō-
 uersione. **Ad. ij.** dō. q̄ p̄tecto columne nubis ⁊ tran-
 situs maris rubri fuerunt quidem figure bap̄tismi nostri
 quo renascimur ex aqua signata p̄ mare rubrum ⁊ spiritu
 sancto signato p̄ columnam nubis. non tñ p̄ hoc fiebat ali-
 qua p̄fessio fidei sicut p̄ circuncisione. ⁊ ideo predicta
 duo erant tñ figure ⁊ non sacramenta. circuncisio autem
 erat sacramentum ⁊ p̄parozia ad baptismum. minus
 tñ exp̄sse figurans baptismum q̄tum ad exteriora quā p̄-
 dicta. ⁊ ideo ap̄t̄olus prius fecit mentionem de p̄dictis
 quā de circuncisione. **Ad. iij.** dō. q̄ baptismus iohā-
 nis fuit p̄parozia ad baptismum x̄pi q̄tum ad exerciti-
 um actus. sed circuncisio q̄tum ad p̄fessionem fidei que
 requirit in bap̄tismo. sicut sup̄ dictum ē.

Ad secundū sic procedit

Uidef q̄ circuncisio fuerit inconuenienter instituta. Si-
 cut. n. dicitur est in circuncisione fiebat quedam professio
 fidei. sed a peccato primi hominis nullus vnq̄ saluari po-
 tuit nisi p̄ fides passionis x̄pi. s̄m illud ad **Roma. iij.** que
 p̄posuit deus p̄piciatorem p̄ fidem in sanguine ipsius. er-
 go statim post peccatum primi hominis circuncisio insti-
 tuti debuit ⁊ non tpe abrahe. **Pre.** in circuncisione p̄fi-
 rebat homo obseruantiam veteris legis sicut in bap̄tismo
 p̄fitef homo obseruantiam noue legis. vñ ap̄t̄olus dicit
 ad **Gall. v.** Testifico omni homini circuncidenti se q̄m de-
 bitoz est vniuersę legis faciende. Sed legalis obseruantia
 non est tradita tempore abrahe sed tempore moysi. ergo in-
 conuenienter instituta est circuncisio tempore abrahe.
Pre. circuncisio fuit figuratiua ⁊ p̄paratiua bap̄tismi. s̄

baptismus exhibet omnibus populis. s̄m illud **Mathei**
 vlt. euntes docete omnes gentes bap̄tizantes eos. ergo cir-
 cuncisio non debuit institui vt obseruanda tñ ab vno po-
 pulo iudeoz. sed ab omnibus populis. **Pre.** carnalis
 circuncisio debet respondere spiritali sicut figura figurato.
 sed spiritalis circuncisio que fit p̄ x̄pm indifferenter cō-
 uenit vtriq̄ sexui. quia in x̄po iesa non est masculus ne-
 q̄ femina. vt d̄. ad **Coll. iij.** ergo inconuenienter est circun-
 cisio instituta que competit solis maribus. **Sed** cōtra
 est q̄ sicut legit **Gen. xij.** Circuncisio ē instituta a deo cu-
 ius p̄fecta sunt opa. **Rñ.** dō. q̄ sicut dictum ē circun-
 cisio erat p̄parozia ad baptismum. in q̄tum erat quedā p̄-
 fessio fidei x̄pi quā ⁊ nos in bap̄tismo p̄fitemur. inter an-
 tiquos autem patres primus abrahā. p̄missionem acce-
 pit de x̄po nascituro. cui dictum ē **Gen. xvij.** In semine
 tuo benedicent omnes gentes terre. ⁊ ip̄e primus se a so-
 cietate infidelium segregauit s̄m mandatum dñi dicen-
 tis sibi. Egredere de terra tua ⁊ de cognatione tua. ⁊ ideo
 conuenienter circuncisio fuit instituta in abrahā. **Ad**
 i. ergo dō. q̄ immediate post peccatum primi parentis p̄-
 p̄ter doctrinam ipsius ade qui plene instructus fuit de di-
 uinis adhuc fides ⁊ ratio naturalis vigeat in homine in
 tñ q̄ non oportebat determinari hominibz aliqua signa
 fidei ⁊ salutis. sed vnusquisq̄ p̄ suo libitu fidem suam p̄-
 fidentibus signis p̄stabat. sed circa tempus abrahe di-
 minuta erat fides pluribus ad ydolatriam declinantibus
 obscurata etiam erat ratio naturalis p̄ augmentum carni-
 lis concupiscentie vsq̄ ad peccatum contra naturam. Et
 ideo conuenienter tunc ⁊ non ante fuit instituta circun-
 cisio ad p̄fendum fidem ⁊ ad diminuendum carnalem cō-
 cupiscentiam. **Ad. ij.** dō. q̄ legalis obseruātia tradi nō
 debuit nisi a populo iam congregato ad bonum publicū
 vt in secunda pte dictum ē. populus autem fidelium con-
 gregandus erat aliquo signo sensibili quod ē necessariuz
 ad hoc q̄ homines in quacunq̄ religione adueniunt sicut
 dicit **Aug.** contra **Fauftum.** ⁊ ideo oportuit prius insti-
 tuti circuncisionem q̄ lex daret. illi autem patres qui fue-
 runt ante legem familias suas instruxerunt de rebus di-
 uinis p̄ modum paterne admonitionis. vñ ⁊ dominus di-
 xit ad abrahā scio q̄ p̄cepturus sis filio tuo ⁊ domui sue
 post se vt custodiant viam domini. **Ad. iij.** dō. q̄ bap-
 tismus in se continet p̄fectionem salutis ad quam deus
 omnes homines vocat. s̄m illud. i. **Timoth. ij.** Qui vult
 omnes homines saluos fieri. ⁊ ideo bap̄tismus omnibus
 populis p̄ponit. circuncisio autem non continebat p̄fectō-
 nem salutis. sed figurabat ip̄am vt fiendam p̄ x̄pm q̄ erat
 ex iudeoz populo nasciturus. ⁊ ideo illi soli populo data
 ē circuncisio. **Ad. iij.** dō. q̄ circuncisionis institutio est
 vt signum fidei abrahe qui credidit se patrem futurū x̄pi
 sibi p̄missi. ⁊ ideo conuenienter solis maribus compete-
 bat. Etiam peccatum originale contra quod specialiter cir-
 cuncisio ordinabat a patre trahit ⁊ non a matre vt in secu-
 da pte dictum ē. sed bap̄tismus continet virtutē x̄pi qui
 ē vltis salutis causa omnium ⁊ remissio omnium pctoz.

Ad tertuz sic proceditur

Uidef q̄ ritus circuncisionis nō fuerit conueniens. Cir-
 cuncisio n. sicut dictum ē fidei quedā p̄fessio ē. sed fides i-
 vi apprehensiuā consistit cuius opariones maxime apparent
 in capite. ergo magis debuit signum circuncisionis dari i-
 capite q̄ in membro generationis. **Pre.** ad vsum sa-
 cramentoz sumimus ea quoz ē cōmuniō vltis. sicut aquā

sionem p̄stibat se suscipere tales fides. vel aduersus p̄ se vel
 alius p̄ puulis. vñ ⁊ apostolus dicit ad Ro. iij. q̄ abra-
 ham accepit signum circuncisionis signaculum fidei ius-
 sticie. quia. s. iusticia ex fide erat signata non ex circuncisio-
 ne signante. Et quia baptismus op̄at instrumentaliter i
 virtute passionis x̄pi non autem circuncisio. ideo bap̄ti-
 smus imprimat caracterem in corpore hominem x̄po ⁊
 copiosiorē gratiam confert q̄ circuncisio. maior. n. ē ef-
 fectus rei p̄ntis quā sp̄i. Ad. i. ergo dō. q̄ rō illa p̄cede-
 ret si ex circuncisio esset iusticia aliter quā p̄ fidem passi-
 onis x̄pi. Ad. ij. dō. q̄ sicut q̄n institutionem circuncisio-
 nis fides x̄pi futuri iustificabat tam pueros q̄ adultos.
 ita etiam circuncisio data. sed antea non requirebat ali-
 quod signum p̄testatum huius fidei quia nondū om̄ia
 fideles seorsum ab infidelibus ceperant adunari ad cultū
 dei. p̄babile tamen est q̄ parentes fideles p̄ paruula nati-
 tū ⁊ maxime in piculo existentiū aliquas p̄ces deo fun-
 derent vel aliquā benedictionem eis adhiberent. quod e-
 rat quoddam signaculum fidei. sicut adulti p̄ seip̄s p̄es-
 ces ⁊ sacrificia offerebant. Ad. iij. dō. q̄ populus in de-
 se rto p̄mittens mandatum circuncisionis excubabat tur-
 rum quia nesciebant quando castra monebant. tū quia
 vt dicit Damasc. non necesse erat eos aliquod signum di-
 stinctionis habere q̄n seorsum ab alijs ppl̄is habitabant
 Et tñ vt Aug. dicit. inobedientiam incurrebant quo ex
 contemptu p̄mittentibus. videtur. n. q̄ nulli in circuncisi-
 onis fuerunt in deserto. quia vt dicit in ps. non erat i tri-
 buto eorum in infirmis. sed illi vident mortui in deserto qui
 fuerant in egypto circuncisi. Si tamen aliqui ibi in circun-
 cisionis mortui sunt eadem ratio est de eis ⁊ de his q̄ mori-
 ebant ante circuncisionis institutionem. Quod etiam
 de pueris intelligendum qui moriebant ante octauū diē
 tempe legis. Ad. iij. dō. q̄ in circuncisio aufereba-
 tur originale peccatum ex parte p̄sone. remanebat tamen
 impedimentum intrandi in regnum celoꝝ ex parte totius
 nature quod fuit sublatum p̄ passionem x̄pi. ideo etiam
 baptismus ante x̄pi passionem non introducebat in reg-
 num. sed circuncisio si haberet locum post passionem x̄pi
 induceret in regnum. Ad. v. dō. q̄ adulti quando cir-
 cuncidebant consequentem remissionem non solum origi-
 nalis sed etiam actualium peccatoꝝ. non tamen ita q̄ si
 terarentur ab omni reatu pene sicut fit in baptismo in quo
 confertur copiosior gratia.

Questio. LXXI.

Deinde considerandum

est de p̄paratorijs que simul concurrunt cum
 baptismo. Et circa hoc querunt q̄tuor. Pri-
 mo vtrum catholicismus debeat p̄cedere baptismū. Secūdo
 vtrum baptismū debeat p̄cedere exorcismus. Tertio vtrum ea
 que agunt in catholicismo ⁊ exorcismo aliquid efficiant vel
 solum significant. Quarto vtrum baptisandi debeant cathyzi-
 fari vel exorcisari p̄ sacerdotes.

Ad primum sic procedit

Vides q̄ catholicismus nō debeat p̄cedere baptismū. Per
 baptismum. n. regenerantur homines ad vitam sp̄ialem.
 sed prius accipit homo vitam quā doctrinam. non ergo
 prius debet homo catholicisari. i. doc. rī quā baptisari. ⁊
 Pre. Baptismus exhibet non solum adultis sed etiā pue-
 ris qui non sunt doctrine p̄ceptibiles. eo q̄ non hnt vsuz
 rationis. ergo ridiculum est eos catholicisari. Pre. in ca-

thecismo confitetur cathesizatus suam fidem. Confiteri au-
 tem suam fidem non potest puer neq̄ p̄ seip̄m neq̄ etiaz
 alius p̄ eo. tum quia nullus potest alium ad aliquid obli-
 gare. tum quia non potest aliquis scire vtrum puer cum
 ad legitimam etatem puenerit assentiat fidei. non ergo
 debet catholicismus p̄cedere baptismum. Sed contra ē
 quod Rabanus dicit de institutione clericorū ante bap̄tis-
 mum cathesizandi debet hominem puenerit officium. vt
 fidei primum catholicismus accipiat rudimentū. Rñ.
 dō. q̄ sicut supra dictum est. baptismus est fid. i. sacramē
 cum sit quedam p̄fessio fidei x̄piane. ad hoc q̄ aliquis fi-
 dem accipiat requirit q̄ de fide instruat. s̄m illud ad Ro-
 ma. x. Quomō credent quem non audierunt ⁊ quomodo
 autem audient sine p̄dicante? ⁊ ideo ante baptismum con-
 uenienter p̄cedit catholicismus. vñ ⁊ dominus p̄ceptum
 baptisandi discipulis tradens p̄mittit doctrinam bap̄tis-
 mo dicens. euntes docete omnes gentes baptisantes eos
 ⁊c. Ad. i. ergo dō. q̄ vita gracie in qua regenerat ali-
 quis p̄supponit vitam nature rationalis in qua potest ho-
 mo particeps esse doctrine. Ad. ij. dō. q̄ sicut mater ec-
 clesia vt supra dictum est accommodat pueris baptisandis
 alioꝝ pedes vt veniant ⁊ alioꝝ coz vt credant. ita ⁊ ac-
 comodat eis alioꝝ aures vt audiant. ⁊ intellectum vt in-
 struant. ⁊ ideo eadem ratione sunt cathesizandi qua sunt
 baptisandi. Ad. iij. dō. q̄ ille qui p̄ puero baptisando
 rñdet credo non p̄dicat puer creditur q̄ ad annos legitti-
 mos puenerit alioquin diceret credet sed p̄stet fidem ec-
 clesie in p̄sone pueri cui cōicrat. cuius factm ei attribuit ⁊
 ad quam obligat p̄ alium in his que sunt de necessitate
 salutis. Similiter etiam paterius p̄ puero respondens.
 p̄mittit se operam datur ad hoc q̄ puer credat. qd̄ tñ nō
 sufficeret in adultis vsuz rōis hntibz.

Ad secundū sic procedit.

Vides q̄ exorcismus non debeat p̄cedere baptismum. Ex-
 orismus. n. est contra en erguminos. i. arcepticios ordi-
 natus. sed non omnes sunt tales. ergo exorcismus non de-
 bet p̄cedere baptismum. Pre. q̄d̄u homo subiacet pec-
 cato dyabolus in eo potestatem habet. ideo dicit Jobānes
 qui facit peccatum suus est peccati. sed peccatum tollitur
 p̄ baptismum. non ergo ante baptismum sunt homines
 exorcisandi. Pre. ad arcendum demonum potestatem
 est introducta aqua benedicta. non ergo ad hoc oportebat
 aliud remedium adhiberi per exorcismum. Sed cōtra
 est qd̄ dicit Celestinus papa. siue puuli siue iuuenes ad
 regenerationis veniāt factm nō prius fontem vite ad eāt
 quā exorcismis ⁊ exsufflationibz clericorū sp̄is immu-
 dus ab eis abiciat. Rñ. dō. q̄ quicumq̄ opus aliquod
 sufficienter facere p̄ponit prius remouet impedimenta sui
 operis. vt dicit Hiero. iij. Nouate vobis nouale ⁊ nolite se-
 dere super spinas. dyabolus autem hostis est humane sa-
 lutis que homini per baptismum acquiritur. ⁊ habet potes-
 tatem aliquam in homine ex hoc ip̄o q̄ subditur origina-
 li peccato vel etiam actuali. vnde etiam conuenienter an-
 te baptismum expelluntur demones per exorcismos ne sa-
 lutem hominis impediāt. quam quidem expulsionem
 signat sufflatio. Benedictio autem cum manus imposi-
 tione p̄cludit expulsio viam ne redire possit. Sal au-
 tem in os missum ⁊ narium ⁊ aurium sputo linitio. signi-
 ficat receptionem doctrine fidei quantum ad aures. ⁊ ap-
 probationem quantum ad nares. ⁊ confessionem q̄rum
 ad os. Alei autem p̄ncipio significat p̄titudinem homi-
 nis

torio. Sed contra est quod Nicolaus papa dicit carbe-
 cismi baprisandoy a sacerdotibz vniuscuiusqz ecclie fieri
 pnt. Enam Grego. sup' Eccl. dicit. sacerdotes cum per
 exorcismi gratiam manibz credentibus imponunt quid
 aliud faciunt nisi qd demonia eijciunt. **Rñ.** dñ. qd mini-
 stri compant ad sacerdotem sicut secundarium et instrumē-
 tale agens ad principale vt indicat ipm nomen ministri.
 agens autem secundarium non agit sine principali agen-
 te in opando. Qto autem opatio est potior tanto princi-
 pale agens indiget potioribus ministris. potior autem ē
 opatio sacerdotis in quantum confert ipm sacramentum
 quā in pparatoz ad sacramentum. et ideo sup' ministri
 stri qui dicunt dyacones cooperant sacerdoti in ipa col-
 latione sacramentoy. Dicit. n. **Ido.** ad dyaconum. pri-
 net assistere sacerdoti bus et ministrare in omnibus que
 agunt in sacra mentis xpi. in baprisino. s. in crismate pate-
 na et calice. inferiores autem ministri cooperant sacerdoti
 in his que sunt pparatoria ad sacramentum. sicut lectores
 in cathedra exorciste in exorcismo. **Ad. i.** ergo dñ. qd
 ministri sup' immundos ministrabunt operationem mi-
 nisterialem et quasi instrumentalem. sed sacerdos princi-
 palem. **Ad. ij.** dñ. qd lectores et exorciste habēt officiu
 carhezisandi et exorcisandi non quidem principaliter sed
 sicut in his sacerdoti ministrantes. **Ad. iij.** dñ. qd mul-
 tipler est instructio. Una conuersiua ad fidem. quā Dio-
 ny. attribuit epō. v. c. ecclia. hierar. et pot' competere cuili-
 bet p'dicatori vel etiam cuilibet fidei. Secunda est instru-
 ctio qua quis erudit de fidei rudimentis et qualiter se de-
 beat habere in susceptōne sacramentoy. et hoc prinet secun-
 dario ad ministros. principaliter autem ad sacerdotes.
 Terna est instructio de conuersatione xpiane vite. et hec p-
 rinet ad parrinos. Quarta est instructio de pfundis my-
 sterijs fidei et pfectione xpiane vite. et hec ex officio prinet
 ad episcopos.

Questio LXXII

Consequenter consi-

derandum ē de sacramento confirmationis.
 Et circa hoc querunt duodecim. Primo vtz
 confirmatio sit sacramentum. Secundo de materia eius
 Tertio vtrum sit de necessitate sacramenti qd crisma prius
 fuerit pepm consecratum. Quarto de forma ipsi. Quin-
 to vtrum imprimat caracterem. Sexto vtrum caracter cō-
 firmationis p'supponat caracterem baprismalem. Septi-
 mo vtrum conferat gratiam. Octavo cui comperat reci-
 pere hoc sacramentum. Nono in qua parte. Decimo vtz
 requirat aliquis qui teneat confirmandum. Undecimo
 vtrum hoc sacramentum p' solos epōs det. Duodecimo
 de ritu eius.

Ad primum sic procedit

videt qd confirmatio non sit sacramentum. Sacramen-
 tum. n. ex diuina institutione efficaciam habet sicut supra
 dictum est. sed confirmatio non legit a xpo instituta ergo
 non est sacramentum. **Pre.** Sacramenta noue legis i
 veteri testamento p'figurata fuerunt. vt apostolus dicit. i.
 ad Cor. x. qd omnes in moyse baprisati sunt in nube et in
 mari. et omnes eandem spiritualem escam māduca uerit
 et omnes eundem potum spiritualem biberunt. sed confir-
 matio non fuit p'figurata in veteri testamento. ergo non ē
 sacramentum. **Pre.** Sacramenta sunt necessaria ad sa-
 lutem. sed sine confirmatione aliqui saluant. ergo confir-

matio non est sacramentū. **Pre.** p' omnia sacramenta
 eccle homo xpo conformat qui ē sacramentoy actor. sed p
 confirmationē homo xpo pformari nō pot. qui non legit
 esse pformatus. **Sed cōtra ē qd Melchisedes papa scri-
 bit hyspaniaz epō de his sup' quibus rogatis nos vō
 informati. i. vtrum maius sit sacramentum manus im-
 positio epōz an baprisimus scitote vtrūqz magnum ēē sa-
 cramentum. **Rñ.** dñ. qd sacramenta noue legis ordi-
 nant ad speciales effectus gratie. vbi ergo est specialis effe-
 ctus gratie ibi ordinat speciale sacramentū. quia vero sen-
 sibilia et corporalia gerunt spiritualium et intelligibiliū
 similitudinem ex his que in vita corporali agunt p'cipe po-
 sumus quod in spiritali vita speciale existat. im manifestū
 est autem qd in vita corporali specialis quedam pfectio ē qd
 homo ad perfectam etatem pueniat et pfectas actiones ho-
 minis agere possit. Cū apostolus dicit. i. Cor. xij. cuz aut
 effectus sum vir euacuui que erant paruuli et inde etiaz
 est qd p'eter morum generationis quo aliquis accipit vit-
 tam corporalem est morus augmētū quo aliquis pducit
 ad pfectam etatem. sic ergo et vitam spiritualem homo ac-
 cipit p baprisimum qui est spiritalis regeneratio. in con-
 firmatione autem homo accipit quasi quādam etatem p-
 fectam spiritalis vite. Cū Melchisedes papa dicit. spi-
 ritus sanctus qui super aquas baprisimi salutifero descendit
 lapsu. in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam. in
 confirmatione augmētum pstat ad gratiam. in baprisimo
 regeneramur ad vitam post baprisimū roboramur. et iō ma-
 nifestū ē qd pfirmatio ē spale factm. **Ad. i.** g. dñ. qd circa
 institutionem huius sacramenti ē triplex opinio. Quidā
 em dixerunt qd hoc sacramentū nec fuit institutum a xpo
 nec ab alijs. sed postea pcessu p'p'is in quodā p'lio. Alij ve-
 ro dixerūt qd fuit institutū ab aplis. Sed hoc non pot' eē
 qd instituere nouū factm prinet ad potestatem excellentie
 que comperit soli xpo. Et ideo dñ. est qd xps instituit hoc
 sacramentum non exhibendo sed p'mittendo. s'm illud Jo-
 han. xvi. Nisi ego abiero pactus nō veniet ad vōs. et hoc
 ideo quia in hoc factō daf plenitudo spiritus sancti q nō
 erat vanda ante xpi resurrectionem et ascensionem. s'm al-
 lud Joban. xij. nondum erat spiritus datus. quia Iesus
 nondum erat glorificatus. **Ad. ij.** dñ. qd confirmatio ē
 sacramentum plenitudinis gratie. et ideo non potuit ba-
 bere aliquid respondens in veteri lege quia nihil ad perfe-
 ctum adduxit lex. vt dñ ad Hebr. vij. **Ad. iij.** dñ. qd si-
 cut sup' dictum ē omnia sacramenta sunt aequaliter ne-
 cessaria ad salutem. sed quedam sine quibus non est sal-
 tus. quedam vero sicut que operant ad perfectionem salu-
 tis. et hoc modo confirmatio ē de necessitate salutis. qm
 em sine ea possit esse salus p'mmodo non p'fermittat et
 contemptu sacramenti. **Ad. iij.** dñ. qd illi qui confirma-
 tionem accipiunt que ē sacramentum plenitudinis gra-
 tie xpo conformant in q'tum ipse a primo instanti sue con-
 ceptionis fuit plenus gratie et veritatis. vt dñ Joban. i.
 que quidem plenitudo declarata est in baprisimo quando
 spiritus sanctus descendit corporali specie super eum. vnde
 et Luc. iij. dicitur. qd Iesus plenus spiritu sancto regres-
 sus est a iordane. non autem conueniebat dignitati cbr-
 sti qui est sacramentoy actor vt a sacramento plenitudinē
 gratie acciperet.**

Ad scdm sic proceditur

videtur qd crisma non sit conueniens materia huius sac-
 menti. Hoc. n. factm vt dicitur ē institutū ē a xpo p'mittēte

discipulis spiritus sancti. sed ipse misit eis spiritus sancti absque
 crismatis unctio. ipsi etiam apostoli hoc sacramentum con-
 ferebant per solam manus impositionem absque crismate. dicitur
 Act. viij. quod apostoli imponebant manus super baptizatos. et
 accipiebant spiritus sanctum. ergo crisma non est materia huius
 sacramenti. quia materia est de necessitate sacramen-
 ti. **De confirmatione** proficit quodammodo sacramentum bap-
 tismi licet super dictum est. et ita debet ei conformari sicut per-
 fectio perfectibili. Sed in baptismo est materia simplex ele-
 mentum. scilicet aqua. ergo huius sacramenti non est conveni-
 ens materia crisma quod conficitur ex oleo et balsamo. **De oleo**
 assumitur ad materiam huius sacramenti ad
 unguendum. sed quolibet oleo potest fieri unctio. puta oleo
 quod fit ex nucibus et ex quibuscunque alijs rebus. non ergo
 solum oliuarum debet assumi ad huiusmodi sacramentum. **De aqua**
 super dictum est quod aqua sumitur ut materia ad bap-
 tizandum quia ubique de facili inuenitur. sed oleum oliuarum non
 ubique inuenitur et multominus balsamum. non ergo crisma
 quod ex his conficitur est conveniens materia huius sacra-
 menti. **Sed contra** est quod Gregorius dicit in registro
 presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro
 crismate non presumant. ergo crisma est materia huius
 sacramenti. **Item** dicitur quod crisma est conveniens materia
 huius sacramenti. sicut in dicto est in hoc sacramente da-
 tur plenitudo spiritus sancti ad robur spirituale quod con-
 perit perfecte etiam homo autem cum ad perfectam etatem
 pervenerit incipit iam communicare actiones suas ad alios
 antea vero quasi singulariter sibi ipse vivit. gratia vero spi-
 ritus sancti in oleo designatur. unde christus dicit esse unctus oleo
 leticie propter plenitudinem spiritus sancti quam habuit. et
 ideo oleum competit materie huius sacramenti. Admissi
 est autem balsamum propter fragrantiam odoris que redit
 dat ad alios. **Item** apostolus dicit. **Cor. ij.** christi boni odor
 sumus. et licet multa alia sint odori feratim precipue acci-
 pit balsamum propter hoc quod habet proprium odorem. et quod
 etiam incorruptionem prestat. unde **Ecclesia. xxiij.** dicitur quod
 si balsamum non mixtum odor meus. **Ad. i.** ergo dicitur
 quod christus et potestate quam habet in sacramentis contulit apo-
 stolis rem huius sacramenti. id est plenitudinem spiritus san-
 cti sine sacramento. eo quod ipsi primitias spiritus sancti acce-
 perunt. sicut dicitur **Rom. a. viij.** nihilominus tamen aliquid
 conforme materie huius sacramenti exhibitum fuit apo-
 stolis sensibiliter in collatione spiritus sancti. quod spiritus
 sanctus sensibiliter super eos descendit in specie ignis. ad
 eandem significationem refertur ad quam refertur oleum ni-
 si quod ignis habet vim activam oleum autem vim passivam.
 in quantum est materia in fomentum ignis et hoc satis con-
 petebat. nam per apostolos gratia spiritus sancti erat ad ali-
 os derivanda. **Super apostolos** etiam spiritus sanctus des-
 cendit in figura lingue quod ad idem refertur significandum
 quod significat balsamum nisi quod lingua per locutionem est
 communicativa ad alterum balsamum vero per odorem. quia
 sancti apostoli replebantur spiritu sancto ut fidei doctores.
 alij vero doctores ut cooperatores eorum que pertinent ad edifi-
 cationem fidelium. **Sicut** autem ad impositionem manus
 apostolorum etiam ad eorum predicationem descendebat pleni-
 tudo spiritus sancti super fideles sub visibilibus linguis.
 sicut a principio descendebat super apostolos. unde petrus di-
 citur **Act. xi.** cum cepissem loqui cecidit spiritus sanctus super
 eos sicut et in nos in initio. et ideo non erat necessaria sen-
 sibilis materia sacramenti ubi sensibilia signa miraculo-
 se exhibebantur divinitus. **Utebantur** tamen apostoli crismate in ex-

hibitione sacramenti quoniam huiusmodi visibilia signa non exhibebantur
 Dicitur enim **Dionys. iij. c. ecclesia. hierar.** est quedam perfectiva
 operatio quam duces nostri. scilicet apostoli crismate hostiam no-
 minant. **Ad. ij. dicitur.** quod baptismus datus est ad spirituales vi-
 tam simpliciter consequendam. et ideo competit illi sacra-
 mento materia simplex. sed hoc sacramentum datus est ad ple-
 nitudinem consequendam spiritus sancti cuius est multi-
 formis operatio. **Item** illud **Sap. vij.** est autem in illa spiri-
 tus sanctus unicus multiplex. et **ij. Cor. xij.** dicitur divisiones
 gratiarum sunt idem autem spiritus. et ideo convenien-
 ter huius sacramenti est materia composita. **Ad. ij. dicitur.**
 quod proprietates olei quibus significatur spiritus sanctus ma-
 gis inveniuntur in oleo oliuarum quam in quocunque alio oleo
 unde et ipsa oliua semper frondibus virens virorem et mi-
 sericordiam spiritus sancti significat. **Hoc** etiam oleum pro-
 prie dicitur oleum et maxime habet in usu ubi haberi potest. quod
 liber autem alius liquor ex similitudine huius oleum nomi-
 minatur. nec est in usu communi nisi in supplementum apud
 eos quibus deest oleum oliuarum. et ideo hoc oleum solum
 assumitur in usum huius sacramenti et quorundam aliorum sacramento-
 rum. **Ad. ij. dicitur.** quod baptismus est absolute sacramen-
 tum necessitate. et ideo eius materia debet ubique inveni-
 ri sufficit autem quod materia huius sacramenti quod non
 est tante necessitatis possit de facili ad omnia loca terrarum
 deferri.

Ad tertium sic proceditur

videtur quod non sit de necessitate huius sacramenti quod crisma
 que est materia huius sacramenti fuerit prius per episcopum con-
 secratum. **Baptismus** enim in quo fit plena remissio peccato-
 rum non est minoris efficacie quam hoc sacramentum. **Sed** li-
 cet quedam sanctificatio adhibeatur aque baptismali ante
 baptismum. non tamen est de necessitate quod in articulo ne-
 cessitatis preteriri possit. ergo nec est de necessitate huius sacra-
 menti quod crisma fuerit per episcopum consecratum. **Preter idem**
 non debet bis consecrari. sed materia sacramenti sanctifi-
 cat in ipsa collatione sacramenti per formam verborum qua con-
 fertur sacramentum. unde **Augustinus** super **Ioban.** accedit ver-
 bum ad elementum et fit sacramentum. non ergo debet prius
 crisma consecrari quam hoc sacramentum tradatur. **Preter idem**
 omnis consecratio que fit in sacramentis ad conse-
 crationem gratie ordinatur. sed materia sensibilis confecta ex
 oleo et balsamo non est gratie capax. ergo non debet ei ali-
 qua consecratio adhiberi. **Sed contra** est quod **Innocentius**
 papa dicit presbyteris cum baptizant ungerentur baptizatos
 crismate licet quod ab episcopo fuerit consecratum. non tamen
 frontem ex eodem oleo signare quod solum debetur episcopis.
 cum tradunt paracletum quod quidem fit in hoc sacra-
 mento. ergo ad hoc sacramentum requiritur quod materia huius sa-
 cramenti prius per episcopum consecretur. **Item** dicitur quod tota sacra-
 mentorum sanctificatio a christo derivatur ut super dictum est. **Est**
 autem considerandum quod quibusdam sacramentis habentibus
 materiam corpoream christus est usus. scilicet baptismum et eucha-
 ristiam. et ideo ex ipso usu christi materia horum sacramento-
 rum a plenitudine accepit ad perfectionem sacramenti. unde
Crisostomus dicit. quod nunquam aque baptismi purgare pec-
 cata credentium possent nisi tactu dominici corporis san-
 ctificate fuissent et ipse dominus sicut accipiens panem be-
 nedixit. similiter autem et calicem. ut habet **Matth. xvi**
 et **Luce. xxij.** et propter hoc non est de necessitate horum sacra-
 mentorum quod materia prius benedicta. quia sufficit bene-
 dictio christi si qua vero benedictio adhibeatur pertinet ad

seipm viuit. sed in pfirmatione accipit pntē ad agendum ea q̄ p̄nient ad pugna spūalem contra hostes fidei sic p̄ in exemplo apostolorū qui an̄q̄ plenitudinē spūsancti re- ciperent erant in cenaculo p̄seuerantes in oratione. post- modum autem egressi non verebant̄ fidem publice fateri et coram inimicis fidei xp̄iane. et ideo manifestum est q̄ in sacramento confirmationis imprimis caracter. ¶ Ad. i. ergo d̄. q̄ pugna spiritalis contra hostes inuisibiles om- nibus competit. sed contra hostes visibiles. i. contra perse- cutores fidei pugnare nomen xp̄i confitendo est confirma- torū qui iam sunt p̄ducti spiritaliter ad etatem virilē. fm̄ quod d̄. i. Joban. ij. Scribo vobis iuuenes quoniam for- tes estis et verbum dei in vobis manet et vicistis malignū et ideo caracter confirmationis signum est distinctiū nō infidelium a fidelibus sed spiritaliter p̄ueroz. ab his q̄ bus d̄. sicut modogeniti infantes. ¶ Ad. ij. d̄. q̄ omnia sacramenta sunt quedam fidei p̄staciones. sicut ergo ba- ptisatus accipit potestatem spiritalē ad p̄standum fi- dem p̄ susceptionem alioz sacramentoz. ita confirmatus accipit potestatem publice fidem xp̄i verbis p̄fiteri quasi ex officio. ¶ Ad. iij. d̄. q̄ sacramenta veteris legis dicitur iusticia carnis. vt pater ad Hebre. ix. quia. i. interioribus nihil efficiebant. et ideo in circumcissione imprimebat̄ ca- racter solum in corpore non autem in anima. sed in con- firmatione cum caractere corporali imprimis simul cara- cter spūalis eo q̄ ē factm̄ noue legis.

Ad sextum sic proceditur

¶ Videt̄ q̄ caracter confirmationis non p̄supponat ex ne- cessitate caracterem baptismalem. Sacramentum. n. con- firmationis ordinat̄ ad confitendum publice fidem xp̄i. Sed multi etiam ante baptismum sunt fidem xp̄i publi- ce confessi. sanguinem fundentes p̄ fide. ergo caracter cō- firmationis non p̄supponit caracterem baptismalem. ¶ Pre. de apostolis non legit̄ q̄ fuerint baptisati. sed discipu- li eius et tamen postea fuerunt confirmati p̄ aduentum spi- ritus sancti. ergo similiter alij possunt confirmari antequā baptisati. ¶ Pre. Actuum. x. d̄. q̄ ad huc loquente Pe- tro cecidit spiritus sanctus sup̄ omnes qui audiebant ver- bum et audiebant eos loquentes linguis. et postea iussit eos baptisari. ergo pari ratione possunt alij prius confir- mari q̄ baptisari. ¶ Sed contra est quod Rabanus dicit de institutione clericoz. Nouissime a summo sacer- dote p̄ impositionem manus paraditus tradit̄ baptisato vt roboret̄ p̄ spiritum sanctum ad p̄dicandum. ¶ Rñ. d̄. q̄ caracter confirmationis ex necessitate p̄supponit cara- cterem baptismalem ita. s. q̄ si aliquis non baptisatus cō- firmaret̄ nihil recipet. sed oportet iterato ipm̄ confirma- ri post baptismum eius. quia sic se habet confirmatio ad baptismum sicut se habet augmentum ad generationem. vt ex sup̄ dictis patet. manifestum est autem q̄ nullus po- test p̄moueri in etatem p̄fectam nisi primo fuerit natus. et similiter nisi aliquis primo fuerit baptisatus nō potest sacramentum confirmationis accipere. ¶ Ad. i. ergo d̄. q̄ virtus diuina non est alligata sacramentis. vnde potest conferri homini spiritalē robur ad confitendum publi- ce fidei xp̄i absq̄ sacramento confirmationis. sicut etiam potest consequi remissionem peccatoz sine baptismo. tamē licet nullus consequatur effectum baptismi sine voto bap- tismi. ita nullus consequatur effectum confirmationis sine vo- to ipius quod potest habere etiam ante susceptionem ba-

pismi. ¶ Ad. ij. d̄. q̄ sicut Aug. dicit ex hoc q̄ dominus dicit Joban. xij. Qui lotus est non indiget nisi vt pes lauet. intelligimus Petrum et alios xp̄i discipulos fuisse baptisatos siue baptismi ioban nis sicut nonnulli arbitrant̄. siue quod magis credibile est baptismi xp̄i. neq̄ rennuuit mysterium baptisandi vt haberet seruos p̄ quos ceteros baptisaret. ¶ Ad. iij. d̄. q̄ audientes p̄e- dicationem Petri acceperunt effectum confirmationis miraculose non tamen sacramentum confirmationis. di- ctum est autem q̄ effectus confirmatōis potest alicui cō- ferri ante baptismum non autem sacramentum confir- mationis. sicut. n. effectus confirmatōis quod est robur spiritalē p̄supponit effectum baptismi qui est iustifica- tio. ita sacramentum confirmationis p̄supponit sacrame- tum baptismi.

Ad septimum sic proceditur

¶ Videt̄ q̄ per hoc sacramentum gratia gratum faciēs nō conferat̄. Gratia. n. gratum faciēs ordinat̄ contra cul- pam. Sed hoc sacramentum sicut dictum est non exhibet̄ nisi baptisatis qui sunt a culpa mundati. ergo p̄ hoc sacramentum gratia gratum faciēs non conferat̄. ¶ Pre. Peccatores maxime indigent gratia gratum faciē- te per quam solam iustificari possunt. Si ergo p̄ hoc sacra- mentum gratia gratum faciēs conferat̄ videt̄ q̄ deberet dari omnibus in peccato existentibus quod tamen nō ē verum. ¶ Pre. Gratia gratū faciēs specie nō differt cū ad vnum effectum ordinat̄. sed due forme eiusdem sp̄ei non p̄nt esse in eodem subiecto. cum ergo gratia gratū faciēs conferat̄ homini p̄ baptismum videt̄ q̄ p̄ sacramentum confirmationis quod non exhibet̄ nisi baptisato gratia gratum faciēs non conferat̄. ¶ Sed cōtra est q̄ d̄. vbi el- chiasdes papa dicit. spūsanctus in fonte baptismi pleni- tudinem tribuit ad innocentiam. in confirmatōne aug- mentum p̄stat ad gratiam. ¶ Rñ. d̄. q̄ in hoc sacra- mento sicut dictum est dat̄ baptismi spiritus sanctus ad robur sicut apostolis datus est in die pentecostes. vt legit̄ Act. ij. et sicut dabat̄ baptismi per impositionem manū apo- stolorū. vt d̄. Act. viij. ostensum est autem in prima parte q̄ missio aut datio spiritus sancti. non est nisi cum gratia gratum faciēte. vnde manifestum est q̄ gratia gratū fa- ciēs conferat̄ in hoc sacramento confirmationis. ¶ Ad. i. ergo d̄. q̄ effectus gratie gratū faciēntis est remissio cul- p̄. habet tamen et alios effectus quia sufficit ad hoc q̄ p̄- moueat homines p̄ omnes gradus vsq̄ ad vitā eternam vnde et Paulo dicitur est. ij. Cor. xij. sufficit tibi gratia mea. et ipse dicit. i. Cor. xv. gratia dei sum id quod sum. et ideo gratia gratum faciēs non solum dat̄ ad remissionē culpe sed etiam ad augmentum et firmitatem iusticie. et sic conferat̄ in hoc sacramento. ¶ Ad. ij. d̄. q̄ sicut ex ipso no- mine apparet hoc sacramentum dat̄ ad confirmandū cō- prius inuenerit. et ideo non debet dari his qui non habent gratiam et p̄pter hoc sicut non dat̄ non baptisatis ita non d̄ dari adultis peccatoribus nisi p̄ penitentiā repatis. vñ d̄ in aurelianēsi p̄cilio. vt ieiuni ad p̄firmatōem veniāt vt mo- neant̄ p̄fessionē facere pa. vt m̄ d̄i tonū spūscī valcā ac- cipe. et tūc p̄ hoc factm̄ p̄fici p̄nt effect. h̄c et bapismi. q̄ p̄ ḡaz collatā in hoc facto p̄sequit̄ penitēs pleniorē re- missionē peccati. et si aliquis adultus in peccato exis- cit p̄sciaz non habet. vel si etiam non p̄fecte p̄ritus accedat p̄ gratiam collatā in hoc sacramento p̄sequit̄ remissionem peccatoz. ¶ Ad. iij. d̄. q̄ sicut sup̄ dictū ē. ḡa sacramentalis

addit sup gratia grati faciente cõiter sumptã aliqd esse
crucosi spãtis effect' ad qd ordinaf sacm. si g' p'fideret gra
in hoc sacramento collata q̄tum ad id quod est commu
ne. sic p' hoc sacramento non confert aliqua alia gratia
q̄ p' bap'issimũ. sed que prius inerat aug'et. si autem cõ
siderat q̄tum ad illud speciale quod sup'addit sic non est
eiusdem speciei cum ipsa.

Ad octauum sic proceditur

Videf q' hoc sacramento non sit omnibus exhibendum
Hoc. n. sacramento ad quandam excellentiam dat. vt
dictum est. Sed id quod ad excellentiam p'inet non com
pent omnibus. ergo hoc sacramento non debet omni
bus dari. ¶ **Pr.** Per hoc sacramento auget aliquis
spiritualiter in p'fectam etatem. sed p'fecta etas repugnat
etati puerili. ergo ad minus pueris non debet dari. ¶
Pr. sicut Melchisedes papa dicit. post bap'issimũ con
firmamur ad pugnam. sed pugnare non competit mulie
ribus. ppter fragilitatem sexus. ergo nec mulieribus hoc
sacramento debet dari. ¶ **Pr.** Melchisedes papa di
cit quamuis continuo transitus sufficiant generationis
beneficia victuris tamen confirmationis beneficia necessa
ria sunt. confirmatio arinat et instruit ad agones mundi
huius et p'elia obseruandos. qui autem post bap'issimũ
cum acquisita innocentia immaculatus puenit ad mor
tem confirmatur morte. quia iam non potest peccare post
mortem. ergo statim morituris non debet hoc sacramen
tum conferri. et sic non debet omnibus dari. ¶ **Sed con
tra est quod dicitur Act. ij.** q' spiritus sanctus ueniens impley
uit totam domum per quam significatur ecclesia. et postea
subdit. et repleti sunt omnes spiritu sancto. sed ad illam
plenitudinem consequendam hoc sacramento dat. ergo
est omnibus qui in ecclesia sunt exhibendũ. ¶ **Rñ.** dicitur
q' sicut dictum est per hoc sacramento p'mouet homo
spiritualiter in etatem p'fectam. hoc autem est de intentione
nature vt omnis qui corporaliter nascitur ad p'fectam
etatem p'ueniat. sed hoc quandoq' impeditur ppter cor
ruptibilitatem corporis quod morte p'uenit. multo au
tem magis de intentione dei omnia ad p'fectionem
deducere ex cuius imitatione hoc natura participat. vt
de Deutero. xxxij. dicitur dei perfecta sunt opera. anima au
tem ad qua p'inet spiritualis natiuitas. et spiritualis na
tiuitas p'fectio immortalis est et potest sic tempore senec
tutis spirituales natiuitatem consequi ita tempore iuue
tutis et pueritæ consequi p'fectam etatem. quia huius
modi corporales etates anime non p'udicant. et ideo hoc
sacramento debet omnibus exhiberi. ¶ **Ad. i.** ergo dicitur
q' hoc sacramento datur ad quandam excellentiam nõ
quidem vnus hominis ad alium sicut sacramento ordi
nis sed hominis ad seipm. sicut idem p'fectus vir exis
bz excellentiam ad seipm. ¶ **Ad. ij.** dicitur q' sicut dictum est.
corporalis etas non p'udicat anime unde etiam in pueri
li etate homo potest consequi p'fectionem spirituali eta
tis de qua dicitur Sap. iij. senectus venerabilis est non diu
turna neq' numero annoz computata. et inde est q' mul
ti in puerili etate ppter robur spiritus sancti p'ceptũ visqz
ad sanguinem fortiter certauerunt p' xpo. ¶ **Ad. iij.** dicitur
q' sicut dicit Crisost. in omelia de Matheo. in mundanis
agonibus etatis et forme generisqz dignitas requiritur
et ideo seruis ac mulieribus ac pueris ac senibus ad eos
aditus tenentur. in celestibus autem omni p'sone et etati et
sexu indifferetia facultate studium p'z. ¶ **Et in omelia dicitur**

licia spiritali dicit apud deum feminens etiam sexus mi
litar. multe namqz femine animo virili spũalem miliciaz
gesserũt. quedam. n. interioris hominis virtute viros eq
uerant in agonibus martyz. quedam etiam fortiores vi
ris exierunt. et ideo mulieribus hoc sacramento confe
rendum est. ¶ **Ad. iij.** dicitur q' sicut dictum est anima ad
quam p'inet spũalis etas immortalis est. et ideo morituris
hoc sacramento dandum est vt in resurrectione p'fecti
appareant. sicut illud ad Ephes. iij. donec occurramus i vi
tam p'fectam in mensuram etatis plenitudinis xpi. et id
Dugo de sancto Victo. dicit omnino periculosum esset si
ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret. non qz
damnares nisi forte ppter contemptum. sed quia terribi
tum p'fectionis pateretur. unde etiam pueri confirmari
decedentes maiorem gloriam consequuntur. sicut et hic ma
iorem obrinent gratiam. auctoritas autem illa intelligit
quantum ad hoc q' morituris non est necessarium sacra
mentum ppter periculum pugne p'sentis.

Ad nonum sic pceditur.

Videf q' hoc sacramento non sit conferendum homini
in fronte. Hoc. n. sacm est p'fectiuũ bap'issimi vt sup' dictũ
est. sed sacm bap'issimi p'fertur hõ in toto corpore. g' hoc sacm
nõ dicitur solũ in fronte. ¶ **Pr.** hoc sacm dat ad ro
bur spũale vt sup' dictum est. sed robur spũale marie confi
litur in corde. ergo hoc sacramento magis debet conferri
supra cor qz in fronte. ¶ **Pr.** hoc sacramento dat hõ
ad hoc q' libere fidem xpi confiteat. sed ore fit confessio ad
salutem. vt dicitur ad Roma. x. ergo hoc sacramento magis
debet conferri circa os qz in fronte. ¶ **Sed contra est qd**
Rabanus dicit in libro de institutione clericoz. signat ba
p'issimus crismate in summitate capitis per sacerdotem. p
pontificem vero in fronte. ¶ **Rñ.** dicitur q' sicut supra dictũ
est in hoc sacramento homo accipit spiritum sanctum ad
robur spiritualis pugne q' fortiter etiam inter aduersari
os fidei fidem xpi confiteat. unde conuenienter signat cris
mate signo crucis in fronte. ppter duo. Primo quidem qz
insignitur signo crucis sicut miles signo ducis. quod qui
dem dicitur esse euidentis et manifestum. iuter omnia autem lo
ca corporis humani maxime manifestus est frons qui qua
si nunqz obtegũt. et ideo hinc confirmatus crismate in frõ
te vt in manifesto demõstret se esse xpianum. sicut et apo
stoli post receptum spũsanctũ se manifestaerũt qui p'z
in cenaculo larebant. Secundo quia impeditur aliquis a
libera confessione nominis xpi ppter timorem. ppter timorem
et ppter verecundiam. vtriusqz autem horũ signum mari
me manifestat in fronte. ppter p'pinq'uitatem imaginatio
nis et ppter hoc spiritus a corde directe ad frontem ascen
dunt. unde verecundati erubescunt. timentes autem pal
lescunt. vt in. iij. et bi. dicitur. et ideo in fronte signat crismate.
vt neqz ppter timorem neqz ppter erubescuntiam nomen
xpi p'fermittat. ¶ **Ad. i.** ergo dicitur q' p' bap'issimũ regene
ramur ad vitam spũalem que ad totum hominem p'inet
sed in confirmatione roboramur ad pugnam. cuius signũ
ferendum est in fronte quasi in loco euidenti. ¶ **Ad. ij.** dicitur
q' principium fortitudinis est in corde. sed signum appa
ret in fronte. vñ dicitur Ezech. iij. ecce dedi frontem tuam du
riorem frontibus eoz. et ideo sacramento eucharistie q'
homo in seipso confirmat p'inet ad cor. sicut illud ps. Da
nis cor hominis confirmat. sed sacm p'firmatõis requirit
signum fortitudinis ad alios. et ideo in fronte exhibet. ¶
Ad. iij. dicitur q' hoc sacramento dat ad libere p'stendũ. non

autem ad confirmandum simplr. quia hoc fit etiam in bap-
tismo. et ideo non debet dari in ore sed in fronte ubi appa-
rent signa passionum quibus libera confessio impedit.

Ad decimum sic procedit

Uidef qd ille qui confirmat non debet teneri ab aliquo
ad confirmationem. Hoc n. sacramentum non solum pue-
ris sed etiam adultis exhibet. adulti autem p seipos stare
possunt. ergo ridiculum est qd ab alio teneant. **Pre.**
ille qui iam est de ecclesia liberum habet accessum ad ec-
clesie principem qui est eps. Sed hoc sacramentum sicut
dictum est non exhibet nisi baptisato qui iam est membrum
ecclesie. ergo uidef qd non debet p alium exhiberi epo ad
hoc sacramentum recipiendum. **Pre.** hoc sacramentum
dat ad robur spirituale quod magis viget in viris quaz
in mulieribus. fm illud Proverbio. vlt. mulierem forte
quis inueniet. **Sed** contra est quod Innocen. papa di-
cit. et habet in re. xxx. q. iij. si quis ex coniugio hliu vel
filiam alterius de sacro fonte suscepit aut ad crisma tenuerit
et. ergo sicut requirit qd aliquis baptisatum de sacro
fonte suscipiat ita debet aliquis teneri ad sacramentum con-
firmationis suscipiendum. **Rn.** v. q. sicut dictum e
hoc sacramentum exhibet homini ad robur pugne spiri-
tualis. sicut autem aliquis de nouo natus indiget instru-
tore in his que pertinent ad conuersationem vite. fm il-
lud ad Hebre. xij. pares quidem carnis nostre habuimus
eruditores et obtemperabamus eis. ita illi qui assumunt
ad pugnam indigent eruditoribus quibus instruant de
his que pertinent ad modum certaminis. et ideo in bellis
materialibus constituntur duces et centuriones per quos
alij gubernant. et ppter hoc etiam ille qui accipit hoc sacra-
mentum ab alio tenet quasi palium in pugna erudien-
dus. Similiter etiam quia per hoc sacramentum confer-
tur homini perfectio spiritualis etatis sicut dictum est. id
ille qui ad hoc sacramentum accedit sustentatur quasi ad
bucem spiritualibus ibecillis vt puer. **Ad. i.** ergo v. q. li-
cet ille qui confirmat sit adultus corporaliter. nondum tñ
est adultus spiritualiter. **Ad. ij.** v. q. licet baptisatus
sit effectus membrum ecclesie non tñ est ascriptus mili-
tie xpiane. et ideo epo tanqz duci exercitus. per alium exhi-
bet iam milicie xpiane ascriptum. nondum. n. debet aliu
ad confirmationem tenere qui non est confirmatus. **Ad. iij.** v. q. sicut dicitur ad Col. iij. in xpo iesu non est ma-
sculus neqz femina. et ideo no differt vtz masculus vlt fe-
mina teneant aliquem.

Ad undecimum sic procedit

Uidef qd non solum eps hoc sacramentum possit confer-
re. Grego. n. scribens Ianuario epo dicit. Pertinet ad
nos quosdam scandalizatos fuisse qd psbyteros crismate
tangere eos qui baptisati sunt pbibimus. et nos quide
fm veterem usum nostre ecclesie fecimus. sed si omnino
de hac re aliqui contristant vbi epi desunt vt etiam psby-
teros in frontibus baptisatos crismate tangere debeant co-
cedimus. Sed id quod pertinet ad necessitatem sacramen-
torum non est ppter vitandum scandalum inmutandum.
ergo uidef qd non sit de necessitate huius sacramenti qd
ab epo conferat. **Pre.** sacramentum baptisati uidef ei-
se maioris efficacie quam sacramentum confirmationis.
quia p baptismum fit plena remissio peccatorum et quantum
ad culpam et quantum ad penam quod no fit in hoc sacra-
mento. Sed simplex sacerdos ex officio potest tradere sa-

cramentum baptisati. et in necessitate quilibet alius non
ordinatus potest baptisare. ergo non est de necessitate hu-
ius sacramenti qd ab epo conferat. **Pre.** summitas ca-
pitis ubi fm medicos est locus rōnis. i. particularis que
dicitur virtus cogitativa est nobilior fronte ubi est locus ima-
ginatiue virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptisa-
tos crismate ungere in vertice. ergo multo magis potest eos
crismate signare in fronte quod pertinet ad hoc sacramen-
tum. **Sed** contra est quod Eusebius papa dicit. ma-
gnus impositiois sacramentum magna veneratione tenē-
dum est quod ab alijs perfici non potest nisi a summis sa-
cerdotibus. nec tempe apostolorum ab alijs quam ab ipsis
apostolis legitur aut scilicet peractum esse. nec ab alijs qua
eorum locum tenent nunqz perfici potest aut fieri debet. nam si
aliter presumptum fuerit irritum habeat et vacuum nec in-
ter ecclesiastica vnqz reputabitur sacramenta. est ergo de ne-
cessitate huius sacramenti quod dicitur sacramentum manus
impositionis qd ab epo tradatur. **Rn.** v. q. in quoli-
bet opere vltima consumatio supme virtuti reseruatur si-
cut pparatio materie pertinet ad inferiores artifices. supe-
rior autem dat formam. supmus autem est ad quem princa-
tus qui est finis artificiarum. et epistola q a noratio scribi-
tur a domino signat. fideles autem xpi sunt quoddam di-
uinum opus. fm illud. i. Corinth. iij. dei edificatio estis.
sunt etiam quasi quedam epistola spiritu dei descripta.
sicut dicitur. iij. Corinth. iij. hoc autem confirmationis sacra-
mentum est quasi vltima consumatio sacramenti baptis-
mi. ita. i. q. per baptismum edificat homo in domum spi-
ritualem et conscribitur quasi quedam spiritualis epistola.
sed per sacramentum confirmationis quasi domus edifi-
cata dedicat in templum spiritus sancti. et quasi epistola
conscripta signat signo crucis. et ideo collatio huius sacra-
menti reseruatur epis qui obtinent summam potestatem in
ecclesia. sicut in ecclesia primitiua per impositionem ma-
nus apostolorum quorum vicem gerunt epi. plenitudo spiri-
tus sancti dabat. vt habet Act. viij. vñ Urbanus papa di-
cit omnes fideles per manus impositionem eporum spiritu
sanctum post baptismum accipere debent vt pleni xpiani
inueniant. **Ad. i.** ergo v. q. papa in ecclesia habet ple-
nitudinem potestatis ex quo potest quedam que sunt supe-
riorum ordinum committere inferioribus quibusdam. sicut
psbyteris concedit conferre minores ordines quod perti-
net ad potestatem epalem. et ex hac plenitudine potestatis
concessit beatus gregorius papa qd simplices sacerdotes
hoc sacramentum conferrent quamdiu scandalum tollerent.
Ad. ij. v. q. sacramentum baptisati est efficacius qua
hoc sacramentum quod ad remotionem mali eo qd est spi-
ritualis generatio que est de non esse in esse. hoc autem sacra-
mentum est efficacius ad pficiendum in bono qz est quod-
dam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse pfer-
ctum. et ideo hoc sacramentum digniori ministro commit-
titur. **Ad. iij.** v. q. sicut Rabanus dicit in libro d in-
stitutione sacramentorum signat baptisatus crismate in sum-
mitate capitis p sacerdotem. p pontificem vero in fronte
vt prioris vntione significet sup ipm spiritus sancti descen-
sio ad habitationem deo consecrandam. in secunda qz
vt eiusdem spiritus sancti gratia septiformis. cum omni
plenitudine sanctitatis et scientie et virtutis in hominem
venire declaref. non ergo ppter digniorem partem sed p
pter potiore effectum. hoc necessario epis reseruaf.

Ad duodecimum sic procedit

Uides qd ritus huius facti. no sit puenies. Sacm. n. b. 1
 pntini e maioris necessitatis qua hoc factm. ut sup dictu
 e. sed bapntino deputant certa tpa. f. pasca 7 pentbecostes
 gienā huius facti ad hoc certu tps dz pfigi. ¶ Pre. Sicut
 hoc factm requirit de uoidez 7 dānis 7 recipiens. ita etiaz
 factm bapntini. sed in factu bapntini no requirit qd a te
 iunio recipiat vel pterat. g. vides incouenteter statutum
 in aurelianēsi pilio ut ieiuni ad pfirmatōez veniant 7 in
 pilio meldēsi ut epi no nisi ieiuni p imposuōez manus
 spūscm tradāt. ¶ Pre. Crisma e qdā signū plenitudis
 spūscm ut sup dictu e. sed plenitudo spūscm data est
 xpi fidelibz in die pentbecostes. ut habet Act. ij. magis g
 dz pfigi 7 bndicti in die pentbecostes quā in cena dñi. ¶
 Sed qd est usus eccle q a spūscō gubernat. ¶ Rñ. v. d. q
 dñs Marci. xviij. pmisit suis fidelibz dicē. vbi fuerint
 duo vel tres pgregati in noie meo ibi sum in medio eoz.
 7 ideo firmiter tenendū e q ordinatōes eccle fm sapiām
 xpi dirigant. 7 ppter hoc certu dz esse ritus qd eccle suat
 in hoc 7 in alijs factis esse cōuenientes. ¶ Ad. i. g. d. q si
 cur Melchisedes pa pa dicit ita pñicta sunt hoc duo sacra
 f. bapntini 7 pfirmatōis ut ab inuicē nisi morte puenien
 te nullatenus possint segregari vnuz sine altero rite pfici
 nō pōt. 7 ideo eadē tpa pñicta sunt bapntino solenniter ce
 lebrādo 7 huius facti. sed qd hoc factm a solis epi daf qui
 nō sunt sp pñites 7 pbyteri bapntent oportuit qd tū ad
 cōez vsum factm pfirmatōis in alia tpa differri. ¶ Ad. ij.
 d. q ab illa pbitōe excipiunt infirmi 7 morte piclitan
 tes. sic in statuto mēden. pñict legif. 7 ideo ppter multi
 tudinē fidelū 7 ppter picula imminētia sustinet ut hoc
 factm qd nō nisi ab epi dari pōt etiā nō a ieiunis def vl
 accipiat. qd vnus epi pncipue in magna dyocesi nō suffice
 rer ad hōes pfirmatōis si ei tps arraret. vbi tñ cōgrue obf
 uari pōt cōuenientius e vt a ieiunis def 7 accipiat. ¶ Ad
 iij. d. q sic ex pilio Martini pape habet omni tēpe lice
 bat crisma pñcere. sed qd solētia bapntinus ad que requi
 rit vsum crismatis in vigilia pasce celebrat congrue ordi
 natū e vt p biduū añ ab epi crisma bñdicat. vt possit per
 dyocēsim destinari dies etiā ille satis cōgruit ad materij
 as factoz bñdicēdas in q fuit eucharistie factm in futurū
 ad qd oia alia sacramenta quodammodo ordinant. sicut di
 ctū est sup. ¶ Questio. LXXIII

Consequenter consi

derandū e de facto eucharistie. Et primo d ip
 so facto. Secdo de materia. Tertio de forma.
 Quarto de effectu. Quinto de recipiēdo hoc factm. Sex
 to de ministro. Septimo de ritu. Circa primū querunt sex
 Primo vtz eucharistia sit factm. Secdo vtz sit vnū vel
 plura. Tertio vtz sit de necessitate salutis. Quarto d noi
 bus eius. Quinto de institutione ipius. Sexto de figu
 ris eius.

Ad primū sic proceditur

Uides qd eucharistia nō sit factm. Ad idē. n. nō debet ordi
 nari duo facta. qd vnū qd q factm efficax e ad suū eff
 ctū pducēdū. cū g ad pfectōez ordinē pfirmatio 7 eucha
 ristia vt Diony. dīc iij. c. eccle. hierat. vides eucharistia
 nō esse factm cū pfirmatio sit factm vt prius habitū e.
 ¶ Pre. in qlibet facto noue legis id qd visibiliter subicitur
 sensui efficit inuisibile effectū facti. sic ablutio aq causat 7
 caracterē bapntiale 7 ablutioē spūscm ut sup dictum e.
 Sz spēs panis 7 vini q subiciunt sensui in hoc factu nō

efficiūt neqz ipm corp⁹ xpi vtz qd e res 7 factm. neqz cor
 pus mysticū qd e res tñ 7 eucharistia. g. vides q eucha
 ristia nō sit factm noue legis. ¶ Pre. Sacra noue legis bñ
 tia materiā in vsum materie pficiūt sic bapntinus in ablu
 tione 7 pfirmatio in crismatis pfirmatōe. si g eucharistia
 sit factm pficeret in vsum materie in psecratōe ipius ma
 rie qd p esse falsum. qz forma huius facti sunt dba q in
 psecratōe materie dicunt. vt patebit infra. g eucharistia
 nō e factm. ¶ Sz cōtra e qd in collecta dz. hoc tuū factm
 nō sit nobis reatus ad penā. ¶ Rñ. v. d. q sacra eccle o
 dinant ad subueniēdū hōi in vira spūali. vira aut spūal
 vite corpali pformat eo q corpalia spūaliū similitudinē ge
 rit. manifestū e aut q sic ad vira corpalez requirit gene
 ratio p quā hō vira accipit 7 augmentū quo hō pducit ad
 pfectōez vite. ita etiā requirit alimentū q hō psumat in vi
 ta. 7 ideo sicut ad vira spūalem oportuit esse bapntinū qui
 e spūalis generatio. 7 pfirmatōez q est spūale augmentū
 ita oportuit esse factm eucharistie qd est spūale alimētū.
 ¶ Ad. i. g. d. q duplex e pfectio. Vna est q e in ipso hōie
 ad quā pducit p augmentū. 7 talis pfectio cōpēnt confir
 mationi. Alia e pfectio quā hō psequit ex adiunctōe cibi
 vel indumentū vel alicuius hōiō. 7 talis pfectio cōpēnt
 eucharistie q est spūalis refectio. ¶ Ad. ij. d. q aq bap
 ntini nō causat aliquē spūalem effectū ppter ipaz aquā. sz
 ppter virtutē spūscm in aq exntem. vñ Criso. dicit super
 illud Johan. v. Angelus dñi fm tps 7c. in bapntis nō
 simple aq opat. sed cū spūscm suscipit grāz tūc oia sol
 uit pctā. sicut. n. se. hz virtus spūscm ad aquā bapntini.
 ita se hz corpus xpi vtz ad spēs panis 7 vini. vñ spēs pa
 nis 7 vini nō efficiūt aliquid nisi virtute corpis xpi veri.
 ¶ Ad. iij. d. q factm dz ex eo q cōtinet aliquid sacz. pñino
 git aut aliquid esse sacz duplē. s. absolute 7 in ordine ad
 aliud. hec est aut differētia inter eucharistia 7 alia sacra
 bñtia materiā sensibilem qd eucharistia cōtinet aliquid
 sacz absolute. s. ipm ipm. aq vero bapntini cōtinet aliqd
 sacz in ordine ad aliud. s. virtutē ad sanctificandū. 7 eadē
 rō est de crismate 7 sillis. 7 ideo factm eucharistie pficit
 in ipa psecratōe materie. alia vero sacra pficiunt in appli
 catione materie ad sanctificandū hōez. 7 ex hoc etiā conse
 quit alia differētia. nā in hoc factu eucharistie id qd e res
 7 factm est in ipa materia. id aut qd e res tñ est in susci
 piente. s. gratia q cōferit. in bapntino aut vtrūqz e in susci
 piente. 7 caracterūqz e res 7 factm 7 grā remissionis pctō
 rum q est res tñ. 7 eadē rō e de alijs sacramentis.

Ad secundū sic procedit

Uides qd eucharistia nō sit vnū factm sed plura. dz. n. in
 collecta. purificēt nos qd dñe sacra q sumpsimus. qd qui
 dem dz ppter eucharistie sumptōez. g eucharistia nō e vnū
 factm sed plura. ¶ Pre. Impossibile e multiplicato ge
 nere nō multiplicari spēs. sic vnus hō sit plura aīalia. sed
 signū est genus facti vt sup dictū e. cum g in eucharistia
 sint plura signa. s. panis 7 vini. vides psequēs esse q sint
 plura facta. ¶ Pre. hoc factm pficit in psecratōe materie
 sic dicitur est. sz in hoc factu e duplex materie psecratio. g e
 duplex factm. ¶ Sz cōtra e qd apłs dicit. i. Cor. x. vnū
 panis 7 vnū corpus multi sumus. oēs quidē vno pane 7
 vno calice pncipamus. Ex q p q eucharistia sit factm
 ecclesiastice vnitatis. Sz factm gerit rei similitudinē cuius est
 factm. g eucharistia e vnum factm. ¶ Rñ. v. d. q sic dz. v.
 metba. vnū dz nō solū qd e indiuisibile vel qd e cōtinuū.
 sz etiā qd est pfectū. sicut etiā cū dz. vnus hō 7 vna dom⁹
 Et q.

est aut vnu pfectoe. ad cuius integritate pcurrit oia q. res
 quiritur ad fine eiusdem. sicut bo integrat ex oibz membris
 necessarijs opatodi aie. z comus ex ptribz q sunt necessarie
 ad habitandu. z sic hoc factm dz vnu ordinaf. n. ad spuale
 refectioez q corpali p. ordinaf. ad corpale aut refectioez duo
 requirunt. f. cibo qui est alimentu siccu z potus q e alime
 tu humidu. z ideo ad integritate huius facti duo pcurrit
 f. spualis cibo z spualis potus. fm illud Job. vi. c. ro mea
 vere e cibo z sanguis meus vere e potus. g. hoc factm mul
 ta quide materialiter e. f. vnu formaliter z pfectiue. **¶**
Ad. i. g. dd. q. in collecta eade z pluraliter. dz primo puri
ficent nos facta q sumpsimus. z postea singulariter subdi
tur. hoc tuu factm no sit nobis reatus ad pena ad ondens
du q hoc factm quodamod est multa. simplr aut vnu. ¶
Ad. ij. dd. q. panis z vinu materialiter quide sunt plu
ra signa. formaliter vero z pfectiue vnu in q. tum p. fact ex
eis vna refectio. ¶ Ad. iij. dd. q. ex hoc q. e duplex p. facta
no buius facti no pot haberi plus nisi q. hoc factm mate
rialiter e multa. vt dictu est sup.

Ad tertium sic proceditur

¶ **Ad. i. q. hoc factm su de necessitate salutis. Dicit. n. dñs**
Joban. vi. nisi manducaueritis carne filij hois z biberitis
eius sanguine no habebitis vitam in vobis. f. in hoc facto
manducat caro xpi z bibit eius sanguis g. sine hoc facto no
pot ho habere salute spualis vite. ¶ Pre. hoc factm e qd
vam spuale alimentu. f. alimentu corpale e de necessitate
te co. palis salutis. g. ena hoc factm e de necessitate spual
salutis. ¶ Pre. Sic baptismus factm e passionis vñice.
sine q no est salus ita z eucharistia. Dicit. n. ap. l. i. c. 7.
xi. Quotiescuq manducaueritis carne filij hois z biberitis
eius carne morte vni annuatiabis donec veniat. g. sic bap
ptismus e de necessitate salutis ita z hoc factm. ¶ Sed p.
e qd scribit Aug. Bonifacio p pelagianos. nec id cogitent
punitos vita no posse habere q sunt expres corp. is z lang
guinis xpi. ¶ Rñ. dd. q. in hoc facto duo e p. siderare. f. ipz
factm z rem facti. vñice aut q res facti e vnitas corpore
mystici sine q no pot esse salus. nulli. n. p. aditus salutis
extra ecclaz. sic nec in diluio absq archa. ¶ Hoc q signifi
cat ecclaz. vt habet. i. Pet. iij. dicitu e. aut sup q res alie
facti haberi pot an pceptoez facti ex ipso voto factm p. p.
endi. vñ an pceptoez huius facti pot ho habere salute ex
voto p. p. iendi hoc factm. sic z an bap. ptismu ex voto bap
ptismi vt sup dicitu e. n. est differentia q. tum ad duo. ¶ P.
mo quide q. baptismus e principiu vite spualis z ianua
factoz. eucharistia e q. sumatio spualis vite z oim factoz
rum finis. vt dicitu e sup. p. sanctificationes. n. oim factoz
fit p. patio ad suscipienda vel p. factanda eucharistia z ideo
pceptio bap. ptismi e necessaria ad inchoanda spuale vitam
pceptio aut eucharistie e necessaria ad p. sumandam ipaz
no ad hoc q. simplr habeat. f. sufficit q. habeat in voto sic
finis habeat in desiderio z intentione. ¶ Alia dñia e. q. p. bap
ptismu ordinaf ho ad eucharistia. z ideo ex hoc ipso q. puey
ti bap. ptismu ordinaf p. ecclaz ad eucharistiam. z ideo si
cut ex fide ecclie eredut sic ex ecclie intentione desiderat eucha
ristia z p. p. recipiat re ipius. f. ad bap. ptismu no ordinaf
tur p. aliud pcedes factm. z ideo an susceptoem bap. ptismi
no hnt p. ueri aliquo mo bap. ptismu in voto. f. solu adult.
vñ re facti p. cipere no pnt sine pceptoe facti. z ideo hoc sa
cramentu no hoc mo e de necessitate salutis sic bap. ptismu
¶ Ad. i. g. dd. q. sic dicit Aug. expones illud vbi Joban.
buc abu z potu. f. carnis sue z sanguis societate vel intel

ligibilis corpis z mebroz suoz qd e ecclia in p. de finatis
 vocatis z iustificatis z glificatis scis z fidelibz ei. vñ sic
 ipse dicit in epla ad Bonifaciu. nulli e ali q. tenus ambigen
 du tuc vnu queq. fidelu corpis sanguisq. dñici p. cipit fi
 eri q. in bap. ptismate me by corpis xpi efficit. nec alienari
 ab eius panis calicisq. p. sortio. etia h. anq. panē illu come
 dat z calicē bibat de hoc seculo in vnitate corpis xpi p. f. i.
 tutus ab. cedat. ¶ **Ad. ij. dd. q. bec e. r. fia inter alimentu z**
corpale z spuale. q. alimentu corpale cōuertit in sub. stan
tiā eius q nutrit. z ideo no pot ho valere ad vite p. uatiō
ne alimentu corpale nisi realiter sumat. f. alim. entu spua
le p. uentit hoies in seipm. fm q. Aug. dicit in li. p. fess. q. q.
si audiuit voce xpi dicens nec tu me mutabis in te. sic cir
cu carnis tue. f. tu mutaberis in me. pot aut aliq. in xpm
mutari z ei in corpore voto mēris etiā sine pceptoe h. modi
facti. z io no est sile. ¶ Ad. iij. dd. q. bap. ptismus est factm
monis z passionis xpi put ho regenerat in xpo p. tute pas
sionis eius. f. eucharistia e factm passionis xpi. put ho
p. ficit in vnione ad xpm passum. vñ sic bap. ptismus dz sa
cramentu fidei q. e fundamentu spualis vite. ita eucharistia
dz sacramentum caritatis que est vinculum p. fectiois.
vt dz ad Col. iij.

Ad quartum sic proceditur

¶ **Ad. i. q. incouenienter hoc factm pluribz noibz nomiē**
¶ Noia. n. debent tñdere rebz. f. hoc factm e vnu vt dicitu e
g. no dz pluribz noibz noiar. ¶ Pre. Spēs no p. uenien
ter noiaf p. id qd e cōe totu generi. f. z eucharistia e factm
noie legis. ¶ Dico aut factis cōe est q. in eis gra. p. fect. c. d.
significat nomē eucharistie. qd est idē qd bona gra. omia
aut facta remediū nobis aserūt in via p. nris vite qd p. n
net ad rōez viatici. in oibz etiā factis fit aliqd factz qd p. n
net ad rōez sacrificij. z poia facta fideles lib. p. is cōicant.
qd signat hoc nomē finaxis in greco vel cōio in latino. g.
bec noia no p. ueniet ad apraf huic facti. ¶ Pre. hostia
videt idē esse qd sacrificiu. sic g. nec p. p. te dz fac. istius. ita
nec p. p. te dz hostia. ¶ Sed p. qd bz vñice fidelu. ¶ Rñ.
dd. q. hoc factm triplicē bz significat. z. Vñā qd e r. spey
ctu p. fecti in q. tu. f. e cōmēozatiū vñice passionis q. fuit
sacrificiu xpi vt dicitu est sup. z fm hoc dz sacrificiu. Alia
aut significatōez bz respectu rei p. nris. f. ecclie vnitate cui
boies p. hoc factm p. gregant. z fm hoc noiaf cōio vel fina
xis. dicit. n. Damas. l. i. iij. q. dz cōio. qz cōicamus p. ip. am
xpo. z q. p. ticipamus eius carne z vitate. z qz cōicam?
z vnimur in uice p. ipaz. ¶ Tria significatōez bz respectu
futuri. in q. tu. f. hoc factm e p. figuratiū fructois rei que
erit in patria. z fm hoc dz viaticū. qz hoc nobis p. bet viay
illuc p. uenēdi. z fm hoc etiā dz eucharistia. i. bona gra. qz
gra rei e vita eterna. vt dz ad Ro. vi. vel qz realiter conti
net xpm qui e plenus gra. dz etiā in greco methalip. i. af
sumptio. qz vt Damas. dicit p. hoc filij rei vitate sumim?
¶ Ad. i. g. dd. q. nihil p. biber idē pluribz noibz noiar. f. z
diuerfas p. p. rietates vel effectus. ¶ Ad. ij. dd. q. idē qd e
cōe oibz factis qd antihonoatice attr. buit ei. p. p. er. excellē
na. ¶ Ad. iij. dd. q. hoc factm dz sacrificiu in q. tu repntat
ipaz pati. tē xpi. dz aut hostia in q. tu cōmet ipm xpm. q.
e hostia salutaris. vt dz ad Ephe. vi.

Ad quintum sic pceditur

¶ **Ad. i. q. no fuerit p. uenies in futurio bz facti. ¶ Et. n. p. ba**
dic in. ij. de genera. ex eisde nutrimur ex qbo sum. ¶ Sed p.
bap. ptismu q. e spual regeneratio accipimus spuale esse. vt

Dio. dicit. ij. c. eccl. bierat. g. p. baptis. ma. enia. nutritur. no. g. fuit. necessarii. institueret. hoc. sacm. q. sp.iale. nutritu. m. Pre. p. hoc. sacm. hoies. xpo. vniunt. sic. m. ebra. capi. ti. S. xps. e. caput. oim. hoim. enia. q. fuerit. ab. intio. mudi. vt. sup. dictu. e. g. no. debuit. instituti. b. sacm. differri. vsq. ad. cena. d. ni. Pre. hoc. sacm. d. meoziale. d. n.ice. passio. nis. fm. illud. Mat. xvi. hoc. facite. in. mea. com. eoz. at. o. z. s. meozia. e. p. teritoz. g. hoc. sacm. no. debuit. institui. an. xpi. passio. ne. Pre. p. baptis. mu. aliq. ordinaf. ad. eucha. ristia. q. no. nisi. baptis. m. dari. dz. S. baptis. m. institut. fu. it. post. xpi. passio. ne. r. resurreco. dz. vt. p. Mat. vl. g. inco. ueniet. hoc. sacm. fuit. an. xpi. passio. ne. institutu. Sed. p. e. q. hoc. sacm. institutu. e. xpo. ve. q. Mat. vij. b. n. oia. fecit. R. d. q. hoc. sacm. pueniet. institutu. fuit. in. cena. in. q. s. xps. vltio. cu. discipulis. suis. fuit. conuersatus. P. mo. qd. r. de. p. n. e. h. b. sacm. c. o. n. t. i. n. e. f. i. p. e. x. p. s. in. eucha. ristia. sicut. in. sacm. r. io. q. n. i. p. e. x. p. s. in. p. p. r. i. a. s. p. e. a. discipul. discessurus. erat. in. sacm. i. p. e. s. e. i. p. m. e. i. s. reliquit. sicut. in. ab. s. t. i. a. i. m. p. a. t. o. r. i. s. exhibet. v. e. n. e. r. a. d. a. e. i. m. a. g. o. An. Euse. b. i. u. s. d. i. c. q. q. z. co. r. p. s. a. s. s. u. m. p. t. u. a. b. l. a. t. u. r. u. s. e. r. a. t. a. b. o. c. u. l. i. s. z. a. l. l. a. r. u. r. u. s. s. i. d. e. r. i. b. u. s. n. e. c. e. s. s. e. e. r. a. t. v. t. in. die. c. e. n. e. s. a. c. m. c. o. r. p. o. r. i. s. z. l. a. n. g. u. i. s. s. u. i. p. i. e. c. e. r. e. t. n. o. b. i. s. v. t. c. o. l. e. r. e. f. i. n. g. r. e. t. p. m. y. l. t. e. r. i. u. q. d. s. e. l. o. f. f. e. r. e. b. a. t. in. p. c. i. u. S. c. d. o. q. z. s. i. n. e. f. i. d. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. x. p. i. n. u. q. p. o. r. t. u. e. e. s. s. a. l. u. s. f. m. illud. ad. Ro. ij. que. p. p. o. s. u. i. t. d. s. p. p. i. a. t. o. r. e. p. f. i. d. e. in. s. a. n. g. u. i. n. e. e. i. u. s. r. i. o. o. p. o. r. t. u. e. o. i. t. p. e. e. s. s. e. a. p. u. d. h. o. i. e. s. a. l. i. q. d. r. e. p. n. t. a. n. u. m. d. n. i. c. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. q. in. v. e. t. e. r. i. t. e. s. t. o. p. r. i. p. u. u. s. a. c. m. e. r. a. t. a. g. n. u. s. p. a. s. c. a. l. i. s. v. i. i. r. a. p. l. o. d. i. c. i. t. i. c. o. r. p. v. p. a. s. c. a. n. o. s. t. r. i. m. o. l. a. r. u. s. e. x. p. s. s. u. c. c. e. s. s. i. t. a. u. t. e. i. in. n. o. u. o. t. e. s. t. o. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. e. s. a. c. m. q. u. o. d. e. r. e. m. e. o. z. a. t. i. u. u. p. r. e. t. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. s. i. c. r. i. d. f. u. i. t. p. f. i. g. u. r. a. t. i. u. u. f. u. t. u. r. e. r. i. o. c. o. n. u. e. n. i. e. s. f. u. i. t. i. m. i. n. i. t. e. p. a. s. s. i. o. n. e. c. e. l. e. b. r. a. t. o. p. r. i. o. r. i. s. s. a. c. m. n. o. u. u. s. a. c. m. in. s. t. i. t. u. e. r. e. v. n. L. e. o. p. a. p. a. d. i. c. i. t. in. f. m. o. n. e. d. e. c. e. n. a. d. n. i. v. t. v. m. b. r. e. c. e. d. e. r. e. t. c. o. r. p. i. a. n. t. i. q. o. b. f. u. a. t. i. a. n. o. u. o. e. x. c. l. u. d. i. t. s. a. c. m. h. o. s. t. i. a. in. h. o. s. t. i. a. t. r. a. s. i. t. s. a. n. g. u. i. s. s. a. u. g. u. i. e. a. u. f. e. r. i. t. r. e. s. t. i. u. i. t. a. s. l. e. g. a. l. i. s. d. u. m. u. n. a. t. i. m. p. l. e. t. T. e. r. t. i. o. q. z. e. a. q. v. l. t. i. o. d. i. c. u. n. t. m. a. r. i. e. a. b. a. m. i. c. i. s. r. e. c. e. d. e. r. i. b. u. s. m. a. g. i. s. m. e. o. z. i. e. c. o. m. e. d. a. n. t. p. f. r. i. m. q. u. i. a. t. i. c. m. a. g. i. s. i. n. s. t. a. m. a. f. a. f. f. e. c. t. u. s. a. d. a. m. i. c. o. s. e. a. v. e. r. o. a. d. q. m. a. g. i. s. a. f. f. i. c. i. m. u. r. p. f. u. n. d. i. a. i. o. i. m. p. r. i. m. u. n. t. q. z. g. v. t. d. n. i. s. A. l. e. x. a. n. d. e. r. p. a. p. a. d. i. c. i. t. n. i. b. i. l. i. n. s. a. c. r. i. f. i. c. i. i. s. m. a. l. u. s. e. e. q. u. a. c. o. r. p. u. s. z. s. a. n. g. u. i. s. x. p. i. n. e. c. v. l. l. a. o. b. l. a. t. i. o. h. a. c. p. o. r. t. i. o. r. e. i. o. v. t. in. m. a. i. o. r. i. v. e. n. e. r. a. t. o. e. h. a. b. e. r. e. f. d. n. i. s. in. v. l. t. i. o. s. u. o. r. e. c. e. s. s. u. a. d. i. s. c. i. p. u. l. i. s. h. o. c. s. a. c. m. i. n. s. t. i. t. u. i. t. r. h. o. c. e. q. d. A. l. u. g. d. i. c. i. t. in. l. i. r. i. s. i. o. n. u. a. d. J. a. n. u. a. r. i. u. S. a. l. u. a. t. o. r. q. z. v. e. h. e. m. e. n. t. p. m. e. d. a. r. e. t. m. y. s. t. e. r. i. i. l. i. n. u. s. a. l. t. e. r. u. d. i. n. e. v. l. t. i. o. h. o. c. v. o. l. u. i. t. i. n. s. i. g. e. r. e. c. o. r. d. i. b. z. r. m. e. o. r. i. e. d. i. s. c. i. p. u. l. o. z. a. q. b. u. s. a. d. p. a. s. s. i. o. n. e. e. r. a. t. d. i. s. c. e. s. s. u. r. u. s. Ad. i. g. d. d. q. e. x. e. i. s. d. e. n. u. t. r. i. m. u. r. e. x. q. b. u. s. s. u. m. n. o. t. n. e. d. e. m. m. o. n. o. b. i. s. a. d. u. e. n. i. e. n. t. i. b. u. s. n. a. e. a. e. x. q. b. u. s. s. u. m. n. o. b. i. s. a. d. u. e. n. i. u. n. t. p. g. e. n. e. r. a. t. o. e. z. e. a. d. e. a. u. t. i. n. q. z. t. u. e. x. e. i. s. n. u. t. r. i. m. n. o. b. i. s. a. d. u. e. n. i. u. n. t. p. m. a. d. u. c. a. r. d. e. z. v. n. i. s. i. c. p. b. a. p. t. i. s. m. u. r. e. g. e. n. e. r. a. m. u. r. i. x. p. o. i. t. a. p. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. a. m. a. d. u. c. a. m. x. p. m. Ad. ij. d. d. q. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. a. e. p. f. e. c. t. u. s. s. a. c. m. d. n. i. c. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. r. a. q. z. o. n. n. e. s. x. p. m. p. a. s. s. i. u. m. r. i. o. n. o. p. o. r. u. i. t. i. n. s. t. i. t. u. i. a. n. i. n. c. a. r. n. a. t. o. e. z. s. z. t. u. c. h. a. b. e. b. a. t. l. o. c. u. s. s. a. c. r. a. q. e. r. a. t. t. i. m. p. f. i. g. u. r. a. t. i. u. a. d. n. i. c. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. Ad. iij. d. d. q. s. a. c. m. i. l. l. u. d. f. u. i. t. i. c. e. n. a. i. n. s. t. i. t. u. t. u. v. t. in. f. u. t. u. r. z. e. e. t. m. e. o. z. i. a. d. n. i. c. e. p. a. s. s. i. o. n. i. s. e. a. p. f. e. c. t. a. v. n. i. s. i. g. n. a. t. e. r. d. i. c. i. t. q. u. i. e. n. s. e. i. u. s. f. e. c. e. r. a. t. i. s. h. o. c. d. e. f. u. t. u. r. o. l. o. q. u. e. s. Ad. iij. d. d. q. i. l. l. i. t. u. r. o. r. i. d. e. t. o. r. d. i. n. i. i. n. r. e. n. o. n. i. s. s. a. c. m. a. u. t. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. e. q. u. i. s. s. i. t. p. o. s. t. e. r. i. b. a. p. t. i. s. m. o. i. n. p. e. c. p. t. o. e. e. t. n. i. p. r. i. i. n. i. n. t. e. r. o. e. z. i. o. d. e. b. u. i. t. p. r. i. u. s. i. n. s. t. i. t. u. i. v. e. l. p. o. t. v. i. c. i. q. b. a. p. t. i. s. m. e. r. a. t. i. a. i. n. s. t. i. t. u. t. u. s. in. i. p. o. x. p. i. b. a. p. t. i. s. m. o. v. n. d. e. r. i. a. a. l. i. q. u. i. i. p. o. x. p. i. b. a. p. t. i. s. m. o. e. r. a. t. b. a. p. t. i. s. a. t. i. v. t. l. e. g. i. f. J. o. b. i. j.

Ad sextum sic proceditur

Uides q. agnus pascal nō fuit figura p. cipua b. sacm. r. ps. em. d. sacerdos fm. ord. n. e. melchisedech. p. p. ter. hoc. q. mel. chisedech. gessit. figurā. sacrificij. xpi. offerēs. panē. r. vinū. s. z. e. p. s. s. i. o. s. i. l. i. t. u. d. i. s. f. a. c. i. t. q. v. n. u. a. v. a. l. i. o. v. e. n. o. m. i. e. f. g. v. i. d. e. f. q. o. b. l. a. t. i. o. m. e. l. c. h. i. s. e. d. e. c. h. f. u. e. r. i. t. p. o. r. t. i. s. s. i. m. a. f. i. g. u. r. a. b. s. a. c. m. Pre. t. r. a. s. i. t. u. s. m. a. r. i. s. r. u. b. r. i. f. u. i. t. f. i. g. u. r. a. b. a. p. t. i. s. m. i. f. m. i. l. l. u. d. C. o. r. x. o. e. s. b. a. p. t. i. s. a. t. i. s. u. n. t. i. n. u. b. e. r. m. a. r. i. S. z. i. m. o. l. a. t. i. o. a. g. n. i. p. a. s. c. a. l. p. r. e. s. s. i. t. t. r. a. s. i. t. u. m. m. a. r. i. s. r. u. b. r. i. q. u. e. s. u. b. s. e. c. u. r. u. m. e. m. a. n. a. s. i. c. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. a. s. e. q. d. b. a. p. t. i. s. m. u. g. m. a. n. a. e. x. p. r. e. s. s. i. o. r. f. i. g. u. r. a. b. s. a. c. m. q. u. a. a. g. n. i. p. a. s. c. a. l. i. s. Pre. p. o. t. i. s. s. i. m. a. v. i. b. s. a. c. m. e. q. i. n. t. r. o. d. u. c. i. t. n. o. s. i. n. r. e. g. n. u. c. e. l. o. z. s. i. c. u. t. v. i. a. t. i. c. u. q. o. d. a. s. e. d. h. o. c. m. a. r. i. e. f. i. g. u. r. a. t. u. s. f. u. i. t. i. n. s. a. c. m. e. x. p. i. a. t. o. i. s. q. u. i. p. o. n. i. f. e. r. i. t. r. a. b. a. r. s. e. l. i. n. a. n. o. c. u. l. a. n. g. u. i. n. e. i. n. s. c. i. a. s. c. r. o. z. s. i. c. u. t. a. p. l. o. p. b. a. r. a. d. H. e. b. i. x. g. v. i. d. e. f. q. i. l. l. u. d. s. a. c. r. i. f. i. c. i. u. f. u. e. r. i. t. e. x. p. r. e. s. s. i. o. r. f. i. g. u. r. a. b. s. a. c. m. q. u. a. a. g. n. i. p. a. s. c. a. l. i. s. S. z. e. q. d. a. p. l. o. v. i. d. i. t. i. c. o. r. p. v. p. a. s. c. a. n. o. s. t. r. i. i. m. o. l. a. r. u. s. e. x. p. s. i. t. a. q. z. e. p. u. l. e. m. u. r. i. n. a. z. y. m. u. s. s. i. n. c. e. r. i. t. a. t. o. R. d. q. i. n. h. o. c. s. a. c. m. t. r. i. a. p. s. i. d. e. r. a. t. e. p. o. s. s. u. m. s. i. d. q. d. e. s. a. c. m. t. m. s. p. a. n. i. s. z. v. i. n. u. r. i. d. q. d. e. r. e. s. z. s. a. c. m. s. c. o. r. p. u. s. x. p. i. v. e. z. r. i. d. q. d. e. r. e. s. t. m. e. f. f. e. c. t. u. s. b. s. a. c. m. Q. u. a. z. t. u. i. g. i. f. a. d. i. d. q. d. e. s. a. c. m. t. m. p. o. n. s. i. s. s. i. m. a. f. i. g. u. r. a. f. u. i. t. b. s. a. c. m. o. b. l. a. t. i. o. m. e. l. c. h. i. s. e. d. e. c. h. q. o. b. t. u. l. i. t. p. a. n. e. r. v. i. n. u. Q. u. a. n. t. u. a. u. t. a. d. i. p. m. x. p. m. p. a. s. s. u. z. q. i. n. h. o. c. s. a. c. m. o. r. i. n. e. f. i. g. u. r. e. e. i. s. f. u. e. r. a. t. o. i. a. s. a. c. r. i. f. i. c. i. a. v. e. t. e. r. i. s. t. e. s. t. i. r. p. a. p. u. e. s. a. c. r. i. f. i. c. i. u. e. x. p. i. a. t. o. i. s. q. d. e. r. a. t. s. o. l. e. n. i. s. s. i. m. u. Q. u. a. n. t. u. a. u. t. a. d. e. f. f. e. c. t. u. f. u. i. t. f. i. g. u. r. a. e. i. s. p. r. i. p. u. a. m. a. n. a. q. d. h. e. b. a. t. i. n. s. e. o. i. s. s. a. p. p. r. i. s. s. u. a. u. i. t. a. t. e. m. v. t. d. e. S. a. p. x. v. i. S. i. c. u. t. r. g. f. a. b. s. a. c. m. q. z. t. u. a. d. o. i. a. r. e. f. i. c. i. t. m. e. n. t. e. m. S. z. a. g. n. u. s. p. a. s. c. a. l. i. s. q. z. t. u. z. a. d. h. e. c. t. r. i. a. p. f. i. g. u. r. a. t. h. o. c. s. a. c. m. Q. u. a. n. t. u. a. d. p. r. i. m. u. q. z. m. a. d. u. a. b. a. t. c. u. p. a. n. i. b. z. a. z. y. m. i. s. s. z. i. l. l. u. d. E. x. o. x. i. j. e. d. e. t. c. a. r. n. e. s. z. a. z. y. m. o. s. p. a. n. e. s. Q. u. a. n. t. u. a. d. a. d. s. e. c. o. m. q. z. i. m. o. l. a. b. a. t. a. b. o. i. m. u. l. t. i. t. u. d. i. e. s. i. l. i. o. z. i. s. r. i. i. j. l. u. n. a. q. d. f. u. i. t. f. i. g. u. r. a. p. a. s. s. i. o. n. i. s. x. p. i. q. p. r. e. t. e. r. i. n. n. o. c. e. r. i. a. d. e. a. g. n. u. s. Q. u. a. n. t. u. a. d. a. d. e. f. f. e. c. t. u. q. z. p. s. a. n. g. u. i. n. e. a. g. n. i. p. a. s. c. a. l. i. s. p. r. e. c. t. i. s. u. n. t. s. i. l. i. i. s. i. s. r. a. t. e. u. a. s. t. a. t. e. a. g. e. l. o. r. e. d. u. c. t. i. t. e. f. u. i. t. e. g. y. p. t. i. a. a. c. a. r. z. q. z. t. u. a. d. h. o. c. p. o. n. i. f. f. i. g. u. r. a. p. r. i. p. u. a. b. s. a. c. m. a. g. n. u. s. p. a. s. c. a. l. i. s. q. z. f. m. o. i. a. e. a. r. e. p. n. t. a. t. e. r. e. t. p. h. o. c. p. z. v. i. s. i. o. a. d. o. b. i. e. c. t. a.

Deinde considerandum

De materia b. sacm. Et primo de spe mate. Secdo de p. u. e. r. s. i. o. n. e. T. e. r. t. i. o. d. e. m. o. c. o. r. p. o. x. p. i. e. x. t. i. d. i. n. h. o. c. s. a. c. m. Q. u. a. r. t. o. d. e. a. c. c. e. s. s. i. b. u. s. p. a. n. i. s. r. v. i. n. i. q. i. n. h. o. c. s. a. c. m. r. e. m. a. n. e. t. C. i. r. c. a. p. r. i. m. u. q. r. u. n. t. o. c. t. o. P. r. i. m. o. v. r. z. p. a. n. i. s. z. v. i. n. u. s. i. n. t. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. S. e. c. d. o. v. r. z. a. d. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. r. e. q. u. a. r. d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. a. q. u. i. t. a. s. T. e. r. t. i. o. v. r. z. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. s. i. t. p. a. n. i. s. t. r. i. c. i. t. e. u. s. Q. u. a. r. t. o. v. r. z. s. i. t. p. a. n. i. s. a. z. y. m. u. s. v. e. l. f. e. r. m. e. r. a. t. u. s. Q. u. i. t. o. v. r. z. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. s. i. t. v. i. n. u. d. e. v. i. t. e. S. e. p. t. i. o. v. r. z. s. i. t. a. d. m. i. s. c. e. d. a. a. q. S. e. p. t. i. o. v. r. z. a. q. s. i. t. d. e. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e. b. s. a. c. m. O. c. t. a. u. o. d. e. q. u. i. t. a. t. e. a. q. q. a. p. p. o. n. i. t.

Ad primuz sic procedit

Uides q. materia b. sacm. nō sit p. a. n. i. s. r. v. i. n. u. s. h. o. c. n. s. a. c. m. p. f. e. c. t. u. s. d. z. r. e. p. n. t. a. t. e. p. a. s. s. i. o. n. e. x. p. i. q. u. a. s. a. c. m. v. e. t. e. r. i. s. l. e. g. i. s. s. z. c. a. r. n. e. s. a. i. a. l. i. u. q. e. r. a. t. m. a. t. e. r. i. a. s. a. c. m. v. e. t. e. r. i. s. l. e. g. i. s. e. x. p. r. i. i. r. e. p. n. t. a. t. x. p. i. p. a. s. s. i. o. n. e. q. u. a. p. a. n. i. s. r. v. i. n. u. s. g. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. m. a. g. i. s. d. e. b. e. r. e. t. e. e. c. a. r. n. e. s. a. i. a. l. i. u. q. z. p. a. n. i. s. r. v. i. n. u. s. Pre. h. o. c. s. a. c. m. e. v. b. i. c. z. c. e. l. e. b. r. a. d. u. s. s. z. i. m. u. l. t. i. s. t. e. r. t. i. o. n. o. i. n. u. e. n. i. t. p. a. n. i. s. r. i. n. m. u. l. t. i. s. n. o. i. n. u. e. n. i. t. v. i. n. u. s. g. p. a. n. i. s. r. v. i. n. u. s. n. o. e. c. o. n. u. e. n. i. e. n. s. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. Pre. h. o. c. s. a. c. m. o. p. e. r. i. t. i. a. n. i. e. r. i. n. f. i. r. m. i. e. s. z. v. i. n. u. s. n. o. c. e. t. q. b. u. s. d. a. i. f. i. r. m. i. s. g. v. i. d. e. f. q. v. i. n. u. s. n. o. z. e. e. m. a. t. e. r. i. a. b. s. a. c. m. S. z. e. q. d. A. l. e. x. a. n. d. e. r. p. a. p. a. d. i. c. i. t. R. q. z.

in sacroꝝ oblationibus panis tñ & vini aq̄ p̄mitti in sa-
 crificiũ offerant. ¶ Rñ. vñ. q̄ circa materiã b̄ facti aliq̄
 multiplex errauerit. Quidã n. qui dicunt atrocitate. vt
 Aug. dic̄ in li. de heresib. off. rñt panẽ & cascos i hoc factio
 diceres a p̄mis hoibz oblatões de fructibz terre & ouiuꝝ
 fuisse celebratas. Alij vñ. sicut be. rige & peibuciani de in-
 fãtis sanguine quẽ d̄ toto ei⁹ corpẽ minut̄ p̄ficõnũ vulne-
 ribz exorquet̄. q̄i eucha ristia suã p̄ficere p̄bibent miscẽdo
 eũ farine panẽ inde faciẽtes. Quidã vñ. qui dicunt aq̄tũ
 aquã solã sub spẽ sobrietatis in hoc factio offerit̄. Q̄s at
 bi errores & siles excludunt p̄ hoc q̄ xp̄us hoc factio sub
 spẽ panis & vini instituit. sic p̄z. ¶ Arb. xvi. vñ panis & vi-
 nũ sunt p̄uents materia b̄ facti & hoc r̄obabiliter. P̄rio
 q̄dẽ q̄tũ ad vsũ b̄ facti q̄ ẽ manducatio. sic n. a q̄ assu-
 mit in baptisimo ad vsũ sp̄ial ablutõis. q̄z corp̄alis ablu-
 tio cõiter fit in aq̄. ita panis & vinũ quibz cõiter hoies refi-
 cunt assũunt in hoc factio ad vsũ sp̄ial m̄ducatõis.
 Scõdo q̄tũ ad passiõẽ xp̄iam q̄ sanguis a corpẽ sepa-
 r̄. & iõ in hoc factio qd̄ ẽ m̄oxale vñice passiõis. seorsuz su-
 mit panis. vt factio corp̄is & vini vt factio sanguis. Ter-
 tio q̄tũ ad effectũ p̄sideratũ in vnoq̄z sumẽnũ. q̄z vt Am-
 bro. dic̄ sup̄ eplaz ad Corinibz. hoc factio valet ad tũidõem
 corp̄is & aie. & iõ caro xp̄i sub spẽ panis p̄ salute corp̄is. san-
 guis vñ sub spẽ vini p̄ salute aie offerit. sic d̄ Gen. x. q̄
 aialis aia in sanguine ẽ. Quarto q̄tũ ad effectũ respectu
 totũ ecclẽ q̄ p̄stituit ex diuersis fidelibz. sic panis p̄fic̄ ex
 diuersis granis. & vinũ fluit ex diuersis vuis. vt dic̄ glo. su-
 pillud. i. Cor. x. vnũ corpus multi sum⁹. ¶ Ad. i. ḡ vñ.
 q̄z carnes alialũ occisõz xp̄i rep̄tẽt xp̄i passiõẽ. tñ
 minus cõperit ad cõez vsũ b̄ facti. & ad ecclãsticã vnita-
 tẽ significãdã. ¶ Ad. ij. vñ. q̄z nō in oibz terris nascat̄
 triticũ & vinũ tñ de facili ad oes terras deferri p̄t. q̄tũ
 suffic̄ ad vsũ b̄ facti. nec p̄pter de. ecclã alteri⁹. ẽ vnũ iñ
 sine altero p̄secrãdũ. q̄z nō ẽt p̄fectũ sacrificiũ. ¶ Ad. iij.
 vñ. q̄z vinũ in modica q̄tate sumptũ. nō p̄t multũ no-
 cere egrotãri. & tñ si nocuitũ nimeat nō ẽ necelle q̄ hoies
 accipiẽtes corp⁹ xp̄i etiã sanguinẽ accipiãt. vt dicet. j.

Ad secundũ sic procedit.

¶ Quidẽ q̄ req̄rat determinata q̄titas panis & vini ad mate-
 riã b̄ facti. Effect⁹. n. ḡte nō sunt minus ordinari q̄ effec-
 tus nature. S̄z sic d̄. ij. de aia. oim natura p̄stãtũ possit⁹
 ẽ terminus & r̄o magnitudis & augmẽti. ḡ multo magis i
 hoc factio qd̄ d̄ eucharistia. i. bona ḡta req̄rat determinata
 q̄titas panis & vini. ¶ Pre. Distis ecclẽ nō ẽ ar̄o p̄-
 restas data ad ea q̄ p̄tinet ad ir̄isionẽ fidei & eius sacroꝝ.
 fm̄ illud. ij. Cor. ij. fm̄ p̄ratẽ quã dedit mihi d̄s in edifica-
 tionẽ & nō in destrucõez. S̄z hoc ẽ ad ir̄isionẽ facti si sacer-
 dos vellet p̄secrare totũ panẽ q̄ vendit in foro & totũ vinũ
 qd̄ ẽ in celiario. ḡ hoc facere nō p̄t. ¶ Pre. Si aliq̄s ba-
 ptisẽt in mari. nō tora aq̄ maris sc̄ificat p̄ formã baptis-
 mi. S̄z solũ illa aq̄ q̄ corp̄us baptisari abluir̄. ḡ nec in hoc
 factio sup̄flua q̄titas p̄secrari p̄t. S̄z ẽ q̄z multũ
 opponit pauco & magnũ puo. S̄z nulla ẽ ita pua q̄titas
 panis & vini q̄ nō possit p̄secrari. ḡ nulla ẽ ita magna q̄ p̄sec-
 ri nō possit. ¶ Rñ. vñ. q̄ qdã dixerit q̄ sacerdos nō possit
 p̄secrare imensã q̄titatẽ panis aut vini. puta totũ panẽ
 q̄ vendit in foro. aut totũ vinũ qd̄ ẽ in dolio. S̄z hoc non
 videt̄ ẽ vñ. q̄z in oibz natura b̄n̄ n̄o r̄o determinanonis
 materie sumit ex ordine ad finẽ. sic materia terre ẽ ferz vt
 sit ap̄ta sectõi. finis aut̄ b̄ facti ẽ vsus fidelũ. nō aut̄ p̄t
 esse q̄ determinet̄ p̄p̄atõez ad vsũ fidelũ q̄ nũc occua

ẽt. alioquin sacerdos b̄n̄s paucos pochianos non posset
 p̄secrare multas hostias. vñ relinquit q̄ materia b̄ facti
 determinet̄ p̄p̄atõez ad vsũ fidelũ absolute. nũerus
 aut̄ fidelũ ẽ indeterminatus. vñ nō p̄t dici q̄ q̄titas ma-
 terie b̄ facti ẽ determinata. ¶ Ad. i. ḡ vñ. q̄ cui⁹ iher̄ rei na-
 turalis materia accipit determinatã q̄titatẽ fm̄ p̄p̄atõez
 ad formã determinatã. S̄z nũerus fidelũ ad q̄z vsus ordi-
 nat hoc factio ẽ indeterminatus. vñ nō ẽ sile. ¶ Ad. ij. vñ.
 q̄ p̄ras ministrõz ecclẽ ad duo ordinãt. P̄imo qd̄ ad ef-
 fectũ p̄p̄iatũ. scõdo ad finẽ effectus. scõm aut̄ nō tollit p̄mũ
 vñ si sacerdos intrẽdat p̄secrare corp̄us xp̄i p̄f̄ aliq̄ẽ malũ
 finẽ. puta vt ir̄ideat vel veneficia faciat. p̄f̄ intentõez ma-
 li finis peccat. nihilominus tñ p̄f̄ p̄ratẽ sibi datã p̄ficat
 factio. ¶ Ad. iij. vñ. q̄ baptisimũ factio p̄ficat in vsu mate-
 rie. & iõ p̄ formã baptisimũ nō plus de aq̄ sc̄ificat quã q̄tũ
 venit in vsũ. sed hoc sacramentũ p̄ficat in consecratione
 materie. & ideo nō ẽ simile.

Ad tertium sic proceditur

¶ Quidẽ q̄ nō req̄rat ad materiã b̄ facti q̄ sit panis tritice⁹
 Hoc. n. factio ẽ remõziatũ vñice passiõis. S̄z magis vi-
 det̄ ẽ p̄sonũ vñice passiõis panis ordeaceus q̄ ẽ asperior. &
 q̄ etiã turbas parit in m̄te. vt d̄ Joban. vi. q̄z panis triti-
 ceus. ḡ nō ẽ p̄p̄ia materia b̄ facti panis tritice⁹. ¶ Pre. si
 gura ẽ signũ sp̄i in naturalibz rebz. S̄z qdã frumenta
 sunt q̄ b̄nt siles figurã grano tritici sicut far & spelta. de q̄
 etiã in q̄busdã locis panis p̄ficat ad vsũ b̄ facti. ḡ panis tri-
 ticeus nō ẽ p̄p̄ia materia b̄ facti. ¶ Pre. p̄mimo specie
 soluit. S̄z nō inuenit̄ farina triticia q̄ alterius frumenti
 p̄mixtionẽ nō habeat. nisi forte electis granis studiose fiat
 ḡ nō videt̄ q̄ panis triticeus sit p̄p̄ia materia b̄ facti. ¶
 Pre. illud qd̄ ẽ corruptũ videt̄ ẽ alterius sp̄i. S̄z aliq̄ cõ-
 ficiũt ex p̄te corrupto q̄ iã nō videt̄ ẽ panis triticeus. ḡ vt
 det̄ q̄ talis panis nō sit p̄p̄ia materia b̄ facti. ¶ S̄z ẽ q̄z
 in hoc factio p̄tinet xp̄s q̄ se grano frumẽti compaf. Job.
 xij. nisi granũ frumẽti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipsuz
 solũ manet. ḡ panis frumẽtinus vel triticeus ẽ materia b̄
 facti. ¶ Rñ. vñ. q̄ sic dictũ ẽ ad vsũ sacroꝝ req̄r. i. talis
 materia q̄ cõius hoies vnũt. S̄z panis triticeus ẽ talis. nã
 aliq̄ panes videt̄ ẽ introduci in b̄mõ panis defectum. &
 iõ xp̄s credit̄ in b̄mõ panis sp̄e. hoc factio instituisse. qui
 etiã panis p̄forat hoiez. & ita cõueniẽtius significat effect⁹
 tñ b̄ facti. & iõ p̄p̄ia materia b̄ facti ẽ panis triticeus. ¶
 Ad. i. ḡ vñ. q̄ panis ordeaceus comp̄nit ad significandũ in-
 duritiã & le. tñ p̄pter duritiã panis. tñ etiã. q̄z vt Aug. di-
 cit in li. lxxiij. q̄z ordẽi medulla q̄ tenacissima palea tegit̄.
 vel ipaz legẽ significat q̄ ita data erat vt in ea vitale aie ap-
 limentũ factis corp̄alibz obtegeret. vel ipm̄ pplm̄ nõduz
 expoliatũ carnali desiderio qd̄ rã q̄ palea cordi eius inhe-
 rebar. hoc aut̄ factio ad suauẽ iugũ p̄tinet xp̄i & ad verita-
 tẽ iã manifestatã. & ad pplm̄ sp̄ialẽ. vñ nō ẽ p̄uents ma-
 teria b̄ facti panis ordeace⁹. ¶ Ad. ij. vñ. q̄ generãõ ḡrat
 sibi sile i sp̄e. fit tñ aliqñ aliq̄ dissimilitudo generãõis ad ḡi-
 tũ q̄tũ ad accõtia vel p̄pter materiã vel p̄f̄ debilitatẽ fru-
 tis generatiue. & iõ si aliq̄ frumẽta sunt q̄ ex seie tritici ge-
 nerari p̄t. sic ex grano sc̄iãto in malis terris. generat̄ sili-
 go. & ex tali frumẽto panis p̄fectus p̄t ẽ materia b̄ facti.
 qd̄ tñ nō videt̄ habere locũ neq̄ in ordeo neq̄ in spelta.
 neq̄ etiã in farre. qd̄ inter oia grana tritico ẽ silius. silitu-
 do aut̄ figure in talibz magis videt̄ significare. p̄pter aie
 quã id. mp̄. itatẽ sp̄i. sic ex sil. tudine figure manifestatu r
 q̄ canis & lupus sunt p̄p̄inq̄ sp̄i nō aut̄ eiũdẽ. vñ ex tali

buis fermentis q̄ nullo mō p̄nt ex se se granī generari. non p̄t p̄fici panis qui sit debita materia h̄ facti. **Ad. iij.** v̄d. q̄ modica p̄mixtio nō soluit sp̄z. q̄ id q̄d ē modicū q̄ d̄mō absumit a plurimo. et iō si modica admixtio alteri? frumētū fiat ad multo maiore q̄ritate tritici p̄t exinde cōfici panis q̄ ē materia h̄ facti. si v̄d. sit magna cōmixtio puta ex eq̄ vel q̄i talis cōmixtio sp̄z mūtāt. v̄n̄ panis inde p̄ficius nō erit debita materia h̄ facti. **Ad. iij.** v̄d. q̄ ali q̄n̄ tāta ē corruptio panis q̄ soluit sp̄z panis. sic cū p̄ntūtas soluit et sapor et color et odor et alia accētia mutant. v̄n̄ ex tali materia nō p̄t p̄fici corpus xp̄i. aliq̄n̄ v̄d. nō ē tanta corruptio q̄ sp̄z soluit. s̄ ē ali q̄ d̄sp̄ ad corruptiōem. q̄ declinat ali q̄tis in utatio saporis. et ex tali p̄te p̄t p̄fici corpus xp̄i. s̄ peccat p̄ficiō p̄ter irreuerentiā facti. et q̄ am̄tū ē a tritico corrupto nō videt q̄ panis ex eo p̄fectus p̄t fieri corpus xp̄i q̄uis quidā contrariū dicant

Ad quartum sic procedit

videt q̄ hoc factū nō debet ex p̄te azyimo p̄fici. Debet mus. n. i. hoc factū imitari institutiōez xp̄i. s̄ xp̄s videt hoc factū instituisse in p̄te fermentato. q̄ sic legit **Exo. xij.** iudei s̄m̄ legē incipiebāt v̄n̄ azyimis i die pasce q̄d celebrat. xij. luna. xp̄s aut̄ instituit hoc factū in cena quā celebravit aū die pasce. v̄t habet **Job. xij.** ḡ. et nos de ce. n. hoc factū celebrare in p̄te fermentato. **De. legalia** nō sunt obfervanda. **De. gē.** s̄ v̄n̄ azyimis fuit q̄dā legalis cerimonia. v̄t p̄ **Exo. xij.** ḡ. in hoc factō gē nō debet v̄n̄ azyimis. **De.** Sic sup̄ dicit̄ ē. eucharistia ē factū in charitatis sic baptis mus fidei s̄ feruor charitatis signat p̄ feruor v̄n̄ v̄ra. in glo. sup̄ illud **Mat. xij.** S̄c̄ ē regnū celoz fermento ḡ hoc factū d̄z p̄fici de p̄te fermentato. **De. azyimo** et fermentū sunt accētia panis nō variātia et sp̄m. s̄ in materia baptisimi nulla discretio adhibet̄ circa differentiā accētiū aq̄. puta si sit salta vel dulcis calida vel frigida. ḡ in hoc factō discretio ali q̄ discretio adhiberi nō d̄z v̄n̄ panis sit azyim? vel fermentat? **S̄** ē q̄ extra de cele. missa. c. p̄ l̄as p̄nif sacerdos q̄ in p̄te fermentato et p̄lo ligneo missa solēnia celebrare p̄sumpserit. **R̄n̄. v̄d.** q̄ circa materiā h̄ facti duo p̄nt p̄siderari. s̄ q̄d sit necessariū et q̄d p̄ueniēs. **Necessariū** q̄d ē v̄t sit panis tritice? sic dicit̄ ē sine q̄ nō p̄fici factū. nō ē aut̄ de facti necessitate q̄ sit azyim? vel fermentat? q̄ in v̄t q̄d cōfici p̄t. **P̄ueniēs** ē aut̄ v̄t v̄n̄ q̄l) q̄ fuerit v̄n̄ sue ecclē in celebratiōe h̄ facti. sup̄ hoc aut̄ s̄t v̄n̄ d̄uerse ecclē cōsuetudines. d̄c. n. b̄n̄s ḡeg. in registro q̄ ecclā offerit azyimos panes p̄ hoc q̄ v̄n̄ line v̄lla cōmixtione suscepit carnē. s̄ certe ecclē offerūt fermentatū. p̄ eo q̄ v̄b̄i p̄tis idatū ē carne. sic fermentū miscet̄ farine. v̄n̄ sic peccat sacerdos i ecclā latinorū celebrās de p̄te fermentato. ita peccat p̄sbyter ḡeg? in ecclā ḡegorū celebrās d̄ p̄te azyimo q̄i p̄terea ecclē sue ritū. et cōsuetudo de p̄te azyimo celebrādi rōabilior ē. **Primo** q̄d p̄t institutiōez xp̄i q̄ hoc factū instituit p̄mo die azyimorū. v̄t habet **mat. xvi.** **Mat. xij.** et **Lu. xij.** **Secdo.** q̄ panis ē p̄te factū corporis xp̄i q̄d sine corruptiōe cōceptū ē magis q̄ diuinitas ip̄i. v̄t. j. patebit. **Tertio** q̄ hoc magis cōpetit sinceritati fidelū q̄ re q̄rit ad v̄sum h̄ facti. s̄m̄ illud. **i. Cor. v.** pasca n̄m̄ i molat? ē xp̄s itaq̄ epulemur in azyimis sinceritatis et veritatis. h̄z in cōsuetudo ḡegorū aliq̄ rōez et p̄t significatiōē quā tāgit **Ḡeg.** et in deservatōez heresis nazareoz q̄ legalia euāgelio miscēbāt. **Ad. i. ḡ. v̄d.** q̄ sic legit **Exo. xij.** Solēntas pascal̄ incipiebat a v̄l p̄. xij. lune. et tunc xp̄s p̄ i molatōez agni pascal̄ hoc factū instituit. v̄n̄ hic di

es a iohāne d̄i p̄cedere sequentē diē pasce. et a tribus alijs euāgelistis d̄i p̄ma dies azyimorū. q̄n̄ fermentatū i comibo iudeoz nō inueniebat̄ v̄t dicit̄ ē. et hoc sup̄ notatū ē me l̄ in tractatu d̄ice passionis. **Ad. ij.** v̄d. q̄ cōficiēt̄ ex azyimo nō intēdūt ceremonias fuare. s̄ cōformare se instru cioni xp̄i. et iō nō iudicat̄ aliq̄n̄ celebrātes in p̄te feru mērato iudicāret. q̄ iudei panes p̄mitia? fermentatos offerebāt. **Ad. iij.** v̄d. q̄ fermentū significat caritatē p̄pter aliq̄ effectū. q̄. s̄ panē fac̄ sapidiore et maiore. s̄z corruptiōez significat ex ip̄a rōe sue sp̄i. **Ad. iij.** v̄d. q̄ q̄ fermentū h̄z aliq̄ corruptiōis et ex p̄te corrupto nō p̄t cōfici hoc factū v̄t ē dicit̄. et iō magis attendit̄ circa panē d̄ia azyimi et fermentati q̄ circa aquā baptisimi d̄ia calidi et frigidi. p̄ter. n. tāta esse corruptio fermenti. q̄ etiam ex eo non possit fieri sacramentum.

Ad quintum sic proceditur

videt q̄ nō sit p̄pria h̄ facti materia vinū vitis. Sic. n. a q̄ ē materia baptisimi. ita et vinū ē materia h̄ facti. Sed in qlibet a q̄ p̄t fieri baptisim? ḡ in quolibet vino malo? granatorū vel moroz aut h̄m̄ d̄i p̄t p̄fici hoc factū. p̄xim cū in q̄busdā terris vites nō crescūt. **De. acetū** ē q̄daz sp̄s vini q̄d sumit̄ de vite v̄t d̄c̄ **Isido.** s̄z de aceto nō p̄t p̄fici hoc factū. ḡ videt q̄ vinū vitis nō sit p̄pria materia h̄ facti. **De. Sic** de vite sumit̄ vinū depurātū. ita a ḡrestū et mustū. s̄z de eis nō videt p̄fici posse hoc factū. **Et** illud q̄d in sexta synodo legit̄. didicim? q̄ in q̄busdā az eccl̄ijs sacerdotes sacrificio oblatiōis p̄iugūt vvas. et sic s̄t v̄n̄ q̄ p̄lo dispensant. p̄cipim? ḡ v̄t nullus sacerdos hoc vltim? faciat. et iulian? papa rep̄b̄dit q̄sdā q̄ exp̄sum v̄n̄ nō in factō d̄fici calicis offerūt. ḡ videt q̄ vinū vitis non sit p̄pria materia h̄ facti. **S̄** ē q̄ sic d̄ns se compauit grano feruētū. ita etiā p̄pauit se vini. **Job. xv.** ego suz vitis vera. **S̄** sol? panis de frumēto ē materia h̄ facti. v̄t. d. ē. ḡ solū vinū de vite ē p̄pria materia h̄ facti. **R̄n̄. v̄d.** q̄ de solo vino vitis p̄t p̄fici hoc factū. **Primo** q̄d p̄t institutiōez xp̄i q̄ in vino vitis hoc factū instituit. v̄t p̄ter eo q̄d ip̄e d̄c̄ **Luc. xxij.** circa institutiōez h̄ facti am̄mō nō bibā de hoc genimie vitis. **Secdo.** q̄ sic dicit̄ ē ad materiā factōz assumit̄ id q̄d p̄prie et cōiter h̄z talē sp̄z. p̄prie aut̄ vinū d̄z q̄d de vite sumit̄. ali q̄ aut̄ liq̄res vinū dicunt̄ s̄m̄ quādā similitudinē ad vinū vitis. **Tertio.** q̄ vinū vitis magis p̄petit ad effectū h̄ facti q̄ ē sp̄ialis leticia. q̄ s̄c̄p̄tū ē q̄ vinū lenificat cor hominis. **Ad. i. ḡ. v̄d.** q̄ illi liq̄res nō dicunt̄ p̄prie vinū s̄z s̄m̄ similitudinē. p̄t aut̄ v̄z vinū ad terras illas defert̄ in q̄b̄ vites nō crescūt. q̄tra sufficit ad hoc factū. **Ad. ij. v̄d.** q̄ vinū sit acetū p̄ corruptiōez v̄n̄ nō sit reditus de aceto in vinū. v̄t d̄c̄. **vij. metha.** et iō sic de p̄te totaliter corrupto nō p̄t p̄fici hoc factū. ita nec de aceto p̄t p̄fici. **De. tñ** cōfici de vino accescēt̄ sicut de p̄te q̄ ē in via ad corruptiōez h̄ peccet cōficiēs. v̄t etiā p̄us dicit̄ ē. **Ad. iij. v̄d.** ē q̄ agresta ē in via generatiōis. et iō nō d̄i h̄z sp̄z vini et p̄t hoc d̄ ea nō p̄t cōfici hoc factū mustū aut̄ iā h̄z sp̄z vini. nā ei? dulcedo attestat̄ digestiōni q̄ ē cōpletio a naturali calore. v̄t d̄c̄. **ij. metha.** et iō de multo p̄t cōfici hoc factū. nō tñ debet v̄ne integre buic factō misceri. q̄ iā ibi eēt aliq̄ p̄ter vinū. p̄hibet etiā ne mustū stāt̄ ep̄sum de vva i calice offerat. q̄ hoc ē idē a p̄ter ip̄unitatē musti. p̄t tñ in necessitate fieri. d̄c̄. n. ab eodē iulio papa. si necesse fuerit. v̄n̄ in calice p̄maf.

Ad sextum sic proceditur

Uides qd aq no sit vino pmiscda. Sacrificiu. n. xpi figu-
 ratu erat p oblatioez melchisedech q Gen. xiiij. non legit
 obrulise nisi pane & vino. g videt q in hoc factio non de-
 beat aduigi a q. Pre. diuersoz factoz diuerse sunt ma-
 terie. h aq e materia baptisim. g no dz ad materia assumi
 b' facti. Pre. panis & vinu sunt materia b' facti. h pa-
 ni nihil aduigi. g nec vino dz aliqd aduigi. S. contra
 e qd Alexander papa scribit in factoz oblatioibz q inter
 missaz solenia offerunt dno panis im & vinu aq pmixtu
 in sacrificio offerat. Rn. dd. q vinu qd offerit in hoc sa-
 cramento dz misceri aq. Primo qd e ppter in seueroz p-
 babiliter. n credis q dno hoc factm inuiguit in vino a q p-
 mixtio. fm moze terre illius. vii. ij. Deouer. dz. Bibite vi-
 nu qd miscui vobis. Secdo qz hoc puet repiratoem diuice
 passionis. vii. dz. Alexander papa. no dz in calice dno. aut
 vinu solu aut aq sola offerri. h vtruqz pmixtu. qz vtruqz
 ex latere xpi in passioe sua pfluisset legit. Terno qz hoc
 puenit ad significandu effectiu b' facti q e vnio ppi xpi a
 m ad xpm. qz vt Julianus papa dicit. videm' in aq p' m
 intelligi. in vino no sanguine xpi ondi g cu in calice aq
 vino miscet xpo ppla adunat. Quarto qz hoc puenit ad vl-
 timu effectiu b' facti q e introit' ad vita eterna. vii. Am-
 bro. dicit in li. de sacris. redidit aq in calice & salit in vita
 eterna. Ad. i. g. dd. q sic Ambr. dicit ibide. sacrificium
 xpi signatu e p oblatioez melchisedech. ita etiā signatu e p
 aqua q in beremo fluit de terra. fm illud. i. Cor. 3. bibebat
 enā de spali psequete eos terra. Ad. i. q. dd. q aq sumit
 tur in baptisimo ad vsum ablutiois. in hoc aut factio sumit
 ad vsum refectiois. fm illud ps. supra aqua refectiois e. iuca
 uit me. Ad. ij. dd. q p'is ex aq & farina p'ficiat. & io cuz
 vinu aqua miscet neutz sine alio existit.

Ad septimum sic proceditur

Uides q pmixtio aq sit de necessitate b' facti. Dicit Cypri-
 anus ad ceciliu. sic calix dno no e aq sola & vinu solu. nisi
 vtruqz miscet qm nec corp' dno potuit ee farina sola nisi
 vtruqz. i. farina & aq fuerit adunatu. Sz admixtio aq ad
 farina e de necessitate b' facti. g pari rone admixtio aq ad
 vinu. Pre. in passione dno e hoc factm e meonale. sic
 de latere ei' exiit sanguis ita & aq. Sz vinu qd e factm
 sanguis e de necessitate b' facti. g pari rone aq. Pre. si
 aq no esset de necessitate b' facti no referret qcutiqz aqua
 huic factio apponeret. & ita posset apponi aq rosacea. vel
 cuqz alia hmoi aq. qd no hz vsum eccle. aq g e de necessita-
 te b' facti. Sz contra e qd Cyprian' dicit. si qd de ancesso-
 ribz nris ignorater vel simple no obfinauit vt. i. aqua vi-
 no misceret in factio pot simpliciter ei' venia pcedi. quod
 no eet si aq esset de necessitate b' facti. sic e vinu vel p'is.
 no g aq admixtio e de necessitate b' facti. Rn. dd. q iu-
 dicitu de signo sumedu e ex eo qd significat. appositio aut
 aq ad vinu refert ad significadu pncipatodez b' facti a si
 de libo qm ad hoc q p aqua mixta vino significat plus
 adunat' xpo vt dicitu e. hz & hoc p m qz de latere xpi pendē-
 tis in. r. ace aq pfluat ad ide ref. f qz p aqua significabat
 ablutio p'oz q fiebat p passionē xpi. dicitu e su p qz hoc
 factm p'ficiat in psecratioe materie. vsum aut fidelu no e de
 necessitate facti. h e aliqd psequens ad factm. & io pueniens
 e q appositio aq no sit de necessitate facti. Ad. i. g. dd. q
 x bñ illud Cyprian' e intelligedu. fm qd dz illud esse non
 posse qd pueniter ee no pot. & sic similitudo i la auct' d' qm
 ad id qd fieri dz. no aut qm ad necessitate. na aq e de cen-
 tu p'is. no aut de essentia vini. Ad. ij. dd. q effusio san-

guinis directe p'inet ad ipaz xpi passionē. e. n. naturale
 corpi hūano vulnerato qz ex eo pfluat sanguis. h effusio
 aq no fuit de necessitate passionis. h ad demōstradu esse
 cu q e ablutio a p'ris. & refrigeriu cōtra ardo: e cupie. &
 io aq no seorsum offert a vino in hoc factio sic vinu seoz
 sum offert a p'ae. h aq offert vino pmixta. vt ondat qz vi-
 nu p se p'net ad hoc factm rōqz de ei' necessitate erit. aq
 aut fm qz aduigit vino. Ad. ij. dd. q admixtio aq ad
 vinu no e de necessitate facti. no. n. refert qm ad necessita-
 te facti qm qz aq miscet vino sine natural sine artificial
 vt rosacea. qz qm ad pueniētiā facti peccet. q aliam
 aqua miscet nisi natural e & xra. qz de latere xpi p'cedens
 in cruce xra aq pfluat. no bñoz flegmatic' vt qdā dicit
 r'it ad ondu qz corp' xpi erat vere cōpositu ex qtuoz ele-
 mētiis sic p sanguine fluēt e ondebaf. qz erat cōpositu ex q
 tuoz bñozibz. & qz vt Inno. ij. dicit in qdā decretis. xra ad
 mixtio aq ad farina e de necessitate b' facti. v'pote p'ficiu
 ens subaz pale si farine admisceret aq rosacea. vel qm qz
 alius liquor qnā vera aqua no posset ee hoc p'fici sacra-
 tum. qz non est verus panis.

Ad octauum sic proceditur

Uides q aq debeat apponi in magna q'itate. Sicut. n.
 sanguis de latere xpi sensibil' fluxit ita & aq. vii. dz. Job.
 xij. q vidit testimoniu p'hibuit. Sz aq no posset sensibil'
 esse in factio nisi in magna q'itate ponere. g videt q aq
 debeat apponi in magna q'itate. Pre. pua aq multo vi-
 no admixta corru'p'it. qd aut corru'p'tu e no e. g id e appo-
 nere p'p' aq in hoc factio & nihil & no hz nihil apponere.
 g & no hz p'p' apponere. Pre. si sufficeret p'p' apponere
 p'p'is esset sufficiens qz gutta aq in totu doliu p'cceret. sed
 hoc videt ridiculu. g no suffic' qz pua q'itas ponat. Sz
 e qd extra de cele. missa. dz. p'ntiosus in tuis p'ubo mole-
 vit abusus videt qz in maiori q'itate de aq p'nt' in sacri-
 ficio qz de vino cu fm rōabile p'uetudine eccle generalis
 plus in ipso sit de vino quā de aq ponendu. Rn. dd. q
 circa aqua aduicta vino. vt Inno. ij. dicit in quadā decre-
 triplex e opinio. Quidā. n. dicit q aq aduicta vino per se
 manet vino p'uerso in sanguine. h hoc opinio oio stare non
 pot. qz in factio altaris post psecratioez nihil e nisi corpus &
 sanguis xpi. sicut Ambr. o dicit in li. de offi. an bñdictōem
 alia spes notat' p' bñdictōem corp' significat. alioqn non
 adoraret veneratōe latre. Et io aliq dixerūt qz sicut vinu
 p'uerit in sanguine ita aq p'uerit in aqua q de latere xpi
 fluxit. h hoc no rōabil' dicit pot. qz fm hoc aq seorsum p'le-
 craret a vino sic vinu a p'ae. & io sicut ipe dicit alioz opinio
 p'babilior e q dicit aqua p'uerit in vinu & vinu in langui-
 ne. hoc aut fieri no posset nisi a deo modicu apponeret de
 aq qz p'uerteret in vinu. & io sp' m' e p'p' aq apponere
 & p'p'ue si vinu sit debile. qz si tanta fieret appositio aq qz
 solueret spēs vini no posset p'fici factm. vii. Jul' papa qf
 dā rep'bedit q panu lineu misto in tinctu p' totu annu ref-
 uat. & in tpe sacrificia q p' e' lauāt & sic offerunt. Ad
 i. g. dd. q sufficit ad b' facti significatōz qz sentiat aq dū
 apponit vino. no aut oportet qz sit sensibil' post mixtionē.
 Ad. ij. dd. q si oio aqua no apponeret totalit' excludere-
 tur significatio. h cu aq in vinu p'uerit significat qz p'p'is
 xpo incorpaf. Ad. ij. dd. q si aqua apponeret totio no
 sufficeret ad significatōez b' facti. sed oportet aquam vino
 apponi. circa ipam celebrationem sacramenta.

DEinde cōsiderādum

est de p̄uersione p̄is et vini in corpus et sanguine xp̄i. Et circa hoc q̄rit̄ octo. Primo v̄r̄ suba p̄is et vini remaneat in sac̄to post p̄secratōez. Sec̄do v̄r̄z annichilef. Tertio v̄r̄z p̄uertat corp̄ in sanguine xp̄i. Quarto v̄r̄z remaneat ibi acc̄tia post p̄uersionē. Quinto v̄r̄z remaneat ibi forma subalis. Sexto v̄r̄z p̄uersio illa fiat subito. Septimo v̄r̄z sit miraculosior oī alia mutatio ne. Octauo q̄b̄ v̄bis p̄ueniēt̄ exp̄mi possit.

Ad primuz sic procedit

Videf q̄ in hoc sac̄to nō sit corpus xp̄i s̄m veritatē s̄z solū s̄m figurā vel sicut in signo. d̄. n. Job. vi. q̄ cū d̄ns d̄i x̄iser. nisi māducaueritis carnē filij hoīs et biberitis eius sanguinē multū ex discipul̄ audiet̄es dixerūt. durus ē p̄mo hic. q̄b̄ ip̄e. ip̄s ē q̄ viuificat. caro nō p̄dest q̄c̄q̄. q̄i dicat s̄m disp̄oz Aug. sup. iij. ps. sp̄s aliter intellige q̄ locutus sum. nō hoc q̄d videris estis mādicaturī et biberuri illū sanguinē quē fufuri sunt q̄ me crucifigēt. aliquid vobis p̄medau sp̄s aliter intellectu viuificabit v̄s. caro at̄ nō p̄t̄ q̄c̄q̄. Pre. d̄ns dicit Mat̄. xl. ecce ego vobiscū sū oīb̄ dieb̄ vsq̄ ad pl̄um̄ d̄ez seculi. q̄d exponēs Aug. dicit. donec seculū finiat̄ l̄usum ē d̄ns. s̄z t̄n̄ et hic nobiscū veritas ē et d̄ns. Lopez. ij. in q̄ resurrex̄t vno in loco eē op̄oz ter. veritas aut̄ ei? vbiq̄ diffusa ē. nō q̄ s̄m veritatē ē corp̄ xp̄i in hoc sac̄to s̄z solū sicut in signo. Pre. nullum corpus p̄t̄ eē s̄l in plurib̄ locis cū nec āgelo p̄ueniat. eadē em̄ rōe possit esse vbiq̄. s̄z corpus xp̄i ē v̄z corpus et ē in celo. s̄z videf q̄ nō sit s̄m veritatē in sac̄to altaris. s̄z solum sicut in signo. Pre. Sac̄ta ecclē ad v̄ritatē fidelit̄ or̄ dinant̄ s̄m Greg. in q̄dā ome. ceterio resp̄debat q̄z q̄ rebat corp̄ale xp̄i p̄ntiā. apl̄i etiā impediebant̄ accipe sp̄m sc̄m p̄pter hoc q̄ affecti erāt ad eius p̄ntiā corp̄ale. vt Aug dicit sup̄ illud Job. xv. Si nō abiero p̄acturus nō venier̄ ad v̄s. nō q̄ xp̄s s̄m p̄ntiā corp̄alem ē in sac̄to altaris. S̄z s̄ ē q̄d dicit̄ Hyar. in li. vij. de tri. de veritate carnis et sanguinis xp̄i nō ē relicus ābigēdi locus nūc et s̄m ip̄i? d̄m p̄fessionē et fides nostrā. caro eius vere ē cibo. et sanguis eius vere ē potus. et Ambro. dicit. vij. de sac̄tis. sicut verus ē dei filius d̄ns iesus xp̄s. ita vera xp̄i caro ē quam accipimus. et vere sanguis eius ē potus. R̄n̄. d̄. q̄ v̄z corpus xp̄i et sanguis in hoc sac̄to esse necq̄ sensu de p̄ten? di p̄t̄. s̄z sola fide q̄ auctoritatē diuine inicit̄. v̄n̄ sup̄ illud Lu. xxiij. hoc ē corpus meū q̄d p̄ vobis tradē dicit̄ cyril? nō dubites an hoc v̄z sit s̄z potius suscipe saluatoris verba in fide. cū. n. sit veritas nō mēt̄. Hoc v̄o cōueniēs ē Primo q̄dē p̄fectōi noue legis. sacrificia. n. veteris legis illud v̄z sacrificiū passionis xp̄i p̄rinebāt solū in figura. s̄m illud ad Heb. x. v̄mb̄ā h̄ns lex futuroz bonoz. nō ip̄sam imaginē v̄z. et id̄ oportuit q̄ aliqd̄ plus haberet sacrificiū noue legis a xp̄o institutū. vt. i. p̄tinet̄ ip̄m passum nō solū in significatōe vel figura. s̄z etiā in rei veritate. et id̄ ip̄m sac̄m q̄d ip̄m xp̄m realiter p̄tinet. vt Dio. dicit̄ ecclē. bierat. iij. c. ē p̄secutissimū oīm sac̄toz alioz. in q̄b̄ v̄ritas xp̄i p̄ncipaf. Sec̄do hoc cōpetit̄ charitati xp̄i. ex q̄ p̄salute n̄ca corpus v̄z n̄e nature assumpsit. et q̄ maxie p̄p̄riū amicitie ē p̄uere amicus. vt p̄bs dicit. it. etbi. suaz p̄ntiā corp̄ale nobis p̄mittit ad p̄miuz. Mat̄. xxiiij. vbi fuerit corpus illuc gregabunt̄ et aq̄le. interim t̄n̄ nec sua p̄ntiā corp̄ali in hac p̄grinatōe destituit. s̄z p̄ veritatē corp̄oris et sanguis sui nob̄ s̄iō p̄iugit̄ in hoc sac̄to. v̄n̄ ip̄e d̄e

Job. vi. q̄ māducat meā carnē et bibit meū sanguinē in me manet et ego in eo. v̄n̄ hoc sac̄m ē mā. ēe charitatis signū et n̄e sp̄i subleuamētū. ex tā familiarī p̄inctōe xp̄i ad nos. Tertio hoc cōpetit̄ p̄fectōi fidei. q̄z sicut ē de diuinitate xp̄i ita ē de ei? h̄manitate. s̄m illud Job. xiiij. creditis in deū et in me credite. et q̄z fides ē inuisibilis sicut diuinitas rē suā nobis exhibet xp̄s inuisibiliter. ita et in hoc sac̄to carne suā nobis exhibet xp̄s inuisibili mō. Que q̄dā nō attēdentes posuerūt corpus et sanguinē xp̄i nō eē in hoc sac̄to nisi sicut in signo. q̄d ē tāq̄ hereticū abh̄ciedū. v̄t p̄te v̄t bo xp̄i p̄nti. v̄n̄ et herēgarius q̄ prim? inuētōz h? erroris ita erat postea coactus ē suū errorē renouate et veritatez fidei p̄fiteri. Ad. i. ḡ d̄. q̄ ex hac auctoritate predicti heretici occasione errādī sumpserūt male v̄ba Aug. intelligētes. cū. n. Aug. dixit. non hoc corpus q̄d videris mādicaturī estis nō intēdit̄ excludere veritatē corp̄is xp̄i. s̄z nō erat māducādū in hac sp̄e q̄ ab eis videbat̄. p̄ hoc aut̄ q̄d subdit. sac̄m aliqd̄ vobis p̄medau sp̄s aliter intellectu viuificabit v̄s. et nō intēdit̄ q̄ corpus xp̄i sit in hoc sac̄to solū s̄m mysticā significatōez. s̄z sp̄s aliter dicit. i. inuisibilis et p̄p̄tutē sp̄s sc̄i. v̄n̄ Aug. sup̄ Job. exponēs id̄ q̄d d̄. caro nō p̄dest q̄c̄q̄ dicit. s̄z quō illi intellexerūt carnē. q̄dā sic intellexerūt māducādū quō in cadauere dilaniat̄. aut in mat̄cello vendit̄. nō quō sp̄s vegetat̄ accedat sp̄s ad carnez et p̄dest plurimū. nā si caro nihil p̄desset v̄b̄ caro nō fieret vt habitaret in nobis. Ad. ij. d̄. q̄ v̄b̄ illud Aug. et oīa silia sunt intelligēda de corp̄e xp̄i s̄m q̄ videf i. p̄ria sp̄e. s̄m q̄ ip̄e d̄ns dicit̄ Mat̄. xvi. me aut̄ nō sp̄ habebitis. inuisibilis t̄n̄ sub sp̄e h? sac̄i ē v̄b̄icūq̄ hoc sac̄m p̄ficiat̄. Ad. ij. d̄. q̄ corpus xp̄i nō ē eo mō in sac̄to sicut corpus in loco q̄d suis dimēsiōib̄ loco p̄mesurat̄. s̄z q̄ d̄ā sp̄ali mō q̄ ē huic sac̄to p̄p̄rius. Cū dicimus q̄ corpus xp̄i ē in diuersis altariis nō sicut in diuersis locis. s̄z sicut in sac̄to p̄ q̄d nō intelligimus q̄ sit ibi solū sicut in signo s̄z sac̄m sit in genere signi. s̄z intelligimus corpus xp̄i ibi esse. sicut dicit̄ ē s̄m modū p̄p̄riū huic sac̄to. Ad. iij. d̄. q̄ rō illa p̄cedit de p̄ntiā corp̄is xp̄i put̄ est̄ p̄s p̄ mō d̄ū corp̄is. i. put̄ ē in sua sp̄e v̄sibilis. nō aut̄ put̄ sp̄s aliter. i. inuisibilis mō et d̄tute sp̄s. v̄n̄ Aug. dicit̄ sup̄ Jobā. Si intellexisti sp̄s aliter v̄ba ch̄risti de carne sua vita et sp̄s n̄bi sunt. si intellexisti carnaliter etiā sp̄s et vita sunt. sed t̄n̄bi non sunt.

Ad secundū sic procedit

Videf q̄ in hoc sac̄to remaneat suba p̄is et vini post p̄secratōez. Dicit. n. Dam. in li. iij. q̄z p̄uerudo ē h̄oib̄ cōmedere panē et vinū. cōiugant. n. eis plenitudinem et fecit ea corpus et sanguis suū. et ita p̄is cōicationis nō panis simplex ē s̄z vnitus diuinitati. s̄z p̄iugatio ē v̄z actu ex̄n̄tū. ḡ p̄is et vinū s̄l sunt in hoc sac̄to cū corp̄e et xp̄i sanguine. Pre. inter ecclē sac̄ta d̄esse cōformitas. s̄z i. alijs sac̄tis subst̄tie materia manet. sicut i. baptisimo suba aq̄ et in p̄firmatōe suba crismatis. ḡ etiā in hoc sac̄to subst̄ntia p̄is et vini manet. Pre. p̄is et vinum in hoc sac̄to assumf̄ in q̄tū significat̄ ecclēsticā vnitatē put̄ v̄n? p̄ntis sit ex multis granis. v̄nū vinū ex multis racemis. vt Aug. dicit in li. de simbolo. s̄z hoc p̄tinet ad subaz p̄is et vini ḡ suba p̄is et vini in hoc sac̄to remanēt. S̄z s̄ ē q̄d Ambro. dicit in li. de sac̄tis. s̄z figura panis et vini v̄t deat̄. nihil t̄n̄ aliud quā caro xp̄i et sanguis post p̄secratōez credēda sunt. R̄n̄. d̄. q̄ q̄dā posuerūt. post p̄secratōem subaz p̄is et vini remanere in hoc sac̄to. Sed hec positio

sicut arte pnt produci tane et serpentes. talem. n. formam no. pducit ars virtute ppria. s. virtute naturaliu principioz et hoc mo. pducit formam subalem panis virtute ignis deco quentis materia ex farina et aq. coacta. Ad. ij. dd. q. aia e forma corpis das ei totu ordinem esse pfecti. esse. etic cor porati. esse aiatu. et sic te alijs. puerit g. forma pais in for ma corpis xpi fm q. dat esse corporeu. non fm q. dat esse aiatu tali aia. Ad. ij. dd. q. ab opatoe pais qda psequu tur ipm roe acntiu. sicut imutare lensum et tales opatoes inueniunt in spcto panis poli psecratodez. ppter ipa accidē na q. remanet. qda aut opatoes psequunt panem vel roe materie sic puerunt in aliqd. vel roe forme subalis si/ cui e opatio psequens spēs eius puta q. pfirmat cor hois. et tales opatoes in hoc sacro inueniunt no. ppter formam vel materia q. remaneat. s. q. miraculose pferunt in ipis acci dentibus. vt infra dicitur.

Ad septimum sic proceditur

Vide q. ista puerio no. fiat in instā. s. fiat successiue. in hac. n. puerione prius e substātia pais et postea substātia corpis xpi. no. g. vtriusq. e in eodē instā. s. in duobz instā tibus. s. inter q. libet duo instātia e tps mediū. g. oportet q. hec puerio fiat fm successione tps. qd. e inter vltimuz in stās q. e panis ibi. et primū instās q. e ibi corpus chisti. Pre. in o. puerione e fieri et factū esse. s. hec duo no. sunt sil. q. qd. fit no. e. qd. aut factū e no. e. g. in hac puerione e prius et posterius. et ita oportet q. no. sit instāanea s. suc cessiua. Pre. Ambro. dicit in li. de factis q. istud sacra mentū xpi. fmone pfiat. s. fmō xpi successiue pferit. g. hec puerio fit successiue. S. z. e. q. hec puerio pfiat vtu te infinita e subito opari. Rn. dd. q. aliq. mutatio est instāanea triplia roe. Uno mo. ex pte forme q. e termin? mutatio. h. n. sit aliq. forma q. recipiat magis et min? suc cessiue acqnt in subiecto sicut sanitas. et io q. forma sub stāntialis no. recipit magis et min? inde e qd. subito fit eius introductio in materiam. Alio mo. ex pte subiecti. q. qnq. successiue ppat ad successione forme. et io aq. successiue ca lefit. qn. do. ipm subiectū e in vltia dispoe ad formā sub i to recipit ipaz. sicut yaptonuz subito illuminat. Tertio ex pte agēis qd. e infinite virtus. vñ statū pōt materia ad formā disponere. sicut dicit Ar. vii. q. cum xps dixit effera qd. e apire. statū apte sunt aures hois et vinculu linguae eius. Et bis tribz roibz hec puerio e instāanea. p mo. qd. q. substātia corpis xpi ad quā terminat illa. con uersio no. suscipit magis neq. minus. sedo. q. in hac puer hione no. e aliqd. subiectū qd. successiue p. paret. tertio quia agit dei virtute infinita. Ad. i. g. dd. q. qda non sim pte cōcedit q. inter q. libet duo instātia sit tps mediū. dicunt em. q. hoc bz locū in duobz instātibz q. referunt ad eundē mo. n. no. aut in duobz instātibz q. referunt ad diuersa. vñ inter instās qd. mēsurat finē qentis et aliud instās qd. men surat principū motus. no. e mediū tps s. in hoc recipiūt q. vntas tps et instās. vel etiā pluralitas eoz. no. acci pit fm q. scūq. motus. s. fm primū motū celi q. e mēsurat ois motus et qentis. Et io aliq. hoc cōcedit in tpe q. mensu rari motū contigit dependente ex motu celi. sunt aut qda motus ex motu celi no. depēdēt nec ab eo mēsurat. sic i prima pte dicitū e de motibz āgeloz. vñ inter duo instātia illis motibz tndētia no. e tps mediū. s. hoc non bz locū in pposito. q. q. ista conuersio fm se no. beat ordinem ad motū celi sequit tñ. platoz verboz quā necesse e motu ce li mēsurati. et io necesse e iter q. libet duo instātia circa istā

conuersionē signata esse tps mediū. Quidā g. dicit q. in stās in q. vltio est panis. et instās in q. primo e corpus xpi sunt qd. duo p. cōpatoez mēsurati. s. sunt vñ p. compa rionē ad tps mēsurat. sic cū due linee contigunt se. sunt duo pūcta ex pte duaz lineaz. vñ at punctū ex pte lineae continētis. s. hoc no. e sil. q. instās et tps pūctantibz mo rito no. e mēsurat. s. fm hoc sequit q. realiter opposita essent sil. nā diuersitas rois no. variat aliqd. ex pte rei. Et io dd. q. hec cōuersio sic dicitū e pfiat p. vba xpi q. a sacerdote pte runf. ita vt vltimū instās platois vboz e primū instās in q. e in sacro corpus xpi. in toto aut tpe pcedere e ibi substā tia pais et tps no. e accipe aliqd. instās pte pcedēs vlti mū. q. tps no. cōponit ex instātibz consequenter se hñtibz vt pba. f. vi. pbi. et io e date qdā instās in q. e corpus xpi. no. e aut date vltimū instās in q. sit substātia pais. s. e ta re vltimū tps et idē e in mutationibz naturalibz. vt p. per p. vii. pbi. Ad. ij. dd. q. in mutatio instāanea sil. e fieri et factū esse. sic sil. e illuminari et illuminatū esse. dicit. n. in tali bo. factū esse fm q. iā e. fieri aut fm q. an. no. fu it. Ad. ij. dd. q. ista puerio sic dicitū e fit in vltio instā ti platois vboz. tñ. n. p. p. vboz significatio e fit efficax in sacro forma. et io no. sequit q. ista puerio sit successiua.

Ad octauum sic proceditur

Vide q. hec sit falsa ex pte fit corp? xpi. Omne. n. id ex q. fit aliqd. e idē q. fit illud s. no. puerit. dicim? n. q. ex al bo fit nigr. et h. dicimus q. hō fiat niger no. tñ dicim? q. ex hoie fiat niger. vt p. in. i. pbi. Si g. v. e. q. ex pte fiat cor pus xpi. v. erit dicere q. panis fiat corpus xpi qd. videt esse fallum. q. pais no. e subiectū factiois s. magis e termi nus. g. no. v. e. q. ex pte fit corpus xpi. Pre. fieri ter minat ad pfectū esse. s. hec nu. q. e v. e. pais e corpus xpi. vel panis est factus corpus chisti. vel etiaz panis erit corpus chisti. ergo videt q. hec non sit vera ex pane fit cor pus chisti. Pre. omne illud ex quo fit aliud conuertit in id quod fit ex eo. Sed hec videt fore falsa. panis cōuer tit in corpus chisti. q. hec videt esse miraculosior quam creatio. in qua tamen non dicit q. no. ens conuertat in ens. ergo videtur q. hec sit falsa ex pane fit corpus chisti. Pre. id ex quo fit aliqd. pot. esse illud. sed hec est falsa. panis pot. esse corpus chisti. ergo etiam hec est falsa. ex pane fit corpus xpi. Sed contra est quod Ambro. dicit in libro de sacramentis. vbi accedit consecratio de pane fit corpus chisti. Rn. dd. q. hec conuersio panis in corpus chisti quantum ad aliqd. conuenit cum creatio ne et transmutatione naturali. et quantum ad aliqd. dif fert ab vtroq. Est enim commune his tribz ordo termi norum. s. vt post hoc fit hoc. in creatione enim est esse post non esse in hoc sacramento corpus chisti post substātia pais. in transmutatione naturali album post nigrum. ignis post aerem. et q. predicti termini non sunt simul. Cō uenit autem conuersio de qua nunc loquimur cum crea tione. quia in neutra earum est aliqd. commune subie ctum vtriusq. extremorum. cuius contrariū apparet in om ni transmutatione naturali. Conuenit vero hec conuersio cum transmutatione naturali in duobz. licet non simili ter. Primo quidem. quia in vtriusq. vnum extremorum tran sit in aliud. sicut panis in corpus chisti. et aer in ignē no. aut no. ens conuertit in ens aliter tñ hoc acci. vtrubi q. Nam in hoc sacro tota substātia panis transit in to

in corpus xpi s; in transmutatōe naturali materia vni? si
 scipit formā alteri? priori forma deposita. scdo cōueniunt
 in hoc qz vtrobiqz remanet aliqd idē qd nō accidit i crea
 tōe differēter tū. nā in transmutōe naturali remanet eadē
 materia vel subiectū. in hoc autē factō remanēt eadē acci
 sio. Et ex his accipi pōt qlis differēter in talibz loqz de bea
 mus. qz. n. i nullo p̄dicatōz triū extrēa sunt sil. iō in nullo
 eoz pōt vniū extrēmū de alio p̄dicari p̄ vbiū substantiuum
 p̄ntis ipia. nō. n. dicim? nō ens ē ens vel p̄ns ē corp? xpi
 vel aer ē ignis aut albiū nigz. p̄pter ordinē s; extremoz
 possum? vni in oibz hac p̄positōe ex q̄ significat ordinem.
 possum? n. vere et p̄prie dicere qd ex nō ente fit ens et ex pa
 ne corp? xpi. et ex aere ignis vel ex albo nigz. qz vero i crea
 tione vniū extrēoz nō reālir in aliez. tū possumus vti vbi
 cōuert? iōis vt dicim? qd nō ens cōuertit in ens. q̄ tū vbi
 vti possumus in hoc factō sic in transmutatōe naturali. sed
 qz in hoc factō tota substantia in totā mutat. p̄pter hoc bec
 cōuersio p̄prie transubstantiatio vocat. Rursus qz b̄mōi con
 uersionis nō ē accipere aliqd subiectū ea q̄ verificant in con
 uersione naturali rōe subiecti nō sunt cōcedēda in hac cō
 uersione. et primo qd ē manifestū ē qd potētia ad oppositūz
 cōsequit subiectū rōe? dicim? qd albiū pōt eē nigz. vel aer
 pōt eē ignis. h; bec nō sit ita. p̄prie sic p̄ma. nā subiectū al
 bi in q̄ ē potētia ad nigredinē ē tota substantia albi. nō. n. al
 bedo ē p̄ns ei? subiectū autē forme aeris ē p̄ns eius. vñ cū dē
 aer pōt eē ignis verificat rōe p̄ns p̄ synododxn. s; in hac
 cōuersione. et sicut in creatōe. qz nullū ē subiectū. nō dē qd
 vniū extrēmū possit eē aliud. sic qd nō ens possit eē ens. vel
 qd p̄ns possit eē corp? xpi. Et eadē rōe nō pōt p̄prie dici qd
 de nō ente fiat ens. vel de p̄ne fiat corp? xpi. qz p̄positio te
 significat cāz cōsubstantialē. q̄ qd ē cōsubstantialitas extrēoz
 rū in transmutatōibz naturalibz pōt attrēdi penes cōueniē
 tiā in subiecto. Et sicut rōe nō cōcedit qd p̄ns erit corpus
 xpi vel qd fiat corp? xpi. sic nec cōcedit in creatōe qd nō ens
 erit ens vel qd nō ens fiat ens qz bic modus loquēti verit
 ficat in transmutatōibz naturalibz rōe subiecti. pura qd dici
 mus qd albiū fit nigz vel qd albiū erit nigz. Quia tū in hoc
 factō facta cōuersione aliqd ibi manet. scilicet panis. vt
 sup̄ dictū ē s; in aliquē similitudinē aliqz hāz locutionū p̄nt
 cōcedit. s; qd p̄ns erit corpus xpi. vel de p̄ne fiat corpus xpi.
 vt in noie nō intelligat substantia panis s; in vli hoc qd sub
 sp̄cto panis continet sub q̄bz prius cōuinebat substantia
 panis et postea corp? xpi. Ad. i. g. d. qd illud ex q̄ aliqd
 fit q̄z qd ē importat subiectū sil cū vno extrēoz transmuta
 tionis sicut cū dē ex albo fit nigz. q̄z nō importat opposi
 tū vel extrēmū. sicut cū dē ex mane fiat dies. et sic nō cōcedit
 qd ex hoc fiat illud. i. qd mane fiat dies. et ita ē in p̄posito. s; p̄
 p̄prie dicat qd ex p̄ne fiat corp? xpi. nō tū p̄prie dē qd p̄ns fi
 at corpus xpi nisi s; in similitudinē quādā vt dictū ē. Ad
 ij. d. qd id ex q̄ fit aliqd q̄z erit illud p̄ subiectū p̄ qd i
 portat. et iō cū h; cōuersionis nō sit aliud subiectū. nō est
 silis rō. Ad. iij. d. qd in hac cōuersione sunt mltā dif
 ficulta quā in creatōe. in q̄ solū hoc difficile est qd aliqd fit
 ex nibilo qd tū p̄inet ad p̄rū motū p̄ductōis p̄me caus
 se q̄ nihil aliud p̄supponit. s; in hac cōuersione nō solū est
 difficile qd hoc totū conuertit in id totū ita qd nihil p̄oris
 remaneat qd nō p̄inet ad cōez modū p̄ductōis aliq? cau
 se. s; etā h; hoc difficile qd actūa remanēt corrupta sub
 stātia. et multa alia de q̄bus in sequētibz agef. tū vbiū con
 uersionis recipit in hoc factō. nō autē in creatōe sic dictū ē
 Ad. iij. d. qd sic dictū ē. potētia p̄inet ad subiectū qd
 nō est accipere in hac cōuersione. et iō nō cōcedit qd p̄ns pos

lit esse corpus xpi. nō. n. bec cōuersio fit p̄ potētiā passiua
 creature. s; p̄ solā potētiā actiua creatoris. Ad. l. lxxvi

Deinde considerandum

de modo qd xps existit in hoc factō. Et circa hoc
 q̄runf octo. Primo vtz totus xps sit sub hoc
 factō. Secdo vtz tot? xps sit sub vtrazqz pte sp̄z. Tertio
 vtz totus xps sit sub q̄libet pte sp̄z. Quarto. vtz dimē
 siones corp? xpi tote sint i hoc factō. Quinto. vtrum cor
 pus xpi moueat ad motū hostie vel calicis post cōsecrōez
 Sexto vtz corp? xpi sub hoc factō possit ab aliq? oculo vi
 deri. Octauo. vtz corp? xpi vtz remaneat in hoc factō q̄
 miraculose apparet sub sp̄e pueri vel panis.

Ad primum sic procedit

Vides qd nō tot? xps continet sub hoc factō. Xps. n. inci
 pit eē in hoc factō p̄ uersionē panis et vini. s; manifestū
 ē qd panis et vinū nō possit p̄uerti neqz in diuinitatem xpi.
 neqz in ei? aliz. cū q̄ xps existat ex tribz subiectis. scilicet diuina
 te aia et corpe. vt sup̄ hūc ē videt qd xps tot? nō sit in hoc
 factō. De. xps ē in hoc factō s; in qd p̄prietate fides
 hūc q̄ in cibo et potu consistit. sic sup̄ dictū ē. Et dñs dicit Jo
 han. vi. caro mea vere ē cibo. et sanguis me? vere ē pot? s;
 solū caro et sanguis xpi continet in hoc factō. Sicut autē mul
 te alie ptes corp? xpi. pura necm ossa et alia b̄mōi. nō s;
 tot? xps continet sub hoc factō. De. corp? maioris q̄ri
 tatis nō pōt p̄uerti totū sub minoris q̄ritatis mēsurā. sed
 mēsurā panis et vini cōcēn ē multo minor quā p̄prie mēsu
 ra corp? xpi. nō pōt q̄ esse qd tot? xps sit sub hoc factō.
 Et s; ē qd s; in mēbro. dicit in li. de offi. in illo factō xps ē
 s; in. d. qd oīo necesse ē p̄uerti s; in fide catholica qd totus
 xps sit sub hoc factō. Sciendū tū qd aliqd xpi ē in hoc factō
 nō dupl. vno mō q̄s ex vi facti. alio mō ex naturali
 concomitātia. Et vi qd ē facti ē sub sp̄cto b; facti id in qd
 directe p̄uerti substantia panis et vini p̄ntis. p̄nt signifi
 cat p̄ vba forme q̄ sunt effectiua in hoc factō. sic et in ceter
 is. pura cū dē hoc ē corp? meū. hie ē sanguis me?. Et na
 turali autē p̄comitātia ē in hoc factō illud qd realitē p̄uini
 ctū et in qd predicta p̄uersio terminat. si. n. aliq? duo sunt
 realiter coniuncta vbiūqz ē vniū realiter oportet et aliud
 esse. sola. n. operatōe aīe discernunt que realiter coniuncta
 sunt. Ad. i. g. d. qd quia cōuersio panis et vini nō ter
 minat ad diuinitatem vel ad animam christi consequens
 est qd diuinitas vel anima christi nō sit in hoc sacramen
 to ex vi sacramenti. sed ex reali concomitātia. quia eius
 diuinitas corpus assumptum nunqz deposuit vbiūqz
 est corpus christi. necesse est eius diuinitatem esse. et ideo
 in hoc sacramento necesse est diuinitatem christi esse con
 comitantem eius corpus. vñ in simbolo ephesino legit p
 ticipes efficiuntur corporis et sanguinis christi non vt com
 munem carnem percipientes. nec viri sanctificati et verbo
 coniuncti s; in dignitatis vnitatem. sed vere viuificant. et
 ipius verbi propriam factam. Anima vero sicut realiter a
 corpore sepeparata vt dictum est supra. et ideo si in illo tri
 duo mortis fuisset hoc sacramentum celebratum. non fu
 isset ibi anima nec ex vi sacramenti. nec reali concomitan
 tia. sed quia christus resurgens iam non moritur. v; dic ē
 ad Roma. vi. Anima eius s; est realiter corpori vnita. et
 ideo in hoc sacramento corpus quidem christi est ex vi sa
 cramenti. anima autē ex reali concomitātia. Ad. ij. d. d.
 qd ex vi sacramenti sub hoc sacramento continet q̄ruz ad

Spēs panis nō solū caro sed totū corpus xpī ossa ⁊ nerui ⁊ alia h. mōi. ⁊ hoc apparet ex forma b. facti. in q̄ nō dicitur hęc ē caro mea s; hoc ē corp⁹ meū. ⁊ iō cū dñs dixit Job. vi. Caro mea vere est cibus. caro ibi ponit p̄ toto corpore. q̄ s̄m p̄suetudinē hūanā. videt magis eē māducatōi accommoda put. s. boies carnibus aīaliū vescunt cōiter. nō ossib⁹ vel alijs h. mōi. **Ad. ij. vō. q̄ sic dicitū ē facta p̄uersione panis in corpus xpī vel vini in sanguiez accētia vtrūq; res manēt. ex q̄ p̄ q̄ dimēiones vini vel panis nō cōuertunt in dimēiones corp⁹ xpī. s; subitātia i substātia. ⁊ sic substātia corp⁹ xpī vel sanguis ē in hoc factō ex vi facti. non aut dimēiones corp⁹ vel sanguis xpī. vñ p̄ q̄ corpus xpī ē in hoc factō p̄ modū substātie ⁊ nō p̄ modū q̄ntitatis p̄tia āt totalitas substātie cōtinet indifferent in puā vel magna q̄ntitate. sic tota natura aeris in puo vel magno aere. ⁊ tota natura hoīs in puo vel magno homie. vñ ⁊ tota substātia corp⁹ ⁊ sanguis xpī p̄tinet in hoc factō post p̄secratōez. sic āt p̄secratōez p̄tinebat ibi substātia panis ⁊ vini.**

Ad secundū sic procedit

Uidef q̄ sub vtraq; spē b. facti tot⁹ xp̄s nō p̄tineat. hoc em̄ factū ad salutē fidelīū ordinat nō d̄tute sp̄ez s; d̄tute eius qd̄ sub sp̄ebus p̄tinet. q̄ sp̄es erāt etiā āt p̄secratōez ex q̄ erātus b. facti. Si ḡ nihil continet sub vna spē qd̄ nō p̄tineat sub vtraq; videt q̄ altera illaz sup̄stuat i hoc factō. **Pre. dicitū ē q̄ sub noie carnis oēs alie pres corp⁹ p̄tineant. sicut ossa nerui ⁊ alia h. mōi. s; sanguis ē vna p̄tū hūani corp⁹. sic p̄ p̄. Arello. in li. aīaliū. Si ḡ sanguis xpī cōtinet sub sp̄eb⁹ panis sic conuenit ibi alie pres corp⁹ nō debet seorsuz p̄secrī sanguis a corpore. sic nec seorsuz p̄secrat aliq̄ alia ps corp⁹. **Pre. qd̄ iā factū ē itez fieri nō pōt. s; corpus xpī iā incepit eē in hoc factō p̄ p̄secratōez panis. ḡ nō pōt eē q̄ tenuo icipiat eē sub p̄secratōe vini. ⁊ ita sub spē vini nō p̄tinet corpus xpī. ⁊ p̄ p̄tis nec totus xp̄s. ḡ nō sub vtraq; spē corpus xpī cōtinet. **Ad. i. qd̄. i. Cor. ii. sup̄ illud. Calicez rē. dicit glo. q̄ sub vtraq; spē. s. panis ⁊ vini idē continet. ⁊ sic videt qd̄ sub vtraq; totus xp̄s sit. **Rñ. vō. certissime ex sup̄dictis tenēdū eē q̄ sub vtraq; spē facti totus xp̄s ē. alit̄ in ⁊ aliter nā sub sp̄ebus panis ē qd̄ corpus xpī ex vi facti. sanguis aut̄ ex reali cōcomitātia. sic sup̄ dicitū ē de aīa ⁊ diuinitate xpī. sub sp̄ebus vni ē sanguis xpī ex vi facti. corp⁹ aut̄ xpī ex reali cōcomitātia. sic aīa ⁊ diuinitas eo q̄ nūc s̄guis xpī nō ē ab eius corpore separatus. sic fuit tpe passōis ⁊ mortis. vñ si tūc fuisset hoc factū celebratū sub sp̄eb⁹ panis fuisset corpus xpī sine sanguine. ⁊ sub spē vini sanguis sine corpore. sicut erat in rei veritate. **Ad. i. qd̄. q̄ q̄ntitas totus xp̄s sit sub vtraq; spē nō tñ frustra. nā primo qd̄ hoc valet ad rep̄tandā passōē xpī. in q̄ seorsuz fuit sanguis a corpore. vñ ⁊ in forma p̄secratōis sanguis sit mēto de eius effusōe. Secdo hoc ē p̄ueniēs vsui b. facti vt seorsuz exibeat fidelib⁹ corpus xpī in cibū. ⁊ sanguis in potū. Tercio q̄ntū ad effectū s̄m q̄ sup̄ dicitū ē q̄ corpus exibeat p̄ salute corp⁹ ⁊ sanguis p̄ salute aīe. **Ad. ij. vō. q̄ in passōe xpī ē hoc factū ē mēoziale nō fuerūt alie pres corp⁹ ab inuicē separe sicut sanguis. s; corpus idissolutū p̄māsit. s̄m q̄ legit̄ Exo. xii. os nō cōminuetis ex eo. ⁊ iō in hoc factō seorsuz p̄secrat sanguis a corpore. nō aut̄ aliq̄ ps ab alia. **Ad. ij. vō. q̄ sicut dicitū ē corp⁹ xpī nō ē sub spē vini ex vi facti. s; ex reali cōcomitātia. ⁊ iō p̄ p̄secratōez vini non sit ibi corpus xpī per se sed concomitanter.**************

Ad tertium sic proceditur

Uidef q̄ nō sit tot⁹ xp̄s sub q̄libet spēz panis ⁊ vini. spēs em̄ ille diuidi p̄t in infinitū. si ḡ xp̄s totus ē sub q̄libet p̄te spēz p̄dictaz. seq̄ret q̄ infinities eēt in hoc factō. qd̄ ē in cōueniēs. nā in finitū nō solū repugnat nature s; etiā grē. **Pre. Corpus xpī cū sit organicū b; pres determinate distātia sin gulaz p̄tū adinuicē. sicut oculi ab oculo ⁊ ocli ab aure. s; hoc nō posset eē si sub q̄libet spēz eēt tot⁹ xp̄s. oporteret em̄ q̄ sub q̄libet p̄te eēt q̄libet ps. ⁊ ita vbi ē vna ps eēt ⁊ alia. nō ḡ pōt eē q̄ tot⁹ xp̄s sit sub q̄libet p̄te hostie vel vini p̄tēti sub calice. **Pre. corp⁹ xpī sp̄ retinet vtrā corp⁹ naturā nec vniq; mutat i sp̄m. s; de rōe corp⁹ ē vt sit q̄ntitas p̄tū deez hūis. vt p̄ in p̄dicamē. S; ad rōez b; q̄ntitatis p̄tēti q̄ diuerse pres in diuersis p̄tū loci existāt. nō ḡ pōt eē vt videt q̄ tot⁹ xp̄s sit sub q̄libet p̄te spēz. **Sed ē qd̄ Aug. dicit in qdā s̄mōe singuli accipiūt xp̄m dñm ⁊ singul in p̄tūto tot⁹ ē. nec p̄ singulas minuit s; inteḡ se p̄bet i singul. **Rñ. vō. q̄ sic ex sup̄ dicit p̄. q̄ i hoc factō corpus xpī suba ē ex vi facti. q̄ntitas āt dimēsiua ex vi real p̄comitātie corpus xpī ē i hoc factō p̄ modū substātie. i. p̄ modum quo substātia ē sub dimēsiōib⁹. nō autem p̄ modū dimēsiōnū. i. nō p̄ illū modū q̄ q̄ntitas dimēsiua aliq̄ corp⁹ ē sub q̄ntitate dimēsiua loci. manifestū ē aut̄ q̄ natura substātie ē tota sub q̄libet p̄te dimēsiōnū sub q̄b⁹ cōtinet. sic sub q̄libet dimēsiōe aeris ē tota natura aeris. ⁊ sub q̄libet p̄te panis ē tota nā panis. ⁊ hoc indifferēt. siue dimēsiōes sint actu diuise. sic cū aer diuidit̄ vñ panis secat̄ vñ etiā sint actu idiuisē. diuisibiles nō potētiē. ⁊ iō manifestū ē q̄ xp̄s tot⁹ ē sub q̄libet p̄te spēz panis etiā hostia integra manēte. ⁊ nō solū cū frāgit̄ sic qdā dicit̄ ponētes exēplū d̄ imagine q̄ apparet in speculo q̄ vna i speculo appet̄ integro. i. fratio āt speculo apparet̄ singul in singul p̄tū. qd̄ q̄ dē nō ē oīo s̄ile. q̄ multiplicatio h. mōi imaginū accidit in speculo fratio p̄pter diueras reflexiones ad diuersas pres speculi. hęc āt nō ē nisi vna p̄secratō p̄ quā corpus xpī ē in factō. **Ad. i. qd̄. q̄ nūc seq̄ diuisionē. ⁊ iō q̄ntitas q̄ntitas manet idiuisa actu neq; substātia aliq̄ rei ē plures sub diuisionib⁹ p̄tū neq; corp⁹ xpī sub diuisionib⁹ panis. ⁊ p̄tū neq; infinities. s; toties in q̄ pres diuidit̄. **Ad. ij. vō. q̄ illa determinata p̄tū distātia in corpore organico fundat̄ sup̄ q̄ntitate dimēsiua ip̄. ip̄a āt nā ip̄e p̄cedit etiā q̄ntitate dimēsiua. ⁊ q̄ p̄uersione substātie panis directe terminat̄ ad substātia corp⁹ xpī. s̄m q̄ modū p̄tēti ē directe ē in hoc factō corp⁹ xpī. talis distātia p̄tū ē qd̄ ē in ipso corpore xpī. s; nō s̄m hęc distātia ad hoc factū cōpar. s; s̄m modū sue substātie. vt dicitū ē. **Ad. ij. vō. q̄ iō illa p̄cedit de natura corp⁹ quā b; s̄m q̄ntitate dimēsiua. dicitū ē aut̄ q̄ corpus xpī nō compar̄ ad hoc factū rōe q̄ntitatis dimēsiue sed rōe substātie. vt dicitū est.**************

Ad quartū sic proceditur

Uidef q̄ nō tota q̄ntitas dimēsiua corp⁹ xpī sit i hoc factō mēto. Dicitū ē. n. totū corp⁹ xpī p̄tinet sub q̄libet p̄te hostie p̄secrē. s; nulla q̄ntitas dimēsiua tota p̄tinet in aliq̄ toto ⁊ in q̄libet p̄te ei⁹. ē ḡ possibile q̄ tota q̄ntitas dimēsiua corp⁹ xpī p̄tineat i hoc factō. **Pre. impossibile ē duas q̄ntitates dimēsiuas eē s̄il. etiā si vna sit separe ⁊ alia i corpore nāli. vt p̄ p̄. m. iij. mēta. s; i hoc factō remanet q̄ntitas dimēsiua panis vt sentu appet̄. non ḡ ē ibi q̄ntitas dimēsiua corp⁹ xpī. **Pre. si due q̄ntitates dimēsiue iēq̄s iuxta se ponāt̄ maior extēdit̄ vltra mēozē. s; q̄ntitas dimēsiua corp⁹ xpī ē mēto maior quā q̄ntitas dimēsiua hostie cōsecrē s̄m cōez diuisionē. s; i hoc factō sit q̄ntitas dimēsiua****

siua corporis xpi cu qritate dimensua hostie. qritas corporis xpi dimensua extendere ultra qritate hostie qm no e sine substantia corporis xpi. q suba corporis xpi erit in hoc sacro etiam preter spes panis qd e incoemens. cu suba corporis no sit in hoc sacro nisi p consecratoe panis. ut dicitur e. Impossibile e q tota qritas corporis xpi sit in hoc sacro. **¶** Sed est q qritas dimensua corporis xpi no sepaat fm ee a suba ei? h in hoc sacro e tota suba corporis xpi. ut sup bitu e. q tota qritas dimensua corporis xpi e in hoc sacro. **¶** Rn. dd. q sicut sup dicitur e. dupl aliqd xpi e in hoc sacro. Uno mo ex vi facti. alio mo ex naturali cocomitania. ex vi qde facti qritas dimensua corporis xpi no e in hoc sacro. ex vi at facti e in sacro illud in qd conuersio directe terminat. conuersio at q fit in hoc sacro terminat directe ad suba corporis xpi. non aut ad dimensioes ei. qd p ex hoc q qritas dimensua remanet facta consecratoe. sola aut suba panis traseunte. qm tñ suba corporis xpi realit no diuiditua sua qritate dimensua r ab alijs accñtibz inde e q ex vi real cocomitatie e i hoc sacro tota qritas dimensua corporis xpi. r omnia alia accñtia eius. **¶** Ad. i. qd qd modus exndi cuniliter rei dextermi nat fm illud qd e ei p se. no aut fm illud qd e ei p accñs. sic corpus e in visu fm qd e albu. no aut fm qd e dulce. vñ r dulcedo e in visu p modu albedinis. r no fm modu dulcedinis. qd ex vi facti b in altari e suba corporis xpi. qritas aut dimensua eius e ibi cocomitater r qm p accñs. qritas dimensua corporis xpi e in hoc sacro no fm ppu modu vt. s. sit totu in toto r singule ptes in singul pib. h p modu substantie e natura e tota in toto. r tota in qlibet pte. **¶** Ad. ij. dd. q due qritates dimensue non pnt naturalit sicut ee in eode ira q vitrag sit fm modu ppu qritatis dimensue. in hoc aut sacro qritas dimensua panis e fm ppu modu. s. fm cōmensuratōez quanda. no aut qritas dimensua corporis xpi. s. e ibi p modu sube vt dicitur est. **¶** Ad. ij. dd. q qritas dimensua corporis xpi non e in hoc sacro fm modu cōmensuratōis qd e ppu qritati. ad qua p in r q maior qritas extendat ultra minorem. s. e ibi p modu in tam dicitur.

Ad quintum sic procedit

Uidef q corpus xpi sit in hoc sacro sic in loco. **¶** Est. n. in aliq diffinitue vel circūscriptiue e ps ei? qd e ee in loco. **¶** Sed corpus xpi videt esse in sacro diffinitue. qz ibi e vbi sunt spes panis vel vini qd no e in alio loco altaris. **¶** Uidef etia ibi ee d. circūscriptiue. qz pntes supficie hostie. pfecte. ita q nec excedit nec exedit. q corpus xpi e in hoc sacro sic in loco. **¶** De. Loc. spēs panis no e vacu. natura. n. no panē vacuū nec e i substantia panis vt sup bituz e. s. e ibi solū corpus xpi q corpus xpi replet locū i. lū. sed oē qd replet lo ū aliqū e in eo localiter. **¶** De. In hoc sacro sic dicitur e. e corp? xpi cu sua qritate dimensua r cu oibz alijs suis accñtō. **¶** Sed e in loco e accñs corporis. vñ r ibi pnterat inter nouē accñtū genera. q corpus xpi e in hoc sacramento localiter. **¶** Sed e q oportet locū r locatū esse eqla. vt p3 p b m in. atq. p b i. **¶** Sed locus vbi est hoc sacm e multo mio? quā corpus xpi. q corpus xpi no e in hoc sacro sic in loco. **¶** Rn. dd. q sicut iā dicitur e. corpus xpi no e in hoc sacro fm ppu modu qritatis dimensue. sed magis fm modu s. substantie. oē aut corpus xpi est in loco fm modu qritatis dimensue. in qritū. s. cōmensuratōe loco fm suā qritatem dimensiuam. vñ relinquit q corpus xpi no est in hoc sacramento sic in loco. s. p moduz substantie cu eo. s. mo q substantia pnter a dimensioibz sic

eedit substantia corporis xpi in hoc sacramento substantie panis. vñ sic substantia panis no erat sub suis dimensionibz localiter s. p modu substantie. ita nec substantia corporis xpi e subiectū illaz dimensionū sicut erat substantia panis. r id panis rōe suaz dimensionū localiter erat ibi. qz p abaf ad locū mediātū p. i. qz dimensionibz substantia aut corporis xpi comparat ad locū illū mediātū dimensionibz alienis itaqz conuersio dimensionea corporis xpi pparat ad locū illū mediātū substantia qd e rōez corporis locatū vñ corpus xpi nullo mo est in hoc sacramento localiter. **¶** Ad. i. qd. q corpus xpi no est in hoc sacramento diffinitue. qz sic no esset alibi quā in hoc altari vbi conficit hoc sacramento. cū tamen sit in celo in pna spē. r in multis alijs altariibz sub spē sacramenti. **¶** Sicut etia p3 q no est in hoc sacramento circūscriptiue. qz no est ibi fm cōmensuratōez pna qritatis. vt dicitur est q aut no est extra supficie sacramenti. nec est in alia pre altaris. no pnter ad hoc q sit diffinitue vel circūscriptiue. s. ad hoc q incipit ibi esse p consecratōez. r conuersioē panis r vini vt sup dicitur e. **¶** Ad. ij. dd. q loc? ille in quo est corpus xpi no est va uas. nec tñ pna e repleta substantia corporis xpi q no est ibi localiter. vt dicitur e sed est repletus spēs sacro q bnt replete locū. vel pnter mensurā dimensionū. vel saltem substantiunt miraculose p modu substantie. **¶** Ad. ij. dd. q accñtia corporis xpi sunt in hoc sacramento sicut sup dicitur est fm realem cocomitantiā. r id ista accñtia corporis xpi sunt in hoc sacramento q sunt ei intrinseca. esse aut in loco est accñs p comparatōez ad extrinsecū continens. r ideo non oportet q cōmensuratio sit in hoc sacramento sicut in loco.

Ad sextum sic proceditur

Uidef q corpus xpi sit mobiliter in hoc sacro. **¶** Dicit. n. pba. ij. r op. q mouēto nobis mouētea q in nobis sunt quod qdē vep est etia de spūali substantia aie. s. christus est in hoc sacramento. vt sup bitu est. q mouet ad motū ipi sius. **¶** De. veritas v3 r iudere figure. **¶** Sed de agno pascali qui erat figura huius sacramenti no remanebat qdē v3 v3 mane. sicut precipit Exo. xij. q nec etia si hoc sacramentū fuerit v3 qz in crastinū erit ibi corpus christi. r ideo non est immobiliter in hoc sacramento. **¶** De. Si corpus christi remanet sub hoc sacramento etia in crastino panis rōe remanebit r p totum sequens tempus. non. n. pōt dici q vel nar ibi esse cessantibus spēsbus. quia esse corpus christi no dependet a spēsbus illis. no aut remanet sub hoc sacramento eo. istus p totum tempus futurum. **¶** Uidef et go q statim in crastino vel post modicuz tempus desinat esse sub hoc sacramento. **¶** Sed contra est. impossibile est idem esse motum r quietum. quia sic contradictoria verificant de eodem. sed corpus christi quietum in celo r i. r non ergo mobiliter est in hoc sacramento. **¶** Rn. dd. q enim aliquid est vnum subiecto r multiplex fm esse. nihil p b iet fm aliquid moueri r fm aliquid immobile esse. sicut corpus i aliud est esse album r aliud est esse magnum. vnde pōt moueri fm albedinem. r permanere immobile fm magnitudinem. christus aut no est idem esse fm se. r esse sub sacramento. qz p hoc ipsum q dicimus ipse esse sub sacramento. significat qdam habitudo eius ad hoc sacramentum. fm ergo hoc esse non mouet christus per se fm locum. sed solum p accidens. qz christus non est i hoc sacramento sicut in loco. sicut supra dicitur est. quod aut non est in loco non mouet per se in loco. sed solū ad motū eius in quo est. **¶** Sicut autem neg p se mouet fm esse qd

hoc factio tali apparitōe facta. Quōq; dō cōtingit talis ap-
 paritio nō p̄ sola immutatio vidētū s; sp̄cie q̄ videt̄ re a
 lter exteriū erit. t̄ hoc idē videt̄ esse q̄ sub tali sp̄e ab
 oib; videt̄ t̄ nō solū p̄ horā s; p̄ longū t̄p̄a ita p̄manet. t̄
 in hoc casu quidā dicit q̄ ē pp̄ia sp̄es corp̄is xp̄i. nec ob-
 stat q̄ q̄z nō videt̄ totū sp̄s s; ali q̄ p̄ carnis. vel etiam
 nō videt̄ in sp̄e iuuenili s; in effigie puerili q̄ in p̄iāte est
 corp̄is gl̄osi q̄ videt̄ ab oculo nō gl̄ificato vel p̄m̄ totū
 vel p̄m̄ p̄rē t̄ in effigie vel pp̄ia vel aliena. vt infra dicit̄
 S; hoc videt̄ esse in cōueniēs. primo quidē q̄ corpus xp̄i
 nō p̄t̄ in pp̄ia sp̄e videt̄ nisi in vno loco in quo diff̄. nisi
 ue p̄uēt. vñ cū videt̄ in pp̄ia sp̄e t̄ adorēt̄ in celo sub
 pp̄ia sp̄e nō videt̄ in hoc factio. sc̄do q̄ corpus gl̄osū q̄
 apparēt̄ vt vult p̄t̄ apparitōes cū voluerit disp̄ret. sicut
 d; Lu. xl. q̄ dñs ab oculis euāgēl̄is discipulor̄. hoc autē q̄
 sub sp̄e carnis in hoc factio apparēt̄ diu p̄manet. q̄ nimo
 q̄z legi ē esse inclusum t̄ multor̄ ep̄or̄ p̄cilio in p̄uide re
 p̄uātū q̄d nephas ē t̄ p̄o sentire p̄m̄ pp̄ia sp̄es. t̄ idē dō.
 q̄ manēt̄ dimēsiōib; q̄ prius fuerāt̄ sicut miraculose
 q̄dā murano circa alia accētia puta circa figurā t̄ colōre t̄
 alia h̄mōi vt videt̄ caro vel sanguis vel etiā puer. t̄ sic
 prius dicit̄ est hoc nō ē dēceptio q̄ sit in figura cuiusdā re-
 ritatis. s; ad ostēdēdū p̄ h̄c miraculosam apparitōes q̄ in hoc
 factio vere ē corpus xp̄i t̄ sanguis. t̄ sic p̄z q̄ remanēt̄
 dimēsiōib; q̄ sunt fundamēta alior̄ accētiā vt infra dicit̄
 cēt̄ remanēt̄ vere corpus xp̄i in hoc factio. Ad. i. g. dō. q̄
 facta tali apparitōe sp̄es factales q̄z quidē totaliter ma-
 nēt̄ in semetip̄is. q̄z autē p̄m̄ illud q̄d ē principale in eis.
 vt dicit̄ est. Ad. ij. dō. q̄ in h̄mōi apparitōib; sic dicit̄
 est nō videt̄ pp̄ia sp̄es xp̄i s; sp̄es miraculose formā vt
 in oculis intuentū vel etiā in ip̄is factalib; dimēsiōib;
 vt dicit̄ ē. Ad. iij. dō. q̄ dimēsiōes panis t̄ vini conse-
 crati manēt̄ in mutatioe circa eas miraculose facta q̄z t̄m̄
 ad alia accētia. vt dicit̄ est. **Questio. LXXVII.**

Deinde considerandum

est de accētiā remanēt̄ in hoc factio. Ecce
 ca hoc q̄t̄ octo. Primo vt accētia q̄ re-
 manēt̄ sint in subiecto. Sec̄do. vt q̄ritas dimēsiua sit
 subiectū alior̄ accētiā. Tertio. vt h̄mōi accētia possint
 immutari aliq̄ corpus extrinsecū. Quarto. vt possint
 corrūpi. Quinto. vt ex eis aliquid possit generari. Sex-
 to. vt possint nutrire. Septimo de fractioe panis p̄fectati
 Octauo. vt vino consecrato possit aliq̄d adm̄i cēri.

Ad primum sic procedit

Videt̄ q̄ accētia nō remanēt̄ in hoc factio sine subiecto
 h̄mōi. n. inordinatū aut fallax dō esse in hoc factio verita-
 tis. s; accētia esse sine subiecto est p̄ v̄z ordinē quē dō na-
 ture indidit videt̄ etiam ad quādam fallaciā p̄tinere
 cū accētia sint signa nature subiecti. ergo in hoc factio
 m̄to nō sunt accētia sine subiecto. Pre. Fieri nō p̄t̄ e-
 tiam miraculose q̄ diffinitio rei ab ea sepe. vel q̄ vni rei
 cōueniat diffinitio alterius puta q̄ h̄mōi manēs h̄mōi sit ani-
 mal rōnale. ad hoc. n. sequeret̄ contradictoria esse simul
 hoc. n. quod significat nomē rei ē diffinitio. vt d; iij. me-
 raphi. Sed ad diffinitioes accētiā p̄inet q̄ sit in subie-
 cto. ad diffinitioem vero substantiē q̄ p̄ se subsistat non
 in subiecto. non p̄t̄ ergo miraculose fieri q̄ in hoc factio
 m̄to accētia sint sine subiecto. Pre. accidens in
 diuiduā ex subiecto. si ergo accētia remanēt̄ in hoc factio
 cōueniat sine subiecto nō erūt̄ indiuidua. s; v̄lia. quod

p̄ esse falsum. q̄ sic nō essent sensibilia s; intelligibilia rā-
 tum. Pre. accidens p̄ cōsecratioes huius facti nō adit
 piscunt̄ aliquā cōpositioes. sed ante consecratioes nō erāt
 cōposita ex materia t̄ forma. neq; ex quod est t̄ quo est.
 ergo etiā post consecratioes nō sunt cōposita altero hōz mo-
 do q̄d est in cōueniēs. q̄ sic essent simpliciora quā ange-
 li. cū t̄ h̄c accētia sint sensibilia nō ḡ accētia remanēt̄
 in hoc factio sine subiecto. Sed contra ē q̄d Greg. dicit̄
 in ome. pastorali. q̄ sp̄es factales sunt illaz rez vocabula
 q̄ ante fuerūt. s; panis t̄ vini. t̄ ita cū nō remanēt̄ substan-
 tia panis t̄ vini. videt̄ q̄ h̄mōi sp̄es sint sine subiecto.
 Rñ. dō. q̄ accētia panis t̄ vini q̄ sensu t̄ p̄bēdunt̄ in
 hoc factio remanēt̄ post consecratioes; nō sunt sicut in sub-
 iecto in substantiā panis t̄ vini q̄ nō remanēt̄ vt sup̄ h̄mōi
 t̄ est. neq; etiā in forma substantiāli q̄ nō remanēt̄. t̄ si re-
 maneret̄ subiectū esse nō posset. vt p̄m̄ Boe. in li. de tri-
 manifestū ē etiā q̄ h̄mōi accētia nō sunt in subiecto cor-
 poris t̄ sanguis xp̄i sic in subiecto. q̄ substantiā h̄mōi cor-
 poris nullo mō p̄t̄ h̄mōi accētia affici. neq; etiā ē possibile
 q̄ corpus xp̄i gl̄osum t̄ sp̄abile erit̄ alteret̄ ad suscipiē-
 das h̄mōi q̄ritates. Dicit̄ autē quidā q̄ sunt sic in subie-
 cto in aere circūitāte. s; nec hoc esse p̄t̄. primo q̄d q̄ aer
 nō est h̄mōi accētia susceptiuus. sc̄do q̄ h̄mōi accētia nō
 sunt v̄b; ē a cōmō ad mortū h̄mōi sp̄es aer t̄ pellic. ter-
 tio q̄ accētia nō t̄rāsūt̄ se subiecto in subiectū. vt. s; idē
 accētia nūero sit q̄d primo fuit in vno subiecto. postmodū
 fiat in alio. accētia. n. nūq; accipit̄ a subiecto. vñ nō p̄t̄ eē
 q̄d idē nūero manēs sit q̄z in hoc q̄z in alio subiecto. q̄r-
 to q̄ cū aer nō sp̄let̄ accētia p̄p̄is s; h̄mōi haberet̄ accētia
 pp̄ia t̄ aliena. nec p̄t̄ dicit̄ q̄ hoc fiat miraculose virtute
 p̄fectatis. q̄ h̄mōi p̄fectatis hoc nō significat̄ q̄ t̄ nō effi-
 ciūt̄ nisi signatū. t̄ idē relinquit̄ q̄ accētia in hoc factio ma-
 nēt̄ sine subiecto q̄d q̄d t̄rute diuina p̄t̄ fieri. cū. n. esse
 eius magis dependeat a cā prima q̄ a cā sc̄da. p̄t̄ dō qui
 ē prima cā substantiē t̄ accētia p̄ suā infinitā t̄rute p̄ua-
 re in esse accētia subtracta substantiā. p̄ quā p̄uabat̄ in esse
 sic p̄ primā cāz. sic etiā alios effectus naturalū cāz p̄t̄ p̄-
 ducere sine causis naturalib;. sic corpus h̄mōi forma vitē
 in vtero virginis sine virili semine. Ad. i. ergo dō. n. q̄
 nihil p̄hibet̄ aliquid esse ordinatum p̄m̄ cōz legem natu-
 re cuius tamen contrarium ē ordinatum p̄m̄ speciale pri-
 uilegium gratie. vt patet̄ de resuscitatione mortuor̄ t̄ illu-
 minatione cecor̄ aut etiā in reb; h̄mōi q̄dam aliquib;
 concedunt̄ ex sp̄ali p̄uilegio p̄ter cōz legem. t̄ ita h̄mōi sit
 p̄m̄ communem nature ordinē q̄ accidens sit in subiecto
 et sp̄ali tamen rōe p̄m̄ ordinem gratie actu sunt in hoc factio
 cōueniat sine subiecto p̄ter rōes sup̄ inductas. Ad. ij. dō.
 q̄ cū ens nō sit genus h̄mōi q̄d est esse non p̄t̄ esse
 essentia vel substantiē vel accidentis. non ergo diffinitio
 substantiē est ens p̄ se sine subiecto. nec diffinitio accētia ē
 ens in subiecto. s; quidditati seu essentie substantiē p̄p̄it
 habere esse nō in subiecto. quidditati autē sine essentie acci-
 dentis compet̄ habere eē in subiecto. in hoc autem factio
 nō daf̄ accidentib; q̄ ex vi sue essentie sint sine subiecto. s;
 ex diuina virtute sustentante. t̄ ideo nō desinunt esse acci-
 dentia. q̄ nec sepe ab eis diffinitio accidentis nec p̄p̄it
 eis diffinitio substantiē. Ad. iij. dō. q̄ h̄mōi accētia ac-
 quiescunt̄ esse indiuiduā in substantiā panis t̄ vini. qua
 conuēta in corpus t̄ sanguinem xp̄i remanēt̄ t̄rute diu-
 na accidentia in illo esse indiuiduato q̄d p̄t̄ habebāt̄. vñ
 sunt singularia t̄ sensibilia. Ad. iij. dō. q̄ h̄mōi accētia
 manente substantiā panis t̄ vini. o habebāt̄ ip̄a eē nec

alia accntia. sed substntia eoz hēbat hmoi esse p ea sicut
nix ē alba p albedinē. s; post plectatōez ipa accntia q̄ re-
manēt hnt esse. vñ sunt composita ex esse ⁊ qd̄ ē sic in pri-
ma pte de angelis dicitur est. ⁊ cū hoc habent compositionē
primū q̄ntuaz.

Ad secundū sic pceditur

Uidef q̄ in hoc sacro q̄ntas panis vel vini nō sit subiec-
tū alioz accntū. Accntū. n. nō est accntū. nulla. n. forma
pōt esse subiectū cū subiectū p̄tineat ad p̄tinetatē materie.
S; q̄ntas dimēsiua ē qd̄dā accntū. q̄ntas dimēsiua
nō pōt esse subiectū alioz accntū. **P̄e.** Sicut q̄ntas
indiuuaf ex substntia ita ⁊ alia accntia. si q̄ntas di-
mēsiua panis aut vini remanēt indiuuata fm eē prius
habitu in q̄ p̄uaf. pari rōe ⁊ alia accntia remanēt indiu-
uata fm esse qd̄ prius habebāt in substntia. nō q̄ sunt in
substntia dimēsiua sic i subiecto cū oē accntū indiuuaf p
sūū subiectū. **P̄e.** inter alia accntia panis ⁊ vini q̄ re-
manēt comp̄hendunt etiā sensū ⁊ rapz densum. q̄ nō p̄t
esse in q̄ntate dimēsiua p̄ter materiā extē. q; rapz est qd̄
bz papz de materia sub dimēsiuōib; magnis. densum autē
qd̄ bz multū de mā sub dimēsiuōib; p̄uis. vt d̄ i. iij. p̄bi
si. q̄ videt q̄ntas dimēsiua nō possit esse subiectū accidē-
tū q̄ remanēt in hoc sacro. **P̄e.** accntia remanentia in
hoc subiecto sunt sensibilia. s; q̄ntas abstracta a materia
ē mathematica ⁊ nō sensibilia. cū q̄ accntia q̄ remanēt in
hoc sacro sint sensibilia videt q̄ nō possint esse in hoc sacro
sic in subiecto in q̄ntate panis ⁊ vini remanētē post conse-
cratiōē. **S; p̄** est q̄ q̄ntas nō sunt diuisibiles nisi p
accntū. s. rōe sui subiecti. diuidunt autē q̄ntates remanen-
tes in hoc sacro p diuisionē q̄ntatis dimēsiue. sicut papz
ad sensum. q̄ntas dimēsiua ē subiectū accntū q̄ re-
manēt in hoc sacro. **R̄n.** d̄. q̄ necesse ē dicere q̄ accidē-
tia q̄ remanēt in hoc sacro esse sicut in subiecto in q̄ntate
dimēsiua panis vel vini. **P̄imo** quidē p hoc q̄ ad sen-
sum apparet aliqd̄ q̄ntū ē ibi coloratū ⁊ alijs accntib; af-
fectū. nec in talib; sensib; recipit. **Secdo** q; prima disposi-
tio materie ē q̄ntas dimēsiua. vñ ⁊ plato posuit primas
differētiās manere magnū ⁊ p̄uū. ⁊ q; primū subiectū ē
materia p̄ns est q̄ oia alia accntia referant ad subiectum
mediatē q̄ntate dimēsiua. sicut ⁊ primū subiectū coloris
d̄ superficies esse. rōe q̄ quidē posuerūt dimēsiōes eē sub-
stntias corp̄. vt d̄ in. iij. met̄. ⁊ q; subtracō subiecto
remanēt accntia fm esse qd̄ prius habebāt. p̄ns est q̄ oia
accntia remaneāt fundata sup q̄ntate dimēsiua. **Tertio**
q; cū subiectū sit principiū indiuuatiōis accntū. opoz-
ter id qd̄ ponit aliquoz accntū subiectū aliquo mō eē in
diuuiatiōis principiū. est. n. de rōe indiuui q̄ nō possit
in plurib; esse. qd̄ quidē conngit dupl. **Uno** mō q; nō
est natū in aliquo esse. ⁊ hoc mō forme immateriales sepa-
te p se subsistētes sunt etiā p se ipas indiuuue. **Alio** mō
ex eo q̄ forma substntialis vel accntialis est quidē nata in
aliquo esse nō in plurib;. sic albedo q̄ est in hoc corpore
Quantū q̄ ad primū materia ē indiuuatiōis principiū
oib; formis inherētib;. q; cū hmoi forme q̄ntū est de se
sint nate in aliquo esse sic in subiecto ex quo ali q̄ eaz acci-
pif in materia q̄ nō est in alio. iam nec ipa forma sic extē
pōt in alio esse. **Quantū** autē ad. ij. d̄. est q̄ indiuuatiō-
nis principiū est q̄ntas dimēsiua. ex hoc. n. aliquid est na-
tū esse in vno solo. o q̄ illud ē in se indiuuū ⁊ diuisum
ab oib; alijs. diuisio autē accidit substntie rōe q̄ntatis. vt
d̄ in. i. p̄bi. ⁊ ideo ipa q̄ntas dimēsiua ē qd̄dā indiuui

atiōis p̄cipiū hmoi formis in q̄ntū. s. diuer ē forte nu-
mero sunt in diuersis p̄tib; materie. vñ ipa q̄ntas dimē-
siua fm se bz quandā indiuuatiōez ita q̄ possum⁹ ima-
ginari plures lineas eiusdē sp̄i differētes positōne q̄ ca-
dit in rōe q̄ntatis hmoi. conuenit. n. dimēsiōi q̄ sit q̄nti-
tas positōez hñs. ⁊ ideo potius q̄ntas dimēsiua pōt esse
subiectū alioz accntū quā ecōuerso. **Ad. i. g. d̄.** q̄ acci-
dens p se nō pōt esse subiectū alterius accntū. scdm̄ d̄o
q̄ ē in alio vñ accntū d̄ esse subiectū alterius. in q̄ntū
vñ accntū recipit in subiecto alio mediante. sic superficies
d̄ esse subiectū coloris. vñ q̄ accntū daf diuinitus vt p
se sit pōt etiā p se alterius accntū esse subiectū. **Ad. ij.**
d̄. q̄ alia accntia etiā fm q̄ erat in substntia panis indiu-
uuant mediante q̄ntate dimēsiua sicut dicitur ē. ⁊ ideo
potius q̄ntas dimēsiua est subiectū remanentū accntū
in hoc sacro quā ecōuerso. **Ad. iij. d̄.** q̄ rapz ⁊ densum
sunt qd̄ q̄ntates p̄ntes corp̄. ex hoc q̄ hnt papz vel mul-
tū de materia sub dimēsiuōib;. sicut etiā oia alia accntia
psequunt ex principijs substntie. ⁊ sic subtracō substntia
diuina d̄rute p̄seruant alia accntia. ita subtracō materia
diuina d̄rute conseruant q̄ntates materiā p̄ntes. sic rapz ⁊
densum. **Ad. iij. d̄.** q̄ q̄ntas dimēsiua nō abstrahit
a materia intelligibili s; a materia sensibili. vt d̄ in. viij.
metaph. d̄. aut materia sensibilib; ex hoc q̄ subiectū sensi-
bilis q̄ntatis. ⁊ ideo manifestū est q̄ q̄ntas dimēsiua
q̄ remanēt in hoc sacro sine subiecto nō est quantitas ma-
thematica.

Ad tertium sic proceditur

Uidef q̄ species q̄ remanēt in hoc sacro nō possint immu-
tare aliquod extrinsecū. **Probaf. n. in. vij. p̄bi.** q̄ forme q̄
sunt a materia sūt a formis q̄ sunt in materia. nō autē a
formis q̄ sunt sine materia. eo q̄ si se agit sibi sile. **S; spe-**
cies factales sunt sp̄s sine materia q̄ remanēt sine subie-
cto. vt ex dictis p̄. nō q̄ p̄nt immutare materiā extē. s;
inducendo aliquā formā. **P̄e.** cessante actōe primi a
gentis necesse ē q̄ cesset actio inf̄i. sicut quicquēte fabro
nō mouet malleus. s; oēs forme agūt instatiter in d̄rute
forme substntialis tanq̄ principalis agētis. cū q̄ in hoc sa-
cramento nō remaneat forma substntialis panis ⁊ vini. sic
sup̄ habitu est videt q̄ forme accntales remanentes non
p̄nt agere ad immutatiōez extē. **P̄e.** Mi-
bil agit extra suā sp̄z. q; effectus nō pōt esse potior cā. sed
sp̄s factales oēs sunt accntia. nō q̄ p̄nt extē. materi-
am immutare. ad minus ad formā substntialē. **S; con-**
tra ē q̄ si nō p̄nt immutare extē. corp̄ nō p̄sent senti-
ri. sentit. n. aliqd̄ p hoc q̄ imurat sensus a sensibili. vt d̄. ij.
de aīa. g. r̄. **R̄n.** d̄. q̄ vñ qd̄ q̄ agit in q̄ntū ē ens actu
p̄ueniēs ē q̄ sic vñ qd̄ q̄ se bz ad eē. ita se bz ad agere. q;
q̄ fm p̄ dicta factalib; sp̄ib; dafū est diuina d̄rute vt re-
maneat in suo esse qd̄ habebāt substntia panis ⁊ vini. q̄ si
te. psequēs est q̄ etiā remaneāt in suo agere. ⁊ ideo oēm
actōez quā poterāt agere substntia panis ⁊ vini extē p̄nt
etiā agere substntia panis ⁊ vini trāseūte in corpus ⁊ s̄-
guinē xp̄i. vñ nō est dubiū quin p̄nt immutare extē. corp̄.
Ad. i. g. d̄. q̄ sp̄s factales s; sunt forme sine ma-
teria q̄ntes. remanēt in idē esse qd̄ habebāt prius in mate-
ria. ⁊ ideo fm sūū esse assilant formis q̄ sunt in materia.
Ad. ij. d̄. q̄ ita actio forme accntalis d̄ p̄ndet ab acti-
ōe forme substntialis. sic esse accntis. d̄ p̄ndet ab esse
substntie. ⁊ ideo sicut diuina d̄rute daf sp̄e factalib; s;
vt possint esse sine substntia. ita daf eis vt possint agere lo-

Questio
ad quartū sic proceditur
Uidef q̄ species q̄ remanēt in hoc sacro nō possint immutare aliquod extrinsecū. Probaf. n. in. vij. p̄bi. q̄ forme q̄ sunt a materia sūt a formis q̄ sunt in materia. nō autē a formis q̄ sunt sine materia. eo q̄ si se agit sibi sile. S; species factales sunt sp̄s sine materia q̄ remanēt sine subiecto. vt ex dictis p̄. nō q̄ p̄nt immutare materiā extē. s; inducendo aliquā formā. P̄e. cessante actōe primi a gentis necesse ē q̄ cesset actio inf̄i. sicut quicquēte fabro nō mouet malleus. s; oēs forme agūt instatiter in d̄rute forme substntialis tanq̄ principalis agētis. cū q̄ in hoc sacramento nō remaneat forma substntialis panis ⁊ vini. sic sup̄ habitu est videt q̄ forme accntales remanentes non p̄nt agere ad immutatiōez extē. P̄e. Mibil agit extra suā sp̄z. q; effectus nō pōt esse potior cā. sed sp̄s factales oēs sunt accntia. nō q̄ p̄nt extē. materiam immutare. ad minus ad formā substntialē. S; contra ē q̄ si nō p̄nt immutare extē. corp̄ nō p̄sent sentiari. sentit. n. aliqd̄ p hoc q̄ imurat sensus a sensibili. vt d̄. ij. de aīa. g. r̄. R̄n. d̄. q̄ vñ qd̄ q̄ agit in q̄ntū ē ens actu p̄ueniēs ē q̄ sic vñ qd̄ q̄ se bz ad eē. ita se bz ad agere. q; q̄ fm p̄ dicta factalib; sp̄ib; dafū est diuina d̄rute vt remaneat in suo esse qd̄ habebāt substntia panis ⁊ vini. q̄ si te. psequēs est q̄ etiā remaneāt in suo agere. ⁊ ideo oēm actōez quā poterāt agere substntia panis ⁊ vini extē p̄nt etiā agere substntia panis ⁊ vini trāseūte in corpus ⁊ s̄guinē xp̄i. vñ nō est dubiū quin p̄nt immutare extē. corp̄. Ad. i. g. d̄. q̄ sp̄s factales s; sunt forme sine materia q̄ntes. remanēt in idē esse qd̄ habebāt prius in materia. ⁊ ideo fm sūū esse assilant formis q̄ sunt in materia. Ad. ij. d̄. q̄ ita actio forme accntalis d̄ p̄ndet ab actiōe forme substntialis. sic esse accntis. d̄ p̄ndet ab esse substntie. ⁊ ideo sicut diuina d̄rute daf sp̄e factalib; s; vt possint esse sine substntia. ita daf eis vt possint agere lo-

ne forma substāiali virtute dei. a q̄ sicut a primo agēte de-
 pender ois actio forme substāialis ⁊ accūialis. **Ad. ij.**
 dō q̄ imuratio q̄ ē ad formā substāiale n̄ fit a forma sub-
 stāiali imēdiare. s̄ mediātibz q̄litaribz actiuis ⁊ passiuis
 q̄ agūt in virtute forme substāiali. bec aut virtus instrāl
 p̄suaf in spēbz sacralibz diuina virtute. sic ⁊ p̄ erat. ⁊ iō
 p̄t agere ad formā substāiale instrāl. p̄ quē modū ali-
 quid p̄t agere vltra suam speciē. non quasi virtute p̄ria
 sed virtute principalis agentis.

Ad quartū sic proceditur

Uidef q̄ spēbz sacrales corūpi nō possint. **Corruptio** .n.
 accidit p̄ separationem forme a mā. s̄ materia panis non re-
 manet in factō. v̄t ex supra dictis patet. q̄ b̄mōi spēbz non
 p̄t corūpi. **Pre.** nulla forma corūpit nisi p̄ accū cor-
 ruptio subiecto. v̄t forme p̄ se subsistētes incorruptibiles
 sunt. sic p̄ in substātibz sp̄ialibz. s̄ spēbz sacrales sunt for-
 me sine subiecto. q̄ corūpi nō p̄t. **Pre.** Si corūpāf
 aut hoc erit naturalis aut miraculose. s̄ nō naturalit. q̄
 nō ē ibi assignare aliqd̄ corūptōis subiectū qd̄ māeat cor-
 ruptōe terminata. s̄lēt etiā nec miraculose. q̄ miracula q̄ sūt
 in hoc factō sūt p̄tute cōsecratiōis p̄ quā spēbz sacrales cō-
 suant. nō ē aut idē cōsuatiōis ⁊ corūptōis. q̄ nullo mō
 spēbz sacrales corūpi p̄t. **S̄** contra ē q̄ sensu tēp̄ē
 v̄t p̄ hostias cōsecrātas putrefieri ⁊ corūpi. **Ad. dō.** q̄
 corūptio ē mor̄ ⁊ esse i nō ē. dicitū ē at sup̄ q̄ spēbz sacra-
 les idē retinēt eē qd̄ p̄ bēbāt substātia p̄is ⁊ vini exi-
 re. ⁊ iō sic esse hōz accūtiū poterat corūpi suba p̄is ⁊ vi-
 ni exire. ita etiā p̄t corūpi illa suba abēte. poterat autēz
 b̄mōi accūtia primo corūpi duplt. vno mō p̄ se. alio mō
 p̄ accū. p̄ se qd̄ ē sic p̄ alteratiōē q̄litarū ⁊ augmentū vel
 diminutiōē q̄litaris. nō qd̄ ē p̄ modū augmentū vel dimi-
 nutiōis q̄ inuenit in solis corpibus aiatis. q̄ia non sunt
 substātia p̄is ⁊ vini. s̄ p̄ diminutiōē vel diuisionē. nā si
 cur d̄. in. ij. merba. p̄ diuisionē vna diuēsiō corūpit. ⁊ si
 vnt due. p̄ additiōē aut ecōuctō ex duabz fit vna. ⁊ p̄ hūc
 modū manifeste p̄t corūpi b̄mōi accūtia post p̄secratio-
 nē. q̄ ⁊ ip̄a q̄ntitas diuēsiua remanēs p̄t diuisionē ⁊ ad-
 ditōē recipere. ⁊ cū sit subiectū q̄litarū sensibilū. sic dicitū ē
 p̄t etiā esse subiectū alteratiōis eoz. pura si alteret color
 aut sapor p̄is ⁊ vini. alio mō poterat corūpi p̄ accū p̄t
 corūptōē subiecti. ⁊ hoc mō p̄t corūpi etiā post p̄secra-
 tiōē q̄ntis. n. subiectū nō remaneat. remanet t̄ esse qd̄
 bēbāt b̄mōi accūtia in subiecto. qd̄ qd̄ ē p̄riū ⁊ p̄ forme
 subiecto. ⁊ iō b̄mōi esse p̄t corūpi a p̄rio agēte. sic corū-
 pēbāt suba p̄is vel vini q̄ etiā nō corūpēbāt. nisi p̄ceden-
 te alteratiōē circa accūtia. **Distin**guēdū t̄ ē inter vtrāq̄z
 vicāz corūptiōnū. q̄ cū corūp̄ xpi ⁊ s̄gūis succedat i hoc
 factō substātie p̄is ⁊ vini si fiat tal̄ imuratio ex p̄t accū-
 tiū q̄ nō sufficisset ad corūptōē p̄is ⁊ vini. p̄t talē im-
 mutatiōē nō desinit corūp̄ ⁊ sanguis xpi esse sub hoc factō
 siue fiat imuratio ex p̄t q̄litarū. puta cū modicū imutaf.
 color aut sapor vini aut p̄is. siue ex p̄t q̄ntitatis. sic cū di-
 uidit p̄is aut vinū in tales p̄tes q̄ adbu c̄ eis possit sal-
 uari natura p̄is ⁊ vini. si nō fiat tāta imuratio q̄ fuisset
 corūpta suba p̄is aut vini n̄ remanēt corūp̄ aut sanguis
 xpi sub hoc factō. ⁊ hoc tā ex p̄t q̄litarū. sic cū ita imutatur
 color aut sapor. ⁊ alie q̄litarētes p̄is ⁊ vini q̄ nullo mō pos-
 set p̄pati natura p̄is ⁊ vini siue ex p̄t q̄ntitatis. pura si
 puluerisef p̄is vel vinū in minimas p̄tes diuidat. v̄t tā
 nō remaneat spēbz p̄is vel vini. **Ad. i. ḡ dō.** q̄ q̄ ad cor-
 ruptōēz p̄ se p̄inet q̄ autēraf esse rei inq̄tū esse alie? forz

me ē in materia p̄is est q̄ p̄ corūptōem sepef materia a
 forma. si vero b̄mōi eē nō esset in materia siue t̄ ei qd̄ ē in
 materia possit p̄ corūptōēz auferi etiā materia nō exite
 sic accidit in hoc factō. v̄t ex dictis p̄z. **Ad. ij. dō.** q̄ spēbz
 sacrales s̄ sunt forme nō in materia. b̄nt t̄ esse qd̄ p̄riū in
 materia bēbāt. **Ad. ij. dō.** q̄ corūptio illa spēbz nō ē
 miraculosa s̄ natural. p̄supponit t̄ miraculū qd̄ ē sacruz
 in p̄secratiōē. s̄ q̄ ille spēbz sacrales retineat esse sine subiec-
 to qd̄ prius habebant in subiecto. sicut ⁊ cecus miraculo-
 se illuminatus naturaliter videt.

Ad quintum sic procedit

Uidef q̄ ex spēbz sacralibz nihil possit ḡnari. **De. n. qd̄ ge-**
 nerat ex aliq̄ materia generat. ex nihilo. n. nihil generat.
 q̄uis ex nihilo fiat aliqd̄ p̄ creatōē. s̄ spēbz sacralibz non
 subest aliq̄ materia nisi corpus xpi qd̄ est incorruptibile. ḡ
 videt q̄ ex spēbz sacralibz nihil possit generari. **Pre.** ea
 q̄ nō sunt vni? generis nō p̄t ex inuicē generari. nō. n. ex
 albedine fit linea. s̄ accū ⁊ suba differūt genere cū spēbz
 sacrales sint accūtia videt q̄ ex eis nō possit aliq̄ suba ge-
 nerari. **Pre.** Si ex eis generat aliq̄ substātia corpea n̄
 erit sine accūte. si ḡ ex spēbz sacralibz generat aliq̄ substā-
 tia corpea. q̄ ex accūte generat substātia ⁊ accū. duo. s̄
 ex vno qd̄ ē impossibile. ḡ impossibile ē q̄ ex spēbz sacralibus
 aliq̄ substātia corpea generet. **S̄** d̄ q̄ ad sensum vi-
 deti p̄t ex spēbz sacralibz aliqd̄ generari. vel cinerē si con-
 burant. vel vermes si putrefiāt. vel puluerē si p̄terant. **Ad.**
R̄i. dō. q̄ cū corūptio vni? sit generatio alteri? v̄t d̄ in
 i. ⁊ generatiōē. necesse ē q̄ ex spēbz sacralibz aliqd̄ generet
 cū corūpant v̄t dicitū ē. nō. n. sic corūpūf v̄t oīo dispeāt
 q̄ in nihilū redigant. s̄ manifeste aliqd̄ sensibile eis luc-
 cedit. quō aut aliqd̄ ex eis generari possit difficile ē videre.
 manifestū ē. n. q̄ ex corpe ⁊ sanguine xpi q̄ ibi veracit̄ sunt
 nō generat aliqd̄ cū sint incorruptibilia. si aut substātia pa-
 nis ⁊ vini remaneret i hoc factō vel eoz materia. facile eēt
 assignare q̄ ex eis generat illud sensibile qd̄ succedit. v̄t
 qd̄ a posuerūt. s̄ hoc ē falsum v̄t su p̄ bitū ē. **Et** iō qd̄ d̄ v̄t
 erūt q̄ ea q̄ generant non fiāt ex spēbz sacralibz. s̄ ex aere
 circūstāte. **Ad** qd̄ ē multipl̄ apparet esse impossibile. **Pr̄io**
 qd̄ ē. q̄ ex eo generat aliqd̄ qd̄ p̄t alteratiū ⁊ corūptū ap-
 paret. nulla at alteratiō ⁊ corūptio p̄t apparuit i aere cir-
 cūstāte v̄t ex eo vermes aut cineres nō ḡnānt. **Secūdo** q̄ na-
 tura aeris nō ē tal̄ q̄ ex eo p̄ tales alteratiōes talia ḡnānt
Tertio q̄ p̄t p̄rigere ex magna q̄ntitate hostias p̄secrātas
 pburi vel putrefieri. nec esset possibile t̄m d̄ corpe terreno
 ex aere ḡnari. nisi magna vel etiā valde sensibili ispiatiō
 ne aeris facta. **Quarto** q̄ idē p̄t accidere corpi bz solidis
 circūstātibz puta ferro aut lapidibz q̄ itētra remanēt post
 p̄dictoz ḡnatiōēz. v̄t hec polino stare nō p̄t q̄ p̄riaf ei qd̄
 ad sensuz apparet. **Et** iō aliq̄ dixerūt q̄ redit substātia p̄is
 ⁊ vini in ip̄a corūptōē spēbz. ⁊ sic ex substātia p̄is ⁊ vini
 redeūte ḡnānt cineres aut vermes aut aliq̄ b̄mōi. **S̄** hec
 positiō nō videt esse possibil̄. **Pr̄io** qd̄ ē. q̄ substātia p̄is
 ⁊ vini p̄uerfa ē in corūp̄ ⁊ sanguinez. v̄t su p̄ bitū ē. non p̄t
 substātia p̄is vel vini remāere nisi corpe ⁊ sanguine xpi
 itēz p̄uerso in substātia p̄is ⁊ vini. qd̄ est impossibile. sic si
 aer sit p̄uersus in ignē nō p̄t aer redire nisi itēz ignis con-
 uertat in aerē. **Si** vero substātia p̄is aut vini sit āmbila-
 ta nō p̄t itēz redire. q̄ qd̄ in nihilū redit nō redit idē
 nūero. nisi forte dicat redire substātia p̄dicta. q̄ d̄ de no-
 uo creat substātia loco p̄ime. **Secūdo** videt hoc eē impossibil̄
 le q̄ nō ē dare q̄n substātia p̄is redeat. manifestū ē. n. ex

mit fimo diuinitus p verbu impatiui mol. fm illud Gen
ne. i. fiat lux et facta e lux. Ad. iij. dd. q terminus a quo
in ipo facto esse puerionis no retinet natura sue substan
tie sicut terminus ad que. et io no e sile. Ad. iij. dd. q
p hoc pnome meū qd includit demōstratōez prime psonae
q e psona loquētis sufficiēter exprimit psona xpi. ex q pso
na hęc pferunt. vt. d. e. Ad. v. dd. q hęc pūctio est ap
ponit in hac forma fm consuetudinē romane ecclie a bea
ro petro aplo de riuatā. et hoc ppter continuatōez ad verba
precedētia. et io no e de forma sic nec pcedētia formam

Ad tertium sic proceditur

Uidef q hęc no sit cōueniēs forma pseciōis vini hic e cal
lix sanguis mei noui et veteris testamēti. mysteriū fidei q
p vobis et multis effundet in remissionē peccatōez. Sic. n.
panis conuertit in corpus xpi ex vi psecratiōis. ita et vinū
in sanguinē xpi. sic ex pdictis p3. S3 in forma psecratiōis
panis ponit in recto corpus xpi. nec aliqd aliud addit. In
cōueniēter g in hac forma ponit sanguis in obliq. et addi
tur calix in recto cū dicitur. hic e calix sanguis mei. Pre. No
sunt maiors efficacie verba q pferunt in psecratiōe panis
quā ea q pferunt in psecratiōe vini cū vtraqz sunt verba
xpi. S3 statū dicto. hoc e corpus meū. e pfecta psecratiōe pan
is. g statū cū dicitur. hic e calix sanguis mei e pfecta con
secratiōe sanguis. et ita ea q psequunt nō vident eē de sub
stātia forme. pfm cū pūneat ad ppietates factū. Pre.
testm nouū videt pūnere ad internā inspiratiōez. vt p3 ex
hoc q aplos ad Heb. vij. itroducit verba q habent Jere.
i. Columabo sup tomū isrl' et stm nouum dādo leges no
uas in mētibz eoz. Sacm aut exteriū visibilis agit. In
cōueniēter g in forma facti dicitur noui testm. Pre. nouum
aliqd dicitur ex eo qd e ppe pūncipiū sui esse. Eternū aut nō bz
pūncipiū sui eē. g incōueniēter dicitur noui et eterni qd videt
pdictōez iplicare. Pre. Occasionēs erroris sunt hōibz
subtrahende. fm illud Esa. vij. auferre offendicula de via
ppli mei. S3 qdā errauerūt estimātes mystice esse solum
corpus et sanguinem xpi in hoc sacro. g in hac forma in con
ueniēter ponit mysteriū fidei. Pre. Sup dictū est qd
sicut bapūsimus e sacm fidei. ita eucharistia e sacm chari
tatis. g in hac forma magis debuit poni charitas q fides
Pre. totū hoc sacm et qm ad corpus et qm ad sangui
nē e mēziale dñice passionis. fm illud ad Cor. xi. Quo
nē scūqz māducabitis panē hūc et calicē biberitis mortem
dñi annūciabitis. nō g magis debuit in forma psecratiōis
sanguis fieri mētio de passione xpi et de eius fructu. q3 in
forma psecratiōis corpus. pfm cū Lu. xij. dñs dixit ho
e corpus meū qd p vobis tradet. Pre. passio xpi. vt su
p hitū e. ad sufficiētiā pfuit oībz. qm dō ad efficacitā p
fuit multis. debuit g dici qd effundit. p oībz aut. p multz
sue hoc qd adderet. p vobis. Pre. verba qbz efficit hoc
sacm efficacitā hnt ex institutiōe xpi. S3 nullus euangeli
sta recitat xpm hęc oīa verba dixisse. g nō e pueniēs forma
psecratiōis vini. S3 e q ecclā ab aplis instructa vrit
hac forma in psecratiōe vini. Pre. d. q circa hanc formā
e duplex opio. Quidā. n. dixerūt q de substātia forme h
hoc solū hic e calix sanguis mei. nō aut ea q sequunt. S3
hoc videt incōueniēs. q3 ea q sequunt sunt qdā determina
tiones pdicā. i. sanguis xpi. vñ pūnet ad integritatē lo
cutōis. Et p hęc sunt aliq q melius dicit q oīa sequen
tia sunt de substātia forme vsqz ad hoc. hęc quotiē scūqz se
ceratis q pūnet ad vsum facti. vñ nō sunt de substātia for
me. et inde e q sacerdos eodē ritu et mō. s. tenet calicem

in manibus oīa hęc pferi. Lu. etiā. xij. interponunt verba
sequētia vbi p mis. cū dicitur. hic calix noui testm et meo san
guine. Dm e g q oīa pdicta verba sunt de substātia for
me. S3 p pma dicitur hic e calix sanguis mei significatur i ha
puerho in sanguinē eo mō q dicitur e. e in forma psecratiōis
panis. p verba aut sequētia designat vrus effusi sanguis i
passione q opaf in hoc sacro. Que qdē ad tria ordinan tur
Pūo qdē pūncipaliter ad adipiscendā eternā hereditatē
fm illud ad Heb. xi. habemus fiduciā in introitū scōp p
sanguinē eius. et ad hoc designādū dicitur noui testm et eterni.
Secdo ad iusticiā grē q e p fidē. fm illud ad Ro. iij. quez
pposuit dō pūncipaliter p fidē in sanguinē eius vt sit ipe iu
stus et iustificas eū q ex fide e iesu xpi. et qm ad hoc subdi
tur mysteriū fidei. Tertio ad remouēda impedimēta vtrius
q3 pdictōez. s. pcrā. fm illud ad Heb. x. Sanguis xpi emū
davit pccāas nostras ab opibz mortuis. i. a pccāis. et qm
ad hoc subdit q p nobis et multis alijs effundet i remis
sionē peccatōez. Ad. i. g. d. q cū dicitur hic e calix sanguis mei
nō e locutio figuratiua. et pot duplt intelligi. Vno mō s3
metonymiā. q3 ponit pūnes p pūcto. vt sit sensus hic est
sanguis meus cōtentus in calice de q hic fit mētio. quia
sanguis xpi in hoc sacro psecrat in qm e potus fidelū qd
nō iporat in rōne sanguinis. et io oportuit hic designari p
vas huic vsui accomodatū. Alio mō pot intelligi p me
taphorā. pur p calicē similitudinē intelligat passio xpi q
ad similitudinē calicis inebriat. fm illud Tere. iij. repleuit
me amaritudinibz. iebriauit me absintheo. vñ et ipe dñs
passionē suā p calicē noiat. Mat. xvi. dices. trāseat a me
calix iste. vt sit sensus hic e calix passionis mee. de qua fir
mētio in sanguine scōrum a corpe psecro. q3 separatiō sang
uinis a corpe fuit p passionē. Ad. ij. d. q q dicitur est.
sanguis scōrum psecrus expisse passionē xpi repūtat. idō
potius in psecratiōe sanguis fit mētio de effectu passionis
xpi quā in consecratiōe corpus. qd e passionis subiectus. qd
etiā designat in hoc qd dñs dicit qd p vobis tradet. q3 dicit
ret qd p vobis passio subiect. Ad. iij. d. q testm
e dīspō hereditatis. hereditatē aut celestē dō dīspoluit ho
minibz dādā p pūntē sanguis iesu xpi. q3 vt dicit ad Heb.
ij. vbi e testm mors necesse e vt intercedat testatoris. sang
uis aut xpi duplt e hōibz exhibitus. Pūo qdē in figura.
qd pūnet ad vetus testm. et io aplos ibidē concludit. vñ nec
pūntē testm sine sanguine dēdicatū e. qd p3 ex hoc. sicut dicit
Exo. xxij. lecto oī mādato legis moyli oēz pplm aīpfit di
cēs. hic e sanguis testm que mādanit ad vos dō. Secdo at
exhibitus e in rei veritate. qd pūnet ad nouū testm. et hoc
e qd aplos ibidē pūntit dices. id noui testm mediator e xps
vt morte intercedere remissionē accipiāt q vocari sunt et
nē hereditatis. d. g hic sanguis noui testm q3 iā nō in figu
re sed in veritate exhibit. vñ subdit q p nobis effundetur
Interna aut inspiratiō ex sanguinis virtute pcedit fm q
passione xpi iustificamur. Ad. iij. d. q hoc testm e no
uū rōe exhibitōis. d. aut eternū tā rōe eterne rei remiss
sionis q3 etiā rōez eterne hereditatis q p hoc testm dīspo
nit. ipa etiā psona xpi e sanguine testm dīspōnit e eterna
Ad. v. d. q mysteriū hic ponit nō quidē ad excluden
dū rei veritatem. s3 ad ostendēdū occultatōez. q3 et ipe sang
uis xpi occulto mō est in hoc sacro. et ipa passio christi oc
culte fuit figurata in veteri testm. Ad. vi. d. q dicitur
fidei q3 fidei obiectū. q3 q sanguis christi fm rei veritatē
sit in hoc sacro sola fide tenet. ipa etiā passio christi p fidez
iustificat. bapūsimus aut dicitur sacm fidei. q3 est qdam fidei
pūntatiō. hoc at e sacm charitatis q3 figuratiuū et effectiuū.

p verbū. bec aut̄ puerſio nō ſit ſucceſſiue. ſz in inſtāti vt di
 cui ē. r iō oz quidē intelligere p̄dicā locutiōez ſm vltimū
 inſtās platōis verbōz. nō tñ ita q̄ p̄ſupponat̄ ex pte ſub
 iecti id qd̄ ē termin⁹ p̄uerſionis. ſ. q̄ corpus x̄pi ſit corpus
 x̄pi. neq; etiā illud qd̄ fuit aū p̄uerſionē. ſ. p̄ais. ſz illud qd̄
 cōiter ſe hz q̄tū ad vtrūq; . ſ. p̄tētū in ḡnali ſub iſtis ſp̄ebz
 nō. n. faciūt bec verba q̄ corp⁹ x̄pi ſz q̄ p̄tētū ſub his ſp̄ebz
 qd̄ p̄t̄ erat p̄ais ſit corpus x̄pi. r iō ſignāter nō dicit d̄ns
 hic panis ē corp⁹ meū. qd̄ eſſet ſm intellectū ſcōe opionis
 neq; hoc corp⁹ meū ē corpus meū qd̄ eſſet ſm intellectū
 tertie opionis. ſz in ḡnali hoc ē corpus meū nullo noie ap
 poſito ex pte ſubiecti. ſz ſolo p̄noie qd̄ ſignificat ſubſtātiā
 in cōi ſine q̄litate. ſ. forma determinata. ¶ Ad. i. ḡ. d̄. q̄
 hec dicitio hoc demōſtrat ſubā. ſz abſq; determinatōe p̄
 p̄ie nature. ſic dicitū ē. ¶ Ad. i. d̄. q̄ hoc p̄noie hoc nō
 demōſtrat ip̄a accōtia. ſz ſubāz ſub accōtibz p̄tētā q̄ p̄no
 fuit p̄ais r poſtea ē corp⁹ x̄pi. qz ſz nō informet̄ his accōti
 bus tñ ſub eis p̄tinet. ¶ Ad. i. d̄. q̄ ſignificatio h̄ locu
 tionis p̄intelligit rei ſignate ordine nature. ſic cā natura
 liter ē p̄noie effectū nō tñ ordine ip̄is. qz hec cā ſil h̄z effect
 rū ſuū ſcō. r hoc ſufficit ad veritatē locutionis.

Ad sextum sic proceditur

¶ Ad. i. q̄ forma p̄ſecratōis p̄ais nō p̄ſequat̄ effectū ſuū. q̄
 ulq; p̄fici forma p̄ſecratōis vini. Sic. n. p̄ p̄ſecrōez p̄
 nis incipit eē corp⁹ x̄pi ſub hoc ſacto. ita p̄ p̄ſecrōez vini i
 cipit eſſe ſanguis. ſi ḡ ſba p̄ſecrōis p̄ais habet̄ effectum
 ſuū aū p̄ſecrōez vini ſc̄q̄ret̄ q̄ in hoc ſacto incipet eē corp⁹
 x̄pi ſine ſanguie. qd̄ ē incōueniēs. ¶ Pre. vñ ſactm vñū
 hz p̄p̄emētū. vñ ſz in baptiſmo ſunt tres immerſiones nō
 tñ p̄ma immerſio p̄ſecrō ſuū effectū q̄ulq; tertia fuerit termi
 nata. ſz totū hoc ſactm ē vñū vt ſup̄. d̄. ē. ḡ verba q̄bz cōſe
 crat̄ p̄ais nō p̄ſecunt̄ ſuū effectū ſine verbis ſacrālibz q̄bus
 p̄ſecrat̄ vini. ¶ Pre. in ip̄a forma p̄ſecratōis panis iune
 plura verba. qz p̄ma nō p̄ſequunt̄ effectū niſi plato vlti
 mo ſic. d̄. ē. pan rōe nec verba q̄bz p̄ſecrat̄ corpus x̄pi h̄nt
 effectū niſi platis verbis q̄bz ſanguis x̄pi p̄ſecrat̄. ¶ S̄z
 ē q̄ ſtatū dicitis verbis p̄ſecratōis p̄ais hoſtia p̄ſecrata p̄
 ponit̄ p̄lo adorāda qd̄ nō fieret ſi nō eēt corp⁹ x̄pi. qz hoc
 ad ydolatriā p̄tinet. ḡ hec verba p̄ſecrōis p̄ais ſuū effectū
 p̄ſequunt̄ aūq; p̄ferant̄ verba p̄ſecrōis vini. ¶ Rñ. d̄. q̄
 qd̄ antiq; doctores dixerūt q̄ de due forme. ſ. conſecra
 tionis p̄ais r vini ſe inuicē ſp̄ciāt in agēdo. ita. ſ. q̄ p̄ia
 nō p̄ſic ſuū effectū aūq; ſcōa p̄ferat̄. S̄z hoc ſtare nō p̄r.
 qz ſic. d̄. ē. ad veritatē h̄ locutiōis hoc ē corpus meū req̄rit̄
 p̄pter verbū p̄ntis ip̄is. q̄ res ſignata ſil tpe ſit cū ip̄a ſig
 nificatōe locutiōis. alioq̄n ſi in futūz expectaret̄ res ſignata
 apponereſ verbū futuri t̄pis. nō aūt verbū p̄ntis t̄pis. ita
 ſ. q̄ nō diceret̄ hoc ē corp⁹ meū. ſz hoc erit corp⁹ meū. ſigni
 ficatio aūt h̄ locutiōis cōplet̄ ſtatū cōpleta. platōe h̄z ver
 bōz. r iō oz ſē ſignatā ſtatū ad eſſe. q̄ qd̄ ē effectus h̄ ſacti
 alioq̄n locutio nō eēt vera. ¶ Et etiā hec poſitio ē ritū ecclie
 q̄ ſtatū poſit. platōez verbōz corp⁹ x̄pi adorat. vñ d̄. ē. q̄ p̄
 ina forma nō expectat̄ ſcōaz in agēdo. ſz ſtatim hz ſuū effe
 ctū. ¶ Ad. i. ḡ. d̄. q̄ ex hac rōe videt̄ fuiſſe recepti illi q̄
 p̄dicā poſitōez poſuerūt. vñ intelligētū ē q̄ facta conſec
 ratione p̄ais ſtatū qd̄ ē corp⁹ x̄pi ibi ex vi ſacti. r ſanguis ex
 reali cōcomitātia. ſz poſtmodū poſt cōſecratōez vini ſit ibi
 ecōuerſo ſanguis x̄pi ex vi ſacti. corp⁹ aūt x̄pi ex reali cōco
 mitātia. ita q̄ totū x̄p̄s ē ſub vtrāq; ſp̄e. vt ſup̄. d̄. eſt. ¶
 Ad. i. d̄. q̄ hoc ſactm ē vñū p̄ſecrōe. ſicut ſup̄. d̄. ē. in q̄z
 ſi. ſ. cōſtituit̄ ex duobz. ſ. ex cibo r potu. qz vtrūq; p̄ ſe. hz

ſua p̄ſecrōez. ſz tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad
 vñū ſimplicē effectū. r iō nō ē ſile. ¶ Ad. i. d̄. q̄ diuerſa
 ſa verba q̄ ſunt in forma conſecratōis panis conſtituit̄ va
 rietatē locutiōis vñū. nō aūt verba diuerſaz formaz. r iō
 nō eſt ſile. ¶ Questio. LXXIX.

Deinde considerandum

¶ De effectibz h̄ ſacti. Et circa hoc q̄ritur octo.
 P̄no vñ hoc ſactm p̄ferat̄ grāz. Scōdo vñū
 effectus h̄ ſacti ſir adeptio glie. Tertio vñ effect⁹ h̄ ſacti
 ſit remiſſio pcti mortal. Quarto vñ p̄ hoc ſactm remit
 tat̄ pcti veniale. Quinto vñ p̄ hoc ſactm tota pena pcti
 remittat̄. Sexto vñ hoc ſactm h̄let̄ p̄fuer a pctis futu
 ris. Septimo vñ hoc ſactm tñ p̄ſit alijs q̄ ſumētibz. Oc
 tavo de impedimētis effectus huius ſacramenti

Ad primuz sic proceditur

¶ Ad. i. q̄ p̄ hoc ſactm nō p̄ferat̄ grā. hoc. n. ſactm ē nutriti
 tū ſp̄iale. nutritiētū aūt nō dat̄ niſi viuētū. cū ḡ vita ſp̄i
 alis ſit p̄ grāz nō cōpenit̄ hoc ſactm niſi iā h̄nt̄ grāz. nō ḡ
 p̄ hoc ſactm p̄ferat̄ grā. vt p̄no habet̄. ¶ Sicut etiā nec ad hoc
 qd̄ augeat̄. qz augmētū ſp̄iale p̄tinet ad ſactm p̄firmatōis
 vt. d̄. ē. nō ḡ p̄ hoc ſactm conſirmatōis vt. d̄. ē. nō ḡ p̄ hoc
 ſactm grā p̄ferat̄. ¶ Pre. Sactm aſſumit̄ vt qd̄ ſp̄ial re
 ſectio ſz reſectio ſp̄ial magis videt̄ p̄tinet ad vñū gra
 tie quā ad grē cōſecrōez. ḡ videt̄ q̄ p̄ hoc ſactm grā nō cō
 ſerat̄. ¶ Pre. Sic ſup̄. d̄. ē. in hoc ſacto corp⁹ x̄pi offert̄ p̄
 ſalute corpis ſanguis aūt p̄ ſalute aie. ſz corp⁹ nō ē ſubie
 ctū grē ſz aia. vt in ſcōa pte b̄nt̄ ē. ḡ ad min⁹ q̄ritū ad cor
 pus p̄ hoc ſactm grā nō cōſerat̄. ¶ S̄z ē q̄ d̄ns dicit̄ Job.
 vi. P̄ais que ego dabo vobis caro mea ē p̄ mūdi vita. ſz
 vita ſp̄ial ē p̄ grāz. ḡ p̄ hoc ſactm gratia cōſerat̄. ¶ Rñ. d̄.
 q̄ effect⁹ h̄ ſacti d̄z conſiderari. P̄no qd̄ r principaliter
 ex eo q̄ in hoc ſacto cōtinet̄ qd̄ ē x̄p̄s. q̄ ſic in mūdu viſibi
 liter veniēs conſulit̄ mūdo vitā grē. ſm illud Job. vi. grā
 r veritas p̄ iſum x̄pm facta ē. ita in h̄let̄ ſacrālif veniēs.
 vitā gratie opat̄. ſm illud Job. vi. q̄ māducat me vinit̄ p̄
 p̄ter me. vñ r Cyrill⁹ dicit̄ viuificatiū rei verbū vniēs ſeip
 ſum. p̄p̄ie carni ſec̄ ip̄az viuificatiū. decebat. n. eū noſtris
 qd̄ d̄mō vnit̄ corpibz p̄ ſactmēta. c̄ carnē r p̄cioſum ſan
 guinē que accepim⁹ in b̄ndictōe viuificatiua r in p̄ae r in
 vino accepim⁹. Scōdo cōſiderat̄ ex eo qd̄ p̄ hoc ſactmētu re
 p̄ntat̄ qd̄ ē paſſio x̄pi. ſic ſup̄. d̄. ē. r iō effectum que paſſio
 x̄pi ſec̄ in mūdo hoc ſacramētū ſac̄ in h̄let̄. vñ ſup̄ illd̄ Jo
 han. xix. cōtinuo exiit ſanguis r aq̄ dicit̄ Crifo. qz h̄c ſulci
 piūt̄ p̄cipiū ſac̄ myſteria cū acceſſeris ad tremēdū calicē
 vel ab ip̄a bibiturus x̄pi coſta. ita accedas vt r ipe d̄ns d̄.
 rit. Oat̄. xvi. hic ē ſanguis me⁹ q̄p̄ vobis tradet̄ in re
 miſſionē pctōz. Tertio cōſiderat̄ effectus h̄ ſacti ex mō q̄
 tradit̄ hoc ſactm. eo q̄ tradit̄ p̄ modū cibi r potus. r iō oēz
 effectū que cibo r pot⁹ mālis ſac̄ q̄ritū ad vitā. corp̄alē q̄. i.
 ſuſtētat̄ augeat̄ repat̄ r delectat̄. hoc totū ſac̄ hoc ſactm q̄ritū
 ad vitā ſp̄iale. vñ Ambro. dicit̄ in li. d̄ ſactis. iſte panis ē
 vite et̄ne q̄ aie noſtre vitā ſulcit̄. r Arifo. dicit̄ ſup̄ Job. p̄
 ſtat̄ ſe nob̄ deſiderātibz r palpare r comedere r amplecti
 vñ r ipe d̄ns dicit̄ Job. vi. caro mea vere ē cibo r ſanguis
 me⁹ vere ē pot⁹. Quarto cōſiderat̄ effect⁹ h̄ ſacramenti ex
 ſp̄ebz in q̄bz tradit̄ hoc ſactm. vñ Aug. dicit̄ ibidem. d̄ns nē
 corp⁹ r ſanguinē ſuū in eiſdē rebz p̄mēdauit̄ q̄ ad vñū ali
 qd̄ redigunt̄ ex multis. nā qd̄ aliud. Lp̄ais niſi qd̄ ex mul
 tis granis in vñū p̄ſtat̄. r qd̄ aliud. L. vñū niſi qd̄ ex multis
 racemis p̄ſtat̄ r iō ipe alibi dicit̄ ſup̄ Job. o ſac̄ pietatis

o signū unitatis. o vinculū charitatis. et qz xps et ei? passio
 ē cā grante et spūalis refectio et charitas sine gratia esse non
 pōt ex oībo pmissis manifestū ē qd hoc factm grāz pferet.
 Ad. iij. dō. qz hoc factm ex seipso virtutē bz grāz pferen
 di. nec aliqz bz grāz an susceptōez b? facti nisi ex aliquati
 motu ipius. vel p seipm sic adulti. vel voto ecclē sic puuli.
 sic sup dicitū ē. vñ ex efficacia virtutis ipius ē qz enā ex vo
 to ipius aliqz grāz psequat p quā spūaliter vivificat. res
 stat g? vt cū ipz factm realit sumit gēa auget et vita spūal
 pficiat. alit m qz p factm pfirmatōis i q auget et pficit gra
 tia ad plūsdū p ipugnādoes exteriores inimicōz xpi. per
 hoc aut factm auget gratia et pficit spūal vita ad hoc qz bō
 in seipso pfect? existat p pūctōez ad deū. Ad. ij. dō. qz
 hoc factm pferet grāz spūalē cū virtute charitatis. vñ Dami
 ppas hoc factm carboni quē elarias vidit. Ela. vi. carbo. n.
 simplex lignū nō ē s? vnitū igni. et ita pās cōicardōis non
 simplex pās ē s? vnitas caritatis. Sic aut dicit greg. i omel.
 penthecost. amor dei nō ē ociosus. magna. n. opaf si ē. et iō
 p hoc factm qstū ē ex sui virtute nō solū bitus grante et vir
 tutis pferet. s? enā excitat in actū. fm illud. ij. Cor. iij. cha
 ritas xpi vget nos. et inde ē qz ex virtute b? facti aīa spūa
 lis rehat p hoc qz aīa telectat. et qdām d inebriat dulcedi
 ne diuine bonitatis. fm illud Cān. v. comedite amici et bibi
 te et inebriamini charitissimi. Ad. iij. dō. qz facta ppanit
 fm similitudinē p quā significat. iō p quādā assilatoez dō qz
 in hoc factō corp? offerit p salute corpis et sanguis p salu
 te aīe qzuis virtūz ad salutē vniūsqz opef. cū sub vtroqz
 totus sit xps vt sup. d. ē. et h? corp? nō sit immediatū subie
 ctū gratie. ex aīa tñ redūdat effect? gratie ad corp? dū ipū
 ti mēbra nra exhibem? arma iusticie dō. vrbēt ad Ro. vi
 zī futuro cor nrm sonef i corruptōez et glām aīe.

Ad secundū sic procedit

Uidef qz effect? b? facti nō sit adeptio gle. effect? n. ppor
 tionaf iue cāe. s? hoc factm ppetit viatoribz vñ et viaticū dō
 An g? viatores nōdū sint gle capaces. videt qz hoc factm
 nō causet adeptōez gle. Pre. posita cā sufficiētī ponit ef
 fectus. s? multi accipiūt hoc factm q nūqz pueniūt ad glāz
 vt p? Aug. xi. d. a. dei. nō g? hoc factm ē cā adeptōis gle
 Pre. mai? nō efficit a minorē. qz nihil agit vltra suaz
 spēz. s? min? ē pape xpm sub spē aliena qd fit i hoc factō.
 quā trui eo in spē ppa qd pūnet ad glāz. s? hoc factm non
 causet adeptōez gle. S? ē qd dō Job. vi. si qd mādu
 cauerit ex hoc pae viuet in eternū. s? vita eterna ē vita glie.
 g? effectus b? facti ē adeptio gle. Rñ. dō. qz i hoc factō
 pōt plderari et id ex qz bz effectū. s. ipe xps pterius et passio
 ei? repūrata. et id p qd bz effectū. s. vltus facti et spē eius et
 qstū ad virtūz ppetit huic factō q causet adeptōez vite et
 ne. Nā ipe xps p suā passionē apuit nobis aditū vite eter
 ne. fm illud ad Heb. ix. noui testī mediator ē vt morte in
 tercedēte q sunt vocati recipiāt remissionē eterne heredi
 tatis. vñ et in forma b? dō. hic ē calix sanguis mei noui et
 ni testī. Silt etiā refectio spūal cū vnitas significat p
 spēz pās et vni bñf quidē in pūti s? ipse. pfecte autē
 in statu gle. vñ Aug. dicit sup illud Job. vi. caro mea vere
 ē cū et potu id appetāt hoīes vt nō esuriāt neqz si
 tiāt. hoc vrbēt nō pstat nisi iue cū et pot? q eos a qd su
 n. i? imortales et incorruptibiles fac in societate scōroz vbi
 par erit et vnitas plēa atqz pfecta. Ad. i. g. dō. qz sic pas
 sio xpi ex ei? virtute hoc factm opaf ē qd cā sufficiens glie
 nō tñ ita qz statū p ipm introducatur in glām. s? vt sit
 p? ppanatur vt polica sil glificemur. sicut dō ad Ro.

vñ ita hoc factm nō statū nos in glāz introducūt. s? dat nō
 bis virtutē pueniēdi ad glāz. et iō viaticū dō. in c? figura
 legif. iij. Reg. xij. qz helyas comedit et bibit et abulauit in
 fornicidie cibi illi. xl. diebo et xl. noctibz ad mōiē dei ozeb
 Ad. ij. dō. qz sic passio xpi nō bz suū effectū i bis q se ad
 eā nō hñt vt debent. ita p hoc factm nō adipiscunt glāz q i
 decēter ipm suscipiūt. vñ Aug. dicit sup Job. exponēs illa
 vba. aliud ē factm aliud dō? facti. multi d altari accipiūt.
 et accipiēdo moriunt. panē g? celestē spūaliter māducat. in
 nocētiā ad altare appoztate. vñ nō ē mixtū illi q innocēti
 am nō fuāt effectū b? facti nō psequant. Ad. iij. dō. qz
 hoc qz xps sub aliena spē sumit pter ad dōez facti qd i stru
 mentalit agit. nihil aut p bibe? cām in iuram. mentalem pdu
 cere potiozem effectum. vt et sup dicitō p?

Ad tertiu sic proceditur

Uidef qz effect? b? facti sit remissio pcti mortali. dō. n. in q
 dā collecta sit hoc factm ablutio scelez. s? scelera dicunt
 mortalia pctā. g? p hoc factm mortalia pctā abluunt.
 Pre. hoc factm agit in vute passionis xpi sic et baptilm?
 h? p baptilmū dimittunt pctā mortalia. vt sup. d. ē. g? et per
 hoc factm. p? hñt cū in forma b? facti dicat qz p multos effū
 tes in remissione pctōz. Pre. p hoc factm gratia pferet.
 vt. d. ē. s? p grāz iustificat bō a pctis mortalibz. fm illō ad
 Ro. iij. iustificati gratis p grāz ipius. g? p hoc factm remit
 tunt pctā mortalia. S? ē qd dō. i. Cor. xi. q māducat
 et bibit indigne iudiciū sibi māducat et bibit. Dicit ar glo.
 ibidē qz ille māducat et bibit indigne q in etie ē vel irreue
 tēter tractat. et tal māducat et bibit sibi iudiciū. a. dānario
 nē eternā. g? ille q ē in pctō mortali p hoc qz accipit hoc fa
 ctamētū mag? accumulāt sibi pctm qz remissione sui pcti
 psequit. Rñ. dō. qz h? b? facti pōt considerari dupl.
 Vno mō fm se. et hic hoc factm bz vtrū ad remittēdū qz
 cū qz pctā ex passione xpi q ē fons et cā remissionis pctōz.
 Alio mō pōt plderari p pparōez ad eū q accipit hoc facta
 mētū put i eo inuenit vel nō inuenit ipedimētū pcepti
 hoc factamētū. Qui cū qz aut bz psciaz pcti mortali bz in
 se ipedimētū pcepti b? facti. eo qz nō ē pueniens
 susceptōez b? facti. tū qz nō viuit spūaliter. et iō nō v? spūale
 nutrimentū suscipit. qd nō ē nisi viuētis. tū qz nō pōt vni
 ti xpo qd nō fit nisi p hoc factm. dū ē i affectu peccādi mor
 taliter. et iō vt dō in li. d. dogm anbo ecclēasti. Si mēs i af
 fectu peccādi ē grauat magis eucharistie pceptōe quā pu
 rificet. vñ hoc factm in eo qui ipm pcepit cū pscia pcti mor
 talis nō opaf remissione pctōz. pōt tñ hoc factm opari re
 missione pcti dupl. Vno mō nō pceptū actu s? voto. sic
 cū qz pūo iustificat a pctō. Alio mō etiā pceptū ab eo q ē
 in pctō mortali. psciaz vel affectū nō bz. forte. n. pūo nō
 fuit sufficēter pūo. s? deuote et reuenter accedēs psequit
 p hoc factm grāz charitatis q pteritōez pficiet et remissione
 pcti. Ad. i. g. dō. qz petim? qz illud factm sit nobis ablu
 tio scelez. vel coz qz psciaz nō habem? fm illud ps. ab oc
 cultis meis mūda me dñe. vel vt pūo in nob pficiat ad
 scelez remissioez. vel etiā vt robur nobis det p scelera vitā
 da. Ad. ij. dō. qz baptilm? ē spūal gñatio q ē mutatio d
 nō ē spūali in esse spūale. et dat p modū ablutōis. et iō qz
 tū ad virtūz nō incoūuēter accedit ab baptilmū q bz
 psciaz pcti mortali. S? p hoc factm bō sumit i se ipz p mo
 dū spūal nutrimentū. qd nō ppetit mortuo in pctis et iō nō
 ē silis rō. Ad. iij. dō. qz grā ē sufficiēs cā remissiois i cū
 mortalis. nō tñ actu remittit pctm mortale nisi cū pūo
 dat pctōz. sic aut nō dat in hoc factō. vñ rō nō sequit.

Questio

Ad tertiu sic procedit

Uidef qz effect? b? facti sit remissio pcti mortali. dō. n. in q
 dā collecta sit hoc factm ablutio scelez. s? scelera dicunt
 mortalia pctā. g? p hoc factm mortalia pctā abluunt.
 Pre. hoc factm agit in vute passionis xpi sic et baptilm?
 h? p baptilmū dimittunt pctā mortalia. vt sup. d. ē. g? et per
 hoc factm. p? hñt cū in forma b? facti dicat qz p multos effū
 tes in remissione pctōz. Pre. p hoc factm gratia pferet.
 vt. d. ē. s? p grāz iustificat bō a pctis mortalibz. fm illō ad
 Ro. iij. iustificati gratis p grāz ipius. g? p hoc factm remit
 tunt pctā mortalia. S? ē qd dō. i. Cor. xi. q māducat
 et bibit indigne iudiciū sibi māducat et bibit. Dicit ar glo.
 ibidē qz ille māducat et bibit indigne q in etie ē vel irreue
 tēter tractat. et tal māducat et bibit sibi iudiciū. a. dānario
 nē eternā. g? ille q ē in pctō mortali p hoc qz accipit hoc fa
 ctamētū mag? accumulāt sibi pctm qz remissione sui pcti
 psequit. Rñ. dō. qz h? b? facti pōt considerari dupl.
 Vno mō fm se. et hic hoc factm bz vtrū ad remittēdū qz
 cū qz pctā ex passione xpi q ē fons et cā remissionis pctōz.
 Alio mō pōt plderari p pparōez ad eū q accipit hoc facta
 mētū put i eo inuenit vel nō inuenit ipedimētū pcepti
 hoc factamētū. Qui cū qz aut bz psciaz pcti mortali bz in
 se ipedimētū pcepti b? facti. eo qz nō ē pueniens
 susceptōez b? facti. tū qz nō viuit spūaliter. et iō nō v? spūale
 nutrimentū suscipit. qd nō ē nisi viuētis. tū qz nō pōt vni
 ti xpo qd nō fit nisi p hoc factm. dū ē i affectu peccādi mor
 taliter. et iō vt dō in li. d. dogm anbo ecclēasti. Si mēs i af
 fectu peccādi ē grauat magis eucharistie pceptōe quā pu
 rificet. vñ hoc factm in eo qui ipm pcepit cū pscia pcti mor
 talis nō opaf remissione pctōz. pōt tñ hoc factm opari re
 missione pcti dupl. Vno mō nō pceptū actu s? voto. sic
 cū qz pūo iustificat a pctō. Alio mō etiā pceptū ab eo q ē
 in pctō mortali. psciaz vel affectū nō bz. forte. n. pūo nō
 fuit sufficēter pūo. s? deuote et reuenter accedēs psequit
 p hoc factm grāz charitatis q pteritōez pficiet et remissione
 pcti. Ad. i. g. dō. qz petim? qz illud factm sit nobis ablu
 tio scelez. vel coz qz psciaz nō habem? fm illud ps. ab oc
 cultis meis mūda me dñe. vel vt pūo in nob pficiat ad
 scelez remissioez. vel etiā vt robur nobis det p scelera vitā
 da. Ad. ij. dō. qz baptilm? ē spūal gñatio q ē mutatio d
 nō ē spūali in esse spūale. et dat p modū ablutōis. et iō qz
 tū ad virtūz nō incoūuēter accedit ab baptilmū q bz
 psciaz pcti mortali. S? p hoc factm bō sumit i se ipz p mo
 dū spūal nutrimentū. qd nō ppetit mortuo in pctis et iō nō
 ē silis rō. Ad. iij. dō. qz grā ē sufficiēs cā remissiois i cū
 mortalis. nō tñ actu remittit pctm mortale nisi cū pūo
 dat pctōz. sic aut nō dat in hoc factō. vñ rō nō sequit.

Ad quartū sic procedit

Uidef qz effect? b? facti sit remissio pcti mortali. dō. n. in q
 dā collecta sit hoc factm ablutio scelez. s? scelera dicunt
 mortalia pctā. g? p hoc factm mortalia pctā abluunt.
 Pre. hoc factm agit in vute passionis xpi sic et baptilm?
 h? p baptilmū dimittunt pctā mortalia. vt sup. d. ē. g? et per
 hoc factm. p? hñt cū in forma b? facti dicat qz p multos effū
 tes in remissione pctōz. Pre. p hoc factm gratia pferet.
 vt. d. ē. s? p grāz iustificat bō a pctis mortalibz. fm illō ad
 Ro. iij. iustificati gratis p grāz ipius. g? p hoc factm remit
 tunt pctā mortalia. S? ē qd dō. i. Cor. xi. q māducat
 et bibit indigne iudiciū sibi māducat et bibit. Dicit ar glo.
 ibidē qz ille māducat et bibit indigne q in etie ē vel irreue
 tēter tractat. et tal māducat et bibit sibi iudiciū. a. dānario
 nē eternā. g? ille q ē in pctō mortali p hoc qz accipit hoc fa
 ctamētū mag? accumulāt sibi pctm qz remissione sui pcti
 psequit. Rñ. dō. qz h? b? facti pōt considerari dupl.
 Vno mō fm se. et hic hoc factm bz vtrū ad remittēdū qz
 cū qz pctā ex passione xpi q ē fons et cā remissionis pctōz.
 Alio mō pōt plderari p pparōez ad eū q accipit hoc facta
 mētū put i eo inuenit vel nō inuenit ipedimētū pcepti
 hoc factamētū. Qui cū qz aut bz psciaz pcti mortali bz in
 se ipedimētū pcepti b? facti. eo qz nō ē pueniens
 susceptōez b? facti. tū qz nō viuit spūaliter. et iō nō v? spūale
 nutrimentū suscipit. qd nō ē nisi viuētis. tū qz nō pōt vni
 ti xpo qd nō fit nisi p hoc factm. dū ē i affectu peccādi mor
 taliter. et iō vt dō in li. d. dogm anbo ecclēasti. Si mēs i af
 fectu peccādi ē grauat magis eucharistie pceptōe quā pu
 rificet. vñ hoc factm in eo qui ipm pcepit cū pscia pcti mor
 talis nō opaf remissione pctōz. pōt tñ hoc factm opari re
 missione pcti dupl. Vno mō nō pceptū actu s? voto. sic
 cū qz pūo iustificat a pctō. Alio mō etiā pceptū ab eo q ē
 in pctō mortali. psciaz vel affectū nō bz. forte. n. pūo nō
 fuit sufficēter pūo. s? deuote et reuenter accedēs psequit
 p hoc factm grāz charitatis q pteritōez pficiet et remissione
 pcti. Ad. i. g. dō. qz petim? qz illud factm sit nobis ablu
 tio scelez. vel coz qz psciaz nō habem? fm illud ps. ab oc
 cultis meis mūda me dñe. vel vt pūo in nob pficiat ad
 scelez remissioez. vel etiā vt robur nobis det p scelera vitā
 da. Ad. ij. dō. qz baptilm? ē spūal gñatio q ē mutatio d
 nō ē spūali in esse spūale. et dat p modū ablutōis. et iō qz
 tū ad virtūz nō incoūuēter accedit ab baptilmū q bz
 psciaz pcti mortali. S? p hoc factm bō sumit i se ipz p mo
 dū spūal nutrimentū. qd nō ppetit mortuo in pctis et iō nō
 ē silis rō. Ad. iij. dō. qz grā ē sufficiēs cā remissiois i cū
 mortalis. nō tñ actu remittit pctm mortale nisi cū pūo
 dat pctōz. sic aut nō dat in hoc factō. vñ rō nō sequit.

Ad quartū sic proceditur

Uides p hoc factū nō remittant pccā venialia. Hoc. n. sac-
 mentū vt Aug. dicit sup Job. ē factū charitatis. s; pccā ve-
 nialia nō s; riant charitati vt in. ij. pte bñū ē. cū s; rñū tol-
 lat p suū s; rñū videt q pccā venialia p hoc factū nō remit-
 tant. ¶ Pre. Si pccā venialia p hoc factū remittant q rō-
 ne vñū remittit r oīa remittent. s; nō videt q oīa remittit
 tant. q; sic frequēter aliq; eēt absq; oī pccō veniali. qd ē s;
 id qd d; Job. i. Si dixerimus q pccm nō habemus nos
 ipos seducim. nō g; p hoc factū remittit pccm veniale. ¶
 Pre. S; rna mutuo se expellit. s; pccā venialia nō phibent a
 pceptōe b; facti. dicit. n. Aug. sup illud Jobā. vi. Si q; ex
 ipo māducauerit nō moriet in fñū. innocentiam inq; ad
 altare apporitate pccā r si sint q; rridiana nō sunt inoznera
 g; neq; pccā venialia p hoc sacramentū tollunt. ¶ Sed ē
 q; Inno. iij. dicit q; hoc factū delet veniale r cauet mortale
 ¶ Rñ. dō. q; in hoc facto duo pnt considerari. s; ipm factū
 r res facti. r ex vtroq; apparet q; hoc factū b; s; rret ad re-
 missionē venialiu pccō. Nā hoc factū sumit sub spē cibi
 nutritiōis. nutritiōis autē cibi necessariū ē corpi ad restau-
 randū id qd q; rridie depdit ex calozis natural; pccupia. spū
 aliter autē q; rridie in nob; aliqd depdit ex calozie pccupie p
 pccā venialia q; diminuit feruozē charitatis. vt in. ij. pte bñ
 tū ē. r id opent huic facto vt remittat pccā venialia. vñ r
 Ambro. dicit in li. de factis. q; ipse panis q; rridianus sumi-
 tur in remediū quozdiane infirmitatis. Res autē b; sac-
 menti ē charitas. nō solū q; rritū ad bñū s; etiā q; rritū ad actū.
 qui exercitaf in hoc facto p qd pccā venialia soluuntur. vñ
 manifestū ē q; s; rrite hui; facti remittunt pccā venialia. ¶
 Ad. i. g; dō. q; pccā venialia r si nō s; rrient charitati q; rritū
 ad habitū. s; riant tñ ei q; rritū ad feruozē actus q; r exercitaf
 hoc factū rōe pccā venialia tollunt. ¶ Ad. ij. dō. q; illd
 verbū nō est intelligendū qn aliq; boza possit esse bō absq;
 oī reatu venialis pccā. sed q; vitam istam sancti nō ducit
 sine peccatis venialib;. ¶ Ad. iij. dō. q; maior ē s; rritus cha-
 ritatis cuius est hoc sacramentū q; venialium peccatorū
 nam charitas tollit p suum actum peccata venialia. q; tām
 non pnt totaliter impedire actum charitatis. r eadem rō
 est de hoc sacramento.

Ad quintum sic procedit

Uides q; per hoc sacramentum tota pena peccati remittit
 tur. Homo. n. p hoc sacramentum suscipit in se effectū pas-
 sionis xpi vt dictum est. sicut r p baptismum. sed per bap-
 tismum recipit homo remissionem omnis pene virtute pas-
 sionis xpi qui sufficienter satisfecit p omnibus peccatis.
 vt ex supra dictis patet. ergo videt q; p hoc sacramentū ho-
 mini remittatur totus reatu pene. ¶ Pre. Alexander pa-
 pa dicit nihil in sacrificiis maius eē potest q; corpus r san-
 guis xpi. s; p sacrificia veteris legis homo satisfaciebat p
 peccatis suis. dicit. n. Leui. iij. Si peccauerit hō offeret hoc
 vel illud p pccō suo r remittet ei. g; multo magis hoc sacra-
 mentum valet ad remissionem omnis pene. ¶ Pre. Co-
 stat q; p hoc sacramentum aliquid de reatu pene dimittit
 vñ r in satisfacione quibusdam iniungit q; p se faciant
 missas celebrare. Sed q; rōe vna pō pene dimittit. eadem
 rōe r alia. cū virtus xpi qui in hoc facto pntesit infinita.
 g; videt q; p hoc factū tota pena tollat. ¶ Sed ē q; p m
 hoc non eēt bō alia pena iniungēda sic nec baptisato iniū-
 git. ¶ Rñ. dō. q; hoc factū sil ē r sacrificiū r factū. s; rōe
 sacrificij b; inq; rritū offerit. rōe; autē facti inq; rritū sumit. r idō

effectū sacramenti b; in eo qui sumit. effectus autē sacrificij
 in eo qui offert vel in bis p quib; offert. Si g; consideret
 vt sacramentum b; duplr effectum. vno mō directe ex vi
 sacramenti. alio mō q; ex qdam concomitantia. sic r circa
 continentia sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacra-
 menti directe habet illum effectum ad quem est institutū
 non est autem institutum ad satisfaciendum. sed ad spūa-
 liter nutriendum p vnionem ad xpm r ad membra eius.
 sicut r nutrimentum vnif nutritio. Sed quia hec vnitas
 fit p charitatem ex cuius feruore aliquis consequitur re-
 missionem non solum culpe sed etiam pene. inde est q; ex
 consequenti p qndam concomitantiam ad principales
 effectum homo consequit remissionem pene non quide; r
 totius sed fm modum sue deuotionis r feruozis. Inq; nā
 tum vero est sacrificium habet vim satisfaciendam. sed in sa-
 tisfactione magis attendit affectus offerentis q; quanti-
 tas oblationis. vnde r dominus dixit Luce. xxi. de vidua
 que obtulit duo erca q; plus omnibus misit. Quamuis
 ergo hec oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciē-
 dum p omni pena tamen fit satisfactoria illis p quib; of-
 fert vel etiā offerentib; fm q; rritatē sue deuotionis r non p
 tota pena. ¶ Ad. i. g; dō. q; factū baptismi directe ordiat
 ad remissionē culpe r pene nō autē eucharistia. Et bap-
 tismus dat bōi q; comozienti xpo. eucharistia autē q; nutri-
 endo r pfiēdo p xpm. vñ nō ē silis rō. ¶ Ad. ij. dō. q; a-
 lia sacrificia r oblatōes nō opabant remissionē tot; pene
 neq; q; rritū ad q; rritatē oblat. sic hoc factū. neq; q; rritū ad re-
 uozē; bōis ex q; contingit q; etiam hic non tollitur tota
 pena. ¶ Ad. iij. dō. quod hoc quod tollit pars pene r non
 tota pena p hoc sacramentum non contingit ex defectu rō-
 tutis xpi. sed ex defectu deuotionis humane.

Ad sextum sic proceditur

Uides q; p hoc sacramentum non p. fuet homo a peccatis
 futuris. Multi. n. digne sumentes hoc sacramentū po-
 stea in peccatum cadunt. quod non accideret si hoc factū
 pseruaret a peccatis futuris. nō g; effectus huius facti ē a
 peccatis futuris pseruari. ¶ Pre. eucharistia ē factū cha-
 ritatis. s; charitas nō videt pseruare a pccā futuris. q; sel
 habita pōt amitt p pccm. vt in. ij. pte habitum est. g; vi-
 det q; nec hoc sacramentum pseruaret bōes a pccā. ¶ Pre.
 origo pccā in nobis est lex peccati que est in membris nōis.
 vt p; per aplm ad Roma. vij. Sed mitigatio fominis q; ē
 lex peccati non ponit effectus huius sacramenti. sed magis
 baptismi. g; pseruare a peccatis futuris non est effectus hu-
 ius sacramenti. ¶ Sed ē quod dominus dixit Job.
 vi. hic est panis de celo descendens si quis ex eo manduca-
 uerit non moriet. Quod quidem manifestum est non in-
 telligi de morte corpali. g; intelligit q; hoc sacramentū pser-
 uet a morte spūali que est p peccatum. ¶ Rñ. dō. q; pec-
 catum est quedam mors spūalis aie. vnde hoc mō pseruat
 aliquis a peccato futuro. quo pseruatur corpus a morte
 futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo inq; rrituz
 natura hominis roborat contra interiora corruptiua. r sic
 pseruatur a morte per cibum r medicinam. Alio modo
 per hoc q; munif homo contra exteriores impugnationes
 r sic pseruat per arma quib; munif homo. vtroq; autē mō
 hoc factū pseruat a pccō. Nā p; qdem p hoc q; xpo pū-
 git p grām roborat spūale vitā bōis tanq; spūalis cibo r
 spūalis medicina. fm illud ps. panis cor hominis cō-
 firmat. r Aug. dicit super Job. Securus accede panis est
 n̄ venenū. alio mō inq; rritū signū ē passionis xpi p quā victi

sunt demones. repellit. n. oēs demonū impugnatōem. vñ
 Acto. dicit sup Job. vt leones flāma spirantes sic ab illa
 mēsa discedim? terribiles effecti dyabolo. Ad. i. g. dō. q.
 eticct? b? facti recipit in hōie fm hōis pōitōez. sicut pōigit
 de qlibet cā actiua q? ei? effect? recipit in mā fm modū ma
 terie. hō aut in statu vie ē hōiō pōitōis q? eius libez arbi
 trari pōt fieri in bonū & in malū. vñ h? hoc factū q? de se
 ē habeat virtutē p?uatiuā a pctō. nō in aufert hōi possibili
 ratē peccādi. Ad. ij. dō. q? etiā charitas q? de se ē p? p?
 uat hōiez a pctō. fm illud. i. Cor. vij. dilectio pxi malum
 nō opaf. h? ex mirabilitate liberi arbitrii pōigit q? aliq? p?
 bitā charitatē peccat. sicut & post susceptōez b? facti. Ad
 ij. dō. q? h? hoc factū nō directe ordinē ad diminutōem
 fomitis. dāminuit tñ fomitē ex qdā cōsequētia. in q? au
 get charitatē. q? sicut dicit Aug. i. li. lxxij. q. augmentuz
 charitatis est diminutio cupiditatis directe aut cōfirmat
 cor hōis in bono. p quod etiā p?e fuat hō a pctō.

Ad septimū sic proceditur

Uides q? hoc factū nō p?it nisi sumēti. hoc. n. factū ē vni
 us generis cū alijs factis vtpote alijs conditiuis. sed alia
 facta nō p?unt nisi sumētib. sic effectū baptisimi nō susci
 pit nisi baptisat. g. nec hoc factū p?dest alijs nisi sumēti.
 Pre. effect? b? facti ē adepno gte & gle & remissio cul
 pe ad minus venial. Si g? hoc factū hēt effectuz in alijs
 quā in sumētib pōset contingere q? aliq? adpisceret glāz
 & grāz & remissionē culpe absq? actione vel passione. p?ia
 alio offerēte vel sumēte hoc factū. Pre. multiplicata cā
 effect? multiplicat. si g? hoc factū p?dest alijs q? sumētib
 seqret q? mag? p?dest alicui si sumeret hoc factū i mul
 tis hostijs i vna missa cōsecris. qd nō h? ecclie cōuetudo.
 vt. f. multi cōicēt. p. hē? salute. nō g? videt q? hoc factū p?
 sit nisi sumēti. Sz p? ē q? celebratōe b? facti sit. p. mltz
 alijs teporariō qd frustra fieret nisi hoc factū alijs p?desset
 hoc g? factū si solū sumētib p?dest. Rñ. dō. q? sic p?
 dictū ē. hoc factū nō solū ē factū h? etiā ē sacrificiū. in q?
 tū. n. i hoc factō repñat passio xpi q? xps obtulit se hostiā
 vto. vt dicit Ep?l. v. h? rōez sacrificij. in q? tū vero i hoc fa
 crāmēto tradit i visibili gta sub visibili spē h? rōem facti.
 sic g? hoc factū sumētib qdē p?dest p modū facti & p mo
 dū sacrificij. q? p oib? sumētib offerit. dō. n. i canōe misse
 q? ex hac altaris p?cipatōe sacrosctm corp? & sanguinez
 suū tui sumptem? oī bñdictionē celestī & grā repleamur.
 Sz alijs q? nō sumūt p?dest p modū sacrificij q? tū p. salu
 te corp? offerit. vñ & in canōe misse dicit memēto dñe famuloz
 famularū q? tuaz. p q?o tibi offerim? hoc sacrificiū laudis
 p se iuisq? oib?. p redēptōe aiaz suaz. p spe salutis & iō
 lumtatis sue. & vtrūq? modū dñs exprimit. d. Mat. lxxvi
 q. p vob. f. sumētib & p mltis alijs effundet i remissionē
 pctōz. Ad. i. g. dō. q? hoc factū p alijs h? q? ē sacrificiū
 & iō nō ē hē. Ad. ij. dō. q? sic passio xpi p?dest qdē oib?
 ad remissionē culpe & adepnoez gte & gle. h? effectū non h?
 nisi i ill q? passioni xpi cōiungunt p fidē & charitatē ita etiā
 hoc sacrificiū qd ē mēoziale dñice passionis nō h? effectū
 nisi in ill q? cōiungunt huic factō p fidem & charitatē. vñ
 Aug. dicit ad renatū. qd offerat corp? xpi nisi p bis q? sūt
 mēbra xpi. vñ & in canōe misse nō oraf p bis q? sūt extra
 ecclāz. il tñ p?dest p? vel min? fm modū deuotōis eoz. Ad. ij.
 dō. q? sum p?io p?iet ad rōez facti. h? oblatio p?iet
 ad rōez sacrificij. & iō ex hoc q? aliq? sumit corp? xpi vel e?
 tiā plures nō accretit alijs iuuamētū. Sicut etiā neq? ex
 hoc q? sacerdos p?ice hostias cōsecrat i vna missa nō mul

tiplicat effect? b? facti. q? nō ē nisi vñ sacrificiū. nihil. n.
 virtutis pl? ē in multis hostijs cōsecris q? i vna. cuz sub
 oib? & sub vna nō sit nisi tot? xps. vñ nec h? aliq? sūt i vna
 missa multas hostias consecratas sumat p?cipabit maio
 re effectū facti. in pluribus vero missis multiplicat facti?
 sicq? oblatio. & iō multiplicat effect? sacrificij & sacramēti.

Ad octauū sic proceditur

Uides q? p veniale pctū nō p?ediat effect? b? facti. dicit. n.
 Aug. sup illud Job. vi. Si qd ex ipso māducauerit panē
 celestē spūalē māducate. inocētā ad altare portate. pctā
 & si sunt q?ridana nō sunt mortifera. g? p? q?ridana pctā
 q? dicunt venialia spūalē māducatōez nō p?diūt. h? spūa
 lit māducates effectū b? facti p?cipiūt. g? pctā venialia nō
 p?diūt effectū b? facti. Pre. hoc factū nō ē mēozis vir
 tutis quā baptisim? h? effectū baptisimi impedit sola fictio
 ad quā nō p?inēt pctā venialia. q? sic dicit Sap. i. Spūa di
 scipline effugiet fictū q? tñ p pctā venialia nō fugat. g? neq?
 effectū b? facti p?diūt pctā venialia. Pre. nihil qd re
 mouet p actōez alie? cāe pōt p?edire eius effectū. h? pctā ve
 nialia tollunt p hoc factū. g? nō p?diūt ei? effectū. Sz
 p? ē qd Pam. dicit in. iij. li. ignis eius qd i nob ē desiderij
 assumēs eā q? ex carbone. i. hoc factō ignitōez cōburet nra
 pctā & illuminabit corda nra vt p?cipatōe diuini ignis
 igniamur & tificemur. h? ignis nū desiderij v? amoris ipe
 dit p pctā venialia q? p?diūt feruorē charitatis. vi. i. n. p?e
 bitū ē. g? pctā venialia p?diūt effectū b? facti. Rñ. dō. q?
 pctā venialia dupl? accipi pnt. vno mō. put sunt p?erita.
 alio om? put sunt actu exeretata. P?io qdē mō pctā ven
 lia nullo mō p?diūt effectū b? facti. p?r. n. p?igere q? aliq?
 p?st multa pctā pmissa venialia deuote accedit ad hoc factū
 & plenarie p?seq? effectū b? facti. Secō mō pctā venialia nō
 ex toto p?diūt effectū b? facti h? ex pte. dicitū ē. n. q? effect?
 b? facti nō solū ē adepno bitual? grāte vel charitatis. sed
 etiā qdā actual? refectio spūal? dulcedis. q? p?dit si aliquis
 accedit ad hoc factū mēte distracta p pctā venialia. nō aut
 tollit augmētū grāte bitual? vel charitatis. Ad. i. g. dō.
 q? ille q? cū actu venialis pcti ad hoc factū accedit bitual?
 qdē māducate spūalē h? nō actualiter. & iō bitualē effectū
 b? facti p?cipit. nō aut actualē. Ad. ij. dō. q? baptisimus
 nō ita ordinat ad actualē effectū. i. ad feruorē charitatis. si
 cur hoc factū. nā baptisimus ē spūalis regnatio p quā ac
 q?rit prima pfectio q? ē bitus vel forma. hoc aut sacramētuz
 ē spūal? manducatio q? h? actualē delectatōez. Ad. ij.
 dō. q? iō illa pcedit de venialib? p?eritis q? p hoc sacramē
 tum tollunt. LXXX.

Deinde p?iderādum

Uides de vsu b? sacramenti. Et primo in cōi. Se
 cundo quō xps ē vsus hoc sacramento. Circa
 primum querunt duodecim. Primo vtrū sunt duo mo
 di manducandi hoc sacramentum. f. sacrāliter & spūaliter
 Secundo vtrū soli homini conueniat manducare spū
 aliter. Tertio vtrū solius hōis iusti sit māducare sacra
 liter. Quarto vtrū pctōz manducans sacrāliter peccet.
 Quinto de q?ritate huius pcti. Sexto vtrū pctōz acce
 dens ad hoc sacramētum sit repellendus. Septimo vtrū no
 cturna pollutio impediāt hōiez a sumptōe b? sacramenti.
 Octauo vtrū sit solū a ieiunio iumendū. Nono vtrū sit ex
 bibendū non hñibus vsus rōis. Decimo vtrū sit q?ridie su
 mendū. Undecimo vtrū liceat oīo abstinere. Duodecimo
 vtrū liceat accipere corpus sine sanguine.

Quæstio
 primum sic pro
 dicitur sic pro
 dicitur sic pro

Ad primum sic procedit

Uidef qd no debeat distingui duo modi corp' xpi madu-
 cadi. s. spualif & factalif. sic. n. baptilm' e' spualis regnatio.
 Em illud Job. iij. nisi qd renatus fuerit ex aq' & spisc'o rē.
 ita etiā hoc factm' e' cibo spualis. vñ dñs loquēs de hoc sa-
 cramento dicit. Job. vi. verba q' ego locur' sum vobis. spūs
 & vira sunt. s. circa baptilmū nō distinguit duplex mod' d'
 sumēdi. s. factal' & spualis. q' neq' circa hoc factm' d'z bec dī-
 stinctio adhiberi. ¶ Pre. ea q' vñt ē ppter altez non de-
 bent ab inuicē distingui. qz vñt ab alio spēs rabit. s. fact'
 mental' māducatio ordinat' ad spualē sic ad finē. nō q' d'z
 factalis māducatio s' spualē diuidi. ¶ Pre. ea q' vñt
 nō pōt esse sine altero nō debēt s' se diuidi. s. videt q' nul-
 lus possit māducare spualif nisi etiā factaliter māducat.
 alioqn antiq' pēs hoc factm' spualif māducaissent. frustra
 etiā esset factalis māducatio si sine ea spualis esse possit.
 nō q' pueniēter distinguit duplex māducatio. s. factalis &
 spualis. ¶ S. q' d' sup illud. i. Cor. xi. qui māducat &
 bibit indigne. dicit glo. duos esse mod' modos māduca-
 di. vñt factalē & aliū spualē. ¶ Rñ. dō. q' in sumptōe
 b' facti duo sunt considerāda. s. ipm factm' & effect' ipius
 q'z vtroq' sup iā dicit' ē. pfectus q' modus sumēdi hoc sa-
 cramentū ē qñ aliq' hoc factm' ita suscipit q' pcpit et' e'
 factū. p'rigit aut' qñz sic sup. d. ē. q' impedit aliq' a pcpitē-
 to effectū b' facti. & tal' sumptio b' facti ē imperfecta. sic q' i'
 pfectū s' pfectū diuidit. ita factal' māducatio p' quā sumi-
 tur solū factm' sine effectū ipius diuidit p'ra spualē man-
 ducatez p' quā aliq' pcpit effectū facti q' spualif b' xpo
 p'ungit p' fidē & charitatē. ¶ Ad. i. q' dō. q' etiā circa bap-
 tismū & alia b' mod' facta s' h'io distinctio adhibet. nā qdā su-
 scipiūt tñ factm' qdā vero factm' & rē facti. In hoc tñ d'z
 fact. qz cū alia facta p'ficiant in vsu materie. pcpit factm' ē
 ipa pfectio facti. hoc aut' factm' p'ficiat in cōsecratōe mate-
 rie. & iō vterq' vsus ē qñs hoc factm'. i. baptilmo at' & aliq'
 factis characterē imp'rimētib' illi q' accipiūt factm' recipiūt
 aliq' spualē effectū. s. characterē qd nō accidit i hoc factō
 & iō magis in hoc factō distinguitur vsus factal' a spuali
 quā in baptilmo. ¶ Ad. ij. dō. q' factal' māducatio q' p'
 rigit ad spualē nō diuidit p'ra spualē s'z includit ab ea. s'z
 illa factal' māducatio p'ra spualē diuidit q' effectū nō con-
 sequit' sicut i pfectū qd nō p'rigit ad pfectōez spēi diuidit
 s' pfectū. ¶ Ad. iij. dō. q' sicut sup. d. ē. effect' facti pōt ab
 aliq' pcpit si factm' habeat in voto q'uis nō habeat in re. &
 sicut aliq' baptilm' baptilmo flāmā p' desiderii bap-
 tismi an' q' baptilm' baptilmo aq'. ita etiā aliq' māducat
 spualif hoc factm' an' q' factalif sumāt. s'z hoc p'rigit dupl'r.
 Uno mō p' desiderii sumēdi hoc factm'. & hoc mō dicit'
 tur baptilm' & māducare spualif & nō factalif illi q' desi-
 derāt sumere bec facta iā i'itura. Alio mō p' figurā. sic
 dicit apl'us. i. Cor. x. q' antiq' pēs baptilm' sunt in nube &
 mari. & spualē facta māducauerūt & spualē potū biberūt.
 Nec tñ frustra adhibet factal' māducatio. qz plen' induc
 sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio qz solū desi-
 derium. sicut sup' circa baptilmū dicitur est.

Ad secundū sic procedit

Uidef qd nō solū boīs sit hoc factm' sumere spualif s'z etiā
 angeloz. qz sup' illud ps. panē āgeloz māducauit bō. dicit
 glo. i. corp' xpi q' vte ē cibo āgeloz. s'z hoc nō eēt si angeli
 spualif xpm nō māducaerūt. q' āgeli xpm spualif māducat.
 ¶ Pre. Aug. dicit sup' Job. hūc cibū & potū vult intelli-

gi corp'is & mebroz suoz. qd ē ecclia in p'destinat' s. sed ad
 istā societate nō solū p'inet boīs s'z etiā āgeli. q' s'ci ange-
 li spualif māducat. ¶ Pre. Aug. dicit in li. de verbis dñi
 spualiter māducat' ē xps qm' ipse dicit q' māducat carnē
 meā & bibit meū sanguinē in me manet & ego in eo. s'z hoc
 p'uet nō solū boīs s'z etiā scrias angel' in q'bo p' charitatē ē
 xps & ipi in eo. q' videt q' spualif māducare nō solū sit bō-
 minū s'z etiā āgeloz. ¶ S. q' d' Aug. sup' Job. dicit. pa-
 nē & aliat' spualif māducare ē innocētiā ad altare appor-
 rare. S'z angeloz nō ē accedere ad altare tāq' aliqd inde
 sumpturi. q' āgeloz nō ē spualif māducare. ¶ Rñ. dō. q'
 in hoc factō p'inet ipse xps. nō qdē in spē p'ria sed in spē
 facti. Dupl'r q' p'rigit māducare spualiter. Uno mō ipsuz
 xpm p'ur in sua spē p'istit. & hoc mō āgeli māducat' ipsum
 xpm spualif in q'ntū ei vniunt' fructōe charitatis p'fecta. &
 visione manifesta quē panē expectam' in patria. nūc p' fi-
 dem sic nos ei vniunt' Alio mō p'rigit spualif māducare
 xpm p'ur ē sub spē b' facti. in q'ntū aliq' in xpm credit cū
 d'iderio sumēdi hoc factm'. & hoc nō solū ē māducare xps
 spualif s'z etiā corp'aliter māducare hoc factm' qd nō p'p'it
 angel'. & iō āgeli & si spualif māducat' xpm nō p'uet in eis
 spualiter māducare hoc factm'. ¶ Ad. i. q' dō. q' sumptio
 xpi sub hoc factō ordinat' sic ad finē ad fructōez pais q' an-
 geli eo fruunt'. & qz ea q' sunt ad finē veniūt a fine. inde ē
 q' ista māducatio xpi q' eū sumim' sub hoc factō qdāmō
 veniunt' ab illa māducatōe q' āgeli fruunt' xpo in patria.
 & iō d'z bō māducare panē āgeloz. qz p'rio & principalif ē
 angeloz q' eo fruunt' in p'ria spē. s'cdario aut' ē boīm. qui
 xpm sub factō accipiūt. ¶ Ad. ij. dō. q' ad societate corpo-
 ris mystici p'inet qdē & boīs p' fidē. āgeli aut' p' manife-
 stā visionē. facta aut' p'portionant' fidei p' quā veritas vi-
 det' in speculo & in enigmate. & iō hic p'rie loquēdo nō an-
 gel' s'z boīs puenit p'rie māducare hoc factm' spualif. ¶
 Ad. iij. dō. q' xps manet in boīs s'z p'nt' statū p' fidē. s'z
 in āgelis ē p' manifesta visionē. & iō nō ē s'ile. sic. d. est.

Ad tertium sic proceditur

Uidef qd null' possit māducare xpm factaliter nisi bō iu-
 stus. Dicit n. Aug. in li. d' remedio p'nie. vt qd paras ven-
 tē & ventrē & crede & māducasti. credere. n. in eū hoc ē panē
 viuū māducare. s'z p'ctōz nō credit in eū. qz nō h'z fidem for-
 matam ad quā p'inet credere in deum. vt in sc'da pte h'i-
 rum est. q' p'ctōz non potest manducare hoc sacramentum
 qui est panis viuus. ¶ Pre. hoc sacramentū d'z eē mari-
 me sacramentum charitatis. vt sup' dicitur est. sed sicut in
 fideles p'riant' fide. ita omnes peccatores sunt p'riati cha-
 ritate. infideles aut' nō vident' posse sumere factaliter hoc
 sacramentum. cum in forma b' sacramenti dicat' mysteri-
 um fidei. q' pari rōne nec aliq' p'ctōz potest corpus cha-
 sti factaliter māducare. ¶ Pre. P'ctōz magis abōlabile
 ē deo quā creatura irrōalis. d'z. n. in ps. de boie p'ctōze. bo-
 mo eū in honore esset nō intel. q'pa. est. iu. in si. q'li. fa. est il-
 lis. s'z aīal brutuz. pura mus aut' canis nō pōt sumere hoc
 sacramentum. sicut etiā nō pōt sumere hoc sacramentū
 baptilmi. q' videt q' pari rōne neq' peccatores hoc factmē-
 tū māducat. ¶ S. q' d' sup' illud Job. vi. vt si qd ex ip-
 so māducauerit nō moriet'. dicit Aug. multi d' altare accipi-
 unt & accipiēdo moriunt'. vñ & apl'us. iudiciū sibi māducat
 & bibit. s'z nō moriunt' sumēdo nisi p'ctōzes. q' p'ctōzes cor-
 pus xpi factalif māducat. & nō solū iusti. ¶ Rñ. dō. q' cie-
 ta hoc quidā antiq' errauerūt dicentes q' corp' xpi nec etiā
 a p'ctōz factalif sumit'. s'z q' cito labijs p'ctōz coniungit'

tā cito sub spēbo sacralibz desinit esse corpus xpi. S; hoc ē
 erroneū. derogat. n. veritati b' facti ad q' p'it. sic sup' d. ē
 q' manentibz spēbo co: p' xpi esse sub eis nō desinit. spēb
 aut' manet q'diu substantia panis maneret si ibi adesset. vt
 sup' dictū ē. manifestū ē aut' q' substantia panis sumpta a
 pctōre nō statū esse desinit. s; manet q'diu p' calozē nalem
 digerat. vñ tā diu corpus xpi sub spēbus sacralibz manet a
 pctōre sumptis. Ad. d. ē q' pctōr factaliter corpus xpi
 māducare pōt. nō solū iustus. Ad. i. g. d. q' verba illa
 et filia sunt intelligēda de spūali māducariōe. q' pctōri
 bus nō puenit. et iō ex p'uo intellectu hōz verborū videt' pze
 dictus error. p'cessit. e. dū nescierūt distinguere inter spūalē
 et corpale māducariōez. Ad. ij. d. q' etiā si infidelis su
 mat spēb sacrales corpus xpi sub factō sumit. vñ mandu
 cat xpm factaliter si li factaliter determinat verbū ex parte
 māducari. si aut' ex pte māducatis tūc p'prie loquēdo non
 māducat factaliter. q' nō vñ eo qd accipit vt factō. s; vt
 simplici cibo. nisi forte infidel' intēderet recipere id qd ecclā
 pfert. s; nō haberet fidē vt aliq' circa alios articulos vel cir
 ca hoc factm. Ad. iij. d. q' si mus aut canis hostiā p' se
 cratā māducat sub stāna corpis xpi nō desinit esse sub spē
 bus q'diu spēb ille manēt. hoc ē q'diu substantia panis ma
 neret sic etiā si p'p'ceret in lutū. nec hoc d'git i' detrimentū
 dignitatis xpi q' voluit a pctōre crucifigi absq' diminū
 tione sue dignitatis. p'p'rim cū mus aut canis nō tāgar ip
 sum corp' xpi. s; p'p'ria spēz. s; solū s; spēb sacrales. qui
 dā aut dixerūt q' statū cū factm tāgūt a mure vel a cane de
 sinit esse corpus xpi. qd etiā derogat veritati facti. sic sup'
 dictū ē. Nec tū d. ē q' aīal brutū factaliter corp' xpi mā
 ducat. q' nō ē natū vt eo vt factō. vñ nō factaliter s; p' ac
 tidēs corpus xpi māducat. sic māducarer ille q' sumeret
 hostiā p'secratā q' nesciēs eā esse p'secratā. Et q' illud qd ē
 p' accūs nō cadit in dīuisionē alie' generis. iō hic modus
 māducadi corp' xpi nō ponit' tertius p'ter factalē et spūalē

Ad quartum sic procedit

Videf q' pctōr sumēs corpus xpi factaliter nō peccat. Ad
 ē. n. maioris dignitatis xps sub spē facti q' sub p'p'ria spē
 s; pctōres tāgētes corp' xpi sub p'p'ria forma nō peccabāt
 q'nimo veniā pctōz p'leq'banf. sic legit' Lu. vij. de muliere
 peccatrice. et Math. xiiij. d. q' cūq' tengerūt fimbriā vesti
 mēti eius salui facti sunt. g' nō peccāt s; magis salutē p'fer
 quunt' factm corpis xpi sumēdo. Pre. hoc factm sicut et
 alia ē q'dā spūalis medicīa. s; medicīa daf infirmis ad sa
 lutē. s; illud Math. xviij. nō ē op' valētibz medic'. s; ma
 le se hñtibz. infirmū aut' vel male hñtes spūalit' sunt pctōz
 tes. hoc g' factm sumi pōt absq' culpa. Pre. hoc factm
 cū in se xpm p'p'neat ē de maxie bonis. Maxima aut' bona
 sunt. s; Aug. in li. d. li. ar. q' nō nullus male pōt vri. null'
 aut' peccat nisi p' abusum alie' rei g' nullus pctōr sumens
 hoc factm peccat. Pre. Sic hoc factm sentit' gustu et ta
 ctu ita et visu. si g' pctōr peccet ex eo q' sumit hoc factm gu
 stu et tactu videt' q' etiā peccaret vidēdo. qd pōt esse falsū
 cū ecclā oībz hoc factm vidēdū et adorādū p'ponat. et ergo
 pctōr nō peccat ex hoc q' māducat hoc factm. Pre. p'p'ri
 gur q'nz q' aliq's pctōr n' bz p' sciaz sui pcti. nec in tal' pctōz
 peccare videt' corpus xpi sumēdo. q' s; hoc oēs peccarent
 q' sumūt q' p'culo se exponētes. Cū ap'lo dicat. i. Cor. iij.
 nihil mihi p'cius suz. s; nō in hoc iustificat' sum. nō g' vi
 det' q' pctōri cedat in culpā si hoc factm sumat. S; p' ē
 q' ap'lo dic. i. Cor. xi. q' māducat et bibit indigne iudiciū si
 bi māducat et bibit. et ibidē glo. dic. indigne māducat et bi

bit qui in crīe ē vel irreuerēter tractat. g' q' ē in pctō morā
 li si hoc factm accipiat dānatōez ac q'rit mortali' peccans.
 An. d. d. q' in hoc factō sic in alijs id qd ē factm ē signū
 eius qd ē res facti. duplex ē aut' res b' facti. sic sup' dictū ē.
 Una qd ē signata et p'p'ria. s; ipe xps. Alia aut' est sig
 nata et nō p'p'ria. s; corpus xpi mysticū qd ē societas scōz.
 Quicūq' g' hoc factm sumit ex hoc ipō signat se esse xpo
 vnitū et mēbris eius incorporatū. qd qd ē fit p' fidē formatā
 quā nullus bz cū pctō mortali. et iō manifestū ē q' q'cunq'
 cū pctō mortali hoc factm sumit. falsitatē in hoc factō cō
 mittit. et iō incurrit bic sacrilegiū tāq' facti violator. et p'p'
 hoc mortali' peccat. Ad. i. g. d. q' xps in p'p'ria spē ap
 parēs nō exhibebat se tāgēdū hoībz in signū spūalis vni
 nis ad ipm. sic exhibet in hoc factō sumēdo. et iō pctōres
 eū in p'p'ria spē tāgētes nō incurrebāt crimē falsitatis cir
 ca diuina. sic pctōres sumētes hoc factm. Et p'p'ria xpus
 ad hoc gerebat similitudinē carnis pcti. et iō cōuenienter se
 pctōre tāgēdū exhibebat. s; remota similitudine carnis
 pcti p' glaz resurrectōis se tāgi p'hibuit a muliere q' dese
 ctū fidei circa ipm patiebat. s; illud Job. ij. noli me tan
 gere. nō dū. n. ascēdi ad p'p'z meū. s; in corde tuo. vt aug.
 exponit. et iō pctōres q' defectū fidei patiunt' formatē circa
 ipm repellunt' a tractu b' facti. Ad. ij. d. q' non q'libet
 medicina cōpetit s; m' quēlibet statū. nā medicina q'daf iaz
 literatis a febre ad p'fortarōez noceret si daret' ad huc s; p'
 b'icitantibz. ita etiā baptisimus et p'nia sunt medicīne pur
 gatiue q' dant' ad tollendā febrē pcti. hoc aut' factm ē mer
 dicīna p'fortatiua q' non d'z nisi liberatis a pctō dant'. Ad
 ij. d. q' p' maxia bona ibi intelligit' Aug. virtutes anime
 q'bz nullus male vñ q' p'ncipijs mali vsus. vñ tū aliq's
 male eis q' obiectis mali vsus. vt p'z in his q' de virtutibz
 sup'biūt. ita et hoc factm q'ntū ē de se nō ē p'ncipium mali
 vsus s; obiectū. vñ Aug. dic. multi indigne accipiunt cor
 pus xpi p' qd docemur q'ntū cauēdū sit accipere bonū. ecce. n
 factū ē malū dū male accipit bonū. sic ecouerso ap'lo factū
 ē bonū cū bene accipit. malū. s; cū stimulus satbane patiē
 ter portat'. Ad. iij. d. q' p' visum nō accipit ipm corp'
 xpi s; solū factm eius. q' i. nō p'p'git visus ad subaz corpo
 ris xpi s; solū ad spēb sacrales. vt sup' d. ē. s; ille q' mandu
 cat nō solū sumit spēb sacrales s; etiā xpm q' ē sub eis. et iō
 a visione corp' xpi nullus p'hibet q' sit factm xpi p'secut'
 s; baptisimū. nō baptisimū aut' nō sunt admittēdi etiā ad in
 spectōez b' facti. vt p'z p' Dio. in li. eccl. hierar. sic ad man
 ducatōez nō sunt admittēdi nisi soli illi q' nō solū factalif
 s; etiā realif sunt xpo p'iuincti. Ad. v. d. q' hoc qd ali
 quis non habet consciētiam sui pcti potest p'ingere du
 pliciter. Uno modo p' culpam suam. vel quia pignozanti
 am iuris que non excusat' repurat non esse pctm quod est
 pctm. puta si aliquis fornicat' or repurat simplicem forni
 cationem non esse pctm mortale. vel quia negligēs est in
 examine sui p'p'ius s; id quod ap'lo dic. i. Cor. xi. p'ber au
 tem seipm homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. et
 sic m'buominus peccat peccator sumens corpus chisti. hī
 cet non habeat consciētiam peccati. quia ipa ignorātia ē
 ei peccatum. Alio modo potest contingere sine culpa ipi
 puta cum d'luit de peccato. sed non est sufficienter contri
 tus. et in tali casu non peccat sumēdo corpus chisti. q' ho
 mo p' certitudinem scire non potest vtrum sit vere contri
 tus. suffic' tamen si in se signa p'p'riōnis inueniat. puta vt
 doleat de p'p'ertis et p'ponat cauere de futuris. Si nō ig
 norat hoc quod fecit esse actu m' pcti. p'p'ter ignorātiā fac
 ti que excusat. puta si accessit ad non suā quam credebat

Quæstio
 quantum sic pro
 ...

esse sua. no e ex hoc videtur esse peccator. Sicut etiam si e taliter peccati oblitus. sufficit ad eius deletioem gñalis continuo. vt. j. dicef. vñ ia non est dicendus pctoz.

Ad quintum sic procedit

Videf qd accedere ad hoc factm cum pñcia pcti sit grauiſſi mñ pctoz. Dic. n. apls. i. Cor. n. qñ qñ mādūcauerit. pañ nē r biberit calicē dñi idigne re? erit corpus r sanguis dñi glo. ibidē dicē ac si xpm occiderit puniet. h pctm xpm occidentiu videf fuisse grauiſſimū. q r hoc pctm cū aliqñ cū pñcia pcti ad mēſam dñi accedit videf eē grauiſſimū. Pre. Hiero. dic in qdā epla. qd tibi cū femis qlad altate cū dño fabularis dic sacerdos. dic derice qlit cū eis dē la bñs filiū rei oscularis qbus oscular es filia meretricis. o iuda. osculo filiū boīs tradis r sic videf fornicator ad mē sam xpi accedēs peccare sic iudas peccauit q pctm fuit gra uissimū. h multa alia pctā sunt grauiora q pctm fornicat nonis. r pcpue pctm infidelitatis. q cuiuſlibet pctozis ad mēſam xpi accedēs pctm ē grauiſſimū. Pre. magis ē abōiabil do imūditia spūa q corpā. h qñ pñceret cor pus xpi i lutū v l sterquilinū grauiſſimū reputaret eē pctm q grauiſſime peccat si ipm sumat cū pctō. qd ē imūditia spūal. q hoc pctm ē grauiſſimū. Sed ē q sup illd Jo ban. xv. Si nō venissem r locutus eis nō fuisset pctm nō haberet. dic Aug. hoc eē intelligēdū de pctō infidelitatis. quo retinent cūctā pctā. r ita hoc pctm nō videf eē grauiſſimū h magis pctm infidelitatis. Rñ. vñ. q sic in. ij. pre bitū ē. duplt aliqd pctm pōt dici graui? alio. vno mō p se. alio mō p accñs. Per se qdē pñ rōez sue spēi q attēdit ex pre obiecti. r pñ hoc qto id qd peccat ē maius tāto pctm ē grauius. r qz diuitias xpi ē maior bñanitate ipi? r ipa bñan itas ē porior qz facta bñanitas. inde ē q grauiſſima pctā sunt qcōmittunt in ipaz diuinitate. sic ē pctm infidelitatis r blasphemie. scdario aut sunt grauiora pctā q cōmittunt in bñanitate xpi. vñ Math. xij. dñ. q dixerit verbū q filiūz hoīs remittet ei. q aut dixerit verbū q spūscm nō remittet ei neqz in hoc seculo neqz in futuro. tertio aurez loco sunt pctā q cōmittunt p facta q pñer ad bñanitatē xpi. r post hoc sunt alia pctā p puras creaturas. Per accñs aut vñ pctm ē grauius altero qz pre peccātis. puta pctm qdē ex ig norātia vel infirmitate ē leuius pctō qd ē ex cōtemptu vel ex certa scia. r eadē rō ē d alijs circūstātijs. r pñ hoc illud pctm ex qbusdā pōt esse grauius. sic in bis q sunt ex actua li cōtēptu cū pñcia pcti ad hoc factm accedit. in qbusdaz vero minus graue. puta i bis q ex quodā rōze ne de pñen? dant in pctō cū pñcia pcti ad hoc factm accedit. Sic q pz q hoc pctm ē multis alijs grauius fmsuā spēz. nō tñ oim grauiſſimū. Ad. i. g. vñ. q pctm idigne sumentium hoc factm opat pctō decidētū xpm pñ similitudinē. qz vtrunqz cōmittit p corpus xpi nō tñ pñ crīs qñtatē. pctm. n. occi dentū xpm fuit multo grauius. pñio qdē qz illud peccatuz fuit p corpus xpi in sua spē pñia. hoc at ē p corpus xpi in spē facti. scdo. qz illud pctm pcedit ex intēdē nocēdi xpo. nō aut hoc pctm Ad. ij. vñ. q fornicator accipiēs corpus xpi opat iude xpm osculāti qñtū ad similitudinē criminis. qz vtrūqz ex lig charitatis r pñ offendit. nō tñ qñtū ad crīs qñtatē. sic r pñus. d. e. Dec tñ similitudo nō minus cōpetie alijs pctōribus qz fornicatoribus. nā r p alia pctā morta lia agit p xpi charitatē r signū ē hoc factz. r tāto magi qz to magi pctā sunt grauiora. h qd tñ pctm fornicatōis ma gis reddit hoīez ineptū ad pceptōez b? facti. i. qñtū. s. p hoc pctm spūs magis carni subijct. r ita impedif feruor dilectio

nis qui requirit in hoc facto. plus tñ pōderat impedimētū ipius charitatis qz feruoris eius. vñ r pctm infidelitatis qd funditus sepat hoīez ab ecclē vnitate simplr loquendo maxie hoīez ineptū reddit. ad susceptōez b? facti qd ē factz ecclēſtice vnitate. vt. d. e. vñ r grauius peccat infidelis ac? cipiēs hoc factm qz pctōz fidelis. r magis pñerit r pñm pñ qd ē sub hoc factō pñm si nō credat xpm eē sub hoc factō qz qñtū ē in se dimittit scitātē b? facti. r virtutē r pñ opari tis in hoc factō qd ē pñerere ipm factm in sei pō. fidel aut qui cū pñcia pcti sumit pñerit hoc factm nō in lei pō. h qz tñ ad vñm indignē accipiēs. vñ r apls. i. Cor. xi. assignas rōez b? pcti dic. nō dijudicās corpus dñi. i. nō discernens ipm ab alijs cibis. qd maxie fac ille qui nō credit ipm esse sub hoc factō. Ad. ij. vñ. q ille q pñceret hoc factm in lutū graui? peccaret qz ille q cū pñcia pcti mortalis ad hoc factm accedit. Pre. qdē qz ille hoc faceret ex intēdē in iuriā. faciēdi r inferēdi huic factō qd nō intēdit pctōz in digne corpus xpi accipiēs. Scdo qz bō pctōz capax ē grē. vñ etiā magis ē aptus ad suscipiēdū hoc factm qz qñcunqz alia creatura irrōalis. vñ maxie inordiate vtēret hoc sacra mento qui pñceret ipm canibus ad mādūcandū. vel qui pñceret ipsum in lutū conculcandū.

Ad sextum sic proceditur

Videf qd sacerdos debeat denegare corpus christi pctōzi perēti. No. n. ē faciēdū q xpi pceptū pñ vitādū scādalum neqz pñ vitādū infamiā alic? h dñs pcepit Math. iij. nolite scñ dare canibz. maxie aut daf scñ canibz cum hoc factm pctōzibz exhibet. q neqz pñ vitādū scādālū. neqz pñ pñer vitādū infamiā alic? vñ hoc factm pctōzi perēti dant Pre. E duobz malis ē minus malū en gēdū. h min? ma li esse videf si pctōz infamef vel etiā rēf ei hostia nō pñc ta quā si sumēs corpus xpi mortaliter peccet. q videf hoc potius eligēdū vel qd infamef pctōz perēs corpus xpi vel etiā rēf ei hostia nō pñcra. Pre. Corpus xpi interdum daf suspectis de crīe ad eoz manifestatōez. legit. n. in de? cre. ij. q. iij. Sepe pñgit q in monasterijs monachoz fur ta ppetrant. idarco statuitus vt qñ ipi frēs de talibus ex purgare se dñt missa ab abbate celebrēf vel ab aliq ex pñti bus scibz. r sic expleta missa oēs cōicēt in hęc verba. corp? dñi sit tibi hodie ad pbatōez. Et infra si epō vel pñbryero aliqz maleficiū fuerit impuratū in singulis missa celebra ri vñ r cōicari r de singulis sibi iputans innocētē se ostē? tere. h pctōzes occultos nō oz manifestare. qz si frontē re recūdie abiecerint liberius peccabūt. vt Aug. dicit in li. de verbis dñi. q pctōzibz occultis nō ē corpus xpi dādū etiā si perāt. Sed ē q sup illud ps. mādūcauerunt r ado rauerunt oēs pingues. dicit Aug. nō pñbeat dispensator pingues terre. i. pctōzes mensam dñi mādūcare. Rñ. vñ. qz circa pctōzes distinguēdum est. quidam. n. sunt oc culti. quidam vero manifesti. s. per euentiam facti. sicut publici vsurarij aut publici raptores. vel etiam p aliquod iudicium ecclēſiasticum vel seculare. manifestis ergo pec catoribus non debet etiāz pētenibus sacra communio da ri. vñ Lyprianus scribit ad quendam. p dilectiōe tua con sulendū me existimasti. qd mibi videat d bystrionibus r mago illo qui apud vos constitutus ad huc i arte sua do cere pñuerat. an talibz sacra cōio cū ceteris christianis vñ dau. puta nec maiestati diuine nec euāgelice discipline con gruere. vt pudor r honor ecclē tā turpi r infami cōragione rōdef. Si vero nō sunt manifesti pctōzes h occulti nō pñ cia perētibz hāc cōio denegari. cuz. n. qliter xpianus qz hō

ipso qd e baptizatus sit admissus ad mēsam dñicā. non pōt ei ius suū tolli nisi p aliq cā manifesta. vñ sup illd. i. **Loz. xv.** Si is q scater inter vos noīat. dic gl. **Aug.** nos a cōio ne fidelū quēq p biberē n̄ possum? nisi aut sponte p fessū aut in aliq iudicio ecclāstico vel seculari noīatū aut quīn cū. pōt n̄ sacerdos q̄ e p fessū crimis occulte monere pctō tē occultū. vñ etiā in publico gñalif oēs ne ad mēfaz dñi accedat. anq̄ peniteat t̄ ecclē reconciliat. nā p̄ pñiaz t̄ reconciliatōez etiā publicis pctōz nō ē cōio tenegāda. p̄cipue i mori articulo. vñ in p̄lio cart bagin. legi scenic atq̄ by strionibz cererisq̄ bimōi p̄sonis vel apofstatis conuerf ad tēsi reconciliatio nō neget. **Ad. i. g. dō.** q̄ scia p̄ biberē dari canibz. i. pctōz manifestis. h̄z occulta non p̄t publice puniri. h̄z sunt diuino iudicio tēfuāda. **Ad. ij. dō.** q̄ h̄z p̄t sit pctōi occulto peccare mortalif sumēdo corp̄ xpi q̄ i famari. tñ sacerdoti m̄ltranti corp̄ xpi prius ē peccare mortalif infamādo iniuste pctōē occultuz q̄ q̄ ille mortalif peccet. q̄ nullus d̄z pctm̄ mortale cōmittere vñ aliū liberet a pctō. vñ **Aug.** dic n̄ h̄. q̄ dñi sup **Gen.** p̄culo siffime admittit bec p̄p̄atio vt nos faciam aliquid mali ne aliq̄ graui? malu faciat. **Pctōz** tñ occultus potius teberet eligere ifamari q̄ indigne ad mēfaz xpi accedere. **Dofna** tñ nō p̄fecta nullo mō d̄z dari loco p̄fecte. q̄ sacerdos hoc facies q̄tū ē in se fac̄ ydolatriā in illos qui credūt hostiā p̄fectā siue alios p̄ntes siue t̄ ipm̄ sumentem. q̄ vt **Aug.** dic. n̄cō carnē xpi māducat nisi p̄t̄ adoret. vñ exira d̄ cele. m̄s. c. ex bole. dū h̄z is qui p̄ sui crimis p̄ctiaz reputat se indignū peccet graui si se ingerat. tñ graui? vident offendere qui fraudulēter illud p̄sumpserit silare. **Ad. iij. dō.** q̄ d̄reta illa sunt arrogata p̄ s̄ria documēta romana n̄ p̄ p̄ntificū. dic. n. **Stepha.** papa. ferri candēris vel aq̄ bulicris exiatōe p̄fessionē extorq̄ti a q̄libet sacri canones nō p̄cedit. sp̄tanea. n. p̄fessione vñ testū appbarōe publica telica cōmissa sunt regi nfo iudicare. occulta d̄o t̄ in cogita illi sunt relinquēda q̄ sol? nouit corda filioz hoim̄ t̄ idē habet extra d̄ purgatoribz. c. ex tuaz. in oibus. n. tali bus videt tē ēēptatio. vñ sine pctō fieri nō p̄t. t̄ graui us videt si in hoc sacro qd est institutū ad remediū salutz aliquis incurreret iudiciū mortis. vñ nullo mō corp̄ xpi d̄z dari alicui suspecto de crimie q̄i ad exatationem.

Ad septimū sic proceditur

Videf q̄ nocna pollutio nō ipediat aliq̄e a sumptōe corp̄ xpi. null. n. ipedit a sumptōe corp̄ xpi nisi p̄ p̄ctm̄ h̄z nocna pollutio accidit sine pctō. dic. n. **Aug.** n. sup **gen.** ad lēaz. ip̄a fantasia q̄ fit i cogitatōe p̄mociōnāris cū exp̄ssa fuerit i visione somniāris. vi m̄ illā t̄ vtrā p̄ntiōez corpō rū nō discernaf otinue mouet caro. t̄ seq̄t q̄ eū morū seq̄ solet. cū hoc itā sine pctō fieri solet q̄ sine pctō a vigilātibz d̄z. qd vt diceref. pculdubio cogitatu ē. g. nocna pollutio nō ipedit hoiez ab h̄mōi sacri p̄ceptōe. **P̄re.** **Greg.** dic in epla ad **Aug.** efm̄ āglīcoz. Si q̄s sua p̄uige nō cupidi ne voluptatis rapt? h̄z itā cāndoz liberoz creādoz libez vñ. illo p̄fecto siue d̄ igressu ecclē siue de sumēdo corp̄is dñici mystico suo ē iudicio relinquēdus. q̄z p̄biberi a nobis nō d̄z accipe. q̄ i igne positus nescit ardere. **Ex** q̄ p̄z q̄ carnal pollutio etiā vigilātibz si sit sine pctō nō p̄ biber hoiez a sumptōe corp̄ xpi. multo ḡminus p̄biber nocna pollutio tōmētis. **P̄re.** nocna pollutio videt solā imū vitiā corp̄alē h̄re. h̄z alie imuditie corp̄ales q̄ fm̄ legē impediāt ab igressu scōz in noua lege impediūt a sumptōe corp̄ xpi. h̄c d̄ muliere pariete vel mēitruata vel fluxum

sanguis panēte. scribit b̄n̄s **Greg.** **Aug.** angloz efo. ḡ vi def q̄ nec etiā nocna pollutio ipediat hoiez a sumptione b̄ sacri. **P̄re.** pctm̄ veniale nō ipedit hoiem a sumptōe b̄ sacri. h̄z nec etiā pctm̄ mortale post pñiaz. h̄z dato q̄ nocturna pollutio puenerit ex aliq̄ pctō p̄cedēti siue crāpule siue turpiū cogitōnō. p̄teriq̄ tale pctm̄ ē veniale. t̄ si ali qñ sit mortale pōt contingere q̄ d̄ māe p̄teret. t̄ pctm̄ suū cōfitef. ḡ videt q̄ nō tebeat ipediti a sumptione b̄ sacri. **P̄re.** pctm̄ homicidij ē graui? q̄z fornicatōis. h̄z aliq̄s de nocte somniet homicidij p̄petrare. aut futū vel qd̄cunq̄ aliud pctm̄. nō p̄t hoc ipediti a sumptōe corp̄ xpi. ḡ videt q̄ multo minus fornicatio somnata cū p̄llurde sequēte ipedit a sumptōe b̄ sacri. **Q̄z** ē qd̄ **Leuit. xv. dic.** vir a q̄cūq̄ egredif semē coit? imūdus erit vsq̄ ad vespaz. h̄z imūdus nō p̄z aditus ad sac̄. ḡ videt q̄ p̄t pollurde nocti nā aliq̄s ipedit a sumptōe b̄ sacri qd̄ ē maximū sacm̄. **R̄n.** d̄z. q̄ circa pollurde noctiā duo p̄nt cōsiderari. vñ qd̄ tōe e? ex necessitate ipedit hoiez a sumptōe b̄ sacri. **Aliud** aut tōe e? nō ex necessitate ipedit hoiez ab h̄ sacri p̄ceptōe solū mortale pctm̄. t̄ q̄zuis ip̄a pollutio fm̄ se considerata pctm̄ mortale ē nō possit. n̄bilonim? tñ tōe sue cāe q̄nq̄ h̄z pctm̄ mortale ānēxū. t̄ i d̄ cōsiderāda ē cā pollutiōis no crume. **Q̄z** n. puēnit ex cā extrinseca. s. ex demonū illusiōe q̄z sic in p̄ima pte bitū ē. fantasmata cōmouere p̄nt ex q̄ rū apparitōe q̄z pollutio subleq̄t. **Q̄z** d̄o pollutio puēnit ex cā intrinseca sp̄iali. s. ex p̄cedētibz cogitōtibz. **Ali** qñ aut ex cā intrinseca corp̄ali. vel ex supfluitate vel debilitate nature seu etiā ex supfluitate cūbi aut pot. q̄libet aut̄ h̄z tñ cāz pōt t̄ sine pctō t̄ cūz pctō veniale vel mortale existere. t̄ si qd̄ sit sine pctō vel cū pctō veniale. nō ex necessitate ipedit sumptōez sacri. ita. s. q̄ h̄z sumēdo sit re? corp̄is t̄ sanguis dñi. **Si** d̄o sit cū pctō mortali impedit ex necessitate. i. i. l. u. n. demonū q̄z p̄nt ex p̄cedēti negligētia ip̄a tōis ad tēuotēz q̄ pōt eē vel veniale vel mortale pctm̄. **Q̄z** d̄o puēit ex sola neq̄ria demonū. volēnum impedire hoiez a sumptōe b̄ sacri. vñ legif in collatōibus patrū. q̄ cū qd̄ā pollurdez pateref sp̄ in diebz festis in q̄bz erat cōi cādū seniores cōp̄o q̄ nulla cā ab ip̄o p̄cesserat tēreue rūt q̄ p̄t hoc a cōione nō cessaret. t̄ ita cessauit illusio tēmonū. **Si** h̄z h̄z p̄cedētes cogitōdes lasciuie. q̄z p̄nt eē oio sine pctō. pura cū ali q̄s cā lectōis vel disputatiōis cogit̄ de talibz cogitare. t̄ si hoc sit sine cōcupiā vel tēlectatōne nō erūt cogitōdes imūde s̄z honeste. ex q̄bus tñ pollutio sequi pōt. sicut p̄z ex aucte **Aug.** induca. **Q̄z** d̄o cogitōdes p̄cedētes sunt cum concupia t̄ tēlectatōe. t̄ si alit sit consensus pctm̄ mortale erit. sin autem veniale. **Si** h̄z etiā t̄ cā corp̄alis q̄z est sine peccato. pura cū ex infirmitate nature. vñ d̄z quidam vigilando absq̄ peccato fluxū seminis paritunt. vel etiā si sit ex supfluitate nature. si cur. n. contingit sanguinem finire absq̄ peccato. ita t̄ seymen quod est supfluitas sanguinis. fm̄ philosop̄ h̄um **Quandoq̄** vero est cum peccato. pura cum puēnit ex supfluitate cūbi vel potus. **Et** hoc etiā pote h̄t esse peccatuz veniale vel mortale. licet sit quicunq̄ peccatū mortale accidat circa turpes cogitōnes p̄pter facultatem consensus. quam circa sumptionē cūbi t̄ potus. vñ beatus **Greg.** scribens beato **Aug.** angloz efo dicit cessatū d̄ eē a cōio ne qñ ex turpibus cogitōditus puēnit. nō aut cū puēnit ex infirmitate cūbi aut pot? p̄t h̄z si necessitas astit. **Dic** ḡ ex cā pollutiōis considerati pōt vix nocturna pollutio ipediat ex necessitate sumptionem huius sacri. **Ex** qd̄ā v. c. o

Questio
Occasus sic proceditur
Videf qd...

gruētia impedit q̄ntū ad duo. Quoz vnū sp̄ accidit. s. q̄ dā feditas corp̄alī q̄ p̄p̄ reuerētia facti nō decet accede- re ad altare. vñ r̄ volētes tāgere aliqd̄ sac̄ man? leuāt ni si forte tal̄ imūditia p̄p̄erna sit vel diurna. sic ē lepra vel fluxus sanguis. vel aliqd̄ h̄mōi. Aliud aut̄ ē euagatio mē- tis q̄ sequit̄ pollutiōez nocturnā. p̄cipue q̄n cū turpi cogi- tatōe p̄rigit. Et hoc tñ impedimentū qd̄ ex p̄gruitate puenit postponi d̄z p̄p̄ aliquā necessitatē. pura vt Greg. dicit. cūz fortasse aut festi? dies erigit. aut exhibere mysterium. p̄ eo qd̄ sacerdos ali? deest ip̄a necessitas p̄pellit. ¶ Ad. i. g. dō. q̄ ex necessitate qd̄ nō ipedit hō a sumptōne b? facti nisi p̄p̄ p̄ctm̄ mortale. s. ex qd̄ā p̄gruētia p̄r hō ipediti p̄pter alias causas. sic d̄ ē. ¶ Ad. ij. dō. q̄ coit? p̄iugal̄ si sit sine pctō. pura si fiat cā. plis generāde. vel cā reddēdi debitum nō alia rōe ipedit sumptōez b? facti. nisi sic dictū ē de pol- lutōe nocturna. q̄ accidit sine pctō. s. p̄p̄ imūditia corp̄a- lem r̄ mētis distractōez. rōe ē Hiero. dicit sup̄ Marb. Si panes p̄positōis ab his q̄ vrozoz terigerāt comedi nō pote- rāt. q̄to magis p̄as q̄ de celo descēdit. nō p̄t ab his qui p̄iugalibz paulo añ hēfere āplēto violari atq̄ p̄igi. non q̄ nuptias p̄demnem? s. qd̄ eo tpe q̄ carnea agni mandu- caturi sum? vacare carnalibz opibz nō debeamus. Sed qz hoc s̄m p̄gruitatē nō s̄m necessitatē intelligēdū ē Greg. dicit. q̄ tal̄ est suo iudicio relinquēdus. si hō nō amor. p̄te- ande sobol. sed volupras dñā in ope. vt ibidē Greg. sub- dit. tñc p̄hiberi d̄z ne accedat ad hoc factm̄. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sic dicit Aug. in eplā sup̄ dicit ad Aug. e s̄m angloz. i. v̄- teri testō aliq̄ polluti dicebant figuratī. qd̄ p̄ls noue le- gis sp̄ualit̄ intelligit. vñ h̄mōi corp̄ales imūditie si sint p̄- p̄tue vel diurne nō ipediūt sumptōez b? facti salutaris sic ipediēbāt accessum ad sac̄ figuratīa. Si hō cito transe- unt sic imūditia pollutiōis nocturne. ex qd̄ā p̄gruētia ip̄- dit sumptōez b? facti p̄ illū diē q̄ hoc accidit. vñ r̄ d̄ Deu- tro. xxiij. Si fuerit inf̄ v̄s hō q̄ nocturno pollut? sit som- nio egrediet̄ extra castra r̄ nō reuertet̄ p̄us q̄ ad respaz la- uef̄ aq̄. ¶ Ad. iij. dō. q̄ p̄ p̄ritōez r̄ p̄fessionē auferatur reat? culpe. nō tñ auferet̄ corp̄al̄ imūditia r̄ distractio mē- tis ex pollutiōe p̄secuta. ¶ Ad. v. dō. q̄ somniū homicidij nō induē corp̄alē imūditia. nec etiā tātā distractōez men- tis sic fornicatio p̄p̄ inf̄elionē electariōis. si tñ somniū um- homicidij p̄ueniat ex cā q̄ est p̄ctm̄. p̄ctm̄ mortale. impe- dit a sumptione b? facti ratione sue cause.

Ad octauū sic proceditur

Videf̄ q̄ cibo vel pot? assumpt? non ipediat sumptōez b? facti. hoc. n. factm̄ ē a dño institutū i cena. s. dñs postq̄ ce- nauit hoc factm̄ discipul? tradidit. sic p̄ Lu. xxiij. r̄ i. Coz. xi. g. videf̄ etiā q̄ post alios cibos assumptos nos debeam? sumere hoc factm̄. ¶ Pre. i. Coz. xi. d̄. cū conuenitis ad mādūcādū. l. corp? dñi inuicē expectate. si q̄ aut̄ esurit do- mi mādūcet. r̄ ita videf̄ q̄ postq̄ aliq̄s domi mādūcaue- rit possit in ecclā corp? dñi mādūcare. ¶ Pre. in concilio carthaginēsi legit̄ r̄ habet̄ d̄ cōle. di. i. Sac̄ta altaris nō ni- si a ieiunio hōto celebrēt. excepto vno die āniuersario q̄ cēa dñi celebrat̄. ḡs̄t̄ illo die p̄t corp? xpi post alios ci- bos sumi. ¶ Pre. Sūptio aq̄ vel medicie vel alteri? cibi vel pot? q̄ntitate mīma vel etiā reliquiaz cibi i ore remanē- tiū neq̄ ieiunij ecclē soluit. neq̄ sobrietatez tollit q̄ erigit̄ ad hoc q̄ aliq̄s reuertēt̄ hoc factm̄ sumat. ḡ p̄ p̄dicta nō ip̄- dit aliq̄s a sumptōe b? facti. ¶ Pre. qd̄ā de nocte p̄funda co. nedūt aut bibūt. aut forte totā noctē in somnē ducēt̄ ea de mē p̄cipiūt sac̄ m̄ysteria nōdū plene digestū. min? aut̄

impedit̄ sobrietatez rōis si in mēe p̄az comederēt r̄ postea circa nonā sumerēt hoc factm̄ cū q̄ sit maior distātia t̄p̄is ḡ videf̄ q̄ tal̄ cibi sumpt. o nō ipediat hōies ab hoc factō. ¶ Pre. nō maior reuerētia debet̄ buic factō iā sumptō q̄ an- sumptōez. s. sumptō factō l̄z cibū aut potū sumere. ḡ etiāz an sumptōez. ¶ S̄z ē q̄ Aug. dicit in l. r̄fionū ad Ja- nuariū placuit sp̄uicō vt in honore tāū facti p̄us i os xpi ani dñi cū corp? intraret q̄z certi cibi. ¶ R̄n. d̄. q̄ aliqd̄ ipedit sumptōez b? facti dupl̄. Vno mō s̄m se. sic pctm̄ mortale qd̄ b̄z repugnātiā ad signatū b? facti. Alio mō p̄- p̄ter p̄hibitiōez ecclē. r̄ sic ipedit aliq̄s a sumptōne b? facti post cibū vel potū assumptū triplici rōe. P̄rio qd̄ē. sic dicit Aug. in honore b? facti vt. l. in os hōis intrer nōdū aliq̄ ci- bo vel potū infectū. S̄cdo p̄p̄ significatōez. vt. l. de intel- ligi q̄ xps q̄ ē res b? facti r̄ caritas ei? d̄z p̄mo fundari i cordibz n̄is. s̄m illd̄ Marb. vi. p̄mū q̄rite regnū dei. Ter- tio p̄p̄ piculū vomit? r̄ ebrietatez. q̄ q̄z p̄ringit̄ ex hoc q̄ hōies inordinate cibis vtunt̄. sic r̄ apls dicit. i. Coz. xi. al? qd̄ē esurit. aliū aut̄ ebrius ē. Ab hac tñ regula ḡrali exci- piunt̄ infirmi q̄ itati cōicādi sunt etiam post cibū si de coz- piculo dubitet̄ ne sine cōione decedāt. qz necessitas leg. nō h̄z. vñ d̄z de p̄le. di. ij. p̄sbyr̄ infirmū itati cōicet̄ ne sine cōione decedat. ¶ Ad. i. g. dō. q̄ sic Aug. dicit in eodē li. ne- qz qz post cibū dñs dedit p̄p̄tēta pranli aut cenam fr̄es ad factm̄ accipiēdū puenire debeāt. aut mētis suis miscere. sic faciebāt. q̄s apls arguit r̄ emēdat. nāq̄ saluator q̄ v̄be mē- ti? p̄mēdaret mysterij illi? altitudinē hoc voluit īgere cor- dibo r̄ mēozie discipuloz. r̄ iō nō p̄cepit vt deinceps tali ordine sumeret̄ vt apls p̄ q̄s ecclās disposuit? erat sua? ret hūc locū. ¶ Ad. ij. dō. q̄ illud h̄bū in glo. sic exponit̄ si q̄s esurit r̄ ipatiēs nō vult expectare alios mādūcet do- mi cibos tuos. i. pane terreno pascat. nec post eucharistiaz sumat. ¶ Ad. iij. dō. q̄ capl̄m illud loquit̄ s̄m p̄suetudi- nē aliq̄n apud alios obf̄uatā. vt in rep̄itāōe dñi ce. cene. alio die a nō ieiunio corpus xpi sumeret̄. s. nūc hoc abro- gatū ē. nā sicut Aug. in l. p̄dicto dicit. p̄ vniuersum orbem mos iste suat. vt. l. corpus xpi a ieiunio sumat. ¶ Ad. iij. dō. q̄ sicut in. ij. p̄te bitū ē. duplex ē ieiunij. P̄rimū est ieiunij mature qd̄ iporat p̄uatōez cuiuscunq̄ assumpti p̄- modū cibi vel potus. r̄ tale ieiunij requirit̄ ad hoc factm̄ p̄- p̄ter p̄dicta. r̄ iō neq̄z post assumptōez aq̄ vel alterius cibi aut potus vel etiā medicie in q̄ntū q̄z p̄ua q̄ntitate l̄z ac- cipe hoc factm̄. nec refert̄ v̄z aliqd̄ h̄mōi nutriat vel n̄ nu- triat aut p̄ se aut cū alijs dñm sumat p̄ modū cibi vel po- tus. reliqui? tñ cibi remanētū in ore si casualit̄ trasglutiā- tur. nō ipediūt sumptōez b? facti. qz non traq̄ciunt̄ p̄ mo- dū cibi. s. p̄ modum saluē. Et eadem rō est de reliquijs aq̄ vel vini quibus os abluat. dñm traq̄ciunt̄ nō in mag- na q̄ntitate sed p̄m̄te saluē. qz vitari nō p̄t. Aliud aut̄ est ieiunium ecclē quod instituit̄ ad carnis maceratōem. r̄ tale ieiunium p̄dicta non ipedit. qz p̄dicta non mul- tum nutriunt. s. magis ad alterandū sumunt. ¶ Ad. v. dō. q̄ cum d̄z hoc sacramentum prius q̄z aliq̄ cibi d̄z mit- ti in os ch̄istam non est intelligendum absolute respectu torius t̄p̄is. alioquin qui semel comēdisset r̄ bibisset nun- q̄ postea possēt hoc sacramentum accipere. sed est intelli- gendum q̄ntum ad eundem diem. Et l̄z p̄ncipiū diei s̄m diuersos diuersimode sumat. nā qd̄ā a meridie. qd̄ā ab occasu. qd̄ā a media nocte. quidā ab ortu sol̄ diē incipiūt. etiā tñ diē a media nocte incipit. r̄ iō si p̄ mediā noctē ali- q̄s sumpsit aliqd̄ p̄ modū cibi vel pot? nō p̄t eadē die hoc sumere sac̄z. p̄t hō si aū mediā noctē. nec refert̄ v̄z

post cibū vel potū dormierit aut etiā digestus sit q̄tū ad
 rōes p̄cepti. refert aut̄ q̄tū ad prurbarōez mēis quā pari
 unī boies p̄f infomneitate v̄l idigestione. ex q̄bo si mēs
 multū prurbarē bō reddif inep̄ ad sumptōez b̄ facti.
Ad. vi. dō. q̄ maria deuotio requir̄ in ip̄a sumptōe facti. q̄
 tūc p̄cipif facti effectus. q̄ q̄dē deuotio magis ip̄edit p̄ p̄ce
 dentia q̄ p̄ sequētia. 7 iō magis ē institutū q̄ boies ieiū
 nēt an̄ sumptōez b̄ facti q̄ post. d̄z tñ esse aliq̄ mora inter
 sumptōez b̄ facti 7 reliq̄s cibos. vñ 7 i missa. ōd grāz ac
 tionis d̄z post cōionē 7 cōicantes etiā suas puatas ōdnes
 dicūt. Scdm̄ tñ antiq̄s canones statutū fuit a papa Cle
 mēte. vt habet̄ de ple. di. ij. Si māe d̄nica p̄mo edif vsq̄
 ad sextā ieiunēt mistri q̄ eā sumptēt. 7 si tertia v̄l q̄tra ac
 ceperūt ieiunēt vsq̄ ad vesp̄az. antiq̄. n. rar. missaz solē
 ma celebrabant 7 cū maiori p̄p̄tōe. nūc aut̄ q̄z ōz frequē
 tino sacra mysteria celebrare. non possēt de facili obuari
 7 iō per contrariā consuetudinē est abrogatum.

Ad nonum sic p̄ceditur.

Uidef q̄ nō hñtes vsuz rōis nō debeāt hoc sacm̄ accipe.
 requir̄. n. q̄ aliq̄s ad hoc sacm̄ cū deuotōe 7 p̄cedēt sui ex
 aminatōe accedat. s̄z illd̄. a. Cor. xi. p̄bet aut̄ seip̄z bō. 7 sic
 de p̄ae illo edat 7 de calice bibat. s̄z hoc nō p̄t esse in his q̄
 carēt vsu rōis. q̄ nō d̄z eis hoc sacm̄ dari. **Pre.** inf alios
 q̄ carēt vsu rōis sunt etiā atrepticij q̄ energumī dicunt̄. s̄z
 tales etiā ab inspectōe b̄ facti arcēt. s̄m Dio. iij. eccl. bie
 rar. q̄ carēt vsu rōis hoc sacm̄ dari nō d̄z. **Pre.** iter
 alios carētes rōis vsu maxie vident̄ eē pueri innocētes. s̄z
 pueris hoc sacm̄ nō exhibet̄. q̄ multo minus alijs carētib̄
 vsu rōis. **Sz** q̄d legif̄ in p̄lio amafico. 7 b̄f in de
 cre. xvi. q. vi. amētib̄ q̄cūq̄ sunt pietatis sunt exhibēda
 7 ita ē eis p̄ferēdū hoc sacm̄. q̄d ē sacm̄ pietatis. **Rñ.**
 d̄z q̄ aliq̄ dicūt nō b̄f vsuz rōis dupl̄. Uno mō q̄z hñt
 de bilē vsuz rōis. sic d̄z nō videns. q̄z male videt. 7 q̄z tales
 p̄nt aliquā deuotōez p̄cipe b̄ facti nō ē eis hoc sacm̄ d̄ne
 gādū. Alio mō dicunt̄ aliq̄ nō b̄f totalit̄ vsuz rōis. aut̄ q̄
 nūq̄ habuerūt vsuz rōis. s̄z sic a nat̄itate p̄māserūt. 7 sic n̄
 ē hoc sacm̄ talib̄ exhibēdū. q̄z in eis nullo mō b̄ facti de
 uotio p̄cessit. aut̄ nō sp̄ caruerūt vsu rōis. 7 tūc si prius q̄n̄
 erāt sue mēis cōpotes i eis apparuit b̄ facti deuotio d̄z eis
 in articulo mortis hoc sacm̄ exhiberi nisi forte timeat̄ p̄
 culū vomit̄ vel expuitōis. vñ legif̄ in p̄lio carbaginefi.
 7 b̄f in d̄cre. xvi. q. vi. is q̄ in infirmitate p̄nāz perit. si cāu
 ad eū iuitat̄ sacerdos veit opp̄f̄ infirmitate obmuerit
 vel i freneli p̄ctus fuerit v̄t testimoniū q̄ eū audierit.
 7 si p̄tinuo credit̄ moritur̄ recōciliet̄ p̄ manus impōez 7
 ei or̄i eucharistia infundat̄. **Ad. i. g. d̄d.** q̄ vsu rōis ca
 rētes p̄nt deuotōez ad sacm̄ b̄ facti ad aliq̄s q̄dē p̄ntez
 q̄tū ad aliq̄s aut̄ p̄eritā. **Ad. ij. d̄d.** q̄ Dio. loq̄t̄ ibi de
 energumīs nōdū baptisatis. in q̄bo. s̄. nōdū ē vis demōis
 ext̄ta q̄ v̄iget in eis p̄origiale p̄ctm̄. **Sz** de baptisatis q̄
 corp̄alis ab imūdit̄e spir̄itū v̄xant̄. ē eadē rō 7 de alijs a
 mētib̄. vñ d̄c Cassia. eis q̄ ab imūdit̄e v̄xant̄ spir̄itū cōio
 nē sacrosct̄z a n̄is senioribus nūq̄ memim̄ infidct̄.
Ad. iij. d̄d. q̄ cadē rō ē de pueris recēter natis 7 de amēti
 bus q̄ nūq̄ habuerūt vsu rōis. vñ talib̄ nō sunt sac̄ my
 steria dāda. i. q̄uis q̄dā greci p̄riū faciāt. p̄f hoc q̄ Dio.
 d̄c. ij. c. eccl. b̄erat. baptisatis esse sac̄ cōionē dāda nō in
 telligētes q̄ Dio. ibi loq̄t̄ de baptisimo adultoz. nec tñ p̄
 p̄ter hoc aliq̄d detrimētū vite patiūt̄. p̄f hoc q̄ d̄ns d̄c iō
 bā. vi. nisi mādura uerit̄o carnē filij hoīs 7 biberit̄ eius
 sanguinē nō b̄bit̄o vitā i vobis. q̄ sic Aug. scribit̄ bonū

facio. tunc vnusq̄sq̄ fidelij corp̄is 7 sanguis d̄ni p̄nceps
 sic. s̄. sp̄ualit̄ q̄n̄ in baptisate mēbz ip̄i efficiat̄. s̄z q̄n̄ iā pu
 eri incipiūt aliq̄le vsuz rōis habere. vt possunt deuotōez cō
 cipere huius facti. tūc p̄t eis hoc sacm̄ conferti.

Ad decimū sic proceditur

Uidef q̄ nō liceat q̄tridie hoc sacm̄ accipe. Sic. n. bap
 tism̄ rep̄ntat d̄nicā passionē. ita 7 hoc sacm̄. s̄z nō h̄ plu
 ries baptizari s̄z sel̄ m̄. q̄z ip̄s sel̄ tñ p̄ p̄ctis n̄is mortuū
 ē. vt d̄. i. **De. ij. g.** v̄idet q̄ nō liceat hoc sacm̄ q̄tridie sus
 cipe. **Pre.** veritas d̄z r̄ndere figure. s̄z agn̄ pascal̄ q̄ su
 it figura p̄cipua b̄ facti. vt su p̄ d̄ctū ē. nō māducabit̄ ni
 si sel̄ in āno. s̄z etiā sel̄ in āno celebrat̄ ip̄i passionem. c̄ hoc
 sacm̄ ē mēoziale. q̄ v̄idet q̄ nō h̄ q̄tridie sumere hoc sac̄z
 s̄z sel̄ in āno. **Pre.** buic sac̄o in q̄ tor̄ ip̄s p̄ntef̄ maria
 reuerētia debet̄. ad reuerētā āt p̄riet̄ q̄ aliq̄s ab hoc sac̄o
 abstineat. vñ 7 laudat̄ c̄turio q̄ dixit̄ **Mat. viij.** d̄ne nō
 suz dign̄ vt itres sub tectū meū. 7 petrus q̄ d̄c **Lu. v. exi**
 a me d̄ne q̄z bō p̄d̄z ego sum. q̄ nō ē laudabile q̄ bō q̄tri
 die hoc sacm̄ suscipiat. **Pre.** Si laudabile eēt hoc sac̄
 mētū suscipe frequē. q̄to frequē sumeret̄ tāto eēt lau
 dabili. s̄z maior̄ esset frequētia si in die bō pluries sume
 ret hoc sacm̄. q̄ esset laudabile q̄ bō in die pluries cōica
 ret. q̄d tñ nō h̄z ecclē p̄suetudo. nō q̄ v̄idet esse laudabile
 q̄ aliq̄s q̄tridie hoc sacm̄ accipiat. **Pre.** ecclā int̄d̄it̄ su
 is statutis fidelij vn̄litan̄ p̄uidere. s̄z ex statuto ecclē fide
 les tenent̄ solū sel̄ in āno cōicare. vñ d̄z extra de pe. 7 re. c.
 oīs v̄riusq̄z sex. fidel̄ suscipiat reuerēt̄ ad min̄ in pasca
 eucharistie sacm̄ nisi forte d̄ p̄x̄ sacerdotis p̄silio ob̄ali
 quā rōabile cām ad ip̄s ab eius p̄ceptōe duxerit abstinē
 dū. nō q̄ ē laudabile q̄ q̄tridie hoc sacm̄ sumat̄. **Sz** q̄
 ē q̄d **Aug.** d̄c in li. de v̄bis d̄ni. iste p̄as q̄tridie ē acci
 pe q̄tridie q̄ q̄tridie tibi p̄sit. **Rñ.** d̄d. q̄ circa vsu b̄
 facti duo p̄nt p̄siderari. Vñ q̄d ē q̄ p̄re ip̄s facti c̄ d̄i
 ē hoibus salut̄. 7 iō v̄nle ē quōtidie ip̄m suscipe vt bō
 quōtidie eius fructū p̄cipiat. vñ **Ambr.** d̄c i li. d̄ factis
Si q̄t̄ies effundet̄ sanguis ip̄i in remissione p̄ctōz. debeo
 sp̄ accipe q̄ sp̄ te p̄ctō debeo h̄re medicinam. Alio mō p̄t
 p̄siderari ex p̄te sumētis in q̄ requir̄ q̄ cū magna deuotōe
 7 reuerētia ad hoc sacm̄ accedat. 7 iō si aliq̄s se quōtidie
 ad hoc patū inuenierit laudabile ē q̄ quōtidie sumat. vñ
Aug. cū v̄nisset. accipe q̄d quōtidie tibi p̄sit. sub̄iigit. sic
 vitue vt quōtidie merearis accipe. **Sz** q̄z multoties i plu
 ribus hoim̄ multa ip̄edimēta b̄ deuotōis occurrūt p̄pter
 corp̄is indispos̄ez vel aie nō ē v̄tile oibus hoibus quōtidie
 ad hoc sacm̄ accedere. s̄z quōt̄ies se h̄o ad id patū inueni
 rit. vñ in li. d̄ dogm̄ibus eccl̄asticis d̄. q̄ndie eucharistie
 cōionē accipe nec laudo nec vitupo. **Ad. i. g. d̄d.** q̄ p̄r
 factm̄ bap̄ulimi figurat̄ bō mortū ch̄asti in se suscipies
 eius caracterē. 7 iō sicut ip̄s sel̄ mortuus ē. ita solum sel̄ d̄z
 bō baptisari. s̄z p̄ hoc sacm̄ nō recipit̄ bō ch̄risti caracterē
 s̄z ip̄m ch̄astuz. cuius v̄tus manet̄ in eternū. vñ ad **Heb.**
7. Una oblatōe consumant̄ sacrificatos in sempiternū.
 7 iō q̄z tota die bō idiget̄ salutifera ch̄asti virtute p̄t lau
 dabiliter bō hoc sacramētū quōtidie p̄cipe. Et q̄z p̄cipue
 bap̄ulimus est sp̄ualis regeneratio. ideo sicut homo semel
 carnaliter nascit̄. ita d̄z sel̄ sp̄ualiter renasci p̄ bap̄ulimuz.
 vt **Aug.** d̄c̄t sup̄ **Johan. iij.** Quō p̄t bō nasci cum lu
 set̄er. s̄z hoc sacramētum ē cibus sp̄ualis. vñ sicut cibus
 corp̄alis quōtidie sumit̄. ita 7 hoc sacm̄ quōtidie sume
 re laudabile ē. vñ d̄ns **Lu. xi.** docet̄ petre. panē n̄m quo
 tidianū da nobis hodie. in cuius exp̄sitione d̄c̄t **Aug.**

Questio
 Uidef q̄ nō hñtes vsuz rōis nō debeāt hoc sacm̄ accipe.
 requir̄. n. q̄ aliq̄s ad hoc sacm̄ cū deuotōe 7 p̄cedēt sui ex
 aminatōe accedat. s̄z illd̄. a. Cor. xi. p̄bet aut̄ seip̄z bō. 7 sic
 de p̄ae illo edat 7 de calice bibat. s̄z hoc nō p̄t esse in his q̄
 carēt vsu rōis. q̄ nō d̄z eis hoc sacm̄ dari. **Pre.** inf alios
 q̄ carēt vsu rōis sunt etiā atrepticij q̄ energumī dicunt̄. s̄z
 tales etiā ab inspectōe b̄ facti arcēt. s̄m Dio. iij. eccl. bie
 rar. q̄ carēt vsu rōis hoc sacm̄ dari nō d̄z. **Pre.** iter
 alios carētes rōis vsu maxie vident̄ eē pueri innocētes. s̄z
 pueris hoc sacm̄ nō exhibet̄. q̄ multo minus alijs carētib̄
 vsu rōis. **Sz** q̄d legif̄ in p̄lio amafico. 7 b̄f in de
 cre. xvi. q. vi. amētib̄ q̄cūq̄ sunt pietatis sunt exhibēda
 7 ita ē eis p̄ferēdū hoc sacm̄. q̄d ē sacm̄ pietatis. **Rñ.**
 d̄z q̄ aliq̄ dicūt nō b̄f vsuz rōis dupl̄. Uno mō q̄z hñt
 de bilē vsuz rōis. sic d̄z nō videns. q̄z male videt. 7 q̄z tales
 p̄nt aliquā deuotōez p̄cipe b̄ facti nō ē eis hoc sacm̄ d̄ne
 gādū. Alio mō dicunt̄ aliq̄ nō b̄f totalit̄ vsuz rōis. aut̄ q̄
 nūq̄ habuerūt vsuz rōis. s̄z sic a nat̄itate p̄māserūt. 7 sic n̄
 ē hoc sacm̄ talib̄ exhibēdū. q̄z in eis nullo mō b̄ facti de
 uotio p̄cessit. aut̄ nō sp̄ caruerūt vsu rōis. 7 tūc si prius q̄n̄
 erāt sue mēis cōpotes i eis apparuit b̄ facti deuotio d̄z eis
 in articulo mortis hoc sacm̄ exhiberi nisi forte timeat̄ p̄
 culū vomit̄ vel expuitōis. vñ legif̄ in p̄lio carbaginefi.
 7 b̄f in d̄cre. xvi. q. vi. is q̄ in infirmitate p̄nāz perit. si cāu
 ad eū iuitat̄ sacerdos veit opp̄f̄ infirmitate obmuerit
 vel i freneli p̄ctus fuerit v̄t testimoniū q̄ eū audierit.
 7 si p̄tinuo credit̄ moritur̄ recōciliet̄ p̄ manus impōez 7
 ei or̄i eucharistia infundat̄. **Ad. i. g. d̄d.** q̄ vsu rōis ca
 rētes p̄nt deuotōez ad sacm̄ b̄ facti ad aliq̄s q̄dē p̄ntez
 q̄tū ad aliq̄s aut̄ p̄eritā. **Ad. ij. d̄d.** q̄ Dio. loq̄t̄ ibi de
 energumīs nōdū baptisatis. in q̄bo. s̄. nōdū ē vis demōis
 ext̄ta q̄ v̄iget in eis p̄origiale p̄ctm̄. **Sz** de baptisatis q̄
 corp̄alis ab imūdit̄e spir̄itū v̄xant̄. ē eadē rō 7 de alijs a
 mētib̄. vñ d̄c Cassia. eis q̄ ab imūdit̄e v̄xant̄ spir̄itū cōio
 nē sacrosct̄z a n̄is senioribus nūq̄ memim̄ infidct̄.
Ad. iij. d̄d. q̄ cadē rō ē de pueris recēter natis 7 de amēti
 bus q̄ nūq̄ habuerūt vsu rōis. vñ talib̄ nō sunt sac̄ my
 steria dāda. i. q̄uis q̄dā greci p̄riū faciāt. p̄f hoc q̄ Dio.
 d̄c. ij. c. eccl. b̄erat. baptisatis esse sac̄ cōionē dāda nō in
 telligētes q̄ Dio. ibi loq̄t̄ de baptisimo adultoz. nec tñ p̄
 p̄ter hoc aliq̄d detrimētū vite patiūt̄. p̄f hoc q̄ d̄ns d̄c iō
 bā. vi. nisi mādura uerit̄o carnē filij hoīs 7 biberit̄ eius
 sanguinē nō b̄bit̄o vitā i vobis. q̄ sic Aug. scribit̄ bonū

in. li. de verbis domini. quotidie acciperis salicet hoc sa-
 cramentu[m] quotidie tibi est hodie n[on] x[rist]i quotidie resur-
 git. hodie eni[m] est q[ua]n[do] x[rist]us resurgit. ¶ Ad. ij. d[omi]n[u]s q[ui] agn[os]c[er]e
 paschalis fuit figura h[uius]modi sacramenti quatu[m] ad passionem
 eb[ri]tatis. que representatur p[er] hoc sacramentu[m]. et ideo semel
 tantu[m] in anno celebrat[ur] passionem x[rist]i. sed in hoc sacrame[n]to
 traditur nobis memoriale passionis x[rist]i per modu[m] cibi
 qui quotidie sumitur. et ideo quantum ad hoc significa-
 tur per manna quod quotidie dabatur populo in deser-
 to. ¶ Ad. iij. d[omi]n[u]s q[ui] reverentia huius sacramenti habet
 timore[m] amori coniunctum. unde timor reverentie ad deu[m]
 dicitur timor filialis ut in ij. pre habitus e[st]. et amore. n[on]
 prouocatur desiderium sumendi. ex timore aut[em] consurgit
 humilitas reuerendi. et ideo vtrumq[ue] p[er]tinet ad reueren-
 tiam huius sacramenti. et q[ui] quotidie sumat et q[ui] aliqui
 abstineatur. v[er]u[m] Aug[ustinus]. licet dicens quispiam no[n] quotidie
 accipienda eucharistia ali[us] affirmat quotidie faciet v[er]u[m]
 quisq[ue] quod s[er]m[on]e fide[m] suam pie credit esse faciendu[m] neq[ue]
 q[ui] enim litigauerunt in re se zacharus et ille centurio. cu[m]
 alter eor[um] gaudens suscepit dominum. alter dixit non
 sum dignus ut intres sub tectum meum. ambo saluato-
 rem honorificantes quamuis non vno mo[do]. Amor t[ame]n et
 spes ad que scriptura nos prouocat prefertur timori. v[er]u[m]
 et cum petrus dixisset exi a me domine quia homo pecca-
 tor ego sum. respondit iesus. nol[is] timere. ¶ Ad. iij. d[omi]n[u]s
 q[ui] quia dominus dicit panes nostros quotidianu[m] da nos-
 bis hodie non e[st] plures in die communicandu[m] ut saltem
 per hoc q[ui] aliquis semel in die communicat representetur
 vni[us] passionis domini n[ost]ri iesu x[rist]i. ¶ Ad. v. d[omi]n[u]s q[ui]
 s[er]m[on]e statum diuersu[m] ecclesie diuersa circa hoc statuta ema-
 narunt. nam in p[ri]mariua eccl[esi]a cu[m] magis vigeat de-
 uotio fidei xpiane statutum fuit ut quotidie fideles com-
 municarent. unde anacletus papa dicit. pacta conlecta
 tione omnes conuincunt. qui noluerunt ecclesiasticis ca-
 rere liminibus. sicut eni[m] et apostoli statueru[n]t et sacra ro-
 mana tenet ecclesia. Postmodu[m] vero diminuto fidei ser-
 uore fabianus papa indulsit ut si non frequen[ter] saltem
 ter in anno communicent o[mn]es. s[ed] in pascha. in pentecostes
 et i[n] natiuitate domini. zotherus etiam papa dicit in cena
 domini esse communicandu[m]. ut habet in decre. de co[m]m[un]i-
 catione. ¶ Postmodu[m] eto p[ro]pter iniquitatis habundantia[m] resur-
 gescente caritate multo[rum] statuit in octentius tertius ut
 saltem semel in anno. s[ed] in pascha fideles co[m]municent. Co[m]m[un]i-
 catione t[ame]n in. li. de dog. ecclesiasticis omnibus diebus do-
 minicis esse communicandum.

Ad vndecimu[m] sic p[re]cedit

¶ Videtur q[uo]d liceat o[mn]ino a co[m]muni[one] cessare. Lauda[m]us
 eni[m] centurio de hoc q[uo]d dicit Matt. viij. d[omi]n[u]s no[n] sum dig-
 nus ut intres sub tectum meu[m]. cui p[ro]p[ter]at ille qui repu-
 rat sibi a co[m]muni[one] abstine[n]du[m] esse ut dicit[ur] est. cu[m] g[er]it
 nunq[ua]m legatur x[rist]u[m] in eius domu[m] venisse videt[ur] q[uo]d liceat
 alicui toto tempore vite sue a co[m]muni[one] abstiner[e]. ¶
 ¶ Pre. cui libet licet abstiner[e] ab h[uius] que no[n] su[n]t de salutis
 necessitate. sed hoc sacramentu[m] no[n] est de salutis necessitate
 te. ut dicit[ur] e[st]. g[er]it licet a sumptio[n]e huius sacramenti o[mn]ino
 abstiner[e]. ¶ Pre. peccatores no[n] tenentur co[m]municare
 ut fabianus papa cu[m] dixisset ter in anno o[mn]es co[m]municet
 adiunxit. nisi forte quis maioribus criminibus impediatur
 si g[er]it illi qui non sunt in peccato tenentur co[m]municare ut
 dicit[ur] q[uo]d melioris co[n]dictionis sint peccatores q[ui] iusti. q[uo]d
 est inconueniens. ergo videtur q[uo]d etiam iustis liceat a co[m]-

muni[one] cessare. ¶ Sed co[n]tra e[st] quod d[omi]n[u]s dixit Jo.
 vi. nisi manducaueritis carnem filij ho[m]inis et biberitis eius
 sanguine[m] no[n] habebitis vitam i[n] vobis. ¶ R[ati]o. d[omi]n[u]s q[ui] sic
 supra dicit[ur] e[st] duplex est mod[us] p[er]cipiendi hoc sacramentu[m]
 spiritualis. s[ed] sacramentalis. manifestu[m] e[st] aut[em] q[uo]d o[mn]es tenent[ur]
 saltem spiritualiter manducare. q[uo]d hoc e[st] x[rist]o incorpa-
 ri. ut sup[er] dicit[ur] e[st]. et ideo sine voto p[er]cipiendi hoc sacrame[n]tu[m]
 non potest homini esse salus. frustra aut[em] esset votu[m] ni-
 si impleteretur quando oportunitas adesset. et ideo mani-
 festu[m] e[st] q[uo]d homo tenet hoc sacramentu[m] sumere no[n] solum
 ex statuto ecclesie. sed ex mandato domini dicentis Luc.
 xxij. hoc facite in meam co[m]memoratio[n]em. ex statuto aut[em] ec-
 clesie sunt determinata exequendi x[rist]i p[re]cepta. ¶ Ad
 i. g[er]it d[omi]n[u]s q[ui] sicut dicit grego. in pastoralis illa e[st] vera b[e]n[e]d[i]c-
 tio cu[m] ad resp[er]iendum hoc q[uo]d vtiliter p[re]cipitur p[ri]max
 no[n] est. et ideo no[n] pot[est] laudabilis b[e]n[e]d[i]c[t]io. sed contra p[re]cep-
 tum x[rist]i et ecclesie si aliquis a co[m]muni[one] abstineat neq[ue]. et
 centurioni p[re]ceptum fuit ut x[rist]u[m] in sua domo recipet.
 ¶ Ad. ij. d[omi]n[u]s q[ui] hoc sacramentu[m] dicitur no[n] esse necessi-
 tatis sicut bap[ti]smus quatu[m] ad pueros quib[us] pot[est] esse sal[us]
 sine hoc sacrame[n]to. quatu[m] ad adultos v[er]u[m]q[ue] e[st] necessi-
 tatis. ¶ Ad. iij. d[omi]n[u]s q[ui] peccatores magnu[m] detrimetu[m] pa-
 ciuntur ex hoc q[uo]d repellunt a p[re]ceptione huius sacramen-
 ti. unde p[er] hoc no[n] sunt melioris co[n]dictionis. Et licet i[n] pe-
 catis p[er]manentes p[ro]pter hoc no[n] excusent[ur] a transgressio[n]e hu-
 ius p[re]cepti penitens t[ame]n qui. ut innocenti[us] dicit. s[er]m[on]e
 consilium sacerdotis si abstineat excusatur.

Ad duodecimu[m] sic p[re]cedit

¶ Videtur q[uo]d no[n] liceat sumere corpus d[omi]ni sine sanguine di-
 cit[ur]. n. gelasius papa. et habet de con. dis. ij. co[m]perimus q[uo]d
 q[ui]dam sup[er] o[mn]i modo facti corporis portione a calice sa-
 crati corporis abstinet. qui p[ro]culdubio q[ui] nescio qua sup-
 stitio[n]e docetur astringi aut itegra sacramenta p[er]cipiat. aut
 ab integris arceant. no[n] g[er]it licet corp[us] x[rist]i sumere sine sangui-
 ne. ¶ Pre. ad p[re]fectionem huius sacramenti requirit[ur] m[an]du-
 catio corporis. et potatio sanguinis ut sup[er] dicit[ur] e[st]. si g[er]it su-
 mat corpus sine sanguine erit sacramentu[m] i[m]fectu[m] q[uo]d ad
 sacrilegiu[m] p[er]tinet. v[er]u[m] gelasius subdit q[uo]d diuisio vni[us] eius
 de q[ui] misterij sine magno sacrilegio no[n] pot[est] puenire. ¶
 Pre. hoc sacramentu[m] celebrat[ur] in memoria[m] dominice pas-
 sionis. ut sup[er] dicit[ur] e[st]. et sumit[ur] p[ro] salute anime. sed passio
 x[rist]i magis exprimit[ur] in sanguine q[ui] i[n] corp[or]e. sanguis eni[m]
 p[ro] salute anime offert. ut sup[er] habit[us] e[st]. g[er]it potius e[st] a b[e]n[e]d[i]c-
 tionis a sup[er]i[us] corp[or]is q[ui] a sup[er]i[us] sanguinis. no[n] ergo
 accedentes ad hoc sacramentu[m] debent sumere corpus eius
 sine eius sanguine. ¶ Sed co[n]tra e[st] multatu[m] ecclesiar[um] vsus
 in quibus populo co[m]municati datur corpus x[rist]i sume[n]s
 d[omi]n[u]m. no[n] aut[em] sanguis x[rist]i. ¶ R[ati]o. d[omi]n[u]s q[ui] circa vsu[m] huius sa-
 cramenti duo possunt p[ro]siderari. vnu[m] ex p[ar]te ip[s]i[us] sacramenti.
 aliud ex p[ar]te sumenti. Ex p[ar]te ip[s]i[us] sacramenti p[ro]uenit q[uo]d v[er]u[m]
 q[ui] sumatur. s[ed] corpus et sanguis. q[ui] in vtroq[ue] p[ro]sistit p[re]fec-
 tio sacramenti. et ideo q[uo]d ad sacerdotem p[er]tinet hoc sacrame[n]tu[m]
 co[n]ficere et p[ro]ficere nullo mo[do] debet corp[us] x[rist]i sumere
 sine sanguine. Ex p[ar]te aut[em] sumenti requirit[ur] s[er]m[on]e re-
 uerentia et cautela. ne aliquid accidat q[uo]d vergat in ini-
 riam tantu[m] misterij. quod p[ro]cipue posset accidere in sang-
 uinis sup[er]i[us]ione qui quide[m] si incaute sumeret de facili pos-
 set effundi. Et quia crescente multitudine populi xpiani i[n]
 qua continetur senes et iuvenes et puuli quor[um] quidam no[n]
 sunt tate discretionis ut cautelam debita[m] circa vsu[m] huius
 sacramenti adhiberent. ideo p[ro]uide i[n] quibusda[m] ecclesijs
 S. a.

obferuat vt populo sanguis sumendus non def. sed folū a sacerdote fumaf. ¶ Ad. j. g. ddm q gelafius papa loq̄ quantū ad sacerdotes qui. licet totū cōfecrāt sacramētū ita etiā totū p̄municare debent. vt enim legitur i cōlilio toletano. quale erit sacrificiū vbi nec ipse sacrificans eſſe vnoſat. ¶ Ad. ij. ddm q p̄fectō hui⁹ sacramēti nō ē in vſu fidelū ſz in p̄ſecratione materie. et ideo nihil drogat p̄fectōni hui⁹ sacramēti ſi populus fumat corpus ſine ſā guine dūmō ſacerdos cōfecrās ſumat vtrūq̄. ¶ Ad. iij. ddm q reſentatō dñice paſſionis agitur in ipſa cōfecra tione hui⁹ sacramēti in qua nō debet corp⁹ ſine ſanguine ſumi. nec exide aliqd ſequit⁹ dērimētū. qz ſacerdos in per ſona omniū offert et ſumit ſanguinem. ⁊ ſub vtraqz ſperie totus xp̄s p̄tinet. vt ſupra habitum eſt.

Questio. LXXXI

Deinde consideraduz

est de vſu hui⁹ sacramēti q xp̄s vſus eſt in pri ma ſui inſtitutione. Et circa hoc querūt q̄tuor

¶ Primo vtrum ip̄e xp̄s ſumpſerit corp⁹ ⁊ ſanguinē ſuū.

¶ Secūdo vtr̄ inde dederit. ¶ Tertio quale corp⁹ ſumpſerit aut dederit. ſ. paſſibile aut impaſſibile. ¶ Quarto quomō ſe habuiſſet xp̄s ſub hoc ſacramēto ſi fuiſſet i triduo mor tis reſeruatū aut etiam cōſecratum.

Ad primū sic proceditur

Videſ q xp̄s non ſumpſerit ſuū corp⁹ ⁊ ſanguinē. non em̄ de factis xp̄i ⁊ dictis aſſerit debet qd auctoritate ſacre ſcripture nō tradit. ſed in euāgelijis nō habet q xp̄us ſuū corp⁹ manducauerit aut ſanguinē biberit. nō ḡ eſt hoc aſſerendū.

¶ Pre. nihil pōt eſſe in ſeip̄o niſi forte rōne priū. put ſz vna pars eius eſt in alia vt habet in quarto pbicozum. ſed illud qd manducaſ ⁊ bibiſ eſt in māducate et bibeute cū ḡ totus xp̄s ſit in vtraqz ſperie ſacramēti vi deſ impoſſibile fuiſſe q ip̄e ſumpſerit hoc ſacramētum.

¶ Pre. duplex eſt ſumptō hui⁹ ſacramēti ſz ſp̄ialis et ſacramētalis. ſed ſp̄ialis nō cōpetebat xp̄o. quia nihil a ſacramēto accepit. et p̄ cōſequens nec ſacramētalis q ſine ſp̄iali eſt ip̄ſecta vt ſup̄ habitū eſt. ḡ xp̄s hoc ſacramētū nullo mō ſumpſit.

¶ Sed cōtra eſt qd Hiero. dicit ad geſpiā. dñs ieſus ip̄e cōiua ⁊ quiuuū. ip̄e cōmedēs et q cōmedif. ¶ Rñ. ddm q quidam dixerūt q xp̄s in cena corp⁹ ⁊ ſanguinē ſuū diſcipulis tradidit non tamē ip̄e ſumpſit. Sed hoc nō videt̄ cōueniēt̄ vici quia c̄riſtus ea q ab alijs obſeruanda inſtituit ip̄e primit̄ obſeruauit. vñ ⁊ ip̄e prius baptiſari voluit q̄ alijs baptiſmū impone ret ſm̄ illud Act. i. cepit ieſus facere ⁊ docere. vñ ⁊ ip̄e pri mo corp⁹ ſuū ⁊ ſanguinē ſūpſit. ⁊ poſtea diſcipulis dedit ſumēdū. et hoc eſt qd Rurb. iij. ſuper illo cū cōmedifſet ⁊ bibifſet dic̄ glo. q xp̄s cōmedit ⁊ bibit in cena cū corp⁹ ⁊ ſanguinis ſui ſacramētū diſcipulis tradidit. vñ qz pueri p̄ ticipauerūt carni ⁊ ſanguini ⁊ ip̄e p̄cipabit eiſdē.

¶ Ad j. g. ddm q in euāgelijis legitur q c̄riſtus accepit pa nē et calice. non eſt aſſit intelligēduz q accepit ſolū in ma nibz vt quidā dicūt. ſed eo mō accepit quo alijs accipien dum tradidit vñ cū diſcipulis dixerit. accipite ⁊ cōmedi te et itez accipite ⁊ bibeite intelligēdu eſt q ip̄e dñs acci piēs cōmederit ⁊ biberit. vnde et quidā merice dixerunt Rex ſeder in cena turba cingrus duodena. Se tener in manibz. ſe cibab ip̄e cibo.

¶ Ad. ij. ddm q ſicut ſupra ddm eſt xp̄s ſm̄ q eſt ſub hoc ſacramēto comparat̄ ad locum nō ſm̄ p̄prias dimēſiones. ſed ſm̄ dimēſiones ſp̄erū ſacra

mētaliū. ita q in q̄cūqz loco vbi ſunt ille ſp̄s ē ip̄e xp̄us et qz ſp̄s ille potuerit eſſe in manibz ⁊ i ore xp̄i ip̄e totus xp̄s potuit eē in ſuis māibz. ⁊ i ſuo ore. nō aſſit potuiſſz hoc eſſe ſm̄ q cōpaſ ad locū ſm̄ p̄prias ſp̄es. ¶ Ad. iij. ddm ſicut ſup̄ dictū ē effect⁹ hui⁹ ſacramēti nō ſolū augmētuz bābitalis grāte. ſz etiā actualis delectatō ſp̄ialis dulce dinis. Quis aut xp̄o grā nō fuerit augmētata ex ſulceptōe hui⁹ ſacramēti bābuit tñ ſp̄iale delectatōne in noua inſti tutione hui⁹ ſacramēti. vñ ⁊ ip̄e dicit Luc. xij. deſiderio deſideraui hoc paſca mā ducare vobifcū. qd euſebius ex ponit de nouo miſterio hui⁹ noui teſtamēti. qd tradebat diſcipulis. ⁊ ideo ſp̄ialiter māducavit. Sicut etiā ſacramē taliter. inquātū corp⁹ ſuū ſub ſacramēto ſp̄itit qd ſacramē tū ſui corp⁹ intellexit ⁊ diſpoſuit. alit̄ tñ q̄ ceteri ſacra mēt̄ ⁊ ſp̄ialit̄ ſumāt. q̄ augmētū grāte ſulcipiūt. ⁊ ſacra mēt̄ talibus ſignis indigent ad v̄ritatis p̄ceptionem.

Ad secundū sic procedit.

Videſ q c̄riſtus iude nō dederit corpus ſuum. vt eſſi lei git Mat. xv. poſtq̄ dominus dederit corp⁹ ⁊ ſanguinē ſuū diſcipulis ſuis dixit eis. nō bibaz q̄mō de hoc genui ne vitis vſqz in diē ilū cū illud bibā vobifcū nouum in regno patris mei. ex quo videtur q illi quibus corp⁹ ſuū et ſanguinē dederat cū eo eſſet iterum bibeuri. ſed iudas poſtea cum ipſo nō bibit. ḡ non accepit cū alijs diſcipulis corp⁹ xp̄i et ſanguinē.

¶ Pre. dñs implet quod p̄cepit ſm̄ illud Act. j. cepit ieſus facere et docere. ſed ip̄e p̄cepit Mat. vij. nolite ſacrū dare canibz. cū ḡ ip̄e cognoſce ret iudā peccatōre eē. videtur q̄ ei corpus ſuū ⁊ ſanguinē nō dedit.

¶ Pre. xp̄s ſpecialiter legiſ iude panē iſtictū porrexiſſe Jo. xij. ſi ḡ ei corpus ſuū dederit videt̄ q̄ ei ſub bucella dederit. p̄cipue cū legi� ibidē ⁊ poſt bucella iſtictū uir i cū ſathanas. vt Aug⁹ dicit hinc nos docem̄ q̄ ſit ca uedū male accipe bonū. ſi em̄ corripit q̄ diiudicat id eſt nō diſcernit corp⁹ dñi a ceteris cibis q̄mō dāpnabit q̄ ad ei mēſā ſingēs ſe amicu accedit inimicu. ſed cū bucella in rincta nō accepit corp⁹ dñi vt Aug⁹ dicit ſup̄ Jo. xij. cuz inrinxifſet panē dedit iude ſymōis ſcariotibz. nō vt putant qdā negliēter legētes tūc iudas ſol⁹ corp⁹ xp̄i accepit. ḡ vi deſ q iudas corp⁹ xp̄i nō accepit.

¶ Sed cōtra eſt qd Cri. dic. iudas p̄nceps miſterioz cōuert⁹ nō ē. vñ ſit ſcelus ei⁹ vtroqz imani⁹. tu qz taliz p̄poſito imbutus adq̄t miſeria tū qz audicēs melioz fact⁹ nō fuit. nec metu. nec beneficio nec honore.

¶ Rñ. ddm q Hylari⁹ poſuit ſup̄ Mat. q xp̄s ſuū corpus ⁊ ſanguinē iude nō dedit. ⁊ hoc qd dē cōne r̄ niēs fuiſſet cōſiderata malina iude. ſz qz xp̄s obuit nobis eſſe exēplū iuſtine nō cōueniebat eius magiſterio vt iudā occultū peccatōre ſine accuſatore ⁊ euident̄ p̄batione ab alioz cōmunionē ſeparer. ne p̄ hoc daret̄ exēplū platis ecclie ſilia faciēdi. et ip̄e iudas in te exaſperat⁹ ſumeret oc caſionē peccādi. Et ideo ddm. ē q iudas cū alijs diſcipulis corpus domini ⁊ ſanguinē ſulcepit. vt Dyo. in li. ecclia ſtice Hierar. et Aug⁹ ſup̄ Jo. ibidē dicit.

¶ Ad. j. ergo ddm. q illa eſt rano hylarij. ad oſtendendum q iudas cor pus domini non ſumpſit. non tamen cogit. quia c̄riſt⁹ loquit̄ diſcipulis. a quozum collegio iudas ſe ſepauit. iō autem xp̄us eum excludit. et ideo c̄riſtus quantum ē in ſe etiam cum iuda vinum in regno dei bibit. ſed hoc con uiuū ip̄e iudas repudiavit.

¶ Ad. ij. ddm q c̄riſto no ta erat iude iniquitas ſicut̄ deo. non aſſit erat libi⁹ nota per modū q̄ hoibz inoreſcit. ⁊ iō xp̄s iudā nō repulit a cōmu nione. vt daret̄ exēplū t̄les p̄ccozet occultoz nō eē ab alijs

Quæſtio
 ¶ Ad. iij. ddm q p̄fectō hui⁹ sacramēti nō ē in vſu fidelū ſz in p̄ſecratione materie. et ideo nihil drogat p̄fectōni hui⁹ sacramēti ſi populus fumat corpus ſine ſā guine dūmō ſacerdos cōfecrās ſumat vtrūq̄. ¶ Ad. iij. ddm q reſentatō dñice paſſionis agitur in ipſa cōfecra tione hui⁹ sacramēti in qua nō debet corp⁹ ſine ſanguine ſumi. nec exide aliqd ſequit⁹ dērimētū. qz ſacerdos in per ſona omniū offert et ſumit ſanguinem. ⁊ ſub vtraqz ſperie totus xp̄s p̄tinet. vt ſupra habitum eſt.

lacerantibus repellendos. **Ad. iij.** ddm qd iudas sine du bio sub pane intincto corpus xpi no sumpsit sed simpliciter panem. significat aut forasse vt Aug⁹ dicit ibidem per panis intincto3 fictio iude. vt est inficiant nonnulla nungunt. si aut bonu aliqd bec signatinctio sc3 dulcedine bonitatis diuine q3 panis ex intctoe sapidior reddid eidē bono in grati. no in merito secuta ē dampnatio. 7 ppter hanc ingra titudinē id qd ē bonu factū ē ei malū. sic accidit circa su mentes corpus xpi indigne 7 sicut Aug⁹ ibidem dicit irel ligendū ē qd dñs iam antea distribuērat oibus discipulis suis sacramenta corpis 7 sanguinis sui. vbi 7 ipse iudas erat. sicut lucas narrat. ac deinde ad hoc vterq3 ē. vbi fin narrationem Iohannis dominus p bucellam intinctam atq3 porrectam suū exprimit proditorē.

Ad tertiu sic proceditur

Videf qd xps sumpsit 7 dedit corpus suū discipulis impassibile. q3 sup illud Matt. xviij. rāfiguratus ē ante illos dicit quedā glo. illud corp⁹ qd habuit p naturā deit vit discipulis in cena. nō mortale 7 passibile. 7 **Leuit. ij.** sup illud. si oblatio tua fuerit de sartagine dicit glo. crux sup omnia fortis carne3 xpi q ante passionē nō videbat esui apta post a pta fecit. sed christus dedit corpus suum vt aptum ad manducandum. ergo dedit tale quale habuit post passionē. s. impassibile 7 imortale. **Pre.** omne corpus passibile p cōtactū 7 māducatō3 patit si q corp⁹ xpi erat passibile p cōtactū 7 cōmestione discipulo3 passum fuisset. **Pre.** verba sacramentalia nō sunt maioris virtutis quando pferunt a sacerdote in psona xpi q3 tunc qñ fuerit. plara ab ipso xpo. s3 nūc virtute dōborum sacramentaliū in altari cōsecrat corp⁹ xpi impassibile 7 imortale. q multo magis tūc. **Sed** ē qd sicut innocētus tertius dicit tale corp⁹ passibile dedit. quale habuit. habuit aut tūc corpus passibile 7 mortale. q corpus passibile 7 mortale dedit discipulis. **Rñ.** d. q **Hu.** de sancto victore sic posuit. q xps ante passionē diuer sis rpiibus quattuor dotes corpis glorificari assumpsit. s. subtilitatem in natiuitate qñ eniuit de clauso vtero vir ginis. agilitate3 qñ sicis pedibus ambulauit sup mare. claritate3 i transfiguratione. impassibilitate i cena qñ cor pus suū tradidit discipulis ad manducandū 7 fin hoc de dit discipulis suis corp⁹ impassibile 7 imortale. s3 qdqd de alijs sit de quibus sup dictū ē qd sentiri debeat circa impassibilitatē tñ ipossibile ē cē qd dē. manifestū ē. n. q idem verū corpus xpi erat qd a discipulis tūc i pna spe cie videbatur. 7 in specie sacramenti sumebatur. nō autē erat ipassibile fm q i pna spē videbat. quymō erat pas sioni paratū. vñ nec ip3 corp⁹ qd i spē facti dabat ipassi bile erat. ipassibile tñ mō erat sub spē facti qd in se erat visibile. sicut .n. visio requirit cōtactū corpis qd videf a circūstantia p mediū visionis ita passio requirit cōtactū corpis qd patit ad ea q agūt. corpus aut xpi fm qd ē sub sacramento nō cōpatur ad ea q circūstāt mediātib⁹ pna3 dimensionib⁹. qb⁹ corpa se tangūt. s3 mediātib⁹ dimētio nibus spē3 panis 7 vini. 7 iō spē3 ille sūt q patiunt 7 vi dent nō aut corp⁹ xpi. **Ad. i.** q ddm q xps dē nō dedit se in cena corpus suum mortale 7 passibile. q3 non dedit corpali 7 passibili mō. crux aut facit carne3 xpi aptā man ducationi. i quātū hoc sacramētū repñtat passionē xpi.

Ad. ij. ddm q ratio illa procederet si corpus xpi sicut erat passibile ita passibili mō sit sub sacramento. **Ad. iij.** ddm q sicut sup dictū est accidentia corpis xpi sunt sub

hoc sacramento ex reali cōcomitātia nō aut ex vi sacrame ti ex quo est ibi substātia corpis xpi. 7 iō virt⁹ verborū sa cramentaliū ad hoc se extēdit vt sit sub hoc sacramento cor pus xpi. s. quibuscūq3 accidentib⁹ realiter i eo existētib⁹.

Ad quartu sic proceditur

Videf qsi hoc factū tempe mortis xpi fuisset seruatiū in pñide vel ab aliq aplo:ū cōsecratū nō ibi moreretur. mors. n. xpi accidit per eius passionē s3 xps ipassibili mō etiā tūc erat in hoc factō. q non poterat mori in hoc factō. **Pre.** in morte xpi separata fuit anima a corpe. sed i hoc sacramento simul ē corpus xpi et sanguis. ergo xps in hoc sacramento nō moreret. **Pre.** mors accidit p separatio nem anime a corpe. sed i hoc factō cōrinetur tam corpus q3 anima. ergo i hoc sacramento nō poterat xps mori. **S3** ē q idē xps qui erat i cruce fuisset in factō. sed i cruce moriebatur. ergo i hoc factō refuato moreret. **Rñ.** d. q3 q corpus xpi idē in substātia ē in hoc sacramento 7 in pna spē. sed nō eodē mō. nā in pna spē cōtingit circūstā tia corpi p proprias dimēsiōes. nō aut. put est i hoc sacra mēto. vt supra dictū ē. 7 ideo qdqd pñet ad xpm fm qd est in se pōt attribui 7 in pna spē 7 i sacramento existenti sicut viuere. dolere mori. aiatū vel ianinatū eē. 7 cetera hñōi. qñq3 vero cōueniūt ei p cōpationē ad corpa extri seca possunt ei attribui in pna spē existenti. nō aut. put ē i factō. sicut irrideri cōspui 7 crucifigi flagellari et cetera hñōi. vñ quidaz metricē dixerūt. Dixide fuato potreit significare dolere Innatū. sed nō illatus cōuenit illi. **Ad. i.** ergo d. sic dictū ē passio cōuenit corpi posse p cō pationem ad agēs extrinsecū. 7 iō xps fm qd ē sub sacra mēto pan nō pōt. pōt tamē mori. **Ad. ij.** ddm q sicut sup dictū ē sub spē panis ē corp⁹ xpi ex vi cōsecrationis. sanguis aut sub spē vini. sed nūc quidē qñ realiter sang uis xpi nō est separatus ab eius corpe ex reali cōcomitātia 7 sanguis xpi est sub spē panis sil cū3 corpe. 7 corp⁹ sub spē vini sil cū sanguine. **S3** li in tēpe passionis xpi qñ re aliter sanguis fuit separatus a corpe fuisset hoc sacra mētū cōsecratum sub specie panis fuisset solū corp⁹. 7 sub spe cie vini fuisset solus sanguis. **Ad. iij.** ddm q sicut sup dictū ē anima xpi est in hoc sacramento ex reali cōcomitā tia. q3 nō est sine corpe. si aut ex vi cōsecratiōis. 7 iō si tūc fuisset hoc sacramētū cōsecratū vel pactum qñ aia erat realiter a corpe separata nō fuisset aia xpi sub hoc sacramē to. nō ppter defectū virtutis verborum sed ppter aliaz dis positionem rei.

Questio. LXXXII

Deinde consideranduz

est de ministro huius sacramēti. Et circa hoc querūtur decē. **Primo** vtz cōsecrare sit pñuz sacerdotis. **Secundo** vtz plures sacerdotes sil possint eā dez hostiā cōsecrare. **Tertio** vtz dispensatio hui⁹ sacramē ti pñeat ad solū sacerdotē. **Quarto** vtz liceat sacerdoti psecranti a cōmuniōe abstinere. **Quinto** vtz liceat sacer dori a celebratione abstinere. **Sexto** vtrum sacerdos pec cator possit cōficere hoc factū. **Septimo** vtrum missa mali sacerdotis min⁹ valeat q3 boni. **Octauo** vtz here tici scismatici vel excommunicati possint cōficere hoc sa cramentum. **Nono** vtrum degradati. **Decimo** vtrum peccent a talibus pñunonem recipientes.

Ad primum sic procedit

S. 2.

Videſ q̄ cōſecratō hui⁹ ſacramētū nō pprie ſit ſacerdotis dicitū eſt em̄ ſup̄ q̄ hoc ſacramētū cōſecratur virtute v̄borū que ſunt forma hui⁹ ſacramētū. ſed illa v̄ba non mutant ſue dicātur a ſacerdote ſue a q̄cūq; alio. q̄ videſ q̄ nō ſolum ſacerdos ſed etiā quilibet alius poſſit hoc ſacramētū cōſecrare. ¶ Pre. ſacerdos hac ſacramētū cōſicit i p̄ſona xp̄i. ſed laicus ſanctus eſt vnitus xp̄o p̄ caritatē. q̄ videſ q̄ etiā laicus poſſit hoc ſacramētū cōſecrare. vñ ⁊ Lino. dicit ſup̄ mathe. q̄ omnis ſc̄s eſt ſacerdos. ¶ Pre. ſicut baptiſmus ordinat ad hominū ſalutē ita ⁊ hoc ſacramētū vt ex ſup̄ dictis patet. ſed etiā laicus p̄t baptiſare vt ſup̄ h̄itū eſt. q̄ nō eſt ppriū ſacerdotis officere hoc ſacramētū. ¶ Pre. hoc ſacramētū p̄ficiſ in cōſecratōe materie ſed alias materias cōſecrare ſc̄z criſma ⁊ oleū ſanctum et oleū b̄ndictū p̄tinet ad ſolū ep̄m quāz tamen cōſecratio non eſt tāte dignitatis ſicut cōſecratō eucaristiē. i qua eſt totus xp̄o q̄ non eſt ppriū ſacerdotis ſed ſolius ep̄i hoc ſacramētū p̄ficere. ¶ Sed cōtra eſt q̄d̄ ſi. dicit in quadā epl̄a et habet in decretis di. x. ad p̄biterū p̄tinet ſacramētū corp̄is et ſanguinis domini in altare dei p̄ficere. ¶ Rñ. dicitū ſicut ſup̄ dictum eſt hoc ſacramētū tāte dignitatis q̄d̄ cōſicit niſi in p̄ſona xp̄i quicūq; autem aliquid agit in p̄ſona alterius oportet hoc fieri per poteſtatez ab illo cōceſſam. ſicut aſi baptiſato cōcedit poteſtas ſumēdi hoc ſacramētū ita ſacerdoti cum ordinatur cōferunt poteſtas hoc ſacramētū cōſecrandi in p̄ſona xp̄i per hoc enim ponitur in gradu eorū quibz dicitū eſt a domino hoc facite in meā cōmemoratōne et ideo dōm eſt q̄ ppriū eſt ſacerdotū cōſecrare hoc ſacramētū. ¶ Ad. j. ergo dōm q̄ v̄tus ſacramentalis in pl̄ibus cōſiſtit et nō in vno tātum. ſicut v̄tus baptiſmi cōſiſtit et in verbis ⁊ in aqua. vnde et v̄tus cōſecratiua nō ſolū cōſiſtit in ip̄is verbis ſed etiā in poteſtate ſacerdoti tradita in ſua cōſecratōe vel ordinatōne. cū ei dicit ab ep̄o accipite poteſtate offerēdi ſacrificiū in eccl̄ia tam p̄ viuīs q̄ p̄ mortuis. nam ⁊ virtus in ſtrumentalis in pl̄ibus inſtrumentis cōſiſtit. p̄ que agit principale agens. ¶ Ad. ij. dōm q̄ laicus ſanctus vnitus eſt xp̄o vnione ſp̄iali p̄ fidē ⁊ caritatē. ⁊ iō habet ſp̄iale ſacerdotū ad offerendū ſp̄iales hoſtias. de quibus dicitur in ps̄. ſacrificiū deo ſp̄s cōtribulat. ⁊ cor contritum et ad Ro. ij. exhibeat̄is corpora veſtra hoſtiam viuētem vnde ⁊ p̄ma Petri. ij. dicit ſacerdotū ſanctū offerre ſp̄ituales hoſtias. ¶ Ad. iij. dōm q̄ p̄ceptō hui⁹ ſacramētū nō eſt tāte neceſſitatis ſicut p̄ceptō baptiſmi vt ex ſup̄ dictis patet et ideo licet neceſſitatis articulo laicus poſſet baptiſare non tamen p̄t hoc ſacramētū cōſecrare. ¶ Ad. iij. dōm q̄ ep̄s accipit poteſtatez vt agat in p̄ſona xp̄i ſup̄ corpus eius miſticū id eſt ſup̄ eccl̄iam quā quidē poteſtatez nō accipit ſacerdos in ſua cōſecratōe. licet poſſit eā habere ex ep̄i cōmiſſione. et ideo ea que nō p̄tinet ad diſpoſitōne corp̄is miſticū non reſeruant̄ ep̄o. ſicut cōſecratō hui⁹ ſacramētū. ad ep̄m vero p̄tinet non ſolū tradere populo ſed etiā ſacerdotibz ea quibz poſſūt ex pprijs officijs vti. et quia benedictio criſmatis et olei ſancti ⁊ olei infirmoz ⁊ alioz que cōſecrantur pura a laris eccl̄ie veſtium et vaſozum p̄ſtant quādā ydoneitate ad ſacramēta p̄ficiēda que p̄tinet ad officiū ſacerdotis ideo tales cōſecratōnes ep̄o reſeruant̄ tāq̄ p̄ncipi eccl̄iaſtici ordinis.

Ad ſecundū ſic procedit.

Videſ q̄ plures ſacerdotes nō poſſunt vnā et eandem hoſtiam cōſecrare. dicitū eſt enim ſup̄ q̄ plēs non poſſunt

vnū baptiſare. ſed non minor vis eſt ſacerdotis cōſecratiō q̄ hominis baptiſantis. q̄ etiā non poſſunt plures vnā hoſtiam cōſecrare. ¶ Pre. q̄d̄ p̄t fieri p̄ vnū ſup̄flue ſit p̄ plures. in ſacramētis aſi nihil debet eſſe ſup̄flū. cum q̄ vnū ſufficiat ad cōſecradū videſ q̄ plēs nō poſſunt vnā hoſtiam cōſecrare. ¶ Pre. ſicut dicit Aug⁹. ſup̄ Jo. hoc ſacramētū eſt ſacramētū vnitatis. ſed cōtrariū vnitati videſ eſſe multitudo. q̄ non videſ eſſe cōueniēs huic ſacramētō q̄ plures ſacerdotes eandē hoſtiam cōſecrent. ¶ Sed contra q̄ ſim cōſuetudinē quartidam eccl̄iaz ſacerdotes cum de nouo cōſecrant ⁊ celebrant ep̄o ordinati. ¶ Rñ. dōm q̄ ſicut ſup̄ dictum eſt ſacerdos cū ordinat̄ offitū i gradu eorū qui a dño acceperunt poteſtate cōſecradū in cena. ⁊ ideo ſim cōſuetudinē quartidaz eccl̄iarū ſicut ap̄li xp̄o cernant̄ cōcenaerunt ita noui ep̄i ep̄o ordinati cōcelebrant nec per hoc iterat̄ cōſecratō ſup̄ eandē hoſtiam. quia ſicut innocentiū tertius dicit. intentō debet fieri ad idē inſtā cōſecrationis. ¶ Ad. j. q̄ dōm q̄ xp̄s non legiſ ſimul baptiſaſſe cū ap̄lis. quādo iniunxit eis officiū baptiſandi. et ideo non eſt ſimilis ratō. ¶ Ad. ij. dōm q̄ ſi quilibet ſacerdos oparet̄ in virtute ppria ſup̄fluet̄ alij celebrant̄ vno ſufficiēter celebrare. ſed quia ſacerdos non cōſecrat niſi in p̄ſona xp̄i multi autē ſūt vnū in xp̄o ideo nō reſert vnū p̄ vnū vel multos hoc ſacramētū cōſecrare niſi q̄ oportet ritum eccl̄ie p̄ſeruari. ¶ Ad. iij. dōm q̄ eucaristiā eſt ſacramētū vnitatis eccl̄ie que attēdit̄ ſim hoc q̄ multi ſunt vnū in xp̄o.

Ad tertiu⁹ ſic proceditur

Videſ q̄ nō p̄tinet ſolum ad ſacerdotem diſp̄ſatio hui⁹ ſacramētū. ſanguis em̄ xp̄i non p̄tinet minus ad hoc ſacramētū q̄ corp⁹. ſed ſanguis xp̄i diſp̄ſat p̄ dyacocones. vnde et beatus Laurenti⁹ dixit beato ſixto. experire v̄z ydoneū miniſtrū elegeris cui cōmiſiſti dñici ſanguinis diſp̄ſatōne. ergo pari rōne diſp̄ſatio domini corp̄is nō p̄tinet ad ſolos ſacerdotes. ¶ Pre. ſacerdotes cōſtituti ſunt miniſtri ſacramētoz. ſed hoc ſacramētū p̄ficiſ in cōſecratōe materie non in vſu. ad quē p̄tinet diſp̄ſatō. q̄ videſ q̄ non p̄tinet ad ſacerdotē dñicū corpus diſp̄ſare. ¶ Pre. dyo. dicit in li. eccl̄iaſtice iter. q̄ hoc ſacramētum habet virtutē p̄fectiuā. ſic et criſma. ſc̄z ſignare criſmate baptiſatos non p̄tinet ad ſacerdotem ſed ad ep̄m. ergo et diſp̄ſare hoc ſacramētum p̄tinet ad ep̄m non ad ſacerdotes. ¶ Sed cōtra eſt q̄d̄ dicit de cōſe. di. ij. puenit ad noticiā noſtram. q̄ quidā p̄ſpiteri layco aut femine corpus domini tradunt ad referendū infirmis. q̄ interdicit ſynodus ne talis p̄ſumptō v̄teti⁹ fiat. ſed p̄ſpiter per ſeip̄m infirmos cōmunicet. ¶ Rñ. dōm q̄ ad ſacerdotē p̄tinet diſp̄ſatō corp̄is xp̄i p̄pter tria. Primo quia ſic dicitū eſt ipſe p̄ſecrat in p̄ſona xp̄i ipſe autē xp̄s ſicut cōſecrauit corpus ſuū in cena ita et alijs ſumendum dedit. vnde ſicut ad ſacerdotē p̄tinet cōſecratō corp̄is xp̄i ita ad eum p̄tinet diſp̄ſatio. Secundo quia ſacerdos cōſtituit̄ medius inter deum et populū. vnde ſicut ad eum p̄tinet deo populi dona offerre. ita p̄tinet ad eum dona ſanctificata diuinitus populo tradere. Tertio quia in reuerentiā hui⁹ ſacramēti a nulla re p̄tingitur niſi cōſecrata. vnde et corp̄ale et calix cōſecrant̄. ſimulter ⁊ manus ſacerdotis ad tāgendum hoc ſacramētū. vnde nulli alij licet tan gere niſi in neceſſitate. pura ſi caderet in terrā vel in alia neceſſitatis cauſa. ¶ Ad. j. ergo dōm q̄ dyaconus quali ppinquius ordini ſacerdotali aliquid p̄cipat

de eius officio. ut scz dispenset sanguine non autē corp⁹
 nisi i necessitate iubere p̄pitero v̄l ep̄o. **P**ro quidē. quia
 sanguis xp̄i cōtinetur in vase. vñ non oportet q̄ tangant
 a dispensante sicut tangitur corpus xp̄i. **S**ecūdo quia s̄a
 guis designat redempcionē a xp̄o in populū tenuatam
 vnde ⁊ sanguini admiscet aqua que designat populū. et
 quia dyaconi sūt inter sacerdotē ⁊ populū magis ⁊ uenit
 dyaconibus dispēlatō sanguinis q̄ dispēlatō corporis
Ad. ij. dōm q̄ eiusdē est hoc sacramētū dispensare et
 conferuare rōne iam dicta. **A**d. iij. dōm q̄ sicut dyaco
 nus in aliquo p̄cipat illūinatūā virtutis sacerdotis in
 quantū dispensat sanguinē ita sacerdos p̄cipat p̄fectiūā
 virtutē ep̄i inquantū dispensat hoc sacramētū. quo p̄fici
 homo s̄m se per op̄ationem ad xp̄m. alie autē p̄fectōes qui
 bus homo p̄ficiat per op̄ationē ad alios ep̄o referuāt.

Ad quartū sic proceditur

Videtur q̄ sacerdos cōsecrās non teneat sumere hoc sa
 cramentū in alijs est cōsecratōibus ille qui cōsecrat ma
 teriā non v̄t ea. sicut ep̄s cōsecrās crisma non h̄nt eodē
 sed hoc sacramētū cōsistit in cōsecratōne materie. q̄ sacer
 dos p̄ficiēs hoc sacramētū nō necesse habet v̄t eodē. sed
 p̄t licite a sumptōne eius abstinere. **P**re. in alijs sa
 cramentis minister non p̄bet sacramētum sibi ip̄i. nullus
 em̄ seipm̄ baptisare p̄t v̄t sup̄ habitū ē. sed sic baptisat
 ordinate dispēlat ita ⁊ hoc sacramētū. q̄ sacerdos p̄ficiēs
 hoc sacramētū nō debet ip̄m sumere a seip̄o. **P**re. cō
 tingit q̄nq̄ miraculose q̄ corp⁹ xp̄i in altari appet sub sp̄e
 carnis. et sanguis sub sp̄e sanguis. que nō sunt apta cibo
 et potui. vñ sicut sup̄ dictū est p̄pter hoc sub alia sp̄e tra
 dunt se sit horoz sumentibz. q̄ sacerdos cōsecrās nō s̄p
 teneat hoc sacramētū sumere. **S**ed cōtra est qd̄ in con
 cilio toletano legit. et habet de p̄se. dis. ij. c. plarū. modis
 omnibus tenēdum est vt quociēscūq̄ sacerdos sacrificiās
 corpus et sanguinē domini nostri iesu xp̄i i altari ymolat
 tonēs p̄ceptōne corporis et sanguinis p̄cipem se p̄beant.

Rñ. dōm q̄ sicut sup̄ dictū est in eucharistia nō solū
 est sacramētū sed etiā sacrificiū quicūq̄ aut sacrificium
 offert debet fieri sacrificij p̄cept. quia exterius sacrificiū
 qd̄ offertur signū est interioris sacrificij quo aliq̄ seipm̄
 offert deo. vt dicit Aug⁹. r. de ci. xxi. vñ p̄ hoc q̄ p̄cipat
 sacrificiū ostenditur ad se sacrificiū interi⁹ p̄tinere similiter
 etiā per hoc qd̄ sacrificiū populo dispensat ostendit eē
 se dispensatōre diuinorū populo. quorū ip̄e primo debet
 p̄ceptus esse sicut Dyo. dicit in li. eccl̄iastice ierar. et ideo
 an̄ debet sumere q̄ populo dispensare. vñ et in p̄dicto. c.
 legit quale est sacrificiū cui nec ip̄e sacrificans p̄ceptus eē
 dinoscit p̄ hoc autē sit p̄ceptus q̄ de sacrificio sumit s̄m
 illud prima Cor. x. nōne qui edunt hostias p̄cipēs sunt
 altaris et ideo necesse est q̄ sacerdos quociēscūq̄ cōsecrat
 sumat hoc sacramētū integre. **A**d. j. dōm q̄ cōsecratio
 crismatis vel cuiuscūq̄ alterius materie non est sacrificiū
 sicut p̄secratio eucharistie. et ideo nō est s̄m ratō. **A**d. ij.
 dōm q̄ sacrificiū baptisati p̄ficiat in ip̄o vsu materie. ⁊ iō
 nullus p̄t baptisare seipm̄ quia in sacramētō nō p̄t esse
 idem agens ⁊ patiens. vnde nec in hoc sacramētō sacerdos
 cōsecrat seipm̄. sed panē et vinū. in qua cōsecratōne p̄fici
 tur hoc sacramētū. vsus autē sacramēti hui⁹ ē cōsequenter
 se habens ad hoc sacramētū. ⁊ ideo nō est simile. **A**d
 iij. dōm q̄ si miraculose corp⁹ xp̄i in altari sub ip̄e car
 nis appareat aut sanguis sub sp̄e sanguinis nō ē sumēdū
 dicit enim Hiero. super leuit. de hac quidē hostia. que in

xp̄i p̄memoratōne mirabiliter sit. de illa vero quā ch̄. i. i.
 in ara crucis obtulit s̄m se nulli edere licet. nec p̄pter hoc
 sacerdos transgressor efficiat. quia ea que miraculose fiunt
 legibus nō subdunt. p̄cedēdum tñ esset sacerdoti q̄ itera
 to corpus ⁊ sanguinē dñi cōsecraret et sumeret.

Ad quintū sic proceditur

Videtur q̄ malus sacerdos eucharistiā cōsecrare nō possit
 dicit enim Hiero. sup̄ sophoniam sacerdotes qui eucari
 stie seruiūt et sanguinē dñi diuidūt impie agunt in lege.
 putantes eucharistiā p̄cantis facere verba nō vitā. ⁊ necessā
 riā esse solēpnē oratōez ⁊ nō sacerdotis merita de quibus
 dicit sacerdos i quacūq̄ fuerit macula nō accedat offerre
 oblatōnes deo. sed sacerdos peccator cū sit maculosus non
 habet vitā nec merita hui⁹ cōueniētia sacramētō. q̄ sacer
 dos peccator nō p̄t cōsecrare eucharistiā. **P**re. Dama.
 dicit in li. iij. q̄ panis et vinū per aduētū sp̄s sancti sup̄
 naturaliter trālit in corpus et sanguinē dñi. sed gelasius
 papa dicit ⁊ habet in decretis. i. quest. j. c. sacro sacra quoz
 mō ad diuinū ministerij p̄secratōne celestis sp̄s iuocatus
 aduenit si sacerdos qui eū adesse dēp̄cat criminosis plene
 actōibus cōprober. q̄ per malū sacerdotē nō p̄t eucari
 stia cōsecrari. **P**re. hoc sacramētū sacerdotis b̄ndictōe
 p̄secrat. sed b̄ndictō sacerdotis peccatoris non est efficac
 ad cōsecratōne hui⁹ sacramēti. cū scriptū sit maledicā
 b̄ndictōibus vestris. et Dyo. dicit in epla ad th. mo
 philiū in onachū. p̄fecte cedit a sacerdotali ordine qui non
 ē illūinatus. audax quidē mibi videt talis sacerdos qui
 talibz manus apponere audeat in mūdas. et ifamias nō cū
 dicā orationes sup̄ diuina symbola xp̄o firmiter enūciare

Sed cōtra ē qd̄ Aug⁹ dicit i li. de corpe dñi inter eccle
 siā catholicā in misserio corporis ⁊ sanguinis dñi nihil a bo
 no magis nihil a malo minus p̄ficiat sacerdote. quia nō ē
 merito cōsecrātis sed in verbo p̄ficiat creatoris ⁊ in virtute
 sp̄s sancti. **R**ñ. dōm q̄ sicut supra dictū est sacerdos
 cōsecrat hoc sacramētū non in virtute p̄pria. sed sicut mi
 nister xp̄i in cuius p̄sona cōsecrat hoc sacramētū. non
 autē ex ip̄o desinit aliquis esse minister xp̄i q̄ est malus
 habet em̄ dominus bonos et malos ministros seu seruos
 vnde Mat. xiiij. dominus dicit. quis putas est fidelis
 seruus et prudens. ⁊ postea subdit si autē dixerit malus
 iste seruus in corde suo ⁊c. et ap̄. dicit. j. Cor. iij. sic nos
 existimet homo vt ministros christi. et tñ postea subdit
 nihil. mibi conscius sum sed in hoc nō iustificat⁹ sum. erat
 ergo cert⁹ se esse ministrū xp̄i. non tamen erat certus se esse
 iustum. p̄t ergo aliquis esse minister christi et si iustus
 non sit. et hoc ad excellentiā xp̄i p̄tinet. cui sicut vero deo
 seruiūt nō solū bona sed etiā mala. que p̄ ip̄i p̄uidētiā
 in eius gloriā ordinant. vñ manifestū est qd̄ sacerdotes si
 non sint iusti sed peccatores possūt eucharistiā cōsecrare.

Ad. j. ergo dōm q̄ Hiero. p̄ illa verba improbat erroz ē
 sacerdotū qui credebāt se dignum posse eucharistiā cōse
 crare ex hoc solo qd̄ sunt sacerdotes etiā si sint peccatores
 qd̄ improbat Hiero. p̄ hoc q̄ maculose ad altare accedere
 p̄hibent non tñ remouet quin si accesserint sit verū facti
 fitiū qd̄ asserunt. **A**d. ij. dōm q̄ ante illa verba gelasius
 papa p̄mittit sacrosā religio que catholicam continet
 disciplinā tantā sibi reuerentiā vendicat vt ad eam qui
 libet nisi pura cōsciētia non audeat p̄uenire ex quo patet
 manifeste ei⁹ itēndū eē. q̄ peccator sacerdos nō v̄t accedere
 ad hoc sacm̄. vnde p̄ hoc qd̄ subdit quō celestis sp̄s i
 iuocatur adueniet itelligi oportet q̄ nō aduenit exmeri
 S. 3.

dicat canon. g videtur q p piter degradatus non possit eucharistia consecrare. Pre. ille qui aliquid dat pot ena auferre. sed eps dat p pitero potestate consecrandi ordi nando ipm. ergo etia potest ei auferre degradando ipsu.

Pre. sacerdos p degradatōz aut amittit p rātez cōse crādi aut solam executōnem. sed non solā executōnez. quia lic non plus amitteret degradatus q̄ ex cōmunicatus qui executōne caret. g videt q̄ amittit potestate consecrandi et ita videt q̄ non possit cōficere hoc sacramētū.

Sed cōtra est q̄ Aug. in. ij. cōtra pmenianū pbat q̄ apostate a fide nō carent baptisate p hoc q̄ p penitētiā redētes nō resituitur. et ideo non posse amitti iudicant. sed simi liter degradatus si recōciliatur nō est iterum ordinandus et p nō amittit potestate cōsecrādi. et ita sacerdos degrada tus pōt cōficere hoc sacramētū.

Rñ. dōm q̄ potestas cōsecrandi eucharistia p̄tinet ad caracterem sacerdotialis ordinis. caracter autē quilibet quia cū quadā cōsecratōne daf̄ indelibil̄ est. vt sup̄ dictū est. sicut etiā quatūcūq̄ rez cōsecratōnes p̄tinet nec amitti. nec reiterari possunt vnde manifestū est q̄ p rās consecrandi non amittit per degradatōnez dicit Aug. in. ij. cōtra pmenianū vtrūq̄ scz baptisimus et ordo sacramētū est. et quadā cōsecratōne vtrūq̄ bonū daf̄. et illud cū baptisatur et illud cū ordinat̄ et ideo non licet a catholicis vtrūq̄ iterari. q̄ sic patet q̄ sacerdos degradatus pōt hoc sacramētū cōficere.

Ad j. ḡ dōm q̄ canon ille nō loquitur assertive sicut ex circū stantia lse haberi pōt Ad. ij. dōm q̄ eps nō dat p rātez sacerdotialis ordinis p̄pria virtute sed instrumētaliter. sic minister dei. cuius effectus p̄ hominē tolli nō pōt. fm̄ il lud Mat. xix. quos v̄ cōiunxit dō nō separet. et iō eps nō potest hanc potestate auferre. sicut nec ille q̄ baptisat pōt auferre caracterē baptisimale Ad. ij. dō. q̄ ex cōmu nicatō est medicinalis. et ideo ex cōmunicatōis non auferit executō sacerdotialis potestatis quasi impetuum. sed ad cōrectōnem vsq̄ ad tempus. degradatis autem auferit executō. quasi impetuum condempnatis.

Ad nonum sic pceditur.

Videtur q̄ aliquis licite possit cōmunionē recipere a sacer dotibus ex cōmunicatis vel etiā hereticis aut etiā peccato ribus et ab eis missam audire. sicut dicit Aug. p̄ra cecili anum neq̄ in homine bono neq̄ in homine malo aliq̄s dei fugiat sacramēta. sed sacerdotes q̄uis sint peccatores et heretici vel ex cōmunicati vtrū cōficunt sacramētū. ḡ videt q̄ nō sit vitandū ab eis cōmunionē accipere vel eoz missā audire. Pre. corpus xpi vtrū figuratiuū est cor poris mistici sicut sup̄ dictū est. sed a p̄dictis sacerdotibus vtrū corpus xpi cōsecrat̄. ḡ videt q̄ illi qui sunt de corpe mistico possunt eozū sacrificiis cōmunicare Pre. multa peccata sūt grauiora q̄ fornicatō sed non est p̄hibitum audire missas sacerdotū aliter peccantiū. ḡ etiā non debet esse p̄hibitū audire missas sacerdotū fornicatoz. Sed contra est qd̄ cano n̄ dicit. xij. dis. nullus audiat missam sacerdotis quē indubitatē p̄cubinā habere nouit et Ore. dicit in. iij. dyalogoz q̄ pater pfidus ad arrianum ep̄m misit filiu v̄t ex eius manu sacrilege consecratōnis p̄mū onez acciperet. sed vir di deuotus arriano ep̄o venienti ex probrauit vt debuit. Rñ. dōm q̄ sicut sup̄ dictū est sa cerdotes si sint heretici scismatici ex cōmunicati vel etiā peccatores q̄uis babeāt potestate cōsecrādi eucharistiaz non tamē ea recta vtunt. sed peccāt vtētes. quicūq̄ autez cōmunicat alicui in peccato ip̄e p̄ncip̄ peccati effici. vñ

in ij. canonica Jo. legit q̄ qui dixerit eis que se: hereti d̄ p̄municat opibus illius malignis. et ideo nō licet a p̄re d̄ dictis p̄munionē accipere aut eozū missam audire. d̄ffert tamē inter p̄dictas sectas. nam heretici scismatici et excom municati sunt per sententiā ecclie ab executōne cōsecrādi p̄uari. et ideo peccat quicūq̄ eoz missā audire. vel ab eis accipit sacramēta. sed omnes peccatores sūt p̄ sententiā ecclie executione huius potestatis p̄uari et sic q̄uis sint suspensi quantū est ex sententiā diuina nō tñ quantū ad alios ex sententiā ecclie. et ideo vsq̄ ad sententiā ecclie licet ab eis p̄munionē accipere et eoz missā audire. vñ sup̄ illud. j. Cor. v. cū hmoi nec cibū sumere dicit glo. Aug. hoc dicendo noluit ab homine iudicari ex arbitrio suspi tionis. vel etiā extra ordinarie vsurpato iudicio. sed pot̄ ex lege dei fm̄ ordinē ecclie. siue vt ro cōfessum. vel accusa tum et p̄uictū. Ad. j. ḡ dōm q̄ ex hoc q̄ refugim⁹ audi re taliū sacerdotū missam aut ab eis cōmunionēz recipere non refugimus dei sacramēta. sed pot̄ ea veneram⁹. vñ hostia a talibus sacerdotibus cōsecrata est adoranda. et si res fuerit licite pōt sumi a sacerdote legitimo. sed refugimus culpam indigne ministrantiū. Ad. ij. dōm q̄ vnitas rospis mistici est fructus corporis v̄ri p̄cepti illi autez qui p̄cipiūt vel ministrant indigne p̄uuantur fructu vt supra dictum est. et ideo non est sumendū ex eozū dispelatione sacramētū ab eis qui non sunt in vnitate ecclie. Ad. ij. dōm q̄ licet fornicatio nō sit grauior ceteris peccatis tñ ad eā sunt homines p̄nozes p̄pter carnis cōcupiscētiā et ideo sp̄cialiter hoc peccatū a sacerdotibus p̄hibitū est ab ecclia ne aliquis audiat missā cōcubinarij sacerdotis. sed hoc intelligendū est vt notorio. vel p̄ sententiā que fertur in p̄uictū vel cōfessionē in iure factā qñ non potest peccū aliqua tergiverfatione celari.

Ad decimū sic proceditur

Videtur q̄ liceat sacerdoti omnino a consecratōne eucha ristie abstinere. sicut est ad officiū sacerdotis p̄tinet cōse crare eucharistia ita et baptisare et in alijs sacramētis mi nistrare. sed sacerdos non tenet ministrare in alijs sacramē tis nisi p̄pter curā aiarum susceptā. ḡ videt q̄ nec etiam teneat eucharistia cōsecrare si curā non habeat animarū. Pre. nullus tenet facere qd̄ sibi nō licet alioquin esset p̄plexus. sed sacerdoti peccatori vel etiā ex cōmunicato nō licet eucharistia consecrare vt ex sup̄ dictis patet. videt q̄ q̄ tales nō teneant ad celebrandū. et ita nec aliq̄. alioquin ex sua culpa comodū reportarent. Pre. dignitas sacer dotalis nō p̄dit per sequentē infirmitatē. dicit em̄ gelasi⁹ papa et habet in decretis dis. xv. p̄cepta canonum sicut non patiūtur venire ad sacerdotiū debiles corpore. ita si quis in eo fuerit cōstitutus ac tūc fuerit sanatus amittete non potest qd̄ tempe sue sanitatis accepit. p̄tingit autem c̄nq̄ ordinari in sacerdotes incurrunt aliquos defect⁹ ex quibus a celebratōne impediūtur. sic est lepra vel mor bus caducus. vel aliqd̄ hmoi. non ergo videtur q̄ sacer dotes ad celebrandū teneant. Sed contra est quod Ambro. dicit in quadam oratione. graue est q̄ ad mēfam tuam mundo corde et manibus innocubis non venim⁹ sed grauius est si de peccatis meruimus etiā sacrificiū non reddamus. Rñ. dōm q̄ quidam dixerūt qd̄ sacerdes potest omnino licite a cōsecratōne abstinere nisi teneat q̄ cura sibi p̄missa celebrare populo. et sacramenta p̄bere Sed hoc nō rātonabiliter dicit. quia vnusquisq̄ tenetur vti ḡta sibi data cū fuerit oportuniū. fz illud. ij. Cor. vj. S. 6.4.

hortamur vos ne in vacuum gratias dei recipiatis. oportet autem sacrificium offerendi non solum attenditur per comparationem ad fideles christi quibus oportet sacramenta ministrari. sed principaliter per comparationem ad deum. cui in consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. unde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum non licet omnino a celebratione cessare. sed saltem videatur quod celebrare tenetur in propriis festiuitatibus. et maxime in illis diebus in quibus fideles communicare soluerunt. et hinc est quod dicitur in iij. Machab. contra quosdam sacerdotes. quod ias non circa altaris officia dediti erant contenti templo. et sacrificijs neglectis. Ad. j. ergo videtur quod alia sacramenta perficiuntur in usu fidelium et ideo in illis ministrare non tenentur. nisi ille qui super fideles suscipit curam. sed hoc sacramentum perficitur in consecratione eucharistie. in qua sacrificium offertur ad quod sacerdos obligatur ex ordine ias suscepto. Ad. ij. videtur quod sacerdos peccator si plenam ecclesiam sit executione ordinis priuatus vel simpliciter vel ad tempus redditus est impotens ad sacrificium offerendum. et ideo obligatio tollitur. hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus magis quam in emolumentum. si vero non sit priuatus potestate celebrandi non solum obligatus. nec tamen est peccator. quia de peccato potest penitere et celebrare. Ad. iij. videtur quod debilitas vel egritudo superueniens ordini sacerdotali ordinem non tollit executionem tamen ordinis impedit quantum ad consecrationem eucharistie. quibus quidem propter impossibilitatem executionis sicut si priuatus oculis. aut digitis. aut usu lingue. quandoque autem propter periculum. sicut patet de eo qui parum morbum caducum vel etiam quacuque alienationem mentis. quibus autem propter aboblationem. sicut patet de leproso. qui non debet publice celebrare. potest tamen dicere missam occulte. nisi lepra adeo inuoluta fuerit quod corrosio membrorum eius ad hoc reddiderit impotentem.

Questio. LXXXIII.

Deinde considerandum

est de ritu huius sacramenti. Et circa hoc querunt sex. Primo utrum in celebratione huius misterij christus immoletur. Secundo de tempore celebrationis. Tertio de loco et alijs que pertinent ad apparatus huius celebrationis. Quarto de hijs que in celebratione huius misterij dicuntur. Quinto de hijs que circa celebrationem huius misterij fiunt. Sexto de defectibus qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt.

Ad primum sic proceditur

Videatur quod in celebratione huius sacramenti christus non immoletur dicitur enim ad Hebr. x. quod christus una oblatione consummavit in seipsum sanctificationem. sed illa oblatio fuit immolatio. et christus non immolatur in celebratione huius sacramenti. Preterea immolatio christi facta est in cruce in qua tradidit semetipsum oblationem et hostiam deo in odore suauitatis ut dicitur ad Ephe. v. sed in celebratione huius misterij christus non crucifigitur. et nec immolatur. Preterea sicut dicit Augustinus. iij. de tri. in immolatione christi idem est sacerdos et hostia. sed in celebratione huius sacramenti non est idem sacerdos et hostia. et celebratio huius sacramenti non est oblatio christi. Sed contra est quod Augustinus dicit in li. sententiarum propositi semel immolatus est in semetipso christus. et tamen quondam in sacramento immolatur. Rursus videtur quod duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur christi immolatio. Primo quidem quia sicut dicit Augustinus. ad simplicium solent imaginem eorum rebus nominibus appellari quarum imagines sunt sicut cum inueteres tabulam aut parietem de-

pictum dicimus ille cicero est ille salustius. celebratio autem huius sacramenti sicut super dictum est ymago est quedam representatio christi passionis. que est vera immolatio. unde Ambrosius dicit super epistolam ad Hebr. in christo semel oblata est hostia ad salutem seipsum potens quod ergo nos nonne per singulos dies offerimus ad recordationem mortis eius? Alio modo quantum ad effectum passionis. quia scilicet per hoc sacramentum participes efficiuntur fructus dominice passionis. unde et in quadam dominicali oratione secreta dicitur. quotiens bismode hostie immolatio celebratur opus nostre redemptionis exercet. Quamquam ad primum modum poterat christus dici immolari etiam in figuris veteris testamenti. unde et Apoc. xij. quorum nomina non sunt scripta in li. vite et agni. qui occisus est ab origine mundi sed quantum ad secundum modum proprium est huic sacramentum quod in eius celebratione christus immoletur. Ad. j. videtur quod sicut Ambrosius dicit ibidem una est hostia quam scilicet christus obtulit et nos offerimus et non multe. quia semel oblatus est christus. hoc autem sacrificium exemplum est illius. sicut enim quod ubique offertur unum est corpus et non multa corpora ita et unum sacrificium. Ad. ij. videtur quod sicut celebratio huius sacramenti est ymago representatio passionis christi ita altare est representatio crucis ipsius. in qua christus in propria specie immolatus est. Ad. iij. videtur quod per eandem rationem sacerdos etiam gerit ymaginem christi. in cuius persona et virtute verba pronuntiat ad consecrandum ut ex dictis patet. et ita quodammodo idem est sacerdos et hostia.

Ad secundum sic proceditur

Videatur quod inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius misterij. hoc enim sacramentum est representatio dominice passionis ut dictum est. sed commemoratio dominice passionis fit in ecclesia semel in anno. dicit enim Augustinus. super ps. quotiens pascha celebratur nunquam totiens Christus occiditur. sed tamen annualis recordatio representat quod olim factum est. et sic nos facit moueri tanquam dominum presentem in cruce. videamus. ergo hoc sacramentum non debet celebrari nisi semel in anno. Preterea passio christi commemoratur in ecclesia sexta feria ante pascha. non autem in festo natalis. cum ergo hoc sacramentum sit commemoratio tantum dominice passionis non videtur conueniens quod die natalis ter celebratur hoc sacramentum. in parafesce vero tota litera intermittitur. Preterea in celebratione huius sacramenti ecclesia debet mutari institutionem christi. sed Christus consecrauit hoc sacramentum hora serotina. ergo videtur quod tali hora debeat hoc sacramentum celebrari. Preterea sicut habetur de pse. di. j. leo papa scribit dyastoro alexandrino episcopo. quod in prima parte diei missas celebrare licet sed dies incipit a media nocte ut supra dictum est. ergo videtur quod post media nocte liceat celebrare. Preterea in quadam dominicali oratione secreta dicitur concede nobis domine quesumus hec frequenter misteria. sed maior erit frequentia si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret et videtur quod non debeat prohiberi sacerdos plures in die celebrare. In contrarium est consuetudo quam seruat ecclesia secundum canonum statuta. Rursus dicendum quod sicut dictum est in celebratione huius misterij attenditur et representatio dominice passionis et participatio fructus eius. et secundum utrumque oportet determinate tempus aptum celebrationi huius sacramenti. Quia enim fructus dominice passionis quotidie indigemus propter quotidianos defectus. quotidie in ecclesia regulatur hoc sacramentum offertur. unde et dominus nos petere docet Luc. ij. panem nostrum quotidianum da nobis

hodie quod exponens Aug⁹. in li. de verbis domini dicit si quotidianus est panis cur post annum illu sumis. quem admodum greci in oriente facere solent. accipe quoniam die quod quondie tibi p⁹ fit. Quia vero dnica passio celebrata est a tertia hora vsq; ad nonas. ideo regulariter in scda parte diei sollempniter celebratur in ecclia hoc sacramentum.

Ad j. ergo ddm qm in sacramento recolitur passio xpi fm q eius effectus ad fideles reuertit. sed tepe passionis recolitur passio xpi solu fm q in ipso capite nostro fuit perfecta. qd quide factu est semel. quondie aut fructu domine passionis fideles suscipiunt. et ideo sola comemoratio fit semel in ano. hoc aut quondie. et ppter fructum et ppter iugem memoria.

Ad ij. ddm q veniete veritate cessat figura. hoc aut sacramentum est quedam figura. et exemplum dnice passionis vt supra dictu est. et ideo in die q ipsa passio domini recolit. put realiter gesta e no celebrat consecratio huius sacramenti. Deu ecclia eo etiaz die sit sine fructu passionis p hoc sacramentu nobis exhibitum corpus xpi consecratu in die pcedenti reseruaf sumendu in illa die. non aut sanguis ppter piculu. et quia sanguis specialius est ymago dnice passionis vt sup dictu e. Nec etiā verum est q quida dicit q p immissione picule corporis in vinu conuertat vinu in sanguine. hoc em aliter fieri no potest q p consecratione facta sub debita forma verbor. In die aut natiuitatis xpi plures misse celebrant ppter triplicem xpi natiuitate. quaru vna est eterna. que quantum ad nos est occulta. et ideo vna missa cantatur in nocte. in cuius introitu dicitur. dn̄s dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Alia est temporalis sed spiritualis. quae xpus oritur rāq lucifer in cordibus nostris vt dicitur ij petri. j. et ppter hoc cantat missa in auroza. in cuius introitu dicitur lux fulgebit sup nos. Terna est xpi natiuitas copalis et temporalis. fm quam visibilis nobis pcessit ex vtero virginali. carne indutus. et ob hoc cantatur terna missa in plena luce. in cuius introitu dicit puer natus est nobis. Licet possit ecouerso dici q natiuitas eterna fm se est in plena luce. et ob hoc in euangelio tertie misse fit mentio de natiuitate eterna. fm aut natiuitatem corpalem ad literam natus est de nocte in signum qd vniebat ad tenebras nostre in firmitatis. vñ et in missa nocturna euangelii dicit de corpali xpi natiuitate. Sic etiā in diebus alijs in quib occurrit plura xpi bnificia vel recolenda vel expetenda et plures misse in die celebrantur. vna p festo et alia p viuo vel mortuo.

Ad iij. ddm q xpus voluit vltimo hoc sacramentum discipulis tradere vt fortius cordibus eoru imprimere et io post cenā in fine diei hoc sacramentum consecrauit et discipulis tradidit a nobis autē celebrat hora dnice passionis. scz vel diebus festis terna qn crucifixus e linguis iudeoz vt dē Marc. xv. et qn spūs sanctus descendit sup discipulos. vel diebus pfectis in sexta. quando crucifixus est manibus militu. vt habet Jo. xij. vel diebus ieiunioz in nona. quando voce magna clamās emisit spūs vt dicit Mat. xvij. Potest tamē tardari. maxime qn sunt ordines faciēdi. et p̄cipue in sabbato sancto tum ppter phiritatem officij. tum etiaz quia ordines ad diē dn̄i p̄tinent. vt habet in tere. dis. lxxv. c. q a patribus. Possūt tñ etiā misse celebrari in prima parte diei. ppter aliq necessitates. vt habet de ple. dis. j. c. necesse est.

Ad iij. ddm q regulariter missa debet celebrari in die et non in nocte quia ipse xpus est presens in hoc sacramento qui dicit Jo. jr. me oportet opari opera eius qui me misit donec dies est. venit nox quando nemo

pōt opari q̄d diu in mundo sum lux sum mūdi. ita tamen q̄ principiu diei sumaf non a media nocte nec etiā in ab ortu solis id est qn substantia solis apparet sup terrā sed quando incipit apparere aurora tūc em dicitur qdāmo sol ortu in quatu claritas radiorum eius apparet. Unde et Marc. xvj. dicit q mulieres venerūt ad monumentum orto iam sole cum tñ venerūt dum adhuc tenebre essent. vt dicitur Jo. jr. sic em hanc p̄rietate soluit Aug⁹. in li. de sensu euāgelistaz specialiter tamē in nocte natalis missa celebrat. ppter hoc q dn̄s est natus vt habet de ple. dis. j. c. nocte et similiter etiā in sabbato sancto circa principiu noctis ppter hoc q dn̄s nocte surrexit id est cū adhuc tenebre essent ante manifestu solis ortu.

Ad v. ddm. q sicut habet de conse. dis. i. ex decreto alexādrī pape fuit fiat sacerdoti in die vnā missaz celebrare. quia semel xps passus est. et totu mūdu redemit. et valde felix e cui vnā digne celebrare pōt. Quidā tñ p defunctis vnaz faciunt et alterā diei si necesse e. qui vero p peccata aut adularibz sclatu vno die psumit plures celebrare missas non estimo euadere dāpnationez. Et extra de cele. mis. dicit innoc. tern⁹ q excepto die natiuitatis dn̄i nisi causa necessitat suaderz sufficit sacerdoti semel in die vnā missā solum modo celebrare.

Ad tertium sic procedit

Quidē q non oportet hoc sacramentū celebrare et in domo et in vasis factis. hoc em sacramentū est representatiuū dnice passionis. sed xps non est passus i domo sed extra portā ciuitatis fm illud ad Hebr. vii. iesus vt per suum sanguine sanctificaret populū extra portā passus est. ergo videtur q hoc sacramentū nō debeat celebrari in domo lz magis sub diuo.

De. in celebratōne huius misterij debet ecclia imitari mores xpi et ap̄lorum. sed domus in qua xpus hoc sacramentū primo p̄fecit non fuit consecrata. sed fuit qdā p̄mune cenaculu a quodā p̄familiā p̄paratū. vt habetur Luc. xxi. legit etiā Act. ij. q apli erāt p̄durantes in templo vnanimiter et frangentes circa domos panē sumebāt cū exultatōne. ergo nec mō oportet domos p̄secratas esse in quibus hoc sacramentū celebrat.

De. nihil frustra fieri debet in ecclia que spūs sancto regit et gubernat. sed frustra videt adhiberi p̄secratio ecclie vel altaris in hmoi rebus inanimatis que non sūt susceptiua gratie vel virtutis spūalis. incōueniēter ergo hmoi cōsecratōnes fiūt in ecclia.

De. solu diuina opa debent recoli cum quadaz sollempnitate. fm illud ps. in opibus manuū tuarū exultabo. sed ecclia vel altare ope hūano cōsecrat sicut et calix et mistri et alia hmoi. sed hmoi p̄secratōnes nō recolūt celebriter in ecclia. ergo necq̄ consecratō ecclie vel altaris cum sollempnitate recoli debet.

De. veritas debet r̄ndere figure. sed in veteri testamento qd gerebat figuraz noui non fiebat altare de lapidibus sectis. dicit em Exo. x. altare de terra facietis mibi q si altare lapideum feceritis mibi non edificabitur illud de lapidibus sectis. Exo. etiā. xvij. mandatur fieri altare de lingis sethim vestitis ere. vel auro vt habet Exo. xxv. ergo videtur incōueniēter obseruari in ecclia q altare fiat solum de lapidibus.

De. calix cum patena replentat sepulch. um christi. qd fuit excisum in petra. vt in euāgelijz habetur. ergo calix debet de petra fieri et nō solum de auro argento vel stagno.

De. sicut aurum preciosius est in materia vasorum ita panis leuicū preciosiores sūt inter alios p̄anos. ergo sicut calix fit de auro ita palle altaris

debent fieri de serico et non solum de panno lineo. ¶ **Re.**
 dispensatio sacramentorum et ordinatio eorum ad ministros ecclesie pertinent sicut dispensatio rerum temporalium subiacet ordinationi principum secularium. unde **Ap.** dicit. **1. Cor. vii.** licet nos existimet homo ut ministros christi et dispensatores misteriorum dei. sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fieret contra statutum principum haberet irritum. si hec que dicta sunt convenienter sunt statuta per prelatos ecclesie videtur quod sine hijs confici non possunt. et sic videtur sequi quod verba christi non sunt sufficiencia ad hoc sacramentum conficiendum quod est inconveniens. ergo videtur inconveniens fuisse quod hec circa celebrationem sacramenti statuerentur.
 ¶ **Sed** contra est quod ea que per ecclesiam statuuntur ab ipso christo ordinantur qui dicit **Matth. xvij.** ubi cum duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi sum in medio eorum. ¶ **Rn.** dicitur quod in hijs que circumscribunt hoc sacramentum duo considerantur quorum unus pertinet ad representationem eorum que circa divinam passionem sunt acta. aliud autem pertinet ad reverentiam huius sacramenti in quo christus secundum veritatem continetur. et non solum sicut figura. unde et consuetudines ad bibendum huius rebus que veniunt in usum huius sacramenti ad representandum effectum sanctitatis. qui ex passione christi provenit. secundum illud **Jo.** ut sanctificaret per suum sanguinem populum. ¶ **Ad. i.** dicitur quod regulariter hoc sacramentum celebrare debet in domo. per quam significatur ecclesia secundum illud **Thymo. ij.** scias quoniam oportet in domo dei conservare que est ecclesia dei. extra enim ecclesiam non est locus veri sacrificii. ¶ **Aug. dicit.** Et quia ecclesia non erat pendenda a similibus gentis iudaice sed erat in universo mundo fundanda et ideo passio christi non est celebrata infra civitatem iudeorum sed sub vino. ut sic totus mundus haberet se ad passionem christi ut domus. Et tunc videtur de consuetudine. **dis. j. c.** concedimus quod in nere positus si ecclesia defuerit sub vino vel sub rectorio si tabula consecrata ceteraque sacra missa ad illud officium pertinentia ibi fuerint missam sollempnia celebrari concedimus. ¶ **Ad. ij.** dicitur quod domus in qua hoc sacramentum celebratur per ecclesiam significatur. et ecclesia nominatur. Convenienter tamen consecratur ad representandum sanctificationem qua ecclesia consecrata est per passionem christi. tum etiam ad sanctitatem significandam que requiritur in hijs que hoc sacramentum suscipere debent. ¶ **Per altare autem significatur ipse christus de quo **Ap.** dicit ad **Hebr.** vlt. per ipsum offeramus hostiam laudis deo. unde et consecratio altaris significatur sanctitatem christi de qua dicit **Luc. j.** quod ex te nascetur sanctum vocabitur nomen dei. unde de **ps.** **dis. j.** dicit altaria placuit non solum unctio crismatis sed etiam sacerdotali unctio consecrati. et ideo regulariter non licet celebrare hoc sacramentum nisi in domibus consecratis unde sicut habetur de conse. **dis. j.** nullus presbiter missam celebrare presumat nisi in sacrans ab episcopo locis. Propter quod quia etiam pagani non sunt de ecclesia nec alij infideles ideo eadem distinctione dicitur ecclesia in qua cadauera mortuorum infidelium sepeliuntur sanctificare non licet. sed si aperta videretur ad consecrandum inde emissis corporibus et vasis pietibus vel signis eius loci reedificet. si hec consecrata pariter fuerint missas in ea celebrare licet tamen si infideles fuerint qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum pagani domibus non consecratis vel violatis si tamen de presbitero episcopi. unde sic in eadem distinctione legitur missam sollempnia ubi cumque in loco ab episcopo consecratus vel ubi ipse presbiter fuerit celebranda ceterum tamen sine altare portatili consecrato. unde et eadem **dis.** legitur. concedimus vtrique ecclesie fuerint in ecclesia vel combuste in capellis cum tabula consecrata missam**

celebrari. quia enim sanctitas christi fons est totius sanctitatis ecclesie ideo in necessitate sufficit ad paganos dum hoc sacramentum altare sanctificatum. propter quod ecclesia sancta nunquam sine altari consecratur. cum tamen in ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquijs sanctorum. quorum vita abscondita est cum christo in deo. unde in eadem distinctione legitur placuit ut altaria in quibus nullum corpus aut reliquie martirum condite comprobantur ab episcopis qui eisdem locis presunt si fieri potest evertantur. ¶ **Ad. ij.** dicitur quod ecclesia et altare et alia hominum in altaria consecrantur. non quia sint gratie susceptiva. sed quia ex consecratione adipiscuntur quadam spiritalem virtutem. per quam aperta redduntur divino cultui. ut sic homo reuotione quadam exinde percipiat. ut sint peccatores ad divina promissiones. nisi hoc propter irreuerentiam impediatur. unde et **ij.** **Matth. ij.** dicitur vere virtus dei quedam est in loco. nam ipse qui habet in celis habitacionem visitator et ad iuros est loci illius. et inde est quod homini ante consecrationem emundantur et exorcizantur. ut exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione ecclesie que sanguinis effusione aut cuiuscumque semine pollute fuerint reconciliantur. quia per peccatorum commissum ibi apparet aliqua operatio inimici. propter quod etiam in eadem **dis.** legitur ecclesie arrianorum ubique in ueneritis catholicas ecclesias dominicis opibus et prebendis absque ulla mora consecrare. Unde et quidam probabiliter dicunt quod per ingressum ecclesie consecrate homo consequitur remissionem peccatorum venialium. sicut et per aspersionem aque benedictae. induentes quod in **ps.** dicitur benedixisti domine tuam terram. remissionem iniquitatum plebis tue. et ideo propter virtutem quam in consecratione acquirit ecclesia non iterum consecratur. unde in eadem **dis.** legitur ex concilio niceno. ecclesie semel consecratis non debet iterum consecrari adhiberi nisi aut ab igne exuste aut sanguinis effusione aut cuiuscumque semine pollute fuerint quia sicut in sacra a quali cumque sacerdote in nomine patris et filij et spiritus sancti semel baptizatus non debet iterum baptizari. ita nec locus deo dedicatus est iterum consecrandus. nisi propter causas quas nominauimus superius. si tamen fidei trinitatis reuerentiam qui consecrauerunt. alioquin qui sunt extra ecclesiam consecrare non possunt. sed sicut in eadem **dis.** legitur ecclesie vel altaria que ambigua sunt de consecratione consecrantur. Propter hoc etiam quod aliqui spirituales virtutes adipiscuntur per consecrationem in eadem **dis.** legitur ligna ecclesie dedicare non debent ad aliud opus iungi. nisi ad aliam ecclesiam vel ligni comburenda vel ad presbiterum in monasterio fratribus in opera laycorum non debent admitti. Et ibidem legitur altaria palle cathedra candelabrum et volumina si fuerint vetustate consupra incendio dentur. cineres quoque eorum in baptisterio inferantur. aut in pariete aut in fossis pauperum iaciatur ne introeuntium pedibus inquinentur. ¶ **Ad. iij.** dicitur quod quia consecratio altaris representat sanctitatem christi consecratio vero domus sanctitatem totius ecclesie ideo convenientius reuelatur cum sollempnitate ecclesie consecratur quam altaris propter quod in octo diebus sollempnitas dedicationis agitur ad significandam sanctam resurrectionem christi et ecclesie membrorum non est opus solius hominis consecratio ecclesie vel altaris cum habeat spiritalem virtutem. unde de **ps.** **dis.** eadem de sollempnitate ecclesie dedicationis per siglos annos sollempniter sunt celebranda quod autem octo diebus enenia sint celebranda. **ij. li. Re.** plebs dedicatioe reple respicit. ¶ **Ad. v. d.** quod sicut legitur de conse. **dis. j.** altaria si non sint lapidea crismatis unctio non consecrantur. Quod

Quidem competit significationi huius sacramenti-tum qz altare significat xpm. dicit aut. i. **L**oz. r. petra autem erat xps. tum enim quia corpus xpi in sepulchro lapideo fuerat conditum. competit etiam quo ad usum sacri. lapis enim r solidus e r de facili potest inueniri vbiqz qd non erat necessarium in veteri lege vbi fiebat in loco vno altare. qd autem mandatur altare fieri de terra vel de lapidibus n sectis fuit ad ydolatriam remouendam. **A**d. vi. ddm qz sicut in eadem dis. legitur. c. vasa quidam sacerdotes non aureis sed lignis calicibus utebantur. zepherinus autem papa patenis vitreas missas celebrari instituit. de inde vrbani omnia fecit argentea. postmodum autem statutum est vt calix domini cu3 patena siue ex auro siue ex argento fiat. vel saltem stanneus habeatur calix. De ere autem aur ex auricalco no fiat qz hoc vini virtute erugit nem parit. r vomituz prouocat. Nullus aut i vitreo seu ligneo calice celebrare presumat missam. quia lignuz potosum est r sanguis consecratus in eo remaneret. vitrum aut fragile est. r. posset fractiois periculum imminere. r eadem ratio est de lapide. r ideo propter reuerentia statutu est. vt ex predictis materijs calix fiat. **A**d. vii. ddm qz vbi potuit sine piculo fieri ecclesia instituit circa hoc sacramentu id qd xpi passioe expressius representat. non erat aut tantum periculuz circa corpus qd ponitur in calice sicut circa sanguinem qui continetur in calice. r ideo licet calix non fiat de petra corporale tamen fit de panno lineo. quo corpus xpi erat inuolutum. vnde in epla silue. pape in eadem dis. legitur. cosilio oim statutu ne sacrificium altaris aut in serico panno aut intincto quisqz celebrare presumat missam. sed i puro lineo ab epo consecrato sicut corpus xpi in sinode munda sepultu fuit. Competit etiam pannus lineus ppter munditiam sui ad significandam conscientie puritatem. et propter laborum multiplicitem quo talis panno preparatur ad significandam passionem xpi. **A**d. viii. ddm qz dispensatio sacramentoru pnter ad ministros ecclesie. sed consecratio eoz est ab ipso deo. r ideo ministri ecclesie no habent aliud statueri circa consecrationis formam. sed circa usum sacramenti r commodu celebrandi. et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita cu intentione consecrandi absq omnibus predictis scilicet domo altari calice r corporali consecratis r ceteris bmoi per ecclesiam institutis consecrat quide in rei veritate corpus xpi. peccat tamen grauiter. ritum celestie no obliuans.

Ad quartuz sic proceditur

Quid est qz icouenienter ordinent ea qz circa hoc sacm dicitur. hoc. n. sacm verbis xpi consecrat. vt Amb. dicit in li. de sacramentis. non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici qz verba xpi. **P**re. verba r facta xpi per euangelium innotescunt. sed quedam dicuntur circa consecrationem huius sacramenti que in euangelijs non ponuntur. non enim legitur in euangelio qz xps i institutione huius sacramenti oculos ad celum leuauerit. si enim nec in euangelijs legitur accipite r comedite. nec ponit oes cum in celebratione huius sacri dicatur eleuatis oculis i celum. r iterum accipite r comedite et hoc oes. g inconuenienter bmoi verba dicuntur in celebrande hui sacri. **P**re. omnia alia sacramenta ordinant ad salute oim fidelium. s3 in celebratione alioz sacramentoz no fit communis oratio p salute omnium fidelium viuoz et defunctorum. ergo inconuenienter fit in hoc sacramento mentio

Pre. baptisimus dicitur specialiter fidei sacramentu ea ergo que pertinent ad instructionez fidei magis debet circa baptisimu tradi qz circa hoc sacramentu sicut doctrina aplica r euangelica. **P**re. in omni sacramento exigitur deuotio fidelium. non ergo magis in hoc sacramento qz in alijs debet deuotio fidelium excitari p laudes diuinaz r per ad monitiones. puta cum dicitur sursum corda **P**re. minister huius sacramenti est sacerdos vt dicitur est. omnia ergo que in hoc sacramento dicuntur a sacerdote dici debent r no quedam a ministro et quedam a choro. **P**re. hoc sacramentum per ceterudine virtutis diuine operatur supflue. ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionem cu dicit qua oblationez r cetera. **P**re. sacrificium noue legis multo excellentius est qz sacrificium antiquozum patrum. inconuenienter ergo sacerdos petit qz hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium abel abrahe melchisedech. **P**re. corpus xpi sicut non incepit esse in hoc sacramento per loci mutationem vt supra dicitur est ita etiam nec desinit. inconuenienter g sacerdos petit iube hoc pferri per manus sancti angelitui in sublime altare tuum. **S**ed contra est quod dicitur de consecratio. dis. i. **J**acobus frater domini xpi carnem r basilius cesariensis episcopus ediderunt missae celebrationem. ex quozum auctoritate patet. conuenienter singula circa hoc dici **R**u. ddm qz quia in hoc sacramento totum miserium nostre salutis comprehenditur ideo pre ceteris sacramentis cum maiori solemnitate peragitur. Et quia scriptum est Ecclesia stitit. iij. custodi pedem tuum. ingrediens domum domini. r Ecclesiasti. xviiij. ante orationem prepara animam tuam. ideo ante celebrationem huius miserij. primo quidem premititur preparatio quedam ad digne agenda ea que sequuntur. Cuius preparationis prima pars est laus diuina. q fit in introitu misse. s3 illud ps. sacrificium laudis bonozificabit me. r illic iter quo ostendam illi salutare dei. r sumitur hoc vt pluries de psalterio vel saltem cu3 psalmo cantatur. quia vt **D**io. dicit. iij. c. ecclesiastici hier. in psalmis comprehenditur per modum laudis quicquid in sacra scriptura continetur. **S**ecunda pars continet commemorationem presentis miserie. dum misericordia petitur cum dicitur kyrieleyson. ter pro persona patris. et ter pro persona filij cum dicitur xpeleyson r ter pro persona spiritus sancti cum dicitur ter kyrieleyson. contra triplicem miseriam. ignorantie culpe r pene. vel ad significandum qz omnes persone sunt in se inuicem. **T**ertia autem pars commemorat celestem gloriam. ad quam tendimus per presentem miseriam dicendo gloria in excelsis deo. que cantatur in festis. in quibus commemoratur celestis gloria. intermittitur autem in officijs luctuosis que ad commemorationem miserie pertinent. **Q**uarta autem pars continet orationem quam sacerdos p populo facit. vt digni habeantur tantis miserijs. **S**ecundo aut premititur fidelis instructio populi. qz hoc sacramentuz e misteriu fidei vt sup habituz e. que quide instructio dispositiue quidem fit p doctrinam pphetaz r aploz. q in ecclesia legit per lectores r subdiaconos. **P**ost qua lectioem cantatur a choro graduale. qd significat spuale exultationez vel tractus i officijs luctuosis. q significat spualem gemitu. hoc. n. seq debet i populo ex pdicta doctrina. pfecte asit populi istructis per doctrina xpi in euangelio contentaz. q a sumis ministris. legit. s. a diaconis. r qz xpo credim? r a qz vine vitati s3 illud **J**o. viij. si vitate dico vob qre no

creditis mihi lecto euangelio symbolū fidei cantatur in q̄
 populus ostendit se per fidem doctrine xp̄i assentire. Ca
 ratur autem hoc symbolum in festis xp̄i et beate virginis
 et ap̄loꝝ. q̄ hanc fidem funda uerūt et alijs b̄mōi. Sic ḡ
 preparatio populo et instructio acceditur ad celebrationē
 misterij. qd̄ quidē et offertur ut sacrificiū et cōsecratur et
 sumitur. et in hoc primo quidē pagitur oblatio. secūdo
 x̄to consideratio materie oblate. tertio. perceptio eiusdē
 Circa oblationem uero duo aguntur. scilicet laus populi in cā
 tu offerentij. per qd̄ significat ut leticia offerentium. et ora
 tio sacerdotis qui petit ut oblatio populi sit deo accepta
 unde. i. palip. dixit dauid. ego in simplicitate cordis mei
 obtuli uniuersa hec. et populum iuum qui hic reprobū est
 uidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Et postea
 orat dicens domine deus custodi hanc uoluntatem. De
 inde circa cōsecrationem que supernaturali uirtute agit
 primo excitatur populus ad deuotionem in p̄fatione.
 unde et monentur sursum corda habere ad dominū. Et
 ita finita p̄fatione populus cum deuotione laudat di
 uinitatem xp̄i cum angelis dicens. sanctus sanctus sanc
 tus et humanitatem cum pueris dicens. Benedictus qui ve
 nit in nomine domini. Deinde sacerdos secrete cōmemo
 rat. primo quidē illos pro quibus hoc sacrificiū offertur.
 scilicet p̄ uniuersali ecclesia et p̄ hīs qui in sublimitate
 sunt constituti et sp̄aliter quosdā qui offerunt vel p̄ qui
 bus offert. Secūdo cōmemorat sanctos quorum patro
 nia implorat p̄ predictis cum dicimur et cōmunicantes et me
 morā uenerātes. Tertio petitionem concludit. cuz dicit
 hec oblatio pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit
 ad ipsaz cōsecrationem. In qua primo petit cōsecratio
 nis effectum cū dicit quā oblationē tu deus etc. Secun
 do cōsecrationem peragit per uerba saluatoris cū dicit
 qui p̄dicē q̄ pateretur. Tertio excusat p̄sumptionē p̄
 obedientiā ad mandatum xp̄i. cū dicit unde et memores
 Quarto petit hoc sacrificiū peractum esse deo acceptū. cū
 dicit sup̄ q̄ p̄icio. Quinto petit p̄ huius sacrificij et sacramē
 ti effectum. Primo quidem quā ad ipsos sumentes
 cum dicit supplices te rogamus. Secundo quantum ad
 mortuos qui iam sumere non possunt cuz dicit. memē
 to etiam domine. Tertio specialiter quantum ad ipsos
 sacerdotes offerentes cū dicit nobis quoq̄ peccatoribus.
 Deinde agitur de perceptione sacramēti. Et primo qui
 dem p̄paratur populus ad percipiendum. Primo qui
 dem per orationem cōmunem totius populi que est ora
 tio dominica in qua perimus panem nostrū q̄tidianū
 nobis dan et etiam priuaram quā specialiter sacerdos p̄
 populo offert. cum dicit. libera nos quesumus domine.
 Secundo preparatur populus per pacem que datur di
 cendo agnus dei. est enī hoc sacramētū unitatis et pacis
 ut supra dictum est. In missis autē defunctorum in quib
 bus hoc sacrificiū offertur nō pro pace presenti sed pro
 requie mortuoz pax intermittitur Deinde sequitur per
 ceptio sacramēti. primo percipiēte sacerdote. et postmo
 dum alijs dāte. quia ut Dio. dicit. iij. eccle. dicit. qui
 alijs diuina tradit. primo debet ipse p̄iceps esse. Ali
 mo autē tota missa celebratio in gratiarum actione termi
 natur populo exultate pro sumptione misterij qd̄ signifi
 cat cantus post cōmunionem. et sacerdote per orationem
 gratias offerente. sicut et ip̄s celebrata cū discipulis com
 munionem ym̄m dicit. ut dicitur Math. xxvi. Ad. i.
 et. o dōm q̄ cōsecratio solum in uerbis xp̄i conficitur
 alia x̄to necesse fuit addere ad preparationem populi su

mentis ut dicitur est. Ad. ij. dōm q̄ sicut dicitur Jobā.
 ultimo multa sunt a domino facta vel dicta que euange
 liste non scripserunt inter que fuit hoc qd̄ dominus ocu
 los leuauit in celum in cena. quod tamen ecclesia ex tradi
 tione ap̄loꝝ habuit. rationale enim uidet ut qui in susci
 ratione lazari ut habetur Job. xi. et in oratione quā p̄ dis
 cipulis fecit Job. xvij. oculos leuauit ad patrem in hui
 sacramēti institutione multo magis hoc fecerit. tan q̄ in
 te poriori. quod autē dicit manducate et nō comedite non
 differt quārum ad sensū. nec refert multum quod dicit
 p̄sertim cum uerba illa non sunt de forma. ut sup̄ dic
 tum est. Quod autē additur omnes intelligitur in uerbis
 euangelij licet non exprimat. quia ip̄e dixerat Job. vi
 nisi manducaueritis carnem filij hominis non habebi
 tis uitam in uobis. Ad. iij. dōm q̄ eucaristia est sacra
 mentum totius ecclesie unitatis. et ideo specialiter in hoc
 sacramento magis q̄ in alijs debet fieri mentio de omni
 bus. que pertinent ad salutem totius ecclesie. Ad. iij.
 dōm q̄ duplex est instructio Una que fit nouiter imbu
 endis scilicet cathecuminis et talis instructio fit circa bap
 tismum. Alia autē ē instructio qua instituitur fidelis pos
 pulus qui communicat huic misterio. et talis instructio
 fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac instructione nō
 repellitur cathecumini et infideles. unde dicitur de cō
 sacra. di. i. ep̄us nulluz prohibeat ecclesiam ingredi et au
 dire uerbum dei siue gentile siue hereticum siue iudeuz
 vsq̄ ad missam cathecuminoꝝ. in qua scilicet cōtine
 tur instructio fidei. Ad. v. dōm q̄ in hoc sacramento
 maior deuotio requiritur q̄ in alijs sacramētis. propter
 hoc qd̄ in hoc sacramento totus xp̄s cōtinetur. quia in hoc
 sacramento requiritur deuotio totius populi pro quo sa
 crificium offertur et non solum percipientium sacramētū
 sicut in alijs sacramētis. Et ideo sicut ap̄rianus dicit.
 sacerdos p̄fatione p̄missa parat fratrum mentes dicendo
 sursum corda. ut dum respondet populus habemus ad
 dominum admonetur nihil aliud cogitare se q̄ que di
 cuntur. Ad. vi. dōm q̄ in hoc sacramento sicut dictum
 est tāguntur ea que pertinent ad totam ecclesiam. et ideo
 quedam dicuntur a choro que pertinent ad populum quo
 rum quedam chorus totaliter prosequitur scilicet que to
 ti populo inspirantur. Quedam uero populus p̄sequit
 sacerdote inchoante. qui personam dei gerit. in signum
 qd̄ talia peruenerunt ad populum et reuelatione diuina
 sicut fides et gloria in excelsis. et ideo sacerdos inchoat sim
 bolum fidei et gloria in excelsis deo. Quedam uero dicit
 tur per ministros sicut doctrina noui et ueteris testamen
 ti. in signum quod per ministros a deo missa est hec doc
 trina populis nunciata. Quedam uero sacerdos solus p̄
 sequitur que scilicet ad proprium officium sacerdotis p̄
 tinent. ut scilicet dona et p̄ces offerat pro populo. sicut di
 citur ad Heb. v. In hīs tamē quedā dicē publice q̄. s. p̄
 tinēt et ad sacerdotē et ad populū. sic sūt orationes cōmu
 nes. qd̄ dō p̄tinēt ad solū sacerdotē sic oblatio et cōsecra
 tio. et iō q̄ circa hec sūt dicēda occulte a sacerdote dicuntur.
 In utrisq̄ tamē excitat actionē populi dicēdo dñs uobis
 cū et expectat assensū dicentiū amē. et iō in hīs que secre
 te dicunt publice p̄mittit dñs uobiscū. et subiūgit per oia
 secula seculoz. Aliter et aliq̄ sacerdos dicē i signū qd̄ circa
 xp̄i passionē discipuli nō nisi occulte xp̄m cōstrebant. Ad. vij.
 dōm qd̄ efficacia uerboꝝ sacramentaliū ip̄editi pot
 per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueni
 ens qd̄ a deo scilicet petamus id quod certissime scimus

ipsum facturuz. sicut xps Job. vii. peccat sua darificatio nem. non tamen ibi videtur sacerdos orare vt cōsecratiō impleatur sed vt nobis fiat fructuosa. vnde signanter dicit vt nobis corpus et sanguis fiat. et hoc signant verba que pximitur dicens. hanc oblationem facere digneris bene dicat. fm Aug. i. per quam benedicimur. i. per gratiam ascriptā. i. per quā in celo ascribimur. raram. i. per quam in viscerib? xpi censeamur. rationabilē. i. per quā a bestia li sensu exuamur. acceptabilē. i. vt qui nobis ipis displice mus per hanc acceptabiles eius vnico filio simus. Ad vii. dōm qd licet sacrificium ex seipso preferatur omnib? antiquis sacrificijs tamē sacrificia antiquoz fuerūt deo acceptissima ex eoz deuotione. petit qd sacerdos vt hoc sa crificium acceptetur a deo ex deuotione offerentiu. sicut illa accepta fuerunt deo. Ad. ix. dōm qd sacerdos non petit qd species sacramentales deferantur in celū. neq; corpus xpi verum. qd ibi esse non desinit. sed petit hoc p corpore mistico. qd scz in hoc sacramēto significatur. vt scz orationes et populi et sacerdotes angelus assistens di uinis misterijs deo representet. fm illud Apoc. vii. ascē dit fumus in censoz de oblationibus sanctorz de manu angeli. Sublime autē altare dei dicitur vel ipsa ecclesia triumphaō. in quam transferri perimus. vel ipse deus cu ius participationem perimus. De hoc autē altari dicitur Exo. xx. non ascendes ad altare meum per gradus id est in trinitate gradus non facies. Ciel per angeluz intelli gitur ipse xps. qui est magni cōsiliū angelus. qui corpus suū misticum deo patri coniungit. et ecclesie triumphanti. Et ppter hoc etiam missa nominatur. quia per angelum pre ces sacerdos ad deum mittit. sicut populus per sacerdo tem. vel quia xps hostia est nobis missa. vnde et in fine missę diaconus in festiuis diebus populum licentiat di cens. ite missa est scilicet hostia ad deum per angelum. vt scilicet sit deo accepta.

Ad quintuz sic proceditur

Videtur qd ea que in celebratione huius sacramēti agū tur non sunt puenientia. hoc enim sacramētū ad nouū testamētum pertinet. vt ex forma ipsius apparet in no uo autē testamēto non sunt obseruande cerimonie vete ris testamēti. ad quas pertinebat qd sacerdos et ministri lauabatur quando accedebant ad offerendum. legitur enim Exo. xxix. lauabunt aaron et filij eius manus suas ac pedes. quando ingressuri sunt ad altare. non est qd con ueniens qd sacerdos lauet manus inter missarum solen nia Item ibidem dominus mandauit qd sacerdos ado leret incensum suauē fragrans super altare. quod erat an te ppiarozium. quod etiam pertinebat ad ceremoniam veteris testamēti. inconuenienter ergo sacerdos in mis sa rburificatione vritur. Pre. ea que in sacramēto ecclesie aguntur non sunt iteranda inconuenienter. ergo sacerdos iterat cruce signationes sup hoc sacramētum Pre. Apo. dicit ad hebre. vii. sine vlla contradictione quod minus est a maiori benedicatur. sed xps qui est in hoc sacramēto. post consecrationē est multo maior sacer dote. inconuenienter. ergo sacerdos post consecrationē benedicit hoc sacramētū cruce signando. Pre. in sa cramentis ecclesie nihil debet fieri quod ridiculosum vi deatur. videtur autē ridiculosum gestulationes face re. ad quas pertinere videtur qd sacerdos qñq; brachia ex tendit. manus iungit. digitos implicat. et seipsum incur uat. ergo hec non debent fieri in hoc sacramēto. Pre.

ridiculosum etiam videtur qd sacerdos multotiens ad po pulū se vertit. multotiens etiam populū salutat. nō ergo debet hoc fieri in hoc sacramēto. Pre. Apo. i. Cor. i. pro inconuenienti habet qd xps sit diuisus. sed post con secrationem xpus est in hoc sacramēto. inconuenienter ergo hostia frangitur a sacerdote. Pre. ea que in hoc sacramēto aguntur passionem christi representat. sed in passione christi corpus fuit diuisum in locis quinq; vul nerum. ergo corpus xpi in quinq; partes frangi deberet magis q; in tres. Pre. corpus xpi totum in hoc sacra mēto seorsum consecratur a sanguine. inconuenienter q; vna pars eius sanguini admisceat. Pre. sicut corpus xpi proponitur in hoc sacramēto vt cibus ita sanguis vt potus. sed sumptioni corporis xpi non adiungitur in ce lebratione missę alius corporalis cibus. inconuenienter q; sacerdos post sumptionem sanguinis xpi vinū non con secratum sumit. Pre. veritas debet respondere figu re. sed de agno pascale qui fuit figura huius sacramēti mā datur qd non remaneret ex eo quicquid vsq; mane. in cō uenienter q; hostie cōsecrate referuantur et nō statim sur muntur. Pre. sacerdos pluraliter loquitur audienti bus puta cum dicit dominus vobiscuz et gratias agam? sed inconuenienter videt loqui pluraliter vni soli et mari me minoz. ergo inconueniens videtur qd sacerdos vno tm ministro presente celebret missam. ergo videtur qd in conuenienter aliqua aguntur in celebratione huius sacra mēti. Sed in contrarium est ecclesie consuetudo que errare non potest spiritu sancto instructa. Rñ. dōm qd sicut supra dictum est. in sacramēto aliquid dupliciter significatur. scilicet verbis et factis. ad hoc qd sit pfectior significatio. significatur autem in verbis in celebratione huius sacramēti quedā pertinentia ad passionē xpi ad que representatur in hoc sacramēto. vel etiam ad corp? misticum quod significatur. et quedā pertinentia ad vsū sacramēti que debent esse cum deuotione et reuerentia Et ideo in celebratione huius misterij quedam aguntur ad representandum passionem xpi. vel etiam dispositio nem corporis mistici. et quedam aguntur pertinentia ad deuotionem et reuerentiam vsus huius sacramēti. Ad. i. ergo dōm qd ablutio manuum fit in celebratione missę ppter reuerentiam sacramēti et hoc dupliciter. Pri mo. quidē quia aliqua p̄ciosa tractare nō cōsueuimus nisi manibus ablutis. vñ indecēs videtur qd ad tātū sacra mēti aliquis accedat manibus etiā corporaliter inquī natis. Secundo ppter significatiōem. qz vt dicit Dio. iij. c. eccle. bier. extremitatū ablutio significat emunda tiōem etiā a minimis peccatis. fm illud Job. xij. qui lo tus ē nō indiget nisi vt pedes lauet. Et talis emūdatio requirit ab eo qd accedit ad hoc sacm. qd etiā significat p cōfessionē que fit ante introitū missę. et hoc idem designa bat ablutio sacerdotū i veteri lege vt ibidez Dio. dicit. nec tamē ecclesia hoc cōseruat tāq; ceremoniale veteris le gis pceptū. s; qñ ab ecclesia institutū et qd dā fm se pueni ens. et iō nō eodē mō obseruat sic tūc. p̄termissit. n. pe dū ablutio et seruaf manūū ablutio qd pōt fieri magis in promptu. et qd sufficit ad significandā pfectā mūditiā. cū. n man? sit organū organoz. vt dī. iij. de aīa opa attribuū tur manib?. vñ et in ps. dī lauabo iter innocentes manus meas. Ad. ij. dō. qd rburificatiōe n̄ vrimur qñ ceremoniali pcepto. legis. s; sic ecclesie statuto. vnde nō eodē mō vrimur sicut in veteri lege erat statutum. Pertinet autē ad duo. P̄mo quidem ad reuerentiam huius sacramēti

ut scilicet per bonum odorem depellatur si quid corpora
liter pravi odoris in loco fuerit. quod posset puocare bono
rem. Secundo pertinet ad representandum effectum grane
quo sicut bono odore xps plenus fuit. secundum illud Gen. xvij
ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. et a xpo derivatur
ad fideles officio ministeriorum secundum illud. q. Coz. ij. odo
rem noticie sue spargit per nos in omni loco. et ideo vndiqz
ibunificato altari per quod xps designatur ibunificans oes
per ordinem. Ad. iij. vdm q sacerdos in celebratione
misse virtutem cruce signatione. ad exprimentam passionem
xpi que ad crucem est determinata. Est autem passio xpi
quibusdam quasi gradibus peracta. Nam primo fuit
xpi traditio. que facta est a iuda et a iudeis que signat tri
na cruce signatio. super illa verba bec dona bec munera
bec sancta. et c. Secundo fuit xpi venditio. est autem ven
ditus sacerdotibus scribis et phariseis ad quod significandum
fuit iterum terna cruce signatio super illa verba benedicta ascri
ptam rana. vel ad ostendendum precium venditionis. scilicet trigin
ta denarios. additur etiam et duplex signatio super illa ver
ba. ut nobis corpus et sanguis et ad designandam personam
inde venditoris. Tertio autem fuit signatio passionis xpi
facta in cena. ad quod designandum fuerit tertio due cruce. vna
in consecratione corporis. alia in consecratione sanguinis. vbi
vtrobiqz dicit benedixit. Quarto autem fuit ipsa passio xpi
vbi ad representandum quatuor plagas sunt quatuor duplex crucis
signatio super illa verba hostia pura hostia sancta hostia in
maculatam panem sanctum vite eterne et calicem salutis per
petue. Quinto representat extensio corporis xpi. et effusio san
guinis. et fluxus passionis. per trinam cruce signationem
que fit super illis verbis corpus et sanguine superius et bene
dictione et c. Sexto representat triplex oratio quam fecit in
cruce. vna per persecutores cum dixit pater ignosce illis. scilicet
per liberationem a morte. cum dixit deus deus meus ut quod de
reliqui illi me. tertia pertinet ad adeptorem glorie. cum dixit
pater in manus tuas commendo spiritum meum et ad hoc signa
tum fit trinam cruce signatio super illa verba sanctificas viu
ficas benedixis. et c. Septimo representat tres hore quibus
pependit in cruce. scilicet a sexta hora usque ad nonam. et ad hoc
significandum fit iterum trinam cruce signatio ad illa verba per
ipsum et cum ipso et in ipso. Octavo autem representat seipsum ante a
corpe per duas cruce subsequentes extra calicem factas.
Nono autem representatur resurrectio tertia die facta. per
tres cruce. que sunt ad illa verba par domini sit semper
vobiscum. Potest autem breuiter dici quod consecratio huius sac
ramenti et acceptio sacrificij et fructus ipsius procedit ex vir
tute crucis xpi. et ideo vbi dicitur fit mentio de aliquo huius
sacerdos cruce signatione virtutem. Ad. iij. vdm q sacer
dos post consecrationem non virtutem cruce signatione ad bene
dicendum et consecrandum. sed solum ad commemorandum virtutem
xpi et modum passionis xpi ut ex dictis patet. Ad. v. vdm
q ea que sacerdos in missa facit sunt ridiculose gestatio
nes. sunt enim ad aliquid representandum. Quod. n. sacerdos
brachia extendit post consecrationem significat extensionem
brachiorum xpi in cruce. Leuat etiam manus orando ad desig
nandum quod oratio eius pro populo dirigitur ad deum secundum illud
treno. iij. leuemus corda nostra cum manibus ad deum in celum
et Ezo. xvij. dicit quod cum leuaret moyses manus vicebat israel.
quod autem manus iterum iungit et inclinat se superpliciter et hu
militer orans designat humilitatem et obedientiam xpi ex qua
passus est. Digtos autem coniungit post consecrationem. scilicet pol
licem cum indice quibus corpus xpi consecratus tetigerat ut
si qua particula digitis adbeferat non dissipatur. quod pri

net ad reuerentiam sacramenti. Ad. vi. vdm q qui quies
se sacerdos venit ad populum. ad designandum quod dominus
die resurrectionis quinquies se manifestauit. ut supra di
ctum est in tractatu de resurrectione xpi. Salutar autem sep
ties populum. scilicet quicquid viciis quibus se habet ad populum. et bis quibus
se non vertit. scilicet ante passionem cum dicit dominus vobiscum
et cum dicit par domini sit semper vobiscum. ad designandam
sepius formam gratiam spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in fe
stis in prima salutatione dicit. par vobis. quod post resurre
ctionem dixit dominus. cuius personam precipue represen
tat episcopus. Ad. vij. vdm q fractio hostie tria signat. Pri
mo quidem ipsam diuisionem corporis xpi que facta est in
passione. Secundo distinctionem corporis iusticia secundum diuer
sos status. Tertio distributionem gratiarum precedentium et pas
sione xpi. ut Dio. dicit. iij. c. eccle. hier. vnde talis fractio
non inducit diuisionem xpi. Ad. viij. vdm q sicut scri
ptus papa dicit. et habet in decretis de con. dis. ij. trifor
me est corpus domini. pars oblata in calice missa corpus
domini quod iam resurrexit designat. scilicet ipsum christum
et beatam virginem vel si qui alij sancti cum corporibus
sunt in gloria. pars comesta ambulans adhuc super terram
quia scilicet viuentes in terra sacramento vniuntur. et pas
sionibus coteruntur sicut panis comestus coteritur den
tibus. Pars in altari usque ad finem misse remanens est
corpus xpi in sepulchro remanens usque in finem seculi. quod
corpora sanctorum in sepulchris erunt. quorum tamen anime
sunt vel in purgatorio vel in celo. hic tamen ritus non ser
uatur ut scilicet vna pars seruetur usque in finem misse. ma
net tamen eadem signatio partium. quam quidem metrica ex
presserunt dicentes. Hostia diuiditur in partes. tincta
beatos Plene sicca notat viuos. seruata sepultos. Qui
dam tamen dicunt quod pars in calice missa significat eos
qui viuunt in hoc mundo. pars autem extra seruata signi
ficat plene beatos quantum ad animam et corpus. pars au
tem comesta signat tertios. Ad. ix. vdm q per calicem
duo possunt signari. Uno modo ipsa passio que represen
tatur in hoc sacramento. et secundum hoc per partem in cali
ce missam signatur illi qui adhuc sunt participes passio
nis xpi. Alio modo potest significari fructus beata. que
etiam in hoc sacramento prefiguratur. et ideo illi quorum
corpora sunt in plena beatitudine signantur per partem
in calice missam. Et est notandum quod pars in calice missa
non debet populo dari in supplemento communionis. quia
panem intinctum non porrexit christus nisi iudei proditori
Ad. x. vdm q vinum ratione sue humiditatis est ab
lutiuum. et ideo sumitur post perceptionem huius sacra
menti ad abluendum os. quod pertinet ad reuerentiam
sacramenti. vnde extra de cele. mis. c. ex. pre. sacerdos vino
os perfundere debet. postquam totum percipit sacramentum
nisi cum eodem die missam aliam debuerit celebrare. ne
si forte vinum perfusionis acciperet. celebrationem aliam
impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos qui
bus corpus christi tetigerat. Ad. xi. vdm q veritas qua
tum ad aliquid debet respondere figure. quia scilicet non
debet pars hostie consecrari de qua sacerdos et minister
vel etiam populus communicat in crastinum referuari.
vnde ut habetur de consecratio. dis. ij. Clemens papa sta
tuit. tanta holocausta in altari offerantur quanta popu
lo sufficere debeant quod si remanserit in crastinum non
referuentur. sed cum timore et clericorum diligentia con
sumantur quia tamen hoc sacramentum quod die sumen
dum est non autem agnus paschalis quod die sumebatur.

ideo oportet alias hostias consecrari pro infirmis consecrari. vñ et eadē dñs legit p̄sbyter eucharistiā semp̄ habere paratam. vt quando quis infirmatus fuerit statim euz comunicet ne sine comunicōe moriā. ¶ Ad. iij. dñm q̄ in solemnī celebratione missę plures debent adesse vñde solter papa dicit. q̄ habetur de cō. dñs. i. hoc quoq̄ statutū est vt nullus p̄sbyteroz missarum solemnīa celebrare p̄sumat. nisi duobus p̄sbyteris sibiq̄ respōdentibus ipsi tertius habeatur. quia cū pluraliter ab eo dicit dñs vobiscū et illud in secretis orate pro me ap̄tissime cōuenit vt ipsi respondeatur salutationi. vñde et ad maiorē solemnitatē ibidem statutū legit vt ep̄s cū pluribus missarū solemnīa pagat In missis tamē p̄uatis sufficit vnū habere ministrum. qui gerit personā totius populi catholici. ex cuius persona sacerdoti pluraliter responder.

¶ Ad sextū sic proceditur

¶ Videtur q̄ non possit sufficienter occurrī defectibus que circa celebrationem huius sacramenti occurrunt statuta ecclesia obseruando. cōtingit enī q̄ q̄ sacerdos ante consecrationem vel post mortē vel alienat vel aliqua alia in imitate p̄peditur. ne factū sumere possit et missam p̄ficere. ergo videt q̄ nō possit impletū statutū ecclesie quo p̄cipit q̄ sacerdos consecrās suo sacrificio p̄municet. ¶ Pre. p̄tingit q̄ sacerdos ante consecrationē vel post recolit se aliquid p̄medisse. aut bibisse aut alicui p̄to mortali subiacere. vel etiā ex comunicatiōi cui p̄ius memoriā non habebat. necesse est q̄ ille qui in tali articulo est p̄sistens peccet mortaliter p̄ra statutū ecclesie. siue sumat siue non sumat. ¶ Pre. cōtingit q̄ in calice musca aut aranea aut aliqd animal venenosū cadit in calicē post consecrationem vel etiā cognoscat sacerdos calicē venenum esse immisissū ab aliquo maliuolo. causa occidendi ipsuz in q̄ casu si sumat videt peccare mortaliter se occidendo vñ deū tēpando. similiter si non sumat peccat cōtra statutū ecclesie faciēs. q̄ videt eē p̄plexus. et subiectus necessitati peccandi qd̄ est incōueniēs. ¶ Pre. cōtingit q̄ p̄negligentiā mini stri aut aqua nō ponit in calice. aut etiā nec vinum et hoc sacerdos aduertit q̄ etiā in hoc casu videt eē p̄plexus. siue sumat corpus sine sanguine q̄si imperfectū faciēs sacrificiū siue non sumens. nec corpus nec sanguinem. ¶ Pre. cōtingit q̄ sacerdos nō recolit se dixisse verba consecrationis. vel etiā alia que i consecratione huius sacramenti dicuntur. videt q̄ peccare i hoc casu. siue reteret verba sup̄ eandē materiā q̄ forte iam dixerat. siue vtat pane et vino nō consecratis. q̄si consecratis. ¶ Pre. cōtingit q̄ q̄ propter frigus q̄ sacerdoti dilabit hostia in calicē siue ante fractionē siue post. q̄ in hoc casu nō poterit sacerdos implete ritū ecclesie. vel de ipsa fractione vel etiā de hoc q̄ tertia pars mittat i calicē. ¶ Pre. cōtingit q̄ q̄ p̄negligentiā sacerdotis q̄ sanguis xp̄i effundit. vel etiā q̄ sacerdos sacramētū sumptuz vomit. vel q̄ etiā hostie consecrate tandiu reseruētur q̄ putrefiāt. vel etiā q̄ a muribus corrodātur. vel etiā qualitercūq̄ perdant. in quibus casibus nō videt posse huius sacramēto debita reuerentia exhiberi s̄m ecclesie statuta. nō videt ergo q̄ hīs defectibus seu piculis occurrī possit. saluis ecclesie statutis. ¶ Sed contra est qd̄ sicut deus sic ecclesia non p̄cipit aliqd̄ impossibile. ¶ Rñ. dñm q̄ piculis seu defectibus circa hoc factū euentibus dupliciter pōt occurrī. vno modo p̄ueniēdo ne. s̄ piculum accidat. alio modo subsequēdo. vt. s̄ id qd̄ accidit emendetur. vel adhibēdo remediū

vel saltē per penitentiā eius qui negligenter egit circa hoc sacramētū. ¶ Ad. i. q̄ dñm q̄ si sacerdos morte aut infirmitate graui occupatur ante consecrationē corpis et sanguinis domini nō optet vt paliū suppleat. Si vero post inceptam consecrationē hoc accidit puta consecrato corpore ante consecrationē sanguinis vel etiā consecrato vtroq̄ debet missę celebratio p̄ aliū expleri. vñde vt habet i decre. vij. q. i. nihil in tolerano concilio legit censuimus conuenire. vt a sacerdotibus missarum tempore sacra mysteria consecrentur. si egritudinis acciderit cuiuslibet euentus quo ceptum nequeat expleri mysterium sit liberū ep̄o vel p̄sbytero alterius consecrationē exequi incepti officij. non. n. aliud cōpetit ad supplementū iniuriis. s̄. mysterijs quā aut incipientis aut subsequēntis benedictione cōpleta sacerdotis. quia nec perfecta videri possit nisi p̄fecto ordine cōpleantur. cū enim oēs vnū sumus in xp̄o nihil cōtrariū diuersitas personarū format vbi efficaciam p̄speritatis vnitas fidei representat. Nec tamē q̄ vix languoris causa p̄sultur in p̄sumptiōis perniciem cōuertatur. nullus absq̄ parenti p̄uentu molestie minister vel sacerdos cū ceperit impleta officia p̄sumat omnino relinquere. si quis hoc temerarie p̄sūpserit excommunicationis sententiam sustinebit. ¶ Ad. ij. dñm q̄ vbi difficultas occurrat semper est accipiendū illud qd̄ habet minus de periculo. maxime aut periculosum circa hoc factū est qd̄ est contra p̄fectionem ipsius sacramēti. quia hoc ē imane sacrificiū. minus aut ē illud qd̄ pertinet ad qualitatem sumēntis. Et ideo si sacerdos post consecrationem inceptā recōrdetur aliquid comedisse vel bibisse nihilominus debet p̄ficere sacrificiū et sumere sacramētū. Similiter si recōrdetur se peccatū aliquod p̄misisse debet penitere cū possit cōfiteri et satisfaciendi. et sic etiā non indigne sed fructuose potest sumere sacramētum. Et eadem ratio est si se meminerit excommunicationi cuiusq̄ subiacere. debet enim assumere p̄positum absolutionem petendi. et sic p̄ inuisibilem pontificem iſm xp̄m absolutionem cōsequi quantum ad hunc actum. q̄ peragat diuina mysteria. Si vero ante consecrationem alicuius p̄dictorum sit meymor tuius reputaretur maxime in casu manducationis et excommunicationis q̄ missam inceptā deferret nisi graue scandalum timeretur. ¶ Ad. iij. dñm q̄ si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit aut etiā venenum deprehenderit esse immisissum debet effundi. et abluto calice denuo aliud vinum imponi ad consecrandū. Si vero aliquid horum post consecrationem acciderit debet animal caute capi. et diligenter lauari et comburi et abluto simul cum cineribus in sacrarium mitti. Si vero venenum ibi esse deprehenderit in missis nullo modo debet sumere. nec alij dare. ne calix vite vertat in mortē sed debet diligenter in aliquo fascio ad hoc apto cum reliquijs cōseruari. Et ne sacramētū maneat imperfectū debet vinū apponere in calice. et denuo resumere a consecratione sanguinis. et p̄ficere sacrificiū. ¶ Ad. iij. dñm q̄ si sacerdos ante consecrationem sanguinis et post consecrationem corporis aut vinum aut aquam percipiat nō esse in calice debet statim apponere et consecrare. Si vero post consecrationis verba hoc percipiat q̄ aqua desit debet nihilominus procedere quia appositio aque. vt sup̄ dictum est non est de necessitate sacramenti. Debet tamē puniri ille ex cuius negligentia hoc cōtingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato apponi. quia scilicet sequeretur. quod corruptio sacramenti pro aliqua

parte ut supra dictum est. Si vero percipiat post verba consecrationis quod vinum non fuit in calice positum si quidem hoc percipiat ante suspensionem corporis debet deposita aqua si ibi fuerit imponere vinum cum aqua et resumere a verbis consecrationis sanguinis. si vero hoc preperit post suspensionem corporis debet apponere aliam hostiam. iteque simul consecrandam cum sanguine. quod idem dicitur coquina si diceret sola verba consecrationis sanguinis non servaretur debitus ordo consecrandi. et sic dicitur in predicto. c. rboletani concilij perfecta non possunt videri sacrificia nisi perfectio ordine compleantur. si vero incipit a consecratione sanguinis et repeteret omnia verba consequentia non competere nisi si adesset hostia consecrata cum in verbis illis occurrat quedam dicenda et fienda non solum circa sanguinem. sed etiam circa corpus. Et debet sumere hostiam iteque consecratam et sanguinem. non obstante etiam si prius suspenderit aquam que erat in calice. quod preceptum dei de perfectione facti maioris est ponderis quam preceptum quod hoc factum a ieiunio sumat ut supra dictum est.

Ad. v. dicitur quod licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum que dicere debuit non debet ex hoc metu perturbari. non enim qui multa dicit recolat omnia que dixit nisi forte in dicendo aliquid apprehenderit sub ratione iam dicti sic enim aliquid efficaciter memoriale. vnde si aliquid attente cogitet aliquid quod dicit non tamen cogitat se dicere illud non multum recolat se postea dixisse. sic. n. si aliquid obiectum memorie. in quantum accipitur sub ratione preteriti sic dicitur in li. de memoria. Si tamen sacerdoti probabiliter constet se aliquid obmississe. si quidem non sunt de sacramenti necessitate non estimo quod propter hoc debeat resumere immutando ordinem sacrificij. sed debet ulterius procedere. si vero certificet se omisisse aliquid eorum que sunt de facti necessitate. s. formam consecrationis cum forma sit de facti necessitate sic et materia idem videtur faciendum quod dicitur in defectu materie ut. s. resumat a forma consecrationis. et cetera per ordinem revertentur. ne mutet ordinem sacrificij.

Ad. vi. dicitur quod fractio hostie consecrate et quod pars una mittat in calicem respicit corpus mysticum. sicut et admixtio aque signat populuz. et idem hoc premissio non facit imperfectionem facti. ut propter hoc sit necessesse aliquid reiterare circa celebrationem huius facti.

Ad. vii. dicitur quod sic legitur de co. dif. ij. ex terte. p. pape. si per negligentiam aliquid stillauerit de sanguine tabula que terre adhaeret lingua lambet et tabula radet. Si vero non fuerit tabula terra radat et igni comburet. et cinis intra altare codebit. et sacerdos. xl. dies peniteat. Si autem supra altare stillauerit calix forbeat minister stillas. et tribus diebus peniteat. Si supra linteamen altaris et ad aliud stilla pervenerit. iij. diebus peniteat. Si versus ad tertium. ix. diebus peniteat. Si versus ad quartum. xx. diebus peniteat. Et linteamina que stilla tetigerit tribus vicibus lauet minister. calice subposito. et aqua ablutiois sumat et iuxta altare recodaf. possit etiam sumi in potu a ministro. nisi propter abhominatorem dimitteret.

Quidam autem ulterius parte illa linteaminum incidunt et comburunt. et cinerem in altari vel sacratio reponunt. Sub die autem ibidem ex penitentiali bede prespiteri. Si quis per ebrietatem vel voracitatem euomerit eucharistiam. xl. diebus peniteat. episcopus autem. lxxx. si autem infirmitas causa euomerit. vij. diebus peniteat. Et eadem dicitur legitur ex concilio aurelianensi. qui non bene custodierit sacrificium et minus vel aliquid aial in ecclesia comederit. xl. dies peniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia aut pars eius ceciderit et non inuenta fuerit. xxx. dies peniteat. Et eadem penitentia videtur dignus sacerdos percipit negligentiam hostie consecrate putrefuit. Predictis autem diebus debet penitens ieiunare et a communione cessare. penitentia tamen conditionibus negotij et persone potest minui vel ad

di ad penitentiam predictam. hoc tamen observandum est. quod ubi dicitur quod spiritus integre inveniuntur sunt reuenter observande. vel etiam sumende quod manentibus spiritibus manet ibi corpus christi. ut supra dictum est. Ea vero in quibus inveniuntur comburenda sunt. si commode fieri potest cinere in sacratio recodito. sic de rasura tabule dicitur. Et tamen dicitur sit de sacramento eucharistie diuissimo. Sequitur nunc de sacramento penitentiae.

Questio. LXXXIII.

Consequenter Considera-

tionem de sacramento penitentiae. Circa quod primo considerandum est de penitentia. Secundo de effectu ipsius. Tertio de partibus eius. Quarto de suscipientibus hoc sacramentum. Quinto de potestate ministrorum. Sexto de solempni ritu huius sacramenti. Circa primum consideranda sunt duo. Primum de penitentia secundum quod est sacramentum. Secundo de penitentia secundum quod est virtus. Circa primum queritur decem. Primum utrum penitentia sit sacramentum. Secundo de propria materia eius. Tertio de forma ipsius. Quarto utrum impositio manus requiratur ad hoc sacramentum. Quinto utrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Sexto de ordine eius ad alia sacramenta. Septimo de institutione eius. Octavo de duracione ipsius. Nono de continuitate ipsius. Decimo utrum possit iterari.

Ad primum sic procedit

Videtur quod penitentia non sit sacramentum. Gregorius dicit et habetur in decretis. i. q. i. sacramenta sunt baptismus. crisma corpus et sanguis christi. que ob id sacramenta dicuntur quia sub tegumento corporalium rebus diuina virtus secretim operatur salutem. sed hoc non contingit in penitentia. quod non adhibentur alieque res corporales sub quibus diuina virtus operatur salutem. ergo penitentia non est sacramentum.

Pre. sacramenta ecclesie a ministris christi exhibentur secundum illud. i. cor. iij. sic nos existimet homo ut ministros christi et dispensatores ministeriorum dei. sed penitentia non exhibetur a ministris christi. sed interioribus a deo hominibus inspiratur secundum illud. ierem. xxxi. postquam conuersi sunt me egi penitentiam. ergo videtur quod penitentia non sit sacramentum.

Pre. in sacramentis de quibus supra diximus est aliquid quod est sacramentum tantum. aliquid quod est res et sacramentum. aliquid quod est res tantum. ut ex premissis patet. sed hoc non inuenitur in penitentia. ergo penitentia non est sacramentum.

Contra. est quod sicut baptismus adhibetur ad purificandum a peccato ita et penitentia. vnde et petrus dicit symoni. Act. viij. penitentiam age ab hac nequicia tua. sed baptismus est sacramentum ut supra dictum est. ergo pari ratione et penitentia.

R. dicitur quod sicut Gregorius dicit in. c. supra dicto factum est in aliqua celebratione cum res gesta ita sit. ut aliquid significative accipiamus quod sane accipiendum est. Manifestum est autem quod in penitentia ita res gesta sit. quod aliquid sanctum significatur tam ex parte peccatoris penitentis quam ex parte sacerdotis absoluentis. nam peccator penitens per ea que agit et dicit se penitensignat cor suum a peccato recessisse. similiter etiam sacerdos per ea que agit et dicit circa penitentem signat opus dei remittentis peccata. vnde de manifestum est quod penitentia que in ecclesia agitur est sacramentum.

Ad. i. ergo dicitur quod nomine corporalium rerum intelliguntur large etiam ipsi exterioribus actus sensibiles. que ita se habent in hoc sacro sicut aqua in baptismo vel crisma in confirmatione. Est autem attendendum quod in illis

sacramentis in quibus confertur excellens gratia que superabundat omnem facultatem humane actus adhibetur aliqua corporalis materia exterius. sicut in baptismo ubi fit plena remissio peccatorum et quantum ad culpam et quantum ad penas. in confirmatione ubi datur spiritus sanctus plenitudo in extrema unctio ubi confertur perfecta sanitas spiritualis que pervenit ex virtute christi quasi ex quadam extrinseco principio. ubi si quod actus humani sunt in talibus sacramentis non sunt de essentia materie sacramentorum sed dispositivae habent ad sacramenta. In illis autem sacramentis que habent effectum correspondentem humanis actibus ipsi actus humani sensibiles sunt loco materie. ut accidit in penitentia et matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus. que dam sunt res exterius adhibite sicut emplastrum et electuaria. quedam vero sunt actus sanandorum. puta exercitationes quedam. Ad. ij. dicitur quod in sacramentis que habent corporalem materiam oportet quod illa materia adhibeatur a ministro ecclesie qui gerit personam christi. in signum quod excellentia virtutis in sacramento operantis est a christo. In sacramento autem penitentie sicut dicitur sunt actus humani per materiam. qui proveniunt ex inspiratione interena. unde materia non adhibetur a ministro sed a deo interius operante sed complementum sacramenti exhibet minister. ubi penitentem absoluit. Ad. iij. dicitur quod etiam in penitentia est aliquid quod est sacramentum scilicet actus exercitatus exterius tam per peccatorem penitentem quam per sacerdotem absolventem. Res autem et sacramentum est penitentia interior peccatoris. Res autem ista et non sacramentum est remissio peccati. quorum primum totum simul sumptum est causa secundi primum autem et secundum sunt causa tertii.

Ad secundum sic procedit

videtur quod peccata non sint propria materia huius sacramenti. materia enim in aliis sacramentis per aliqua verba sanctificata et sanctificata effectum sacramenti operatur. peccata autem non possunt sanctificari eo quod contrariantur effectui sacramenti qui est gratia remittens peccata. ergo peccata non sunt propria materia huius sacramenti. Pre. Augu. dicit in li. de penitentia. nullus potest inchoare novam vitam nisi eum veteris vite peniteat. sed ad vite veritatem pertinet non solum peccata sed etiam penalitates presentis vite. non ergo peccata sunt propria materia penitentie Pre. peccatorum quoddam est originale. quoddam mortale quoddam veniale. sed penitentia sacramentum non ordinatur contra originale peccatum. quod tollitur per baptismum. neque etiam contra veniale quod tollitur per satisfactionem peccatorum et aqua benedictam et alia huiusmodi. sed peccata non sunt propria materia penitentie Sed contra est quod apostolus dicit. i. Cor. xij. non egerunt penitentiam super immundicia et fornicatione et impudicia quam gesserunt. Rn. dicitur quod duplex est materia. scilicet proxima et remota. sic statim proxima materia est metallum. remota vero aqua. dicitur etiam quod proxima materia huius sacramenti sunt actus penitentis. cuius materia sunt peccata de quibus dolet. et quod confitetur et pro quibus satisficit. unde relinquitur quod remota materia penitentie sunt peccata non attendenda. sed detestanda et destruenda. Ad. i. dicitur quod ratio illa procedit de proxima materia sacramenti. Ad. ij. dicitur quod verus et mortalis vita est obiectum penitentie. non ratione penitentis ratione culpe annexae. Ad. iij. dicitur quod penitentia quodammodo est de quolibet peccatorum genere. non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali est penitentia proprie et principaliter. proprie quidem quod proprie dicitur penite

re de his que nostra voluntate committimus. principaliter autem quia ad delectationem peccati mortalis hoc sacramentum est institutum. De peccatis autem venialibus est quedam penitentia proprie quantum sunt nostra voluntate facta. non tamen contra hoc principaliter est hoc sacramentum institutum. De peccato vero originali penitentia nec principaliter est. quia contra ipsum non ordinatur hoc sacramentum sed magis baptismus. nec etiam proprie quod peccatum originale non est nostra voluntate factum. nisi forte in quantum voluntas a deo reputatur nostra. In modum loquendi quo apostolus dicit ad Romanos. v. in quo omnes peccavimus. in quantum tamen accipitur penitentia large per quacuque detestatio rei preterite potest dici penitentia de peccato originali sic loquitur Augu. in libro de penitentia.

Ad tertium sic proceditur

videtur quod hec non sit forma huius sacramenti ego te absolvo. forme enim sacramentorum ex institutione christi et usus ecclesie habent. sed christus non legitur hanc formam instituisse. neque etiam in communi usu habetur. quin immo in quibusdam absolutio nibus que in ecclesia publice fiunt sicut in prima et completorio et in cena domini non videtur oratione indicativa ut dicitur ego vos absolvo. sed in oratione deprecativa ut cum dicitur miserere velis omnipotens deus vel absolutionem tribuas vobis omnipotens deus hec non est forma huius sacramenti ego te absolvo. Pre. leo papa dicit indulgentia dei nisi supplicationibus sacerdotum potest obtineri. loquitur autem de indulgentia dei que prestatur penitentibus que forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis. Pre. idem est absolvere a peccato quod peccata remittere. sed solus deus peccata remittit. que etiam solus iterius a peccato mundat ut Augu. dicit super Job. sed videtur quod solus deus a peccato absolvat. non ergo debet dicere sacerdos ego te absolvo. sic non dicit ego tibi peccata remitto. Pre. sic dominus dedit preteritis disciplinis absolventi a peccatis ita etiam dedit eis potestatem curandi infirmos ut dicitur Mat. x. et Luc. ix. sed sanando infirmos apostoli non videbantur huiusmodi. ego te sano sed sanet te dominus iesus christus. sed videtur quod sacerdotes habentes preteritis ab apostolis a christo traditam non debeant in hac forma verborum ego te absolvo. sed absolutionem tibi prebeat christus. Pre. quidam hac forma utentes sic eam exponunt ego te absolvo. id est absolvi ostendo. sed neque etiam et sacerdos potest facere nisi ei divinitus reuelet. ubi legitur Mat. xvi. antequam petro diceret quodcumque solueris super terram. etc. dicitur etiam beatus symon bariona. quod caro et sanguis non revelavit tibi. sed pater meus. que est in celis. sed videtur quod sacerdos cui non est facta revelatio presumpuose dicat ego te absolvo. etiam si exponat. id est absolvi ostendo. Sed dicitur quod sic dominus dixit Mat. vlt. euntes docete omnes gentes baptizantes eos ita dixit petro Mat. xvi. quodcumque solueris etc. sed sacerdos auctoritate illorum verborum christi fretus dicit ego te baptizo. sed eadem auctoritate dicere debet in hoc sacramento ego te absolvo. Rn. dicitur quod in qualibet rei perfectione attribuitur forme. dicitur etiam autem super hoc sacramentum perficitur per ea que sunt ex parte sacerdotis. ubi oportet quod per ea que sunt ex parte penitentis siue sunt verba siue facta sint quedam materia huius sacramenti. ea vero que sunt ex parte sacerdotis se habent per modum forme. cum ergo sacramenta nove legis efficiantur quod figurat. ut super dictum est. oportet quod forma sacramenti significet id quod in sacramento agitur proportionabiliter materie sacramenti. ubi forma sacramenti baptismi est ego te baptizo. et forma confirmationis. ego te coligno signo crucis et confirmo te crismate salutis. eo quod hec sacramenta perficiuntur in usu materie

in sacramēto aut eucharistie qd consistit in ipa cōsecratōe
 exprimit veritas cōsecrationis cum dicit hoc ē corp⁹ me
 um. Hoc aut sacramētum scz penitentie nō consistit in con
 secratōe alicuius materie sacrificatē. s; magis in remōde
 cuiusdā materie scz peccati. p̄ ut peccata dicit esse materia
 penitētie. vt ex supra dicit patz. talis aut remōd signi
 ficatur a sacerdote cum dicit ego te absoluo. nam peccata
 sunt quedā vincula s̄m illud Prouer. v. iniquitates sue
 capiūt impiū et funibus peccatorū suoz quis cōstringitur
 vnde patz qd hec ē cōueniēntissima forma hui⁹ sacramēti
 ego te absoluo. Ad. j. g. dō. qd illa forma sumit ex ipis
 verbis xpi quib⁹ petro dixit qd cūq; solueris sup terrā rē
 r tali forma vñ ecclia in sacramēntali absolutōne hōi
 aut absolutōnes in publico face nō sunt sacramēntales s; sūt
 orōnes quedā ordinate ad remissionē venialiū peccoz
 vnde in sacramēntali absolutōe nō sufficeret dicere mise
 reatur tui omnipotens deus. vel ablutōne r remissionēz
 tribuat tibi deus. quia p̄ hec verba sacerdos absolutōne
 nō signat fieri. sed perit vt fiat. Permittit it̄ in sacramē
 tali absolutōne talis oratio ne impediat effectus sacramē
 ti ex pte penitētie. cui⁹ actus materialiter se habēt i hoc
 sacramento. nō aut in baptismo vel confirmatione. Ad
 ij. dōm qd verbum leonis pape intelligēdū est quantum
 ad dēpātōnem que p̄mittitur absolutōni. non aut remō
 uet quin sacerdos absoluat. Ad. iij. dōm qd solus deus
 p̄ auctoritatē a peccato absoluit. r peccata remittit. sacer
 dotes aut vtrūq; faciūt p̄ misericordiam. in quantum scz verba
 sacerdotis in hoc sacramēto instrumentaliiter opant. sicut
 r in alijs sacramētis. nā virtus diuina ē q̄ interius opaf
 in omnib⁹ sacramēntalib⁹ signis. siue sint res. siue sint ver
 ba sicut ex sup dicit patet vnde et dominus vtrūq; ex
 pressit. nam Matt. xv. dixit petro. qd cūq; solueris sup ter
 ram rē. et Jo. xx. discipulis dicit quoz remiseritis pecca
 ra remittūt eis. Ideo nō sacerdos potius dicit ego te ab
 soluo q̄ ego tibi peccata remitto. quia hoc magis cōgruit
 verbis que dominus dicit virtutem clauū ostendens per
 quas sacerdotes absoluit. Quia nō sacerdos sicut mifer
 absoluit pueniēter apponit aliquid quod p̄teat ad p̄mā
 auctoritatē dei. vt scz dicatur ego te absoluo i nomine. p.
 r. f. r. s. vel per virtutē passionis xpi. vel auctoritatē di
 sicut Dyo. dicit. iij. cte Hier. quia tū hoc non dētermini
 natum est ex verbis sicut in baptismo talis appositō relin
 quitur arbitrio sacerdotis. Ad. iij. dōm qd apostolis
 non est data potās vt ipi sanarent infirmos. s; vt ad eoz
 cranonem infirmi sanarent. Est aut eis collata potestas
 opandi instrumentaliiter siue miferaliiter in sacramētis
 et ideo magis possunt in formis sacramēntalib⁹ exprimerē
 actum suū q̄ in sanationibus infirmitatū. In quibus tū
 non semper vtebantur mō dēpēcariuo sed quādōq; etiā
 modo indicatio r impatiuo. sicut Act. iij. legit qd petrus
 claudo dixit qd habeo tibi do. in nomine ihu xpi surge r
 ambula. Ad. v. dōm qd ista expositio ego te absoluo. i.
 absolutū ostendo quātū ad ali qd quidē vera ē nō tū p̄fe
 rta. sacramēta. n. noue legis nō solū signant sed faciūt qd
 signant. vnde sicut sacerdos baptizando aliquem ostēn
 dit hominem interius absolutum per verba et facta. non
 solum significatiue sed etiam effectiue ita etiam cum dic
 ego te absoluo ostendit hominem absolutū nō solū signi
 ficatiue sed etiam effectiue. nec tamē loquitur quasi de
 re incerta. quia sicut alia sacramenta noue legis habent
 de se certum effectū ex virtute passionis xpi licet possit i
 pediri ex parte recipientis ita etiā ē in hoc sacramēto. vñ

Aug⁹. dicit in li. de adulterinis cōiugijs. nō est turpis nec
 difficilis post parata r purgata adulteria recē aliano cō
 iugij vbi per clauē regni celoz nō dubitat fieri remis
 sio peccatorum. vnde nec sacerdos indiget speciali reue
 larione sibi facta. sed sufficit generalis reuelatio fidei. per
 quā remittunt peccata. vñ reuelatio fidei dicit petro sac
 ra fuisse. esset autē perfectio: expositio ego te absoluo id ē
 sacramentum absolutōnis tibi impendo.

Ad quartum sic pceditur

Vide qd impositio manū sacerdotis requirit ad hoc sa
 cramentū dicit enī Matt. xvi. sup egros manus impos
 nēt r bene habebūt. egrī aut sūt spiritualiter peccatores.
 qui recipiunt bonam habitudinē p̄ hoc sacramētū. ergo
 in hoc sacramēto ē manus impositio faciēda. Pre.
 in hoc sacramēto penitētie recuperat homo spiritū sanctū
 am sūz. vñ ex p̄sona penitētis dicit in p̄a. redde mihi les
 ticiam salutaris tui. r spiritu principali cōfirma me. sed
 spiritus sanctus datur per impositionē manū. legit. n.
 Act. viij. qd Apli iponebant manus sup illos r accipie
 bant spiritum sanctū. r Matt. xix. dicitur qd oblatis sunt
 domino puuli. vt eis manus imponeret. ḡ in hoc sacra
 mento ē man⁹ impositio faciēda. Pre verba sacer
 dotis in hoc sacramento non sunt maioris efficacitē q̄ in
 alijs sacramētis. nō aut sufficiūt verba ministri nisi ali
 quē actus exerceat sicut i baptismo sil cū hoc qd sacerdos
 dicit ego baptiso te requiritur corporalis ablutio. ḡ etiā
 tū hoc qd dicit sacerdos ego te absoluo oportet qd ali quez
 actū exerceat circa penitentem. imponēdo ei manus. Sed
 cōtra ē qd dñs petro dicit qd cūq; solueris sup terrā
 rē nullam mētione de man⁹ impositionē faciēs. nec etiā
 cū omnibus apli sil dixit. quoz remiseritis peccata rē. n̄
 ergo ad hoc sacramētū requirit manus impositio. Rñ.
 dōm qd manū impositio in sacramētis ecclie fit ad de
 signandum aliquē copiosū gratie effectus quo illi quib⁹
 manus iponitur qdāmmō cōtinuat per quādā similitu
 dinem in ministris i quib⁹ copia esse debet. r iō manus
 impositio fit in sacramento cōfirmationis i quo confer
 ritur plenitudo spiritus sancti. r i sacramento ordinis i quo cō
 fert quedā excellētia potestatis i diuinis miferijs. vñ
 r. q. ad Lbi. i. dicitur resuscites gratiā dei que ē in te p
 impositionem manuum meaz sacramētū aut penitētie nō
 ordinat ad consequēdū aliquā excellētia ḡe. sed ad re
 missionē peccatorū. r ideo ad hoc sacramētū nō requiritur
 impositio. sic nec ad baptismum. in quo tū fit plenior re
 missio peccatorū. Ad. i. g. dōm qd illa manus impositio
 non est sacramēntalis. sed ordinatur ad miracula fa
 ciēda vt scilicet per cōtractū manus hominis sanctifica
 ti etiā corporalis infirmitas tollat. sicut legit de dño Mar.
 vi. qd infirmos impositis manibus curauit. r Matt. viij
 legitur qd leprosum per cōtractū mundauit. Ad. ij.
 dōm qd nō quelibet acceptio spiritus sancti requirit man⁹
 impositionem. quia etiā in baptismo accipit homo spi
 ritū sanctū nec tamē fit tibi manus impositio. sed acceptio
 spiritus sancti cū plenitudine requirit manus impositionē.
 Ad. iij. dōm qd in sacramētis que p̄ficiūt i vsu
 materie minister habet aliquē corporalem actū exerce
 re circa eum qui suscepit sacramētū sicut in baptismo r in
 confirmatione r extrema unctione. sed hoc sacramētū nō
 consistit in vsu alicuius materie exterius apposite. s; loco
 materie se habent ea que sunt ex pte penitētie. vnde sicut
 in eucharistia sacerdos sola platiōe verboz sup materiā

pficit sacramentū ita etiā sola verba sacerdotis absolu-
tis sup penitentiē pficiunt absolutionis sacramentū. z si
aliquis actus corporalis esset. ex pre sacerdotis. nō minus
com peteret cruce lignatio que adhibet in eucharistia quā
manus impositio. in signum qd p sanguinē crucis xpi re-
mittuntur peccata. z nō est de sacramenti necessitate.
sicut nec de necessitate eucharistie.

Ad quintū sic proceditur

Uidet qd hoc sacramentum non sit de necessitate salutis.
quia sup illud ps. qui seminat in lacrymis dicit glo. nō
esse tristis si assit tibi bona voluntas. vñ metitur par. sed
tristitia est de ratione penitentiē fm illud. q. loz. vij. que
fm deum est tristitia. penitentiā in salutem operatur. et
go bona voluntas sine penitentiā sufficit ad salutem.

De. Prouer. x. dicitur vniuersa delicta operit charitas.
z infra. xv. per misericordiam z fidem purgantur peccata.
ergo habendo charitatem z fidem z misericordiam potest
quisqz salutem consequi etiam sine penitentiē sacramen-
to.

De. sacramenta ecclesie in initio habent ab initi-
tione christi. sed sicut legitur Job. vij. christus mulierē
adulteram absoluit absqz penitentiā. ergo videtur qd peni-
tentiā non sit de salutis necessitate. Sed contra est qd
dominus dicit Lu. vij. si penitentiā non egeritis om-
nes simul peribitis.

Ad. dicendum qd aiquid est ne-
cessarium ad salutem dupliciter. vno modo absolute. alio
modo ex suppositione. absolute quidem necessarium est
illud sine quo nullus salutem consequi potest. sicut grana
christi z sacramentum baptismi. per quod aliquis in chri-
sto renascitur. ex suppositione autem est necessarium sacra-
mentum penitentiē. quod quidem non necessarium est. oī-
bus. sed peccato subiacentibz. dicitur enī. ij. palp. viti. et
ru dñe iustoz. non posuisti penitentiā iustis abraaz ysaac
z iacob his qui tibi non peccauerūt. peccatū aut cum cōsu-
matum fuerit generat mortem vt dicitur iac. i. z ideo ne-
cessarium est ad salutem peccatoris qd peccatū remoueat
ab eo. quod quidem fieri nō pot. sine penitentiē sacramen-
to. in quo opatur virtus passionis xpi per absolutionez sa-
cerdotis simul cum ope penitentiē. qui cooperatur gratie ad
destructionem peccati. sicut dicit Aug. super iobannem.

qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. vñ p z sa-
cramentū penitentiē est necessarium ad salutem post pec-
catū. sicut medicatio corporalis. postqz hō in morbu peri-
culosum inciderit.

Ad. i. ergo vdm qd glo. illa videt eē
intelligenda de eo cui adest bona voluntas sine interpola-
tione que fit per peccatū. tales autem non habent tristitie
causam. sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum.
non pot restitui sine tristitia. qua quis dolet de peccato pre-
tito. quod pertinet ad pñiam.

Ad. ij. vdz qd ex quo ali-
quis peccatū incurrit. charitas z fides z misericordia nō
liberāt hōem a peccato sine penitentiā. requirit enī chari-
tas qd homo doleat de offensa in amicum cōmissa. z qd hō
amico reconciliari studeat. requirit etiam ipa fides vt p
virtutem christi passionis que in sacramentis ecclesie ope-
ratur querat iustificari a peccatis. requirit etiam ipa mise-
ricordia ordinata. vt homo subueniat penitendo sue mise-
ricordiā per peccatum incurrit. fm illud Prouer. xij. mi-
seros facit populos peccatum. vnde z ecclesiastici. xxx. dicitur
miserere aie tue placens deo.

Ad. iij. dicendum qd
ad potestatem excellentie quā solus christus habuit vt lu-
pra dictum est pñuit qd christus effectum sacramenti pe-
nitentiē qui est remissio peccatorum prulit mulieri adul-

tere sine penitentiē sacramento licet non sine interiori pe-
nitentiā. quā ipse in ea per gratiam est opatus.

Ad sextum sic proceditur

Uidet qd penitentiā non sit secunda tabula post nau-
fragium quia super illud Esa. iij. peccatum suum sicut so-
doma predicauerunt glo. dicit. secūda tabula post nau-
fragium est peccata abscondere. sed penitentiā non abscon-
dit peccata sed magis ea reuelat. qd penitentiā nō est secū-
da tabula.

De. fundamentum in edificio non tenet se-
cundum locum sed primum. penitentiā autem in spūali
edificio est fundamentum fm illud ad Heb. vi. nō rurūz
iacientes fundamentum penitentiē ab operibus mortuis
vide z procedit ipm baptismum fm illud Actu. ij. peni-
tentiā agite. z baptizetur vnusqz vestrum. ergo penitentiā
non debet dici secūda tabula.

De. omnia sacra-
menta sunt quedam tabule id est remedia contra peccatū
sed penitentiā non tenet secundum locum inter sacra-
ta. sed magis quartum vt ex supra dictis patet. ergo peni-
tentiā non debet dici secūda tabula post naufragium.

Sed contra est qd hierony. dicit qd secūda tabula post
naufragium est penitentiā. Ad. dicendum qd illud qd
est per se naturaliter prius est eo quod est per accidens. si-
cut z substantia prius est accidente. sacramenta aut quedā
ordinantur ad salutem hominis. sicut baptismus qui est
spiritualis generatio. z confirmatio que est spirituale au-
gmentum. z eucharistia que est spirituale nutrimentum
penitentiā autem ordinatur ad salutem hominis quasi p
accidens. supposito quodam scilicet ex suppositione pecca-
ti. nisi enim homo peccaret actualiter penitentiā non in-
digeret. indigeret tamen baptismō z confirmatione z eu-
charistia. sicut z in vita corporali non indigeret homo me-
dicatione nisi infirmaretur. indigeret autem homo p se
ad vitam generatione z augmento z nutrimento. z ideo
penitentiā secundū locum tenet respectu status integri-
tatis. qui confertur z conseruatur per sacramenta predi-
cta. vnde me baptonice dicitur secūda tabula post nau-
fragium. nam primum remedium mare transeunibus
est vt conseruentur in navi integra scdm aut remediūz
est post nauim fractaz vt aliquis tabule adhxreat. ita etiā
primum remedium in mari huius vite est. qd homo inte-
gritatem seruet. scdm autem remedium est si per peccatū
integritatem perdidit qd per penitentiā redeat.

Ad. i. ergo vdm qd abscondere peccata contingit dupliciter.
Vno modo dum ipa peccata sunt. est autem prius pec-
care publice qd occulte. tum quia peccator publicus. vide-
tur ex contemptu maior peccare tum quia etiam peccat
cum scandalo aliorum. z ideo est quoddam remedium in
peccatis qd aliquis in occultis peccet. z fm hoc glo. dicit
qd secūda tabula post naufragium est peccata abscondere
non qd per hoc tollatur peccatum sicut per penitentiā.
sed quia hoc peccatum fit minus. Alio mō aliquis absco-
dit pctm prius factū p negligentia confessionis. z hoc cō-
trariat pñie. z sic abscondere peccata non est secūda tabula
sed magis contrariū tabule. dicitur enī Prouer. xxvij.
qui abscondit scelera sua nō diriget.

Ad. ij. vdz qd pñia
non pot dici fundamentū spūalis edificij simplr. id est in
prima edificatione. sed est fundamentū in secūda reedifica-
tione. que fit post peccati destructionem. nā primo redeū-
tibus ad deum occurrit pñia. apls tñ ibi loquit de funda-
mento spūalis doctrine. pñia aut que baptismūz precedit
non est pñie sacramentū.

Ad. iij. vdz qd tria pcedentia
non est pñie sacramentū.

sacramenta pertinent ad nam integram id est ad status integritatis respectu cuius. penitencia dicitur secunda tabula

Ad septimum sic proceditur

Uideretur quod hoc sacramentum non fuerit convenienter institutum in noua lege. ea enim que sunt de iure naturali non indigent institutione. sed penitere de malis que quis gessit. est de iure naturali. non enim aliquis potest bonum diligere quin de contrario doleat. ergo non est penitentia convenienter instituta in noua lege.

¶ Pre. quod fuit in veteri lege. non fuit instituendum. sed etiam in veteri lege fuit penitencia. unde et dominus conqueritur. hier. viij. dicens nullus est qui agat penitentiam super peccato suo. dicens quid feci. ergo penitencia non debet institui in noua lege

¶ Pre. penitencia consequenter se habet ad baptismum cum sit secunda tabula ut supra dictum est. sed penitencia videtur a domino instituta ante baptismum. nam in principio predicationis sue legitur dominus dixisse Matib. iij. penitentiam agite. appropinquabit regnum celorum ergo hoc sacramentum non fuit convenienter institutum in noua lege.

¶ Pre. sacramenta noue legis institutione habent a christo. ex cuius virtute operantur sicut sepe dictum est. sed christus non videtur instituisse hoc sacramentum. cum non sit usus eo sicut alijs sacramentis que ipse instituit. ergo hoc sacramentum non fuit convenienter institutum in noua lege.

¶ Sed contra est quod dominus dicit Lu. vlti. oportebat christum pati et resurgere a mortuis die tertia. et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. **¶** Rñ. dicitur quod sicut dictum est in hoc sacramento actus penitentie se habet ut materia. id autem quod est ex parte sacerdotis qui operatur ut minister christi se habet ut formale et completiuum sacramenti. materia vero etiam in alijs sacramentis preexistit a natura ut aqua vel ab aliqua arte ut panis. sed quod talis materia ad sacramentum sumatur indiget institutione hoc determinate. sed forma sacramenti et virtus ipsius. naturaliter est ex institutione christi. ex cuius passione procedit virtus sacramentorum. sic ergo materia preexistit a natura. ex naturali enim positione homo mouetur ad penitentiam de malis que fecit. sed quod hoc vel illo modo penitentiam agat est ex institutione diuina. unde et dominus in principio predicationis sue indicit hominibus ut non solum peniterent sed etiam penitentiam agerent significanter determinatos modos actuum. qui requiruntur ad hoc sacramentum. sed id quod pertinet ad officium ministrorum determinauit Matib. xvi. vbi dicit petro. tibi dabo claves regni celorum. Efficaciam autem huius sacramenti et originem virtutis eius manifestauit post resurrectionem Lu. vlti. vbi dicit quod oportebat predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes premissio de passione et resurrectione. virtute enim nominis iesu christi patiens et resurgens. hoc sacramentum efficaciam habet ad remissionem peccatorum. Et sic patet convenienter hoc sacramentum in noua lege fuisse institutum

¶ Ad. i. ergo dominus quod de iure naturali est quod aliquis peniteat de malis que fecit. quantum ad hoc quod doleat se fecisse et doloris remedium querat per aliquem modum. et etiam aliqua signa doloris ostendat. sicut minuit fecerunt ut legitur ione. iij. in quibus tamen aliquid fuit adiunctum nature que ceperant ex predicatione ione. ut scilicet hoc agerent sub specie venie consequente a deo. secundum quod legitur ibi quod sicut si conuertatur et ignorat deus. et reuertatur a furore

ire sue et non peribimus. sed sicut alia que non sunt de iure naturali. determinationem acciperit ex legis diuine institutione ut in secunda parte dictum est ita etiam penitencia. **¶** Ad. ij. dicendum quod ea que sunt iuris naturalis diuersimode determinationem accipiunt in veteri et noua lege. secundum quod congruit imperfectioni veteris legis et perfectioni noue legis. unde et penitencia in veteri lege aliam determinationem habuit quantum ad dolorem vel eum magis in corde quam in exterioribus signis. sicut illud iob. l. iij. sandite corda vestra et non vestimenta vestra. quantum autem ad remedium doloris querendum. ut aliquo modo ministris dei peccata sua confiterentur. ad minus in generali. unde dominus leuis. v. dicit anima que peccauerit per ignorantiam offeret animum immaculatum de gregibus. sacerdoti iuxta mensuram estimationem peccati. qui orabit pro eo quod nesciens fecerit. et dimittetur ei. in hoc enim ipso quod oblationem faciebat aliquis pro peccato suo quodammodo peccatum suum sacerdoti confitebatur. et sicut hoc dicitur Prover. xvij. qui abscondit scelera sua non dirigitur. qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. nondum autem erat instituta potestas clauium que a passione christi diuatur per consequens nondum erat institutum quod aliquis doleat de peccato cum proposito subijendi se per confessionem et satisfactionem clauibus ecclesie. sub specie venie consequente. virtute passionis christi.

¶ Ad. iij. dicitur quod si quis recte consideret ea que dominus dixit de baptismo necessitate. Joban. iij. tempore precesserunt ea que dixit Matib. iij. de penitentie necessitate. nam illud quod dixit nicodemus de baptismo. fuit ante incarcerationem iob. de quo postea subditur quod baptisabar. illud vero quod de penitencia dixit Matib. iij. fuit post incarcerationem Job. Si enim prius ad penitentiam duxisset quam ad baptismum hoc ideo esset quia ante baptismum etiam requiritur quedam penitencia. sicut et petrus dixit actum. iij. penitentiam agite et baptizetur vnusquisque vestrum.

¶ Ad. iij. dicitur quod christus non est baptisatus nisi in iordanis. sed est baptisatus in iordanis. ut supra dictum est. sed nec actu vel in suo ministerio. quia ipse non baptisabat communiter sed discipuli eius ut dicitur ioban. iij. quibus credendum videtur quod discipulos baptisauerit. ut Augustinus dicit ad celestianum. Cuius autem huius sacramenti ab eo instituti. non modo ei competebar. neque quantum ad hoc quod ipse peniteret. in quo peccatum non fuit. neque quantum ad hoc quod hoc sacramentum alijs preberet. quia ad ostendendum misericordiam et virtutem suam. effectum huius sacramenti sicut et sacramento prebebar. ut supra dictum est. Sacramentum autem eucharistie et ipse sumpsit et alijs dedit. cum ad commendandam excellentiam huius sacramenti. cum quia hoc sacramentum est memoriale sue passionis. in quantum christus est sacerdos et hostia.

Ad octauum sic proceditur

Uideretur quod penitencia non debeat durare usque ad finem vite. penitencia enim ordinatur ad deletionem peccati. sed penitens statim consequitur remissionem peccatorum sicut illud ezech. xviij. si penitentiam egerit impius ab omnibus peccatis suis que operatus est vita viuet. et non morietur. ergo non oportet alterius penitentiam pretendi.

¶ Pre. agere penitentiam pertinet ad statum incipientium. sed homo de hoc statu debet procedere ad statum proficientium. et ultenus ad statum perfectum. ergo non

debet homo penitentiam agere usque ad finem vite. **P**re. sicut in alijs sacramentis homo debet conservare statuta ecclesie ita et in hoc sacramento. sed fin canones determinata sunt tempora penitendi. ut scilicet ille qui hoc peccatum vel illud commiserit. tot annis peniteat. ergo videtur quod non sit penitentia extendenda usque ad finem vite. **C**ontra est quod Aug. dicit in libro de penitentia quid restat nobis nisi dolere in vita ubi enim dolor finitur deficit penitentia. si ergo penitentia finitur quid reliquitur de vita? **R**es. dicendum quod duplex est penitentia scilicet interior et exterior. Interior quidem penitentia est qua quis dolet de peccato commisso. et talis penitentia debet durare usque ad finem vite. semper enim debet homini displicere quod peccavit. si enim ei placeret peccasse iam ex hoc ipso peccatum incurreret. et fructus venie perderet. displicentia autem dolorem causat in eo qui est susceptivus doloris. qualis est homo in hac vita. post hanc autem vitam sancti non sunt susceptivi doloris unde displicebunt eis peccata preterita sine omni tristitia. sicut illud **Eccl. ix. obliuioni tradite sunt angustie prioris. Penitentia vero exterior est qua quis exteriora signa doloris ostendit et verboreus confitetur peccata sua sacerdoti absolventi. ut iuxta eius arbitrium satisfaciatur. et talis penitentia non oportet quod duret usque ad finem vite. sed usque ad determinatum tempus sicut mensuram peccati. **A**d. i. ergo dicendum quod vera penitentia non solum remouet peccata preterita. sed etiam preseruat eum a futuris. Quis ergo homo in primo instanti vere penitentie remissionem consequatur preteritorum peccatorum. oportet tamen in homine perseverare penitentia ne iterum incidat in peccatum. **A**d. ii. dicendum quod agere penitentiam interiore simul et exteriori. pertinet ad statum incipientium. scilicet qui redeunt de nouo a peccato. sed penitentia interior habet locum etiam in profectibus et perfectis. sicut illud ps. ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrimarum. unde et ipse paulus dicebat **i. Cor. x. non sum dignus vocari apostolus. quoniam persecutus sum ecclesiam dei. **A**d. iii. dicendum quod illa tempora presignantur penitentibus quantum ad actionem exterioris penitentie.****

Ad nonum sic proceditur

Videtur quod penitentia non possit esse continua. dicit enim hier. xxxi. quiescat vox tua a ploratu et oculi tui a lachrymis. sed hoc esse non potest si penitentia continuaretur. quod consistit in ploratu et lachrymis. ergo penitentia non potest continuari. **P**re. de quolibet bono opere debet homo gaudere sicut illud ps. seruite domino in le. sed agere penitentiam est bonum opus. ergo de hoc ipso debet homo gaudere. sed non potest homo simul tristari et gaudere. ut patet per philosophum. **i. et. ii. ergo non potest esse quod penitens simul tristetur de peccatis preteritis. quod pertinet ad rationem penitentie. **P**re. i. **Cor. ii. apostolus dicit consolamini scilicet penitentem. ne forte habundantiori tristitia absorbeat. sed consolatio depellit tristitiam que pertinet ad rationem penitentie. ergo penitentia non debet esse continua. **C**ontra est quod Aug. dicit in libro de penitentia. dolor in penitentia continue custodiatur. **R**es. dicendum quod penitere dicitur dupliciter scilicet sicut actum et sicut habitum. Actum quidem impossibile est quod homo continue peniteat. quia necesse est quod actus penitentie siue interior siue exterior interpoletur ad minus sompno. et alijs que ad necessitatem corporis pertinet. **A**lio modo****

videtur penitere sicut habitum. et sic oportet quod homo continue peniteat. et quantum ad hoc quod homo nunquam aliquid contrarium faciat penitentie. per quod habitualis dispositio penitentie tollatur. et quantum ad hoc quod debet in seposito gerere quod semper sibi peccata preterita displiceant. **A**d. i. ergo dicendum quod ploratus et lachryme ad actum exterioris penitentie pertinent qui non solum non debet esse continuus. sed nec oportet quod duret usque ad finem vite ut dictum est. unde et signanter ibi subditur quod est merces operi tuo. est autem merces operis penitentie. plena peccati remissio. et quantum ad culpam et quantum ad penam. post cuius consecutionem non est necesse quod homo ulterius exteriori penitentiam agat. per hoc tamen non excluditur continuus penitentie qualis dicta est. **A**d. ii. dicendum quod de dolore et gaudio dupliciter loqui possumus. Uno modo sicut sunt passiones appetitus sensitivi. et sic nullo modo possunt esse simul. eo quod sunt omnino contrarie. vel ex parte subiecti pura cum sunt de eodem. vel saltem ex parte motus cordis. nam gaudium est cum dilatione cordis tristitia vero cum contractione. et hoc modo loquitur philosophus. **ix. et. ii. **A**lio modo loqui possumus de gaudio et tristitia sicut consistunt in simplici actu voluntatis. cui aliquid placet vel displicet. et sicut hoc non possunt habere contrarietatem nisi ex parte subiecti. pura cum sunt de eodem et secundum idem. et sic non possunt simul esse gaudium et tristitia. quia non potest simul idem secundum idem placere et displicere. **S**i vero gaudium et tristitia sic accipiantur non sint de eodem et secundum idem. sed vel de diuersis vel de eodem secundum diuersa. sic non est contrarietas gaudij et tristitiae. unde nihil prohibet hominem simul gaudere et tristari. puta si videamus iustum affligi simul placet nobis eius iustitia. et displicet afflictio. et hoc modo potest alicui displicere quod peccavit et placere quod ei displicet. cum spe venie. ita quod ipsa tristitia sit materia gaudij. unde et Aug. dicit in libro de penitentia. semper doleat penitens et de dolore gaudeat. **S**i tamen tristitia nullo modo compareretur sibi gaudium per hoc non tolleretur habitualis continuus penitentie sed actualis. **A**d. iii. dicitur quod sicut philosophus in. **ii. et. ii. ad virtutem pertinet tenere medium in passionibus tristitia autem que in appetitu sensitivo penitentie consequitur ex displicentia voluntatis passio quedam est. unde moderanda est sicut virtutem. et eius superfluitas est vitiosa. quia inducit desperationem. quod significat apostolus. **ibi. dem dicens. ne maioris tristitia absorbeat qui homo est. et sic consolatio de qua apostolus ibi loquitur est moderata tristitie non autem tota ablata.******

Ad decimum sic procedit

Videtur quod sacramentum penitentie non debeat iterari. dicit enim apostolus ad **Heb. vi. impossibile est eos qui semel illuminati sunt. et gustauerunt donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti et prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiam sed quicumque peccauerunt sunt illuminati. et acceperunt donum spiritus sancti. ergo quicumque peccat post penitentiam non potest iterato penitere. **P**re. **A**mbro. dicit in libro de penitentia reperitur qui sepe agendam penitentiam putant quod luxuriantur in christo. nam si vere penitentiam agerent iteranda postea non putarent. quod sicut unum est baptisma. ita una penitentia. sed baptismus non iteratur. ergo nec penitentia. **P**re. miracula quibus dominus infirmitates corporales sanauit. significat sanationes spiritualium infirmitatum. quibus scilicet homines liberantur a peccatis**

sed non legitur quod dominus secum aliquem bis illuminauerit. vel aliquem leprosum bis mundauerit. aut aliquem mortuum bis suscitauerit. ergo videtur quod nec alii cui peccatori bis per penitentiam venia largiatur. **¶ Pre.** Grego. dicit in ometia. xl. penitentia est ante acta peccata desistere et stenda iterum non committere. et **¶ Bido.** dicit in libro de summo bono. iterum est et non penitens qui adhuc agit quod penitet. si ergo aliquis vere peniteat iterum non peccabit. ergo non potest esse quod penitentia iteretur. **¶ Pre.** sicut baptismus habet efficaciam ex passione christi ita et penitentia. sed baptismus non iteratur propter unitatem passionis et mortis christi. ergo pari ratione et penitentia non iteratur. **¶ Pre.** Grego. dicit facilitas venie in certum prebet delinquendi. si ergo deus frequenter veniam prebet per penitentiam videtur quod ipse incentiuum prebeat hominibus delinquendi. et sic videtur delectari in peccatis. quod eius bonitati non congruit. non ergo potest penitentia iterari. **¶ Sed** contra est quod homo induitur ad misericordiam exemplo diuine misericordie. **¶ In** illud **¶ I. u. vi.** estote misericordes sicut et pater vester misericors est. sed dominus hanc misericordiam discipulis imponit ut sepius remittent fratribus contra se peccantibus. unde sicut dicitur **¶ Mat. xviij.** petro querenti. quotiens peccauerit in me iterum meus dimittam ei. **¶ V. l. q. septies.** non dico tibi septies. sed usque septuagesies septies. ergo etiam deus sepius per penitentiam veniam prebet peccantibus. presertim cum doceat nos petere. dimitte nobis debita non nostra. sicut **¶ Eccl. i.** dicendum quod circa penitentiam errauerunt quidam dicentes non posse hominem per penitentiam secundo veniam peccatorum consequi. hoc in tantum extenderunt quod dixerunt post primam penitentiam que agit in baptismo peccantes non posse per penitentiam iterato restitui. **¶ Alij** vero fuerunt heretici. ut **¶ Aug.** dicit in libro de penitentia qui post baptismum dicebant quidem esse valem penitentiam non tamen pluries sed semel tantum. **¶ Videntur** autem huiusmodi errores ex duobus processisse. **¶ Primo** quidem ex eo quod errabant circa rationem vere penitentie. cum enim ad veram penitentiam charitatis requiratur. sine qua non desinit peccata credebant quod charitas semel habita non possit amitti. et per consequens quod penitentia si sit vera nunquam per peccatum solatur ut sit necesse eam iterari. sed hoc improbatum est in secunda parte ubi ostensum est quod charitas semel habita propter libertatem arbitrij potest amitti. et per consequens peccatum et per consequens post veram penitentiam potest aliquis peccare mortaliter. **¶ Secundo** ex eo quod errabant circa estimationem grauitatis peccati. putabant enim adeo graue esse peccatum quod aliquis committit post veniam impetratam quod non sit possibile ipsum remitti. in quo quidem errabant et ex parte peccati quod post remissionem consecutam potest esse et grauius et leuius. etiam quod fuerit ipsum primum peccatum remissum. et multo magis circa infinitatem diuine misericordie que est super omnem numerum et magnitudinem peccatorum. **¶ In** illud **¶ ps.** miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. unde reprobatum verbum cayn dicentis. **¶ Gen. iij.** maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. et ideo misericordia dei peccantibus per penitentiam veniam prebet absque ulla termino. unde dicit **¶ iij. paralip. vlt.** imensa deo et inuefigabilis misericordia promissionis tue super malicias hominum. unde manifestum est quod penitentia est pluries iterabilis. **¶ Ad. i.** ergo dicendum quod quia apud iudeos

erant secundum legem quedam lauacra instituta quibus pluries se ab immundicia purgabant. credebant aliqui iudeorum penam per lauacrum baptismi aliquis pluries purificari posset. ad quod excludendum apostolus scribit iudeis quod impossibile est eas qui semel sunt illuminati scilicet per baptismum. rursus renouari ad penitentiam scilicet per baptismum. qui est lauacrum spiritualis regenerationis et renouationis spiritus sancti. ut dicitur ad **¶ tytu. iij.** et rationes assignat ex hoc quod per baptismum homo christo moritur. unde sequitur rursus crucifigentes in semetipsis filium dei. **¶ Ad. ij.** dicendum quod **¶ Ambro.** loquitur de penitentia sollempni. que in ecclesia non iteratur. ut infra dicitur. **¶ Ad. iij.** dicendum quod sicut dicit **¶ Aug.** in libro de penitentia multos cecos in diuerso tempore dominus illuminauit. et multos debiles confortauit. ostendens in diuersis illis. eadem sepe peccata dimitti. ut quem prius sanauit leprosum. alio tempore illuminauit cecum. ideo enim tot sanauit cecos claudos et aridos. ne desperet sepe peccator. ideo non scribitur aliquem nisi semel sanasse ut quibus quod timeat se iungi peccato. **¶ In** edicum se vocat et non sanus sed male habentibus operatum. sed qualis hic medicus qui malum iteratum nescit curare. medicorum enim effecencies infirmum curare. qui ceteris minor esset si alij possibilia ignoraret. **¶ Ad. iij.** dicendum quod penitere est ante acta peccata desistere. et stenda non committere simul dum steter. vel actu vel proposito. ille est enim iterum et non penitens. qui simul dum penitet agit quod penitet. proponit enim iterum se facturum quod gessit. vel etiam actualiter peccat eodem vel alio peccato. quod autem aliquis postea peccat vel actu vel proposito non excludit quin prima penitentia vera fuit. nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequenter sic enim vere curat qui postea sedet. ita vere penituit qui postea peccat. **¶ Ad. v.** dicendum quod baptismus habet virtutem ex passione christi sicut quedam spiritualis regeneratio cum spirituali morte precedentis vite statutus. est autem omnibus hominibus semel mori et semel nasci. et ideo semel tantum debet homo baptizari. **¶ Sed** penitentia habet virtutem ex passione christi sicut spiritualis medicatio. que frequenter iterari potest. **¶ Ad. vi.** dicendum quod sicut **¶ Aug.** in libro de penitentia dicit constat deo in multum displicere peccata. qui semper presio est ea de desistere ne soluantur quod creauit ne corrumpatur quod amauit scilicet per desperationem. **¶ Questio. LXXXV.**

Deinde considerandum est de penitentia secundum quod est virtus. Et circa hoc queruntur sex. **¶ Primo** utrum penitentia sit virtus. **¶ Secundo** utrum sit virtus specialis. **¶ Tertio** sub qua specie virtutis contineatur. **¶ Quarto** de subiecto eius. **¶ Quinto** de causa ipsius. **¶ Sexto** de ordine eius ad alias virtutes.

Ad primum sic proceditur videtur quod penitentia non sit virtus. penitentia enim est quodam sacramentum alijus sacramentis connumeratum ut ex supra dictis patet. sed nullum aliud sacramentorum est virtus. ergo nec penitentia est virtus. **¶ Pre.** secundum philosophum in **¶ ethi. x.** recundia non est virtus. tum quia est passio habens corporalem immutationem. tum etiam quia non est dispositio perfecti. cum sit de turpi actu. quod non habet locum in homine virtuoso. sed similitur est quedam passio

habens corporalem immutationem. scilicet ploratum sic dicit Grego. q penitere est peccata preterita plangere. e etiam de turpibus factis scilicet de peccatis que non hnt locum in homine virtuoso. ergo penitencia non est virtus. **P**re. fm pbsi. iij. etibi. nullus est stultus eorum que sunt fm virtutem. sed stultum e dolere de comisso preterito. quod non potest non esse quod tamen pertinet ad penitenciam. ergo penitencia non est virtus. **S**ed contra est q precepta legis dantur de actibus virtutum q legis labor intendit ciues facere virtuosos vt dicitur. ij. etibi. fz preceptum diuine legis est de penitencia fm illud **Matr.** iij. penitenciam agite etc. ergo penitencia est virtus. **R**nd. dicendum q sic ex vobis pater penitere est de aliquo a se prius facto dolere. dictum est autem supra q dolor vel tristitia dupliciter dicitur. vno modo fm q est passio que dam appetus sensitiui. z quantum ad hoc penitencia no est virtus sed passio. alio modo fm q consistit in voluntate. z hoc modo est cum quadam electione. que quidem si sit recta necesse est quod sit actus virtutis. dicitur enim in. ij. etibi. q virtus est habitus electiuus fm rationem rectam. pertinet autem ad rationem rectam q aliquis doleat de quo dolendum est. quod quidem obseruatur in penitencia de qua nunc loquimur. nam penitens assumit moteratum dolorem de peccatis preteritis. cum intentione remouendi ea. **U**n manifestum est q penitencia de qua nunc loquimur vel est virtus. vel virtutis actus. **A**d. i. ergo dicendum q sicut dictum est in sacramento penitencie materialiter se habent actus humani. quod non contingit in baptismo vel in confirmatione. z ideo cum virtus sit principium alicuius actus. potius penitencia est virtus vel cum virtute. qz baptisimus vel confirmatio. **A**d. ij. dicendum q penitencia fm q est passio non est virtus vt dictum est supra. sic autem habet corporalem transmutationem adiunctam. est autem virtus fm q habet ex parte voluntatis electionem rectam. quod tamen magis potest dici de penitencia qz de verecundia. nam verecundia respicit turpe factum vt presens. penitencia vero respicit turpe factum vt preteritum. est autem contra perfectionem virtutis q aliquis in presenti habet turpe factum de quo oporteat eum verecundari. non autem est contra perfectionem virtutis q aliquis prius comiserit turpia facta. de quibus oporteat eum penitere. cum ex vicioso fiat aliquis virtuosus. **A**d. iij. dicendum q dolere de eo quod prius factum est cum hac intentione conandi ad hoc q factum non fuerit esset stultum. hoc autem non intendit penitens sed dolor est eius disciplicentia vel reprobatio facti preteriti. cum intentione remouendi sequelam ipsius. scilicet offensionem dei. z reatum pene z hoc non est stultum.

Ad secundum sic procedit

Videtur q penitencia non sit virtus specialis. eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis z dolere de malis perpetratis. sed gaudium de bono prius facto non est specialis virtus. sed est quidam affectus laudabilis ex charitate pueniens vt patet per Augu. xiiij. q. c. dei. z apls. i. Cor. xiiij. dicit q charitas non gaudet super iniquitate. congaudet autem veritati. ergo pari ratione penitencia que est dolor de peccatis preteritis no est specialis virtus sed est quidam affectus ex charitate pueniens. **P**re. quilibet virtus specialis habet speciale materiam. quia habitus distinguuntur per actus. z actus per obiecta. sed pnia non habet materiam speciale. sunt enim

eius materia peccata preterita circa quacumqz materiam ergo penitencia non est virtus specialis. **P**re. nihil expellitur nisi a suo contrario. sed penitencia expellit omnia peccata. ergo contrariatur omnibus peccatis. no est ergo specialis virtus. **S**ed contra est q de ea datur speciale preceptum vt supra dictum est. **R**nd. dicendum q sic in secunda parte habitum est. species habituum diuinguuntur fm species actuum. z ideo vbi concurrunt specialis actus laudabilis ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. manifestum est autem q in penitencia inuenitur specialis ratio actus laudabilis. scilicet operari ad destructionem peccati preteriti. in quantum est de offensa quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. necesse est ponere q penitencia sit virtus specialis. **A**d. i. ergo dicendum q a charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. vno modo sicut ab eo elicitus. z talis actus virtuosus. non requirit aliam virtutem preter charitatem. sicut diligere bonum. z gaudere de eo z tristari de opposito. **A**lio modo aliquis actus a charitate procedit. quasi a charitate imperatus. z sic quia ipa imperat omnibus virtutibus vt pote ordinans eas ad finem suum actus a charitate procedens potest etiam ad aliquam virtutem specialem pertinere. **S**i vero in actu penitencis consideretur sola diligentia peccati preteriti. hoc immediate ad charitatem pertinet. sicut z gaudere de bonis preteritis. sed intentio operandi ad deletionem peccati preteriti requirit speciale virtutem sub charitate. **A**d. ij. vdm q penitencia het generalem materiam realiter in quantum respicit omnia peccata z in sub ratione speciale in quantum sunt emendabilia per actum huius. cooperantis deo ad suam iustificacionem. **A**d. iij. vdm. q quilibet virtus specialis expellit habitus virtutis oppositi. sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subiecto. sed penitencia expellit omne peccatum effectiue in quantum operatur ad destructionem peccati. put est remissibile ex diuina gratia. hinc cooperante. vnde non sequitur q sit virtus generalis.

Ad tertium sic proceditur

Videtur q virtus pnie non sit species iusticie. iusticia enim non est virtus theologica vt in secunda parte habitum est. pnia aut videtur esse virtus theologica. qz habet deus p obiecto satisfactum enim deo. cui z reconciliat peccatores. ergo videtur q penitencia no sit pars iusticie. **P**re. iusticia est virtus moralis consistit in medio. qz pnia in medio non consistit. sed in quodam excessu fm illud biere. vi. luctum vni geniti fac tibi placentum amarum. ergo penitencia non est species iusticie. **P**re. due sunt species iusticie vt dicitur in. v. etibi. scilicet distributiua z commutatiua. sed sub neutra videtur pnia contineri. ergo videtur q pnia non sit species iusticie. **P**re. sup illud Lu. vi. beati qui nunc fieris dicit glo. ecce prudentia q qua ostenditur qz terrena sint misera. z qz beata celestia. sed flere est actus pnie. ergo pnia magis est species prudentie qz iusticie. **S**ed contra est q Aug. dicit in li. de pnia. pnia est que dam dolentis vindicta. sp pueniens in se qd dolet se commisisse. sed facere vindictam pertinet ad iusticiam. vñ iulius in sua rethorica ponit vindictiuam vnam speciem iusticie ergo videtur q pnia sit species iusticie. **R**nd. vdm. q sicut supra dictum est pnia non hz q sit virtus specialis ex hoc solo qd dolet de malo perpetrato. ad hoc enim sufficeret charitas. sed ex eo q penitens dolet de peccato comisso. in qz sum est offensa dei. cu emendationis proposito. emendatio

aut offense contra aliquem commissa sit non solum per cessatorem
 offense sed exigitur ulterius quedam recopensatio. q̄ bet
 locum in offensis in alio commissis sicut et retributio nisi
 q̄ recopensatio est ex parte eius qui offendit. v̄pura; cū satisf
 factione. retributio aut̄ ex parte eius in quem fuit offensa com
 missa. v̄trūq; aut̄ ad materiam iusticie pertinet. q̄ v̄trūq;
 est cōmutatio quedam. v̄nde manifestum est q̄ penitenti
 a s̄m q̄ est virtus est pars iusticie. Sciendū it̄ q̄ s̄m
 p̄b̄m in. v. et̄b̄. dupl̄e dicitur iustū sc̄z simpl̄e et̄ s̄m quid
 Simpl̄e quidem iustū est inter equales. eo q̄ iusticia est
 equalitas quedā quod ip̄e vocat iustum politicū vel civi
 le. eo q̄ oēs ciues equales sunt quantū ad hoc q̄ imedia
 te sunt sub p̄ncipe sicut liberi existentes. Iustū aut̄ s̄m
 quid d̄r quod est inter illos quoz vnus est sub potestate
 alterius sicut seruus sub d̄no. fili; sub p̄fe. vxor; sub viro
 et̄ tale iustū considerat̄ in penitencia. v̄n penitens recurrit
 ad deum cum emendationis p̄posito. sicut seruus ad
 d̄m. s̄m illud p̄. sicut oculi seruoꝝ in manib; d̄noꝝ. ita
 oculi ad d̄m deum nostrum. donec misereat nostri. et̄ sic
 filius ad patrem s̄m illud Lu. xv. pater peccavi in celum
 et̄ corā te. et̄ sicut vxor ad virū. s̄m illud hier. iij. tu fornic
 a es cū amarozib; multis. it̄ reuerrere ad me d̄c d̄s
 Ad. i. ergo d̄m q̄ sicut in. v. et̄b̄. d̄r iusticia est ad alterū
 ille aut̄ ad quē iusticia d̄r non est materia iusticie. s̄z ma
 teria res que distribuunt̄ vel cōmutant̄. v̄n et̄ materia pe
 nitentie non est deus sed actus humani. quib; deus oīe
 d̄r vel placat̄. sed deus se h̄z sicut ille ad quē est iusticia.
 ex q̄ p̄z q̄ p̄nia non est virtus theologica. q̄ non h̄z deū
 pro materia vel pro obiecto. Ad. ij. d̄m q̄ mediū ius
 ticie est equalitas que consistit̄ inter illos inter quos ē
 iusticia. vt̄ d̄r. v. et̄b̄. in quibusdam aut̄ non p̄t̄ p̄fecta
 equalitas consistit̄ propter alterius excellētia. sicut in
 ter filium et̄ patrem inter hominem et̄ deum vt̄ p̄b̄s dicit
 in. viij. et̄b̄. v̄nde in talibus ille qui est deficiens debet
 facere quicquid potest. nec tamen hoc erit sufficiens. sed
 solum s̄m acceptionem superioris. et̄ significatur per excel
 sum qui attribuitur penitentie. Ad. iij. dicendum q̄ si
 cut est commutatio quedam in beneficijs cum scilicet ali
 quis pro beneficio accepto gratiam rependit. ita etiam est
 commutatio quedam in offensis. cum aliquis pro offensa
 in alterum commissa vel iniustus punitur quod pertinet
 ad vindictam potestatem vel iusticiam. vel voluntarie
 recompensat emendam. quod pertinet ad penitentiam q̄
 respicit peccatoris personam. sicut iusticia vindictiua p̄
 sonam iudicis. v̄nde manifestum est q̄ v̄trūq; sub iustici
 a commutariua continetur. Ad. iij. dicendum q̄ pe
 nitentia licet directe sit species iusticie. comprehendit̄ it̄
 quodammodo ea que pertinent ad omnes virtutes. In
 quantum enim est iusticia quedā hominis ad deū. oportet
 q̄ participet ea que sunt virtutum theologiarum. q̄
 habent deum pro obiecto. Unde penitentia est cum fide
 passionis charitati. per quam iustificamur a peccatis. et̄ cum
 spe v̄nie. et̄ cum odio vitiorum que pertinent ad charita
 tem. In quantum v̄ro est virtus moralis participat̄ ali
 quid prudentie que est directiua omnium virtutum mo
 ralium. sed ex ip̄a ratione iusticie non solum habet quod
 iusticie est. sed etiam ea que sunt temperantie et̄ fortitu
 dinis. in quantum scilicet ea que delectationem causant.
 ad temperantiam pertinentem timoz; incutiunt. quem
 fortitudo moderatur in commutationem iusticie v̄nunt
 et̄ s̄m hoc ad iusticiam pertinet. et̄ abstinere a delectabili
 bus quod pertinet ad temperantiam. et̄ iusticiam dura q̄d

pertinet ad fortitudinem.

Ad quartum sic proceditur

Videtur q̄ subiectum p̄nie non sit p̄pria voluntas. p̄nia
 enī est tristicie species. sed tristicia est in concupiscibili sic
 et̄ gaudium. ergo p̄nia est in concupiscibili. Pre. p̄nia
 est vindicta quedam vt̄ Aug. dicit in lib. de p̄nia. sed vin
 dicta videtur ad irascibilem pertinere. quia ira est appeti
 tus vindicte. ergo videtur q̄ p̄nia sit in irascibili. Pre.
 preteritum est p̄prium obiectum memorie. s̄m p̄b̄m in li
 de memoria. sed penitentia est de preterito vt̄ dictum est.
 ergo penitentia est in memoria vt̄ in subiecto. Pre.
 nihil agit vbi non est. sed p̄nia excludit ab oibus vitijs
 anime peccata. ergo p̄nia est in qualibet vi anime. et̄ non
 in voluntate tantum. Sed contra est p̄nia est sacrificiū
 quoddam s̄m illud p̄. sacrificium deo sp̄s contribulat̄
 cor contri. sed offerre sacrificium est actus voluntatis s̄m
 illud p̄. voluntarie sacrificabo tibi. ergo p̄nia est in volun
 tate. R̄. d̄m q̄ de p̄nia dupl̄e loqui possumus
 Uno modo s̄m q̄ est passio quedam. et̄ sic cum sit species
 tristicie est in concupiscibili sicut in subiecto. Alio modo
 s̄m q̄ est virtus. et̄ sic sicut dictum est. est species iusticie
 iusticia aut̄ vt̄ in secunda parte habitum est habet p̄ sub
 iecto appetitum rationis. qui est voluntas. v̄nde manife
 stum est q̄ p̄nia s̄m q̄ est virtus est in voluntate sicut in
 subiecto. et̄ p̄prium eius actus est p̄positum emendan
 di deo quod contra eum commissum est. Ad. i. ergo d̄m
 q̄ ratio illa procedit de p̄nia s̄m q̄ est passio. Ad. ij. di
 cendum q̄ vindictam ex petere ex passione de alio p̄inet
 ad irascibilem. sed appetere vel facere vindictam ex rōne
 de se vel de alio p̄inet ad voluntatem. Ad. iij. d̄m q̄
 memoria est vis apprehensiva p̄teriti. p̄nia aut̄ non per
 tinet ad vim apprehensiuam sed appetitiua. que p̄supponit
 actum apprehensiuum. v̄nde p̄nia nō est in memoria. sed p̄
 supponit eam. Ad. iij. d̄m q̄ voluntas sicut in secun
 da parte habitum est mouet oēs alias potentias anime. et̄
 ideo non est inconueniens si p̄nia in voluntate existens
 aliquid in singulis potentijs anime operetur.

Ad quintum sic proceditur

Videtur q̄ principium p̄nie non sit ex timore. p̄nia enī
 incipit in displicentia peccatoꝝ. sed hoc pertinet ad chari
 tatem vt̄ supra dictum est. ergo p̄nia magis oritur ex amo
 re q̄ ex timore. Pre. ad p̄niam hoīes p̄ueantur p̄ ex
 peccationem regni celestis. s̄m illud Mat̄. iij. p̄niam
 agite appropinquabit̄ enī regnum celorum. sed regnū ce
 lorum est obiectum spei. ergo p̄nia magis p̄cedit ex spe q̄
 ex timore. Pre. timor est interior actus hominis. p̄nia
 aut̄ non videtur esse ex opere hominis sed ex opere dei. s̄m
 illud hier. xxxi. post q̄ conuertisti me regi p̄nia. ergo pe
 nitentia non procedit ex timore. Sed p̄tra est q̄ Et̄.
 xvi. dicitur sicut q̄ cōcepit cū appropinquauerit ad t̄pus
 partus. dolens clamat in dolorib; suis. sic facti sumus. s̄.
 per p̄niam et̄ p̄fecta subditur s̄m aliam litteram. a timore
 tuo d̄ne concepim; us. et̄ quasi parturim; us et̄ peperim;
 s̄m salutis id est p̄nie salutis. vt̄ p̄ p̄missa p̄z. ergo pe
 nitentia p̄cedit ex timore. R̄. d̄m q̄ de p̄nia loqui
 possumus dupl̄e. Uno nō. d̄ quantum ad habitum. et̄ sic ime
 diate a deo infunditur. sine nobis principaliter operantib;. non
 it̄ sine nobis dispositiue cooperantib; p̄ aliquos act;
 Alio mō possum; loqui de p̄nia quantum ad actus quibus
 deo operant̄ in p̄nia cooperantur. quozum actus p̄imum

principium est dei opatio conuertentis cor. sicut illud tre. siq. conuerte nos dñe ad te. et conuertemur. secundus actus est motus fidei. tertius actus est motus timoris seruilis. quo quis timore supplicioꝝ a peccatis terribitur. quartus actus est motus spei. quo quis sub spe venie consequende assumit propositum emendandi. quintus actus est motus charitatis quo alicui peccatum displicet sicut seipsum et non propter supplicia. sextus actus est motus timoris filialis. quo propter reuerentiam dei aliquis emendat deo voluntarij offerit. Sic ergo patet. quod actus pñie a timore seruilis procedit. sicut a primo motu affectus ad hoc ordinati. a timore aut filiali sicut ab immediato et primo principio. ¶ Ad. i. ergo dñm quod peccati prius incipit hoc displicere maxime peccatori propter supplicia. que respicit timor seruilis. quod propter dei offensam vel peccati turpitudinem. quod pertinet ad charitatem. ¶ Ad. ij. dñm quod in regno celoꝝ appropijante intelligitur aduentus regis. non solum pñiantis sed etiam punientis. vnde dicitur. iob. iij. iohannes baptista dicebat progenies viperarum quis demonstrabit vobis surgere a ventura ira. ¶ Ad. iij. dñm quod etiam ipse motus timoris pcedit ex actu dei conuertentis cor. vnde dicitur de iherosol. v. quis dicit eos tale hñe mentem vt timeant me: et ideo per hoc quod penitentia a timore procedit non excludit quin pcedat ex actu dei conuertentis cor.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod pñia sit prima virtutum. quia super illud mat. siq. pñiam agite dicit glo. prima virtus est pñitentiam punire veterem hominem et vitia odire. ergo etc. ¶ Pre. recedere a termino prius videtur esse quod accedere ad terminum. sed oēs alie virtutes videntur pertinere ad accessum ad terminum quod per oēs homo ordinatur ad bonum agendum. pñia aut ordinari videtur ad recessum a malo. ergo pñia videtur esse omnibus prior alijs virtutibus. ¶ Pre. ante pñiam peccatum est in anima. sed simul cum peccato nullam virtutem anime inest. ergo nulla virtus est ante penitentiam. sed ipsa videtur esse prima que alijs animam appetit. excludendo peccatum. ¶ Sed contra est quod penitentia procedit ex fide spe et charitate sicut iam dictum est. non ergo penitentia est prima virtutum. ¶ Rñ. dñm quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitum quia cum virtutes sint connexę vt in secunda parte habitum est omnes simul incipiunt esse in anima. sed dicitur pñia earum esse prior altera ordine nature. qui considerat ex ordine actuum. sicut quod actus vnius virtutis presupponit actum alterius virtutis. Secūm hoc ergo dñs est. quod actus quidam laudabiles etiam a tempore pcedere possunt actus et habitum pñie. sicut actus fidei et spei inordinati et actus timoris seruilis. actus autem et habitus charitatis simul sunt tempore cum actu et habitu penitentie. et cum habitibus aliarum virtutum. nam sicut in secunda parte habitum est in iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in deum. qui est actus fidei per charitatem formatus. et motus liberi arbitrij in peccatum qui est actus pñie. horum tamen duorum actuum primus naturaliter pcedit secūm dñm. nam actus penitentie virtutis est contra peccatum ex amore dei. vnde primus actus est ratio et causa secundi. sic ergo penitentia non est simpliciter prima virtutum nec ordine temporis nec ordine nature. quia ordine nature simpliciter pcedunt ipsam virtutes theologice. sed quantum ad aliquid est prima inter ceteras virtutes ordine temporis. quantum ad actum eius qui prius occurrit in iustificatione impij.

ratione impij. sed ordine nature videntur esse alie virtutes priores. sicut quod est per se prius est eo quod est per accidens. nam alie virtutes per se videntur esse necessarie ad bonum hominis. penitentia autem supposito quodam scilicet peccato preexistenti. sicut supra dictum est circa ordinem sacramenti penitentie ad alia sacramenta predicta. ¶ Ad. i. ergo dicendum quod glo. illa loquitur quantum ad hoc quod actus penitentie prius est tempore inter actus aliarum virtutum. ¶ Ad. ij. dicendum quod in moribus non successiuis recedere a termino est prius tempore quod peruenire ad terminum. et prius natura quantum ex parte subiecti siue sicut ordinem cause materialis. sed sicut ordinem cause agentis et finalis prius est peruenire ad terminum hoc enim est quod primo agens intendit. et hic ordo proprie attenditur in actibus anime vt dicitur in .ij. pbi. ¶ Ad. iij. dicendum quod penitentia aperit aditum virtutibus gratie. expellendo peccatum. per virtutem fidei et charitatis. que sunt naturaliter priores. ita tamen aperit eis aditum quod ipsa simul intrat cum ipsis nam in iustificatione impij simul cum motu liberi arbitrij in deum et in peccatum est remissio culpe et infusio gratie. quo simul infunduntur omnes virtutes. vt in secunda parte habitum est.

Questio. LXXXVI.

Deinde considerandum

est de effectu penitentie. Et primo quantum ad remissionem peccatorum mortalium. Secundo quantum ad remissionem peccatorum venialium. Tertio quantum ad reditum peccatorum dimissorum. Quarto quantum ad restitutionem virtutum. Circa primum queruntur sex. Primo vtrum peccata mortalia per penitentiam auferantur. Secundo vtrum possint sine penitentia tolli. Tertio vtrum possit vnum remitti sine alio. Quarto vtrum penitentia auferat culpam remanente reatu. Quinto vtrum remaneant reliquie peccatorum. Sexto vtrum auferre peccatum sit effectus penitentie. in quantum est virtus vel in quantum est sacramentum.

Ad primum sic proceditur

Videtur quod per penitentiam non remoueantur omnia peccata. Dicit enim aplos ad Heb. xij. quod esau non inuenit locum penitentie. quibus cum lachrymis inquisiuisset eam non inuenit locum venie et benedictionis per penitentiam. et ij. mat. .ix. dicitur de antiocho orabat iohannes ille dominus a quo non erat misericordiam consecutus. non ergo videtur quod per penitentiam omnia peccata tollantur. ¶ Pre. Aug. dicit in libro de sermone domini in monte quod tanta est labes illius peccati. scilicet cum post agnitionem dei per gratiam casti oppugnat aliquis fraternitatem. et aduersus ipsam gratiam inuidie facibus agitur vt deprecandi humilitatem subuenire non possit. etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere et annuciare cogat non ergo omne peccatum potest per penitentiam tolli. ¶ Pre. dominus dixit matth. .xij. qui dixit contra spiritum sanctum verbum non remitteretur ei neque in hoc seculo neque in futuro. non ergo omne peccatum remitti potest per penitentiam. ¶ Sed contra est quod dicitur ezech. .xviij. omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor amplius. ¶ Rñ. dicendum quod hoc quod aliquod peccatum per penitentiam tolli non possit potest contingere dupliciter. vno modo quia aliquis de peccato penitere non possit. alio modo quia penitentia non possit celere peccatum. et hoc

quidem primo modo non possunt deleri peccata de nonis
 etiam hominum dampnatorum. quia affectus eorum
 sunt in malo confirmati. ita qd non potest eis displicere pec-
 carum in quantum est culpa. sed solum displicet eis in
 quantum est pena. quia patitur ratione cuius aliqua pe-
 nitentiam infructuosam habent. sicut illud Sap. v. penitens
 iam agentes et pre angustia spiritus gementes. unde ta-
 lis penitentia non est cum spe venie. sed cum desperatione
 talis autem non potest esse peccatum aliquod hominis via-
 toris. cuius liberum arbitrium flexibile est ad bonum et ad
 malum. unde qd aliquod peccatum sit in hac vita de quo
 aliquis penitere non possit est erroneum. Primo quidem
 quia per hoc tolleretur libertas liberi arbitrii. secundo quod
 derogaretur virtuti gratie. per quam moueri potest cor
 cuiusq; peccatoris ad penitendum. sicut illud Prover. xxi.
 cor regis in manu dei et quocumq; voluerit vter illud.
 Quod autem secundo modo non possit per penitentiam
 aliquod peccatum remitti etiam erroneum. primo qui-
 dem quia repugnat diuine misericordie. de qua dicitur
 iob. ii. qd benignus et misericors est. et multe misericor-
 die et prestabilis super malicia. vinceretur enim quodam
 modo deus ab homine si homo vellet peccatum deleri. qd
 deus delere non vellet. secundo quia hoc derogaret virtu-
 ti passionis christi. per quam per misericordiam operatur. sicut et ce-
 tera sacramenta. cum scriptum sit. i. iob. ii. ipse est proci-
 atio pro peccatis nostris non solum nostris sed etiam totius
 mundi. unde simpliciter dicendum est qd omne pec-
 carum in hac vita per penitentiam potest deleri. Ad. i.
 ergo dicendum qd esau non penituit. quod patet ex hoc qd
 dixit. venient dies luctus patris mei et occidat iacob fra-
 trem meum. similiter etiam nec antiochus xre penituit.
 dolebat enim de culpa preterita non propter offensam dei
 sed propter infirmitatem corporalem quam pariebat. Ad. ii.
 dicendum qd verbum illud Aug. sic est intelligen-
 dum. tanta est labes illius peccati vt deprecandi humilita-
 tem subire non possit salicet de facili. sicut quod dicitur ille
 non potest sanari. qui non potest de facili sanari. potest tamen
 hoc fieri per virtutem diuine gratie que etiam interdum
 conuertit in profundum maris. vt dicitur in ps. Ad. iii.
 dicendum qd illud verbum vel blasfemia contra spm
 sanctum est finalis impenitentia. vt Aug. dicit in lib. de
 verbis domini que penitus irremissibilis est. quia post fi-
 nem huius vite non est remissio peccatorum. Vel si in-
 telligatur per blasfemiam spiritus sancti. peccatum quod
 fit ex certa malicia. vel etiam ipsa blasfemia spiritus sancti
 dicitur non remitti salicet de facili quia tale non habet in
 se causam excusationis vel quia pro tali peccato puniatur
 aliquis in hoc seculo et in futuro. vt in secunda parte ex-
 positum est.

Ad secundum sic procedit

Videtur qd sine penitentia peccatum remitti possit. non
 enim est minor dei virtus circa adultos quam circa pueros
 sed pueros peccata dimittuntur sine penitentia et ergo etiam
 et adultos. Pre. deus virtutem suam sacramentis non
 alligauit. sed penitentia est quoddam sacramentum. ergo
 virtute diuina possunt peccata sine penitentia dimitti. Pre.
 maior est dei misericordia quam misericordia hominis
 sed homo interdum remittit offensam suam homini etiam
 non penitenti. unde et ipse dominus mandat Matth. v. di-
 ligite inimicos vestros. benefacite his qui vos oderunt et
 multo magis deus dimittit offensam suam hominibus

non penitentibus. Sed contra est quod dominus dicit
 biere. xvij. si penitentiam egerit genavilla a malo. quod
 fecit agam et ego penitentiam a malo quod cognoui vt fa-
 cerem et sic conuerso videtur qd si homo penitentiam non
 agat qd deus ei non remittit offensam. Ad. ii. dicendum
 qd impossibile est peccatum actuale mortale sine peniten-
 tia remitti. loquendo de penitentia que est virtus. cum enim
 peccatum sit dei offensam eo modo deus remittit peccatum
 quo remittit offensam in se commissam. offensam autem di-
 recte opponitur gratie. ex hoc enim dicitur aliquis alteri
 offensam quod repellit eum a gratia sua sicut autem habi-
 tum est in secunda parte hoc interest inter gratiam dei et
 gratiam hominis quod gratia hominis non cauetur nisi sup-
 ponit bonitatem veram vel apparentem in homine grato
 sed gratia dei cauetur bonitatem in homine grato. eo qd bo-
 na voluntas dei que nominat gratie intelligitur est causa
 boni creati. unde potest contingere qd homo remittit of-
 fensam qua offensam est alicui absq; immutatione volun-
 tatis eius. non autem potest contingere qd deus remittat
 offensam alicui absq; immutatione voluntatis eius. offe-
 sa autem peccati mortalis procedit ex hoc qd voluntas ho-
 minis est auersa a deo per conuersionem ad aliquod bo-
 num commutabile. unde requiritur ad remissionem diuine
 offense qd voluntas hominis sic inuertatur qd vertatur ad
 deum cum detestatione predictae conuersionis et propo-
 sito emende. quod pertinet ad rationem penitentie sicut qd
 est virtus. Sacramentum autem penitentie sicut supra
 dictum est perficitur per officium sacerdotis ligantis et
 soluentis. sine quo potest deus peccatum remittere. sicut
 remittit christus mulieri adultere. vt legitur ioban. viij.
 et peccata vt legitur Lu. viij. quibus tamen non remittit
 deus peccata sine virtute penitentie. Nam sicut Grego.
 dicit in omelia per gratiam traxit intus scilicet ad peni-
 tentiam. quam per misericordiam foris suscipit. Ad. i.
 ergo dicendum qd in pueris non est nisi peccatum origina-
 le quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis
 sed in quadam habituali deordinatione nature vt in secunda
 parte habitum est. et ideo remittit eis peccatum cum ha-
 bituali immutatione per infusionem gratie et virtutum
 non autem cum actuali. sed adulto in quo sunt actualia pec-
 cata que consistunt in deordinatione voluntatis actualis
 non remittitur peccatum etiam in baptismo sine actuali
 immutatione voluntatis quod fit per penitentiam. Ad. ii.
 dicendum qd ratio illa procedit de penitentia sicut qd est
 sacramentum. Ad. iii. dicendum qd misericordia dei est
 maioris virtutis quam misericordia hominis in hoc qd immu-
 rat voluntatem hominis ad penitendum. quod misericor-
 dia hominis facere non potest.

Ad tertium sic proceditur

Videtur qd possit per penitentiam unum peccatum sine alio re-
 mitti dicitur enim amos. iij. pluit super vnam ciuitatem.
 et super alteram non pluit. pars vna complura est. et pars
 super quam non pluit aruit. quod Grego. exponit super
 ezech. dicens cum ille qui proximum odit ab alijs vicij
 se corrigat vna et eadem ciuitas ex parte compluitur et ex
 parte arida manet. qd sunt qui cum quedam vicia reserant. in
 alijs grauius perdurant. qd foris peccati per penitentiam remitti
 si ne alio. Pre. Amb. dicit super illud psalmi beati imacu-
 lau. pena dolano est qd non obliuiscit misereri de. scda ppri-
 nitio yobiz si fides dicit pena satisfacta et releuat. potest qd aliq-
 releuari ab aliq; peccato manente peccato infidelitatis. Pre. cor. qd

non necesse est esse simul vnum potest auferri sine alio, sed peccata vt in secunda parte habitum est, non sunt con- nexa, et ita vnum eorum potest esse sine alio, ergo vnus co- rum potest remitti per penitentiam sine alio. ¶ **Preterea.** Peccata sunt debita que nobis relaxari petimus cu- vicimus dimitte nobis debita nostra, sed homo, quandoq; dimittit vnum debitum sine alio, ergo deus per peniten- tiam dimittit vnum peccatum sine alio. ¶ **Preterea.** Per dilectionem dei relaxantur hominibus peccata. fm illud **Dierte. xxxi.** In charitate ppetua dilexi te, ideo attraxi te miserans, sed nihil prohibet, quin deus diligit hominem quantum ad vnum, et odit quantum ad aliud sicut pec- catozem diligit quantum ad naturam, odit autem qstuz ad culpam, ergo videtur possibile qd deus per peniten- tiam vnum peccatum remittat sine alio. ¶ **Sed contra est qd Aug.** dicit in libro de penitentia sunt plures quos penit- ter peccasse, sed non omnino reseruantes sibi quedam in quibus telecrantur, non animaduertentes dominuz simul mutum et surdus a demonio liberasse, per hoc docens nos nunq; nisi de omnibus sanari. ¶ **Responsio dicendū** quid impossibile est vnum peccatum sine alio dimitti. Primo quidem qz peccatum remittit inqstuz tollit dei offensa per gratiam. Unde in secunda parte habitum est qd nul- lum peccatum potest remitti sine gratia, omne autem pec- catum mortale contrariat gratia, et excludit eam vnde im- possibile est qd vnum peccatum sine alio remittat. Secū- do quia sicut ostensum est peccatum mortale non potest sine penitentia vera remitti ad quam punit deserere pec- catum in quantum est contra deum qd quidez est comune omnibus peccatis mortalibus, vbi autem est eadez ratio et idem est effectus vnde non potest esse vere penitens qui de vno peccato penitet et non de alio, si enim displicet vni peccatum qd est contra deum super omnia dilectum qd re- quirat ad rationem vere penitentie sequit qd de omnibus peccatis penitet, vnde sequitur qd impossibile sit vnus peccatum remitti sine alio. Tertio quia hoc esset contra per- fectionem misericordie dei cuius perfecta sunt opera, vt di- citur **Deutro. xxxij.** Unde cuius miseret totaliter miseret et hoc est qd **Aug.** dicit in libro de penitentia, quedaz impietas infidelitatis est ab illo qui iustus iusticia e, dimidit- am sperare veniam. ¶ **Ad primum ergo dicendum** qd verbum illud **Grego.** non est intelligendum qstuz ad re- missionem culpe, sed quantum ad cessationem ab actu, qz interdum ille qui plura peccata consuevit committere de- serit vnum non tamen aliud, qd quidem fit auxilio diuino, qd tamen non pertingit vsq; ad remissionem culpe. ¶ **Ad secundum dicendum** qd in verbo illo **Ambrosij** si- des non potest accipi qua credit in christum, qz vt **Aug.** dicit super illud **Johannis. xv.** Si non venisset et locu- tus eis non fuisset peccatum non haberent, s. infidelita- tis, hoc enim est peccatum quo tenent cuncta peccata, s. accipit fides pro conscientia, quia interdum p penas quas quis patienter susinet psequit peccati remissionem, cuius conscientiam non bz. ¶ **Ad. iij. dō.** qd peccata qstuz nō sint connexa ad bonum commutabile sunt tamen pnera qstuz ad auersionem a bono incommutabili, in qua conueniūt omnia peccata mortalia, et ex hac parte habent rationē of- fense quam oportet p penitentiam tolli. ¶ **Ad. iij. dicen- dum** qd debitum exterioris rei puta pecunie non pstraria- tur amicitie ex qua debitum remittit et ideo potest vnum dimitti sine alio, sed debitum culpe contrariat amicitie, et ideo vna culpa vel offensa non remittitur sine altera tidi-

culum etiam videtur qd aliquis ab homine veniam petet- ter de vna offensa et non de alia. ¶ **Ad. v.** sic dicendum qd dilectio qua deus diligit hominis naturam non ordia- tur ad bonum glorie, a qua impedit homo per quodlibz peccatum mortale, sed dilectio gratie per quam fit remis- sio peccati mortalis ordinar hominem ad vitam eternam, fm illud ad **Ro. vi.** Gratia dei vita eterna, vnde non est similitudo ratio.

Ad quartuz sic procedit

¶ **Ad. v.** qd remissa culpa per penitentiam, non remaneat reatus pene, remota enim causa remouet effectus, s. culpa est causa reatus pene, ideo non est aliquis dignus pe- na quia culpam commisit, ergo remissa culpa non potest remanere reatus pene. ¶ **Preterea.** sicut **Apostolus** dicit ad **Ro. v.** Donum christi est efficacius qz peccatum, s. pec- cando homo simul incurrit peccatum et pene reatus, ergo multo magis per donum gratie simul remittit culpa et tol- litur pene reatus. ¶ **Preterea.** Remissio peccatorum fit in pe- nitentia per virtutem passionis christi, fm illud ad **Ro. iij.** Quem proposuit deus propiciatorem per fidem in sangui- ne ipsius, ppter remissionem precedentium delictorum, sed passio christi sufficienter est satisfactoria pro omnibus peccatis vt supra habitum est, non q post remissionē cul- pe remanet aliquis reatus pene. ¶ **Sed est q. ij.** **Re- xij.** dicit qd cum dauid penitens fuisset ait **Parthā.** ad il- lum, dominus quoq; transtulit peccatum tuum, nō mor- rieris, verumtamen filius qui natus est tibi morte morietur, qd fuit in pena precedentis peccati vt ibidem dicit, ergo dimissa culpa remanet reatus alicuius pene. ¶ **Re- sponsio dicendum** qd sicut in secunda parte habitum est, in peccato mortali sunt duo scz auersio ab incommutabili bono, et conuersio ad bonum pmutabile inordinata. Ex parte q auersionis ab incommutabili bono consequitur peccatum mortale reatus pene eterne, vt qui q eternū bo- num peccauit in eternum puniat. Ex parte etiam conuer- sionis ad bonum commutabile in quantum est inordina- ta consequit peccatum mortale reatus alicuius pene, qz inordinatio culpe non reducit ad ordinem iusticie nisi p- penas, iustū enim est vt qui voluntati sue plus indulsit qz debuit contra voluntatem suam aliquid patiat, sic enī erit equalitas, vnde et **Apoē. xvij.** dicitur Quantuz glo- rificauit se et in delictis fuit tantum dare illi tormentum et luctum, Quia tamen conuersio ad bonum commutabile finita est non habet ex hac parte peccatum mortale q de- beatur ei pena eterna, vnde si sit inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione a deo sicut est in pec- catis venialibus non debetur peccato pena eterna sed tē- poralis, quando ergo per gratiam remittitur culpa tolli- tur auersio a deo in quantum per gratiam anima deo con- iungitur, vnde et per consequens simul tollitur reatus pe- ne eterne pot tñ remanere reatus alicuius pene tempo- ralis. ¶ **Ad primum ergo dicendum** qd culpa mortalis vt riq; bz, et auersionem a deo et auersionem ad bonū crea- tum, sed sicut in scda pte habitū est auersio a deo ē ibi sic formale auersio aut ad bonū creatum est ibi sicut mate- riale remota aut formali cuiuscūq; rei tollit species, sicut remota rationali tollit species humana, et id ex hoc ipso dicitur culpa mortalis remitti qd per gratiam tollit auer- sio mentis a deo, simul cum reatu pene eterne, remanet tamen id quod est materiale scilicet inordinate conuersio ad bonū creatuz pro qua debet reatus pene eterne. ¶ **Ad**

secundum dicendum qd sicut in secunda parte habitum est ad gratiam pertinet operari in homine iustificando a peccato. et cooperari homini ad recte operandum. remissio ergo culpe et reatus pene eterne pertinet ad gratiam operantem. sed remissio reatus pene temporalis pertinet ad gratiam cooperantem. in quantum scilicet homo cum auxilio diuine gratie patienter penas tolerando absoluit etiam a reatu pene temporalis. sicut ergo prius est effectus gratie operantis qd cooperantis ita etiam prius est remissio culpe et pene eterne qd plena absolutio a pena temporalis. vtrumque enim est a gratia. sed primum est a sola gratia. secundum ex gratia et ex libero arbitrio. Ad tertium dicendum qd passio christi de se sufficiens est ad tollendum omnem reatum pene non solum eterne sed etiam temporalis et secundum modum quo homo participat virtutem passionis christi percipit etiam absolutionem a reatu pene. in baptismo autem totaliter homo participat virtutem passionis christi. vtpote per aquam et spiritum christo conuictus peccato. et in eo regeneratus ad nouam vitam. et ideo homo consequitur in baptismo remissionem reatus totius pene. in penitentia vero consequitur per virtutem passionis christi secundum modum proportionum actuum. qui sunt materie penitentiae. sicut aqua baptismi. vt supra dictum est. et ideo non statim per primum actum penitentiae quo remittitur culpa soluitur reatus totius pene. sed completis omnibus penitentiae actibus.

Ad quintum sic procedit

Videtur qd remissa culpa mortali tollantur omnes reliquie peccati. Dicit enim Aug. in libro de penitentia. nuquam dominus aliquem sanauit quem omnino non liberauit. totum enim hominem sanauit in sabbato. quia corpus ab omni infirmitate et animam ab omni contagione. sed reliquie pertinent ad infirmitatem peccati. ergo non videtur possibile qd remissa culpa remaneant peccati reliquie. Preterea. secundum Dionys. iij. ca. de di. no. bonum est efficacius qd malum. quia malum non agit nisi in virtute boni. sed homo peccando simul totam infectionem peccati contrahit. ergo multo magis penitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquijs. Preterea. Opus dei est efficacius qd opus hominis. sed per exercitium humanorum operum ad bonum tolluntur reliquie peccati contrarii. ergo multo magis tolluntur per remissionem culpe. que est opus dei. Sed contra est qd Marci. viij. legitur qd cecus illuminatus a domino primo restitutus est ad imperfectum visum. vnde ait video homines velut arbores ambulare. deinde restitutus est perfecte. ita vt videret clare omnia illuminatio autem ceci significat liberationem peccatoris post primam ergo remissionem culpe quo peccator restituitur ad visum spiritualem adhuc remanet in eo aliquie reliquie peccati preteriti. Responsio dicendum qd peccatum mortale ex parte conuersionis inordinata ad bonum commutabile quandam dispositionem causat in anima vel etiam habitum si actus frequenter iteretur. sicut autem dicitur est culpa peccati mortalis remittitur in quantum tollitur per gratiam auersio mentis a deo. sublato autem eo quod est ex parte auersionis nihilominus remanere potest id quod est ex parte conuersionis inordinata. cum hanc contingat esse sine illa. sicut prius dictum est. et ideo nihil prohibet quin remissa culpa remaneant dispositiones ex precedentibus actibus causate. que dicuntur peccati reliquie. Remanent tamen debilitate et diminute ita qd homini non

dominentur. et hoc magis per modum dispositionis qd per modum habitum. sicut etiam remanet sones poli baptismi. Ad primum ergo dicendum qd deus totum hominem perfecte curat. sed quandoqz subito sicut socius petri statim perfecte restituit sanitati. ita vt resurgeret et ministraret ei. vt legitur Luce. iij. Quandoqz autem successiue. sicut dicitur est de ceco illuminato. Marci. viij. Et ita etiam spiritualiter quandoqz tanta commotione conuertit cor hominis. vt subito perfecte consequatur sanitatem spiritualem. non solum remissa culpa. sed sublati omnibus peccati reliquijs. vt patet de magdalena Luce. viij. Quandoqz autem prius remittit culpam per gratiam operantem. et postea per gratiam cooperantem successiue tollit peccati reliquias. Ad secundum dicendum qd post baptismum etiam quandoqz statim inducit debilem dispositionem. vtpote per vnum actum causata. quandoqz autem fortiozem. vtpote causata per multos actus. Ad tertium dicendum qd vno actu humano non tolluntur omnes reliquie peccati. quia vt dicitur in predicamento primum ad meliores exercitationes perductus ad modicum aliquid facit vt melior sit. multiplicato autem exercitio ad hoc peruenit vt sit bonus virtute acquisita. hoc autem multo efficacius facit diuina gratia. siue vno siue pluribus actibus.

Ad sextum sic procedit.

Videtur qd remissio culpe non sit effectus penitentiae secundum quod est virtus. Dicit enim penitentia virtus secundum quod est principium actus humani. sed humani actus non operantur ad remissionem culpe que est effectus gratie operantis. ergo remissio culpe non est effectus penitentiae secundum quod est virtus. Preterea. Quedam alie virtutes sunt excellentiores penitentia. sed remissio culpe non dicitur effectus alicuius virtutis. ergo etiam non est effectus penitentiae secundum quod est virtus. Preterea. Remissio culpe non est nisi ex virtute passionis christi. secundum illud ad Hebr. ix. Sine sanguinis effusione non fit remissio. sed penitentia in quantum est sacramentum operatur in virtute passionis christi sicut et cetera sacramenta. vt ex supradictis patet. ergo remissio culpe non est effectus penitentiae in quantum est virtus sed in quantum est sacramentum. Sed contra illud est proprie causa alicuius sine quo esse non potest omnis enim effectus dependet a sua causa. sed remissio culpe potest esse a deo sine penitentiae sacramento non autem sine penitentia secundum quod est virtus vt supra dictum est. Quia et ante sacramenta noue legis penitentibus deus peccata remittebat. ergo remissio culpe est effectus penitentiae secundum quod est virtus. Responsio dicendum qd penitentia est virtus secundum quod est principium quorundam actuum humanorum actus autem humani qui sunt ex parte peccatoris. et tercialiter se habent in sacramento penitentiae. omne autem sacramentum producit effectum suum non solum virtute forme sed etiam virtute materie. ex vtroque enim est vnum sacramentum vt supra dictum est. vnde sicut remissio culpe fit in baptismo non solum virtute forme ex qua et ipsa aqua virtute recipit ita etiam remissio culpe est effectus penitentiae. principaliter quidem ex virtute clauium quam habent ministri. ex quorum parte accipit id quod est formale in hoc sacramento vt supra dictum est. secundario autem ex virtute actuum penitentis. pertinentium ad virtutem penitentiae. tamen prout hi actus aliquantulum ordinantur ad clauus ecclesie. Et sic patet qd remissio culpe est effectus

Quia...
 Deinde...
 Ad primum...
 Sed contra...
 Responsio...
 Preterea...
 Sed contra...
 Responsio...

effectus penitentie. fm qd est virtus principalis in fm qd est sacramentum. Ad. i. ergo dicendum qd effectus gratie operantis est iustificatio impj vt in secunda parte habitum est in qua vt ibidem dictum est non solum est gratie infusio et remissio culpe. sed etiam motus liberi arbitrij in deum. qui est actus fidei formate. et motus liberi arbitrij in peccatum qui est actus penitentie. bi tamen actus humani sicut vt effectus gratie operantis simul pduci cum remissione culpe. Unde remissio culpe non fit sine actu penitentie virtutis. licet sit effectus gratie operantis. Ad secundum dicendum qd in iustificatione impj non solum est actus penitentie. sed etiam actus fidei. vt dictum est et ideo remissio culpe non ponitur solum effectus penitentie virtutis. sed principalis fidei et charitatis. Ad tertium dicendum qd ad passionem christi ordinatur actus penitentie virtutis et per fidem et per ordinem ad claves ecclesie. et ideo vtroq; modo causatur remissio culpe virtute passionis christi. Ad id autem qd in contrarium obijciatur dicendum est qd actus penitentie virtutis habet qd sine eo non possit fieri remissio culpe in quantum est inseparabilis effectus gratie. p quam principaliter culpa remittitur. que etiam operatur. in omnibus sacramentis. et ideo p hoc non potest concludi nisi qd gratia e principalior causa remissionis culpe qm penitentie sacramentum. Sciendum tamen qd etiam in veteri lege et in lege nature erat aliquantulum sacramentum penitentie. vt supra dictum est.

Questio. LXXXVII.

Deinde considerandum

est de remissione venialium peccatorum. Et circa hoc queruntur quattuor. Primo vtrū sine pnia veniale peccatum possit remitti. Secundo vtrum possit remitti sine gratie infusione. Tertio vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aque benedictae. et ritionem peccatoris et oratione dominica et alia hmoi. Quarto vtrū veniale peccatum possit dimitti sine mortali.

Ad primum sic procedit.

Videtur qd veniale peccatum possit remitti sine penitentia. pertinet enim vt supra dictum est. ad rationem vere penitentie qd non solum homo doceat de peccato preterito sed etiam proponat cauere de futuro. sed sine tali proposito peccata venialia dimittuntur. cum certum sit homini qd sine peccatis venialibus presentem vitam ducere non possit. g peccata venialia possunt remitti sine penitentia. Pre. Penitentia non est sine actuali displicentia peccatorum. sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum. sicut patet in eo qui dormiens occideret propter chaltuz statim enim euolaret qd non ptingit manentibus peccatis venialibus. g peccata venialia possunt remitti sine penitentia. Pre. Peccata venialia opponunt feruori charitatis vt in secunda parte dictum est. sed vnus oppositorum tollit per aliud. g per feruorem charitatis quez ptingit esse sine actuali displicentia peccati venialis fit remissio peccatorum venialium. Sed contra est qd Aug. dicit in libro de penitentia qd est penitentia. qui quotidie agit in ecclesia pro peccatis venialibus. que frustra esset si sine penitentia peccata venialia possent dimitti. Respo. sio dicendum qd remissio culpe sicut dictum est fit p conunctionem ad deum a quo aliquantulum sepat culpa. h hoc sepatio pfecte fit p peccatum mortale. im pfecte autem p

peccati veniale nam p peccati mortale mens oino a deo aueritur. vt pote p charitatem agens. p peccati aut veniale vt tardat affectus hois ne prompte in deū ferat. et id vtrūq; peccati per pnam remittit. qz per vtrūq; deordinat voluntas hois p immoderatam quertionem ad bonū creatum sicut enim peccati remitti non pot qd diu voluntas peccato adheret ita etiam nec peccati veniale. qz manente cā manet effectus. erigit autem ad remissionem peccati mortalis pfectior pnia. vt. l. homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur. qm in ipso est. vt leg diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia vt singula detestetur. sed hoc non requirit ad remissionem venialium peccatorum. non tñ sufficit habitualis displicentia q habet per habitum charitatis vel penitentie virtutis. qz sic charitas non pparet peccatum veniale qd patet esse falsum. vñ sequit qd requiratur quedam virtualis displicentia. puta cum aliquis fert hoc modo fm affectus in deum et res diuinas. vt quicquid ei occurrat qd eum ab hoc motu retardaret displiceret ei et doleret se hoc pmississe etiam si actu de illo non cogitaret. qd tñ nō sufficit ad remissionem peccati mortalis. nisi qm ad peccata oblita possit diligentem inquisitionem. Ad. i. ergo dō. qd homo in gratia cōstitutus potest vitare omnia peccata mortalia et singula. potest etiam vitare singula peccata venialia sed non omnia. vt patet ex his que in secunda parte dicta sūt et ideo penitentia de peccatis mortalibus requirit qd homo proponat abstinere ab omnibus et singulis peccatis mortalibus. sed ad penitentiam peccatorum venialium requiritur qd proponat abstinere a singulis non tamen ab omnibus. quia hoc infirmitas huius vite nō paritur. debet tamen habere propositum se preparandi ad peccata venialia minuenda. alioquin esset ei periculum deficiendi. cum desereret appetitum proficiendi seu tollendi impedimenta spiritualis profectus que sunt peccata venialia. Ad secundum dicendum qd passio pro christo suscepta sic supra dictum est. obtinet vim baptismi. et ideo purgat ab omni culpa mortali et veniali nisi actualiter voluntatem peccato inuenit inhxrentem. Ad tertium dicendum qd feruor charitatis virtualiter implicat displicentiam venialium peccatorum vt supra dictum est.

Ad secundum sic procedit

Videtur qd ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratie infusio. effectus enim non est sine pna causa. sed propria causa remissionis peccatorum est gratia nō enim ex merito proprijs hominis peccata propria remittuntur. Dicitur enim ad Ephe. ij. Deus qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis conuificauit nos christo cuius gratia sanati estis. ergo peccata venialia nō remittuntur sine gratie infusione. Preterea. Peccata venialia non remittuntur sine penitentia. sed in penitentia infunditur gratia sicut in alijs sacramentis noue legis. g peccata venialia non remittuntur sine gratie infusione. Preterea. Peccatum veniale infert quandam maculam anime. sed macula non auferretur nisi per granam. que e spiritualis anime decore. ergo videtur qd peccata venialia non remittantur sine gratie infusione. Sed contra est qd peccatum veniale adueniens non tollit granam neq; etiam diminit eam. vt in secunda parte habitum e. g pati rōne ad hoc qd peccati veniale remittat nō requirit noue grē infusio. Rñ. dō. qd vnūq; tollit p suum

dicendum qd peccatum veniale non excludit omnem actum gratie per que possunt oia peccata venialia dimitti sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratie. sine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittit, et id non e simili ratio.

Questio. LXXXVIII.

Deinde considerandum

est de reditu peccatorum post penitentiam dimissorum. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo utrum peccata per penitentiam dimissa redeant simpliciter per sequens peccatum. Secundo utrum aliquo modo redeant per ingratitudinem. specialius scilicet quedam peccata. Tertio utrum redeant in equali reatu. Quarto utrum illa ingratitudo per quam redeunt sit speciale peccatum.

Ad primum sic procedit.

Videat qd peccata dimissa redeant per sequens peccatum. dicit enim Aug. in libro de baptismo. redire peccata dimissa ubi summa charitas non est aptissime dominus in euangelio docet. in illo seruo a quo dimissum debuit dimittere. sed summa charitas tollit per quodlibet peccatum mortale. ergo per quodlibet sequens peccatum mortale redeunt peccata prius per penitentiam dimissa. **P**reterea super illud Luce. xi. Reuertar in domum meam vbi erui dicit Beda. timendus est ille versiculus necnon exponendus. ne culpa qua in nobis extinguitur credamus per incuriam nos vacantes comprimari. hoc autem non esset nisi rediret. qd culpa per penitentiam dimissa redit. **P**reterea. Ezech. vii. Dominus dicit si auerterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur amplius. sed inter alias iusticias quas fecit etiam precedens penitentia percurrit. cum supra dictum sit. penitentiam esse partem iusticie. qd postquam penitens peccat non imputat ei precedens penitentia per quam peccatus est veniam peccatorum. redeunt ergo illa peccata dimissa. **P**re. Peccata preterita per gratiam regunt. vt patet per apostolo. ad Ro. iij. Inducentem illud psal. Beati quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Sed per peccatum mortale sequens gratia tollit. ergo peccata que prius fuerunt commissa remanent detecta. et ita videat qd redeant. **S**ed contra est qd apostolus dicit ad Ro. xi. Sine penitentia sunt dona dei et vocatio. Sed peccata penitentis sunt remissa per votum dei. ergo per peccatum sequens non redeunt dimissa peccata qd deus de dono remissionis peniteat. **P**reterea. Aug. dicit in libro responsionum prosperi qui recedit a christo et alienatur a gratia viuit. hanc vitam quidem in perditionem viuit. sed non in id qd dimissum est redit. nec originali peccato damnabitur. **R**esponso dicitur qd sicut supra dictum est. in peccato mortali sunt duo scilicet auersio a deo. et conuersio ad bonum creatum. Quicquid autem est auersionis in peccato mortali scilicet se consideratur est esse omnino peccans mortali. qd per quodlibet peccatum mortale homo auertit a deo. vbi et persequens macula qd est per priuationem gratie et reatus pene eterne oia sunt oibz peccatis mortali. et scilicet hoc intelligit illud qd dicitur Jacobi. ij. Qui offendit in vno factus est oim reus. sed ex preuersione peccata mortalia sunt diuersa et interdum contraria. vbi manifestum e qd ex preuersione peccatum mortale sequens

non facit redire peccata mortalia prius abolita alioquin sequeretur qd homo per peccatum prodigalitaris reduceretur in habitum vel dispositionem auaricie prius abolite. et sic contrarium esset causa sui contrarii qd est impossibile. Sed considerando in peccatis mortali id qd est ex parte conuersionis absolute per peccatum mortale sequens homo prius gratia. et fit reus pene eterne. sicut et prius erat. qd auersio in peccato mortali ex preuersione quodammodo diuersitatem inducit per operationem ad diuersas preuersiones. scilicet ad diuersas causas ita qd sit alia preuersione et alia macula et alius reatus prout surgit ex alio actu peccati mortali. **H**oc qd in questione videtur vtrum macula et reatus pene eterne sint qd causabatur ex actu peccatorum prius dimissorum redeant per peccatum mortale sequens. Quibusdam qd visum est qd simpliciter hoc modo redeant. sed hoc non potest esse. quia opus dei per opus hominis irritari non potest. scilicet remissio autem peccatorum est opus diuine misericordie. vbi non potest irritari per sequens peccatum hominis. scilicet illud ad Ro. iij. Nunquid incredulitas illorum fidem dei euacuauit? Et id alij ponentes peccata redire dixerunt qd deus non remittit peccata penitenti postmodum peccato. scilicet presentiam. sed solum scilicet presentem iusticiam prestat enim eum pro his peccatis eternaliter puniendum. et tunc per gratiam facit eum presentialiter iustum. Sed nec hoc stare potest. qd si causa absolute ponatur et effectus ponitur absolute si qd non fieret remissio peccatorum absolute sed cum quadam conditione in futurum dependentem per gratiam gratie sacramenta sequeretur qd gratia et gratie sacramenta non essent iusticiens causa remissionis peccatorum qd est erroneum vixit de rogans gratie dei. et ideo nullo modo potest esse qd macula et reatus precedens peccatum redeant scilicet qd ex talibus actibus causabantur prout autem qd sequens actus peccati virtualiter reatus prioris peccati prius in quantum scilicet aliquis secundo peccans ex hoc ipso videtur grauius peccare qd prius peccauerat. scilicet illud ad Ro. ij. scilicet duriciam tuam et cor impenitens tibi iustas tibi iram in die ire. ex hoc solo scilicet qd conuenitur dei bonitas que ad penitentiam expectat. multo autem magis preuenit dei bonitas si post remissionem prioris peccati secundo peccatum iterum quanto maius est beneficium peccata remittere qd sustinere peccatorem. sic qd per peccatum sequens penitentiam redit quodammodo reatus peccatorum prius dimissorum non in quantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis. sed in quantum causabatur ex peccato ultimo perpetrato. qd aggrauatur ex peccato prioribus. et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter. sed scilicet in quantum scilicet virtualiter in peccato sequens continentur. **A**d primum ergo dicendum qd illud dicitur Augustini. videtur esse intelligendum de reditu peccatorum quantum ad reatum pene eterne in se consideratum quia scilicet post penitentiam peccans incurrit reatum pene eterne licet prius nec tamen omnino propter eandem rationem. vbi Augustinus in libro de responsionibus prosperi cum dixisset qd non in id qd remissum est redit. nec pro originali peccato damnabitur. qui tamen ea morte afficit que ei propter peccata dimissa debebat quia scilicet incurrit mortem eternam. quam meruerat per peccata preterita. **A**d secundum dicitur qd in illis verbis non intendit Beda dicere qd culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum preteriti reatus sed per iterationem actus. **A**d tertium dicitur qd per sequens peccatum iusticie priores obliuioni traduntur in quantum erant meritorie vite eterne. non autem in quantum erant impeditive peccati. vbi si aliquis

peccet mortaliter postquam restituerit debitum non efficiatur reus quasi debitum non reddidisset. et multominus traditur oblivioni penitentia prius acta quantum ad remissionem culpe. cum remissio culpe magis sit opus dei quam hominis. Ad. iij. ad. q. gratia simpliciter tollit maculam. et reatum pene eterne. regit autem actus peccati per teritios. ne. s. propter eos deus hominem gratia priuet. et reatum habeat pene eterne. et quod gratia semel facta perpetue manet

Ad secundum sic procedit

Videatur quod peccata dimissa non redeant per ingratitudinem que specialiter est secundum quatuor genera peccatorum. scilicet secundum odium fratrum. apostasiam a fide. contemptum confessionis. et dolorem de penitentia habitam. secundum quod quidam meriti te dixerunt. Fratres odit. apostata sit. spiritus sceleris penituisse piget. pristina culpa redit. Tanto enim est maior ingratitudo quanto gravior est peccatum quod quis contra deum committit. post beneficium remissionis peccatorum. sed quedam alia peccata sunt his graviora scilicet blasphemia contra deum et peccatum in spiritum sanctum. unde videtur quod peccata dimissa non magis redeant secundum ingratitudinem commissam secundum hoc peccatum quam secundum alia. Preterea Rabanus dicit nequaquam seruum tradidit deus torzibus. quousque redderet uniuersum debitum. quia non solum homini peccata que post baptismum egit reputabuntur ei ad penam. sed originalia que ei sunt dimissa in baptismo sed inter debita peccata venialia computantur. pro quibus dicimus dimitte nobis debita nostra. ipsa etiam redeunt per ingratitudinem. et pariter ratione videtur quod peccata venialia redeant per peccata prius dimissa. et non solum per predicta peccata. Preterea. Tanto maior est ingratitudo quanto post beneficium acceptum aliquis peccat. sed beneficium dei est etiam ipsa innocentia qua peccatum vitamus. dicit enim Augustinus. iij. confes. gratie tue deputo quecumque peccata non feci. maior autem tunc donum est innocentia quam etiam remissio omnium peccatorum. et non minus est ingratus deo qui primo peccat post innocentiam quam qui peccat post penitentiam. et ita videtur quod per ingratitudinem que fit secundum predicta peccata non magis redeant peccata dimissa. Sed contra est quod Gregorius dicit. xvij. moral. ex dictis euangelicis constat quod si quis in nos delinquit ex corde non dimittimus? et illud rursus exigitur quod nobis iam per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus. et ita propter fratrum odium specialiter peccata dimissa redeunt per ingratitudinem. et eadem ratio videtur esse de alijs peccatis. Respondeo. quod sicut supra dictum est. peccata dimissa per penitentiam redire dicuntur in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis diuulter proueniunt in peccato sequenti. Ad minus autem ingratitudo dupliciter. Uno modo ex eo quod aliquid fit contra beneficium. et hoc modo potest peccatum mortale quod deum offendit reddi homini ingratus deo qui peccata remisit. et sic per quodlibet peccatum mortale sequens redeunt peccata prius dimissa ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo non solum faciendo contra ipsum beneficium. sed etiam faciendo contra formam beneficii prestati. que quidam forma si attendatur ex parte beneficii factoris est remissio debitoris. unde contra hanc formam facit qui fratri petenti veniam non remittit. sed odium tenet. si autem attendatur ex parte penitentis qui recipit hoc beneficium inuenitur duplex motus liberi arbitrii. quorum primus est motus liberi arbitrii in deum qui est actus fidei formate contra hoc facit homo apostatando a fide. secundus autem motus liberi arbitrii in peccatum est actus

penitentie. ad quam primo pertinet ut supra dictum est quod homo detestetur peccata preterita. et contra hoc facit ille qui dolet se penituisse. Secundo pertinet ad actum penitentie ut penitens proponat se subicere clauibus ecclesie per confessionem. secundum illud psalmi. Dixi confitebor aduersus me in iusticiam meam de mino et tu remisisti impietatem peccati mei. et contra hoc facit ille qui contemnu confiteri secundum quod proposuerat. et ideo dicitur quod specialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata prius dimissa. Ad primum ergo dicendum quod hoc non dicitur specialiter de his peccatis. quia sunt ceteris graviora. sed quia directus opponitur beneficio remissionis peccatorum. Ad. ij. dicendum quod etiam peccata venialia et peccatum originale redeunt modo predicto sicut et peccata mortalia. in quantum committitur dei beneficium. quo hoc peccata sunt remissa. non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitudinem quia homo peccando venialiter non facit contra deum sed preter ipsum. et id per peccata venialia nullo modo peccata dimissa redeunt. Ad tertium dicendum quod beneficium aliquod potest pensari dupliciter. Uno modo ex quantitate ipsius beneficii. et secundum hoc innocentia est maior dei beneficium quam penitentia. que dicitur secunda tabula post naufragium. Alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis. qui minus est dignus et licet magis sibi sit gratia. unde et ipse magis est ingratus si contemnat. et hoc modo beneficium remissionis culpe est maius in quantum prestatur totaliter indigno. et ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

Ad tertium sic proceditur

Videatur quod ingratitudinem peccati sequentis confurgat ratio reatus quantum fuerat peccatorum prius dimissorum. quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficii quo peccatum remittitur. et per consequens magnitudo ingratitudinis. qua hoc beneficium contemnit. sed secundum quantitatem ingratitudinis est quantitas reatus consequentis ergo tantus reatus confurgit ex ingratitudine sequentis peccati. quantum fuit reatus omnium precedentium peccatorum. Preterea. Magis peccat qui offendit deum quam qui offendit hominem sed seruum manumissus ab aliquo domino reduci in eandem seruitutem a qua prius fuerat liberatus vel etiam ingratiorem. ergo multo magis ille qui contra deum peccat post liberationem a peccato reduci in tantum reatum pene quantum prius habuerat. Preterea. Matthei. xvij. Dicitur quod reatus totum minus tradidit eum cui replicans peccata dimissa propter ingratitudinem totis rebus quousque redderet uniuersum debitum. sed hoc non esset nisi insurgeret ex ingratitudine tantus reatus quantum fuerit omnium precedentium peccatorum. ergo equalis reatus redit per ingratitudinem. Sed contra est quod dicitur Deuterio. xxv. Pro mensura peccati erit et plagarum modus. ex quo patet quod ex paruo peccato non surgit magnus reatus. sed quandoque peccatum mortale sequens est multominus quolibet peccatorum prius dimissorum. non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus quantum fuit peccatorum prius dimissorum. Respondeo dicendum quod quidam dixerunt quod ex peccato sequenti propter ingratitudinem confurgit tantus reatus quantum fuit reatus omnium peccatorum prius dimissorum super reatum proprium huius peccati. sed hoc non est necesse. quod supra dictum est quod reatus peccati precedentis non redit propter peccatum sequens in quantum sequebatur ex actibus

precedentium peccatorum. sed in quantum consequitur actum sequentis peccati. et ita oportet quod quantitas reat9 redeat fm q̄ritatez et gravitatem peccati subsequenti9. potest autē pringere quod gravitas peccati subsequenti9 ad equat gravitatem omnium precedentium peccatorum. sed hoc semper nō est necesse siue loquamur de gravitate ei9 quā h3 ex illa specie. cum quandoq; peccatum sequēs sit simplex fornicatio. peccata vero p̄terita fuerunt homicidia vel adulteria seu sacrilegia siue etiā loquamur de gravitate quam h3 ex ingrati tudine annexa. non enim oportet quod q̄ritas ingratitudinis sit absolute equalis quantitati beneficii suscepti. cuius quantitas attendit fm quantitatem peccatorum prius dimissorū. contingit enim quod contra idem beneficium unus est multum ingratus. vel fm intentionem contemptus beneficii. vel fm gravitatez culpe p̄tra benefactorē cōmississe alius autem parum. quod minus contemnit vel quod minus p̄ benefactorē agit. sed p̄portio nalliter q̄ntas ingratitudinis adequat quantitati beneficii. vel offensa bñfactoris tanto ē maior ingratitudo q̄to bñficiū fuit maius. vñ manifestum est quod non est necesse quod p̄pter ingratitudinem sp̄ per peccatum sequens redeat tantus reatus quantum fuit peccatorum precedentium sed necesse est quod p̄portionaliter q̄to peccata prius dimissa fuerunt plura et maiora tanto redeat maior reatus per qualecunq; sequens peccatum mortale. ¶ Ad. i. g. dō. quod bñficiū remissionis culpe recipit q̄ritatez absolute fm quantitatem peccatorum dimissorū. sed peccatū ingratitudinis non recipit quantitatem absolutam fm q̄ritatez bñficii. sed fm q̄ritatez contemptus vel offensa ut dictum est. et sō ratio non sequit. ¶ Ad. ij. dō. quod si uis manum illius non reducat in pristinam seruitutez pro quacunq; ingratitudine. sed pro aliqua gravi. ¶ Ad. iij. dō. quod ille cui peccata dimissa replicant p̄pter subsequentem ingratitudinem reddit uniuersum debitum. in q̄tum quantitas peccatorum precedentium p̄portionaliter inuenitur in ingratitudi ne subsequenti. non autē absolute ut dicitur ē

Ad quartuz sic procedit.

Videtur quod ingratitudo cuius sequens peccatū facit redire peccata prius dimissa sit speciale peccatū. retributio enī gratiaz p̄tinet ad p̄tra passum quod requirit in iusticia ut patz p̄ phōm in. v. etbi. sed iusticia est specialis virtus. ḡ ingratitudo est speciale peccatum. ¶ Pre. Tullius in. ij. itoro rice ponit quod gratia est specialis virtus sed ingratitudo opponitur gratie. ḡ ingratitudo est speciale peccatū. ¶ Pre. terea. Specialis effectus a speciali causa procedunt izm ingratitudo h3 specialem effectum. s. quod facit aliquo modo redire peccata prius dimissa. ḡ ingratitudo est speciale peccatum. ¶ Sed p̄tra id quod sequit omnia peccata non ē speciale peccatum. sed p̄ quodcunq; peccatum mortale ali9 quis efficit deo ingratus ut ex p̄missis patet. ḡ ingratitudo non est speciale peccatum. ¶ Rñ. dō. quod ingratitudo peccantis quandoq; est speciale peccatum. quandoq; autem non. sed est circumstantia generaliter consequens omne peccatum mortale. quod contra deum committitur. Peccatum enim speciem recipit ex intentione peccatis. unde ut phōs dicit. v. etbi. ille qui mechaf ut furef magis est fur q̄ mechus. si ḡ aliquis peccator in contemptū dei et suscepti beneficii aliq̄d peccatum cōmittit illud peccatum trahit ad speciem ingratitudinis. s. hoc ingratitudo peccantis est speciale peccatum. si vero aliquis intendens aliq̄d peccatum committere puta homicidiū vel ad

ulterium et non retrahat ab hoc propter hoc quod p̄tinet ad dei contemptum ingratitudo non erit speciale peccatum sed trahet ad speciem alterius peccati. sicut circumstantia quedam. ut Aug. dicit in libro de natura et gratia nō omne peccatum est ex contemptu. et tamen in omni peccato deus contemnitur. in suis p̄ceptis. unde manifestus ē quod ingratitudo peccantis quandoq; est speciale peccatum sed non sp̄. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam prime rationes concludunt quod ingratitudo fm se sit quedam species peccati. Ultima autem ratio concludit quod ingratitudo fm quod inuenitur in omni peccato nō sit speciale peccatum. ¶ Questio. LXXXIX.

Deinde cōsiderandū

est de recuperatione virtutum per penitentiam. Et circa hoc querunt sex. Primo utrum per penitentiam restituantur virtutes. Secundo utrum restituantur in equali quantitate. Tertio utrum restituantur penitenti equalis dignitas. Quarto utrum opera virtutum per peccatum mortificantur. Quinto utrum opera mortificata per penitentiam reuiuiscant. Sexto utrum opera mortua. i. abiq; charitate facta per penitentiam uiuificentur.

Ad primum sic procedit.

Videtur quod per penitentiam virtutes non restituantur. nō enim possent virtutes amisse per penitentiam restituuntur si penitentia virtutes causaret sed penitentia cum sit virtus non potest esse causa omnium virtutum. p̄sertim cū quedam virtutes sint naturaliter p̄iores penitētia. ut supra dictum est. ergo per penitentiam non restituantur. ¶ Preterea. Penitentia in quibusdam actibus penitenti consistit. sed virtutes gratuite non causantur ex actibus nostris. dicit enim Aug. in libro de li. arbi. quod virtutes in nobis sine nobis deus operat. ergo videtur quod per penitentiam non restituantur virtutes. ¶ Preterea. Habens virtutem sine difficultate et delectabiliter actus virtutum operat. unde dicit phōs in. i. etbi. quod non est iustus qui non gaudet iusta operatione. sed multi penitentes adhuc difficultatem patiunt in operando actus virtutum. non ergo per penitentiam virtutes restituntur. ¶ Sed p̄tra est quod Luce. xv. Pater mandauit quod filius penitenti indueret prima stola. que fm Ambro. est amicus sapientie. quā simul sequuntur omnes virtutes. fm illud Sapientie. viij. Sobrietatem et iusticiam docet prudentia et virtutem quibus in vita nihil vilius est hominibus. ergo per penitentiam omnes virtutes restituntur. ¶ Responsio dicendum quod per penitentiam sicut supra dictum est. remittuntur peccata. remissio autem peccatorum nō potest esse nisi per infusionem gratie. unde relinquunt quod per penitentiam gratia homini infundat. ex gratia autem cōsequuntur omnes virtutes gratuite sicut ex essentia anime fluunt omnes potentie ut in secunda parte habitum est. unde relinquunt quod per penitentiam omnes virtutes restituantur. ¶ Ad primum ergo dicendum quod eodem modo penitentia restituit virtutes per quem modus est causa gratie ut iam dictum est. est autem causa gratie in q̄tum est sacramentum. naz in q̄tum est virtus est magis gratie effectus. et ideo non oportet quod penitentia fm quod est virtus sit causa omnium aliarum virtutum. sed quod habitus penitenti sit cum habitu aliarum virtutum per sacramentum causetur. ¶ Ad. ij. dō. quod in sacramento penitenti actus

erat inter filios dei p gratiam. et hanc dignitatem recupera-
 p penitentia qd significat Luc. xv. de filio pdigo cui pas-
 penitenti iussit restitui stolam primaz et annulum et cal-
 ciamenta. Alia vero dignitate amittit scdariam. scz inno-
 centia. de qua sicut ibidez legitur gloriabaf filius senioz
 dicens. ecce tot annis seruo tibi. et nuq mandatum tuu
 preterui. et hanc dignitatem penitens recuperare non potest
 recuperat tamen quandoq aliqd maius. quia vt Grego.
 dicit in ome. de centum ouibus qui errasse a deo se consi-
 rant dampna pcedentia lucris sequentibus recompensent
 magis q gaudium de eis fit in celo. quia et dux in prelio
 plus eum militem diligit qui post fugam reuersus hoste
 fortiter pmit q illum qui nunq terga pbuit et nuq ali-
 qd fortiter fecit. Dignitatem autem ecclesiasticam homo
 per peccatum pdit. qui indignu se reddit ad ea que coper-
 tunt dignitati ecclesiastice exercenda. Quia quidem recu-
 pare pbibentur vno mo quia uon penitent unde Irido.
 ad milianum epm. scribit sicut i eadem dis. legitur. c. dno
 illos ad pristinos gradus redire canones pceptunt quos
 penitentie pcessit satisfactio vel digna peccatoz pfectio. ar-
 gumentu coraruu an qui in vicio corruptois non emen-
 dant nec gradu bonoris nec gratiaz recipiunt comuniois
 Scdo quia penitentia negligenter agut. vnde in eadē dis.
 c. si quis dyaconus dicit. q cu in aliquibus nec copunctio
 humilitatis nec in stantia orandi appareat nec ieiunijs nec
 nelectioibz eos vacare videamus possumus agnoscere
 si ad pristinos honores redirent cum quata diligentia p-
 maneret. Tertio si comisit aliqd peccatu habens irregu-
 laritate aliqua annexa. vñ in eadē dis. ex concilio martini
 pape dicit si quis viduam vel ab aliquo relictam duxerit
 no admittat ad clez. q si prexerit venieat. similiter ho-
 micidij aut facti aut pcepto aut psilio aut defensione post
 baptismum conscius fuerit sed hoc non est ratio peccati
 sed ratio irregularitatis. Quarto ppter scandalu. vnde
 in eodē dis. legit. c. de hjs vero rabanus dicit. an qui de-
 prebensi vel capni fuerint publice in pcurio furto aut for-
 nicatione ceterisqz criminibz fm canonuz sacrozum institu-
 ta pprio gradu decidant quia scandalu est populo dei ta-
 les psonas superpositas habere. qui aut de peccatis pre-
 dictis absconse pmissis sacerdoti confitent si se p ieiunia et
 elemosinas vigilijsqz et sacras orones purgauerint hjs i
 gradu pprio seruato spes venie misericordia dei pmittenda
 est. et hoc etiā dicit extra de qualitate ordinandoz. c. qñtu
 si crimina ordine iudicatio pprobata vel alias notoria no
 fuerint pter teos homicidij post penitentia in susceptis vel
 iam suscipiendis ordinibz im- edite non possunt. Ad. j.
 q ddm q eadē ratio est de recuperatione virginitatis et de
 recuperatione innocētie. que pñet ad scdaz dignitate quo
 ad deum. Ad. ij. ddm q biero. in verbis illis non dicit
 esse impossibile. sed dicit esse difficile hominem recuperare
 post peccatu pristinu statum. quia hoc no conceditur nisi
 pfecte penitenti vt dicitur est. Ad statuta aut canonu q hoc
 pbibere videt respodet Aug. bonifacio scribes an psiti-
 tutu i ecclesia ne qsqz post alicuius criminis penitentia clericatu
 recipiat vel ad clericatum redeat. vel in clericatu. maneat
 non despatone indulgentie sed rigore factum e discipli-
 ne alioquin ptra clauas eccleie datas disputabit. de quibz
 dicitur est. quecuqz solueris sup terram erit soluta et in
 celis. et postea subdit nam et sanctus dauid de criminibz
 agit penitentia et tamen in honore suo psinit. et beatu perz
 quando amarissimas lacrimas fudit vtiqz ddm negasse
 penituit et tamen apls pmanfit. sed no ideo putanda e sup

uaqua pntentoz diligentia que vbi saluti nihil detrahebat
 humilitati aliquid addiderunt. expti vt credo aliquozum
 fictas penitentijs semp affectas honozu pompe. Ad
 ij. ddm q statutum illud intelligitur de illis qui publica
 penitentiam agunt. qui postmodum. no possunt ad maio-
 rem puebi gradum. nam etiā petz post negatone pastor
 constitutus est ouium. vt patet Jo. vlt. vbi Crisostu. dicit
 q petrus post negatone et penitentia ostendit se habere
 maiorem fiduciam ad christum. qui enim in cena no aus-
 debat interrogare sed iobani interrogatone comisit huic
 postea et ppositura fratrum credita est. et non solum no
 pmittit alteri in terrogare que ad ipsum pñent. sed de te
 liquo ipe p iobanne magistrum interrogat.

Ad quartum sic procedit

Videtur q opa virtutum in caritate facta mortificari no
 possunt. qd enim non est inmutari no pot. sed mortificatio
 est quedam mutatio de vita in mortem. cum ergo opa vir-
 tutu postq facta sunt iam non sunt. videt q vltimus mor-
 tificari non possint. Pre. per opa virtutis in caritate
 facta homo meretur vitam eternam. sed subtrahere mer-
 cedē merenti est iniusticia que non cadit in deum. q non
 potest esse q opa virtutum in caritate facta per peccatum
 sequens mortificent. Pre. fortius non corrupit a de-
 biliori. sed opa caritatis sunt fortiora quibuslibet pecca-
 tis. quia vt dicit Prover. x. vniuersa delicta opit caritas
 q videt q opa in caritate facta p sequens mortale pecca-
 tum mortificari non possint. Sed contra est qd dicitur
 Ezech. xvij. si auerterit se iustus a iusticia sua omnes iu-
 sticie eius quas fecerat non recordabunt amplius. Rñ.
 ddm q res viua p mortem pdit opationem vite. vnde p
 quandam similitudinem dicunt res mortificari. quando
 impediunt a suo pprio effectu vel opatione. effectus autē
 opum virtuosozum que in caritate fiunt est pducere ad
 vitam eternaz. qd quidem impedit p peccatu mortale se-
 quens qd gratiam tollit. et fm hoc opa in caritate facta
 dicunt mortificari p sequens peccatum mortale. Ad. j.
 q ddm q sicut opa peccatoz transeunt actu et manent
 reatu ita opera in caritate facta postquam transeunt actu
 manent merito in dei acceptatione. et fm hoc mortificanē
 in quantum impeditur homo ne consequat sua mercedē
 Ad. ij. ddm q sine iniusticia potest subtrahi merces
 merenti qñ ipe reddiderit se indignum mercede p culpa
 sequentem. nam et ea que ho iam accepit qñq iuste p-
 culpam pdit. Ad. ij. ddm q non est ppter fortitudinez
 operum peccati q mortificantur opa prius i caritate facta
 sed est ppter libertatem voluntatis que potest a bono in
 malum flecti.

Ad quintum sic procedit

Videtur q opa mortificata p peccatum per penitentiam
 no reuiscant. sicut em per penitentiam subsequente re-
 mittuntur peccata preterita. ita etiā p peccatu sequens
 mortificant opa prius in caritate facta. sed peccata dimis-
 sa p penitentiam non redeunt vt supra dictuz est. q videt
 q etiā opa mortificata per caritatem non reuiscant.
 Pre. opa dicuntur mortificata ad similitudinem ani-
 malium vt dictum est. sed mortuum non pot iterum vi-
 uificari ergo nec opa mortificata possunt itez p pñiam re-
 uiscere. Pre. opa i caritate facta meret glia fm qua-
 ritatem gratie vel caritatis. sed qñq homo resurgit per
 penitentia i minori gratia vel caritate. ergo no consequit
 U. p.

gloriam sicut merita priorum operum. Et ita videtur quod opera mortificata per peccatum non reuiuiscant. Sed contra est quod super illud Iobelis. ij. Reddaz vobis anos quos comedit locusta dicit glo. non panos perire vbertate qua per conturbatione animi amissistis. s; illa vbertas e meritum bonoz opum qd fuit pditu p peccatu. s; p penitentiā reuiuiscunt opa meritoria prius facta. Rñ. ddm q quida dixerunt q opa meritoria p pccati sequēs mortificata nō reuiuiscant p penitentiā sequētem. s; dicitur q opera illa non remanent vt iterum viuificari possent. s; hoc impediri nō pōt qui viuificent. nō bēnt enim vim pducendi in vitā eternam qd pnet ad eoz vitam solum s; q actu existunt. s; etiā postq actu eē desinūt. s; q remanent in acceptatione dīna. sic aut remanent in quātū e de se. etiā postq p peccatū mortificat q; semp deus illa opa put facta sunt acceptabit. z sancti de eis gaudebūt. s; illud Apoc. ij. tene qd habes. ne aliq accipiat coronam tuā. s; q isti qui ea fecit nō sint effica cia ad ducendum ad vitā eternam puenit ex impedimēto peccati supuenientis p qd redditur ipe vita eterna in dignus. hoc aut impedimētū tollitur per penitentiā. in quantum p eam remittuntur pccā. vñ restat q opa prius mortificata recuperant efficaciam pducendi eū qui fecit ea in vitam eternam qd e ea reuiuiscere. z ita patz q opa mortificata p penitentiā reuiuiscunt. Ad. i. s; ddm q opa peccati per penitentiā abolent s; se. ita s; q eis vltimū deo indulgente nec macula nec reatus inducitur sed opa ex caritate facta non abolentur a deo in cuius acceptatione remanent. sed impedimētum accipiūt ex parte hominis opantis. et ideo remoto impedimēto. quod est ex parte hominis deus implet ex parte sua illud quod opa merebantur. Ad. ij. ddm q opera in caritate facta non mortificantur s; se sicut dictum est. sed solum per impedimētum supueniens ex parte operantis. a talia autem moriuntur s; se in quantum priuantur principio vite. z ideo non est simile. Ad. ij. ddm q ille qui per penitentiā resurgit in minori caritate consequitur quidem p remiū essentialē s; quantitatem caritatis in qua inuenit. habebit tamen gaudium maius de operibus que scdo facit. quod pertinet ad pmiū accidentale.

Ad sextum sic proceditur

Videtur quod p penitentiā subsequente etiam opa mortua que s; non sunt in caritate facta viuificentur. dicitur enim videtur quod ad vitam pueniat illud quod fuit mortificatum qd nūq; fit s; naturam. q; illud qd nūq; fuit viuū viuificet. quia ex non viuū s; naturam aliq; vita generant. sed opa mortificata per penitentiā viuificantur vt dicitur est q multo magis opa mortua viuificantur. Pre. remota causa remouet effectus. sed causa quare opa de genere bonorum sine caritate facta non fuerunt vita fuit defectus caritatis et gratie. sed iste defectus tollitur per penitentiā. s; p penitentiā opa mortua viuificantur. Pre. biero. dicit si qñdo videris inter multa opera peccatorū facere quēq; aliqua que iusta sunt. non e tamen iniustū deus. vt ppter multa mala obliuiscatur paucorū bonorū. sed hoc videtur maxime quando mala pterita p penitentiā tolluntur. ergo videtur quod post penitentiā deus remuneret priora bona in statu peccati facta. quod est ea viuificare. Sed contra e qd apostolus dicit. j. Cor. xij. si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas et si tradidero corpus meū ita vt ardeā caritatem autē non habuero nihil mihi prodest. hoc autem non est

si si saltem per penitentiā subsequente viuificentur non ergo penitentiā viuificat opa prius mortua. Rñ. dicendum quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiue quia scilicet est causa mortis. et s; hoc opera peccati dicuntur opera mortua s; illud ad. De. ir. sanguis christi emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis. hoc ergo opera mortua non viuificantur per penitentiā. sed magis abolerentur. s; illud ad. De. vj. non rursus iacentes fundamentū penitentie ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiue. quia scilicet caret vita spirituali. que est ex caritate. p quam anima deo coniungitur. ex qua viuū sicut corpus p animam et per hunc modum etiam fides que est sine caritate dicitur mortua s; illud Jacobi. ij. fides sine operibus mortua est. et per hunc etiam modum omnia opera que sunt bona ex genere si sine caritate fiant dicuntur mortua in quantum scilicet non pcedunt ex principio vite. s; vt si dicamus sonum citare vocem mortuam dare. sic ergo differentia mortis et vite in operibus est s; operis tōnem a principio a quo pcedunt. opa autem non possunt iter a principio pcedere. q; trāseūt z iter eadē nūero assūti nō pnt vñ ipossibile e q opa mortua iter fiat vita p priūz. Ad. j. ergo ddm q in rebus naturalibus tam mortua q mortificata carent principio vite. sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij a quo pcesserunt sed ex parte impedimenti extrinseci. mortua autem dicuntur ex parte principij. z ideo non est simile. Ad. ij. ddm q opera d; genere bonorum sine caritate facta dicuntur mortua p defectū caritatis et gratie sicut principij. hoc aut non pnt eis per penitentiā subsequente vt ex tali principio pcedant. vnde ratio non sequitur. Ad. ij. ddm q deus recordatur bonorum que quis facit in statu peccati nō vt remuneret ea in vita eterna qd debetur solum operibus viuū id est ex caritate factis. sed remunerat tēpali remuneratione. sicut Grego. dicit i omelia. de diuīte z lazaro. q nisi diues ille aliq; bonum emisset et in presenti seculo remuneratōnem accepisset nequa q; ei abraham diceret te cepisti bona in vita tua. vel etiaz potest hoc referri ad hoc q pacietur tollerabilius iudicium. vnde Aug. dicit in li. de penitentiā. non possumus dicere saluatico non meli; fuisse ei christum negādo nihil pateret que passus est cōfiteendo. Ad illud quod ait apostolus. si tradidero corpus meū ita vt ardeā. ac intelligit ad regnū celoz obtinēdū. nō ad extrēi iudicij supplicium tollerabili. Questio. XC

Deinde considerandum

est de partibus penitentie. Et primo i generali. Secdo in speciali de singulis. Circa primum queruntur quatuor. Primo vtz penitentiā habeat pres. Secundo de numero partium. Tertio quales pres sine Quarto de diuisione eius in partes subiecti vas.

Ad primū sic proceditur.

Videtur quod penitentie non debeāt partes assignari sacramenta enim sunt in quibus diuina virtus secretius operatur salutē. s; vñ diuina e vna z simplex nō q pniecū s; sacramētū debet pres assignari. Pre. pnia est vñ. z est factim s; ei iquātū e vñ nō assignat pres. cū vñ sit habitū qdā q e simplex q; lras i aia si lras ei pnie iquātū e sacramētū nō videt q pres sint assignāde. q; baptismo z alijs si tēpā nō assignat pres q pnie nulle pres debet assignari. Preterea penitentie materia est peccatū. sed peccato non assignat pres q nec penitentie sunt pres assignāde.

Sed contra est qd ptes sunt ex quibus pfectio alicuius integrat. sed penitentie pfectio integrat ex pluribus ex pte ratione pessione et satisfactio. ergo habet ptes. **Rn. dd.** qd ptes rei. sunt in quas materialiter totum dividit. habet enim se ptes ad totum sicut materia ad formam. vñ. n. ij. phisi. ptes ponit in genere cause materialia. totum vero in genere cause formalis. vbi dicitur qd ex pte materie inuenit aliqua pluralitas ibi est in venire pntu ratione. dictum est aut supra qd in sacramento penitentie actus humani se habet pmo dum materie. et ideo plures actus humani requirunt ad pfectionem penitentie. scz pntio pfectio et satisfactio vt infra patebit. **Ad. j.** qd dicitur qd licet sacramentum habeat simpliciter ratione virtutis diuine que in eo operatur. sed virtus diuina ppter sui magnitudinem operari potest et p vnum et p multa. ratione quoque alicuius sacramento possunt partes assignari. **Ad. ij.** dicitur qd penitentie ptes qd est virtus non assignant ptes. actus enim humani qui multiplicant in penitentie non operantur ad habitum virtutis sicut ptes. sed sicut effectus. vnde relinquit qd ptes assignant penitentie inquantum est sacramentum. ad qd actus humani operantur vt materia. in alijs aut sacramentis materia non sunt actus humani. sed aliqua res exterior. vna quidem simplex vt aqua vel oleum. seu composita vt crisma et ideo in alijs sacramentis non assignant ptes. **Ad. iij.** dicitur qd peccata sunt materia remota penitentie. inquantum scz sunt vt materia. vel obiectum humanorum actuum qui sunt pntia materia penitentie put est sacramentum.

Ad secundum sic proceditur

Videtur qd inconuenienter assignant ptes penitentie contritio confessio et satisfactio. contritio enim est in corde. et sic pertinet ad interiorē penitentie. confessio aut in ore. et satisfactio in ope. et sic duo vltima pertinent ad penitentie exteriorē pntia aut interiorē non est factum. s3 solū pntia exterior qd se sui subiacer. nō ē cōuenienter assignat bec ptes. sacramento penitentie. **Pre.** in sacramento noue legis pferit gratia vt su p dictū est. sed in satisfactioe non pferit aliqua grā. qd satisfactio non est pars sacramenti. **Pre.** non est idex fructus rei et pars. sed satisfactio est fructus penitentie fm illud Luc. iij. facite vobis dignos fructus pnie. ergo non ē pars penitentie. **Pre.** penitentie ordinat contra peccata s3 peccata pnt pfiat solū in corde per consensum vt in. ij. pte habitū ē. qd et penitentie. non qd debent pntie ptes poni confessio oris et satisfactio opis. **Ad. cōtra** videt qd debeat poni plures ptes penitentie pars enim hominis non solum est corpus quasi materia. sed enā anima que est forma. sed tria predicta cū sit actus penitentie se habet sicut materia. absolutū aut sacerdotis se habet p modū forme qd absolutio sacerdotis debet poni quarta pars pnie. **Rn. dd.** qd duplex est pars vt dicit. v. Methaphi. scz ptes essentie et ptes quantitatis. ptes quidem essentie sunt naturaliter materia et forma. logice aut genus et dca. hoc aut mō quodlibz sacramentū distinguitur in materia et formā sicut in ptes essentie. vnde et supra dictū est qd sacramenta consistunt in rebus et verbis. sed quia quantitas se tenet ex parte materie ptes quantitatis sunt materie. et hoc mō sacramento penitentie specialiter assignant ptes vt su p dictū ē quātū ad actus penitentie qui sunt materia huius sacramenti. dictū est aut su p qd alio modo fit recōpensatio offense in penitentie et i vdicantua iusticia. nā i vdicantua iusticia fit recōpensatio fm arbitriū iudicis nō fm voluntatē offendētis

vel offensi. sed in penitentie fit recōpensatio fm voluntatē peccātis. et fm arbitriū dei in quē peccat. qd hic nō querit sola reintegratio equalitatis iusticie sed magis recōpensatio amicitie. qd fit dum offendens recōpensat fm voluntatē eius quē offendit. sic ergo requirit ex pte penitentie pmo quidē voluntas recōpensandi qd fit p contritioe. scdo qd subiciat arbitrio sacerdotis loco dei quod fit in confessione. tertio qd recōpenset fm arbitriū ministri dei qd fit in satisfactioe et ideo contritio confessio et satisfactio ponit ptes penitentie. **Ad. j.** qd dicitur qd contritio fm essentia est in corde et pertinet ad interiorē pntiam. sed virtualiter pertinet ad penitentie exteriorē inquantū scz implicat ppositū confitendi et satisfaciendi. **Ad. ij.** dicitur qd satisfactio confert grām. put est in pposito et auget eam. put est in executione sicut bapntismus in adultis vt su p dictū ē. **Ad. iij.** dicitur qd satisfactio est pars penitentie sacramenti. fructus autem penitentie virtutis. **Ad. iij.** dicitur qd plura requiruntur ad bonū qd peccat ex integra cā quā ad malū qd peccat ex singulis defectibus fm. Dyo. iij. c. de. di. no. et ideo licet peccata pfiat in consensu cordis. ad pfectionē tñ penitentie requiritur et cordis contritio et oris confessio et opis satisfactio. **Ad. cōtrariū** patet solutio per ea que dicta sunt.

Ad tertium sic procedit

Videtur qd pdicta tria non sunt ptes integrales penitentie enim vt dicitur ē p pntia oris. s3 pntia cordis. oris et operis snt ptes subiective peccati. et non partes integrales. quia peccatum de quolibz horū impdicatur. ergo etiā i penitentie contritio cordis et confessio oris et satisfactio opis non sunt ptes integrales. **Pre.** nulla pars integralis se continet aliam sibi condiuilam. sed contritio continet confessionem et satisfactionē in pposito. ergo non sunt partes integrales. **Pre.** ex partibus integralibus simul et equaliter cōstituitur totū sicut linea ex suis partibus. sed hoc nō contingit hic. ergo pdicta nō sunt partes integrales penitentie. **Sed contra** est. alle dicitur ptes ex quibus integrat pfectio totius. sed ex tribus pdictis integrat pfectio penitentie. s3 snt partes integrales pntie. **Rn. dd.** qd quidā dixerunt bec tria esse partes subiectivas penitentie. sed hoc non potest esse. quia partibus subiectiuis singulis adest tota virtus totū et simul et equaliter. sicut tota virtus animalis inquantū est animal saluat in. qualibet specie animalis. que simul et equaliter diuidunt animal. sed hoc non est in pposito. et ideo alij dixerunt qd partes portio nales. sed nec hoc item potest esse. quia singulis partibus portionalibus adest totum fm totā essentia. sicut tota essentia aīe adest cuiuslibet eius potentie. sed hoc non est in pposito vnde relinquit qd predicta tria sint partes integrales penitentie ad quartam rationem exigitur vt totum non assit singulis partibus. neqz fm totā eius virtutē. neqz fm totā essentia. sed omnibus simul. **Ad. j.** ergo dicitur qd peccatum quia habet rationem mali potest in vno tantū pfiat ci vt dictū est. et ideo peccatum qd in solo corde pfiat est vna species peccati alia vero species est peccatum qd pfiat in corde et ore. tertia vero species est peccatum quod pfiat in corde et ope. et hmoi peccati partes quasi integrales sunt quod est in corde et quod est in ore et quod est in opere. et ideo penitentie que in his tribus pfiat bec tria sunt partes integrales. **Ad. ij.** dicitur qd vna pars integralis potest continere totum. licet non fm essentia fundamētum enim quodam mō virtute continet totum

U. p. 2.

edificiū et hoc modo contritiō continet virtute totam penitentiam. ¶ Ad. ij. dōm q omnes partes integrales, habent ordinem quendam ad inuicem. sed quedam habēt ordinē tantum in situ, siue consequenter se habeāt sicut partes exercitus. siue se tangant sicut pres acerui. siue etiā colligent sicut pres domus. siue etiā continuentur sicut partes lince. Quedaz vero habēt in super ordinē virtutis sicut partes animales. quarū prima virtute est cor. et alie quodaz ordine virtutis dependent ab inuicez. Tertio mō ordinantur ordine tempis. sicut partes tempis et motus. Partes ergo penitentie habent ad inuicem ordinem virtutis et temporis. quia sunt actus. non autēz ordinē situs quia non habent positionem.

Ad tertiu sic proceditur

¶ Videt q incōuenienter diuidit penitentia in penitētiā ante baptismum. et in penitentiā mortaliū. et penitentiā venialiū. penitentia em̄ est scda tabula post naufragium vt supra dictum est. baptismus autem prima. q̄ illud qd est ante baptismum non debet poni species penitentie. ¶ Pre. qd potest destruere manus potest etiāz destruere manus. sed mortale est malus peccati quam veniale. illa vero penitentia que est de mortalibus eadem etiā est de venialibus. non q̄ debent poni diuerse species penitentie. ¶ Pre. sicut post baptismum peccatur venialiter et mortaliter ita etiā ante baptismum. si q̄ post baptismum distinguit penitentia venialium et mortalium pari ratio debet distingui ante baptismum. non ergo conuenienter distinguitur penitentia per has species. ¶ Sed contra ē qd Aug. in li. de penitentia ponit predictas tres species penitentie. ¶ Rñ. dōm q̄ hec diuisio est penitentie fm̄ q̄ est virtus. ē autē considerandum q̄ quelibet virtus opaf̄ fm̄ congruentiam temporis. sicut et fm̄ alias debitas circumstantias. vnde et virtus penitentie actū suū habet in hoc tempe fm̄ q̄ conuenit noue legi. pertinet autem ad penitentiam vt detestetur peccata p̄terita cuz p̄posito im̄ mutandi vitam in melius qd est quasi penitentie finis. et qz mortalia recipiūt specie fm̄ finē. vt in. ij. parte habitū est consequens est qd diuerse species penitentie accipiant fm̄ diuerfas immutationes. quas penitens intendit. est autem triplex imutatio a penitente intenta prima quidez per regeneratōem in nouam vitam. et hec pertinet ad penitentiam ante baptismum. scda imutatio est p̄ reformationem vite p̄terite iam corrupte. et hec pertinet ad penitentiam mortaliū post baptismum. tertia autem imutatio est in p̄fectiore op̄atōem vite. et sic p̄inet ad penitentiam venialium que remittunt p̄ aliquem feruentē actum caritatis. vt supra dictum est. ¶ Ad. j. dōm q̄ penitentia que est ante baptismum non est sacramentum sed est actus virtutis disponens ad sacramentū baptismi. ¶ Ad. ij. dōm q̄ penitentia que delet peccata mortalia delet etiā venialia sed non conuertitur. et ideo hec due penitentie se habent sicut p̄fectum et ip̄fectum. ¶ Ad. ij. dōm q̄ ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortaliū. quia veniale sine mortali dimitti non pōt vt supra dictum est. et ideo ante baptismum non distinguitur penitentia mortaliū et venialiū.

¶ Laus optimo maximo

Questio. j. de cōuentia incarnatōnis.

Utrum conueniens fuit deum incarnari.

Utrum fuit necessarium ad reparationem generis humani.

Utrum si non fuisset peccatus deus fuisset incarnatus.

Utrum principaliter sit incarnatus ad tollendum peccatū originale q̄ actuale.

Utrum conueniens fuerit deū incarnari a principio mūdi.

Utrum ei incarnatio differri debuisset vsq̄ ad finē mūdi.

Questio. ij. de mō vnionis verbi, incarnati quantum ad ipsam vnionem.

Utrum vnio verbi incarnati sit facta in natura.

Utrum sit facta in p̄sona.

Utrum facta sit in supposito vel hypostasi.

Utrum p̄sona vel hypostasis xp̄i p̄ incarnatōem sit cōposita.

Utrum sit facta aliqua vnio aīe et corporis in xp̄o.

Utrum hūmana natura fuerit vnita verbo accidentaliter.

Utrum ipsa vnio sit aliquid causatum.

Utrum sit idem quod assumptio.

Utrum sit maxima vnionum que creaturis cōueniūt.

Utrum vnio duarū naturarū christo fuit facta p̄ gr̄az.

Utrum eum aliqua merita p̄cesserunt.

Utrum gratia fuerit homini xp̄o naturalis.

Questio. iij. de modo vnionis p̄sonae diuinae.

Utrum assumere p̄ueniat diuinae p̄sonae.

Utrum p̄ueniat diuinae nature.

Utrum natura possit assumere abstracta p̄sonalitate.

Utrum vna p̄sona possit assumere sine alia.

Utrum quilibet p̄sona possit assumere.

Utrum plures p̄sonae possint assumere vnā naturam numero.

Utrum vna p̄sona possit assumere duas naturas nūcro.

Utrum magis fuit cōueniens de p̄sona filij q̄d assumptio humanam naturam q̄ de alia p̄sona diuina.

Questio. iiii. de modo vnionis ex parte humane nature.

Utrum natura humana fuit magis assumptibilis a filio dei q̄ aliqua natura alia.

Utrum assumpsit p̄sonam.

Utrum assumpsit hominem.

Utrum fuisset p̄ueniens q̄ assumpsisset humanam naturam separatam a singularibus.

Utrum fuisset cōueniens q̄ assumpsisset humanam naturam in aliquo homine ex stirpe adam p̄genito.

Questio. v. de modo vnionis ex parte partū nature humane.

Utrum filius dei debuit assumere verum corpus.

Utrum debuit assumere terrenum corpus id est carnem et sanguinem.

Utrum assumpsit animam.

Utrum assumere debuit intellectum.

Questio. vi. de modo assumptionis quantum ad ordinem.

Utrum filius dei assumpsit carnē mediante anima.

Utrum assumpsit animā mediante spiritu siue mēte.

Utrum anima christi fuerit p̄prius assumpta a verbo q̄ raro.

Utrum fuerit prius caro a verbo assumpta quam anime vnita.

Utrum humana natura sit assumpta medianib⁹ p̄rib⁹

Questio. vii. de assumptis a filio dei in humana natura p̄tinentibus ad p̄fectōem sc̄z de gratia christi.

Utrum in anima xp̄i sit aliqua gratia habitualis.

Utrum in xp̄o fuerint virtutes.

Utrum in christo fuerit fides.

Utrum in christo fuerint dona.

Utrum in xp̄o fuerit donum timoris.

Utrum in xp̄o fuerint gratie gratis date.

Utrum in christo fuerit p̄p̄ecia.

Utrum in christo sit plenitudo gratie.

Utrum talis plenitudo sit p̄pria christi.

Utrum gratia christi sit infinita.

Utrum gratia christi potuerit augeri.

Qualiter hec gratia se habeat ad vnionem.

Utrum subsequatur vel precedat.

Questio. viii. de gratia christi fm̄ quod est caput ecclesie.

Utrum christus sit caput ecclesie.

Utrum sit caput omnium quantum ad corpora vel solū quantum ad animas.

Utrum sit caput omnium hominum.

Utrum sit caput angelorum.

Utrum gratia fm̄ quam est caput ecclesie sit eadem cum gratia habituali fm̄ quod est quidam homo singularis.

Utrum esse caput ecclesie sit p̄p̄rium christi.

Utrum dyabolus sit caput omnium malorum.

Utrum antixpus possit dici caput malorum.

Questio. ix. de coassumptis a filio dei in humana natura p̄tinentibus ad p̄fectōem.

Utrum xp̄us habuerit aliquam scientiam p̄ter diuinam.

Utrum habuit scientiam q̄ habent beati vel comprehēsores.

Utrum habuit scientiam inditam vel infusam.

Utrum habuit aliquā scientiam acquisitam.

Questio. x. de scientia dei que pertinet ad animam christi.

Utrum anima christi comprehenderit verbum siue diuinam essentiam.

Utrum cognouerit omnia in verbo.

Utrum anima xp̄i in verbo cognouerit infinita.

Utrum videat verbum dei siue diuinam essentiam clari⁹ r̄us quam aliqua creatura.

Questio. xi. de scientia dei infusa et acquisita.

Utrum fm̄ hanc scientiam xp̄us sciat omnia.

Utrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad fantasmatia.

Utrum hec scientia fuerit collatiua.

Utrum hec scientia in christo fuerit minor scientia angelorum.

Utrum fuerit scientia habitualis.

Utrum fuerit distincta p̄ diuersos habitus.

Questio. xii. de scientia indita vel experimentalī.

Utrum fm̄ hanc scientiam p̄gnouerit omnia.

Utrum in hac scientia p̄fecerit.

Utrum aliquid ab homine didicerit.

Utrum accepit ab angelis.

Questio. xiii. de potentia anime christi.

Utrum habuit omnipotentiam simpliciter.
Utrum habuit omnipotentiam respectu omnium corporalium creaturarum.

Utrum habuit omnipotentiam respectu partium corporis.
Utrum habuit omnipotentiam respectu executionis proprie voluntatis.

Questio. xii. de defectibus quos christus assumpsit in humana natura quantum ad corpus.

Utrum filius dei assumere debuit in humana natura corporis defectus.

Utrum assumpsit natiuitatem huius defectibus subiacendi.

Utrum contraxerit hos defectus.

Utrum assumpsit omnes huiusmodi defectus.

Questio. xv. de defectibus quos assumpsit quantum ad animam.

Utrum in christo fuerit peccatum.

Utrum in eo fuerit fomes peccati.

Utrum in eo fuit ignorantia.

Utrum anima christi fuerit passibilis.

Utrum in christo fuerit dolor sensibilis.

Utrum in christo fuerit tristitia.

Utrum in christo fuerit amor.

Utrum in christo fuerit admiratio.

Utrum in christo fuerit ira.

Utrum simul fuit viator et prebensores.

Questio. xvj. de hijs que sequuntur unionem quantum ad ea que conueniunt christo secundum se.

Utrum hec sit vera deus est homo.

Utrum hec sit vera homo est deus.

Utrum christus possit dici homo domesticus.

Utrum ea que conueniunt filio hominis possint predicari de filio dei et e conuerso.

Utrum ea que conueniunt filio hominis possint predicari de natura diuina. et diuina ea que conueniunt filio dei.

Utrum hec sit vera homo est factus deus.

Utrum hec sit vera christus factus est creatura.

Utrum hec sit vera. iste homo demonstrato christo. incipit esse vel semper fuit.

Utrum hec sit vera christus secundum quod homo est creatura.

Utrum hec sit vera christus secundum quod homo est deus.

Utrum hec sit vera christus secundum quod homo est hypostasis vel persona.

Questio. xvij. de hijs que pertinent ad unitatem christi quantum ad esse.

Utrum christus sit unum vel duo.

Utrum in christo sit tantum unum esse.

Questio. xvij. de hijs que pertinent ad unitatem quantum ad voluntatem.

Utrum in christo sit alia voluntas diuina. et alia humana.
Utrum in humana natura christi sit alia voluntas sensualitatis et alia rationis.

Utrum in christo ex parte rationis fuerint plures voluntates.

Utrum in christo fuerit liber arbitrium.

Utrum humana voluntas christi fuerit omnino conformis diuine voluntati in volito.

Utrum in christo fuerit contrarietas voluntatum.

Questio. xix. de hijs que pertinent ad unitatem quantum ad operationem christi.

Utrum in christo fuit una operatio diuinitatis vel humanitatis vel plures.

Utrum in christo fuerint plures secundum humanam naturam.

Utrum secundum operationem humanam aliquid sibi meruerit.

Utrum pro ea meruerit aliquid nobis.

Questio. xx. de hijs que conueniunt christo secundum subiectionem ad patrem.

Utrum christus sit subiectus patri.

Utrum sit subiectus sibi ipsi.

Questio. xxj. de oratione christi.

Utrum christo conueniat orare.

Utrum conueniat sibi secundum sensualitatem.

Utrum conueniat sibi orare pro seipso an pro alio tantum.

Utrum omnis eius oratio sit exaudita.

Questio. xxij. de sacerdotio christi.

Utrum conueniat christo esse sacerdotem.

De bonitate huius sacerdotis.

De effectu huius sacerdotis.

Utrum effectus sacerdotis eius pertineat ad ipsum solum an ad alium.

De trinitate sacerdotis eius.

Utrum debeat dici sacerdos secundum ordinem melchisedech.

Questio. xxij. de adoptione christi.

Utrum conueniat christo.

Utrum conueniat deo filios adoptare.

Utrum hoc conueniat solo deo patri.

Utrum sit proprium hominum adoptari in filios.

Utrum christus possit dici filius adoptiuus.

Questio. xxij. de predestinatione.

Utrum christus sit predestinatus.

Utrum sit predestinatus secundum quod homo.

Utrum eius predestinatio sit exemplar nostre predestinationis.

Utrum sit causa nostre predestinationis.

Questio. xxv. de adoratione christi.

Utrum una et eadem adoratione sit adoranda deitas christi et eius humanitas.

Utrum caro christi sit adoranda adoratione latrice.

Utrum adoratio latrice sit exhibenda ymagini christi.

Utrum sit exhibenda cruci christi.

Utrum sit exhibenda matri eius.

Utrum reliquie sanctorum sint adorande.

Questio. xxvj. de hoc quod christus dicitur dei et hominum mediator.

Utrum esse mediatorem dei et hominum sit proprium christo.

Utrum hoc conueniat ei secundum humanam naturam.

Questio. xxvj. de sanctificatione beate virginis.

Utrum beata virgo sanctificata fuerit ante natiuitatem ex utero.

Utrum fuit sanctificata ante animationem.

Utrum pro huiusmodi sanctificatione fuit sibi ablatus fons peccati.

Utrum pro huiusmodi sanctificatione fuerit ad eam plenitudine gratie.

Utrum sanctificata sit sibi proprium post christum.

Questio. xxvij. de virginitate beate virginis.

Utrum fuerit virgo in concipiendo.

Utrum fuerit virgo in partu.

Utrum permanserit virgo post partum.

Utrum verum virginis emiserit.

Questio. xix. de desponsatione matris dei.

Utrum ipse debuerit de desponsata nasci.

Utrum fuerit verum matrimonium inter matrem domini et ioseph.

Questio. xx. de annunciatione beate virginis.

Utrum conueniens fuerit ei annunciari quod in ea agendum erat.

Utrum conueniens fuerit hoc annunciari ei per angelum.

De modo per quem ei annunciari debuerit.

De ordine annunciationis.

Questio. xxi. de conceptione saluatoris quantum ad materiam de qua corpus eius est conceptum.

Utrum caro christi fuerit sumpta de adam.

Utrum fuerit sumpta de dauid.

Utrum decuit christum nasci de femina.

Utrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis corpus eius formatum.

Utrum caro christi fuerit in antiquis patribus sine aliquo signatum.

Utrum caro christi fuerit in patribus peccato obnoxia.

Utrum fuerit decimata in lumbis abrahe.

Questio. xxii. de conceptione christi quantum ad principium actuum.

Utrum spiritus sanctus fuit principium actuum in conceptione christi.

Utrum possit dici quod christus fuit conceptus de spiritu sancto.

Utrum possit dici quod spiritus sanctus fuit pater christi secundum carnem.

Utrum beata virgo aliquid actiue egerit in conceptione christi.

Questio. xxiii. de modo et ordine conceptionis christi.

Utrum corpus christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum.

Utrum in primo instanti conceptionis christi fuerit animatum.

Utrum in primo instanti conceptionis fuit a verbo assumptum.

Utrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa.

Questio. xxiiii. de perfectione proles concepte.

Utrum in primo instanti conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

Utrum in eodem instanti habuerit usum liberi arbitrii.

Utrum in eodem instanti potuerit mereri.

Utrum in eodem instanti fuerit plene comprehensor.

Questio. xxv. de natiuitate saluatoris.

Utrum natiuitas sit nature vel persone.

Utrum christus sit attribuenda alia natiuitas preter eternam.

Utrum sine natiuitatem temporalem beata virgo maria sit mater christi.

Utrum debeat dici mater dei.

Utrum sine duas filiationes sit filius dei patris et virginis matris.

De modo natiuitatis.

Utrum fuerit natus sine dolore matris.

Utrum fuerit conueniens cum nasci in bethleem.

Utrum fuerit congruo tempore natus.

Questio. xxvi. de manifestatione christi nati.

Utrum natiuitas christi debuerit omnibus esse manifestata.

Utrum debuerit aliquibus manifestari.

Quibus debuerit manifestari.

Utrum debuerit ipse se manifestare vel potius manifestari per alios per que manifestari debuerit.

De ordine manifestationum.

De stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

De veneratione magorum qui per stellam christi natiuitatem cognouerunt.

Questio. xxvii. de legalibus circa ipsum puerum secundum obseruatis.

Utrum debuerit circumcidi.

Utrum fuerit conuenienter nomen impositum.

Utrum debuerit offerri in templo.

Utrum mater dei debuerit purganda ad templum accedere.

Questio. xxviii. de baptismo iohannis.

Utrum conueniens fuit quod iohannes baptizaret.

Utrum ille baptismus fuit a deo.

Utrum contulerit gratiam.

Utrum alij preter christum debuerint illo baptismo baptizari.

Utrum baptizati baptismo iohannis essent postea baptizandi baptismo christi.

Utrum baptismus ille cessare debuerit baptizato christo.

Questio. xxix. de baptismatione christi.

Utrum christus debuerit baptizari.

Utrum debuerit baptizari baptismo iohannis.

De tempore baptismi.

De loco baptismi.

De hoc quod celi ei sunt aperti.

De spiritu sancto apparente in specie columbe.

Utrum illa columba fuerit verum animal.

De voce patris testimonij.

Questio. xl. de modo conuersationis christi.

Utrum christus debuerit solitariam vitam ducere an inter alios conuersari.

Utrum debuerit austeram vitam ducere in cibo et potu et vestitu an alij communem.

Utrum debuerit abiecte viuere in hoc mundo an in diuitijs et honore.

Utrum debuerit sine legem viuere.

Questio. xli. de temptatione christi.

Utrum conueniens fuerit christum temptari.

De loco temptationis.

De tempore temptationis.

De modo et ordine temptationis.

Questio. xlii. de doctrina christi.

Utrum christus debuerit predicare iudeis vel gentibus.

Utrum in sua predicatione debuerit turbationem iudeorum vitare.

Utrum debuerit predicare publice vel occulte.

Utrum debuerit docere solo verbo vel scripto.

Questio. xliii. de miraculis a christo factis in generali.

Utrum debuerit facere miracula.

Utrum fecit ea virtute diuina.

Quo tempore incepit facere miracula.
Utrum p. miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.
Questio xliij. de miraculis xpi in speciali.
De miraculis que xps fecit circa spirituales substantias
Utrum fuerint conuenientia.
De miraculis que xps fecit circa celestia corpora.
De miraculis que xps fecit circa homines.
De miraculis que xps fecit circa irracionales creaturas.
Questio xlv. de transfiguratione xpi.
Utrum conueniens fuit xpm transfigurari.
Utrum claritas transfigurationis fuit claritas gloriosa.
Utrum conuenienter fuerint adducti testes huius transfigurationis.
De testimonio paterne vocis.
Questio xlvj. de passione xpi.
Utrum fuit conueniens xpm pati pro liberatione hominum.
Utrum fuit alius modus passibilis liberationis humane.
Utrum iste modus fuerit conuenientior.
Utrum conueniens fuit qd in cruce pateretur.
Utrum sustinuerit oēs passiones.
Utrum dolor quem in passione sustinuerit fuerit maximus.
Utrum tota anima eius pateretur.
Utrum passio eius impediuerit gaudium fruitionis.
De tempore passionis.
De loco passionis.
Utrum fuit conueniens xpm simul cum latronibus crucifigi.
Utrum passio xpi sit eius diuinitati attribuenda.
Questio xlvij. de causa efficiente passionis xpi.
Utrum fuit ab alio occisus vel a seipso.
Ex quo motu seipm passioni tradidit.
Utrum pater tradiderit eum ad patiendum.
Utrum conueniens fuerit ut p. manus gentiliū pateretur vel potius a iudeis.
Utrum occisores eius eū cognouerūt.
De peccato eorum qui xpm occiderunt.
Questio xlvij. de modo efficiendi passionem xpi.
Utrum passio xpi causauerit nostram salutem per modum meriti.
Utrum per modum satisfactionis.
Utrum per modum sacrificij.
Utrum p. modum redemptionis.
Utrum esse redemptorem sit proprium xpi.
Utrum causauerit effectum nostre salutis per modum efficientie.
Questio xlix. de effectibus passionis xpi.
Utrum p. passionem xpi sumus liberati a peccato.
Utrum per eam sumus liberati a dyaboli potestate.
Utrum per eam sumus liberati a reatu pene.
Utrum per eam sumus deo reconciliati.
Utrum per eam sit nobis aperta ianua celi.
Utrum per eam fuerit adeptus exaltationem.
Questio l. de morte xpi.
Utrum conueniens fuerit xpm mori.
Utrum per tiores fuerit sepata unio deitatis et carnis.
Utrum fuerit sepata unio deitatis et anime.
Utrum xps in triduo mortis fuerit homo.
Utrum corpus eius fuerit idem numero mortuus et ui-

uum.
Utrum mors eius fuerit aliquid operata ad nostram salutem.
Questio li. de sepelitione xpi.
Utrum fuit conueniens xpm sepeliri.
De mora sepulture eius.
Utrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.
De tempore quo iacuit in sepulchro.
Questio liij. de descensu xpi ad inferos.
Utrum fuit conueniens xpm ad inferos descendere.
In quem infernum descendit.
Utrum totus fuerit in inferno.
Utrum aliquam moram ibi traxit.
Utrum sanctos patres ab inferno liberauerit.
Utrum de inferno liberauerit damnatos.
Utrum liberauerit pueros in originali peccato defunctos.
Utrum liberauit omnes de purgatorio.
Questio liij. de resurrectione xpi.
Utrum necesse fuit xpm resurgere.
Utrum necesse fuit ipsum tertia die resurgere.
Utrum ipse primo resurrexerit.
Utrum ipse fuit causa nostre resurrectionis.
Questio liij. de qualitate xpi resurgentis.
Utrum post resurrectionem christus habuit verum corpus.
Utrum resurrexit cum corpore integritate.
Utrum corpus eius fuit gloriosum.
Utrum corpus eius resurrexit cum cicatricibus.
Questio lv. de manifestatione resurrectionis christi.
Utrum resurrectio xpi omnibus manifestari debuerit.
An solum quibusdam specialibus personis.
Utrum fuit conueniens qd cis uidentibus resurgeret.
Utrum post resurrectionem debuit cum discipulis conuersari.
Utrum conueniens fuit qd suis discipulis in aliena effigie appareret.
Utrum resurrectionem suam argumentis probare debuerit.
De sufficientia illorum argumentorum.
Questio lvj. de causalitate resurrectionis.
Utrum resurrectio christi sit causa nostre resurrectionis.
Utrum sit causa nostre iustificationis.
Questio lvij. de ascensione xpi.
Utrum fuit conueniens xpm ascendere.
Secundum quod a turam conuenit ei ascensio.
Utrum propria uirtute ascenderit.
Utrum ascenderit super omnes celos corporales.
Utrum ascenderit super omnes creaturas.
De effectu ascensionis.
Utrum sit causa nostre salutis.
Questio lvij. de sessione christi ad dexteram patris.
Utrum sedeat ad dexteram dei patris.
Utrum conueniat ei secundum diuinam naturam.
Utrum conueniat secundum humanam naturam.
Utrum hoc proprium xpi.

Questio lix. de iudiciaria potestate xpi.
Utrum iudiciaria potestas sit attributa xpo.
Utrum conueniat ei fm q homo.
Utrum eam fuerit ex meritis adeptus.
Utrum eius iudiciaria potestas sit vniuersalis respectu omnium hominum.
Utrum preter iudicium quod agit in hoc tempore sit expectandum vniuersale futurum.
Utrum eius iudiciaria potestas ad angelos se extendat.

Questio lx. de sacramentis.
Quid sit sacramentum.
Utrum sacramentū sit in genere signi.
Utrum omne signum rei sacre sit sacramentum.
Utrum sacramentum sit vnius rei m vel plurium.
Utrum sit signum quod est res sensibilis.
Utrum ad sacm requiratur determinata res sensibilis.
Utrum ad sacm requiratur significatio q est p verba.
Utrum illis verbis possit aliquid addi vel subtrahi.

Questio lxi. de necessitate sacramentorum.
Utrum facta sint necessaria ad salutem humanam.
Utrum fuerint necessaria in statu ante peccatum.
Utrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante xpm.
Utrum fuerint necessaria post xpi aduentum.

Questio lxii. de effectu principali sacramentorum.
Utrum sacramenta noue legis sint cause gratie.
Utrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum et donorum.
Utrum sacramenta contineant gratiam.
Utrum sit in eis aliqua virtus ad causandam gratiam.
Utrum talis virtus in sacramentis deriuetur a passione xpi.
Utrum sacramenta veteris legis causent gratiam.

Questio lxiii. de effectu sacramentorum qui est caracter.
Utrum ex sacramentis causetur aliquis caracter in anima.
Quid sit ille caracter.
Cuius sit caracter.
In quo sit sicut in subiecto.
Utrum sit indelibilis.
Utrum omnia sacramenta imprimant caracterem.

Questio lxiiii. de causa sacramentorum.
Utrum solus deus interius operetur in sacramentis.
Utrum sacramentorum institutio sit solum a deo.
De potestate quam habuit in sacramentis.
Utrum illam potestatem potuerit alijs communicare.
Utrum potestas ministerij in sacramentis conueniat malis.
Utrum mali peccent dispensando sacramenta.
Utrum angeli possint esse ministri sacramentorum.
Utrum intentio ministri requiratur in sacramentis.
Utrum requiratur ibi recta fides ita q infidelis non possit tradere hoc sacramentum.
Utrum recta intentio ibi requiratur.

Questio lxv. de numero sacramentorum.
Utrum sint septem sacramenta.
De ordine eorum ad inuicem.
De comparatione eorum.

Questio lxvi. de sacramento baptismi.
Quid sit baptismus.

Utrum sit ablutio.
De huius sacramenti institutione.
Utrum aqua sit propria materia huius sacramenti.
Utrum requiratur aqua simplex.
Utrum hoc sit conueniens forma huius sacramenti ego te baptizo in nomine p. et fi. et s.
Utrum aliquis possit baptizari sub hac forma ego te baptizo in nomine xpi.
Utrum immersio sit de baptismi necessitate.
Utrum requiratur trina immersio.
Utrum baptismus possit iterari.
De ritu baptismi.
De distinctione baptismatum.
De comparatione baptismatum.

Questio lxvii. de ministris baptismatis.
Utrum ad dyaconem pertineat baptizare.
Utrum hoc pertineat ad presbiterum vel ad episcopum solum.
Utrum laycus possit hoc sacramentum conferre.
Utrum hoc possit facere mulier.
Utrum non baptizatus possit baptizare.
Utrum plures possint simul baptizare vnum et eundem.
Utrum necesse sit aliquem esse qui baptizatum de sacro fonte leuet.
Utrum suscipiens aliquem de sacro fonte obligetur ad eius instructionem.

Questio lxviii. de suscipientibus baptismum.
Utrum omnes teneantur ad suscipiendum baptismum.
Utrum aliqui possint saluari sine baptismum.
Utrum baptismus sit differendus.
Utrum peccatores sint baptizandi.
Utrum peccatoribus baptismatis sint imponenda opera satisfactoria.
Utrum requiratur confessio peccatorum.
Utrum requiratur intentio ex parte baptizati.
Utrum requiratur fides.
Utrum pueri sint baptizandi.
Utrum pueri indeorum sint baptizandi in uis parentibus.
Utrum aliqui sint baptizandi in matris veteris existentes.
Utrum furiosi et amentes sint baptizandi.

Questio lxix. de effectibus baptismi.
Utrum per baptismum auferantur omnia peccata.
Utrum per baptismum liberemur ab omni pena.
Utrum baptismus auferat penalitates huius vite.
Utrum per baptismum conferantur homini gratie et virtutes.
De effectibus virtutum qui per baptismum conferuntur.
Utrum etiam paruuli per baptismum gratias et virtutes accipiant.
Utrum per baptismum aperiatur ianua regni celestis.
Utrum baptismus equalem effectum habeat in omnibus baptizatis.
Utrum fictio impediat effectum baptismi.
Utrum recedente fictione baptismum retineat suum effectum.

Questio lxx. de circuncisione que precessit baptismum.
Utrum circuncisio fuerit preparatoria et figura iusticie baptismi.
Utrum fuit conuenienter instituta.
Utrum virtus circuncisionis conueniens fuerit.
Utrum circuncisio operatur gratiam.
Questio lxxi. de preparatorijs que simul concurrunt.

erunt ad baptismum.

Utrum cathedismus debeat precedere baptismum.

Utrum baptismum debeant precedere exorcismi.

Utrum ea que aguntur in cathedismo vel exorcismo aliquid efficiant vel solum significant.

Utrum baptismum debeat cathedisari et exorcisari per sacerdotem.

Questio lxxij. de sacramento confirmationis.

Utrum confirmatio sit sacramentum.

De materia huius sacramenti.

Utrum sit de necessitate huius sacramenti quod crisma sit per episcopum consecratum.

De forma ipsius.

Utrum imprimat caracterem.

Utrum caracter confirmationis presupponat caracteres baptismalem.

Utrum conferat gratiam.

Cui competat recipere hoc sacramentum.

In qua parte corporis recipiatur.

Utrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum.

Utrum hoc sacramentum per solam episcopos detur.

De ritu eius.

Questio lxxij. de sacramento eucharistie secundum se

Utrum eucharistia sit sacramentum.

Utrum sit unum vel plura.

Utrum sit de salutis necessitate.

De nominibus eius.

De institutione ipsius.

De figuris eius.

Questio lxxij. de materia eucharistie quantum ad

speciem.

Utrum panis et vinum sint materia huius sacramenti.

Utrum ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas.

Utrum materia huius sacramenti sit panis triticeus.

Utrum sit panis azymus vel fermentatus.

Utrum materia huius sacramenti sit vinum de vite.

Utrum sit admiscenda aqua.

Utrum aqua sit de necessitate huius sacramenti.

De quantitate que ponitur.

Questio lxxv. de conuersione panis et vini in corpus et sanguinem christi.

Utrum substantia panis et vini remaneat in hoc sacramento.

Utrum annihilentur.

Utrum conuertantur in corpus et sanguinem christi.

Utrum remaneant ibi accidentia post conuersionem.

Utrum remaneat ibi forma substantialis.

Utrum conuersio ista fiat in instanti.

Utrum sit miraculosior omni alia mutatione.

Quibus verbis conuenienter exprimi possit.

Questio lxxvi. de modo quo christus existit in hoc sacramento.

Utrum totus christus sit sub hoc sacramento.

Utrum totus christus sit sub vtraque specie huius sacramenti.

Utrum totus christus sit sub qualibet parte specierum.

Utrum dimensiones corporis christi tunc sint sub hoc sacramento.

Utrum corpus christi sit sub hoc sacramento localiter.

Utrum corpus christi moueatur ad motum hostie vel calicis post consecrationem.

Utrum corpus christi sub hoc sacramento possit ab aliquo oculo videri.

Utrum corpus christi remaneat sub hoc sacramento cum

miraculose apparet sub specie pueri aut carnis.

Questio lxxvii. de accidentibus remanentibus in hoc sacramento.

Utrum accidentia sint sine subiecto.

Utrum quantitas dimensiu sit subiectum aliorum accidentium.

Utrum talia accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum.

Utrum possint corrumpi.

Utrum possit aliquid ex eis generari.

Utrum possint nutrire.

Utrum in fractione panis frangantur species sacramentales.

Utrum vino consecrato possit aliquis liquor admisceri.

Questio lxxviii. de forma huius sacramenti.

Que sit forma huius sacramenti.

Utrum forma consecrationis sit conueniens.

Utrum in verbis dictarum formarum sit aliqua vis creata effectiua consecrationis.

Utrum locutiones in predictis formis sint vere.

De comparatione vnius forme ad aliam.

Questio lxxix. de effectibus huius sacramenti.

Utrum hoc sacramentum conferat gratiam.

Utrum effectus huius sacramenti sit adeptio glorie.

Utrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

Utrum per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale.

Utrum per hoc sacramentum remittatur tota pena peccati.

Utrum hoc sacramentum perseuet hominem a peccatis futuris.

Utrum hoc sacramentum possit alij quam sumentibus.

Utrum per peccatum veniale impediatur effectus huius sacramenti.

Questio lxxx. de usu siue sumptione huius sacramenti.

Utrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum.

scilicet sacramentaliter et spiritualiter.

Utrum soli homini conueniat manducare hoc sacramentum.

Utrum solius hominis iusti sit manducare sacramentum taliter.

Utrum peccator manducans sacramentaliter peccet.

Utrum hoc sit grauisimum omnium peccatorum.

Utrum peccator ab hoc sacramento sit repellendus.

Utrum nocturna pollutio impediatur hominem a sumptione huius sacramenti.

Utrum sit solum a ieiunio sumendum.

Utrum sit exhibendum non habentibus usum rationis.

Utrum sit quotidie sumendum.

Utrum liceat omnino abstinere.

Utrum liceat conficere corpus sine sanguine.

Questio lxxxi. de modo quo christus est usus in hoc sacramento.

Utrum ipse christus sumserit suum corpus et sanguinem.

Utrum dederit ea iude.

Utrum dederit et sumserit corpus passibile vel impassibile.

Quomodo se habuisset christus sub hoc sacramento si fuisset in triduo mortis reueratum vel consecratum.

Questio lxxxij. de ministris huius sacramenti.

Utrum consecrare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis.

Utrum plures sacerdotes possint simul eandem hostiam consecrare.

Utrum dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem.

Utrum liceat sacerdoti consecranti a comunione abstinere.

all Theol & Lib 204

